

10. Oct. 1873
John A. Allen

S V M M A P R A E D I-
C A N T I V M , E X O M N I-
B V S L O C I S C O M M V N I B V S L O-
cupletissima , edita à fratre Philippo Diaz Lusi-
tano Prædicatore ordinis fratrum
Minorum Prouinciae
S. Iacobi.

T O M V S P R I M V S .

*Adverte candide lector, omnia, quæ in hac summa, maximo cum labore
ob Christi Iesu amorem, & proximorum utilitatem accumulaui, om-
nino diuersa esse ab ijs, que in libris concionum à me dudum editis haben-
tur, uti experimento poteris comprobare. Modus autem, & via, qua ex
ea utilitas elicienda sit, in sequenti folio demonstratur.*

Dele

*Es de este Oficio de
S. Anna de Batango*

Madrigal



Cum Priuilegio.

S A L M A N T I C Æ .

Exudebat Ioannes Ferdinandus.

*D. Francisco Barba M. D. LXXXIX.
F. de Almenara*

SUMMA PRAEDEI
CARTA M. EX OMNI
IAS LOGIS COMMUNIBVS TO
enipetitius, etiam natus Philippos Daxlum.
tuo Prædicto originiis istum
Minotaurum Provincie
S. Iacobi

TOMAS PRIMA

... etiam quod in pte fuit, tunc, post libet annos, rursum
... etiam quod in pte fuit, tunc, post libet annos, rursum

MODUS ET VIA
QVA TYRONIBVS CON-
cionatoribus ex hac locorum com-
munium summa vtilitas
elicienda sit.

1581
I.S., qui in sacro sancto prædicationis ministerio
diu, multumq; uersati sunt, ex omnibus huius sum-
mæ materijs fructus carpere, & commodum educe-
re facillimum erit: qui autem in hoc sanctissimo mu-
nere parum se se exercuerunt, hac poterunt industria, & velu-
ti stratagemate uti, videlicet, quod cum ad populum conciona-
ri voluerint, prius concionem illam, quam habere intendunt, in
nostris sermonarijs perattente legant, & conceptus, seu confide-
rationes, quas abundanter ibi reperient, ex huius summa materijs
reficiant, ac quodammodo repleant: & sic re ipsa alias longe dis-
similes conciones ab his, que ibi scriptæ reperiuntur, conficiant, &
formabunt. Itaque si de misericordia, vel de patientia, aut de
alijs idgenus in concione habenda retractare voluerint, loca
que in hac summa de illis materijs agunt, consulant: & ibi quid
eligant, amplissimè reperient. Atque ita semper varia, & que
maxime inter se differant (ne auditoribus fastidium generent) po-
terunt facillimo negotio prædicare.



A I T E L R E Y.

PO R quanto por parte de vos Fray Philippe Diaz Predicador de Sant Francisco de la ciudad de Salamanca, nos ha fido fecharelacion diciendo que vos auia des compuesto vn libro llamado, Summa de lugares comunes de todas las materias predicables, el qual por nuestro mandado auia sido visto y examinado en la vniuersidad de Salamanca, como constaua por la aprouacion de q̄ haziades presentacion, supplicando nos os mandassemos dar licencia, y facultad, y priuilegio para le imprimir por tiempo de veinte años : o como la nuestra merced fuese: Lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos fecha en razon de lo susodicho dispone , fue acordado q̄ deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e yo tuve lo por bien, y por la presente, con que se imprima en cada vni cuerpo del dicho libro la cēsura q̄ sobre ello fué dada por fray Domingo Bañes, vos damos licēcia y facultad, paraq̄ por tiēpo de diez años primeros siguientes,los quales corren y se cuentan desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante, vos o la persona que vuestro poder huiiere , podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de suyo se haze mencion, y damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos que vos nombraredes, para que por esta vez lo pueda imprimir , con que despues de impreslo antes que se venda lo traygays ante los del nuestro Cōsejo, juntamente con el original que va rubricado , y firmado al fin del de Miguel de Ondarça caualal nuestro escriuano de camara, de los que en el nuestro Consejo residen para que se vea si la dicha impression esta conforme a el original, o traygays se en publica forma en como por el Corrector nombrado pór nuestro mandado, se vio y corrigio la dicha impression con el original, y se imprimio conforme a el , y quedan ansi mismo impresas las erratas por el apuntadas para cada vn libro de los que asi fueren impressos, y se os tasle ansi mismo el precio que huiieredes de auer por cada volumen : y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia no le pueda imprimir ni vender, so pena que el que lo hiziere aya

per-

perdido y pierdatodos y qualesquier libros y moldes que del tu
uiere , e incurra en pena de cincuenta mil marauedis por cada
vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia par-
te para el denunciador, y la otra tercia parte para el juez que lo
sentenciare, y la otra tercia parte para la nuestra Camara: y man-
damos a los del nuestro consejo, Presidente y Oydores delas nue-
stras audiencias, A lcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y corte y
Chancillerias, y otros juezes y justicias qualesquier de todas las
ciudades, villas y lugares destos nuestros reynos y señorios, ansi
a los que agora son , como a los que seran de aqui adelante , que
vos guarden y cumplan, y hagan guardar y cumplir esta nuestra
cedula y merced que assi vos hazemos, y contra su tenor y for-
ma, no vayan ni paslen, ni confientan ir ni passar, por alguna ma-
nera, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para
la nuestra Camara. Dada en Madrid, à seys dias del mes de Mar-
ço de mil y quinientos y ochenta y ocho años.

Y O E L R E Y.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Juan Vazquez.

¶ 3

FRA-

8 8 7 1

F R A T E R F R A N -
C I S C V S A L D R E T E P R O -
uinciæ sancti Iacobi, ordinis Minorum, regularis
Observantiae Minister Provincialis, dilectissimo
patri in Domino fratri Philippo Diaz
egregio verbi Dei concio-
natori. S.D.

PI V I N V S ille Iesu Christi Apostolus
in euangelium Dei gentibus deferendum
segregatus, priori, quam ad Timotheum
scripsit epistola, presbyteros duplici hono-
re dignos haberii iudicat, eos potissimum, qui in ver-
bo, & doctrina fidelissime laborat: nec immerito qui-
dem, cum veritas ipsa illos præ cæteris magnos in ec-
clesia Dei protestetur, qui non solum doctrinæ verum
etiam operibus ipsi doctrinæ consonis diligentissimè
studet. Quod cum ita sit, nullus profecto est, qui te hoc
tanto præmio dignum esse non arbitretur. Peragratis
enim quamplurimis ac nobilibus Hispaniarum locis,
Dei ecclesiæ, & splendore sapientiæ, & vitæ integritate
olim procul dubio illustrasti: nunc autem eidem negotio
intendens, eodem sanctitatis zelo, & ingenti charitatis
ardore flagras ultima bonæ senectutis ætate vigete, ne
posteros tanto beneficio orbatos relinqueres, quæ vi-
uens in suggestis proposueras, in lucem edere voluisti.
Denique opus illud titulo locorum communium à te nu-
perime elaboratum ut prælo mūdari liceat, tibi, & liben-
tissime concedimus, & te exoratum cupimus. Fœlici-
ter valeas: E Cœnobio nostro Salmanticensi. Idibus
Aprilis. 1588.

Frater Franciscus Aldrete
Minister Provincialis.

APPROBATIO
DOCTISSIMI PATRIS
FRATRIS DOMINICI BAÑES PRI-
maria Theologorum Cathedræ in Aca-
demia Salmanticensi
præfecti.

HA NC locorum communium sum-
mam ab egregio admodum concio-
natore fratre Philippo Diaz ordinis
Minorum elaboratam attentissime
perlegi, & in ea præclara multa, scituque dig-
nissima, necnon quam plurima sacræ scripturæ
mysteria recondita omnibus verbi diuini con-
cionatoribus vtilissima, & ad prauos hominum
mores in meliorem vitæ normam reducendos
inueni. Ex ea namque quilibet concionator tan-
quam ex amoenissimo topiario diuersis herbis,
æ fructuosis arboribus confito, odoriferos, sua-
ues, & vtilissimos flores carpere valebit: ex ea
etiam quicunque peccator tela fortissima atque
efficacissima remedia ad spiritualis hostis nequi-
tias superandas poterit depromere. Quapropter
cum opus hoc, sicut & alia huius euangelici pre-
dicatoris scripta, non solum sapientiam, doctrinam,
ac variam eruditionem, sed etiam spiritua-

lem meditationem, contemplationem, & sancticatem redoleat, dignum iudico ut ad omnium commodum atque utilitatem in lucem prodeat, & literis nunquam perituriis mandetur. In cuius rei fidem hæc propria manu subscripsimus. Tertio Calendas Ianuarij, Anno. 1588.

Frater Dominicus
Bañes.



ABSTINENTIA.



VANDO B. Paulus scribens Ad Rom 6.

ad Romanos, dicebat, Sed nec exhibeatis corpora vestra, arma iniquitatis peccato, crapulam, ebrietatem, & intēperantiam interdicebat: quandovero dixit, Sed exhibete corpora vestra, arma iustitiae Deo, abstinentiam & orationem docebat: ut per ea, per quæ inimicus vincere solebat, vincatur: nimis per corpora nostra

Ioelis. 1.

ex abstinentia liuida, & mortificata. Vnde in nostra poenitentia primum mandatum habemus Ieiunium apud Ioelem: vbi dicitur. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu,

Euse. Emiss
homil. de \$.
Ioan.

& planctu. Atque ita Eusebius Emissenus super illa verba, Erit magnus coram Domino, vinum, & siceram non bibet sic ait.

Abstinentiae merita, & iter arduum militiae spirituialis humano generi insinuare curauit, scilicet B. Joannes. Sciuit quod non sufficeret eligentis gratia, nisi collaborantis inuigilaret industria: sanctificatus est, & nondum tamen de sola Dei electione securus, sed nihilominus agonibus ieiuniorum, & laboribus abstinentiae, atq; iustitiae diuina in se vota seruare contendit. Qui in

D. August. II.

hac abstinentia hunc beatum virum sequutus fuerit, ab ebrietate securus erit, quæ tam ingenis malum est, vt D. Augustinus ad

sacras virgines dicat. Ebrietas est flagitorum omnium maius, ad sacras vir-

culpartum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio ca-

gince.

pitis, subuersio sensus, tempesta linguæ, procella corporis, nau-

fragium,

castitatis, amissio temporis, infania voluntaria, igno-

miniosus langor, turpitudo morum, dedecus vita, honestatis in-

famia, animæ corruptela. Liberet nos Deus à tam perniciosa pe-

nitudo.

vitio.

A ste, vt

Abstinentia.

ste, vt videatis quot mala ex intemperantia, & maximè vini pro- 4
Eccles. 31. c deunt. Vinum enim (ait Ecclesiasticus) in iucunditatem crea-
tum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ, &
corporis vinum moderate potatum. Sanitas est animæ, & corpo-
ri sobrius potus. Vinum multum potatū irritationem, & iram,
& ruinas multas facit. A mortuō animæ vinum multum pota-
tum. Hinc colliges omnia bona à bono conditōe condita esse,
quæ tamen ab humana malitia depravantur. Si quidem ergo B.
Ioannes in utero sanctificatus, & in gratia confirmatus tantæ ab-
stinentiæ se dedit, quid nos qui tam fragiles sumus oportet face-
re? Merito igitur B. Petrus nos admonet dicens. Charissimi ob-
secro vos tanquam aduenas, & peregrinos abstinerere vos à carna-
libus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Carnale deside-
rium est delicata & mollis vestis. Carnale desiderium est suavis
leptus & molle stratum ad luxurianandum. Carnale desiderium est
ciborum apparatus, & luxus. Quæ omnia militant aduersus ani-
mam. Et vñ nobis si victoriam obtinetint. Qui hanc abstinen-
tiam sectantur optime regulas urbanissimas, quas Ecclesiasticus
de modestia ad mensam seruanda docet, adimplebunt. Ait enim
Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam fauorem
tuam prior. Ne extendas manum tuam prior. Vt tere quasi homo
frugi his, quæ tibi apponuntur, vt non, cum manducas multum,
odio habearis. Cessa prior causa discipline; & noli nimius esse ne
forte offendas. Et si in medio multoru[m] sedistis, prior illis nō ex-
tendas manum tuam: nec prior poscas bibere. Vigilia, & chole-
ra, & tortura viro insrunito, &c. Non solum autem hæc ho-
mo abstinen[s] adimplebit, sed etiam religiosos viros, qui in be- 6
nedictione mensæ sapientia prophetæ vtuntur, imitabitur di-
cens. Oculi omnium in te sperant Domine & tu das illis escam
in tempore opportuno. Tu das, inquit Propheta. Nam etiam si
dju[nd]i infudasti, & labore[m] magnum sustinuisti pro cibo tuæ men-
sæ, Dominus tamen illum tibi dat. Nec enim qui plantat, aut
qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus, inquit B.
Paulus. Intuere ergo in cælum in mensa tua, recogita diuinam
erga te curam & liberalitatem, & gratias age. Non pro magnati-
bus, & potentibus haec scripta sunt, quibus. Achissimus omnia
dedit, cibos, potum, vestes pretiosas, domos superbas, villas mu-
nitionissimas, seruos fidèles & vigiles, &c. qui ad mensam sedent ut
bestiæ

7 bestiæ campi ad præsepium, & velut pecora insipientia, qui de mensa despumantes vina afflurgunt, ebrietatem halitu, furore, & siccitate oris demonstrantes. Væ illis, & mensæ eorum. Væ qui potentes estis ad seftandam ebrietatem, & ad bibendum vi-
num defæcatum. Vè qui bibitis vinum ad sonitum fistulæ. Hi ^{Isaie. 5.} non intuentur in cælum in suis coniuicijs, sed oculos suos statuerunt declinare in terram, ibi ctenim eorum mens & sensus omnes sunt.

Abstinentia.

8 **I**nduimini dominum nostrum Iesum Christum, & carnis cu-
riæ ne feceritis in desiderijs, ait Beatissimus Paulus. Quid adhoc ^{Ad Rom. 13.}
anxia solicitude mortalis, & cito peritura hominis dicet? Quis-
nam sui corporis solicitudinem plus iusto geret? Illam philoso-
phiæ partem eleganter docuit Dominus Iesus, & exornauit ^{Matth. 6.c.}
pulcherrimis exemplis apud Matthæum dicens. Nolite solliciti
esse animæ vestrae quid manducetis, nec corpori vestro quid
induamini, &c. Quærите primum regnum Dei, & iustitiam eius,
&c. Hanc cœlestem doctrinam sequunt sunt patres antiqui, ante-
quam eam diuinus magister sacratissimo suo ore in mundo do-
ceret. Sanctus enim Hieremias sic assatus est. Pars mea Domi-
nus, dixit anima mea. Et Rex Daudí altiori spiritu ait. Pars mea ^{Thren. 3.c.}
Deus in æternum. Multi autem impij Christiani, postquam
sacrosanctum Euangeliū receperunt, dicunt, Frustramur bo-
nis, quæ sunt, quoniam hæc est pars nostra. Si vero conferas ^{Psal. 71.}
verbū hoc impiorum hominum cum illis, quæ in Deutero-
nomio scripta sunt, firmum erit argumentum ad confusionem ^{Sapietia. 2.e.}
eorum. Quid illic inquit sanctus Moyses? Pars Domini popu-
lus eius. Heu, heu, heu, & millies heu quomodo audes ver-
bum hoc exarare o sacer Propheta? Nunquid Dominus æter-
naliter beatus non est, & fons gloriae atque lætitiae? Nunquid
apud illum nō est fons vite? Quomodo ergo Israel pars eius? Quo-
modo puluis & cinis, pars Domini? Quomodo hæreditas eius
caro, quæ facile corrupitur? Utinam sic comprobaret homo mor-
talis quod verè Deus hæreditas sua est, sicut & immortalis Deus
illud in mille demonstravit argumentis, de quibus non supereft ad
loquendū. Optimum ergo cōmerciū est, ut qui nos in nullo no-
stri indigens dixit esse partem suā, sit ipse pars nostra. O æterne

Ioan. 19.

Deus, quale est hoc cōmerciū! Quantum lucri ex illo accidit
homini pauperi! Quales diuitias prodigit altissimus! Nec mor-
tuus in cruce pusillum sanguinis, & aquæ sacramentalis sibi ser-
nauit. Vnus enim militum lancealatus eius aperuit & continuo
exiuit sanguis & aqua. Sit ergo pars tua Deus o anima mea, nec
ad tempus sicut usq; in diem hanc, sed cum Davide sancto dic.
In æternū pars mea Dominus. In hoc carnis cura tenuis valde
redditur, imo despicitur, & castigatur, & in seruitutem redigitur
spiritus vel cœlestis, vel ipsius hominis, qui cum diuino afflato
regitur ut iam non cum impijs dicat, Nullum sit pratum quod
non pertranseat luxuria nostra, quoniam hæc est pars nostra.

Simile.

Judith. 7.c.

Quando aliqui in vrbe obsidentur, eis cibis duntaxat ad vitæ
sustentationem præstatur & non ad voluptatem seu abundan-
tiam: vt videre est in afflictione, quam ciues Bethuliae vrbis in
obsidione ab exercitu Olofernisi patiebantur. Hæc vniuersalis ¹¹
Ecclesia, quæ dicitur militans, est veluti ciuitas à plurimis ac cru-
delissimis hostibus, videlicet daemonibus circundata: illis autem
qui intus sunt sufficiunt tantummodo necessaria ad vitæ propa-
gationem, nec se voluptatibus, illecebris aut rerum abundan-
tijs, tradere debent. Qui autem abstinentiam seruare nolunt, si-
gnum ostendunt se existimare non esse circundatos, sed liberos:
quod quidem à magno errore non vacat, sicut glorioſus Apo-
stolus nos docuit inquiens. Fratres sobrij estote & vigilate quia
aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit qua-
rensis, quem deuoret. Quod perinde est ac si diceret. Siquidem
circundati esitis, abstinentiam obseruate. Sol non attrahit ad se
nisi tenues & subtile vapores grossis, ac grauibus omissis. Sic ¹²
sol iustitiae Iesus Christus Deus noster tenues per abstinentiam
ad se attrahit, carnales autem peccatores, saturos, & terra plenos
relinquit.

Abstinentia.

B. Basili. hom.
z. de ieiunio.

B^{ea}tus Basilius in homilia de ieiunio abstinentiam amplificat
dicens, An ignoras quod perinde atq; in acie hinc atq; hinc
instructa ad conflictum, qui alteri parti fert suppetias facit ut al-
tera vincatur: ita qui carni se adiungit expugnat spiritum; & qui
stat cum spiritu, carnem in seruitutem redigit. Proinde si cupis
mentem reddere validam, fac carnem domes ieiunio. Et alibi idē

Simile.

B. Basili. ho-
mil. 2.

Sanctus

Abstinentia.

5

B. Basil. 1. 10
mili. 2.

- 13 Sanctus vir inquit. Qui bellicis in rebus exerceantur, quique in palestris luctando desindant, conuenit, ut copia ciborum reddat se, ipsos corpulentos & obesos, videlicet quo validioribus nervis labores queant capessere: contra vero quibus non est colligatio aduersus carnem & sanguinem (hoc est aduersus alios homines,) sed aduersus principatus, aduersus potestates tenebrarum harum, hos oportet per sobrietatem & ieiuniū ad certamen exercere. Etenim quemadmodum oleum oblinuit athetam, ita ieiunium robur addit ei, qui ad pietatem se exercet. Et beatus Chrysostomus bomilia de resurrectione ait. Sicut miles si gestarit armam fere grauantium non est terroci hostibus, qui sciunt armaturae grauitatem, pedum velocitati, & bellandi usui obesse, sin levia acceperit, & tractabilia sicut avis aliqua, obicem se feret hostibus; sic & qui carnem suam non ebrietate, nec indulgentia, nec deliciis incrassarit, sed ieiunijs, & precibus, diurnaque afflictionum sustinentia, leuiorem & tenuorem effecerit, sicut volucris aliqua superne deuolans, ita valido impetu in phalanges Demonum irruerit, & occurrentes virtutes facile inuadet sibiq; subiicit. Et Beatus Augustinus de salutaribus documentis ait. Sicut equis fræna sunt imponenda: ita corpora nostra ieiunijs, vigilijs, & orationibus sunt infrananda. Nam quemadmodum aurigæ, si fræna laxauerint per precipitia dei ciuntur, ita anima nostra cū ipso corpore, si ei frænum non imposuerit, ad inferni precipitia de-labetur.

D. Aug. de sa-lutatibus do-cumētis. c. 10 Simile.

Omnia, quæ habentur litera, I. titulo, Ieiinium, deseruunt huic ma-terie.

ADOLESCENTIA.



Ententia Theologorum est, hominem, cum primum ad usum rationis peruerterit, in primo actu ipsius teneri ad Dominum se conuertere. Itaque primus actus usus rationis debet esse conuersio ad suum finem. Ideoq; quamvis Arnobius verba illa Psalmi; Praueni in maturitate, & clamaui, quia in verba tua supersperavi, sic exponat. Fui puer, postea adolescent, itemque iuuenis, nunc ecce iam senui, & vita mea si-

Loci Com.

A 3

nem

Adolescentia.

nem attendens in hac maturitate clamo & preueniunt oculi mei: aliis tamen interpres sic hunc versiculum interpretatur. Statim ut ad maturitatem perueni, & primum illuxit mihi rationis vsus, ante omnia alia praeueni, ut ad te Domine clamarem. Itaque cum primus actus vsus rationis debeat esse ad Deum conuersio, protinus cum ad illam maturitatem quis peruenierit: hoc praestare debet. Nam haec sunt primitiae nostrae, quas Deo debemus offerre, quod videtur hic Regius Propheta latenter fecisse. Hoc autem perquam utile est, ut in adolescentia dirigatur homo in via Domini, ubi pericula multa ei occurrere solent.

Pro quo notandum est, Diutum Paulum in uno eodemque homine ponere duos homines, alterum interiore, alterum exteriorem, & plusquam civile bellum inter istos duos homines, scilicet inter corpus, & animam verfari. Ait enim. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Adolescentiores autem, ut in plurimum partes corporis agunt, easque sequuntur: primum propter abundantiam sanguinis, & caloris & propter multiplicationes spirituum, quæ eos faciunt voluptatum audacie, atque audiores ad quodcumque facinus aggrediendum, viget enim ætas, & calor, concitatque in inferiori parte vehementiores impetus: & sicut concupiscibilis maior est, ita & irascibilis propter eandem rationem audacior, concitatorque ad quævis pericula subeunda. Secundo etiam propter defectum experientiae omnia eis tentanda videntur. V-

Arist. Ethic. dicit Aristoteles quod propter has rationes adolescentuli, & iuuenes sunt maioris spei, & audacie. Frænanda est ergo haec ferocitas in principio: nam, ut in proverbijs dicitur, proverbum est, Adolescentis iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Nec aliud aptius frænum iuueniri potest ad frænandam adolescentiati, quam obseruatio mandatorum ei,

Proverb. 11. Basili. super Psal. 113. vt Beatus Basilis docet. Quare Regius Propheta interrogat. In quo corrigit adolescentior viam suam? Et ipse respondet in custodiendo sermones tuos. Quod clarissimus Hieronymus indicat, sic enim invertit: In quo corrigit adolescentis semitam suam? Cum custodierit verba tua. Quod videtur Dominus indicasse iuueni illi, qui ab eo quæsiuit, quid ficeret, ut

Matt. 19. haberet

Adolescentia.

7

4 haberet vitam æternam. Cui ipse respondit. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Nam licet hæc sit regalis, communis que omnibus illuc p̄gentibus via, tamen adolescentibus & iuuenibus alijs rationibus proprior propter ferociores impetus, quos nisi fræno legis Dei, & subiectione maiorum domare non possent. Quod Dominus suo exemplo nos docuit. Dicitur enim apud Diuum Lucam quod erat subditus suis parentibus cum puer duodecim annorum esset. Et in contextu Græco est dictio quædam, quæ ad verbum expressa significat, quod erat subordinatus illis, ac si in seipso exprimere voluisse naturæ prouidentiam, qua minorat in quo libet genere voluit esse subordinata maioribus.

5 Ad hoc autem plenè ad implendum opus est adolescentiæ fauorem à Patre luminum petere. Ideo enim statim in sequenti versu sequitur. In toto corde meo exquisuite, ne repellas me à mandatis tuis. Vbi Beatus Augustinus ait. Ecce orat, vt adiuuetur ad custodienda verba Dei, in quo dixerat per Psal. 118. viam suam corrigere adolescentiæ, nam utique hoc est; Ne repellas me à mandatis tuis. Quid est, eum à Deo repelliri, nisi non adiuuari? Quod clarius explicat Dñi Hietonymi translatio dicens: Ne aberrare me facias à mandatis tuis. Dicitur enim in sacra scriptura ea facere Deus, quæ permittit, vt fiant. Vnde illud Isaïæ. Quare errare nos fecisti Domine de vijs tuis? Indurasti cor nostrum, ne timeremus te, id est permisisti nos errare. Et illud. Tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, vt faciant ea, quæ non oportet, id est permisit, eos tradi. Orate ergo à adolescentiæ misericordia parentem, ne aberrare vos faciat à mandatis suis.

Optimum etiam effrænatae adolescentiæ frænum est bona educatio parentum. Qui enim optimis moribus educat puerum suum, usque ad martyrij gloriam deducit animam illius. De quo habes suauissimum exemplum in venerando illo viro Eleazaro: qui ductus ad sacrificium carnis porcinæ, aut ad martyrium, hoc elegit respuens legis violationem, aut simulationem, dicebatque intra se ipsum, & cogitare cœpit ætatis, ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à pueri optimæ conuersationis

2. Machab. 6.
cap.

actus &c. Vide quomodo à pueritia in optimis moribus, & actibus instituendi sunt pueri. Vide in vxore huius nobilis martyris cælestem virtutem erga filiorū dilectionem. Quem ad septimum filium egit sermonem tantummodo commemorabo cum expositione Diui Gregorij Nazianzeni. Licet omnes filios suos hortaretur sacra foemina, vxor quandam Eleazarī, vt forti animo pro patrijs legibus decertarent usque ad mortem, cum ultimum filium in magno positum discrimine ex promissis Antiochi cerneret, ad illum inquit. Fili mi miserere mei, quæ te in vtero novem mensibus portauī, & lactriennio dedi, & alii, & in ætatem istam perduxī: peto à te nate, vt in cælum aspicias &c. Suscipe mortem, vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Nouissime autem post filios mater consumpta est. O familiam aulæ cælestis! O educationem diuinam. Pater, & mater, & septem filij cū gloria & palma martyrij de hac mortali vita discedunt, & quam habuerunt genitricem ad vitam, suscipiant hortatricem ad palmam per mortem. De hac illustri foemina Beatus Gregorius Nazianzenus in sermone de Eleazaro sic ait. Erat ibi fortis, & generosa mater puerorum simul, ac Dei amans, cuius materna visceræ supra naturæ consuetudinem dilaniabantur; non enim filiorū, qui in tormentis erant, miserebatur, sed timore angebatur, ne non ea sustinerent; nec magis eos, qui è vita migrauerant desiderabat, quam precabatur, vt reliqui cum illis coniungerentur, de quibus filijs magis, quam de mortuis erat sollicita, horum dubium erat certamen, illorum seuera dissolutio. Atque illos quidem adduxerat Deo, de his vero quomodo eos Deus

^{2. Machab.}
^{7. c.}

8
Greg. Nazianzenus. 9
fusiperet, laborabat. O virilem animum in corpore muliebri! O admirabile magni animi incrementum! In hunc modum diligendi sunt filij, & educandi ad Dei sui gloriam, & honorem: sic sacrum coniugium, cumulum bonorum operum intra sinum suum reponit, & ad palmam laborum cum ingenti gaudio accedit. Vide quomodo pater sanctus, & bonus, quem iure optimo Nazianzenus primitias martyrum legis Moysi appellavit, viam parauit virtuti filiorum, non tantum in eorum educatione, sed etiam in constantia, & fortitudine martyrij pro patrijs legibus, & post se coniugem dereliquit quæ in bono martyrij solidaret dulcissima pignora. Vnde

Omnis

¹⁰ Omnes magnam gloriam consecuti sunt apud Deum , & apud homines. Diligentia itaque parentum non solum ad hunc finem necessaria est, sed etiam sedula cura prælatorum atque solicitude. Quod & Christus Dominus apud D. Ioannem insinuauit. Ioan. 21.

Cum enim ecclesiam suam. B. Petro tradidit, ipsiusque viueralem constituit pastorem, bis ei dixit, Pasce agnos meos, postea vero semel tantum ait. Pasce oves meas. In quo cælestis magister docuit prælatum, quamuis ex obligatione teneatur & oves , & agnos pascere, oportere tamen maiorem agnorum, quam ouium, hoc est, maiorem filiorum quam parentum curam, & solicitudinem habere. Nam cum filij, pueri & adolescentes, atque propter rationes supra adductas sint debiliores, plus spirituali pastu prælatorum egent, quam illi qui iam sunt oves, quique ob maiorem rerum experientiam & ætatem solent fundamenta altius in virtute collocata habere.

Adolescentes.

Beatus Thomas tenet quod adolescens, cum primum peruenit ad usum rationis tenetur se conuertere in Deum sub pena peccati mortalis. Quæ sententia multis dura videtur, tamen sic est intelligenda: quod homo perueniens ad usum rationis tenetur se conuertere in Deum eo modo, quo potest secundum cognitionem, quam habet: si enim cognoscit Deum, tenetur habere hunc actum, volo colere Deum, vel volo aut propono seruare legem Dei: si autem Deum non cognoscit, satis est ut proponat bene viuere conformiter ad dictamen rectæ rationis: B. Tho. 1. 2.
q. 89. art. 6.

¹² vt volo honeste viuere, nolo male agere. Hoc expresse dicit hic sanctus Doctor in questione de veritate, questione decimaquaarta, articulo vndecimo ad primū, & in loco citato in solutione ad tertium. Et sic explicata hæc sententia de homine, cum primum peruenit ad usum rationis, est vero similis, & valde probabilis: cuius veri probabilitatem hæc argumenta suadent. Quilibet tenetur accipere fidem, & legem Christi cum primum ei fuerit sufficienter promulgata, nec liceret alicui differre in certum tempus, nec satis esset accipere semel in vita, sed tenetur propone viuere in lege Christi & ipsum colere. Ergo etiam cum

primum ci est promulgata lex naturalis, tenetur eam recipere.¹³
 Sed non recipit, nisi in proposito seruandi illam, & viuendi
 conformiter ad legem, ergo tenetur habere tale propositum.
 Consequentia videtur nota, quia non minus obligat lex naturalis, quam Christiana cum sit aequa diuina. Promulgatur autem lex naturalis, cum homo peruenit ad annos discretionis & cognoscit quod viuendum est conformiter ad rectam rationem, & quod non est nocendum proximo, vel aliquid simile agendum. Deinde ex tunc videtur, quod infest tempus, ut homo de sua salute cogitet, & ei operam det: & omnino est grauissima negligentia, quod aliquis non disponat de ratione vitæ suæ, ex qua dependet salus & damnatio eius: & cum statim oporteat bene aut male agere, videtur certe quod statim oporteat disponere de summa vitæ suæ, alias videtur grauissima negligētia.¹⁴

Hoc ipsum confirmatur: nam si quis haberet curam alterius quo ad omnes actiones eius, & dependeret ex eo salus vel perditio illius, videtur quod peccaret mortaliter si non statim prouideret de salute illius si statim posset ille periclitari, ergo multo plus obligatur de seipso. Item si non tenetur statim, ergo poterit tunc solum peccare venialiter, & tunc si ille sit in peccato originali quia filius alicuius infidelis est, erit peccatum veniale cum solo originali: quod, videtur inconueniens, quia tale peccatum veniale non haberet, si tunc moreretur ille adolescens, locum vbi puniretur, quia non puniretur in limbo, cum ibi non sit pena sensus, nec in purgatorio quia est via ad gloriam, nec in inferno damnatorum: nam in eo tantum puniuntur, qui sunt in peccato mortali.¹⁵

Certe quod non possit esse veniale peccatum cum solo originali supponunt pro certo Innocentius tertius, & concilium Flaminiores de rentinum. Ad hunc ergo sensum intelligenda est celebrata oibaptismo. Cœcil. Flor. nio beati Thomæ de conuersione in Deum de primo instanti decreto de vñsrationis. Et hæc est doctrina etiam Philosophorum de qua vñione Græ nobilem illam fabulam veteres prodiderunt de Hercule, cui percorum uenienti ad vñsum rationis, & de aequo, & bono deliberanti occurruunt duas matronas pulcherrimæ, scilicet virtus, & voluptas, & vtraque suis allestantis puerum ad se trahere conata est, sed vice tandem virtutem. Sed & Pythagoras hoc ipsum

16 sum docuit sub inuolucris quibusdam, & tegumentis : nam vi-
tae humanæ speciem vnius literæ similitudine sic adumbravit, vt
totum eius cursum facile deprehendere liceat. Cum enim in
pueritiam nec virtus , nec vitium , nec alicuius vitæ generis insti-
tuendi deliberatio incidat , eo quod electionis compos non sit,
nec suo regatur arbitrio , eam nimur ob causam hic vnam,
communemque facit viam . Ineunte vero adolescentia (quod
hoc tempus à natura ad eligendum quam quisque viuendi viam
sit ingressurus, datū est) eam diuidit virtutis alteram, alteram vi-
tiorum faciens. Quod eleganter descripsit Virgilius in opusculo,
cui titulus est de littera. Y.

- 17 *Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni
Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua calle,
Difficilemque aditum primum spectantibus offert:
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata, sed ultima meta:
Præcipitat captos, voluitque per ardua saxa.*

Seruitia , quæ adolescentes in sua adolescentia Deo exhib-
18 ent, diuinæ maiestati nimiris grata sunt. Quod Regius vates
aperte significauit : qui postquam dixerat: Laudabo nomen Dei Psal. 68.
cum canto, vt amplificaret, quam gratae erant summo Deo
diuinæ laudes, adiecit dicens. Et placebit Deo super vitulum
nouellum cornua producentem , & vngulas. Nunquid (vt ait
Dians Paulus) de bobis cura est Deo ? Sicut præcepit Deus, 1.ad Cor. 9.
Non alligabis os boui trituranti , non tantum propter ip-
sum bouem , quantum ad significantam obligationem , qua
fideles astringuntur, vt prælatum suum , & pastorem susten-
tent. Sic non placebat Deo tantum sacrificium quod ei offe-
rebatur per vitulum tenebrum quando vires habere incipit,

& vngues ac cornua ei nasci incipiunt, por lo que ello ansi era, 19
 sed propter ea quod significabat sacrificium, quod adolescentis de
 ipso Deo facere debet quando se totum in sua adolescentia offert,
 quando videlicet incipit habere vires corporales, & dispositio-
 nem, firmam valetudinem, & teneritatem cordis, ac rationis
 usum ad ei seruendum & ad diuinam legem super humeros suos
 portandam, hoc enim est sacrificium diuinæ maiestati gratissi-
 mum & maximè debitum. Nam si pictor aliquis insignis omni
 studio imaginem perfectissimis coloribus, atque excellentissi-
 mis lineamentis ornatam depingere conaretur, in quem, ob-
 secro imago illa (si iudicij & rationis particeps esset) prius oculos
 suos deberet intendere? Certissimum est ipsam eos in pictore,
 qui eam depinxit, & tam perfectum esse dedit, collocare debe-
 re, essetque nimis ingrata, si prius oculos suos in alio quam in 20
 autore suo figeret, cui pluriimas gratias pro tam singulari benefi-
 cio agere deberet. Cum igitur homo acceperit à summo Deo ani-
 mam ad imaginem, & similitudinem eius depictam, & in sa-
 crosancto baptisme donis, ac gratijs, quæ ibi infunduntur,
 adornatam, ubi primum ad usum rationis peruerterit, maxima
 obligatione astringitur oculos suæ affectionis, & amoris pone-
 re in diuino pictore, qui sic animam eius pinxit, & pulchram
 reddidit, essetque pergrandis ingratitudo eos prius in creaturis,
 quam in suo creatore collocare.

^{2. ad Timot.} Beatus Paulus ad Timotheum scribens sic ait. Laborantem
^{2. c2.} agricolam oportet primum de fructibus accipere. Et siqui-
^{1. ad Corin.} dem (vt ipse alibi inquit) Dei agricultura estis, oportet Deum
^{3. c2.} tanquam agricolam hominem colentem primum de fructibus 21
 accipere, & quod homo ei offerat animæ suæ primitias. Sed,
 vñ, vñ, & millies vñ, quam aliter hoc fit à plurimis homi-
 nibus, siquidem experientia videmus quod, ubi primum ra-
 tionis usum habere incipiunt, quando summo Deo se offer-
 re & dicare, cíque magna cordis puritate, & amore serui-
 re debebant, omnes fere aut maior pars eorum se polluere,
 peruertere, profanare, incipiunt, & tam altas radices in sceleri-
 bus, & offenditionibus Dei iaciunt, vt, postquam ad maiorem
 ætatem perueniunt, vix ab illis possint separari, atque ita in
 ira & indignatione Dei usque ad mortem persecuerant. Sicut
 de quolibet eorum in libro Iob dicitur his verbis. Ossa eius
 imple-

- 22 implebuntur vitijs adolescentia eius, & cum eo in puluere dormient. Ad significandam autem hanc tam vniuersalem adolescentium perditionem diuina prouidentia instituit ut sacra-tissima virgo Maria sanctissimum puerum Iesum amittere et, cum factus esset annorum duodecim, tempus videlicet, quo communiter pueri usum rationis habere incipiunt. De ipso itaq; ait euā gelista Lucas, Consummatis diebus remansit puer Iesus in Hierusalem. *Lucce. 1.*
Los anadinos son tan inclinados al agua, que aunque nunca la
ayan visto, si aciertan a passar cerca de algun río dexan a sus padres, y se
entrán en el agua y se cabullen en ella con gran deleite y regozijo. O diui-
no y celestial anadino Iesu Christo hijo de Dios, qui cum natus es in
stabulo Bethlehem, & in peregrinatione Ägypti procreatus nec
adhuc proprijs oculis corporalibus templum cælestis patris tui
vidisses/nam ut aliqui doctores testantur tunc primum clemen-

23 tissimus Iesus in templum iuit, quod ante a non viderat) ubi pri-
 mum illud conspexisti tanquam anaticulus videns aquam, in il-
 lud ingressus fuisti, & ibi te recreasti sacratissimam matrem tuā,
 & sanctum Ioseph patrem tuum putatiuum abire permittens,
 ibi in negotijs æterni patris tui te exercere incipiens. *Y perderte*
desta manera de vista a los doce años de tu edad, tu sacratissima madre
fue un pronostico y significacion que en este tiempo, y en esta edad te auian
de perder los mas de los mancebos.

Sed maxima consideratione digna sunt verba, quæ gloria virgo Maria sanctissimo pueru Iesu dixit quando ipsum in tem-
 ple cum Doctoribus disputante inuenit. Scilicet, fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.

- 24 Non legitur in omni sacerdotum euangeliorum discursu, hanc sacratissimam reginam nuncupasse filium Christum saluatorem
 mudi nisi in hoc duntaxat loco: nam ut erat humiliissima, y et ser-
 madre de Dios es una tan ineffable, y tan singular dignidad, sicut se in-
 dignam reputabat esse matrem Dei, sic se indignam etiam reputa-
 bat Deum filium suum vocare: quod si hic eum filium suum
 appellauit, vis doloris, quem tribus illis diebus eum querens pas-
 sa fuerat, & maximum gaudium, quod accepit dum ipsum inuen-
 nit, simul cum iuflammatissimo amore, quo cum prosequeba-
 tur linguam sanctissimæ virginis mouerunt & incitarunt, ut di-
 ceret, Fili quid fecisti nobis sic? *O hijo dulcissimo como q' siédo yo vue-*
sra madre, y vos mi hijo, y tan querido me ay tratado así? Verme yo
pobrissima

pobreíssima al tiempo de mi parto virginal, y quella necesidad me constri²³
ño à pariros en un establo, y à reclinaros en un pesebre siendo vos heredero
vniuersal de todo lo criado, y yr peregrinando y buyendo por los asperos
desiertos a Egypto y viuir allá siete años en summa pobreza entre idola-
tras, todo me fue à mi muy tolerable por teneros en mi compaňia, que tra-
bajo ni que necesidad me podia ser muy molesta, ni causar mucha tristeza
estando con vos, alegría de los Angeles y regozijo de los spiritus bien-
aventurados? Pero ver me solay sin vos tres dias enteros, fue para mi amar-
gura y tristeza intolerable. Siquidem ergo cum haec saceratissima vir-
go culpa sua piissimum Iesum non amiserit eum tanto dolore,
& cordis amaritudine quæsuit, æquum est & rationi consentaneum, vt omnes, qui illum culpa sua amiserunt, maximo dolo-
re cordis ac tristitia inquirant, quem, postquam per veram poenitentiam inuenient, maxima perseverantia oportet conservare.
Etenim aliqui sunt pueri qui in pueritia sua Deum inueniunt, &
ita virtutis studiosi sunt, vt de eis dici possit, Que quando ninos son
viejos, y despues de viejos se bueluen ninos, porque viuen como ninos y ha-
zen obras de ninos, como si no tuvieran juyzzo ni razon. Loquens Pro-
pheta Isaías de lege gratiæ inquit. Non erit ibi amplius infans
dierum, & senex, qui non impletat dies suos, hoc est, Tempore le-
gis gratiæ infantes, sive pueri sancti erunt, & vt prudentes senes
viuent: nam senectus venerabilis est non diurna tempore, nec
annorum numero computata: cani enim sunt sensus hominis, &

Kie. 61.

4. sapientia. etas senectutis vita immaculata. Senes etiam eodem gratiæ tem-
pore erunt senes in diebus & in operibus, & habebunt dies ple-
nos meritis: nullus eos virtute & sanctitate vacuos habebit. O
Deus infinitæ maiestatis & veritatis infallibilis, vt quid Domine
haec tua promissio non adimpletur, siquidem nunc in lege gra-²⁷
tiæ videmus pueros corruptos & desperditos, senes vero adeo
abominabiles, vt nullis verbis corum malitia amplificari possit?
Itaq; si dum pueri erant turpes, cupidi, vltui, & ambitioni vaca-
bant, postquam senes facti sunt, & pedes iam in sepultura ha-
bent, haec omnia vitia multo magis radicitus amplectuntur: quo-
modo ergo adimpletur haec promissio? Non erit ibi amplius in-
fans dierum, & senex qui non impletat dies suos, siquidem plu-
ritimi sunt qui costam vacuos nunc habent sicut olim in antiquis
temporibus? Adhoc respondeatur promissionem Dei in hoc loco
esse quod ipse Deus tot tantaque beneficia hominibus legis
gratiæ

28 gratia facturus erat, tamq; abundantanter illis sua diuina dona com-
municaturus, ut pueros ipsos, & senes sanctos ac nimis perfectos
esse obligaret. Itaq; non hic ait Dominus, nec significat quales
nunc sumus, sed quales esse debebamus, cum tanta obligatione,
tantaq; opportunitate, ac tam diuinis fauotibus ad id in
lege gratiae faciendum astringamur.

A D O R A T I O.



D O R A T I O & veneracionem, & de-
siderium, & timorem significat. Quæ ver-
ba ex secunda synodo Nicæna in fine sepi-
mitæ actionis sunt deprompta. Est adoratio,
qui tantummodo timorem significat; quæ
ad inodum Iacob fratrem suum Esau ado-

Nicæna syno-
dus tomo. 3.
fol. 189.
Genes. 33.
Genes. 23.

Genes. 47.

Deuteronomio
6.c.

ravit. Est alia, quæ gratiam notat: quo-
modo Abraham pro agro, quem accepit a filiis Hethi in sepul-
crum uxoris suæ, adoravit eos. Rursus qui sperant se bene-
ficium à potentioribus accepturos, illos adorant: qui emad-
modum Iacob Pharaonem adoravit. Latriæ vero adoratio
est, quæ soli Deo debetur: vt in Deuteronomio præcipitur,
vbi sic dicitur. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli
seruies. Quid autem sit adoratio, quomodo etiam sit duplex

2 adoratio, altera intellectus, altera intellectus & voluntatis si-
mul, in sermone quarto Epiphaniæ in nostro Aduentuali re-
peries. Sanctus Moses fanulus Domini non tantum in ædi-
ficanda fide, amore, & adoratione unius Dei laboravit, ve-
rum etiam de fundamento sollicitus fuit, vt firmum esset.

Exodi. 26.

Propter quod studio multo in timore Domini tradidit unius Dei fidelem doctrinam dicens. Non facies tibi sculptile, nec omniem similitudinem, quæ est in cœlo desipér, & quæ est in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis. Non adorabis ea neq; coles: ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, & visi-
tans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam genera-
tionem eorum, qui oderant me. Quid est. Ego sum Dominus Deus
tuus fortis zelotes? Quasi dicaret. Si adoraueris Deos

alienos,

alienos, in caput tuum malum grande, & graue machinaberis. 3
 Non tantum sum ego Deus fortis, & tu puluis, & foenum aridū;
 sed etiam sum zelotes, qui gloriam meam alteri non do. Primò
 igitur omnium docetur, quod Deus sit unus Dominus, creator,
 gubernator, pater, & magister super omnia diligendus, & ado-
 randus, & quod oporteat summo studio Deos gentium calce
 abijcere, si quidem turpissimi homines fuerunt. Quapropter san-
 etus David decantabat. Mane astabo tibi, & videbo quoniam
 non Deus volens iniquitatem tu es: sicut dij gentium, qui om-
 nibus criminibus & libidinibus oblectatur, ab eisq; cultores co-
 rum didicerunt abominationes multas. Vnde B. Athanasius in
 oratione contra idola ait. Arbitror certe à nolentibus Poetis vi-
 tas deorum prolatas esse, quia enim Dei incomparabilem appel-
 lationem, & honorem illis, qui non dij sed homines mortales 4
 sunt, attribuerunt, tantumq; nefas in se admiserunt, ideo veri-
 tas vicissim ab his expressit, vt nolentes putatiuorum Deorum
 flagitia exponerent, quod omnibus posteris pro arguento con-
 staret non esse eos Deos, de quibus talia scripta proderentur.
 Quod autem dicitur, Non facies tibi sculptile, perinde est, ac si
 diceretur. Ne facias imagines in adorationem: nam in Exodo ius
 fit Dominus Moysi, vt duorum Cherubin conflaret imagines.
 Nec ob hanc causam Christi redemptoris nostri, & Sanctorum
 eius imagines damnantur, has enim non adoramus principali-
 ter propter se, sed propter ipsum Iesum Christum Deum
 nostrum, ac Dominum, sanctosque eius, quorum sunt ima-
 gines, & vt nos ad pietatem incitent, & commoueant, atq; ideo
 in illis caelesti reparatori, & sanctis eius reverentiam exhi-
 bemus. Si autem contigerit, vt aliqui errore labentes easdem met-
 imagines, non prout decet, adorauerint, non ideo ipsarum cul-
 tus, & adoratio, vt oportet, damnanda est, quin potius insipien-
 tes, & ignorantes reprehendendi, atq; docendi sunt. Nunquid vi-
 tes omnes oportet euellere, & dissipare eo quod aliqui vino illa-
 rum inebrientur, & amentes fiant? Nequaquam prosector: sed so-
 lummodo decet, & æquum est ebrietatem ipsam prohiberi. Sic
 in hoc non sunt damnandæ imagines ex eo, quia aliqui illis abu-
 tantur, nobis enim perutiles sunt. Quo circa fratres mei siquidē
 noster altissimus Deus tam singulare nobis beneficium contulit, vt
 nos ab illis infernalibus eripuerit idolatrijs, in quas innumere
 gentes

Psalm. 5.

B. Athanasius
in oratione
contra idola.

Exodi 25.

Simile.

eognis

6 gentes ceciderunt, per hunc met altissimum Deum vos obsecro ne vitia, quæ ipsi à suis peruersis Dijs didicerunt, videlicet ambitionem, cupiditatem, vltionem, luxuriam, auaritiam, & cetera huius generis adoretis, sed illa supra modum odio habeatis, & detestemini, Deum nostrum incommutabilem, & infinitum continuo diligentes, & adorantes, atque ei sedula cura & animi submissione obedientes.

Adoratio.

VT Beatus Augustinus docet: sicut nomen Hebræum, Adonai, non vt cunq; Dominum significat, sed eū, qui proprius est Dominus, & solus est vniuersorum Rex: sic verbum Græcum, latria, seruitutem importat, non vt cunq;, sed eam, quę soli 7 Deo exhibetur. Hæc autem adoratio latriæ hoc genus reuerentia exigit: quæ cum seruitutem, adorationem, honorem, ac reuerentiam soli Deo debitam, & exhibendam significet, est nobis præstanta corde per fidem, spem, & Charitatem summam in Deum: & corpore etiam per adorationem exteriorē, quę fit per inclinationem capitis, manuum complausus, genuum flexionē, pectoris tensionem, laudem Dei vocalem, aurium ad laudem Dei arreptionem, carnis macerationem, & per similes actiones, quas omnes ad cultum, diuinum spectare scriptura sancta tam vetus, quam noua docet. Hac adoratione latriæ adoramus sanctam & indiuiduam Trinitatem, Iesum Christum, sacrosanctam Eucharistiam. Virgineam autem Mariam sanctissimam honore hyperdulie: crucem etiam adorare & venerari honore latrię iubemur, quatenus nobis Christum Deum verum representat.

Adoramus & Angelos, vniuersosq; alios sanctos, & eorum reliquias, verum honore dulia; hoc est, non collocantes in ipsis primariae partes nostræ spei, cum scriptura sacra, & Ecclesia sancta nos doceant in Deo nos facere virtutem, ipsumq; esse fontem, & autorem totius boni. Verum sanctos adoramus, & veneramur tā quam Dei amicos, filios per gratiam, templo viua Spiritus sancti, heredesque vita eternæ. In quorum intercessione licet Christianis cōfidere. Nam, vt docet Beatus Augustinus, multa Deus Christianis, intercessionibus sanctorum largiri ab eterno constituit, alioqui non largiturus. Proinde docet catholica Ecclesia, sanctos adorare, nō uti authores nostre salutis, sed ut intercessores.

Adoratio.

SI C V T summus Dei cultus est adoratio latriæ : sic summa peruersitas est idolatria. Nam qui Dij nominantur inter gentes, nosunt Dij, sed ficta falsorum deorū simulachra, prout Beatus Paulus ad Corinthios scribens dicit . Scimus quia nihil est idolum in mundo, & quia nullus est Deus nisi vnum. Nam si sunt qui dicuntur Dij, siue in cælo, siue in terra (siquidē sunt Dij multi, & Domini multi) nobis tamen non est nisi vnum Deus pater, ex quo omnia, & nos in illo , & vnum dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per illum. Sed non in omnibus est sciētia, idest, clara, &c certahuius rei notitia. Sed quēro quomodo idolum est nihil. cum certum sit idolum esse figuram ligneam, aureā aut lapideam? Pro huius declaratione notādum est, idolum & simulachrum vnum & idem significare, licet in diuerso idiomate. Simulachrum vox latina est à simulādo dicta. Idolum vero Græca vox ab Idos, hoc est species, quod speciem & imaginem inanem præferat, cum absit veritas. Hinc quæ nos simulachravocamus, illa Græci vocant idola. Hæc est vera & germana significatio vocabulorum. Verum in scripturis sanctis sunt hæc vocabula appropriata ad statuas & imagines eius, quod falso numen creditur, sicut baptismus significans ex se omnem ablutionem, appropriatus est ut nobis significet ablutionem sacramētalem. Idolum igitur hic, atque in alijs locis diuinæ scripturæ accipitur pro statuis, atque simulachris, & imaginib⁹ erectis ad repræsentandum id, quod falso creditur Deus, repræsentans quidem Deum, sed mendaciter, quia omnino non est Deus, quod pro Deo repræsentatur. Ideoq; beatus Apostolus verissimè dixit: Idolum nihil esse, hoc est, nihil habere in se eius, quod creditur numinis, aut veritatis. Siquidē ficta, falsaque est effigies eius, quod non subest. Quam ob causam statuæ, & imagines sanctorum inter Christianos nequaquam dici possunt simulachra, aut idola, quia nihil tanquam Deum, & nihil item mendaciter repræsentant, sed vera est earum repræsentatio, eius scilicet, quod re vera est, & sub ea quidem ratione est, qua repræsentat, ut statua Dñæ virginis repræsentat nobis beatissimam virginem Mariam, tanquam matrem Domini, & speculum virtutis, quod re vera ita est: non autem repræsentat eam tanquam Deum,

¹² Deum, quomodo idolum Dianaë repræsentabat Dianam tanquam Deam, idque mendacissimè. Si certe fieret apud nos statua alicuius sancti ad repræsentandum sanctum illum tanquam Deum Christianorum, iam verum esset idolum sicuti idolum Iouis, aut Solis.

Adorationis definitio.

Beat. Thom.
2.1. que. 84.
art. 1. & q. 103
artic. 1.
Scot. in. 3. sen
tent. distin. 9.
quest. unica.
littera. a.

Eatus Thomas adorationem definiens inquit. Adoratio est exhibitus reuerentia alicui personæ ratione dignitatis, & excellentiæ in ea habita. Quid autem reuerentia sit explicat Scotus dicens. Reuerentiam exhibere, est bona propria æstimate parua in comparatione illius, cuius bona reputas magna,

¹³ tunc enim alicui reuerentiam exhibemus cum nos ipsos in eius comparationem parui facimus, & eo inferiores, & viiores nos esse æstimamus. Hæc autem æstimatione duobus modis fit, vel intellectu, quando aliquid maioris esse valoris, quam aliud iudicamus, & tunc cum intellectus illud pluris æstimat, reueretur: vel voluntate, cum scilicet voluntas pluris hoc æstimat, quam illud & tunc pluris æstimare est plus amare. Exemplo hoc facilius intelligentis. Fingite duo hic esse linteæ, vnumquidem serico eleganter & artificiose elaboratum, aliud vero auro sed non tanto artificio elaboratum: si vobis daretur electio, intellectu quidem aureum linteum majoris valoris & pretij iudicaretis nihilominus tamen sericum plurimi eligerent, quia illud non intellectu, sed voluntate pluris æsumant. Hinc intelli-

¹⁴ getis bonorum & malorum differentiam: Christiani enim omnes per fidem, & rerum diuinarum cognitionem, quam habent, intellectu credunt & æstimant Deum infiniti esse valoris, & gloria bona humanis & eadutis præstantiora esse. & ita intellectu omnes Deum adorant & reuerentur. Magi vero quanujs intellectu Deum, & cælestia bona pluris æstimant, quam humana; voluntate tamen pluris æstimant humana, hæc querunt, hæc amant, hæc eligunt Dei oblii, & ita veram & perfectam reuerentiam Deo non exhibent: in qua tamen intellectus quam voluntatis æstimatione requiritur, fides scilicet & charitas, quia (vt ait Beatus Augustinus) verus Dei cultus fide inchoatur, spe, simile.

Beatus Aug.
in Enchirid.
cap. 4.

tenetur, charitate perficitur. Hinc patet quam pauci vere & per- 15
fecte Deum adorent: peccatores enim omnes, qui humanas res
pluris quam Deum voluntate estimant, verè illum non adorat.

B. Damas. li.

4. Orthodo-

fidei. c. 13. in

princi. D.

Tho. 22. q.

84. ar. 2.

Præter hanc interiorem adorationem, est alia adoratio exte-
rior quæ corpore fit, quia (vt Damascenus ait) quoniam ex dupli-
ci natura compositi sumus, intellectuali, scilicet, & sensibili, du-
plicein adorationem Deo offerre debemus: exterior autem ado-
ratio ex his corporis motibus constat, cū scilicet dimittimus cor-
pus, genua flectimus, Deum tanquam Regem nostrum veneran-
tes, cum pectus tundimus, errasse nos confitentes, & alijs huius-
modi cæremonijs utimur; quibus cæteros ad deuotionem pro-
uocamus: Interior enim adoratio per exteriorem tantum cog-
noscipoteſt: ijs etiam in nobis ipsis deuotionis excitatur affec-
tus; & quemadmodum & animam, & corpus à Deo accepimus, 16
ita etiam æquum est utroq; illi seruire.

A D V E N T V S

Domini.



Vm Sacrosancta mater Ecclesia hoc sacrato tem-
pore ineffabilem vngeneri filij Dei in carne huma-
na aduen tum in mundum celebret, & in Christia-
norum memoriam reuocet, his diebus Dominicis
aliqua proponit Euangelia, in quibus clarissima
continentur testimonia, qualiter Iesus Christus Redemptor no-
ster sit verus in lege veteri promissus Messias; idcirco ea, quæ hic
adnotauimus, his diebus Christianis proponenda esse decens,
atque expediens iudicauit. Proutidius autem concionator illa po-
terit inserere, super illa verba, Tu es qui venturus es, an aliū ex-
pectamus? aut super illa. Medius autem vestrum stetit, quæ vos
nescitis, maxime si concionem habiturus est ad populos, in qui-
bus conuersi ex genere Hebræorum habitant: hęc namq; doctri-
na nimis efficax est ad ipsos in sacratissima fide nostra confir-
mandos.

Maia. 53.

Pertinaces Iudei liberè fatentur Brachium illud de quo Pro-
pheta Isaias ait, Brachium Domini cui reuelatum est? Messiam
esse quem ipsi falso expectant, dicuntque eum futurum esse bra-
chium.

2 chium Dei, atque inimicorum suorum victoriam: credunt ta-
men hos inimicos, quos Deus hoc potenti brachio superaturus
est, hostes visibiles populi Hebræorum esse, qui ipsos Hebræos
euenterunt, & in diurna collocaunt captiuitate, quales fue-
runt Chaldei, Græci, Romani, ac ceteræ barbaræ gentes Iudeo-
ruin aduersariæ, de quibus ipsi vindictam per manum Messiæ
simpliçitudo se esse expectant. Deus enim, ut illi aiunt, promisit
se Messiam, velut fortissimum, & bellicosissimi Duce missio-
rum, illumq; omnes has gentes vi armorum, & belli stratagema-
te victurum, ipsos denique non solum in libertate constitutu-
rum, verum etiam imperium, & gloriosum dominium eis da-
turum. Et ad hoc afferunt in suam sententiam Regium Pro- Psalms. 44.
phetam, qui cum Messia loquens, ei sic ait, Accingere gla-
3 dio tuo super fænum tuum potentissime. Sagittæ tuæ acutæ;
populi sub te cadent in corda inimicorum Regis. Et rur-
sus de eodem Messia verba faciens inquit, Dominus regna, Psalms. 96.
uit exultet terra &c. Ignis ante ipsum præcedet, & inflam-
mabit in circuitu inimicos eius. Et Sanctus Esaias, Erit (ait) in Esaiæ. 11.
die illa &c. & leuabit signum in nationes, & congregabit profu-
gos Israel, & hostes Iuda peribunt. Isaïæ. 43. Et iterum apud eundem Isaïa
dicit Dominus. Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum,
habens rostra serrantia. Triturabis montes, & comminues eos,
& colles quasi puluerem pones.

Sed pro vera explicatione horum locorum obseruare oportet, certissimum esse, Assyrios, & Babylonicos viros fuisse in
omni armorum genere strenuos, plurimosque eorum Re-
ges extitisse, qui ingentes de hostibus suis victorias reporta-
runt, suoque imperio totum fere terrarum orbem subegerunt.
Persæ vero, ac Medi, qui his successerunt, fuerunt etiam ma-
ximi bellatores, terramque dominati sunt, de quorum nu-
mero fuit Cyrus, ac Xerxes. Græci autem hos omnes superauere:
inuictus enim Alexander instar fulminis brevissimo tempore
totum fereterrarum orbē peragavit ipsumq; deuicit & suę ditio-
ni subiecit. Postea denique Romani de totius orbis populis
triumpharunt, innumeræque victorias adepti sunt. Ex quibus
principue numerantur Scipiones, Marcelli, Marij, Pompeij, &
Cæsares: ad quorum fœlicitatem orbis terræ perexiguus fuit.
Has autem omnes victorias, & imperia non per se, sed diuina

prouidentia sunt consequuti. Nam Dominus dicit. Per me Reges regnant, per me Principes imperant. At vero ante quā Deus illis has viتورias cōcederet, nec illas promisit, nec exaggerauit, nec per aliquem nuntium eis se illas daturum nuntiauit. Quis ergo humani iudicij, ac mentis particeps sibi persuadere potest, Deū viتورias, regna, ditiones, & imperia, quę his barbaris nationibus infidelitate, atque abominationibus plenis concessit, & quotidie concedit, hęc, inquam, omnia absque promissione, ponderatione, atque exaggeratione, & tanquam si eis nihil clargiretur, dedisse: id ipsum eundem Deum populo suo electo, & quem nimio amore prosequebatur magna cum exaggeratione (hoc est, Encareciendo solo mucho) ac multis ante saeculis promisisse? Et ad hoc eis constitutis temporibus Prophetas mittebat, qui ipsos de eisdem promissionibus nouiter confirmarent: & tam alto pretio eis promissa illa vendebat, ipsosque in tanta admiratione positos tam longo tempore expectare faciebat, ut etiam hodie, quando post primam promissionem plus quam tria millia annorum sunt transacta, nondum impletum sit, quod ipsi miseri expectant, nec ullo vñquam tempore adimplebitur, non enim hoc est, quod illis Deus promitebat. Magna ergo profecto cæcitas est credere amores, promissa, amplificationes, atq; **exaggerationes** Dei in armis, bellis, vexillis, & morte plurimorum innocentium, atque in hostium captiuitate finem & impletionem suam esse habitura. Tantum ne robur est mortem mortalibus inferre, murosque, ac turres (quae de se corruunt) demoliri, & labefactare ut Deo ipsi aut conueniens, aut gloriosum esset, at id facere brachium validum, ac tale ut ob hoc fortitudo ipsius Dei vocaretur? O quam verum est id, quod de illis Prophetā Isaias Dei nomine dixit, scilicet. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, nec viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatae sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Hęc sunt verba, quae statim in mentem eius, qui has insaniaς cogitat, venire debent. Aliæ viتورiae, o gens cæca, & miserabilis, alij triumphi, alia libertas, alij principatus, & imperia longe maiora, ac meliora sunt, quae vobis Deus promittit. Aliud est brachium eius, & alia fortitudo valde differens, & quae nimis id quod cogitatis antecellit. Vos terram, quæ perit & consumitur, **expectatis**

8 expectatis: Deus autem nobis coelestem terram promittit: vos libertatem corporis maxima cum abundantia, & prosperitate (quia mens perire solet) prestatamini. Deus vero libertatem vitiorum & animae vitam promittit: vos speratis aliorum domini esse. Deus autem promittbat vos facere dominos vestrorum ipsorum: vos expectatis successorem Davidis, qui vestram vobis primam terram restituat, sed Deus, qui absq[ue] comparatione aliqua eo libera lior est pollicebatur non filium David tantum, sed filium suum, & ipsius Davidis simul, qui infinita virtute sua vos a Daemonis, & peccati potestate liberaret, & in terra vita ac sempiterna gloria asportaret. Propter quod Malachias Propheta dixit. Statim Malachie. 3.
cap.
veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos queritis. In quo sanctus Propheta docuit, Messiam esse verum Deum,
9 cum templum Hierusalem suum esse dixit, non quidem suum, quod manus eius erexerunt, aut serui de ipsius mandato, sed suum id est, ipsi tanquam vero Deo consecratum, & in eius honorem erectum: & ideo sanctum templum, & non prophananum. Hoc demonstrationis genere B. Athanasius aduersus Arianos vtitur. Beat. Athana
fuit.
Quod autem de Messia sit sermo in Propheta Malachia ipsemet demonstrat cum ait. Quem vos vultis. Hoc sum mis votis erat priscis illis hominibus, ut Rex Messias veniret in mundum. Postea vero addit sanctus Propheta effectus aduentus eius dicens. Et colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Iuda, & Hierusalem sicut dies saeculi, & sicut anni antiqui. Haec sunt bona digna immensi Dei, & similes donationes, & non alię 10 exaggerationem ac multitudinem illarum promissionum adm plent, & cum illis conueniunt.

Si autem dicitis. Quid supracitatis locis in quibus obexcata Iudei fundantur respondetis? Ad hoc verbis dico debiliter esse defensionem, literam magis, quam rationem velle sequi, maxime cum ipsa evidens ratio verum sensum aperit scripture. Sed & id in hoc negotio aliquem haberet colorem, si ipsemet diuinæ litteræ in alijs locis veram suam intelligentiam non patefacerent. Nam idem Propheta Isaías, dum sine ambagibus, & figuris de Messia loquitur, eum nomine Dei in hunc modum depingit. Ecce seruus meus, electus meus: complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritū meum super eum, iudicium gentibus proferet, nō Isaiæ. 42.

clamabit nec accipiet personam, nec audietur vox eius foris, ¹¹
 calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non ex-
 tinguet, in veritate educet iudicium, non erit tristis nec turbu-
 lentus. In his verbis manifestissime ostenditur brachium hoc,
 & fortitudinem Dei, videlicet Christum Redemptorem nostrum
 non esse militarem fortitudinem, nec facta praeclara humili,
 & mansueti agni (qualem hic Sanctus Isaia depingit) esse
 facta belli corporalis, vbi ira & crudelitas dominantur. Nec mi-
 nus apertum, & manifestum est id, quod idem Propheta alibi
 afferuit dicens. Et percutiet terram virga oris sui, & spiritu la-
 biorum suorum interficiet impium. Si enim arma quibus ter-
 ram percutit & impium vita priuat sunt viua, & ardentia verba,
 aperte constat opus huius brachij non esse aduersus corpora ar-
 mis carnalibus dimicare, sed armis spiritualibus contra vitia ¹²

I. Mai. 11. c.

I. Mai. 19.

Psal. 14.

Psal. 56.

Mai. 61.

agere. Atque ita iuxta hoc idem Propheta eum omnibus bel-
 licis ornamenti armat dicens. Indutus est iustitia ut lorica, & ga-
 lea salutis in capite eius: indutus est vestimentis ultionis, &
 opertus est quasi pallio zeli. Regius etiam Propheta postquam
 dixit, Accingere gladio tuo super fænum tuum potentissime,
 statim explicuit de quo gladio loquebatur dicens. Specie tua,
 & pulchritudine tua intende prospere procede, & regna, id
 est. Pulchritudine tuarum ingentium virtutum, & magnifi-
 centia pulchrorum beneficiorum tuæ excellentis charitatis
 (quibus percussisti, & amore maximo attraxisti mortales) his,
 inquam, spiritualibus armis, quæ non corpora, sed corda fe- ¹³
 riunt, & penetrant, intende prospere, procede, & regna. Et
 ab excellentia huius pulchritudinis sequitur id, quod infe-
 rius dicit, sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corda ini-
 micorum Regis: hoc est. Ex hac spiritualituæ charitatis, & bo-
 nitatis pulchritudine sagittæ illæ tuo amore incensæ, atque
 inflammatæ prodiere, quæ quidem dulcia tua verba fuerunt:
 quibus tuorum inimicorum corda percussisti, & ita amici tui
 effecti se se tibi subiecerunt. Ignis autem de quo Rex David
 ait, Ignis in circuitu eius, ineffabilis eius amor est, quo in cir-
 cuito inimicos suos inflammabit. Denique, ut finem faciamus,
 (hoc enim negotium per quam necessarium est) idem Prophe-
 ta Isaia apertissime, & absque ambigibus officium Iesu Chri-
 sti Salvatoris mundi robur, & fortitudinem eius, atque bello-
 rum.

14 rum ipsius qualitatem describit introducens Christum Domi-
 num sic dicentem . Spiritus Domini super me , eo quod vnxe-
 rit me : ad annuntiandum mansuetis misit me , vt mederer con-
 tritis corde , & prædicarem captiuis indulgentiam , & clausis
 apertione , vt prædicarem annum placabilem Domino , &
 diem vltionis Deo nostro , vt consolarer omnes lugentes , vt po-
 nerem fortitudinem lugentibus in Sion , & darem eis coronam
 pro cinere . Vt autem in his verbis nullū dubium remaneret con-
 cludit dicens . Et vocabuntur in ea fortes iustitiae plantatio Do-
 mini ad glorificandum . Vbi sunt modo hi , qui se ipsos deci-
 pientes promittunt sibi armorum fortitudinem , cum Deus ipsis
 fortitudinem virtutis , & iustitiae aperte promiserit . Nonne
 videtis quam clare dicat , se ad bonum nuntium mansuetis affe-
 rendum , & nuntiandū venire , non autem ad muros expugnā-
 dos , nec ad corporales hostes debellandos . Non ad interficien-
 das gladio gentes , sed ad medendum cordibus . Non ad bel-
 lum inferendum sed ad prædicandum . Verum placet nunc
 interrogare quare Deus , siquidem tanti beneficij populo suo
 promissionem faciebat , eam sub carnalibus bonis , & visibili-
 bus illis operuit sciens optime hoc esse velum , quod oculos
 debiles illorum hominum poterat obcæcare ? Ad hoc respon-
 dere possumus cum verbis Apostoli dicentis . O altitudo diui-
 tiarum sapientiae , & scientiae Dei , quam incomprehensibilia
 15 sunt iudicia eius , & inuestigabiles viæ eius : quis enim cogno-
 uit sensum Domini ? Quamuis autem hoc ita sit aliquot tamen
 huius resolvent rationes assignari , ex quibus vnam tantummodo
 in præsentiarum afferam , videlicet propter illius gentis du-
 ritiem , & parvam fiduciam , quam semper in Domino habue-
 runt , nec non propter ingentia crimina , & horrenda peccata ,
 quæ in diuinam maiestatem commiserunt . Et hæc iustissimæ
 causæ Deo fuerunt , vt ænigmatice , & figuratiuè eis loqui dig-
 naretur . Quod & voluit facere , quia intellexit id eis , qui tunc
 boni ac fideles erant , & postea futuri erant , sat esse & suffi-
 cere : perditis autem & contumacibus clariorem lucem non de-
 beri . Itaque vidit altissimus Deus veritatem illam mediocriter
 occultam quibusdam honestum exercitium futuram , cum illam
 inquirerent , & sanctam voluptatem , cum illam inueniret : id au-
 tem ipsum aspexit futurum esse alijs laqueum , & offendio-

Ad Roman.
11.

nem emeritum tamen propter grauia, & hortenda ipsorum peccata. Magnum profecto, ac iustum supplicium fuit illatum illis, qui cum haberent coram oculis vitam, mortem turpissem amplexi sunt, & odio habuerunt id, quod tantopere concupuerat, & vt melius dicam, videntes non viderunt, & audientes non audierunt, ac denique cum essent luce circundati inertes tenebras explorarunt, & peccando amplius peccare meruerunt, quousque mortem Deo suo inferre non dubitarunt in quo quidem peccatum suum vsque ad ultimum perduxerunt.. Quæ omnia Deus illis per Isaiam Prophetam multo antea prædictarbat his verbis. Vade, & dices populo huic. Audite audientes, & nolite intelligere, & videte visionem, & nolite cognoscere. Exculta cor populi huius, & aures eius agraua & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audit, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. Quod autem ad hanc cæcitatem, & surditatem deseruerit illis Deum figurative, & parabolice loqui; summa veritas Iesus Christus ostendit dicens. Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. O seuerum Dei supplicium? Cauete fratres mei, ne peccata peccatis addatis: si peccatum commisisti, statim penitentiam agite, ne vobis simile contingat. Si apertis oculis mentis vestrae has omnes rationes contemplati estis, apertissime conspicietis, quam efficiaciter hæc testimonia comprobant, Christum Redemptorem nostrum verum esse in lege promissum Messiam, cuius infinitis meritis à peccato redempti fuimus, & æterno patri reconciliati. Simus igitur Deo gratissimi eius benedictum nomen continuo glorificantes, & diuinis eius præceptis obedientes.

Aduentus Domini.

NO N satis mirari possum quomodo Iudæi Messiam suum domui suæ, & genti suæ repromissum, expectatum, desideratum, non cognoverunt, verum cœli & terræ Deum in humana natura hominem factum, sed purum hominem, quamvis excellenter iustum, & Deo charum sunt arbitrati: cum mille suorum Prophetarum scripturæ clament, ac præconizent Messiam

- 20 siam Deum cœli, & terræ esse creatorem, & Dominum, immo nec
ut peccati generis humani Redemptorem, sed Regem magnum
potentissimum, qui vel omnem mundi gloriam, honores, di-
stias, delicias ad nutum suis Iudeis possit concedere. Taleni expe-
ctabant Messiam suum. Ab hoc autem secundo placet hoc argu-
mentum ordiri. Quid obsecro est, quod moriens Jacob Patriar-
cha in Aegypto in has voces anima exhalauit, vel aliquantulum
ante confessus est suæ fidei spem certissimam. Salutare tuum ex-
pectabo Domine. Genes. 49.
Quid senex multorum dierum, qui viam vni-
uersæ carnis ingrediebatur, & à morte absorbebatur, quid inquit,
Salutare tuum expectabo? Nunquid in hanc vitam regressam sibi
pollicebatur sub Messia ut bonis carnalibus cū ceteris filijs frue-
retur? Minime gentium. Sciebat optime quod homo spiritus va-
Psal. 77.
21 dēscēt, & nō reuertēs, nisi in magni iudicii resurrectione. Quid er-
go expectabat cum inquit. Salutare tuum expectabo Domine?
Qui Messiam salutare Dei cōpellat? Infirmitatem magnā profi-
tetur, nō qualis ab Auicenna vel Hippocrate curari posse: non
enim corpus, quod mandat filijs asportari in terram sibi promis-
sam, curandū erat medicamine materiali. Quid ergo salutare Dei
moriens expectat? Quem fructū ab illo desiderat, qui iam morie-
batur? Pro huius questionis responsione obseruandum est, hunc
virum licet iustum, & Deo charum morientem ad patriam cæle-
stem nō ascendisse, quod ipse fide illuminatus certissime sciebat.
In diebus namq; proxime claphis, cum Ioseph crederetur mor-
tuus gemens, & lachrymans dicebat. Descendam ad filium meū Genes. 37.
lugens in infernum. Nunquid cum Ioseph venditus est in Agy-
22 ptum non erat iustus, & sanctus Jacob pater eius? nunquid &
Ioseph iustus non erat? Ecce de illo dicit. Descendam ad fi-
lium in infernum. Ergo ibidem esset anima Ioseph, ergo si tunc
ageret animam Jacob, in infernum descendisset, non enim in pa-
triam, & gaudia regni cælestis abiaret, sed lugens descendisset in
infernum, ergo tunc, cum collectis filiis mortuus fuit, in infer-
nū descendit. In spem ergo redemptionis per Messiam quem salu-
tare Dei expectabat, exhalauit anima Jacob. Opus ergo illi erat
redēptore, vt redēptor est: ergo expectādus erat à Iudeis Messias
suis: siquidē summi illi patres talē illū prospicētur. Quod postmo
dū Propheta Zacharias clarissimis vocibus decātauit inquiēs. Tu Zachar. 6. ea
quoq; in sanguine testamenti tui emisisti vinculos tuos, qui erant
in lacu

in lacu in quo nō erat aqua. Obscero, attende, o Osrael ad quem 23
 dirigit Propheta sermonem cum inquit. Tu quoque. Vtrum-
 que in oratione dicit Propheta. Tu, & quoque. Sic legis in Pro-
 pheta Zacharia. Exulta satis filia Siō, Iubila filia Hierusalē:Ec-
 ce Rex tuus venit tibi iustus, & Saluator:ipse pauper, & ascen-
 dens super asinam, & super pullum asinā. Vobis loquitur Pro-
 pheta:ad gaudium, & lātitiam meritissime inuitat pro ingressu
 regis Messiae in ciuitatem vestram. Olim dixerat David. Vo-
 cate mihi Sadoch sacerdotem, & Nathan Prophetam, & Ben-
 iam filium Ioiadæ, qui cum ingressi essent coram rege, dixit ad
 eos. Tollite vobiscum seruos Domini vestri, & imponite Salo-
 monem filium meum super mulam meam, & ducite cum in Gi-
 hon, & vngat ibi eum Sadoch sacerdos, & Nathan Prophetā
 in regem super Israel, & canetis buccina, atque dicetis, viuat 24
 rex Salomon. Non agit Propheta Zacharias sermonem de
 mula Regis, de apparatu bellico, de buccina, & tibjs, quæ in-
 uenta sunt in Rege Salomone, sed asinam, & pullum filium
 asinæ commemorat, & iuste, cum de Rege suo ageret sermo-
 nem, quem pauperem profitebatur, cui sat est asinam, & pul-
 lum habere, quos ascendat. Pauper (inquit) ascendens asinam &
 pullum. In aduentu pauperis Messiae iubet Propheta gaudere
 & iubilare Hierusalem, & filiam Sion sublimius multo, quam
 olim sub Salomone: de quo clamore, & gaudio dicit scriptura.
 Et insonuit terra à clamore eorum. Pauper ergo est Rex vester,
 non solum cum in mundum venit, verum & cum ciuitatem ve-
 stram ingreditur solēniter, & in laudibus, & iubilis vniuersę gen-
 tis. Quod in sacratissimo Iesu Domino nostro completum est, 25
 qui ingrediens ciuitatē Hierusalem iussit asinam & pullum filiū
 eius adduci sibi à discipulis, super quo sedens ingressus est in
 hymnis, & laudibus, & in Ramis palmarum, & oliuarum, &
 in osanna filio David. Vbi, id quod in Psalmo scriptum est, com-
 pletur. Ex ore infantium perfecisti laudem, & illud. O Domine
 saluum me fac. O Domine bene prosperare, benedictus qui ve-
 nit in nomine Domini, constituite diem solem nein usq; ad cornu
 altaris. Quod & factum est in die palmarū. Et ibidem decan-
 tat ingredienti Messiae usq; ad cornu altaris, postquam des-
 cendit de asina & pullo, Deus meus es tu, & confitebor tibi
 Deus meus es tu, & exaltabo te. Quare? Quia sanctus es mihi in
 salutem.

3. Reg. 11.

Matth. 22

Psalms. 8.

Psalms. 117.

26 salutem. Nunquid non mortuus erat tunc Dauid. Certè sic : sed factus est in salutem ei, sicut & Iacob. Deus ergo , & Saluator in sanguine suo Messias Redemptor. Ad hunc ergo dirigit statim suum Propheta Zacharias sermonem, cum inquit . Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinculos tuos , qui erant in lacu , in quo non erat aqua in sanguine, quem effudisti pauper, sed iustus. Propter hoc quidem emittere potuisti vinculos tuos, quia sanguine & iustitia actum à te est contra diabolum, & peccatum primi hominis. Hoc nimurum erat vinculum quod eos detinebat in carcere, & lacu sine aqua, id est, lymbo , qui quamvis vincti erāt, tui erāt. Quid est, Tu emisisti vinculos tuos: vt inquit Propheta? Tui esse non possunt , si purus homo o Rex Messia tu es. Quomodo tunc Abraham, Isaac, & Iacob , Moyses, & Sa-

27 muel, & Dauid, qui ante te per millia annorum fuerunt in mundo? imo tu, o Rex Messia illorum es , & posterior, & filius, unde nec Dauidis Dominus es? Cuius contrarium in Psalmo ipse decantat. Dixit Dominus Domino meo : sede à dextris meis. Tui ergo sunt, quia tu illorum Deus, Dominus, & Redemptor. In hoc, salutare Dei, te compellat Patriarcha Iacob , & te expectat moriens, vt Saluator illius sis in sanguine tuo, quia iustus, & Saluator tu es. De quo manifestissime Isaías Propheta inquit. Si posuerit pro peccato animam suam (non pro peccato suo, qui iustus est, sed pro peccato totius mundi) videbit seimen longæuum.

28 Quod nunc inquit, peccatum, paulo antea dixit . Posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrum . Hoc igitur salutare Dei expectabat Iacob, cum moriebatur, pauperem, sed iustum, vt Redemptorem, vt Salvatorem, non gloriam temporalem regni temporalis, aut dierum longitudinem, qui ianivitā finiebat. Et certe si purus homo , quātūus sanctus, & Deo charus esset Rex Messias, & non simul verus, & naturalis Deus esset, ex ordinazione diuina Redemptorem agere non potuisset. Non enim sine pretij solutione, quod magnum & infinitū erat, cum diuina iustitia sit infinita, voluit Deus Redemptionē fieri generis humani. Hoc autem pretium nec purus homo , aut angelus supremus factus homo exoluere potuit. Oportebat ergo, quod simul esset Deus, & homo mediator, & Redemptor generis humani. Quod nūile voces Prophetarum sonant. In primis nobilissimus Propheta Isaías cum fælicissima tempora Messiae describeret, & digito demonstraret. Isaie. 35.

Psal. 119.

Isaie. 53.

monstraret, in quibus signis illum agnoscerent, inter alia sic lo-²⁹
 quutus est. Ante omnia describens gentium fidem, & deuotio-
 nem dicit. Latabitur deserta, & inuia, & florebit solitudo, & flo-
 rebit quasi lily, &c. Confortans autem debiles, & imbecilles
 tanquam qui non poterant de manu, & seruitute peccati se se li-
 berare inquit. Confortate manus dissolutas, & genua debilia ro-
 borate: dicite. Pusillanimes confortamini, & nolite timere. Qua-
 re cum sit diabolus princeps huius mundi. Ecce Deus vester vi-
 tione adducet retributionis. O bonum, iucundissimumq; nun-
 tium! Sed quomodo sciemos, quod vere saluare nos poterit hic,
 quem Deum dicis? Multa enim significat nomen Deus, & iudi-
 cem, & Principem, & Sacerdotem, &c. Attendite, quem prædico
 venturum, nullus horum est. Imo Deus ipse veniet, & saluabit
 nos, Deus ipse omnipotens. Aduentū eius agnosceris multis ar-
 gumentis, & signis. Tunc aperientur oculi carorū, & aures sur-
 dorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit
 lingua mutorum. Quę omnia per dulcissimū Iesum Dominum
 nostrum dudum faēta sunt. Deus ergo ipse est, qui venit & salua-
 uit nos non purus homo quantumvis sanctus, ac propterea sig-
 na ad eius cognitionem dedit, quia non manifestus venit in glo-
 ria regni sui, sed sub carne nostra mortali, & passibili: de quo sta-
 tim dixit. Hęc dicit Dns. Labor Aegypti, & negotiatio Aethio-
 pię, & Sabain viri sublimes ad te transibunt, & tui erūt (ad Mes-
 siam agit sermonem) post te ambulabunt vineti manicis pergit,
 & te adorabunt, te deprecabuntur. Tantum in te est Deus, &
 non est absque te Deus, vere tu es Deus absconditus, Deus Is-
 rael, Saluator. Miror etiam quosdam ex nostris dicere non esse
 scripturam, per quam demonstrare possimus Iudas Messiam
 verum esse Deum, cum tam aperte Iasias Propheta hanc veri-
 tatem in praesenti loco demonstrauerit, tanto cum verborum
 pondere hac replicatione nominis, Deus. In quo maxime no-
 tandum est quod dicit. Et non est absque te Deus. Quod si de
 vero Deo sermonem non ageret, falsa esset propositio, & er-
 roris plena. Si Messias purus homo, & propter excellentiam
 sanctitatis, & officij Deus diceretur, & non quia naturalis Deus
 falso esset, & hereticum dicere illi: absque te non est Deus.
 Cum autem Deus verus, & naturalis sit, non est certe absque
 illo Deus alius. Pater namque non est alius Deus, alius in
 persona

³² persona est, alius Deus non est. Pater & filius vnum sunt: propter quod & unus Deus, ergo Deus in quo est Deus, Dominus noster Iesus Christus est, qui in Euangeliō loquitur: Ego in Patre, & pater in me est. Qui Deus appellatur absconditus propter assumpti corporis sacramentum: & Deus Israel Saluator, quod interpretatur Iesus. Scrūjisse autem ēgyptum, & ēthiopes, & Sabain excelsos viros, atque sublimes nemo dubitat, cum ei mundus fuerit subiectus ab exordio prædicationis Apostolorum.

Apertissime etiam Baruch Propheta hanc veritatem confirmat, cum de Domino, & Deo vero sermonem faciens inquit. O Israel quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis eius. Magnus est, & non habet finem, Verbum hoc de Rege, aut de sacerdote summo, aut de iudice dici non potest.

³³ Non de Davide, aut Salomone, nec etiam de Aaron aut Samuele, qui omnes etsi magni, finem tamen habuerunt, & alij loco eorum surrexerunt. Sed nec sequentia verba vlli eorum conuenire poslunt. Sed Deo cæli, & Domino vniuersorum, de quo manifestissimè inquit. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus. At dices, Visus est aliquando in terris sicut de Abraham, & Iacob scriptura enarrat, & sacri Magistri Ecclesiæ exponunt, scilicet Beatus Athanasius, Beatus Hieronymus, Beatus Damascenus, Beatus Ireneus. Verum hoc est sed cum nullo eorum conuersatus est aliquando Deus cæli, qui eis apparuit. Deus ergo omnipotens in terris visus est: de quo Beatus Ioannes Baptista dixit.

³⁴ Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Iam apertissime (sicut demonstrat Isaías Propheta) constat, de quo Baruch sermonem faciat dicens. Hic est Deus noster, & non æstimabitur aliis aduersus eum. Messias ergo in lege, & Prophetis promissus verus, & naturalis Deus est secundum scripturas, quod ipse sufficienter ostendit apud Iudeos, quibus inexpugnabilia signa suæ diuinitatis concessit, quibus ipsi diuinitatem illius agnoscere potuerunt. Multi tamen eorum ad id cœcitatēs venerunt, vt yelamen, quo operiebatur Moyses, ut eius faciem non aspicerent Hebrei, maneat hodie illis in lectio-ne veteris testamenti, & vt ait. B. Paulus, yelamen positum est

Baruch.3.ca.

Athan. serm.
4.con.Arian.Hieron. sup.
Isac.capit.6.
Damasc.li.4.
Orthodoxes
fides.cap.15.
Ireneus.li.4.
aduers. hæc.
ca.2.

2.ad Cor.3,8.

super

super cor Iudeorum. Legem Moysi secum portant, existimantes eam esse vitam illis tributaram. Et non vident insipientes homines inde sibi ipsis mortem conflari, unde vitam consequi arbitrantur. Eadem enim lex aeternum illis minatur excidium, qui Christum recipere noluerunt. Quemadmodum Vrias literas Davidis secum portans quibus rex duci exercitus præcipiebat, vt ipsi Vriæ cædem moliretur, existimans magnum aliquid literis afferre, in illis mortem sibi portauit. Sic perfidi Iudei secum literas Dei portant, quibus ipsi damnantur, & ad mortem sempiternam ducuntur. Ideo eis ipsa summa veritas apud Ioannem dixit. Est qui accusat vos Moyses in quo vos speratis. Hoc est, ipsa lex Moysi, & omnis denique sancta scriptura, qua vos Iudei gloriamini, ostendunt me esse Messiam, & Christum Salvatorem mundi, & ipsa accusat vos, quia me recipere non vultis. Vna ex præcipuis causis, ob quam Beatus ille. Apostolus maxima admiratione commotus exclamauit ad Romanos scribentes, O altitudo diuinitarum sapientiarum, & scientiarum Dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, fuit quia admirabatur glorioſus vir, quod Deus abstulerit regnum Dei Iudeis & contulerit eum gentibus barbaris, idolatriæ cultricibus. Quid domine, haec conueniunt cum promissionibus tuis?

Ad Rom. 11.c.

Psalm. 131. Non ne verba tua sunt: Hic habitabo quoniā elegi eam? Et Rursum: In aeternum seruabo illi misericordiam meam. Illud etiam. Filii eorum usque in seculum sedebunt super sedem tuam. Quoniam ergo modo postea dixisti: Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius? Hic obserua, huiusmodi promissiones Dei conditionem sub intellectam secum semper afferre, quod si filii sempiterni, & lex sempiterna: si enim illi Deus non derelinquerent, neque a Deo derelinquerentur: si illi testamentum Dei semper custodirent: semper Dominus esset illorum Deus. Sed cum non solum Deo non seruierunt, sed filium eius unigenitum occiderunt: æquum non erat, vt Deus stareret promissis. Hoc apertissime multis retro temporibus Prophetauerat Azarias, vt in secundo Paralipomenon scriptum est, vbi dicitur. Azarias autem filius Obed, facto in se spiritu Dei, egressus est in occursum Assa, & dixit ei: Audite me Assa, & omnis Iuda, & Benjamin: Dominus vobiscum quia fuisti cum eo. Si quæsiceritis eum, inuenietis. Si autem dereliqueretis eum, derelinquet vos.

*Psalm. 83.
Psalm. 131.*

z. parali. 15.

38 vos. Transibunt autem multi Dies in Israēl absq; Deo vero : & absq; sacerdote, absq; doctore quoq; , & absque lege . Cumque reuersi fuerint in angustia sua, & clamauerint ad Dominū Deū Israēl, & quæsierint eum, reperient eum. Obserua quam euidenter miser, & infelix status , in quo nunc sunt perfidi Iudei hic sanctus Propheta his verbis depinxit. Lapis ille angularis , quæ ipsi reprobauerunt, super eos cecidit, & confregit eos sicut modo confracti sunt. Hic est lapis ille , de quo dominus apud Esaiam ait. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem , pretiosum, in fundamento fundatum. Vbi aduerte, Isaiam diceret hunc lapidem esse à Deo probatū, Dauid autem inquit esse reprobatum ab ædificantibus. Ad id amictiæ & prauitatis venerunt homines, vt reprobent id, quod Deus ap-

Esai. 28.

39 probat. Solent qui magnificum aliquod ædificium construunt, in lapide quodam angulari arma sua & stemmata pingere , aut quocunque alio modo collocare. Fecit Deus templum quoddā simile. usque adeò magnificum, & excellens, vt nec noster quidem intellectus possit eius dignitatem complecti. Est autem hoc temp̄lum Ecclesia Catholica, ædificium nobilissimum: ad quod cælestis pater misit lapidem admirabilem, hoc est filium suū , qui non solum esset huius ædificij fundamentum ; sed etiam lapis angularis in pulcherrimo loco constitutus. Et est hic lapis scutum quoddam de quo dicitur in libro Regum . Deus Dominus 1. Reg. 22. fortis meus sperabo in eum, scutum meum & cornu salutis meę. Arma, & stemmata huius lapidis, huius cælestis scuti, sunt quinque stellæ aureæ in campo sanguineo, hoc est: quinque illa sacra 40 tissima Christi vulnera, armagloriosa, & diuina trophæa, & insignia nostrorum victoriarum. Tu vero considera verborū Prophetæ amplitudinem. Poterat enim dicere: Mittam vobis Messiam: sed voluit tam insigne beneficium verbis insignibus, & metaphoris explicare. Est enim translatio sumpta ab ædificantibus, quæ verborum amplitudine innuit rei magnificentiam, & maiestatem. Appellatur autem Christus Iesus lapis angularis, quia utrumque populum in una Ecclesia copulauit. Ipse enim Ad Ephe. 1. est pax nostra (vt Paulus ait) qui fecit utraque unum. Duo itaq; populi inter se discrepantes Iudaicus, & Gentilicus in unam fidem, in unam Ecclesiam, in unam Christianā religionem conuerterunt. Hoc vaticinatus est Propheta Zacharias dicens. Erit Do Zacha. 14. c. Loci Com. C minus

minus rex sū per vniuersam terram in die illa, erit Dominus ⁴¹
vnius, & erit nomen eius vnum : ac si diceret : Propagabitur
Ecclesia ex gentibus , & Iudæis congregata, cuius Rex erit Iesu
Christus. Ille coletur in tempore illo, & in omni Ecclesia nomine
eius inuocabitur. Hic vero lapis angularis super eos, qui eum re-
probauerunt, & in eum credere noluerunt, cecidit , & confregit
eos in poenam suæ infidelitatis.

Aduetus Domini siue pro imitatione eius.

Michæl. 2.

DE aduentu Domini in carne loquens Propheta Michæl in-
quit. Congregatione congregabo Iacob totum te, in vnum
conducam reliquias Israel, pariter ponam illum quasi gregem in
ouili, quasi pecus in medio caularū, tumultuabuntur à multitudi-
ne hominū. Ascendit enim pandēs iter ante eos, diuident & trā-
fibunt portā, & egrediēt per eā: & transibit Rex ecrū coram eis,
& Dñs in capite eorū. Hæc verba Paraphrastes Chaldaeus Iona-
thas, qui Christum Redemptorem nostrum multo tempore præ-
cessit, ad tempora Messiae dedit. Merito ergo doctores Chri-
stiani hunc locum ad Christum Dominum referunt, & Prophe-
tiam esse asserunt, quæ explicet id, quod Christus Iesu erat factu-
rus. Verum aliqui hæc verba intellegunt de conuersione generali
Iudeorum futura in fine mundi per prædicationē Heliæ, sicut di-
xit Christus Redéptor noster apud Matthēum. Helias cū vene-
rit, restituet omnia. Eusebius tamen lib. 2. de demonst.
Matth. 17. Euseb. lib. 2. de demonst.
cap. 50. gelica, cum septuaginta interpretū interpretationē sequatur, do-
de torquet hæc verba ad Apostolorum chorūm. Liranus autem ea
intelligit, de congregatione patrum in lymbo, & de eorum'edu-
43
ctione per Christum Salvatorem mundi. Erant, inquit, ibi consti-
tuti à Deo, vsq; ad tempus, & sic ascendit Christus Dominus pā-
dens iter ante eos, quia sua morte aperuit cœlum & diuisit existē-
tes in inferno, & electi transierūt portā egrediendo, & Dñs in ca-
pite eorū. Verum si recte consideremus quæ antecedunt, & quæ
sequuntur non omnino hic sensus cohæret. Vnde cū de Iesu Chri-
sti regno, & eius felicitate vellet agere Propheta, hac forsitan de
causa, ne ipsum semper mala vaticinari arbitraretur, qua ratione
efficiebatur, ne ipsum audirent, sicut insinuarevisus est, dicit mo-
do. Congregans congregabo Iacob, colligendo colligam residuum
Israel. Quasi dicat, modo permittā Iacob dispergi, ob huius gētis
imma-

44 immania sclera, & peccata: at licet tam acerba, & dura filij Iacob patiantur: veniet tempus quando omnes Israëlitæ quantumcunq; dispersos congregẽ, & simul in uno loco habitare faciā. At ne per fidem Iudei, ex isto loco aliquā sibi sumant occasione in sua perfidia manendi, donec ab omnipotenti Deo in unū locū congregetur, sicut aliqui corū infelicissimè arbitrantur, attendant, quod Prophetæ hic appellat Iacob non carnaliter descendentes ab Abrahā, & Iacob, sed illos, qui fidē Abrahæ imitantur, & qui secundū promissionē sunt filij Iacob. Sic enim ad Romanos scribēs dicit Paulus. Nō omnes, qui ex circūcisione sunt Israël, hi sunt Israëlite, neque qui semen sunt Abrahæ, sed in Isaac vocabitur tibi semen. Et ad Romanos quarto ait. Abrahā nō solū pater dicitur circūcisorū, sed eorū, qui sectantur vestigia fidei eius. Omnes ergo huiusmodi

Ad Roma. 5.

45 filios Iacob in unū cōgregabo locū in unā Ecclesiam: nō erit nisi unū ouile, & unus paſtor. Et sic erunt omnes filij Iacob, secundū promissionē congregati in unū, hoc est in una fide quantumcunq; sint dispersi locis, & corporibus, sicut oves cōgregari solent in ouili. Et erunt tam multi ut præ multitudine tumultuantur, nō quod erunt inquieti, sed ut ostendat maximā copiā futurā id explicuit per effectū hunc; non erit illis causa tumultus aliqua, aut rixæ, & cōtentio[n]is: in Christo enim Iesu nō est distinctio Iudei, & Græci, omnes simul in uno ouili laudabūt Deū. Et quia dubitare posset aliquis quomodo tanta, tamq; diuersa hominū ingenia in unū ouile cōgregari poterūt, & in una sententiā adduci, respōdet: Ascendit enim pādens iter ante eos. Quia ascēdet in crucē (prēteritū pro futuro,) patiendo pro omnib[us], & sic per mortē & crucē suā

Ad Galat. 3.

46 omnes ad se trahet, sicut ipse asseruit apud Ioannem his verbis: Si exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad me. Ascendendo ostendit fortitudinē suam: & sic in oratione Abacuc dicitur. Et cornua in manibus eius. Quid autē per cornua intelligeret, explicuit, ibi est fortitudo eius, & pādit iter suis, quo veniendum erat adhuc ouile. Nam ipse passus est pro vobis, nobis relinquens exemplum ut sequamur vestigia eius. Non enim nisi per mortem Christi, & simul moriendo cum Christo, in hoc ouile ingredi licet, non nisi baptizemur, ad gregem Christi pertinere possumus, vel in re, vel in voto. At baptizari est mori cum Christo, dicente Paulo ad Romanos. Nolo vos ignorare fratres quoniam quotquot baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati

Ioan. 12.

1. Petri. 2.

Ad Rom. 6.

sumus, consepulti sumus cum illo, iam si viuimus non sumus illi priores, qui eramus, antequam baptizarenur. Sed iam noui homines sumus, & postquam ipse ostendit iter, multi etiam eadem via gradiuntur, & gloriantur, cum tali itinere gradiantur. Diuident, inquit, & transibunt portam, & egredientur per eam. Vnica est via, vnika est porta salutis, ipsamet passio Christi: nisi per hanc portam nulli in Ecclesiam ingredilicet, sic in Psalmo dicitur: Hæc est porta Domini, iusti intrabunt per eam. Sic Christus dicebat apud Ioānum: Ego sum ostium, si quis introierit per me ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Et transibit Rex eorum coram eis, ipse prius patientia eis præbebit exemplum, ipse prius onera suffert tentatus per omnia absque peccato: & ipse dux erit, & ante eos procedet. Sic Paulus dicebat ad Hebræos scribens. Recogitate eum, qui tales à peccatoribus passi sunt contradictionem ut non affligamini animabus vestris: nondum enim usque ad sanguinem restitistis fratres: & Dominus in capite eorum, hoc est ipse longe duriora patietur, longè acerbiora subibit tormenta: vel ipse erit in capite eorum, id est, semper præstol aderit, semper opem feret, ut leuia, atque facilitia omnia aduersa suis esse videantur, faciet, ut non attendant ad ea, quæ videntur, sed ad ea, quæ non videntur.

Aduentus Domini.

Michæl. 4. **D**E Aduento Domini in carne loquens Propheta Michæas inquit. Et erit in nouissimo dierum, erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & sublimis super colles; & fluent ad eum populi, & properabunt gentes multæ, & dicent: venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob & docebit nos de vijs suis, & ibimus in semitis eius, quia de Sion egredietur lex & verbum Domini de Hierusalem. Cū Propheta dura nimis, & grauia Hebræis propter ipsorum scelerâ cōminatus fuisset morem prophetarum seruans, (Nam, ut dicitur in anno 49. B. Chrysostomus super Isaiam, solebant Prophetæ postquam tristia, atque lugubria annuntiauerant, ut animos audientium leuarent, mentione ingerere de felicitate regni Christi Iesu, ut vel sic auditores in officio continerent spe Aduentus Messiae) vt solatium præberet, & in spem erigeret, felicitatis regni Messiae mentionem ingerit, & ea prædicit, quæ eodem-

50 tempore erant futura. Illud tamen notandum duximus, quod cū Michæas, & Esaias eodem tempore prophetauerint, eadē prorsus paucis verbis variatis suis prædicarunt prophetijs: cū enim esset res tantī momenti plurimum referre arbitrandum est, quæ ab Spiritu sancto in scripturis congreginantur, & quæ sub eisdem verbis ijsdem hominibus repetuntur. Ideo Dominus per prophetas iterum, atque iterum multa repetiuit. Esaias ergo eadem, quæ hic Michæas secundo capitulo. vaticinatur. Non solum autem Christiani patres in hoc loco conueniunt, verum & ipsi Iudæi nobiscum in hac parte consentiunt, de Messia esse quæ hic prædicantur, intelligenda: sed miseri, & cœci ex isto loco colligunt aliqua argumenta, quibus perfidi homines in sua persistant perfidia, atque contendunt Christum Redemptorem nostrum, quem nos Christiani fatemur verum fuisse Messiam, in scripturis sanctis toties promissum, nō fuisse Messiam, sed adhuc oportere nos alium expectare cum illis Messiam. Nam duo isti prophetæ Esaias, & Michæas tempus aduentus Messiae assignantes illum venturum affirmarunt in nouissimis diebus. Verum cum ab aduentu Messiae nostri tot iam fluxerint anni, non (inquiunt) fuit verus Messias, qui tempus à Prophetis prædictum tantum præuenierit. At quam misere errent, & quam leui argumento nitantur, facile esset illis videre, nisi velamen positum haberent ante oculos, vt dicit Paulus; & nisi liber sacer illis esset signatus, vt prædictus Esaias. Quid

52 vero nouissimi dies in Scriptura sancta appellantur, non nisi ex ipsa scriptura petamus. Sic & tempus aduentus Messiae constabit, si ostenderimus, quos nouissimos dies prophetæ appellant. Sancti patres nouissimos dies dicunt appellare scripturam finem Regni, sacerdotijque Iudaici, & in illis diebus Messiam venturum. Nam cum toties per Prophetas vaticinatum sit, eum esse futurum lumen ad reuelationem gentium, eum futurum esse doctorem, & quem deberemus audire, si in fine mundi venisset, non adeo utilis fuisset eius aduentus. Ideo sine dubio esse asserendum arbitror, scripturam veteris testamenti nouissimos dies appellasse tempus illud, in quo Messias erat venturus. Erant namque illi dies nouissimi, in quibus tradenda erat lex, qua tradita non erat alia expectanda, nec aliis statutis Reipublicæ inferioris. Ideo Bea-

^{2.} Ad Cor. 3.
Esai. 28.

Ad H. b. 9.

tus Paulus ad Hebræ. scribens inquit. Nos sumus in quos fines
 seculorum deuenierunt. Hoc firmissimè afferit Julianus Pome-
 rus Archiepiscopus Toletanus, ex Iudeo conuersus ad fidem:
 lib. 1. ex tribus quos aduersus Iudeos scripsit. At quod hoc ita
 sit nec solum nostrorum authoritati fidere videamus, manife-
 ste colligitur ex illo loco Genesis, cum Jacob Patriarcha suos al-
 loqueretur filios. Congregamini filii mei (dicebat) ut annūtiem
 vobis, quæ ventura sunt in nouissimis diebus. Et inter alia sic
 ait: Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de sc̄emore eius,
 donec veniat, qui mittendus est. Quem locum & ipsi Iudei
 cum Paraphrasfe Chaldaeo de Messia intelligunt. Ecce nouis-
 simos dies Jacob appellavit tempus illud, in quo Messias erat
 venturus. Est & alijs locus in Daniele, vbi dicitur. Est Deus
 in cælo, reuelans mysteria, qui reuelauit tibi, quæ ventura
 sunt in nouissimis temporibus, & tamen multa ibi comme-
 morat, ut videre est, quæ in regno Christi, & eius aduentu
 suere adimplera. Nouissimos ergo dies appellat, ut diximus,
 tempus, in quo Christus aduenit. Est tertius locus, qui hoc
 aperte conuincit, apud Ioclem. Vbi dicitur. In nouissimis die-
 bus effundam de spiritu meo super omnem carnem. Quam pro
 phetiam fuisse illis diebus adimpleram præclare docuit optimus
 scripturarum interpres Beatus Petrus de visione visibili
 spiritus Sancti, quæ super illos videntibus ipsis Iudeis facta
 est. Non ergo ex isto loco colligere possunt aduersarij aliquid
 contra nos, cum potius ex eis fidem firmemus nostram, cum
 Christum nostrum Messiam in nouissimo dierum venisse vi-
 deamus, & hoc à duabus concorditer dici Prophetis'. Non 55
 equidem diffitetur scripturam sacram, nouissimos dies etiam
 appellare solitam, illos secundi aduentus Christi Redemptoris
 nostri postremos dies, quando in fine mundi in maiestate veniet
 ut omnibus pro meritis, & dignitate retribuat. Sic Sanctus
 Iob dixit. Credo quod Redemptor meus vivit, & in nouissi-
 mo die de terra surrecturus sum. Et Beatus Petrus dixit: Nos re-
 generatos in spem vitiam, in hereditatem incorruptibilem, &
 incontaminatam, parata in tempore nouissimo.
 Ridiculum vero est audire, quæ miseri Iudei de hac Pro-
 phetia, (scilicet) Erit m̄ns dominus Domini preparatus in ver-
 rice montium, & sublimis super omnes colles). propo-
 nunt.

Danicie 1.

Iocel. 2.

Actuum 3.

Iob 12.

1. Petri 1.

56 nunt. Dicunt enim hic à Propheta prædicti Mefsiām, cum
venerit) adoraturum montem Sinai, Thabor, & Carmeli, &
super eos constituere debere, ac attollere montem domus Do-
mini, id est, montem Sion. Hinc colligunt suum esse expectan-
dum Messiam cum hæc adimpta non viderint. At quam
fint indigna ista, quæ à vitis doctis proferantur, nemo certe
est, qui non videat. Ideo Rabbi Salomon Gallus in exposi-
tione super Esaiam tractans ista verba, hanc elevationem non
nisi spiritualiter futuram intelligit: Eleuandumque esse mon-
tem Sion quantum ad dignitatem, quippe in illo ait, longe
maiora, atque præstantiora opera efficientur, quam alibi re-
periamus facta: quod nobis clarè ex Euangelio constat, cum
ibi Christum Redemptorem nostrum tam multa fecisse mira-

57 cula legamus, cum in illo loco spiritum Sanctum è cœlis mi-
serit, cum ibi homines docuerit, ibi legem Euangelicam vi-
ua voce tradiderit, ibique ineffabile sacramentum altaris in-
stituerit. Quia vero miseri fudæi, & cæci ex Esaiæ verbis ar-
gumentum sumunt contra nostram religionem (de hac enim
re verba faciens dixit. Et fluent ad eum omnes gentes, ne-
que tamen omnes venisse gentes conspiciunt) libuit hic breui-
ter annotare Prophetam Michæam Esaiam explicuisse, &
vniuersalem illam enuntiationem non tam amplè esse sumen-
dam, quam miseri blaterant, ostendisse: sed quomodo fre-
quenter huiusmodi phrases loquendi in scriptura reperiun-
tur? Annotatum enim legimus à Rabbi David Kimhi Do-
ctissimo inter Hebreos in libro Serafim, ut etiam ex eo-

58 rum testimonio veritatem nostram comprobemus, d'etio-
nem vniuersalem, omnis, aliquando comprehendere singu-
la, & aliquando partem multitudinis, quod ostenditur ex eo
quod legimus in Genesi. Et omnia bona Domini in manu
eius, & alibi. Omnis terra ventit in Aegyptum, & in libr. Re-
gum. Accepit omnia bona Damasci. Tempus me defi-
ret in citandis testimonij. Et hoc etiam annotatum legi-
mus à Beato Augustino libro. 4. contra Julianum capitu. 8.
Sed certe quod sic sint sumenda Esaiæ verba clarus Michæas
Propheta docet, quam vt explicatione egeat. Cum vniuer-
salem illam enuntiationem sic explicuerit dicens ad montem
ilium, de quo illi erat sermo, venturos populos, & properaturas

Genes. 24.

Genes. 41.

4. Reg. 8.

B. August. 11.

4. contra Ju-

lianum, c. 8.

gentes multas, idem per populos, & gentes intelligens, sed alijs 59
 atque alijs verbis, quod frequens est in sacra scriptura, quibus
 verbis Ecclesiæ amplitudinem declarare voluit, & illam futuram
 populosissimam, ad quam multæ gentes confluere deberent, quod
 etiam per regium Prophetam dictum legimus. In conspectu
 eius procident AEthiopes. Et alibi: omnes gentes, quascunq;
 fecisti, venient, & adorabunt coram te. Tanta erit Ecclesiæ mag-
 nificentia, & amplitudo, vt non solum Iudæos, verum etiam
 gentiles multos recipiat, quod templo Iudæorum, de quo ipsi
 tantum gloriabantur, conuenire nequit. Gentibus enim illa le-
 ge interdictus erat ingressus templi, & hoc vehementer dole-
 bat Hieremias non obseruari, quam calamitatem acerrime in
 threnis deplorabat dicens. Vidi gentes ingressas sanctuarium,
 de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam. At vero 60
 Ecclæsia non tā angustis limitibus continetur, sed vniuersas vn
 decunq; terrarum gentes expansis manibus recipit. Vtitur autē
 Michæas, cum hoc dicit, verbo Nahar, quo significatur impetus
 ille, quo flumina ad mare tendunt sua sponte, vt prompta, & ala-
 crem gentium obedientiam ostendat, & quod solo verbo obe-
 dierint, sicut dictum est in Psalmo. In aūdito auris obediuit mi-
 hi. Et dicent, inquit Propheta: venite ascendamus ad montem
 Domini, & ad domum Dei Iacob, illi, inquam, qui tam prom
 pto animo ad montem istum venerint, cum gustare cæperint
 suavitatem bonorum, qua in illo reperiuntur, non contenti
 erunt, se solos illorum bonorum participes esse, sed & alios inui-
 tabunt, & exhortabuntur, vt ad eundem montem consen-
 dant, & statim se præbebunt aliorum doctores, quod maxi- 61
 mum est charitatis signum, non solum de sua salute solicitos es-
 se, sed etiam aliorum salute anxiè, & solicite curare. Sed il-
 lud etiam aduertendum est, quantum inter istum montem, at-
 que illum, in quo lex data est, interfit. Ad illum enim montem
 nemo accedere audebat, vt ex facio Exodii textu constat. Ad
 istum vero montem sine metu aliquo aut pauore accedunt,
 & alios ad ascendendum hortantur. Quem autem montem Do-
 mini dixerat, exornandæ orationis gratia, domum Dei Iacob
 nominat. Cum enim Iacob Deo valdefuerit gratiosus, & il-
 li multum familiaris, sèpius in scripturis Deus Iacob dici so-
 let. Verum aliud Iudæorum argumentum se statim offert,
 quod

Psalm. 71.

Psalm. 85.

Thren. 1.

Psalm. 17.

Exod. 19.

62 quod ex ipsis verbis miseri sumunt, ut Christum Redemptorem nostrum non fuisse Messiam contendant, quod nunquam nos, qui eius fidem sumus amplexi, inuitemus alios ad domum Dei Iacob cōscendendam, sed quosdam ad domum Diui Pauli alios ad domum Diui Francisci, aut alterius sancti. At si aduerterent, & oculos aperire vellent, facile cognoscerent Christianos viros ad Christum, & eius Ecclesiam cōscendere, & in illo suam spem collocare solitos esse. Quod si dicunt. Eamus ad domum Diui Petri, aut alterius sancti, non eo quidem, quod templum Petro, aut Paulo dicatum sit: templa namque non nisi Deo dicantur. Est enim cultus latriæ, qui soli Deo debetur. At in memoriam, & honorem sanctorum, eorum nominibus templum signimus. Sicque in consecratione Ecclesiarum non dicitur.

63 Tibi Petro aut Paulo hanc dicamus Ecclesiam, aut consecramus, sed Deo tantummodo. Et licet multa templa Deo dicentur vna tamen est domus Dei Iacob, vna Ecclesia Catholica, que est omnium fidelium conuentus. Sequitur amplius: docebit nos de vijs suis, & ibimus in semitis eius. Quia de Sion egreditur lex & verbum domini de Hierusalem. Volens Sanctus Prophet rationem reddere, quare se ad venieridum inuitabunt, hoc inquit: nam lex quædam à Christo mundi Redemptore concedenda ibi erat, quæ non ad vnam familiam pertineret, non ad vnum populum, sed ad omnes omnino gentes, à Sion vero & Hierusalem suum habuit initium prædicatio Euangelij, eo enim in loco dictum est discipulis. Euntes in mundum vniuersum prædictate Euangelium omni creaturæ. Maxime equidem

marci ultim.

64 perpendendum est, hæc verba satis aperta esse ad demonstrandum legem alieni à Deo esse concedendam prater priorem, quam antea per Moysen tradiderat. Ita ut nullo modo his verbis valeant ipsi Iudæi respondere, qui in hoc perpetuo versantur errore, legem illam priorem in æternum duraturam, neque vñquam abolendam, quod maximas excitas tragædias in primitiua Ecclesia legimus. Aduersus quos acerrime ad Galatas, & ad Philippenses, & ad Hebreos Beatus Paulus inuehitur docens illam priorem per hanc nouam esse eaevitatem. At quomodo debeant intelligi loca, quæ dicunt, illud testamentum futurum fuisse eternum docet Beatus Augustinus. Nam dandam esse aliam diuersam ab illa, ex isto loco constat: pri-

B. August. II.
quæd. super
Exod. q. 43.
& 124. & fin.
17. de Cœnit.
cap. 6.

mum à loco : nam illa in monte Sinay , hæc autem in monte Sion : à persona , nam illa solum populo Iudaico , hæc autem omnibus hominibus data fuit : à tempore , nam illa ante tempora Michææ , hæc autem multis post annis danda : de hac enim dictum est per Esaiam : Feriam vobiscum pæustum , misericordias David fideles . Quem locum Beatus Paulus adducit ad hoc probandum in Actorum libro . De eadém etiam loquitur Hieremias dicens . Ecce dies venient , dicit Dominus , & consummabo super domum Israel , & super domum Iuda te stamentum novum , non secundum testamentum , quod feci patribus eorum . Qui locus ad hoc probandum à Beato Ad Hebr. 8: Paulo adducitur , dum ad Hebreos scribit . Et Esaias ait . Attendite ad me popule meus , quia lex à me exiit , & iudicium meum in lucem populorum innotescet . Et Baruc quo-⁶⁶
Baruc.3. ue inquit : & statuam illis testamentum alterum sempiternum .

Aduentus Domini.

Euseb. lib. 1. **D**OCTISSIMVS Eusebius Episcopus Cæsariensis plurimis verbis exequitur , cur spiritus Sanctus unum quemdam præscripsit locum Hierosolyma , intra quem , & alibi nusquam veteris legis sacrificia perfici possent , vnde diuitis Hierosolymis ad nostra vique tempora Iudæi neque habent sacrificia , neque altare excitant , neque vngunt sacerdotes , neque Reges , neque celebrant festos dies veteris legis , neque dona Deo offerunt , quod intra Hierosolyma tam-⁶⁷
Deuter.12. tum hæc facere licebat : hic enim locus præscriptus est , & prefinitus veteris legis , & ceremonijs , alibi nusquam licet hæc facere : vnde Iudæi obnoxij maledictioni Moysis sunt , qui quidem quædam seruare contendunt in unius regionibus mundi , quæ nisi Hierosolymis , facere non possunt , vnde maledictioni Moysis sunt obnoxij , qui aperte scripsit : Maledictus omnis , qui non manet in omnibus scriptis in lege , ut faciat ipsa : quæ scripsisse Moysem credimus , eo quod spiritu Sancto plenus prospicerit testamentum nostrum per Salvatorem nostrum Iesum Christum faciendum , & dantum omnibus nationibus , & superuacuum vidit esse eo tempore legem veterem :

68 rem: quam meritò intra vnum conclusit locum ea causa , vt si pellerentur Iudæi illo loco , & excluderentur ea regione , intra quam solam præfinisset celebrari posse sacrificia veteris legis , & ceremonias , non possent villo modo legem veterem seruare Iudæi , & inteligerent nouum testamentum , quod per Christum erat faciendum , recipere oportere .

Lata igitur à Christo Iesu vero legislatore lege noua , statim Romani ab imo vertere Hierosolyma , & incendere templum Domini , & sic antiquata est lex Moysis , eo quod Hierosolymis tantum seruari poterat , alibi non poterat : & iam ex eo tempore Iudæi maledicto Moysis sunt obnoxij , quod quædam ex legi faciunt alibi , quam Hierosolymis . Hoc prædicti Esaias cum Esa. 13.
præsignificasset vastitatem Hierosolymorum , quasi respon-

69 deat Dominus tacitæ obiectioni , quæ poterat esse , si vrbis Hierosolyma subuertatur , sacrificia veteris legis offerri non posse , eo quod caatum sit in lege Moysis , ne alibi hæc fiant quam Hierosolymis , quasi tacitæ , inquam , obiectioni respondeat Dominus , seiam nolle sacrificia veteris legis , peracta œconomia redemptionis: his verbis . Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus : Plenus sum : holocausta arietum , & adipem pinguium , & sanguinem vitulorum , & agnorum , & hircorum nolui . Vnde Beatus Ambrosius super Psalmos in- B. Ambro. in
Psal. 45.

Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum : vbi abrogatio veteris legis significatur : sic etiam hunc locum explanat Hieronimus martyris , & Beatus Cyprianus aduersus Iudeos , & Tertullianus etiam aduersus Iudeos in fine primi capituli . Quia vero Iudei sunt oppressi hoc testimonio , dispungunt hunc locum hoc modo : plenus sum : holocausta arietum , &c . Quæ litera trecentis annis ante tempora Christi ita erat distincta , vt distingunt Septuaginta interpres , scilicet : plenus sum holocaustis arietum : & sanguinem taurorum , & hircorum non volo . Magna ergo necessitas fuit , quæ perfidos Iudeos coagit aliter distinguere letionem Hebreorum , neque certe vllazalia , quam utrimcam ali quam aperirent , quæ labi possent , nam cur mutantur interpretationem antiquam ? Nihilo secius tamen utraqüe distinctio abrogationem veteris legis significat . Beatus etiam Chrysostomus oratione prima aduersus Iudeos sic hunc locum explanat . Vbi ait ,

Hieron.
4. capit. 32.
B. Cyprian.
lib. 1. aduers.
Iudeos. c. 13.

70 Quæ litera trecentis annis ante tempora Christi ita erat distincta , vt distingunt Septuaginta interpres , scilicet : plenus sum holocaustis arietum : & sanguinem taurorum , & hircorum non volo . Magna ergo necessitas fuit , quæ perfidos Iudeos coagit aliter distinguere letionem Hebreorum , neque certe vllazalia , quam utrimcam ali quam aperirent , quæ labi possent , nam cur mutantur interpretationem antiquam ? Nihilo secius tamen utraqüe distinctio abrogationem veteris legis significat . Beatus etiam Chrysostomus oratione prima aduersus Iudeos sic hunc locum explanat . Vbi ait ,

B. Chrysost.
orat. 1. aduers.
Iudeos.

Qua

Qua gratia ò Iudæ tuam vrbem Hierosolymam demolitus est 71
 Deus. Nam si voluisset sacrificia veteris legis remanere alterum
 è duobus illi faciendum fuit, aut non debebat præcipere, vt vos
 Iudæi vno tantum in loco sacrificia saceretis, cum vos per omnes
 mundi plagas esset dispersurus, aut si volebat, vos in ea tantum
 vrbe sacrificare, illam erat seruaturus: ergo Deus, qui voluit ab
 rogare legem veterem, non solum dcbut vos per vniuersum
 orbem dissipare, verum etiam solam illam ciuitatem desertam
 & inaccessam reddere, in qua sola victimas iusserset immolare.
 An secum pugnat Deus, qui vno in loco sacrificare iusserset, &
 rursus ab hoc ipso loco, quem præscribit, excludat? Nequaquam
 &c. Ergo hoc insolubile argumentum est, hoc diluant Iudæi, &
 Iudaizantes, quod est argumentum omnium veterum patrum
 aduersum Iudæos, & quo facile ipsi euincuntur: nam dirutis 72
 Hierosolymis, vbi tantum poterant fieri sacrificia veteris legis,
 abrogata esse omnia sacrificia veteris legis apertissime constat.
 Quod vt paulo infra ait idē Chrysostomus, nullo orbis loco per
 misit Deus sacrificia fieri, nisi in vnis Hierosolymis: dirutis Hie-
 rosolymis, vel inuitos abducere voluit illos à victimis, nā si pa-
 lam dixisset: Desistite, nequaquam facile ab immolandi infan-
 nia destitissent, ergo subuerso templo necessario destiterunt.
 Ait etiam idem sanctus Doctor: Centies instaurari in inuidi-
 diam Christianorum à tyrannis inimicissimis Christiano nomi-
 ni in gratiam Iudæorum esse cæptum templum, & miraculo
 sunt impediti à Domino: neque enim templum, neque Hie-
 rosolyma, neque vrbes Iudææ passus est vñquam instaurati, 73
 neque patietur vlo vñquam tempore. Hæc diluant Iudæi,
 his respondeant, quæ planè significat translatio Septuaginta in-
 terpretum.

Aduentus Domini.

OMNE S infideles possumus conuincere non solum argu-
 mientis, quæ sancti Doctores afferunt, quippe quæ effic-
 cissima sunt ad probandum Iesum Christum esse filium Dei,
 & mundi Redemptorem, sed etiam proprijs eorum historijs,
 quæ huius diuinij reparatoris prodigiosa miracula referunt. Et
 in primis Iosephus vñ quidem apud illos magnæ auctoritatis,
 &

74 & insignis historiographus licet infidelis, non potuit tamen veritatem non confiteri quoniam munus historiographi gerebat, Iosephus lit.
hæc suo libro de antiquitatibus dicit loquens de personis memo 18. de antiq.
rabilibus, & de egregijs factis, quæ in illis seculis euenerunt. Fuit, cat. 6.
inquit, eisdem temporibus Iesus sapiens vir (si tamen virum nominare fas est) erat enim mirabilem effectum operum, & docto eorum hominum, qui libenter, quæ vera sunt audiunt, & multos quidem Iudæorum, & ex gentibus sibi adiunxit, Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis viorum, cum Pilatus in crucem agendum decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio dilexerunt eum. Apparuit tertia die iterum viuus secundum quod diuinitus inspirati Prophetæ, vel hæc, vel alia de eo innumera miracula futura prædixerunt. Sed in hodier-

75 num Christianorum (qui ab ipso nuncupati sunt) & nomen perseuerat, & genus. Voco hic omnes infideles præcipue perfidos Iudæos, siquidem huic testimonio in confirmationem fidei nostræ adduc̄o ab uno eorum nequam credere voluerunt. Eos igitur obtestor, vt si nouo testamento credere nolunt, veteri fidem adhibeāt, vbi sacratissima resurrec̄tio Iesu Christi veri Dei, & reparatoris nostri multo ante in sacris vaticinijs apertissime prædicta fuit, quæ etiam (vt hic Iudæus autor satetur) simul cum alijs mirabilibus, quæ hic referuntur omnino adimpta est. Si autem dixerint hac in re illi non esse credendum, tunc quæro à vobis o perfidi Iudæi, si huic auctori vestro in omnibus alijs rebus quas in historia sua refert creditis, quare in hoc ei fidem non adhibebitis? Quod si in hoc ei credere non vultis, nec in alijs credere debetis; nullum enim fundamentum vobis esse potest quominus in una, quam in alia re ei credatis. Vesta igitur malitia vos obcæcat, ne rem tam lucidam, & apertam videatis. Audite, audite quod spiritus sanctus vobis per os regij Prophetæ dicit, Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. Auferte cataractas, quas super oculos animæ habetis: vacate, Desocupad el coraçón dela maliçia, que ciega el entendimiento, & videte, hoc est, examineate argumenta quibus sacra sancta lex Christiana fundatur, & lucide atque aperte cognoscetis, quoniam ego sum Deus, quod nullus aliis sit Deus præter me, qui exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra ut per totum terrarum orbem, & in omnibus mundi partibus experientia apertissima conspicitur.

76 Psalm. 45.

A D V L A T I O.



DVLANTIVM linguae homines in peccatis ligant, quos delectat ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur operator. Aduersus quos est sermo Domini in Ezechiele Propheta vbi dicitur. Vae qui faciunt

Ezechiel. 13

ceruicalia sub capite vniuersitate tatis ad capiendas animas. Vbi. B.

B.Gregor. ho
mili. 12. super
Ezechielein.

Gregor. inquit. Quisquis male viuentibus adulatur, puluillu sub capite iacentis ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat in ea fulcitus laude quiescat. Adulatio blāda omnibus applaudit, omnibus, salue, dicit; prodigos vocat liberales: auaros parcos & sapientes, lasciuos curiales, gārrulos affabiles, obstinatos constantes, pigros maturos & graues, hēc sagita leuiter volat, & cito infigitur. Denicē; facit, vt Christus Dñs in animas peccatorū non retinetatur.

Valerius Ma
xius. lib. 4.

Gratum fuit omnibus respōsum Diogenis quod Valerius Maximus refeat, cui cum olera lauanti Aristipus dixisset: si Dionysio adulari velles, ista nō ederes. Imo (respōdit Philosophus) si tu ista edere velles, Dionysio non adulareris. Hēc veridicus veritatis annuntiator docuit, malens oleribus sustentari, quā magistratibus adulari. Vitiū hoc animi angusti est, viri mēdaci, ignavi, seruili, futilis, & abiecti, manatq; à timore. Vnde Agesilaus optimus ille Lacedemoniorum rex non secus aspernandum adulatore īsestandumq; esse dicebat, quā propri vitē insidiatore: & Socrates vir sapientia, & eloquentia peritissimus affirmat, nullā Principib; pestem adulatore perniciōrē esse, regemq; suū monuit, ut omnes illos vitaret & caueret, qui quecunq; fecisset, aut dixisset, laudabāt, illis autē auscultasset, atq; obtēperasset, qui cū mone re auderēt. Sapienterq; Demetrius Phalereus Ptolemeū regē in omnī, vt libros illos legeret, in quibus præcepta Regib; ac Duciib; tradūtur, quandoquidē doctissimi illi viri ea scribūt quae nemo vñquā Regib; Ducib; ve dicere audet. O sapientissimi viri singulare documentū. Atheniensis prisca temporib; adulatores capitali supplicio ex veterib; legib; afficiebant. Legimus enim Timagoram adulatore darſ ab illis publico consilio, morte mulctatū, ne vnius ciuiiis mollitissimis blāditijs, & Persica corruptiōe tota ciuitas inficeretur. De hac re lege si placet Senecam in suis

Tuscu-

- 4 Tusculanis quæstionibꝫ. De quo ctiā Propheta Isaías nos docet
in hunc modum. Popule meus qui te beatū dieūt; ipsi te decipiūt;
& viā gressuū tuorū dissipant. Et in Propheta Ezechiele de qui-
busdam adulatoribꝫ dicitur. Ipse ædificabat parietē, illi autem li-
niēbant cū luto absq; paleis. Populus Hebræorū ædificabat pa-
riētem hoc est, peccatū: nam sicut varies vicinū ab alio dividit, sic
peccatū homines à Deo separat. Vnde Sanctus Isaías ait. Iniquita-
tes vestre diuiserūt inter vos, & Deū vestrū. Falsi Prophetē atq;
adulatores parietē peccatorum cū luto absq; paleis limiunt. Hoc
Sanctus Propheta sic dicebat: eo quod id, quod limiebatur luto,
quacitissimē casuū erat si quidem paleis non miscebatur, & insc-
rebat, atq; ita deformitas parietis detecta apparet. Utitur autē
hac metaphora Sanctus Propheta, quoniā adulatores peccatori-
bus, quos Deus minis terrebat securitatē præbebāt, & suis adul-
ationibus faciebant, vt eorū peccata eis tā turpia, ac deformia, sicut
erāt, nequaquā videretur: & quia colores isti, atq; assentationes fa-
cile incident, siquidē infalsitate fundātur & peccata ipsa turpissi-
ma in omniū oculis apparēt, peccatoresq; propter illa ignominij
fœdātur, & polluuntur: idecirco eas lutū sine paleis vocat. O quot
hodie in mundo his similes reperiūt. Qui quidē nō sequūtur do-
ctrinā. B. Bernardidicentis, vera amicitia habet nō nunquam objur-
gationē, adulatioñē nunquam. Ex qua sententia colligitur adulato-
res nō esse v̄eros amicos. Atq; ita. D. Isidorus inquit in lib. de sum-
mo bono. Nō sunt fideles in amicitia, quos manus nō gratia copu-
lat. Hi cito deserūt nisi semper acceperint: dilectio enim, quę mu-
nire glutinatur, eo suspenso dissoluitur. Quia propter adulatores
merito locustē cōparantur, quæ vna sicut ex plagis, quibus Deus
Ægyptū flagellat. Propriū est locustarū hyberno tépore nō ap-
parere, nec etiā in locis, vbi cibus nō reperitur: at verno tépore cū
in cāpis frugū abundantia conspicitur, tūc hinc inde saltat, & cœlit.
Sic adulatores nō in domibus cōparent pauperū vbi omnia fri-
gius, & hyēs sunt, nec cibus, aut potus vel lucru aliquod expecta-
tur, in domibus autē diuitium, ac potentū, vbi semper est ver, &
magna rerū affluentia, ibi saltant, mentiuntur & assentantur. Com-
parantur etiā speculis quæ in se rem repræsentant sicuti ipsis simile.
objicitur: ita adulatores cum ridet, illi etiā ridere singuntur: si
ploras similiter plorant, si taces, silentium approbant, si loqueris
verba tua magnificant: si audaciam ostendis, protinus aiūt fortū-
nam audacibus sauvē: si vero timorem, & ignauiam signo aliquo
demon-

Seneca lib. 8.
Tuscul. quæ-
stion. & epि-
tol 77. 60. 81
Isaie 3. c.
Ezechiel 13.

Esaiæ. 59.

B. Bernard.
in epistola
B. Isidorus.
libr. de sum-
mo bono.

Exod. 10. 12.

dein oſtras, statim inquiūt; homines non debere esse temerarios, sed mites, & in preferendis iniurijs patientes deniq; in tuam naturam, & ingenium rebus omnibus trāſformantur, tuaq; omnia ſuis coloribus depingunt ac repræſentant, præpoſtero tamen & in uero ordine inſtitūt ſpeculorum, quæ res nobis demonstrant or dīne verso: nam ſi faciem uerſus Orientem habeas, ſpeculum uer ſus Occidentem repræſentat: ſic aſſentatores teſ tuas præpoſtere repræſentant, eorum enim intēritum non eſt, te laudare, ſed à te commodum atque utilitatem educere. Quam ob cauſam anti qui adulatore in proprie depingebant, videlicet cum lingua ex tra oſ, manu ſinistra ſuper oculos, dextera vero marſupiu nummis plenū cōprimeſte. Lingua extra oſ habebat, vt ſignificaretur adulator linguam ſuam paratiſſimam habere ad illam cui cunq; conducentam. Oculos clauſos habebat, vt inſinuaret ſe excutiendo & quaſi diuinando dicere quæcunq; dicit, nec intellectu ſentire ea quæ ore proſert. Nūmos in manu tenet, eo quod omnibus ſuis aetib⁹ nihil aliud, quam pecuniam, ac diuitias acquirere intendit.

Adulatio.

Plutarch. in moralibus. PLV T A R C H V S in ſuis moralibus ait. Simiam, cum nec domum poffit ſeruare more canis, nec onus uehere ſicut equus, nec arare ſicut boues, riſum mouere, & paralitare vide bis. Sic adulator cum in ſerijs, ac grauibus rebus neſciat eſſe uſui, voluptatum minister eſt. Et ibidem inquit. Simia, dum hominem imitari conatur, ſæpe capit, & adulator idem faciens alios capit, & allicit. De eisdem etiam fert vir doctiſſimus. Quidam male pinxerat gallos gallinaceos, iuſſitq; puero, vt veros gallinaceos procul abigeret a tabula, ne collatione deprehenderetur. Sic adulator veros amicos pro viribus abigit, ne ex illorum compa ratione deprehendatur fictus amicus. Rursus ait idem. Ut qui uenantur, facilius feras decipiunt, ſi aliud agentes, hoc eſt, iter facientes, & agricolantes id faciant: ita maxime adulator laudat, cū non appetat, eum laudare. Et iterum. Qui alunt belluam, primum accommodant ſe illius ingenio, & animaduertunt, quibus re bus offendatur, aut placetur, donec affuefacta fit tractabilis: Sic adulator omnibus amici ſtudijs, & affectibus ſe accommodat. Seneca lib. 21 Epito. 119. Seneca loquēs deadulatione ait. Quemadmodum qui audierunt symphoniam ferunt ſecum in auribus modulationem, & illa ad dulce-

20 dulcedinem, cantumq; cogitationes impellit, nec ad seria patitur intendi, sic adulorum. & prauus laudantium sermo diutius hæret, quam auditur, nec facile est animo dulcem sonum excludere, prosequitur, & durat, & ex interuallo recurrat.

AMBITIO.

Ecclesi. 7.6.



Oli querere ab homine ducatum, nec à rege cathedralm honoris: inquit sapiens. Quantu periculū & peccandi occasio hominibus incautis sit in dignitatibus esse, aperte conspicitur in regis ^{1. Regum. 13} Saulis euentu, qui (vt sacra refert scriptura) filius vnius anni erat, cū regnare cæpisset. Super quæ

verba Chaldaicus glossator ait. In quo nulla erant peccata. Itaq; quando Saul in culmen, & dignitatem regiam erectus est, puer, & absq; peccato erat, veluti puer vnius anni, postea vero dignitate illa Regia ita se peruerit, vt in statu damnationis mortuus fuerit. Si igitur ille, qui à Deo in regalem dignitatem electus est, hunc finem habuit, quid obsecro, de illis erit, quos homines eli-

gunt? Et si ille, quicun regni possessionem capturus erat (vt ex sacro textu apparet) se abscondit, postea quando in regni dignitate sedet, ita corruptus est, quid de illis erit, qui dignitates tanta cum efficacia, atque animi ardore concupiscunt? Qui enim illas cupit, & animi studio contendit, apertum est, & manifestum eū

ipas non in Dei honorem, sed in suum commodum, & utilitatem querere. O perniciosa infamia velle hominē super humeros tuos tam graue onus imponere. Vnusquisq; mortalium iure optimo de se dicere potest verba illa, quæ in officio defunctorum Ecclesia canit. Hei mihi Domine, quia peccavi nimis in vita mea, quid faciam miser, ubi fugiam, nisi ad te Deus meus, misericordia mea dum veneris in nouissimo die. Ne amet peccata efficiunt, vt iudicium timeam, & ego insuper alienis me volo onera re: magna profecto stultitia. Siquidem omnia crimina, quæ subditi negligentia prælatorum committunt, super humeros ipsorum prælatorum imponuntur. Valde ergo inimici si bi ipsi sunt illi,

qui propria voluntate tanto se periculo exponunt. Agens Daniel Propheta de quatuor mundi monarchijs videlicet Persarū, Chaldaeorum, Græcorum, & Romanorum inquit. Videbam in Loci Com. D. visione Danielis. 7.6.

visione mea nocte, & ecce quatuor venti cœli pugnabant in mar- 3.
 ri magna, & quatuor bestie grandes ascendebant de mari dixer-
 t' inter se. Illas monarchias sanctus Prophet a ventos appellat, tu
 quia omnia imperia, & mundi potestæ, aer, & ventus sunt: nun-
 quam enim permanent: tum quia haec dignitates, & potestates,
 tanquam vehementes, ac impetuosi venti homines in superbiam
 tyrannidei, atq; alia plaria crimina deiçunt, & præcipitant.
 Vocat etiā illas bestias grandes, & indomitas quoniam imperia,
 & dignitates tanquam bruta indomita mordet, & vulnera multa
 illis, qui ea possident, infigunt: tum etiam quia cum illis tanquam
 belluę viuere solent non ratione sed propria passione se ducētes,
 & gubernantes. Ex quibus omnibus inferatur quanto te offeras
 periculo o miser homo, dum talia querere studes. Discat ergo
 unusquisque mortem potius eligere, quam mundi dignitates am- 4.
 bitione inuestigare. Celebre vobis exemplum adducam cuiusdā
 sancti viri, cuius nomen erat Gaufredus Clarevallenensis Prior, ut
 quae diximus altius percipiatis. Hic quidem electus episcopus
 Tornacensis, & ab Eugenio Papa, & ab Abbeo Sancto Bernar-
 do coactus, vt onus subiret omnino renuit, sed prostratus in mo-
 dum crucis ad pedes Sancti Bernardi dixit. Monachus fugitiuus
 si me ejcīs esse potero, episcopus vero nunquam ero, vnde post
 mortem apparetur cuidam monacho sibi charissimo illi interro-
 ganti. Quomodo tibi est? Dixit. Bene, sed reuelatum est mihi à
 Beatissima Trinitate, quod si in episcopum promotus essem, in
 numero reproborum suissem, sed cum essem ex electis, omnipotens
 pater misericordiarum, ne dignitatem mihi perniciosem, &
 noxiām reciperem, ordinavit. Audi hoc, & time o homo am-
 bitione magnas seculi dignitates per fas, & nefas procurans, con-
 sideraque quod nunc in rogo inferni quondam dignitate subli-
 mati, cremantur, qui ob malum dignitatum usum damnati sunt.
 Vae nobis miseris, ait Beatus Hieronymus ad quos Phariseorū
 vita transierunt, cum enim Christi discipuli simus, primas cathie-
 dras in Synagogis, & primos aecubitus in coenis amamus, si-
 cut illi. Penula, qua homo à pluuiarum infortunio defenditur,
 non debet superbire, quia super omnes alias vestes locum ha-
 beat, & videatur illis praesesse. Non enim ideo illis super-
 ponitur vt clarior à portata habeatur, sed potius vt sola detur pe-
 tur, porteretq; pondus pluiae, & niuis, & grandinis, vnde alię ve-
 stes

B. Hiero. lib.
 3. in Matth.
 37.ca.

simile.

6 stes magis dilecta penula dispensatio seruentur. Audite, hec obsecro, qui alijs praeselle totis viribus contenditis. Nihil aliud vultis quam penula esse ventis, temptationibus, & lupis infernalibus expositam, ut alij fideles Deo chariores à temptationibus, dæmonisq; morsibus seruentur, & omnia super vos cadant soliq; detur pemini, si peruigiles, quasi rationem pro illorum animabuis reddituri non fueritis. Ne igitur superbias o homo in dignitate constitute: quia si male officium peragis, te, aliosque destruis: si autem bene in magno tamen es periculo constitutus, quandoquidem omnes alios cooperire debes, omniaq; tela contra te nequissimi hostis spiritualia, & ignita, non vero aqua aut grando incidere debent, vt non glorieris in tali dignitate, sed potius coram Deo humilieris quia ad subditorum utilitatem positus es in tam ingenti tua sa-

7 latis periculo. Ideo B. Hieronymus ait. Non est facile stare in loco Petri, & Pauli, scilicet tenere cathedram regnantiū cū Christo, quia hinc dicitur. Non sanctorum filii sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum. O singularem tam sancti Doctoris sententiam! Beatusq; Gregorius Anastasio presbytero ait. Non loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt, sed nos aut merita bona ei coniungunt, aut maladis tigunt. Beatus etiam Chrysostomus inquit. Homo Christianus fortiter cadit in peccati, propter duas causas, aut propter magnitudinem peccati, aut ob altitudinem dignitatis. Audite quoque vos, iogo, B. Augustin. ad Valerium dicentem. Nihil est in hac vita & maxime in hoc tempore difficultius, & laboriosius episcopi, & presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur.

8 quo noster imperator Iesus Christus precepit. Quis autem sit modulus recte animas gubernandi, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici, & eo tempore, quo distere coeperam, vis mihi facta est merito peccatorum meorum. Nam quid aliud existimem nescio, nec in alio video, Deum mihi magis iratum ob scelera mea preterita, nisi in hoc, ut secundus locus gubernaculorum mihi traditur, qui rem tenere non noueram, & cū indignus essem, ponere ad rem, positus sim ad gubernaculum, & animarum regimen. O Sancte Augustine Hæreticorum mallei, & Ecclesiæ lumen si talia de te affirmas, quid faciunt ambitiosi audientes magnum Doctorem, plenumque virtute, & gratia dicentem se indignum Ecclesiæ subditum esse quædam magis gubernatorem? Audit etiam alium prudentissimum Doctorem,

B. Hieron. in
epit. ad He-
liodorum.

B. Gregor. II.
6. Epitol. 39,

D. Chrysost.
Hom. 1. o. in
Matth. 12. c.
B. Augustin.
epist. 148.

B. Chrysost. & grauiissimū concionatorem Diuum Chrysostomum Constat.
Homil. 35. in mattheum. 20.c.

tinopolitanum meritissimum Episcopum dicentem, Multi sa-
cerdotes, multi Episcopi, multi parochi, & pauci sacerdotes, pauci
Episcopi & parochi. Si pauci, quomodo multi? Si multi quomo-
do pauci o Episcope sancte? Quomodo quæritis? Multi in no-
mine, & dignitate, & pauci in opere, & bonitate, non omnis sa-
cerdos sanctus. Qui bene federit super cathedram, honorem ac-
cipit cathedræ, qui male federit, iniuriam facit cathedræ, imo &
Deo: & ipse sibi damnationem adquirit. Quod autē nobis magis
timorem incutere debet est, quod idem sanctus Doctor his ver-

B. Chrysost. Quicunq; desiderauerit primatum in terra, inueniet con-
fusionem in cælo, nec de primatu tractans inter seruos Christi
cōputabitur, nullus festinet quomodo maior alijs appareat, sed
quomodo inferior omnibus videatur: quoniā nō qui maior fue-
rit in honore inter homines, ille est iustior, sed qui fuerit iustior,
ille est maior. A udistis fratres dilectissimi quid sancti isti dicant
contra vermiculos dignitates seculares, vel Ecclesiasticas appe-
tentes? Si autem talia contra laicos dominari affectantes dicunt,
quid contra mundo iam mortuos religiosos, in suaq; cellula se-
pultos, & habitu funeratos tanquam sindone inuolutos dicerēt,
si illos in deserto sanctæ religionis de Prioratu, & Abbatia dispu-
tantes, honoresq; omnibus vijs procurantes viderent? Monstrū
certe esse in natura affirmarent, mortuum videre à sepulchro sur-
gentem, & magno desiderio dignitatem petētem, cum mortuus
esset, & in sindone inuolutus. Ecce (vt apud Iob dicitur) Gigā
tes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis. Et vos miseri, ter-
reniq; homunculi sine scientia, & virtute creditis posse sub tan-
torum periculorum aquis vscq; ad portum mortis securi, & sine
culpæ suffocatione natare? Sancti illi, quos numerauimus Gigā
tes proceri virtute, & scientia sub aquis dignitatum gemebant,
orabant, & plorabant, valdeq; dolebant ob periculum eminens
suis animabus: etiamq; eorum discipuli, qui cum eis habitaue-
runt, sicut illi gemebant, & dolebant: & vos homines imperfe-
cti, & qui nondum virtutem à limine salutatis non veremini ta-
lia appetere? Siautem dicitis. Beatus Paulus ad Timotheū scri-
bens ait. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ve-
rum est, sed perpendite, sanctum Apostolum non dixisse bona
dignitate in, bonas diuitias, bonas voluptates, bonosque honores
eum

Iob. 21. 9. c.

Ad Timo.

¹² eum desiderare , sed bonum opus , hoc est , bonum laborem . Qui enim dignitatem , & honorem desiderat scandalum desiderat , in quo offendat , & cadat . In circuitu impij ambulant , ait regius Propheta . Qui circum circa ambulans rotatur , caput eius psalm. 11. facile evanescit , & putat totum etiam mundum inuolui , atq; ita mente captus in humum incidit , & cum in terra cadens proster- simile .
 nitur adhuc existimat , le circum circa ambulare propter impres-
 sionem , quam ex gyris in capite habet . O ambitiosi , quis vos evanescere fecit , atq; in tot malorum genera , & offensiones Dei incidere , nisi pluim gyri . & rotatus , atque itus , & reditus , quos negotiantes , & solliciti procurantes , quod desideratis , diligentissime facitis ? Vnde optimo iure ambitiosi filii Diaboli nuncupan Iob. 4. tur ; nā pro eo , quod nos legimus ; homo nascitur ad laborem , &
¹³ auis ad volatum , Chaldeus interpres assentiens multis Hebreis sic vertit . Homo nascitur ad laborem , & filii Dæmonum ad vola-
 tum : quę admirabilis est similitudo rem declarans inauditam , ad eos vehementer , si sapient , retardandos , qui potentiam , & dig-
 nitatem avide querunt , vt filii Dæmonum , idest , valde iniqui , & profligati homines nascatur , vt hoc seculo clari , & eximij sint .
 Quare nomine hominis sic iustus appellatur , qui nascitur ad la-
 borem in hac vita subeundum , vt in alia gloria æterna fruatur .
 Avis vero , idest , vanus peccator , nascitur , vt hic gaudeat ; postea vero in æternum patiatur .

Ambitio.

¹⁴ **Q**uemadmodum prioris saeculi homines , vt legitur in Ge- Gen. 11.
 nesi , Babylonis turrim ad cælum usque erigere niteban-
 tur , quo in ea post diluvium à simili eluione tuti essent : ita modo plerique hominum ad immensas opes , & sublimes dig-
 nitatum gradus aspirant , rati videlicet se in eis vel fælices fu-
 turos , vel certe minus miseros , quam qui humili fortuna de-
 gunt . Qui enim hoc animo sunt non vident se quidem non miserias effugere , sed mutare . Divina enim prouidentia , quæ in hac etiam vita unumquemque pro eo , atque eius opera me-
 rentur , diuersis afficit commodis , & incommodis , varia habet
 tela , quibus & potentes , & infirmos , sublimes , & humiles , diui-
 tes , & pauperes feriat . Itaque situ secunda fortuna vius pauper-

tatem diuitijs , vel humiliorem statum sublimiori commutasti ,¹⁵
 non te quidem pauperum , sed dinitum curar , labores , ac molestie
 premunt , quæ frequenter sacerque grauiores esse solent . Hinc
 Aristoteles mediocrem fortunam magis quam amplam à com-
 munibus quidem huius vitæ iniurijs tutam esse putat : ideoque
 sapienti viro magis optandam . Vnde colligimus eos , qui muta-
 tione status effugere huius vitæ incommoda putant , similes ijs
 esse , qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant ; eos enim
 constat non temporum molestias effugere , sed mutare , cum ij
 non quidem frigore sed æstu grauias affligantur . His igitur eue-
 nire solet , quod per Prophetam Dominus comminatur his
 verbis . Quomodo si fugiat vir à facie leonis , & occurrit ei vr-
 fus , & ingrediatur domum : & innitatur manu sua super parie-
 tem , & mordeat eum coluber . Feriunt enim summos fulmi-¹⁶
 na ipsa montes .

Amos. 5.

Simile.

Plin.lib.8.

Simile.

Quemadmodum Bucephalus ille Alexandri Magni equus
 cum sine fræno erat , ephippio , antilena , postilena , atque ce-
 teris id genus pretiosis phaleris , quemcunque perfaciè susti-
 nebat scissorem , at vbi exornatus eisdem erat , solum Alexandrum
 præterea neminem admittebat , quemadmodum pro-
 didit Plinius : ita plerique cum nulla dignitate , nulloque ma-
 gistratu conspicui sunt , omnibus se se affabiles familiares , per
 humanosque exhibent : at si aliquo honoris gradu afficiantur , illico cæteros despiciunt , eisdemque se inexorabiles redi-
 dunt , neminemque fere admittunt , & reuerentur præter Ale-
 xandrum , hoc est eum , per quem in tali dignitate fouentur , &
 conseruantur .

17

Sicut gemmæ ipsæ splendorem suum in obscuro loco longe
 melius emittunt , quam in meridiana luce : sic multi cum priuatâ
 agunt personam , longe præclarius se gerunt , & odorem quendam
 suauorem boni nominis redolent , quam cum publicam obti-
 nent dignitatem : tum siquidem indignius agunt , inplures incur-
 runt lapsus , atque defecitus .

Iohann. 11.

Quam timenda , & execranda sit ambitio , peccatum , quod
 pontifices Hebræorum Christum dominum occidendo com-
 miserunt manifestè declarat . Percussus enim hoc ambitionis
 telo Caiphas , cum esset pontifex anni illius dixit : Expe-
 dit , vt unus moriatur homo pro populo , ne tota gens pereat .

Sed

18 Sed suboritur hoc loco quæstio non perfunctorie prætereunda.
Quomodo hic dicatur pontifex anni illius ipse Caiphas , cum
Dominus in lege præcepisset, ut unus duntaxat eslet summus sa-
cerdos, cui mortuo filius succederet, & loco patris sacerdotium
administraret. Sed responsio adhibenda, quod illo tempore
lex illa Domini non obseruabatur apud eos, abrogata per am-
bitiōnēm Iudeorum, & avaritiam Romanorum, qui in an-
nos singulos sacerdotium tunc pecunia venditabant. Erat ita,
quæ illa tempestate pontificatus duntaxat annus, & transacto,
anni curriculo vni succedebat alter, qui pontificalem dignita-
tem sibi pecunia comparasset. Nempe de hoc Caipha referunt
probati historici, quod pretio sibi vnius anni sacerdotium re-
demerit ab Herode. Et hanc mortuam corruptelam tunc Sy-

19 nagogæ irrepisse, haud difficile est ex Machabæorum histo-
ria deprehendere. Vbi non nulli memorantur ad summum sacer-
dotium data grandi pecunia contendisse. Cum autem refert
sacer Euangelista de Caipha, quod erat pontifex anni illius, ma-
gnitudinem impietatis, & grauitatem sceleris eius præcipue de-
monstrat. Quia enim cæteros dignitati pontificali præbat,
& autoritate, debuissest maiori pietate, & religione in Deum
effulgere, quo cæteris exemplo esset virtutem colendi, & di-
uina mandata seruandi. Ipse vero reliquis immanior præcipi-
tationis ad seclus, & ad cædem paratiōr, alias quasi tardius agen-
tes hortatur ad facinus dicens. Vos nescitis quidquam, nec
cogitatis, quia expedit vnius hominis vitam pro tota repu-
blica negligi. Quid ab homine ambitione pleno, nisi hoc ex-
20 peccari poterat? Liberet nos clementissimus Deus à tam lethali
peste.

Beatus vero Augustinus super Ioannem inquit, quod propter
ambitiones, & cōtentiones inter Iudeos constitūtū fūtuit, ut plu-
res essent pontifices, & per annos singulos vicibus ministrarent.
Nam & de Zacharia hoc dicitur. Factum est autem, cum sacerdo-
tio fungeretur Zacharias in ordine viciis suæ ante Deum secun-
dum consuetudinem sacerdotij, forte exiit, ut incensum pone-
ret ingressus in templum Domini. Vbi apparet plures eos
fuisse, & vices suas habuisse. Nam incensum non licebat
ponere nisi summo sacerdoti, & forte etiam vnum annum
plures administrabant, quibus alio anno alij succedebant,

1. Machab. 4.

B. Cyrilus sa-
per Ioannem
lib. 8. cap. 2.B. Augusti. fu-
per Ioan. tra-
ctatu. 43. 10. 9

Luc. 7.

ex quibus sorte exibat quis, vt incensum poneret.

21

Inter alia multa, quæ nos dehortari debent à dignitatū ambitu, & siti, illud maximū est etiam, ne **ex illis ansam, & occasione arripiamus diuinam maiestatem offendendi**, cum præsentim qui dignitatibus præminent, minus habere videantur, qui eos audeant corriger, atq; corripere. Mens quippe humana ad licentiam magis & voluptatem, quam ad honestatem procluimus, magis à nobilitatis dignitate, superbiendi, quā patrias virtutes imitandi occasionem arripare solet. Quod Dionysij senioris Syracusanorum tyranni filius exemplo suo ostendit, qui cum à patre corriperetur, quod Syracusani eiusdam viri vxori vim intulissent, atque inter alia diceret, si vñquam audisset à se rem similem factam fuisse; filius ita ei respondit. Hoc accidit, quod nunquam patrem Regem habuisti. At vñus hic Regis filius multos habet intemperatiæ suæ sectatores, qui nobilitatis occasione omnia sibi licere arbitrantur, cum tamen in maxima potentia minima esse licentia debeat.

simele, Sic agunt illi qui mundi huius honores appetunt veluti pueri papilionem animalculum notissimum effectantes: Papiliones enim volitantes rectum tramitem nunquam tenent, sed huc atque illuc inordinate volitantes, se se subinde agitant, & commouent, cumque interdum alicubi sedere videantur, non longam tamen ducunt moram, sed breuem, ac rapidissimam: pueri ergo hæc animalcula incertissimo volatu discurrentia captare affectantes, se se maxime commouent, hinc inde cursitant magno cum sudore, & quod intolerabilius est, cum papilionem se manibus iam apprehensum tenere putant, in scrobem quandam improuidi, & incauti, qua ante pedes erat, prolabuntur, & papilionem nulla ratione sibi comparant. Quod si forte tandem aliquando post longam cursitationem, comprehederint, exultant de re nullius momenti, quasi si ingentes thesauros perpetuo duraturos inuenissent: ita plane se gerunt qui mundanos honores sicuti, & affectant, hi enim pariter incertissimo cursu voluuntur & vagantur, suosq; venatores, & ambitiosos homines non raro, sed frequentissime fallunt, atque frustrantur.

B Aug. li de cahe. cap. 16. Beatus Augustinus libro de Catechizandis rudibus inquit. Quid sunt honores laiculini si vanitas quædam, & ruinæ populæ

Elaiz. 40.

24 pulorum? Quia sic Scriptura sancta dicit. Omnis caro fœnum: & claritas hominis, vt flos fœni: fœnum aruit, & flos cecidit, verbum autem Domini manet in æternum. Ideo qui veram fœlicitatem desiderat, debet tollere spem suam de rebus mortalibus, & prætereuntibus, & eam collocare in verbo Domini, vt hærens ei, quod manet in æternum, ipse etiam cum eo maneat in æternum.

Porrò de ambitione etiam sic ait Beatus Chrysostomus. Quemadmodum sœui quidam venti in tranquillum mare delati, totum ab imo subruunt, vt & arena cum vndis misceatur: sic &

B. Chrys.
hom. 43. ad
Popul. xii.

ambitio, & turpis quæstus animam subeuntes, omnia subuerunt: excæcant mentis intuitum præsertim gloriæ furor, nam pecunias quidem contemnere volenti facile satis est, honorem autem à multis collatum despicere, multi laboris indiget, magna

25 sapientia, angelica cuiusdam animæ, ipsum cœlestis testudinis verticem tangentis. Non est enim, non est inquam vitium ita tyrannicum, & ubique dominans ex maiori quidem, vel ex minori parte, attamen ubique ipsum. Ergo quomodo vincemus? Et si non penitus si Deum ante oculos habeamus, si de terrenis maiorem capiamus cogitationem & cognitionem. Cogita cum gloriam concupiscis, quod eam sis assecutus, & disce finem, & nihil inuenies. Cogita quantam ea res habeat iacturam, quot, & quibus bonis priuet: de terra recede, & ad illud cœleste respias theatrum. Homines licet laudauerint, mox tamen accusant, vel inuident, vel carpunt. Sed hoc si non fecerint, nihil omnino prosunt. Deus autem non ita, sed gaudet nostra laudans merita.

26 Qui se exaltat, humiliabitur: inquit Dominus. Sæpissime qui dem dæmon multis exaltationem, & propriam iactationem persuadet vt inde eos tamen ignominiosius deturbet. Quare tibi diligenter cauere debes, ne diabolum etiam imiteris, qui propter suam arrogantiam, atque superbiam misere præcipitatus est. Superbe enim dicebat. Super astra conscendam & exaltabo solium meum. Sed vide, quid sequatur. Verum tamen ad infernum detrahēris. Hoc ergo modo sicut ipse exaltatus cecidit, vult etiā homines exaltare, vt misere corrūat. Aquila in altum admodum testudinem eleuat, indeq; inter immania saxa, vt manducet, nisi sere præcipitat: ita dæmon plurimos in honores, & dignitates eleuat, vt maior sit in infernum casus. Vnde Job superbi perso-

Lucx. 12.

Elaiz. 14.

Simile

*Iob. 30.
Simile.*

Prouer. 13.

Simile.

Genet. 3.

*Ecclef. 7.
Psalms. 48.*

Luct. 22. 1.

nam agens ait. Eleuasti me, & quasi super ventum tollens allis-
isti me validè. Item sicut vas luteum, quod frangere vis, extol-
lis à terra, ut fortius communicietur: Sic diabolus extollit homi-
nem, ut miserabilius in infernum eundem præcipitet. Vnde in
Prouerbijs dicitur: Ante ruinam exaltatur cor. Si quando ali-
quem videris in honoribus, & mundanis rebus ascendere, cum
virtutibus non sit prædictus, mihi crede, illud esse, ut maiori sit
casus eius.

Demosthenes, per quandam Emphasim dicere solitus erat:
Quod si nobis promouerentur duæ viæ, altera quidem quæ nos
ad interitum adduceret, altera vero ad dominia, & imperia, illam
potius, quam hanc eligere deberemus. Hæc scribit Plutarchus in
vita eiusdem Demosthenis.

Horatius quidem rem publicam appellat varietatem qua-
dam indomitorum equorum, cuius qui insolenter ambit gubernationem,
nihil aliud videtur conari, quam leviusculo uno fræ-
no varios equos indomitos domare, & ingentem nauem in tem-
pestate sua solus gubernare.

Vejim hic charissimi paulo altius mecum ex pendatis, quam
fuerit natura humana sauciata, ac depravata post primi parentis
piaculum, ita ut semper in deteriorem partem sit proclivior, sic
scriptum est. Sensus, & cogitatio humani cordis prona sunt ad
malum, ab adolescetia sua. Non quod Deus optimus tales crea-
uerit naturam, sed fecit hominem rectum, ipse vero scientiam
Dei perperam affectans miserè cecidit, ita ut iam comparatus sit
iumentis insipientibus, & similis factus sit illis. Quod ultimis su-
spicij deplorat regalis Propheta. Itaq; homo quum puluis, & ci-
nis sit humilia nihilominus fugit, alta frequenter appetit, cunctis
præesse conatur audius gloria, quamvis se ipsum gubernare nef-
ciat, sibiique præesse nequeat, iuis & prauis affectibus non do-
minetur. Hinc filij Zebedæi sedere ad dexteram, & sinistrâ Chri-
sti expetunt. Hiac contentio excitatur inter eos, quis illorū vide

retur esse maior, iam iam Salvatoris morte imminente. O nos in-
felicis de nobis quid erit, quando discipuli Domini, organa Spi-
ritus sancti, totius orbis lumina, humanæ ambitionis somite titil
languit? Sed profecto Spiritu sancto repleti adhuc non erant, sed
vti infirmi dignitates appetebat. Quare fratres maxime nos opor-
tet hanc lethalem pestem fugere, & iterum atq; iterum illud fa-
pientis

30 pientis saepe sepius repetere. Deus & pater vitæ meæ extollen-
tiam oculorum ne dederis mihi. Et quidem vitium hoc vel maxi-
me præclaros viros vexat, & in militia huius vitæ nouissimum
est. Vnde iure, superbia vitæ vltimum locum sortitur inter vitia
huius mundi. Omne quod est in mundo (ait Beatus Ioannes) aut
est concupiscentia carnis, aut est concupiscentia oculorum, aut
est superbia vite. Obseruanda hic est series verborū. Quandoqui
dem autem ambitio importat inordinatum honoris appetitum B. Thoma. x.
semper est peccatum ut egregie docet Beatus Thomas. Hinc B. 2. q. 13. art. 1.
Paulus ad Corinthios scribēs clamat. Charitas non est ambitio-
non quærerit, quæ sua sunt. Qui ergo supra id quod est, cupit ho-
norari, vel honorem non resert in Deum, vel in aliorum vti-
litatem, is ambitiosus est. Tantum abest, ut primatu sit dignus.

Eccl. 2. 3.

B. Thoma. x.

1. Ad Cor. 13.

31

A M I C I T I A.

MNI tempore diligit, qui amicus est, & frater in an-
gustijs comprobatur: inquit Salomon in suis Pro-
verbijis. Et Ecclesiasticus ait. Si possides amicū, in ten-
tatione posside eum: & ne facile te credas ei: est enim
amicus secundū tēpū (id est, quando tuo auxilio opus habet) &
nō permanebit in die tribulationis. Pessimi amici sunt velut tor-
rētes amniculi, qui hiberno tempore, cū nulla necessitas aquarū
vrget, præ abundantia inundant, verno autem tempore, quando
aqua maxime necessaria est, nihil in eis præter quam durissimos
lapides quibus dētes cōfringere, & pedes offendere possitis, repe-
rietis. Sic falsi & infideles amici sunt, in quibus nihil boni, cum
op' fuerit, & se se occasio obtulerit inuenietis. Postquam S. Tho-
bias oculorū visum recepit, & in pristinū vitæ prosperæ statum
peruenit inquit sacer textus. Venerunt consobrini Thobie gau-
dentes ad Thobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, que
circa illum ostenderet Deus, & per septem dies epulantes omnes
cum gaudio magno gauisi sunt. Nō inquit sacra Scriptura, quod
quando Tobias cæcus erat, & pauper, consobrini eius ad ipsum
consolandū venerant, sed tēpore fortunæ prosperæ veneūt. Im-
probi amici manū porrigerere solent non cadenti, sed postquam
quis à luto surrexit. Dicere etiam solemus Amicitia puerorum
aqua in corbi, hoc est [Amistad de niño, agua en cesto.]

Proverb. 17.

Eccl. 6. c.

Simile

Thobie. 11. c.

Nam



Genes. 3.

Nam pueri postquam prandendi finem faciunt, statim se ad iuicem lapidibus petunt, & depilant: est denique eorum amicitia fragilis, quæ cito contrahitur, & cito remittitur. Nec etiā primus parens Adam veram amicitiam, ac solidam cum uxore sua seruauit, siquidem cum Deus vtrumq; propter peccatum castigare vellet, ipse Adam ad Dominū dixit. Mulier, quā dedisti mihi sociā dedit mihi de ligno, & comedī. B. Bernardus super humā locū hominem reprehendit, ipsum arguens de improba erga uxori suā amicitia, siquidem propter illam peccare voluit, & propter illam noluit peccati pānam soluere. Ē contra certe iusti tanquam boni amici facere solent, qui nullo modo pro amicis suis crimen aliquod cōmittent quamvis pro illis quamcunq; pānā subibunt & propter eorū amorē labores, et si difficiles, libentissime patiētūr. Vnum in hac materia idemq; singulare velim notetis, videlicet quod cū Sanctus Ioseph (vt sacra refert scriptura) in Aegypto venditus esset, inuenit gratiā coram Domino suo. Oren, mirabilē. Id quod probus iūmenis inter fratres suos non inuenit, inter extraneos cōperit. Sic sēpe numero euenire solet ut firmiorē, ac veriorē amicitiā apud extraneos, quā apud fratres nostros, & propinquos inueniamus. Fratres Ioseph, ipsum in cisternā inclūserūt & crudeliter aduenis vendiderūt, extraneus autē homo & infidelis erga cū misericordia cōmotus est, illumq; protexit, & honorauit. Cicero in libro de amicitia ait. Ut monere, & moneri est verē amicitiē, & alterū libere facere non aspere: Sic habendum est nullam in amicitijs pestē esse maiorem, quam adulatioē blanditiās, & assēntationem. Plinius inquit. Ut adamas, si frangi continat malleis, inminutissimas dissilit crustas, adeō ut vix oculis crēni valeant. Ita atq; etiissima necessitudo, si quando cōtingat dirimi, in summā vertitur simultatem & ex arctissimis fēderibus, si semel rumpātur, maxima nascuntur dissidia, aut supra modū incanescit semel viēta necessitas. Et alibi idem Philosophus inquit.

Cicero.

Sicut cristalli fragmenta sarciri nullo modo possunt, ita difficultissimum est reconciliari eos, qui ex arctissima necessitate in mutuū odium deuenerunt. Et rursus idem Plinius ait. Quoniamdmodum Luna quō propior est Soli hoc minus habet luminis: ita plus tristitia, et etsi dignitatis est ijs, qui procul absunt à magnis Principibus.

Plin. lib. 37. cap. 4.

Plin. lib. 17. ca. 31.

Plin. lib. 2. de amici Piscic.

B. Cyprianus de singulari-

te. De vera amicitia ait B. Cyprianus. Sicut oculus verti non potest quin & alius vertatur: ita & quidquid unus amicus voluntur,

5 luerit, eo &c aliorum voluntas vertetur. Intellige, si bonum est,
quod vnuſ amicus vult, aliter enim non sequendus est.

Diuus etiam Maximus de amicitia loquens inquit. Quorū
amicos pararis, tot oculos habes, quibus quæ velis, videoas, tot
aures quibus, quæ decet, audias, tot concilia, quibus de his, quæ
conducunt, consultare, & prospicere possis. Non enim aliter se
habet plurium amicitia, quam si cui Deus vnum corpus haben-
ti multas daret animas, quæ omnes illi prouiderent, atque con-
sulerent. Plutarchus de hac materia sic loquitur. Qui reiectis cog-
natis peregrinos asciscit amicos, perinde facit, ac si quis amputa-
to pede carneo, ligneum addat.

D. Maxim.
serm. 6.

Simile.

Amicitia.

6 VI tollit ab amico misericordiam, timorem Domini de
relinquet, inquit Sanctus Iob: nam amicum deserere, cum
tua ope maxime eget, iniquum sane est: neq; id fieri potest sine
graui numinis contumelia. Neq; enim ab officio discedere pos-
sas, quin etiam declines à religione, quam Sanctus Iob timorem
Domini appellat. Nam vt rebus prosperis, & optimo rerū suc-
cessu, proximum, & amicum diligere debeas: sed tunc multo-
magis amicitiae iura & dilectionis officia præstanta sunt, cum
id necessitas postulat, & miserandus aliquis amici casus, vbi si
amicum desereras, & naturæ leges violasti, & contempsti præte-
rea diuina iura. Aristomius quidam de falsis & simulatis ami-
cis, & qui sub illustri amicitiae prætextu adulatores sunt, & as-
sentatores, sapiēter aiebat, eos similes esse ignibus: opes vero at-

Aristomie
nus.
Simile.

7 que diuitias, similes lignis, quæ, dum ignem augent, ab ipso con-
sumuntur. Non secus opes, dum adulatores (qui se falso amicos
dicunt) alunt, & nutriunt, ab ipsis nullum aliud beneficium con-
sequuntur præter interitum, & consumptionem. Recte à viro
quodam sapiente dictum accepimus, nullam mercem difficilio-
rem coemptu, quam hominem ita ut difficillimum sit amicūn
tibi comparare. Omnis fortuna amicitijs eget: illi tamen amico-
rum copia maior est, cui ceterarum rerum est indigentia minor.
Sic inopiam rei familiaris semper inopia amicorum sequitur,
atque copiam copiam comitatur. Crescat egestas (vt inquit
Iob) de crescent prosector seu abibunt amici: Tunc certe ia-
telliges, qui fuerunt tui amici & qui fuerunt amici tuæ fortunæ:

te tui sequentur illam sibi. Neq; est quod mirari debeas vase ex
hausto illos abscedere, qui solam vini dulcedinem sequebantur:
fex potore abigit, aduersitas vero simulator. Ut enim absump-
to vino, cum ad fæces peruentum est, potator discedit, ita etiam;
cum ad infelicem fortunam absumptis opibus amicus deuenie-
rit, recedit simulator. Vbi vero nos legimus ibi inferius in lib.
Iob: fratres incipræterierunt me, sicut torrens, qui raptim tra-
fit in conuallibiis, qui timent pruinam iruet super eos nix,
Hebraæ exemplaria videntur sonare. Fratres mei scellererunt fi-
dem, ut torrens, ut quivallē trâseunt torrentes, qui turbidi sunt
glacie, & niue, quæ in eos resolutur. Elegantissima metaphora
consanguincos, & cognatos, & inconstantes amicos torrentibus
comparat, qui tempore veris aucti nivalibus aquis magno im-
petu feruntur, estate vero exarescunt: ad quos cum accedit mér-
catores sitibundi, accurrentes spe potus falluntur.

Exemplum
amicitiae.

Admirabilis fuit amicitia, quam habuerunt inter se Damon,
& Pythias; quorum cum alter à Dionysio tyranno morte mul-
tandus esset, supplexque postularet, ut breue aliquod sibi tempus
saltum concederetur, quo posset ad suos accedens de bonis dis-
ponere, quæ possibebat: relicturus interim amicū suo loco, qui
vas fieret, donec rediret: pro illo in carcere, ac repagula conie-
ctus amicus fuit. Cum autem aduentus differri videretur, inter-
im multi deridebant amicum, qui in alterius locum carceri tra-
ditus fuerat, arbitrantes alterum non esse venturum. Ecce igitur
instante hora supplicij inopinato amicus reuersus est non sine
maxima omnium admiratione, & gudio, & præsertim ipsius
Dionysii tyranni, qui videns tam fidelem amicitiam utrumque
liberum dimisit, subiecitque hæc verba, & me in vestram etiam
amicitiam recipiat vellem.

Amicitia.

simile.

VERA, & efficax amicitia, atque proximitas, in aduersita-
tibus dignoscitur; ut enim cor ipsum in medio situm cor-
poris loco, in sinistram tamen, & laevam partem videtur magis
quodammodo propendere, licet re vera toti corpori & mem-
bris uniuersis vitam inspireat, ita plane quamvis tam in prospe-
ris, quam in aduersis amicus, & proximus debeat fauere suo
amico, aut proximo, in aduersis tamen debeat magis ejus
amicitiam recipiat vellem.

¹¹ amicitia, humanitas, & liberalitas, tanquam in sua quadam tem-
pestate, in medijsque tenbris elutere. Ceterum cum duo ali-
quando, quorum vius locupletissimus, alter vero pauperius
erat, ante Theophrastum Philosophum pertransirent, & disci-
puli huius Philosophi dicerent magistro suo illos maxima esse
inter se amicitia, familiaritateque coniunctos: respondebat Theo-
phrastus. Quorū igit̄ alter eorum dilescebat, alter vero pau-
per? Significare scilicet volens, vnam amicitiam inter eos non re-
periri, cum altes diuitijs abūdaret: alter vero extrema sustineret
pauperiem, atque miseriā. Est siquidem verus amicus ac simplex.
Instar sanguinis in corpore, qui humor, cum aliqua exoriri solet
in ipso corpore necessitas statim ad partes confluit egentes ma-
gis, eisdemque auxilium præbet, atque subsidium. Id experimur

¹² in meticulosis, & his qui rubore perfundisuntur, in illis enim cum
cor ipsum magis indigere videatur, eo statim retrahitur sanguis
destitutus vero facies, & non perinde inuatur: in his vero, qui ru-
bore perfunduntur, cum facies ipsa egat magis, ac patiatur, so-
let statim sanguinea confluere, atque concurrere. Sic sincera ami-
citia debet statim egenti amico succurrere, ac subvenire: Vnde
Aristoteles inquit, eum qui veris amicis destitutus est, esse velu-
ti oculis orbatum, qui passim labi soleat, & incommoda varia
sustineret. Idem etiam cum rogaretur aliquando (vt refert Dio-
genes Laertius) quid nam esset vera amicitia respondisse fer-
tur esse veluti animam, vnam in duplo corpore. Quid & in

Ethicis inquit, quod amicus est alter ego. Menander vero

dicere solitus erat, eum qui veros haberet amicos ingentes

¹³ quosdam, ac locupletissimos habere thesauros. Quod exem-
pli suo confirmasse visus est Alexander ille Magnus: cura
enim aliquando Darius eum despiciens & contemnens tan-
quam inopem rogaret ubinam haberet thesauros suos ad
bellum mouendum, & prosequendum paratos, respondisse
fetur: Darij, quidem Thesauros arce conclusos asserti-
ri, se vero suos depositisse in amicorum animis synceris at-
que solidis. Plautus præterea, & Quintilianus, libro quinto.
suarum institutionum amicos ipsos diuitias appellant, atque
opes. Ceterum & Menander referente Atheneo, inquit, non
nullos quidem fieri amicos tantisperdum aquam lavandis
corum manibus dederis, hoc est, quandiu emolumenti

Aristo. lib. 1.
Rhetor.

8. Ethicoru.

ali-

aliquid reserunt, quandiu cibis expletur, atque conuiuijs. Vn-
de colligas, & veros & falsos amicos reperiri.

AMOR DEI

Erga hominem.

B. Dionysius
epist. 8.



E A T V S Dionysius in epistola octaua ardenterissi-
mis verbis Dei amorem magnificans inquit. Aude-
bimus & hoc pro veritate dicere, quod ipse quoque

Exodi. 10.

Deus pro magnitudine amoris extra se sit, prouid-
ens creaturis, & amore ex supremo suo statu adhuc se demit-
tit, ut inter omnia sit. Quare & zelotes dicitur ut vehemens ad
ea, quae sunt amanda: prorsusq; ipsius est ut sit amabilis & amor.
Considerans autem regius Propheta huius diuini amoris erga ho-

Psal. 13.

mines excellentiam ait. Quid est homo quod memor es eius, aut
filius hominis quoniam visitas eum? Et in Hebraeo habetur.
Quid est Enos quod memor es eius, aut filius Adam, qui visitas

Euseb. lib. 11.
præpar. euau
gelica. c. 4.

eū? In hoc loco sanctus Rex (ut doctissimus Eusebius aduertit)
duobus vtitur nominibus, nempe, Enos, &, Adam, quorum alte-
num homini est impositum ad damna, atq; defectus, quos ob cul-
pam anima incurrit manifestandos, alterum vero ad mortalita-
tem, miseriamq; quam in corpore ex sua natura retinet, signifi-
candum. Nam Enos à quodam verbo obliuionem significante
deducitur, & sic, Enos, idem est atq; obliuious, seu memoria ca-
rens. Adam vero id, quod terrenū mortaleq; est, significat. Hoc
in tantam admirationem sanctum Prophetam rapit, vt dicat
**Quis est, ô Domine, homo, qui tui immemor, tuauq; maiestat-
em offendens in ea semper fixus est memoria?** Eius, qui tui
obliuiscitur recordaris? Te fugientem queris, & visitas, ac singu-
lari amore p̄sequeris? Stupenda certes, vt videlicet infinita
maiestatis Deus: cum amore in re adeo miserabili constituat.
Vnde illa diuini platoeographi verba. Multa fecisti tibi Domine

Psal. 39. 1.

Deus meus mirabilia tua, & cogitationibus tuis non est, qui si-

B. Hierony.
ta per psalm.

milis sit tibi, in hunc modum D. Hieronymus exponit. Multa

mirabilia sapientia, & potentia tua digna, operatus es Domine
Deus meus, sed omnium potissimum hoc est, vt cogitationes

tua

- 4 tuas in fauore, quem hominibus præbes, in amore, quo illos diligis, in auxilio, quod eis præstas, atq; in ipsorum iustificatio-
ne impendas. Non ne hoc omnium mirabilium præcipuum est? Deum videlicet tanto amore homines prosequi, suosq; cogita-
tus in ipsis adeo intentos habere, vt dicat. Deliciæ meæ esse cū Proverb. 9.
filii hominum. Vere equidem arcanum hoc soli diuino pecto-
ri est patefactum, quod cum altissimus Deus suum esse perso-
nale, & in eo simul diuinæ proprietates Angelis non commu-
nicauerit (vt & Apostolus perpendit dicens, Nusquam Ange- Ad Heb. 1.c.
los apprehēdit) qui, quantum humana mēs iudicare potest, nō
ita fortasse immemores beneficiorum, sed magis grati, quam
homines extissent, cum (inquam) hæc omissa Angelis non con-
cesserit, illa hominibus ingratis atque miserrimi liberalissime
5 elargiri, & communicare dignatus est. Ex quo ineffabili amore
prouenit, vt bona, quæ nobis facit, sibi facere dicat. Quare Pa-
triarcha Iacob inter benedictiones filij sui Dan subito in Mes-
siam conuersus loquens cum æterno patre dixit. Salutare tuū
expectabo Domine. Quod Chaldaica paraphrasis ad literā de Gen. 49.
Messia intelligit. Vaticinabatur enim moriturus Iacob de Sālo-
ne, qui ex tribu Dan oriundus erat, atq; à Philistinorum tyran-
nide populum Hebræum saluatorus: sed vt insinuaret, quod
non esset ipse futurus verus Saluator, veluti in exstasim raptus
in talia verba prorupit. Salutare tuum expectabo Domine. Ac
si diceret. Nec Sāsonem, nec Gedeonem, nec Gephte, nec alios
expecto tanquam veros Salvatores, sed adhuc præstolabor ve-
rum Messiam, qui verus Saluator mundi veniet. Tali etiā, ac tā
6 magnifico titulo eum nominauit Simeon dicens. Nunc dimit- Lucx. 2.c.
tis seruam tuum Domine. &c. Quia viderunt oculi mei Saluta-
re tuum. Regius Propheta quoq; sic eum appellat. Et veniet su Psalm. 112.
per me misericordia tua Domine salutare tuum secundum elo-
quium tuum. Dicitur Christus Dei misericordia, quia princi-
pium, & fundamentum est omnium misericordiarum Dei. In
hac enim misericordia, qua verbū factum est caro, ceterę omnes
fundamentū habet. Ideo B. Paulus ad Ephes. inquit. Per quem Ad Eph. 1.c.
habemus redēptionē per sanguinem eius, remissionē pecca-
torum secundum diuitias gratiæ eius. Et salutare tuum secun-
dum eloquium tuum: id est secundum promissum tuum. In his
omnibus locis Christus Dominus, qui salutare nostrum est, vo-
Loci Com. E catur

66. Amor Dei erga hominem.

catur salutare Dei, quia pater æternus propter nimiam charitatem suam, quia nos diligit, suum salutare vocat, quod nostrum est. Quare etiam Propheta Isaías nomine Dei loquens ait. Dedit eis lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. O benedictus, & glorificatus sit talis Deus, qui ita nos diligit ut salutem nostram suam dicat. Hunc etiam amorem ostendit B. Paulus dicens. Obscurum vos ut ambuletis quomodo oportet vos ambulare, & placere Deo. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum: hæc est enim voluntas Dei, sanctificatione vestra. Videte, obscurum, qualia sint hec præcepta, & quæ sit hæc voluntas Dei. Antecedentia verba videbantur exigere ut subiungeret hec est voluntas Dei, ut illum laudibus celebretis, illi sacrificium offeratis: & tamen præmissa illa præfatione subiungit, voluntatem Dei esse, sanctificationem nostram, quæ inter maxima hominis bona computatur. Agite ergo fratres gratias Deo propter singularem amorem, quo vos prosequitur, si quidem voluntas eius est, utilitas vestra. Huc amorem, quo nos altissimus diligit, funiculos, qui bus nos ad se attrahit, vocat, dum apud Olearium ait. In funiculis Adam trahit eos, id est. Quo affectu primū parentem Adam sanctum feci, in gratiaq[ue] creavi (vt inquit glossa interlinealis) eadē dilectione istos volui sanctificare, quod exponendo subdit: in vinculis charitatis, id est, affectu dilectionis. Vbi alia translatio habet in funiculis hominum traham eos, id est, ea charitate, qua astrinximili Abraham, Isaac, & ceteros Patriarchas, coniungam & istos mihi. Quāuis Lyranus sic exponat. In funiculis, hoc est, in beneficijs exhibitis, quæ attrahunt cor hominis, & sunt quedam vincula dilectionis B. vero Hieronymus aliter interpretatur, scilicet, curauit autem eos propter funiculos, & vincula charitatis, quibus mihi Abraham Isaac, & Jacob astrinxerat. Væ autem nobis si ad ram singularē amorem grati sicut illi patres fuerint non extiterimus.

Amor Christi Redemptoris nostri.

Cantic. 11.
simile. **V**bi nos legimus in canticis, Botrus cipri dilectus meus mihi: alia litera habet: Racemos canforæ amor meus, mihi. [Mi amor Iesu Christo es para mirazimo de alcancor.) O diuina atque appositissima similitudo. Alcamphor arbor est quedam, cuius gumen hanc habet proprietatem, ut si granum eius incendatur igne, & in lampade plena aquæ collocetur, ardet, & ex se claram, & nitentem

Amor Christi Redemptoris nostri, 67

10 tentem flammam emitit. Res quidem admirabilis est, flammatum illam aqua non extingui, sed ardere & clarus coruscare. Granū igitur, & non solum granum, sed etiam racenus idest, [vna pīna de alcanfor] est Iesus Christus Redemptor noster, siquidē aquæ illæ ingratitudinis suorum iniicitorum, & aquæ illæ tot, actantorum tormentorum, quæ intrauerunt vsq; ad animam eius non solum non extinxerunt eius amorem, verum etiam illum nitescere, & magis coruscare fecerunt, dum magis suum ineffabilem amorem, patientiam, mansuetudinem, & liberalitatem ostendit, cum ea nocte, qua tradebatur, altissimum sacramentum sui sacratissimi corporis & sanguinis instituit, & in cruce pendens pro suis inimicis orauit. Discamus igitur ab hoc celesti magistro amorem erga inimicos nostros ostendere, & in maioribus laboribus maiorem patientiam habere.

Amor Dei erga hominem.

Deus (ait Lactatius Firmianus) homines tanquam filios diligit, quos produxit non generatione, sed creatione. Hoc generaliter de universis hominibus, quantum ad esse naturale, quod à Deo acceperunt, intelligitur: verum iusti, qui ultra esse naturale, aliud supernaturale, & gratuitum habent, filii nuncupantur, non solum quia à Deo cōditi, sed etiam quia ab ipso per gratiā geniti sunt. Atque ita Propheta Isaías inquit. Generationem eius quis enarrabit? qui abscessus est de terra viventium. Vbi alia litera habet. Isai. 53. Quia tolletur de terra viventium. Hoc est. Quoniam moriturus est, ideo inumeros filios sua morte gignet. O admirandum misterium! ceteri homines, dum vita fruuntur, filios generant, at 12 Iesus Christus verus Deus multos spirituales filios moriens generauit. Et paulo inferius Sanctus Propheta de hac generatione loqui clarus ostendit, dum ait. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longum. Pro peccato, id est, pro homine peccatore. Vbi hominem peccatum vocat, & non peccatorem, vt ostenderet, talem, tamq; corruptum ipsum hominem tunc temporis extitisse, vt in eo plus peccati, quam hominis inueniretur. In illo enim peccatum magis, quam naturalis ratio dominabatur. O temeritatem hominem in peccatorum tenebris existentem, si te reciperes, & quæ in tē sunt delicta videre posses, hoc quod tibi dico manifestissime

68 Amor Dei Erga hominem.

cerneres: non experientia videbis, te prompte quotidie peccato, rationi autem fere nunquam obedire. Ait igitur S. Isaías. Si Christus Dominus posuerit pro peccato animam suam, & mortem subierit, videbit semen longæum: Longæum dicit. Quoniam hæc spiritualis generatio est usque ad finem saeculi permansura, non enim portæ inferi præualebunt aduersus eam. Nuncupatur etiam semen longæum, eo quod Deus infinitæ maiestatis oculos suos in hac generatione, cui magna felicitas est communicanda, fixos atque intentos aeternaliter in gloria habebit. Huius generationis Deus quondam imaginem in sacra scriptura demonstrauit. Postquam enim tabernaculum perfectum fuit, Nubes Domini (inquit sacer textus) incubabat per diem tabernaculo, & ignis per noctem. Hoc modo Dominus populo suo dux itineris utrumque tempore erat. Hac nube, & hoc igne, quibus olim Deus Hebreos duxit, & protexit, significata fuit infinita diuinitas, ac sacratissima Redemptoris nostri Iesu Christi humanitas. Ex quibus unitis hypostatica unitio & personali omnia nobis bona promanarunt. Per nubem namque humana natura figurata fuit, per ignem vero diuina. Illud autem, quod incubare dicitur tabernaculo, metaphora est ab aibus sumpta, quæ ouis incubant, & calore suo ea fontes ex ipsis pullos edicunt: quod quidem superni Salvatoris nostri Iesu Christi officium est, qui fotu, & calore dilectionis suæ, ex hominibus Angelos, & ex carnalibus spirituales efficit. Omne enim agens (ut inquit Philosophus) in sibi simile agit. Beatus

Simile.

B. Augu. fer.
a. in paraf-
œue.

Augustinus maximum perpendit discriben, quod versatur inter miracula à Christo Redemptore nostro in sua morte edita, & inter ea, quæ in vita operatus est. Nam dum viueret ægris salutem, mortuisque vitam præstabat: in eius vero morte lapides constringebantur, terra tremebat & Sol splendoris sui lucē amitterebat: cum ē contra humanæ mentis iudicio aliter fieri debere videretur. Nam cum huius superni Domini mors suæ misericordia culmen, & plenitudo esset, miracula ab eo facta solatiū potius afferre, quam timorem incutere deberent. Ad hoc respōdere possumus, signa à Domino Iesu in vita sua edita talia fuisse, qualia necessitas indigentium tunc temporis postulabat, sive vero sanctissimæ mortis miracula ostendisse, & præstulisse effectus, quos ipse Dominus sua morte fieri in hominibus cupiebat,

16 bat, ut scilicet corda lapidea cōtererentur, spiritus superbi humiliarentur, terrena desideria in cælestia mutarentur, ac denique ut nullus alius Sol, aut lux in mundo esset, quem homines aspicerent, prēter quam Iesus Christus crucifixus, vera lux, & nitidissimus Sol, quem ipsi intentis oculis contemplarentur. Hæc sunt miracula, quæ sua sacratissima morte Dominus fieri voluit, quæque omnipotentiam, atque amorem eius clarus ostendunt, quam illa, quæ in suscitandis mortuis, curandisque infirmis operatus est. Hoc Beatus Augustinus ex bono latrone comprobat, qui cum in Christum crucifixum plura videret conuicia, & opprobria conijci, quæ ipsum ad eius contemptum incitare poterant, inter has omnes difficultates superna illa luce illuminatus fuit, & tandem contrito eius cor

17 de lapideo, infinitaque potentia contuso diuino inflammatus amore totus iam crucifixi desiderio ardebat. Et hoc est quod ex illa sacratissima morte elicetur. Cum Dominus Iesus in horu Gethsemani simul cū sacris discipulis esset, & paululum ab eis orandi causa recessisset, rursus ad eos veniens cum dormientes inueniret, ipsos in hanc modum est alloquutus. Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquavit hora & filius hominis tradetur in manus peccatorum. His verbis multi doctores cælestem magistrum discipulos suos valde increpasse testantur, & ironice loquutum fuisse afferunt, eo quod cum Dominum in tanto periculo constitutum cernerent, ipsi se magna cum animi tranquillitate somno traderent. Sed mihi valde placet Diui Hilarij iuper Matthæum expositio, qui afferit diuinum Magistrum his verbis eos docuisse, quam merito possent iam secure, & tranquillè requiescere, si quidem hora accesserat, in qua ipse morte sua omnes metus, pauores, ac timores nostros suscepturus erat. Itaque, peruenisse horam, qua Iesus Christus filius Dei inimicorum suorum voluntati tradendus erat, præcipua nostri remedij, otij, tranquillitatis, atque fiduciae ratio est. Tam pio enim remedio, quale à Christo acceptimus, & tam efficaci proteetore, qualis est filius Dei pro hominibus mortuus, quid pertimescere potero? Siquidē huius sanctissimi Domini pro me mortui, atq; huius sacratissimi sanguinis fructus, & huius crucis virtus mea est, si ab ea commodum, atque utilitatem elicere volo. Ego dormite iam, & re-

B. Augu.

18num Magistrum his verbis eos docuisse, quam merito possent iam secure, & tranquillè requiescere, si quidem hora accesserat, in qua ipse morte sua omnes metus, pauores, ac timores nostros suscepturus erat. Itaque, peruenisse horam, qua Iesus Christus filius Dei inimicorum suorum voluntati tradendus erat, præcipua nostri remedij, otij, tranquillitatis, atque fiduciae ratio est. Tam pio enim remedio, quale à Christo acceptimus, & tam efficaci proteetore, qualis est filius Dei pro hominibus mortuus, quid pertimescere potero? Siquidē huius sanctissimi Domini pro me mortui, atq; huius sacratissimi sanguinis fructus, & huius crucis virtus mea est, si ab ea commodum, atque utilitatem elicere volo. Ego dormite iam, & re-

Matth. 26. =,

Hilar. super
Matthæum.

B. Augu. fa-
per f. 117

quiēscite, hoc est tranquillè, & confidenter vitam ducite. Quan-¹⁹
doquidem talem patrem, talemque vestri amatorem habetis. Ad
hoc fere propositum Beatus Augustinus versiculos illos Psalmi
centesimi decimi septimi interpretatur. Vox exultationis, & sa-
lutis in tabernaculis iustorum. Quare hoc? Quia dextera Domini
fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me. In cruce, & in
morte sua hanc virtutem Dominus operatus est, nos scilicet ex-
altauit, ac filios suos effecit: in quo maximū nobis lātitia, &
consolationis dedit incitamentum. Vnum tamen hoc loco absq;
ponderatione prætereundum non est, videlicet Salvatorem no-
strum Iesum Christum ea die, qua amorem suum ita hominibus
ostendit vt extra ripas quodammodo exiens ipsum Dominum
in cruce posuerit (in quo, vt ait Beatus Cyprianus, amor eius
quo peruenire poterat, ascendit hac, inquam, die ita in prestantis ²⁰
beneficijs parcum fuisse, hoc est fuisse tan limitado,) vt ex duo
bus latronibus, qui cum eo crucifixi erant, vnum duntaxat sal-
uum fieri dignaretur. Non paruam quidem audientibus admir-
ationem iniicit benignissimum huius cælestis redemptoris pe-
ctus, quando magis hominum amore flagrabat, permettere po-
tuisse, vt ex latere suo homo, ob quem ipse moriebatur & qui
iuxta eius crucem erat, damnaretur. Ratio, quæ ad hoc reddi po-
test, hæc est, voluisse Dominum in latrone conuerso, mundo pa-
tesfacere, quis ipse erga homines sit in latrone autē damnato qua-
les erga ipsum homines se præbeant. Talis enim hic potentissi-
mus Dominus erga homines se exhibit, vt in medio blasphemiarum &
conuinciorum, quæ in illum sanctus latro infrebat, ²¹
ipsum ad se conuerterit & sanctificauerit. Tales vero erga eū ho-
mines sunt, vt etiam tot tantisque circundati beneficijs, (qualia
diuinū illud corpus, & sanguis continebant, eiusq; crux fidelib-
us quotidie communicat) ipsum Dominum non agnoscunt,
ac instar infidelium, & non credentium impudentissimæ offen-
dunt, & aliquomodo sicut ille latro in medio tantorum mira-
bilium, tantorumque beneficiorum indurati remanent. Quam
ob causam Beatus Anselmus exponens illa D. Pauli verba: Cō-
temp lantes, ne quis desit gratiæ Dei, inquit, Sanctum A postolū
voluisse significare, gratiam, & fauorem Iesu Christi Redépto-
ris nostri in domos, & animas nostras vltro se mittere, at sæpe
numero plus ingratitudinem nostram posse, quam eius bonita-
tem,

P. Anselm.
Ad Hebr. 12
6

- 22 tem , nostramque obstinationem (si sic fas est dicere) eius potentiam superare . Confundamur igitur fratres mei , & verecundia afficiamur , nos adeo ingratos ei esse qui nos tam singulari amore prosequitur , tantisque beneficijs inuitat , & vnaus quisque puro corde cum Beati Augustini verbis in hunc modum alloquatur . O lux quæ illuminas omnia , medice spirituum te deprecor per te ipsum ne derelinquas me . Fecisti me , cum non essem : redemisti me , cum perirem , mortuus fueram ad mortuum descendisti , mortalitatem suscepisti , ut serum redimeres , te ipsum tradidisti , & tantum me dilexisti , ut sanguinem tuum in pretium dares pro me . Dilexisti me Domine plusquam te , quia mori voluisti pro me . En in manibus tuis descripsisti me , vt semper sit memoria mea apud te , si ta-
- 23 men memoria tua iugiter fuerit apud me : sic igitur gratia tua e salm. 2. semper , & misericordia præuenierunt me . Ex his omnibus acceptis beneficijs infertur , quanta obligatione astringamur ad id quod pater æternus nobis imperat faciendum . Nam pro eo , quod nos legimus . Apprehendite disciplinam , ne quando irascatur Dominus , plerique ex Hebræo vertunt . Osculamini filium , ne quando irascatur Dominus , & percatis de via iusta . Quibus verbis singularis quidam erga salutis nostræ vindicem ac parentem amoris affectus , osculi nomine exigitur hoc enim salutis nostræ initium , ac fundamentum est : iuxta illud Beati Ioan. 14. 6. Ioannis : Qui diligit me , diligitur à patre meo , & ego diligam eum , & manifestabo ei me ipsum . Et rursus apud eundem Apostolum ait Dominus . Ipse enim pater amat vos , quia vos me Ioan. 16.
- 24 amastis , & credidistis quia à Deo exiui . Cum subuerteret Dominus ciuitatem Sodomitorum : Recordatus est (inquit sacer textus) Abrahæ , & liberavit Loth de subuersione urbiū . Vides hoc loco pietatem Domini , qui amicorum suorum merito aliorum curat salutem . Si hoc igitur meritis Abrahæ impensum est . Quid de Christi meritis polliceri sibi possunt omnes , qui diligunt , & credunt in eum , seque ilius tutelæ , & præsidio commiseruant .

D. Augusti.
lib. medit. c.
13.

Amor Dei erga hominem.

Exodi. 34.

Dominus (ait Sanctus Moses) Zelotes nomen eius. Deus est æmulator, siue, ut alij verterunt, Zelans. In hoc loco sic inquit Origenes. Vide benignitatem Dei quomodo ut nos doceat, & perfectos faciat ipse fragilitatem humanorum non recusat affectuum. Videamus ergo quid est hoc, quod dicit, quia Deus zelans ego sum. Dominus zelans dicitur, eo quod animam sibi mancipatam, & charitate desponsatam non patitur Dæmonibus adimisceri, sed flagellis retrahit, atque castigat. Quod ex eius immenso in animas amore nascitur. Quemadmodum enim si quis meretricem videat omnibus prostitutam non irascitur; si vero vxorem aut filiam suam viderit meretricantem, furore succenditur: ita sane Dominus si viderit animam Dæmonibus prostitutam & plurimos amatores habentem, ita ut intret ad eam modo quidam spiritus fornicationis, illo vero discedente intret spiritus avaritiae, post hunc veniat spiritus superbiae, inde iræ, inde inuidiae &c.

Ezechi. 16.c.

non perinde curat, dicit enim, Auferetur zelus meus à te & non irascar amplius: si vero legitimo coniuncta sit ei matrimonio & cum adulteris misceatur excitatur super eam zelus eius. Ex quibus aperte colligitur flagella, & correptiones Domini amoris eius erga nos & veluti zelotypæ cuiusdam signum esse, impunitatem vero reprobationis, pro illo enim dicitur. Flagellat omnem filium, quem recipit. Propter aliud vero per Ezechiel ait. Auferetur zelus meus à te & quiescam, nec irascar amplius, & licet zelo diuini amoris corripiat dilectos, temperatur tamen eius iustitia misericordiae lenitate, quod verba illa Sapientie satis indicant. Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia, siue (ut alij verterunt) moderatione disponis nos. Si enim inimicos seruorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum per quæ mutari possent à malitia, quid facies cum amicis tuis? Vnde cum Dominus in Exodo dixit. Non habebis Deos alienos, addidit. Ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelotes. Vbi alia translatio habet. Ego sum Deus indigne ferens iniuriam, hoc est, ex nimio amore, quo te diligo, prouenit ut ita indigne feram, me à te.

Hebre. 12.

Sap. 12.

dilectos, temperatur tamen eius iustitia misericordiae lenitate, quod verba illa Sapientie satis indicant. Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia, siue (ut alij verterunt) moderatione disponis nos. Si enim inimicos seruorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum per quæ mutari possent à malitia, quid facies cum amicis tuis? Vnde cum Dominus in Exodo dixit. Non habebis Deos alienos, addidit. Ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelotes. Vbi alia translatio habet. Ego sum Deus indigne ferens iniuriam, hoc est, ex nimio amore, quo te diligo, prouenit ut ita indigne feram, me à te.

Sap. 12.

dilectos, temperatur tamen eius iustitia misericordiae lenitate, quod verba illa Sapientie satis indicant. Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia, siue (ut alij verterunt) moderatione disponis nos. Si enim inimicos seruorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum per quæ mutari possent à malitia, quid facies cum amicis tuis? Vnde cum Dominus in Exodo dixit. Non habebis Deos alienos, addidit. Ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelotes. Vbi alia translatio habet. Ego sum Deus indigne ferens iniuriam, hoc est, ex nimio amore, quo te diligo, prouenit ut ita indigne feram, me à te.

28 à te offendì. Zelus namque (vt docet B. Thomas) amoris effe- D. Tho. 1.2.
ctus est. Quia quanto aliqua virtus intensiori in aliquid tendit, q. 18. art. 4.
tanto fortius repellit contrarium, & repugnans sibi, id quod in-
tendit, sed amor est quidam motus & propensio in rem ama-
tam vt Beatus Augustinus ait Vnde intensus amor, & seruens B. Augustin.
quidquid sibi repugnat, excludere querit. Ideo zelus in sancta lib. 23. q. 35.
Scriptura significat iram, non illam quidem, quæ est inter ini- & 36.
micos, sed eam, quæ ex ardenti animo proficiscitur, vt cum
parentes liberis succent, non eis perperam volunt, sed quia
diligunt, nam per correptionem, quam eis adhibent, præca-
uent ne rursus scelerata iterent quo grauius puniantur. Hic autem
zelus (vt diximus) in Deo inuenitur erga homines. Et ita Bea-
tus Dionysius inquit. Deus zelotes appellatur propter mul- D. Dionysii.
29 tum amorem, quem ad existentia habet. Vnde cum Pientissi- lib. de dñi.
mus pater mundum illuione propter peccata delere vellet, ta- nomini. c. 4.
etus dolore cordis intrinsecus fuisse dicitur. Dolor autem ex
amore nascitur, non enim doleret, si non diligeret, quamvis
hoc in loco sacra Scriptura humano more de Deo loquatur, ali-
ter enim dolor in Deo, aliter in nobis intelligitur. Huius autem
amoris, ac doloris effectus fuit, quod subdit: & præcauens in
futurum. Satis enim magna cautio ad peccati detestationem
erat, vniuersum mundum aquis diluuij propter peccata euer-
tere, & tamen ne hoc quidem tanto terrore amentes homines à
peccato coercentur. Quia autem non tantum exigit Dominus,
vt illum diligamus, sed vt illum toto corde, tota mente omni-
busque viribus diligamus, ac illud etiam ne creaturis nimio
amore (qui nos ab eius dilectione diuellere possit) hæreamus.
30 Hoc quoque indicant illa Moysis verba. Dominus, zelotes no-
men eius. Quia vero res ab eo, quod in eis præcipuum est, de
nominantur, appetet sane hoc maxime in Deo obseruandum,
à quo ipse zelotis nomen accepit. Zelotypus autem amor om-
nen alium amorem reformidat, ne quod alteri tribuitur, sibi
adimatur. Hic autem zelus tantum apud Deum valuit, vt fi-
lium suum vnigenitum hominibus daret, quo totum eorum
amorem à creaturis auulsum sibi vni vendicaret. Sic enim
Propheta Iсаias ait. Zelus Domini exercituum faciet hæc. 151. 37. &c. 4.
O incomprehensibilem Dei amorem, propter quem tam stu- Reg. 19.
penda mirabilia operatus est. Amor, cum ingreditur in ali-

cuius cor , efficit , vt indigna ipsius operantis faciat , sed non ipsius amoris indigna. Ignis suo calore efficit , vt aqua feruens faciat illa, quæ ipsi aquæ sunt contraria , sed non igni sunt aduersa. Aqua enim, quæ de se frigida est concepto calore ignis feruet, ebullit , saltat , & scaturit, quæ omnia ipsi aquæ non autem igni, qui ea operatur, aduersantur. Sic Deum flagellari, crucifigi & opprobrijs affici res quidem fuit indigna persona filij Dei , sed non indigna amore eius, quitalia patiebatur. Amor enim illa omnia perferendi causa erat. Cum Barbarus , & infidelis dicere audit, Deum fuisse crucifixum, in admirationem rapitur & scandalizatur:fidelis autem minime: Quoniam intelligit , & pro comperto habet Deum optimum maximum amoris causa illa omnia sufficit. 31

I Corin. 1. nia fuisse perpersum. Vnde Apostolus ad Corinth. scribens sic
ait. Nos prædicamus Christum crucifixum Iudæis quidem scan-32
dalum, gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Iudæis, at-
que Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Vehem-
enter sacratissima virgo Maria Dei mater, & Sanctus Ioseph
admirati sunt illa, quæ Simeon, & Anna de pretiosissimo atque
ineffabili infante Iesu dicebant, contemplantes infinitum amo-
rem ex quo opera illa promanabant. At multo magis Christus
Iesus humani generis reparator in quantum homo admiraba-
tur eo quod altius hunc infinitum amorem intellexit, & pene-
travit. Atq; ita postquam de sacratissima morte sua cum Sancto
Ioan. 3. Nicodemo verba fecit, statim adiecit. Sic enim Deus dilexit mun-
dum, ut filium suum unigenitū daret. O charissimi in Iesu Chri-
sto fratres utinam huius diuini amoris scintillam aliquam habe-
retis: multa profecto indigna personis vestris sed non indigna 33

Historia Ecclesiastica. lib. 2. c. 1. | Tertii. Munita proiecto magna persona, venit illa non integrum amoris, quo ea operamini, faceretis. De Imperatrice Placilla imperatoris Theodosij maioris vxore historiae referunt Ecclesiastice, quod cum tam magna esset imperatrix per se ipsam hospitalia & pauperum ægrotorum domos inuisebat, eisque proprijs manibus præstabat medicamina, patinarumque & ollarum, atq; aliorum vasorum, quibus necessaria ad viçtum sumenda erant, sordes abluebat, deniq; lectum sternebat & cætera omnia ipsi tam sancte, quam diligenter administrabat. Cumque à seruis, & vassallis suis ipsi diceretur, vt attenderet illa, in quibus tam humiliter se exercebat, regia persona indigna esse, illa eis sic respondit. Cerno equidem, & contemplor hac mea autoritate regia, sed non amor,

³⁴ amore, quem Deo meo deheo, indigna esse. Alij etiam quam plurimi Sancti reges, & reginæ similia pietatis opera erga Iesu Christi pauperes leguntur exercuisse, in illis namque idem diuinus amor dominabatur. Quis igitur talibus exemplis ad similia facienda non incitat? Deum fratres mei deprecamini, ut diuino suo amore corda vestra ad hos supernos effectus operandum inflammet.

AMOR HOMINI nis erga Deum.



VIA summus mundi prædictor Iesus Christus Matth. 11.

Saluator noster de Dei amore loquens apud D. Matthæum dixit, diliges Dominū Deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, operæ pretium erit propriam sententiam in re hac anteponere. Satis comprobatum est ab antiquioribus sapientibus, nomenque ipsum indicat, quod mens nobiliorem excellentioremque partem animi significet, parumque pendere in suis operationibus (ipsius enim est æterna contemplari, ac percipere) à sensibus, quasi quæ eleuata sit supra animam. Vnde Apostolus Paulus ad Corinthios 2. Corin 5. sic ait. Siue mente exceedimus Deo, siue sobrij sumus vobis. Mentis est excessus, seu eleuatio in Deum per contemplationis studium, animæ vero, & corporalium sensuum est

2. sobrietas in abstinentia, potus cibi, & sermonis, &c. Antiquiores enim sapientes mentem, animam animæ appellavunt, sicut & pupillam, oculum oculi. Huic soli facile esset cum Dei adiutorio ipsum diligere super omnia, in hanc enim sublimem dilectionem, quodam quasi naturali, & mirabili appetitu fertur. Vnde si cum illa tantum esset negotium libentissimo animo se se subderet, ac pareret. Inde tamen labor est in hoc præcepto, quia cum anima habet mens familiare contubernium, ac indissolubilem amicitiam, nisi in gladio verbi Dei fiat diuisio. Anima namque, cum ubique per totum corpus se diffundat, ipsumque vivificet, dans ei vitam, & motum, confœderationem indivisibilem habet cum eo nisi

76 Amor hominis erga Deum.

D. Paul. ad
Rom. 7.c,

nisi fiat separatio per mortem. Iam ergo sequitur, quæ corporales sensus delectant, delectari & ipsam eisdem. Quæ propter Beatus Paulus ad Romanos scribens attentissime dixit. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Non dixit, repugnantem legi animæ meæ. Lex enim membrorum sensualium non legi animæ repugnat, imo quæ illis sunt suauia, animæ non displicant. Propter hoc ipse Beatus Apostolus,

Ad Hebr. 4. cum de efficacia verbi Dei disputabat, dixit. Penetrabilior est sermo Dei omni gladio anticipi, pertingens usque ad diuisiōnem animæ & spiritus, id est, mentis. In hoc ergo cōprobabitur dilectio Dei ex tota mente, si spiritus, mens, ratioque superior, (quæ pro eodem usurpatur in præfenti consideratione) dominentur animæ, quæ non tantum sequitur partes corporalium sensuum, verum & illas sæpe numero agit. Dominabitur autem illi, si imperauerit omnibus sensibus secundum regulas diuinæ legis, nihilque contrarium admiserit. A difficilioribus ergo incipit, & venit ad facilius, difficilius namque est secundum hanc sententiam Deum diligere ex tota anima, quam ex tota mente. In hac expositione intelliges illas graues sententias Saluatoris dicentes. Qui amat animam suam perdet eam, qui non odit animam suam, &c. Et iterum. Qui vult venire post me abneget semetipsum. Animam prout coniuncta est corpori, & corporalibus delectationibus, intelligit, quam tunc amat homo, cum ei sensum gaudia inordinata concedit: & tunc odit, cum retrahit eam à corpore, & sibi connaturalibus delectationibus. Propter hæc, quæ supradiximus tradens Bea-

Lue. 14.c.
Lucas. 6.c.
E. Petr. 1. Ca.
mo. 1 c.

tus Petrus doctrinam castitatis, sedem eius fixam demonstrat, cum dicit. Estote succinēti lumbos mētis vestre. A lumbis mentis, quæ facile ad amorem castitatis afficitur, cum suum sit considerare æterna; incipit amor castitatis, alias facile marcescat, cum anima coniunctissima sit corpori. Iam secundum locum teneat anima, & ipsum corpus in assidua mortificatione per ieiunia, & flagella, &c. Firmiter ergo ædificatur arx regia castitatis, cum ab ipsa mente amor eius amplectitur, quæ agnoscit mendacium præsentium gaudiorum, quæ deprehendit insidias carnalis concupiscentie, quæ coniunctissima est animæ: denique quæ breuitatem delectationis scit in luctum æternum conuertendum. Ab illa ergo incipiat præcinctio bonaorum,

vt

- 6 *ut tenor castitatis permaneat in decorum animæ spiritus, mœtis,
& corporis. Hoc est diligere Deum ex tota mente, & ex tota vir-
tute tua, vel ex tota fortitudine tua: sicut in Deuteronomio di-
citur. In summa autem præceptum hoc ex parte est affirmati-
uum, & ex parte negatiuum: affirmatum est, quia exigit, ut di-
ligamus Deum, & ei omnibus nostris viribus interioribus, & ex
terioribus, pro loco, & tempore, vere & non feste seruiamus: ne-
gatiuum vero est, quia cum totum cor, totam animam, totam
mentem, & totam virtutem requirat, eo ipso postulat, ut nulli
alii, vt vero Deo, actu vel virtute istis viribus nostris seruiamus.
Vide iam quam eleganter totus homo ad honorem, & gloriam
creatoris sui interius, exteriusque ornatur in simbris aureis hu-
ijs magni mandati. Non ergo graui iugo oppressum te deplo-
res, sed gratias Deo age, quod tanti munera compos esse potes,*
- 7 *quod dignus sic diuino amore inueniaris & regno. Non contri- Simile.
statur dux cui rex magnificus arma, equos, aurum, argentum, co-
pias militum concessit cum aduersus inimicum regni bellum ei
demandat, certo sciens ex hoc triumphum, & coronam sibi, si
strenue rem gerat, repromitti. Maiora tibi ò homo concessit al-
tissimus, qui & dilectionem suam super omnia demandauit, &
in negotio non tantum animæ, sed & corporis officia iussit præ-
stare. In quo mihi crede, imo vero crede Deo, beata resurrectio
corpori tuo, quæ gratissimatibi esse debet, si forsitan illud diligis, re-
promittitur. Ad iustitiam enim spectat, ut qui laborerit inaducet,
qui decertat, donatiuum accipiat: qui vincit, coronetur. Cum er-
go labor non vulgaris, sed aliquando ingens, imo aliquando sum-*
- 8 *mus, nimirum cum mors corpori demandetur, cum casus occur-
rit, aut negandi Dominum aut occumbendi, certe æquum, & iu-
stum est, ut coronetur in beata resurrectione. Quia ieunia, quæ
patitur hic in presentiarum coronari possunt, aut diurna salute
aut vite longitudine, vel luctus in gaudium converti valent. Quid
obsecro, de sacris martyribus dices, qui corpora sua tradiderunt
propter legem Dei sui? Vbi est merces laboris, si corpora non
resurgent? Vbi est corona victori, si corpora in spe beatæ resur-
rectionis non requiescant? Certe resurrectio futura est, si quidem
corpus, quod corruptitur in opere dilectionis assumitur tanquam
instrumentum necessarium, cura intra illud mens, spiritus, & ani-
ma inhabitent. Eadem est ratio, & argumentum pro resurrectio-*

78 Amor hominis erga Deum.

ne peccatorum, ut puniantur in corpore, secundum quod iniquè egerunt. Aperi ergo oculos tuos & homo & considera, tibi namque dicitur. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ut certo scias supra patrem, supra matrem, supra vxorem, supra liberos, & supracarnem tuā debere eū diligere, ac optimo, & supremo loco reponere. Iacta igitur in ipsum omnē spem, & cogitatiū tuū, ab ipso auxiliū quere, & inuenies in tempore opportuno.

Amor hominis erga Deum.

D. Thom. I.
2. q. 9. 2 r. i. 6. **T**anta est celsitudo, dignitasque humanæ voluntatis, ut Beatus Thomas doceat, quod imminutè Deo subest, & quantum ad esse, & quantum ad moueri. Cum enim sit potentia rationalis animæ, à nullo alio conditam dices, præter quam à solo Deo, qui aendem animam rationalem per creationem sibi soli possibilēm condidit. Quare eadem voluntas à nullo alio principio extrinseco potest directe, & efficienter moueri, præterquam à solo Deo. Nam et si dicatur, intellectum mouere voluntatem efficienter, id duntaxat est, quantum ad specificationem (vt Theologorum vocibus utar) hoc est representando ei obiectum, ad quod determininetur, ut velit, poslea autem ipsa se mouet quo ad exercitium, id est, ipsa per seipsum vult illud bonum, quod ei ab intellectu proponitur & ad quod determinatur volendum. Quod si ab aliquo extrinseco principio mouetur, illud solus Deus est. Cum ergo solus Deus author sit animæ rationalis, voluntas autem sit talis animæ potentia, manifeste sequitur, quod solus Deus eam mouere potest, non solum conferendo naturam, verum etiam dando volitionem boni, & finis, qui clauditur in omni volitione. Oportet ergo, ut ab eo summis precibus petamus cum Prophetæ regio. Inclina cor meum Deus in testimonia tua. Non enim potest secundarium agens quidpiam nisi virtute primi agentis fulciatur. Anima nostra (vt Beatus Diony-
simile. / sius ait) assimilatur speculo, nam quòdversus verteris illud, id in ipso resplendet. Si enim versus cælum speculi faciem posueris, cælum ipsum cœruleum, lucidissimaque lumina eius in ipso splendoribus suis micabunt speculo, si vero contra terram versaueris, iam lutoſas paludes, sterquiliniaque, ac ceteræ spurcitez quibus scatet, in eo cernes reflexas: sic nimis anima si acie- mentis in superiora eleuauerit, id in ea resplendet, quod si ad terram

12 terram respexerit, eius immunditia commaculabitur; voluntas
 enim ad ea, quæ amat, rapitur, & in ea transformatur, secundum il-
 lud Oſeæ Prophetæ. Facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexe
 runt. Vnde B. Augustinus inquit. Si terrā diligis, terra es, si cœlū
 diligis cœlum es: minus dixi. Si Deum diligis, Deus es. Si alicui
 puerile, quæ summopere desiderat speciosa in oculis hominū, ap- ←
 parere, dicceretur, quod quoties vultus ad sidera erectos haberet,
 eius facies solis, ac cœli pulchritudinē acciperet, aureosq; capillos,
 rubicundas genas, nimoque splendore fulgentem vultum mu-
 tuaretur. Quod si ad terram depressoſt oculos atq; facie, iam illa
 pulchritudine amissa pallida lutulenta, ac deformis appareret,
 quanta cura cœlum respicere satageret? nec terram vñquam dig-
 naretur cernere, vt species, ac pulchritudo, quam cupit permane-
 ret. Tibi o anima hæc à Deo sententia intimatur. Si ad sidera reſ-
 picis, si Deumque factorem tuum amaueris, pulchrior cunctis
 astris eris, quod si in terram vultum depressoſt, amoreque ter-
 reno capiaris, iam deformior cunctis immunditijs apparebis. Re-
 spice ergo cœlum, vt speciosior sole sis, nec terram digneris aspi-
 cere à qua turpissima effigie dedecoraris. Hanc mentis deformita-
 tem in suis lamentationibus Hieremias Propheta deplorabat di-
 cens. Candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore anti-
 quo, Saphiro pulchriores: denigrata est super cabones facies co- 4.
 rum, & non sunt cogniti in plateis. Nix, & lac naturali fulgeat
 candore, per quem naturalis animæ pulchritudo à lumine natu-
 ræ designatur. Ebur (ait Beatus Gregorius) fertur vetustate ex
 albo rubescere, per quod significatur species, & color, quem ex
 14 habitu, & longo exercitio virtutum animus acquirit. At per
 saphirum, cuius color cœlum imitatur, supernaturalis ostendit
 ur species animæ, quæ à gratia & charitate, ceterisque vir-
 tutibus, quæ à Deo iniunguntur, prouenit, quibus anima su-
 pra omnes alias pulchritudines decoratur. Per peccatum er-
 go adeò anima commaculatur, vt vtraque pulchritudo pereat,
 cum & naturali, & supernaturali lumina aduersetur culpa, nec
 iam candido colore fulgeat, sed tetro, ac turpissimo deturpetur,
 ita vt iam non agnoscatur in plateis. Et Dominus in platea cani-
 pi Iosaphat respondebit illis. Nescio vos. His maculis post pecca-
 tum se sentiebat aspersum David, cum clamabat dicens. Am- Psalm. 50.
 plus laua me ab iniuitate mea, & à peccato meo munda me.

80 Amor hominis erga Deum.

- Vbi aliz translationes habent. Multum laua me, magis, ac magis ¹⁶ laua me. Ut pannum fordinissimum lauanti dicius. Iterum, atque iterum aliaque vice munda eum, ut expellantur fordes: sic anima deturpata culpa millies lauari debet, donec immaculata maneat. Et postquam clamaueris & ploraueris, confitere peccata tua. Vnde Beatus Bernardus in epistola ad quandam virginem ait. Ama confessionem, ob quam amaris. Ama confessionem si affectas de corem, confessioni iungitur decor, iungitur pulchritudo. Etiam ad hoc multum conductit vita austeras. Sicut enim vas melius mundatur cum linteo aspero, ac grossiori: sic ad munditiam anime maxime præstat asperior cultus, & vietus corporis. Hac autem puritate amandus est Deus, ut gratus fit ei amor, nobisque utilis. Nam (v. Propheta regius inquit) nouit Dominus dies immaculatorum, id est, approbavit. Et hereditas eorum ¹⁷ in æternum erit, nec confundentur in tempore malo, hoc est, in tempore laborioso mortis, & iudicij. Hæc autem omnia, ut perfecte adimpleantur, continuè toto cordis affectu clamare debemus. Inclina cor meum Deus in testimonia tua. Ut enim Beatus Ambrosius ait. Ille verè diligit, qui sine tristitia, sine timore, sed potius voluntario studio, non coacte diuina præcepta obseruat. In libris de vitis Philosophorum narratur, interrogatus fuisse Aristoteles, quid sibi de philosophia acquisisset? Ex philosophia, inquit, didici non coacte facere, quod aliqui faciunt propter legis timorem. Aristippus etiam Philosophus interrogatus quid Philosophus præ cæteris haberet? Respondit. Si leges perditæ essent, omnes similiter viueremus, ut viuimus legibus manentibus: Hoc enim facere docet Philosophia non coacte sed ¹⁸ voluntariè operari. Id ergo charitas Dei, eiusque diuinus favor in cordibus fidelium operabitur. Quare Beatus Augustinus in regula inquit. Non sicut servi sub lege, sed sicut liberi sub gratia constituti voluntariè legi Dei obedire debetis. Sic intelligitur illud B. Apostoli. Iusto nō est imposita lex, quia si nulla esset lex scripta, iustitia operaretur, quoniam amore omnia facit: sicut S. David dicebat. Et leuavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi.

Amor hominis erga Deum.

Diligendus est Deus tanquam omnium bonorum fons. Unde in nomine Ichoua, quod est nomen Dei, in quantum est fons

19 fons essendi, est reduplicatum verbum sum, es, fui: quoniam duæ primæ vocales sunt vltimæ verbi, Haiah, quod est fui; & duæ vltimæ sunt vltimæ participij, sum es fui, quod est, Oueh, id est, ens. In quo videtur designari Deum esse principium, & fons totius esse tam naturæ, quam gratiæ. Ex quo sequitur misericordiam nimum esse hominum cæxitatem, & dementiam, qui cum felicitatem ardentissima auditatæ & sitiant, & querant, illam non in summo bono Deo, sed in fugitiis, caducis, ac fallacibus huius mundi bonis querere contendunt. De quo Dominus per Hieremiam Prophetam conqueritur dicens. Hier. 50.

Grex perditus factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos, feceruntq; vagari in montibus, de monte in collem transierunt oblii sunt cubilis sui. Cubile, in quo anima nostra secure

20 dormit, & quiescit Deus est, cæca autem mens hominum securitatis, & quietis cubili derelicto, per motes errabunda vagatur varia huius mundi bona consecans; in quibus quietem se, & felicitatem adepturam putat. Proprium vero priuilegium diuinæ amoris, quem charitatem appellant Theologi, est Deum in se ipso querere, in seipso diligere, in Deum ipsum, secundum quod in se est, tendere, virtutes enim morales non habent Deum pro objecto immediato, nec se ipsis illum attingunt, inter Theologos autem fides Deum attingit: non tamen pro ut est in se, sed quatenus à nobis cognoscitur, spes quatenus bonum nostrum, vnde sperat eum sibi: quod amoris concupiscentia proprius quam amicitia est. Charitas vero Deum in se ipso attingit eum diligit prout in se est, & propter se ipsum, & si bonum

21 nostrum non esset, eum diligenter propter bonitatem, quam in se habet. Quare inter cæteras virtutes aquilæ comparatur, quæ solem in se ipso suis splendoribus micantem irreuerberatis intuetur oculis, sic charitas iubar ipsum inconniventibus obtutibus respicit. Quo circa de ea Apostolus dicit. Maior autem horum est charitas. Et sicut hic amor, & charitas Deum in se ipsum attingit, sic cum habentes cum ipso Deo immediate loquuntur. Sicut videre est in psalmis & Prophetis: vbi illi Sancti Prophetæ cum Deo quasi facie ad faciem loquebantur. Amor enim facit hominem audacem, quo, nescio quas sibi facultates assumit, quas, nisi amaret, trepidaret accipere. Videmus enim illum Dei amicum Patriarcham Abraham, quod cum vidisset beneullen

1. Ad Cor. 10.

82 Amor hominis erga Deum.

tiam Dei erga ipsum reuelando ea, quæ facturus erat Sodomitis, 22
 & quasi consilium capiendo dicens. Num celare potero Abrahā,
 quæ facturus sum? fiduciam magnam sibi assumpsisse, quam nisi
 amor cōcessisset intolerabilis videretur, imo & temeraria nimis,
 & superbia, atque audacia contra Dei maiestatem. Septies enim
 ausus fuit eum interrogare, an propter quinquaginta quadragin-
 ta, & quinque, quadraginta, triginta, viginti, vel decem iustos vni-
 uersæ multitudini peccatorum parceret? Ad quæ omnia ei bene
 uole respondit Dominus, quoniam non ex tumido spiritu, sed ex
 humili, & amantissimo corde procedebat talis interrogatio. Et
 ille singulari priuilegio electus, & dilectus Christi discipulus Io-
 annes Euāgelistā, qui priuilegio amoris à Christo virgo fuit elec-
 tus, ac inter cæteros magis dilectus cum Dominus in coena di-
 xisset, quod vñus ex recumbentibus eum erat traditus 23
 discipulis trepidantibus, scelus ille ausus est eum interrogare de
 proditore. Quis te p̄æ cæteris audaciorē fecit o B. Ioannes, p̄æ-
 fertim cum iunior alijs te modestiorem esse decuisset? Responde-
 bit: Amor, qui amantium conditiones inæqualitatesq; adæquat.
 A postolorum etiam princeps Petrus, cum iterum, atq; itorum à
 Christo interrogaretur, an se plus cæteris diligenter, vt eum pasto-
 rem ecclesiæ Christus Dominus cōstitueret, ausus statim fuit
 de condiscipulo suo Ioanne ipsum interrogare, quidnam de illo
 decreuisset facere. Sic nimirum anima amans, quæ prius, nec oculos
 ad cælum leuare audebat, amoris confuetudine sublenata iam
 cum ipso met Deo miscere colloquia, cōfabulari, delectari, queri,
 omnia sua commoda, & incommoda, illi referre, imo & se totam
 effundere & referare coram Deo audet, & dicere cū sancto Davi- 24
 de. Effundo coram eo orationem meam, & tribulationem meam
 ante ipsum pronūcio. Vnde sponsa in canticis prius veluti opres-
 fatimore in tertia persona loquitur ad eum dicens. Osculetur
 me osculo oris sui. Sed statim amoris confidentia eleuata, in secū-
 dam personam eum alloquitur dicens. Quia meliora sunt vbera
 tua vino. Et postea ipsum sponsum deprecatur. Trahe me post
 te. Amemus ergo hoc summum bonum ardenter, & ex toto cor-
 de, & cum eo os ad os vt sponsa loquamur, dicētes, meliora sunt
 vbera tua vino. Vbi ali; transfluerunt. Meliores sunt amores tui
 vino. In viro enim minus proprie vbera laudantur. Amor autem
 merito vino comparatur: vinum namque cor hominis lētificat,

Psalm. 141.

Cant. 1.c.

²⁵ incendit, corroborat, mentemq; alienat. Diuini etiam amoris proprium est animum laetificare, idem quoq; incendit, quia nimis in bonorum operum studio homines ardere facit, idemq; contra aduersitatem munit, ac roborat, idem etiam hominis mentem inebrido alienat, & in Deum rapit, quod illa Apostoli verba significant, siue mente excedimus Deo siue sobrij sumus vobis. Hoc vi-nu est, de quo regius Propheta loquens ait. Calix meus inebrians quam præclarus est. Quod quidem verbum in Hebreis exemplaribus minime reperitur sed solùmodo Sanctus Propheta inquit. Calix meus inebrians. Et hic velut suspensus stetit ac ultra pro-gredi noluit, non enim verbū inuenit, quod pro mensura sui cor-dis, & eius, quod sentiebat, penitus explicaret, & idcirco sicuti quadā vmbra id, quod coloribus depingere non poterat silentio

Psalm 12.

²⁶cōtegit. Ex his patet latius inter utramq; ebrietate esse discrimē. Vinum enim alienat hominis dignitatem eum infra se deiiciendo, amor autem Dei eleuando ipsum supra se, & diuinæ menti coniungendo. Hic autem aduertendum duxi pro eo quod nos in canticis legimus, Quā pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea spōsa, pulchriora sunt vbera tua vino, & odor vestimentorū tuorū super aromata, aliquos transtulisse, Quam pulchri sunt amores tui. Ex quibus verbis intelligimus, quam sit grata, & iocunda cœlesti sposo virtus dilectionis, quam ille vino, hoc est omnibus alijs delicijs, & opibus p̄fert. Odorem autē vestimentorū eius super omnia aromata esse ait. Quibus verbis, quā grata Deo p̄clara virtutū officia sint, quæ charitatem ipsam cōsequuntur de-signat, si quidē postquā laudauit vbera, id est, amores, laudauit & vestimenta. Postquā vero sponsa dixit, meliores sunt amores tui

vino, statim addidit. Trahe me post te. Quia vt Beatus Dionysius in libro de diuinis nominibus ait, Deus aliquando dicitur amor, aliquando amabilis. Amabilis dicitur, quia sui ipsius & sibi ipsi prouocator est, & amator, amor autem quia mouet & proue hit ad se. Ergo dilectissimi, si quidem amor est Deus, quia mouet, & prouechit, toto mentis affectu dicat unusquisq; vestrum cū sponsa. Trahe me post te. Sicut B. Augustinus in suis meditatiōnibus dicebat in hunc modum. Fac, precor, me Domine gustare per amorem, quod gusto per agnitionem: sentiam per affectum quod sentio per intellectum plus tibi debeo, quam me ipsum totum sed nec plus habeo, sed nec hoc ipsum per me totum

B. Dionysius
lib. de diuinis
nominib.

F 2 possum

B. Augustinus.
medit.

possum reddere. Trahe Domine in amorem tuum, vel hoc ip-²⁸
sum quod possum. Non tamē sufficit hoc petere: sed cum amo-
ris obiectum, & incitamentum sit pulchrum, sicut voluntatis
bonum, ideo quisquis ad cælestis sponsi amorem aspirat, inest
mabilem eius pulchritudinē animo sēpe, multumq; versare de-
bet. Hac enim de causa magnam sermonis partem in libro Ca-
ticorum sponsa in laudibus, & commendatione pulchritudinis
sponsi sui cōsiderat, quo illum & sibi, & omnibus maxime ama-
bilem ostendat. Multum etiam cōsideratio pulchritudinis crea-
turarum & lectio sacrarum scripturarum ad hoc confert, sicut
B. Augu.
1. De Triai.
B. Augustinus docet, cum inquit. Scriptura, & creatura ad hoc
sunt, vt ipse queratur, ipse diligatur, qui ipsam creauit, & illam
inspirauit.

Amor hominis erga Deum.

29

AMOR voluntati dominatur, ipsamque cum re amata cōglu-
tinat, volūtas vero cæteras post se vires animę trahit. Hinc
D. Aug. in illud B. Augustini: Pondus meum amor meus; illo feror quo-
lib. confess. cunque feror. In quibus verbis amorem esse omnis motus no-
strī principiū aperte diffinit. Quo fit, vt tales animi nostri mo-
tus & affectus sint, qualis amor noster est. Itaque terrenorum
amor, terreno atq; carnales; Dei vero atq; celestium rerum
amor cœlestes atq; diuinos facit. Ideo, vt idem B. Augustinus
B. Aug. su-
per psal. 85, ait, Dominus admonet mēbra sua, vt sursum corda habeant. Au-
diāt ergo (inquit ipse sanctus vir) & faciem leuent ad cœlū, que
male est in terra: ibi enim non putreficit cor, si eleuetur ad Deū.
Frumentum si haberes in inferioribus, ne putresceret leuares ad
superiora. Frumento quæris mutare locum & cor permittis in ³⁰ terra putrescere? Stans in terra in cœlo es, si diligas Deum. Non
enim sic leuatur cor, quomodo corpus. Corpus vt leuetur lo-
cum mutat: cor vt leuetur voluntatem mutat. Sursum ergo fra-
tres corda vestra leuate, & in ipso summo bono firmiter con-
fite. Sunt namq; multi amorem Dei in corde gerentes eo mo-
do, quo quis Gariophilatum florem (vn. clauel, o clauellina)
versat in ore vel in manu, nam cum excisus sit à radice, nec hu-
morem habeat, quo sustentetur statim marcescit, & perit; atq;
vitinam non ita compluribus Christi cultoribus contingat, ali-
quantulum enim bene sibi olet Deus, sapit iocundusq; cordi-
cius

Simile.

simile.

31 eius sentitur, sed cum nec radicem intus, nec humorem habeat, protinus marcescit in corde deuotio, atq; à memoria excidit, quod antea delectabat. Facillime autem Dei amor in corde hominis locū inueniet & eū occupabit, altasq; radices in eo ager, si immoderatus sui amor ab anima pellatur. Ex præceptis etenim, quę amori Dei cōtradicūt est amor proprius, qui affectus adeō visceribus nostris infixus est, vt (quēadmodū vir quidam spiritu Dei plenus dixit) si fieri posset, vt in torculari aliquo totus homo expressus, hūc à se amorē excutere vellet, ex omnibus eius nervis, venis, ossibus, & medullis, vix quidquā aliud, quā hic sui amor exprimeretur, qui tamen, cū immodicus est malorū omniū seminarium extitit. Vnde fit, vt cum maxime gloriosum sit immoderatos anime motus subegisse gloriofissima

32 inter omnes victorias sit, hunc amorem superasse, qui inter omnes anime motus potentissimus est, vt pote à quo omnes alij oriūtur. Ab hoc enim oritur odiū, & ira, & desideriū, & timor & gaudiū & m̄ror, ceteraq; similia: vt cum ab ingēti radice, ramis etiā arboris ingētes procedunt, hinc est quod cū affectus omnes ab amore sui tanquā à radice prodeunt, vt si amor sui vehementissimus est, affectus etiā vehementes pariat. Hic autem amor à Gr̄cis Philautia & totius prauitatis causa esse dicitur, quę in fine saeculi abūdaturū B. Paulus scripsit his verbis. In nouissimis diebus instabūt tēpora periculosa, erunt enim homines se ipsos amantes. Quisquis vero se, id est, carnē suā, & vitam suam nimis amat, nimis quoq; carnis, & vitę huius bona amat, quę sunt honores, opes, ac delicię. Incredibile autē dictu est, quā vim ad rationis iudicij euertendum omnis ingens affectus habeat. Sicut

1. Tim. 3.

33 enim densissima aliqua nebula meridianū solis splendorem ita non nūquam obscurat, vt nec vestigium quidem eius appareat, ita quęcunq; vehementē & immoderata passio rationis lucē tantis tenebris obruit, vt vix aliquod eius vestigiū in homine relinquit quod quidē non obscure sapiens insinuavit, cū ait. V inū, & mulieres apostatare faciūt sapientes. Mulieris autē nomine quancunq; vehementē, & insanam cupiditatē significauit, quā vino parē esse dixit; quod ea sapientis quoq; hominis mentem obruat, & inebrīat, atq; omni fere iudicio spoliat, Ideo Ecclesia sticus ingēti cordis affectu orat. Animo irreuerenti & infruitori (hoc effrenato & impudenti) ne tradas me. Recte quidē orat.

Ecclesi. 19. c.

Ecclesi. 23:

86 Amor hominis erga Deum.

Ne tradas me: videlicet tanquam tortori; ac tyranno, qui me pro ³⁴ libidine sua tanquam mancipio sibi tradito abutatur. Qui sic traditur ad hoc perducitur, ut dicat. Omnia, quæ desiderauerunt oculi mei non negauit eis, nec prohibuit cor meum, quin omni voluptate frueretur. De hoc loquens regius Propheta ait. Noli æmulari in homine faciente iniustias. Vbi B. Hieronymus ex Hebreo verit. Noli æmulari aduersus virum, qui facit, quæ cogitat. Non potuit breuius absolute hominis prauitas, & nequitia explicari, inulum enim facinus recusat quisquis facit quemcunq; cogitat, quæq; illi suggerit libido. Quo circa vos vehementer etiam, atq; etiam moneo, fratres, ut frænum amori huic iniciatis, & quatenus fieri possit, vos ipso fugere semper studeatis, ut hunc propriū amore ex quo tot mala prodeunt, mortificetis. Nulla autem cōmodior ratio fugiendi vos reperi potest, quā si per diuinarum rerū con- ³⁵ siderationem, studiumq; deuotæ orationis spiritum Dei hauriat, ut natura perfusa & informata gratia extra se quodammodo ponatur. Itaq; si vos fugere vultis, in Deum transite: nunquam enim vos melius fugietis, quam si in illum per amorem conceferitis. Terra quidem frigida, & sicca ex natura sua ad germinandum inepta est, quæ tamen aquis irrigata alieno humore fecunda sit, ita quod ex se nō habet, aliunde mutuat. Simili ergo ratione depravatam affectibus naturam studeat homo reformare diuinis fauoribus, & auxilijs, ut nullam rem quamlibet eximiam immoderatè cupiat, nec filijs, nec vxoribus, nec affinibus, nec deniq; honori opibus immoderato amori adhæreatis: fugiendum est enim quidquid nimii est, & quidquid hominis mentē inebriat, & mediocritatem in omnibus rebus seruare studendū est, in qua ³⁶ omnis virtus, & honestatis ratio sita est. Quod B. Paulus ad Cor. 7. scribens, admonet dicens. Hoc itaq; dico fratres, tēpus breue est. Reliquum est, ut qui habent vxores tanquam non habentes sint, & qui gaudent, tanquam non gaudentes sint, & qui vivuntur hoc mundo, tanquam non vivantur. Quod perteinde est, ac si diceret. Vnum solum bonum incomparabile est, cetera omnia cōmutabilia sunt caduca, momentanea, fragilia. Ideo in illo uno solum acquiescere, in illo spem omnēm, & amorem collocare debemus, cetera vero omnia indigna sunt, quibus homo nitatur, & in quibus acquiescere velit quippe baculis arūdineis similiā non modo illis intentem deludunt. Sed frequenter etiam ledunt

37 dunt & innitentis manum disrumpunt. Quod intelligens Beatus Augustinus in principio suarum meditationum ait. Domine Deus meus da cordi meo te desiderare, desiderando quærere, quærendo innenire, inneniendo amare, amando, mala mea redimere redempta non iterare & statim addidit. Ecce plasmator B. Augusti. su meus multa rogaui, cum nec pauca promerui, fateor heu fateor, pra. c. i. non solum, quæ postulo, non debentur dona, sed multa & inexquisita supplicia. Hæc fratres mei continuo ab altissimo Deo summis precibus postulemus. Sicut enim non sufficit, ut sol ter ræ orbem ad fructus producendos illuminet sed oportet ipsam calefaciat, & inflammet: sic non sat est nos huius diuini solis fidei illuminari, sed eius nos ardentiissimo amore inflammari necessum est, ut sic bonorum, ac meritorum operum fructus vberri mos præbere valeamus.

B. Augus.
in principio suarum
medit.

B. Augusti. su
pra. c. i.

Simile.

Amor hominis erga Deum.

Q Vandoq; Deus zelotes dicitur, ut anima fidelis aliquo modo suo factori correspondeat, etiam zelum erga illum habens: quem sponsus sponsæ significauit dicens. Fortis est, ut mors, dilectio: dura sicut infernus æmulatio. Hoc est talis, ac tan ta esse debet erga me tua dilectio, ut morti, & inferno compareatur. Mors enim insensibilem hominem ad omnes mundi affectus ad omniaq; tum aduersa, tum prospera reddit. Talis autem debet esse in sponsum Christum charitas, quæ officiat, ut nos mortui simus mundo, viuentes autem Deo. Infernus porro inexorabilis est quem enim semel arripuerit, nunquam reddit. Talem di 39 uinæ gloriæ zelum à nobis Dominus iure suo exigit, qui nullis vel mundi huius, vel hostis antiqui machinis possit nos ab eius amore diuellere. Talem certe zelum, talemq; dilectionis vim ostendit Beatus Paulus, cum ait. Quis nos separabit à charitate Ad Roma. 8. Christi? Tribulatio, an angustia, &c. Certus sum enim quia nec mors, nec vita, &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Quæ omnia mire hunc charitatis, & emulacionis affectum exprimunt. O nos miseros, quos ab hac dilectione toties leuissima rerum momenta diuellunt à qua nec tota infernum potentia separare debuisset. Quam merito hæc diuina verba Sancti Apostoli considerans Beatus Chrysostomus exclamat dicens. O Paule cœli ciuis, ecclesiarum

Cantic. 3. c.

88 Amor hominis erga Deum.

columna Angelus terrestris, cælestis homo: sicut enim missum 40
in igne ferrum totum profecto ignis efficitur, sic Paulus chari-
tate succensus totus effectus est charitas. Et sicut ignis vbi cun-
que sit, eosdem effectus producit: sic amor in hominibus aliquo-
modo eosdem effectus sicut in Deo operatur. Ut enim amor
Deum pro hominibus morificat: ita ipse amor homines ad vitâ
a. Ad Corin. pro Domino offerendam impellit. Sic Diuus Paulus hoc diui
11.c. no amore inflammatus ad Corinthios scribens ait. Aemulor
enim vos Dei aemulatione: hoc est, tam efficaci amore vos
prosequor, vestramque saluationem desidero, ut si opus esset,
propter illam libenter mori non recusarem. Vbi valde perpen-
dendum est Sanctum Apostolum amorem, & zelum suum
Dei aemulationem appellare, eo quod zelus eius sit aliquo-
modo similis Dei aemulationi. O utinam hic amor, & hic 41
zelus cordibus nostris dominaretur, qualiter viribus omnibus
contenderemus, ut omnes Deum ardenter diligerent. Nam

B. Grego. in quad. Homi.
B. Aug. lib. de doctrina Christiana. (vt ait B. Gregorius) ille in amore Dei maior est, qui ad eius
amorem plures trahit. Et Diuus Augustinus in libro de doctri-
na Christiana inquit. O si possemus incitare homines, & cum
ipsis pariter excitari, ut tales essemus. amatores vitæ perma-
nentis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis.

Amor hominis erga Deum.

Ezdræ. lib. 4. IN libro Ezdræ legitur quidam Angelus illi S. Prophetæ hæc ver-
ba dixisse. Vade pôdera mibi ignis pôdus. Impossibile vide-
tur hunc materialē ignem, quo utimur, posse aliquomodo ponde-
rari: at ignis spiritualis, qui est diuinus amor ponderari potest, 42
imo & vnu ex præcipuis exercitijs, in quibus Christianus ho-
mo se debet exercere, est in ponderando hunc diuinum ignem state-
ra sui intellectus, ut videlicet quoquomodo intelligens eius valo-
re (hoc est sus quilates) pro virili parte laboret summo illi, ac ce-
lesti amatori alio simili amore persoluere. Incipe ergo o Christia-
ne celeste illum ignem perpendere, stateraq; tuicordis pôderare & cla-
rissime reperies in primis illum diuinum amorem gratis fuisse nobis
cōcessum: nos enim absq; meritis nostris vel seruitijs dilexit Do-
minus. Idcirco D. Ioannes ait. In hoc est charitas non quasi nos di-
lexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos. Et D. Paulus
Ad Romanos scribens ait. Cum inimici essemus reconciliati sumus
1. Ioan. 4. Deo..
Ad Rom. 5.

43 Deo. O admirabilem, & incomprehensibilem Dei charitatem! Cū homo aduersus altissimam maiestatem per peccatum bellum gereret infestissimū, & veniam ab ipso Deo postulare nequaquam voluisse, immensus Deus se se ita humiliavit, vt cum prima pace eundem hominem initauerit, ac si vires ad vindictam de eo sumendā nō haberet, vel si miserrimo mortali minor esset, ei que offensionis occasionem ante præberet. Secundo reperies Deum ipsum propter aliquod lucru quod à nobis intendat nos minimè diligere. Atq; ita Sanctus Iob inquit. Si peccaueris, quid Iob.35.

ei nocebis? aut si multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum? porro si iustè egeris, quid donabis ei? Aut quid de manu tua accipiet? Siue bonum agat siue malum homo, sibi ipsi agit: Deo enim nullum malum aut bonum propter bonam, seu

44 malam hominis operationem, prouenire potest. Tertio inuenies hunc diuinum amorem valde vtilem esse: propter illum namque Deus omnia nobis bona confert, inter quæ, & ex quibus maius fuit suum nobis vnigenitum filium dedisse, sicut ipse apud Beatum Ioannem testatur dicens. Sic Deus dilexit mū Ioan.3.

dum, vt filium suum vnigenitum daret. Vism est æterno patri, se nobis sufficientem amoris sui infiniti nequaquam ostendisse probationem, cum cœlum ad habitaculum nostrum, mundum ad sustentationem nostram, angelos ad nobis seruendum concesserit: vt autem demonstraret summū erga nos amorem, vnigenitum suum nobis donauit. Itaque videns ignorantiam nostram, ipsum vnigenitum suum nobis, vt magistrum, largitus est: contemplans exilium nostrum, eum vt socium dedit: ani-

45 maduertens orbitatem nostram, illum vt tutorem concessit: cernens captiuitatē nostrā, eundē ad nostrorū redemptionē donauit, attendens famem nostram, eum in cibum præstít: videns nos ægrotos, eum vt medicinam exhibuit. Quid amplius dicam? cernens denique nos in omni malorum genere immersos omne nobis bonū clargiri dignatus est: & quoniam hoc in solo Deo reperitur suum nobis vnigenitum filium donauit. Si plures ô Pater æterne filios haberes magno nos afficeres beneficio, si ex illis vnum tribueres, at cum vnum duntaxat habetas, ex tua substantia genitum, & tuum ita, vt vna res tecum sit, ipsum nobis dedisse, quid amplius, & quæ clarior tui amoris significatio? Vt enim Beatus Apostolus inquit. Si pro no- Ad Rom.8.

90 Amor hominis erga Deum

bis omnibus tradidit illum, quomodo etiam cum illo non omnia nobis donauit? Videlicet, quam utilis, quamque fructuosa diuinus nobis amor existat: per illum enim peccata labentibus condonantur, & favor ad gloriam obtinendam conceditur. Atq[ue] ita Beatus Joannes in Apocalypsi vidit quod prociedebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno & adorabant viuentem in facula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum. In quo significabatur, eos, si coronas habebant, ipsas illius Domini auxilio habere: per se enim parum aut fere nihil valerent. Ergo animo perpendite hunc diuinum ignem, & in eo plurimos amoris gradus inueniatis: ex quibus unus, idenque praecipuus fuit, ipsum usque ad mortem, mortem autem crucis fortissimam, ac validissimam extitisse. Tanto enim diuinum Iesu Christi pectus amore flagrabat, ut nihil, quamvis arduum, & difficile reperiaretur, quod ipse facilissimum esse non iudicaret. Omnia etiam quae passus est, parum ei videbantur. Si alicui magna febri laboranti insatiabiliter, siti oppresso vas plenum aquae porrigeretur, & ipse postquam totam bibit, denuo aliam, & aliam postulareret, non ne eius ingentem viscerum ardorem miraremini: profecto dicere quisque posset, ignem in pectoribus eius ardenter esse nimis intensem. Hinc ergo iudicare potestis ardenterissimum amoris ignem, qui in diuino Iesu Christi pectore ardebat, si quidem cum tantam aquam non refrigerantis, sed crudelium tormentorum & opprobriorum habueret multitudinem, eius sitis nequaquam extinguebatur, nec ipse tot perferendis satiabatur laboribus, & idcirco in cruce clamavit dicens: Sitio, ac si diceret, veniat plus aqua. Veniant plura, ac plura conuicta, tormenta, & opprobria nam denuo bibere concupisco, flagrat enim pectus meum iniurias perferendi desiderio. Veniat ergo fel, veniat & acetum, veniant denique omnia quae volueritis ego enim illa pro hominibus accipere libenter non recusabo. O benedictus, & glorificatus sit talis amator, qui tam feruido nos amore prosequitur. Felices illi, qui ex conscientia commodum, & utilitatem educere. His considerationibus Christianus homo in sui intellectus trutina diuinum amoris ignem poterit examinare atque perpendere, & sic aliquomodo plurimos eius gradus qualitates seu excellentias intelligentes pro virili parte laborat alijs sanitibus, in quantum sibi possit.

Apocalypsi. 4.

Simile.

8. m. 1. b. A

49 possibile fuerit, amoris gradibus & qualitatibus gratus correspōndēt. Dicimus, in quantum sibi possibile fuerit, eo quod amicus se debet amico pro virium possibilitate communicare. Nam miser homo secundum miseriā suam diligere valet, ideo qui Deus amicum habet, plurimum habet: non enim diligit Deus sicut ipse diligitur, sed diligit tanquam Dens: homo autem tanquam homo diligit: sed oportet, ut eius amor sit aliquo modo amori Dei similis, atque conformis. Verum est tamen quod in primo gradu, [hoc est, enī primer quillate] ipsum imitari nequāsumus. Quoniam Deum gratis, & absque eo quod ipse amorem nostrum mereatur, diligere non possumus: nam illum diligere obligatione alstringimur, eo quod & ipse id meretur, & nos ei dñe amorem debemus. In secundo vero gradu lucri, hoc est [enī] el segundo quillate del intereste] eum imitari debemus: ipsum namque nos non mercenario amore, sed propter quod dūtaxat ipse est, diligere oportet. Qui auat (inquit B. Chrysostom.) Deū B. Chrysost. propter lucrum ac retributionem tantummodo, similis est ci, qui bouem diligit, eo quod terram, & fundum eius arat, cum autem ab eo commodum educere nequity, ipsum à se expellere contendit. O magiam filiorum! Ad eā confusione: homines alios homines diligunt, eisque seruitutē præstant propter solam amicitiam & amorem, ad lucra, retributionsque nequaquam attēndentes, & vix aliquis, qui sic Deum amore prosequatur, repertur. O rem sanguineis lachrymis deplorandam! Dicito mihi o homo non ne amicum & sodalem habes à cuius conspectu, atque confortio vix discedere scis, p[ro] & ab ipso dimittas non expēti. Etas, quia tu illo dñior es, nec saudores, quia tu c[on] potius faciēt valēs, sed eum tantummodo benevolentia prosequeris, quia ille bonus est, atq[ue] optimā indole prædictus? Quod igitur cum peculiari homine facis, quare eum D[omi]no, qui infinita bonitatis est nō ages? Si filius patri suo diceret. Pater ego te diligo, solummodo quia scio mortua h[ab]ere futurum esse. Nonne huiusmodi filius exhibet, & pater nisi bonis priuati merebatur? Ita sane. Si autem aliis diceret. Pater summo te amore prosequor non propter opes, aut diuitias, quas à te expecto; illas enim cui voluntatis clargini potes, sed dūtaxat quia pater meus es, te diligo. Merito profecto talis filius præ ceteris meliorari, & chereditate præferri merebatur. Nō igitur stulti, atq[ue] imprudētes sumus, qua

92 Amor hominis erga Deum.

qua enim via proficere cogitamus eadem perdimus, & qua perdere existimamus illa lucrabimur. Nam quanto magis Deū absque interesse & mercede diligimus, eiq; seruire contendimus, tanto plus lucri, dum minus illud quærimus, reportabimus. Singulis equidem actus, & magni meriti fuit ille Sancti Iob, cum dixit. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Siquidem igitur amor noster, sicut gratis esse non potest, ita nec utilis Deo (quę est tercia diuini amoris conditio) saltem curemus, ut veluti mors fortis sit, & ne quid, licet difficile, illū à cordibus nostris diucllere possit, contendamus. Talis erat Diui Pauli amor, cum dicebat. Nūc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitā, siue mortem: hæc enim est veri, ac spiritualis amoris probatio. Vnde obseruandum est, duos esse amores, alterum naturalem, qui à voluntate sola, & non à gratia proficiscitur, (sicut forsan antiqui Philosophi illum erga omnium rerum creatorem habuerunt) alterum vero qui à voluntate, Spiritus sancti appulsi, excitata procedit, qualem sancti habuerunt. Est autem intellectu difficillima inter hos duos amores differentia, sicut etiam erit nimis difficile intelligere discrimen, duorum capillorum vniuersitatem capitatis, hi enim duo amores sunt capilli eiusdem capitatis, id est, amoris Dei: & uterque animæ gustum, & suavitatem affert, & idcirco decipi quisque potest, dum cogitat, se charitatum amorem videlicet, incensum Spiritus sancti ignem habere, cum tamen naturalem duntaxat habeat, qui ad salvationem minime sufficit: sed hæc periculosisima quidem res est. Quod si hoc periculosum iudicamus quanto magis erit hominem in se ipso nullam affectionem, nullam suavitatem, nullumque Dei amore sentire? O rem miserandam! In omnibus temporalibus rebus, cum caducæ sint, & inanes gustum, & voluptatem reperire solemus, & ad omnes quandam in animo nostro affectionem sentimus: solus autem Deus, cum sit infinita dulcedo, ac fons totius consolationis nobis insipidus videtur, &, quod peius est, hanc miseriam non attendimus, nec deploramus. Quare o peccator non contristaris cernens te ipsum omnibus mundi rebus ita deditum, & propensum cum nullam Dei optimi maximi, in te sentias affectionem? Sentis amorem erga pallium tuum, erga vineam, erga domum, & etiam erga calceum, & non sentis amorem, aut affectionem erga

Iob. 13.

Ad Philip. 1. c.

magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitā, siue mortem: hæc enim est veri, ac spiritualis amoris probatio. Vnde obseruandum est, duos esse amores, alterum naturalem, qui à voluntate sola, & non à gratia proficiscitur, (sicut forsan antiqui Philosophi illum erga omnium rerum creatorem habuerunt) alterum vero qui à voluntate, Spiritus sancti appulsi, excitata procedit, qualem sancti habuerunt. Est autem intellectu difficillima inter hos duos amores differentia, sicut etiam erit nimis difficile intelligere discrimen, duorum capillorum vniuersitatem capitatis, hi enim duo amores sunt capilli eiusdem capitatis, id est, amoris Dei: & uterque animæ gustum, & suavitatem affert, & idcirco decipi quisque potest, dum cogitat, se charitatum amorem videlicet, incensum Spiritus sancti ignem habere, cum tamen naturalem duntaxat habeat, qui ad salvationem minime sufficit: sed hæc periculosisima quidem res est. Quod si hoc periculosum iudicamus quanto magis erit hominem in se ipso nullam affectionem, nullam suavitatem, nullumque Dei amore sentire? O rem miserandam! In omnibus temporalibus rebus, cum caducæ sint, & inanes gustum, & voluptatem reperire solemus, & ad omnes quandam in animo nostro affectionem sentimus: solus autem Deus, cum sit infinita dulcedo, ac fons totius consolationis nobis insipidus videtur, &, quod peius est, hanc miseriam non attendimus, nec deploramus. Quare o peccator non contristaris cernens te ipsum omnibus mundi rebus ita deditum, & propensum cum nullam Dei optimi maximi, in te sentias affectionem? Sentis amorem erga pallium tuum, erga vineam, erga domum, & etiam erga calceum, & non sentis amorem, aut affectionem erga

55 erga infinitum bonum, quod est Deus, ideoque in his voluptatem capis, & illa sectaris, Deum autem immensum fastidis, deseris & relinquis. Ricardus de Sancto victore inquit vnum ex praecipuis signis, in quo spiritualis amoris probatio appetit, esse, laborum, & ignominiarum huinilem tolerantiam secundum illud

Ricardus de
Sancto victo
re.

Ad Rom. 5.

Apostoli qui ad Romanos scribens ait. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem. Hic amor pondus totius spiritualis ædificij sustinet. Experientia patet fornacem vi-

Simile.

tream, dum in ea ignis ardet, facile conseruari, ipso vero extinto, statim cadere, & corruere. Simile huic in animæ ædificio cōtingit quod amore conseruatur. Quocirca studere & omnibus viribus nos laborare oportet, ne hic diuinus ignis in nostris vñquā cordibus extinguitur, continuo fauorem Spiritus sancti, &

56 auxiliū postulantes, omni cura, & solicitudine operā dantes, vt quoad poterimus ab illis rebus, quæ huic amori bellum inferūt,

Simile.

nós diligētissime separemus. Sicut enim luna, dum plena est, longius à sole distat, & in hac plenitudine in hunc modum disposita est, videlicet terga, seu medium illius arcus, quem habet, ad orientem vertit, cornua vero versus occidentem aperta habet, ac si ipsum occidētem amplecti vellet: cum autem propinquior est soli magis vacua est, & tunc noua dicitur: quæ, dum sic est, hanc dispositionem habet scilicet terga seu medium arcus ad occidenteum

vertit, duo vero cornua versus orientem aperit. In quo videtur Deus dispare, ac dissimiles dispositiones, quas homo cum in gratia eius, & cum sine amore, & in peccato est depinxisse. Quando enim plenus est diuitijs, ac bonis temporalibus eiusque fama, &

57 honor per totum terrarum orbem fulget, & coruscat, tunc magis à vero sole iustitiae distare solet, tergaque per obliuionem diuino orienti videlicet Deo immenso vertere. Inter ea, quæ magis homines à Deo auertere faciunt, vnum est, summa bonorum temporalium abundantia. Hæc fecit, vt de populo Israelitico

Deuter. 32.

Sanctus Moyses diceret id, quod in Deuteronomio legitur. In-

crassatus est dilectus meus, & recalcitrauit: impinguatus dilatatus dereliquit Deum factorem suum & recessit à Deo salutari suo. O te ingratum hominem qui ex bonis à Deo acceptis occasionem sumis ad cor tuum aduersus eum atque aduersus eius graniū occludendum: vix enim est aliquid cuius minus recordens, nec cuius minorem habeas curam, quam de eius seruitio, & amore:

simile. +
cortuum patet, & totum apertum habes, ad occidentem, videlicet, ad mundum, vanitatem, atque eius voluptates. In his omnis affectio tua sita est: hec omni studio queris, & amplecteris instar puerorum, qui nutricem diligunt eo quod eis dulce lac suggendū impertitur, patres autem, qui & ipsos genuerūt, & quorum expēfis nutrix lac ministrat, non tanto amore prosequuntur. Sic homines ingratī hæc visibilia tanquam pueri festantur, eo quod in illis gustum, & suavitatem reperiunt. Deum autem, per quæ hæc omnia condita fuerunt, & sustentantur, vt & ipsa eis præstent, quæ quotidie præstant, impudentissime derelinquent. Euacuetur igitur luna, & fiat noua, hoc est homo vetera deponens per veram pœnitentiam renouetur, expellat à se has terrenas affectiones, faciem vertat versus diuinum solem, illum diligit, & toto sequatur animi affectu, mūdum atq; eius fallacias in dorso per obliuionem relinquens, atq; ita, vt oportet, dispositus erit.

Erod. 19.

In Sacra scriptura legitur, quod cum Dominus in montem Sinai descendet, mons ipse fumigabat, eo quod Dominus ad illum in igne descendisset. Quis dicere poterit hoc otiosè, & absque mysterio fuisse factum. Et quid, quæsto, conuenientius per hoc significari poterat, quam naturam ignis charitatis, & naturam sumi cupiditatis bonorum temporalium ostendi? Nam proprietas ignis est humiditatem, quæ sibi contrariatur, expellere: ex quo dignitur sumus, quem ignis à re, in qua est, emittit. Sic hæc est charitatis natura, quæ cōtinuū bellum cupiditatibus, & appetitibus sibi contrarijs infert, conaturq; illos ab anima, in qua est, expellere. Hinc fratres mei coniūcere potestis, qualis erga Deum vester sit amor non enim (vt iam diximus) per dulcem animæ affectum, ita cognosci potest, quam per laborum tolerantiam, & per continuum bellum, quod aduersus carnales affectiones, ac res corporales habebitis. In hoc dignoscitur aliquis febre laborare, videlicet quod pulsus eius palpitat & nimium mouetur. Tangit medicus pulsus & per motionem tardam, velocem ve intelligit quanta quamque ardens sit febris eius. Sic quis dignoscitur, an Dei amoris calorem habeat cum desideria feruida erga seruitum eius, atque obedientiam, sedula cura, & diligentia apparent. Ferūt etiam naturales, quando aliquis alicuius amore inflammatur, si coram eo plures nominantur, vbi p̄imum quem diligit & cuius conspectu caret nominare audit, subito pulsus eius instanter palpitate;

tunc

61 tunc enim spiritus eius ad cor ratione amoris descendunt, & cor
sic plus inflammatum magis partes mouet exteriōres. In hūc mo
dū spiritualiter philosophari possumus. Cum homo Deum ve
hementi amore diligit, eiusque charitate succensus est, vbi ipsius
Dei præceptum audit, statim ad eius executionem celeriter mo
uetur: quia sicut ignis inter omnia elementa est magis actiuus, sic
charitas inter omnes habitus ad bona opera magis excitat: &
ideo iustus audito duntaxat Dei nomine statim ad sancta opera
exercēda propter eius amorem incitatur. Cum igitur fratres hec
in vobis signa videritis, Deum ipsum glorificate: specimē enim,
& significationem præbent, diuinum eius amorem in vestris
cordibus regnare, eumque summis precibus exorate, vt in illo
vos perseverare faciat maximo cum incremento: hac namque de

62 causa Salomon eum infinitum appellavit dicens. Infinitus enim
thesaurus est hominibus. Hęc infinitas est amorem ipsum nullū
terminum in hac vita habere: nam in dies magis, ac ni magis, dum in
ea sumus, crescere potest, & dum magis augetur amor tanto ma
gis habilitas in anima ad plus amandum multiplicatur. Nec hoc
mirum est, si quidem quidam Poetarum dixit. Crescit amor nū
mi quātum ipsa pecunia crescit. Potest etiam cōtinuo ipse amor
crescere: quoniam qui eum causat, & in anima nutrit, infinite vir
tutis est, & nunquam in causando, & producendo deficit, maxi
me cum amorem producit, rem quidem, quā ille lubentiore ani
mo præbet. Cum autem hęc signa in vobis metipls non sens
eritis, perditionem vestram deplorate, patremq; misericordiarum
deprecamini, vt tanto malo remedium adhibeat, & vos ita dispo
net, vt ipsum toto corde, totaq; animi affectione diligatis.

63 Scitis optime illi qui plātauit arborē fructū deberi, si igitur hic aktissi
mus Dñs vobis voluntatem, & facultatem ad amādum præbuit,
ei fructum amoris vos debere pro comperto habete, quem qui
dem fructum si ipse vult, & desiderat, non propter eius commo
dum, sed propter vestram est utilitatē. Ascribite ergo ō homines
diuinę liberalitati, & magnificetię Domini (qui nullo modo sua
actione perficitur, sicut sol illuminās mundū nō redditur clarior,
aut venustior) ascribite, inquā, diuinę bonitati sive vestrā vocatio
nem, sive vestram iustificationē, sive vestrum amorē, sive magna
a vobis exquisita seruitia, & assiduum famulatūm. Hęc omnia
non illum honestant, sed vos crescere faciunt, & exornant.

sapient. 7.

Iuuenalis sa
tyra. 14.

simile.

simile.

Beatus

96 Amor hominis erga Deum.

B. Augustia. Beatus Augustinus quodam tractatu inquit. Diligendo pulchram? Aut quid facit foemina deformis nigra, & distorta facie, si amat pulchram? Nunquid amando potest esse formosus? Quando in speculo se videt, erubescit faciem suam leuare ad illam formosam, quam amat. Quid facit ut pulchra sit? expectat, & exspectando seneatus additur, quae ipsam turpiorem facit. Non est ergo quod des illi consilium, nisi ut compescat se, & non audeat amare impar imparem. Anima nostra foeda est per iniquitatem, amando Deum pulchra efficitur. Qualis amor, qui reddat pulchram amantem? Deus semper pater est, amauit foedos, ut ex foedis efficeret pulchros. Erimus pulchri amando eum, qui pulcher est. Quantum in te crescit amor, tanto crescit pulchritudo, quia ipsa charitas animae est pulchritudo. 65

Amor hominis erga Deum.

Cant. 8. F Ortis est ut mors dilectio, dicitur in Canticis, quod perinde est, ac si diceretur. Quemadmodum mors hominem ab omni officio vitae reuocat, ut non videat, ut non audiat neque aliquod humanum officium praestet: ita etiam & vera dilectio fortis est ut mors. Nam postquam semel cuiuspiam animum dilectio & amor occupauerit, abstrahit mentem ipsam ab omnium aliarum rerum curis, ita ut totus animus circa rei contemplationem versetur. Possunt etiam haec verba cum sequentibus (scilicet dura si- cut infernus æmulatio) referri ad audaciam, & fortitudinem dilectionis, quae non timet, nec reformidat cum grauiissimo periculo, immo cum morte ipsa, & inferno congregari. Assimilatur etiam ibidem amor validissimo igni, & flammis, & lampadibus, cum dicatur, lampades eius, lampades ignis, atque flamarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illum. Multis ex causis amor igni assimilatur. Primo eo quod quemadmodum ignem nemo potest occultare, ita etiam neque amorem. Quamvis enim contendat amator amorem simulare, & dilectionem, non potest. Nam pallidus vultus, macilentus, crebra suspiria, frequentes lachrymæ, totius corporis, & membrorum iactatio, & alia multa testantur amorem. Secundo, quemadmodum ignis inter cetera elementa faciliter, summaq; celeritate suas conficit operationes, ceteraque omnia in suam naturam demutat.

demutat. Ita etiam & amor secum rapit ceteros omnes afflatus, in quam velit patet h. operatur admirabilis quod adam agilitate, vigilis, lolet; ob eamq; rem a vetustissimis Philosophis alatus de pingitur. Tertio, quemadmodum difficultatum est, occurre grauissimo incendio, & valde simo igni, omnia in gyrum deuoranti: ita etiam & amor, si semel mentem, & animum ceperit occupare: nisi enim primam illius scintillam extinguis, in vastissimas flamas illico irrumpit, quas nulla humana industria queat restinguere. Quarto & hac in re potissimum amor, & ignem, & flamas & carbones accensos excedit, quod ignis possit saltem, vel aqua restinguiri, elemento sibi aduerlante, & re pugnante sed amor, & dilectio, quamvis ignis appellantur & sint, omnibus aquis sunt validiores. Nulla enim aquarum inun
 8datio potest extinguere ignem istum amoris, & charitatis. Sunt autem aquæ istæ persecutiones, ærumnæ, & mortis angustie. De his aquis dicitur in Psalmo. Assumpsit me ex aquis multis. Et iterum in alio Psalmo. Intrauerunt aquæ vlique ad animam meam. Et alibi. Transiimus per ignem, & aquam. Aquæ pro inde multæ veram charitatem, & dilectionem restinguere non possunt, non inundantia flumina persecutio[n]in, & laborum. B. Paulus de charitate ista Dei, quæ in Christo Iesu est, se declarauit, & affirmat, nihil esse tam validum, tam potes, quod nos possit ab illius charitate diuellere: concepta enim summa confidentia dicebat. Certus fui, quod neque mors, neque vita, neq; Angeli, neq; principatus &c. neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Attende quæ flumina exundantia tentationū, & persecutio[n]um imperium fecerunt in dilectionem Christi erga spōsam suā, & in dilectionem sponsæ erga ipsum spōsum, quæ nō potuerunt, nec poterunt vñquam ipsos ab inuicem separare.

Psalm. 17.
Psal. 62.
Psal. 65.

Ad Rem. 8.

Amor hominis erga Deum.

Norum est amorem tam pretiosum esse, quod etiam in vili persona, & abiecta non vilescat. Habes Ethiopem famulum emprictum, captiuum, si diligis te, & tu diligis eum, & bene tractas eum: quod si quispiam amicus dixerit tibi, Tu cū sis ingenius, & nobilis quomodo nō dignaris id quod est in te pretiosius, scilicet amorem tuum Ethiopi famulo condonare?

Loci. Com.

G

Statua

ROMA

98 Amor hominis erga Deum.

Statim aperta frōte satis facies obiurganti dicens. Ecce diligit me
 non mireris quod diligo eum: facit hoc & illud pro me, & in om-
 nibus mihi fidelis est. Quid mirum si diligo eum? Dicam aut file-
 bo: loquar, an racebo? Parce Domine, tacerem verum, nisi me tua
 iustitia compelleret ad loquendum contra me. Diligis ergo des-
 picabilem seruum, deformē, Aethiopem, nigerrimum, & nō de-
 dignaris diligere eum, nec despicias eius exigitatem, & deformi-
 tatem. Propter quid o homo? Quia diligit te, quia fidelis, & vi-
 lis est tibi, & non iste tam charissimus vernacula adhuc pro
 te flagellatus est, nondum alapis afflitus, nondum à planta
 pedis, usque ad verticem capitis vulneratus, iniurijs affectus,
 & morte, turpissima cōdēnatus. Heu heu, dic obsecro, dic o Christane,
 qui nomen Christi solo verbo profiteris, despiciis in Christo
 vero saluatore mundi, quod nō despiciis in vernaculo, & in fi-
 lio Aethiopis? Amas Aethiopē, & multū amas, & nūle amas, quia
 ipse amat te: & amat te Deus tuus, & amore tuo gaudet, & pro
 tuo amore moritur, & solus Deus, & eius dilectio, contēptui ha-
 betur, nec dignus redamari putatur? Quod scelus isto maius, aut
 quæ ingratitudo pestilentior? Vtq; si captus ille Aethiops & de-
 formis pro te passus esset, sicut pro te filius Dei passus est, vt de
 morte redimeret, quod vere credis, & confiteris passum esse do-
 minum Deum tuum infinitæ maiestatis, pulchritudinis & mag-
 nitudinis, sine dubio super caput tuū ipsum poneres, & eū quasi
 Deum veneratoris, veluti liberatorem tuū. Nunc autem hęc om-
 nia de Dei filio credis, & alges? Et talis muneris oblitus sic ad
 amorem eius frigidus, sic ad honorem stupidus, sic ad seruitium
 tardus es? Quasi ista omnia non fuissent, nō resipiscis miser? Aut
 credis, aut non. Si non credis, quare te Christianum esse menti-
 ris? Si autem credis, cur fidem tuam operibus non ostendis? Cur
 huic tam grandi pietati, & charitati resistis? sed, vt verum dicam,
 dicas quidem te nosse Deum, factis autem negas; sola fide, & non
 opere Christianus. Quod si ad eius dilectionem non infinita eius
 excellentia, & pulchritudo, nec innumera pietatis, & amoris be-
 neficia tibi collata te mouent: moueat saltē promissa fœlici-
 tatis gloria, quam suis dilectoribus promisit Deus. Propter te ip-
 sum ergo saltē diligē, quem adhuc propter se ipsum non
 diligis, vt ex hoc mercenario amore ad prae-
 sum amorem deuenias.

AMOR

A M O R P R O X I-

morum.

X amore Dei proximorum amor procedit. Mo. Matth. 19.
 dum autem huius amoris docuit Dominus, qui
 postquam dixerat: Diliges Dominum Deum tuum
 ex toto corde tuo, &c. hoc est maximum & pri-
 mun mandatum, addidit. Secundum autem simile
 ei huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum; ac si diceret: me
 diligas supra te ipsum, & supra cuncta, quae facta sunt: te diligas
 infra me, minus quam me. Tertio loco non secundo, diliges pro-
 ximum tuum. Hec docuit cum dixit: sicut te ipsum. Vbi illud
 sicut, non a qualitate, & identitatem significat, sed imitationem,
 & similitudinem, ut cum idem Dominus dixit. Estote perfecti, Matth. 5.
 sicut pater vester caelstis perfectus est. Habet igitur proximum
 tuum in dilectione tertio loco: sed certe diligendus tibi est sicut
 tu ipse. Propter hoc in Ecclesiastico sic legis. Intellige quae sunt Eccles. 31.
 proximi tui ex te ipso: ac si diceret. Fac illi, quod tibi vis fieri se-
 cundum regulam rectae rationis, non depravatae, sicut apud mul-
 tot inuenitur. Modus vero istius amoris non tantum consistit in
 eo, quod amicabiliter diligas proximum tuum, id est, propter
 illius utilitatem non tuam (sic enim amor concupiscentia est, no
 amicitiae) sed etiam pro loco, & tempore quod velis illi superna
 beatitudinem cum Dei gratia obtinendam, & Dei amicitiam per
 eandem gratiam. Dertiq; vt unico verbo dicā, diligendus est pro-
 ximus ex charitate, sicut Deus, & in hoc exponitur verbū Chri-
 sti Iesu Domini nostri apud Matthēum. Secundum autem simile
 est huic: simile dixit, quia ex charitate vtrumq; implēdum est.
 Pro loco & tempore dixi, quia ad singulos homines non est ne-
 cessarius specialis animi motus & dilectionis nisi cum casus oc-
 currerit spiritualis, vel corporalis necessitatis. Diligite inuicem
 sicut dilexi vos (inquit Dominus Iesus) id est, ad hoc amate
 ad quod amauis vos. Hanc doctrinam tradidit Saluator noster
 in regula illa naturalis rationis. Omnia quae cinque vultis ut fa-
 ciant vobis horribiles, & vos facite illis. Quia, vt ait Philoso-
 phus, Amicabilia, quae sunt ad alterum veniunt ex amicabilibus, Ethicor. 9.
 Ioan. 13.

que sunt ad se ipsum. Dū scilicet ita se habet homo ad alterum, sicut ad se. Debet ergo hanc regulā in dilectione Dei obseruare homo studiose. Nota etiam quod aliquādō dixit Apostolus: si quo l est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum, sicut te ipsum, quia in dilectione proximi, includitur, dilectio Dei quando proximus diligitur in Deum, & propter Deum. Consulto hanc sententiam Apostoli proprii ad comprobandum superiorē sententiam, quod scilicet diligendus est proximus non ad bona tantum naturalia, & forsunā, sed etiam ad bonum diuinum, & Dei amicitiam, super quamque beatitudinem: quod ex verbo B. Apostoli, & expositione eius manifeste comprobatur. Aliter quomodo in hoc verbo, Diliges proximum tuum sicut te ipsum, instauratur, id est adimpletur, & perficitur vniuersalex, nisi est necessarium vel

B. Aug. li. 13. le proximo bonum gratiæ, & gloriæ? Præcipue quod tenemus velle hæc nobis, ergo & proximo pro loco, & tēpore. Dicitur etiā hoc præceptū simile primo in dulcedine, & suauitate quia

D. bern. in
sermone. confess. amor nō sentit amaritudinem quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij est amaritudo. Et ibidem, Quia mat non laborat, Quid enim labor non amantibus contrarius est. Solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit. Quia verba non amantibus in credibilia videntur: nam B. Bernardus in sermone inquit.

Non potest capere igitur eloquium frigidum peccatum, quomodo enim græce loquentem intelleget, qui græcam linguam non nouit, sic lingua amoris ei, qui non amat, barbara erit, ex inquam sicut es sonans aut & cimbalum tintiens. Felix ergo, qui hoc præceptum tota mentis affectione amplectitur. nā (vt Hugo lib. 1. Hugo inquit) tranquilla conscientia est, q̄e omnibus est dulcis, nulli grauis, vtens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, cui Deus, nec sua peccata imputat, quia non facit (& si facit pro eis penituit) nec aliena, quia non approbavit. Hic amor in sanctorum cordibus tam efficiacior regnauit, vt plurimi ex illis vitam suam pro eius adimplitione offerre non dubitarent.

Psalm. 105. De Propheta Moysē sic in psalmis legitur. Dixit (id est proposuit Deus) vt disperderet eos, si non Moyses electus eius s̄t̄isset in cōfractione in cōspectu eius, vt auertere iūcū eius ne disperderet eos. Que autem hęc confitentie

7. Cio sicut Hebreæ litera explicat dicens, Si non Moyses ele-
 etus eius sterilesset in muri ruina, vt reprimeret impetum eius.
 Metaphora est ducta à ciuitate quando ab hostibus circunda-
 tur, & obsidetur: postquam enim ipsi murorum partem deice-
 runt, & demoliti sunt, fortissimi virbis duces ad suæ reipubli-
 cæ defensione in ruina muri se periculo opponere solent, ingress-
 sum inimicorum vetantes, ac suorum corporum murum loco
 diruti facientes. Hoc Horatio contigit, qui rege Porsena aduer-
 sus vibem Romanam cū magno exercitu veniente se se ad por-
 tas Tyberinas obtulit mortis periculo. Murus Hebrei populi
 erat religio, & cultus diuinus ipsius populi, fidelitas, atq; obe-
 dientia, quā Dominō Deo suo debebat. Cū vero per idolatriā
 8. hic murus cecidit & illa ira Dei introire poterat, eo s̄q; maxi-
 me vexare, & laborib[us] opprimere Sæctus Moyses instar mag-
 nanimi Duci se in muri ruinā ad defendendū, & propugnandū
 ingressum diuinę indignationi constituit dicens, Exequre Dñe
 in me iram, & supplicium, quod isti merebantur, iustus, & flagella
 tua me feriant. Hic profecto amor erga proximos dici poterat,
 & nō ille quo nunc plurimi vivuntur. Legitur etiā, quod cum Numer. 27:
 Dominus hunc Sanctū Prophetā in monte Sinai ascendere se-
 cit, eiq; terrā promissionis ostendit, atq; in illam eū minime in
 gressorum significavit, ipse nihilominus non cōtristatus est, &
 quānus etiam ei Dominus dixisset, ipsum ante ingressum
 terræ promissionis esse moritum, non ideo largiorem vitam
 postulauit, solū petiit populo suo securitatē, Dei altissimi ho-
 noře respiciens, & magnificiens: atq; ita dixit. Prouideat Do-
 minus Deus spiritu omnis carnis hominē, qui sit super multi-
 tudinē hāc, & possit exire & intrare ante eos, & deducere eos,
 vel introducere, ne sit populus Domini, sicut oves absq; pasto-
 re. Videte qualiter Sanctus vir nullam fere sui curam habebat,
 nec vxoris, aut filiorum, sed honoris duntaxat Dei, atq; proxi-
 morū utilitatis recordabatur. Amor hic etiā in Sancto Prophe-
 ta Helia maxime eniuit, vt ex sacra scriptura constat, vbi dici-
 tur, quod cū magna esset sterilitas tēporum in omni prouincia
 Israelitica, ita vt tribus annis, & sex mēsiib[us] non plueret qui-
 bus finitis, Ascendit (inquit sacerd[us] testus) Elias in verticem Car-
 meli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua.
 Quibus perfectis magna superuenit aquarum abundantia.

Quid, obsecro, Sanctus Propheta intendebat hoc difficili, ac laborioso orandi modo, qualis fuit se se in terram prosternendo caput inter genua, in star rotundi globi ponere, ita ut vix huma-
num corpus posset difficiliorem magisq; laboriosam formā sumere? Euōluite humanas, ac diminas literas & nequaquam inuenietis quēpiam similem orādi formam sumpsiſſe. Et quid huius rei causa fuit, nisi amor, quo proximos suos diligebat? Creditur secundum huius sancti viri repræsentationem, moris fuisse apud Hebræos si herus seruum punire vellet vt ipsum facilius, expeditius, & commodius flagellaret, & torqueret, caput eius inter genua, manusque inter pedes ligabat, atque ita miser seruus, ve-
luti globus rotundus, ad flagella paratus remanebat. Cuius con-
suetudinis videtur Sanctus Iob mētionem facere, cum vitam cuiusdam tyranni depingens inter alia inquit. Terrebit eum tribu-
latio, & angustia vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad prelium. Vbi alia litera habet, sicut vir, qui præparatur ad gyrum: id est sicut ille, qui in modum globi ad flagellādum cogitur præparari, capite inter genua, & manibus inter pedes ligatis: cum igitur Sanctus Propheta hanc sciret consuetudinem iuuentis Carmeli cacumen ascendit, & se in terram prosternens, caput inter genua, velut seruus, cum à Domino flagellatur, demisit, ac si hac forma Deum alloquens diceret. Magne Deus Israel tres anni sunt, & sex menses transacti, ex quo super terram non pluit, misericere Domine populo huic, & quidem propter peccata sua affligitur, ego pro illis hoc suppliciū perferam, poenaq; libentis simē luam: ecce adsum veluti seruus, quem Dominus flagellare vult ad omnia flagella sum paratisimus. O admirabile sancti vi-
ri amor, qui tam vilē & difficilē formā accepit, vt in se flagella, quę populus merebatur, recipēret. Quid igitur dieā de sanctoru-
m legis gratia amore? Ad probationē huius rei quædam tantummodo verbare referam, quæ Dñus Paulus de se, ac socijs suis te-
statim est in hunc modum. Facti sumus parvuli in medio ve-
strum, tanquam si nutrix souēat filios suos, ita desiderantes vos
cupidē volebamus tradere vobis non solum euangelium Dei,
sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti esitis.
Quid amplius dici poterat in amoris tanti probationem? quæ
mater blandius cum filijs, quos tenere diligit, locuta est? Sed
quis o dulcissime Iesu mundi reparator tuum ineffabilem amo-
rem

Iob. 15.

1. Ad Thessa-
lo. 2.c.

13 rem silentio præteribit. Siquidem non tantum pro amicis tuis sed pro inimicis vitam obtulisti. Figite, obsecro, fratres in memorijs vestris agnum illum paschalem, & huius rei clarissimum inco videbitis exemplar. In Exodo iubebat Dominus, ut agnus ingularetur, & post quam pellis eius detralieretur, caro affa celeriter ab Hebreis manducaretur, at vero ossa illius precipiebat, ne confringerentur. O admirabile mysterium. Iubet Dominus, ut caro agni torqueatur, ossa autem eius praecipit, ut omni attentione minime constringantur. Quis hic mysterium aliquod latere dubitat? Diuus Paulus ad Ephesios scribens explicans illud factum quando Dominus Euam ex costa Adæ formauit, inquit. Sacmentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & Ecclesia. Dormiente Adamo somnum mysticum (sic enim septuaginta interpretes significant illum ecstasim, vel raptum appellantes) Dominus ab eo costam eduxit, & repleuit carnem pro ea. Itaque Adamus Euæ os, & fortitudinem dedit, Eua autem ei pro recompensatione carnem, & infirmitatem communicavit. Mysterium hoc significauit id, quod inter secundum Adam Christum Iesum, & eam ecclesiam futurum erat. Ipse namque ei fortitudinem largitus est, sicut innumerabilis multitudo martyrum, qui in ea passi sunt, testatur: Sancta vero ecclesia suo sacratissimo sposo infirmitatem dedit, siquidem, propter illam, carnem sumpsit humanam, qua pauere, & tardere caput. Denique caro agni carnem Iesu Christi Salvatoris mundi significat, os autem ecclesiam designat: & secundum hoc clarum, & manifestum

14 est agni sacramentum. Vult ergo Dominus, ut caro agni torqueatur, ossa vero minime tangantur insinuans in hoc carnem illam sanctissimam vnigeniti filii sui flagellis torquendam esse, & in cruce tormentorum igne affligendam, dummodo homines quibus ipse fortitudinem suam datus erat, à diuina ira immunes remanerent. Ecce igitur fratres huius diuini magistri amor, quo peruenit: ab illo discite proximos vestros ita diligere, ut, si neces sitas postulauerit, vitam pro illis profundere sitis paratisimi. Sed vix, vix, & millies vix qualiter vitam pro suo proximo offeret ille, qui divitias ei in maxima necessitate posito nequaquam impertitur? Ait Dominus, diliges proximum tuum, sicut te ipsum: homines autem miserrimi illum nedum sicut calcum, diligunt:

Exod. 12.

B. Paul. ad Ephes. 5.

15 est agni sacramentum. Vult ergo Dominus, ut caro agni torqueatur, ossa vero minime tangantur insinuans in hoc carnem illam sanctissimam vnigeniti filii sui flagellis torquendam esse, & in cruce tormentorum igne affligendam, dummodo homines quibus ipse fortitudinem suam datus erat, à diuina ira immunes remanerent. Ecce igitur fratres huius diuini magistri amor, quo peruenit: ab illo discite proximos vestros ita diligere, ut, si neces sitas postulauerit, vitam pro illis profundere sitis paratisimi. Sed vix, vix, & millies vix qualiter vitam pro suo proximo offeret ille, qui divitias ei in maxima necessitate posito nequaquam impertitur? Ait Dominus, diliges proximum tuum, sicut te ipsum: homines autem miserrimi illum nedum sicut calcum, diligunt:

nā si calceus immundus est, & vsu scinditur, & cōteritur ipsum
refarcire curāt, si vero proximū in necessitate constitutū vide-
rint, & magna inopia laborare, ei subuenire minime volunt?
Per viscera igitur misericordię Dei nostri vos obsecro, fratres,
vt proximos vestros nontantū verbis, sed corde, & operibus

D. Iohann. 1. ametis, sicut B. Ioannes nos admonet dicens. Filioli mei nō di-
ligamus verbo, nec lingua, sed opere, & veritate. Hic B. Aposto-

Eusebius. Cesaricens. lib. 2. Histor. Ecclesiastic. 23. lus, qui hæc nos docuit magnum nobis exemplum huius dile-

ctionis erga proximum ostendit ut Doctissimus Eusebius te-
statur dicens. Ille sacratissimus Ioannes, cum commendatum
iuenem Episcopo cuiusdam ciuitatis iuxta Ephelum, vt illū
eruditret apprimē ad disciplinam ecclesiasticam, iuenisset post
aliquid tempus Duce in esse Siciorum in campis, requirebat
ab episcopo depositum in hæc verba. Iuuenem illum repe-
to abs te, & animam fratris. Denique cum coiperisset facinoro-
sum esse factum, vestem continuò, qua erat induitus, conscidit,
& cum ingenti fremitu percutiens caput suum, & ascenso
equo, illum requisiuit, nec manus, aut minas latronum, quo rū
iuuenis ille dux erat, reformidauit. Qui cum Ioannem vidisset
equo ascenso fugam arripuit, quem insequens Apostolus cla-
mabat: Quid fugis filipatrem tuum? quid fugis inermem se-
nem? Ego Christo rationem reddam prote. Certe & mortem pro-
te libenter excipiam, sicut & Dominus exceptit pro nobis,
& pro tua anima dabo animam meam. Stat tantum, & cre-
de mihi, quia Deus me misit. In hunc modum bonus pastor,
qui ab exordio vocatus erat à Domino Iesu, secum re-
quisiuit errantem ouem quæ perierat, & inuentam addu-
xit super humeros suos & ad pænitentiam recepit, indefi-
nenter pro ipso orationem fundens, & cum ipso pariter du-
cens crebra ieunia indulgentiam à Deo, quam ei pollicitus
fuerat, expectabat. Sed stupendum est, quod ante hæc à Cle-
mente præmittitur. Ille iuuenis audiens Ioannem, restitit
ac vultum dñis in terrain, post hoc arma proiecit, tum
deinde trencactus flebat amarissime & accedens genibus
senis prouoluit, genitibus, & vñlatibus, quibus poterat,
satisfaciens, & uberrimis lachrymarum suarum fontibus
iterum baptizabatur occultans solam dexteram suam, qua
homicidium patrauerat. Apostolus vero iurisfundi sacra-

19 mento ei à salvatore veniam pollicebatur, simulq; genibus eius
 prouolutus, atque ipsam dexteram, ex cuius cædis conscientia
 torquebatur inuenis tanquam iam per pænitentiam purgatam
 deosculans ad ecclesiam reuocat? Nec prius abstitit, quam eum
 in omnibus emendatum etiam ecclesiæ præficeret præbens in
 hoc summum exemplum dilectionis proximi. Sed vñ nobis,
 quicquam lōge ab hoc amore absimus, si quidem non solum non
 curamus, vt peccatores ad Dominum se conuertant, sed nostris
 malis exemplis efficiamus, vt iusti peruertantur & peccatores
 fiant. Quantum autem hoc malum sit, ex argumento, quod Bea-
 tus Paulus format (cura docet omni studio offendiculum, & scā-
 dalum parvulorum, fugiendum esse) comprobatur, ait enim. Et
 peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Chri-
 stus mortuus est. Non est amplius, quo possit vel ipse Beatus
 Apostolus, qui audiuit arcana Dei, causam proximi magnifica-
 re: nec sic terret aliquid aliud, quam quod pro fratre nostro mor-
 tuus est Christus, vt sciamus, quantum sit malum, eum peruer-
 tere. Obserua ante omnia, quomodo ad dilectionem Dei beatissimus Apostolus pro seipso & recognoscit, & profitetur mortui
 esse Christum. Tradidit semetipsum pro me: inquit ad Galatas. Ad Gala. 4.6.
 Sic ad dilectionem proximi ait. Propter quem Christus mor-
 tuus est. Expende vim argumenti, & dilata illud. Non potuit di-
 uinus vir sublimius philosophari in materia hac de dilectione
 proximi, quam dicens. Propter quem Christus mortuus est.
 Multum est, quod ad Dei imaginem conditus est homo, vt dig-
 nus habeatur honore, cibo, vestitiū, hospitio, curatione in infirmitate, &c. Omnia hæc debita sunt illi, cum indequerit: Grande est
 etiam quod ab uno parente disseminatum est genus nostrū uni-
 versum super terram, valde quoque conductit ad dilectionē pro-
 ximi, quod vel uno loco nati sumus, vel eodem sanguine gene-
 rati. Sed quanto pretiosius est, quod Iesus Christus Dei filius
 pro illo mortuus est? Hæc recognoscit semetipsum, & cum
 primum tibi occurserit, debilis, aut claudus, aut febriterans, dic
 in corde tuo. Pro hoc mortuus est Christus Iesus. Ex hoc autem
 antecedenti intulit sacratissimus Ioannes summam illam con-
 clusiohem, quæ Christianæ religionis obtinet principatum. In
 hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam illæ animam suam
 pro nobis posuit, & nos debemus alias pro scutis ponere.

1: Ad Corin.
3.6.

1. Cano. 3.6.

Ecclesia. 13. Vt autem magis confundamini, attendite quid Ecclesiasticus 22 dicat. Omne animal diligit sibi simile : sic & homo proximum suum. O magna confusionem ! O nostram verecundiam ! Quid dicas o vir sancte ? Quid opus tibi erat dicere . Equus diligit equum , & bos bouena , & pardus pardum , vt inde inferas. Si homo diligit proximum suum , nisi vt ostendas , quod homo , qui proximo non est benevolis ea odit , quae bestiae ad vnguem complent ? Nota vltterius , quod à dilectione proximi rectissima via ad dilectionem Dei ascendimus : & ab hac iterum ardentius ad proximum afficimur , sicut nubes aquæa , quæ terrâ irrigat , & fæcundissimam reddit à terra quidem ascensit exhalatio , vnde genita est , & in terram descendens imbreu infundit in eam & dat panem , vinum , & oleum , &c. In hunc modum dilectio Dei , & proximi se habent . De quo B. Ioannes inquit . Si proximum , quem vides , non diligis , Deum , quem nō vides , quomodo potes diligere ?

i Canon. 4c.

Amor proximorum.

Euseb. Emili. homi. de eo quod scripsit **23** **E**usebius Emissenus in quadam homilia inquit . Alter alterius commodis studeamus , & inuicem labores , & opera nostra portemus . Quem affectum etiam fere , & aues inter se habere dicuntur . Nam quoties volucres è partibus træsimarinis , australis , ac meridianos relinquunt calores , & ad occidentalem tempestricem admonente temporis qualitate transmigrant , cum mare magnum , ac spacio sum præpeti transmigratione transmittunt , si qua forte de socijs aciem ordinati agminis , atque distineti volatu lassescens humiliore turbauerit , continuo imbecillam suscipiunt fortiores , & quasi sedulam , ac mutuam ad inuicem curam etiam peregrinatio docet : charo se oneri alarum remigio famulante subiiciunt , ac leuem sarcinam iunctis viribus ferunt , & lenito volatu aërem prouocantes leues auram flatus excitant , ac sic seruatā comitē letę difficiili itineri atq; altis nubibus reparato viatore committunt . Non nulli autem frequenter experti & ceruorum greges ita facere allerunt . Cum vicina littoralibus insularum expetunt pascua , alter super alterum capita sua cornibus onerata componunt , & ita se vnuquisque ordinat agmine , proiecta in aliud ceruice sustentat , ac sic transfractandi labor mutuo subleuatur obsequio . Sed quia necesse est , ut dum superando

25 dos longo ordine secant fluctus, viuis semper cæteros dux pre-
cedat, & ante se alterum, super quem caput suum posse reclini-
nare, non habeat: quædam sensu humanitatis mutatio fit la-
boris, & qui primus erat, postremus efficitur in eius locum
eo, qui sequitur succedente, ducatum de secundo prior fa-
ctus aggreditur. Ille vero, qui prior fuerat, post omnes re-
manens, ab eo qui nouissimus erat sustentandus excipitur, &
paululum immunis ab onere alio sequente suffertur. At si in-
uicem laboribus suis animalia locata famulantur, & reddit si-
bi mutuam seruitutem, quæ nesciunt charitatem, quid nos
facere debemus, quibus autor rationis contulit intellectum, &
quibus redemptor præbuit dilectionis exemplum?

Beatus Chrysostomus, etiam in quadam homilia de dilec-
tione proximi agens inquit. Si oculus omnem prouidentiam,
& curam quam pro vniuerso corpore habet in solam manum
deriuaret, ac reliquis membris omnibus contemptis, vni isti in-
tenderet, an non totum perderet absque dubio? Ita & nos si cha-
ritatem quam in vniuersam ecclesiam extendere debemus, in
vnum, & alterum coarctaverimus, & nobis ipsis, & illis, totique
ecclesiæ perniciem inferemus. Ista namq; non sunt charitatis sed
dissidiij, Schismata nempe, & scissuræ.

B. Chrysost.
hom. 1. in 2.
ad Thessalo.

Itemq; super illa verba Beati Pauli: Consideremus inuicem in
ad prouocationē charitatis, ait. Sicut ferrum aliud ferrum reddit
acutum: sic etiam cætus charitatis facit augmentum: lapis ad la-
pidem contritus, ignem emittit: quanto magis anima animæ
commixta?

Ad Hebr. 10.
Similia.
B. Chrysost.
Homi. 19. ad
Hebr.

27 Beatus Augustinus quoque de amore proximorum tractans
ait: De ceruis nonnulli scripserunt cum fretum ad insulam
transfretant pascuorum gratia, sic se ordinant, vt onera ca-
pitum suorum, quæ gestant in cornibus, super se inuicem por-
tentant posterior super anteriorem ceruicē collbcet. Et quia
necessæ est vnum esse, qui præcedens cæteros, ante se non habeat
cui caput inclinet vicibus id agere dicuntur, vt lassatus sui capi-
tis onere, & ei succedat, cui ferebatur caput, dum ipse præiret. Ita
inuicem onera sua portantes fretum transiunt, donec veniant
ad terræ stabilitatem. Istan fortasse cernorum naturam intende-
rat Salomon: Ceruis atricidas, & pullus gratiarum collocatur
tecum. Nihil sic probat amicum sicut oneris amici portatio.

B. August. 11.
23. q. 28.

Beatus

B. Damas. de his qui in fine hinc migrarunt. Similia.

Beatus Damas ceperat. Quemadmodum qui ægrotantem vnguento, vel alio pretioso oleo vult inungere, prior ipse vngendo particeps est vngitionis, & sic postea inungit laborantem morbo: ita qui pro salute proximi adhibito studio aliquid facit, primum sibi, deinde proximo prodest.

B. Augustinus quodam tractatu inquit: Non ne videmus in multis animalibus irrationalibus, ubi non spiritualis charitas, sed carnalis, & naturalis est, exigunt tamen magno affectu de vberibus matris lac à parvulis? Et quamvis suggens impetu faciat in vbera melius est tamen matri, quam si non suggat, nec exigit, quod charitatidetur. Sæpe videmus vbera vaccarum etiam grandiusculis vitulis capite percuti & prope ipso impetu leuari matrū corpora, nec tam eis calce repellere, sed, si desit filius, qui suggat mutuoprouocari ad vbera. Sit ergo in nobis illa charitas spiritualis, que in Apostolo, qui ait: Factus sum parvulus in medio vestris, tanquam unix souens filios: tunc vos diligimus, quando exigitis, pigros non amamus quia languentibus formidamus.

Ad Ephes. 5: Efficaciam amoris proximorum nos docet B. Paulus ad Ephesios scribens cum ait: Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi, & ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Vbi admonere nos voluit, ut sicut Christus capitum nostrum pro suo se corpore tradidit: ita vnumquodque membrum se tradat pro alio.

Amor patriæ.

Amor patriæ est omnibus adeo naturalis, ut historicis scriptores referant de Marco Attilio Imperatore Romano, quod cum captus esset in bello Carthaginensi, in sua ipsius fide, & conducto miserunt eum legatum Romanum, ut peteret a Romanis quasdam conditiones, ac leges, quibus obtentis atque firmatis in sua esset assertus libertatem, qui sane videns pacta non esse talia quæ suæ reipublicæ, & patriæ conuenient, non tantum non posse lauit ab eis, ut illa acceptarent, atq; completerent, venum etiam eos vehementer hortatus fuit, ut illa nullo modo recipierent: & ita regressus est ad suam captiuitatem, & vincula ubi vitam magnis laboribus atque miserijs finivit suæ potius patriæ diligens libertatem, quam propriam ut refert Valerius Maximus, & adducitur a Beato Augustino, lib. 1, de Ciuitate Dei.

Val. Maxima. lib. 9.

B. August. lib. 1, de Ciuita. Dei. lib. 15.

Etiama

31 Etiam de Mutio Scæuola produnt historiæ, quod ob patriæ libertatem maximo animi robore, & tolerantia manum suam comburi sustinuit. Et de Marco Curcio quod amore patriæ datus se se in profundam Vulcani voraginem intrepide, atq; impauide immiserit ut refert B. Augustinus. Brutus etiam amo- B. August. 2.
re patriæ captus filium suū occidit, & Torcatus duos filios suos de Cittat. insit interfici propter nonnulla ad reipublicæ comitiodum Dci ca. 20.
spectantia. Camillus præterea tam charam habuit patriam, licet ingratam, ut quamvis ipsum relegasset in exilium pro præmio quam illi dederat, libertatis, nihilominus amore eius iniuriam il- latam superante, iterum ipsam patriam liberari. Hæc, & alia ha- B. August. 2.
bes apud Diuum Augustinum. de Cittat. Dci.ca. 18.

A M O R I N I M I - C O R U M .

BEATVS Paulus nos admonet dicens: Nullima- Paul. ad R. 13.
lum pro malo reddentes (scilicet si sitis) si fieri potest,
quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem
habentes. Non vos metipsoſ desidentes charissimi,
sed date locum iræ: scriptum est enim. Mihi vindictam, & ego
retribuam, dicit Dominus. Admiranda verba, & quæ mirabiliter
docent homines, quid erga inimicos facere debeant, ut ponderat
Beatus Thomas super hunc locum. lect. 3. quem hic sequimur.
Hæc etiam à nobis requirit. B. Petrus dicens. Non reddentes ma- 1. Petri. 3. 9.
lum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed è contrario,
quia in hoc vocati es̄tis, id est in benedictione, ut benedictionem
2 hæreditate possideatis, scilicet æternam. Nulli ergo malum pro
malo reddentes simus, nec affectu odij, nec vindictæ. Nam si pro
malo culpæ, quod quis fecit iudex malum poenæ secundum iu-
stitiam ad compensandam malitiam reddat, materialiter quidem
malum infert, sed formaliter, & per se infert bonum. Sitis, inquit,
cum hominibus pacem habentes, si fieri potest. Hoc autem addit
quia aliquando malitia aliorum impedit, ne cum eis pacem ha-
bere possimus, etiam volentes illam ex corde habere, nisi mali-
tia eorum consentiamus, quam quidem pacem illicitam esse co-
stat. Nec venit Dominus hanc pacem mittere, sed gladiū, ut ipse Matth. 10.
testatus est. Tamen quod ex nobis est, facere debemus, ut bo-

Psalm. 119

nam pacem habeamus, sicut faciebat David, qui dicebat. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus, quia, quantum in me erat, pacem cum illis volebam, & omnia necessaria ad illam consequendam faciebam. Non vosmetipso defendentes, inquit ultius. Quid ait o Beate Apostole. Nonne est licitum nos inculpare defendere? Utique, sed hic, defendentes, vindictam sumentes significat; nam hoc verbum, defendere, pro vindicare in scripturis sanctis aliquando capit, ut in lib. Iudith ubi sic dicitur. Nabuchodonosor iuravit, quod defendet se de omnibus illis regiis, id est, vindicaret se. Date locum irae, id est diuino iudicio causam remittite, nam ideo scriptum est. Mihi vindictam, & ego retribuam. Vbi notandum est Dominum ibi dixisse. Mea est vittio, & D. Paulus hic accepit sensum, & non verba, ac si dixisset. Meum est iniurias vindicare, cum sim summus iudex: nam si iniuriam irrogat homo particularis iudici, cum ipse vindictam sumit etiam de malefactore suas diuitias furate, aut aliud delictum committente, quanto magis omnipotenti Deo iniuriam irrogat homo, quando de inimico suo ipse vindictam sumit? Secundum Divi Thomae doctrinam, primum, quod in hac materia notandum venit, est, dilectionem inimicorum tripliciter posse considerari. Primo modo ut inimici diligentur, in quantum inimici sunt, hoc est, in quantum nos odiunt, & persequuntur, ad hoc autem minime tenemur, immo peruersum, & charitati repugnans esset, sic eos diligere, quia esset peccatum, malum alterius diligere, cum sit odendum. Vnde unaquaque resid, quod sibi contrarium est, naturaliter odio habet, sed cum inimici, in quantum inimici, nobis contrarij sunt, cosvt tales odire debemus, & hoc est malitiam, non naturam odire, ut ait Beatus Augustinus

B. Thom. 11:
q. 25. art. 3.Augustin. ser.
no. 168.

etimile.

in quedam sermone de tempore. Secundo dilectio inimicorum considerari potest quantum ad naturam odientium nos, & in uniuersali, hoc est in quantum homines sunt, beatitudinique capaces, ac Christi sanguine redempti, & secundum hoc non sunt contrarij, ideo ex necessitate diligendi. Si antem dicis. Hanc separationem inimicitiae & naturae nullatenus facere possum, tua te certe malitia decipit, nam faciliora quidem est, & hac similitudine eam comprehendes. Est pia mater, quae filium bonum, sibique obedientem, reverentem, ac prouidentem, denique tanquam baculum sanctutis sua illum habens, quem valde

6 valde diligit, contingit vero illum infirmari, & in phrenesim incidere, matrique seruienti iniurias dicere, atque illam contumelij afficere, & contra eam medicamina apponentem vasa projcere, pia autem mater non ob hoc illum odio habet, nec ei mortem desiderat, scit enim eum in phrenesi esse, atque sensibus destitutum, odio tamen habet infirmitatem, quam vellet procul à filio suo esse, nec ob hoc ei infernare desinit, sed eum diligit, & solicitudine non pigra medicamina exhibit. Ecce quomodo separata solicita mater infirmitatem, quam odit à natura, quam diligit. Vade tu, & fac similiter. Si inimicum habes iniuste vitam tuam, & honorem persequentem, & phrenesim contra te habentem, omniaque verba tua & opera in faciem tuam projcentem, atque in pratum itidicium conuententem, odio prosequere phrenesim, illiusque malitiam tanquam valde periculosam infirmitatem, Deumque obsecra, ut debitæ sanitati illum reddat, vt saluus sit in die Domini, omittatque persequi te. Dilige ergo eum saltem in generali, quia scilicet proximus tuus est, & Dei creatura. Tertio modo potest considerari inimicorum dilectio in speciali, vt scilicet aliquis moueatur motu speciali ad inimicum, & hoc non est absolute de necessitate salutis, sicut nec moueri singulariter ad extraneos, quamvis si aliquis hoc fecerit, beneficiat. Præterea notandum est, quod licet præceptum de diligendis inimicis affirmatum sit obligans semper, sed non ad semper, tamen omne affirmatum includit in se negatum obligans semper, & ad semper. Vnde sicut negativum quarti præcepti est, ne inhonores parentes tuos, sic negarium hunus præcepti est, ne odio habeas inimicum tuum, & hoc præceptum semper, & ad semper nos obligat. Ex hac veritate facilimè conuincuntur absque dubio aliqui Christiani à dæmone decipi, putantes non contra hoc præceptum agere, si verbis, aut operibus proximum non lardant, etiam si corde illum odio habeant. O stulti, stulti nolite obsecro errare, Deus enim non irritetur. Diligite inimicos vestros ore & opere, & præcipue corde: ne miremini autem quia inimicos Deus vos permittat habere, quia ut ipse dixit, non est seruus maior Domino suo: & siquidem tot inimicos calestis Dominus habuit, si cum persequuti sunt, & vos

& vos persequentur. Hoc etiam nos natura docet, que nihil causat in generatione sua, atque corruptione, nisi per contrarias qualitates, atque continuas pugnas, omnia namque in lite sunt. Interroga, obsecro, ignem quo modo generatur, herbamq; & omnes alias res, quae omnes una voce respondebunt, pugnando, inimicosque nostros, ac qualitates nostras contrarias superando atque vincendo. Quia cum ita sint vis tu, o homo sine contradictione in virtute proficer? Falleris procul dubio. Præterea cum satis pigri in Dei amore, cuiusque servitio simus, stimulo indigemus, ut iestinanter per viam mandatorum Dei ambulemus, sicut asinus piger stimulo percutitur, ut celeriter ambulet. A ptissimus stimulus est inimicus homo ad pigros excitandos, ut diligenter in via Dei ambulent, dum modo illum, (ut Deus imperat) dili-

B. Aug. serm. 8. de verb. Domini. gas. Ita enim ait B. Augustinus. **Ipse** vilis cum sis, iumenta vertere, stimuloque percutis, ut tibi subiecta sint, nec recedant ad dexteram, vel ad sinistram, sed ambulent in via cum oneribus, cur nos, cum iumenta Dei simus, agreserimus, & murmur in nobis resonat, si inimico nostro tanquam stimulo, siue flagello vatur, ut illi subditi simus in omnibus, nec à mandatorum via redamus, & laborum oneribus onusti solicite & non pigri ambu-

Chrysost. hom. 3. de D. uid. & saulc. lemus? Unde Diuus Chrysostomus dicebat. Talia nebis praestat inimici, qualia nequeunt amici. Et optime certe dicebat: amici namque ad peccandum nos adiuuant, & delicta nostra non nobis ostendunt, sed potius adulatione abscondunt: inimici vero non solum nos ad peccandum non adiuuant, sed peccata a nobis commissa, fereque oblita in memoriam reducunt, imo, quod aliquando non cogitauimus, affirmat nos perpetrasse, quod nobis valde utile est, ut ab illis delictis caueamus. Ex his omnibus optime infertur, quod idem Sanctus Chrysostomus in opere imperf. **Hil. 13. super Matth.**

Eto super Matthæum ait: scilicet, puto quod non tantum pro inimicis nostris Christus dilectionem inimicorum mandauit, quantum pro nobis, non quod illi digni sint, ut ab aliquo diligantur, sed quia nos sumus indigni, ut aliquem odio habeamus: odium enim spiritus est tenebrarum, & ubique infederit Fordidat pulchritudinem sanctitatis. Igitur si inimicu in corpore lœdis, te ipsum in anima offendisti: & si illi pepercisti, tibi amplius pepercisti, quatum dampnum anima corporis est periculosis, & tubi requiesceceisti. Hoc etiam D. August. in epistola ad Felicitatem confir-

Arga. epif. 87.

mat

12 mat dicens. Maiorem date operam concordandis vobis , quam
 redarguendis , quia sicut acetum corrumpt vas , si diutius ibi
 fuerit ; sic ira corrumpt cor , si in alium diem durauerit . Quid ^{simile.}
 ergo si in alium mensem ? Quid si in alium annum ? O corda
 corrupta diligite inimicos vestros , aliás sine quietudine , & dig-
 ni æterna damnatione eritis : super vos enim illa maledictio , Psalm. 108.
 quam Regius Propheta in psalmo protulit , incidet , nem-
 pe , Constitue , id est , constitues (cum sit prophetia , & sic
 debent intelligi omnes maledictiones in eodem psalmo po-
 sitæ , quæ veræ prophetiæ sunt) super eum peccatorem Domi-
 ne , & Diabolus stet à dextris eius . Omnes istę triginta maledi-
 ciones proculdubio contra Iudam , primo superuenient , deinde
 de contra Iudæos , ultimo vero contra illum , qui inimicum di-
 ligere non vult , nec illi parcere , quoniam addit Sanctus Pro-
 pheta . Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam
 cum proximo suo , illi iniuriam remittendo , sed potius perse-
 quutus est hominem mendicum , & compunctū corde , & iam
 veniam potentem , de iniuriaq; dolentem noluit dimittere sed ^{Iacob. 2. c:}
 mortificare , & persequi . Cum scriptum sit . Iudicium sine mise-
 ricordia illi , qui non facit misericordiam . Patet hoc exemplo
 illo , quod de Beato Gregorio fertur , custos enim Ecclesiæ San-
 ctæ Petri rogauit illum Beatum Pontificem , ut in die defunctorum
 faciūt celebraret pro quodam defuncto , qui in illa Eccle-
 sia altare vnum dotauerat , & perpetuā missam quotannis cele-
 brari ordinauerat . Cum tanien Sanctus Gregorius sacrum inci-
 peret dicens , Requiem eternam dona eis Domine ; audiuit vo-
 14 tem de cœlo dicentem : Non faciam . Credens autem S. Ponti-
 fex Dæmonis esse illusionem iterum incepit , Requiem eternam
 dona eis Domine , secundoq; audiuit . Non faciam . Profes-
 quens vero officium vir Sanctus in canone , vbi mentio fit de-
 functorū , petiuit à Domino , ut de animæ illius statu sibi reue-
 laret ; cui dixit Dominus . Ego vocem illam , Non faciam , dedi ;
 quia damnatus est miser ille , pro quo sacrum celebras , nam Eu-
 charistiam semel in anno non recepit ob inimicitias , quas nec
 deponere , nec remittere voluit , nec de hoc confessionem fecit .
 Orem stupendam ! Quis hæc audiēs animo non contremiscit ?
 diligite fratres inimicos vestros , aliás quid vobis proderunt bo-
 na opera vestra ? Aliqui dicunt ex hoc casu consuetudine intro-
 Loci . Com .

Concil. Carthagini. 4. ca. 93.

B. Cyprian. de simplicitate præl. tract. 3.

Matth. 5.
Genes. 6.

ductum fuisse introitū missæ in sancta Ecclesia reiterari. Quare 15
conciliū Carthaginense, sic ait. Oblationes desidentiū fratrū nec
in sacrario, nec in Gazophylatio recipiātur. Similiter dona eorum,
qui pauperes opprimunt à sacerdotibus refutāda sunt. Nec
ad Cain nec ad munera eius (vt ait. D. Cyprianus, de simplicitate
prælatorum) respexit Deus. Nec enim, placatum Deum habere
poterat, qui cum fratre non pacē sed zeli discordia habebat. Ideo
namq; summa veritas, apud Matthæū ait. Si enim diligitis eos,
qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Præcepit Dñs Noe
dicens. Ex omnibus animatibus vniuersae carnis bina induces in
arcam, vt viuant tecū. Si ille Sanctus Patriarcha contra Dei præ-
ceptū dixisset: Agnus intret in arcam, tu lupe huc non accedas,
intret aquila, non tamen coruus, ingrediatur animal mundum, 16
abeat immundum, nonne dignus fuisset submergi aquis diluvij
sicut & cæteri peccatores tanquam Dei præceptū transgrediens?
Nihil tamen tale dixisse legitur, sed fecit sanctus vir omnia, quæ
ei Dñs mandauerat, & de animantibus mundis, & immūdis duo,
& duo in arcam introduxit. Cum igitur idem Dominus iubet te
o homo vt in cordis tui arcam per amorem, & dilectionem om-
ne animal rationale intromittas, si à diluvio infernali cupis non
submergi, quomodo poteris dicere. Intret Domine Petrus mi-
hi benevolus, non tamen in cordis mei hospitium recipere dile-
ctione possum Ioannem mihi lupum affectu facultates meas ra-
pientem. Intret consanguineus meus, non intret ille canis famam
meam rodens & tollens, intret animal mundum, & bonus homo
abeat malus? Caeue, ne talia contra Dei præceptū facias, si non vis
in diluvio iudicij tui perire, sed cum Sancto Noe tam bonos, quā 17
malos intra cordis tui arcam diligendo recipe, & sic à fluctibus
mundi liber euades. A duertendum vero est quoq; in hac materia
posse hominem coram iudice agere contra inimicum reconcilia-
tum, vt iniuriam qua illum affecit soluat, corde tamen ab odio li-
bero: possim enim ab amico coram iudice petere, vt mihi debi-
tum soluat. Igitur magis, vel saltem eadem ratione ab inimico.
Imo & hoc ab Ecclesia definitum est in sanctis decretis in distin-
ctione nonagesima ex Fabiano Papa. c. si quis: vbi sic ait. Si quis
contristatus noluerit reconciliari fratri suo satisfacente eo, qui
contristauit, acerrimis maceretur inedijs usque dum gratanti
animō satisfactionem recipiat. Ecce vnicō sancto decreto &
quod

Fabianus Pa-
pa. dist. 90. c.
Si quis.

¶ quod iniuriatus teneatur veniam petenti remittere , & quod iniurians satisfacere pro iniuria teneatur , optime ostenditur . Et in cap . qui emendat , ex Diuo Augūstino sumpto distinctione . 45 . & Augustinus in Enchiridione videtur dicere aliquando esse opus charitatis exigere istam satisfactionem , ne propter nimiam indulgentiam talis causam accipiat iterum nocendi . Sic enim ait . Non solum in eo quod dimitit ex corde , vel orat , vt ei dimittatur , verum etiam in eo quod corripit , & aliqua emendatoria poena plecit , eleemosynam facit , quia misericordiam præstat . Idem Gelasius Papa affirmat , & habetur in . c . Si ille . 23 . q . 4 .

d . 45 . ea . qui
emendat .

D . Augūstia .
Enchirid . cs .

Gelas . Papæ
in c . si ille . 23
q . 4 .

Amor inimicorum.

¶ Dium proximi est maximum peccatorū quæ in ipsum proximum committuntur , quoniam per illud maxime deordinatur voluntas erga eum , & est principium , & radix cuiuscunq; documenti , quod proximo insertur , vt docet S. Thomas . Imo videtur vitium esse contra naturam , vt Seneca docet epistola . 7 . dicens . Natura nobis indidit amorem mutuum , & sociales fecit , & ex illius constitutione miserabilius est nocere , quam laedi , & 7 . ideo qui proximo nocent , contra institutionem humanae naturæ faciunt . Quia autem tam ingens malum est odium proximi nos Beatus Petrus admonet dicens . Ante omnia mutuam in vobis metipsis charitatem continuam habentes , quia charitas operit multitudinem peccatorum : ubi alia litera dicit . Et super omnes rebelliones operiet charitas : est enim charitas rebellionū atque dissentionum pacificatrix , lites , atque bella componens , omniumq; animos placare contendit , verbis tegens discriminū occasiones , minuens ea , quæ ad iracundiam alios prouocant , blandoque sermone deliniens ardua . Nam homo omnium animalium nobilissimum amore potius , quamvi trahitur . Vnde in Proverbiis sic dicitur . Sermo mollis frangit iram . Sed quero , cum odium proximi ita malum sit , quomodo regius propheta de peccatoribus loquens ait . Perfecto odio oderam illos . Nūquid perfectio in odio proximi inueniri potest , potest certe , quādo malitiā eius odio prosequeris , & hanc beneficijs perimis : hoc pacto inimicissimū sibi Saulē decuicit S. David , nā cum semel & iterum in manus eius incidisset , (vt sacra Regum 1. Reg . 24 .

S. Thom . 2 . 1 .
q . 23 . art . 4 . &

Seneca , epist . 5 .

B. Petrus .
epist . c . 4 .

Proverb . 15 .

Psal . 138 .

1. Reg. 24.

narrat historia pepercit illi Dauid, prima vice in spelunca qua 21
dam vbi delitescebat Dauid cum socijs suis, dum ibi forte qua
dam necessitate naturali intoisset Saul, & posset eum Dauid
configere; etiam suadentibus suis non acquieuit, sed abscidit
orā chlamydis eius; quod cū sciuisset Saul placatus est, & ces-
sauit eum persequi. Alia vice cum ad eius castra accessisset Da-
uid, & intrasset tabernaculum Regis dormientis tulit lanceam
eius, quam ibi inuenit, & scipium, nec voluit eū confodere lā-
cea cum posset, sed à longe clamauit contra Abner Principē
militiæ Regis, & eum grauiter obiurgauit, quia non recte custo-
dierit Dominum suum. Quo beneficio confuso Saule leuauit
vozem suam, & fleuit, abiitque, & acquieuit ab eius persequu-
tione. Ecce perfectum odium, quo hostes suos persequebatur
Dauid, ac insigne tropheum ex eis tali perfecto odio lucra- 22.

Palm. 24.

batur. E contra autem dicitur odiū iniquū (sicut & ipse Dauid
dicebat, in alio psalmo, odio iniquo oderunt me.) quando scili-
cet quis odit naturā proximi sui, & eā vult destruere. Nō ergo
fratres hoc iniquo odio corda nostra occidamus, sed perfecto
odio proximos nostros prosequamur: illustris enim est victo-
ria, quæ hostem beneficijs deuincit. Vnde cum quidam dixis-
set coram Rege Lacedæmoniorum Agesilao, officium Regis
esse amicis præmia, in imicis mala reddere, respondit. Melius
dixisses, regale officium esse ex inimicis amicos suis benefi-
cijs facere. Quod Iapiens in Proverbijs, his verbis docet. Si sit
inimicus tuus, potum da illi; si esurierit ciba illum; hoc enim
faciēs carbones ignis cōgeres super caput eius. Hoc est, his be-
neficijs odium eius extingues, atq; in Dei amorem inflamma- 23.

Rom. 12.

simile.

bis. Et B. Paulus, Noli vinci à malo sed vince in bono malum:
id est, non ad suam malitiam te trahat inimicus, vt ipsum odio
habeas, sicut & ipse te (sicut ignis dicitur aquam vincere, cum
eam in se conuertit, & ad suam trahit naturam) sed potius ad te
conuerte, vt in te benevolis sit, sicut & tu in ipsum, atque ita

Hierem. 15.

vaticinium illud Hieremiæ Prophetæ, quod ad iustos dirigitur
in te adimplebitur. Ipsi conuertentur ad te, & tu non conuerte-
ris ad eos. Huius virtutis optimum exemplum nobis Sanctus
Moyses, & Aaron dederunt, de quibus Origenes in homilia
quadam sic ait, videamus, quid faciant Moyses, & Aaron iussi
à Deo, vt exirent ipsi de medio Synagogæ, vt illam volentem

Orig. hom. 9.
fa Nu. 16.c.

san-

24 sanctos viros lapidare simul interimeret: videamus quid faciat
isti sancti, & perfecti homines legis illius veteris; tamen magis
discipuli Euangelij, quam legis, quia inimicos diligebant, atq;
pro persecutoribus feruenter orabant. Nam Iudicis strenuenti-
bus, ut illos interficerent, procidunt in faciem suam super ter-
ram, & ait Moyses ad Aaron, Assume Thuribulum, & impone
super illud ignem ab altari, & appone illi in censum, & effer ve-
lociter in castra, & exora pro ipsis, exiit enim ira a conspectu
Dominii, & iam cœpit vastare populum. Ecce quo modo Moy-
ses, & Aaron prius fecerunt, quod Euangeliū postea docuit. In
hac autem populi contra iustos rebellione apparebat, quo modo
cupientes iustis nocere, sibi meti ipsi nocent, nam illis potius pro
feci sunt. Vnde B. Augustinus in enchiridione sic ait. Tā bo-

25 nus est Deus, ut nullum permitteret malum, nisi tam sapiens,
actam potens esset, ut ex malis bona eliceret bonis, imo ideo
Deus sustinet malos in hac vita ut ministrent bonis, præbendo
illis materialia meritorum. Sicut dicitur in proverbijs. Qui stul-
tus est, serviet sapienti. Omnia enim propter electos. Gabao-
nitæ, qui ex alia stirpe erant à filiis Israel, ministrabant in
templo ligna, atque aquam portantes in officium sacrificio-
rum, ut patet ex Iosue libro. Sic impij, qui ex aliena stirpe
sunt, nempe Diaboli (siquidem illis dixit Dominus apud
D. Ioannem: Vos ex patre Diabolo estis) ligna ac cruces sub
ministrant bonis, ut holocausta patientie, ac pietatis suæ Deo
offerant. Sunt ergo mali veluti ministri, & operarij, qui co-
ronam iustorum fabrefaciunt, secundum illud Esaiæ Prophæ-

D: Aug. in
Enchir. c. 11.
& 96.

Prover. 11.

Iosue. 9.

Esaiæ. 14.

26 tæ. Ecce ego creavi fabrū sufflante in igne prunas, & profere-
tem vas in suum opus. Hæc autem vas, electi sunt, qui dicun-
tur à Beato Paulo vasa in honorem fabræfacta. Veruntamen
væ operarij istis iniquitatis, quia non solum in futuro, sed
multoties in præsenti seculo pœnas soluant. Quapropter o
homo si vis celerius, & in breuissimo tempore vitâ finire, si fa-
cilitates tuas perdere, si honorem, vitamq; consumere, atq; ani-
mam destruere, iustū persecutore: nō enim alio ad tuā omnime-
dam perditionē indiges carnifice. Si autē desideras, ut te Deus
in afflictionibus cōsoleatur, tuisq; laboribus, & erūnis remediu-
adhibeat, dāna, & iniurias, quas passus es, liberti animo infere-
ribus condona. Animaduerte hęc omnia ad verbū in execrado

P. Paul. ad
Rom. 9.

a Reg. 16.

Num. 16.

sillo Semei & in S. rege David adimpta fuisse. De quibus in Sa-¹⁷
era scriptura dicitur. Venit ergo rex David (scilicet fugiens a fa-
cie filii sui Absalon flens nudit pedibus, & operto capite inde-
dens) usque Bahurimi: & ecce egrediebatur vir de cognatione do-
minus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, &
maledicebat, mittebatque lapides contra David dicens: Egredie-
re, egredere vir sanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus
vniuersum sanguinem domus Saul. Dixit autem Abisai regi.
Quare maledicit canis hic moriturus Domino meo regi? vadis,
& amputabo caput eius. Et ait rex. Dimitte eum, vt inaledicat
iuxta praeceptum Domini, si forte respiciat Dominus afflictio-
nem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac, die ho-
dierna. O admirabilem sancti viri patientiam, propter quam ab
illis laboribus, & calamitatibus meruit liberari, atque ita eum Do-²⁸
minus magna cum illorum victoria exaltauit. Quod autem haec
utilitas ex persecutionibus hauriatur, etiam illustri ex exemplo Nu-
merorum declaratur: ubi multitudo temeritate populari in sedi-
tionem versa post Dathan, & Abironis interitum, Moysen, &
Aaron voluit lapidare. Et murmurauerunt (ait ficer textus) filii
Israel aduersus Moysen, & Aaron dicentes. Vos occiditis popu-
lum Domini. Et factum est cum irrueret Synagoga super Moysen,
& Aaron in impetu, fugerunt ad tabernaculum testimonij,
illud vero obtexit nubes, & apparuit maiestas Domini, & rece-
pit intra nubem Moysen, & Aaron. Non legimus (ait in hoc lo-
co Origenes) antea quia obtexerit nubes tabernaculum nisi nubes,
cum insurrexit in sanctos populus, & lapidare voluit. Discamus
ex hoc, quanta sit in persecutionibus utilitas, si patienter feran-
tur. Quamuis enim magni essent vitæ merito Moyses, & Aaron,
quamuis animi virtutibus pollerent, apparere tamen eis Dei
gloria non potuisset, nisi in persecutionibus, in tribulationibus,
in periculis, & in ipsa pene morte iam positis. Sed persequenti-
bus Israclitis, videamus isti quid faciunt, qui sancti, & perfecti
sunt, & magis euangelij discipuli, quam legis. Procidunt in fa-
ciem suam super terram, & ait Moyses ad Aaron. Assume batil-
lum, & impone super illud ignem ex altari, & effe veloci-
ter in castra, exiit enim ira a conspectu Dei, & caput vastare
populum. Ecce quæ corda hi sancti viri habebant, quam plena
patientia, & amore erga inimicos suos: propter quod in illa per-
secu-

30 fecutione à Deo protegi, & consolationē accipere meruerunt,
 contra vero infelix Selei (vt sacra refert scriptura) cum à Salo-
 mone iluberetur, ne ab urbe Hierusalem exiret, ipsamque pro
 custodia haberet (quacūque enim die, inquit, egressus fueris sci-
 to, te esse interficiendum) ipse transactis aliquot diebus, Regis
 imperium contemnere, & violare non pertinuit: quam ob cau-
 sam, cum à rege præciperetur occidi eum ipse Salomon sic est
 alloquitus: Reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.
 Vbi alia litera habet. Reciprocauit malitia tua super caput tuum.
 Sicut quando quis sagittam in columnam ęream seu ferream
 immittit, & ipsa sagitta retrocedens mittentem percussit: sic in-
 quit Salomon execrando Selei, lapides, & maledictiones at-
 que iniuriae, quas patri meo intulisti, aduersus te retrocedunt.

31 Attende ergo o peccator, quid agis, cum proximū tuū perseque-
 ris, quidquid enim contra eum cōmittis, interretorquetur, maxi-
 me irille, quem offendis, & odio prosequeris, vir iustus est. Ut
 autem hoc melius intelligas, animaduerte, quod cum Salomon
 de Deo loqueretur sic ait. Clypeus est omnibus sperantibus in
 se. Clypeus opportunus, & utlis est ei, qui illum habet ad iectus
 recipiendos, quem quidem, si non haberet, non tam facile ho-
 stis iniuriam declinaret. Dic ergo mihi, si seruo tuo imperares, vt
 inimicum tuum grauiter percuteret, & de eo vindictam ob iniu-
 riam tibi illata sumeret, cum autem ipse mandatū tuū execu-
 vellet, ecce rex terre se corā eo ad illos iectus recipiēdos oppōnit,
 nūquid seruus tuus illū sauciare auderet? Minime profecto. Si
 vero tibi interroganti, quare hostem non percussit, responde-
 ret, Quia rex in medio nostrū, & veluti scutum se posuit: nube-
 res forsitan seruo tuo, vt rursus ad inimicum pergeret, eumque,
 licet rex ipse instar clypei protector illius & defensor esse vellet
 crudeliter percuteret? O amens, & insane quid præcipis? Non
 ne vides tuam, & serui tui perditionem? Si ergo Deus pro cly-
 peo tui proximi se ponit, vt Sacra litera testantur, quibus tu,
 si infidelis non es, fidem adhibes, quare illum vexas, & per te
 ac per famulos, & amicos tuos persequeris? Per reverentiam hu-
 aus altissimi Domini te obsecro frater, vt hæc, quæ hic dicta
 sunt perpendas, quoruim consideratione te
 à tanto malo facile retrahes,
 & auertes.

Proverb. 30.

Amor inimicorum.

D. Chrysost.
Gen. i.c.
simile.

Exponens Beatus Chrysostomus verba illa Genesim, Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, inquit, imaginem significare imperium; sicut Prorex imago Regis est. Ita homo conditus fuit a Deo, ut ipsius Dei esset Prorex, & omnibus creaturis præcesset, & imperaret. Hoc (inquit Doctor sanctus) designat verba illa. Faciamus hominem ad imaginem nostram: Dei autem similitudinem ait, esse pietatem clementiam, atque misericordiam. Itaque sicut cum quis sigillum in molli cera impressit, remanet in ea impressum iphus sigilli figura: sic Deus pietatis suam, misericordiam, atque clementiam in homine expressit. Quam obrem inter ea, quae homini magis propria sunt, debet esse clementia, pietas, & erga omnes piissima misericordia.

Ioan. i. Can.
2.c.

viscera. Quo circa recte Beatus Ioannes dixit, hominem absque charitate sua viscera claudere. Quod perinde est, ac si diceret. Deus viscera hominis aperta, ac patentia creavit, siquidem in illis sua clementiam, ac pietatem impressit, sed ipse homo illa clausit eisque seram, videlicet crudelitatem, & clauem, que est impietas, adhibuit. O magnam petuositatem! Homo erga aliū hominem viscera sua claudit, cum Deus ea aperita creauerit, ipsumque hominem ad suā fecerit similitudinem. Aperi ergo o frater viscera, & inimicos tuos diligere, eisque veniam iniuriarū tibi illatarum concede, & in hoc similis tuo altissimo Deo esse cotende, de quo Ecclesiasticus ait.

Ecclesi. 17.

Quā magna misericordia Domini, & propitiatio illius conuertētibus ad se. Vbi alia litera sic habet. Quā magna misericordia Domini, & quam obuiā conuertētibus ad se. In quo ineffabilis Dei misericordia, qui obuiā exiit veniētibus ad se, apertissime ostenditur. O benedictus, & glorificatus sit talis Dominus, qui talē clementiam habet, & fœlices illi, qui cum imitari studēt quique brachijs (ut aiūt) apertis ad se recipiūt eos, qui amicitiam inire, & contrahere cū ipsis volunt. Animaduerte ergo o homo id, quod Deus hic te docet, quodque unigenitus filius eius loquens de inimicoru amore his verbis erudituit. Estote perfecti, si ut pater vestre cœlestis perfectus est. Deus (ut per

Matth. 5.,

quā docte B. Thomas ostendit) cū sit prima causa effectuā omnium, & per se subsistens, eminētiori modo perfectiones omnium debet habere rerū. Unde dictio, sicut, impossibile est, ut hic omni-

B. Tho. i.p.
q. 4. ar. 1.

36 nimodam dicat similitudinem, & ita glossa interlinealis dicit, sicut, imitatione, non æqualitate. Licet autem sit multa, in quibus debemus Deum, & sanctos imitari, tamen (vt ait B. August.) ista præcipua sunt, vt mites simus, & humiles corde, & inimicos marty. D. Augustin. Ierm. 3. 9. 10. 11.
nostros totis visceribus diligamus, de quo nullus potest in veritate se excusare, & in quo præcipue religio Christiana relucet. Nā quis Philosophorum hoc vñquam docuit? Audi Ciceronem in suis Officijs dicentem. Vir iustus est, qui nulli nocet nisi laceratus iniuria. Cōtra hoc vero summus perfectionis magister Christus prædicat dicēs. Diligite inimicos vestros; benefacite his, qui oderūt vos; orate pro persecutib⁹, & calūniatib⁹ vos. Ut autem intelligatis, quo modo cælestem patrē in hoc unitari debeatis, quid de eo S. Propheta Isaia dicat, audite. Propterea, inquit, Isaiz. 30.

37 expectat Dominus, vt misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus iudicij Dñs. O verba omni gladio acutissimo acutiora, ad corda, licet durissima sint, feriendū. Spiritus sanctus ea in cordibus vestris imprimere dignetur! Si queritis à me quare Deus ita peccatores expectat? Quare fulgur è celo cadit, & turrim Ecclesiæ, non autē domū percutit meretricis, in qua tota crimina contra diuinā maiestatem commituntur? Quare etiā fulgur è celo eadit, & montis cacumina, & non domū, in qua quotidie ludendo tot offendit in Deum perpetrantur, comburit? Quare deniq; fulgur domum usurarij, & domū illius, qui inimici odio flagrat, non cōsumit? Ad hoc idem Sanctus Propheta respōdet dicens. Propterea expectat Dñs, vt misereatur vestri. O bene dictus, & glorificatus sit talis Deus, ac talis pietas. Talis profecto

38 tam immensam bonitatē decebat pietas. Et inquit S. Propheta Deum in hoc magnificari, honorari, & exaltari, quod quidē magna est exaggeratio. In quo significatur quod si gloria atq; honor Dei, augeri possent, in cōdonādo peccata & in ipsorū miserendo augerentur. Sic etiam Propheta Moyses veniam à Domino populo suo petens his verbis testatur. Magnificetur fortitudo Domini sicut iurasti dicens: Dominus patiens, & multæ misericordia. Attende peccator, quam deceptus viuas, dū cogitas ignavi esse, & pusilli animi injurias condonare; hoc enim non nisi fortitudinis est; nā maiorē fortitudinē prese ferte ille, qui seipsum vincit, ac suam iram, & passionē, quam qui alios superat. Quonia autem in te nulla fortitudo est, te ipsum non vincis, nec inimico

Numc. 14.

tuo iniurias vis remittere, cum Sanctus Moyses aperte confiteatur fortitudinem Dei in parceando magnificari. Quod vero Sanctus Isaia adiecit dicens: Quia Deus iudicij Dominus, explicantur per verba, quæ Propheta Moyses hic adducit, scilicet, sicut iurasti dicens. Dominus patiens, & multæ misericordiæ, hoc est. Siquidem Domine iurasti, te misericordem futurum, & peccata ignoris curum adimple, obsecro, quod promisisti, & iure iurando affirmasti: tu enim Deus iudicij es, id est, Tu, cum sis iustus, obligatione astringeris ad id, quod iurasti præstandū. Optimū documentum nobis celestis pater, optimamq; lectionem præbet, ipse nobis fauorem, & auxiliū ad illum in hoc imitandū elargiatur. R. Augustinus asserit, naturale esse filijs parentes suos imitari, idcirco una ex culpis, ob quas plurimi patres in inferno passuri sunt tormenta, sine dubio futura est propter malum exemplum, quod filiis suis dederunt cum ipsi ad eos imitandum adeo sint propensi. E contra vero boni parentes propter bona exempla, quæ filiis suis dederunt, sempiternis præmiis afficiuntur. Quapropter si quidem Deus pater noster est, ac tanta pietate suis inimicis indulget, naturaleq; est (secundum hanc D. Augustini sententiam) filijs parentes suos imitari omnes debemus inimicis veniam pæstare. Quamvis autem nulla in aduersariis nostri esset ratio, ob quam amari debeant, in Deo tamen plurimæ sunt rationes, propter quas meretur, ut non solum inimicos, sed etiam omnes huius mundi labores, ac tormenta diligamus: omnia enim sunt nobis materia ad maiorem gloriae coronam obtinendam. Tuæ propriæ passiones, o homo, tui sunt crudelis aduersarij, de quibus vindictam te sumere oportet. Sicut enim linea in panno orta ipsum panum destruit, vel cum in ligno nascitur, idem lignum corrodit, sic tuæ propriæ passiones, cum in te ortæ sint te ipsum destruunt, atque instar filiorum viperæ matris viscera in quibus sgeniti fuerint, disrumpunt. O quam pacifice, & tranquille viueres, si vere passiones tuas mortificares, nam sententiam illam semper veram iudicauit, quæ ait: Neminem, nisi a se ipso laedi. Iustissimum etiam est, ut circa hanc materiam in alia re tuum cælestem patrem imiteris, videlicet, quod cum ipse sit nostrorum criminum index possitq; nos statim punire, id pro sua misericordia non facit, quin potius rem eum illo tractat, qui ipsum placare, eiusque iram miti gare faciat. Cuius rei apertissimum in Sacra scriptura reperiemus

Augusti contra Faustum.

simile.

Genes. 18.

excm-

- 42 exemplum, cum enim tot, tantæq; essent Sodome, & Gomorræ abominationes, cumq; eas Deus euertere, & labefactare vellet, prius negotiū hoc amico suo patriarchæ Abrahæ comunicauit, qui cū (vt sacer textus refert) in hunc modū est allocutus. Absit à te, vt rem hanc facias, & occida iustū cum impio, non est hoc tuū qui iudicas omnem terram. Denique tam importunis precibus Deum obsecravit, vt Deus ipse ei dixerit, se veniam illis urbibus præstaturum, si decent tantummodo iusti in illis reperirentur. In quo quidem pater misericordiarū nos docuit, vt quoties iram, & indignationem aduersus aliquem habuerimus propter damnationis, aut iniurias nobis illatas, non illos consulamus, remq; cum illis minime communicemus, qui nos magis perturbent & ad vindictam sumendam magis inflament, sed potius viros sanctos, ac virtute præditos consulamus, qui suis sanctis admonitionibus iram nostram mitigent nobisque persuadeat, vt non tantum ini micis, & eis, qui nos oderunt, ignoroscamus, sed eis benefacere omni animi affectione curemus. Sicut Beatus Apostolus ad Romanos scribens ait. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Pro quorum verborum declaratione notandum duxi, quod quemadmodum volebat Deus, vt ignis thuribuli, quo ei incensum offerebant, ab ipso altari Dei, & non aliunde colligeretur (vt ex Leuitico patet) sic bona opera, quæ inimicis nostris præstamus, debent esse inflammata igne assumpto ex corde Iesu Christi Domini nostri: quo inflammatus in cruce pendens patrem suum his verbis alloquitus est. Pater ignosce illis, quæ nesciunt quid faciunt. Quæ opera, dum cum hoc amoris igne comitata fuerint, cori inimici eodem amore inflammabunt. Sed vellem fratres mei, vt intelligeretis causam, quare sacrosancta mater ecclesia initio quadragesimat rem tam difficilem, qualis est amor inimicorum, proponit? Quare à re tam ardua incipit? Nunquid non satius esset incipere à dulcioribus? communiter enim ab his quæ faciliora sunt, vt ad difficultia veniamus, solemus incipere: prius characteres dignoscimus, & postea ipsos legendos coniungimus: cur ergo sancta Ecclesia hunc ordinem non seruat reliquens hoc negotium, tāquam difficilius in finē quadragesime? Ad intelligendā huīus rei causam, hāc vos notate appositissimam similitudinem. Solent aliquando contingere maximaq; simile, in vrbe

in vrbe aliqua dissensiones, & tumultus, vnde aliquot grauiter ⁴⁵ percussi remanserunt, inter quos vnus in brachio vulnus nō paruum accepit, quem videns chirurgus inquit. Hoc parum est: postea videt alium habente in cruribus aliud vulnus, cui etiā dicit. Nec hoc multum est. Rursus progreditur, & ostenditur illi alius, qui in capite grauissime percussus est, ita vt ictus usque ad viuum penetret, tunc chirurgus ait. Hoc vulnus nimis periculo sum est: hinc nos oportet incipere, & statim iubet, vt sibi oua, stupe, ac linteamina afferantur, denique omni celeritate conatur vulnerato remedia possibilia adhibere. Quod si ei dicitis, Domine oportet in his omnibus vulneratis te ordinem seruare, & in primis à prioribus incipere. Respondebit. Hoc quod ago magis necessarium est, & ab hoc infirmo me incipere conuenit: nā vulnus eius inter omnia periculosius est. In hunc modum sacrosan-⁴⁶cta Ecclesia, licet videat Christianos varijs vulneribus percusso, tamen quia ex vulneribus periculosioribus sunt odia, & inimici-
tiae, ac simultates: ideo prius illis mederi incepit, nos in hoc eru-
diens ieiunia nostra, clemosynas, atque orationes coram Deo
parum valere si his plagiis vulnerati sumus, hoc est si proximos
nostros odio prosequimur.

Amor inimicorum.

Simile. **Q**uemadmodum credere illa, quæ rationi nostræ magis aduersa videtur maioris meriti est: sic etiā diligere illud, quod amori nostro magis contrariatur, maius est meritum. Nihil autem est, quod amori ita contradicat, sicut odium: Hæc namque duo plus, quam ignis, & aqua ad inuidem sunt contraria. In omnibus ⁴⁷ quæ diligimus propter Dei amorem, inuenimus aliquem amo-rem, qui efficit, vt non sit in illis tam purus amor propter Deum: at in inimico nō amore, sed odium reperimus, & ideo ibi amor Dei purior est. In regionibus, in quibus vina non producuntur, absq; dubio ibi vina ipsa pluris fiunt, maioremq; habet valorem cum igitur nullū in aduersario nostro sit amoris vinum, manifeste sequitur, si ibi amorem reponimus, illum maximi pretij & valoris esse, Deumq; nobis ipsum melius soluturum. Prudentes merca-
Simile. **t**ores mercimonias suas eō portare solent, vbi illarum maior est opuria: nam ibi carius venduntur. Quare ergo amorem tuum non asportabis in terrara, quæ tantam eius penuriam habet,
talis qualis

48 qualis est inimicus tuus, vt ibi illum carius veñdas? & hoc est vnum, quo præcipue Christiani niti debent. Nulla res publica extat, licet barbara sit, & inculta quæ non glorietur se particula re aliquod signū seu stemma per quod ab alijs distinguatur, habere. Romani sic pro stemmate habebant, Parcere subiectis, & debellare superbos. Ferut historiographi, quod cū Romani Syriā inuaderent, vrbernq; opulentissimā illius regionis obsiderēt incolæ eius nuntios miserunt has quatuor literas portantes. S.P.

Q. R. quæ significabant. Syrijs populis, quis resistet? Exercitus autem Romanorum eisdemmet characteribus videlicet. S.P.Q. R. responsum dedit, quibus hoc insinuabant Senatus. Populus. **Que.** Romanus. Assyrij vero contemplantes, & animaduertentes Romanos eisdemmet literis acutissime respondisse, illis se sub-

49 miserunt. Vnde Romani ipsi hunc pro stemmate, siue insignijs acceperunt versiculum, Parcere subiectis, & debellare superbos. Quæ igitur insignia sacrosancta Ecclesia habeat, Christus Dominus verus sponsus eius, & magister nos docuit dicens. Diligite inimicos vestros. Quod quidem stemma nostrum esse, idem Dominus cum iam proximus esset morti apud D. Ioannem explicauit iniquiens. In hoc cognoscet omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Cum ergo nos Christianos esse gloriemur, oportet etiam nos de hoc diuino stemma te gloriari, in cuius adimpletione tanta nobis utilitas, & commodum prouenit, vt pro eius præmio singulares Dei promissiones accumulentur, vt patet ex illa oratione, & sermone, quem Abigail ad regem David habuit, ei persuadere intēdens, ne de Nabal.

Ioan.13.

1.Reg.25.

50 Carmelo viro suo vindictam sumeret, magna enim præmia ei, qui iniurias remittit, proposita esse dicebat. Cui haec verba proposuit. Ne ponat, oro, Dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomen suum stultus est, & est stultitia cum eo. In primis ei dicit illum esse stultum, & ideo eum vt talem cum stultitia sua esse omittendum. Optima quidem, & acuta ratio haec est, qua alicui, qui alteri iniuriam intulit ad veniam persuadere poteris dicendo. Maneat, obsecro, stultitia eius cum eo. Insuper & adiecit prudens fœmina iniquiens. Faciens enim faciet Dominus tibi Dominum meo domum fidelem, hoc est: domus tua, si hanc condonas iniuriam semper stabit. Homini vltori, & qui iniurias sibi illatas

simile.

illatas vindicare conatur parū domus, ac diuitiæ stabunt, & per-⁵¹
 manebunt, quotidie namq; ei se se offert omnia perdendi, ac de-
 struendi occasio. Nam spirituales diuitias certissimum est iam
 amisisse. Unde apparet illum, qui vindictam sumere intendit si-
 malem esse ei, quia lapides pretiosos in manu, & cum eis simul fru-
 sta plumbi habet: at quia per vim, & violentiam quispiam ab
 eius manibus plumbum aufert, ipse ira inflammatus, vt de eo vin-
 dictam sumat, lapides pretiosos à se proiecit, & sic totum amittit.
 Quid, quæso, à te proximus abstulit, quando tibi iniuriam
 intulit? Respondebis fortasse: honorem, & famam, qua nihil pre-
 ciosius in hac vita esse potest. Sed rursus ego quæro. Si fama pre-
 ciosa res est, nunquid gratiæ, quas in anima habes non sunt pre-
 ciosiores? Sed tu, vt vlciscaris famam, quam amisisti, illas per-
 dis, & à te proiecis, atq; ita sine fama, & sine gratia misericordie ma-⁵²
 nes. Addidit & plura Abigail dicens. Malitia ergo non inuenia-
 tur in te omnibus diebus vitæ tuae, hoc est, si iniuriam vlcisci no-
 lueris, semper Deum tecum habebis, nunquam illum offendes,
 nec inimicus eius eris, ipse enim te à peccato eripiet. Erit anima
 Domini mei custodita quasi in fasciculo viuentium apud Domi-
 num Deum tuum, id est, anima tua nimis recens, nimisque odo-
 risera erit, & secunda magnum spiritum lenitatis, ac deuotionis
 succum afferet, denique non solum anima tua à peccatis libera
 erit, verum & vita tua ab inimicis tuis protegetur. Si enim sur-
 rexerit aliquando homo persequens te, erit anima Domini mei
 custodita, quasi in fasciculo viuentium apud Dominum. Hoc
 est: acsi iam cum angelis in cœlo es: quod profecto grandis est
 amplificatio. His itaque rationibus rex David eo modo placatus ⁵³
 est, vt ad Abigail dixerit. Benedictus Dominus, qui misit te ho-
 die in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & bene-
 dicta tu quæ prohibuisti me hodie, ne vlciscerer me manu mea.
 Quamuis autem vir Sanctus propria manu vindictam non sumi-
 psit, imo iniuriam sibi factam remisit, Deus pro eo de rustico
 Nabal vltus est. Nam (vt statim sacer textus inquit) Dominus il-
 lum percussit, & mortuus est. Eodem modo ei cum filio suo Absa-
 lon contigit. Cum enim Duces suos obsecraret, eisq; diceret. Ser-
 uate mihi puerum Absalon, Deus prouidentissimam curam de-
 vindicta eius habuit, iussitq; equo, in quo Absalon vehebatur,
 vt subter quercum vnam transiret, & aeri imperauit, vt adoles-
 centis

54 centis capillos sufflando eleuaret, eosque in arboris illius ramis
 inuolueret, & capillis precepit, vt ipsum Absalonem pendentē
 sustinerent, quoisque Ioab accessit, & tulit tres lanceas in manu
 sua, & infixit eas in corde Absalon. O incomprehensibilia
 Dei iudicia, & quam digna sunt, vt ab omnibus timeantur. No-
 lite ergo fratres mei proximis vestris damnū inferre, licet enim
 de vobis vindictam ipsi non sumant, pertimescite, ne ira Dei pro
 illis vlciscatur. Propheta Hieremia Hierem. 1. c. Dominus dixit. Quid tu vi
 des Hieremia? Et ait. Virgam vigilantem ego video. Et dixit
 Dominus. Bene vidisti. Et rursus cum interrogauit. Quid tu
 vides? Et dixit. Ollam succensam ego video. Animaduertite,
 qualiter virga subsequitur ollam succensam ad ipsam percutien-
 dam. Ollam succensam voco illum, qui plenus est odio, atque
 55 inimicitia, ex hoc tanquam ab olla seruente fumus iniuriarum &
 conuiciorum contra proximum exit, aqua vero calida, qua il-
 los comburit, quos iuxta se habet, sunt mala opera, quibus dam-
 num infert, à tergo igitur huius succensæ ollæ virga iræ Dei ve-
 nit, vt illam percutiat, confringat, destruat, & euertat, nisi per ve-
 ram pœnitentiam conuertatur. Qua propter omniæ animi conatu cura facere id, quod aliquando Eliseus Propheta
 fecisse legitur. Cui cum filij prophetarum dixissent. Mors in olla
 vir Dei, ipse sanctus vir parum farinæ in illam conjecit, & non
 fuit amplius in ea quidquam amaritudinis. Sic tu vt ipsa olla,
 quæ est inimicus tuus, non sit amara, & vt conuertatur, & ab ira
 Dei non destruatur, in eum farinam coniice, hoc est, confer in
 illum aliqua beneficia, vt sic ira eius mitigetur. Quod si remediū
 56 hoc improbo homini adhibueris, magnum seruitium Deo exhi-
 bebis. Scribamus ergo fratres in cordibus nostris verba illa, & ra-
 tiones, quibus prudens Abigail regi David persuasit, ne vindictā
 suineret, quin potius illatam sibi iniuriā cōdonaret. Ex quibus omnibus efficacior illa est videlicet, malitia nō inuenietur in
 te omnibus diebus vita tua, hoc est. Nō solū tibi Deus parcet pec-
 cata, verum etiā te cōseruabit, ne in alia similia, aut deteriora pro-
 labaris. Quod si parcere nolueris, nec ipse Deus tibi veniam presta-
 bit. Quādo duo pueri mutuo inter se rixātur, & ad iuicē alter simile.
 alterius capillos attrahit, & retorquet, venit alius ad adiutandū
 eum, qui ab alio vincitur, & imbecillior est atque aduersarij capillos per vim euellit, qui vbi primum sentit, se ab adiutore
 aduer-

aduersarij sui vexari, conqueritur, & dicit. Heu mihi, heu mihi. 57
 Qui autem illum opprimit ait illi. Solue, & dimitte alium, & ego
 dimittam te. In hunc modum Deus se erga illum habet qui pro-
 ximum suum propter dampnum illatum vexat, & affligit: solet
 enim illum in hoc mundo laboribus opprimere, ipsumque in
 alio æterna minatur damnatione. Cum vero iste se afflictum sic
 videt ab immensi Dei iustitia, misericordiam ab eo postulat,

Luc. 6. c.

Matth. 18:

Matth. 6.

B. Paul. ad

Rom. 8.

B. August. in
medit. c. 15.

ipse autem respondit id quod iam in euangelio dixit. Dimitte, &
 dimittemini: qui non pepercerit proximo suo, nec ei parceretur.
 Atque ita Dominus explicans parabolam Regis punientis eum,
 qui proximo suo decem denarios dimittere noluit, & quomo-
 do iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus, quo ad usque
 redderet vniuersum debitum, concludit dicens. Sic & pater meus
 caelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de
 cordibus vestris. Non ait. Pater noster, aut pater vester: sed Pa-
 ter meus. Deus enim non vult vocari pater ab illis, qui duro cor
 de iniurias nolunt condonare. Cum autem idem Dominus apud
 Diuum Matthæum de illis, qui parcere debent loquutus est di-
 xit. Estote ergo perfecti, sicut & pater vester caelestis perfectus
 est. Et paulo ante persuadere volens hominibus, ut ad inuicem
 sibi parcerent, adiecit. Ut sitis filii patris vestri, qui in caelis est.
 Quod peinde est, acsi diceret. Si non dimittitis, non eritis filii eius:
 Quod si non filii, non haeredes. Quia (vt Beatus Paulus ait) si filii,

& haeredes, ergo si non filii non haeredes. Beatus Augustinus
 in meditationibus exclamat dicens. O admirabile mysterium. O
 inenarrabile commercium! O mira semperque miranda, semperque
 amanda diuinæ propitiationis benignitas! Serui digni non fuimus,
 & ecce filii Dei facti sumus, haeredes quidem Dei, cohaeredes
 autem Christi, vt hanc tantam dignitatem Theodosius Impera-
 tor Christianissimus obtineret, viribus omnibus excellens esse
 in hac virtute curauit, sicut Beatus Ambrosius affirmat dicens.
 Beneficium se putabat accepisse Augustæ memorię Theodo-
 sius, cum rogaretur ignoscere, & tunc proprior erat venia, cum
 suis let commotior maioris iracundiae: & optabatur in eo, quod
 timebatur in alijs, vt irasceretur.

B. Ambr. de
obitu Theo-
dosij.

Matth. 6.

Isidor. Clas-
sicus. oratio.
33. in Matth.

Super illa verba Christi Redemptoris nostri apud Matthæum,
 Si non remiseritis hominibus peccata sua, nec pater vester remit
 peccata vestra, inquit Isidorius Clarius. Hęc res si attētus co-
 gitaretur,

60 gitaretur, optare quisq; deberet, habere aliquos, quorum offensiones essent remittende. Quod hac similitudine potest intelligi. Fingamus liberalissimum quempiam regem, aut Principē, qui multos habeat, qui sibi pluim debet, quietiam cupiēs et alienum, quod alijs deberetur in tota ciuitate dissolui, legem promulgaret, ut quicunq; suis debitoribus remitterent, quod eis deberent, fore ut rex maxima qua*re* debita illis remitteret. Quicumq; vero neminem haberet, qui sibi deberet, oporteret eum, quidquid deberet regi, ad teruncium persoluere. In hac legi quisquis debitorem nullum habuisset, & multa regi deberet, multo deteriore, quam ceteri, esset conditione, optaretque aliquos habere, qui sibi quidpiam deberent. At hęc ipsa est lex coelestis patris, qui etiam cupiens habere occasionem ignoscēti, permittit offensiones inter homines accidere, ut omnes debtiores aliquos habeantur, quibus remittendum sit, ut possit ipse maxima nobis remittere debita, qua*re* illi debemus.

Amor inimicorum.

Maximus inimicus solet esse homo hominū; ita Christus Redemptor noster, ut exaggeraret, quam inimicus sit Diabolus homini, ipsum appellauit, Inimicus homo. Adeo crudelis inimicus est homo hominique Satanas [se canso de hazer mal à Christo nuestro reparador . Y así fue a persuadir a la muger de Pilato, que embaraçasse su muerte, y los Iudios no se cansauan, mas dezian.] Tolle, tolle, crucifige eum : quin etiam postquam illum crudeliter interfecerunt, sanctissimum eius latus lancea vulnerarunt. Et ideo sancta Ecclesia inquit Mucrone dirae lanceæ, ut videlicet significaret ingentem illorum improborum hominum crudelitatem. Cum Rex Balthasar per vasa templi Dei biberet, & ea simul cum uxoribus & concubinis suis in conuiuio profanaret, ut ostenderet Deus seu rum supplicium quo eos puniturus erat, depinxit illis in parte manum hominis, qua*re* illud coram oculis eorum scribebat. Nam per manus hominum eos puniturus erat, ut sic supplicium nimis crudele esset. Dominus etiam ministris iniquitatibus, qui eum comprehendenterunt, dixit. Hęc est hora vestra, & potestas tenebrarum (Donde parece, que en una cuenta, y en una junta andan crudeldad de hombres y crudeldad de Sathanas, y de

Demonios.] Sed quamvis homo in alium hominem adeò crude
lis sit, tamen vult Deus ut erga ipsum pius, & misericors sit, eiq;
parcat quoties ab illo offenditur. Quodvero hoc non adimpla-
tur admiratur Ecclesiasticus, cum ait. Homo homini seruat iram
& querit à Deo medelan. Quod perinde est, acsi diceret. Maxi-
mus error est, & insania velle hominem, ut sibi parcat Deus, cum
nolit ipse alij homini parcere quando ab illo offenditur. Parcite
ergo fratres mei inimicis vestris, si vultis, ut vobis etiam Deus
parcat, si minus nunquam ab eo misericordiam cōsequemini.

Exemplum.

Cum quidam Romanorum Imperator (ut Valerius Maximus refert) ciuitatem quandam obsideret, nobilis quidam vir ex
ijs, qui obsidebantur ad Romanorum castra confugit: quod cum
obsessi animaduertissent, filium, quem is in ciuitate reliquerat in
ea muri parte, quæ præcipue hostium telis acriter impetebatur,
collocauerunt. Quod cum Romanus imperator animaduer-
set, telorum iactus in eius gratiam, qui ad se confugerat, cessare
iussit. Quod igitur princeps hic vnius hominis dignitati tribuit,
nos cælesti Imperatori negabimus, ut videlicet in eius gratiam
hominibus parcamus, quos ille in filios adoptauit, & sui corpo-
ris membra effecit?

Exemplum.

Photio Atheniensium princeps cum insidijs suorum ciuium
esset ad mortem damnatus, rogatus ab amicis siquid filio suo
dicere vellet. Volo, inquit, ne illatae milii ab Atheniensibus iniu-
riæ reminiscatur. Hæc ille homo videlicet gentilis, & qui nihil
de præmio diligentium inimicos vel somniauerat quidem; cum
tamen proxime accederet ad id, quod in Leuitico dicitur. Non
eris memor iniuriæ ciuium tuorum. Memorabile porro quod-
dam Thrasybuli statutum Plutarchus refert: qui postquam ci-
uitas Atheniensium opera sua liberata fuit à tyrannide trigesinta
tyrannorum, reconciliata tandem pace in ciuitate, legem tulit, ne
quis antea statarum rerum accusaretur, nec multaretur: quam le-
gem obliuionis nominarunt. Cui quidem honoris corona pro
tantis meritis à populo data est. Hanc quoque legem obliuionis
nostrates etiam maxime prosequuntur, obliuionis, dico, illius di-
uini præcepti: Diligite inimicos vestros.

Plutarchus utilissimum esse homini censet acrem aliquem ini-
micum habere, ut illius oculis facile in vita suo videre quis pos-
sit, quæ cæcus amor sui in se videre non finit: si enim iudex qui
alteri

66 alteri parti infensus, alteri amicus est, ipso iure repudiatur, quomodo in propria causa verus, & incorruptus sui index erit, qui immoderato sui amore tenetur? Vnde Philippus Macedonum *Exemplum.*
 rex Alexandri pater hoc prædicabat, qui sibi gratulabatur, quod infensos haberet Athenieses, quoniam eorum maledictis, quid in moribus suis esset vituperatione dignum intelligeret, atque ita ut eos mendaces ficeret, summa cura nitebatur. Qui autem hoc remedio carent, vehementerque sui amore ducuntur, aliorum quidem vitia, quos non diligunt, apertissime & vident & detestantur: sua vero, vel extenuant vel dissimulant, vel certe non intuentur.

Certe si filius elektissimi alicuius viri, ac præstantissimi, tibi iniuriam aliquam inflixisset, aut contumeliositer verbis affecisset, 67 paterque rem sciens statim eo comprehenso verberibusque affecto, aut aliter castigato sibiungeret, se nolle filio parcere quin prius tu placatus essem, siue tibi satisfactum esset, adiresque patrem ut eidem ignosceret: an non misero adolescenti condoleres, & iniurie oblitus peteres a patre, ut filio indulgeret? Ecce igitur Deus sibi assumit vindictam eius, qui te iniuria affecit, ille supplicium sumpturus est: cur ergo non condonabis? Cur non accedes petiturus a Deo ut ei indulget, qui tibi fuit iniurius? Quin certe maximo quodam afficeris honore in eo, quod Deus te quasi substitutum quendam elegisse videatur, ut fratri ignoscas, & pro eo magnis precibus intercedas.

Amor inimicorum.

68 Placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes, inquit Divus Paulus. Hoc est, [puso por precio del cielo lo que el mundo llama sin razon y locura.] Quemadmodū qui de nouo instituit maioratum, conditiones, quas vult apponit, & nemo est, qui rationem, quare id faciat, exposcat: [no ay quien le pueda pedir razon o sin razon de su hecho:] Sic fecit Dominus in fundatione & institutione maioratus cœli: nam, cum ipse sit fundator eius, conditiones, quæ sibi placuerunt (vt ait D. Paulus) approbavit: quarum una præcipua est, ut nullus homo, qui per prudentiam humanam vivueret, illum obtineret. Hinc ergo intelliges, quantu[m] erres quando ad iustificandas tuas vltiones, [o puros del mundo] allegas rationes qualificas occasionem, quam cū illis habuisti: [Pues aunque la

ad Cor. 1.

tengas en el juyzio del mundo no quiere Dios que sigas essa 69
razon si has de ser saluo , sino que viuas por la finazon certa
dissima de su sancta ley en q el te puso el mayorazgo del cielo.)

Eccl. 13.

HVmiliare Deo & expecta manus eius , inquit Ecclesiasti-
cus: quasi dicat: verus humilis, & qui verè Deo submittitur,
ipſi dispositionem præbet (Para que obre en el a dos manos y
abundantemente grandes marauillas. Pero deues notar que el
artifice, que obra en materiales viuos tiene necesidad de an-
dar ordinariamente sobre su obra, porque creciendo el mismo
material deshaze la primera forma que se le da, por dôde el jar-
dinero que haze la imagen de sierpe, o de Leon en el miro cor-
tandolo con sus tigeras por perfecta que la haga a pocos dias se
le ha de boluer a descompassar, sino anda siempre sobre ella cor-
tando lo que crece en las ramas del miro. Así porque Dios la 70
obra en nosotros (que somos materiales viuos) su semejança y cre-
cen a cada passo en nosotros las paſſiones, y imperfectiones, es
necessario, que siempre nos ande cercenando y cortando estas
superflu y dades y imperfectiones: y los instrumentos, con que
efto obra son las perfecções, y perseguidores: ſuframos los
pues con paciencia.

A N G E L I .



Nter creaturas omnes nulla est, quæ cultu, labore,
industria, & tēporis diuturnitate incrementa maio-
ra capiat, quam homo. Gemmæ, & margaritæ vix
vllum recipiunt incrementum, Sol quoq; , & Lu-
na & sidera omnia, ipſique cœli eandem modo perfectionem,
& nitorem retinent, quem initio conditionis suæ acceperunt.
Angeli vero, vbi primum conditi sunt, virtutibus cunctis, &
sapientia simul ornati fuere, nec enim ista more nostro paula-
tim, & per temporum incrementa adepti sunt. Homo vero ita
paulatim, & per incrementa temporum proficit, vt primum
quidem viuat vita plantæ; secundo vita bruti; tertio (dum in-
fans est) partim vita bruti, partim vero vita hominis; quarto de-
nique vita hominis, cum ratione vtitur, & ea gubernatur, ac po-
ſtremo ſi cum iuſtitia, & pietate ex hac luce migrauerit, viuet
deinde vita Angelii. Ait nāq; ſumma veritas. Erūt ſimiles An-
gelis

2 gelis Dei in cœlo. Quo circa dum tēpus habemus, dū merendi,
ac proficiendi opportunitas adest, nullo modo hanc spiritualis
prospectus occasionem p̄termittere debemus. Adhoc autem
proficiendi studiū cœlestis sponsus animā vocat, cum in cāticis
ait. Surge, propera amica mea, colubā mea, formosa mea, & ve-
ni. Nec semel hoc nouisse cōtentus eadē iterū verba post pauca
repetit dicens. Surge, propera amica mea, & veni. In quo necessi-
tas vrgendi, & summo studio, ac diligentia ad Deū eundi insi-
nuatur. Quia vero adhoc vt in cœlo similes Angelis simus nos
altilissimus creavit: ideo ipsos Angelos ad hāc celsitudinē conse-
quendā ministros dedit, qui tua sancta custodia, & ministerio
ineffabili studio, & affectu nos protegunt: ideoq; B. Bernardus
super illa Genesim verba; Vedit Iacob sc̄lā, Angelosq; ascēden-

tes, & descendētes, inquit. Nunquid sedentē quēpiā, vel stantē
vidit? Certe non, quia non habemus hic manentē ciuitatē, nec
futurā adhuc possidemus, sed inquirimus, & vt eam consequa-
mur, & in illa eis similes simus Angelī summo studio, ac diligē-
tia ascēdunt, & descēdunt. Vbi nos legimus, Immitit Angelus
Dñi incircuitum timentiū eum, B. Hieronymus ex Hebræo ver-
tit. Circundat Angelus Dñi in gyro timentes eum. Alij autem
transstulerūt. Castrametatur Angelus Domini incircitu timē-
tium eū. Quod ita esse Eliseus trepidati pueru suo apertissimē
ostendit, cum ab exercitu Syriæ, ciuitas, in qua erat, obsidere-
tur: orante enim illo, aperuit Dominus oculos pueri & vidit,
quia mons plenus equorū, & curruū igneorū erat incircitu Eli
sei, quē omnia ministerio Angelorū siebant. Quod si in lege

4 scripta tanta cura Sācti Angeli homines custodiebāt, quid mo-
do in lege gratiē ab illis expectandū est, quandoquidē B. Gre-
gorius ait. Cœlestiū spirituū ad nos conditor venit, seq; homi-
nē sub ipsis exhibuit, sicut de illo patri per Prophetam dicitur
Minuisti eū paulo minus ab Angelis. Et quia inter nos, & eos-
dem spiritus discordias vitę scādalū reperit, mira potētia, mira-
biliore etiā pietate summa creans, ima suscipiens, ima cū sum-
mis iunxit. Hinc est, quod eodē rege nato Angelorum chorū in
eius Natiuitate prodeunt, hymnū dicunt & hos, quos dudum
despexerant, ciues agnoscunt consono ore p̄dicantes Gloria
in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis, ac
si aperte dicant. Quos à nobis malitia disiunxerat, iam nunc in

terra nata bonitas iunxit. Is ergo, qui propter nos minor angelis extitit, & quales nos angelis virtute suæ minorationis fecit, ergo si desperat humana fragilitas, vñigeniti sanguinem cōsideret, & in pretio suo cōspiciet, quā magna est quē tāti valet. Per pēdat solite quo caput p̄cēcessit, confidat cēlos, speret supernā patriā, angelorum se sociā sciat, atq; in suo capite p̄latā se etiā angelis gaudet. Singularē prouidentiā, quā Deus electorū suorū gerit, aperi-

Cantic. 3:6.

tissime etiā illa Cāticorum verba declarat. En lectulū Salomonis sexaginta fortis ambiunt ex fortissimis Iſrael omnes tenētes gladios, & ad bella doctissimi vniū seuiusq; ensis super fœmur suū ppter timores nocturnos. Lectulū hunc, in quo Salomon noster quiescit, pīj cuiusq; mentē esse apertissimū est. In illa enim hic cælestis spōsus molliter accubat, & requiescit, cuius delicię sunt esse cū filijs hominū. Qui sint autē fortis isti Propheta declarat, cum ait. Angelis suis Deus mādauit de te, vt custodiāt te in oībus vijs tuis. Quē sit autē horū fortitudo ostēditur, dum dicitur. Bñdicite Dño oēs angelī eius potentes virtute facientes verbū illius ad audiendā vocē sermonū eius. In quibus verbis omnia officia angelorū includūtur. Quis igitur sub hac tā firma custodia nō in pace dormiat, & requiescat? Fœlix profecto vir pius, qui tali nititur patrocinio. Bene hoc intellexit sancta illa Judith, quē ait. Vixit Dñs quoniā custodiuīt me angelus eius, & hinc euntē, & ibi cōmorantē, & inde huc reuertentē. Nec passus est Dñs me ancillā suā coinqnari. Hinc etiā Ecclesiasticus canit. In cōspectu angelorū nolite timere, vos enim in corde vestro adorate, & timete eū, angelus enim eius vobiscū est. Et nō solū nos à peccatis custodiūt quantū in illis est, sed ab oībus etiā offendiculis, quā ad peccatū nos impellere possunt, occulta quadā suggestione eripere nituntur. Hoc est enim, quod Psalmista inquit. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidē pedē tuū. Vt enim fratres natu maiores infantulos fratres in vlnis gestant, ita angeli (quos maiores natu fratres appellare possumus) nos homunciones, hoc est fraterculos suos in manibꝫ portat, vt ab oībus peccatorū offendiculis eripiāt. Sed proh dolor, quam rari inueniuntur, qui ex sanctorū angelorū patrocinij & obsequij emolumenta capere velint. Quatuor enim sunt inter homines viuēdi genera. Quidā namq; mores dæmonū imitantur, ex quorū numero erat ille, de quo dicitur. Nonne ego vos duodecim elegi, & vñus ex vobis diabolus est? Alij

Psalm. 90.
Psal. 102.Judith. 13.
c.

Ecclesiast. 33.

Psalm. 90.
Simile.

Ioan. 6:6.

pecudes

8 pecudes imitantur, qui videlicet non ratione, sed affectibus more pecudū ducuntur. Alij autē humano more, hoc est partim ratione, partim affectibus aguntur, de quibus B. Paul. scribit. Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli: alius autē: Ego Apollo, nonne homines es tu. Ex his vero multi quidem salvi fient sic tamen (vt idem Apostolus paulo inferius ait) quasi per ignem, si tamen cū pietate dormitionē accipiant, ad quod angelorum ministeria maxime conducūt. Sūt porro alijs qui puritate vite angelos ipsos imitantur semper eorum obsequijs se protegētes. Hi intelligētes verba illa sapientiæ: Filiacciēdēs ad seruitutem Dei sta in timore Dñi & præpara animā tuā ad temptationē, ea summo studio obseruant, in timore Dñi cōtinuo stātes, & animas suas temptationi preparantes. Sta, inquit sapiens, in timore Dñi, quia corroborat misericordiā suā super timentes se: & quia cū homo accedit ad seruitutem Dei, acuit sequitiā suā diabolus cōtra ipsum, vt eū deuoret. Et quid est, præpara animā tuā ad temptationē? Quomodo, dic mihi, se præparat dux spectās, & timēs inimici fortissimi aduentū ad debellanda castra, aut fortalitiū quod sub fide sua de manu regis custodiendū suscepit? Præparat illud in muris, in portis, ne aditus pateat inimicis: præparat in vīni, & frumenti abundātia, & in magna militū strenuorū multitudine, quibus vigilias noctis ipse custodit. Et tu quidē, o homo, qui de propria virtute cōfidis, certe non times inimici sequentis iram, potentia, dexteritatem, milleq; nocendi modos, qui de manu regis æterni sub obedientia ipsius Dei altissimi animam tuam iureurando seruandam, & custodiendā suscepisti: te ipsum præpara ad temptationem in ieunijs multis, in orationibus, in lachrimis, &c, hæc enim sunt militiae nostræ arma in expugnabilia, quæ aduersarius noster diabolus sicut ignem inferni reformidat. Milites vero, quos in adiutoriū nostrū vocare debemus angelii potentes virtute sunt, quibus fideles serui Dei se protegunt, vt similes illis fiant insuperabiles & invincibilis contra dia-boli potestatem, sicut ipsi angelii fuerunt. In visione illa sublimi, quæ in Genesi Sancto Iacob demonstrata est angelorum as-sidua nostri custodia manifestatur: per scalam enim illam, quam vidit Sanctus Patriarcha ascendebant, & descendebant angelii. Non, inquit sacer textus, descendebant, & ascendebant; sed è contra, ascendebant, & descendebant. Et Dominus angelorum in summitate scalæ residet. Mirabilis visio profecto,

1. Corin. 3.c.

Ecclesiæ 3.c.

Simile.

9 10 bus, in lachrimis, &c, hæc enim sunt militiae nostræ arma in expugnabilia, quæ aduersarius noster diabolus sicut ignem inferni reformidat. Milites vero, quos in adiutoriū nostrū vocare debemus angelii potentes virtute sunt, quibus fideles serui Dei se protegunt, vt similes illis fiant insuperabiles & invincibilis contra dia-boli potestatem, sicut ipsi angelii fuerunt. In visione illa sublimi, quæ in Genesi Sancto Iacob demonstrata est angelorum as-sidua nostri custodia manifestatur: per scalam enim illam, quam vidit Sanctus Patriarcha ascendebant, & descendebant angelii. Non, inquit sacer textus, descendebant, & ascendebant; sed è contra, ascendebant, & descendebant. Et Dominus angelorum in summitate scalæ residet. Mirabilis visio profecto,

Genes. 28.

Esa. 5.

locus nativus Angelorum cœlū est, & tamē quia in continua ho
minū custodia multe eorū sunt; de terra ascēdunt, & vsq; ad cœ
lū ascendunt, vt certe intelligas deferre sanctos angelos opera
iustorum in conspectu Dñi, & afferre in sinu suo ad suos cliē
tulos dona gratiæ, & Saluatoris propitiationem. Angelistri-
buuntur facies, alæ, ac pedes quamuis re ipsa incorporei sunt;
at qui facie, & oculis vim cognitiuam, pedibus sedulum mini-
steriū, & alacrē obediētiā, alis in cūcta discursum velocissimū
capim̄s. Cū ea, quę hic supra dicta sunt de scala, & angelis di-
xeris, hoc modo ipsa narrare poteris. Legimus quod fugiens Ia-
cob à fratre suo Esau, pergensq; in Mesopotamiā post solis oc-
casum requiescere in quodā loco volens supposuit capiti suo
lapidē, vidiq; in somnis scalā stantē super terrā, & cacumen il-
lius tāgens cœlū, angelos quoq; ascēdentes, & descēdentes per
eā, & Dominū innixum scalę. Considera, oblecro, quibus mo-
dis consoletur Dominus seruū suū malis oppressum. Tria cū
graubant. Primū quod peregrinus in aliena terra omnibus in-
cognitus esset: contra hoc ostenditur ei scalā ē terra ad cœlum
vsque pertingens: quasi dicat Deus: Noli ob hoc solicitus esse,
quod peregrinus es in terra aliena; en tibi parata via est ad cœ-
lum. Quidigitur tibi nocebit, si nihil habeas in terra, dūmodo
cœlū tibi certū sit? Vere ingēs consolatio. Deinde iustū graua-
bat, quod longe à parentibus abesset: cōtra hoc Deus se ipsum
eo ostēdit, quasi dicat: Quid obest si longe à patre carnali sis, dū
modo ego tibi pater sim? en adsum tibi. Postremo vel maxi-
me eum solicitabat odiū fratris: cōtra hoc videt. Angelos in sca-
la illa. Ac si diceret Dominus. Fratrē, & hominēs habes aduer-
sarios, sed Angeli tibi sunt amici. Plures tecū sunt, quā cum fra-
tre, quid igitur times? vere ergo dicere poruit sanctus hic vir cū
regio Propheta. Secundū multitudinē dolorum meorū in cor-
de meo consolationes tuę lētificauerunt animā mēā, videmus
igitur, quam bonus sit Deus confidentibus, ac sperantibus in
se, animę querenti illū, vere magna Dei dignatio, vt merito pius
quisq; dicat: Dñe quid est homo, quod memor es ei? Angelos in
obsequiū nostrū destinat, se ipsum offert, deinde post hanc vi-
tam ad cœlum nobis iter aperit, si tamē dum hic sumus lapidem
angularem Christum Iesum supposuerimus capiti nostro, in
paceque, & in id ipsum dormierimus..

Psalm. 90.

Thren. 3:

Psalm. 8.

Angeli.

CVm Deus res mirabiles à se gestas ad infinitam suam potentiam declarandam persequeretur loquens cum Sancto Iob, conuenienter dum lucem à se factam commemoraret, Iob. 38.

exclusionis impiorum mentionem fecit dicens. Excusisti impios ex ea. Quod lucis consequens est. Sicut enim lucem consequitur, vt tenebras pellat, quia eius contraria sunt: ita & impios, qui lucem oderūt, & tenebras amant, & sicut lucē fecit Deus ad tenebras expellendas, ita ad impios ē terra viuentū euertendos, ex quo nō leuis conjectura est, ea de causa in historia creationis lucis primo die mētionē esse factā, licet quarto die luminaria effecta fuisse narrētur, eo quod primo die, sicut Angeli simul sunt cum celis procreati, ita iniqui Angeli eo fuerunt die ē cālo cie-
25 eti, & eternis tenebris mādati. Pro cōperto enim Theologis est breuissimo tēpore iniquos angelos in cālo fuisse. Quod nō nisi diuina luce factū fuit. Congruū autem erat, vt eo die, quo tā copiosa lux creaturæ spirituali orta fuit, oriretur etiā creaturæ materiae corporisq; participi clara lux. Sunt autē impij luci contrarij, siue lux materialis, siue spiritualis sit. Nam iniqui materialis etiam lucis odio sunt, quia delitescere cupiūt, vt copiose S. Iob Iob. 24. tractauit dicens. Oculus adulteri obseruat caliginem dicens: non me videbit oculus, & operiet vultum suū. Perfodit in tenebris domos sicut in die condixerant sibi, & ignorauerūt lucem. Lux autē spiritualē, id est, veram disciplinā, nulli dubiū est, quin eam vehemēter abhorreant. Quod & Christus Iesu summa ve-
ritas apud Ioannē docet dicens. Lux venit in mundū & dilexe-
26 runt homines magis tenebras, quā lucem: erant enim eorū mala opera: vtraq; etiā lux ejicit impios ē terra. Lucis spiritualis conjectura facile de Euāgeliō capitur, quod tot improbos homines, improbos mores, & improbas hāreses lumine suo clarissimo de iecit. Lux vero materialis etiā expellit eos, quia ipse assiduus ortus, & occasus Solis hominū vitam consumit. Quod Ecclesiastes indicauit dicens. Generatio preterit, & generatio aduenit. Cuius rei causam ponit statim addēs: Oritur sol, & occidit, & ad locum suū reuertitur, ibiq; renascēs gyrat per meridiem, & fleetur ad Aquilonē. Cum igitur ipso lucis motu ad exitum vita quotidie vocentur appositē luce vita expelli dicentur. Viis bonis licet etiā ipsa dies vitā minuat, quia tamen ad aliā verā vitam vocan-

tur, & cum morte potius restituantur, quam absumentur, nō ita lucis motu ē terra pelli dicentur: impijs autem si hēc vita adimitur, nulla eis alia reliqua est, sed mors tantummodo sempiterna. Postquam vero Deus sancto Job dixerat: Nūquid ostendisti aurorā locum suum? addidit, & tenuisti cōcutiens extrema terrę, & excussisti impios ex ea? Hoc est, tenuisti concutiens per lucē, ita ut luce tua terram vniuersam occupares, & excuteres impios ex ea? Quasi diceret: Non potentia humana sed solius diuinæ hæc omnia describuntur. Ita quē creatio lucis, & creatio Angelorum, punctio malorum, & retributio bonorum, solius omnipotentiæ, & infinitæ bonitatis Dei sunt.

Angeli.

B. Thom. 1.
p. q. 50. art. 3.
lob. 25.

Numerus angelorum (vt B. Thomas afferit) ita res omnes alias superat, quemadmodum cæli magnitudo longissimo interallo omnium corporum magnitudinem superat. Hinc sanctus Job ait. Nunquid est numerus militum eius? Quo loquendi genere innumerabilem esse angelorum exercitum intelligimus.

B. Thom. 1.
p. q. 50. art. 4.
in corpore.

Statuamus etiam hic & illud, quod idem B. Thomas ait, scilicet omnes angelos specie differre, sicut differt aquila à Columba, & ciconia à miluo, &c. Et cum hoc attendite Aristotelem dicere, rerum species numerorū rationem imitari, vt videlicet, quem admodum superior numerus inferiorē continet, & aliquid sibi proprium adjicit: ita superior species, tum inferioris perfectionis tum etiam suam & peculiarem cōtinet. Ab infimo ergo angelorum ordini amur, quem statuamus res omnes corporeas perfectionis & pulchritudinis suæ decore longe superare, quod facile indi-

Daniel. 10.

cat angelus ille qui Danieli apparēs, pulchritudinis suę specie, atque fulgore prophetam pene exanimauit, vt ibi narrat sacra scriptura. Et secundus angelus inferioris angeli pulchritudinem, & suam item peculiarē retinet. Tertius vero angelus vtriusq; præcedentis, & suam item speciem atq; decorem superaddit. Quartus vero angelus omnes has perfectiones amplectitur, & suam item, qua in noua specie constituitur. Hac igitur ratione, per omnes angelorum ordines in hac creaturarū scala ab inferioribus ad superiora conscententes, ad supremū vñsq; seraphicū ordinem, qui Deo coniunctissimus est, perueniamus. Cum hic igitur omnes inferiorū angelorū perfectiones, pulchritudinesq; & suā item continueat,

20 tineat, angeli autem (ut antea diximus) numerari non possint: quales, quæsio, illa species, & pulchritudo erit, quæ vna innumerabiles intra se perfectiones, virtutes, & pulchritudinem continet? Est ne vlla dicendi facultas, quæ hoc posse dicendo consequitur? Minime sane. Hinc viterius gradus ad ipsum rerum omnium, atque angelorum dominum faciamus, qui & has omnes perfectiones, & infinitas alias, quæ diuinatatis propriæ sunt in se uno continent. At si ante splendidissimum solis iubar, fulgorum suum sydera tueri non possunt, & perinde sunt, quasi non essent, consequens est, ut omnes omnium rerum atque angelorum perfectiones, omnibusque creatuæ pulchritudo diuinæ pulchritudini collata vix vlla sit. Hac igitur ratione pius homo se se angelorum choris inferens ex illorum pulchritudine immensam diuinæ maiestatis pulchritudinem contemplatur. Quam rem Do-

21 minus in libro Iob significare videtur his verbis. Nunquid ad **Iob. 39.**
præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponit nidum suum? In petris manet, in præruptis silicibus commoratur: inde contemplatur escam. Quem locum Beatus Gregorius eleganter explanat: ut videre est infra litera. C. titulo, contemplatio.

Angelis suis Deus mandauit de te, ut custodiatur te in omnibus vijs **Psal. 90.**
tuus inquit regius vates. Prouidissimum est Deus Christiane, si qui de tatis principibus mandauit de te, & quod est dignissimum omniveneratione, non vni angelo duntaxat mandauit de te, sed angelis suis. O admirabilem Dei dignationem! o singularem angelorum obedientiam! o hominum summum pretium, cum ipsi tandem sint vniuersa vanitas! Sed quid mirum si Deus mandauit angelis de te, siquidem & filio suo mandauit de nobis non solum
22 ut custodiret nos, sed etiam ut moreretur pro nobis?

A N G E L O R U M C V S T O D I A.

D**R**ophetia Zacharias fatetur vidisse patrocinia angelorum iustis **Zacharia.**
I exhibitæ his verbis. Vidi, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrteta, quæ erat in profundo & post eum equi rufi varij. Difficilis fane prophetia omnium interpretum, tam Latinorum, quam Hebræorum sententia. Ut vatis istius usus planior fiat, consideremus quo tempore, & ad quem finem ei obiecta fuerit. Tempus autem eiusmodi erat, quo magnus timor injectus erat populo Israelitico: cessauerat enim in studio & opere virbis, & tēpli restituendi, edito severissimo prohibente rege Assuero, quo minus ultra edificium progredieretur: vexabant enim eos, & varijs contumelij appetebat homines vicini,

& nomina eorum detulerunt apud regem, quod vrbs illa valde

olim rebellis fuerit multaque bella gesserit: qua propter iussu,

& autoritate regis opus eorum vi, & armis intermittere coegerunt:

1. Esdræ. 4: quod narratur in libr. 1. Esdræ. Tempus igitur istiusmodi erat.

Ad hunc vero finem vaticinati sunt Zacharias, & Aggæus nomine Dei omnipotens, quo animos Iudæis facerent, & ad

opus repetendum vrgerent per quatuordecim annos intermis-

2. Esdræ. 5: sum, quod eodem libro Esdræ significatur, & ex illorum prophetia cognoscitur. Animaduertendum etiam est, quod Zacharias quam primum incepit vaticinari, dixerat: Iratus est Dominus super patres vestros iracundia, &c. Conuertimini ad me ait Dominus exercituum, & ego conuertar ad vos. Hoc est, iram meā sedabo, in meā vos gratiam recipiens, & calamitates, quas iratus intulit depellēs, ac malis medebor omnibus quae inueni-

24. nec erit posthac, si vobis ego operā ferā, quod regē magnū Persarum timeatis: siquidē ego sum Dominus exercituū, ac proinde possum meis copijs quemcūq; hostem propulsare. Quod ut

planius fieret, maiorq; Iudæis animus accederet ostēdit tūc Deus omnipotēs exercituū, & copias suas Zachariæ Prophetæ eadem

prope forma, qua olim famulo Elisæi timenti exercitū Syrorū, D'ei præsidū, quod aderat Elisœo, demonstratum est, vt scribitur

in. 4. lib. Reg. vbi dicitur. Aperuit Dñs oculos pueri, & vidit, &

ecce mons plenus equorum, & currū igneōrum in circuitu Elisei.

Eodem ergo modo, vt populū metu perculsum propheta excita ret, vidit per noctē, & ecce vir ascendens super equū rufum, &c.

Equites hi erant angelii Dei, qui ob eam rem equis vectos se ostendunt, vt speciem exercitus, & hominū paratorum ad auxiliū fe-

rendū præferant, vt narratur accidisse puero Elisei loco iā cito-

25. to: tum vt celeritatē significet, qua Dei iussa exequūtūr: nā is, qui

vir hoc loco vocatur, paulo post vocatur angelus. Erat igitur an-

geli. Ascēdebat, ait, super equū rufum Hebraicē, edon significat rubrū. In equis autē est color fulvus, Hispane, (alazan) & post

eu equi russi, Hispane (alazanes) & varij, Hebraice, serūquim, hoc

est varij. Et septuaginta interpretes verterūt, varijs coloribus, &

maculis fulvis albis, atq; nigris, Hispane (oueros remédados.) Alij

equi erāt albi. Equi autē ponūtur pro ijs, qui in equis sedebāt: vt

colligitur ex clausula inferius posita, in qua dicitur respondiſſe angelo, qui stabat inter myrteta. Hi vero diuersi colores,

4. Reg. 6.

varia

35 varia munia significant, quibus funguntur angeli, dum hominū commoda procurant: neque oportet accuratius singulos colores ad diuersa officia munera referre, ne dum nimis subtilest vide ri volumus, puerilem explanationem faciamus: non enim oportet (vt ait Beatus Chrysostomus) omnia in parabolis quadrare. Equi igitur hi stabant inter myrteta, id est, in locis myrtis con-sitis. Myrti Hispane, arrayan, fideles, bonos, ac pios viros signi-ficant. Ut enim myrti perpetuo viuunt, nec atescunt vñquam, nec folia amittunt, ita in bonis viris, quandiu tales sunt, non arer cit charitas, sed virore semper gratia decorantur. Vnde in Psal-mo dicitur de viro iusto. Et folium eius non defluet, & omnia quæcunque faciet, prosperabuntur. Afferunt enim myrti flo-res amoenissimos, maximoq[ue] odore fragrantes. De viris vero iustitiae, & virtute præditis Beatus Paulus ait. Dei bonus odor sumus. Significant igitur myrti viros probos, suntque angeli in-ter myrteta, hoc est, inter bonos viros versantur, vt eos seruent. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, ait Dauid. Sed illud animaduertere debemus, quod dicit hu-
ijsmodi myrteta esse in profundo. Quod historice, & literaliter Vatablus, & multi Hebræi de Babylonia interpretantur. Quan-do igitur myrti, id est, iusti sunt Babylonie, id est, aduersa, & calamitosa fortuna confliquantur, incommidis omnibus, angu-stijs, & detrimentis afficiuntur, nemo putet à Deo hominum li-bitine esse relictos, sed maximo potius tunc angelorum præsi-dio muniuntur, neque ullo tempore magis boni viri opem diui-nam experiuntur, quam cum sint hominum auxilio destituti.
 27 Cum infirmor, tunc potens sum, ait Beatus Paulus. Dauid etiam inquit: Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde. Quæ cō-
solatio viros sanctos in maximis calamitatibus vehemēter suste-tat. Ita Christus Saluator noster ait. Venit hora vt me solum re-linquatis, & non sum solus, quia pater mecum est. Idem etiam sibi polliceri potest vñusquisque pius, cum amicis, & cognatis
in angustia positus, se destitui viderit, & secum meditari,
quod hic noster propheta narrat, magnam an-gelorum multitudinem stare inter myr-teta, quæ erant in pro-fundo.

A P O S T O L I

Domini.

Isai. 1.

Irenæus. lib.
c. 8.Beatus. Augustia.
serm. 6. super
Matth.Isichi. lib. 7.
Leuit. in lib.
ta verba qui:
domus viriū
leuitarum.

Euseb. lib. 1.

c. 36.

POST Q V A M sanctus Propheta Isaias dixit. De-
 relinquetur filia Sion ut vmbraculum in vinea, &
 sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas, que va-
 statur, addidit. Nisi Dominus exercituum reliquis-
 set nobis semen, quasi Sodoma fuissimus. Quando
 (inquit Sanctus Irenæus) relinquetur Sion? Nempe quando ve-
 nerit veritas, quando cessauerit typus, quando nullius erit fru-
 ctus, ut subuertitur casula, siue vmbraculum in vinea facta vin-
 demia quia nullus est iam collecto omni fructu, vsus vmbra-
 culi, illuc enim se abdebat cultos vineæ, ut seruaretur fructus,
 collectis fructibus, vmbraculi nullus est usus. Hæc omnia iam
 impleta sunt. Verum Beatus Augustinus in Euangelium Mat-
 thæi inquit. Quo modo dicit Isaias. Derelinetur filia Sion,
 cum dixerit David. Non derelinquet Dominus plebem suam?
 Gratiae (respondit sanctus Doctor) imputandum est, quod
 plebs tua in qua tu es, electa est, quia ut esset aliquid residuum
 gratiae in te Dei, non tuum meritum fuit, quod Isaias ait. Nisi
 Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma
 fuissimus. Quod interpretans Beatus Paulus ad Romanos scri-
 bens ait. Reliquæ per electionem gratiae saluæ factæ sunt, si au-
 tem gratia, non ex operibus. Hæc autem gratia, ut scilicet reli-
 quia Hebraeorum saluarentur per beatos Apostolos ministra-
 ta est. Nam (ut Isichius inquit) si non relictum esset semen Apo-
 stolorum, nihil prohiberet in modum Gomorrhæ & Sodomæ
 omnem plebem Iudaicam perire, sed Apostolorum causa non
 omnes perierunt. Eusebius Cæsariensis etiam cum explanasset
 superiora verba. Derelinetur filia Sion, & descripsisset ditu-
 tas vires Iudeæ à Romanis, absumpta incendio Hierosolyma,
 subiicit. Residuus fuit Apostolorum chorus, & qui ex Iu-
 deis crediderunt ad instar feminis, qui peragrarunt omnes ter-
 ras & semine Israelitico compleuerunt orbem, ex quo semine
 se se fustulere spicæ pulcherrimæ, & speciosissimæ, hoc est,
 Ecclesiæ

- 4 Ecclesiæ toto orbe dispersæ, quod significari ait his verbis Isaïe.
 Nisi Dominus reliquisset nobis semen, &c. B. Augustinus rursus ad Simplicianum scribens hunc locum elucidans inquit. Quod alibi reliquias, hic semē dixit ut appareret reliquias illas paucas velut semen suis, vnde messis toto orbe consurgere. Ex his omnibus apparet, quod cum Hebraice sit: Nisi Dominus reliquisset nobis residuum, vel reliquias, & septuaginta interpretes verterint pro residuo semen, idem esse residuum, quod semen. Vnde apparet magnam Sacrae scripturæ lucem illos septuaginta interpretes attulisse, interpretantur enim semper ad lucem euangelicam scripturam diuinam trecentis annis & eo amplius ante scripta Euangelia sacra, quæ quidem res quantum commoditatis Ecclesiæ Catholicæ attulerit, quantumque Dei optimi maximi in ecclesiam suam fuerit beneficium nemo poterit verbis ullis explicare. Trecentis enim annis ante tempora Christi Iesu seruatoris nostri refellunt impios Iudæos, & Judaizantes, & verba Euangelica nobis repræsentant. Dicit Iudæus, & fortasse etiam Theologus plentissimus, & vir optimus. Mallem reddidissent fidelissime verba Hebræa, & ea numerassent mihi, nec ea interpretarentur, ita tu quidem, non certe hoc mallet sancta Ecclesia, quæ hanc interpretationem (quam illi septuaginta viri non temere interpretati sunt, sed ex alijs Scripturæ locis fecerunt paraphrases, ut huius loci faciunt paraphrasim, & postremo versu capitis sexti, & semen sanctum crit, quod steterit in ea) habet inter alia inconcussum, & in expugnabile suæ veritatis propugnaculum, quod septuaginta interpretes tanto tempore ante scripta sacra Euangelij verba sonent euangelica. Vis scire hoc sibi palmarium putare Ecclesiæ. Hac vna re probant omnes veteres instinctu Spiritus sancti versionem septuaginta interpretum esse textam, quod tanto ante tempore Apostolica, & Euangelica verba sonent. Vis intelligere Ecclesiam Catholicam has paraphrases amplecti & Sacram scripturam putare editam Sancti spiritus afflatu? Accipe argumentum insolubile. Doctior omnibus Rabbinis Beatus Paulus erat, & præterea ita commendatus à Sacris scriptoribus, ut eum sic citent. Paulus ille, in quo Christus loquebatur. Rursus, Paulus ille, qui in cœlos raptus vidit arcana Dei interpres optimus scripturæ, tamen hic Pau-

B. August. ad
Simplicianum
1. q. 2.

Ius tot nominibus commendatissimus, cum sciret Hebraice 7
 esse: Nisi Deus Sabaoth reliquisset nobis residuum, citat hunc
 locum iuxta translationem Septuaginta interpretum ad Roma-
 nos scribens. Et hoc est quod doctissimi viri adducunt ostendentes non esse contemnendam translationem Septuaginta in-
 terpretum citatam ab Apostolis, & Euangelistis, etiam cum non reddit ad verbum lectionem Hebream, sed paraphrasim fa-
 cit ex alijs locis potius, quam interpretationem. Quod etiam ar-
 guimentum insolubile putat Beatus Augustinus, factam esse
 translationem Septuaginta virorum afflati Spiritus sancti cum
 & lib. 18. ca. 2. de doctrina Christia-
 na. c. 15. 4. & 45. & li.
 2. de doctrina Christia-
 na. c. 15.

D. Augustin. lib. 5. de Ci-
 vit. Dei. c. 14. & lib. 18. ca.
 2. de doctrina Christia-
 na. c. 15.

Quod etiam arguimentum insolubile putat Beatus Augustinus, factam esse translationem Septuaginta virorum afflati Spiritus sancti cum æquè citetur ab Apostolis, & Euangelistis, etiam cum non exprimit eadem Prophetæ verba, sed sensa: quod certe fieri nullo modo potuisse putat, nisi Spiritus sancti instanti esset edita. 8 cum ergo sancti Apostoli semen sint, ex quo tot fructus in sancta Ecclesia prodierunt, manifeste apparet, quantum illis amoris, gratitudinis, & deuotionis debitores sumus.

Apostoli Domini.

Marci. 13.

Loquens Dominus noster Iesus Christus cum suis sanctis Apostolis apud Beatum Marcum dixit eis. Ante reges, & præsides stabitis propter me in testimonium illis. Vide sapientiam saluatoris, statim in exordio firmum fundamentum, & baculum robustissimum imbecillitati carnis humanæ concessit ad edificandum magni ponderis arcem & ad incedendum securè inter difficiles ac lubricos casus vita humanæ quod est hoc fundamentum, qualisq; est baculus, in quo etiam inter inimicorum furias, & enses fragilis caro secura incedit? Nonne audistis Dominum dicentem. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum? In his verbis dulcorabat amaritudinem præsentium laborum, qui quidem immensum gloria pondus operantur, cum ipsi sint leties, & momente dum propter Christum Dominum sustinentur. Propter me, dolorem, & angustiam omnem in gaudium conuertit saluator in hoc verbo, propter me, propter amorem meum, propter exaltationem nominis mei. Quid (dic mihi) difficile in angustijs Apostolorum, cum haec omnia patientiam illorum confirmet? Quid amarum, aut ferum in persecutionibus, in carcerebus, in fame, in siti, in frigore, in nuditate, in itineribus, in falsis atribus, in peri-

Matth. 5.

10 periculis, denique in morte, cum hæc omnia propter illum, qui
 dilexit nos, & se ipsum tradidit pro nobis sustineantur? Ex hoc
 Apostoli gaudentes ibant à conspectu concilij, quoniam digni-
 habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Rape ab ore Chri-
 sti o homo verbum istud, propter me: absconde illud in medijs
 visceribus cordis tui. Hinc ignis ardentis dilectionis accenditur.
 In hoc verbo dicebat Beatus Paulus: Ego non solum alligari, sed
 & mori paratus sum. O si sciret nostrum cor quantum est ver-
 bum istud, propter me. Cum audis in Prophetam propter te mor-
 tificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis (quod
 propriè de Apostolis sanctis prædictum est, sicut testatur Bea-
 tus Paulus ad Romanos scribens) intellige omnia, quæ legis, iu-
 gem scilicet totius diei mortificationem, ita ut non concedatur
 11 respirare, quæ non nimia, non grauis nobis apparere debet, non
 fugienda propter eum, qui dilexit nos. Hic finis, & initium ope-
 rum, vel dolorum ornat, magnificant, & superexaltant sancto-
 rum æruminas, vigilias, & mortificationem, & occisionem. Prop-
 ter me, inquit. Nec David expauit in verbo Saulis: nō habet rex
 sponsalia necesse, nisi tantum ducenta præputia Philistinorum,
 sed abiit in Acharon, & percussis ducentis Philistæis annumer-
 uit præputia eorum regi ut fieret gener eius. Amabat Michol
 David, inquit Sacra scriptura. Denique Dominus ad Ananiam,
 cum esset Paulus Damasci, de illo inquit. Ego ostendā ei, quanta
 12 oporteat eum pro nomine meo pati. Ut fiat gener regius David
 tot viros regi inimicos percutit, iugulat, & adducit, signa certi-
 sima magnifici facinoris, præputia, inquam, ex quibus constabat
 non fuisse de filiis Israel, qui circuncisi erant, præter hoc quod
 notatu dignissimum est verbum David ad seruos Saulis. Num
 parum videtur vobis generum esse regis? Ego autem sum pau-
 per, & tenuis. Quæ verba si intro aspexeris satis ardenter & hu-
 mili corde te accinges, ad difficultia quæque pro triumpho, & glo-
 ria regis cœlestis. In testimonium illis. Quid est in testimonium
 illis? Perhibendum à vobis de me ut conuertantur cum videant
 idiotas, & illiteratos supra sapientes firmissimos, & constantissi-
 mos, offerentesque corpora sua tyranno, & carnifici sine spe pre-
 sentis remunerationis. Magnum testimonium hoc erit, cum faci-
 le sit eis intelligere, quod solo autore Deo hæc fieri possint.
 Quod si illud testimonium non acceperint, inexcusabiles sunt:

*num ex duobus sequitur ex fidei testimonio, aut conuerſo,^{10, 13}
& fides in illis, qui crediderint testimonio : vel ut inexcusabiles
sunt coram Deo, quia non receperint testimonium hoc?

Apostoli Domini.

3. Reg. s. c.

A Postolorum dignitatem, & gloriā declarat lapidum pulchritudo, quæ templo Domini fundāmentū p̄ebuerunt, de quibus sic legimus in libris regū. Precepitque rex ut tolleret lapides preciosos in fundāmentū templi, & quadrarent eos, quos dolauerunt cementarij Salomonis, & Hirani. Hoc ad spiritualis templi, hoc est ad ecclesiæ fabricam spectat. Quis enim ad ædificij fundāmentū exculptos lapides aptari vidit, cum ad hoc crudissimi quicquid elegantur? Quo circa huiusmodi lapidum electio mysterio vacare non potuit. Mysterium vero est,¹⁴ quia illi lapides sanctos apostolos significabant, qui fundamenta sunt sanctæ Ecclesiæ, & magistri totius orbis, electi à Christo Iesu Redemptore nostro in testimonium omnibus gentibus. Sed dicas forsitan. Omnis homo, teste Sacra scriptura, mendax est, imo plus aliquid dico, nam vbi nos legimus in Psalmo. Omnis homo mendax, alia translatio habet, omnis autem homo mendacium. Ergo cur homines elegit Dominus in testimonium omnibus gentibus, siquidem omnes mendacium sunt? Respondeo non idcirco mendacium hominem dici, quod nihil sit veri in ipso, aut in sermone eius, sed quia plus habet de falsitate, quam de veritate, plus de non ente, quam de ente, plus de insipientia, imprudentia, iniustitia, stultitia, quam de virtutibus oppositis, natura impotens, animo duplex, malitia fallax, vanus incon-¹³ stans, corde denique prauo, ac inscrutabili. Hęc autem de homine dicta intellige pro statu naturæ corruptæ, & ut homo tantummodo est, nec dum sanctus, aut spiritu Christi illustratus, secus enim est de eo, qui virtutibus pollet, & donis de sursum a patre luminum acceptis. Nam eismodi plus aliquid est, quam homo, quia homo diuus diuino lumine supra se eleuatus. Et certe in quantum talis, verax est, & veritatis doctrinam in alios transfundere potest ad instar lunæ, quæ, dum accipit radios a sole, potest & alia corpora illuminare, & quatenus ipsa participat a sole, potest plus, minusve illustrare alia. Porro si aspectum solis non accipiat, nec ipsa quidem videri potest, quales

Psalm. 125.

simile.

16 les fuerunt sancti Apostoli, quia in illis non proprius, sed Dei
 spiritus loquatur, quem acceperant abunde. His rocul du-
 bio fuerunt veri sapientes. Quo titulo indignèsi sunt omnes in-
 fideles. Nunquid sapiens dici potest, qui nec sibi quidem noti-
 tiam habet? Sui autem notitiam quomodo habere potest, qui
 nescit Deum à quo factus est? Nescit felicitatis aeternæ beatit-
 dinem, cuius gratia factus est, nec viam cognoscit, quaitur in
 illam, nescit vulnera naturæ humanæ, nescit propriam insuf-
 ficientiam ad bonum, nescit regenerationis, & gratiæ superad-
 dendæ necessitatem, dumque aequitur intellectu essentiali
 eius naturæ quam à progenitoribus morituræ carnis accepit
 vix dimidiām sibi notitiam habet. Ignorat enim, quod nasci-
 mur omnes filii iræ venundati sub peccato in damnationē
 17 mortis aeternæ, quam nullus unquam hominum per se euader-
 potest villo studio virtutis. In super nescit mediatorem Iesum
 & sanguinem redēptionis eius, & modum, quo liberamur
 peccato, à seruitute, à morte, & damnatione in vitam gratiæ, vi-
 tam gloriæ, vitam sempiternam. Nescit resurrectionem ex
 mortuis. Denique & ignorat, qua tandem ratione fluxa, &
 caduca mundi huius transitus sint in statum quendam aeternita-
 tis. Hæc autem & cætera huiusmodi quoniam non discuntur
 nisi verbo Dei. Ideo dicendum est cum Ecclesiastico, quod fons Ecclesi. 14
 sapientiæ sit verbum Dei in excelsis: & ingressus illius manda-
 ta aeterna. Ideoque & iniusto titulo possederunt nomen sapien-
 tis septem illi, quos Græci vocaverunt sapientes. Quod ani-
 madueritens Pythagoras prudenter recusauit appellationem So-
 18 phi, hoc est sapientis, dicens quod nullus mortalium, sed solus
 Deus sit sapiens, quanquam & hoc non omnino sapienter di-
 xerit, addere enim oportebat, & cui voluit Deus ruelare per
 verbum suum, vel ei, qui Spiritum sanctum acceperit ex Deo,
 dicente Salvatorem. Confiteor tibi pater, quoniam abscondisti
 hæc à sapientibus, & prudentibus (scilicet huius mundi) & re-
 velasti ea parvulis. Non igitur Philosophi mundi sed nos Chri-
 stiani sapientes esse possumus, quia nobis factus est Christus Je-
 sus sapientia. Et etiam quia magistros sapientissimos ple-
 nos Spiritus sancti nobis præbuit sanctos, Matth. 11. 28
 scilicet Apostolos, 1 Pet. 1. 11
 suos. 2 Cor. 11. 12

Questio est scitu dignissima, quare sancta mater Ecclesia in festiuitatibus Apostolorum, quando eos magis honorare debebat defectus ipsorum refert: sicut videre est in die S. Thomæ, & in die S. Ioannis Evangelistæ ante portam latinam, & in die S. Iacobi, & in die S. Philippi: atque in die diui Matthæi, in quibus decantantur Euangelia defectus horum sanctorum recitatio. Referunt historiographi in legibus Romanorum scriptum esse, quod in die triumphi alicuius hoc est [Que en el dia del triunfo fuesen algunos soldados en medio de aquellos aplausos, y loores diciendo baldones al triumphador, y dandole en la cara con las faltas que tenia, porque viendose en tanta alteza aquél que triumphaua no se ensoberueciesse.] Sed cum gloriostis apostoli (quorum gloriosum triumphum in festiuitatibus eorum sacro 20 sancta celebrat Ecclesia) tam felici, ac seculo statu perfruatur, ut nulla sit suspicio, quod in eos aliqua superbia macula possit incidere, idcirco merito admirari possumus, quod in diebus, & festiuitatibus eorum sacro sancta Ecclesia ipsos dedecore, & ignorancia afficiat, maxime cum caelestis sponsus huius sanctæ Ecclesie de ea in Canticis dicat. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum. Vbi comparat oculos eius cum oculis columbarum. Sicut enim columba oculos figit in granis, quæ magis munda sunt, ut ipsis & non alijs immundis satietur: ita sacro sancta Ecclesia bonis exemplis sanctorum pascitur & confortatur. Quare ergo in celebritatibus sanctorum Apostolorum oculos collocat in imperfectionibus ipsorum, & de illorum ambitione, infidelitate atque cupiditate agit? Ad hoc responderetur ipsam diuino spiritu afflatam, & gubernatam hoc facere, ut videlicet apertius ostendat gloriam Dei, qui tam vilibus instrumentis tam sublimia opera egit, qualis fuit conuersio mundi ad sacro sanctum Evangelium per apostolos ipsos de peccatoribus tam magnos sanctos efficiens. Refert Plinius in sua universalis historia, inclitum illum pictorem Appellem nigro; ac deformi carboni figuram quandam hominis tam ad vitium depinxisse, ut per illam imaginem proprius homo cuius erat illa figura facile cognitus fuerit. Et quamvis in alijs figuris, quas elegantissime depingebat, magnum nomen, & famam comparauit, plus tamen acquisiuit propter hanc, quam in conspectu regis Ptolomei depinxit, si qui-

Cant. I

Plin. lib. 35. c. 12.

22 siquidē non penicillo aut perfectis alijs coloribus, sed rudi carbone tā viuum ex̄plar repente, ac perfectissime effecit. Nam perfectio artificis conspicitur aperiē, dū perfecta opera imperfectis instrumentis facit. [Esta es vna de las pr̄ueas de quien Christo Salvador del mundo era, pues con tales instrumentos hizo tan alta, y tan maravilloa obra. Idecirco D. Paulus ad Corinthis scribens inquit, Insumā mundi elegit Deus, vt fortia confundat, & cōtemptibilia elegit Deus, & ea, quā non sunt, vt ea, quā s̄unt destrueret, vt non glorietur omnis caelō in cōspectu eius, hoc est, vt homines non gloriarentur, se tantum, ac tam excellens opus fecisse, siquidem Deus autor illius fuit ipsi verō velut quādam instrumenta, quibus idem Deus tam admirabilem virtutem communicavit, vt fortia quęc; confundaret. Atq; ita Diuus Hieronymus de Sanctis Apostolis exponit verba illa Iiay Prophete. Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, & terra Nephthali, & nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanē Galilę gentium: populus, qui ambulabat in tenebris, vidi lucē magnā, habitantibus in regione umbra mortis: lux orta est eis. Terra ac regio Galilę erat vilis, & contempta, quoniā ex ea nunquam vir inclitus sciētia, prophetia, vel armis exierat, & ex illa vili & abiecta regione elegit Deus sanctos Apostolos, qui totū terrarū orbē illuminarū: & ibi maxima prodigia Dominus in toto vitæ suæ discursu operatus est, ibi primum publicū miraculū in nuptijs Chana fecit, vbi aquā in vinum conuertit, & ideo ait Sanctus Propheta: Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, & Nephthali, hoc est terra Galilę, quā alleuiavit Dominus, dum ab ea dedecus illud, opprobrium, & ignominia, quam antea habebat, abstulit, efficiens, vt ex illa tam Sancti, tam sapientes, ac tā incliti viri, quales Apostoli extiterunt, exirent. Hic vero vbi nos legimus, Primo tempore, alia translatio habet; primum bibite, id est. Accipite primum gustum, & saporem: nam ibi Dominus prædicare cœpit, & Sancti Apostoli cœlestem eius doctrinam, & admiranda opera degustare cœperunt, propter quod omnia relinquentes ipsum fecerunt. Et nouissimo ægranata est: id est nouissime onerata est beneficijs via maris Galilę gentium. Et quomodo hoc factum est? Populus, qui ambulabat in tenebris, vidi lucēm magnam, habitantibus in regione umbra mortis.

1. ad Cor. 1.

bræ morris lux orta est eis, videlicet admirabilis sanctorum Apostolorum doctrina. Non ergo attendamus patriam, aut regionem sine generationem vel pro anteriori genio, quod mundus tantisper obseruat, sed virtutem duntaxat attendamus. Nam ut Deus hanc hominum superbiam confundet, vilissimos homines, ignorantes, atque ex infinita regione oriundos elegit, eosque nobilissimos, doctissimos, & sanctissimos effecit.

Apostoli Domini.

Matth. 5. c

simile.

Cantic. 7.

Quando Dominus sermonem habuit in monte, vbi legem gratias promulgavit inquit sacer Euangelista Matthæus, quo d'cū sedisset, docebat. [En assentarse el Señor para predicar se denota quan de assiento, y quan de teioso se ha de predicar, y oyrla palabra de Dios.] Cum aliquis conuiuum opiparum, laudem & splendidum, atq; ciborum varietate plenū in uitatis proponeat, statim eis dicere solet Domini ne acceleratis [ne os imateys que nadie os da priesa, todo el dia es nuestro, comed de espacio, que el comer no quiere priesa.] Nam prima digestio fit in dentibus, & si cibus intra dentes bene manditur, melius in stomacho calore naturali de quoquitur, & postquam bene digestus est subtiliter in corporalem substantiam conuertitur. Quādo ad sermonem conuenitis, scitote vestrum amicum Iesum Christū vobis conuiuum præparare, [quien os da priesa assentaoys y descuydaos de los negocios del mundo, que por una hora mas o menos no se han de perder: la primera digestion se ha de hazer aqui si agora entendeys bien lo q; se os predica, y se os asienta bien en el coraçon facilmente medrara vicia la alma.] Attendite etiā quomodo sacer Euangelista ibi dicat, quod sedente Domino, & cōcionem incipere volente, accesserunt ad eum discipuli eius, tanquam magis cupidi cœlestem, ac sacratissimam illam doctrinam audiendi: atq; ita ex ea maius commodum, & utilitatem eduxerunt. De sponsa in Cantico dictum fuerat, comæ capitistuī sicut purpura regis tincta canalibus. Sponsa est sancta Ecclesia Catholica, cuius caput est Christus reparator noster, capilli vero huius sacratissimi capitis sunt sacri Apostoli, qui ad hoc diuinum caput magis propinquique fuerunt, id est [fueron los mas llegados a esta diuina cabeza.] Et sicut capilli non habent aliam virtutem, nisi ea, quam à capite recipiunt, & dum illi adherent crescunt, alter

Apostoli Domini.

151

28 ter vero minime. Sic sancti Apostoli in virtute creuerint perfa
tuor ē Iesu Christi summi boni. Hi autem capilli sunt sicut purp
ura regis tinēta canalibus. [La grana fina se haze desta manera, pri
mero se texe el paño blanco, & sin color, pero despues se tinge en
calderas de tinta fina colorada heruiendo, y de paño blanco que
da de tal manera teñida, que por mucho que le dé clagua no des
dice ni pierde el color.] Así los sagrados Apostolos eran como
paño sin color, sin sabiduria, sin virtud, sin lustre, y sin valor : y
puestos en el golfo dela canal dela boca del Señor recibieron tan
eficazmente la grana de la charidad, y sabiduria diuina, q por mu
chas aguas de tribulaciones, q sobrevinierō en ellos, no perdierō
el color fino de la charidad.] Itaq; de illis bene dici potuit. Aque
multæ non potuerunt extinguere charitatem, vt D. Paul. ad Ro Ad Rom. 8.
29 manos scribens testatur dicens. Certus sum, quod nec mors, nec
vita, nec creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, que est
in Christo Iesu. [Ea almas, que andays tan sin color, y tan sin lu
stre llegaos aca, que aqui tenemos la tinta de grana de aquellas ca
rales preciosas, que es la doctrina Euáglica, teñios con ella y co
brareys color, que no se os caya, sino fuere por vuestra culpa.

Apostoli Domini.

30 **L**oquens Propheta Micheas de legis gratiē tēpque inquit. Et Michæl.5.28
erunt reliquiæ Jacob in medio populorū multorū, quasi ros à Domino, & quasi stille super herbam, quæ non exp̄ctat virū, & non pr̄stolatur filios hominū, hoc est: postquā ille dux, de
quo paulo ante dixerat, qui nasciturus erat in Bethleem, coperit munus suum exercere, reliquiæ Jacob, idest Apostoli, & illi, qui secundū electionē salui sunt futuri inter gentes, quasi ros à Domino, & quasi stille super herbam, quæ non exp̄ctat virum, & non pr̄stolatur filios hominū. Simili metaphorā vobis est Oseas Osez.14.
de Christo Saluatore nostro loquens. Ero quasi ros Israel. Des
cendit enim diuinitus Redemptor veluti ros, sicut in Psalmo di
ctum est iuxta Hebraicam literam, Ex vtebro aurore tibi ros na
tivitatis tue. Fuit enim ros quia in se creditibus, ac in bono per
seuerantibus virorem, atque vigorem contulit, & sicut pleraque alia que de Christo Dño dicuntur, per accommodatiōnē quandā tribūntur A postolis, veluti quod sunt lux mundi, fundamenta ee
clesie, mediatores, & adiutores, vt docet Euthimius in Psalmis Matth.5.
1. Ad Cor.3.4

Ad Philip. 2. primum. Sic etiam erunt ut ros Domini, Quasi dicat. Illis lo- 31
 1. ad Tim. 2. rentissime fecundabunt hominum corda eo modo, quo ros à
 1. Ioan. 2. cælo defluens, & stillæ cadentes super prata sine opere alicuius,
 prata ipsa fecundant, atque miris modis florere faciunt. Ita-
 quereliquia Iacob, id est Apostoli sua doctrina, quam non ab
 hominibus accipient, corda hominum fecundabunt; & quem-
 admodum ros non hominum industria eadit, sed è cælo à
 Deo ipso decidit: sic illi non in persuasione verborum huma-
 nae sapientiae agros cordis fecundabunt, sed in virtute Dei.
 2. Petri. c. 1. Non enim, (ut inquit B. Petrus) voluntate humana allata est
 Actuum. 1. prophetia, sed spiritu Dei dictante locuti sunt sancti Dei ho-
 mines, non prestatibuntur, ut ab hominibus erudiatur, sed qui-
 3. mo. 1. idotæ, & insipientes erant induentur virtute ex alto. Et erunt
 (addit Sanctus Propheta) reliquia Iacob in gentibus in medio 32
 populorū multorū, quasi leo in iumentis siluarū, & quasi catu-
 lus leonis in gregibus pecorū, qui cum transierit, & cœculaue-
 rit, & ceperit, nō est qui eruat, hoc est. Et erunt Apostoli fortis-
 simi, & nullo metu deterreri poterunt, quin munus suū adin-
 pleat prædicādi, erunt veluti leones inter greges pecudum; quo
 efficietur, ut multū crescat, & secundetur credentiū numerus.
 Fuerunt ista duo euāgelicis cōcionatoribus maxime necessaria,
 tū quod nō qualēcunq; doctrinā, sed cœlestē annūtiarent, tum
 quod illā nō aliude, quā veluti rorē de cœlo desuper acciperet,
 vt intrepidij, & fine timore aliquo essent, ut nullis arceri possent
 minis à prædicatione Euāgeliū, sicut factū fuisse legimus. Et ad
 hoc docendū his duobus similitudinibus elegater Sanctus Pro-
 pheta virtutē. Nō desunt tamen, qui per has duas similitudines, 33
 & lenitatem simul, & severitatem Euāgelicę doctrinę & prædica-
 torum eius intelligere voluerint, qui fuerunt valde lenes, &
 suaves inadocēdo, & exhortādo, & valde seueri in reprehēdēdo.
 4. 2010

Psal. 13.

Apostolorum prædicatio.

Vbi nos legimus: In omnē terram exiuit sonus eorū? Pro se-
 no, est in Hebreo, hau, quapropter potest verti ex Hebreo:
 In omnē terrā exiuit regula eorū, vel norma, vel directoriū
 vel perpendicularium, vel edificatio, vel architectūla eorū. Om-
 nia enim hēc quæ hoc nomen significat, Apostolorū predica-
 tionis optimè accommodantur, & ex beato Paulo in Epistola ad
 Roma-

34 Romanos constat, esse locum illum de apostolorum prædicatio-ne intelligendum. Nitatur Christianus concionator, qui Christi apostolos imitari desiderat, ut sit eius concio, regula, vitæq; Chri-stianæ perpendicularum, atque ædificandi ars, & structura. Tunc enim concionator ædificabit, cum eius vita verbis responderit: & ut regula ut rem dirigat recta esse debet, sic concionator, qui alios ad virtutem hortatur, summa openiti debet, ut sit virtutis rectitudine conspicuus. Postquam David postulauit dicens: spiritum rectum innoua in visceribus meis, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me, & postea, spiritu principali (sive ut Beatus Hieronymus vertit) potenti confirmia me: postquam hunc triplicem petit spiritum, statim subdidit. Docebo iniquos vias tuas. Quo petitionis modo ostendit maximum fanorem.

35 Spiritus sancti esse necessarium ad hoc, quod concionator, ut decet, prædicet.

Vide littera R. titulo, renuntiatio-

Apostolorum vocatio.

Venite post me, faciam vos fieri pescatores hominum. Prius quam aliquid dicat, aut faciat Dominus Iesus, vocat apostolos (inquit Beatus Chrysostomus) ut nihil eos lateat verborum eius, neque operum, ut post modum fiducialiter dicere possint: Non possumus quæ vidiimus, & audiuimus non loqui. Cum his pescatoribus pescatus est omnipotens Deus multa millia hominum, quamvis impius dæmonio multo plures pescatur, & causa est, quia etis esca dulcior est humano appetitui, & gratiæ depravatae hominum voluntati. Esca diaboli est falsa voluptas, opù abundantia, inanis mundi gloria, diuitiae, magistratus, potentia, vanitas, dominandi cupiditates. His escis decepti pesces non sentiunt hamum nisi postquam sunt diabolo traditi in eius vincula miseri coniecti. Grauissimus ille Plato, quem sapientissimum philosophorum Homerus vocabat, escam malorum appellat voluptatem, eo quod ea homines capiantur veluti hamo pesces. Et Architas ille Tarentinus asserebat (ut refert Tullius in libro Senectutis) libidine dominante temperantiae nullum omnino locum, neque etiam in voluptatis regno virtutem posse consistere. At Christus Dominus cœlestis pescator, qui vult animas nostras in beatitudinem traducere, ad cœlestem immortalitatem

Ad Rom. 10.

Psalm. 50.

Matth. 4.
Marci. 1.

B. Chrysost.
homi. 7. ope.
impe.
Actuum. 4.

obtinendam pescatur aspera esca, & corrupto appetitui insuauit,³⁷
 nimirum ieiunio, precum crebritate, vigilijs, asperis laboribus
 mundi despicientia, paupertate spiritus, & alijs id genus. Por-
 ro diabolus in iactu retis hoc vtitur artificio, vt quærat aquæ
 venam, qua vnuſquisq; currit. Non enim omnes eodem modo
 aggreditur: hunc druitij tentat, illum voluptatibus: hunc super-
 bia, illum inuidia, prout conspicit yniuscuiusque propensi-
 onem, & affectum. Os retis latissimum est, & introitus apertissi-
 mus, sed exitus difficilis. Et quemadmodum pescator, cum in-
 gentem aliquem pescem capit, non statim violenter eum con-
 stringit, sed extendit filum piscatorium, donec pescis deuoret
 penitus hamum, ne si confestim nimis coercent, scindatur fi-
 lum, & seta & ita pescis ausugiat: sic diabolus cum peccato-
 rem hamo suo deuinctum tenet, mortifero scelere constrictum,³⁸
 & illecebris voluptatum colligatum, non illum statim oppri-
 mit, & exasperat, ne vehementer à demone irritatus, & conci-
 tatus vincula abrumpat, & euadat. Mulcet ergo illum, & per-
 mitit in alias virtutum actiones incumbere, vt paulatim ha-
 mo flagitijs irrestitus, ipse sibimet exitium pariat. Extendit ita-
 que dæmon setam seu filum piscatorium, non ut peccatorem
 dimittat, sed vt securius teneat. Herodi, hamo suo compre-
 hensio permittebat, vt Ioannem Baptistam audiret, eiusq; con-
 filio nonnulla facta ad iustitiae normam dirigeret, donec illum
 penitus horribilibus maleficijs occisum in sempiternum inferni
 barathrum dimisit. Cæterum præfules, & concionatores, & om-
 nes denique pescatores salutis animarum cum aliquem extraxer-
 int, & pescati fuerint de mundi flagitijs, non debent illum ili-
 co constringere, vt vno die eum perfectum euadere cogant, ab-
 scindet enim filum & ausugiet tam subita territis difficultate:³⁹
 sed arundinem mediocriter extendentes & filum prudenter
 interdum laxantes apprehendere debent animas esca proposita:
 diuiniamoris. Elegit Iesus duodecim, quos Apostolos nomi-
 nauit: inquit Beatus Lucas. Fuerunt autem duodecim Apo-
 stoli in duodecim pueris Davidis adumbrati, qui fortiter occubue-
 runt in prælio, sed David victoriam reportavit. Nam etiā duo-
 decim Apostoli mortui sunt aduersus mundi dolos pro Christi
 veritate certantes, vicit tamen Christus Apostolium Domi-
 nus, & per ipsos de mundo gloriose triumphauit. Ut in mundo
 natu-

Simile.

Marci. 6.

Luc. 6.

L. Reg. 2.

4 naturali per duodecim signa Zodiaci Sol conficit cursum suum
 admirabili ordine & celeritate: sic in mundo spirituali Christus
 Iesus verus Sol iustitiae per duodecim Apostolos dederit, qui
 eius fidem prædicauerunt, & sanctum nostrum eius per cunctas
 nationes celebrarunt: & per eos ipse a spiritu dæmonis ty-
 rannidem euerit: & expulsi tenebris ingenti splendore mun-
 dum illustravit. Est autem Zodiacus circulus in sphera cælestis
 duodecim continens signa, dictus à nomine græco, Zoi, quod si-
 gnificat vitam, & substantiam: quoniam à vero Sole iustitiae vi-
 tam habemus, & per illum subsistimus, & (ut ait Diuus Paulus in
 Actis Apostolorum) in ipso, nimirum Deo, vivimus, mouemur,
 & sumus. Ut dies artificialis fuit in duodecim horas distributus:
 sic oportebat, ut dies gratiæ, & tempus lucis Euangelicæ duo-
 deim haberet Apostolos, qui cælestis luminis claritatē per om-
 nes orbis regiones propagarent, & falsorum deorum cultum
 delerent. Et ne mundus Apostolorum victoriam humanis viri-
 bus tribueret, eos elegit Deus, qui essent in mundo pauperes, in-
 sipientes, & abiecti. Hoc quidein est quod ait B. Paulus Instru-
 mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi &
 contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt
 destrueret. Accedit ad hoc, quod ea, ad quæ mittebantur Apo-
 stoli, cælestia erant, non terrena: quam ob causam oportebat,
 missos ad illas ad cælum aspirare, & non ad terram. Cum autem
 pauperes spiritu in cælum libentissimi, & frequentius mentis ocu-
 los coniijciant, quam iij, qui ad mundi diuitias aviditate incensi ra-
 piuntur, aperte ostenditur, finisse pauperes conuenienter missos
 ad Evangelium prædicandum, non autem eos, qui diuitijs affluebāt.

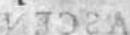
Misit Christus Iesus verus mūdi Redemptor Apostolos suos
 quasi ignis scintillas suas: ut sicut ignis in scintillis suis aspicitur,
 sic in eorum miraculis, & virtutibus, & sapientia, & ignorantia ver-
 bis diuina potentia agnoscetur. De quolibet isto inquit Psal-
 modiographus. Disponit sermones suos in iudicio: quod verti po-
 test: Disponit verba sua in mensura, vel, perpendit verba sua ad
 normam. Vel mensurat verba sua iuxta legem. Vel metitur in-
 pensas suas in mensura. Si ergo quilibet iustus ita sermones
 suos disponit, quid facerent illi iusti diuina gratia re-
 pleti, qui spiritum sanctum in linguarum
 figuram receperunt?

ASCENSIO DNI.

Canticor. VI.
tim. c.

N hoc sacratissimo die vehementia sponsæ adim-
pleta sunt desideria in ultimis Canticorum verbis si-
gnificata, ubi ipsa charissimum suum sponsum allo-
quitur in hunc modum. Fuge dilecte mi, & assimi-
lare capere, himuloque ceruorum super montes aromatum.
Quid est hoc est o sponsa sancta? Ita dulcissimum a te expellis
sponsum, haec sunt anxietates, & solicitudines, quibus dicebas:
Osculetur me osculooris sui? Haec sunt suspiria, quae ab imo pe-
ctore trahebas dicens. Veniat dilectus meus in hortum suum, &
colligat fructus pomorum suorum? Haec sunt curæ, quibus nocte
pallium amittens eum querebas, & a custodibus civitatis inter-
rogasti. Num quem diligit anima mea vidistis? Quare ergo nunc
tanto scrurore, & desiderio ei dicas: Fuge dilecte mi? Tam cito te
tam suavis sponsus satianit? Nunquid ignoras ipsum de se di-
cerè. Qui edunt me adhuc esurient? Ad hoc respoudetur, quod
cum sponsa ardenti desiderio postulat. Osculetur me oscu-
lo oris sui, & veniat dilectus meus in hortum suum, incarnationem
verbi æterni desiderando petit: quando autem ipsum in
mundo iam vidit, postquam terrarum orbem cœlesti sua prædicatio
ne, ac miraculis coluerat, sciens ipsa sponsa confirmationem
ac firmitatem sanctissimæ fidei nostræ consistere in Spiritus
sancti Aduento (qui non poterat esse, nisi prius Iesus Christus
Reparator noster in cœlum ascenderet, ipse enim dixit: Si enim
non abiero, paracletus non veniet ad vos: si autem abiero mit-
tam cum ad vos) idcirco sponsa maxima cum solicitudine,
& anxietate ab sposo exposcit. Fuge dilecte mi. Quod per-
inde est, ac si dicaret. Aduentus tuus o sponse dilectissime è
cælo in terram mihi gratissimus fuit, & humano geneti sumi-
num bonum: redditus autem a terra in cœlum non minus uti-
lis, ac fructuosus erit: ideo fuge dilecte super montes aroma-
tum. Unigenitus filius Dei ingrediens mundum insingula-
re certamen cum damone, morte, inferno, ac culpa inimicis
fortissimis, ac potentissimis descendit, quos omnes superauit.
de illisque illustrissimi triumphavit, & in primis de Diabolo, vt
optime Divus Paulus significat dicens. Spolians principatus
& po-

Ioan. x. 6.

Ad Cœlest.
2. c.

- 4 & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Non sunt inferioris ordinis Angelorum principatus, & potestates, & virtutes sed omnes illos evanescerunt & traduxit, id est, mire confundit, & exemplum fecit esse confusionis, cum principes malignos tenebrarum præda, quam tanto tempore occupauerunt, spoliauit. Eorum potentia supra omnium rerum virtutem, & potestatem erat, adeo quod Michaeli Archangelo unus eorum vim studebat inferre super reuelando corpore Moysi, sicut nobis tradit B. Iudas Apostolus. In quo cōflictu Michael Archangelus non est ausus inferre iudicium blasphemiarum, id est, non blasphemauit eum quasi pessimam creaturam, sed modeste compescuit superbiam illius per diuinum imperium inuocatum. Imperet, inquit, tibi Deus. Quare Michael diuinum imperium, & auxilium aduersus Diabolum disputas implorat? Quia certe nō valet in puris naturalibus ei villo modo resistere, sed nomine, & virtute ipsius Dei illum, & omnes Angelos suos de coelo eiecit: cuius auxilium B. Michael nunc inuocat pro hac victoria in monte Sina super corpus Moysi cū ipse Satan aspergisse volebat, ut filii Israël super illo idololatrarent. Dei namq; propriū est Dæmonibus imperare, nec villo modo possunt ei resistere, sicut B. Michael dicit: Imperet tibi Deus. Per huiusmodi ergo imperium, & coarctationem Dæmoniorum virtus diuina Iesu Christi Redemptoris nostri declarata fuit, & irrefragabiliter demonstrata, siquidem nec Michael potest illud facere propria, ac naturali virtute, & potentia, sed inquit. Imperet tibi Deus. Spoliauit igitur Dominus Iesus principatus, & potestates, quia verus Deus est. Hic Sæc[tus]tus Apostolus (vt ait Theophilactus, & omnes Græci inter pretes) ad usum triumphorum Romanorum alludit: in quibus solebant victores eos, quos superabant ligatis manibus dedecoris maioris, & opprobrii causa in curribus coram omnium oculis conspiciebant asportare, sic supernus Dux Iesus Christus traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, hoc est, publice illos rubore affecit, & confundit. Hoc, litera quam B. Ambrosius træstulit, cōfirmat; ait enim. Principatus, & potestates ostentauit publice, eduxit Principes inferni, tanquam ligatos manibus. Hoc etiam litera B. Augustini testatur, qui sic transfert. Principatus, & potestates spoliauit, hoc est, posuit

Theophilac-tus

D. Ambro-siu-s
per hunc lo-cum.

B. Augu-sti de agone Chri-stiano.c.1.

pro

pro exemplo victorie sue principatus inferorum, quod mire adumbratum fuit apud Danielē, vbi Babylonici quēdāni draconem, in quo diabolus loquebatur, adorare dicuntur. Tū hī autem Daniel pīcē, & adipem, & pilos, & aggregauit pariter, fecit quē massam, & dedit in os D: aconis, & disruptus est Draco. Magnum mysterium (inquit B. Gregorius) hoc significavit, nam buc cella, quæ Draconi sustentationem, & vitam allatura erat mortem attulit. Quod quidem proprie ty pus fuit victoria Iesu Christi Saluatoris mundi contra diabolum. Sed etus Daniel buccella quadam, pice, & adipe cōfecta Draconem illum materialē vita priuauit, at Christus Dominus se ipso (buccella videlicet in qua pix denigratæ humanitatis, & flagellatæ, atq; in cruce positæ, & adeps pinguisima, ac fertilissima diuinitatis coniuncta sunt) antiquum serpentem Satanam crepitare, & viscera tum perefecit. Hæc exppositio est B. Gregorij Emiliensis. Secundus triumphus Iesu Christi Redēptoris nostri fuit, quādo de morte triūphauit, atq; ita adimplētū est id, quod Propheta Cœsars nomine eius multo ante prædicterat his verbis. Ego mors tua o mors. Vitam, quam antea mors habebat, videlicet amaram, ipsam met dulcissimus Iesus morte sua abstulit: & ideo B. Paulus inquit. Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortē: hoc est. Non solum diuinus Redemptor moriendo pro nobis gustauit (tātus enim fuit amor quo mortem subiuit ut pro nobis mori gustauerit) verum etiam gustauit mortem hoc est, ipsam dulcem, & sapidam, atque delectabilem effecit, ab eaq; amaritudinē, quam antea habebat, abstulit. Unde in cruce explicatum fuit enigma illud, quod conuiuis Sanson proposuit, cum post occisum leonem fauum melis in illo reperisset, proposuit tale problema. De comedēte exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo, hoc est, de leone, qui cetera deuorare solebat, suauissimus, ac nimis dulcis cibus egressus est. Mors, crux, flagella, spinæ, veluti diri leones homines deterre solebant, ac deuorare, postquam autē verus ille Sanson ciucem, & mortem subiit non solum leonem hunc interemit, verū dulcissimum cibū pro electis fecit. Crux enim ac mors, quę alios deuorare, ac interficere solebāt, iam veluti, si quis fauum mellis comedat summo cum gaudio a multis amplectuntur, quod in martyribus ac puellis vidimus: B. enim Andraeas videns crucē in qua crucifigēdus erat, dulcissima cum illa verba habebat, atq; dicebat,

Daniel. 14.

B. Gregor. Emiliensis.

Osee. 13.

Ad Heb. 1. c.

Judicum. 14:

10 cebat. O bona crux diu desiderata, & iam concupiscenti animo
præparata: Securus & gaudens venio ad te, vt tu gaudes suscipias
me discipulum eius, qui pependit in te magister meus Christus.
Multæ etiam sacratæ puellæ cum sententiam mortis à tyranno
latam audissent, dicebat vnaquælibet. O infelix tyranne has epu-
las ego semper optauit, & votis omnibus exquisui: ac multi mar-
tyres tanquam ad conuiuiū lœti properabant ad suppliciū. Igitur
iam scimus quidnam est [que cosa y cosa es] de comedēte exiuit ci-
bus, & de fôrti egressa est dulcedo, quoniā mors quæ alios come-
debat, cibus dulcissimus multorum est. Postquam enim morte mo-
mordit Christus Dñs, & adimpleuit vaticinii hoc, Ero mors tua
ō mors. Nescio, quid dulcedinis illi impressit vt dulcis iustis sit?
Hunc triumphū B. Gregor. pulchrè & acute declaravit, quadam fa-

11 bula poetica dicens. Fabula, et si vim veritatis nō habet rationē ta-
men habet unde veritas manifestari possit. Fingunt Poetæ inter
Herculem & Antheum fuisse quandam acerrimam luctam, cū
autē Antheus terræ filius esset quotiescumq[ue] ab Hercule iactatus
in terram deprimebatur, & ipsam tagebat, vires ex illo tactu au-
gebat, atq[ue] ita se cadere cōsentiebat, si quide[m] nouas vires ex ma-
tre sua videlicet terra recuperabat, & sic hostē viriliter vinciebat
& casus eius erat triumphi occasio. Hoc (inquit sanctus ille Do-
ctor) fabula est: sed quis non videt quam aperte cum illa insignē
triumphū, quē Iesus Christus Saluator noster de morte habuit, ex-
plicamus? Luctatus est in cruce cum morte, & permisit se vinciri,
vt vinceret, voluit mori, vt inimicus eius moreretur, ac deniq[ue] in
haec lucta celestis reparator cadere voluit, vt sic humanum genus

12 erigeret. Quod S. David his verbis ait. De torrente in via bibit, Psalm: 109.

propterea exaltauit caput, hoc est, bibet de torrente mortis, tor-
mentorū, & crucis: propter quod exaltauit caput generis huma-
ni videlicet Adami primi parētis, atq[ue] eius posteritatis. Triumpha-
uit etiā supernus hic Dominus de peccato vt manifeste. D. Paulus
ostendit dicens. Deus filium suum mittens in similitudinem
carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. O ad-
mirabile Dei artificiū! solēt medicī ex veneno viperę salutare me
dicamen contra venenosum ipsius viperę mortuum confiscere sic
diuinus Dñs veneno mortifero, & diro toxicō peccati, hoc est,
poenis & afflictionibus, quę à peccato emanarūt, ipsū peccatū in- Marci
terfecit. His tandem oībus victorijs habitis (ait Euāgelista Marcus mo-

B. Gregor.
Emisse. ho-
mil. 8.
simile.

Roman. 8.c.

simile.

afflum-

assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Atque ita adim
pletū est id, quod regius Psaltes diuino spiritu afflatus cecinīt
inquiens. Dixit Dominus Dominō meo: Sede à dextris meis.

B. Augu.
de
Symbolo
ad
Catechume-
nos.c.7.

B. Augustinus inquit, supernum Redemptorem nostrū ad dex-
teram patris sedere, significare ipsum potestatem iudicariā ad
judicandum accepisse, siquidem in mundum venerat, ut iudica-
retur. Alij autem per dexteram, regnum intelligunt, & per se-
dere ad dexteram, possessionem regni. Alij per dexterā volūt
significari maiora bona; federe vero in illa, dicunt esse, illis bo-
nis frui. Sed est notandum valde Christum Redemptorem no-
strum filium Dei in primo huius Psalmi versiculo ad dexterā
patris sedere dici: in sexto autem loquens Sanctus Propheta
cum filio inquit, Dominus à dextris tuis cōfregit in die ięsū
reges: ubi manifeste apparet, patrem ad dexteram filij dici se-
dere. B. Augustinus, & B. Hieronymus interrogant, & inqui-
runt, quæ nam sit hæc dexteræ mutatio? Nam in primo ver-
siculo filius ad dexterā patris sedere dicitur, in sexto vero pater
ad dexteram filij. Quis ergo hoc mysterium intelligere non de-
siderabit?

B. Athan. q.
78. ad Antio-
cum.

Vt enim B. Athanasius, inter diuinās personas nec
dextera est, nec sinistra, siquidem unus, idemq; spiritus sunt.
Divus Hieronymus in huius loci cōmentarijs eleganter affir-
mat, quod cū Sāetus Dauid filiū in tam honorifico loco sicut
patrem collocat æqualitatē, quæ inter vtrumq; est, significat.
Sed Christianus homo sic obijciet. Tota hæc festiuitas nostri
cœlestis magistri Iesu Christi est, siquidem hodie tam glorioso
triumpho, vt ad dexteram patris sedeat, in cœlum ascendit, nos
vero in miserrima tantarum miseriarum & contradictionū val-
le manemus, quid ergo nobis admirabilis eius ascensio prodest?
Multum quidem profecto nobis conducit tales procuratore,
& aduocatum in cœlis habere: Sicut B. Ioannes nos docet in-
quiēs. Filioli mei hæc scribo vobis, vt nō peccatis, sed & si quis
peccauerit aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christū,
& ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris au-
tem tantum, sed etiam pro totius mundi. O admirabilem procu-

Greg. Naziā ratorem, qui nos aeterno patri suo reconciliat. Et quomodo re-
zenus. conciliat? B. Gregorius Nazianzenus respondet dicens, ipsum
nos patri suo reconciliare, dū ante oculos eius vulnera, quæ pro
peccatoribus passus est proponit. De quodam Duce Romano
narrat

Iustar. invi-
gal Marci Mar-
celi:

16 narrat Plutarchus, quod cum in senatu cuiusdam criminis accusaretur, ipse coram omnibus apparuit, & scindens vestimenta sua, cicatrices vulnerum, quæ in corpore suo pro defensione populi Romani viriliter acceperat, ostendit dicens. O Romani nonne hæc vulnera pro defensione vestra in pectoro meo accepta præmium merentur? Quod quidem spectaculum tantæ fuit efficaciaz, ut non solum eum vita donaxint, verum etiam labores eius maximis præmijs abundatissime afficeriat, & cōdecorauerint. Sic inuictus Dux Iesus Christus, Redemptor nostrus (vt terrenis exemplis coelestia explicemus) coram oculis patris sui vulnera manuum, pedum, ac lateris offert: ac si tanto spectaculo diceret. O xterne pater vulnera hæc in carne mea pro gloria tua, & pro venia peccatorum suscepisti idcirco eis Domine ignosce. Quid, obsecro, talibus vulneribus, talibus meritis, ac tali sanguini tanto amore diffuso denegari potest? Videatur Dominus in hoc naturæ curam fuisse imitatus, quæ prouisimile, dit, vt iuxta calidiorem & ardentiorem corporis humani partem, videlicet cor, fuisset pulmo qui illud refrigeraret, & veluti flammæ bello aeris vehementiam caloris eius temperaret, ne igne illo consumeretur. Sic nescio quam huius rei similitudinem in sacratissimo nostri magni Dei pectori contemplor. Nunquid in numerabilia hominum peccata pectus immensi Dei ardenti ira rogo quotidie non inflammat? Ipse per Prophetam Moysen Deut. 32. ait. Ignis accensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima. Incensus scilicet ex peccatis hominum. Si igitur verum est, quod Ecclesiasticus affirmat; secundum ligna siluarum Eccles. 18. sic ignis exardescit, qualis, obsecro, erit diuini pectoris ignis, si quidem tot tantaque sunt humani generis peccata. Ergo siquidem supernus aduocatus Iesus Christus ad dexteram patris cum suis vulneribus, & cicatricibus assistens, magnitudinem huius ignis diuine indignationis temperat, & refrigerat sicut pulmo corporis humani corporis refrigerat, (ita ut si hic supernus Dominus non esset, iam ira patris æterni mille mundi comburerentur) cum, inquam, hæc ita sint fratres mei iam ex illis potestis colligere ingens commodum, & utilitatem, quæ nobis triumphalis Iesu Christi filii Dei in cœlum attulit ascensio.

Isaias. 63.

Tanta cum gloria magnitudine hodie supernus Redemptor in caelos ascendit, ut admirati angeli (sicut vaticinatus est Isaias Prophetæ) interrogarent. *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra?* Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Mentionem fecerunt Angeli de Edom terra Idumæorum, quam filij Esau incolebant, & de Bosra, quæ erat præcipua Moabitarum vrbs, quoniam hi duo populi erant valde inimici populo Hebræorum, & cum eis crudelissima bella gerebant, atque ita hic nomina propria pro appellatiis pœnuntur, ut sit sensus, *Quis est iste qui ex terra inimicorum venit sanguineo colore perfusus adeò formosus in stola sua?* Hæc angelorum interrogatio non ex ignorantia facta processit, optime enim intellexerunt ipsi incarnationis altissima mysteria, & ipsum verbum humanatum in Bethleem præ-

Ad Heb. 2. c. sepius adorauerunt, ut Diuus Paulus testatur dicens. Patrem æternum id eis imperasse. Et adorent (inquit) cum omnes angeli Dei : sed interrogatio hæc fuit ex admiratione. Et quamuis

B. Chrysost. Beatus Chrysostomus dicat quod prædicante Apostolo Paulo, & Beato Ioanne Euangelista Angeli didicerunt mysteria incarnationis verbi diuini, idque Doctores aliqui affirment ex illa. D. Pauli autoritate : vt innotescat principatibus, & potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis sapientia Dei quam fecit in Christo Iesu Domino nostro, nihilominus tamen ad hoc respondeatur, Diuam Paulum ibi de dæmonibus loqui, qui sunt Principes, & potestates tenebrarum harum, & sunt in acre, qui dicitur coelum, ut volucres caeli, & hi principatus, & potestates intellecerunt verbi diuini incarnati mysteria multa per sancti Euangeli prædicationem que sine dubio antea ignorabant. Hac gloriofa ascensione voluit Dñs corda nostra & vincere, & captiare, vt in nobis mystice id adimpleretur, quod ad aliud propositū S. Isaias dixit. Ponam circulum in naribus tuis, & siænum in maxillis tuis, & reducam te in via, per quam venisti. Nasus animæ est intellectus : sicut enim narium olfactu id, quod aliquis inuestigat, & indagat, percipit: ita discursu intellectus Deum querimus, & inuestigamus. Hic autem nasus circulo quodam circundari debet, ut mens ipsa Domino Deo suo captiva sit.

D. Paul. ad Ephesi. 3. c. Exiui à patre, & veni in mundum, 21

Isaias. 37. O circulum admirabile. Exiui à patre, & veni in mundum, iterum

Ioan. 16.

22 iterum relinquo mundum, & vado ad patrem¹ In hoc ergo circulo id est in hac sacratissima vita Iesu Christi Salvatoris nostri, & in mysterijs, quae in ea operatus est, ligatus, occupatus, ac circundatus debet esse intellectus servi Dei. O statim voluntas est: nam sicut os omnes gustus ciborum recipit: sic voluntas omnes dulcedines, & sapores spiritualium ciborum in se recipit. Et in hoc ore debet esse charitatis frænum. O quot in hac vita vitia effrenati infectantur propter defectum huius diuinifræni. Ascendit ergo rex gloriae in cœlum, ut secum corda nostra, voluntates, atque intellectus asportaret, ut intellectus nostri in nulla alia re præterquam in eius gloriofa vita cogitarent, & voluntates nostræ nihil aliud, quam illum diligenter, atque id, quod ad hanc nos adiuuat dilectionem. Aquila vehementer cupit, vt simile.

23 pulli sui è nido exeant, ipsamque sequantur atque ita cum eos apertos adyolandum conspicit, & ab ipso nido posse iam exire, plurimos modos, & inuentiones querit, quibus eos ad volatum prouocet, & in primis coram ipsis alas expandit, & volitare incipit: Quod si hoc non sufficere cernit, eos rostro, & vnguis percudit, & si hoc adhuc non sufficit eis cibum abstrahit, ut ita fame oppressi sustentationem volando querant: quam rem ut opere compleat ab eis discedit, & absens fit. Aquila admirabilis est Iesus Christus reparator noster, de quo in Deuteronomio dicitur. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas. Videns itaque Iesus Christus suos sacros discipulos, tanquam teneros pullos nimis deditos, & amicos nido huius mundi, atque ad res

24 terrenas, & corporales valde propensos, ut corda eorum ab hoc terrestri amore euelleret, & per virtutes volitarent, coepit ipse coram oculis eorum aduolare. Apparitiones illæ, quias Dom in us post gloriosam resurrectionem suam fecit (de quibus dicitur per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei & no de regno mundi) erant veluti volatus, quos coram ipsis faciebat, ut sic corda eorum in cœlum erigeret. Videns autem hoc non sufficere, illos rostro hoc est, ore percussit: dicitur enim apud D. Marcum. Increpauit incredulitatè eorum, & duritiam cordis. Quia vero nec hoc satis fuit, ipsis nāq; interrogarunt eū: Dñe si in tēpore hoc restitues regnū Israel? vbi ostenditur cura, & solicitude quā de recuperando tēporali regno habebāt, idcirco eis cibū abstulit,

Deutero. 32.

A quum. t.c.

Marci vlti-
mo.

atq; ab ipsis discessit. Erāt illi Apostolici viri diuina illius sua-²⁵
uissimē humanitatis p̄senta eleuati, & absorpti, & hac cōsolatione humana eos Dñs priuauit, dū ab ipsis discessit, atq; ita sa-
cer textus inquit. Vidētibus illis eleuatus est, & corda illorū eū
insequebantur. Vbi enim est thesauros tuus, ibi est cor tuū. Cū
autem Christus Saluator noster thesaurus esset illorū, ascenden-
te in cœlum thesauro illo, ascenderunt & simul cuī eo di-
cipulorum corda. Ad hoc etiam nos omnes sacratissima Domi-
ni ascensio mouet, & inuitat. Itaque si quales esse debemus, su-
mū, affectiones nostræ, corda ac desideria non in terris, sed in
cœlo erunt suamq; ibi domicilium habebunt.

Ascensio Domini.

Ad Hebreos. **L**oquens D. Paulus de admirabili Redemptoris nostri Iesu ²⁶
Christi ascensione, inquit. Nō enim in manu facta Sæcta Ie-
sus introiuit exemplaria verorū, sed in ipsum cœlū, vt appareat
nunc vultui Dei pro nobis. His verbis spes nostra valde cōfir-
matur, siquidē in illis ostenditur nobis, quam singularem aduo-
catum nunc in diuino consilio habemus. Cum olim Domi-
nus populo Israelitico irasperetur, Sancto Hieremiac Prophe-
tæ in hunc modū loquutus est. Si steterint Moyses & Samuel
corā me, nō est anima mea ad populū suū ejice illos à facie mea,
& egrediantur. Hi duo Prophetæ maxime dilecti Deo erant, si
quidē per exaggerationem eos Dñs inter omnes veteris testa-
menti sanctos proprijs nominibus nominat. Super quo velim
notetis, & animaduertatis, ad quos perditionis terminos perue-
nit anima illa, cui maiores Dei amici coram diuino conspectu ²⁷
fauere, & opitulari non possunt. Fœlices illi, qui nunc in lege
gratiæ vita fruimur, pro quibus iam non solum Moyses, & Sa-
muel, atq; omnium sanctorum senatus deprecantur, sed etiam
ille, qui totius Ecclesiæ triumphantis, ac militantis est caput
Iesus Christus Filius Dei, eiusque sacratissimus sanguis, & pre-
tiosissima vulnera sunt valde efficaces linguae, quæ continuo
pro nobis æternum patrem conclamantes obsecrant.

Ascensio Domini.

Marci vlti- **R**ecumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Iesus &c
mō. Observa quanta humanitate rex gloriae etiam post suam
Resurre-

28 Resurrectionem cum discipulis conuersabatur. Non semel, aut bis conuiuia exercet cum Apostolis, sed tertio in Quadragesimo hoc die. Vere clemens, vere pius erga suos, à quibus vix discedere potest. Apparuit itaque nouissime discipulis suis recumbentibus iam in mensa, & conuescens cum eis increpati nem iniecit pro condimento ciborum, dedit & mādata. O beatam mensam religiosorum virorum qui in gratiarum actione cum parcitate ad reparandum ruptum vitę iter sumunt cibos in tenti lectio*n*i sacrarū scripturarū, & gestorum sanctorum, quibus non semel adeat Christus in mira spiritus dulcedine, & ebrietate diuinæ refectionis. Non sic impij non sic, quibus cracula, & ebrietas, & denigratio famæ & honoris proximorum presto adsunt, cū buccella ingreditur Satanás in corda eorū. Sig-

29 na autē eos, qui crediderint &c. Vetus obiectio infideliū est. Quare modo cum tot sint cohibendae h̄ereses, & corrigenda in gentia crimina non fiunt antiqua miracula, quæ hisce rebus valde proficerent, ut desideratum haberent euentum? Habes apud Diuum Augustinum hanc impiorum querelam, non tā D. Augu.lib. tum propter vani ingenij iactantia, quantū pro labefactatione 22. de ciuit Dei.c.3. fidei Euangelicæ. Cur ergo si Deo autore facta sunt h̄ec, modo cū idē sit Deus & eadē ratio faciendi nō fiūt? Cui questioni B. Augustinus respondet, Necessaria quidē fuisse miracula, prius quā crederet mundus, ad hoc quod crederet mundus eū, qui ad huc prodigia inquirit ut credat, magnū esse ipsum prodigium mundo credēte, nō credit. Verū hoc ideo dicūt, ut nec tunc illa miracula facta fuisse credātur. Quos ibi reuinctit ipse sanctissimus Doctor. Sed expende miraculorum rationem, & alto mē-

30 tis recessu eam libra, & vniuersas quidem temptationum processas in hac parte sedabis. Fuerūt in Ecclesię edificio miracula fulcra quædā seu fulcimenta firmissima, quę dum Ecclesia struebatur molli, ac tenero operi erigēdo necessaria erāt, postea autē edificio cōfirmato sunt diruta, quoniā nulla eorū necessitas suberat. Quemadmodū perfecto, & consummato edificio materiali ligna, & trabes, quę operi struēdo supponebātur. Quoniā potius impediunt, quam prosint ē medio tolluntur. Qui verò scripturæ, quam didicit tot miraculis olim cœlitus robur accessisse commonitione non credit, aut à peccatis non absinet ex eius imperio nec si coram illo magna miracula fierēt crederet.

Lucas. 16.

De quo in Euanglio dities ille avarus accepit ab Abraham responsum. Et sub Christi prædicatione Iudei augustissima videbunt miracula, & quam pauci illorum crediderunt. Ut quid com memorabo tempora Pharaonis in Ægypto, sub quo Moyses, & Aaron tot prodigia ostenderunt, nec tamen crediderunt. Taceo quanta fecit Elisæus sub Ahab, & Ioram regibus Israel & tunc maxime idololatria deservit, nimirum quia peruersi difficile corrigitur. Viro religioso satis est animo fidelis antiqua miracula revoluere, quæ fidelissimo scripturarum Canonicarum testimonio confirmata sunt, nec noua miracula tantam autoritatem sibi conciliarent, etiam si coram mille testibus fierent. Non ergo noua miracula curiose requirant. Prætermitto, quam magna, & vera miracula in sancta Ecclesia assidue faciat Deus vel per manus seruorum suorum fidelium, vel ad monumenta sanctorum martyrum, & cōfessorum, quorum multa commemorat B. Augustinus ubi supra. ¶ *Et Dominus qui dēlēt Iesū postquam loquutus est eis assumptus in cælum.* Nunquid celerrimo volatu cū super penas ventorum pernolare posset ascendit? Minime. Sed ferebatur in cælum (inquit sacer textus) lento quidem gradu, & ipsis certenitibus in comitatu sanctorum patrum, cum quo ferebantur exultantia corda discipulorū. Vide illum, qui diligentissime venit ad nos, quomodo quasi ad peregrina ascēdens pedetēm recedit. Saliens in montibus, transiliensq; colles venit de sinu patris in uterum virginis, & cum discessit, & ad summum honoris fastigium assumitur ad occasum diei & pressis gressibus ascendit. Satis est ad hæc omnia quod relinquebat in terris charissimā genitricem: dumque in terris hæc fiunt, in cælistib; & voce diuinum hoc mandatum auditur: Et adorent eum omnes angeli

Cantic. 1.c.

Psalm. 103.

Ad Hebreos 1.c.

Dei. Audiuit, & letata est Sion, egrediunturque exercitus, & castra angelorum venientes obuiam aera replent hymnis, & canticis, & in sono tubæ exultant, & plaudunt manibus omnia ligna sykiarum. Soluitur itaque confessum cœlestis senatus, & descendunt exercitus investibus albis, & occurrit ei currus ille predictus in Propheta. Currus Dei decem millibus multiplex milia letantium. Dicebantque ad inuicem. *Quis est iste, qui venit de Edom, &c.* Et in curru qui pro magnificencia tanti triumphi ex miriadibus multis angelorum ornabatur, non defuit nomen triumphatoris, imo clarissimis vocibus hominum, & angelorum audie-

34 audiebatur , quod in Propheta prædictum erat . Dominus no- Psal.67.
 men illi . Iter facite ei , qui ascendit super occasum Dominus no
 men illi . Similitudo desumpta est ex ingenti , & importuna
 multitudine , que congratulationi egreditur de opulentissi- simile.
 ma ciuitate ad suscipiendum cum honorē & gaudio venientem
 triumphatorem , propter quam multitudinem vix patet via ad
 ingressum ciuitatis . Tunc quidem expedit in equorum fortitu-
 dine agmina populorum , & cuneos viorum penetrare , & di-
 dere , ut pateat ipcessus , & plana vi triumpho , & triumphatori .
 Iter facite ei , inquit : Dominus nomen illi . Bene Marcus : Do-
 minus quidem Iesus , ferebatur itaque in celum quem nubes sus-
 cepit ab oculis discipulorum , cum iam obtutus eorum infirmi ,
 & attenuati essent ad videndum . Quos cum valde diligeret Di-
 35 uinus Saluator inter tot gaudia , & honores , visitauit per duos
 angelos , qui astiterunt iuxta illos investibus albis , antequam
 Dominus alta celorum penetraret . Nec vacat mysterio , quod in
 die ascensionis , in qua Saluator aduocatus ibat ad patrem , ut inter-
 pellaret pro nobis , de aduentu eius ad iudicium admonemur ab
 angelis . Sic veniet in nubibus celi . Ne transeat in licentiam , quod
 ad spei cumulum & confidentiam aetum est , ac si dicerent . Ecce
 ille , qui modo ad dexteram patris assumitur aduocatus iustus
 pro vobis , ipse veniet ad iudicium . Sic Apostolus Paulus cum
 sacrosanctū mysterium calicis , & corporis Domini describit , ubi im-
 mensē largitatis , & amoris pignus habet Ecclesia , & dona gratiæ
 cumulatissimè addidit , donec veniat . Annuntiabit mortem Do-
 mini donec veniat , ac si dicat . Heus tu , qui corpus Domini man-
 36 ducas , & bibis eius sanguinem attende , & considera quod hunc
 ipsum Dominum habebis cito iudicem in magno illo die . Fir-
 missimam ergo custodiām preclaris thesauris , & supernis diuitijs
 adhibuit , ne fierent in predam , & dispergerentur . Et sedet à dex-
 tris Dei . Benedictus Dominus Deus meus , qui docuit linguam
 meam usque ad interpretationem verbi huius . In quo gaudium
 meum , honor , & gloria generis nostri , spes mundi , peccato-
 rum venia , Domini mei exaltatio , & sublimitas reposita sunt .

A dextris Dei sedet , qui proxime elapsis diebus in-
 ter duos latrones fuerat cru-
 cifixus .

AVnque el mundo perdio de vista à Iesu Christo su veradero, y entero bien, no pierde el de vista al mundo. Nā de eo ait D. Paulus ad Hebræos scribens, Christus assistens Pontifex futurorum bonorum per amplius, & perfectius tabernaculum non manu factum, id est nō huius creationis, nec per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, eterna redemptione inuenta. A ssistens Pontifex, id est patrocinans: semper enim Christus in quantum homo gerit officium aduocati pro Ecclesia sua, & in conspectu æterni patris omnibus Ecclesiæ negotijs assistit. Si martyres in tormentis de tyrannis triumphant, si confessores aduersus mundi tempestates prævalent, honores eius, ac diuitias contemnentes, si virgines carnem suam macerant, & spiritui subiiciunt in hac lachrymarum valle, non quidem hoc suis viribus naturalibus tatum faciunt, sed quia cum ipsi sunt in hoc conflitu, Christus Iesus in celo pro illis ad patrem deprecatur, & officium aduocati exactissime gerit. Et hoc significat. A ssistens Pontifex, hoc est, in celo munus Pontificis exercet, videlicet negotia suorum, qui in terra viuunt, tractans. Quod autem ad illos postulat bona spiritualia, & æterna sunt: ideo ait, Pontifex futurorum bonorum. Significat etiam Pontifex futurorum bonorum, quod sit administrator, & distributor bonorum spiritualium futurorum, & æternorum. Hic igitur maximus Pontifex intravit semel in sancta, hoc est in celum, per amplius, & perfectius tabernaculum, quod quidem celum est tabernaculum multo capacius, & multo maioris perfectionis, quam tabernaculum Moysis: non manu factum, id est non huius creationis; non fabricatum est ex hac materia terrestri. Hunc autem ingressum, quem fecit in celum die sue admirabilis ascensionis, meruit non per sanguinem hircorum, aut vitulorum hoc est, non offerendo sacrificia animalium mortuorum, sed per proprium sanguinem, id est diffundendo suum sanguinem meruit in celos ascendere, & sui sacratissimi corporis glorificationem. Ascendit autem ad hoc cœlestis tabernaculum, eterna redemptione inuenta, hoc est postquam homines copiose, & æterne redemit, eisque remissionem suarum culparum, ac peccatorum obtinuit.

40 obtinuit. Cum igitur fratres talem Pontificem, talemq; aduocatum, & talem cælestium bonorum distributorem habeamus in cælo, ne obsecro, obstatulum, & impedimentum suis diuinis effectibus propter scelera nostra ponamus, quin potius corda nostra fideliter, & humiliter ad ipsa recipienda præparemus.

Ascensio Domini.

Dominus quidem Iesus, &c. Assumptus est in cælum & sedet à dextris Dei. Circa hæc verba se se offerunt aliquæ literales quæstiones nam, ut in Aëtibus Apostolorum legitur, pro tomartyr Stephanus vidit cælos apertos, & Iesum statem à dextris virtutis Dei: hic autem inquit Diuus Marcus, ipsum Dominum Iesum sedere à dextris Dei. Sedere, & stare dispositiones sunt contrariae & per consequens hæc duo loca inter se repugna revidentur, quod est impossibile: nam Spiritus sanctus diuinae scripturæ auctor decipi non potest. Huic quæstiōni respōdet Diuus Gregorius quod sedere filium Dei, aut stare non est intelligendum corporaliter, sed in sensu metaphorico respectu diuerorum munerum, & officiorum, quæ Dominus Iesus in cælis ad dexteram patris residēs exercet. Gerit bonus Iesus in cælo officium iudicis, & officium protectoris, & diuina scriptura officium iudicis nobis repræsentat, dum ait ipsum sedere: proprium enim iudicis est sententiam proferre pro tribunali sedendo, at vero eadem diuina scriptura munus protectoris nobis insinuat, dum inquit, cum stare, fanebat enim ibi Beato Stephano, qui pro fide certabat, & in defensionem eius martyrium patiebatur.

42 Alia etiam offertur difficultas, videlicet. Quam dispositionem secundum corpus Iesu Christus reparator noster habeat in cælis? Vtrum stet, an sedeat? Ad quod respondeo, ipsum stare, nam cum aliquis sedet argumentum est defectio[n]is, atque infirmitatis eius, corpus autem gloriosum nullam patitur debilitatem, aut infirmitatem, propter quam oporteat sedere. Vide ad hoc Caietanum in tertia parte super Diuum Thomam. Hodie adimpletum est id, quod hic diuinus Dominus apud Ioannem dixit. Exiū à patre & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad patrem dum ait. Exiū à patre, & veni in mundū, de incarnatione intelligitur. Ratio autem quare cū inquit, se quando carnem humanam sumpsit, à patre exiūisse, non

Actuum. 7.

D Greg. ho-
mi. super B.
Marcum.Caietan. 3. p.
458. art. 1.

Ioan. 16.

cit [porq] dexasse de ser vna mesma substancia con su padre, co-⁴³
mo lo fue ab eterno, sino por auerse differenciado de su padre en
auer tomado el solo la naturaleza humana. Ait igitur se in mun-
dū venisse, quod intelligendum est, non quidē per mutationem
loci, semper enim in mundo fuit, sed quia se manifestavit, & visi-
bilis apparere voluit in carne humana, cum antea totus fuerit in-
visibilis. Hodie vero relinquit mundum, quātum ad pr̄sentiam
corporalem, ac visibilem, & vadit ad patrem æternum.

Ascensionis Domini modus.

Luc. 14.

ad Cor. 15.

Quartatur quoniam Beatus Lucas dicit: & eduxit illos scili-
cet Apostolos foras in Bethaniā in mótem, qui est Oliueti,
sabathi iter habens à ciuitate, & ibi videntibus illis eleuatus est.
An ibi multi fuerunt pr̄sentes? ad quod respondeo. Primo cer-⁴⁴
tū est ibi fuisse pr̄sentes numero plures. Quia dicitur in Acti-
ous Apostolorum. Igitur qui conuenerant, interrogabant eum
dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnū Israel? Pr̄-
terea vix dubiū esse potest quin pr̄ter vnde decim Apostolos fue-
rint ibi pr̄sentes plusquam quingenti fratres, hoc est Christi
fideles. Nam illos, de quibus B. Paulus dicit ad Corinthios scri-
bens: Deinde visus est plusquam quingentis fratribus verisimile
est in ascensione Domini adfuisse, eo quod eisdem se tam amice,
tamq; familiariter specta adum pr̄buerat. Imo quidam sancti
doctores intelligunt pr̄fata verba Pauli de ea apparitione, qua
apparuit dominus Iesus suis in die ascensionis, eo quod particu-
la, deinde, tertio repetita, non indicet eo loco ordinem rei gestar,
sed magis seriem narrationis, qua articulatim narrantur quæ an-
tea gesta fuerant. Omnibus itaque his congregatis circa mótem
Oliueti venit eō Iesus cum vnde decim Apostolis velut ducibus, ac
capitibus Ecclesiæ & religionis. Quod autem venerit cum illis
in montem Oliueti simul ambulās cum eis, certum est, quia Lu-
cas ait: Et eduxit illos foras in Bethaniam. Populus quidem cre-
dentium stabat ad mótem spectans, sed futuri, iino tunc institu-
ti duces, ac rectores credentis populi, venerunt eō cum Do-
mino Iesu, & ipse clementissimus rex pariter cum illis, deducens
eos, velut pr̄cipuum ipsorum curam gerens, ut etiam hinc clae-
re liceat intelligere pr̄positos Ecclesiæ, & dignitate, & modo
habendi se, & coniunctione cum Christo Iesu, ab initio semper
fuisse

45

⁴⁵ fuisse distinctos à communī populo in Republica Christiana. Et Dominus quidem Iesu postquam loquitus est eis, eleuatis, manib⁹ benedixit eis. Nunquid faciendo signum crucis super eos eis benedixit? Benedicere est bona imprecari. Dicere aut in Dei semper efficax est. Quare, & benedicere eius non potest non esse efficax. An vero Christus benedicendo, hoc est, bona, illis imprecando vsus sit signo crucis tacet sacrum Euangelium. Hoc tamen certum est hanc antiquissimam consuetudinem benedicendi per signum crucis, ecclesiam retinuisse in vſu publico à temporibus apostolorum, quare verissimile est, apostolos eam didicisse à superno suo magistro Christo Iesu, maxime tunc, post triumphum victoriarum per agonem crucis, ad declarandum Deum patrem nos benedicere omni benedictione in cælestibus

⁴⁷ per triumphum crucis. Et factum est, (inquit Beatus Lucas vbi supra) dum benediceret eis recessit ab illis & ferebatur in cælum. Fertur lapis sursum ab extrinseco, natura lapidis non conferente vim. Sic ferebatur Abacuc in Babylonem manibus angelii, & Helias in aërem curru igneo. Feruntur & aues sursum non quidem ab extrinseco, sed virtute propria per alas, & plumas. Nubes etiam tendunt versus cælum, propria levitate sibi inhærente. Hoc autem secundo modo nempe sua sponte, virtute propria ab eo, quod inhabitabat, nequaquam ab extrinseco, aut manibus aliorum, ferebatur Christus Dominus in cælum. Omnia quoque corpora sanctorum simili modo ferentur in cælum post resurrectionem, sua scilicet sponte, & à propria sibiq; inexistentे virtute. Ferebatur autem supernus Dominus

⁴⁸ in cælum nō raptu, aut imperceptibiliter, sed sensim, sic ut intuerentur eum cuncti in cælum omnes, qui aderant, donec nimis lucida susciperet eum ab oculis eorum. Si autē queras vtrum solus ascenderit, an simul alij cum ipso? Respondeo B. Matthēum post narrationem passionis dicere: & multa corpora sanctorum surrexerunt, & exentes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Et hec sancta corpora sanctorum ascenderunt simul cum Christo Domino. Et præterea innumerablem multitudinem animarū sanctorū quas de limbo eduxerat, cum eo ascendit. Si enim magni principes nusquam proficiuntur soli, potissimum quādo quid triūphalibus pompis sunt peracturi, profecto multominus princeps regum

Ad Ephes. 1.
Luc. 24.

Matth. 27.

terra debuit solus proficisci iam in triūpho traditurus Deo patri,⁴⁹ regnum, quod suo sanguine cōquisierat. Quod certe regnum in die suā admirabilis ascensionis cēpit tradere, afferens secum primicias ex omni genere nationis humanæ, ex patriarchis scilicet, ex prophetis, ex regibus, ex sacerdotibus, ex plebeis, ex martyribus, ex eis etiam, qui mūdo quidē incogniti, tamen eximiae fuerunt sanctitatis. Cēpit, inquā, tunc tradere, & tradit inde sinenter hucusq; tradetq; semper, donec ipsum regnū prorsus, ac integrum tradiderit, quod fiet in consummatione sēculi, & tūc erit finis, cum tradiderit regnum Deo, & Patri, vt inquit B. Paulus ad Corinthios scribens. Quamuis autem satis apta sit hēc ratio,

1. ad Cor. 15.

Ad Ephes. 4. verum etiam sacra hoc testatur scriptura, Beatus enim Paulus in Epistola ad Ephesios ait: Christus ascendens in altum captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus. Duo ergo fecit Christus summus imperator sēculorum ascendendo. Duxit secum ad triumphum captiuam illam captiuitatem patrum, qui eosq; in lymbo fuerant. Et loquitur sanctus Apostolus per abstractū, dicens captiuam captiuitatem, vt intelligamus etiam ibi tum temporis factam plenitudinem gratiarum, eo quod liberauerit, ac duxerit secum omnem illam numerosam multitudinem sanctorum patrum, ita vt videretur abstulisse secum lymbum, & ipsam totam captiuitatem, quæ ibidem detenta fuerat, vsq; ad illud tempus. Secundo dedit dona hominibus, quæ exprimit ibidem sanctus Apostolus prosequendo textum.

Ascensionis Domini fructus.

Luc. 24.

Fructum admirabilis Domini ascensionis optime sancti Apo-⁵¹ stoli intelligentes regresci sunt in Hierusalem, postquam adorauerunt (vt inquit B. Lucas) cum gaudio magno. Perpēde quod dicit (cum gaudio magno) erantq; semper in templo laudantes & benedicentes Dominū Deum: amen. Tantū absuit ut contrista returneos Domini ascensio, quāuis sacratissima eius præsentia dulcissima erat, & animis eius absentia sentienda. Sed gaudebat gau dio magno quia fructum illius ascensionis intelligebant. Expli cat autem cumulatissimè hunc fructum Beatus Paulus in Epistola ad Hebræos per multa capita ostendens Dominum nostrum Iesum Christum pontificem magnum, qui sempiternum habet sacerdotiū, in cælis offerre pro nobis sempiternum sacrificium, quo

Ad Hebr. 4.
8.9. & 10. ca.

52 quo consummavit vniuersa, qui & interpellat pro nobis, velut
 aduocatus noster apud patrem. Quia propter concludit ibi san-
 ctus Apostolus hoc modo. Habentes igitur pontificem magnū, Ad Hebr. 4
 qui penetravit cēlos Iesum filium Dei, teneamus spei nostrę cō-
 fessionem, non enim habemus pontificem, qui non possit compati
 infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro simili-
 tudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
 gratiæ eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam in-
 ueniamus in auxilio opportuno. Sed forsitan dices. Christus Re-
 demptor noster cum Nicodemo loquens dixit. Nemo ascendit in cēlo. Quæ igitur spes relicta est nobis ex ascensione eius, qui non
 descendimus de cēlo? Certe nulla, nulla, inquam, ijs, qui non des-
 cenderunt de cēlo. Ergo vē nobis quandoquidem nemo nos trū
 fuit in cēlo, & per consequens nec descendit de cēlo. O mentis
 caliginem, quomodo non vides, quæ ante te sunt. Domino no-
 stro Philosophante in mysterio de regeneratione, Nicodemus
 alioquin doctus in lege, non potuit cogitare de alia nativitate,
 quam de ea, quæ accipitur à matre carnis, cum sit alia incompa-
 rabiliter melior, durabiliorq; illa. Sic tu, o homo Christo domi-
 no loquente de descensu ē cēlo videris non cogitare, nisi de des-
 censu locali, quasi non esset alius descensus, quam secundum locū,
 cum sit & alius tam apud vulgus, quam inter eruditos vītatiſſi-
 mus: Nonne verissimè, nonne etiam latine dicimus: Ille des-
 cendit ex regia profapia, iste ex stemmate Regum Franciæ Carolus
 quintus ex domo Austriaca? Secundum hunc sane tropum Chri-
 54tus Dominus filius sacratissimæ virginis Mariae descendit de
 cēlo à throno gloriæ, quia patrem habuit in cēlis: inde quod erat
 secundum diuinam naturam, inde quod secundum hominē, inde
 quod in humana natura eius erat per gratiam, inde, dico, originē
 omnīū traxit, vere itaq; descendit de cēlo. Alioquin si de des-
 censu locali intelligis: neque secundum diuinam naturam, quæ locū
 non mutat, descendit Christus, neque secundum humanam natu-
 ram, quæ in Bethleem nata, nunquam fuerat in cēlo, magis quam
 mea, vel tua natura. Veruntamen ipse ascendit in cēlum secun-
 dum carnem, quia etiam quo ad illam descenderebat de cēlo secun-
 dum genealogiam habens patrem carnis suā in cēlo. Si quidem
 descendere accipiatur pro dimittere se adiutori oratione. Chri-
 stus

stus etiam secundum diuinitatem descendit de cælo. Quoniam 55
 in illa eo dimisit se, vt dignaretur sibi vnire hypo statice natura
 hominis de terra sumptam, fieretq; Deus homo, imo vermis, op
 probrium hominū, & abiectio plebis. Si vero descendere intelli
 gatur, vt intelligitur genus ducere ex alto, etiā sic descendit Chri
 stus ē cælo secundū hominem, vti diximus. Nūc facile aduertes,
 quam elegans, quamq; propria sit vniuersalis illa sententia Do
 mini Iesu Saluatoris nostri: nemo ascendit in cælū, nisi qui des
 cendit de cælo, &c. Quia nemo mortaliū ascendet in cælum, nisi
 prius genus ducat, & originē ē cælo, adeō vt vere sit, & nomine
 tur filius Dei, patrem totiusq; suæ veræ nobilitatis prima stem
 mata habens in cælis: vtq; illud Apostoli: viuo iam nō ego, verū
 viuit in me Christus, ē cælo, non ex terra aut homine possideat,
 quod est descendere de cælo, ex Deo patre, à stemmate regio cę- 56
 lessis regni, non minus proptie, quā cum dicimus. Ille, aut ille des
 cendit ex regia prosapia. Si vero dicas ibi additur, filius hominis,
 qui est in cælo, nos autē non sumus in cælo: ergo nō de nobis in
 telligitur. Respōdeo quod neq; Christus secundū eam partē, qua
 loquebatur, & postea ascendit in cælū, hoc est, secundum huma
 nam naturam erat tum tēporis in cælo localiter. Nihilominus in
 sequēdo tropos scripturæ, & Christus filius hominis, hoc est, se
 cundū naturam, qua homo est, & omnes alij homines, quire &
 nomine Christiani existūt, sunt in cælis. Primo conuersatione,
 Ad Philiip. 3. iuxta illud Apostoli Pauli. Nostra conuersatio in cælis est: secun
 do affectu, quia sunt in charitate, Deus autem charitas est, & qui
 manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. Tertio sunt in
 cælo origine, habentes Deum cæli naturæ suæ (qua sunt quod 57
 sunt) principium, & patrem, est autē omnis filius in patre, & pa
 ter in filio, hoc interest inter Christum & Christianum, quod
 ipse Deus est, & homo, & ratione suæ diuinitatis erat in cælo co
 deni modo, quo pater. Nemo ergo ascendit in cælum, nisi qui
 originem traxit ē cælo, hoc est, descendit de cælo, & prēterea ma
 net prosapia affectu, & obedientia filiali in cælo, quia semē Dei
 conseruatur in ipso, suam conuersationem magis habens in cæ
 lo quam in terra. Additur quidem in prædicta sententia saluato
 ris: filius hominis, hoc est: filius Adæ, quo tropo vtitur saluator,
 vt intelligamus tam de se, secundum quod homo est ex Adam,
 quam de quouis alio ex Adam descendēte, hanc sententiam pro
 latam

58 latam esse. Scio quod alij aliter hic rhetoricanter, sed hic est germanus, literalis, vereque euangelicus sensus istorum verborum, valde correspondens ad ea, quæ Dominus Iesus paulo ante Nicodemum dixerat: scilicet. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est, quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non mireris Nicodeme quia dixi: Oportet nasci denuo. Siquidem natum esse ex morituris parentibus, inferit quidem regno & populi mundi huius, sed non aptat, neque idoneum facit regno Dei: oportet itaque renasci denuo ex aqua, & Spiritu sancto, ut genus ducas, ac originem ex Deo, & caelestibus: quia nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo, &c. Spiritum esse oportet de spiritu Dei, non carnem duntaxat de carne hominis, quod aptum 59 habebitur sedibus illis caelestis regni. Oportet & filium Dei esse non viiq; solum filium hominis. Ecce quam clare patet hunc esse germanum sensum horum verborum.

De sacratissimo Redemptore nostro dixit regius Vates. Inclinauit celos suos, & descedit, & caligo sub pedibus eius. Ecce descensum vsq; ad caliginem, vsq; ad inferorum terram, & caliginosam abyssum. Et ascedit inquit super Cherubin, & volavit super penas ventorum. Ecce passeris volatum, ecce descendit quod amplius non decuit: & ascedit, quo amplius non potuit. Decuit enim cum, qui cum esset filius Dei unigenitus, & gloriae princeps, patris obedientia inter homines minimus, & ultimus inuentus est, super omnes homines, & super omnes angelos gloria, & honore sublimari: vt in eo iustitia Dei consummationem accipiat. Hoc

60 est quod Beatus Paulus ait: Qui cum in forma Dei esset, non rapinaria arbitratus est esse se aequali Deo: quamvis maiestas, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, quanta humilitas, sed vsq; ad quid? vsque ad formam servi vsque ad alapas, vsque ad irrisiones, vsq; ad flagella, vsque ad tormenta, vsq; ad mortem, ne quid de genere mortis deesset, mortem autem crucis. O descensum maximum. O profundissimam humiliationem! sic humiliatus est filius Dei. Audi nunc similem & correspondentem à iusto Deo exaltationem. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomine, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, &c. Ecce quomodo descendit, & ecce quomodo ascendit: eisdem gradibus quibus descendebat, rursus ascendit.

Psalms. 17.

Ad Philip. 2.

Tribus

Tribus namque gradibus filius Dei descenderat: scilicet usq; ad 61 formam serui, usq; ad passionem, usq; ad mortem: & per eosdem ascendit: quia enim patris amore factus est seruus, super omnem creaturam merito constitutus est Dominus: quia inique ab homine iudicatus est, viuorum, & mortuorum a patre constitutus est iudex: & quia pro omnibus mortuus est, sibi & omnibus qui ex morte eius utilitate educere voluerint voluntate efficaci immortalitatem, & aeternitatem promeruit: inde exaltatus unde prius fuerat humiliatus. Descendit Deus usque ad passiones carnis, ascendit caro usque ad proprietates Dei. O mirabilem exaltationem. O eximiam generis nostri gloriam. Ut homo angelis praesideat, mundum regat, omnibus imperet, & cuncta disponat, frater, inquam, noster, & caro nostra in celo, & in terra dominatur, & regnat. Confucuerunt principes, regni aut imperij posses-
sione suscepta pecunia copiosam multitudinem gratulanti populo effundere, & nobilibus regni, atque magnatibus amplissima dona largiri. Sic etiam gloriae princeps Christus Iesus postquam sanguine suo portum celorum regnum intravit, magnifica sua dona diuisit, ut ex hoc maiestatis, & gloriae suae diuicias ostenderet, & ad eas desiderandas absentium animos inclinaret. Vnde sanctus Propheta David ait. Ascendens Christus in altu captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Conemur & nos similiter cum illo descendere, ut similiter ascendamus: non enim est alia via ascendendi, nisi descendendo. Esto igitur partus in oculis tuis, & eris magnus coram Deo.

Psal. 67.

A V A R I T I A.

1. ad Thimo. 6.c.

V A N T V M malum avaritia sit verba illa Beati apostoli manifeste declarant. Qui volunt, inquit diuites fieri, incident in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quae mergunt homines in interitum, & perditiones. Suficit quidem laqueus ad necem hominis in patibulum, & tamen cum laqueo, ipso visum est. B. Apostolo (ac certe sic est) addere desideria multa inutilia, & denique demissionem ad interitum sempiternum. Demerguntur quippe auari in profundissimam abyssum: ubi notandum est, quod non damnat sanctus vir divitias.

- 2 tias, sed cupiditatem, & pessimam earum seruitutem. Plures enim absq; dubio damnantur pro his, quæ à mundo desiderant, quam pro his, quæ iam habent, & plures damnantur pro his, quæ mundus negat, quam pro his, quæ ipse mundus dat, nam ex illis, quæ à mundo intenditis, & speratis, oriuntur fraudes prodiciones, mendacia, odia, inuidiæ, atq; Dei obliuio: postrem etiam dicere odiū Dei, sed pudet tali termino, taliq; vocabulo apud Christianos vti, quamvis aliquibus bene quadraret, qui adeo ea quæ Dei sunt abhorrent, vt quidquid ad prætensiones suas conducat, illis anteponant: postquam autem, quod ardenter desiderant consequuntur, tunc quam vile illud sit aspiciūt, & contemplantur, vt videre est in primo parente nostro Adamo, qui propter vile pomum Deum contempsit, & quando illud edere voluit ei pulchrum, ac suaue visum est, postquam autem id ipsum pomum manducavit, vt ait sacer textus, aperti sunt oculi eius, & vident se esse nudum. Multi autē diuites absq; cupiditate & avaritia extiterunt: ideo Propheta Micheas ait, Gene. 3.c. Micheas. 6.c.
- 3 Adhuc ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena. In domo impij thesauri iniquitatis ignis sunt; non tamen in domo iusti thesauri appellandi sunt, thesauri ini quitatis, nec ignis. Iuste etiam dicitur mensura iræ plena, quæ dolosa est, per quam homo cæcus fit diues. Et adiecit insuper Sanctus Propheta. Num quid iustificabo stateram impiam, & facelli pondera dolosa, in quibus diuites eius repleti sunt ini quitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum? Perpende, obsecro, singula verba, & maxime illud, Iræ plena: & similiter illud: repleti sunt ini quitate: & illud: Loquebantur mendacium, & nūc qui dem in mille iuramentis. Ecce quot quantaque mala ex avaritia & cupiditate prodeunt: idcirco B. Apostolus ad Ephesi os scribens ait. Quod est idolorum seruitus. In quo loco B. Tho mas eleganter docet, quomodo Diuus Paulus avaritiam vocet idolatriā, quoniā idolatria est quādo honor soli Deo debitus impenditur creaturæ; nunc autem Deo dupliciter honor debetur, nempe vt in eo finem nostrum constituamus, & vt in eo fiduciam nostram firmiter ponamus: igitur quihoc in creaturis ponit, reus est idolatriæ: hoc autē facit avarus, qui finē suum in creatura, & totam fiduciam suam in numis collocat, er
- 4 Ad Ephes. c. 5. D. Tho. sup. Epistolam ad Ephesi os.

Hierem. 22. go idololatra est avarus. Cōtra hoc genus hominū exclamat Propheta Hieremias dicēs. Terra, terra, terra, audi sermonē Dñi. Nō sat erat ḥ Propheta sancte Semel, aut bis eos terrā vocare. Quare ter terrā eos nominas? Quia tu, ḥ homo auare, terra es, nā ex terra plasmatus es: & iterū terra es, quia omnes cogitationes tuæ, desideria tua & opera tua terrena sunt. Deniq; terra es, quia quā ci-
to in terram reuersus eris. Notanter autem loquens S. Propheta

B. Chrysost. cum auaro inquit. Audi sermonē Domini, quia avarus rebellis es homil. 21. in verbo Dei. Cogitemus adolescentē illum, ait B. Chrysostomus, Matth.

qui cum probe legis præcepta seruasset, & impleisset, quia thesau-
ros terrenos magis habuit, quā cœlestes vitæ æternæ thesaurū ob-
tinere non potuit. O rem stupendam! Certe verbum tam rigidū
de illo iuuenie nunquā audiui, nec in alio doctore legi, nisi in san-
cto Chrysostomo, vnde nec cogitabam eum perisse cū mandata
ipse à iuuentute seruasse dixit, qui si mentitus esset, non eū Chri-

Marc. 10. c. stus Iesu intuens dilexisset, quod B. Marcus testatur, sed forsan cum tristis abiit ad vitia se dedit ob terrenas facultates, sicq; dam-
natus fuit, vt hic sanctus Doctor affirmat, quia nō obediuit ver-
bo Dei sibi dicentis. Vnū tibi deest. Vade quicunq; habes vede,
& da pauperibus, & habebis thesaurū in cœlis, & veni & seque-
re me. Quod si audiret, nō periret: quis non timebit te ḥ rex gen-
tium hæc animo suo euoluens, & cor suū ab his terrenis non euel-
let? Dic mihi ḥ homo nunquid nō audisti te Christi Iesu esse mi-
litem, & ab ipso duce tuo vocari, vt ipsum sequaris? Vt quid igi-
tur in bello domos ædificas, & thesauros ibi abscondis? Audi ob-

B. Chrysost. homil. 70. in fecro eundē B. Chrysostomū dicentē. Quis enim vnquā in exer-
Matth. 22. citū domus fundamenta iecit? Quis ædes ædificauit, cū inde pau-
lo post discessurus sit hostibus debellatis? Ipse homo qui in mili-
tia huius mundi nihil cogitas nisi domos ædificare, thesauros ad-
quirere cum citò è campo huius mundi deceperurus sis. Audite ergo
obsecro vos per salutem vestrā ipsum Dominū dicentē. Thesau-
rize vobis thesauros in cœlo. Vobis, ait, non mihi, quia vobis,

Matt. 6. c. Mai. 1. c. non autē mihi proderūt, quia ego plenus sum, & vestris nō indi-
geo. O miser peccator vide quid agas, nō thesaurizas tibi in cœlo,

B. Paul. ad Roma. 2. c. sed thesaurizas tibi irā in die iræ Dei. Non netecū loquitur B. Pau-
lus, eum ait. An diuitias bonitatis eius scilicet Dei, & patientiæ,
& lōganimitatis contēnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad
poenitentiā te adducit? Secundū autē duritiam tuā, & impoenitēs

cor

8 cor thesaurizas tibi iram in die, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet ynicuiq; secundū opera sua. O tremenda verba? Quis ita lapideus est qui ea audiens non contremiscat? Et vt maiorem terrorem nobis incutiant sit noster dux in eius expositione B. Thomas super epistolam ad Romanos, qui sic super hæc verba D. Tho. sup. epist. ad Rō. ait. An diuitias bonitatis Dei patientiæ, & longanimitatis contē-
nis ò homo nolens de tuis sceleribus pœnitentiā agere , quia sta-
tim non deuorat te ignis infernalis post culpam? existimas impu-
nitus fore, & nunquam à Domino iudicandus? O Domine quia
non profertur cito (vt dicitur apud Ecclesiasticum) cōtra malos,
blasphemos, adulteros, homicidas, detraictores, Deo odibiles, sen-
tentia tua, & punitio débita, non solum proterui tua benignitate
9 abutuntur, sed insuper absq; vlo timore filij hominū mala per-
petrant. Non sit Domine Deus bonum impio, nec prolōgentur
dies eius, sed tanquam umbra transeant, qui non timent faciē tuā
omnibus delictis eorum præsentem, qui cū impijs sint, ita securi
sunt, quasi iustorum facta habeant, sed & hoc vanissimū iudico,
peccare & vana securitate gaudere . O homo insipiens, vt quid
contemnis diuitias bonitatis Dei. Dices forsan. Peccavi, & quid
mihi accidit triste? Ne talia proferas, quia Altissimus, & patiēs ad
sustinendum, tamen redditus est ad imponitentem puniēdum.
Vt quid ò stulte sic ausus es tantas Domini diuitias in patientia
& bonitate sua exhibitas contemnere? An ignoras finem, quē
Dominus circate in hoc intendit? nescis, quia spectat te nolens,
vt anima tua pereat, quia non vult mortem peccatoris, sed vt
magis conuertatur, & vivat? Tu autem fidei luce illumina-
10 tus , & sanguine Dei Redemptus secundum duritiam tuam vt
quid tantis bonitatis diuinę beneficijs non es emollitus? acsi non
esset ab Spiritu sancto dictum. Cor durum mala habebit in no- Eeccl. 3.c.
uissimo. Et secundum cor tuum imponitens thesaurizas, id
est , multiplicas reatum pœnae. Et cui thesaurizo? Tibi certe, &
non alteri, quia vñusquisque onus suum , & peccatum porta-
bit teste eodem Beato Apostolo . Et quid thesaurizo peccatis
peccata addendo? Iram Dei, & rigorem ipsius. Et ad quod tem-
pus. Nunquid ad tempus passionis Christi , quando sanguinem
suum benedictum abundantiter pro me diffudit? Vel ad paschatis
tempis , quando surrexit ad nostram iustificationem ? Mini-
me . Vtrum ad tempus huius vitæ , in quo ab ira Dei ad suam

Ecclesi. 5. ea,

Ecclesi. 3.c.

Ad Gal. 6.c.

misericordia appellare licet: Non nisi in die iræ Dei, & reuelationis iusti iudicij Domini, quando iudicaturus est omnes, & quando reddet unicuique iuxta opera sua. Vide ergo ò miser quid facias thesaurizans tibi iram in talem diem. Thesaurizate ergo vobis (ait Dominus) thesauros in cœlo, ut in die Aduentus eius illos recipiatis. Ut autem hoc summo studio faciatis omnino auaritiam à vestris cordibus eliminate. Pro quo obleruan dum est, tria esse precipua peccata, quorum totus plenus est mundus, sicut B. Ioannes in sua Canonica testatur dicens. Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbiae. vitæ; & idcirco tria magna iudicia sacra proponit nobis scriptura. Primū factum est in cœlo quādo Deus in Angelis superbiæ peccatum inuenit, de quo in psalmo dicitur. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Secundum autem fuit tempore Patriarchæ Noe in uniuersali diluvio: hoc propter luxuriam venit: sic enim ait sacer textus. Quia omnis caro corruperat viam suam. Tertium denique, iudicium quod finale erit, propter auaritiam futurum est, refrigerante ob eam plurimorum charitate, & hæc erit precipua occasio, propter quam Deus illud celebraturus est quamvis etiam ibi de alijs mundi peccatis ipsum acturum esse credimus. Ac si diceremus. Concilium generale celebratum est ad impij Lutheri heresies confutandas, quāquam etiam ibi alii heretici fuerunt damnati. Sic dicente Domino, Item aledicti in ignem eternum, quia esu rui, & nō dedistis mihi manducare; sitiui, & non dedistis mihi bibere, in bona consequentia remanet damnatus ille, qui furatus est, vel qui proximo suo lèdendo nocuit, atque ita quid. quid charitati aduersatur.

Auaritia.

Greg. Niss. in oratione funebri. simile.

Beatius Gregorius Nissenus inquit, auarum esse veluti lebetem diurno vsu perforatum, qui licet in se omnem maris aquam recipiat, nunquam impletbitur. Regius etiā Propheta eundem auarum catulis leonum (quorum calor naturalis nimis acutius est, atque ita suaptè natura sunt voraces, & licet plurimum edat, semper tamē famelic), ipsaque fame oppresi, mugitus edunt eleganter comparat: nam pro eo quod nos legimus, Diuites eguerunt, & esurierunt Hebraica litera inquit, Leones eguerunt, & esurierunt.

Malm. 31.

Et

14 Et paraphrasis Chaldaica habet. Catuli leonū eguerunt, & esu-
rierunt. O miserrime avarare, siquidē omnes facultates, ac diuitię
tuę, et si plurimę sint insatiabilem famę tuam nunquam satiat,
ac tanquam leo rugis, & clamans, vt satieris, sed nunquam id cō-
sequeris: nā & his, quas habes frui nescis instar muli pretiosis ci-
bis onerati, qui cū epulas elegantissimas vehat, ipse aridos car-
duos prę angustia famis māducat. Huic simili arridet illud Pro-
phetæ Sophonię, qui de eisdē auaris verba faciēs inquit. Dispe-
sime. simile.
sopho. i.c.
rierunt omnes inuoluti argento: & Paraphrastes ait. Disperie-
runt baiulantes argentū. Hoc est. Non habuerunt diuites bonū
finem, qui tanquā muli super se argentum asportarunt. Quoti
die experientia videmus, diuitem plurimis diuitijs oneratum
pauperrimū lectulū, in quo dormiat, habere, vilissimo cibo, ac
xstenuissimo vti, & nimis trita veste cooperiri, sicut mulus, qui
diuitias non sibi sed alijs portat. Sic infelix auarus in mortem
tendit opibus, ac diuitijs plurimis oneratus, non in suam, sed in
suorum hæredū vtilitatem. Gloriosus Pater noster Franciscus simile.
numos vocabat muscas & merito quidem: musca namq; sem-
per molesta, & importuna est: siue enim comedatis, siue biba-
ris, siue literis operam deris, siue libris accubetis, siue in lecto si-
tis, siue euigiletis, semper in facie vestra sistit, vt sanguinē exug-
gat: quod si illam abigere contenditis licet sepe sāpias id facia-
tis, ipsa nihilominus tāpissime redit ad pungendum, & vexan-
dū. Hæc est proprietas diuitiarū cū corde auari, nā cura, & solici-
tudo illarum semper virtutē cordis eius suggest, vexat, & oppri-
mit; & quanquam millies à se has muscas expellat ipsæ multo
16 pluries ad opprimendū redeunt. Ecce igitur labor, & afflictio,
in qua miserrimus auarus viuit. Contra vero liberalis, miseri-
cors, ac magnificus maxima cū lātitia, & consolatione vitā du-
cit, sicut Sāctus Dauid asseuerat dicens. Iucūdus homo, qui mi-
seretur, & cōmodat, hoc est, qui misericordiā operatur, & non
auaritiæ indulget, lātus hilaris, ac iucūdus viuit. Quocirca idē
regius propheta nos admonet dicens. Diuitiae si affluant, noli-
te cor apponere, idest, Quamuis aliquādo manū diuitijs porri-
gatis ad capiendū eas pro necessitatibus subueniendis, cor mi-
nime tradatis ad eas concupiscentium. Habere enim necessaria
vitui, moderatamq; rem familiarem cū hilaritate, & tranquil-
litate mentis, cognoscereq; sibi melius hoc esse ad salutem, quā
tudinē.

D. Thom. 3.
contra gen-
tes.c.133.

diuitijs abundare, misericordia Dei est, vt Beatus Thomas elegan-
ter docet. Seruum mercenarium conducis, nō solum pro victu,
& vestitu sed etiam pro stipendio pecuniariori: filio autē tuo solū
viictum, & vestitū præstas, & nihil amplius, quoniā omnia bona
tua in suā ditionem euentura esse cōsideras: sic Deus filijs alienis
omnia abundantanter tribuere solet, suis autem etiam necessaria ali-
quando deesse permittit, quoniā omnia bona sua iure hæredita-
rio ei reseruantur. Vnde B. Gregorius ait. Misericors Dominus,

B. Gregor.
D. Ambros.

quos tenere diligitab exterioribus separat. Quare B. Ambros. cū
domum quandā introijsset, ab hospiteq; audiret narrāte sibi om-
nia faustū euenire, nec infirmitatem, nec paupertatē, nec aliquid
triste sibi vñquam accidisse, ait. Egressiam ex hac domo; nec
enim Deus habitat in illa: cumq; egressus esset corruit domus, &
omnia quæ in illa erant perierunt. Clementissimus Pater filios 17
suis hīc corripit paupertate, infirmitate, alijsque multis infortu-
nijs: alienos autē impunitos multoties in hac vita relinquit, vt ad

Sapien. 11.c.
1.ad Timo.6.
c.

eterna referuet supplicia. Et sic intelligūt nōnulli illud Sapientie.
Ipsum quoq; qui non debet puniri, condemnas, hoc est, impiu-
quem ad æternos signes damnas, non punis hic quia secundum iu-
stitiæ ordinem illū correctionis tuæ flagellis non cædis, quibus
quos diligis castigas, vt resipiscant, ne pereant. Deniq; vt auaritiā
tanquam pestem fugiatis audite mandatū. D. Pauli apud Timo-
theum. Postquam enim de auaritia, & cupiditare disputauit, &
quanta mala sequantur ex ea docuit, tandem inquit. Tu autem o
homo Dei hæc fuge, sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, cha-
ritatem, patientiam, trumq; est necessarium ad salutē, & fugere
peccata, & facere & sectari iustitiā, fuga nāq; viro forti se penume-
ro est necessaria. Vnde Plato manifeste reuincit diffinitionē So-

Plato Laches
vel de fortitudine.
Home. Elia-
de.1.

eratis de fortitudine dicentis, forte esse, qui ordinē seruans in op-
pugnandis hostibus instat, nec refugit. Adducitq; Plato Scythas,
qui nō minus fugiendo, quā sequendo pugnat. Et Homerus equos
Æneæ laudans ait, celerrime hinc atq; illinc persequi atq; fugere.

Auaritia.

Ecclesia. 23.

Anima callida (inquit Ecclesiasticus) quasi ignis ardens non
extinguetur, donec aliquid deglutiatur. Cum gratia Dei tan-
tummodo sit aliquid, & quidquid est in mundo, nihil sit, ignis cu-
piditatis bonorum temporalium non potest cum ipsis bonis tem-
poralibus

20 poralibus extingui, quin potius (vt quidam Poeta dicit) crescit
 amor numini quatum ipsa pecunia crescit. Atq; ita infelix aua-
 rus cōtinuo vexatus ab ipsa diuitiarū, quas adhuc nō obtinet, cu-
 piditate, miserrime viuit, & torquetur ab auaritia, quę ipsum, nō
 sinit perfri diuitijs, & opibus, quas iā possidet. Cum herinaceus
 hortū aliquē ingreditur, nō comedit, nec quiescit, donec arborem
 ascendens corpus aculeis plenū pomis quā plurimis onerat: cum
 autē descēdit, & ab horto exīre vult ponis oībus oneratus nō po-
 test per foramē, quo ingressus est, exire quia angustū est, atq; ita
 dū egredi contēdit, omnia poma ibi relinquere cogitur, & sic va-
 cuus, ac famelicus exit: in hunc modū auarus tanquā hericius spi-
 nis & aculeis, videlicet afflictionibus, curis, & solitudinibus ple-
 nus, dū in horto huius mīudi est, conatur se bonis tēporalibus one-
 rare, ac cupiditate & angore afflictus vix audet comedere, aut bi-
 bere, vel illis bonis frui, at vero cū exire cogitur per angustū mor-
 tis foramē, omnia vi, atq; spiritus sui afflictione in hoc miserabili
 mūdo relinquit. Diximus auaritiā, & cupiditatē diuitiarū, nequā
 esse, sed multo peius esse desiderare diuitias malorū affirmamus.
 Non cōcupisces (aiunt sacrę literā) argentū & aurū de quibus fa-
 etas sunt sculptilia gentiū, quia abominatio est Dñi Dei tui. Qui-
 bus verbis significatur, quā odibiles ac detestabiles nobis debent
 esse iniquorū hominū diuitiae. Ne desideres, obsecro, frater hēres
 esse hominis improbi, quod si forsan iā fuisti, ego tibi sanū consi-
 lium do, vt bona, quæ ab eo hæreditate accepisti pauperibus im-
 pertiaris, nec illa tuis opibus cōmisceas, perinde enim est, ac si il-
 lis ignē admoueas: si igitur facultates tuas conservare intēdis, non
 21 ipsas improbi facultatibus coniūgas: qualiter enim illas lucratus
 fuerit nescis. Cū quis fluuium per lapides trāsire vult, si ipsi lapi-
 des rotundi sunt, & labinosi, oportet caute, & maxima cū atten-
 tione in eis pedē figere, aliter enim facile labēris, & in fluuii inci-
 des: at si lapides plani sunt secure poteris pedē figere & fluuium
 transire. O quam certus est casus illius, qui pedē affectio nis in
 creaturis collocat, & quā p̄ximus est periculo suffocandi se in in-
 fernorū flumine: sunt nāq; plurimi, qui creaturis quas Deus illis
 dedit in remediū, & trāslitū, vt videlicet per illas in cālū transfirēt,
 pessime abutuntur, & ex illis occasiōne capiūt, vt in infernū de-
 mergātur, sicut Hebreis cōtigit, quibus cū S. Moyses serpentem
 æneum dedisset, vt ipsi in eum aspicientes à mortibus verorum

Iuuenal. Sa-
tya. 14.

simile.

Deuter. y. &c.

Simile.

Num. 11.

serpentū sanarētur , tanta affectione illius sicuti serpentis capti 23
fuerunt, ut non solum eum contemplarētur, verum etiam illū
tanquā Deum venerati fuerint, ac thura ei adhibuerint . Quod
quidē videns Sāctus Rex Ezechias serpentē illū confregit. Sic
cū Dominus hæc nobis tēporalia bona in remediu dāni, cuius
primus serpēs fuit causa, cōcesserit, & vt tantūmodo illa cōspi-
ceremus, & ex eis necessaria ad vitam propagandā sumeremus,
ipsa impudentissime adoramus . Qua propter B. Paulus opti-
me dixit. A uaritia est idolorum seruitus. O infernalem cæcita-

B. Basilius tem. & æterna dānatione dignam. Loquens B. Basilius de auari
Homil. 7. in tia in quadam homilia sic ait. Mare terminos habet, nox itē le
ditecentes.

simile.

ges antiquas non transgreditur, solus autē auarus nullū circūs-
cribit tempus, nullum terminum noscit, rerū successioni nō cez 4
dit, sed vim, naturamq; ignis imitando omnia cōprehendit, om-
nia pascitur, & veluti flumina ex partis initij ex cūtia deinde
paulatim inclementū intolerabile in processu accipiētia, impe-
tu demum violento quidquid obiicitur secū trahunt . Sic & hi
qui in magnā prouehuntur potestatē, ex eo quod iam aliquos
oppresserunt, ad maiora continuo facinora, maioresq; iniurias
progrediuntur, ac reliquos, quos prius præterierat per oppres-

B. Basili. Ho-
mos postea laudunt. Idē B. Doctor inquit. Ne nos, qui rationis su-
mil. 8. mis participes brutis crudeliores videamur, illa nāq; terrē na-
scientibus, ut naturalibus cōmunitibus sine discrimine vtuntur:
nā & omniū greges vñū , & eundē pascuntur montē, equorū
multitudo eundē cāpum, deniq; singula hoc modo inter se vi-
etū necessarium mutuo suppeditant. At nos cōtra quā sunt cō 25
munia, propria facimus, quā sunt multorum , soli polsidemus

B. Chryso cō
tione. 1. de La-
zaro.

B. Chrysostomus quadā concione ait. Nullus Dei effugiet sen-
tentia, sed omnes omnino, qui fraudibus, & rapinis viuūt , Dei
vindictā sibi accersunt, illam immortalē, fineq; carentē, quēad-
modum diues ille epulo. Nec mihi dixeris illum mensa sumptuosa frui, dū viuit, vestibus circumdari sericis, mācipiorum gre-
ges circūferre, sed explica mihi istius conscientiā & videbis in-
tus grauē peccatorū tumuli tempestatē, turbationemq; velut
in curia mentem ad thronū conscientiæ consendisse regalē, &
tanquā iudicē quēpiā sedentē , & cogitationes loco carnificum
adhibentē in equuleo suspendentē, lateraq; conscientiæ rodē-
tē vngulis, pro cōmissis vehementer inclamante, cum nemo
sciat,

²⁶ sciat, nisi quod solus Deus hec videre nouerit. Etenim qui cōmitat adulteriū etiam si millies fuerit diues, etiā si nullum habeat accusatōrē, non desinit tamen intus se ipsum accusare, & voluptas quidē temporalis est, dolor vero perpetuus, timor vndiq;, ac tremor, suspicio, & anxietas, angelos metuit, umbras ipsas formidat suos ipsius famulos consciens, insciens, illā ipsam, quam corrupit, & virū, quem affecit cōtumelia, omnes timet, obambulat amarum accusatōrē circumferēs conscientiā, cum sit suo iudicio dānatus, nec vel ad breue tēpus possit respirare. Nā & in lecto, & in mēsa, & in foro, & in domo, & interdiu, noctu, & in ipsis frequēter somniis hēc iniquitatis simulacra videt, ipsiusq; Cain vitam viuit gemēs, ac tremens super terrā, cum nemo sciat, intus tamē habet ignem implicitū. Idem patiūtur & qui rapinā exercent, & qui frau-

²⁷ de lucrū faciūt. Hoc in summa quotquot in peccatis viuunt patiūtur. Idem etiā S. Doctor quadā homilia ait. Quemadmodū si ne fluctibus mare nunquā conspicitur, sic animos diuitū auaroru absq; solicitudine, tremore, turbatione, curis, periculis nunquā repieres, sed antequā priora cōponant, alia invaserunt. Idem B.

B. Chrysost.
homil. 36. in
Matth. simile.

Chrysost. alia homilia ait. Qui plus, quā permissum erat, manna colligebant, hi non manna, sed vermiū plus & putredinis tū reserebāt. Idē avaris accedit, & voluptuariis, vt plus detrimēti reportēt, plus ijs sit ftercoris, quā lucri, & voluptatis, sed hi tanto deterriores, quā illi, quod Hebrei quidē ab errore semel cōmisso, & agnito resipuerunt, ebrij autē, & auari vermem tanto molestiorē in suos ventres, & domos inserunt, nec satiantur, nec sentiūt quidē. In vano conatu persimiles, sed pena lōge maior. Quid enim locuples à paupere differt? Nam vñū vterq; corpus vestit, vētrē nutrit, sed curis diues miser cōsumitur, & quę Dei sunt negligit corporis inquisitione, animiq; perturbatione. B. Augustin. etiā de avaritia agens ait. Auarus vir similis est inferno. Infernus enim quantos mortuos deuorauit, nunquam dicit satis est, sic et si omnes thesauri circunfluxerint in auarum, nunquam satiabitur.

B. Chrysost.
homil. 30. in
ad Corinth.

²⁸ B. Augustin.
epistol. 3. ad
toan. comi.
tem. simile.

In vano conatu persimiles, sed pena lōge maior. Quid enim locuples à paupere differt? Nam vñū vterq; corpus vestit, vētrē nutrit, sed curis diues miser cōsumitur, & quę Dei sunt negligit corporis inquisitione, animiq; perturbatione. B. Augustin. etiā de avaritia agens ait. Auarus vir similis est inferno. Infernus enim quantos mortuos deuorauit, nunquam dicit satis est, sic et si omnes thesauri circunfluxerint in auarum, nunquam satiabitur.

Ezai. 1.

Auaritiam damnat Dominus per Prophetam Ezaiam, dicens: Repleta est terra auro, & argēto, & non est finis thesaurorū eius. Quoniam avarus nunquam satiatur, ideo inquit, thesaurorū non esse finem, hoc est nunquam expleri sitim cupiditatis, ubi aduentū est Dominum non dixisse: repletū est cor auro, & argēto, sed repleta est terra. Fieri enim potest, vt terra impleatur diuitijs,

Etim. I.

& hominis auari animus nunquam impletur. Fuge ergo o homo terram auro, & argento plenari, hoc est, auaritiam, quae animam desiderijs inutilibus implet: ut enim terra, quae auri, & argenti venas habet, alijs in rebus sterilis est, & inulta: sic auari diuitijs affluentes, metallaque in animo portantes, nullum bonum fructum producere consueverunt. Fit enim plerumque, ut magnas diuitias insolentia, & impietas consequantur.

Auaritia.

Abacuc. 2.

Eccles. 21.

Vox qui congregat auaritiam malam domui suæ: inquit Prophetæ Abacuc & merito quidem: etenim qui ædificat dominum suam impendijs alienis (inquit Ecclesiasticus) quasi qui colligit lapides suos in hyeme. Hoc est, qui ex bonis per fraudem vel iniuriæ quæfatis splendidas sibi ædificant domos, similes his sunt, 31 qui in hyeme lapides ad edificandum congregant, & in ipsis edificijs cōponunt, & construunt. Sicut enim huiusmodi edificiū diu subsistere obtēporis incommoditatem non valet: ita illi construeris à se ædibus per rapinā, diu frui, morte præmatura intercepti non poterunt. Aut illorum ędes non multo tempore persistent: Deo illas ob iniustiam tempestate aliqua subuertēt: neq; magis perdurabit domus alienis impendijs ædificata, quā ea, quæ cōstruitur ex lapidibus per hyemem cōgeſtis, ac ferruminatis. Pro eo autem quod legimus: Quasi qui colligit lapides suos in hyeme: Græca exemplaria habent in hunc modū. Quasi qui congregat sibi lapides ad tumulum sepulchri sui. Quibus verbis & aptissima comparatione nō nō emur, eū, qui iniuste conquisitis diuitijs domū ex ædificat sibi, veluti sepulchrū sibi cōstruere. Deo quippe eius vlcifcente iniustiam, & iniquitatē non multo tempore superstes erit in ea, quam per iniuriam ædificat, domo: quinimo breui in ea moriturus prædictitur, vt sit ei veluti sepulchrū futura. Domus igitur per auaritiā, & aliorū oppressionē & cōpilationē construēta, non liberat dominū de manu mali, neq; tutissimū illi refugiū, & receptaculū præbet, vt Caius, ac Paulus iurisconsulti dixerunt. Inno verò subita ruina illum solet opprimere, & sepulchri, ac sarcophagi vicem gerit. Domus porro nomine non solū locū māſionis, ædefq; sed statum simul, atq; familiam, in primis autē liberos atq; nepotes, deniq; dignitatem, & honorē, ac regnū significare solet diuina scriptura. Pagninus vero hūc locū sic vertit:

- 32 tit: Væ auarè seſtantī auaritiā malā, vt domū ſuā ædificet. Vata-
blus autē ſic: v. ſeſtantī auaritiā malam propter domū ſuā, idest,
vt domū magnificā ſibi extruat. Cōſentit huic expositiōni quod
ſequitur in Prophetā: vt fit in excelsō nidus eius. Repetitio qui-
pe videtur eſſe, & explicatio præcedentum verborū. Nidū autē
dixit ex aquilarū metaphora, quæ vndiq; quæſitam materiā in cū
locam quem ponendis nidiſ optauerint, congerunt, eſq; quam
poſſiunt aptiſſime componunt, atq; ſubſternunt. Nidulātur ve-
rō, vt ſcribit Aristoteles, locis non planis, ſed celsis præcipue qui-
dem arduis ſaxis, & præcipitibus, vt pulli tutiores ab iſidijs ſint.
Abdias atq; Hieremias prophetæ, translationem nidulādi in ex- Abdi. 1.
Hierem. 49.
cello apertè ad rapax aquilarū genus accōmodarūt. Dicunt enim
ſi exaltatus fueris vt aquila, & ſi inter sydera poſueris nidū tuū:
33 inde detrahā te, dicit Dominus. Nidi autem metaphora oſten-
dit Abacuc, non ſibi tantum ſed liberis quoque, ac nepotibus
ſuis, & posteris auarum rapinis atque tyrannide conſulere.

Auaritia.

B Eatus A poſtolus Iudas mentionē faciens de peccato Balaam
in ſua Canonica inquit. Væ qui errore Balaam mercede effuſi
ſunt. Hic impius Prophetā auaritia cōmotus mercedem, & pre-
tiū, pro peccato tulit: ideo ait hic S. A poſtolus. Væ qui errore Ba-
laam effuſi ſunt. Inquit, effuſi ſunt, vtens quadā metaphorā aquę,
quę quando diſfunditur, & ſpargitur tota perditur & amittitur.
Si cōquerat auaritiā peccant, animas ſuas deperdūt, eo quod il-
las, vēdunt, & auſtioni ponūt, vt p reium earū augeatur. Deniq;
34 ait S. A poſtolus. Væ illis, qui ſequentes errorem Balaam animas
ſuas per auaritiā perdiſerunt. Sed quero: quare cum peccatum
Balaam per malitiā voluntatis fabricatū fuerit, quippe quod aua-
ritiæ peccatū erat, quare, inquā, S. Iudas hic illud vocat errorem,
qui operationi intellexetus tribuitur? Ad hoc respondetur, quod
licet peccatum Balaam propriè fuerit operatio voluntatis: ab er-
rore tamen intellexetus procedebat: ideo in præſentiarum error
appellatur. Sed videamus quia in re Balaam errore ducebatur. Quo-
niam cogitabat ſufficere ad bene moriendum bona desideria ha-
bere, quod quidem fuit origo, & principium ad peccatum aua-
ritiæ committendum. Quod autem hunc errorem haberet aperte
conſtat ex eo, quia cum tam mala intentione duceretur aiebat,

Num. 13.

vt in lib. Numerorū refertur. Moriatur anima mea morte iusto-
rum, & fiant nouissima mea horum similia. Totus fere mundus
hoc errore impij Balaam plenus est. Meretrices illum sequuntur,
quæ semper ad peccandum prostitutæ, ac paratae sunt. Iuuenes
etiam qui in abominabili statu sunt: similiter ambitionis quorum
tota vita est continuum peccatum: nam semper alios paruifa-
ciunt, & anmihilant, maculas in eoruia personis inuarentes, vt sic
aduersus illos præualeant. Illum sequuntur aduocati, qui exo-
ptant, vt homines lites, discordias, ac dissensiones inter se ha-
beant [porque de otra manera no se les corre el officio.] Hi om-
nes atque alij plurimi, qui male viuunt, & bene mori cogitant,
errorem impij Balaam sequuntur. Sed longe aliter eis euenerit:
plerunque enim, ac fere semper homines moriuntur, vt vi-
uunt. Vnde Beatus Augustinus inquit. Hac animaduersione 36
punitur peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui viuens obli-
tus est Dei. [Deste error, que es pensar, que bastan los bu-
enos deseos, procedio en Balaam el peccado de la auaritia: quod
quidem adeò graue malum est, vt Ecclesiasticus illud omni-
bus occasionibus, vnde omnia peccata oriri solent, antepo-
nat dicens. Nihil est iniquius, quam amare pecuniam, quasi
dicat. Per totum terrarum orbem oculos extendi, & diligen-
tissime considerauit omnes malas hominum inclinationes, &
nullam magis periculosam inueni, quam inclinationem eo-
rum, qui pecunijs nimis dediti, atque inordinatè propensi sunt:
ita quod nec superbi, nec carnales, nec vltiu, nec voraces tanto
sicut auari sunt periculo expositi. Et adiecit statim. Is enim ani-
mam suam venalem habet. [A trueco de alcançar dinero esta apa-
rejado para cometer qualquier maldad.] Testis huius rei est mi-
serissimus, atque infelicissimus Iudas, qui propter tam vile pre-
mium, quale erant triginta nummi, maius ex omnibus sacrile-
gijs commisit, dum filium Dei & magistrum suum inimicis
eius proditoriè tradidit. Merito ergo ait Ecclesiasticus. Ni-
hil est iniquius, quam amare pecuniam. Etenim hoc ini-
tiuum, & fons est, atque origo omnium malorum. Hoc vi-
tiuum impij Balaam cor penetrauit, ita vt propter illud dis-
cordias inter Deum, & populum Israeliticum seminar e-
tenderit, dedit namque consilium regi Balac, eumque instru-
xit, qualiter populum Israeliticum peccare faceret mittens

B. August. in
termis inno-
centium.

Eccles. 10.

ad 37

³⁸ ad eos pulcherrimas de populo suo mulieres , quæ ipsos ad peccatum luxuriæ atque idololatriæ prouocarent, vt sic hac ratione Deus ab illis tam grauiter offensus eos desereret : & hoc fuit inventio, & infernal is malitiæ stratagema. Idcirco sanctus Apostolus Iudas hunc maledictum, & execrandum hominem in exemplum adducit, vt sic alieno periculo sapiamus, & ab impio auaritiae scelere , siquidem tot malorum fons est , nos ipsos peruertere non sinamus.

Auaritia.

Quo tempore fabricabatur tabernaculum , sciens sanctus Moyses, quod populus offerebat plusquam necessarium esset, iussit praœconis voce cantari, ne vir, aut mulier quidquam offerat in opere Sanctorum. Sic que cessatum est à munericibus offerendis ^{Exodi 36.} eo quod oblata sufficerent & superabundarent. Animaduertite, obsecro, quam bonum principium habuerit synagoga, siquidem ministri, ac sacerdotes eius non se sinebant auaritia, aut cupiditate superari. Hoc fuit principium, sed videamus finem. Apud Diuum Matthæum legimus tantam fuisse sacerdotum cupiditatem ^{Matth. 15.} vt sanctiones contra legem Dei facerent , & dicerent filijs , qui parentes egenos, & necessitate oppressos habebant, vt quidquid parentibus suis daturi essent, in templo Deo offerrent. Quod si, inquit, vobis patres vestri aliquid dixerint, eis respondete dicentes. Munus quodcunque ex me est, tibi proderit. Hic fuit finis synagogæ, principijs eius tam contrarius. Attendite quo incepit, & in quo finiuit, ac tandem peruenit. Cōtemptus bonorum temporalium synagogam ædificauit, auaritia vero eam destruxit, de qua Beatus Paulus inquit. Radix omnium malorum est cupiditas. Hoc idem euenit omnibus alijs monarchijs. Parcitas ^{1.ad Timo. 6.} namque & temperantia principum Romanorum ipsum Romanum imperium auxit, & amplificauit, cupiditas vero illud euerit, & labefactavit. Refert Dionysius Alicarnaseus, quod cū Lu- ^{Dionys. Ali-} cius Quintius Cincinnatus vili habitu agricolę induitus araret, in- ^{carnal 11. 10;} de in consulem Romanū electus fuit, & postea in dictaturam bis electus quibus munericibus peractis iterum in agrum suum reuersus est, nec unquam persuaderi potuit, vt pro illorum munericum administratione aliquid præmij acciperet. His & alijs similibus principibus populus Romanus totum fere terrarum orbē suo

suo imperio subegit: auaritia vero, cupiditas, & ambitio Iulii
Caesaris, atque aliorum, qui monarchiam usurpare volebant, im-
perium illud potentissimum labefactauit. Paupertas Christi Re-
demptoris nostri, & sanctorum Apostolorum eius Ecclesia Ca-
tholicam erexit, auaritia vero eam destruere incepit. Nam ante-
quam Constantinus imperator urbem Ronianam summis Pon-
tificibus dedisset, non erant in sacro sancta ecclesia aliquot mala,
qua nunc sunt. Atq; ita, vt refert glossa Nicolai de Lyra eo die,
quo Constantinus imperator illam donationem fecit, auditae est
vox quæ sic clamabat, & dicebat: Hodie cecidit venenum in Ec-
clesia Dei. Ex his omnibus exemplis infertur, quam perniciosa
res sit auaritia, & quantum nobis conducat eam à cordibus no-
stris, sicut Beatus Apostolus docet, funditus euellere.

Nicolaus ia
Deut. 32.

B. Chrys. ho. Qui animę nequaquam solitus terrena curat, similis est, (in-
35. in Matth. quia Beatus Chrysostomus) his, qui cum male materiatam, &
simile. ruinosam videant domū, ipsam restituere negligunt, amplos au-
tem ei hortos incircuitu præparant: aut illis, qui quamvis morbo
conficiantur, cura tamen valitudinis neglecta, aureas sibi vestes
contexunt: aut mulieri, quæ cum aduersa valetudine nimium
laborat, nullum ægrotationis remedium, sed ancillas, & orna-
menta, cæteraque huiusmodi studet sibi comparare. Non aliter
fanè nos gerimus cum anima nostra, modo in furore, modo cu-
piditatis ardore, nunc maledicendi studio, nunc inanis gloriæ
iæstinatione miserabiliter versetur, ac humi iacens, ac secum ipsa
dissidens ab innumeris laceretur feris, non vt ipsam curemus, sed
vt magnificas ædes construamus, & gregem seruorum, cætera-
que huiusmodi acquiramus, & diuitias multas lucremur, omni 43
studio atque cura vigilamus. Et si vrsafugam à cauea cæperit, do-
mos precludimus vicos obsidemus, vt intercepta nemini noceat:
nunc vero cum non vna bestia, sed multæ atq; obscenæ cogita-
tiones, omni bestia ferociores, animam nostram lacerant, nec sen-
tire quidem videmur, & vrbium sane habitationi adeò prouide-
mus, vt vel in desertis locis, vel in villis atq; oppidis atrocem fe-
ram coerceamus, in anima vero nostra, vbi locus consilij est, vbi
regia sedes ad regale solium omnia perturbâtes maxima licentia
ascendunt, propterea ad inferiora depelluntur, quæ superius sta-
re debebant, omnia simul conquassantur turbata, vrbana, subur-
bana, quæ intus, quæ foris sunt: ciuitatiq; suniles sumus, quæ Bar-
barorum

44 barorum incursu conturbatur, aut auiculis, quæ dracone ascen-
dente ad nidum trepidè, ac conturbatæ circum volant. Omnes
hi contrarij sunt cupiditates, solicitudines, & curæ rerum hu-
ijs sæculi, quæ miseram animam perturbant.

Apud nonnullas nationes olim ad cupiditatem diuitiarum re-
primendam, aurum ipsum interdicebatur, quemadmodū cautū
fuit Lycurgi lege apud Lacedæmonios. Et Xenocrates Philoso-
plus cū aliquādo magna pecuniæ summa ab Alexādro Magno
offerretur, eo quidē consilio, ut sibi Philosophi amicitia concilia-
ret (vt scribit Valerius Maximus) respondisse fertur, se nolle ami-
ciam suam tam exiguo pretio vendere. Vide igitur, quomodo
isti quāvis ethnici rerum temporalium cupiditatē quodāmodo
extinguerent, & à se procul pellerent, atq; ita celebriores quidem
45 extiterunt, quam multi principes, & reges potentissimi.

A V X I L I V M

D E I.

PARATISSIMVS est Deus ad auxilium suum
hominibus præbendū, vt B. Paulus nos erudit dicēs.
Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro
bona sua voluntate. Vbi nota, quod Deus operatur
velle in nobis pro sua bona voluntate præueniēt, & nostra co-
operante: ipse enim voluntatē nostram mouet, & excitat ad bo-
nū, & cum illa cooperatur, vt qui incepit perficiat. De quo etiam
idem S. Apostolus in initio eiusdē epistolē dixit. Qui cepit in vo-
bis bonū opus, perficiet vsq; in diē Christi Iesu. Hic dies est ad-
uentus ciuius ad iudiciū, sicut ipse Apostolus alibi inquit his ver-
bis. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi
Dominus in illa die iustus iudex, & vsque ad illum diem per-
ficit Dñs auxilio suo, quod coepit: postea enim nō erit ultra me-
rendi tēpus. Obserua etiā verbū illud: Qui coepit in vobis bonū
opus. Vē autē homini illi, qui opus Dei multo studio ab ipso in-
ceptū destruit in corde suo, quod graue scelus, familiareque est
multis hominū millibus. Vnde Eusebius Emissenus in quadā ho-
milia monachos sic admonet. Spes nostrę oēs in cōsummatione
atq; in fine cōsistūt. Quid mihi prodest, si mihi fata viridatia her-
bis spem messis ostendant, & me sub ipso falcis tēpore subita vel
acris

Ad Philipp.
2.c.

2. ad Tim. 3.

Emissen. ho-
mil. 5. ad mo-
nachos.

aeris intēperie, vel pluuiarū inundatione decipient? Quid mihi proderit, si vinea in flore spem omnem promittat, & vel ferarum incurso, vel vastitas grandinis spem omnē in consummatione subducat? Ideo perseverantia in virtute magno cordis sui affectu S. David postulabat, cū dicit. Adhæsi testimonij tuis Domine, noli me confundere: id est. Noli me in reciduum derelinquere, iam adhæreo testimonij tuis, non carnis paumento, nec peccato, noli me derelinquere, ne iterum ruam, nam hæc ruina maxima confusio mihi erit. Qui nunquā fuit de ues, nec honorato loco positus, etiam si nimis iaceat; non pudebit: tamen qui ex forido statu ad honorem maximum euectus est, si ad fordes pristinas redeat, maxima ei oritur confusio, & pudor, risu, ostentuque omnibus erit. Sic qui advirtutis fastigium accessit per gratiā Dei, si postea per peccatum decidat, maiori confusione, & pudore afficitur, quod lachrymis obortis, deplorat Hieremias dicens.

Thren. 4.c. Filij Sion incliti, & amicti auro primo quomodo computati sunt in vasa testea opus manuum figuli. Et infra. Qui vescebantur voluptuose, interierunt fame, qui nutriebantur in croceis amplexatis sunt stercora. Ecce à quanta celsitudine ad qualem miseriā devolvitur peccator, qui semel à peccato liberatus ad illud miserabilis reciprocatione reuertitur. Antea incedebat anima eius amita gratia, veluti aurum fulgebant vestimenta eius, vescebatur cibo regio in mensa Domini, multis interim consolationibus caelestibus autriebatur, sed à tanto fastigio decidens in luto, & stercore volutatur. Ab hac ergo cōfusione postulat sanctus Prophetā liberari, cum dicit. Noli me confundere. Vltimo deniq; in hoc loco super illa verba, Deus est qui operatur in vobis vel 4

B. Tho. in 4. d. 14. q. 2. 27. tice. s. le, notandum est duo esse secundum doctores Theologos genera auxiliorum, quibus Deus suscitat hominem ipsumque à peccato auertit, alterum est ordinarium & sufficiens, quod scilicet sufficit suapte natura, vt resipiscat peccator, hoc autem Dominus nulli hominum etiam sceleratissimo denegat. Alterum vero superabundans, & excellentissimum est: hoc autem non semper Deus peccatoribus offert. Primo quidem paulatim, ac sensim cōvertitur peccator, altero vero efficaciter, & celeriter. Exemplum primi est, velut si quis in pelago esset qui pene in profundum suffocatus demergeretur, & ei fustem longum seu lanceam porregas, quam ipse apprehendens paulatim ab illo periculo existret.

§ ret. Exemplum autem secundi est, quando Gigas fortissimus
brachia tenderet: & hūc hominē qui in eo se suffocandi pericu-
lo erat, apprehenderet, & quam celeriter illum incolorem edu-
ceret & ab eo periculo eriperet. Sic ordinarium, & commune
Dei auxilium est, quo peccatorem Deus ipse mouet, & pecca-
tor paulatim se ipsum cognoscens, disponens, & demoliens tā
dem conuertitur. Aliud auxilium est superabundans & ma-
gis efficax, quo peccator celeriter conuertitur, & hoc auxilium

Psalm. 50.

postulabat Sāctus Dauid, cum dicebat, Miserere mei Deus se-
cundum magnam misericordiam tuam. Vbi alia translatio ha-
bet. Beneficis esto mihi Deus pro tua maxima bonitate, & au-
xilio. Nouerimus tamen necesse esse, non sufficere auxilia ge-

neralia Dei ad salutem, cum in confesso sit apud omnes, ipsa
non communicari nobis per merita Christi, nam debita sunt,
& ordini, & suavi dispositioni, & administrationi mundi, & su-

perflue applicarētur merita Christi ad illa obtinenda. Cum ex-
go per Christum sit ingressus ad regnum, necessarium est auxi-
lium Dei speciale, & efficax ad salutem nostram, quod datur

Ad Heb. i.c.

Ad Phil. i.c.

ex meritis Christi, & iustitia eius, non quidem ex illa, quā mo-
do habet ad patrem semper assistens ad interpellandum pro no-
bis, sed ex illa, quam in hac vita habuit factus obediens usque

ad mortem crucis. Iustitia itaq; nostra in esse, & conseruari &
nostra iustificatio ex hac iustitia Christi pendet. Hæc auxilia

specialia, & efficacia summo cordis affectu continuo à Domi-
no postula. Nemini quidem sunt debita, sed non denegantur
alicui humiliter Dominum oranti, & quicunq; illa auxilia spe-

cialia, & efficacia haber, certissime conuertitur, vt Doctissimus
magister Vega docet. Sunt enim talis conditionis, ac generis cō-

Vega lib. 13.

c. 13.

cursus isti speciales, quibus Deus peculiariter, & immediate no-
stras rebelles ad se conuertit voluntates, coniungens se, & inti-

mo quodam, & benignissimo modo vniens se ipsis, & potentio-
res eas ad operandum reddens atq; vt doleamus de peccatis no-
stris, & vitam malam in bonam cominutemus inflectens, nec

vñquam frustrantur, aut frustrari possunt à nobis, & omnes, &
soli eos habent, quos suorum peccatorum pœnitit, & ad Domi-
num conuertitur. Hæc autem, quæ diximus, in verbo Raphae-

Thobiz. 6.

lis Angeli ad Thobiam scripta sunt. Cum Thobias junior inci-
peret lavare in magno fluvio Tigris pedes suos, ecce pescis mag-

Loci Cogn.

N. nus

nus egrediebatur ad deuorandum sanctum iuuenem & clamans 8
ait ad Raphaelem. Domine inuadit me. Et Angelis ad eum. Ap-
prehende branchiam eius, & trahe eum ad te. Apprehende, dixit,
& non, tange. Haec in nobis fuit per Iesum Christum Salua-
torem nostrum. Apprehendit ipse peccatorem suo speciali,
& efficaci auxilio, & educens eum de flumine peccatorum ad se
attrahit.

Psal. 35.

Quod autem sine vi, auxilio, & impulsu Dei ea quae ad salu-
tem sunt necessaria, comparare aliquis nostrum non possit, ver-
ba illa Davidis manifeste ostendunt, qui in Psalmo ait. In lumine
tuo videbimus lumen. Hoc est: per te, qui lumen es verum vide-
bimus, atque cognoscimus te. Alter enim fieri non potest, ideoe
que in alio Psalmo precabatur: Dic animæ meæ, salus tua ego
sum. Quid, obsecro, ô rex sancte opus est, vt hoc audias à Deo? 9

Psal. 34.

Non ne id satis tibi compertum est? Nonne tu animæ tuae dice-
re potes, salus mea. Dominus Deus meus est? Minimequidem;
nam quamuis ego id affirmem, ego mihi ipsi id persuadere mini-
me potero, nisi Deus dicat. Hoc est, mitem adiunet, atq; suo im-
pulsu ad id credendum inducat. Quod vel hoc exemplo explicare
possimus. Nullus sanè nostrum est, qui ignoret, se mortalem
esse, se cito moriturum: quid igitur, dico mihi, in causa est, vt ita
vivas quasi semper victurus? Quasi inuincibiliter obituras. Quod
scilicet nondum te moriturum dixerit Deus. Dico tu Domi-
no, vt id tibi dicat, hoc est, vt cor, animumque tuum metu mor-
tis pulset, tangat, atque conturbet, & tunc intelliges, atque resipis-
ces: vitamque vere penitendo in melius mutabis. Idcirco Da-
vid orabat: Notum fac mihi Domine finem meum. Non enim 10
ignorabat se esse moriturum: non petebat, vt Deus illi diem obi-
tus sui reuelaret, sed vt ita metu, atque formidine mortis cor eius
tangeret, vt sic correctus vitam recte institueret: paratusque semper
esset, vt cum veniret Dominus, & pulsaret ianuam, conse-
stum lucernam in manibus tenens eiaperiret.

Psal. 38.

Auxilium Dei cum libero arbitrio concurrit.

Job. 16.

Loquens cum Deo sanctus Job de peccatoribus inquit. Cor
eorum longe fecisti à disciplina. Videtur quidem hoc carni-
ne

ne significare nullum esse delectum arbitrij , aut hisce in rebus arbitrium humanæ mentis nihil agere, tantum excipere imperium numinis, res omnes pro suo arbitrio moderantis: id quod Esa. 10:1 Lutherus voluit , abutens testimonio Esaie , qui regem Assyriorum Serram appellavit dicens. Nūquid exaltabitur serra contra eum , à quo trahitur. Est Martini Lutheri sententia summa cum impietate cotiuncta , nam si ita res haberet , quemadmodum existimat , & bonas , & malas actiones à Deo deriuari tanquam ab artifice serram trahente , cur ergo in Scripturis sacris Pharaoni , Sennacheribo , Sauli , alijsque quampluribus propriis imputantur scelera ? Sed neque , si de optimis , & egregijs actionibus sermo sit , impij Martini sententia tolerari potest. Homines enim , cum de studio virtutis , & pietatis agitur in literis sanctis , non appellantur rastra , non aratra , non falces : sed agricultorū , vinitores , ædificatores , operarij , mercenarij , coadiutores Dei , & cooperatores: & Deus adiutor noster frequenter appellatur. Cum ergo de improbis dicitur : Elongasti cor eorum à disciplina , non illis eripitur libertas arbitrij hoc loco , nec Deo tribuitur hæc elongatio a vera disciplina , quemadmodum impetus serræ supremo artifici : sed ita locus accipiendus est , quasi hæc secessatio à diuiniori disciplina sit veluti poena inflicta impiorum sceleribus : quæ constat subtractione potius auxiliij , & opis quam certa aliqua actione , quam Theologi appellant positivam. Ob eamque rem , quæ de serra dicuntur ab Isaia Propheta non sunt in hunc locum adducenda , cum artifex destinata ad eam rem actione , serram impellat.

Auxilium Dei.

Canticum 4:1-12

Intelligens sponsa auxiliij sponsi sui efficaciam , & operationem inquit in Canticis . Veniat dilectus meus in hortum suum , ut comedat fructum pomorum suorum. Quod perinde est , acsi diceret. Hortus sum tua manu plantatus , & consitus æterna predestinatione , & electione , iugiter scaturientibus aquis , hoc est , incomparabili tua gratia , & bonitate irrigatus , tuoque diuino auxilio fructificavi. Quoscumq; ergo fructus effeci , & effecero tui sunt , ubiq; debentur. Sed in statu hereticus. Si hec poma sponsi sunt fructus illatribuendi sunt tanquam ab illo proficisciatur: ubi igitur est libertas arbitrij humanæ nam si poma ista sponsi sunt , &

quæcunque bona opera facimus, sponso referenda sunt, ita ut ¹⁴
 potius sint censenda sponsi, quam sponsæ: funditus igitur liber-
 tatem arbitrij labefactamus. Attende aliam esse libertatem iu-
 ste operandi, aliam autem libertatem operandi libere: & liber-
 tas illa, quæ pertinet ad iustitiam operum, ex accidenti: couenit
 creaturæ rationali, quemadmodum & iustitia ipsa: Nam sicut iu-
 stitia non necessitate aliqua nostris animis hæret, ita etiam &
 hæc libertas iuste operandi nulla necessitate nobis contingit.
 Nam libertas ista iuste operādi pēdet à diuina gratia, & beneuo-
 lenta numinis: sine qua, quamuis arbores huius horti erumpant
 in fructus, & poma: nunquam tamen erunt iudicio sponsi grati-
 saporis, neque illi erunt accepta: libertas autem illa, qua nostrū
 arbitriū citra coactionem aliquam, aut consentit, aut dissen-
 tit, adeo est cum nostra natura coniuncta, vt non magis à no-
 stris animis possit diuelli, quam vita ipsa, quam ratio, quā æter-
 nitas, & immortalitas, si igitur libertas illa priimi generis nobis
 ex accidenti: continenit, nunquid satis erit, vt bona opera nostra
 sint secundum illam arbitrij libertatem cum nostra esse natura
 coniunctam: aut possumus propter secundum illud libertatis
 genus poma siue fructus nostros appellare, quemadmodum &
 sponsi? Tota scriptura sacra docet nō posse nos vlo pacto Deū
 adiuuare, aut illius spiritum: neque illi esse à consilijs. Quod si
 in bono opere efficiendo Deum non adiuuamus: quo igitur pa-
 cto poma ipsa, fructus, siue opera nostra appellabuntur? sed at-

B. Aug. de li-
 bero arbitrio. c. 15. tende ex doctrina Divi Augustini, sponsam non posse vlo pa-
 cto sponsum adiuuare: neque illi esse à consilijs: Hoc enim pro-
 prium est superioris causæ, inferiorem iuuare aut opera, aut con-
 filio, sed et si sponsum sponsa adiuuare non possit, neque consi-
 lio neque opera, adiuuatur tamen ab sponso, quævna ratio iuu-
 menti & operæ sufficit, vt poma siue fructus & sponsi apellen-
 tur & sint. Quod ergo ab sponso sponsa adiuuatur, apertis te-
 stimonijs scripturarum comprobatur. Est ergo nostræ volunta-
 tis proprius motus: alioquin superuacaneum esset diuinum
 illud adiuuamentum. Sunt igitur in omni bono opere & spon-
 si, & sponsæ concursus; & sponsus ita nobiscum operatur, vt
 efficiat animam libera, & spontaneè credere, consentire, bene-
 viuere. Nam si hæc omnia sponsus ipse non efficeret, quomo-
 do igitur dicitur apud Ezechiel: Dabo vobis cor nouum, &
 ego

17 ego facia ut in præceptis meis ambuletis. Et si libertas arbitrij non nobis maneret integra, nec fructus pomeru nostri appellari potuissent, non diceret idem vates; Facite vobis cor nouu, & spiritum nouum. Qua propter B. Augustinus de libero arbitrio dixit. Ne mortal is homo forsitan arbitraretur, arbitrij libertatem funditus sublatam, scriptura sacra nostra auditati se attēperans, & ignorantiae consulens in Psalmo dicit; Hodie vivo cem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nec vates Ezechiel diceret; Projicite à vobis iniquitates vestras, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Proutdus proinde spiritus Dei quæcunq; pietatis opera sponso tribuit, aliquādo superpressa libertate arbitrij, vt sponsa facit presenti carmine, ne ingravissimū errorē incidat sponsa ipsa existimās sine diuina ope,

18 & gratia posse se bonum aliquid opus efficere. Nunc vero contra arbitrij libertatē, & facultatem exaggerat, suppressa diuina gratia & spōsi opera: vt ex vtroq; ad iustitiam erudiatur homo, agnoscatq; arbitrij libertatē integrā sibi cōstare & sponsi operā rizyehementer necessariam ad bona opera efficienda. Sed est peculiaris quedā ratio huius adininiculi & operę spōsi, propter quā pomeruni fructus, & bona quæcunque opera sponso potius, quam nobis sint tribuenda, vt vere dicat sponsa: vt comedat frustum pomorum suorum. Nam cum audis arbitrij libertatem simul cum sponso ad pietatis opus concurrere, non ita intelligendus est hic concursus, quemadmodum, cum duo homines se mutuo iuvant: vel ad trahendam nauem, vel ad impellen- dam cymbā, quorū neuter polsit suis viribus id operis efficere.

19 Spōlus enim cū sponsam adiuuat, vt instructus honorū operum erumpat, illi cooperatur, quemadmodum sol perspicuo aeri cēsimile. rā mollienti, per acceptū ab ipso sole lumen, & calorē, quemadmodum ductor viā demonstrans, aut is, qui iacentē hominem, languidum, & imbecillem erigit. Ob eam enim rem scriptura sacra operam sponsi ad edendos fructus lumē appellat. Nos vero assimilat eis hominibus, qui densissimis tenebris, & profunda caligine, aut lubrico in loco versentur. Et sicut medicus caligantibus oculis certis medicamentis videndi restituit facultatem, qua restituta, quamvis videndi facultas ea ratione, qua beneficium est, medico sit tribuenda, nemo tam, nisi qui demens sit, & stultus negabit, visionem illam

B. Augu. de
Libero arbitrio

^{1. Ad Cor. 3.} hominis esse videntis. Hæc vero quæ diximus non obuiant his,²⁰
quæ à Beato Paulo dicta sunt. Neque qui plantat est aliquid, ne-
que qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, siquidem sanctis
Apostolus eo loco, nihil aliud docet, quam arbitrium liberum
nihil ex se boni efficere sine gratia Dei præparantis, & illuminan-
tis. Quamvis ergo sponsa fructus poitorum sponso tribuat, di-
cens: Fructum pomorum suorum: non tamē ob eam rem tolli-
tur arbitrii libertas.

Auxilium Dei.

Psal. 113:

Intelligens sanctus David necessitatem diuini auxiliij aiebat, &
affectione petebat. Non me derelinquas usque quaque. Beatus
Augustinus declarat. Non me derelinquas usque valde. Burgen-
sis vero: usque nimis. Alij ex Hebreis, non me derelinquas pro-²¹
fus. Lyraeus autem in interpretatione videtur exponere. Non me
derelinquas nec ad niomētum. Quamvis autem iustos sic custo-
diat Dominus: reprobos tamen usquequam, usque nimis, usque
valde, usq; in finem, deniq; profus, eos derelinquit, nō quod eis
neget sufficiens auxilium, ut relipiscant, quo, si voluissent, pos-
sent ad meliorem frugem converti, imo ut aliquando docuit B.
Thomas eis superabundans auxilium offert, licet illi non recipient
tantum bonum, sed verificatur in eis, quod sanctus Job inquit:
Dedit eis locum pœnitentia, ipsi autem abusi sunt eo in super-
biā. Sed notandum est, ex magistro Soto, Deum subtrahere au-
nat & grāc.
^{18.} xilium sūz gratiæ peccatoribus, duplèiter considerari posse, pri-
mo modo, quod Deus destitutus hominem suo favore, & studio,
ita quod prolatæ sententia, & firma statuerit amplius ei non sub-²²
uenire, & in hoc sensu certissime tene nullum in hac vita à Deo
derelictum. Alio modo subtrahit Deus auxilium suæ gratiæ per-
mittendo quemplam ageret libere secundum desideria cordis sui,
paratus tamen semper ei suspetias ferre, si per ipsum non steterit,
quod sit cū reprobis, paratissimus est enim Deus eis succurrere,
sed ipsi nihil pensi habent, nihil minus curant: qua propter ipse
recedit ab eis dimittit eos: sicut vulnerati dormientes in sepul-
chris, quorū non es memor amplius, & ipsi de manu tua
repulsi sunt, vel excisi sunt, ut legit Beatus Hierony-
mus tanquam membra putrida, & se-
iuncta à Deo.

Psal. 87.

Auxi-

A V X I L I V M . D E I .

Aliquando etiam iustis videntur aliquia auxilia Dei deesse. Iob 23.
 Acut Beato Iob, cum dicebat. Si ad Orientem iero, non apparet; si ad Occidentem, non intelligam eum; si ad sinistram, quid agam? non apprehendara eum; si me vertam ad dextram non videobo illum. Quoniam dixerat paulo antea, quis mihi tribuat ut cognoscam, & inueniam illum ad disceptandum (et declarauit) de iure suo cum illo, dicit modo se frustra id optare. Nam quoque versum se conuertisset eum inuenire non poterat. Quod ut magis amplificaret, quatuor locorum species numeravit, quibus cetero comprehenduntur. Id autem dicit, ut significet se Deus auxilio esse destitutus. Hac enim dicendi ratione in Sa- Proverbiis.

Psal. 143
 et scriptura Deum non adesse significatur: quemadmodum in Proverbiis Sapientia dicit: Tunc inuocabunt me, & non extaudam, mane consurgent, & non inuenient me. Id est, nullū eis auxilium prestabo. Contra vero cum Deus fuit opem dicebat Da-
uid. p. 24. prouidebam Dominum in conspectu nro semper: Quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Est autem grauissimum, & acerbissimum viro iusto qui omnes spes suas in Deo posuit, Dei inuenire non posse, cù malis, & in eodem modo multis virgeatur: hec sanctus Iob, qui statim inquit: Ipse vero fecit viam meam: Id est, fecit me inculpatè vixisse. Tunc enim Deus scire dicitur, cum approbat, contra vero nescit quos reprobat. Et addit, & probauit quasi aurum quod per ignem transiit. Probauit, inquam, tantis calamitatibus, que igni conseruntur. Sed quoniam pactio-
25. 26. 27. & quis calamitatibus probetur, sequitur aurum esse non scoriari ostendat, declarat statim, estque magnopere animaduertendum.

Vestigia eius sequuntur est pes meus, via eius custodiri, & non delinqui ex ea. A mandatis labiorum eius nō recessi, & in finu meo abscondi verba tristius. Sciam igitur quis in calamitatibus virtutem Deo probat, non eo quod non se animi angat, non doloreat, nulla molestia aut egritudine afficiatur, ut stulte Stoyci putarūt, sed in eo, quod miserijs, & criminis fractis peccatum nullum, vel in Deum, vel in homines admittat, nulla denique ratione ab officio defiscat. Vestigia, mandata, via, & verba Dei idem hoc loco sunt, quod dek eius. Quod autem dixit: in finu meo abscondi verbaoris eius, perinde est, ac si diceret: legem eius non abieci, egrē ferens, ita me ab eo tractari, aut nulla rerum desperatio mihi

ex animo legē eius extorquere potuit. Sed quod, in sinu meo, dicit, ex Hebreo verti potest, abscondi in sinu meo magis quā statū meū, verba oris eius. Idest, chariora mihi fuerunt verba oris eius, & ea maiori cura seruavi, quam statū meum. Vocat autem statū suum res eas sibi à naturā ad vitā degendam statutas. Eo enim animo semper debet esse vir bonus, ut portius vitam dederat, quam legē Dei, quā vera est mortificatio, ad quā vir bonus pro virili parte aspirare debet. Lex Dei eius in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus eius, de bono viro canebat regnates. Grauem & peracutam causam reddit deinceps Sanctus Iob, cur sibi Deus non sit desetendus; licet quibuscumque ab eo afficeretur incommodis, dicens: Ipse enim solus est. Quod est maxime notandum ad vitam nostram instituendam. Nam si alias esset Deus ad quem à Deo deficientes possemus perfugere, esset aliqua tantæ temeritatis excusatio, sed cum ipse solus sit, & nemo auertere potest cogitationem eius; ut idem sanctus vir statim inquit. Idest, nemo potest impedire quominus fiat, que facere cogitaverit; sed & anima eius (addit) quodcunq; voluit, hoc fecit. Quā nam medicinam in cōmodis meis afferam si Dēum fugiam; si viam, vestigia, & mādata ciuius relinquam; aut gratiam eius vlo modo exulcerem? Nullū ergo turum reliquū est refugiū Deo deserto. Quare vt ipsum fugiamus iratum, ad eundem ipsum misericordem nos oportet configere, dicentes, quod est in Oleariente, & reuertamur addominum, quia ipse capitur, & sahabit nos, percutiet, & curabit nos. Quam rationem si leues, & temerarij homines bene considerarent, forte desinerebant, cum malis confliquantur, & de Deo contumeliose maledicere, & sceleratissimos moliri modos, quibus miseras suas subleuarent, in quos certe quadrat, quod Christus Iesus verus mundi Salvator Saulo dixit: Durum est tibi contra stū mulum et citrare.

Auxilium Dei.

ET non dixit: Vbi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte, dicitur in lib. Iob. Quod perinde est, ac si diceretur: Ea de causa Deus nō omnibus oppressis auxiliū fert, quia nō omnes spē suę salutis in Deo ponunt, neque eius ex animo pr̄sidium petunt, sed alias pessimas forte ineunt rationes, quibus

29 bus cum mala virgent, liberentur. Quorum hominum absurdum
mum esse consilium duobus argumentis breuiter ostendit. Quod
niam à quo potius deberent conseruationem, & praesidium pa-
rare, quam ab eo à quo facti sunt? Nam qui praestit eis, ut es-
sent, cum nihil ab eo peterent, nullaquerere eius sibi benevolen-
tiam adiungerent, multo melius factos seruaret, si eius clementia
& benignitatem implorarent, & amori eius responderent. Tum
cum experiantur homines ab ipso Deo noctis metu, cum in te
nebris versari vehementer exhorrescunt benignissime liberari,
vel claritate lunæ, vel stellarum lumine, vel alijs vitæ subsidijs,
non modo non timent, verum etiam alacri, & latro animo ca-
nunt: ita enim quidam exponunt illud. Qui dedit carmina in no-
te id est causas canendi. Optime etiam Græci transferunt dicend
30 tes, constitutens custodias nocturnas, id est, qui nos in noctis metu
cuffodiret, ita ut metu vacui homines canat. Vel ad vigiles, & cu-
stodes urbis alludebat, qui vigilias canendo exigunt nullo no-
ctis timore percussi. Addit etiam: Qui docet nos super iumenta
terræ, & super volucres cœli erudit nos. Alio argumēto demon-
strat Eliu amicus Job valde absurdum esse hominem, qui in re-
rū discrimine ad Deum non confugit, à quo tam singulare acce-
pit beneficium, ut & ipse unus inter cetera animalia, mōte, & ra-
tione polleret, quā ipse præterea multis modis imbuit, & adver-
tam doctrinam informat. Illa ergo tam expressa Dei imago, quā
in se homo videt, deberet illū in malis iacētē ad memoriam eius, à
quo tot habet bona excitare, & eius ex animo auxiliū petere in-
coq; omnes salutis suæ spes collocare præcipiēte præsertim ipso,

31 vt eius verbis ait David: Inuoca me in die tribulationis, & eruam
te. Oportet igitur, vt nos Deus vindicet à malis, ipsum ex animo
inuocare. Cum ergo multi à potētibus vel ab alijs necessitatibus
oppressi id non faciant, sed alijs vijs suam salutem inuestigent, mi-
rum esse non debet, quod eis nullum subsidium praestet: & pro-
pterea subiicitur. Ibi clamabunt, & non exaudiet propter su-
perbia malorū. Id est, cum iniquorum hominum superbia mi-
seros habuerit, licet clament, eos Deus non audiet: quia vel Deo
non clamāt: sed vel lamenteatur, de sua fortuna queruntur: vel nō
Deum, sed cognatos vel amicos, vel potētes homines obnoxie ob-
secrant. Aut si Deum appellant, non eius gratiā, & benevolentiam
in prius quærentes, sed à malis liberari cupientes. Itaq; Deū sibi

Psal. 49.

adesse optant non tanquam rem honestam, sed tanquam villem, hos quidem Deus clamores non curat, ut illis ad auxilium serendum invenatur. De iis enim regius vates inquit. Clama et cuncti, neque erat qui saluos ficeret, ad Dominum neque exaudiuit eos. Quod autem virum insitum liberet Deus a malis licet omni orbatus auxilio quibusdam videatur, dicitur in eodem libro Iob, his verbis. Eripier de angustia sua pauperem. Hoc in se expertus David dicebat. Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum, & de omnibus tribulationibus eius liberauit eum. Sequitur etiam. Et reuelabit in tribulatione aurem eius. Id est, non solum viris bonis calamitates nullo detimento erunt, sed etiam commodi maximum hoc ex eis reportabunt, quod illis ad pietatem informantur, & divina doctrinæ peritores fient, id enim significat auctor eius reuelare, id est docere eum. Dici enim non potest quamvis diuina prudencia eum augeant calamites, qui patienter eas, & a quo animo tolerat Dei fretus auxilio. Hunc fructum ex illis suscepisse maximū cognoscet David, ideoque dicebat. Bonum mihi quia humiliasti me ut discā iustificationes tuas. Dicitur viterius. Igitur saluabit te de ore angusto latissime, & non habentis fundamentum subter se. Os angustum vocat eam calamitatem, atque iacturam, que difficile resarciri, & in qua vix exitus inueniri potest, quia metaphoravimus est David dicens. Non absurdeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. In eaque re Deus amicis suis, quiam eximius patronus sit, vehementer declarat, cum in summa rerum desperatione summam salutis asserti: quam significat, latissime, dicens: id est, latissime saluabit, ex magna rerum angustia id amplissimam vindicas latitudinem, ut dictebat regius vates. Preuenierunt me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus protector meus, & eduxit me in latitudinem, salutum me fecit, quoniam voluit me. Quod autem dicitur, & non habente fundamentum descriptio etiam est grauiissima calamitatis, cum vnde agitatus homo vnde consolari, & acquiescat non reperit. Quia etiam ratione incommoda sua describebat David dicens: Infixus sum in limo profundus, & non est substantia.

BEATITUDO.



RISTOTELES in suis libris de cœlo, & Diuinus Thomas eleganter docent, naturas vniuersi, ac conditiones rerum sic esse dispositas, quod ea, que sunt in terciis insima, non possunt consequi perfectā beatitudinem, sed aliquam imperfectam pâncis motibus, & actionibus: vt animalia rationis expertia, plantæ, lapides, &c. Superiora vero his qualis est homo potest quidem consequi perfectā beatitudinē licet pluribus actionibus, & motibus. Vnde plures potentias, & organa fortitut, quibus tanquā instrumentis tot motus, tot operationes exerceat. Oportet enim, vt per motū fidei, & per motū spei, per charitatem, & amorem, per patientiam, per misericordię opera, & per tētationū procellas perget, vt beatitudinem consequatur, vbi pax, & requies summa est. Vnde notatu dignissimum est, quod in sacris literis quotiescumq; fit mentione de statu sanctōrum in terminos, qui cōsistit in visione, & fruitio ne Dei, explicatur per terminos significantes quietem, vt est illud Isaiae. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Et illud Matthæi. Sedebitis & vos super sedes duodecim: & B. Paul vocat sanctos nomine dormitionis, quæ significat quietem. Non præuenie mus eos, qui dormierunt. Cæterum quando loquitur de statu sanctorum in via, qui consistit in progressu virtutum, & meritorum, explicat per nomina significantia motum. Sic currite, vt comprehendatis. Et ad Philippenses scribeb̄s ait. Quæ retro sunt obliuisci cens ad ea, quæ priora sunt extendens me ipsum, ad destinatum persequor brânum supernæ vocationis Dei. Et Regius Propheta: Beatus, inquit, vir, cuius est auxilium abste, ascensiones in corde suo disposita in valle lachrymarum. Et hoc est, quod Dominus Samaritanus inulcri dixit. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, fieri in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Gratia enim Spiritus sancti est in iusto viatore, hic impulsus interior, quo salit, & pergit in vitam æternam, desiderium scilicet proficiendi currendi per virtutum opera ad vitam æternam, nam in hac vita non quietatur cor nostrum, nec iustus existimat se comprehendisse, vt Beatus Paulus dicit. Fratres ego non arbitror, me comprehendisse. Et idcirco semper conantur profi-

A. M. ot. 2. de
calo.

B. Thom. t. p.
q. 77. artic. 2.

Isai 32.
Math. 10. 8.

Ad Thessalo-

nit. 4.

D. Paulus ad Ephel. 3.

B. Paulus ad Philippen. 3.
Psal. 63.

Ioan. 4.

1 Cor. 1. 12. 3.

D. Paulus ad Philipp. 3. ca,

proficer e de virtute in virtutem. Ecce quomodo hic non habeda
et requies, sed per multas operationes, & labores ad illā supernā
requiem nos oportet properare: quod ut summo studio faciamus

B. Hieronym. ad Eustachium docet, atēde-
re, ait enim. Egressere, quæ so, paulisper de carcere, & praesentis la-
boris tibi ante oculos sige mercedem, quam nec oculus vedit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Qualis erit illa dies, cū
tibi virgo Maria choris occurret comitata virginis, cū post ru-
brum inare submerso exercitu Pharaonis tympanū tenēs præci-
nē responsuris. Cātemus Dño, gloriose enim honoris causa est.
Equū, & ascētorē proiecit in mare. Tunc & ipse spōsus occurret,
& dicet. Surge propera amica mea, colubā meā, formosa mea, &
veni, iā enim hys transiit, imber abiit, & recessit, flores apparue-
rūt in terra nostra. Tuc & angeli mirabūtur, & dicēt. Quę est ista
quę ascendit de deserto delicijs affluēs, enixa supra dilectū suum,
Tuc exultabit & mater tua, siue quę te genuit, siue quę te docuit.
Quotiescumq; te vanasacculi delectabit ambitio, quotiescumq; in
seculo aliquid videris gloriosum ad paradisum m̄cē trāsgredere,
helle incipe quod futura es, & tunc poteris dicere. A quę multa nō
potuerūt extingue charitatē. O verba tanti viri digna vtinā ea
in cordibus nostris recōderemus. Eusebius Emissen. mirificatiā
verba qd̄ hoc propositū nimis cōducētia profert, inquit enim. Re-
cōdenit, quā iocunda sit quies: quā delectabilis repausatio post
depositū alicuius grauiissimi oneris fascē, quā dulce sit, post lōgū
captiuitatis cathena ad charā patriā recuperata libertate remeasse
quā pretiosum sit, post multa nauigationis pericula ad optatā ter-
rā; atq; portū desiderabilē peruenisse. Atq; ex his colligamus, &
agnoscamus, quā iocundū erit comite bona cōscientia advera, &
solidā gaudia, atq; ad angelorū trāsire cōsortia, & ad illā vitā con-
scēdere, ubi nulli erunt labores, nulla dāna (& quod supra omne
bonū est) nulla peccata, sed æterna innocētia, inuolata iustitia,
intōncta securitas, atq; sempiterna sc̄licitas. Per viscera Dei no-
strī vestitantes humiliter oblecto, ut hæc alta m̄cē perpendatis,
ut in desideriatanti boni inflamemini, & corda vestra ab amore
Esal. 139. huius seculi eradicetis. Nam regius Propheta inquit. Habitabunt
aetēti cū vultū tuō. Non dixit, cū sc̄apus tuis, quod olim Moysi
proliū iſsumi fuit, cū huic vultū Dei summis votis videre vel ad
horā concupiseret. Dixit enim ei Dns. Posteriora mea videbis.
Hic

8. Hic tamē rectis corde promittitur vultus Dei, ideo oportet nos corda nostra cum ipsius adiutorio recta facere, vt tantam beatitudinem consequi possimus. Vident regina Saba Sapientia Salomonis, & domum, quam ædificauerat, necnon & cibaria mens eius, & officia ministrorum eius, & vestimenta eorum ait. Beati viri tui, & beati serui tui hi, qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam. Si hi beati à sapientissima regina reputantur, quam beati erunt, qui stant corā Deo, & vident vultum eius, in quo omnia vident, omnia audiunt, omnia sciunt? Et ita B. Fulgentius ait. Sicut per speculum vitreum trina nobis visio administratur, qua nos ipsos, & ipsum speculum, & quidquid præsens adest, videmus, sic per speculum diuinæ claritatis & ipsum Deum, vt est, videbimus, quantum possibile erit creaturæ, & nos ipsos, & omnia alia vera, & certa scientia cognoscimus.

2. Paralipo.

B. Fulgen. in
Epist.
simile.

Beatitudo.

- B. Beatitudo ob sui excellentiam absolute dicitur vita: quod illa verba regij Prophetæ probant. Suscipe me secundum eloquium tuum, & viuam. Quæ verba B. Hieronymus, & Fœlix sicut vertunt. Conforta me, seu: sustenta me. Quod in idem cum nostra editione redit, quoniam ea, quæ sub nostra tutela suscipimus, & ab aduersariis tuemur & in bono congruo sustentamus. Vnde & potest intelligi de susceptione, qua Deus suos suscipit per gratiam in sua protectione singulari, vt postea suscipiat per gloriā. Verbum enim, & viuam, refert B. Augustinus ad gloriā, tanquam hic in hoc mortali corpore non viuatur. Verum ne videatur præsumptio sic audacter postulare à Deo, ideo ait. Secundum eloquium tuum, idest, secundum promissionem tuam: nam vt nos hoc auderemus petere (ait B. Ambrosius) tu fecisti Domini: tuo te chirographo cōuenimus, qui nostrum chirographum sustulisti: nos fecimus chirographum mortis, tu fecisti chirographum vitæ. Ergo non cōfundas me ab expectatione mea quia in te spero, spes enim nō confundit. Hæc ille. Hanc sententiā confirmant verba illa Christi Redemptoris nostri. Qui bona egerūt, ibunt in resurrectionem vitæ: ubi Dominus absolute beatitudinem vitam vocat, illa enim vera vita est, in qua nec mors, nec ea, quæ ad mortem disponunt, locum habent. De morte quidem apud Isaiam dicitur. Præcipitabit mortem in sempiternum, cum peccatore

Psal. 118.

B. Hieron. &
Fœlix.B. Augustin.
sup. Ptal. 118.B. Ambr. sup.
codem. Ptal.
118.

Ioan. 5. c.

Ezai. 25..

peccatore Angelo mors præcipitata, ac deturbata est à carlo quo¹⁰
 nunquam ascendet, quia ibi nunquam erit peccatum, vnde nec
 mors, quæ est stimulus peccati, & stipendum culpæ iuxta Pauli
 sententiam: præcedentia autem mortem, & dispositiones vitæ
 interitus, quæ sunt dolor, & infirmitas nullum in illa fœlicissima
 regione ius habent. Absterget quippe Deus omnem lachrymam
 ab oculis sanctorum & iam non erit amplius nec luctus, nec cla-
 mor, sed nec ullus dolor quoniam priora transierunt. Vita ergo
 illa vita viuens est, in qua nulla mortis imago. At præsens vita
 mors est potius dicenda, quam vita, Dominus enim post pecca-
 tum maledicens homini dixit. Morte morieris, hoc est, ipsa vita,
 qua viuis, erit mors, qua morieris: quoniam per ipsam ad mortem
 properas, vel (vt Simachus transferat) mortalis eris, hoc est, viues
 in vita morti subiecta. E cōtra autem de vita illa dicitur his, qui-
 bus promittitur, vita viues, id est, vita illa, qua frueris, tota erit, vi-
 ta, nihil habebit admixtum mortis. O si hæc assiduis meditatio-
 nibus in cordibus nostris volueremus, quomodo omnia hæc va-
 na contemneremus! Vt fidus amator etiam inter speciosas mulie-
 res pulchritudinem, ac formam sponsæ suæ in memoriam ad-
 ducit, vt non rapiatur aliena specie, qui venustissimam sponsam
 coram se in memoria habet, sic fidus Christi amator inter mun-
 di scandala celestem gloriam meditetur, ne illius oblitus in alte-
 rum rapiatur amorem. Agite ergo Christi fideles, ne horum
 obliuiscamini, conducibilia enim vobis sunt. Vt hæc presentia
 vos non seducant, attendite, quid Beatus Gregorius dicit. In hac
 vita, inquit, multa videmus, que non habemus, in alia idem est
 videre, quod habere. Hoc ipsum idem sanctus Doctor super illa¹²
 verba, in domo Patris mei mansiones multæ sunt, declarat his
 verbis, in eisdem multis mansionibus erit aliquando ipsa re-
 tributionis diversitas concors, quia tanta vis amoris in illa pa-
 ce nos sociat, vt quod in se quisq; non acceperit, hoc se accep-
 se in alio exultet. Vnde & non eque laborantes in vinea, eque
 cuncti denarium fortinuntur. Hanc autem celestem doctrinam

D. Paulus ad
Rom. 9.

Apocal. 2. c.

simile.

B. Grego. li.
19. moralium
ca. 2. idem B.
Grego. lib. 4.
moral. super
Ivan. 4. c.

B. Dionysius
Epist. 9.

Beatus Dionysius confirmat dicens. Facies eos discubere. In-
 sinuant ista communem sanctorum in diuinis bonis concor-
 dem letitiam, & consentientem societatem. Discubitus autem
 requies est ex multis laboribus, largitasque uberrimorum bo-
 horum affluentissima. Ex hoc sequitur, quod qui non labora-
 uerunt,

13 uerunt, non discubent, sed tunclaborabunt. De quibus Beatus Bernardus ait. Dominem multi volunt tecum conregnari, sed non compati: volunt inuenire, & non querere: volunt contine, & non sequi. Ideo Beatus Paulus inquit. Nolite errare, Deus non irridetur, quia enim seminauerit homo, haec & metet: qui enim seminat in carne de carne metet & corruptionem: & qui in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam. Quomodo ergo tu, qui tota vita in carne seminasti, vitam aeternam ex hoc adulterino semine tibi polliceris? Malleus, & securis, & omnes fer-
 ramentum non sunt audita cum domus Dei ædificaretur. Cur ita: quia lapides, & ligna adeò in monte Libano exculta, & polita erant, ut cum in locis suis collocarentur, nullo opus essent fer-
 ramento. Ad hanc ergo modum in hoc mundo varijs iectibus, &
 14 pressuris pij homines excoluntur, & præparantur, ut postea si-
 ne ullo dolore, aut labore in caelesti illa domo, quæ viuis ex lapi-
 dibus ædificatur, suis in locis collocetur: ibi enim absterget Deus
 omnem lacrymam ab oculis eorum, &c. quæ prima abierunt.
 Itaque in hoc mundo laboribus multis premi & vexari, nihil
 aliud est, quam ad illas celestes sedes aptari. Hinc illud ex hym-
 no. Tensionibus, pressuris expoliti lapides suis coaptantur lo-
 cis per manus artificis.

Beatitudo.

Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: ait Matth. 11. summa veritas. Super hunc locum sic ait Doctissimus Caietanus. Vere cælorum regnum vim patitur, quia tanta est eius excellentia, ut nullam habeat habilitatem ad hoc, ut acqui-
 ri possit ab hominibus naturaliter, bene autem gratia Dei ad-
 iutis: nam illi dicuntur violenti, qui sibi violentiam faciunt
 contra proprias naturæ corruptæ inclinationes: & illud dici-
 tur proprie vim pati, quod patitur illud, ad quod nullam ha-
 bet habilitatem: sicut corpus cæleste non est habile, ut possit
 ab homine acquiri. Quia autem vere, & realiter regnum cæ-
 lorum ab homine acquiritur auxilio Dei, ideo dicitur, quod
 vim patitur, & violenti procul dubio fide, & operibus accipiunt
 illud, non ex merito tantum naturæ, aut actionum, sed ex vi-
 spiritus super regnum cælorum potestatem habentis, ita ve-
 potius dicitur, quod rapiant illud, quam quod iure adquirant.

Videte

Videte ergo desideret; & otio vacantes, quid de vobis erit, si quidem violenti rapiunt regnum cælorum. Attende o homo, quia regnum cælorum venale est, vt Beatus Augustinus docet. Tamen aliud non querit pretium nisi te ipsum, tantum valet, quantum es, te da, & habebis illud, sed te sanctum, & bonum in commutatione dare debes, quia malum & peccatorem Deus abhorret, & nihil extra te dabis, quod sufficiens sit pretium ad emendum illud. Totum hoc pretium, quod a te exigitur, tibi perquam exiguum videbitur, si magnitudinem, & incomparabilem valorem illius cælestis regni contempleris, ubi gloriosam, & æternam tam in anima, quam in corpore vitam habebis. Hæc nostra vita adeo miserabilis est & tam sine vita, vt (sicuti B. Basilius & eruditissimus Eusebius eleganter animaduertunt) nostrum esse, ita commixtum est cum non esse, vt plus sit, quod non sumus, quam quod sumus. In ea nulla requies, otium est, aut esse potest: nam sic ait Beatus Augustinus. Fecisti nos Domine ad te, & ideo inquietum est cor nostrum, donec veniamus ad te. At vero vita illius fœlicissimi regni vere vita est atque æterna, ita quod nullo vincu sacerdotali sit finem aliquem habitu. Hebreorum vocabulo, quo ipsi vitam dicunt, est chayos, & significat non solu, vitam, sed vias: vt videlicet hoc nomine nos ad æternæ vitæ memoriam suscitarent, insinuantes, beatam illam vitam futuram esse corporis, & animæ vitæ atque ita Christus Redemptor noster sacerdotem, maxime apud D. Matthæum, vitæ æternæ per excellentiam vitæ vocat absolute insinuans in hoc, ipsam dunt taxat nomen vitæ mereri, temporalem autem vitam cum morte esse permixtam. Verum est tamen, quod cum homines in sua creatione immortalem animam acceperint (vt optime probat Eusebius Cæsariensis ex illo Genesis loco ubi dicitur: Formauit igitur Dns Deus hominem de limo terra, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem, in quo loco testatur hic doctissimus vir animam viventem significare animam immortalē) hæc quidem anima immortalis potest hic incipere vivere vitam æternam, spiritualem, & gratuitam, recipiens diuinam gratiam, quæ (vt ait B. Augustinus) vita æterna appellatur: Sicut ex D. Paulo aperte constat, dum inquit, gratia Dei, vita æterna. Et dicitur vita æterna, eo quod ex se animam ad persistenteriam initiat eique vires praebet. Hoc modo intelligitur illud eius

D. Basili. in hexamero. Euseb. lib. 11. præpa. Euan gel. c. 1. Augusti. lib. 13. de Ciuit. Dei. c. 11.

Matth. 7. & 18. 19. &c. 25.

Euseb. ubi supra. li. 1. c. 18. Genef. 1. c. Cæsariensis ex illo Genesis loco ubi dicitur: Formauit igitur Dns Deus hominem de limo terra, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem, in quo loco

D. Augusti. li. de gra. & li. be. arbitrio. à c. e. usque ad 11. Roma. 11. c. 1. Ad Corin. 23.

20 eiusdem Apostoli. Charitas nūquam excidit: hoc est, non inuitat animam, ut in ipsa charitas extinguatur, quin potius ē contra eam ad perseverantiam inuitat. Ergo magna confusio est nostra, quod cum talem fauorem à Deo habeamus non perseveremus usque ad vitæ æternæ consequitionem, quā quidem Hebraica lingua non gloriam, aut beatitudinem tantummodo vocat, sed glorias, ac beatitudines in plurali numero, hoc videlicet nomine. Ast, quod beatitudines significat: beatitudo enim & corpori & animæ est. Quis igitur mentis oculis in tanto præmio proponens non parui faciat omnia huius munci, & quidquid pro tam singulari præmio nobis Regius Propheta facere iubet, diligenter non exequetur? Hic Sanctus Propheta nec præsentia quidem mortis impeditus accepti iam dudum beneficij memoriam deposituit: Salomonii enim filio suo præcepit, vt 3. Reg. 2. c.
 filijs Berzelai, qui ei fugienti, & ab omnibus pene derelicto affuit, & cōmeatum præbuit, gratiam rependeret, & mensæ suæ coniuas perpetuo haberet. Quo in loco animaduertere licet, quam faustum, & felix antiquum illud patris officiū filij existimarent, pro quo tantam gloriam percepissent, vt Salomonis regis opulētissimi, & gloriolissimi essent perpetuo coniuix, & officijs breuissimo tempore peræcti tam durabile præmium referrent. Hoc autem exemplo animalium in regno Christi epulantium licebit latitiam coniijcere cum videant se propter exiguos, & momentaneos labores tam magna præmia accipere: in pánidis enim vexati, in multis bene disponentur. Ideo merito Sanctus Propheta dixit. Iudicia Domini vera iustificata in se-
 12 met ipsa, etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa, sive (vt B. Hieronymus ex Hebræo vertit) In- custodiendis illis fructus multus. Quo verbo non solum bona gloria, sed etiam gratia, quæ in hac vita conferuntur intelligimus. Considerans autem sanctus vir hanc multam retributionē dicebat. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Psalm. 118:
 Quando consolaberis me? Hic prosepopœia figura committitur, quæ tunc habet locum, quando actiones tribuuntur his, qui bus ex natura sua non conueniunt, vt cum dicitur, Montes, & colles exultant. Quæ figura frequens in sacro eloquio appetit, est enim veluti hyperbolica quædam loquutio ad exprimendā magnitudinem affectus, ac si diceret. Tanta dignus est laude
 Loci Com. O Deus

Psa Im. 1. g.
B. Hieron.

Psalm. 118:

Isai. vltim.

Psal. 35.

Deus ut etiam ipsos montes vellem in eius laudibus exultare: sic 23
 in praesenti locutio oculis tribuitur, cum tamen ipsi non loquatur,
 ut hyperbolice explicaret desiderij magnitudinem, quae & ipsi oculi,
 si possent, loquerentur dicentes. Quando consolaberis me? Cui
 quaestioni respondit Dominus per Isaiam dicens. Quomodo si cui ma-
 ter bladiatur, ita ego consolabor vos, & in Hierusalē consolabimini
 nū, videbitis, & gaudebit cor vestrum. Vbi secundum sanctos de
 visione faciali, quae erit in patria, loquitur, ubi erit perfecta, & in
 tegra consolatio. Hac fratres dilectissimi toto cordis affectu desi-
 deremus, & totis viribus ad illā aspiremus. De illa enim scriptum
 est. Inebriabuntur ab libertate domus tuæ, & torrente voluptatis
 tuæ potabis eos. Attende, obsecro ihs, quae à Propheta dicuntur.
 Inebriabuntur, sed alieni à sensibus non erunt, & perfecto iudicio, 24
 ut discernere non valeat, sed tanta erit abundantia, quæ per ebrie-
 tam designatur, non talis. Ut autem doceat, quam casta, & disci-
 plinata erit illa voluptas, alienaque ab omni inordinatione dixit.
 Torrente voluptatis tuæ. Tua est: Domino loquebatur, tua est, ac
 proinde purissima, castissima, sine fastidio, aut tædio: immo qui il-
 lam aquam viuam bibunt, adhuc sitiunt, id est, non fastidiunt.

Beatitudo.

Matth. 19.

Marci. 10.c.

ad Cor. 15

CVM Dominus sequentibus se vitam æternam in seculo fu-
 turo promittit, noli verbum cōmuniter intelligere, beatitu-
 do enim gratiae proportionatur, & meritis iustorum, & donis, quae
 ab ipso Domino acceperunt. Nam parvulus cum sola gratia bap-
 tismi recedens vitam æternam possidebit. Amplius ergo promit-
 titur sectatoribus euangelicæ perfectionis. Stella enim à stella
 differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum, ait Beatusimus
 Paulus. Alia quidem claritas, & gloria solis, alia lunæ, alia stellarum.
 Sic & merita sanctorum, præmia, & corona. Attende, &
 considera, quam longe sublimior sit gloria solis, quam lunæ, aut
 stellarum. Cum uniuersum tempus distributum sit in duas par-
 tes, diem videlicet & noctem, Deus omnipotens diei solem præ-
 fecit, tanquam magnum regem, nocti vero lunam cum cetera
 rum stellarum in uitidine, magnitudine autem virtutis, ac pote-
 ntias solaris, preclara et attestatur quæ modo dicta sunt. Vnus enim
 cum sit sol, primatum quidem, & peculiariter dimidium totius
 temporis sortitus est, scilicet diem, reliquæ vero omnes stellaræ
 vna

26 vna cum Luna, alterum dimidium, quod vocatum est nox, & illo exorto tot stellæ, quæ apparebant non solum obscurantur, sed evanescunt etiam præ splendore diffuso, post occasum vero ejus incipiunt ostentare species suas. Et sic proportionabiliter philosophare poteris in contemplatione lunæ, & syderum, vt rem hanc deprehendas, de qua sanctus Apostolus in superiori sententia, & exemplo eleganter disputauit. Sed cum beatitudo essentialis hominis in visione, & fruitione Dei consistat, maximâ inducit admirationem id, quod sanctus David de Deo loquens ait. Psal. 19.

Posuit tenebras latibulum suum. O rem admirabilem! Nunquid Deus non est summa lux, & claritas? Qualiter ergo regius Propheta inquit, illum in tenebris habitare? D. Paulus dæmones vocat principes tenebrarum: quomodo ergo hîc dicitur Deus domi-

27 ciliu[m] suu[m] in tenebris habere? Ad hoc respondeo, regē David magnum theogum fuisse, ac ideo terminos loquendi in diuinis literis optimè calluisse. Cū volumus rem aliquā summopere amplificare, ipsam per suu[m] cōtrarium nominamus atq[ue] ita sancti ad exagerandū lucem in qua Deus habitat, esse clarissimam, fulgentissimam, infinitam, & quæ omnem intellectu humanu[m] nubilat, si lumine gloriæ non eleuatur, Deum vocant inuisibilē, cum vere, & realiter nulla res sit tam visibilis, & quæ magis digna sit, vt videatur, quā Deus: & hoc est quod sanctus David significare voluit his verbis. Posuit tenebras latibulum suum: sicut etiam B. Paulus cum dixit, qui lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest visione scilicet comprehensiua.

Inter preclaras excellētias illius cœlestis beatitudinis, vna pecu-
28 biliaris est, securitas, quod nō finietur vlo[ri]o vñquam tempore: eterna enim est, & incōmutabilis, idcirco vñū ex incitamentis (vt ait S. David) quæ beati habent ad glorificandū Deum, est h̄ec securitas: atq[ue] ita ipse sanctus Propheta eos ad id inuitat his verbis. Lauda Hierusalem Dominū, lauda Deum tuum Sion. Quare? Quoniam confortauit seras portarum tuarum. Quæ nam sunt h̄e pōrtæ, de quibus h̄ic regius Psaltes loquitur? Aliqui dicunt sensus exteriores esse ianuas, per quas Deus in animam ingreditur. Sed certe hi, meo iudicio, decipiuntur: nā iste ianuæ sunt vilissime, vt tātus, tāque supremus Dñs per eas ingrediatur, apertissime enim constat, quidquid per has ianuas intromittitur, aut esse colorem, aut odorē, aut sonitū, aut rem, quæ habeat saporem, vel sit tangibilis:

Ad Ephes. 6.

Psal. 147.

cum autem Deus non sit aliquid ex ipsis manifeste sequitur,²⁹
 sensus exteriores non esse ianuas, per quas Deus ingrediatur.
 Portæ ergo, per quas Deus animam introreditur, sunt intelle-
 ctus, ac voluntas. Intellectus est ianua exterior, voluntas vero
 est ianua interior. Deus namq; ubicumq; habitat, per amorem
 habitat: atq; ita D. Ioannes ait. Deus caritas est, & qui manet in
 charitate in Deo manet, & Deus in eo. Hæc ianua, quæ est vo-
 luntas super cardine libertatis versatur diligens, vel odiens: cū
 enim diligit, aperit: cum vero odit, claudit. Habet etiam hæc ia-
 nua duas seras, quarum altera dicitur confirmationis in bonum, al-
 tera vero obstinatio in malum, hac clauduntur mali in inferno,
 illa autem boni in paradyso. At quoniam omnes iustorum volu-
 tates in coelo sunt clausæ cum sera confirmationis; ideo Regius
 Propheta eos inuitat ut pro tanto beneficio Deum continuo ³⁰
 glorifcent. O utinam hæc omnia in cordibus nostris perpetuo
 euolueremus, qualiter omnes huius mundi amaritudines nobis
 facillime redderetur. Cautus, ac circumspectus medicus, ut amari
 tudinem potionis amaræ auferat ab ore egroti ipsum admonet,
 ut in dulci poeno morsus infigat. Sic spirituales medici, ijs, qui
 amaritudinem hauriunt paupertatis, ægritudinis, aut cuiusvis
 alterius laboris, persuadere debent, ut in dulcissima gloriæ spe
 mordeant, qua facile omnes amaritudines & calamitates deglu-
 tiant. Quis enim omnia mundi infortnia patienter non perse-
 ret, si animo euoluat illa esse pretium, quo tantum, tamque im-
 mensum bonum emitur, vel si etiam cogitet pro eodem pretio
 bonum illud sacratissimo Redemptoris nostri Iesu Christi cor-
 pori fuisse concessum? Si domum mercatoris ad aliquid emen- ³¹
 dum pergis & ab eo quæris, quantis stet vlna panni: respondet
 ipse duobus anteis nimis. Rursum ei dicens. Eia Domine minore
 pretio illū dabis: ille autem inquit. Amice ito in domū filij mei,
 habitat enim hic prope me, & interroga eū, quo pretio huc eun-
 deū pānum ei vēdiderim, & certo scies illum mihi hoc, quod à
 te peto, pretio pecunia numerasset: quod cū ita sit, mirari non de-
 bes, me hoc à te pretiū postulasse. Sic æternus Deus nobis glo-
 riā eo pretio, quo filio suo illam dedit, elargitur. Quærite o Ho-
 mines, inquit pater æternus, ab unigenito filio meo: apud me
 enim habitat, & verbum erat apud Deum, quærite, inquā, quo
 pretio gloriam suo innocentissimo corpori emit, & ipse vobis
 respon-

32 respondebit; Oportebat pati Christum, & ita intrare in gloriam suam. Si ergo Christus verus Deus ieiunauit, si orauit, si iniurias pertulit, si calamitatum angustiis vndeque; afflictus, & vulneribus affectus morte acerbissimam tolerauit: quare nos voluptatibus ducemur delicijs diffluemus, & labores honestos repudia bimus? Properat quidam Rex undeque; armatus ad preliandum du cens exercitum militum omnibus armis induorum; erigitur signum militare: expanduntur vex illa, & regia stemmata, Duces bellicae armatura muniti cohortes adhortatur: sed si videris esse in exercitu homines aliquos dearmatos, illecebris delinitos, qui pro thoracibus, & loricis lenja serica induerent, pro galeis pileos bombycinos, & pro gladiis flabella portarent, eos insanos esse res, moneresq; , ne coram rege ita apparerent induti, quin potius se armis induerent, ut decet strenuos milites sui ducis, & regis imitatores. Eodem modo cum Christus laboribus, & tormentis se induerit & signum crucis erigat, procedantque; armati Apostoli, & martyres, quare nos reliquias armis delicias amplectemur, & contemptis laboribus Christiano dignis ad falsas mundi voluptates audiitate incensi aspirabimus? Non sic fratres mei dilectissimi, sed attendite, quid ipse dux, & Salvator noster Iesus Christus admonuerit, cum apud Matthaeum dixit. Poenitentiam agite: appropinquabit enim regnum coelorum. Matth. 7. e.

B. Chrysostomus in quadam homilia de beatitudine agens inquit. Si in hac vita tales promissiones Dei sic facile implentur, si que additionis loco promisit, ita mirabilia sunt, & gloria & ita magnifica, qualia erunt illa, quorum ista additamenta sunt, qui 34 bus haec ex abundanti dantur ad cumulum. Quid igitur aut adipiscientibus beatius, aut non adipiscientibus infelicius? Si enim patria quis expulsus ab hominibus miserabilis iudicatur, & quisquis hereditatem amiserit videtur omnibus esse dolendus: qui coelo priuatur quantis lachrymis iste plangendus est? Imo non plangendus. Plangitur enim quisquam, cum passus fuerit aliquid, cuius ipse causa non est; cum autem ex propria voluntate: scilicet ipsum quisquam afflictione confixerit, nec lacrimis dignus est, sed lamentationibus, magis autem luctu. B. Berna. see mone de Na tivitate. B. Io. Bapt. simile.

B. Bernardus ait. Quomodo stilla aquae modica multo vino infusa deficeret a se tota videtur, dum & saporē vini induit, & co. lorē. Et quomodo ferrum ignitum, & candens simillimum sit pristina, simile.

propriaq; forma exutum. Et quomodo solis luce perfusus aér in
eundem transformatur luminis claritatem, adeo ut non tam illu-
minetur; quam ipsum lumen esse videatur: sic omnem tunc in san-
ctis humanā affectionem quodam ineffabili inodo necesse erit à
semetipsa liquefcere, atque in Dei penitus transfundere voluntatem.

Prosper. lib.
1. de vita cō-
templativa.
c. 4.

Prosper ait. Sicut corporalis saturitas omnes satureos æqualiter habet quanvis singuli cibum non æqualiter, sed pro possibili-
tate percooperint: ita omnes sancti, et si fuerint aliqua graduū
suum diuersitate distincti, vna beatitudine perfecti erunt, &
vna perfectione beati futuri sunt.

Psal. 26:

Non nihil huius beatitudinis ostendit loci sanctorum pulchri-
tudo, magnitudo, nobilitas, atq; dignitas. Quibus locus ille, hoc
est, cælum empyreum superat cælos omnes, qui oculis cernuntur. 36
Locus ille vocatur à scriptura sacra terra viuentium. Ex quo sit, vt
terra, quam nos miseri habitamus, non viuentium, sed morientium
terra dicenda potius sit. Si ergo in hac terra morientium
tot res sunt tā excellentes, tam pulchræ, quæ, dic mihi, inuenien-
tur in terra illa viuentium? Extende parumper oculos per mun-
dum hunc visibilem, & vide, quot quantaque sint in illo spe-
cificato dignissima. Quanta sit cælorum magnitudo: quantus sit
Solis, & Lunæ, atque stellarum splendor: Quanta sit pulchri-
tudo terræ, arborum, auium, cæterorumq; animalium. Quid,
rogo, videre est planiciem camporum altitudinem montium,
viriditatem vallium, varietatem fontium, atque venustatem flu-
uiorum, hac atque illac per diuersa terræ venas fluentium? Quid
latitudinem marium, quæ tanta rerum varietate sunt circunscis-
pta, atque circundata? Quid aliud sunt innumera, quæ vndeque
inueniuntur stagna aquis crystallinis clarisque referta, nisi ve-
luti oculi quidam terræ, aut specula quædam cæli, quid prata vi-
rentia varijs rosis floribusque diuersis contexta, nisi veluti cœ-
lum stellatum in nocte serena? Quid referam de tanta auri, & ar-
genti, ac lapidum pretiosorum venarum multitudine? Quid
de saphyrorum, adamantium, aliarumque gemmarum pul-
chritudine, quæ certare videntur cum stellarum specie, & clari-
tate? Deficeret dies, si omnia sigillatim, ac singulatim prosequi
vellem. Si ergo in hoc insimo elemento, & quod terra est (vt
iam diximus) morientium, tot tantaque sunt, quæ maxime
delectent,

38 delectent, ac oculos detineant, quid, obscero, erit in illo omniū supremo loco: qui quanto omnibus elementis, atque cœlis altior, ac superior est, tanto est nobilior, ditionis, & pulchrior? Vix profecto hoc humana ratione coniectari potest. Hoc autem ad sanctorum gloriam (quam accidentalem vocant) pertinet. Nuc vero de gloria, quam essentiale appellant, est differendum. Hoc est, de beatitudine illa, qua Deo omnium bonorum maximo beati in illa cœlesti patria fruuntur. De qua B. Augustinus inquit: B. August. II.
11. de ciuitate
Dei.
 Præmium virtutis erit ipse, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigazione laudabitur. Præmiū itaque istud maius profecto est, quam ex cogitari potest, cum non sit cœlum, aut terra, aut mare, aut creatura aliqua, sed conditor ipse rerum omnium atque Dominus, & imperator totius vniuersi: qui
 39 quanuis sit vnum, idque simplicissimum bonum: in illo tamē est omnium bonorum summa. Pro cuius intelligentia sciendum nobis est, inter innumerā alias diuinæ naturæ perfectiones eam non esse minorem continere scilicet eminentiori, altiorique modo omnium creaturarum perfectiones. Nam cum ipse sit omnium illarum conditor, & gubernator dirigenſ illas in p̄finitos sibi fines, atque perfectiones, carere ipse non poterit his omnibus, quæ alijs largitur, atque pro sua magnificencia imparitur. Hinc est, quod spiritus illi beati, atque cœlestes in Deo solo bonis omnibus fruuntur, atque in eo solo omnia intuebuntur, vnuſquisque secundum mensuram sibi definitam. Quemadmodum enim in hac vita mortali creaturæ omnes veluti quoddam speculum sunt, quo Dei pulchritudo, sapientia, & bonitas aliquo modo conspicitur: sic tunc Dominus speculum erit omnium creaturarum, in quo videbuntur perfectius, ac dilucidius omnes, quam si in seipsis respicerentur. Ibi itaque erit Deus vniuersale bonum sanctorum omnium, perfectaque sui voti atque desiderij quies, perfectumque complementum. Ibi erit speculum oculis nostris, musica auribus, mel suauissimum gustui, balsamus fragrantissimus olfactui. Ibi videbimus temporum varietatem, veris pulchritudinem, æstatis claritatem, autumni abundantiam, hyemis quietem, atque quietem. Ibi denique erit quidquid sensibus his omnibus iocundum, & placidum esse potest. Ibi sapientia sine ignorantia, memoria sine obliuione, intellectus sine er-
gloria
E. 1. 800

rore, ratio sine obscuritate fulgebit. Ibi erit Deus plenitudo ⁴¹
 lucis intellectui, pacis multitudo voluntati, continuatio æter-
 nitatis memorie: ibi ignorantia existimabitur sapientia Salo-
 monis: fœditas pulchritudo Absalonis; infirmitas fortitu-
 do Sansonis; & mortalitas vita primorum parentum; atque
 inopia omnium Imperatorum diuitiae. Quid plura? Tanta
 est ibi pulchritudo iustitiae, tanta est iocunditas lucis æter-
 nitatis, ut etiam si non licet in ea amplius manere, quam vnius
 dieimora, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ
 pleni delicijs & circumfluentia bonorum temporalium, re-
 cte, meritoque contemnerentur. Quid ergo ô miser fili
 Adam, si haec ita sunt (ut vere sunt) vagaris per totam terram
 Aegyptiad colligendas paleas? Quid derelinquis fontem aquæ
 viuæ, & facis tibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere ⁴²
 non valent aquam? si voluptates desideras, leua cor tuum,
 atque alta mente considera, quam delectabile erit bonum
 illud, omnium bonorum dulcedinem, atque voluptatem con-
 timens.

simile.

Vnus est denarius omnibus, vna merces pro vineæ labori-
 bus. Sol cū obiectu edificij parietem illustrat, per omnes illius
 partis ianuas ingreditur, eas implens claritate: sed cum inæqua-
 lis magnitudinis sint, per magnas multū ingreditur splendoris,
 per paruas verò parum. Et dicimus vere sole equaliter ianuas il-
 las implere, nō quod equalis sit splendoris magnitudo per paruā
 & per magnam introeūtis, sed quod equalis sit vniuersaliter; ia-
 nuæ magnitudini & capacitatib; sic Deus iustus index est, qui se-
 cundum meritorum magnitudinem præmia distribuit. ⁴³

Beatitudo.

Gen. 3.

IN libro Genesis dicitur. Requieuit Deus die septimo ab om-
 nibus operibus suis. Nūquid Deus agens materiale est, quod
 in agendo reparatur, & introducens formam suam in aliquod sub-
 iectum debilitatur propter resistentiam, quā patitur à suo con-
 trario? Minime profecto: non enim Deus est agēs materiale, &
 quāvis esset, creatio nō presupponit subiectū, quod resistat agē-
 ti. Si igitur hoc ita est, quare inquit sacra scriptura, Deum post
 creationem vniuersaliter requieuisse, etenim videtur insinuare eum
 defel-

44 defessum remansisse: nam otium, & quies præsupponunt laetitudinem? Profunda equidem sunt diuinæ scripturæ mysteria. Nō remansit Deus lassus ex vniuersi creatione, sed postquam omnes species substantiarum naturalium produxit, cessavit ab opere virtutem generatiuam præbens omnibus substantijs perfectis ut alias sibi similes producerent, quam etiam virtutem concessit clementis, vt animalia imperfecta producerent. Postea autem non creauit aliquam speciem præter illas, quas in mundi initio creauerat, & ideo hunc finem creationis vocat diuina scriptura otium, seu requie, vt aperte nobis significet, quod sicut Deus post creationem vniuersi requieuit, & cessavit: sic homo posthanc miserā, & fragilem vitam suorum laborum præmium cosequetur. Hoc

B. Augustinus super Genesim testatur dicens. Non enim fatigatus erat Deus, vt diceretur. Requieuit Deus, sed in illo verbo tibi

B. Aug. super
Genes. c. 2.

45 laboranti requiem promisit. Est etiam valde notandum sacrum textum de quolibet sex dierum creationis dicere. Factum est vespera, & mane dies unus, solius autem diei septimi non facit mentionem de vespera, quamuis, sicut & alij dies hic septimus vespere habuerit. Ut hinc aperte intelligamus quod quamuis in hoc mundo nobis aliqua requies, gaudium, ac voluptas sit (quæ per mane significantur) nullum tamen est mane, quod suum vespera non habeat, hoc est nullū otium, & voluptas est in hac miseria vita, quod breuissime nō pereat: omnia sunt caduca, & nimis fragilia, solum illud clarū mane (quod nobis in gloria illucescet) per otium diei septimi figuratum non habebit ullū vespere, aut finē aliquem, in æternum etenim perdurabit. Ut autem D. Paul.

46 doceret in illis verbis: Requieunt Deus, in sensu allegorico & Prophetico sempiternā intelligi felicitatem, quam Deus promisit, habet ijs, qui sacro sanctum euangelium obseruauerint, hunc locū Genesis in Epistola, quam ad Hebræos scribit, adducit inquiens. Ad Hebr. 4: Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis dicit in quodam loco de die septima sic. Et requieuit Deus die septima ab operibus suis, & paulo inferius. Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei, qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut & à suis Deus. In illa ergo æterna requie adimplebitur, quod regius Propheta de bonis vaticinatus est dicens. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ & torrente voluptatis tuae potabis eos. Per hanc metaphoram ex

Psa. 31.

simile.

effectibus, quos vinum materiale operatur. *Spiritus sanctus nos*⁴⁷ *eternæ gloriæ bona docet.* Hi, qui à vino capti sunt tres habent proprietates. In primis extra se sunt, deinde satiati sunt; tertio plenūque, & maiori ex parte magna letitia afficiuntur. Hæc omnia beati in gloria habent. Primo extra se sunt & inebriati, & à Deo capti, ratio est quia illi per charitatem & amorem tam coniuncte adhærent, ut nihil velint, nisi quod Deus ipse vult, & nihil bonum reputant, nisi quod per ipsum ordinatur, ibi namq; perfectissime adimpletur, quod B. Paulus inquit. Qui adhæret Deo, vius spiritus fit, scilicet eum eo. Si beatus aliquis scit, eas per sonas, quas ipse in hoc sæculo plurimum diligebat (quales esse solent patres, filii, & fratres) in inferno cruciari, nimia letitia perfundetur, nimisque lætabundus erit, quia id Deum velle intelligit. Nunquid si iustus in hac vita hoc sciret, licet sanctior esset Apostolis,⁴⁸ nonne plurimū tristaretur? Ita plane. Quare ergo ibi lætatur. [Por que alla esta tomado de Dios.] inebriabuntur ab ubertate donus tuæ. [Estará los santos tan embriagados] & erunt tam absorpti abundantissimo, & ferventissimo Dei amore, & in ipsum adeo transformati erunt, ut nihil eis nisi quod Deus instituerit, & præceperebit, lætitiam aliquam afferre possit. Erunt etiam inebriati, eo quod omnibus bonis, quæ desiderare poterunt, replebuntur, & satiabitur. Qui ebrios est extinctā sitim habet, quia vino plenus est: sic spiritus beatifici inebriati sunt in gloria, quoniam sitim, ac famenti omnium possibilium honorum extirctam habent, nullū desiderium in eis est, quod non sit adimpletum, nullum bonum est, quod non habeant, tam pleni sunt, tam satiati, tam læti, & omnibus rebus tam abundantes, ut nec Deus plus habeat, quod eis⁴⁹ det, nec ipsi plus, quod accipiant. Quid enim rationalis creatura desiderare potest si Deum videt, & Deum possidet, & Deo fruitur? Denique spiritus beatifici inebriati erunt, eo quod maximo gaudio, ac lætitia perfundentur. Ultimus suis creaturæ rationalis est Deus, & quousque illum consequatur nullum perfectum gaudium habere potest, postquam autem illum consequitur, nihil amplius habet, quod desideret. Creacti nos Domine ad te inquit B. Augustin. ideo non est quietum cor nostrum donec quietat in te, hunc autem ultimum finem beati in cælo consequuntur ideo ibi magno gaudio & lætitia pleni sunt. Sed videamus quis & qualis liquor est hic, quo in cælo beati inebriantur. Torrente voluptatis

50 voluptatis tuæ potabis eos. Eundem met liquorem, quem Deus bibit, bibunt & beati, hoc est omnes idem obiectum beatificū habent, videlicet infinitam essentiam, in cuius amore, & cognitione omnes summi Dei, & sanctorum voluptates, ac gaudia consistūt, ideo ait. Torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Quamvis multa, & maxima de futura beatitudine mens humana concipiat, nunquam tamen minimam eius partem poterit imaginatione, & intellectu attingere. Quocirca illud nobis in eius aestimatione euenerit, quod his euenerit solet, qui picturam ali cuius singularis artificis manu inceptam plene absolutam putat, & admirantur, ea nihil perfectius esse putantes: Pictor tamen artis suæ guarus intelligit, quantum perfectio illa, quam ignari homines mirantur, ab ea distet quam postfumem operis habitura sit 51 pictura. Ad hunc enim modum persuasum nobis esse debet quid quid de illa felicitate, & gloria cogitamus, aut dicimus, longe minus, quā pro eius dignitate esse. Unde recte quidam cælū à celando ductum esse dixerunt, quoniam que in ipso opes, atq; deliciae continentur, mortalium mētibus prorsus incognitæ sunt. Quid enim humana mens optare potest, quod ibi multis accessionibus auctum non inueniat? Quæ enim sigillatim, & per temporū momenta discimus, illic sola beatifica diuinæ essentiae visione plenissime intelligemus. Sex quidem diebus manna filij Israel in deserto non sine labore edebant, quando illud passim fusi per agros colligebant: feria vero sexta cibos duplices in præsentem, atq; sequentem diem prouidebant, vt in sabbatho sine ullo labore, quæsito iam cibo reficeretur. Hoc ipsum spiritualiter electis omnibus contingit: sex enim huius vite diebus, comedunt manna absconditum, at in sabbatho illo, vbi requies æterna celebratur, vbi sancti omnes requiescunt à laboribus suis, vbi non iam laborandi sed quiescendi tempus est, ibi tunc nō cibos sibi labore parabunt, sed paratis iam, & longo labore quæsitis sine labore fruentur.

B. Chrysostomus inquit: omnibus laborantibus dulcis est finis. Viator libenter interrogat, vbi est mansio: mercenarius frequenter computat, quādo annus completur: agricola semper tempus messis expectat: negotiator die ac nocte thecæ suæ discutit rationē: sic ergo & servi Dei libenter de consummatione vitæ & de ingressu beatitudinis cogitare debent. Scriptum est enim, vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, Ecce si solidorum aliquam Matth. 6: quanti-

Exod. 16.

B. Chrysost. homil. 48.

ope. imperf.

simile.

Psal. 122.

Ad Rom. 11.

quantitatem habes in arca repositam quotiescumque veniens de platea domum tuam ingredieris, ante omnia illum locum oculi tui respiciunt, & respectant, vbi habes solidos ipso: sic & viri iusti semper celum respiciunt, vbi repositam habent coronam, sicut faciebat Dauid ut ipse fatetur dicens. Ad te lenauit oculos meos, qui habitas in cælis. Hac etiam consideratione quanto magis appropinquant termino illi tanto amplius incipiunt festinare. Hac ratione nos Beatus Paulus exhortans dicit. Nuc autem propior est nostra salus, quam cū credidimus. Quia propinquata spes excitat magnanimitatis virtutem. Ideo quāto magis laudabiles sunt sancti, qui ante ipsum Christum fuerunt, tanto nos magis vituperabiles, qui post Christum dominum sumus, & adhuc de saeculo recedere nolumus, quia illi feruidi erant quamvis sciebant cæli ianuam adhuc apertam nō esse, nos vero desideres sumus scientes introitum illius beatitudinis patefactum esse. 54

Beatitudo.

Dum Dominus regnum cælorum tam multis rebus ac tam differentibus in sacro sancto Euangilio coparat, perinde fuit ac si tibi o homo ex toto mundo exactissimā mapā celi efficeret, hoc est [sue hazerte o hōbre de todo el mundo vn cūplidíssimo mapa celi, el qual te este siēpre representando su verdadero original, y poniéndotelo delante delos ojos, para q aunquē tu quieras no puedas olvidarte del, ni perderle de vista en sus debuxos y representaciones. Quiere pues el Señor q el pastor de tu ganado, la semetera de tu tierra, la cultura de tu viña, tu cena, o mesa ordinaria, los casamiento, q tu hazes, la perla de tu anillo, la red de tu pesca, y al fin todos o los mas negocios que tratas, te esten poniendo el cielo delante delos ojos, de tal suerte q la misma orden y estado de la vida que viues, te siruā de mapa celi, para q no te olvides del y que siēpre lo deseas y procures.] Hoc etiam procul dubio erat dulcedo illa, quā prophetæ, tēpore Iesu Christi Saluatoris mudi, è mōtibus distillaturā, & fluxurā esse vaticinati fuerant, vt patet apud Iobel, & Amos Prophetas, vbi sic dicitur. Distillabūt mótes dulcedinē & colles fluēt lac, & mel [significando en esto q todas las cosas nos hauiā de manar el dulce conocimiento dela bienauenturāça celestial.] Cogita ergo o frater & animo reputa hęc oīa esse velut tacitā reprehēsionē, qua Deus te increpat, ppter obliuionē 55

Iobel. 3.

Amos. 9.

quam

56 quam de rebus cælestibus habes [pues para curar este olvido es menester darte la bienaventurança debuxada en los mesmos negocios, que tratas.] Hæc fuit inuentio cuiusdam prudentissimi regis, de quo refcrunt humanæ historiæ „ quod cum non posset vel ipsas primas literas alphabeti filium suum docere , quia debilius valde erat memoriam hoc singulare medium adinuenit: ei vide- licet dedit ipsum alphabetum non in papyro scriptum sed in conuersatione, quam filius eius habebat, & ad hoc adhibuit tot paruulos, quot characteres in alphabeto numerantur, & referun tur, & ex illis pueris quendam vocavit. A. alium. B. alium. C. et- sic singulis alijs dedit suæ literæ nomen : vt hoc modo dum infans ille cum alijs puerulis luderet, & conuersaretur, eos per no- mina literarum in ipsa conuersatione appellaret, & sic literas om- nes alphabeti addisceret.

Los gustos tan peregrinos y estrangeros de los del mundo que Dios da aqui en esta vida a sus fieles siervos, son indicios de los gu-
 57 stos y sabores incomparables de la bienaventurança cælestial. Pa- triarcha Ioseph (vt dicitur) cum esset in Ægypto, & magnam frumenti copiam, rerumque omnium affluentiam haberet in flu- men Nilum plurimas proiecit paleas, quæ per ipsum fluentes, nuntium maximæ abundantia illius regni præberent & ostend- derent omnibus gentibus, & regionibus per quas fluvius ipse fluebat, vt ita qui necessitate frumenti oppressi erant illud per signū palearum quærent. Quid igitur cogitas o frater esse spi- ritualia gaudia, quæ in hac vita serui Dei recipiunt? Profecto sunt paleæ quædam è cælo delapsæ, ab illo diuino Ioseph Iesu Christo in illo cælesti regno præsidente missæ, vt vel hoc signo
 58 cognoscatur in hac miserrima vita bonorum affluentia,
 qua ibi abundat, & omni studio procurent homi-
 nes illuc pergere, vt tam singulari-
 bus bonis perfruan-
 tur.

BELLVM INTER

corpus & animam.

Sapien. 9.

simile.

Ad Rom. 7.

Psal. 118.



N libro Sapientiae dicitur. Corpus, quod corruptitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Hoc Beatus Chrysostomus optime his verbis declarat. Imaginemur (inquit) passerem alligatum filo breui vni ex digitis meis, extendit quidem alas suas passer, ut volet, sed vix quatere alas, aeremque ferire incipiet, & iam cadet, recedet, & ad manum reuertetur, quia offendit in digito, vbi erat alligatus. Sic misella anima, dum huic corpori inhæret, alligata illi est, quod si expanderit mentis alas, ut ad altissima per desiderium, & meditationem volet, statim caro deprimit eiusque necessitatibus succumbere eam facit, nam vel somnus obrepit, & animam inclinat ad soporem fune isto, hoc est colligantia, qua coniunguntur cato, & spiritus ad se attrahit, atq; diuertit, & sic de multis alijs. Ideo B. Paulus ad Romanos inquit. Inuenio legem volenti mihi facere bonū, quoniam mihi malū adiacet, inuenio autem aliam legem in membris meis repugnantē legi mentis meae, captiuantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Ecce aliud maius malum hic indicat sanctus Apostolus, quoniam non solum rapit caro animam ad diversas operationes, verum etiam ad peccata. Vbi notandum est beatissimum Apostolum loqui de carnis, & concupiscentiae formite, qui peccatum dicitur, vel quia ortum habuit à peccato, consequens enim eius fuit, vel quia inclinat ad peccatum. Hic autem fomes est hæc peruersa inclinatio, & rebellio carnis contra spiritum, quae perniciacia quadam semper contra eum insurgit, & ad peccatum aliquando nolentem, & repugnantem videatur quod trahat. Ideo sanctus David quia in se talem experiebatur contradictionem, quasi gemens, & vulans præ angustia dicebat. Adhæsit paumento anima mea, viuifica me secundū verbum tuum. Adhæsit paumento anima mea, id est carni, quae est paumentum animæ ex terra nempe facta. Quare alia litera habet ex Hebreo. Adhæsit pulueri anima mea. Vox hæc querula est, & angustias præ se ferens, sed cognoscens quod solus Deus

¶ Deus virtutem præstare potest aduersus tales hostem, subinfert: vivifica me secundum verbum tuum. Quasi iam audiuerisset Paulum dicentem. Ego quidem mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati, & ipsiusmet clamantem, & dicentem. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius, & respondentem sibi met. Gratia Dei per Iesum Christum. Ideo & ipse sanctus Propheta dicit. Anima mea adhæret huic carni, huic terreno solo, & paucamento, nemo autem me potest à tanto hoste eruere, nec à tanta miseria subleuare, nisi tu suppetias feras, porrigasque manum, ideo vivifica me secundum verbum tuum id est, promissum tuum. Promisisti enim fauere sperantibus in te. Sed obseruandum, quod gratia Dei non tollit hunc somitem, nec proprie minuit illum in se, sed addens virtutem, & vi-

Ad Roma.

res animæ, quasi minoris virtutis apparet fomes, quam antea.

Simile.

Veluti si sit pondus aliquod, quod ego portare non possum nisi cum magna ac difficultate, si ex templo corpori meo vires addantur, vel alius fortior adiutor iungatur, minoris ponderis apparet onus, quam antea, licet non sit in se diminutum, sed mihi virtus aucta. Scotus tamen affert aliud appositissimum exemplum, Imaginemur ait, quod alæ alicuius aquilæ ab ortu suo sit ligatus lapillus, qui volatum eius impedit, quanto ala plus creuerit, & pennæ natæ & virtus auctior, tanto minus aquila sentit impedimentum lapilli ad volandum. Sic nobis contingit. Ab ortu nostro somitem hunc gerit animal ligatum, quia adhæret corpori, qui quasi lapis eius celerem volatum contrahit, quanto autem in gratia Dei plus adoleuerit, tanto minus sentiet somitis impedimentum. Necessaria est igitur gratia Dei, quæ animam grauatam corporis terreni pondere ad ætera subleuet, qua adiuti homines, ut angeli, in hoc terreno corpore viviunt. Vnde Cassianus refert, quod Abbas Serenus dixit. Sicut ille, qui artem natandi ignorat, si videat aliquem hominem super aquas natantem, invabit impossibile esse hominem cum corporis mole super leues aquas posse substineri, sed necessarium esse ipsum demergi, & in profundum descendere. Qui autem huius rei periculum fecit, vel

Scotus q. 4.
dist. q. 4.
Simile.

alios vidit facientes seipso fore, ut corpus hoc graue super aquas ambulet more ranarum per medias aquas scindendo. Sic qui nunquam in hac virtutum palestra edoctus est, nec in se, vel in alio experientiam sumpsit, quid per exercitium virtutum, adiuuante

Cassianus in
colla. Patrum.

224 Bellum inter corpus & animam.

adiuuante gratia Dei, obtineri possit impossibile reputat ad tantam puritatem hominem carni huic immersum posse in hunc statum descendere, quod tamē expertis, sicut est rei veritas, apparet. Quia autem hic somes in vita hac non extinguitur, dixit Beatisissimus Paulus. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. Non dicit: non sit, sed: non regnet, id est, non tyrannidem exerceat somes peccati in vestro mortali corpore: nam quod non sit, impossibile est. In statu vero innocentiae sicut cum Hebræi Iordanem traij cere vellent, arca (vt refert Sacra scriptura) in medio fluminis existente aquæ detentæ sunt, dum ibi arca permanxit, ipsa vero ablata, secundum suum cursum fluxerunt, sic dum iustitia originalis in homine fuit, omnes carnalē appetitus suspensi erant, ipsa vero iustitia originali amissa, statim ipsi excandescere cœperunt.

Ad Rom. 6.c.

simile.

Iesuc. 4.

Ad Ephes. 6.c.

simile.

Paulus. 2. ad Corin. 11.

Bellum spirituale.

Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in cælestibus: ait Beatus Paulus ad Ephes. scribens, & addit, propterea accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, hoc est laborioso. Cum ergo o homo Dei contra te insurgit diabolus, vt te ad alii cuius precepti Dei inobedientiam alliciat, tunc fortius instandum est in obseruatione illius verbi. Si te ad impudicitia instigat, atq; ad mulierum amorem allicit, tunc fortius contra pugnandum est, aduersus tale vitium, tunc magis fugienda consortia mulierum, tunc vehementius ieunijs, ac vigilijs incumbendum, orationi ferventius acquiescendum, armaque omnia bellica contra ipsum proferenda. Sicuti ciuitas ab hoste obsessa semper vigilat, & pugnat contra inimicum, tamen quando pleno agmine & maiori bus viribus ab hoste impugnatur, tunc & ipsa fortius contra nititur, maiorique conatu ad sui defensionem se parat. Quid si tunc abiiceret arma? segnius tela iaceret? incutius a iactatis se defenseret? hoc nimirum succumbere esset, & se manibus prædatorū dare. Sic & tu de te ipso in tentatione ser iudicium. Vnde Paulus ad Corinthi. ait. Cum infirmor, tunc fortior sum, id est, cum ex infirmitate carnis meæ aggreditur inimicus, tunc fortius cōtra eum insisto: ac si diceret, quod in nostro vulgari fertur [saco fuer

7

8

ç a s

10 cas de flaqueza; ipsam fragilem carnem ieunijs, & orationibus
 solidam, fortē q; contra hostes reddo. Hoc autem regius Pro-
 pheta, vt ipse fatetur, operabatur, ait namq;: Etenim federunt Psalm. 118.
 principes & aduersum me loquebantur; seruus autem tuus exer-
 cebatur in tuis iustificationibus. Isti principes sunt illi, de qui
 bus supra D. Paulus dixit Principes, & potestates, Dæmones
 scilicet, ad quos vincendos seruus Dei in iustificationibus eius
 exercebat. Sic fratres facite, cum vos Diabolus persequitur no-
 lite tunc à bonis & consuetis cessare operibus, sed instantius il-
 lis incumbite. Hoc enim est veluti Diabolum paruipendere,
 sicuti cū quis conuitis lacescit ab alio, ille tamen operi, quod simile,
 faciebat intendit, nec ab eo desistens quasi irridens & paruipen-
 dens inimicum se habet: sic tu si cum à Dæmons agitaris, tua nō
 11 omittas bona opera consueta, sed illis intendas quasi flocci pē-
 dere inimicum videreris, qua propter confusus, & pudore affe-
 ctus se auertet. Vnde in libro Ecclesiastæ dicitur. Si spiritus po- Eccl. 10:
 testatem habentis super te ascenderit, locum tuum ne dimis-
 ris, quia curatio faciet cessare peccata maxima. Id est si Diabo-
 lus spiritum adoriatur, ne consueta opera dimittas; hæc enim cu-
 ratio faciet hostem pedem referre atque ab impugnatione tua
 cessare, quia te in barathrum peccatorum nitebatur introducere.
 Et Beatus Iacobus: resistite inquit, Diabolo, & fugiet à vobis: B. Iaco. 4. c.
 per hoc solum, quod ei resistatis, trophea, & palmam ex eo por-
 tabitis; eum enim superbissimus sit, & superioris naturæ ab ho-
 mine, si ipse hominem vincere non potest, tanquam viatum se
 habet, & fugit. Hoc enim est te gerere cū tentatore, quasi aliud
 12 agens, nec illum attendens, nec timens, nec afflans. Sic enim
 cum regio Propheta dices. Etenim federunt principes; seruus
 autem tuus exercebat in tuis iustificationibus. Hoc est, non
 dimittebam mea opera, nec ad illos attendebam; alijs studiosius
 incumbens, licet ipsi inimici federunt, id est, non repantino im-
 petu, sed excogitato consilio contra mettentantes, & persequen-
 tes federunt. Quia autem ita potentes sunt inimici nostri dici-
 tur in proverbijs. Omnicustodia serua cortuum. Custodiebant Prover. c. 4.
 lectulum Salomonis, qui hanc docet sapientiam sexaginta for-
 tes ex fortissimis Israel. Vbi nota non dicere ibi sacrum textū:
 & adsunt circa lectū sexaginta fortes; sed dicitur: En lectulum
 Salomonis sexaginta fortes ambiunt, hoc est, ex omni parte

circundant, ne vel ex latere liceat, aut pateat inimico locus insidiarum ad necem Regis. Ambiunt, inquit, quod vnicō verbo cōpleteatur. Omni custodia serua cor tuū, non hac custodia, vel illa, sed omni custodia. Tanquam leo rugiens circuit diabolus querēs, quem deuoret: in niſtu oculi perambulat terram nullumque non mouet lapidem ad capiendum cor nostrū, vbiq; retia tendit, vbiq; laqueos abscondit, vbiq; tela ignea brachio potenti tenet, vbiq; satellites & suæ nequitiæ ministros habet, super hoc est bellum inter ipsum, & Deum nostrū super cordis humani sci licet possessionē, cū audiat à Domino: fili prebe mihi cor tuū, in Proverbijs dicēte. Videas ergo, si liceat militi Christi huic bello inermē ſe ingere, videas, obfcre, si liceat vel ſemel in anno otia-ri, videas, si indulgere vino, & cibis fit ſecurū, omni ergo custodia serua cor tuū. Requirere à Dño custodiā, ab angelis & sanctis ab ora-

S. Gregor. li.

13. Moral. c. 9

tione ab eleemosyna, &c. Ad hāc etiā omnē custodiā B. Gregor. lib. moralium inuitat ſuper illa verba Job. Circundedit me lāceis ſuīs: vbi ait. Quia tētatione ſua ab omni parte nos petit. Dū enim vnum vitiū calcamus, inde aliud ſuboritur, vt ex cōtinentia inani gloria: ex liberalitate avaritia: quia rurſum colligere querimus quod tribuamus, ideo dicere poſſumus. Circūdedit me lāceis ſuīs. Igitur omni custodia ſeruādū eſt cor, maxiueq; initio tētationis. B. Gregor. li. Quia (vt idē beatissimus Pōtifex in moralibus inquit) Sit tētationi nascēti nō festine reſiſtitur, ea cū qua nutritur mora roboratur.

Bellum spirituale.

Militia eſt vita hominis ſuper terram (ait B. Job) vbi rālia dite-
ra habet. Malitia eſt vita hominis ſuper terram. Quid enim
ō homo aliud eſt vita tua, quam militia continua, & malitia cō-
tinuo hōſtes viſibiles, & inuiſibiles ad pugnādū cōtra te inſur-
gunt, vt cēleſtia à te tollāt. In quāto autē periculo in hoc bello ſi-
mitus, illa verba B. Pauli inſinuāt. Deponentes omne pondus &
circūſtant nos peccatū. Quo circundandi nomine nos vndique à
peccatis obſeffos eſſe ſignificat: vbi per peccata etiā omnes occa-
ſiones peccatorū intelliguntur. Verū longe eſt grauius, quod ad
Ad Heb. 12. Romani dicit. Iā nō ego operor illud; ſed quod in me habitat pec-
catum. Periculōſior enim hōſtis eſt, qui arcē occupauit, quam qui
eā obſidet; illud igitur ad mundi laqueos, qui extra nos ſunt, hoc
ad peccati ſomitē intra nos degentē refertur, qui adeo acriter nos
ad pec-

16 ad peccatū sollicitat, vt ipsius peccati nomine designetur. Vnde cū Propheta Hieremia plorare potest vnuſquisq; nostrū , & dicere. Foris interficit gladius, & domi mors similis est: foris interficit gla dius, scilicet tētationis à Dæmone, vel à mūdo proueniens cōtra me: heu tamē, quia domi mors similis est, id est concupiscētia mihi intus adhærēs, & ad mortē culpæ semper inuitans. Hæc autem militia ò sancte Iob quandiu hoīnini adest? Dū est super terram quia si gratia Dei à vita victor discesserit, Rex in eōlo sine bello in æternū manebit, vbi nec interior, nec violentia exterior, sed pax, quę superat omnē sensum, reperitur. Ergo quia hīc super terrā tātum militia est, ò serue Dei expecta Dominū, sed viriliter age, & sic cōfortetur cor tuū, vt vnuſquenq; nostrū admonet David sanctus, expecta Dominum, & illius visionē, & æternū præmium.

Psa..126.

17 Hac enim spe cōfortabatur B. Iob, vt ipse fatetur dicens: Cunctis diebus, quibus nūc milito (contra vitia scilicet & persequutiones) expecto Dei clementiā, donec veniat immutatio mea, de hac vita laboriosa in aliā tranquillā, & quiete plenā, ita & tu expecta Dominum. Verumtamen custodi viam eius, & mandata, & exalbit te, vt hæreditate capias terrā viuentium. Sed forsitan dicet aliquis. Nescio, quid de bello prædicas, ò pater, terrens nos: nam certe per totum integrū annum Diabolus contra me pugnat, ego non sensi. Credo quidem, nam quantum malignus est inimicus, tantum in malo callidus. Quid ipse iudicasses de Du- simile.

18 dum certe esse dicerem talem ducem, & nimis stultum illum iudicarem. Vt quid frustra oppugnas? contra gentem tibi subditam insurgis? Si tamen ciuitas rebellatur tyranno, ianuasque fortiter claudit, ingressum illi impedit, turres de nouo ædificat, munitiones acquirit, milites multiplicat, arma querit, legationem ad amicos mittit, vt ei auxilium præbeant, tunc quidem minime miramur, si vt hostis, fortis crudelis, ira succensus arma de nouo accipiat, complures, atq; fortes milites conduceat, magnoq; furore eam debellare incipiat, cum eam totis viribus se defendere conantem videat. Propter te ò homo inermis contra vitia, & Dæmonem, hanc appositissimam similitudinem adducimus. Quoniam si cordis tui castrum maligno subdidisti, omnibusque

nocius illius suggestionibus cōsentīdo, ianuas quoq; sensū ¹⁹
tuorū & potentiarum fere sine Dēmonis tentatione illi aperui
sti, & omnia merita libenter, & facillime tradidisti, & te ipsum
omni vitio dedisti, quid opus antiquo serpenti erat contra te tē
tationum arma accipere, & suggestionum telis bellare? astutis-
simus es, voluitq; , vt culpa tua grauior esset, maioriq; pœna
digna, cum maiorem iniuriam sic cœlesti ducit tuo absque dubio
irroges sine Dēmonis tētatione peccans, & à Deo per peccatū
recedēs, etiam si sub fidei illius vexillo maneas. Vnde acutissi-

B. Aug. ser- me Beatus Augustus ait. Tandiu aliquis Diabolum contra se
mone detē- pugnantem non sentiet, quandiu opera illius exercere value-
pora. 93. rit. Qui vero illum reliquerit, & de petra bibens Christum se-
qui elegerit, necesse est, vt illum patiatur infestū, cui iusto iudi-
cio voluit præponere Christū. Ergo frater mi per viscera miseri-²⁰
cordia Dei nostri te obsecro, vt tuum miserandū statum consi-
deres, vt tyrannum, cui seruis in quibusq; operibus, & qualem
Deo tuo iniuriam irroges, in quanto etiam sis periculo consti-
tutus, & ad te reuertens ex toto corde tuo in uoces ducem tuum
Iesum verum filium Dei. Iam Charissimi mei intellexistis,
quare peccatores bellum spirituale non sentiunt, quod in-

S. Aug. serm. ftis nimis assiduum est. Ideo Beatus Augustinus super illud
43. de verb. Diui Pauli ad Gal. Caro concupiscit aduersus spiritum, spi-
domini. ritus autem aduersus carnem, sic ait. Attendite Sancti quicum-
que pugnatis, (præliantibus loquor) intelligunt, qui pug-
nant, non me intelligit, qui non pugnat. Quando enim ad
illud ventum fuerit, vt nulla exurgat concupiscentia aduer-
saria, nullus erit hostis, cum quo luctemur, nec expectatur ibi
victoria: volumus, vt nullæ sint concupiscentiæ, sed non pos-
sumus; velimus nolimus habemus illas titillant, blandiuntur,
stimulant, infestant, surgere volunt, sed premuntur quidem,
non extinguntur, quandiu caro concupiscit aduersus spi-
ritum, & spiritus aduersus carnem. Nos qui senuimus in ista
militia minores quidem hostes habemus, sed tamen habe-
mus: fatigati sunt quodammodo hostes nostri iam per æta-
tem: sed tamen etiam fatigati non cessant qualibuscunque mo-
ribus infestare senectutis quietem; acrior pugna iuuenum est:
nouimus eam, transuimus per eam. Quis adeo lapideus hæc
tanti, tam sanctique viri audiens animo non contremiscit?

Sed

²² Sed consolatur nos Diuīs Bernardus super cantica dicens. Pe-
tra refugium herinacijs, & reuera refugium. Vbi enim rūta, si-
maq; requies infinitis, nisi in vulneribus Saluatoris? tanto illic
securior habito. quanto ille potentior est ad saluandum; fremit
mondus, premit corpus, insidiatur Diabolus, non cedo, fun-
datus enim sum supra petram. Accedamus ergo fratres spinis
sanctorum pænaliū operum circundati ad hanc petram, vt re-
fugium inueniamus. Quia (vt idem beatus vir in quodā sermo-
ne inquit) periclitatur castitas in delicijs, humilitas in dinitijs,
pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in mundo.

B. Bern. su-
per cantica,

Bellum spirituale.

²³ L Oquens Sanctus Job de aduersario nostro Diabolo inquit, Iob. 41.

Nō est super terrā potestas, quē cōparetur ei. Si Dæmones,
qui inter nos incedunt, essent pauci, non esset bellū tā tremen-
dū, horridū, & periculosum: at tanta est ipsorū multitudo, vt B.
Damascenus infinitā eam appelleat dicēs. Collabens enim, & co-
mitās ipsum, scilicet, Luciferū, corruit infinita multitudo ange-
lorum. Et Aīmō inquit, quod sicut radius Solis plenus est ato-
mis, ita aer ipse plenus est Dæmonibus. E contrario caro no-
stra debilissima est, sicut Ecclesiasticus amplificat inquiens.
Quid lucidius sole? Et hic deficiet. Aut quid nequius, quā quod
excogitauit caro, & sanguis: & hoc arguitur? Quod perinde
est, ac si dicceret. Cū Sol adeo clarus, & nitidus sit, tolet tamen ali-
quādo à Luna eclipsim pati. Quid mirum ergo, si res tā debilis,
qualis est caro, incidat, & polluat. O eterne Deus, & infinitā
²⁴ clementiē pater, qualiter hic nobis tuā ostendis misericordiā, si
quidem hominē peccatorem aliquo modo excusat: atq; ita post
quam dixisti. Quid nequius, quam quod excogitauit caro? Ad
dis. Et hoc arguitur, id est, Non est, quod aliquis miretur, si res
tam debilis sicut caro, incidat, & in miseriā prolabatur. Cum
igitur aduersarius noster adeo præpotēs sit, & caro nostra adeo
debilis, quid faciemus ad consequendū in hoc spīrituali bello
victoriā? Multa profecto ad hoc adhiberi solent remedia, in-
ter quē vñū est, quod Sāctus David habuit ad obtineādā de im-
probis Philisteis victoriā. Nam (vt sacra Regum narrat histo-
ria) post quam ipsi celebri fūmā Davidem in regē vñctū fuī-
se acceperut, coactis copijs ad illūta expugnandū vno animo,
con-

Damasc. lib.
2. c. 4.
Aīmon.
Eccle. 17. c.

Reg. 5. c.

consilio, ac mente deuenire, quos ille auxilio Domini adiutus fortiter fugavit, cumque comparato exercitu tursus aduersus illum venissent monitus a Domino non aduerso Marte, ut antea, sed gyrans per tergum illorum, ipsos in fugam vertit. Adhuc ergo modum, cum Dæmones sæcularem hominem Dei obsequio mancipatum vident, facto agmine aduersus illum consurgunt. Sed quid est, quod aliquando collatis signis, aliquando insidijs, & arte aduersus illos dimicandum est? Quid necesse fuit, ut omnipotens Deus hac arte, & insidijs ad expugnandos hostes uti precepiteret, quasi non posset nisi arte vincere, qui nutu omnia dispensat? Nimirum, ut hac ratione doceret, nunc viribus, nunc arte pugnandum esse: quandoquidem utroque modo nos aduersarij aggreditur, qui propterea in Sacris literis modo Leo, modo Draco, sive serpens callidus appellatur. Idecirco non mirum si Dauidi Dominus ait. Non ascendes ex aduerso contra eos, sed gyro post tergum eorum. Hinc sapiens quidam voluptates non praesentes, sed abeuntes, non faciem, & anteriora earum, sed posteriora spectanda esse admonet: facies enim ipsarum blandiendo decipit, finis autem pœnitudine, & sceleris deformitate animum exulterat. Legitur sanctus Patriarcha Iacob duo miranda opera fecisse, quorum alterum fuit hostem suum decepisse, alterum vero cum amico suo luctatum fuisse. Esau frater eius fuit ipsius infestissimus hostis: hunc sanctus Patriarcha decepit, ut eum maioratu priuaret, ut de facto priuauit. Angelus vero, cum quo luctatus est, & quem superauit, & a quo benedictionem accepit, amicus eius erat. In hunc modum servi Dei inimicos suos, videlicet, Dæmones deludunt, ut sic gloria maiorum, quem ipsi amiserunt, consequantur. Quotiescumq; fratres mei tentationes, & aduersitates, quas in hoc mundo Dæmonem artificio accipimus, patienter ferimus, & ab ipsis nos superari non sustinimus, tunc Dæmones fallimus, qui cogitantes suis tentationibus, & laboribus, cathenas nobis in collu injicere, nos pretiosam ad caput coronam præpolire, & componere adiuuant, hoc est, nobis ad gloriam, quam ipsi perdidérunt comparandam opitulantur. Cū Angelis autē, qui amici nostri sunt, oportet nos luctari omni studio conantes, ipsos superare. Et quānam est haec lucta? Ut videlicet contēdamus eis similes, & vel ipsis meliores per gratiam, ac meritū apparere: ad tantam enim dignitatem, & excellentiam diuino-

Genes. 27.

Genes. 34.

28 diuino aduti favore possumus ascendere. Vestis bombicina, aut simile
serica vesti rudi, & ex sacco confecta longe antecellit, sed si vivilis
vestis auto, & argento vel lapiis preciosis ornetur, id est, [sila
broslan, y guarnecē, y assientan sobre ella muchas piedras precio-
sas] absq; dubio profecto sericā vestem valore superabit. Sic si an-
gelum cū homine comparamus, licet vterq; sint vestes Dei, Ange-
lus tamē in natura hominē antecedit, qui autem minor est in re-
gno Dei maior est illo: dixit Dominus, postquā Ioannē Baptistā
lantibus extulit. Itaq; natura angelus quidem maior est, sed tales
tamque insignes gratias, & prærogatiwas, id est [tales guarnicio-
nes, brosladuras, y perlas de virtudes] habere potest homo vt in
illis angelum præcellat, atq; ita in cælo sunt plurimi sancti, qui
angelos meritis antecedunt, licet natura ipsis sint inferiores. Ex-

29 cellens etiā modus vincēdi Dæmones est hominem in actibus di-
uini amoris erga Deū, & in pietatis operibus erga proximum se
exercere. Hoc significatū fuit in illa voce, quam gloriosus Euangeli-
sta Ioannes in insula Patmos audiuit, qui in Apocalypsi sic
ait. Audiui vocem de medio quatuor animalium dicētem. Vinū,
& oleum ne læseris. Hæc vox fuit Christi Redemptoris nostri, &
exiuit de medio quatuor animalium, qui sunt quatuor Euangeli-
stæ sacri: ex illis enim ac sacris euangelijs corū tanquam per fistulas
[como por arcaduzes] vox huīis celestis Dñi prodit. Et quid,
obsecro, hæc vox inquit? Vinū, & oleū ne læseris. Loquitur cum
Diabolo, eq; (vt exponit. D. Tho.) imperat, ne suis tētationibus
ac persequitionibus eis noceat, qui diuino amore ornati & sufful-
titur, ac se in pietatis operibus exercent. Per vinū namq; signifi-

30 cantur in Dei amore feruidi, per oleum vero misericordes. Et ait
Dominus Diabolo. Quamuis hos persequaris, & multis tentatio-
nibus vexes, ego tibi præcipio, ne eos laudas, nec ab eis victoriā cō-
sequaris, quin potius ipsi eā de te reportabūt. Quis ergo hæc au-
diēs omni cū efficacia, ac viribus non cōtendet, se se histā excel-
letibus armis munire, atq; defendere, vt sic de tam valido, & cru-
deli irūmico honorificam victoriā consequatur? Quod autem
qui talibus ornati sunt virtutibus, quamuis aliquando se tanquā
derelictos, & projectos à Deo viderint, nec spem abiçere, nec
orandi, & obsecrandi iminus die nocteque intermittere debent
vt apertissime apud Psalmistam perspicitur, quisic ait Domine psal.87.
Deus salutis meū in die clamaui, & nocte coram te. Pro eo vero,

Luc.7.

Apocal.6

.10. mīlīg
.01. do I.03. do sat
.01. do I

quod nos ibi legimus: pauper sum ego, & in laboribus à iuuen
tute mea exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus: qui
dam transstulit Afflictus sum ego, & speranti similis ab adoles-
centia tulit terrores tuos, & trepidauit. B. vero Hieronymus ver-
sit, Portauit terrorem tuum, & conturbatus sum.

Bellum spirituale.

Quis vñquā Sanctorū in hac miserrima lachrymarum valle
absq; spirituali bello vitā degit? Magnus ille Apostolus
Paulus cuius ministerio totū fere terrarū orbē Dominus con-
uertit, postquā per vicos cœlestis glorię in spiritu ambulanit,
aliā in mēbris suis legē contrariā legi animaꝝ suꝝ sensit: atq; ita
dixit. Datus est mihi stimulus carnis meę angelus Satanae, qui
me colaphizet. Tu autem o vermicule, ac formica terre indigna
ris, cū te aliqua spirituali tribulatione oppressum vides? legit
sanctorū libros, & in eis, quāterribiles, ac procellosas tēpestates
spirituales passi fuerint, apertissime reperies, qui cū in eis se im-
mersos conspicerēt, illasq; à suis cōrdibas expellere non possēt,
cū sancto David clamare compellebantur dicētes. Saluū me fac
Deus quoniā intrauerunt aquæ vsq; ad animā meā. Gigantes ge-
munt labbris angustiarū, & tu vitā transigere vis in pace, sine
afflictione, aut tētatione aliqua? Perfectio, & puritas anime nō
consistit in nō sentiēdis stimulus, & prauis inclinationibus; hoc
enim angelicū est, & non humanū. Animaduerte, & cōsidera o
homo, quod de omnibus mortalibus dictū est. Vnusquisq; tēra
tur à propria cōcupiscētia sua abstractus, & illectus. Dicunt na
turales in hedera, ubi primū nascitur, statim cū ea gignivermicu
lū, qui eam conorūdit. Sic nascitur homo velut hedera viridis, ac
oper pulcher & cū eo simul quedā mala inclinatio oritur. Alios
namiq; dū è ventre matris exeunt inclinatio lascivia comitatur,
alios inclinatio superba, alios inclinatio ira, alios inclinatio inui
diq; &c. Itaq; vnuſquisq; suū habet verniculū, qui hederā corro
dit, sed super his omnibus est potestas, libertas, atq; ratio. Puritas
humana in his contradictionibus superādis reperitur, nec diffe
rentia inter bonos, & malos consistit in hoc, quod probi stimu
los nō sentiat peccatorū, improbi vero sic, nā vtriq; has cōtra
ditiones sentiunt, & patiūtur: sed differentia inter eos hęc est,
quod iusti vincere contēdunt, ac diuinō adiuti fauore, & bona
boip

a. Ad Corin.
12.c.

Pſalm. 68.
1ob. 26.

Iacob. 1.c.
simile.

2.1.107

34 industria sua ieiunantes orantes, ac deplorantes hec mala vitiliter superant, improbi vero à suis passionibus se vinci sinunt, atq; ab eis captiui remanent: quia plurimè ac fortes ipsis dominantur passiones, & illi nullā fere resistentiam habent, vt optime sanctus Isaías cum eis loquens ait. Erit opus vestrum quasi scintilla, & fortitudo vestra quasi fauilla, & succendetur utrumque simul, & non erit, qui extinguat. Seruis Dei, dum hac vita fruuntur, nō deficiet contradictione. In Numerorum libro sacra pagina refert, quod cuncti filii Israhel per terram Amorrhæorum transire necesse esset, vt inde ad terram promissionis accessissent, misit Moysēs nūtios ad Sehon Regem Amorrhæorum dicens. Obsecro, vt transire mibi liceat per terram tuam, non declinabimus in agros, & vineas, non bibemus aquas exputeis, via regia gradiemur, donec transierimus terminos tuos. Qui concedere noluit, vt transiret Israhel per fines suos, quin potius exercitu congregato egressus est eis obuians in desertum, & contra eos pugnauit. In hoc adumbratus, & figuratus fuit modus noster viuendi. Omnes in gloriam properamus sed per hunc mundum transire oportet. Serui Dei paetum ineūt, se cum Dæmonē, qui princeps est huius mundi, nihil habere, non habentes honores eius, nec voluptates, sed habentes alimenta, & quibus tegantur, ijs contenti sunt: nihilo minus tamē eis diabolus bellū ingerit: sed sicut Hebrei Amorrhæos vicerunt, sic serui Dei Dæmonē, ac exercitus eius fortissime expugnando superant, atque labores suos optime impensos esse computat, siquidem per eos tandem Deum visuri sunt. Quanto, obsecro, pretio vellent iusti qui nunc magni Dei gloria fruuntur, se non suis se passos id 35 quod in hoc mundo, tolerarunt, siquidem talia præmia pro eo fuerunt consequuti? Misericordia autem peccatores paſsim se superari interfirme sinunt, atque ita nunquam Dei faciem videbunt. Cum serpens per aliquod molle transit vestigium aut signum relinqueret solet, quod si per rem duram graditur, nullum eius appareret vestigium: & ideo Salomon ait, difficile esse viam colubri supra petram reperiiri. Sic transiens Diabolus per blanda, & mellia corda, voluptatibus atque illecebris dedita, imaginem suam impressam relinquit, illi namq; humismodimolles, & effeciuinati homines statim assentiuntur. Iusti autem, quia tanquam lapides vivi sunt, & per asperitatem, ac poenitentiam duri, hic per eos infernalis serpens aliquibus inmundis cogitationibus, & grauibus tē-

1. Ad Timo.
6.c.

Hebrei

simile.

Proverb. 30.

tationibus transeat, non patiuntur, se aliquo consensu signo de-³⁷
notari. Cum igitur seruus Dei in huius spiritualis belli pondere
constitutus fuerit, non in se confidat, licet omnes vires suas, atque
in industria nero impendat, sed faciat id, quod sanctus Eze-

I. Mai. 38.

chias faciebat, cum dixit. Sicut pullus Hirundinis, sic clamabo.
Quid faciet pullus Hirundinis implumis, & absq; vii ibus videns,
se a serpente iam penè vorandum esse? clamores edet, & suo mo-
do, vt poterit, vociferabitur. Sic niger homo suam impotentiam,
ac debilitatem cognoscens, & animaduertens, se ab infernali ser-
penti tentari, quid faciet, nisi in cælum confidenter clamare & cū
Propheta Regio dicere. Quoniam in te espiras à temptatione, & in
Deo meo transgrediar aurum: maxime si apiciat, quam propen-
sa sit caro sua ad Satanæ temptationibus consentiendum. Heu quā-
tas amaritudines singit caro nostra aduersus spiritu in confessio-³⁸
ne, in contritione in satisfactione, in restitutione famæ, & pecu-
niae, in diligendo amico, in condonanda iniuria: quæ omnia nobis
sunt ad salutem necessaria. Non sic turbatur mare, & intumescit
ex fluctibus superbis, sicut sensus carnis nostræ, cum sibi ostendit
ur pænitentia crux, in qua ad salutem crucifigenda est. Tunc
cum David cui cōminabatur Goliath, ac dicebat, veni ad me, &
dabo carnes tuas volatilibus cæli, & bestijs terræ, huic saeo inimi-

1. Regum. 17 co respōdendū est. Ego venio ad te in nomine Dni exercitū. O

quā pauci sunt, qui cū hoc regio vate dicere possint. Paratus sum,

Psal. 11. 8. & non sum turbatus, vt custodiā mādata tua. Multi parati sunt
sed conturbati, & cōsternati ab incepto resilient, & ad vomitum
redeunt. Turbantur, cum audiūt: Mortificate membra vestra su-
pet terram. Turbantur, cum audiūt: Scindite corda vestra. Tur-

3. c. 1. Coloss. 3. ca. bantur, cum audiūt: Interieunis, in orationib; in vigiliis. Tur-

bantur & diligunt præsentem lætitiam, quæ transit, velut umbra
ad solis occasum, & marcescit, & vt olera herbarum cito decidit.

In hoc ergo magno negotio confortare, & esto robustus, nolice-
dere, nolis succumbere, palmam victoriae considera, & labores bel-
li facile ad amabis, deniq; in gladio suo interficies Goliath, & de-
collabis concupiscentiam carnis tuæ, & cum laudibus, & trium-

B. Chrysost. phalibus hymnis te anima & sancta excipiēt. Vult enim Deus (vt
homil. 16. io ait B. Chrysostomus) te aliquid laborare, vt tua quoq; possit esse
March. 10. victoria. Et vt plerumq; rex aliquis vult quidem filium suum in
acie versari, in hostem iacula torquere, exercitui esse conspicuū,

40 vt illo profectu habeat consortem triumphi, totum vero ipsum bellum gubernat, ac peragit, ita etiam Deus in prælio cum Dæmonem facit. Num enim solum illud à te requirit, vt aduersus hostem inimicities pro honore regis, & tua salute suscipias. Et idem sanctus Doctor ait. Cum nemo in arena se ipsum exerceat, quomodo aliquis in certamine insignis erit? Quis vñquam athleta nō ab ineunte adolescētia in palaestra corroboratus potuit in Olympis excelsis, & magno animo aduersariū aggredi? An nō oportet quotidie luctari, atq; currere? Nonne videtis eos, quos certaminiū athletas appellāt, cum nullū forte luctatorē repererint, ad scum arenę plenū vires suas excitare, iuniores cū iunioribus, quasi cum aduersario pugnam inire? Hos imitari stude, ac ipse tecū altioris philosophiae instituta meditare, atq; cōfirma, insurge cōtra paſſiones: vince animi labes. O cœleſte doctrinam, ſc̄llices, qui eā totis viſceribus amplectūtur. Obſerua tamen, quod idē B. Chrysostomus alibi inquit. Non hic res habet, vt apud athletas: illīc ambo certātes vincere ſtudent, & ſi demum alter deiectus fuerit, coronatur alter, hic non ita: ſi te aduersarius non deiecerit, ſi deiectus minime fueris victoria: non reportabis. Diabolus enim hic laborat, vt nos inferiores reddat, illi ergo, ſi quod ſtudet, abstulerō, vici. Quia autē fortissimus eſt inimicus, ait B. Basilius: Auxilium meum a Domino. Proprie enim in bellis, iij, qui eruptionem inimicorum ſuſtinent auxiliū quærunt, hic vero inuifibiles propreta ſentiens inimicos, & instans ſibi periculū ex inimicis vndiq; totus exercitus impressione in ſe irruentibus animaduertēs ait. Auxilium meum non ex diuitijs, non ex uillo corpo: ali ſubſidio nō

B. Chrysost.
Homil. 24 in
Matth.

ſimile.

41 item ex facultate, quamvis & fortitudine mea, at nec ex cogitatione quantalibet humana, ſed auxilium meum à Deo. Idem etiā sanctus Doctor ait. Si cupis fili militare Deo verbis Propheticis dicio. Dominus mihi adiutor, & ego deridebo inimicos meos. Miles terrenus, donec pugna geritur, arma à ſemetipſo non prorūcīt, ne ab aduersario vulneretur: ita & tu nunquā debes eſſe ſecurus, quia tuus hostis hoste illius eſt astutior: illius quidē hostis ad tēpū diuinat, tuus vero hostis, quandū in ſtadio huiusvitę cōſtituſt tecum pugnare non ceſſat, illius arma laborioſa ſunt ad portandum, tua vero arma volentibus portare ſuauia, ac leuia ſunt. Ille cum ſuperauerit aduersarium, ad domum coniugis, ac liberoruſ reuectetur, tu vero hoste proſtrato in illud cœleſte regnum cū omnibus

D. Chrysost.

B. Basili. ſup.
Pſal. 7.

B. Basili. In
admōritiōn.
ad filium ipi
ritualēm.

ſimile.

nibus sanctis intrabis. Ille pro labore terreno terrenum accipit ⁴³ denarium, tu vero pro spirituali labore celeste recipies premium.

*Cano de his
et cunctis
tuncatione
dist. 5.*

Quid mihi prodest, ait haereticus, post mysterium baptismi mysterium confirmationis? Quasi non totum de fonte suscepimus, si post fontem adiectione noui generis indigemus. Respondet Melchias des Papa. Non ita dilectissimi, immo sicut exigit militaris ordo, ut cum imperator quemcumque receperit in militum numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum, ita in baptismo recipitur homo in militiam, & in confirmatione coarmatur ad pugnam. Absalon de bello contra carnem loquens ait. Quidam vir nobiles, & eius seruis tibi in custodiari traditi sunt ealege, ut seruum pane, & aqua more serui, nobilem secundum dignitatem natalium suorum procurares splendide, tu vero contrarium nobilem fame & siti, & multis ⁴⁴ iniurijs cōfecisti, seruum vero delicate nutriisti omni genere deliciarum, insolentem fecisti, rebellum Domino suo, cui insurgens vulnerat inultus, occidit tandem. Quid respondebis ei, qui vtrumque tibi commisisti? Tu homo crudelis homo fuisti, qui nobilem virum spiritum, & animam nullis delitijs virtutum, nulla pinguedine devotionis refecisti, seruum contumacem delicate non triuisti, qui carne, gula ebrietatibus, voluptatibusque huius vitae inescasti, caro insurgit in spiritum, & eum vitijs seruire cogit, vulnerat, & occidit. Non sic frater mihi, sed caro domanda est, atque inextincta Pauli Apostoli sententiam cum vitijs, & concupiscentijs crucifigenda. Ut enim equo ferocienti, & fessori minime obtempore tranti pabulum subducitur, & pro hordeo tribuitur ei paleatus carni nostrae spiritui aduersatrici, & ob dapes, & delicias, & epularum varietates rationi rebellatrici subducenda est escarum copia, & cibus sobrius suppeditandus, ut sedata, & castigata anima fessori suo libenter obediat. Et ut item in obsidione se dedunt hostibus, si illis alimenta auferantur, ita caro, & sensualitas hostes animas, ablatis epulis, se tradunt ipsi animae: & item in utilia desideria coercentur. Ad quae omnia adiutor noster ipse omnipotens Deus

simile.

*B. Chrysostomus.
hon. 42. io
Genetum.*

est. Nam (ut Beatus Chrysostomus inquit) in Olympicis certaminibus subsistit adornator, & magister, fitque spectator tantum, ut ceteri, nec ultra in re adiutor porest: sed spectat, ut habet victoria. Dominus autem noster non sic, sed ut nos eni in agitutis agones viderit, ruitu statim suo nos adiuuat, simul nobis-

*Absalon ser.
no. 3. de an-
nunciatione
B. Marie.*

Ad Gal. 5. c.

simile.

simile.

*B. Chrysostomus.
hon. 42. io
Genetum.*

46 nobiscum certat, manum porrigit, incitat, labores nostros alle-
uians, infirmitatem naturæ nostræ confirmans, & quasi vnde-
que aduersarium nostrum tradit, breuiter omnia facit, vt in certa
mine, & duremus, & vincamus.

Bellum spirituale.

IN libro Iob legitur Dominum ad Satanā dixisse: Ecce vniuer-
sa, quæ habet (scilicet Iob) in manu tua sunt: tantum in eum ne Iob. i. c.
extendas manum tuam. Ex hoc infertur non vehementer debe-
re timeri, qui nihil potest, nisi permisus. Cum vero potestatem
à Deo accipit exercendi, & probandi hominem iustum, licet pro-
fecto intueri summam Dei lenitatem, & mansuetudinem. Nam
quædam Satanæ permittit, quæ possunt affligere, & comminue-

47 re: in alijs vero illius cohibet potestatem. Sancti Iob fortunas, &
liberos illi permittit. Vt etiam tamen, ne in corpus iusti hominis de-
fæciat, tametsi in sequentibus, & corpus affligendum Satanæ sit
permisurus, ne fortasse mala omnia simul impetu factō iustum
hominem opprimerent. Cum enim iusti homines à Deo probā-
tur, & examinantur multis malorum ponderibus ita diuino iur-
dicio, & gratia dispensantur, vt quæ coniuncta, & coaceruata op-
primere possent electos, diuisa in partes vtcunque possint su-
stineri & tolerari. Hinc Beatus Paulus ait. Fidelis Deus est, qui 1.ad Cor. 10.
non patietur vos tentari supra id, quod potestis: sed faciet etiam
cum tentatione prouatum, ut possitis sustinere. Hinc fortasse ex-
pēsa, hac summa Dei bonitate, & prouidentia æquissima, Orige-
nes de perpetua piorum hominum cum aduersis potestatisibus di-

48 micatione disputat: vbi cōstanter affirmat, nemini à summo Deo
propositam colluctationem aduersus potestates omnes, & spiri-
tus nequam, sed magno cum delectu diuinam prouidētiā istius
modi dimicationes dispensare. Vnde locum pertractans ex epi-
stola ad Ephesios: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, &
sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi
rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia, &c. Pu-
tandum, inquit, non est Ephesios aduersus has omnes potestates
decertauisse. Impossibile enim factū iudicatur, quempiam ho-
minum tametsi magna vita integritate sit præditus; aduersum
potestates omnes decertare posse sine maxima sui subuersione,
& periculo, & exemplo, ex re militari sumpto. Quemadmodum simile.
Ad Ephes. 6.
Orige. lib. 3.
Periar. c. 2.

(inquit)

(inquit) si quinquaginta militibus aduersum alias quinquaginta certamen sit propositum , non ita intelligendum est , quasi illorum cuique proposita sit aduersus quinquaginta dimicatio , sed singulis propositum certamen aduersum singulos , & omnibus aduersum omnes . Ita censet nobis propositam dimicacionem aduersum potestates aereas , non cuicunque homini aduersus omnes , sed singulis militibus Christi propositam collationem cum singulis potestatibus : vel certe prout summo agnisi praesidi Deo fuerit probatum . Quamuis tamen haec sententia Origenis probabilis fortasse alicui videri poterat , non posse videlicet humanam naturam sine magna sui pernicie aduersum potestates omnes dimicare sine Dei praesidio , atque ea ex parte consentanea videatur rationi , cum inquit , iustum praesidem singulis militibus singulas etiam potestates & nequam spiritus co-
mittere , ne videlicet athletarum virtus frangatur : vnde & sancto Iob aduersus Sathanam fortissimum Demonem , & callidissimum , propositam legimus dimicationem . Alio tamen ratione longe diversa extollenda est haec lenitas animi , & bonitas summi Dei erga electos , & aliter accipiendo , quod dicitur . Faciet cum tentatione prouentum , ut possitis sustinere . Cum videlicet illius virtus , in sanctis hominibus operatur , qui dixit . Confidite , quia ego vici mundum . Hac fiducia Beatus Paulus fretus aiebat . Omnia possum in eo , qui me confortat . Et iterum . Certus sum , quia neque mors , neque vita , neque angeli , &c. nec creatura alia poterit nos separare a charitate Dei . Eam obre fortasse sancti Iob certamina diuina prouidentia in partes diuisit , vt primo etiam congressu Sathanas pudefactus , & quasi rubore affe-
ctus ad Dominum rediret . Futurum utique sciebat , victoriam , atque triumphos ab aduersario sanctum virum reportaturum : & tamen diuidere certamina aduersus hostem voluit : vt sanctus Iob eo mirabilius victor existeret , quo hostis ipse maiori consilio , & calliditate aduersus sanctum virum bella repararet . sed mirum est siquidem Dominis facit cum tentatione prouentum , quare Sathanas dixit . Tu autem commouisti me aduersus eum ut affligerem eum frustra ? Quidenim diuina prouidentia efficere potest , aut statuere , quod irritum sit , aut inane : sed quod dicitur frustra , a sapientibus viris varie quidem exponitur . Primo ut Dei studium erga electos hominibus innotescat secundo

Ioh. 16.

Ad Philip. 4.

Ad Rom. 8.

(sup.)

52 secundo vt Satanæ imbecillitatem mortales agnoscant, dum adeſt præſens animus & diuinæ gratiæ præſidio adiutus. Si ergo arcanas diuinæ prouidentiæ rationes attendas non fruſtra ſtrenum militem Iob tot incommodis affecit, neque illius fruſtra tortori permisit: ſed vt illius fufſtinentia, & conſtantia animi, cæteræque virtutes, quæ igne tentationis probantur, apud mortales innotesceret. Deinde vero vt ſi quidpiam virtutes ipſe, quibus sancti viri anitius erat ornatus, haberent adulterinæ materia, tentationis graui incendio abſumeretur. Nam vt ignis vafa teſtea, ſic etiam graui tentatio probat hominem. Tertio & ſanctum vi-
rum Satanæ permifit probandum, vt graui flagello, & caſtigatione admonitus, neque affluentia diuitiarum, & opum in ſuam abuteretur permicie, neque illarum poſſeſſione plus nimio
53 oblectaretur, & vt etiam per patientiæ meritum maiorem corona-
nam conſequeretur. Si vero nequitiam tentatoris, & verſutiam
attendas, fruſtra Deum prouocauit, vt ſanctum virum torqueret.
Nam cū vietus atq; pellundatus ab ipsa diuinatione diſceſſerit:
fruſtra, imo in ſuum datum & perniciem Deum commo-
niſſe conſtar. Habebat enim in animo veterator ille per inciden-
tia mala ſanctum hominem ad impatiētiam prouocare, ac eo
ſceleris, & flagitiij impellere, vt Deum blasphemia aliquia, & gra-
ui contumelia afficeret. In eum finem quoque arbitror diuina-
m prouidentiam ſanctum virum veteratoris illius machinamentis
expofuiffe, vt quod in eo latebat mirabile, opes videlicet vir-
tutum, hominibus patesieret. Cefſat (inquit Beatus Gregorius)
ſæpe dæmon à tentatione vt in ſecura corda facilius irrumpat.

54 Lyceurgus quidem Lacedæmonijs legem tuliſt, ne tertio cum co-
dem hōſte conſligeret, ne illum aſſiduitate bellandi armis instrue-
rent, & eum pugnare docerent. Quod eius præceptū cui Agesi-
laus Rex neglexiſſet & Thebanos crebrius bellis prouocal-
li, accerrimos adhærſus Lacedæmonios hōſtes erexit, atque armavit.
Cuius conſilij non iimemor antiquus hōſlis, ſeipius viros fan-
ctos longa pace, quam bellandi aſſiduitate deiecit. Ex hac enim
pace, & otio falsa quædam ſecuritas, & delicia oritur. Quemad-
modū enim ferrum ſi non utrīs eo, rubigine obducitur, & ſplé-
dorem ſuum amittit: ſic animus noster langore, atq; delicia ſol-
uitur, & eneruatur. Requifissime enim dictum eſt, Arcum frangit
intenſio, animum vero remiſſio.

Si dō illas

Quem-

ſimile.

Simile.

Quemadmodum aucupes varijs escis vtuntur pro varia auium ⁵⁵ natura, quas illaqueare cupiunt; ita callidus hostis diuerfis malorum irritamentis ad illaqueandas animas pro varijs hominum ingenij vti solet. Cuius rei typum exhibuisse videntur peruersi illi reges, & Persarum principes, qui cum varijs rationibus Danielen in inuidiam apud regem vocare niterentur, nihilque illis ex sententia cederet, his verbis secum egerunt. Non inueniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui.

Daniel. 6.

Sicut auarus rebus suis minime contentus est, sed ad aliena semper aspirat, magis enim alienorum bonorum desiderio crucatur, quam suorum possessione latatur: Ita hostis noster, qui animarum nostrarum tam auditus est, vt ei applicari possint verba illa, quæ rex Sodorum Abraham dixit, scilicet. Da mihi animas, cetera tolle tibi, nullo modo in his plene requiescit, quos iam ⁵⁶ dudum suos fecit, sed ad ea, quæ alieni iuris, huc est, Dei sunt, tota auditate aspirat. De eo enim mysticè illud accipitur, quod in

Genes. 14.

Abacuc. 1. Abacuc scriptum est. Cibus eius electus. Sicut enim animarum salus, Christi Domini cibus est: ita earundem pernicies diaboli esca est, sed hæc tamen eius esca electa esse dicitur, quia non tam improborum hominū, quam iustorum perditione latatur. Hunc enim velut ex mensa Christi electum cibum rapere, ac deuorare conatur, videlicet non tam de suo lucro, quam de ruina nostra, & Christi Domini iniuria triumphans. Nec enim, vt Diuus Cyprianus ait, illos querit, quos iam subegit, hos enim ut captiuos tenet, illos pergit lacesse, in quibus Christum cernit habitare. Et cum omnes electos impetrat, in illos præcipue dolore extimulante agitatur, qui sub eius aliquando potestate fuerūt, à quorum tamē dominatu expulsus est: vt enim Diuus Gregorius ait, excitatur hostis in prouocationem certaminis, cum ius amiserit peruersæ dominationis. Hæc omnia verba illa superni salvatoris nostri apud Lucam manifestè declarant. Vbi loquens de hoc terrimo hoste inquit. Ambulans per loca arida, & non inueniens requiem dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Quandoquidem ergo hic crudelis inimicus noster tantam adhibet diligentiam in perditis recuperandis, vigilandum nobis etiam atq; etiana in nostra defensione est, non solum id curando vt non peccemus sed etiam vt omnes omnino aditus, & occasionses peccandi præscindamus. Quemadmodum enim dux, cui à rege alicuius arcis

Luc. 11.

custodia.

58 custodia commissa est, non hoc solum curat, ne hostibus credi-
tam sibi arcem tradat, sed illud etiam diligentissime prouidet,
vt militibus, & armis, vt vallo fossisq;, & omni apparatu belli
eam munit, ne ab hostibus expugnari queat, quod si negligat
quamvis non proditionis, at certe grauissimæ negligentie pœ-
nas dabit. Sic qui ad diuinæ legis custodiam ex imperio Domi-
ni adstrictus est, non in hoc solum incumbere debet, ne à Dæ-
monis suggestione mentis suæ arcem peccando prodat, sed vt
ea etiam diligentissimè curet, quæ ad eam conseruandam maxi-
me conducere putat.

Omnia, quæ habentur litera T. titulo, tentatio, defensione huic
materiæ: nam bellum spirituale, & tentatio idem sunt.

59

B E L L U M C O R- P O R A L E.



D persuadēdum militibus, & Ducibus, ne in suis
viribus, & in multitudine fiduciam habeant, mi-
rum exemplum est filiorum Israel aduersus filios
Ben-jamin in causa iustissima, Domino etiam cō Iudic. 20.c.
fulto pugnatiū, qui tamē bis in bello superati sunt, vt Iudicū
sacra narrat historia. Plus enim ad perdendos illos fiducia sui,
quam ad seruandos & iustitia causæ, & imperium, atque consil-
lium Domini, quo autore bellū suscepérunt, effecit. Hanc enim
fuisse stragis illius causam non obscure verba illa declarat. Rur-
sumque filij Israel & fortitudine, & numero confidentes in eo-
dem loco, in quo prius certaverant, aciem direxerunt, ita tamē
vt prius ascenderent, & starent coram Domino ysq; ad noctē
consulerentque eum, & dicerent. Debeo ultra procedere ad dimi-
candum contra filios Ben-jamin frates meos, an non? Quibus
ille respondit. Ascendite ad eos, & inite certamen. Cumq; filij
Israel altera die contra filios Benjamine ad prælum processis-
sent, eruperunt filij Ben-jamin de portis Gabaa, & occurrentes
eis, tanta in illos cæde bacchati sunt, vt decem, & octo milia vi-
rorum eduentium gladium prosternerent: ò altitudo sapientie

Loci Com.

Q

& scien-

& scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. Cum enim vndeclim tribus aduersus vnam tantum dimicarent toties propter superbiam suam victi, & superati fuerunt, nec victoriam aliquando reportarunt, donec de peccatis suis poenitentiam egerunt, vt in eodem capitulo appetat, ubi dicitur. Omnes filii Israël venerunt in domum Dei, & sedentes flebant coram Domino, iejunaueruntque die illo usque ad vesperam, & obtulerunt ei holocausta, & pacificas victimas. Et tunc eis Dominus dixit, Ascendite: cras enim tradam eos in manus vestras. Ex quibus conspicitur, quam merito sanctus David volens eum Philistæo dimicare, eum sic alloquitus est. Dabit te Dominus in manu mea, & auferam caput tuum à te, vt sciat omnis terra quia est Dominus Deus in Israel, & nouerit vniuersa Ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus, ipsius enim est bellum. Vbi alia translatio habet: ipsius enim est victoria, quam ille, cui uoluerit, præbet. Quod & aperte appetat in libro Iudicum: ubi Delbora Prophetissa ad Barach dixit. Præcepit tibi Dominus Deus Israel. Vade, deduc exercitum in montem Thabor, tollesq; tecum decem millia pugnatorum. Et in Hebreo habetur. Nonne præcepit tibi Dominus Deus Israel. In quo significatur, quod sancta illa mulier de Duce illo conqucrebatur, cui iam Deus per ipsam præceperat, vt contra Sisaram exercitum conflaret, & forsan ille timore perterritus Dei imperium distulerat, quod hac secunda vice executioni mœdauit, & tam paruo exercitu aduersus Sisaram dimicauit (qui, vt Iosephus testatur, trecenta milia peditum expeditorum, & decē millia equitum habebat præter illos nongentos falcatos curris, quos ibi sacer textus enumerat) & ipsum viriliter superauit. Quis ergo cogitare posset, tantum Duce tam parua manuvinci? Sed quia propter obedientiam Dei humiliter, & propter diuinum amorem ad hostes perrexit, ipse Dominus ei fauit. Hoc etiam in libro Genesis conspicitur, ubi sic ait sacer textus. Cumque profecti essent (scilicet Iacob & dominus eius) terror Dei inuasit omnes per circuitum cimitates, & non sunt ausi perseQUI recedentes. Ex quo ostenditur, qualiter Gentiles illi aduersus sanctū Patriarcham, & filios eius se se ad præliandum exercent, at vero Deus omnipotens eos ita protexit, talemque fauorem eis præstatuit, ut plurimi generes multis generibus armorum armatae eis incrimibus, ac paucis damnum inferre, eosque aggredi non auderent: erant enim

1. Reg. 17.

Iudic. 4.

Dicitur.

Genes. 35.

¶ enim servi Dei, & in eius vinebant obediētia. In Exodo etiā idē Dns Hebreo populo promisit. Si seceris omnia, quæ loquor, ini-
micus ero inimicis tuis, & affligam affligeres te, contra vero pec-
catoribus ipse Dominus bella, atq; euangeliones per Hieremiam Pro-
phetam minatur. Postquam enim dixit, omnes ciues Hierusalē
magnos, & paruos, diuites, ac pauperes improbos esse, & diuinæ
suæ legis violatores, statim adiecit. Idcirco percussit eos Leo de
silua, Lupus ad vesperam vastauit eos, gladius vigilans super ciu-
tates eorum. O terribilem iustitiam Dei severitatem! quis hæc au-
diens non contremiscit? Hic per has bestias crudeles tyranni sig-
nificantur, qui Iudeos ob peccata ipsorum destruxerunt. Quod
Prophetæ Baruc confirmat dicens. Ad iracundiam prouocastis
Dominū, traditiq; estis aduersarijs, exacerbasti enim eum, quise-
cit vos Deum æternum, immolates Dæmonijs & non Deo. Hoc
etiam Dominus Prophetæ Ezechieli insinuavit sub illa parabo-
la, in qua ei præcepit, vt coram populo partem quandam muro-
rum ciuitatis rumperet, & vasa sua, ac supellestilia asportaret, &
ante oculos eorum meridiano tempore quando omnes ipsum fa-
cile videre possent, illa omnia foras educeret & transmigraret, (si-
cūt ille qui domū suam, hoc est, facultates, & supellestilia in aliam
partem mutat) insinuans in hoc & significās, populum Hebreo-
rum cito cogendum esse è domibus suis exire, & ciuitatem dese-
rere, eo quod Assyrii super ipsos venturi erant, & illos in capti-
uitatem redacturi. Huius autem mutationis Dominus rationem
Prophetæ reddit dicens. Fili hominis in medio domus exasperan-
tis tu habitas, qui oculos habent advidendum, & non vident, &
aures ad audiendum, & non audiunt quia domus exasperans
est. Tu ergo fili hominis fac tibi vasa transmigrationis, & trans-
migrabis per diem coram eis si forte aspiciant. Ex his vltimis
verbis videtur Dominus hæc omnia iussisse, vt illos deterret, &
sic ipsi se corrigerent, & in meliorem frugem reciperent, ne
tantum malum super illos veniret: nam si vere se ad Domi-
num conuerterent, absque dubio ipse flagella illa nequaquam
mitteret, sicut idem Dominus apud eundem Prophetam his
verbis inquit. Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus
iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruiham iniquitas: pro-
jicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati
estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum, & quare

Exod. 23.

Hierem. 5.c.

Baruch. 4.c.

Ezech. 6.c.

Ezech. 18.c.

2. Reg. 15.

moriemini Domus Israel? Ex quibus omnibus apparet nihil esse, ut hostes timeamus, sed tantummodo peccata nostra operet pertimescere. Hoc Sanctus David optime intellexit, qui cum vir bellicosus esset, atque in urbe munitissima, qualis erat Hierusalem, habitaret, & secum fortissimorum militum cohortem haberet, nihilominus tamen ab ea exiuit, & se fugax dedit, non tam propter timorem filii sui Absalon, quam propter metum suorum peccatorum, considerans, atque animo euolues, filium suum Absalon esse propter peccata sua Dei vindicem seu carnificem, atque in eo adimpleri illud, quod Nathan Propheta ipso ex Dei nomine dixit. Suscitabo malum de domo tua. Ut autem iram Dei propter scelera sua in diuino pectori incensam placaret, ascenderat clivum olivarum scandens, & flens, nudis pedibus incedens, & aperto capite, ut ibi sacer textus refert. 9 Discamus ergo fratres mei ab hoc Sancto Rege, & siquidem propter scelera nostra nos a tot tantisque hostibus obsecros videamus, coram diuino conspectu ploremus, & veram illorum penitentiam faciamus, & sic diuinam iram placabimus, & fauore liberalissima manu Dei obtinebimus, qua ingentes victorias a hostibus nostris fortissime reportabimus.

Bellum corporale.

Deute. 15.
Exod. 13.

Exod. 14:

Daniel. 3. c.

ITer facientes filij Israel per desertum fame, & labore confecti, venit Amalech (ut sacra refert scriptura) & pugnabat contra illos in Raphidim. Et quoniam filij Israel ad præliandum inepti, & absque viribus erant, ipse Dominus pro eis dimicauit: atque obtenta victoria Moyses Propheta dixit. Manus solius Domini, & bellum Dei erit contra Amalech. Vbi aperte nos Dominus docuit, quod quamvis hostibus, & aduersariis fortissimis circundati, & obsecros simus, nunquam animo cedamus, quin potius in diuina misericordia, protectione atque favore Dei confidamus: euremusque atque studeamus eius fidelissimi serui esse, & ita totus mundus aduersus nos præualere non poterit. A quæ maris rubri, in quibus scelerati Ægypti suffocati & submersi sunt, pro muro in defensionem Hebræorum extiterunt. Flaminæ fornacis Babyloniarum ministros Regis Nabuchodonosor combusserunt, tres autem iuuenes, qui intus Deum laudabant, in columnas seruauerunt. Exercitus Regis Babylonie Se-

11 Sedechiam regem cepit, & ciuitatem Hierusalem incendio inflammauit, sanctum vero Prophetam Hieremiam, qui in carcere detinebatur, liberum abire permisit. Hoc est, quod ad litterā in libro sapientię dicitur. *Creatura tibi factori deseruiēs ex cādēscit in tormentum aduersus iniustos*, & leuior fit ad benefacien dum pro his, qui in te cōfidunt. O admirabile artificium Dei, qui vna, eademq; re improbos flagellat, & probos consolatur: quod si bellis, laboribus, & afflictionibus impios in hac vita punit ideo est, ne illos in alia aeternaliter torqueat si tamen ipsi ab his flagellis cōmodū elicere volunt. Habet Dominus diuersos loquendi modos, quibus secundum vniuersitatisq; cōditionē homines alloquitur: candidis, & sinceras pastoribus per Angelos loquitus est; Magis, qui erant astrologi, per stellā: Simeoni, & Anne, qui orationi dediti erāt per inspirationes, atq; ita in spiritu venerūt in templū: Deniq; peccatoribus ingenio tardis, & hebetibus, qui per inspirationes ea, quæ sibi dicuntur nō intelligunt, loquitur per incultū idioma, videlicet per labores, bella, & contradictiones huius vitæ: sicut idē Dominus apud Hieremiā Hierem. i.c. Prophetā dixit, his verbis. Ecce ego conuocabo omnes cognationes regnorū Aquilonis, & venient, & ponet vnuſquisq; soliū ſuū in introitu portarū Hierusalē, & loquar iudicia mea cum eis super omnē malitiā eorū. O magnā iustitiā Dei severitatē! Animaduertite quo modo dicat, se futurū esse admonitorē, qui regna infidelium admonebit contra populū ſuū, quādo ei rebel lis fuerit, & arma, atq; munitiones inimicorū, & dāna, quæ illis illata fuerint, futuras esse linguas, quibus eū reprehendet, increpabit, & admonebit, vt à vijs suis pessimis ad verum Deū conuertantur, sicuti rex Manasses fecisse legitur; cuius pater cum 4. Reg. 21. altaria idolorum iam deturbasset, & demolitas effret, ipse in templo Hierusalē, vbi aeternus Deus colebatur, ea iuſſit reædificari, nec hoc cōtentus erat, quin potius ad nequitia ſuā, & improbitatē populū prouocabat, quod quidē magnopere Deus sensit, atq; ita ei dixit. Fecisti peccare populū meū Israel. Erat etiā iste rex beneficus, nam de eo dicit facer textus. Traduxit filium suum per ignē, & ariolatus est, & obſeruauit auguria, fecitq; Manasses Rex Iuda abominationes istas pessimas super omnia, quæ fecerunt Amorrhei ante eum: insuper & sanguinem innoxium fudit multū nimis, donec impleretur Hierusalē vsq; ad os.

Cumque ei Dominus per Prophetas suos minaretur, eos ille cru14
deliter occidebat. Propter quod constituit Deus mittere Regem
Assyriorum, qui illum caperet, & in captiuitatem redigeret. De-
nique postquam captus, & coangustatus est orauit Dominum
Deum suum, & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum suo-
rum, deprecatusque est eum, & obsecravit intense, & exaudiuit
orationem eius, reduxitq; eum Hierusalem in regnum suum. O
benedictus, & glorificatus sit talis Deus, glorificata talis pietas, &
clemētia! Quis vires non sumet & animum non capiet, licet mag-
nus sit peccator, ad postulandā fideliter à tā clementissimo Dño
misericordiā, si quidē tam magnus peccator, sicut fuit Manasses
post tot, tantasq; abominationes cā abundantissime inuenit. Hic
peccator fratres mei intellexit Dei idioma, & ab eo commo-
dum, atq; utilitatem sciuit educere. Alij sunt peccatores adeò pro
terui, vt non intelligat, nec audiāt has diuinās voces, nedum præ-
dicatorum, quæ clariores sunt, & quibus Deus ipsos adveniā in-

Hierem. 15. uitat, ante quam illos puniat, sicut idem Dominus per Hieremiā
Prophetam testatur dicens. Laborauit rogans, & disperdam eos,
priusquam eos punirem illos millies deprecatus sum, quo usque
rogando defessus sum, quod per exaggerationem dicit: perinde
enim est ac si diceret. Si lacestere & defescere possem, iam defes-
sus essem, cum eos toties vocauerim, & adveniam inuitauerim. Et
statim inferius ait. Interfeci, & perdidi populum meum, & tamē
à vijs suis non sunt reuersi: ac si diceret. Destruxi, euerti, & solo
æquauit illos, & adhuc boni esse nolunt, deteriores, & magis rebel-
les à laboribus exeunt, quam in illos ingressi fuerunt. O quam
recte de nobis hoc dici potest, siquidē vndique, ac tot bellis Deus 16
populum Christianum flagellavit, & nihilominus plures nunc
Christianī deteriores, quam antea sunt. Vos igitur fratres per salu-
tem vestram, atque Dei charitatem oro, atq; obsecro, vt hæc attē-
datis, & facrosanetæ Ecclesiæ conuersione vestrorum cordium,
ac correctione morum, & vitæ vestræ, & oblatione vestrarum
diuinitiarum, & personarum sauere, & auxiliari procuretis consi-
derantes, vos aduersus infestissimos hostes fidei nostræ. & Chris-
tianī nominis maxime inimicos bellum gerere. Postquā Israeli-
tæ de exercitu Sisaræ victoriā reportarūt, inquit Sacra pagina. Ce-
cinerunt Delbora, & Barach in illo die dicētes. Qui sponte obtu-
listis de Israel animas vestras ad præliū, benedicite Dño. Et paulo
inferius.

17 inferius. Cor meū diligit principes Israel: Et postea incipit sancta mulier vnāquamq; tribū ex his, qui prēliū ingressi sunt particula- riter laudare, quorū finitis laudibus cēpit execrari oēs de tribu Ru- ben, qui quoniā pecora sua pascebāt, fratribus suis auxiliari, & opē fe. re noluerūt. Et ait in hūc modū. Maledicte terre Meroz, dixit angelus Dei, maledicte habitatoribus eius, quia nō venerūt ad au- xiliū Dñi in adiutoriū fortissimorū eius. Perpēdite, quēso, & pō- derate illud verbū. In auxilium Dñi: In quo docemur Deum tanti facere illos, qui auxiliū, & fauorem Ecclesiæ suæ aduersus hostes eius præstant vt huiusmodi auxilium præbentes ipse Deus adiu- tores suos vocet vt hinc intelligatis, quā magna res sit, & quāti me- riti erga Deum in bellū ire aduersus nostrę fidei infestissimos ho- stes. Hinc etiā sequitur, quāta reprehēsione digni sint illi, qui pro- 18 spera vtētes valetudine, viribus pollētes, & in corpore robur ac mē brorū fortitudinē habentes nolunt se in tam iustis, & meritorij ex exercitijs excercere vt sic otio, & voluptati vacātes brutales sensus suos, & lasciuia corpora pascat. Rursus hinc infertur, quod si merito- riū est, vt particulares homines sumptibus parcant, & superflua omittant ad hoc vt bellis Christiani populi faueant, multomagis meritoriū, & obligatoriū est, vt principes, ac reges Christiani hoc præstēt. Quādo sacra pagina ingētes cōmemorat sumptus, quibus rex Salomon sua regia magnificentia vtebatur, statim adiecit. Ip- se enim obtinebat omnem regionē, quæ erat trans flumen, & cun- dīos reges illarum regionum, & habebat pacem ex omni parte in circuitu. Insinuās in hoc Sancta scriptura, non esse mirandum, quod rex, qui tantis opibus affluēbat, tantaq; pace fruebatur tam 19 abundantes sumptus faceret. At vero modo cum reges, & prin- cipes Christiani tot, tantisq; bellorum, ac hostium contradictio- nibus circundati sunt, sumptuum modum excedere reprehensibi- le, & nocium erit. Illuminet eos Spiritus sanctus, vt in omnibus, sicut seruitio diuinæ maiestatis, & communi reipub. Christianæ bono conuenit, regantur, instruantur, & gubernentur.

Bellum corporale.

1. Reg. c.c.
Flagellati Philistijm modū quēsierūt, vt scirēt vtrū flagella illa de manu Dñi, pcederēt, an casu accidissent. Nostra interest val de scire q; à Dño pcutimur, vt ad ipsum cōvertamur nec casu mala temporalia aduenire. Nūqd casu inimici nostri cū modico labore fa-

Iosue.7.c.

cilique industria triumphant de nobis? Nō est aut cāpi duc̄tor,²⁰
 aut centurio certe, nec rex ipse, qui recogit̄ verbū illud ad Iosue. Cum iacet mēstus, & dehonoratus anathema est in medio
 tui Israel? Non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleat-
 tur, qui hoc cōtaminatus est scelere. Ciuitas Hay reportauit ad-
 uersus Iosue victoriā, de qua returbati sunt vehementer cum
 à dextris ipsorum, se affuturum promisisset Dominus. Quibus
 ipse: Anathema est in medio tui non poteris stare corā hostibus
 tuis. Vides quomodo in exercitu suo requirit̄ Dominus sancti
 tudinem. Vides quomodo deserit etiam mille iustos, & suum
 ducem Iosue propter vnum A chām, qui de illis, quę Domino
 erant dicata, rapuit pallium coccineum, & ducentos siclos ar-
 genti, & regulam auream. Videant ergo nostrates quot rapinę,
 quot violationes virginum, quot periuria, quot heu, in Deum ²¹
 blasphemias inter milites sui exercitus paſsim inueniantur, &
 cum iacuerint vulnerati superbientibus de reportata victoria
 hostibus, recogitent verbum istud. Anathema est in medio tui,
 non poteris stare coram hostibus tuis, nec accidisse casu iudi-
 cent, quę merito patiuntur.

Ad Bellum iustum quid requiratur.

Tria exiguntur ad bellum iustum: & iusta causa bellandi, &
 autoritas indicendi bellum, & denique recta intentio. Ideo
 bellum contingit inueniri iniustum tripliciter, vel ex defectu
 iustitiae in causa, vel ex defectu autoritatis in capite, vel ex de-
 fectu restitutinis in intentione quodcunq; horū acciderit, bel-²²
 lū erit iniquū. Obseruandū tamē est, quod bellū aliās iustū ini-
 qua intentio nō reddit iniustum ita quod ad restitutionē omniū
 malorū sit obnoxius princeps, & milites; sed sicut est iniqua oc-
 cisiō latronis solo animo satiandę crudelitatis in iudice, aut in
 ministro, sic & bellū huiusmodi. Etiā aduertendū est, vt Poly-
 bius lib.^{10.} hist.^{10.} ait, quod quemadmodū si quis siluā semel accenderit, non
 amplius ad ipsius arbitriū fertur incendiū, sed depascitur quid
 quid deprehenderit, ventisq; regitur, ac sē penumero ipsum in-
 censorem p̄t̄ spe ctationem corripit; ad eundem modum &
 bellum, si semel à nonnullis excitatum exarserit, tunc qui-
 dem illos primum perdit, postea vero fertur iniuste, singula
 quę incident, perdens agitatum temeritate & ab ignorantia
 accendentium veluti à ventis inflatum.

S.E.R.

pore belli,& afflictionis.

XVRGE Domine adiuua nos, & redime nos pro Psal. 43.
 pter nōmē tuum. Naturalis quidem infantium mos
 est, quoties ab aliquo aut lāduntur , aut deterrentur
 statim fugere ad matres suas, & sub earū pallio ab eis
 fauorē, & præsidium implorare. Infantes funus, &
 paruuli in hac vita, omnia nos perturbāt, & sæpius puerorū mo-
 re reformidamus, vbi non est timor, si qua ergo pressura occurrerit,
 statim ad pījſimā virginē matrem misericordię curramus & sub
 eius præſidio dicamus: Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes
 isti, qui congregati sunt, venerū tibi, omnes fauorē tuū implora-
 mus. Tu es refugiu nostrū à tribulatione, quę circūdedit nos. Mō-
 stra ergo te esse matrē: si enim tu nos despicias, quis respiciet? nam
 certe appositē dicere potest sancta Ecclesia cum Psalmographo:
 Sæpe expugnauerunt me à iuuētute mea. Ab initio enim nascen-
 tis Ecclesiæ non defuerunt ei vñquā persecutio[n]es, neq[ue] deerunt Psal. 124.
 usque ad finem mūdi: sed præcipue quatuor quæ designātur, per
 quatuor illas bestias , quas vidit Daniel. Quarū prima erat similis
 leæng, & habebat alas vt aquila: secūda similis vrsi ferocissimo, & Daniel. 7.
 habebat tres ordines dentiū, quibus comedebat carnes , & gentes,
 plurimas : Tertia similis erat pardo , & habebat quatuoralas , &
 quatuor capita. Et postea vidit quartā bestiā terribiliorē cæteris,
 nulli bestiæ ex his, quas nouimus comparabilē, sed mōſtruosam,
 & habebat dentes ferreos, & omnia pedibus conceulcabat , habe-
 batq[ue] decem cornua. Aptè quidem in hac visione vniuersus status
 Sanctæ Ecclesiæ monstratus est Danieli, sicut & Ioanni in Apo-
 calypsi. Quāuis aliqui hanc visionem Danielis ad statum synago-
 gæ referant, & ad quatuor regna, vel imperia eā persequētia &
 visione Ioānis ad statū Ecclesiæ: ita ut antiquus vates sui tēporis ad-
 scribat persecutio[n]es & Euāgelicus vates nostri temporis adscri-
 bat etiam persecutio[n]es . Sed quoniam illa visio aptè ad finem
 iudicij terminatur, videtur ex hoc magis de nostri temporis Ec-
 clesia loqui. Prima igitur fuit persecutio tyrannoru[m], qui per
 leænam alas habentem designatur: Leo enim, & aquila reges sunt
 animaliū, & asium, & hæc per Reges facta est. Secunda fuit hære-
 ticorum, qui per vrsu[m] omnia comedentem designantur: vrsus

250 Sermo in tempore belli.

enim solo ore lœdebat, & heretici solo ore occidunt, & cōminuūt
 omnia falsa sua doctrina. Tres ordines dentiū significant tria quæ
 sunt in omni heresi, scilicet **fraus**, **hypocrisis** & **ornatus sermonis**,
 vel dissolutio. Tertia persecutio maxima fuit Paganorū quæ per
 Mahometū facta est, & quotidie fit: quæ fere omni alia est acer-
 bior. Habet autē quatuor capita, idest, quatuor regna principalia,
 habet itē quatuor alas quib⁹ citissimè volavit, magnā orbis partē
 inficiēs. Cum enim largā hominibus voluptatū licentiā cōcedat,
 & quidquid erat in fide ad credendū difficile, & ad agendū asperū
 tollat, homines ad talium promissionē propensi fecuti sunt hanc pe-
 silentē sectam. Vnde ecclesia tā arcte posita eleuās oculos in cæ-
 lum ad spōsum suum, pia quadā querimonia clamat dicens cum
 propheta. Exurge, quare obdormis Dñe, exurge, inquā, & iudica
 cauſam tuā, tuā iniquā, plusquam meā, quia tua ego sum spon-
 fa, & famula. An non sponsi ignominia est iniustitia, quæ fit spō-
 fa? Annon pertinet ad Dominum iniuria famulæ suæ, & dome-
 sticorum suorum? Tua est Domine causa, tua est, defende eam,
 & si non mouent telabores mei, sudores, pressuræ, afflictiones
 meæ quia tu forte indignatus es mihi propter peccata filiorum
 meorum: saltem moueant te iniuriæ tuaæ, & irrisiones tuaæ, me-
 mor esto improprietatum tuorum, corum, quæ ab insipiente sunt
 tota die. Memor esto, inquam, blasphemiarum tuarum, irrisio-
 num, sacrilegiorum, incestuum, ecce enim sacra prophanan-
 tur, conculcantur altaria, templa fœdantur, reliquiæ sanctorum
 cōminuuntur, monasteria subruuntur, violenti tibi dicatae vir-
 gines, sacerdotes occiduntur, monachilaniuntur, & tu Domine
 dormis, & files. Quid dicam Domine mi? Quid tantum pec-
 care potuimus tibi, vt nos sic obliuiscaris? Nam etsi mali sumus,
 verumtamen filij sumus, non negātes saltē te ipsum, & Deū cōfi-
 temur, & colimus? Tuā fidem tenemus, tua sacra veneramur, tuo
 signaculo signati sumus. Netradas Dñe bestijs animas cōfidentes
 tibi. Bestijs inquā, atrocibus, & crudelibus deuoratibus omnia. Si
 offensus, si iratus es nobis, tu Dñe interfice, tu ingula, tu castiga
 nos manutua. Flagella libenter suscipiemus: scimus enim quia cū
 iratus fueris misericordiæ recordaberis. Fani ergo, pestilentiam
 ægritudines varias, dolores libenter de manu tua suscipiemus,
 ecce in flagella parati sumus, tantū Dñe bestijs his ne tradas nos.
 Exurge Dñe, & propter te, inquā libera nos, nō propter nos. Me-
 mento

Psal. 12. & 42

Psal. 73.

Abacuc. 3.

Psal. 17.

4

5

9

7 mento dolorū tuorū, & passionis acerbissimē: memēto sanguinis, quē effudisti, memento etiā sanguinis sanctorū tuorū, qui effusus est. Superbia, & fastus, & improperiū eorū, qui te oderūt, ascendit fēper. Sed nūquid obliuio apud Deū? Nūquid dormitas Deus, aut dissimulas adiuuare? O si sciremus quāta est illi solicitude pro nobis? Non potest obliuisci ecclesiā suā, quam de latere suo in cruce formauit, pro qua tā durā mortē sustinuit. Vnde per prophetā Zachariam ait. Qui tetigerit vos, tanget pupillā oculi mei. Et per aliū

Zach. 1.

Prophetā, qualī respondēs huic querimonī ecclesiā suę inquit: Et dixit Sion. Dereliquit me Dñs, & Dñs oblitus est mei. Nunquid obliuisci potest mulier infantē suū, vt nō misereatur filij vteri sui? Et si illa oblitera fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manib⁹

Ez. 42.

descripsi te: signatam te habeo in manibus & in latere meo, in illis vulneribus quæ pro te suscepī: quomodo ergo obliuiscar tui? Tu oblitera es mei diebus innumeris, tu dormis, tu dissimulas, quid me dormire cōquereris? Nō ego dormio, sed tu, surgamus ergo fratres à somno, & properemus ad Dominū, clamemus ad Deū, & ipse liberabit nos de manibus inimicorū nostrorum. Nostrū est clamare, suū est liberare. Agamus quod nostrū est, & ipse ager, quod suū est: In illo omnium nostrum spem & fiduciā collocemus: non in equis & curribus, non in exercitu, & armis, non in virorū multitudine, & robore. Qui enim sperat in adiutorio altissimi, in eius

Psal. 90.
Psal. 16.

protectione cōmorabitur. Ipse enim saluat sperantes in se: & præsumentes de propria virtute, & gloriante humiliat. Attendite fratres charissimi, & alta mente ruminare, quod dico: si bellū hoc humanis viribus, & industria gerendū esset, rationabiliter timeremus

9 & trepidaremus: quis enim illi bestiæ ferociissimæ tantorū militū & armorum multitudine frementi posset occurrere? Potētissimus est, & audacissimus, & super omnes homines crudelissimus, & dominādī libidine inebriatus. Sed non hoc humana industria, & robore agendū est. Quid ergo timemus? Si Deus pro nobis quis contra nos? Libera me Dñe, & pone me iuxta te, & cū cuiusvis manus pugnet contra me. Quid est totus orbis ad Deum? Quasi momētum

Ad Rom. 8.
Iob. 17.

staterā, inquit scriptura sacra, & quasi gutta roris antelucani, sic est omnis orbis ante te. Omnes enim gentes, non quasi formicæ aut quasi musæ, sed quasi non sint, sic sunt coram eo. Cur ergo armati diuinō præsidio timebimus gentes sine Deo venientes contra nos? Quare non quasi umbram reputabimus eos? An rursus

Sapient. 11.

Ioan. 14.

fus experimentum quæritis protegentis suos virtute Dei? Tāto, 10
 inquit, tēpore vobiscum sum, & non cognovistis me? Interroga,
 inquit, patres tuos, & annunciatib⁹ tibi: maiores tuos, & dicēt
 tibi. Audi vnum ex patrib⁹ expertum in bellis regum narran-
 tē prophetam, & quæ audierat ipse à patrib⁹, & quæ experimēto
 multo didicerat. Deus, inquit, auribus nostris audiūimus, patres
 nostri annūciauerunt nobis. Quod si sigillatim opera Dei requi-
 ris, dies non sufficeret ad narrandū ea, quæ cū populo illo Iudaico
 debili & modico antiquitus fecit. Vnū vero tantū vellem latius
 narrare. Valde mirū & memoratu dignissimū, de Ionatha scilicet
 & armigero eius, qui soli exercitū inquadūt, lege historiā & enarra
 quæ ibi dicuntur. O virum fidelem, qui optime nouerat sperare
 in Deo. O si vel vnis Ionathas nūc esset sed dices, hęc omniafa-
 cta esse olim, nunc vero iam huiusmodi signa nō videmus. Audi, 11
 obsecro Prophetā huiusmodi obiectionē excludentē. Tu es ipse
 rex meus, & Deus meus, qui mādas salutes Iacob. Idē ipse es qui
 tūc eras. Nūquid abbreviata est manus tua, vt nō possis modo sal-
 uare sicut tūc? Aut nūquid postquā venisti, & mortuus es, & san-
 guinē pro tuo populo fudisti, rigidior factus es, vt nolis populo
 sic redempto subuenire? Nūquid postquā pro nobis mortuus es
 oblitus es misereri? Imo magis ex his, quæ passus es misericordiā
 didicisti. Fateor in populo Christiano tā assiduas & potentes vi-
 etorias nō vidimus: cuius causa, vt opinor, hęc est, nō quia aut mi-
 nus potēs, aut minus benuolus sit Deus in populū Christianū,
 quā Hebrēū, cū pro isto vt perfectior & charior ille subrogatus
 sit, sed quia nō ita indiguit. Nā synagogā armis plātauit Deus: Ec-
 clesiā verò nō armis, sed miraculis. Vnde in principio fundatiōis 12
 Ecclesiē nō illa portēta victoriarū facta sunt, ne videretur fides in
 mundū illis introducta: postmodū vero populus Christianus ita
 adauetus est, vt semper multitudine, & robore inimicos supera-
 uerit vsq; nunc. Vnde non opus fuit miraculo vbi robur sufficie-
 bat exercitus. Nec tamen omnino quando opus fuit, in pericu-
 lo populo suo defuit Deus. Nam vt extera omittamus, in no-
 stra Hispania in principio, quando restitui cāpit à Saracenis,
 s̄epius Apostolus Iacobus Hispaniæ* patronus visus est
 in exercitu impios Saracenos exterminans, & etiam in bel-
 lo Nuarum Tholosæ quid mirabilius? Quid prodigiosius
 contingere potuit, quam vt tanta multitudo occideretur,

fine

Dent. 32.

Psal. 43:

1. Reg. 14.

Psal. 45.

¹³ fine exercitus læsione, & crux per medios hostes illæsa transire: Huc vsq; ergo sancta Ecclesia talibus miraculis non indiguit, & quando indiguit, habuit illa. At nūc quia potentiores nobis facti sunt hostes, Domine immuta signa, innoua mirabilia, quoniam fortitudo nostra, & refugium est tu. Nō est ergo fratres quod Turcarum, aut cæterorum infidelium ferocitatem timeamus nos, quibus Deus præsidio est. Alium Turcam ego magis timeo qui intra nos est, peccatum scilicet, & indignationem, auerionemq; à Deo: si enim te infensum non habemus bone Deus, quis nocere nobis poterit? Tuam indignationem Domine non Turcam ego timeo. Tu enim per Psalmographum ait: Si populus meus audis- set me, Israel si in vijs meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliasset & super tribulantes eos misissem ma-

¹⁴ num mēā. Quid mirum si hoc agnoscat Christianus, cū etiam hoc olim agnoverit Achior gentilis? Vnde ait ad Holophernē: Nūc ergo mi Domine perquire si est aliqua iniq̄itas eorum in conspectu Dci eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subingati erunt sub iugo potentiae tue: ^{Judith. 3. c.}

si vero non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobriū vniuersitatis terre. Simile etiam propheta ille ini- quis Balaā dixit Balac regi suadenti, vt malediceret populo, cui Numer. 25.

dedit consilium pessimum, sed utile ad victoriam, vt peccare face ret Israelem obiectis mulieribus, quia alias non posset populum Dei superare: quod & fecit. O pessimum persuasorem sed Prophetam verum: ita enim erat, vt dixit: sine peccato populus Dei toti mundo inuincibilis est, et si modicus numero sit. Sed quamvis hæc omnia vera sint, & certissima: tamen non est nobis propterea dormiendū: Deus supplicandus, non tentandus, vult enim ipse, vt & nos sperantes in eius auxilio faciamus quod nostrū est, non tamen in nostra virtute, sed in illius auxilio sperantes. Erita cum regio vate diremus. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad psa. 19.

nihilū deducet tribulat̄ nos. Diligētissimē ergo quæ necessaria sunt ad bellū præparētur, & nos omnes purificatis à peccatis mētibus ad fidem & vitam defendendam lœti accingamur, canimus omnes contra blasphemum inimicum, Ecclesiā Dei minitantē, & irritantē. Nam proculdubio superabimus spureissimum illum Dei inimicum, & profligabimus à finibus nostris..

Alius sermo in tempore belli vel alicuius
turbationis alicuius regni.¹⁵

Sal. 132. Ecce quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnū
inquit regius Vates. Vbi perpendendum est, non omne bonum esse iucundum, neque omne iucundum esse bonum: sed ali-
quid est bonum, quod non est iucundum, & aliquid est iucundū, quod non est bonū: & aliquid est iocundum & bonū: & aliquid neq; est iocundum neq; bonū. Poenitentiae crux, & asperitas bona est, quia dicit ad vitam, sed non est iocunda imo potius labo-
riosā, & grauis. Gaudium fæculi, solatiū, voluptas iucunda sunt, sed non bona, quia ducunt ad mortem. Peccatum neq; bonū, neque iucundū, sed malum, atq; molestum. Testes sunt qui dicebāt. *La. 17*
satifimus in via iniuritatis, ambulauimus vias difficiles. O mag-
na cæcitas filiorum Adam, qui malunt seruire peccato cum labo-
re, quam Deo cum iocunditate. Odisti omnes obseruantes vani-
Psal. 30. tates superuacue, inquit sanctus Dauid. An non superuacue, qui
potuit Deo seruire, & regnare, & maluit peccato seruire cum la-
bore, & ardore? Omne peccatum amarum est, & molestum sicut
Hier. 12. ait Hieremias. Scito quia malum est, & amarum, te reliquisse Do-
minum Deum tuum, & non esse timorem eius apud te. Bonū au-
tem & iocundum est sola charitas: Hoc priuilegium quippe soli
charitati reservatum est, vt cum sit non solum bonum, sed maxi-
mum omnium bonorum, sit quoq; iocundissimū, omnis quippe
alia virtus poenam habet annexam. Nostra humilitas, patientia,
abstinentia, castitas, paupertas fortitudo, & alia huiusmodi, labo-
rem habent, neque etiam sine labore homo submittitur iniurijs,
abstinet à eibis, & à voluptatibus carnis, caret bonis temporalibus,
& resistit timoribus, in amore autem quænam difficultas?
D. August. Quis labor amare? Vnde Beatus Augustinus ait. Potest mihi ali-
q; uis dicere: Non possum iejunare, non possum vigilare, non pos-
sum orare: nunquid dicere potest, Non possum amare? Non so-
lum nulla est difficultas in amando, imo magna, & grandis iocun-
ditas. Nam vita sine amore non est vita: & homo, qui non amat,
aut bestia est, aut truncus. Aduerit fratres & considerate, quam
leue tributum à nobis Dominis exigit: Pro tantis beneficijs
præcipuum quod à nobis petit est amor. O quam merito, &
quam

19 quam iustè damnabitur, qui maluit ardere, quam amare. O peccator talis tibi visus est Deus, tam onerosus amor Dei tui, ut malis semper eternis incendijs deputari, quam amare? O pertinacia, o duritia, o nequitia cordis nostri! Quid aliud dicere poterimus in die reddendæ rationis quam illud: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Hoc enim pro certo est, quod nullus habens in morte charitatem damnabitur: & si hanc habuerit vestem nuptiam, non mittetur in tenebras exteriores. Ecce igitur bonum, & iucundum, de quo loquitur Psalmus. In toto sacro quidem Euangelio non inuenies, quod nobis Christus Dominus plus commendauerit, vel amplius, quam charitatem. Hanc commendauit non solum opere, quia cum esset filius Dei propter nimiam charitatem suam semetipsum tradidit pro nobis, sed etiam verbo. In

20 illo suauissimo sermone post coenam cum iret ad passionem, ultimo hanc saepius, iterum, iterumque commendans, atque preceptis, ut firmius imprimetur in cordibus nostris, verba enim, quae recedentes dicimus, amplius commendamus. Post resurrectionem quoque, iterum atque iterum ait. Pacem meam do vobis, pacem meam reliquo vobis. Dicite fratres, qua via potuit charitas, & pax amplius nobis a Christo Domino commendari? Sed & Beatus Apostolus Paulus saepissime hoc ipsum in suis epistolis commendat, ita ut hora non sufficeret, si omnia vobis huius Apostoli adducerem testimonia de pace & charitate. Tres rationes potissimas tangit diuinus Apostolus, propter quas debemus diligere adiuicē & pacem habere: scilicet quia sumus viuis corporis membra, quia sumus viuis patris filii, quia ad unam mensam sedemus, & unum

21 panem manducamus: Membra quippe eiusdem corporis mutuo se compatiuntur & se fonsent. Quis ergo non plurimi faciat pacem ipsam, concordiam, & unitatem? sed si haec omnia vos non mouent, moueat saltem ipsa, quam diximus, iocunditas charitatis. Quis enim non vult iucundè vivere, & cum laetitia vitam agere? Hoc sine fraternitate charitate, & pace habere non poteritis. Quid namque iocundius quam concordia? Quid molestius, quam discordia? Experimentum facite in matrimonio: si vxor, & maritus, & filii, & domestici in pace sunt, quid est dominus illa nisi paradiſus? si autem est contrario discordia est inter eos, quid aliud est nisi infernus. Vnde Beatus Paulus pro bono isto concordie suadet viris, ut diligant uxores suas.

Psal. 11. 2.

Ad Rom. 1. 12.

1. ad Cor. 12.

Ad Roma 4. 4.

1. ad Cor. 10. 1.

Et

256 Sermo. II. in tempore belli.

Ad Eph. f. 5.

Et Beatus Augustinus in tantum exaltat coniugatorum concordiam, ut suadeat vxoribus, omnia damna, molestias, & venditio-
nem dotis sustinere, ne rumpatur concordia. Facite periculum in
bellis, & videte, quot mala, quot infortunia sunt in eis, quot mor-
tes, rapina, adulteria, tormenta, amaritudines, miseriae sunt in pre-
lijs: Quot terrores, timores, dolores, afflictiones cum una civitas
ab inimicis succeditur & hostibus traditur diripienda, diripitur
atque vastatur. E contrario in pace rerum abundantia est, abun-
dat iustitia, religio, virtus, sapientiae officia, ingenia, panis, vinum,
fructus, & omnia temporalia sicut propheta ait. Hiat pax in vir-
tute tua, & abundantia in turribus tuis. In particularibus quoque
discordijs quantum pondus molestiae est: Qui enim habent ini-
micitias, non dormiunt, non quiescunt, quotidie pauidi, suspicio-
si, anxii, inquieti: si ostium sonat, si canis latrat, si ille repitus fit, su-
spicantur inimicum, timent mortem. O vitam miseram, denique
multum laboriosam. Nonne recte vobis videbitur, & merito illa
omnia pati, quae sunt necessaria ad concordiam? Optime sanctus
Iob ait, Stultus interficit iracundia. Verè stultissimus qui hec om-
nia in odio, & inimicitia, potius pati eligit, quam in pace & se-
curitate incedere, & letanter vivere, sed quia non omnis concor-
dia bona, & iocunda est (conuenierunt quippe fratres Ioseph, ut
occiderent fratrem suum, aut venderent: Conuenierunt etiā prin-
cipes sacerdotum in unum aduersus Dominū, & aduersus Chri-
stum eius: Conveniunt quoque latrones, ut furta faciant: Conve-
niunt hæretici, ut sanctam Ecclesiam perdant) ideo postquam Re-
gius prophetadixit: Ecce quam bonum, & quam iocundum ha-
bitare fratres in unum, statim subdidit, sicut ynguentum in capi-
te, quod descendit in barbam. Quasi diceret: fraternitas optima
est, & iucunda illa tamen qua ab ynguento charitatis procedit.
O principium admirabile sanctæ huius Ecclesiæ quantum in pa-
ce, & concordia extitisti! Quot nunc rigore, dissensiones, contro-
uersiae, litigia, quam longe absimus ab illa unitate, & pace, quam
nobis moriens dominus commendauit dicens: Pacem meam
do vobis, pacem relinquo vobis, non quomodo mundus dat
ego do vobis. Tunc autem non sic, sed erat, illis anima una, &
cor unum in Domino. Faciat hoc modo omnipotens, & miseri-
cors Deus in animalibus nostris, & respiciat hereditatem suam, pro
qua sanguinem suum fudit, & det pacem Ecclesia suæ in virtutē
sua.

Job 5.

Genes. 37.
Psal. 2.

Iean. 14.

25 sua, ut sic sit abundantia omnium bonorum in turribus suis, hoc est, in fidelibus suis plenis fortitudine, ut per hanc temporalē abundantiam ad æternam gloriam transeamus. Amen.

Si volueris aliam concionem facere tempore alicuius tribulationis, & necessitatis singularem materiam ad hoc reperies, littera M. titulo misericordia Dei, ultimo notabili super canticum Abacuc. Et litera O. titulo, obedientia, notabili tertio ante ultimum super illa verba Pauli ad Hebreos: quem constituit ha- Ad Hebr. i.e. redem viuorum.

CARNIS MACERATIO.

D carnis mortificationē nos hortatur B. Paulus in Epistola ad Romanos dicens. Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentē rationabile obsequium vestrum. Rationabile obsequium appellat humanum sacrificium, cum homo se ipsum immolat Deo, ei seruens, & obtemperans. Græce enim est, latram logicim. Hoc est, non carnale sacrificium vitulorum mortuorum, & animalium irrationalium, quemadmodum Iudei olim offerebant, sed rationale, & spirituale, nouæ in Christo vita sacrificium: sacrificare vos ipsos, viuentes, & rationales. Id appellat hostiam viuentem, & obsequium rationale. Ac si dicat: non est necesse, ut occidatis vos ipsos. Est enim omnibus anima in custodia corporis retinenda, nec iniussu Dei eius creatoris ex hac vita discedendum, & vincula carceris frangenda, ne munus assignatum à Deo defugisse videamur: sed occidite impios appetitus, & concupiscentias depravatas, contemnите voluptates, coercete vanas cogitationes, offerte Deo animam, & corpus vestrum, & ita mortui quia ad carnem, & viui quo ad spiritū eritis viuum: & rationabile holocaustum. Hoc autem obsecrat Romanos Beatus Apostolus, dicens. Obsecro vos fratres, quibus verbis fraternali eius charitatem & profundam animi sub-

missionem ostendebat. Et ne aliquis existimaret satis esse præbē-³
re Deo voluntatem, non autem corpus, incipit à corporibus in-
dicans, non satis esse præbere Deo voluntatem, atq; eum per il-
lam colere, sed oportere corpora etiam illi immolare per bonorū
operum sacrificia, per pœnitentia, & carnis mortificationem. Ita
hunc Diui Pauli locum Origenes, & Photius, & alij exponunt.

Carnis maceratio.

Cantic. 1.

VTilitas, quæ ex carnis maceratione excipitur, insinuant ver-
ba illa, quæ in Canticis sponsa loquitur dicens. Nigra sum,
sed formosa filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pel-
les Salomonis. Nigredo color est lugubris, luctumq; significans.
Spōsa autem Christi Iesu in hac valle perpetuo collachrimatur,
& ablato sposo ieunat, & in luetu perseuerat, & omnes, qui pie
volunt viuere in Christo, necessum est, persecutionem patiantur.
Et Apostolus clamat eos, qui sunt Christi Iesu, mēbra sua mor-
tificare super terram, carnem crucifigere cum vitijs, & concupis-
centijs, perpetuo versari in laboribus, ieunijs, vigilijs, &c. sed hæc
nigredo exterior, quamvis sponsam deformem reddat apud stultum vulgus, vt tabernacula Cedar, sed apud sponsum Christum
multis modis exornat. Ideoq; sic ordinanda est hæc litera. Nigra
sum sicut tabernacula Cedar, sed formosa, vt pelles Salomonis,
hoc est, sicut cortinæ Salomonis, quas credendum est fuisse pul-
cherrimas, & ingenti artificio elaboratas. Nam vox Hebræa sa-
gum, & cortinam significat. Neque tamen ob eam causam male
vertit noster interpres: nam quoniam eiusmodi cortinæ apud ve-
teres ex pellibus frequenter siebant, pro cortinis, vertit, pelles. ⁵
Obeamque causam translatio nostra in Psalmo pro velamina
aut Cortina, pelleni traduxit: Extendens, inquit, cælum sicut pel-
lem. Venustissimè sane sponsa suam pulchritudinem tuetur, vt
& nigredine in conferat cum tabernaculis Cedar, & pulchritudi-
nem ipsam cum Salomonis cortinis, quæ pulcherrimæ erant.
Cedar (vt constat ex historia Genesis) filius fuit Ismaelis: il-
liusque posteri, tum causa prædandi, tum etiam causa pascen-
dorum pecorum, in tabernaculis semper, & tentorijs habita-
bant: quæ vrgentissimo solis ardore, cui semper erant expositi-
a incredibili erant nigredine obducta, & arida terra, & arenos-
a, & solis exusta ardoribus. Licet autem tentoria foris essent
atra,

Psal. 104.

Genes.

atra, interius condebant aurum, gemmas, cibos, vasa cælata, reliquaque id genus. Ad eundem etiam modum mens fidelis exteriorius videtur nigra, interius tamē abūdat amplissima supellectile. simile.

Carnis maceratio.

VNa cosa hemos de temer mucho, y es no se encubra, y solape nuestra floxedad, y regalo debaxo de la occasion del no pue do mas: por esto es menester tener mil ojos, porque esta Eva, que esta dentro de nosotros, quæ es la sensualidad, es muy amiga de regalo, y de pasearse, por el huerto, y comer del arbol vedado, y tiene mil manas para hazer entender a la razon, q lo que pide no es demasia, sino necesidad, y enojase mucho sino felo dan, y sino le creen. Recordare frater mi operum admirabilium, quæ in hoc mundo amor Iesu Christi in cordibus, vbi habitauit, operatus est: fecit namq; vt plurimi propter illū carceres, tormenta, atq; ignominias maxima cum lætitia patarentur. Siquidem igitur erga alios amor Iesu Christi tantum valuit, non sit, quæso, ergate & in te tam debilis, vt vires non habeas ad perferendum parum laboris carnes tuas aliquibus exercitijs pœnaliibus mortificando, vt tam alto Dño placeas: ipse enim non est amicus pœnarum nostrarū, sed duntaxat amorum nostrorū, qui quidem veri esse cognoscuntur, quando homo corpus suū affligit ne rebelle sit spiritui, vt spiritus ipse maiori cum efficacia cum diligere possit.

Carnis maceratio.

Ina in lege veteri Deus templo sibi fieri præcepit, alterum in deserto, quando scilicet filii Israel in promissionis terram per gebat, & hoc erat instar tentorij regij, quod mouebatur quotiescunq; populus vltterius progrediebatur [el otro tēplo mando hazer de assiento en tiempo de Salomon.] Et cum Deus modū, & inuentione illius tabernaculi præberet, hoc est [dando la traça de aquel tabernáculo] iussit, vt cooperiretur cortinæ lanæ caprarū asperæ & hirsutæ sicut solet esse foccus: hæ autem cortinæ usque ad pavimentum pertingere debebant, & ita totum interius conservabatur, & defendebatur ab aqua, & à puluere. Mos est nimis visitatus in Sacra scriptura vocare animam iusti templum, vbi Deus per fidem, spem, & charitatem habitat, colitur, & honoratur. Et tanquam rem omnibus notam inquit Diuus Exod. 25.

1. Ad Cor. 3. Paulus; Nescitis, quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Duae autem differentiae illorum templorum significabant duo iustorum genera. Per tabernaculum, quod mouebatur, intelliguntur iusti, qui sunt in hac vita: nam ut ait idem Apostolus, Ad Heb. 13. Non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Per templum vero, quod non mouebatur intelliguntur iusti Ecclesiæ triumphantis, de quibus Regius Propheta inquit. Beati qui habitant in domo tua Domine: in æcula saeculorum laudabunt te. [Y dice el Sancto texto que para guarda, y conseruacion de lo que estaua en el tabernaculo, lo cubrian con vnos como fieltros de lana de cabras, que llamauan sagas] Vbi significatum est, quod virtutes, quæ in quolibet iustorum esse debent, difficile possunt inter voluptates conseruari, nisi cum asperitate vita. Sicut ignis cinere conseruatur. [El Apostol San Pablo 10 tenia palabra de Dios, que nunca le dexaria de su diuina mano para que cayesse de su gracia, y con todo ello para conseruar las virtudes dize de si.] Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim, ipsi reprobus efficiar. Confirmatus erat in gratia gloriosus Baptista antequam nasceretur, & tandem in haerem, & solitudinem remotam se contulit, ubi carnem suam asperriime maceravit. Cuius rationem Sancta Ecclesia in hymno eiusdem præcursoris assignat dices, Ne leui saltum maculare vitam famine posses. Et de Seraphico patre nostro Francisco scribit Diuus Bonaventura asperam pœnitentiam, quam in victu, & in vestitu faciebat: qui interrogatus aliquando, quare tantopere corpus suum affligebat, & vexabat; respondit, se experientia certa didicisse hostes malignos duris, & asperis infugam conuerti: delicatis autem, & mollibus ad tentandum fortius armari. Ita quæ hi sancti virtutes asperitate vita, & carnis maceratione conseruabant, sicut cortinæ pretiosæ templi hirsutis pillis caprarum conseruabantur.

Simile.

Sicut quem tu habes equum, quo credis in prælio te esse ysum; videndo illum concitari, terreri, refugereque; à sonitu tympani & fistulae, accuras, & niteris illum reducere, & iuxta tympanistem ipsum retinere fortiter, dicisq; vt sonitum edat acceleratum ad arma capienda, tum cruribus ipsum virges, calcaria addis, cohibus fræno, quo usq; tandem timorem ipsum equus omnem amittat. Et quemadmodum mulam, qua ytvias ad deambulan-

dum

¹² dum per urbem, trāsire frequenter facis vias, in quibus exercen-
tur ea, quorum auditō sonitu ipsa terretur, ac refugit, donec ti-
morem prorsus deponat, ne aliter, dum obambulas, aliquo au-
ditō sono perterrita, te inopinantem deiijciat, & solo raptet: sic
diligentissime laborare debes aduersus depravatos impetus, &
rebelliones carnis, contendens & connitens, ne tandem in bara
thrum ipsum, atque in infernum te deiijciat. Fac ergo corpus
ipsum frequenter perieunia, & per alia pēnalia exercitia per-
transire.

Non mirum est spirituales homines à carnalibus homini-
bus infestari, cum caro ipsa spiritum, cui alligata est, quē plus,
quā germana charitate diligit, à quo & vitam & decorem atque
vigorem omnē recipit, mortiferis cupiditatibus perpetuo infe-
¹³ stare non ccesset. Si igitur in vna, eademq; persona adeo acriter,
& hostiliter caro aduersus spiritū pugnat, quid futurū putamus
inter duas personas, quarum altera spiritus legem, altera motus
omnes, & impetus carnis pro lege habet? Caro enim vix vnquā
naturę suę obliuiscitur. Vt enim ignis in quaçūq; materia sit, simile.
naturā semper suā retinet, quod in aqua calorē ignis concipiēte
apparet, quē & more ignis vrit, & cum grauis natura sit, ac deor-
sum feratur, ignis tamē calore percepto, sursum ebulliens, eius
quoq; levitatē quodāmodo imitatur: sic planē caro nostra vix
vnquā naturā suam omnino deserit, sed ad ea quē sibi similia, &
cognata sunt, nempe carnalia, repudiatis spiritus legibus, sem-
per aspirat, siue sit in iuuene, siue sit in sene, siue sit in religioso
¹⁴ Deo dicato, siue sit in virgine Deo consecrata, vbi cunque sit ca-
ro, caro est, & timenda est, & maceranda, & mortificanda ieui-
nijs, cilicijs, flagellis, & alijs pēnalibus exercitijs.

Beatus Bernardus lib. de diligendo Deum inquit. *Quis no-* B. Bernar.
strum exteriores hanc vestē, qua tegimur, si repente obscenis simile.
vndiq; spritis illitam, & fædisimis quibusque cordibus inqui-
natā consideret nō vehementer exhorreat, nō velociter exuat,
non indignāter abiijciat? Itaque qui non vestē sed semetipsum
intus sub veste talem reperit, eo amplius doleat, & animo con-
sternetur oportet, eo quod propitius tolerat, quod exhorret.
Quid caro ipsa nisi corruptibilis quædā tunica, qua uestimur?
Ergo mundanda est sanctis, & pēnalibus exercitijs.

Venerabilis Absalō sermone, 3. de annuntiatione beatissimæ

Mariæ ait. Quidam vir nobilis & eius seruus tibi o^r Christiane ¹⁵ in custodiam dati sunt ea lege, vt seruum pane, & aqua more serui, nobilem verò secundum dignitatem natalium suorum procurares splēdide. Tu verò è contrario, nobilem fame, & siti, & multis iniurijs cōfecisti, seruum vero delicate nutriti, omni genere deliciarum insolentem fecisti, rebellē Dominō suo, cui insurgens vulnerat vultum, occidit tandem. Quid respondebis ei, qui vtrumque tibi commisit? Tu homo crudelis fuisti, qui nobilem virum spiritum, & animam nullis delicij virtutum, nulla pinguedine devotionis refecisti, seruum contumacem fouisti, delicate nutriti, qui carnem gula, ebrietatibus, voluptatibusque huius vitæ inescasti. Caro infurgit in spiritum, cum vitijs seruire cogit, vulnerat, occidit. Quid omnipotenti Deo in die rationis exigendæ respondebis?

16

Psal. 5. 8.

Miserere mei Domine (inquit regius vates) quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulavit me. Concultaerūt me inimici mei tota die quoniam multi bellantes aduersum me. Quinam sunt isti bellantes? Omnes animi nostri affectus, omnes carnis nostræ sensus, qui quoniam carnales sunt, spiritualia fastidiunt, & carnalia semper aspirant: caro enim legi Dei subiecta non est, neque enim potest, hoc est, non potest ex natura sua, nisi aliunde dirigatur. Ergo debellare nos oportet contrahos multos bellantes ieiunijs, flagellis, cilicijs, &c...

Carnis maceratio.

Quoniam carne robusta, validaq; tanquam instrumento solet Diabolus vti, vt animam perdat, ideo necessaria est eius maceratio: inimicus enim infirmus minus nocet, quam validus, gladiusq; obtusus minus ferit, quam acutus. Quare Dæmon et si omnia, que erant Iob destruxit, filios etiam peremit, vxorem tantum incolunem dimisit, per quam eum irritaret ad impatientiam, & peccatum. Sic carnem sospitem, & validam vult hostis noster, per quam nos ad peccata allicit. Quod intelligentes perfecti viri eam solent abstinentijs, ac vigilijs, & flagellis extenuare. Eleazarus (vt sacra historia refeat) bestiam illam, per quam hostis infidens damna populo inferebat occidere conatus est. Super carnem tuam o^r homo inimicus infidens tibi officere conatur. Hanc bestiam perimere satage, & hostis simul cum illa corruet. Equus cum

simile,

1. Machab. 6.
c.

¹⁸cum viridi herba pascitur , laxus , ac debilis redditur , nec labori aptus est , ideo oportet ipsum rursus hordeo , vel siccо aliquo ac pinguiori pastu sustentare . In hunc modum si corpus humanum , quod velut equus brutalis est , viridi voluptatum , & ellecebrarum pastu recreatur , ac sustinetur impotens est , & ineptum ad quocunque bonum : idcirco necellum est , ut illud viridi sustentatione priues , eique arida , dura , atque aspera praebas , & ita tibi deseruire poterit , & labori aptum reddetur .

Hoc Diuus Paulus nos admonet dicens . Mortificate membra Ad Colos. 3.
vestra , quae sunt super terram . Dum ait : Quae sunt super ter-
ram , infiniuat Sanctus Apostolus iustis in alia vita non futu-
ram esse contradictionem , sed summam pacem , & tranquilli-
tatem inter corpus , & animam ipsos habituros esse . Cum igi-

¹⁹tur modo haec membra nostra rebellionem patiantur , illa ve-
luti mortua nos habere oportet . In lege veteri iubebat Domini-
nus , vt in altari duae aues ei sacrificarentur , quarum altera in-
terficienda erat , & sanguine eius altera conspergenda , illa ve-
ro , que conspergebatur , de plumanda erat , & sic plumis priuata
viva relinquenda erat . Ara nostri templi est cor nostrum ,
in quo sacrificia fiunt , nihil enim Deus acceptat nisi volunta-
rie super ara tui cordis illud offeras . Duæ autem aues sunt ani-
ma , & corpus quorum alterum , videlicet corpus laboribus ,
abstinentijs , atque afflictionibus mortificari , vexari , & oppri-
mi debet , sicut hic nobis Beatus Apostolus præcipit dicens .
Mortificate membra vestra . Sanguine vero corporis , hoc est ,
laboribus , & afflictionibus anima ipsa conspergi debet , ut sic

²⁰omni vana spe priuata , & deplumata in diuino amore viva
remaneat . Sic fecerunt illi , in quorum nomine Sanctus David Psal. 45.
dixit : Propter te mortificamur tota die . Hi fuerunt sancti Apo-
stoli , ac veri eorum imitatores . Impij , & scelerati homines etiam
mortificantur plurimis laboribus , at non propter Deum , sed pro-
pter honores , diuitias , & alias pretensiones acceptis : iusti autem
propter te , propter Deum oré duntaxat mortificantur . Quid ob-
secro putatis , significare habitus nigros multorum religiosorum , nisi
suorum corporum mortificationem . Qui ad instar celebrantium
exequias defunctorum vestibus nigris tanquam luto induuntur .
Non solū mortificantur propter Deum , sed tota die . O magne Deus
si merces , quam nobis tribuis temporalis esset , vel aliquo tempore

limitata non tanta culpa digni essemus, si per aliquod annorum ²¹ spatium tibi seruiremus, & postea ad otium, & voluptates nostras reuerteremur, sed non ita est; merces namq; & præmium æternum est. Magna igitur culpa nostra erit, tibi per totam vitam non seruire, sicut Beatus Apostolus nos docet inquietus.

A. Cor. 4. Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circuferentes. Sed vœ, vœ, vœ, & millies vœ, quā aliter hodie in mūdo sit, siquidē corpus, quod laboribus mortificandū erat, voluptatis, & illecebris viuiscatur, anima vero, quę diuino amore, & gratia viuificantia erat, culpa interficitur. Reprehensibile profecto, & subsannatione dignū esset vehere asinū in lectica. Domini num autem ei seruiendo peccare. Corpus nostrum (ut ait Beatus Hieronymus) est velut asinus: hunc autem asinum in lectica voluptatum, & recreationum asportare spiritum vero, qui ²² Dominus est peditem, ac defessum ambulare ei seruēdo, magna profecto confusio est, & maxima reprehensione dignum.

Carnis maceratio.

Gene. r. **I**N anima nostra sublime quiddam, atq; diuinum esse vel hoc argumēto colligitur, quod cū Deus animātia cetera cōderet, hēc verba ferebat. Producāt aquę reptile animę viuentis, & omnē volatile super terrā. Animā enim pīscīū, volatiliūq; ex eadē materia est, vnde formatum est eorū corpus. Ceterū rationalis anima aliunde venit, hominis enim corpore ē limo terre formato, Deus inspirauit in illud spiraculū virę, itaq; anima insufflatione Dei creata diuinū quiddam prē se fert: Quomodo ergo, si hēc ita se habent, ait regius Propheta in psalmo. Et recordatus ²³ est, quia caro sunt spiritus vadens, & non rediēs? Quia quamuis homo carne cōstet, & spiritu, spiritus tamē carni immersus, caro quodāmodo fit, imo mācipiū carnis suę. Vnū quodq; enim recipitur ad modum recipientis, eiusq; naturā participat. Sic videmus ferrū in ignē coniectum, ignē quodāmodo fieri, sicut **i. Ad Co. 6. c.** enim (ut ait B. Paulus) Qui adhēret meretrici vnum cum ea corpus efficitur: ita cū anima adheret carni, caro quodāmodo, & ipsa fit, vel quod grauius est vilissimū carnis mācipiū, dum vim omnē suam in explendis carnis cupiditatibus impedit quę tamē Deo adhērēs, vñus spiritus est cum eo. Ex quo patet, quā necessariū sit odiū carnis, eiusq; mortificatio, ne anima pereat: quia,

24 quia, ut B. Chrysostom. inquit. Deus omnia duplicita natura no-
stræ dedit, binos oculos, binas aures, binas manus, binos pedes, si
altera pars è duabus læsa fuerit necessitatì per alterā inferuimus.
Animam vero vnā dedit nobis, hanc si perdiderimus, quid super-
est? Qui autem aliquomodo cognoscere voluerit, an anima sua sit
serua sui corporis, cōsideret quod quemadmodū si in puteo sunt
duolebetes adhauriendā aquam è vertibulo pendētes non solent
esse simul pleni aqua, sed quādo alter plenus est, alter vacuus exi-
stit & è cōtra, ita vt qui plenus est aqua, eū, qui vacuus est semper
ad se attrahat: sic dici potest de corpore, & anima que nunquā ple-
na sunt simul, sed cum corpus voluptatibus, illecebris, cibis, & sen-
sualibus turpitudinibus plenū est, tūc anima vacua est gratia Dei,
quādo vero anima huius cælestis liquoris, ac diuini amoris plena
est, tunc corpus voluptatibus, & turpitudinibus vacuum existit.
At vtrū istorum sit plenum, aut vacuum in hoc aliquomodo vi-
deri potest, cum scilicet alterum trahit ad se alterum: quādo enim
anima corpus ad se attrahit, efficit, vt ipsum corpus in sanctis ex-
ercitijs, in abstinentijs, in disciplinis, in visitandis carceribus, &
hospitalibus atq; in seruendo pauperibus se exerceat, hoc signū
est, animam esse plenam, corpus autem vacuum. Contravero cū
anima rebus corporalibus in commodum, & recreatione ipsius
corporis se tradit, & intuluit, signū profecto est siquidem corpus
eam ad se attrahit, ipsum plenum esse, & illam vacuum.

Carnis maceratio.

25 **N**arrat Cæsarius quandam magnū nobilium personarū nu-
merū ad Dominū se conuertisse, & in solitudinē se ipsos con-
tulisse, vt monachalē vitam agerent, cum autē nobilis eques ami-
cus illorū seruorū Dei eos inuiseret, videns qualiter vitā rusticis,
& agrestibus cibis ipsi lœti, & hilares transirent, qui tā delicate in
sæculo vixerant, raptus in admirationē hęc verba Abbatii fœlicis
memoriæ Giliberto habuit. Pater miror hos homines, qui tā de-
licate in mūdo vixerāt, tā rudibus cibis, videlicet crudis oleribus,
& leguminibus sustentari. Cui egregius Abbas respōdit, Scito Do-
mine, me omnibus cibis, quos ipsi manducāt, tria piperis aroma-
tati grana cōmiscere, que eis optimū saporē præbēt. Primū granū
sunt longę matutinorū vigilię: secundū corporale manuū exerci-
tiū, nō enim illos otiosos esse permitto: tertiū deniq; est despera-
tio

Cæsarius.

tio aliorū meliorum ciborū. Hæc sunt tria grana, quibus īculti,²⁷
& agrestes cibi nostri perquā sapidi nobis redduntur. Et adiecit
amplius venerabilis Abbas hæc verba. Insuper & credo maxime
errare monachū, dū hæc edere non vult, quia timet corruptos hu-

D. Bernard.
in quodā ser-
mone.

mores in corpore suo generari: nā corpus absq; sustentatione ne
cessaria in his ad quæ tenetur, deficit. Ideo B. Bernardus in quodā
sermone ait. Cibaria nostra non sunt multū cōfortantia, idcirco
oportet nos sumere exēs ad saturitatē. Qui hoc modo corpora
sua tāctabāt maiore securitatē habebāt, quod animis suis nō præ
indicarent, quam illi qui modo pretiosis cibis corpora sua replēt.
Equus quamvis fortis, & robustus sit quando locum arduum, &
acclivium ascendit, non frāno, sed calcaribus indiget, at vero cum
descendit opus est illi frāno, ne forte Dominum, quem vehit à se
expellat. Sic in ascensiū ad Deū corpus per p̄cēnitentiā frāno non²⁸
indiget, quia satis à se detinetur, & relaxatur, sed indiget stimulo:
quantumcunq; enim stimuletur adhuc lentē procedit: in descen-
su autem ad res humanas frāno abstinentiæ, & mortificationis in-
diget, ne videlicet cadat, & miseram animam præcipitet.

Carnis, & concupiscentiæ sensua- lis mortificatio.

Sicut olim S. Patriarcha Iacob veniens de Mesopotamia, cum
luctaretur cum angelo per totā noctem etiam rogante angelo,
vt dimitteret eū, quia aurora ascēdebat, respōdit. Non dimittā te,
nisi benedixeris mihi. Sic nos oportet, cū Dño lachrimis, ieunijs,
cīlicijs cum perseverantia luctari, vſq; quo benēctionē salutarē ab
eo cōsequamur, & maxime in mortificatione cōcupiscētię carna-²⁹
lis. Accepta enim Iacob benēctione emarcuit neruus in fœmo-

Cens. 32.
D. Hierony.
lib. de Abra-
ham. & li. de
interpret.
Hebraicoru
numinum.

Et li. Hebrai
car. quæstio.

re eius, inquit sacer textus, & claudicabat. Grande bonū, & deside-
tabile! Lucta perseveranter, & accipies illud à Domino. Obserua
tamen, quod D. Hieronymus reprehendit Philonem, Eusebium,
& Chyrosolum, & Hilarium, tanquam male interpretantes no-
men Israel impositum Iacob, idest, vir videns Deum. Non tamen
vere (inquit) quam violenter interpretatum videtur, sed dici de-
buit, Princeps Dei, vel, virtus Dei. Quod si ita est optime quadrat
litera: vſque ad inueniendam hanc benēctionem à Domino vt
rectus Dei dicaris, & sis, imo potius claudus Dei. Claudiabat Ja-
cob tacto netuo fœmoris sui ab angelo. Certandū tibi est in ora-
tione,

30 tione, & sanctis exercitijs cum Domino , quod cum tibi concessum fuerit, magnum thesaurum inuenisti , nimirum debilitatam concupiscentiam tui corporis ex dono altissimi , & assidua mortificatione tuorum membrorum , per quæ iam rectus Dei factus es, & rectas facis semitas eius.

Carnis maceratio.

In libro Ecclesiastici legitur. Seruo maleuolo tortura, & cōpēdes, mitte illum in operationē , ne vacet: multam enim malitiā docuit otiositas. In opera constitue eū, sic enim cōdueit illi. Plerique quidem animam diuinis refouent consolationibus, orationibus, contemplationibus assiduè vacantes, sed quia carnem castigare contēhunt facile in eius illecebras prolabūtur. Ferri quidem durities in ignis cōflatorio mollificāda est, sed nec hoc sufficit, nisi postea iētib⁹ in incude feriatur, vt inde clavi, vel quod volueris conflētur. Sic nec animā diuinis colloquijs delinire sat erit, nisi caro discipline iētibus feriatur, vt ad nutū spiritui obtēperate nō definat, & ne lenocinijs suis alliciat animā, crucifigenda est, ne vel membrū aliquod instrumentū iniquitatis p̄r̄beat. Quinq; reges qui ingressum filiorū Israel in terrā promissionis impediebāt captos Iosue in speluncā obstruxit, calcare eorū colla principes Israeles. 10.c. iussit, ac demū cruci affixos interire, vt sacra refert historia. Quinq; reges dici possunt, quinq; sensus nostri, qui aduersus animā eleuati regnum eius inuadere cupiunt: hi quippe impedimentum nobis p̄stant non minimū, ne promissionis terrā, hoc est, 32 cælorū gaudia ingrediamur. Quare per Dei gratiā, auxiliumq; diuinū primū ab anima capiendo sunt, in seruitutemq; redigendi, vt seruos, ac mācipia, & nō reges se esse cognoscāt, deinde in speluncis, & vinculis cōstringendi sunt, sic vt cōpedibus astrictaneantur, ne in illicita exeant, ibique cruci affixi mortificandi sunt.

C A S T I T A S.



P O R T E T castitatem alijs virtutibus sociatam habere: nam (vt Beatus Bernardus ait) castitas sine charitate, lampas sine oleo est. Subtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatem, castitas non placet. Et super

B. Bernard.
in quadā epi
stol.

simile.

B. Ambr. li.
i. de virginis-
lus.

Simile.

B. Cyprian.

simile.

Ad Ephes.

4.

c.

B. Chrysost.

h. mil.

9.

de

presentia.

super Cantica idem sanctus Doctor inquit. Quomodo claritas Lunæ non nisi à Sole est, sic absque iustitia continentiae meritū nullum est. Vnde etiam Beatus Ambrosius inquit. Digna virginitas, quæ apibus comparetur, sic laboriosa, sic pudica, sic continens, rore pascitur apes, nescit concubitus, melia componit. Ros quoque virginis est sermo diuinus, quia sicut ros Dei verba descendunt. Pudor virginis est intemerata natura: partus virginis fructus laborum, expers amaritudinis, fertilis suauitas, in communione labore communis est fructus. Quam te velim filia imitatrix esse huius apiculae, cui cibus flos est, ore soboles legitur, ore componitur. Hanc imitare tu filia, verba tua nullum doli velamen obtendant, nullum habeant fraudis inuolucrum, ut & puritatem habeant, & plena grauitatis sint. Mirifica sunt præconia hæc castitatis, & virginitatis, quæ non solum à puellis, sed etiam à iuuenibus, amplexanda sunt, & summo studio seruanda, imo & ab omnibus Christi sectatoribus, quibus omnia hæc maxime conueniunt. Vnde Beatus Cyprianus de singularitate clericorum scribens ait. Nec quisquam dicat. Habere volo quod vincam, hoc est dicere. Viuere volo sub ruina. Habes nunc carnem tuam, quam superes semper, quid tibi vis alteram velle conducere? Nemo super unam febrem cupit adhibere peiorem, ne incipiat infirmitate insanabili laborare, cui nullus valeat medicus subuenire. Nec aliquis super onus proprium tollit alienum, ne oneribus duobus usque ad inferos demergatur. Ibidemque addit sanctus Doctor. Quod si quis dicat. Captiuum tenet aduersarium, cui semper insultem, scilicet, corpus meum, videat, ne forte aduersus eum captiuus incipiat præualere. Nunquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus, nec intra unam caueam cum lupo tutus est agnus. Ipse se voluit superari, qui hostem proprium in suas portas induxit, & intestinum gladium sibi ipse supposuit. Qui locum habitationis suæ aduersarij ingressibus referauit: & qui fretus est conuersari cum scandalo, sine causa dixit: Pacatus volo esse cum Diabolo, contra Apostolum dicentem. Nolite locum dare Diabolo. Omni ergo modo muniendus est locus, ubi fuerit thesaurus absconditus, ne per unam cauernam totum parietem latro suffodiatur. Et Beatus Chrysostomus de hac virtute differens inquit. Pingi mihi virginitatis speciem: bellum habet quotidie, non vnu-

4 nonnunquam hic sedabile barbarico deterius: nam & hoc tempore
poris habet requiem, quo vel paciscuntur vel ordinant, ut quandoquidem
pugnant, quandoque cessent, belli vero in virginem
nulla quies, inducere nullæ: Diabolus eam semper nudam inuenire
requirit, quo lethale vulnus infligat, non hoc vel illud tēpus
obseruat, sed semper belligeratur. Sic virgo nunquam cessat à bello.
Beatus etiam Hieronymus ait. Tenera res in foeminis fama
pudicitia est, & quasi flos in foeminis cito ad leuem marcescit
auram lenique flatu corrumpitur, maxime vbi ætas consen-
tit advitium, & maritalis deest autoritas, cuius umbra tutamen
vxoris est. Et in aliae epistola idem sanctus Doctor ait. Virgo es
quid te mulieris delectat societas? Quid fragilem, & futilem
ratem magnis committis fluctibus, & grande periculum nauiga-

B. Hierony.
epist. ad Salu-
tiam de vi-
duit.servanda.
B. Hierony.
in pīstol ad
Gaudētūm.

5 tionis incertæ securus ascendis? Nescis quid desideres, & tamen
sic eis iungeris, quasi aut antea desideraueris, aut, vt leuissime di-
cam, postea desideraturus sis? Ex Sacra scriptura multis in locis
apparet, quam casti, & continentes initio mundi homines erant,
nam de Seth sic dicitur in sacro textu, Vixit Seth centum quin- Genel. 5. c.
que annis, & genuit Enos. Res quidem mirabilis, quod cum eo
tempore generatio hominum tam necessaria esset, patres illi anti-
quici adeo erant casti, ac post tot annorum spatium vxores duce-
bant. Homines autem huius temporis vix ad discretionis annos
perueniunt, cū iam de turpitudinibus, & rebus carnalibus agunt,
& vix adolescentiam attingunt, quando vxores ducunt. De Noe Genel. 6.
Patriarcha paulo inferius sic etiam sacra refert pagina. Noe vero
cum quingentorum esset annorum genuit Sem, Cam, & Iaphet.

6 Quo in loco castitas, & continentia huius sancti viri apertissime
ostenditur, siquidem per continuos quingentos annos eam ma- Genel. 6. c.
xima cum sui coporis puritate obseruavit, & forsan propter hanc
virtutem fuit à Domino maxime laudatus: ex omnibus enim sui
temporis hominibus solus ipse in oculis Dei iustus fuit appellat-
tus, ac de nullo alio legimus castitatem tanto temporis cur-
riculo suis seruatam. Discamus ergo, hos sanctos
viros omni animi conatu, & obseruatione imita- PRO

PRO SANCTA CATHERINA.



V M M A animaduersionedignum censeo, quomodo supernus mundi saluator Christus Iesus virginem hanc nobilissimam sibi desponsauit. Non plane ex pijs parentibus, sed contra ex ethniciis, & à fide orthodoxa alienis orta fuit: vnde de hac virgine sancta illa verba sponsi in Canticis possunt adaptari. Sicut lilyum inter spinas, sic amica mea inter filias: veluti spinae parentes eius fuerunt, qui idolavana colebant, quæ dæmonia potius quam dij sunt, dicente Psalmographo. Omnes dij gentium dæmonia: Dominus autem caelos fecit. Vbi in Hebreo habetur, omnes dij gentium nihil sunt. Super quo sanctus Theodoretus ait. Omnes gentium dij non nisi dæmones sunt vii. Deus autem noster cælorum opifex declaratus est. Inter hos autem fentes cruentos virgo Catherine versabatur, & more parentis sui Regis Costi, falsis dijs seruiebat. Sed Rex Regum Christus Iesu ex alto eam prospiciens, misericordia tactus, sponsam sibi delegit, velutirosam vernantem, pulcherrimumque lilyum colligens ad sacram baptismum eam vocavit. Sapientissime sane Beatus Paulus dixit: Dominus fecit, qui sunt eius, ipse ut pote sapientissimus ante mundi constitutionem electos suos agnouit, elegit, & amauit, & vitam æternam eis dare instituit vnde clamat sanctus Apostolus. Qui elegit nos in ipso, ante mun-

Ad Ephes. 1. di constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate. Vbi notandum, quod prædestinatio secundum rationem præsupponit electionem, electio autem dilectionem. Ratio, quia prædestinatio est pars prudentiae, prudentia vero sicut & prudentia, est in intellectu existens præceptiva ordinatiois aliquorum in finem: non autem præcipitur aliquid ordinandum in finem, nisi præsupposita voluntate finis. Vnde prædestinatio aliquorum in vitam æternam præsupponit secundum rationem quod Deus illorum velit salutem, ad quod pertinet electio, & dilectio, ut docet Beatus Thom. p. q. 23. art. 4. mas. O nos felices fratres si tantam gratiam non neglexerimus,

- 4 mus, Deus optimus antequam mundus fieret nouit nos, & ele-
git, nec non & dilexit, non ut mundalibus adhæreamus rebus,
aut voluptatibus dediti, feratum more, vitam nostram duca-
mus, sed potius ut simus sancti, & immaculati, ne dum in con-
spectu hominum, sed in conspectu Dei, qui abdita nostri cor-
dis intuetur. Ceterum, quia prædestinorum numerus cer-
tus est, & augeri aut minui non potest, vt Beatus Augusti-
nus docet, libro de correctione, & gratia, & Beata Catherina
B. August. II.
de correct.
& gra.
ex illo numero erat, vocavit eam Dominus, vt ex lauacro san-
cti baptismi sole ipso pulchrior, & candidior euaderet, dicente
Paulo. Quos præscivit, hos & prædestinavit, & quos præde-
stinavit hos & vocavit, quos vocavit, hos & iustificavit, quos
iustificavit hos & magnificavit. Ecce charissimi nos sua digna-
tione, & munificentia Christus Iesus vocavit, & iustificavit in
sancto baptisme. Satagit ergo, obsecro, vt per bona opera
certam faciatis vestram vocatioem, sicut Beatus Petrus omnes
fideles hortatur. Quæ quidem opera sancta magnopere in hac
gloriosa virginie Catherina emicuerunt. Operæ pretiumigitur
erit obseruare opera mirifica, quæ hæc sacra virgo tenerrima,
Christo Iesu eam roborante, patravit. Evidem gemma hæc non
modo totam Alexandriam splendore sua sanctitatis, sed vniuersum
orbem magnopere illustravit. Nisi fallor, trifaria bona
Christi amore afflata prorsus spreuit, & viriliter ea pessundit:
quæ vel maxime mundus amare, & adorare solet. Pri-
mo regno temporali renuntians diuitias quasque contempsit:
erat quippe vñica hæres, cui omnes parentum suorum opes in-
re conueniebant: at qui alma puella cum Apostolo clamans di-
xit: Omnia arbitrata sum, vt stercora, vt Christum Iesum re-
gem, & sponsum meum lucifaciam. Verbum illud, omnia, non
vulgarem habet energiam, id est, omnia quæ tantopere homines
vendicare student in hac labili vita, vltro m̄a voluntate horum,
& vilissimafore existimauit, quo Iesum angelorum gloriam, &
piorum pretiosam thesaurum perpetuo possidere queam. Ita-
que argentum, & aurum, lapidesque pretiosos omnes nihil pen-
dens, margaritum hoc, quod cunctis rebus creatis præcellentius
est, mihi comparaui, sicut scriptum est. Inuenta autem una pre-
tiosa margarita dedit homo omnia sua: & cōparauit eam. Fugi-
te & vos fratres auaritiam, quæ insatiabilis rerum cupidio est, (&
testē

Ad Philip. 3.Mat. h 23.

- B. August. li. teste Diuo Augustino cui cōsentient Theologi pr̄sertim Bea- 7
 3. de libe- tus Thomā hanc belluam sunt etiam detestati ethnici lumine
 10. arbitrio naturali dūntaxat edocti. Quin & auarīs tamē deest quod habent,
 Theologi. li. quam quod non habent, vt probe Diuus Hieronymus scribit ad
 2. sent. diffin. Paulihum. Quid quod omnis auarus ex pōtu sūtūm multiplicat?
 21. B. Thom. 2.2. q. 118. ar. Nam quinum quā appetit adeptus fuerit, ad obtinenda alia anhe-
 tia. 2.
 Aristot. 4. cit: quam obrem commode auarus hydroperico assimilatur à Bea-
 Ethicor.
 B. Gregor. ii. Dei acta, totius regni sui opes derelinquit, & Saluatorem mundi
 14. Moral. candido dilexit pectore. Quomodo autem currus auaritiae qua-
 tuor rotis trahitur, quā sunt pūsillanimitas, inhumanitas, con-
 B. Bernard. temptus Dei, mortis obliuio, latius Beatus Bernārdus expendit
 fermo. 38. in Cantic. in quodam sermone super Cantica. Secundum bonum, quod 8
 virgo Catherina ob Christi amorem deseruit, fuit honor, & mū-
 di huius gloria. Hanc planē sēculi huius gloriam sic homines di-
 lexerunt, vt diuitias omnes, & vitam tant opere dilectam pro illa
 capessenda libenter expenderent. Vnde Philosophus quidam di-
 xit. Gloria est maximum bonorum exter iorūm virtutis merces,
 4. Ethicor. quā bonis viris tribuitur: Sed vere non est virtutis p̄cium, sed
 testificatio, quā testamur nos sentire virtutem ei inesse, quēm ho-
 noramus. O quanta sitis, quantaque cupido antiquis fuit hono-
 ris, & gloria acquirendæ, ita vt per eam mortem appetere multi
 non recusauerint, quā quidem cupiditas vtinam in orthodoxis
 prorsus esset extincta, quoniā quam sit inanis, & fallax mūdila-
 bētis gloria Propheta Esaias clamat dicens: Omnis caro sōnum, 9
 & omnis gloria eius quasi flos sōni. Mira res, quam bene suis na-
 tuis coloribus humana gloria depicta conspicitur in fragili flore
 sōni. Non arbori cedro, non lauro, aut cupresso comparata est
 caro nostra, sed fragili sōno, quod priusquā euellatur suapte na-
 turā breui ad inodum arescit: O insigniem stultitiani, o miseram
 hominum demētiā, fastu magno turgescūt, efferruntur supē-
 bientes, cum nihil sint, quā sōnum, & eorum gloria, vt flos sōni
 B. Chrysost. homil. 4. in vēto mortis flante arescet, & decidet. Vnde optime Beatus Chry-
 10. sostoimus dixit in quadam homilia, si gloriā cupis, gloriam despī-
 ce, & omniis gloriōsior eris. Si ergo omnis sēculi p̄sens glori-
 a lēmū in statu, & flos eius enaneſcit, quōsum eam tantopere af-
 fectamus? Abſit hoc à nobis charissimi & veram gloriam, quā à
 solo

10 solet Deo est pro nostra virili quærentes mortalium laudes cōtemnamus, cum Apostolo dicentes: Gloria nostra hæc est testi monium conscientiæ nostræ. En vbitræ tranquillitas & pax, quæ superat omnem sensum, sita est. O prudentissima virgo Cathrina, quæ gloriam regni, & coronam marcescibilem spicuit, qua spreta cœlestem gloriam adinuenit cum Christo Domino regnans. Observatio etiam dignum est, quam generose tertium bonum contempnit, quod homines tanti facere solent. Sane iuuētutem suam & pulchritudinem pro nihilo reputauit, tanquam si ante oculos haberet illud Salomonis, Fallax gratia, & vana est Prouo. 31. pulchritudo: mulier timens Deum ipsa laudabitur. O quā mēdax est quævis corporis species, quam infirmitas statim aufert, senectus adimit, & mors furibunda cōsumit. Fallax gratia, quæ sic oculos spectantium illaqueat, ut misere illaqueatos occidat. Videns Diua Catherina alioquin pulcherrima, quam fallax, & vana sit Corporis species eam contemnens Christo Iesu sponte obtulit, contemplansq; eum in cruce pendentem, non habentem speciem, nec decorem, qui speciosus erat præ filijs hominum, horruit omnem decorem carnis. Denique amore Dei flagrans non solum mundi faliacem gloriam, diuitias, ac pulchritudinem contempnit, sed etiam vitam, qua nihil dulcius in hoc sæculo, grata terque illam exponens ad martyrij palmā aspirauit. O mulier fortis, Cuius pretium de ultimis finibus, quid de te dicam? Quibus elogij te pro dignitate laudabo? Evidem̄ ò beata Catherina longe melius, quam de Eua dicere de te ausim. Hæc vocabitur virago, quia de viro sumpta est. Ex Adam Gene. 2, cœlesti Christo tua virtus, & fortitudo dimanauit, alioquin nō tot egregia facta posses efficere, siquidem cateruā Philosophorum de tua sapientia stupefactam ad fidei veritatē Deo adiuuāte conuolare fecisti, & vxorem Imperatoris infidelē ad ipsum altissimum Deum conuertisti. Ceterum vbi vētum est ad cruciatus atroces, carceris squalorem gaudenter sustinuisti voce sonora Christum Iesum prædicans. Ad extreum virgo sancta collum suum lubens submittit gladio coronam immarcescibilis gloriæ accipiens. Nos, fratres modis omnibus hanc gloriosam sanctam veneremur nā si martyrio digni nō sumus (quod D. Tho. 152. q. 124. art. 3. maximæ perfectionis insigne est non secundum se, sed vt imperatur à charitate, sicut Beatus Thomas docet) tamen summe Loci Com. S nos

B. Gregor.
hom. 31.

nos solari debet illud sancti Gregorij dicentis. Quamuis occasio
persecutionis deest, habet nihilominus pax nostra martyriū suū:
quia etsi colla ferro non subdimus spirituali gladio desideria ma-
lia in mēte trucidamus. Et iterum. Nos sine ferro & flamma mar-
tyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter tenerus.
Faxit Deus, vt sic infracto animo aduersa sustineamus, vt cum
Beata Catherina in æthereis aulis regnemus. Amen.

CAEREMONIAE.

Ezechie. 47.



O Q V E N S Sanctus Ezechiel de viro iusto ait.
Et erunt fructus eius in cibum, & folia eius in me-
dicinam. Vbi per lignum vir iustus significatur
cuius fructus sunt virtutes, folia vero sunt cæremo-
nię. Nō solum autē virtutes iusti prosunt sed etiā
bona cæremoniæ cū virtutibus coniuncta. Virtutes sunt excel-
lentes animæ cibi, cæremonię vero sunt folia salutarem medicinā
conferentia. Et quēadmodum folia licet fructus nō ferant, eos ta-
men sustentant, & arborei ipsam exornant, sic licet in cæremo-
nijs non sit per se religionis substantia, conducūt tamen ad religio-
nis substantiā conseruandam, & ad pulchrū Christianæ vite or-
namentum. Arundines in vineis seu ligna vites sustentatiā nō fe-
runt vuas, sed sustinent. Sépes in agro arboribus consito non nu-
trit plantas, sed seruat: sic cæremonię recte institutę non sunt qui-
dem per se ipsa religio, sed ad eam ornandā, & conseruādan nimirū
in modum conducūt, & ánimos intuentiū ad virtutē mouent, &
excitat. Ut enim mali persici exterius comedimus, interiorē vero
nucleum duro cortice coopertū foras proiecimus, sic laici nostra
comedit exteriōra, interiora vero non curant, quia nec ea vidēt,
nec intelligunt, sed cæremonijs recte edificantur. Sed aduertendū,
quod (vt ait Reuclinus) intentio cæremoniariū est memoria Dei
frequens, & timor eius, & amor eius, & obſeratio mandatorum
omnium, & quod eredatur in Deum altissimum id, quod necessa-
rium est vnicuiq;. Nimirū graui nos mole corporis pressi valde
quidem egemus ad somnolēti animi excitationem commouēti-
bus rebus, & generosus equus itinere iam longo fatigatus cū clas-
sicū personuit, in robur erigitur, stare loco nescit, inicat auribus.

Et

simile.

Reuclius de
arte cabali-
stica.

similia.

- 3 Et Elephantus segnitie torpescens igne ostenso resurgit in audaciam. Ita rebus secularibus eneruata virtus nostra externis, & corporalibus incitabulis seu vocum, seu figurarum indiget, vt animi nostri vigor spirituali operi robustius infestet, & contemplatio nostra tanto acrius in sublime prouehatur, quanto magis atoniti antea obstu puerimus. Et in hoc constat omnis cæremoniæ ratio tam veteris, quam noui testamenti. Ac propterea in veteri testamento palmas tetenderint, brachia expanderunt, genua flexerunt, tau super postes ædium notarunt, serpentem æneum aspicerunt, Cherubin, & alias imagines figurarunt. Et in novo testamento manus leuamus orantes, nunc statim, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontem cruce signamus, &c. Ut autem struthiocamelus ingens avis
 4 pennas habet, sed non volat, nec fertur in sublime, sic multi pen- similes
 nis cæremoniæ ad cælum extolli videntur, & tamen à terra non eleuantur. Non damno cæremoniæ, quas semper bonas, pulchras, & utiles duxi, sed esse apud multos virtute destitutas hoc quid est, quod doleo. Milius ales nimis rapax in altum as- simile.
 cendit, & volitans expandit alas, sed in illa altitudine constitutus oculos fixos habet in terra cernens, an possit pullum gallinaceum, aut aliquid simile vnguis arripere: ascendit quidem, at non cælum sed terram aspicit. Ita nonnullos videbis sanctimoniam fingentes, qui et si contemplatione rerum altissimarum à terra extolli videantur, nihil tamen nisi terram aspiciunt, vt possint gloriam humanam, aut redditus, aut dignitates, aut Principum fauorem acquirere, & mundi opibus abundare.
 5 Postquam primus parens Adam virtutem amisit, statim fo- simile.
 lia querere contendit ad nuditatem suam operiendam. Sic pluri-
 mi Ecclesiastici, amissa interiori bonitate, ad cæremoniæ dūtaxat
 exteriores se conferunt, quibus imperfectiones suas operire co-
 nantur. Quoniam autem interiorem virtutem non habent, eis cœ
 remoniæ parui ponderis atq; vtilitatis sunt.

Cæremoniæ in sacrosancta Ecclesia, & in sacris religionibus institutaæ fuerunt, vt nos ad Dei seruitium excitarent, atque ita utile est vt nobis organa, musica instrumenta, atque alij exteriores apparatus strepitum præbeant ad nos fuscitandum. Cum sanctus Moyses in montem ad recipiendam legem ascendit coepit resonare tubæ, & sonitus buccinæ, hoc est, tonitrua, & ful-

gura, vt videlicet maiestas illa exterior ipsum ad cōsiderationē 6
maiestatis Dei excitaret. Sic nobis ad hoc idem cæmoniaæ sa-
crosanctæ Ecclesiæ deseruiunt. Quo circa vt ex illis ad hunc fi-
nem commodum, atque utilitatem eliciamus oportet.

- B. Diony. de cœlesti Hierarchia ait, Diuina manife-
stari hominibus, sub aliquibus similitudinibus se sensu obij-
tac. i. cientibus, animum ad intellectuam, elevantibus. Cum autem cę-
remoniaæ se offerant oculis, mouent quidem animos, & homi-
nes excitant ad Dei obsequium, quod non solum interioribus
actibus, sed etiam exterioribus protestentur. At si cæmoniaæ
fuerint à charitate sciunctæ, tantum vt virtutem simulcent, &
conspictores decipient, non modo non prosunt ad vitam im-
mortalem habentibus illas, sed interitum illis æternum machi-
nantur. Huius modi erant Pharisæorum cæmonię, & utinam 7
non essent hodie multi illos imitantes. Olim in duebantur ho-
mines vili fustanico torace cum limbis, & fimbrijs manicarū
sericis, & bombycinis pretiosis foris apparentibus. Intus late-
bat vile, foris apparebat pretiosum. Hæc antiqua indumenticō
saetudo mutata est apud nonnullos ex corpore ad animam. In
tentiones impię fimbrijs extremitatibusq; virtutum ornantur
& corda fustanica sceleribus imbuta bombycinis signis, & exi-
mię sanctitatis fuso extrinsecus muniantur. Folia pulchra ha-
bent, sed nullum fructum, ideo dicebat Dominus. Omnis ar-
bor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mit-
tetur, est enim hypocrita arbor secus viam folijs ornata, fructu
autem deslituta, quæ arescit in eternum. Id volens Christus
Redemptor noster significare, videns ficalneam secus viam ve-
nit ad eam, & nihil in ea inueniens præter folia ait illi. Nunquā 8
ex te fructus nascatur in eternum, & arescta est continuo si-
culnea. De iustis vero olim dicebat vates quidam. Et super tor-
rentem orietur in ripis eius ex vtraq; parte omne lignum po-
miferum, non defluet folium ex eo: & nō deficit fructus eius:
& erūt fructus eius incibum, & folia eius ad medicinam. Vbi
vates sanctus viros iustos, cum arboribus comparat sœundis,
iuxta dulces salutarium aquarum fluuios, satis pulcherrimos
fructus, & illos quidem tempestuos ferentibus, virulentibus om-
nit tempore, nullosq; estus formidantibus. Id etiam voluit Psal-
mographus verbis illis ostendere, quibus virum beatum descri-
bit:

9 bit: Erit, inquit, lignum, quod plātatum est secus decursus aqua-
riū, quod fructū suum dabit in tempore suo: & folium eius nō
defluct. Et subdit statim: & omnia, quæcunq; faciet, prospera-
buntur. Ac si dicat, & fructus erit, qui non percat, quoniam illi
omnia vertuntur in vtilitatem, siue prosperis rebus vtatur, siue
rerum aduersarum iestibus oppugnetur. Ut enim calor natura- simile.
lis in eo, qui recte valet, habetq; sanam, & robustam comple-
xionē omnia concoquit alimenta, in bonumque digerit san-
guinem: sic qui Deum diligit, quidquid illi accidit, bene erit, &
sic omnia quæcunq; faciet properabuntur.

Cæmoniæ.

10 **C**ultus exterior, interioris cultus professio quædam est sig-
nis corporeis significata: fieri ergo huiusmodi à nobis de-
bent, vt corpore etiam Deum colamus, & vt vires nostras inci-
temus ad colendum Deum, vera fide, spe, & charitate. His nāq; Simplicius in
visibilis signis, (vt docet Simplicius in Epictetum) non qui Epict. c. 70.
dem Deū ipsum cōmouemus, sed nos potius mobiles ad immo- simile.
bilem diuinitatem trahimus, non secus, quam nautæ nauim ap-
pellendo resti in portum eiecta, vel fune prolatu non terrā at-
trahunt, sed se ipsos, & nauim mobilem ad terram trahunt im-
mobilem: graui enim nos mole corporis oppressi valde quidē
egemus, ad somnolenti animi excitationem commouētibus re-
bus, vt generosus equus itinere iam longo fatigatus cum classi simile.
cum personuit, in robur erigitur, & stare loco nescit, micat au-
tribus: itarebus sacerdotalibus eneruata virtus nostra, externis, &
corporalibus incitabilis siue vocum, siue figurarum indiget, vt
animi nostri vigor spirituali operi robustius instet, & contem-
platio nostra tanto acrius in sublime prouehatur, quanto ma-
gis attronitiantea obstupuerimus. In his autem affectum atten-
dit Deus potius, quā quæ sic offerimus, sic in Genesi ad Abel, Gene. 3.
& ad munera eius respexisse dominum legimus: ad Cain au- Gene. 4.
tem, etiam si sacrificium obtulit, non respexisse.

Et alibi incensum Noe odorem sua-
nitatis vocavit sacer-
textus.

CHARITAS.

ad Cor. 13.



O. Q. V. E. N. S. Beatus Paulus de virtute charitatis inquit, Charitas patiens est, benigna est, non emulatur, non agit perperam, non est ambitiosa, &c. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Quod perinde est, ac si diceret. Propriissimum charitati est omnium virtutum opera exequi, omnia vitia declinare, omnia precepta seruare, non solum quod ad substantiam (ut dicunt Theologici) verum etiam quo ad modum ob super naturalem finem amatum. Ideo regius Propheta ait. Custodiuit anima mea testimonia tua, & dilexit eayhementer. Hoc est quia dilexi testimonia tua vehementer, ideo custodiuit ea anima mea. Nam, ut ait B. Gregor. probatio dilectionis exhibitio est operis. Et sicut in lectuariis conficiendis mel, aut saccarum ad ea conienda præcipue requiritur, & hunc præcipuum saporē ipsa referunt quāuis ex varijs fructibus cōposita sint (transfūt enim hēc fere ex naturali sapore suo in sacchari mellis vel saporē) ita plane charitas est, quę opera nostra Deo gratissima reddit, cuiuscunq; generis illa sint, modo bona existat. Quo fit, ut vel minima opera bona si maxima charitate fiant maximis apud Deū meriti sint, quale fuit viduæ illius, que era minutus duo in gazophylatiū misit. Unde quisquis Deo gratissimum servitiū præstare velit, quāuis ad summa virtutū opera niti debeat, non tam de excellētia operū, quā de magnitudine charitatis, quā fiant sollicitus esse debet. Paria enim virtutū opera dispari charitate facta, disparis quoq; apud Deū meriti sunt. Ex quatuor autē potissimum rebus bonorū operum valor consurgit. Primum ex nobilitate operis, quę attenditur ex præstantia virtutis; quemadmodū religionis actus præstator est actu tēperantia. Secundo ex difficultate operis, quę videlicet nō ex depravata cōsuetudine, sed ex ipsius operis natura proficiscitur, qualis est actus martyrij. Tertio ex conatu operis, qui quidē conatus procedit à libera voluntate, & ab habitu virtutis, cuius actum exequimur: quanto enim conatus fuerit generosior, eo actus ipse meriti maioris erit. Quarto, & præcipuo ex charitate, quanto enim quis maioris charitatis affectu operatur, tanto opus ipsum maioris apud Deū meriti est. Cæterū tam ardor charitatis, quā vehemētia conatus diuinis excitantur

Psalm. 118.

Simile.

3

4 tur auxilijs, quæ cū maiora sunt, nos ad nobiliora rapiunt. **Quia** autē tanquā caput totius corporis virtutū est charitas, vt B. Paulus asserit dicens: maiora autem horum est charitas, nos ob eā de-
fensandam certaminibus vitiorum exponere debemus, sicut co-
luber cū vrgetur periculo (vt ait B. Ambrosius) caput semper ab-
scindit, & in orbem se colligēs obiecta reliqui corporis parte, ca-
put solū tueri conatur, eo quod saluo capitī vigore, lēsa cetera
mēbra fertur reparare. Sic ergo & nos seruata charitate quæ inter
omnes capitī primatū tenet, perire non poterimus. Nam sicut in
corpore hominis caput omnia mēbra fouet, & dirigit, atq; sensi-
bus implet vnde ductus venarū, meatusq; spiritus sanguinis vires
in totius corporis partes deriuātur, lustrat omnia sublatō capite
reliqui corporis truncus sine vita est, sic recisa charitate, tāquam
3 truncus homo remanet. Dicitur ergo, honor, & vita in disserimen-
ponēda sunt, ne charitas amittatur à qua bona multa procedunt.

Charitas.

Omniū virtutum viri Christiani finis est charitas, quod li-
cet obscure regius Propheta significauit, cum dixit. **Omnis** consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. Vocat
autem hic sanctus vir opera p̄ræceptorum, ac virtutum consum-
mationes, quoniam quālibet virtus perfectum, ac cōsummatum
opus habet in suo genere. Nam virtus est (vt ait Philosophus) quę
bonum facit habentem, & opus eius reddit bonum. Vnde &
de patientia dicit Beatus Iacobus. Patientia perfectum opus ha-
bet. Harum autem virtutum finis est charitas, quia dicitur latum
6 mandatum valde: quoniam omnia in ultimum finē tendunt quę
charitas immediatius inter virtutes in se ipso atringit, nam fides
ostendit eum, spes facit tendere in eum, charitas vero vnit nos
Deo; nam ideo dicitur vinculum perfectionis, quia nos ultimo
coniungit fini, ac tanquam vinculum illi nos vnit, in quo omnis
nostra perfectio cōsiftit. Virtutes autem Theologicas p̄eminent
moralibus, quia habent Deū pro immediato objec̄to, inter quās
excellit charitas, vt B. Paulus docet. Vnde idem sanctus Aposto-
lus ait. Finis p̄æcepti est charitas. Quare idem est dicere. Om-
nis consummationis vidi finem: Latum mandatum tuū nimis, ac
si diceret. **Omnium** virtutum viri Christiani finis est charitas.
Ergo omnia opera nostra, ac officia nostra, ac demū omnes vir-

1. ad Cor. 13.

B. Ambros.
sup. Plat. 118

FAL 118.

Aristotel. 8.
Ethicor.

Iacobi. 1. q.

allie 12

i. Ad Cor. 13

i. Ad Timo-
thaeum. 1. c.

tutes nostras ad habendā charitatem Dei, dirigere debemus; vt
ipſi Deo tali vinculo vniāmūr. Vnde in ferculo illo, quod ſibi
fabrefecit Rex Salomon in ſupremo loco erat charitas, dicitur
enim ibi. Ferculū fecit ſibi Rex Salomō de lignis Libani, colū
nas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum pur-
pureum media, charitate conſtrauit propter filias Hierufalem.
Media ait, hoc eſt, [La boueda,] quod ſupremū eſt, charitate
conſtrauit: ad quam tamen charitatem per ascensum purpureum
aſcendit, hoc eſt, per ſanguinem Paſſionis Christi Iēſu, quam
pro inimicis etiam effudit. Aſcendamus ergo per paſſionis
Christi Domini noſtri contemplationem, vt perfecta charitate
inſtāmemur. Qui enim ignem domi ſuæ feruare vult, non ſtipu-
lis, leuibusq; nutrimentis, ſed maioribus lignis ſouēdum curat.
Ita qui ſquis charitatis feruorem perpetuo in anima retinere cu-
pit, quotidiana deuotæ meditationis ligna applicare illi non
ceſſet, maiora autem ligna ſunt paſſionis meditationes: charitas
eſt aurum, quo omnia bona opera noſtra deaurātur, & pulchra
ſiunt, de quo dicebat Christus Saluator mundi in Apocalypſi:
Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locu-
ples fias, & vefimentijs albiſ induariſ, vt non appareat confu-
ſio nuditati tuæ. O foelices nundinas, o admirabiles commu-
tationes in quibus fletu, lachrymis, iejunij, & orationibus eni-
tut tam preciosa, & vtilis res, qualis eſt charitas. Eamus omnes
ad tale emporium, ubi paruo pretio charitatem & æternam
gloriam comparemus. Sed quoniam Diabolus eſt mercator,
qui breues, ac peſtilentes voluptates, aliasq; mortiferas merces
pretio animarum vendit, aut ſaltim promittit, vt nos ad æterna
ſupplicia deducat, eſt ſumma diligentia aduertendum, ne cum
tali negotiatore commerciū exerceamus. Ostendit dapes in ſu-
perficie ſuajes, & appetendas: ſed intus latenti veneno contami-
natas. Non eſt aurum id, quod appetet, ſed ſcoria: nō mel ſed fel:
non vita, ſed mors. Vt enim, ſtultus censetur, qui equū emptu-
rus non iſpum iaspicit, & fastidioſe perpendit: ſed ſolum eius
frænum, ſtratum, & exteriora ornamenta intuetur; ſic inſanus
iudicandus eſt, qui mercium Diaboli ſpeciem ſolum aſpi-
cit: interiora vero minime conſideratur, non eſt Crystallus
omne id, quod crystallus appetet: vitrum & Chryſtallum imi-
tatur; res fragilis, & vtilis rem ſolidam, & pretiosam: imo ve-

Cant. 3.c.

Simile:

Apoc. 3.

Simile.

ne-

¹⁰nenum habet aliquando speciem medicamenti. Tres mercatores pestilentes sunt, qui perniciem nobis voluptatis specie tegentes vendunt: & ad suas officinas alliciunt; Diabolus, mundus, & caro, qui nobis interitum machinantur. Eos ergo fugiamus, eorum voluptates contemnamus, & pestiferas merces detestemur. Quid nobis cum mundo, quem antiqui congeriem malorum appellant? Cuius vitam & naturam Plotinus quasi magicam esse affirmauit: imagines boni, veri, ac pulchri vbique singentis, falsumque provero simulantis.

Charitas.

Charitas vestis est nobilissima, de qua Beatus Petrus inquit, ^{1. Petri. 4.} Charitas operit multitudinem peccatorum. Hæc est vestis ^{3. Reg. 19.} illa qua Elias operuit Eliseum, quem arantem inuenit: hac enim indutus Eliseus combussit aratra, in quorum igne coxit duos boves, quos occidit, & statim sequutus est Eliam, qui super eum pallium proiecerat. Quid per Eliseum terram colentem intelligitur, nisi peccator in terrenis operibus implicatus? Quid per Eliam cælum ascendentem, nisi Christus charitate inflammatus in cælum assumpsit. Cum Christus Dominus peccatorem cooperit pallio charitatis, statim homo terrena, ac turbulentia negotia, & impia commercia relinquit: & iuga boum, hoc est, mundi vincula, & nefarios labores contemnit: comburit aratra, hoc est, instrumenta peccandi: & boues, qui iuga mundi portabant, occidit, & coquit aratum igne, hoc est, appetitus interficit, & se ipsum occidit igne contradictionis peccatorum, ita ut iam ipse, ¹² qui antea erat, non viuat, sed sit Deo immolatus: non viuat homo carnalis, sed spiritualis, non homo terrenus, sed cælestis quem admodum de se ipso Beatus Paulus dicebat. ^{Ad Galat. 1.} Viuo autem iam non ego: viuit in me Christus: ille Paulus, qui antea viuebat erat in cruce immolatus, iuxta id, quod ipse dicebat, Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. A spicis itaque quid profuerit Eliseo pallium illud, quo fuit ab Elia induitus, per quod Christi charitas significatur, fine qua merito nudi homines dicuntur: ut autem inquit Beatus Bonaventura tantisper facit Dominus: hanc ^{B. Bonavent.} vestem, ut suis fidelibus materiam, de qua fieret, præbere dignatus fuerit. Præbent oues lanam, præbent vermes (quos boinby- ^{de doctrina cordis. c. 37.}

Psalm. 21.

ces vocamus) sericum, ex quibus homines vestimenta pretiosa
componere solent. Præbuit Christus Iesus agnus manuetus, &
vermis tenerimus; (Ego, ait ille, sem vermis, & nō homo) mate-
riam, quasi de visceribus suis: cum aperto latere infinitum suum
erga nos amorem effudit pretioso sanguine tuatum: ut hanc cha-
ritatis vestem texeremus, ut amore eius commoti, ad eum redi-
tandum incitaremur. Quare iure optimo mirabitur si aliquem

Matth. 22:

nostrum viderit, qui illum toto corde, totamente, totisque visce-
ribus non diligit, & quasi admiratus dicet: Quo modo huc in-
trasti non habens vestem nuptialem. Hanc vestem charitatis
sciamus maximè Christo Domino placere, maximeque sibi gra-
tam esse. Hinc fuit, quod licet corpus suum sacratissimum per-
forari in cruce permisit, non tamen voluit inconsutilem vestem

Ioan. 18.

suam, quæ huius vestis nuptialis figura erat aliquomodo scin-
di, ut docet Beatus Ioannes, volens in hoc mysterio nobis sig-
nificare, plus multo amasse hanc tunicam charitatis, quam prelio
sum corpus suum. Vnde Beatus Augustinus sic ait. Tunicam
hominis iam iudicati, in cruce pendantis carnifex Pilati non
sunt ausi concidere: & tu vis charitatem Dei, imo charitatem,
quæ Deus est, scindere? Hæc dicit contra seminariorum discor-
diarum, qui Christum dividere dicuntur, dum charitatem fra-
ternam diuidunt. Eia ergo fratres, siquidem cælestis Dominus

materiam nobis præbuit, de qua vestem hanc faciamus, non in
tam necessario opere immorentr. Sed heu, heu, quot sunt in Ec-
clesia fideles, qui tunc volunt hanc vestem charitatis ordiri,
quando vult Deus eorum vitam scindere. Nolite ergo tardare hæc

charitatis vestem texere, ne subito succidamini: & ne caliam vitam
ingressi absque illa audiatis: Amici, quomodo hic intrastis non
habentes vestem nuptialem? Mirum profecto est, quo pacto sit
possibile, ut charitas, & amor noster, à Dei manibus euadere pos-
sit: quia si amor noster venalis est, nullus Deo carius emit: cum
pro illo dabit nobis Regnum æternum, de quo Beatus Paulus
inquit, neq; oculus vidit, nec auris audivit, quæ præparauit Deus
diligentibus se, si vero dandus est noster amor, nullus est illo dig-
nior, quam Deus, cum ille sit summè bonus. Si autem violentia
requiris nullus maiorem violentiam pro eo faciet, quam ipse: nā
petit à nobis amorem, quasi euaginato gladio: Aut enim (inquit)
annabis, aut æterna peccata interficies, ligatisque manibus, &

3. Ad Cor. 2:

pedi-

16 pedibus in tenebras exteriōres proiecieris. Hinc est illud quod
 David ait. Nisi conuersi fueritis (ab amore scilicet mundi, ad Dei
 amorem) gladiū suū vibrauit. Et B. Augustinus, inquit. Domine
 quid tibi sum ipse, ut amari te iubearis a me: & nisi hoc faciam, ira-
 scaris mihi, & mineris ingentes miserias? Illud autem in hoc loco
 prætermittendum non est, quod velit Dominus Deus tuus dete-
 facere suum totum. Vnde ipse de homine loquens apud Ioannē,
 ait: Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Vo-
 cans omnia hominem. Non enim cæteras creaturas præter homi-
 nem, ad se post mortem suam traxit. Et quemadmodum qui similes
 amicum sibi charissimum, & iam diu desideratissimum secum
 habens, omnia se habere affirmat: sic Christus Dominus post-
 17 quam nos ad semetipsum per mortem suam traxit, omnia se ha-
 bere testatur. Quare attende, obsecro, altaque mente considera,
 quod Dominus Deus tuus mundū totū habere non dicitur, quā-
 diu te non habet. Quia ergo fronte, qua audacia, totum tuum sa-
 cere denegabis Deum, qui de te ipso totum suum fecit. Fili igitur
 præbe Domino Deo cor tuum, quod facies illum amando: nam
 per amorem transfertur cordis dominium in amatum. Est enim
 (inquit Dionysius) amor, qui non sinit suos esse amantes, sed ama-
 torum. Illi etiam quem diligimus dicimur dedisse cor nostrum,
 haec ex Dino Bonaventura. Idem etiam sic ait: Illi cor tuum pre-
 be, cui illi iure vicissitudinis debes: illi scilicet, qui cor suum ti-
 bi contulit, ut cor pro corde conferas. Fœlix profecto com-
 mutatio, in qua totum illud, quod communitas, & quod commu-
 18 fatur, penete remaneat. Cum enim cor tuum cum Christi tui cor
 de in tua retinet possessione, ouum scilicet retines, & obolum nō
 ne cordis sui donum, tunc præcepue tibi fecit, quando vnum mi-
 litum lancea eius latus aperuit? ut ad ipsum cor tam dulce rupto
 pariete, ostio fracto per clavem regiam amoto omni obstacle,
 via tibi patesceret: & fide recta, ac dilectione integra ad cor suum
 libere intrares, & ibidein cor tuum collocares. Ponite ergo (vt
 regius vates inquit) corda vestra in virtute eius, hoc est, in moite
 eius. Ponite, inquam, corda, non os duntaxat. Multi enim sunt,
 qui os ponunt in morte Christi, non tamen corda: quales sunt
 omnes illi, qui grādia de Christi passione docent, & nullā vel mi-
 nimā faciunt. Tu vero pone cor tuum in vijs templi eius, per
 omnes exitus sanctuarij, ut monet Propheta Ezechiel.

B. Bonavent.
de doctrina
cordis. c. 18.
&c. 76.

Psal. 47.

Ezech 44.

Quid

Quid per sanctuarium, nisi Christus Dominus intelligitur, qui ¹⁹ omnes exitus vulnerum suorum tibi aperuit, ut tibi pateat liber accessus? Nonne ad turrem, & loca munita, solent homines tempore hostilis deuastationis confugere? Aperuit igitur Christus verus mundi Redemptor peccatum, & latus suum, tanquam turrim, & locum munitissimum, quo posset cor tuum tuto abscondere sc̄: atque ibi tanquam in seculo loco latitare,

1. Petri. 4.

Verba illa B. Petri superius adducta scilicet, charitas operit multitudinem peccatorum, sic exponi possunt. [El amor con el proximo encubre, y disimula muchas faltas agenas.] Itē charitas operit multitudinem peccatorū, id est, qui charitate præditus est, à multis peccatis se abstinet, quę alij patrare solēt. Quod si legamus, ut Gręci legūt Kalophei, hoc est, operiet sive teget verbū futuri temporis tunc ad iudicij diem pertinent hęc verba Petri. Charitas ²⁰ enim, qua inuicē diligimus, in die iudicij teget multitudinem peccatorum. Si ergo hac ueste induti simus, & alter alterius onera portabimus, & à multis peccatis abstinebimus, & tandem securi coram iudicistribunali apparebimus, nec tunc nostra commissa à iudice videbuntur, ut pro illis poenas condignas sumat.

Charitas.

Cantic. I.

simile.

Plato.

Exultabimus, & lætabimur in te memores vberū tuorū super vinū: recti diligūt te, inquiūt adolescentulę cū spōso loquentes in Canticis. Qui de natura vulgaris, & sensualis amoris cōscripserunt, variaq; de illius ingenio ediderunt volumina, amorē illū zelotypiam esse dixerunt, aut saltem eum zelotypię magnopere esse coniunctum, neque ullum vñquam eius amoris fuisse studiosum, qui non zelotypię morbo laboraret, & quo ardenter amet, eo vehementius zelotypia affici, neq; quempiam vñquam zelotypiam addunt incurrisse, quinon egreditudinem illam vulgaris amoris prius sentiret, quamobrem constanter affirmabant, eundem nexus, & vinculum inter vulgarem amorem, & zelotypiam seruari, atque inter radium & lucem, inter fulmen, & fulgorem, interspiritum & vitam. Charitas autem & diuinus amor neque vñquam cum zelotypia coniunctus fuit, neque zelotypus potest esse qui Deum amat. Vnde merito Plato vulgarem amorem rabiem appellat. Nam vt is, qui rabidi canis morsum perpeccus est, in aqua, quę sola potest morbo mederi, rabidum

22 rabidum intuetur canem qui illum momordit: Ita etiam amor vulgaris in his, quæ latum, & iocundum amantem debeat efficeret, dolorem experitur, eademque illi cruciatus, mortem denique inferunt. Nam quoniam vulgaris amor circa creatam venustatē, & pulchritudinem totus versatur, sit necessario, cum sit finita, & intra limites suæ nature contineatur, si alij ea pulchritudine fruuntur, ab eo qui amabat, aut qui diligebat, amator ipse summa voluptate, & oblectamento fraudetur, quando venustas ipsa, quam vehementer cupiebat sibi eripitur. Cum sit ergo venustas & pulchritudo illa, circa quam versatur vulgaris amor, angusta adeo, ut si in alterius veniat possessionem, alter ab illius possessione pellatur, vix contingat vulgarem amorem sine zelotypia esse, aut zelotypiam ipsam sine vulgaris amoris commercio. Diuina autē

23 pulchritudo, quoniam infinita est, & latissime patet, nec intra villes angustias concluditur, consequitur amorem ipsum, qui circa pulchritudinem diuinam versatur, neq; zelotypum esse, neque posse unquam tetrico illo morbo, & ægritudine laborare. Nā licet pulchritudinem illam ament pleriq;, imo eadem venustate fruerentur, quicunq; ab orbe condito geniti sunt mortales, tibi tamen, qui Deum amas, & colis, nihil eripitur, integratibi manet venustas illa, integra pulchritudo. Hinc nascuntur inuitationes quædam piorum hominum qui Deum ex animo diligebant, & amabant ardenter, quibus nos excitant, ad diligendam, collendam, ad contemplandam venustatem illam eximiam, & pulchritudinem admirabilem. Inuitat nos inter cæteros regius vates cum inquit. Magnificate Dominum mecum, & exalte mus nomē

24 eius in id ipsum. Quem locum pertractans Diuus Augustinus sat is eleganter querit à diuino vate, quæ sit illius tantæ confidencie causa, vt pulchritudinem illam, quam ardentis desiderio expectebat, omnibus exponat amandam, nec veretur ad eam excolendam mortales omnes, nemine excepto, inuitare. Non pertimescis (inquit) ne forsitan tanta amatorum frequentia, tibi eripiatur, quod amas? At pulchritudo illa, inquit regius vates, non est eius naturæ, vt non sufficiat omnibus: infinita est, æterna est, nec si alijs datur, mihi eripitur, imo, quod magis mirandum est, nascitur ab ista diuina pulchritudinis ampliori communicatione cum scilicet versus Dei amator videt pulchritudinem illam in multorum possessionem venire, gaudium quoddam ingens, & profusior

Psal. 33.

sior latitiae est illi adeo verus amor diuinus, scilicet, non tangitur inuidia, neque afficitur zelotypiae labo. Id satis indicat Salomon praesenti carmine, cum adolescentulas inducit dicentes: exultabimus, & latabimur in te, memores amorum tuorum. Exposuerat sponsa superiori carmine eximium illud, & admirabile beneficium, cum dixit: Introduxit me rex in celaria sua: Cupiebant etiam adolescentulæ in eandem cum sponso venire amicitiam, & familiaritatem: & tamen adeo sponsæ non inuident, neque vlla afficiuntur zelotypiae ratione, vt potius exultent, & veluti tripudent, & incredibili quadam latitiae afficiantur propter coniunctissimos sponsæ amores cum sponso charissimo. Introduxit me rex in celaria sua: sit fœlix, & faustū beneficium hoc, semperque tibi succedat ex voto. Nam nos quoniam sponsum non vulgari amore diligimus, sed diuino potius, atque cœlesti, vehementer gaudemus, imo & gratulamur tibi hanc fœlicitatem. Talis debet esse Christiana Charitas, & amor Christianus, qualis hic depingitur à Salomone: atque hæc est certissima ratio probandi charitatem ipsam, vera ne sit, an falsa, constans, & certa, an hypocrisi coniuncta, si tangitur inuidia, & veluti zelotypia fraternæ gratiæ. Nam hæc non potest esse vera charitas & solida: neque hic amor decet non dixerim sponsam ipsam, sed neq; adolescentulas. Hinc enim nascuntur præclara illa elogia, quæ Paulus charitati tribuit, & amori diuino: Charitas, inquit, nō agit per peram, non irritatur, non cogitat malum, congaudet autē bono. Ex verbis ergo Salomonis à nobis attētius est obseruandum, quod sola memoria diuini amoris exultationem quandam, & profusorem lœtitiam excitare potest animas amantium: id vero perpetuo facit diuinus amor. Nā amor ille ferinus (de quo antea diximus) memoriam expeditæ pulchritudinis potius angit, & excruciat amantes, quod si aliquo oblestante, aut voluptate illos afficit, sed breuissima, atq; peritura. Nascitur autem grauiissimus illedolor, quem vulgares amatores patiuntur ex absentia rei amatæ, & pulchritudinis vehementer expeditæ: sed memoria, & recordatio diuini amoris ipsam rei amatæ naturam imitatur, quæ tum maxime præsens est, cum maxime videtur absens. Nam sponsis ipse, cuius amore flagrant adolescentulæ, adeo nobis præsens est, & intimus, vt dicat Beatus Paulus. In ipso viuimus, mouemur, & sumus. Accedit ad hoc, quod præter ipsam sponsinatur, quæ

28 quæ in omnibus rebus essentia, præsentia; atque potentia est, ipsa enim recordatio diuinæ pulchritudinis, & diuini amoris miro quodammodo nobis facit illum præsentem. Vnde id, quod antiquorum Philosophorum literis proditum est, amore scilicet sola memoria recreari, & sustentari, potissimum diuinis conueniat amoribus: quorum memoria, & recordatio, ingens, & admirabile exuscitat gaudium, & latitiam incredibilem. Attende vero quale sit futurum illud gaudium, quod pijs, & sanctis animis in cælis repositum est, cum sponsum videbimus omnes, sicuti est, quando vel ipsa recordatio, vel memoria tenuis amorum eius quam amplissimos fructus gaudijs, & exultationis producit, aut profundit. Illic enim gaudium nascitur sed ab ipsa clara, apertaque visione diuinæ pulchritudinis: nam sic dum in terris
 29 versamur, nascitur gaudium, & exultatio, sed ab ipsa memoria & recordatione. Ob eamq; rem sanctorum felicitas in hac vita integra, & absoluta esse non potest, cū semper sit aliquid, quod desiderent excitati, vel ipsa memoria & recordatione diuinæ pulchritudinis. Exultabimus (inquit adolescentulæ) memoris amorum tuorum super vinum: hoc est, multo magis nos oblectabit tuorum amorum recordatio, quam vinum, hoc est, quam voluptates omnes, & id omne quod mundus miratur, & amat. Id vero, quod sequitur, recti diligunt te, varie declaratur, nam Hebreæ litera habet, rectitudines diligunt te. Quo loco (nisi meum fallit iudicium) iuenculæ veluti causam reddunt, carminis illius superioris, cum dixerunt, exultabimus, & lætabimur in te. Ob eam causam, inquit, tuos amores memorabimus magna iocunditate, quia rectitudines te diligunt: hoc est, quoniam rectitudines tibi sunt familiarissimæ, magnopereq; coniunctæ: ut nomine rectitudinum, & equitatum, genus omne virtutis, & absolutæ perfectionis significetur.

Charitas Christi.

Quid charitas Christi, hoc est, societas, & vniō cum illo in anima operetur, insinuant verba illa sponsæ ad adolescentulas in Canticis, ubi ait. Dum esset rex in accubitu suo, nudus mea dedit odorem suum. Ad horum verborum intelligentiam aduertendum est, priscos illos homines non solum Hebreos, verum etiam Gentiles solitos magno cum apparatu celebrare

lebrare conuiuia, quibus adhibebatur ea, quæ suapte natura potuerint excitare gaudium, & depellere mæstiam, & solicitudinem: in eamque rem adhibebant vnguentum, herbas, flores & ea omnia tandem, quæ inter odorata nominantur. Quo fit, ut sponsa puellis se comitantibus præsenti carmine quasi declaret, quid utilitatis presentia sponsi in conuiuio sibi attulerat. Nam nardus, siue herba sit, siue vnguentum ex herba confectum, mirificam fragrantiam reddit, id quod in conuiuijs opportunum satis iudicatur. Est autem illud attentius obseruandum, quod sponsa tunc primo affirmat nardum suam gratissimum dedisse odorem, cum sponsus accubuit iuxta eam ad mensam. Nam antequam rex accumeret, erat nardus optimi odoris, sed nondum odore fragratus. Quo fit, ut iuxta verba sponsæ, humanus animus mirificam vim sentiat, dum ei assidet sponsus, dum iuxta illum aut sedet, aut accumbit. Nam nomine accubitus, peculiarem numeri nis fauorem intelligere oportet. Quamobrem is accubitus sponsi adeò nobis omnibus necessarius est, sanctis etiam hominibus Deoque charis ut nisi nobis accumbat, si tantisper secedat, nihil nobis possimus.

a. Ad Cor. 3. ipsi parare, nihil cogitare, (ut Beatus Paulus inquit) nisi mortem exitium, & peccatum. Persensit magno suo incommodo regius vates David, quam esset necessarius is sponsi accubitus sanctis etiam hominibus, cum in grauissima incideret peccata, quæ scriptura sacra recenset. Sponsus non accumbente, subducente se tantisper in adulterium prolabitur, adulterium sequitur homicidium. Sed iterum accumbente sponsus iuxta illum, nardus illa, quæ frigore peccati torpebat, sensit illius efficaciam, & vim admirabilem sponsi, cum post acerbam increpationem Nathan Prophetam in verba illa prorupit. Peccavi Domino: multisque lacrymis deinde contractas fordes eluebat. Vnde dicebat verus sponsus Christus Iesus apud Ioanen. Sine me nihil potestis facere. Nam licet noster animus sit nardus: tamen mens, ratio, memoria, sine Christi accubitu, fauore, & afflato, nullum potest emittere gratum odorem. Ob eamque rem Beatus Paulus ad Romanos scribens

1. Reg. 12. audet dicere. Quicunque aguntur spiritu Dei, hi filii Dei sunt. Non inquit Beatus Apostolus, quicunque operantur, quicunque cogitant, quicunque desiderant, sed quicunque aguntur, quasi dicat, impelletur: ut quemadmodum spiritus corpoream cibra, ita nos spiritus Christi excitat, & impellit ad operandum. Sancti Apostoli,

Ad Rom. 8. interim

34 interim quod Christus illis accumbebat, & efficaciam istam spiritus sentiebant, & illorum fides, spes, charitas, deniq; nardus illa gratum præbebat odorem: sed discedente sponso aliquantis per vacillabat fides, nutabat spes, charitas frigescerat. Sint nobis exemplo, quæ illis acciderunt, cum Christus Iesus illos medijs fluctibus maris reliquit, cum se adorandum contulit: quæcū que in illius passione, & acerbissimo supplicio illis contigerat: quæ Petro Apostolo & alijs permultis, scriptura sacra refert accidisse. Quo fit, ut vera carminis huius intelligentia hæc sit. Omnia opera pietatis, quæ naturam nardi debent imitari, & optimū sui odorem diffundere, egent necessario accubitu sponsi, & illius fauore & numine. Ab isto accubitu profiscuntur veræ lachrymæ in detestationem sceleris: hinc nascitur peccati odium: hinc

Matth. 8.

Luc. 22.

35 vera, solidaque ieunia: hinc certa, efficaxque pœnitentia: hinc pendente denique omnia Christianæ vitæ monumenta, quæ instar nardi, fragrantissimum odorem solent diffundere. Nā si prius ad ipsam nardi naturam accedamus, nardus herba est humilis, & despecta, siue radice intuearis, siue folia. Frutex est graui & crassa radice, sed breui, & nigra fragilique, quamuis pingui, aspero sapore, folio paruo densoque, vt est apud Plinium. Quæ omnia referenda sunt ad nostrum de nobis ipsis iudicium; ita vt virtutem humilitatis sectemur. Parum de nobis sentiamus: ne quid piam in ipsis operibus bonis nobis arrogemus, sed nobis certissime statuamus, quid sumus, quam nihil possumus, quam omnes nostræ vires propendeant in peccatum ad mortem. Hæc, inquā, sententia, hoc iudicium, quod inter præcipuas partes odoris narrati huius debeat annumerari, nisi sponsus Christus nobis assideat, faueat, nos impellat, moueat, agat, denique suo veluti calore excitet, huius nardi torpet odor. Et quoniam ignis Deus noster, & ignis consumens est, (vt inquit scriptura sacra) nisi frigus huius nardi depellat ad mortem semper & interitum festinabimus.

Deut. 4.

Ad Heb. 1.

Charitas.

Fasciculus myrræ dilectus meus mihi inter vbera mea cōmorabitur, inquit sponsa in Canticis. In contextu Græco loco horum verborum, fasciculus myrræ, habetur fasciculus stantes; in Hebreo vero est, stantes, hoc est, res panniculis inuolu-

Loc. Com.

I

ta:

ta: Nam quæ quidam in hunc locū refert, de fasciculis herbarū boni odoris, quos solent fœminæ inter vbera reponere, ut sponsi, aut mariti fragrantia etiam odoris recitantur, aut recrecentur, aliquibus non possunt vlla ratione probari. Nam myrrha species aromatis est, quæ exusta liquecit: neque colligitur in fascem, sed illius tantum resina. Dum nobis igitur sponsus assidet, dum nobis fauet, nascitur hoc tam admirabile pietatis studium ut tanta charitate sponsum amplectamur, ut instar colligatae myrræ, aut alterius odoramenti panniculis inuoluti, inter vbera illum reponamus. Dum itaque nobis accumbit & fauet, ab ipsa peccandi consuetudine abstinemus, & fragratiſſima charitate, qua rapimur, transformamur. Illis verbis sponſe primo nobis ostenditur solicitude pie mentis, & que vere sit sponsa Dei omnipotentis, cū eum assimilat odoramentis panniculis quibusdam inuolutis. Nam que ſolicite cupimas, feruare, & aliquo ſunt apud nos in pretio, pannis conuoluimus; & ligamus; deinde inter vbera reponimus instar fasciculi. Eſt enim (ſaltem apud fœminas pudicas, & honestatis amātes) locus ille (pectus ſcilicet & vbera) viris omnibus excepto ſponſo inacceſſus. Tū etiam, & que inuincula impensius amant fœminæ ſolēt inter vbera collocare. Postremo illud eſt adueſtendū, ſponsum in anteriori parte collocatū, non post tergū reiectū. Que omnia aper te ſatis nobis declarant qualis debeat eſſe ſpōſæ, & cuiusq; fidei animæ erga ſponsum dilectio. Nā ſolitudinem ipſam, qua illum debemus feruare, & retinere, ne aut à nobis diſcedat, aut aliarum rerum cōmercio offenſus, & Iæfus ſuam præſentiam subducat, inſinuabat ſponsa, cum myrrham appellabat pāniculis colligatam. Deinde & quoniā ſponsus nulla eſt à nobis ratione, aut prouocandus, aut irritandus, neq; exponeadus eſt, ut alienis manib⁹ contrectetur, ſed ſemper illi pudicitia, fidēq; in uiolatā feruemus: honestissimo loco illū reponebat, inter vbera ſcilicet. Ad hēc cū ſit à nobis diligendus non leuiter, aut per functoriē, ſed tota anima, toto corde, totis viribus, inter vbera illum reponit. Nā, vt diximus, que fœminæ impēſius diligunt, eo in loco ſolent afferuare. At vero quoniā ſciebat ſponsa plerofq; ſpōſum ipſum nō in anteriori parte collocare, vbi ſemper nos admoneat ſui amoris, & benevolentia, vt ſemper noſtre mēgis oculos incurrat illius in nos beneficia: ſed post tergū reiſciuntur.

40 Id quod antiquę Synagogę ſepiuſ accidit, vt poſt tot miracula,
& portēta, poſt ampliſſima dona, & beneficia, quę illorū aures,
oculos, manus reliquosq; ſenſus occupauerant poſt tergū reiſe
cerunt, ad idola tandem, & ad suas libidines conuerſi. Vtinam &
plerisq; in Ecclesia Christi noua ſponſa illius ſanguinæ pulcher
rima, venuſiſſimaq; effecta, non id accideret, vt Christi Iefu an
xietates, amaritudines, infantiles neceſſitates, labores, quos in
prēdicando pertulit fatigatiōes in diſcurrēndo, vigiliās, oratio
nes, tētationes, ieſunia lachrymas, cōuitia, ſputa, colapha, deniq;
mortē turpiſſimam, poſt tergum non reiſeremus. Vtinā illius
paſſiones, amaritudines, beneuolētiā, & amorē inter vbera col
locaremus cū ſpōſa, vt ea ſemper haberemus preeſentia, altiusq;
manerēt noſtris animis infixa. Forsan nō adeo facile quacunq;
41 leui occaſione ſuborta, ad dedecus omne, & flagitiū, ad alienos
ſponſos, & maritos peſtraheremur. Nā conſtantia iſtā, & firmit
atem, quę veris amatoribus neceſſaria eſt, ſponſa ſignificauit
vno verbo, dicens: cōmorabitur. Manebit, inquit, non vna, aut
altera die, non breuiſſimo tēporis momēto, vt quibusdā vſi ve
nit, vt quamvis Christū ſponſum optimo, & honestiſimo loco
reponant, ſed leuiſſima quacunq; occaſione poſt tergū illū reiſ
ciunt. Quale ſit igitur Sanctorum deſiderium ſatis ſponſa expli
cat, dicens: commorabitur, iuxta illud Regij vatis. Inclinaui cor
meum ad faciendaſ iuſtificationes tuas in aeternum.

Pſalm. 1:8:

Charitas.

FUlcite me floribus: ſtipate me malis, quia amore langueo.
42 Attendat Christianus lector, quoniā languor, & morbus in
amore diuino duplič potest ratione contingere. A ut enim lan
guemus quodāmodo, vt dilectio ipſa ſit flagrantissima, & quiq;
que ad tantā fælicitatem peruenit, beatus appellandus eſt, quę
admodum olim Regius vates, eum hominem appellabat bea
tum, cuius voluntas eſſet in lege Domini, imo (vt in Hebreo ha
betur) qui ob legē Domini deperiret: qui tanto illius ſtudio de
flagraret, vt morbo quodam modo, & langore ſtupidus, & vt
oblitus iaceret. Nā eodē verbo vtitur, quo & Moyses, cū incre
dibilič amore refert Sychē filij Emor erga Dinā filiā Iacob, qui
tantopere deperibat, vt ſui proſum oblitus quaſi morbo, & la
guore grauiſſimo fuerit correptus, ſic igitur ſpōſus, & queq;
Gene. 34:1

ad sponsum attinent, diligenda sunt, ut ad sponsæ normam no-⁴³
 stros animos componentes diuina non solum amemus, verum
 etiam & prænimo amore lâgueamus, & tanquam ægritudine
 grauissima correpti iaceat corpus, languescat caro, & illius nefas-
 tij conatus amoris diuini morbo reprimantur. Alio modo lan-
 guemus amore, quando amor ipse remittitur, & sensim vires, &
 robur amittit. Simus ergo languentes in amore primo modo,
 nam illud proprium est, & peculiare eorum, qui vino illo sele-
 lectissimo semel fuerunt inebriati in cella vinaria sponsi, & ta-
 men cum fragrantes in amore sint semper sibi videntur à debi-
 ta, & necessaria charitate erga sponsum, ergaque res diuinas, de-
 dicere. Itaque quo ardenter amant, de se ipsis minus sentiunt,
 & remissius diligere, quam sit necessarium pro dignitate sponsi
 indicant. Itaq; quoniam sponsa exploratis iam rebus diuinis ⁴⁴
 sponsique dignitatem, & præstantiam admirata, fragrantissime
 quidem amabat: sed quasi pro dignitate rerum amor, & dilectio
 multo essent inferiores, inquit: Fulcite me floribus, stipate me
 malis, quia amore langueo. Attende vero, quibus remedij spô-
 sa contendat ægritudinem suspicatam leuare, hoc est, iacentem
 suo videri dilectionem erigere, & excitare, floribus, & malis. Id
 vero ob eam causam factum existimo, quod superius sponsus
 lilium & florem se appellabat, & sponsa sponsum dixerat esse
 persimilem arbori malo, cuius fructus esset dulcissimus. Quo-
 niam igitur sponsus flos erat, inquit. Fulcite me floribus, quo-
 niam autem, & malus erat, hoc est, arbor illa, stipate me, inquit,
 malis. Nam ad depellendos morbos ad propulsandas ægritu-
 dines animi nusquam nobis remedia petenda sunt, & medica-⁴⁵
 menta ab alijs arboribus silvestribus, & infrugiferis. Non sunt
 petenda Pharmaca à Galeno, & Hippocrate, ut quidam stulti,
 atq; dementes solent: sed ab sponso, qui flos est: ab eodem, qui
 arbor frugifera est, susternendi nobis flores, susternenda mala:
 hoc est, non aliunde, quam ab sponso querenda sunt leuamen-
 ta, petendæ consolationes. Illud vero magnopere demirandum
 est, quod sponsa, ut leuius ferret ægritudinem, & quodammo-
 do mitigaret, petit sibi substernantur flores, & poma. Nōne stu-
 tum, & postremæ insanæ hoc videtur? Quis vñquam adeo de-
 sipuit, ut ad leuandam ægritudinem iubeat, poma subiectantur,
 & non potius stramæta pulmonaria, sindones, culcitra, reliquaq;
 que

46 quæ molle & delicatum solent efficere lectorum. Induet eob obiectio
 ni responderet sponsa. Nihil mirandum est, si quod ego iudico
 magna cum sapientia coniunctum vos stultum existimat. Nam diui
 na, sponsa, mei negotia hoc titulo ab stultis hominibus, & im-
 probis semper excipiuntur. Stulta videtur crux Christi, stulti la-
 bores, stulta mors, imo & ipsa predicatione, vniuersaque legis Euæ
 gelice præcepta multis videntur stulta. Quo sit, ut quoniam cum
 flores peto, cum peto mala, remedia, & Pharmaca ad leuandam
 egritudinem peto: animalibus hominibus, & perditis, & profligati
 videatur stultus. Demens sane videtur nostræ carni, mala haec
 sustinere ad depellendos morbos & remedia omnia semper ab
 sposo expectare, qui flos est, qui arbor pomis resertissima: sed
 conticescat stulta caro, reprimat se ipsam, & a sposo se duci pa-
 tiatur. Nam quod stultum ipsa iudicat, sapientissimum quidem 1. Ad Co. 1.6.
 est, & magno cum iudicio, & delectu coniunctum. Non sit mi-
 randum quod sponsa sola sponsi voluptate dormiat, & quietem
 agat super poma, imo super saxa durissima. Nam, ut probe Sapien. 1.9.
 dixit sapiens, res omnes creatæ Deo subseruientes aliam figu-
 ram, naturamque induere solent, ut filii Dei conseruentur. Nam
 nubes illa castra obumbrabat, & aquis prius occupata terra Exod. 1.3.
 emergens sicca apparuit, iter etiam expeditum est mari Ru-
 bro, & herbosus campus, est fluetu violento: & terra aliquan- Exod. 1.4.
 do pro sobole protulit Ciniphæs & Pro piscibus multitudi- Exod. 8.
 nem ranarum fluuius euomit. Et ad placandam famem noua-
 auium progenies est mari in castra deuolauit. Itaque & ad præ-
 ceptum sponsi elementa inter se transponuntur, & commutantur Exod. 1.6.
 48 nature rerum, (quemadmodum inquit idem sapiens) tan-
 quam in Psalterio solent permutteri concentus, cum tamen fi- Simile.
 des siue chordæ eundem semper sonum obtineant, unde qui
 potuit aquatica in terrestria mutare, & terrestria in aquatica;
 ignem in naturam aquæ, aquam in naturam ignis; poterit
 etiam & super durissima saxa non tantum poma, sed mollem Exod. 2.8.
 somnum præbere, & quietum. Pete ergo ò anima fidelis ab
 sposo, & non aliunde leuamenta, & consolationes. Nam & Exod. 2.9.
 vetus Synagoga olim cum amore langueret in secunda signifi-
 catione) & dilectione esset vacua, adeo ut Dcūm in igne ad ra-
 dices montis Syna loquentem vehementer pertimesceret, ad
 Moysen dicebat. Tu loquere cum sposo, ad sponsum ascende,
Loc. Com.

tu leges accipito, tu mandata diuina, nos enim ad tantam rem in*4.9*
 firmi sumus, & imbecilles. Inde ab spōso adducito flores, & ma-
 la, quibus morbos nostros, & langores possis curare. Nam man-
 data legis, & instituta, & quęcumq; necessaria erant ad fulcien-
 dam interiorem vitam, pietatem, religionem, &c. Et mala ap-
 pella quasi à malo ab ore discepta, flores, quoniam à lilio can-
 didissimo collecti, hoc est, ab spōso. Nam quānus reliqua om-
 nia, quę Deus condidit illius referant naturam: nihil tamen
 à quę viuidam illius imaginem exprimit, sicut diuina lex.
 Nam quęcumq; humanus animus de Deo concipit, hæc om-
 nia, imo & multo maiora in diuinis legibus licet inuenire.
 Deus iustus est, bonus, equus, perfectus. Nonne in diuinis le-
 gibus iustitiam, pietatem, & uitatem perpetuo licet confi-
 derare? Ergo siue anima langueat in amore primo modo, so-
 siue langueat secundo modo ab sposo diuino quaerenda sunt
 leuamenta.

Charitas fons gratitudinis.

Cant. 2.

Dilectus meus mihi & ego illi, inquit sponsa in *Canticis*.
 Verba sunt paucissima, sed quę sane ardeat affectibus.
 Senserat sponsa magnam fuisse charissimi sponsi erga se be-
 neuolentiam, summatam prouidentiam, introduxerat enim
 eam in cellaria sua. Hæc cum sponsa animo reputaret suo ar-
 dentissima charitate impulsa, nesciens, quid pro tanto be-
 neficio charissimo sposo rependeret prorupit; sponsus meus
 mihi, & ego illi. Nullam videntur habere verba ista sententiā
 Nam quis intelligat, aut possit colligere ex verbis istis sen-*51*
 sum sponsa, dilectus meus mihi, & ego illi? Quid dilectus
 tuus tibi sponsa? Quid tu illi? Sic solent veri amatores loqui
 frequenter, cum verba non suppetunt, neque humana lin-
 gua explicare potest inter nos animi affectus, & cogitatus. Hic
 loquendi tropus & figura Aposiopesis appellatur Græce, Lat-
 ine vero reticentia. Quę quidem quanvis à reticendo dicatur,
 eo quod multa premuntur silentio; sed bene intelligentibus
 multo maiora explicat figura ista, quam si innumeris verbis
 rem prosequeremur. Ea figura utitur Regius vates, cum in-
 quirit. Anima mea turbata est valde, sed tu Domine usque quo?
 Quasi dicat. Anima mea moesta est usque ad mortem: & tu
 Domi-

Psalm. 6.

52 Domine vsquequo? Qua figura nobis aditum aperuit ad exco-
 gitandum quęcumq; mestum animum, & afflictū possunt ex-
 cruciare. Tu Domine vsquequo fines me, scilicet, cum morbo
 tam difficiili, & saeuo conflictari? Quousq; opem tuā sic deuexa-
 to, & conturbato, & planē fracto differes? Quousq; tādem tuæ
 benevolentię, pietatisq; oblitus, tam graue, & atrox exemplū
 tuæ iustitiae in mea flagitia proferes? Non secus sponsa præ-
 senti carmine eadem figura, eodem dicendi tropo, multo arden-
 tiore affectus figurata loquutione exprimit, quam si longa ora-
 tione rem prosequeretur. Nam cum inquit: dilectus meus mihi,
 latissimam aperuit fenestrā ad excogitandum, quę beneficia,
 quam ampla, quam eximia sponsus in eā contulerit. Ad expli-
 cāndam, inquit sponsa, & ad aperiendā tantam rerū abundantia-
 53 deest oratio, verba non suppetunt. Nam si dixero sponsus meus
 mihi consulit, nihil dixi pro magnitudine rei: si iterum, spōsus
 meus mihi operatur, meis rebus studet, fauet, mihi indulget, vin-
 citur semper, & obruitur oratio ipsa rerū magnitudine, & maie-
 state. Obeamq; rē nihil aliud dicere possum quā: dilectus meus
 mihi. Excogitet humanus animus, his verbis auditis, omnes be-
 neficiorū cinnulos, donorū, & gratiarū aceruos ingentes, exco-
 gitet etiā, si libet, omnē humanitatē, benevolentia dilectionis,
 & amoris, Ideas quādā more Platonicorum nondū assequetur,
 postquam hęc omnia excogitauerit, rei amplitudinem, & digni-
 tatem. Itaq; nihil aliud dicere possum, quā dilectus meus mihi.
 Sed & pro tanto, tamq; singulari beneficio, quod autore spō-
 so fit, multo pretiosius, quid ego possim rependere? Nunquid
 54 Sanctos cogitatus, purę mentis recessus? Nunquid orationes
 crebras, atq; frequētes, jejunia, vigilias, pietatis opera, reliquaq;
 id genus alia? Sed & omnia ista nunquam magnitudinem bene-
 ficij pensabunt, neq; tantam rerum amplitudinem, & felicitati-
 tem adēquare poterunt. Quid igitur faciam? Vna (vt mihi vide-
 tur) ratio erit respondendi huic beneficio tam singulari. Dixi de
 charissimo sponso, dilectus meus mihi, propter summam illius
 in me benevolentia, & charitatē: vt igitur ille mihi, & ego illi:
 vt mihi fauet, indulget, suas curas, cogitationes, & deniq; se to-
 tum mihi dedit: & ego identidem illi, hoc est recessus mētis, co-
 gitatus, amore, & dilectionem, & externa opera usq; ad facul-
 tates ipsas corporeas, ita vt nihil, aut mihi ipsi, aut alijs relin-
 quam.

quam. Satis scio gratum istum animum , & gratam memoriam ⁵⁵
 non posse de paritate certare cum accepto beneficio : sed ta-
 men, quanvis exigua sunt, quæ sponso rependimus , ille, quæ
 sua bonitas est, quæ munificentia, boni consulet. Dilectus igi-
 tur meus mihi, & ego illi. Nam & vulgaris amor non solum di-
 uinus solo amore, solaq; dilectione rei amatæ solet esse conten-
 tus. Et amor cum diuinus, tum etiam humanus solo amore po-
 test expleri. Nam inter reliquos humanos affectus, amor om-
 nibus est liberior. Nam cæteræ animi affectiones artes ope-
 rationes præmium aliquod à se diuersum ut in plurimum vi-
 dentur expectare: amor vero se ipso tanquam sui ipsius præmio
 contentus est, neque enim aliud est, aut potest esse præter amo-
 rem , amore dignum . Ob eamque rem, quoniam hic de amore
 diuino agitur, sciebatq; sponsa ab sponso se vehementer amari, ⁵⁹
 & præmium amoris sciebat amorem esse, sapienter satis dixit,
 Dilectus meus mihi, & ego illi. Vbi præcipue de amoris vicissi-
 tudine agitur, qui secum rapit alios affectus. Ob eamq; rem cū
 spōsa dixit, & ego illi, si de amore mutuo, aut vicissitudine amo-
 ris locum interpreteris, nihil prætermisit sponsa dicendum:
 ego illi amorem respondeo : at verò qui amore impedit , &
 dilectionem, se ipsum dat totum nihil sibi ipsi relinquit.

Charitas & pro senectute.

Ad Heb. ro. **I**N quadā efficacissima exhortatione, quā Apostolus Paulus
 in epistola ad Hebreos facit, inter alia plurima sic ait. Tene-
 mus spei nostræ confessionē indeclinabilem: id est indefectibili-
 lem. Quasi dicat, perseveremus, & nunquam cessemus nec in tē-⁵⁴
 pore prospero, nec in aduerso: perseveremus, inquā, in confes-
 sione honorū, quæ expectamus . Fidelis est enim Deus, qui re-
 promisit: & cōsideremus inuicē: hoc est, magnā ad inuicē de no-
 bis curam habeamus. Quoniam autē eueniē solet, vt aliqui at-
 tendūt ad proximos suos non zelo charitatis, & amoris, nec pro
 bono ipsorum, sed zelo odio, & inuidie, atq; ad ignominiam eo-
 rum, ideo dico, vt consideremus inuicem in prouocationem
 charitatis , & bonorum operum, hoc est [Miremos por nues-
 tros proximos, para despertarlos , y prouocarlos al amor de
 Dios , y a que hagan buenas obras .] Scitote fratres mei,
 plurimos esse homines, qui inuidia, odio, & mala voluntate
 inci-

58 incitati aliorum peccata venantur inquirentes qualiter, & quo
 modo vivant, ut sic eos coram suis iudicibus aut prælatis accu-
 sent, & si forsitan in bona opinione erant, ut illam amittant. Fa-
 teor quidem hos ad fratrum suorum vitam attendere, sed non
 zelo charitatis, nec ut in viam Dei illos dirigant, imo ut eos ig-
 nominia, ac dedecore afficiant. Isti charitatem, & amorem Dei
 non habent: etenim, ut ait Diuus Ioannes, Qui non diligit pro-
 ximum, quem videt, quomodo Deum, quem non videt po-
 test diligere? Quasi dicat. Communicatio, & conuersatio est 1. Ioan:4:
 causa amoris; si igitur homines, cum quibus conuersamur
 & tractamus non diligimus, multo minus diligemus Deum,
 quem non possumus in hac mortali carne videre, nec cum eo
 visibiliter conuersari. Rursus ut diligamus hominem, qui est
 59 nobis similis in specie viribus naturalibus (naturaliter enim
 inclinamur ad diligendum eos, qui ex nostra sunt specie) id
 facere possumus: at ut diligamus Deum vires supernatura-
 les nobis sunt necessariae: ergo qui non diligit proximum,
 cuius amor sibi naturalis est, multo minus diligit Deum, ad
 cuius amorem viribus supernaturalibus eget. Qui non po-
 test ambulare, minus poterit currere, & qui non potest ascen-
 dere in murum per scalam lapideam, multominus per sca-
 lam ex funibus confectam ascendere poterit: & qui vires non Simile.
 habet ad eleuandum pondus viginti librarum, multo minus
 habebit ad eleuandum pondus quadraginta. Amer proximi,
 si cum amore Dei comparetur, est velut deambulatio planis-
 simus ascensus facilis, & pondus leuissimum, eo quod natura no-
 60 stra nos ad illum inclinat: iuxta id, quod in Ecclesiastico scrip- Eccles:13:
 tum est. Omne animal diligit sibi simile: sic & omnis homo pro-
 ximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis
 homo simili sui sociabitur. Qui igitur proximum, qui est ex pro-
 pria specifica substantia ipsius, non diligit, quomodo diligit eum,
 qui omnes creaturas longissime excellit? Quo circa D. Paulus
 inquit. Consideremus inuicem in prouocatione charitatis, & bono
 rum operum: hoc est ad inuicem nos ipsos in amore Dei, & proxi-
 morum nostrorum prouocemus omni studio curantes, ut se in
 sanctis exercitijs, ac bonis operibus exerceat. Lætare hæc verâ do-
 ctrina ille, qui proximum suum prouocat, ut sibi illatâ iniuriam vî-
 siscatur, & qui alij consiliū præbet, ut suffragiū ferat pro illo, qui

eo dignus non erat , & qui saudorem præbet alicui ad exequendam rem turpem, hic profecto proximum non diligit, quin potius odio prosequitur: nam amor proximi, (vt Diinus Paulus asslerit) in hoc consistit, vt illum prouocet doctrina, & exemplo vitae ad Deum , & proximum diligendum , & se in bonis operibus exerceat. At quoniam vnum ex effectibus charitatis est vnio, & conformitas voluntatis, ideo exhortans nos Sanctus Apostolus ad charitatem admonet , vt conseruemus vniōneim, addens statim , Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam: hoc est omni studio cūremus fratres, nos ipsoſ in vniōne conseruare , omnes vnum Deum, vnam fidem, & vna eadem sacramenta confitentes , & etiam non deserentes collectionem nostram, hoc est, (no hagays vando contra vuestra Iglesia, y congregacion, como lo ha-
zen los scismaticos, y hereges.) Malit etiam prelati deserunt collectionem suam, quando Ecclesijs suis, vt debent non præsidēt, de quibus Apostolus Iudas in sua canonica inquit . Hi sunt, qui segregant se ipsoſ, animales(id est bestiales) spiritum non habentes: atque ita non agunt animalium negotia , sed diuitiarum. Loquitur etiam hic Sanctus Apostolus aduersus eos , qui in spiritualibus necessitatibus proximos suos deserunt, cum possint eis bonis consilijs, & operibus auxiliari. Ideo adiecit. Sed consolantes, supple, inuicem. Animate vos mutuo ad perseuerandum in omni bono tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem, id est quanto ætate proiectiores fu-
ritis, & quanto magis ad mortem, & ad diem in quo rationem Deo ex omni vita vestra reddituri estis, appropinquaueri-
tis, tanto maiori cum feruore, & diligentia vos debetis in bo-
nis operibus charitatis, & amoris erga Deum & proximum exercere. Aliqui sunt & etiam ex Ecclesiasticis, qui in iuuentute sua operibus charitatis vacant, & quanto magis ætate crescunt, tanto amplius refrigescunt. In istis charitas est velut violenta. Alij crescunt in amore Dei, & in his charitas est velut naturalis. Nā(vt inquit Philosophus) motus naturalis quanto ma-
gis accedit ad terminū, magis intenditur: motus autē violētus ē contra. Si lapis ab alto in inferiorē partē mitratur, quanto magis accedit ad suū terminū, tanto velocius tēdit, sed si in altū proiec-
tiatur, quanto magis ascendit tanto magis impetu, & vires ascen-
den-

64 dēdi amittit. (En algunos està la charidad postiza, y como pega
 da cō alfileres o por la grā resistēcia, q; halla en su mala incli-
 nacion, o porque se fuerō poco, a poco resfriando el exercicio
 de las virtudes:) hodie nāq; parū orationis relinquebāt, cras ve-
 ro ali ud parū: hotie nō tantū silentiū, sicut heri habebāt: hodie
 in fundēdis precibus minus tēporis spatijū insumebāt, quā alijs
 diebus, at q; ita cū hēc sancta exercitia minuerint, tandem charita-
 te omnē penitus amiserunt, quia in eis quasi violēta erat: in alijs
 autē est velut naturalis, & hi quanto magis ad terminū suū vide-
 licet ad mortē appropinquāt, tanto amplius in Dei amore cres-
 cunt: de quibus in proverbijs dicitur. Iustorum semita quasi lux
 splendēs. Procedit, & crescit usq; ad perfectam dīc, hoc est virtus
 iustorum in dies magis de bōno in melius crescit donec illis
 65 dies perfecti simus illucescat, in quo nunquā eis sol iustiē occi-
 det, sed semper in diuino conspectu erunt. Et de hoc die inquit
 Sanctus Apostolus. Quanto magis videritis appropinquantē
 dīc (scilicet gloriā) tanto magis vos in amore Dei crescere oportet.
 Quāuis D. Paulus hic cū omnibus loquatur, tamen particu-
 larius cum senibus, & proiectioribus loqui & ad illos sermonē
 suum dirigere videtur, quibus secundū naturę cursum minus tē-
 pus vite, quam pueris & iuuenibus manet. Vellem fratres mei,
 vt intelligeremus rationēm, quare S. Apostolus nos admonet,
 vt quanto magis fuerimus morti propinqui, tanto amplius nos
 in bonis exercitijs ac sanctis operibus exerceamus. Num quid li-
 cet aliquis male vixisset non sufficeret, vt tēpore mortis peccati
 tentiā ad gloriam consequendā ageret, sicut fecit bonus latro? Nō
 66 dubium est secundum catholicā veritatē, quin sufficeret. Qua-
 re ergo nos hortatar Sanctus Apostolus, vt quanto magis ad si-
 nem dierū nostrorū appropinquauerimus, tanto amplius in bo-
 nis operibus occupernur? Vultis scire quare? Ut videlicet bona
 mortem habeamus. Rarissime enim euenire solet, vt quis bona
 morte dies suos finiat, nisi ille, qui bona vitā habuit. (Lo mas or-
 dinario es q; cada uno muere como ha viuido.) Atq; ita melior
 præparatio, & dispositio ad mortē est hoc Sancti Apostoli con-
 filium, vt videlicet quanto minus vita habuerimus tāto magis
 nos in bonis operibus exerceamus. Videbitis homines, qui di-
 cates, & lete, atq; que hilares semper fuerint. Alij vero in arti-
 culo

culo mortis maiorem curam habent diuidendi facultates 67
 ac diuitias inter filios suos , quam poenitentiam agendi , quo-
 niam ipsi totū vitæ tempus insumpserunt in acquirendis
 ad filios diuitijs, imo & ieunabant aliquando, vt eos diuites, ac
 potentes in mundo relinquerent. Isti omnes vt vixerunt infœ
 liciter moriuntur, sui ipsorum obliiti. Idcirco Diuus Augusti-
 nus inquit, hanc esse poenam peccati eorum. Hac animaduersio
 ne punitur peccator , vt moriens obliuiscatur sui , qui viuens
 oblitus est Dei. Ergo o senes quanto magis videritis appropin
 quantem diem , magis liberales vos (vt Apostolus hortatur)
 erga proximos vestros ostendite: cum enim vobis minus vitæ
 tempus maneat , minorem etiam necessitatem thesaurizan-
 di diuitias habetis. Ideo æquum est, vt illas pauperibus com-
 municetis. Si iuuenis diuitias in thesauro reponeret, non tanta 68
 culpa dignus esset, nec insania notaretur, quoniam naturaliter lo-
 quendo plurimum ei vitæ tempus ad viuendū restat; at hominē
 senē diuitias thesaurizare, res quidē abominabilis, & rationi cō-

Cicero in li: traria est. Vnde Tullius in libro de senectute inquit . Avaritia
 de senectute. vero senilis quid sibi velit non intelligo . Percipere non possū,
 quē finē habere possit ille, qui, postquam vixit septuaginta an-
 nos diuitias accumulat, & denuo negotiari incipit, ac si viginti
 quinq; annos natus esset. Et adiecit rationē dicens. Potest enim
 quidquā esse absurdius, quā quō minus viç restat, eo plus viatici
 querere? Supponamus, quod cū aliquis largū iter conficeret , iā
 ei nō deesset plus, quā vnius diei iter ad perueniendū in domū
 suā, & ad huius dūtaxat diei expēsas inter amicos suos nūmos
 mutuatos quereret, & mulos pane, vino, & carne, atq; alijs legu 69
 minibus oneratos præpararet, si hunc aliquis interrogaret, Do-
 mine vt ad domum tuam peruenias vnius diei tantum tibi re-
 stat iter: ibi omnia necessaria tibi ministrabuntur, quare ergo tā
 ta ciborum copia ad tam breue iter te præparas? Quid, obsecro,
 respondere posset nisi insaniam esse , & amentiam tam larga
 prouisione ad tam breue iter se præparare? Maior ergo insania,
 & amentia (inquit Tullius) est illorum senum , qui post sexaginta , aut septuaginta annos ætatis suæ ad vnum duntaxat
 diem itineris hoc est ad vnum, vel ad tres, vt ad plurimū annos
 vitæ tot diuitias, ac tot nūmos accumulat, & tot negotij se impli-
 cant, ac si adhuc eis quinquaginta anni ad viuendum restarent.
 Cuma

70 Cum his ergo peculiariter Sanctus Apostolus loquitur, dum
ait: Quanto magis videritis appropinquantem diem &c.

Mirabile dictu' tā excellens virtus est ipsa charitas, vt suapte
natura in hac vita terminum augmenti non habeat. Ratio, quia
causa, à qua procedit infinitæ virtutis est, nam Spiritus sanctus,
cum patre, & filio unus Deus, & omnipotens est. Deinde quia
subiectum, in quo recipitur, quæ est ipsa voluntas animæ, quo
plus charitatis recipit, eo magis disponitur ad maiorem charita-
tem accipiendam, vt docet Beatus Thomas. Vnde liquido com-
prehenditur, charitatem posse augeri in infinitum. Hanc ob-
causam pulchre Beatus Paulus eam vocat viam dicens. Adhuc
excellentiorem viam vobis ostendo. Et ad Philippenses. Non Ad Phili.3.
quod iam acceperim, aut iam perfectus sim, sequor autē si quo-
modo comprehendam. Satagit ergo fratres, & bonis operibus
incubite, vt charitas vestra in dies magis ac magis crescat.

B. Thom. 2.
2. q. 14. art. 7.

Ad Phili.3.

1. Petri. 4.c:

B. Chrysostomus
Homi. 16. in
Iohannem.

CHRISTIANVS.

Beatus Petrus mirificis verbis docet, quam obliga-
tionem nomen Christianorum ipsis adducat, dicēs.
Nemo vestrū patiatur, vt homicida aut fur, aut ma-
ledicus aut alienorum appetitor: si autem vt Chri-
stianus, non erubescat, glorificet autem Dominum in isto no-
mine. Quomodo autem debeamus glorificare Deum in isto no-
mine Christiano, ipse Dominus Iesus apud Matthæum docuit,
cum dixit. Videant opera vestra bona, & glorificent patrē-
strum, qui in cælis est. Ergo cum per bona opera proximis no-
stris sancta exempla monstramus, Deum glorificamus in isto
nomine, quia tanquam Christiani, hoc est, tanquam Christū
imitantes illa operamur. Sed, heu, heu, quam absurdum est, (vt
B. Chrysostomus inquit) quod medicus, coriarius, textor, &
omnes generatim opifices quisque pro artis suæ professione
pugnat, Christianus autem nullam suæ religionis possit affer-
re rationem: atqui illæ artes neglectæ ad pecuniam datum re-
ferunt, huius autem contemptus animæ detrimentum affert: &
tamen tanta infania, tantaque miseria laboramus, vt in illa om-
nia curam, cogitationemq; adhibeamus, necessaria autem, &
salu-

salutis nostræ munimenta firmissima pro nihilo ducimus, hoc nō
sinit gentibus errorem suum cognoscere, atq; deridere. Nam cū
ipſi omnia faciant, vt dogmatum suorum ignominiam defen-
dant, nos autem veritatis cultores, nec minima quidem ad no-
stra tutanda adhibemus. Idem quoq; S. Doctor super Matthēū
B. Chrys. Ho
mil. 4. operis
imperfetti.
3
air Fidelem non solum ex communione mysterij, sed etiam ex
nouitate vitæ oportet agnoscere. Igitur fidelem non ab his tantū,
quæ ipſe accipit à Deo, sed ab his, quæ obtulerit ipſi Deo, conue-
nit existimare, & vndeque esse notum & manifestum & ab in-
cessu, & ab aspectu, & à veste, & à voce. Nunc vero vnde cunq;
te voluero agnoscere ò peccator, inuenio te à contrarijs prædi-
cari. Si te ex loco scire curauero, in foro te depræchendo vaniſſi-
mis tota dierebus vacantem. Si te à veste considerem, nihil te à
Scenico distare cognoscam: quod si à comitibus, à sermone, à ci-
bo, maior hinc accusationis materia nascitur. Vnde igitur, res-
ponde mihi, fidelem te esse potero cognoscere, cum omnia ista,
quæ diximus contrariam de te ferant sententiam? Et quid dicā,
vtrum fidelis? Nec si homo vere sis, possum euidenter agnoscere,
quando enim, vt taurus superbis, quando in epulas vrsorum
imitaris voratum, cum lupi imitaris rapina: cum irasceris, vt
serpens, & atrocitate Scorpionum percutias, cum subdole insi-
dieris, vt coluber, cum veneno malignitatis armeris vt viperæ,
cum quasi Diabolus ipſe aduersus fratres crudelis bella fulci-
pias: qua ratione in hominū te possum numero collocare, nul-
la in te humanæ cernens signa naturæ? O rem plenam doloris,
& lachrymarum! Fidelis, & cathecumeni distinctionem reperi-
re volebam, sed nec inter homines, & feras, quod sit discriumen
inuenio. Quid enim te appellare debeo? Ferā? Sed ille vno ali-
quo illorum vitio tenetur, tu vero simul in te omnia colligen-
do longe ferarum irrationale, flultumq; transgredieris. An Dia-
bolum te potius appellebā? Sed ille nec pecunias concupiscit
nec tyrannidi ventris obsequitur. Cum igitur in te plurima vi-
tia sint, quam in belluis, ac Dēmonibus responde, quæ fo, vnde
te possum hominem nuncupare? Si vero hominē nequeo, quo-
modo Christianum, & fidelem appellabo? Verum hoc est mul-
to deterrium, quod nec istam animi nostri deformitatem, at-
que feritatem intelligimus. Miranda sunt certe omnia hęc, quæ
hic beatissimus Doctor de miseria nostra loquitus est. Vnde
pater,

5 patet, quam indigne Christiani appellemur: quod etiam san-
ctissimus pater Augustinus confirmat dicens. Ille verus Chri-
stianus est, qui omnibus misericordiam facit, qui nulla omni-
no mouetur iniuria, qui alienum dolorem tanquam proprium
sentit, cuius mensam nullus pauper ignorat, qui coram homi-
nibus ingloriosus habetur, ut coram Deo & Angelis glorietur,
qui terrena contemnit, ut possit habere cælestia qui opprimi
pauperem se præsente non patitur, qui miseris subuenit, qui ad
fletum fletibus prouocatur alienis, quod faciebat. D. Paulus,
cum diceret. *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Vnde etiā
alibi idem Beatus Augustinus inquit. Deprehenderis enim, &

B. Augu. lib.
de vita Chri-
stiani.

6 detegeris Christiane, quando aliud agis, & aliud profiteris, fide-
lis in nomine, & aliud demonstras in opere, non tenens pro-
missionis tuę fidem, modo ingrediens Ecclesiam orationes fun-
dere, post modicum in spectaculis cum hystrionibus impudice
clamare. Quid tibi cum pompis Diaboli, quibus renuntias? Nummi coronati (hoc est, Los cornados) Regni Portugalizæ, li-
cet in se habeant sculptam crucem [Y aquellas cinco quinas] simile.
quæ vulnera quinque Iesu Christi Redemptoris nostri repræ-
sentat, nō ideo plus valoris habet, quin potius ex omnibus mo-
netis, quibus homines vt solent, viliores sunt, ut pote vilissimi
metalli. Sic quam plurimi hominines nō quia Christiani sunt,
& crucem Domini in fronte habent, nec non vulnera Iesu Chri-
sti confitentur, plus valent, si hæc factis non correspondent:
non enim viuunt secundum doctrinam Iesu Christi: confiten-
tes (vt ait B. Apostolus) se nosse Deum, factis autem negant. At
que ita peiores sunt, & viliores metalli, ac deterioris conditio-
nis, quam multi infideles, sicut Beatus Apostolus Petrus testa-
tur dicens. Melius enim erat illis non cognoscere viam iu-
stitez, quam post agnitionem retrosum conuer-
ti ab eo, quod illis traditum est

Ad Tit. 1.c.

2. Petri.

Sancto man-

dato.

304
CIRCUNCISIO
DOMINI NOSTRI
Iesu Christi.

Postquam consummati sunt dies octo , ut circuncidetur puer, vocatum est nomen eius Iesus , inquit sacer Euangelista Lucas.

Lucr. c. 1.

Vobis rationibus nomen olim in circumcisione,
& nunc in sacro baptisme, & non antea imponitur. Prima est, ut ex hoc intelligatur hominem non habere esse, quoique ab originali peccato mundetur, & in Dei gratia, atque amicitia consti-
tuatur: officium enim nominis est significare essentiam hominis, & eius esse, cum autem homo in peccato existit, nihil est, ut
Ad Cor. 13: B. Paulus ad Corinthios scribens testatur dicēs. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Cumq; omnes nascamur filij iræ (ut idē Apostolus in epistola ad Ephesios affirmit) nulli hominum debet nomen imponi, quoique gratuitum esse habeat. Secunda ratio est, quia in sacro baptisme, & olim in circumcisione homines in domo Dei locum obtinent, ante vero minime in baptisma te in Dei militiam ingrediuntur, & tunc libro eius ascribuntur, atque eis merces siue salarium promittitur: & ita quoique in Dei republica incorporentur & incipient esse servi eius, ac ciues sacrosanctæ ipsius Ecclesiæ, nomen habere nequaquam merentur. Quamuis autem Christus Reparator noster ab insta-
ti suæ sanctissimæ conceptionis fuerit gratia, & gloria plenus, noluit tamen, ut sibi nomen imponeretur, nisi in circumcisione, ut per hoc cum hominibus se conformaret. Et tunc vocatū est nōmē eius Iesus. In veteri testamento tres fuerunt viri, qui appellabantur hoc nomine, Iesus, Quidam fuit Iesus filius Iosedech summi sacerdotis, qui templum Salomonis à Chal-dæis dissipatum refecit. Alius fuit Iosue, qui Hebræos in terrā promissionis intromisit. Tertius fuit Iesus filius Sidrach, qui librum

4 brum Ecclesiasticō posuit, in quo cælesti doctrina filios Is-
 rael studiuit. Omnes isti significarunt Iesum Christum verum
 Reparatorem nostrū, qui vero sectatores sui in tenā promis-
 san glorię introduxit, & facro sanctam Ecclesiam ab strage, quā
 in ea Dæmones fecerant, restituit, ac tandem cælestem doctri-
 nam cui sancti Euangeli plenam tanta perfectione, & sanctitas
 docuit. Veram eit tamen, quod aliqui testantur, hoc sacra-
 tissimum nomen, Iesus, Christo Redemptori nostro impositu-
 & illud, quo incliti illi viri appellati fuerunt, non fuisse vniū,
 putant enim, & existimant, quod ad literam de nomine, Iesus,
 Redemptori nostro imposito intelligitur illud Isaiae Prophete,
 Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.
 Atq; ita dicunt, nomen propriū sacratissimi Redemptoris no-
 stri, quod est Iesus, non habere quandam literam quam Hebrei
 vocant, he, vt aperte videre est in titulo crucis, qui hodie Romæ
 in Ecclesia sanctæ crucis apparet, vbi nomen sanctissimum, le-
 sus, scribitur Iesuah. At vero nomen aliorum trium hanc literā
 habet. Itaque non appellantur Iesuah, hoc est Saluator, siue sa-
 lus, sed Iehosuah, id est, Deus saluabit. In quo aperte significa-
 sunt, Iesum Christum Saluatorem nostrum daturum esse salua-
 tionem. Vnde Beatus Augustinus in Meditationibus inquit.
 Quid est Iesus, nisi Saluator? Eigo propter te metipsum esto mi-
 hi Iesus. Noli Domine, holi sic attendere malū meū, vt obliuiscar-
 es bonum tuum. O bone Domine, si ego commisi, vnde me
 damnare potest, tu non amisisti vnde me saluare soles. Magna
 igitur obligationem habemus, vt huic sacratissimo nomini, Je-
 suscum omnibus, quæ significat maxime simus devoti. Sed
 oportet, vt animadueratis id, quod Sponsa in Canticis inquit,
 Oleum effusum nomen tuum. Quemadmodum enī in oleum
 non adhæret rei madefactæ seu aquæ inspersæ, sic hoc sacratissi-
 mū nomen non imprimitur in corde, quod aqua desidericrā,
 & voluptatum carnalium madefactum est. Contendite ergo
 fratres, vt corda vestra sint arida, nec madefiant aqua carnalis, &
 sensualis concupiscentiæ, & statim huic sacratissimo nomini
 nimis dediti, affecti, ac propensi eritis, & corda vestra hoc diui-
 no oleo conspergetur. Hodie adimpletum est, quod B. Apo-
 stolus ad Galatas scribens inquit. Misit Deus filium suum fa-
 cium sub lego, vt eos, qui sublege erant, redimeret. Posset qui-
 Loci Com. V. dem

Vt Galatinus
de arcans ca-
tholicę veri
tatis.

Isai. 62.

B. Aug. in
Meditatio.

Cant. 11:
simile.

Ad Gal. 4:

dem filius Dei nos à duro circuncisionis præcepto eripere, dicens. Nolo pater, ut præceptum circuncisionis amplius sit, sed hic finiatur, & aliud mediū suauius, qualis est sacer baptismus, adhibetur, sed non vult, nisi circuncidi, ut nos ipsos eriperet à circuncisione. Quod perinde fuit, ac si diceret, (Yo me he querido circucidar por todos los hombres, y el dolor, que ellos aná de padecer y sufrir, yo lo he sufrido por ellos,) ipsis autem hominibus suauissimum remedium sacrosancti baptismi reliqui. Atq[ue]

Ad Colos. 2. ita omnes per baptismū circuncisi manemus, ut B. Paulus testatur dicens. In quo & circuncisi estis circuncisione nō manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circūcisione Christi conseptuli ei in baptismo. Vna ex rationibus, quare lex gratiæ appellatur iugū suave, lex vero scripta onus, quod nec Apostoli, nec patres eorum (ut B. Petrus in actibus Apostolorū dixit) portare potuerunt, scilicet faciliter; vna, inquit, ratio est, quia in lege gratiæ contra peccatum tam facile remediū habemus, quia le est sacer baptismus cū in lege veteri præceptū tam difficile, qualis erat circuncisio, Deus hominibus dederit. Quādo aliquis nobilis eques, siue Princeps paternum maioratum hæreditavit, cum videt domū, in qua maiores sui habitarunt antiquo more instructam esse atq[ue] edificatam & nimirū veterascere (Determina de dar vna nueua traça sobre los cimietos dela casa antigua;) nam quia ianua precipua angusta erat, (Y salia a vna calle angosta y lobrega, cierra aquella, y abre otra puerta, q[ue] sale a vna hermosa y ancha plaza, haze vna portada riquissima, y pone allí sus armas; hallo que un quarto estaua para caerse, derribale, y haze otro hermosissimo de nuevo: hallo que las salas de la casa eran antiguas labradas a lo viejo, a lo morisco, haze labores a lo nuevo, a lo Romano. Hallo los aposentos angostos, ensanchalos y haze otros nuevos para huéspedes. Hallo que las ventanas salian al cierço, cierra aquellas, y saca otras al medio dia, y todo esto sobre los cimientos, y paredes fuertes de la antigua casa.)

Ad Hebr. 1. Hoc ergo fecit Dominus ille, de quo Diuus Paulus ait. Qui constituit hæredem yniuersorum. Nam cū antiquam dominum sui maioratus videlicet S[an]tū nagognam iam labentem & ruinam yndiq[ue] minantem reperislet, (Determina de dar vna nueua traça y hazer vna rica casa, que es la sancta Iglesia católica fundada sobre los cimietos de la otra que son los preceptos del

zó del amor de Dios , y del proximo , que eran los fundamentos de la ley antigua , y sobre estos mismos fundamentos fundo la ley de gracia . Hallo la puerta de la casa vieja muy angosta , que solo el pueblo Hebreo entraua por ella que era la circuncision , que a solos los Hebreos obligaua , y era puerta tan estrecha , y penosa que para entrar por ella auian de derramar sangre , todos se descalabruauan al entrar por ella : cerro Iesu Christo heredero vniuersal del padre esta puerta y hizo otra , que sale a la ancha plaçade todo el mundo , que es el Sancto bap-tismo dado por remedio vniuersal de todos los hombres . Por esta puerta pueden entrar quantos quisieren . Derribó todos los quartos de las ceremonias , y sacrificios antiguos y leuato otros , que han de durar hasta la fin del mundo , que son los otros diuinos sacramentos , que instituyo . Puso labores nueuos en esta sancta casa , que son su celestial doctrina , y sus Euangelicos consejos . Abrio ventanas , que miran a medio dia , a la eternidad obrando en los coraçones de los creyentes nueuos deseos del cielo , y de la gloria eterna , y al fin quedo esta casa , y esta ciudad tan renouada , y tan semejante a la del cielo , quedize S. Ioan della .) Vidi ciuitatem Sanctam Hierusalem nouam descendentiem de celo à Deo paratam . Ait Sanctus Apostolus de Apoca. 21: celo descendisse Ecclesiam nostram militarem , quoniam dominis celestibus , quæ inde descenderunt , plena est .

Cum igitur circuncisio olim esset ianua Synagogæ , voluit etiam Dominus per illam introire , & voluit ut sibi , profuso sanguine , sacratissimum nomen , Iesus , imponeretur . Vbi significavit , quod per diffusionem sanguinis sui , & per sacratissimam suam mortem sanctissimum nomen suum exaltandum , & sublimandum erat , sicut B. Apostolus testatur dicens . Christus factus est pro nobis obediens usq; ad mortem , mortem autem crucis , propter quod & Deus exaltauit illum , & dedit illi nomen , quod est super omne nomen , hoc est . Dedit illi virtutem , potestatem , & imperium super omnes potestates , & potestatus creatos , ut in nomine Iesu omnem genu flectatur , cœlestium , terrestrium , & infernorum & omnis lingua confiteatur , quia Dominus noster Iesus Christus in gloria est Deipatris , hoc est . Per suam sacratissimam mortem meauit ut ipse Christus Deus reputatus , & habitus fuisset , & ut ad ipsum gêtes conuerteretur , quarum conuersio cessaret , si ipse nova

Ad Philippi.

moreretur. Nam licet propter unionem hypostaticam quodcumque ex operibus eius fuisset infiniti meriti, non tamē ipsa efficiunt haberent, nisi ipse Dominus morderetur, ut præclare Beatus Thomas docet. Et hoc significant verba illa, quæ idem Do-

B. Th. 3. par.
te. 4. - 8. arti.
1. ad. 2.

Lucæ ultimo

minus apud D. Lucam dixit. Oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Vbi gloriam suam appellat, quod mundus in eum credat, & ei tanquam Deo seruiat, id est. (Llama su gloria el creer el mundo en el, y el adorarle, y seruirle como a Dios:) reputat enim clementissimus Iesus in gloriam suam, ut homines per veram viam incedant, qua æternam gloriam consequantur. Hoc tam admirabile medium, quod diuina sapientia ad conuertendum mundum, & ad suam obedientiam attrahendum elegit, Philosophi Gentiles stultitiam, & insaniam existimavunt, sicut Beatus Apostolus ad Corinthios scribens 14

r. Ad Cor.
1. c.

asseuerat, vbi sic ait. Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam; ipsis autem vocatis Iudæis, atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Nam si hic essent nunc duo aduersi, & contrarij exercitus, & Dux alterius pro medio ad superandum hostem sumeret, se ipsum ac suos milites manibus inimicorum interficiendos tradere, & hoc modo vieti, & interfici existimarent se victores euasuros; hoc profecto mundus insaniam reputaret. His igitur medijs, quæ mundus amemtiam esse existimaret, si aliquis Dux illis vteretur, elegit Dominus ad omnem mundum superandum, & de facto illum superauit: etenim morte sua, ac suorum, Ecclesiam militantem plantauit, vbi verus cultus suæ diuinæ maiestatis existit, per quem cælestis beatitudo comparatur. Ut igitur Christus Salvator nosler hos sacratissimos mortis suæ effectus significaret, voluit, vt in Circuncisione sua sanguinem profundendo sacratissimum nomen, Iesus, sibi imponeretur. Triplicem legimus in scriptura Circuncisionem, scilicet Abrahæ, Sichimitatum, & Christi Redemptoris nostri: & unaquæque earum peculiare fortitatem efficitur: nam circuncisio Abrahæ fuit signum distinctionis inter populum Dei, & populum gentium, & manifestatum iustitiae, & fidei Abrahæ, vt B. Paulus ad Romanos scribens docet, cum ait. Abrahæ signum accepit circumcisionis signaculum iustitiae fidei, quæ est in præputio. Vocat Sanctus

Ad Rom. 4.

Apo-

16 Apostolus circuncisionem Abrahę signum, & hoc duobus modis: primo ait, quod accepit signū circuncisionis: vbi cōstructio est intransīua, idest, accepit circuncisionē, quę erat signum, scilicet distinctiū inter populū Dei, & populū Gentilicū secū dū id, quod in facro *Genes̄is* libro scribitur, vbi de circūcisione loquens ait Deus. Et erit signū pacti inter me, & vos. Erat etiam circuncisio signaculū iustitię fidei, quę erat in prēputio, hoc est; circuncisio erat manifestatiua iustitię quę data est Abrahę virtute fidei, antequā circuncideretur. Non solum vult Deus, vt homo sit amicus eius in secreto, sed vult vt in exteriori ostendat hanc amicitiam, [Y que en lo exterior se honre de ser su fieruo.] Ideo B. Paulus ad Romanos scribens inquit. Corde creditur ad *Ad Rom. 10.*

iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Cōtinget aliquando, vt quis occultet fidē non odio Christi, sed timore humano, sicut fecit B. Petrus, quando abnegauit Dominum ore tenus, retinebat tamē in corde fidem; at quia ore tantū negauit, peccauit mortaliter, quia non confessus est ore quod corde credebat. Vn de B. Gregorius in homilia Apostolorū de eo ait. Dum mori timuit, vitā negauit. O quot sunt, qui prefererūt Christū, quo usque sele eis aliqua offert occasio vitā, aut diuitias amittendi, & tunc faciunt, quod Petrus fecit. Longe aliter fecit Abrahā, qui cum accepisset signum iustitię, in omnibus se exhibebat sicut minister Dei, usque adeo vt prēcipiente Deo immolarit filiū suum. Hoc est, quod cęlestis magister apud Matthēū docet, vbi *Matth. 10.*

ait Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, animam autē non possunt occidere. Et glossa D. Hieronimi super Isaiam ait, quod quando S. Isaías Propheta plorabat dicens: vñ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, ideo plorabat quia à Dominō punitus fuerat, eo quod Regem Oziam, quando usurpauit sacerdotis officium, non reprobaverat: valde enim Dominus irascitur in suos, quando necessitatis tempore pro ipso vexillum non erigunt. Oportet ergo nos Patriarcham Abraham imitari, qui non solum corde, sed etiam opere se altissimi Dei ministrum exhibuit. *Iaie. 6.*

Alia fuit circūcisio, quę refertur in *Genes̄i*, vbi dicitur, quod cum Emor Rex Sichimilitarū magnō desiderio afficeretur, vt filius suus Dinā filiam Iacob vxorē duceret, obtulit filiis Iacob quidquid postularent, ipsi autem Sichem Regi dixerunt vt illa, *Gene. 34:*

ac filius eius cum omnibus ciuibus vrbis se circumcidenter.¹⁹
 Rex vero sic ad populum suum locutus est. Si circuncidamus
 masculos nostros, ritum gentis imitantes, & substantia eorum,
 & pecora eorum, & cuncta, que possident, nostra erunt: atque ita
 omnium animis, & voluntatibus attractis propter temporale
 lucrum, & quia opes, ac diuitias Iacob possidere putabant, si
 se ipsos circumcidenter, tandem id facere decreuerunt. Porro
 tertio die quando grauissimus vulnerum dolor est Simeon, &
 Leui urbem ingressi sunt, & omnes nouiter circuncisos, in vili-
 tatem ignominiae illatae a Sicheim Dinæ sorori suæ, crudeli
 interacione necarunt. Circuncisio tunc actus religionis erat,
 sicut & nunc sacer baptismus. Sichimitæ circunciderunt se,
 & vere religionivnius Dei non propter eius honorem, sed præ-
 mio temporali, quod expectabant commoti se ipsos obligauit.²⁰
 dicentes, se futuros esse dominos diuitiarum Patriarchæ Iacob
 & filiorum eius si eos in circumcisione imitarentur. O popu-
 le Christiane, o status Ecclesiastice heu quoniam hodie sacris ordinibus
 initiantur, non propter Sacerdotalis status deuotionem, sed
 quia postquam sacros ordines habuerint, canonicatum, vel aliquod
 pingue beneficium, quo in mundo triumphent, consequentur.
 Vix illis, qui se Deo consecrant, & obedientiam suo prælato pro-
 mittunt, ac votum solemne continentia volunt, non propter
 honorem altissimi Dei, nec ut magis quiete, & maiori tranquili-
 tate suæ conscientia illi seruant, sed propter temporale bo-
 num, vel potius lucrum, quod ex sacris ordinibus consecutu-
 ros esse expectant. Hoc idem faciunt plurimi commendatarij
 D. Ioannis. Quid hinc succedit? Prosesto id, quod Sichimitis²¹
 euenit; nam circumcisionis perditionis, ac mortis causa fuit. Sic
 ijs, qui præcipue propter hunc finem sacris ordinibus initian-
 tur, omnia in malum vertuntur, sicut finis eorum malus est.
 Quid igitur remedij? Propositum mutare, & diuitijs bene uti
 oportet, ipsas pauperibus communicando, & sacrum statum ma-
 xima cordis puritate, & munditia exercendo. Tertia circum-
 cisio est, quam refert sacrum hodiernum Euangelium, scilicet
 Christi Redemptoris nostri. Debuit enim (ut inquit Beatus
 Apostolus ad Hebreos scribens) per omnia fratribus assimila-
 ri, ut misericors fieret. Præter has circumcisiones extat alia spi-
 ritualis, de qua in Deuteronomio dicitur. Circuncidite præ-

22 putia cordis vestri. Licet autem circuncisio carnalis iam sit eua
cuata, non tamen hæc spiritualis, de qua inquit Beatus Paulus, Ad Rom. 2.
circuncisio cordis in spiritu, non litera, cuius laus non ex ho-
minibus, sed ex Deo est.

Circuncisio Domini.

ET vocatum est nōmē eius Iesu. Hoc sacratissimum nōmē
Iesu est perfectissimum, atque integrum Iesu Christi Re-
paratoris nostri exemplar, id est (Este nombre sacratissimo Ie-
sus es vn retrato de Christo, perfecto, y entero conforme a su
calidad.) In Hebræo autem sic scribitur Iehosua, atq; in eo con-
tinetur literæ, ex quibus componitur nōmē Dei, quod vocat
quatuor literarum, vltra quas habet etiam alias duas: nōmē vero
Dei quatuor literarū, quod in hoc sacratissimo nomine includi-
23 tur, nunquā profertur, vel quia omnes literæ eius vocales sunt,
vel quia modus sonitus eius nescitur, vel propter religionē, &
respectum, quē Deo debemus, vel quia, vt aliqui existimant, no-
men illud, & literæ faciunt signū, quo mutus qui loqui nō
potest, aut quicunq; alijs, qui loqui non audet, suū affectum ex-
primit, id est (con q̄ significa su affecto, y mudez con vn sonido
rudo, y desatado, y q̄ no haze figura, q̄ llamamos en Latin interie-
cio, q̄ es vna voz tosca y como si dixessemos sin rostro, y sin fa-
ciones, ni miébros:) voluit enim Deus dare hominibus pro no-
mine suo signum, & sonitū nostræ (vt ita dicā) muditatis, vt in-
de intelligamus aperte, quod Deū nō potest capere intellectus,
aut lingua humana, id est [que no cabe Dios ni en el entendimien-
to, ni en la lengua humana, y que el verdadero nombrar-
24 le es confessarse la criatura por muda todas las veces, que le
quisiere nombrar, y que el embarazo de nuestra lengua, y el
silencio nuestro, quando nos leuantamos a el es su nombrie, y
loor .] Itaque nomen illud quatuor literarum, nōmē est
ineffabile, & quod non profertur. Sed quamvis in se non pro-
fertur habet tamen apertam pronunciationem, & sonitum for-
matum, atq; significationē expressam in sacratissimo nomine,
Iesu, idque propter duas literas, quæ ei adduntur: (para que
acontezca en el nombre lo mesmo que passó en Christo, y para
que sea (como diximos) retrato el nombre del ser. Porque por
la misma manera en la persona de Christo se junta la divinidad

cō el alma, y con la carne del hōbre, y la palabra diuina, que no 25
 se leya iunta con estas dos letras se lee, y sale a luz lo escondido
 hecho conuersable, y sensible, y es Christo vn Iesus, esto es vn
 ayuntamiento de lo diuino, y humano de lo que no se pronun-
 cia, y de lo que se puede pronunciar, y es causa que se pronúcie
 lo que se junta con ello. Significa este sacratissimo nombre Ie-
 sus Saluacion o salud. Voluit autem cælestis Reparator noster
 sumere pro nomine proprio salutem, quæ est Iesus: nam sa-
 lus non est vnum dntaxat bonum, sed quædam bonorum
 vniuersalitas. In salute enim sunt vires, velocitas motus, ele-
 gantia formæ, idest (El bien parecer) locutio grata, discursus
 integer rationis, atque bonum exercitium omnium partium, &
 omnium operum hominis, (El bien oy, el buen veer, el buen
 gustar, y el bien sentir. Por manera que salud es vna preñez 26
 de todos los bienes; y assi porque Christo es verdadera preñez
 de todos los bienes por esto este nombre Iesus es el que mas le
 conuiene.) Sicut enim ipse in diuinitate sua est idea, thesaurus,
 ac fons omnium bonorum: ita secundum humanitatem habet
 omnia reparamenta, & omnia medicamina, atq; omnes salutes,
 que omnibus necessariæ sunt, atq; ita est bonum, ac salus vniuer-
 salis, non solum quia omnibus benefacit, & quia in se salutē ha-
 bet, que ad omnia mala expellenda necessaria est, sed etiam quia
 in unoquocq; suorū omnia bona, atq; omnes salutes operatur:
 (Y para cada uno de los suyos es Iesus de innumerables mane-
 ras.) Nam licet inter iustos sint gradus tum in gratia, quā Deus
 illis communicat, tum in prēmio, quo illos in gloria condeco-
 rabit, tamen nullus eorum est, qui mediante Iesu Christo non 27
 habeat non solum omnia reparamenta, que necessaria sunt, vt à
 malo liberetur, sed etiā omnia bona, que ei opus sunt, vt diues
 perfecte fiat, nullus, inquā, eorum est, cui tandem Dominus Iesus
 perfectam salutē in omnibus ipsorum potentissimā animę, quā
 corporis nō præbeat. Deniq; in quolibet eorum omnes salutes
 operatur, quas in omnibus efficit, (idest En cada uno de los ha-
 ze todas las saludes que en todos) mundificans à culpa, à tyran-
 nica seruitute Diaboli liberans, libertatem præbens, redimens
 ab inferno, gratia induens, suum spiritum cōmunicans, ac deni
 que sensus, & corpus resuscitans, & glorificans. Has autem plu-
 rimas salutes, quas Christus Dominus in quolibet suorū opera-
 tur,

28tūr, & vniuersalem copiam salutis, quam in se habet, per pulchre
 Regius Propheta describit in illo versiculo. Tecū principiū in die
 virtutis tuę: in splendoribus sanctorum ex vtero ante lucifērum genui te. Qui quidem versulus sic legi potest. Populus
 tuus nobilitates in die illa exercitus nobilitates in splendoribus sanctorum, quia plus quam venter, & plusquam aurora
 est inter os Natiuitatis tuę. Quasidicat quod in die, qui lucescet, quando nox huius sæculi obscurissimi finietur in die,
 inquam, qui vere dies est, & noctem non habebit, quia in eo
 veritas enitescet, atque ita erit dies splendorum sanctissimorum, quoniam splendor iustorum, qui nunc in eorum peccatore absconditur, tunc in lucem prodibit, & publice se mani-
 festabit, & splendebit eis per oculos, per faciem, ac per omnes
 corporis sensus: in illo ergo die, qui vere dies est, hoc est, dies
 vniuersalis Resurrectionis totus populus Christi erunt nobili-
 tates. Vocab autem populum Christi iustos tantummodo: etenim in sacra scriptura iusti tantummodo populus Dei appellatur
 quamuis Christus sit vniuersalis omnium rerum Dominus. Eosdē
 vero, quos populus vocat hic S. David, postea nuncupat exerci-
 tū: non quia ipsi Christū Dominū potentē faciant, sicut milites
 terrenos Reges potentes efficiunt, sed quia sunt probatio magna,
 atq; ingētis potestatis Iesu Christi, & hoc omnes simul, & vnu-
 quisq; per se: potestatis, inquā, virtutis, & efficacij sui spiritus,
 & virium suarum manuum innincibiliū, quibus eos ab ultima
 miseria in eternę vitę felicitatem auocavit. Hic ergo populus,
 & lucidus Christi exercitus est (inquit) nobilitates; quilibet nā.
 30 que eorū est nō vna tantū nobilitas sed plurimę nobilitates, nō
 vna salus sed plurimae salutes propter innumerabiles salutes,
 quas Christus in eis per infinitā nobilitatē suā ponit, & opera-
 tur, eos salute circundās, (y levantādo por todas sus almenas de
 llos señal de victoria: Lo qual puede biē hazer Iesu Christo por
 lo q se sigue: y es, q tiene ensi rocio de su nacimiento, mas q vien-
 tre, y mas que aurora.) Ros vocab efficaciam Christi, & vim spiri-
 tus, que p̄ebet, que in diuinis literis nomen aquae habere solet:
 (y llamale rocio de naciēto, porq haze cō el q nazca los suyos
 a la buena, y dichosa vida: y llamale su naciēto porq lo haze
 el, y porq naciēdo ellos en el, el tambien nace en ellos. Y dize mas
 que vientre, y mas que aurora) ad significandam efficaciam

& copiam huius coris: la efficacia, como diciendo, que con el 31
ocio de Iesus, que en si tiene saca los suyos a luz de vida biena-
uenturada muy mas presto, y muy mas cierto, que sale el Sol a
la aurora, o que nace el parto maduro del vientre lleno. Y la co-
piadesta manera, que tiene Christo en si mas ocio de Iesus pa-
raserlo, que quanto llueve por las mañanas el cielo, y quanto
embian las fuentes, y sus manantiales, que son como vientre
donde se conciben, y de donde salen las aguas.]

*Est etiā obseruandū, quod salus est bonum consistens in pro-
portione, & harmonia rerū differētiū, & est veluti cōcina mu-
sica, quā inter se humores corporis efficiunt. Hoc igitur idē est
officium Christi Redēptoris nostri: & hec est alia ratio ob quā
vocatur Iesus: non solum secundum diuinitatem est har-
monia, & proportio omnium rerum, verū etiā secundū humani 32
tatem est quedā musica, & (vt ita dicam) correspondentia om-
nium partium mundi. Atque Diuus Paulus de illo ad Colos-
senses scribens inquit. Quia cōplacuit per eum reconciliari om-
nia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in
terris, siue quæ in cœlis sunt. Et alibi idem Ap̄pololus inquit.*

*Ad Colos.
c.1.*

Ad Ephe. 2.

Psalms. 117.

Simile.

*Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnu & mediū parietē ma-
ceriq; soluens inimicitias in carne sua. Vbi aperte fatetur Diuus
Paulus, Christum Dominū abstulisse diuisionem, qua Deus, &
homo disiuncti erant, & ipsi homines inter se, videlicet Gentil-
es, & Iudei: & ex his duobus fecit vnu. Ideoq; in psalmo dici-
tur. Lapis angularis positus in capite anguli: ipse enim est pax
omnium, quæ inter se differunt, & nodus siue vinculum li-
gans visibile cum inuisibili, & est ille, qui componit, & concin-
nat in nobis sensum, & rationem, & est dulcissima melodia
cuius sacratissimo sonitu id, quod turbatum erat, quietatur,
& componitur: atque ita Christus ineffabili veritate Iesus ap-
pellatur. Dicitur etiam Iesus, ac salus, vt ex hoc nomine intelli-
gamus, quale est propriū eius opus, & quid in nobis efficit, hoc
est, vt intelligamus in quo cōsistit bonū, sanctitas ac iustitia no-
stra, & quid ab eo petere, & sperare debemus ipsum nobis datu-
rum: nam sicut salus ægroti non cōsistit in his, quæ extrin-
secus ei ad refrigerandum applicantur, nec in epithymis, quæ
in corde ponuntur, nec in diligētia quæ adhibetur ab his, qui ip-
sum diligunt in curatione eius, sed cōsistit in hoc, quod qualita-
tes,*

tes, & humores eius, quæ intra corpus ipsius ordinè excedebat,
 debito temperamento reducantur, &c. ut eportet, intus tempe-
 retur. Quod si hoc remedium inter cibis & secretioribus cor-
 poris partibus applicetur, statim quod extrinsecus apparet,
 absq; eo quod aliquid amplius applicetur, tēperabitur, & ad an-
 tiquū bonū colore in reducetur. Sic Christus Dominus salus est,
 quia bonū, quod in nobis efficit, est in illarū huius salutis, quam
 modo depinximus. (y no de sola apatēcia, ni que toca solamēte
 en la sobre haz,) sed est bonū secretū, & in venis infusum, atq;
 in anima immersum, & inclusum. Qua propter optime San-
 ctus Isaías Propheta ait. Exulta, & lauda habitatio S̄iō, quia mag-
 nus in medio tui Sanctus Israel. Non est circum circa te, sed in-
 tra te, & intraviscera, ac medullas tuas & in interiori cordis
 tui, & in centro animæ tuæ. In medio tui, inquit: quoniam pro-
 priū opus Christi est esse salutē, hoc est componere partes secre-
 tiores animæ in trā se, & cū Deo, & cōponere humores, & incli-
 nations, atq; extingue in ea secretū, & radicatum ignē passio-
 num eius: nā componere corpus extrinsecus, & faciem fucare,
 hoc est exercere se aliquē in his exterioribus cærimonij, ieju-
 nare, flagellare se, vigilare, cum alijs quæ adhuc pertinet, licet, in
 quam, hęc omnia sancta sint, si in Deum ordinentur, & propter
 ipsum hant (tū propter bonum exemplū, quod ex illis recipiunt
 hi, qui ea contemplantur, tum quia disponunt animam, eam
 quæ dirigunt in hanc secretam salutem, & iustitiam, de qua lo-
 quimur) tamen formalis, ac pura sanctitas, & illa, quam pro-
 prie in nobis Christus operatur non consistit in his: opus enim
 Christi est salus, quæ consistit in concordia humorum interio-
 rum: (y estas cosas son medicinas, y refrigerantes, o fomentacio-
 nes de fuera, que se encaminan, y endereçan para aquella salud,
 mas no son la misma salud.) Idcirco quamvis aliquis in ieju-
 nij magnos progressus faciat; & silentium obseruet, corpus
 cilicij affligat, per gelū nudis pedibus incedat, in vietu, & vē-
 stitu sit pauperrimus, si tamen cum his omnibus intra cor-
 eius passiones ebulliant, si adhuc vetus homo in eo vivit, si
 inanigloria inflatur, si cupiditate ardescit, & in eo regnat ira, si
 denique inuidie, odia, atq; emulationes in ipsum dominantur,
 licet sibi videatur plurimum in his omnibus exercitijs exte-
 rioribus, quæ iam retulimus; profuisse, credat, iano & pro-
 certo.

Gal. 12.

certo habeat, se ad salutem, qui est Iesus Christus non perue-
 nisse, & sciat atque intelligat, neminem, qui hanc salutem non
 fuerit integre consecutus in cælestes sedes ingressurum, nec
 Ad Hebr. 11. altissimum Deum visurum esse in æternum, sicut beatus Apo-
 stolus ad Hebræos scribens testatur his verbis. Pace in sequi-
 mini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit
 Deum. Quo circa quilibet nostrum animaduertat, & vigilet, at-
 que animum fortem concipiatur, (y puestos los ojos en este blan-
 co, de que tratamos esperando en Iesus alargue el passo a Iesus
 y pidale a la salud, que le sea salud, y por esto suspiré y llore no
 se olvidando de los otros sanctos exteriores exercicios.) Itaque
 Iesus est salus, & salus est iustitia secreta, & compositio animæ,
 quæ vbi primum in anima predominatur, statim ipsa de se ra-
 dios emittit, qui exterius enitescunt, & omnes motus, atq; exer-
 citia corporis componunt, & pulchritudine exornant: & quæ
 admodum mendacium est, & error reprobare, & indignas pre-
 mio reputare has obseruantias exteriores: sic etiam est fraus, &
 deceptio cogitare illas ipsas esse puram & integrum animæ no-
 stræ salutē, atq; iustitiam, quæ formaliter nos Deo gratos, & ama-
 biles reddit: hęc nāq; proprie est Iesus, hoc est salus, quæ directe
 intra nos ipsos, & non sine nobis id efficit. Et nō vocatur Iesus,
 eo quod ipse hāc salutē duntaxat operetur, sed quia ille met est
 salus: nam licet verū sit, quod Christus in illis, quos sanctificat
 salutē, & iustitiam per medium gratię operetur, tamen sine hoc
 ipse met per mediū sui spiritus cū anima nostra se coniungit, &
 iungēdo se ei, illā sanā reddit & pulchritudine cōdecorat, & ipsa
 met gratia, quā in anima operatur est veluti splendor, qui in ea ex 39
 sua amabili presentia resultat. Obeata salus! O Iesus dulcissime,
 & omni desiderio dignissime, vtinā me iā te integre superatū
 viderē; vtinā animā meā, & cor meū iā penetrares, ac me totū ab
 omni scoria purificares! O vtinā iam non essem, qui sum, nec in
 me aliquid prēter te esset. O Domine nihil in me video, quod
 non sit odio, & contēptu dignū: omne fere, quod ex me oritur
 incredibiles sunt miserię, imperfectiones, & malitię, atq; vt in
 libro Iob dicitur, Sicut ceruus desiderat vmbra, & sicut merce-
 narius prēstolatur finem operis sui: sic & ego habui menses va-
 cuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi: si dormiero, di-
 cā. Quando consurgā? Et rursum expectabo vesperā, & replebor
 do-

40 doloribus vsq; ad tenebras. Induta est caro mea putredine, &
 sordibus pulueris cutis mea aruit. Dies mei velocius transie-
 runt, quam à texente tela succiditur, & consumpti sunt abs-
 que vlla spe. Memento, quod ventus est vita mea, & non
 reuertetur oculus meus, vt videat bona, nec aspiciet me visus
 hominis. Oculi tui in me, & non subsistam Hoc est. Quo-
 tidie in me nouos sentio dolores, & oppressiones, & cum ex-
 pecto illorum finem, plurimos menses vacuos, & plurimas
 noctes dolore plenas enumeraui: & quando venit somnus
 fere semper dico, vtinam iam mihi elucesceret, id est (O si
 ya amaneceeria mi mañana, y quando me leuanto, y veo, que
 no me amanece deseo la tarde, y nunca veo que me viene
 este bien.) Induta & operata est caro mea corruptione miseri-
 rabili. Video Domine dies meos transisse, (y que han bolo-
 do mas que buela la lançadera en la tela:) video illos fere con-
 sumptos, & finitos, sed tamen salutem meam ô Domine non vi-
 deo, quod si ipsi finiuntur, finitur & cum eis spes mea. Memen-
 to Domine, vitam meam esse instar aeris velocissimi, (y que si
 passo sin alcançar este bien no bolueran jamas mis ojos a ver-
 le.) Si morior sine te, non me otio, & tranquillitate boni frui vi-
 debunt, & tui oculi, si eos in me dirigis non videbunt rem, quæ
 sit visu digna. Ego Domine me contemno, me ipso spolio, me
 fugio, me abhorreo vt cum in me nihil meum sit, tu sis meum
 esse, meum viuere, mea salus, meus Iesus, tu, inquam, solus sis in
 me omnia.

Circuncisio Domini.

42 **C**Vm superius agitur de nomine Ichoua, potest etiam dici
 secundum aliorum sententiam, quod hoc nomen non pro-
 nuntiabatur à Iudeis, nisi tantummodo in sanctuario in die ie-
 junij sanctificationis: vt tradit Rabi Moyses AEgyptius, tunc
 que etiam à solo summo sacerdote, cum populo benediceret.
 Ineffabile quippe esse nomen Ichoua affirmabant Hebrei. Nō
 quod iuxta vocem ipsam proferri nequeat ipsum nomen, quā-
 doquidē à summo pontifice pronuntiabatur, & que vt scrip-
 tum est, facile potest proferri, si literæ ipsæ cum apicibus ac pū-
 stis legantur: ionat enim Ichoua. Sed ideo ineffabile dicitur,
 quia cum omnia alia Deinomina ab effectibus deriuata sint,
 illi

æquiue-

equiuocēq; (vt aiunt) significent, & ad creaturas referantur: At 43
 sacrosanctum Dei nomē, tetragrammaton, Ichoua (cui vel ipsis
 Hebreis testibus deriuatio nota nescitur, neq; ipsum cum alio
 participat) vni tantum Dei essentię, atq; substantię significādę,
 confabricatum est: ita quod nulla creatura cum illo in significa-
 tione communicat. Nōmen verō Dei, El, quod septuaginta in-
 terpretes Deum: Aquila verō fortē: Vulgatus non nūnquam
 Deum, non nūnquam fortē interpretati sunt; & quod nos ex
 celum dicimus, & robustum, & sufficientem ad omnia perpe-
 tranda: aliaq; his similia Dei nomina per collationem utique ad
 creaturas concinnata sunt, illisque ex parte aliquando tribun-
 tur. Sunt etenim, (vt inquit Beatus Paulus) qui dicantur Dij,
 siue in cælo siue in terra: siquidem sunt Dij multi, & Domi-
 ni multi. Quia ergo, Deus trinus, & unus, qui omnino ineffa-
 bilis est, & incomprehensibilis, per hoc nomen Ichoua signifi-
 catur. Ideo nomen ipsum, ineffabile esse dixerunt. Quoad my-
 sterij igitur significatum, non quo ad vocem, ineffabile est, ita
 namque Diuinam essentiam per semet existentem significat,
 vt cum simplicissima ipsius vnitate, & diuinarum personarum
 trinitatem, & aeternam earum distinctionem, originem, produ-
 ctionemque insinuare dicatur.

Circuncisio Domini.

ET vocatum est nomen eius Iesus. Iesus (vt ait Eusebius Ce-
 sariensis) idē est, quod salutare Dei. (Y assi quādo al sobera
 no Iesus lo exprimierō en la cruz, por la boca echaua perdō de
 peccados,) per oculos profundebat lachrymas, per manus vero, 45
 ac pedes, & per latus effundebat sanguinē, quo sanctissimis sacra
 mentis ad salutē animarū virtutē tribuit, deniq; per omnes par-
 tes ab eo salus, & remediu exibat. Alius autē interpres inquit,
 pro salutare Dei, transferri posse, Deus de Deo, hoc est, hic, qui
 salutē dedit mundo, eterni patris filius est, & Deus, sicut ipse pa-
 ter, qui ad hoc fuit missus à patre. Et pro isto Saluatorē suspiria
 mittebant antiqui patres vehementissima cordium suorum
 afflictione, vt ex Prophetarum scripturis patet. Atque ita
 quando Regi Ezechiē mors nuntiata fuit, ipse suspirans dixit.
 Non videbo Deum in terra viuentium. Terribiliter viuentū vocavit
 ibi terrā Iudeę, inquā Deus, humana carne induitus vénit & pro
 illo

46 illo suspirabat ibi dicens. Nunc quid moriar absque eo, quod
in hac terra tantum bonum videam? Et septuaginta interpretes
sic vertunt. Et dixit. Non iam, non iam, non video salutare
Dei! In qua verborum repetitione denotatur ingens desiderium,
quo bonus ille Rex hanc caelestem salutem videre cupiebat. O
magnam confusionem hominibus huius temporis, qui cum
iam hoc summum bonum in manibus habeant, & quotidie il-
lo frui possint, tam parvum ex tanta opportunitate commo-
dum eliciunt! [Exprimose por nuestra salud en la cruz, y te-
nemos los diuinos sacramentos como estanques llenos de gra-
cia, y sanctificacion, que mano de aquella preciosissima fuente
y por nuestra floxedad, y tibiaezza no nos lavamos, y bañamos
en ellos, y asi andamos tan immundos, como si no tuviessen-

47 mos remedio para lauarnos.] O peruersi peccatores utinam scis
retis, quantum malum sit, vos esse in peccato! Notate obsecro
Beatum Ioannem in Apocalypsi dicere, quod agnus iratus
erit contra peccatores, & ipsi montibus dicent. Cadite super
nos, & abscondite nos ab ira agni. Et Propheta Hieremias ait.
Facta est terra in desolationem a facie ire columbae. Vbi sig-
nificatur, quantum scelus, & flagitium sit peccatorum, & quam
digni supplicio sunt, siquidem ille, qui agnus, & columba est;
aduersus eos iram habet, hoc est, ille, qui infinitae clementiae, &
pietatis est, ira in peccatores excandescit.

Hier. 15.

Circuncisio Domini.

QUæritur quando circuncisio data fuit in signum, cur non
48 fuit in parte manifestiori precepta. Respôdetur id suis-
se, vt hinc colligamus, iustificationes nostras, quo secretiores
existunt, eo tutiores esse. Deoq; magis acceptas, & maiori in pre-
tio habitas. Vult enim Deus, vt, cū ipse solus sit bonorum ope-
rū retributor, propter se tantum fiant, & non propter homines.
Veruntamen mutilum erat medicamen illud antiqui legis, eo
quod tantum viris, non mulieribus salutem dabant. Saluabantur
autem pueri fide parentum vt Magister afferit. At baptismus
sacer vniuersalis medela est, vtrumque sexum amplectens,
& omnes filios Dei constituit. Apostolo sic contestante: Quot
quot baptizati estis Christum induistis. Quod perinde est,
ac si dicat; tam efficax est sacramentum hoc, vt qui sancti
baptisi

B. Hiero. in
quâdâ Epist.
deverâ cir-
cuncisio ap
Tom. 4.Magister li
4. dist. 1.

Ad Gal. 3.

320 Circuncisio Domini

baptismatis vnda abluitur, Christi Iesu meritis participet, & 49
 sicut quondam Jacob veste fratri sui indutus, à patre benedi-
 citionem accepit, ita qui baptizatus fuerit; nisi obicem ponat,
 gratia Saluatoris coopertus euadit: & ita decorus & speciosus ef-
 ficitur coram patre cælesti, vt voce alacri clamet: Ecce odor filij
 mei, sicut odor agri pleni. O quam plena omnium charismatum
 donis anima nostra ex illo sacro fonte exit. Lepra Naaman in
 Iordanem disparuit, & adeo mundus factus est, postquam iubens
 te Eliseo, ille se lauir, vt caro eius refloruerit tanquam caro pue-
 ri. Quæ omnia sacri baptismi figuram adumbrabant. Tandem
 asserendum est, baptizatos ne dum gratiam accipere, sed virtu-
 tum copiam: Ideo Beatus Paulus ad Titum ait: saluos nos fe-
 cit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus san-
 ctæ, quem effudit in nos abuadè. Glosa, id est, ad remissionem 50
 peccatorum & copiam virtutum, de quo est videre Beatū Tho-

B. Thom. 3. p. q. 3, art. 4: Summopere etiam notandum est, quod baptismus adeo
 euacuavit circuncisionem illam carnis, vt incunctanter Apo-
 stolus dicat. Si circuncidamini, nihil Christus profuit vobis.
 Mirares, quæ ante a salubris erat, & originale peccatiū celebat;
 nunc facta est lethalis, & nocua, postquam sanctum Euā
 gelium clarescere cœpit, & per Apostolos vbiq; terrarum illu-
 xit. Sane circuncisio illa signaculū fiduci erat populo Dei, Apo-
 stolo teste, & ob id præparatoria fuit ad sanctum baptismum.

Ad Rom. 4. Veniente autem luce, vmbra effugata est: Imo omnia illis in fi-
 gura contingebant. Iam igitur veritas, & gratia per Iesum Chri-
 stum facta est. Quandoquidem vni in illa circuncisione aufer-
 batur pellicula illa carnis, sic per baptismum expollatur ho- 51
 mo à carnali conuersatione, vt per quam doceat Beatus
 Thomas.

Quod vero cultro lapideo siebat, ex Domini instituto factū
 est, quamvis Sephora vxor Moy si acutissima petra filium suū
 circunciderit, nam Dominus Iosue dixit, Fac tibi cultellos lapi-
 deos, & circuncide filios Israel. In quo facto id sacramentum late-
 bat, circuncisionem spiritualem scilicet faciendam esse per Ie-
 sum Christum Salvatorem nostrum. Quippe qui merito ab
 Apostolo petravocatur. Itaq; Salvator abstulit circuncisionem
 carnalem, & ihuexit nobis alteram spiritualem. Quæ profecto
 etiam populum illum coarctabat. De hac spirituali circuncisio-
 ne,

Gene. 17.

4. Reg. 5.

Ad Titū 3.

B. Thom. 3. p. q. 3, art. 4:

Ad Rom. 4.

1. Ad Cor. 10.

Exod. 4.

Exod. 12.

Exod. 13.

Exod. 14.

Exod. 15.

Exod. 16.

Exod. 17.

Exod. 18.

Exod. 19.

Exod. 20.

Exod. 21.

Exod. 22.

Exod. 23.

Exod. 24.

Exod. 25.

Exod. 26.

Exod. 27.

Exod. 28.

Exod. 29.

Exod. 30.

52 ne, vel succinēto sermone nonnulla dicamus. Etenim Hebreis,
nec non & nobis Christianis datum est mandatum illud. Cir- Deut. 10.
cuncidite p̄æputium cordis vestri, neque induretis ultra cervi-
ces vestras. En spiritualis circuncisio à Domino præcipitur, quam
nisi quis seruauerit, sine dubio peribit. Eodem quidem pertinet
oraculum Hieremīæ dicentis. Circuncidimini Domino, & au- Hicrem. 4.
ferte p̄æputium cordium vestrorum, ne forte egrediatur, vt
ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat.
Quis nostrum audiens comminationes has non pertineat?

Verumtamen, p̄æputium cordis prauis affectus sunt, quos
improbi amplexantur ac sequuntur. Ideo eos, qui adhuc prauis
cordis, & duri sunt, incircuncisos corde recte appellat sacra Scri- Leuit. 26.
ptura in Leuitico, & in Actis Apostolorum. Sed iam, rogo, bea-

53 tum Paulum audiamus dicentem: Charissimi, non quæ in mani Actuum 7.
festō in carne circuncisio est, sed qui in abscondito Iudeus est, Ad Rom. 2.
& circuncisio cordis in spiritu, non litera, cuius laus non ex ho-
minibus, sed ex Deo. Quid excellentius, obsecro, aut cōmodius
dici potuit de spirituali circuncisione? Id ipsum ad Philippenses Ad Philip-
repetit dicens. Non enim sumus circuncisio, qui spiritu serui- pen. 3.
mus Deo, & gloriāmur non in carne, sed in Christo Iesu, qui, sci-
licet, iustificatio nostra est. In quo videlicet Christo, circuncisi
estis, circuncisio non manuacta in expoliatione carnis, sed
in circuncisione Iesu Christi. Agite ergo fratres charissimi spo-
liate veterem hominem cum actibus suis, & cordis superflua
refecatè. Alioquin nihil vobis proderit baptismus, sicut Hebreis

nihil frugis erat circuncisio carnis tantum. An nescitis quoniam
54 auari, adulteri, molles, fures, & alij huiuscmodi regnum Dei

non possidebunt? Proh dolor, quot sunt post baptismum tales
inter fideles. Verum qui huiuscmodi est, gloriari de baptismate
non potest. Ecce mysterium absconditum in circuncisione Chri-
sti: siquidem ipse in Euangelio sanctissimo suo spiritalem à no-
bis exigit circuncisionem. Quid sibi vult verbum illud: Si ma-
nus tua, vel pes tuus scandalizat te, praeficide eum, & proice ab
te, idque de oculo Dominum obnoxie præcipere, nisi vt expo-
liemus veterem hominem? Rursus in sectatores iniquos redar-
guens ait: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Ecce spiritua-
lem circuncisionem docet in his omnibus diuinus Salvator. At-
qui circuncisio illa carnis non absque nimio siebat dolore: &

Iosue. 5.

ad eandem imaginem spiritualis circuncisio, & affectuum nostrum incisio sine cruciatu fieri nequit. Mirabile dictu fratres, Hebræorum nemo terram promissam laete, & melle manantem adjicit, nisi circuncisus: ita orthodoxorum nullus cœlorum regnum planè intrabit, qui incircensisus fuerit corde.

CLAVS VRA.

D. Ambro.
super Lucā
1. cap.

BEATVS Ambrosius super illa verba: Et ingressus Angelus ad eam, ait. Disce virginē moribus, disce virginem verecundia, disce virginem oraculo, disce mysterio. Trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Discant mulieres propositum pudoris, sola in pentalibus, quam nemo virorum videret solus angelus reperiret: sola sine comite, sola sine teste, ne quo de genere deprauaretur affatus ab Angelo salutatur.

Ex hac coelesti doctrina sequitur, non bene se compati virginitatem cum publicitate, aut cum dissolutione. Et licet omnibus clausura sit necessaria, multo tamen magis virginibus conuenit. Quapropter sponsa in Canticis sponsum sic deprecatur. Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Quod perinde est, ac si dicaret. Obsecro sponsa mihi, doceas certum locum, ubi te inueniam, ne vagari cogar interrogans quempiam ubi sis: non enim virginis bene conuenit, decet vero cursitare, aut vagabundam incedere. Vbi litera Hebræa habet. Ne cooperta sim circa gregem sodalium tuorum, id est, ut non appaream sicut cooperta circa illos, hoc est, porque no parezca mujer con rebozo a tus compañeros los pastores. Apud Hebreos solebant meretrices facie velata incedere, quas ubi primum sic velantes faciem Hebrei conspiciebant, statim meretrices esse putabant. Ita contigit Iudeo Iacobum Thamar, quam (ut ait sacer textus) cum vidit Iudas suspicatus est esse meretricem, operuerat enim vultum suum, ne cognosceretur. Unde apparet, quod ubi in nostro textu habetur, vagari, in Hebreo litera legitur, Meretricem apparere. Maxima pfectio hec poteratio est, in qua significatur, quod ex nimia vagatione oritur, ut mulier tardem meretrix fiat. Cum Dominus voluit populū Israeliticum

Gen. 38.

Exod. 11. 1.

3 líticū ab Aegyptiaca seruitute educere sic ad Moysēm loquutus
 est. Dices omni plebi, vt postulet vir ab amico suo, & mulier à
 vicina sua vasa argētea, & aurea. Cū Dñs iubet, vt mulieres à vici Liranus.
 nis suis peterēt vasa aurea insinuatur aperte (vt ppēdit Liranus)
 mulieres nō debere aliquē virū cognoscere, nec ab aliquo, præ-
 ter quam à vicinis suis cognosci. Quapropter aliquo modo lex
 Aegyptiorū laude digna fuisse videtur, quæ præcipiebat, vt om-
 nes foeminae excalciatae ac nudis pedibus incederēt. Intēcio au-
 tē legis, vt ait Plutarchus, ea fuit vt videlicet cū se excalciatas vi Plutarch⁹.
 derēt pudore, & verecūdia afficerētur extra domū exire, & per
 viros cursitare; atq; ita nō exeuntes nec viderēt, nec viderentur.
 O vtinā haec lege hodie mulieres vterētur, quāvis earū pedes of-
 fensionibus lapidū sanguine cooperirētur. Minus profecto hoc
 4 malū esset, quā dāna, & incōuenientia, quæ ex earū gressibus, &
 vagationibus oriri solēt. Vnde quod in Cāticis dicitur de spōsa; Cant. 4. ca.
 Hortus cōclusus, fons signatus, ad curā sui, & vigilatiā referēdū
 est, quia videlicet pīj omnes solerter intuigilat ad cordis sui custo-
 diā, dū & sensuū & linguae suę aditus diligēter obstruit, & om-
 nes etiā otiosas cogitationes manu discretionis, & solicitudinis
 abigūt, vt hortus animę suę, vbi cœlestis spōsus pascitur, & fons,
 vnde bibit, nullo terrenarū cogitationū cæno turbidus, sed pu-
 rius semper, & serenus existat, vt adimpleat, quod B. Paulus ad 1. ad Cor.
 Corint. scribēs admonet dicēs. Secūdū aliā trāllationē. Glorifica 6. cap.
 te, & portate Deum in corpore vestro, & in spiritu vestro, quæ
 Dei sunt: vt videlicet & integer spiritus, & corpus, & anima in
 ueniatur. Cōtra vero faciūt illi, qui cordis, & sensuū ianuas om-
 nes apertas habēt, quibus animā suā nō vt hortū conclusum, aut
 signatū fontē, sed vt fædisimā fintinā intra se gerūt, in quā om-
 nes impurarū cogitationū spurcitiae confluūt. Quā vero necef-
 saria, sit custodia oculorū, declarat B. August., in lib. confessionū B. August.,
 vbi narrat, Alipiū familiarē amicū suū, qui ludorū Scircientium lib. confess.
 spectacula detestabatur, ab amicis quibusdā multa vi precū eo
 ductū fuisse, quibus tamē ille corpore tātum se illīc assutus sum
 prædictit, mēte vero absentissimū. Aslītit ergo ibi clausis oculis
 quos tamen ad nouum quendam populi clamorem aperiens ita
 ludorum eorum spectandorum amore captus fuit, vt aliis inde
 egressus fuerit, quam intravit. Tantum aliquando videndi sen-
 sus animæ nocet. Vnde quam vtilis, & necessaria fit clausura

manifeste appetet. In sacris literis commune, & immundum idem sunt, ut patet, cum B. Petrus dixit. Nunquam manducaui omne commune, & immundum. Cur hoc? Nimirū quia paucorum est vera, & germana virtus; vitia autem communia sunt. Quare nihil mirum, si quod immundum est, commune dicatur. Quisquis igitur mundus esse desiderat communes hominum mores fugiat, & paucorum virtutem & muletur, & suspectum sibi sit, quidquid multorum commune est, & quidquid hominum vulgus probare solet, ad quod supra modum clausura conducit.

B. Anselm⁹. Beatus Anselmus inquit. Humana natura tam facile per viciam, quam per planum profunditur aqua, sic ergo agere debet, qui eam restinguere appetit, velut qui aquam currentem retinere contendit. Sicut enim ille, qui aquam concludit in stagnum, atque coercet: sic iste naturam humanam vagam infra regulam aliquam cohibere debet. Ut quæ ille procurat, ne qua parte dirumpatur stagnum qua effluat aqua: Ita & iustum præuidere concedet, ne suam in aliquo violet regulam, quo ad peccatum proruat. Sic enim restringi carnis appetitus possunt: quod est, quandam facere pacem inter ipsam carnem & spiritum; quam quidem pacem nemo melius habere poterit, quam qui distinctioni ordinis monastici semetipsum subiugare studuerit. Ipsa enim est quasi quædam clausura, vel stagnum viuarij: quoniam quidem sicut pisces decurrente aqua viuarij moriuntur, si clausuræ ipsius minutatim, ac sæpe crepēt, nec reficiuntur: ita omnis religio monastici ordinis funditus perit, si custodia eius permodicarum contemptum culparū paulatim à feroce tepeſcit. 8

Clausura sensuum.

IN vitiis sanctorum legimus pium quendam sacerdotem oculis captum ad cuiusdam sancti tumulum multis precibus contendisse, ut illi videndi facultatem restitueret. Quod cum impetrasset, missamque de more celebrasset, vbi postea videndi periculum expertus esset saluti magis animæ, quam corporis, & interno magis lumine, quam externo prospiciens ab eodem sancto pristinæ cœtitatis remedium petiit, & impetravit. Cæterum de multis infidelium regibus legitur, pulchras mulieres videre

9 dere noluisse ne earum pulchritudine capti aliquid se regia maiestate indignum committerent. Quod si hac erant animi continentia prædicti viri nulla diuinorum rerum cognitione imbuti, & suorum oculorum ita erant domini: quam erit indignus, si Christianis non præstet fides, quod ethnicis infidelitas præstiterit.

Explicans Beatus Hieronymus verba illa Oſea. Da nobis B. Hieron.
Domine. Quid dabis eis, inquit, si his, quæ Deus pro benedictio super Oſea
ne donauit male abutamur, & in contrarium, quam ab eo data lib. 2. ca. 9.
fint, conuertantur? Expedit, ut auferantur à nobis. Denique lingua data est ad laudandum Dominum Deum, & quæ bona sunt eloquēda, si quis ea abutatur in blasphemiam, aut in perīrium, aut in mendacium, aut in murmurationem, cōtra hunc regius 10 vates sic Dominum deprecatur. Muta fiant labie dolosa, quæ lo Psal. 30.
quuntur aduersus iustum iniqutatem in superbia & in abusione. Et in alio loco. Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & Psal. 11.
linguam magniloquam.

Si magnus ille Philosophus Democritus, cuius eximias latitudes, & encomia in suis Tusculanis quaſtionebus Tullius proficitur, sibi oculos eruit, ne carnis concupiscentia tentaretur, cū tamen ille gentilis, ac barbarus esset. Quantam, quæ ſo, adhibere debet diligentia vir Christianus, ad præſcindendas omnes omnino occaſiones peccandi, & diuinam maiestatem offendendi?

COGITATIO.

DEVS ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ Psal. 93. ſunt, inquit regius Propheta. Vanæ ſunt, quia nō ſunt intendentes hominis finem, id est beatitudinem B. Thomas elegāter docet, cogitationes, prout B. Tho. 1. ſunt in intellectu, & affectiones, prout ſunt in voluntate à ſolo part. q. 57. Deo cognosci, quia illi ſoli ſubiacet voluntas rationalis creaturæ. Angeli autem cogitationes hominum in suis effectibus cognoscunt, non tamen existentes in ſe ipsis, quia quæ ſunt hominis nemo nouit (ut ait B. Paulus) niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Et sanctus Hieremias inquit. Prauum eſt cor hominis, (hoc eſt, inuolutu, & inſcrutabile) & quis cognofcet illud? Ego 1. ad Cor. 2. cap. 11. Hier. 17. c.

Dominus scrutans cor, & probans renes. Quia Deus solus operatur in uoluntate hominis, & ideo illi soli absolute cognita. Verum est tamen animam Christi Redemptoris nostri in verbo

B. Tho. §. (vt ait ipse met Doctor Sanctus) cognoscere omnia existentia part. q. 10. secundum quodcumque tempus, etiam hominum cogitationes: art. 2. ideoque de illo B. Ioannes ait. Ipse enim sciebat, quid esset in homine: quod potest intelligi non solum quantum ad scientiam divinam, sed etiam quantum ad scientiam eius beatissimæ animæ, quam habet in verbo. Quod autem Christi Iesu anima in verbo videat hominum cogitationes patet euidenter: nam cum sit omnium actuum humanorum iudex in quantum homo, & iudicaturus sit hominum cogitationes, necessario illas scire debet. Time ergo ô homo, cogitationes immundas in corde tuo retinere cum certissimè credas illas Deo patere, & Christo iudici,

3

Cogitatio praua.

SENSUS, & cogitatio hominis proni sunt ad malum ab adolescentia sua: dicitur in libro Genes. In primis enim parentibus corrupta fuit, & infecta natura, nec in posteris emendata. Albertus magnus ait. Si supra fauillam candelæ extinxerit, non tamē sic omnino mortificata quin illi aliquis ignis remaneat, super infundatur vel tenuis puluis sulphuris, cedula iterum accenditur. Sic quantumcumque homo in se flamas voluptatis extinxerit, semper tamen igniculus manet, hoc est, fomes carnalis concupiscentiæ quæ dū viuimus, extinguiri omnino non potest. Quare summopere catendum est, ne super talēm scintillulam vel tenuis quidem sulphuris puluis projectetur, ne iterum maiores flamas erumpat. Sulphur quidem calidus est, fastidius, & tenax, luxuriamque designat, puluis verò tenuis, & modicus cogitatio morosa est, quæ non solum reaccendit extinctam scintillam, verum etiam fouet atque nutrit, vt tali incendio tota flagret domus, & fœteat. Quia autem, vt B. Gre-

B. Greg. 2. gorius inquit, sæpe mens ita in culpa recordatione concutitur, **Moral. c. 5.** vt ad perpetrationem illius longe grauius, quā prius capta fuerat, vrgeatur, ideo Dominus in Deutero. ait. Cae ne subrepatis impia cogitatio: solet enim latrīculus parvulus per angustū intrare, vt maioribus latronibus seras aperiat. Sic Diabolus tenebras, ac parvulas cogitationes immittit, quæ si per ignauia cresce-

rcrc-

Seret relinquatur tradunt homines ad maiorū cōsensum. **Sextus Iulius** ait. **Caius Pōpeius**, cū in festos haberet Trecenses, & veretur, ne p̄sidiū reciperen̄t, petijt ab eis, vt egros interim apud se refici paterētur, fortissimis deinde habitu languentiū missis, ciuitatē occupauit. Sic dēmō perpendē viros sanctos suggestio-nes in opere non admittere, debiles & quasi languentes cogitationes immittit, quasi p̄ teneritudine noxiæ esse nō possint: cū tamen postea fōcordia crescant, & in fortissimas euadant, ita vt animā ad consensum trahant, arcēq; mētis expugnatā diruāt. Quare statim deturbanda est voluptuosa, atq; illecebra cogita-tio, ne cū sit morosa cordis arcanū inficiat. Vnde Propheta Hie Hierem. 4. remias dicit. Usquequo morabūtur in te cogitationes noxiæ? Vbi B. Gregor. inquit. Non reprehendit cur veniant, sed cur mo-rabuntur: etenim in bona corda cogitationes illicitæ veniunt, sed morari prohibentur, stulti tamen eas abigere nesciunt. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Præcordia fatui quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatus illius. Rē quippe millies cogitat, eodemq; reuolutur, ubi affectus eius alicubi heter, vt qui se inde explicare, sibi que imperare, & certum aliquid statuere nesciat. Hanc autem cordis volubilitatem, par linguae volubilitas comitari solet.

Cogitatio prava.

BEATVS Gregorius in Moralibus ait. Id q̄ est radix arbo-ri, est vnicuique sua cogitatio. Occultatur quidē radix hu-mi, sed extra postea in virgultis procedit. Sic cogitatio ho-minis sub terrac corporis delitescit, ac postea in opere seipsum palā facit. Sicut ergo arescente radice, & planta aret, atque deficit: sic cogitationibus pijs deficientibus, etiam religiosa opera exsiccantur. Ideo ait Sanctus Pontifex. Omnis iniquus prius in cogitationibus arescit, & postea in bonis actibus deficit, quiq; fructuofam vult gerere mentem, curet, ne in cogitationibus arescat. Sicut qui fructiferam arborē cupit, radices humectare non definit, ne liccitate deficiant, & præcipue simus, & sanguis hu manus maximē conducunt, ne arescat radix. Sic cogitatio mortis, & sanguinis à Christo Iesu effusi, tanquam ros quidam matutinus utlissimē simul, & fæcundissimē radices animæ madefaciunt, & fæcundant.

B. Greg. in moralibus.
B. Greg. 12. mora. c. 22
Simele.

B. Macha. Et B. Macharius loquens de eisdem cogitationibus ait. Veli 8
 homil. 34. si si fuerit hortus arboribus fructiferis , & alijs bene oientibus
 Simile. plantis consitus, & per omnia bene excultus, & exornatus, qui
 etiam sit munitus exiguo pariete prosepio, & vallo, iuxta quem
 contingat flumen rapidum transcurrere, licet aqua modicallit-
 dat parieti, corrumpit fundamētum, & paulatim illud dissoluit,
 & ingrediens effringit, & extirpat omnes plantas, vniuersam
 culturam delet & fructibus ferendis inutilē reddit. Ita se habet
 cor hominis, quod non caret cogitationibus honestis, at instant
 cordi perpetuo vitiorū flumij volentes illud diruere, & sibi vea
 dicare: itaque si leuis paululum fuerit animus, & labatur in cogi-
 tationes impuras, & in spiritus erroris, pabulum acceperunt &
 ingressi euerterunt, quæ illic splendebant, deletisque probis co-
 gitationibus animam desertam reddiderunt. Et B. Augustinus 9
 de honesta
 te mulierū
 5. cap.
 Simile. de honestate mulierum ait. Quomodo si aliquis carbones appre-
 henderit, scito eos proiecerit, nihil ei nocebunt, si vero diutius
 tenere voluerit, sine vulnere abire non poterit. Ita & qui ad cō-
 cupiscēdum oculum defixerit intuitum, & libidinis malum in
 corde suscipiens, morari in corde permiserit, excutere à se sine
 animæ plaga non poterit. Ideo igitur clamamus cum Prophē-
 ta. Oculi mei semper ad Dominum.

Psal. 24. Cæsarius

homil. 3.

Simile.

Cogitatio prava.

Cæsarius Arelatensis loquens de fugiēdis cogitationib⁹
 turpibus inquit. Quod luxuriosas cogitationes non de-
 beamus in corde suscipere, evidentibus exemplis possu-
 mus approbare. Attendite, quomodo si aliquis in vestimentis 10
 nostris flegmata, vel sputa projiciat ita nobis horrendū faciunt,
 vt nec oculis aspicere, nec summis saltē digitis velimus attin-
 gere. Et si nobis sputa, quæ sine peccato in vestimentis nostris
 projiciuntur, horrorem faciunt; putas cogitationes libidinosæ,
 quas animabus nostris Diabolus ingerit, quam horrō Deo
 faciunt, & sputa, vel flegmata. Sic per horrescimus, quæ vtique
 inuiti excipimus: quāto magis cogitationes sordidas, quas cum
 nostra voluntate in corde nostro moras habere permittimus,
 opus est, vt cum Dei adiutorio celerius respuamus. Est & aliud,
 vnde hoc, quod diximus probare possimus. Qui cum in area,
 vbi sunt vestimenta nostra qualemcumque scintillam ignis no-
 lumus

11 Iam intrare per iniquas tamen cogitationes intus in arca conscientiae nostrae flammis iracundiae non solum intrare permittimus, sed etiam falsis suspicionibus ad maius incendium prouocamus. Quam ergo excusationem apud Deum habere poterimus, qui plus amamus vestem nostram, quam animam nostram?

Cogitationis otiositas.

12 **I**ngens malum est otiositas spiritualis, quæ sic definiri potest. Est quædam relaxatio intellectus, quando ipse met intellectus solutus remanet. Sicut nauis, quæ sine anchora est in portu, & minima quaque orta tempestate, seu pars ventorum风 tibus frangitur ac dissipatur. Sic intellectus, qui alicui sanctæ cogitationi veluti anchoræ non est alligatus, minima quaquam oblati occaſione deperditur. Noster intellectus est velut molinum,

in quod si triticum ad molendum mittatur, farinam triticam ex se mittendo præbet: si hordeum, farinam hordeaceam; si denique granum sigilinum mittatur, farinam præbet sigilinam. Sic noster intellectus conforme a lo que le days, que piense esto echo a la volontad para que se afficione a ello. Dicite ergo mihi, si molinum res intellectualis esset, quæ cognitionem ad discernendum, & eligendum id, quod molitus esset, haberet, nunquid hordeum moleret, cum posset molere triticum? Minime profecto. Cum tu igitur frater possis intellectum sanctis cogitationibus occupare, quare illum turpibus, ac prauis cogitationibus impendis? Sententia est Gabrieli. Dæmonem non posse cogere voluntatem ad malam cogitationem, et si anima est occupata in sancta cogitatione in sua potestate esse, pro illo tunc non recipere aliam cogitationem, & sic non posse Dæmonem tunc pessimam cogitationem in anima statuere, quia non potest anima simul diuerfas cogitationes habere. Hinc est, quod potest voluntas præcipere intellectui, ut se in bona cogitatione occupet, & eam apud se retineat eo tempore, quod ipsa voluerit, in cuius temporis spatio non potest ibi Dæmon malam cogitationem imponere. Quando igitur, frater, voluerit diabolus te prauis imaginationibus inquietum reddere, terga ei verte ipsumque parui facito, & res sanctas cogita, ac sic ipse tandem affectus te relinquet. Cum per vicum incedis, & tibi canis latrat, si ad ipsum te convertis, & indignaris, nūquā latrare & te persequi desinit: at si illum relinquis,

13 tatione in lib. 2. dist. 8. q. 2. sua potestate esse, pro illo tunc non recipere aliam cogitationem, & sic non posse Dæmonem tunc pessimam cogitationem in anima statuere, quia non potest anima simul diuerfas cogitationes habere. Hinc est, quod potest voluntas præcipere intellectui, ut se in bona cogitatione occupet, & eam apud se retineat eo tempore, quod ipsa voluerit, in cuius temporis spatio non potest ibi Dæmon malam cogitationem imponere. Quando igitur, frater, voluerit diabolus te prauis imaginationibus inquietum reddere, terga ei verte ipsumque parui facito, & res sanctas cogita, ac sic ipse tandem affectus te relinquet. Cum per vicum incedis, & tibi canis latrat, si ad ipsum te convertis, & indignaris, nūquā latrare & te persequi desinit: at si illum relinquis,

Simile.

Simile.

.81.111111

8c cōtēnis, vltraq; p̄gredēris, statim terelinqust, & in domū suā 14
 reuertif. In hūc modū si diabolū relinquis, eū cōtēnēdo, ipse etiā
 te relinquet. Animaduerte ergo frater hēc omnia, quē tibi maxi
 mē cōducūt, ne in peccatū, plabar. Sicut em̄ vermiculi serici in
 suo principio sunt veluti minutissima grana, quē mulieres pe-
 storib; suis recōdūt, & ipsa granicula calore cōcepto fūt vermi-
 culi: sic prauas cogitationes, quātūcūq; initio minimæ videātur,
 declinare, & auertere oportet: sunt enim veluti semina, quæ cor-
 dibus nostris adhibita, & admissa, calore cōcupiscētiæ, & cōsen-
 si volūtatis possunt fieri vermes, qui animas nostras destruāt, &
 fundit⁹ corrodāt. Quapropter in Prouerbījs dicit. Abominatio-

Prou. 15. Ezech. 3: Thren. 1. Simile. Michæ. 2. Matth. 18.

Dñi, cogitationes malæ. Vnde Propheta Ezechiel ait: Qui quie-
 scit, quiescat, idest, qui quiescit à malo opere, quiescat à mala co- 15
 gitatione: alioquin dicet de illo. Viderūt eā hostes, & deriserunt
 sabbatha eius: quia quieuit ab opere malo, & nō quieuit à cogita-
 tionē pessima. Illud autē in hoc loco, cū de cogitationib; agim⁹,
 prētermittēdū nō est, quod vita nřa scala quēdā est in excelsō lo-
 co cōstituta, cuins prim⁹ gradus cogitatio est, vltimus vero op⁹:
 in medio autē sunt multi alij gradus cōsiderationis, & delibera-
 tionis. Ut autē homo facile caderet si vellet à primo ad vltimum
 absq; medijs peruenire: sic qui primā cogitationē statim exequi-
 tur absq; deliberatione, quē affert vtilē curā cogitādi, nec cōside-
 rat, offendat nec ne Deū, aut pximū, nec aspicit rerū humanarū
 exitū, & mūdi varietati, facile ruit, & præceps in exitium cadit.
 Oportet ergo deliberationū grad⁹ pri⁹ attingere, & p̄ eos firmi-
 ter incedere, vt in vltimo, & altissimo gradu trāquilli maneam⁹. 16

Cogitatio inutilis.

VÆ qui cogitatis inutile: inquit Propheta Michæas. Volēs
 vates sanctus scelera Hebræorum, quibus contra prox-
 mos peceabant narrare, ita in principio exorditur voce
 quadam valde lamentabili dicendo. Væ qui cogitatis inutile, &
 operamini malū in cubilibus vestris: quali dicat: vehementer, ò
 viri, doleo vicem vestram, qui cogitatis vana, malaque operami-
 ni. Est enim hæc particula, valde, indicans affectum hominis cō-
 dolētis de miseria alterius. Sic Christus Dñs apud Matthēū dice-
 bat. Væ mūcio à scādalis, idest, vē hominibus habitatibus in mū-
 do, in quo tā plurima offendicula reperiūtur: hæc particulā, væ, in scri-

17 in scripturis interitu & ternū nominare annotat B. Hieron. in 2. B. Hieron.
 cōmēt. Amos vbi inquit; ve, pœnarū vltimū esse. Et B. Greg. in
 quadā homilia annotat de iustis nūquā dici vñ, sed de impijs, &
 pessimis, & s̄p̄ius de aeterno luctu, quā de præsenti potest in-
 telligi. Cū ergo particula, vñ, ex Sæctorū Patrū sentētia graue cō
 minetur suppliciū de grauiſſimis criminibꝫ, videtur esse dicēda
 p̄cipuè, atq; inde colligimus, optimè verti potuisse ex Hebræo;
 vñ qui cogitatis iniquitatē, nā vtrūq; verti pōt, licet cīm friuola,
 & inutilia cogitare, & in his inutilibus cogitationibus tēpus, &
 mētē occupare malū sit, verū quia principiū maioris mali est va-
 na cogitatio, eis, vñ, dici potest, aptius tamē his, qui iniquitatē co-
 gitāt. Propheta ergo ostēdere volēs oīa eorū studia, atq; opera es-
 se corruptissima, inde colligit, quia eorū mēs, atq; cogitatio cir-
 18 ca iniqua versaretur: radicē vitiatā esse docet dicēdo: Vñ qui co-
 gitatis iniquitatē. Hieremias cīm mala omnia illis vētura p̄gnū- Hierc. 4.
 ciabat ppter malitiae cogitationū suarū. Et subdit: cogitationes
 tuę fecerūt hoc tibi. Vñ, inquit Hieremias, vobis Iudeorū cœctus,
 qui & cogitatis malū, & opere cōsummati: & cubilia ad quie-
 scēdū data stupris polluitis: & quidquid iniquitatis nocte tracta-
 tis, quasi differre non liceat, statim vt dies inclaruerit, festinatis
 implere, nō cōsiderātes, qđ aduersus Dñm est manus vestra. Nō
 solū condemnat malū operari, verū malū cogitare etiā damnat.

Vndē præclare à Theologis peccatū diuiditur in illud, quod
 cogitatione solū cōmittitur, ore etiā, & opere, vt docet B. Tho.
 Et desumpta est hēc doctrina ex D. Hiero. super Ezechielē asse-
 rēte, tria esse generalia delicta, quibus genus humanū subiacet;
 19 aut enim cogitatione, aut sermone, aut opere peccamus. Vñ igi-
 tur, inquit, qui cogitatis iniquitatē, & hoc in cubilibus vestrīs.
 Est quippe tūc tēporis homo magis ad seria cogitādū aptus, cū à
 somno exp̄gesactus, & à sensu exteriōrū operationibus va-
 cuus, mēs liquidē libera relinquitur, vt secū cogitet de vitę suę
 ratione, diuina meditetur opera, ac contēpletur beneficia sibi à
 Deo collata mēte recolat sua. Quod regiū vatē facere solitū legi-
 mus, in Psalmo, vbi ipse inquit. Sic memor fui tui super stratum
 meū, & in matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.
 At illi è cōtra faciūt, qui in luce matutina faciūt illud, cū tran-
 quilla sunt omnia, cū ante acte vitę statū deberent cōsiderare,
 cū ad examē, & staterā reuocare gesta suā omnia tunc inutilia,
 imo

B. Tho. 1. 1.
9. 7. art. 7.

Psal. 61. 2.

Simile.

imo iniq[ua] cogitat, vt opere adimpleant. Merito illis v[er]a. Quemadmodum qui fluxum aliquem alicuius aquae diuertere studet, efficit, ne fluat, & prolabatur per locum sibi minus conuenientem, & diligentissime curat, vt aditum alium labenti aquae der, nam aliter diutiis cohibere fluxum illum non potest. Ita profecto quicunque noxias studet declinare cogitationes, is operae pretiu[m] est menti ipsam ad cogitandum promptissimam, & expeditatatio[n]e diuertat, nempe ad cogitandum sancte, & pure, ne aliter ex prauo cogitationum fluxu, opera nostra omnia contaminetur.

Simile.

Quemadmodum quanuis integrum ferent nobis non sit prohibere, ne aduolantes, & reuolantes hirundines donum nostram ingrediantur, est tamen facile in potestate nostra, ne ibidem nidificant, ac sibi nidos constituant: sic profecto licet minus videamus posse cogitationum influxum, & refluxum declinare, depeller eque mente: at certe ne quae prauae sunt, & ex inani gloria constant in nobis nidificant, ac moram trahant, id quide[m] per facile possimus curare, atque debemus.

COGNITIO DEI

per creaturas.

Sapien. 1.3.



Magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator eorum videri: dicitur in libro Sapientiæ. Licet verum sit, quod per cognitionem creatura rum homines in cognitionem creatoris deuenire possunt non tamen omnes hanc sciunt ex creaturis utilitatem educere. Habet puer aliquis in manibus librū, in quo multe imagines, & illuminationes depictæ plurimæq[ue]; profundissime sententiæ scriptæ sunt, infans autem folia illius libri verit, & euoluit, atq[ue] imagines illas, & illuminationes videre delectatur, non tamen aliud cōmodum ex illis utilissimis sententijs educere scit: at si prudens aliquis vir eundem librum præ manibus sumit, & eadem folia euoluit, grādia in eo addiscit mysteria. Hoc discrimen inter peccatores, & iustos versatur, quod peccatores ex visione creaturarum nullum commodum eliciunt, iusti vero magnam utilitatem educunt. Fingite & considerate, mundum hunc esse velut librum, cuius literæ sunt variæ, ac diversæ creaturæ quas Dominus in eo suæ omnipotentiæ manu exarauit.

Peccatores.

Q. 31.

- 2 Peccatores delectantur, cum pulchritudinem cælorum, solis, stellarum, plantarum, animalium, ac volucrum aspiciunt, & tanquam pueri rationis inopes aspectu harum creaturarum oblectantur, sed ulterius considerando non progrediuntur. At vero pri homines ac prudentes ex pulchritudine, & excellentia creaturarum tanquam ex literis infinitam potentiam, infinitam sapientiam, infinitam bonitatem, atque infinitam Dei pulchritudinem discunt, & cognoscere contendunt: qua cognitione in diuino eius amore inflammantur. Quanuis autem ex cognitione creaturarum cognitio Dei educatur, multo tamen apertius & excellentius cognitionem hanc homines ex Iesu Christi filii eius, ac Redemptoris nostri cognitione assequuntur. In Psalmo 66. (in quo, ut omnes interpretes fatentur) Sanctus David à Psalm. 66.
- 3 Domino postulabat, ut unigenitum filium suum mitteret in mundum) sic inquit regius Propheta. Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri. Illuminet vultum suum super nos, id est, discooperiat super nos faciem suam. Vocat regius Psaltes Iesum Christum, in quantum hominem, faciem Dei, quia sicut unusquisque per faciem cognoscitur, sic Deus nobis in Iesu Christo representatur, & quis est clarissime, ac perfectissime ostenditur. Quod quidem adeò verum est, ut per nullam creaturarum, nec per se, nec per universitatem omnium illarum simul radij diuinorum conditionum, ac bonorum reluceant, & ad nostros oculos transeant clariores, maioresve, aut tam abundanter, quam per sacratissimam Iesu Christi Salvatoris nostri animam, & sacratissimum eius corpus, ac per omnes suas inclinations, dicta & facta cum ceteris omnibus, quæ ad Redemptoris officium pertinent. Sicut enim si plurima specula in diuersis distantijs coram pulcherrima facie poneremus, figura ac lineamenta eius clarius, & apertius nobis ostenderentur in speculo, quod propinquius esset. Sic sanctissima illa humanitas Iesu Christi, ut erat coniunctissima per unionem personalem verbo diuino, in se splendores eius recipit, & illos vivatius representat. Ut ergo in magnam Dei cognitionem, & per illam in magnum amorem deueniamus, maximè præstat cognitio, atque consideratio humanitatis sanctissimæ. Ad quam etiam cognitionem Dei, ac diuinorum mysteriorum eius maximè cōducit conscientia.

conscientiæ puritas, ac recta cordis dispositio, vt apparuit in 7
Prophetis, qui propter bona opera sua se disponebant, & quia
tales erant, Deus illis mysteria sua reuelabat. Ita certè intelligi-
tur illud Prophetæ Aggæi. Factum est verbum Domini in ma-
Aggei. 1.c. nu Aggæi Prophetæ, hoc est, loquitur Deus cum Aggæo, qui
talia fecit opera, vt Deus cum eo loqui dignatus fuerit, eique
sui cognitionem, præbere placuerit, eo quod ille talis & tam bo-
nus erat. Vbi notandum quod manus significat opus.

Cognitio Dei causa est amo- ris ipsius.

ET S I creaturæ viæ sint, per quas in Dei optimi maximi 6
cognitionem deuenimus, tamen cum ad hanc cognitionē
accesserimus, oportet, vt ipsas creaturas omittamus, missas
faciamus, atque illarum obliuiscamur, vt melius ipsius Dei ex-
Laet. Firm. cellentias contempleremus, & in illis complacemus. Quod La-
lib. 1. ca. 2. etantius Firmianus hac similitudine docet. Si quis imaginem
de origine erroris.
Simile. hominis peregrè constituti contempletur sacerdus, vt ex ea solati-
um capiat absentis, num idem sanus esse videatur, si eo reuer-
so, atque præsente in contemplanda imagine ipsius persevereret,
eaque potius, quam ipsius hominis aspectu frui velit? Minime
profecto. Etenim hominis imago necessaria tunc videtur, cum
procil abest, superuacula futura, cum præsto est. Dei autem, cu-
ius spiritus, ac numen ubique diffusum, abesse nunquam po-
test, semper utiq; imago superuacula est, postquam scilicet per 7
cognitionem creaturarum spiritum erigimus in cognitionem,
& contemplationem ipsius. Sed dixerit aliquis, ait B. Cyrilus.
B. Cyrilus
Hierosolymitanus ca-
techesi. 6.
Simile. Si incomprehensibilis est diuina substantia, cur tu de his disseris? Nunquid igitur, quia totum fluuum bibere nequeo, id quod
mihi commodum est, sub mensura non hauriam? Nunquid cum
solem oculis comprehendere nequeam, etiam lucis illius usum,
quantum sufficit, non aspiciam? & si in hortum magnum in-
gressus fuero, & omne genus fructuum comedere non potero,
vis ne, vt inde ieiunus exeam?

B. Epiph.
hærci. 6.
Loan. 1.c. B. etiam Epiphanius de Dei cognitione tractans ait. Quid
igitur dicimus, cum Euangelium dicat, Deum neminem vidisse
vnuquam: Prophetæ vero, & Apostoli, id afferant vidisse? Sed
vide-

Videbant Prophetæ & Apostoli, & verum est, videbant autem, prout poterant ipsi, & sicut licebat, & visus est ipsis, sicut licuit. Et quod quidem inuisibilis sit Deus, ac incomprehensibilis, hoc manifestum est & confessum. Sicut enim simile, si quis per tenuissimum foramen cælum conspicaretur, & diceret: Video cælum, & sane non mentitur talis, videt enim cælum re vera: dicit autem ad ipsum aliquis, non vidi cælum. Et sane nec hic mentitur: Qui enim dicit se vidisse, non mentitur, qui dicit ad ipsum, quod non viderit, idem verè dicit. Neque enim vidi extensionem, nec latitudinem: & qui quidem vidi, verum dixit: si vero contradixit, non vidisse, non mentitus est. Sæpe enim, & in sumitate montis stantes videmus ipsum mare, & si dicamus, nos vidisse mare, non mentimur. Si vero quis nobis contradicat, ac dicat: Non vidistis, ipse non mentitur. Vbi enim penetrat latitudinem, vbi longitudinem, vbi profunditatem, vbi sint secessus profunditatis, ac termini, & affectus, homo scire non potest. Si itaque creaturarum res sic se habet apud nos, quanto magis id contingit in gratia, quam largitus est Prophetis & Apostolis? Viderunt igitur, quod est revera, & non viderunt, sed viderunt, sicut natura potuit ferre, & hoc secundum gratiam potentiarum, qua potens ille ipsum potentem fecit in omnibus.

Cognitio Dei per opera redempcionis.

O Leum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te: inquit sponsa loquens cum sponso in Canticis. Deus optimus maximus rebus omnibus à se conditis odorem quandam suæ altissimæ maiestatis inferuit, cuius sensu illectus animus Dei cupidus Deum ipsum posset inuestigare & cognoscere. Quidquid enim de Deo, aut cognoscere, cogitare vè possumus, aut eloqui, in duas partes, possumus distribuere, quarum alteram odorem appellemus, alteram vero saporem, & odore quidem nondum possumus fieri beati, quamvis sit odor ipse ad inuestigandum, & cognoscendum summum bonum

Canticum

bonum rebus omnibus insitus. Sapor autem ita in Deo residet, 11
 & in illius perfecta & absoluta cognitione, ut hoc potissimum
 coelestes mentes beatas efficiat, quod saporem istum degustant,
 Deum conspicentes, sicuti est, non iam ille&tæ, aut attractæ
 odore duntaxat, id quod mortalibus concessum est. Quidquid
 ergo in rebus est venustum, quidquid specie pulchritudinis nos
 oblectat, id omne, ex odore isto nascitur, rebus à Deo conditis
 inserto. Itaque cum sentimus odorem, conspecta pulchritudine
 comprehensaque cuiuspiam rei venustate, odore illo excitati,
 hoc est, quadam cognitione Dei, saporem quaerimus, quem ta-
 men in rebus conditis inuenire non licet, atque hæc vna causa
 est, propter quam amantes tametsi rebus pulchris, aut ipsa pul-
 chritudinis specie liberè fruantur, nusquam aut sibi faciunt fa-
 tis, aut animi cupiditatem explere poslunt. Nam ad odorem di-
 uinæ pulchritudinis, qui in rebus pulchris comperitur, sapore
 quaerunt: quos tamen, si interroges, quid quaerant? Responde-
 bunt sanè, liberèque fatebuntur, se id ignorare. Salomon igitur,
 præsentia carmine quidquid de Deo, aut sponsopius animus as-
 sequi potest, & comprehendere, sapienter satis appellat, odore
 olei effusii: quoniam interim quod sponsa tetro isto, & caligino-
 so carcere detinetur, odore charissimi sponsi sustentatur, & re-
 creatur, potius quam sapore. Vnde B. Paulus, quidquid de spon-
 so piæ mentes in hac mortali, & fluxa vita habere possunt, im-
 perfectū appellat: quoniā hic odore duntaxat ducimur, quo usq;
 in possessionem felicitatis, & beatitudinis ingressi saporem
 degustemus. Cum venerit (inquit diuinus Apostolus) quod per
 fectum est, euacuabitur, quod est ex parte. Nam siue de fide fit
 sermo, siue de charitate, siue de spe, quibus virtutibus tū etiam,
 & multarum rerum cognitione alimur, & sustentamur in hac
 vita, omnia ex parte sunt: hoc est, nondum plenè perfecta. Nam
 est in his omnibus odor quidam diuinus, qui euacuabitur, cum
 accesserit tempus degustandi saporem. Neque enim beati illi
 spiritus egent odore aliquo ad inuestigandas sponsi virtutes,
 magnitudinem, præstantiam, excellentiam, quos sapor ipse abu-
 danti siue explet. Sponsa igitur hæc omnia intelligens inquit.
 Oleum effusum nomen tuum. Quo loco nomine, olei, quod cun-
 que genus vnguenti pretiosissimi, & fragrantissimi odoris est
 accipiendo. Sed quoniam potest vnguentum vase circumclu-

1. ad Cor.
12. 13.

sum.

¶ 4 sum detineri, potest etiam & diffundi sponsa, quo magis dignitatem, & nomen spōsi diuinis quibusdam laudibus celebraret, & amplificaret, inquit, oleum est nomē tuum, sed effusum: hoc est, quod possit mortales omnes, & quia odoriferum, tam verò maxime quia diffusum in tui admirationem, cognitionem, dilectionemque pertrahere. Nemo, ut credo, qui nō sit sacrarum literarum prorsus rudis, odorem in literis sacris figurato sermone, & nominis claritatem, & splēdorem significare dubitat. Vnde B. Paulus: Bonus odor Christi sumus. Et iterum. Odorem suum manifestat per nos omni loco. Quare & cum cuiuspiam famam exploramus, latine odorari nos dicimus. Et bene olere, & male olere eos, qui aut optimo nomine, & præclara fama sunt, aut qui aduerso morbo infamiæ laborant. Sponsa proinde

¶ 5 quoniam odorem fragrantissimum tanquā pretiosum vnguentum sponsō suo tribuebat: quoniam erat suapte natura expetibilis, quoniam id non satis erat ad aliciendos mortales homines, ad pertrahendas adolescentulas, hoc est, rudiores mentes in cognitionem, & amorem sui, præsenti carmine declarat, spōsum, & vnguentum quidem esse, & illius nomen vnguentum fragrantissimum, non tam en angusto aliquo vase inclusum, sed diffusum potius, cuius odor in omnes totius orbis partes penetrat. Id vt intelligas homo Christiane aduertito, Deum optimū maximum, ante conditum orbem vnguentum quidem fuisse, & præstantissimum, sed nondum suauissimi odoris. Erat quidē Deus, erat sponsus amabilis, expetibilis, omnes intra se comple& etabatur rationes amoris: erat quidem vnguentum, sed nōdum

¶ 6 effusum: Tum vero cœpit diffundi vnguentum hoc, & latissime diffundi, cum vniuersi huius machinam creauit, cum & ho minibus, & angelis, apertius declarauit quantum posset is, qui de nihilo tantam rerum varietatem condidisset, quam esset eximia sapientia illius, qui conditis rebus iuxta cuiusque captum, & naturam, virtutes, & facultates operandi indidisset. Quibus omnibus magnam de Deo ac celebrem opinionem adolescentulæ conceperunt, & apud gentes omnes, quātumuis barbaras, & immanes nomen celebre adeptus est sponsus. Quis enim ad diuinos amores aspiraret per diuinam cognitionem, si vnguentum hoc intra sua vase reclusum, nullum de se præbuisset odorem? Quis summam illam pulchritudinem diligeret, si non spe-

ciem aliquam suæ venustatis totius orbis creatione exprimere. 17
 Genes. 1.
 meret. Ergo cum audis Moyssem dicentem : Terra autem erat inanis, & vacua, & spiritus domini ferebatur super aquas, vnguentum audis, sed nondum effusum. Cum vero Deum inducit dicentem : Fiat lux, & fiant luminaria, & producat terra herbam virentem, & faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, audis iam nomen sponsi instar vnguenti fragrantissimi, ea ratione diffundi, ut adolescentulæ, hoc est, quæcunque mortalium mentes nullam patrati criminiis possint habere excusationem, si ad cognitionem sponsi, & amoris illius oscula, atque complexus non connitan-
 Ad Rom. 1.
 tur magnopere. Congruit huic loco id quod Beatus Paulus scripsit. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas, ita 18
 vt sint inexcusabiles. Et quod notum est Dei, manifestum est in illis : Deus enim illis manifestauit. Quis obsecro, hæc omnia creauit ? Quis præterea ea ita conseruat, fulcit, gubernat, ac fouet ? Nonne cuiusvis mentis, etiam inertissimæ, is odor diuinæ potentiarum, sapientiarum, bonitatis, cognitionem, & amorem possit excitare ? Hūc spectat carmen illud Regij
 Psal. 1. 2.
 vatis David, quo profusionem etiam huius vnguenti, & sponsi famam, & claritatem celebrat, vel ab ipsa cælorum machine, venustate, ordine atque concentu. Nam postquam dixit : Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum, statim post pauca adiecit. Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voices eorum : hoc est. Nulla gens est, nulla lingua, quæ non 19
 exaudiat vocem illam cælorum, apertum testimonium illud diuinæ potestatis, sapientiarumque diuinæ. Salomon ergo quasi causam, & rationem reddit, propter quam adolescentulæ, hoc est, mentes omnes Deum, & sponsum & cognoscere debeant, & diligere : quoniam eius nomen est veluti vnguentum effusum ab ipsa totius orbis creatione. Sed & illud mihi magnopere probatur, quod Chaldaeus interpres vnguenti istam diffusionem, & nominis diuini claritatem, ad ea tempora accommodandam censet, cum diuinis legibus, & institutis Israëliticum populum in monte Sinâ formauit ad pietatem. Nam licet rebus
 creatis

20 creatis, & totius naturæ opificio omnipotens Deus odorem suum, hoc est, apertam suarum virtutum notitiam mortali- bus contulerit; sed multo magis legum diuinorum institu- tione claritas Diuini nominis, & huius vnguenti diffusi odor in totum orbem penetrauit. Sed vnguentum hoc non dum prorsus fuerat effusum, cum & rerum creatione, & diversis oraculis, & diuinorum legum institutione priscos illos, ac veteres homines alloqueretur sponsus. Quanvis enim diuina prouidentia ita disponente, multa, atque magna pro- phetica luce illi prisci patres cognoverint, illorum tamen nul- lis vñquam vidit Deum, vel Ioannis Euangelistæ testimo- Ioan. 4.
 nio dicentis. Deum nemo vñdit vñquam. Christus vero, postquam nostram carnem, mortalitatemque assumpsit, re-
 21 condita diuinæ mentis consilia hominibus patefecit: & quan- ta esset diuina potentia, sapientia, bonitas, vno incarnatio- nis opere mortalibus innotuit: ita vt reliqua omnia opera, quæ Deus ab initio fecisset, vetustate quodammodo, & se- nio confecta longo antiquitatis recessu iaceant: vnum est incarnationis opus, in quo odor huius vnguenti diffusi ma- xime sentitur, in quo diuina gloria, diuinaque potentia ma- xime splenduit, adeò vt exorto salvatore totius orbis sancti Angeli, nouo carmine diuinam gloriam celebrarent dicen- tes; Gloria in excelsis Deo. Neque enim ullum opus aut ef- fecit Deus, aut efficiet vñquam, ex quo maiorem conse- Lucæ. 2.
 quatur gloriam. Latius proinde se diffudit odor diuinæ sa- pientiæ, potentiæ, tum maximè bonitatis, cum pro le-
 22 gis severitate, gratia per Christum exhibita est, pro vmbbris exhibita veritatis lux, cuius ille non solum præceptor, sed & autor etiam venit: exhibita, inquam, non vni populo tantum, sed etiam vniuerso orbi. Ergo partes omnes odoris huius, & profusionis vnguenti si probe animo amplectaris tuo, facile sanè erit Salomonis verba statim adiecta intelli- gere. Ideo adolescentulæ dilexerunt te, hoc est, propter il- la, quæ recensuimus opera, propter odorem, & fragrantiam eorum, quæ à condito orbe in gratiam hominum effecisti: adolescentulæ dilexerunt te, hoc est, humanæ mentes in tui cognitionem, & amorem excitantur. Nam cum sit huma- nus animus prædictus voluntate, & ratione consequens erit

vt quod ratio interiori contemplatione commodum esse ostendit, voluntas sequatur amando. Quemadmodum enim ceterae res ijs donis, & facultatibus vntuntur, quibus ab initio summus rerum artifex Deus, eas cummulauit, atque id in simili: commodum, & utilitatem: multo magis id efficiet homo suæ voluntatis, & rationis compos. Nam quid non amplectitur ignis, & deuorat, utilitatis causa, vt se se conseruet, & soueat? Quid vero plantæ quanta vi conueniens sibi alimentum imis radicibus trahunt? Cum ergo humanus animus inter res conditas præcipuum obtineat locum, fit conueniens vt illud ratione, & appetitu, cognitione, & amore seletetur, quod sibi maxime, & utile, & consentaneum esse cognoscet. Sed cognoscit ex opificio rerum, ex diuinarum legum institutione, ex ipso redemptionis opere, tum etiam ex alijs diuinis operationibus, quæ nobis scripturis reuelantur, Deum sibi maxime congruentem potenter esse, ob idque maxime timendum: sapientem, eiusque rei gratia constantissime per fidem illi adhærendum: bonum, imo optimum, ob eamque rem totis viribus fragrantissimoque amore diligendum. Fit autem nonnunquam, vel adolescentularum vitio, prauaque aliqua, aut diutina peccandi consuetudine, vt diuini nominis odorem minimè sentiamus. Quamobrem præter ea quæ diximus, excitat Deus nonnunquam adolescentulas, hoc est, hominum mentes nouo aliquo, & fragrantio odoris suorum operum, ne forsan in nobis marcescat vis illa cognoscendi, diligendique, quod nobis commodissimum est. Hinc fit, vt saepè peccatores inuitet, alliciat, absandiatur, & cum hac parum proficit: terreat, impetrat, vexet. Vnde saepius adolescentulæ tantorum beneficiorum recordatione excitatae, sponsum vehementer diligunt.

Cognitio Dei per creaturas.

Quemadmodum si elonginquo cytharam audias ex multis, varijsque nervis compositam acutis, grauibus, & circumflexis, qui omnes pariter consonent, & distinctis interuallis sonos suos, melosque conficiant, intelligis plane, unum esse illuc pulsatorem peritum, qui fidum voces ex arte musicæ ad armonię concentum misceat, & equaliter temperet, tametsi illum minimè intuaris: sic ex concordia & consona vbiique

26 vbiq[ue] mundi dispositione, vbi nec inferiora contra superiora,
neque infirma aduersus sublimia eriguntur, confessim ad vnum
Deum animo recurris, omnia h[ec] sua virtute mouentem.

Cognitio sui ipsius.

MERCURIVS trimagister hominem vocat miracu- Mercurius
lum mundi: Pythagoras mensuram omnium rerum: Pla-
to intellectum diuinum in cunctis terrenis vinculis: Pro-
culus denique ipsum appellat perfectionum congregationem.
Verum regius Propheta diuino afflatus spiritu nos admonet, Psalm. 36.
& à fraude illorum gentilium eripit dicens. Veruntamen vni-
uersa vanitas omnis homo viuens. Quod perinde est, ac si di-
ceret. Nolite credere Philosophis, qui de homine tractantes,
27 quid ipse sit definiunt: mihi credite, & vobis persuadete, quod
homo vniuersa vanitas est. Ideo alibi idem Propheta, sic ait. Psalm. 9.
Non apponat magnificare se homo super terram, aut sicut Bea- B. Hieron.
tus Hieronymus vertit: Non apponat magnificare se homo
de terra, hoc est, cum homo de terra conditus sit & in terram
iterum sit reducendus, non erigat superbè cogitationes suas à
terra, quin potius humili consideratione vilitatem suam recon-
gnoscat. Quod si dicas. Solus Adam è terra conditus fuit, nos
autem omnes mulierem matrem habemus. Nunquid viscera
mulieris non sunt terra? plane quidem. Atque ita vbi nos le-
gimus quando S. Dauid cum Domino loquens ait, Non est
occultatum os meum à te quod fecisti in occulto & substantia
mea in inferioribus terræ, Paraphrasis Chaldaica habet loco
28 pro inferioribus terræ. In ventre matris, insinuans in hoc ven-
trem mulieris terram esse. Hebræi etiam solent mulierem ter-
ram appellare: atq[ue] ita vbi nos apud Hieremiam legimus, Con- Hierem. 3.
taminata erit mulier illa, Hebreæ litera habet. Contaminata erit
terra illa, significans in hoc mulierem velut terram esse. Ergo
omnes terra sumus, & (sicut regius Propheta ait) non solum ter-
ra, verum etiam vniuersa vanitas. Cauendum est ergo, ne se ho-
mo talem iudicet, qualem aliquando vel oblata aliqua noua, ra-
raque occasione, vel afflata aliquo diuino adiutus forte se de-
prehendat. Non enim fluminum magnitudinem ex aqua, quæ
à luuione aliqua superueniente exundat aestimare solemus, id
enim non perpetuum sed rarum, & inductum est. Quod multi
Simile.

non aduertentes seque de illa occasione metientes, longè plus 29
 B. Greg. li. sibi tribuunt, quam habent Vnde B. Gregorius inquit. Habet
 22. moral. hoc humana infirmitas, vt plus intueri sibi libeat quod ei in se
 cap. 6. placet, quam quod displicet. Et ideo B. Augustinus de verbis
 B. Aug. de Domini ait. Nihil est, quod sic quisque cogitare debet, nisi vt
 verb. Do in semetipsum oculos conuertat, se discat, se discutiat, se inspi-
 miat, se querat, se inueniat, & quod displicet, necet; & quod pla-
 per Matth. ferim. 59. cetur. Et super Matthæū inquit idē Sanctus
 Doctor. Magis cogitare debetis, quid vobis desit, quā quid vo-
 bis adfit. Quod habes caue, ne perdas: quod nō habes supplica,
 vt habeas. In quātis sis minor est considerandū, nō in quātis sis
 maior: Si enim cogitas, quantū præcessisti alterū, time tumorē:
 Si, verò cogitas, quantū tibi deest, ingemiscis, curuaris: Si humili-
 lis eris, tutior ambulabis, non præcipitaberis, non laberis. Et su- 30
 B. Aug. su- per Psalm. per Psalmos ait. Hęc tota sciētia hominis, scire quia ipse nihil est
 per se, & quoniam quidquid est, ex Deo est, & propter Deū est.

Cognitio sui ipsius.

Cognitio sui ipsius eo præcipue dirigitur, vt homo laten-
 tia in corde suo vitiorum germina agnoscat, vt hac cogni-
 tione, & humilitatis virtutem foueat, & sibi à seipso, &
 ab ea quæ dormit in sinu suo, hoc est, à carne sua solicite caueat.
 Cuius malitia appositissima similitudine in Ecclesiastico desi-
 gnatur, vbi dicitur. Non credas inimico tuo in æternum, sicut
 enim æramentum eruginat nequitia illius. Inimici autem nomi-
 ne carnem nostram intelligit Ecclesiasticus, quæ inter tres ani-
 mæ nostræ hostes tanto est atrocior, quanto familiarior, & vici- 31
 nior, quam eius malitiam describit, cum illam ærumento com-
 patat. Ut enim æs, & ferrum, nisi tractetur, sponte sua ferru-
 ginem generat, qua seipsum consumit, ita caro nostra originis
 peccato infecta variarum cupiditatum, & vitiorum ferruginē
 profert: quo sit, vt etiam si sternuus tentator, & hostis desit ip-
 sa sibi ad perniciem nostram pro tentatore sit. Quid ergo magis miserandum, quid magistendum, quam talem intra nos
 hostem circunferre? Quid ergo erit miser homo, si super hæc
 mala in peccato fuerit? Merito ergo B. Augustinus hęc consi-
 derans in suis soliloquijs inquit. Væ mihi vulnerauerunt me, &
 loquijs. 6.c. non dolui: traxerūt me, & nō sensi, quia nihil erā, quia sine vita
 eram,

32 erā, quę est verbū, per quod facta sunt omnia. Ideo Dñe lux mea iniunici mei de me fecerūt quęcūq; voluerūt, percusserūt, nuda-
uerūt vulnerauerūt, polluerūt, corruperūt, & occiderūt me quia
recessi à te, & factus sum nihil sine te. Heu Dñe vita mea, qui fe-
cisti me, defensor vite meę miserere mei, & resuscita me, solatio
mea in die tribulationis meæ. Respice inimicos meos: ipsi enim
cōsiderauerūt me, & vidētes me sine te, desperauerūt me. Diui-
serūt sibi vestimenta virtutū, quibus ornaueras me, fecerūt sibi
viā per me, subpedibus suis conculcauerūt me, fecibus peccato-
rū polluerūt templū sanctū tuum. Ibāt post eos cæcus, & nudus,
& laqueatus funibus peccatorū: trahebant me post se de luto in
lutū. Seruus erā & cęcitatem desiderabā, vincitus erā, & vincula
non horrebā. Amarū dulce, & dulce amarū credebā. Adh̄ream

33 ergo tibi verbū, vt cōserues me: quia vbi à te recessi, perij in me.

Et in meditationibus idem sanctissimus Doctor ait. Heu me de
quāto bono in quantū malum cecidi? Quo tendebā, & quo deue-
ni? Vbi sum & vbi nō sum? Ad quę aspirauī, & nunc in quibus
suspiro? Quę sūi bona, & ecce turbatio. Ecce iā morior, & Iesu
nō est meū: & ecce melius est mihi nō esse, quā sine Iesu esse.
Melius est nō viuere, quam viuere sine vita. Et tu Dñe Iesu, vbi
sunt misericordiæ tuæ antiquę? Nunquid irasceris mihi in finē?
Placare, obsecro, & miserere mei. Et si ego cōmissi, vnde me dā-
nare potes; tu nō amissisti, vnde saluare soles. Quid enim est Ie-
sus, nisi Salvator? Ergo Iesu perte metipsum exurge in adiuto-
rium mihi, & dic animæ meæ: Salus tua sum. Multum Do-
mine de tua bonitate præsumo, quoniam tu ipse doces petere,

34 querere, & pulsare, & ideo tua oratione admonitus peto, quæ-
ro, & pulso. De cætero tibi seruiam, tibi viuam, tibi me trādam.

Scio Domine mi, quia ex hoc, quod me fecisti, debeo tibi me ip-
sum: & quia redemisti deberem tibi plus quam me, si haberem.
Ecce nec plus habeo, nec quod habeo, tibi dare possum sine te,
sed accipe me tu, & trahe me ad te, vt tuus sim imitatione, &
dilectione, sicut tuus sum cōditione, & creatione. In aqua turbida,
& commota imago facie tuæ videri non potest, quousque ipsa
aqua quietetur. Sic inquietudo, & perturbatio in corde efficit,
vt homo se ipsum minime cognoscat, idcirco cordis tranquili-
tas, & corporis quietudo (quantum vnicuique possibile in
suo statu fuerit) maxime necessaria est, vt homo se ipsum

B. Augu. in
mediat. c.

38.

Isaie. 40.

agnoscat, suas miseras frequenter considerans, atque animo 35
euoluens. Sancto Prophetæ Isaiae Dominus dixit. Clama. At
Sancto viro interroganti. Quid clamabo? Responsum fuit. Om-
nis caro foenum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Audiāt po-
tentes, & qui non habent potestatem, diuites, & pauperes, ma-
gni & parvi doctrinam hanc adeo vniuersalem, & necessariā,
omnes enim comprehendit, & omnibus conuenit, atq; ita om-
nes vilitatem, atque infirmitatē suam cōsiderent, & animaduer-
tant in tam infimum gradum, eos peccatū adduxisse, vt foeno
comparentur. Ad audiendam autem, & intelligendam attente
hanc cælestem doctrinam maximè cōducit corporalis quietu-
do & receptio, necnon sensuum omnium obseruatio.

Cognitio sui ipsius.

B. Bernar.

Beatus Bernardus in quodam sermone ait. Orans quidam
Sanctus dicebat. Deus nouerim me, nouerim te. Brevis ora-
tio, sed fidelis. Hæc est enim vera philosophia, & vtraq; co-
gnitio prorsus necessaria ad salutem, ex priori siquidem timor
concipitur, & humilitas, ex posteriore spes, & charitas genera-

B. Gregor. Et B. Gregorius in libro Moralium inquit. Iste in hac vita iu-
lib. 10. Mo- storum labor est, vt semetipos inueniant, & inuenientes sten-
ral. c. 22. Et do, & corrigendo ad meliora perducat. Et alibi ait. Ille veracite
lib. 5. Mo- se ante se ponit, qui se in suis actibus tanquam alium attendit.
ral. c. 1. Ab hac tam necessaria sui ipsius cognitione aliqui hominum

B. Gregor. laudibus obsecrati impediuntur. Quod B. Gregorius etiam in
lib. 8. Mo- Moralibus annotauit dicens. Multa in occulto mala facientes,
ral. c. 32. pro bonis, quæ patēter laudantur, ab occultis malis oculos auer- 37
tunt, talesque se existimant, quales foris audiunt, non quales
intus nouerunt: ideo bona in iudicio numerant dicentes. Domi-
ne in nomine tuo prophetauimus.

Cognitio sui ipsius.

Iob. 15.

QVID est homo, vt immaculatus sit, & vt iustus appa-
reat natus de muliere, ecce inter sanctos eius nemo im-
mutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius
quanto magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit quasi
quam iniquitatem. Hæc dixit Eliphaz Themanites. Duobus
ex locis augmenta petit prudens vir, ad extenuandam hominis
iustitiam,

- 38 iustitiam, & comprimendos vanissimos illius conatus, qui propriam apud Deum innocentiam asserere posse arbitratur. Primum argumentum petit ab ipsa hominis appellatione. Est enim homo in literis Sacris caro, puluis, terra, cinis, pollutus corpore: Apud Aggæum interdum appellatur fœnum, aliquando flos: & vniuersa vanitas, dicitur à regio Propheta. Sic Pilatus Christum Redemptorem nostrum appellabat hominem, ut illi gravissimam imponeret iniuriam dicens: Ecce homo: per contemnitum videlicet, & contumeliam. Sed cum triplex sit hominis appellatio, vt legentibus Sacras literas conspicuum est: appellatur enim homo aliquando Adam, nonnunquam etiam is, interdum appellatur Enos: Hoc loco Eliphaz postremam hanc usurpauit appellationem, dicens. Quis est Enos, vt mundus sic
- 39 Dicitur autem Enos (vt ab Hebræo linguae peritis proditum legimus) ab afflictione & moerore, moeltitia, pauore, desperatione, & obliuione præterea. Oblitus enim fuit diuinorum amicitarum propter peccata, & fuerunt diuina omnia beneficia propter scelus obliuione obscurata. Alterum argumentum est sumptum ab ipsa causa, primaque origine hominis. Et vt iustus appareat, inquit, natus de muliere: Est autem foemina prima peccati inuentrix, & quæ primò aditus aperuit antiquo serpenti, vt totam posteritatem Adami, scelere, & iniquitate inficeret. Aesì dicat. Poterit, qui est Enos, hoc est, miser homo, summi Dei per peccatum oblitus, in quo nihil est boni omnino de muliere natus, id est, qui primam ex foemina duxit originem, à qua tanquam à primo fonte scelus, & impietas omnis dimanavit poterit, inquam, mundum se ab omni scelere gloriari. Idem probat petendo argumentū ab excellentissimis creaturis: Ecce, inquit, inter sanctos eius nempe angelos nemo immutabilis, propria natura intellige: nam quod scelus, & impietatem abduci non possint diuinæ gratiæ beneficium est. Et cæli non sunt mundi &c. Metonymia est, & continens pro contento accipitur. Siue Angelorum impuritas fuerit arrogantia (vt aliqui assertunt) siue inobedientia (vt sententia affirmat aliorū) siue aliud flagitium hominibus incognitum: verum asserit Eliphaz, non fuisse mundos in conspectu Dei. Quamvis locus de sublimioribus illis corporibus accipi possit, quæ inter cetera corpora supremum puritatis tenent locum: quæ tamen comparatione ad
- Psal. 138.
I oan. 29.

Deum impura appellari possunt, nam & corporea mole afficiuntur, & mutabilia maxime sunt: Si ergo quæ purissima esse videtur maximeque syncera, immunda iudicantur, cum numenis puritate collocata; quid ergo statuendum est de homine ab omnibus, & inutili, qui quasi aquā iniqūitatē bībit? Elegantissima profecto metaphora impuritatē hominis, & propensionē in scelus omne, & flagitiū explicavit. Nam potuisset dicere, qui bibit quasi vinū iniqūitatē, sed aquam dixit propter multa. Nā qui aquā bībit, eam haurit citra vnuam obseruationē. Contra vero qui bībit vinum, aliquam semper adhibet animaduersionē, ne fortasse vel vinum capitī noceat, vel vniuerso corpori perniciem afferat. Qui aquam bībit, siue integra sit salutē, siue aliqua ægritudinē affectus magna profecto aviditate bībit. Secundo qui aquam bībit, nullo labore, nulla opera, nullisq; impensis id facit: Semper enim in promptu est aquā bibere, obeamq; rem magna facilitate aqua bībitur: cum cōtra vinū non semper paratū sit, quæ mīro modo explicant hominis facilitatē ad peccandum. Tertio si quorundam interpretatio nobis probetur, & ita vertamus locū: Qui enim bībit quasi aquā iniqūitatē, Metaphora sumitur ab spōgijs, quibus inest mira quedā raritas, & mollitudo, propter quā tantū hauriunt humoris, quātū vix credi possit. Sic de homine: empapado en peccados. Inutilē autē hominē appellat, & abominabilē, his verbis notans & foeditatē peccati, & corporeis, & impedimentā naturæ ad virtutē, iustitiāq; seständam.

Simplie.

Iob. 7.

Ad propriam sui cognitionem spectat verba illa sancti Iob. Peccauit: quid faciat tibi o custos hominum? quāuis non recte quidam Hebrei hunc locum exponunt sic dicētes: Licet peccauerim in cōmodo tibi nō fui. Esset enim peccati ineptissima excusatio. Non enim Deus pœnas scelerū repetit quia ei vñlū incommodū attulerint: cū detrimentū ipse accipere nō possit: Sed quia cum æquus hominū Iudex sit, debet, iniqūitatē vindicare. Iam vero Iob nō dicit quid feci tibi o custos hominū, (vt illi expōnū) sed, Quid faciat tibi? Quare ita explicandū est. Quāuis peccauerim delectique mei pœnas pendā, vt amici mei iactant, qui bus tibi pœnas satisfaciā, nisi tua misericordia accedat? id est, licet infinitas ex me pœnas sumas, satis à me nunquā habebis, nisi mihi precanti protuā clementia ignoscas. Quod vehemēs argumentū est ad Dei clementiā implorandā, apteq; cōiungitur,

cum

44 cū eo, quod superiori versu dixerat. Vsquequo nō parcis mihi, nec dimittis me? Et quidē nulla re alia melius Deo homo satisfacit, quām crimē cognoscēs, & veniā petens. Quam satisfactionē ipse supplicijs, & alijs modis extorquere conatur. Prudēter verò addidit: o custos hominū, vt ostēdat hac satisfactione contentū esse debere eū, cuius munus est homines seruare, & qui vult (vt B. Paulus inquit) omnes homines saluos fieri.

CONCIO.



Anta verbi Dei vtilitas, & necessitas est, vt B. Au-
gust. in quadam epistola dicat. Qualis est caro, quæ
post multos dies percipit cibū, talis est anima, quæ
nō assidue pascitur Dei verbo. Quod intelligēsan-
cta Ecclesia nūquā ita cōtra improbos sœuit, vt fa-
cilitatē illis adimat audiēdi verbū Dei, quanuis excommunicati
schismatici, & interdicti sint, & omnibus ecclesiasticis bñficijs
priuati. Cur ergo patres filias vestras tam salutari, & necessario
beneficio fraudatis? Et vos o peccatores quare à tanto bono vos
abstinētis? Audite, obsecro, quid Spiritus sanctus in Proverbijs
dicat. Qui declinat aures suas, ne audiat legē, oratio eius erit exc
crabilis. Vbi alia translatio habet. Oratio eius erit abominabilis.
Quasi dicat Spiritus sanctus? Nō audis me, nec ego te audiā. Est au-
tē maximē notādū, quod vbi nos legimus: Qui declinat aurē suā,
in rigore originalis habetur. Qui alienat aurem suā. Vbi insinua-
tur, quod prēcipiuū, ad quod Deus aures hominibꝫ dedit, fuit ad
diuina ipsius verba audiēda: at miser homo aures suas alienat, &
2 quodāmodo furatur, quoties illas à diuini verbi auditione distra-
hit, easq; in otiosis rebus atq; impertinentibus occupat, & impen-
dit. Cū verò vna ex prēcipiis orationis excellentijs sit, quod sit
imperatoria, oratio istius, nō solū hūc effectū non habebit, verū
corā Deo abominabilis erit, Quapropter merito sapientissimus Prover. 4.
Salomō in Proverbijs ait. Fili auctoritate sermones meos: & ad elo-
quia mea inclina aurē tuā, ne recedāt ab oculis tuis: custodi ea in
medio cordis tui: vita em̄i sunt inueniētibꝫ, ea & vniuersæ carni
sanitas. Vbi alia translatio habet. Et vniuersæ carni medicina. Co-
gitas o prophane homo, ac delicate, te in ægritudinē aliquā casu
rā, si ad cōcionē audiēdā antelucaris? Deciperis profecto, nec ita
erit,

^{2. ad Thes.}
^{4. c.}
B. Augu. in
epist.

Prove. 2. 8.

erit, quin potius si verbum Domini audis, vitam, medicinam, ac salutem consequeris. Verbum Domini ita viuere docet, ut cum eo animæ, & carni remedium adhibeatur, & vtrumq; egredia bona consequatur. Quo circa custodi ea in medio cordistui,

Psal. 118. vt potius cor amittas, quam verba Dei. Hoc Sanctus David rectè seruabat siquidem ait. In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me. In æternum, inquit, hoc est, in æterno meo, id est, in tota vita mea. Sicut enim cibus in stomacho receptus, & statim reiectus nihil homini proficit, sed magis laedit stomachum. ita & lex Dei audita vel lecta, si me-

B. Chrys. moriae non tradatur. Vnde B. Chrysostomus inquit. Non quahomil. 4. les eduliorum sensibilium, tales sunt insensibilium reliquæ: ingenescimur illæ variæ licet non parem tamen conuiuis voluptatem præstant, sed in diem posterum reseruatae fiunt inutiles: hec vero nō in unum tantum diem, aut alterū, sed quouis tempore seruatae eandem seruat voluptatem, vt diuinæ, ac spirituales, nec ullum eis imminet à tempore nocumētum, sed nouum quotidie vigorrem afferunt, & eos, qui frui volunt, multa implent lætitia. Vn-

B. Chrys. de idem Sanctus Doctor alibi inquit. Sicut cum magna fercuhemil. 4. la, sumptuosaque apponuntur, præcedens conuiuarum satietas facit, vt aliquid decedat splendoris appositorum, & magna non nunquam nullius videantur momenti, eo quod conuiux absq; edendi auiditate venerunt. Contra qui suscepérunt famelicos, & esurientes, licet illis tenuem proponant mensam, splendida tamen apparebit conuiuis prompte apposita, auidè comedentibus. Sic eodem modo & nos, benefici vestro spirituali appetitu non gravamur pauperem & vilem hanc mensam vestræ cha-

Simile. ritati continuo apponere. Rursus idem Sanctus Doctor in alia homilia, inquit, Sicut sæpe multi ex prato rosam, vel viola, vel populu An quempia talium florum capiunt, digitis circumferentes recedunt: tiochenū. alij vero ex viridario domum abeūtes arborū ramos fructus habentes reportant: alij rursum à lautis cœnis mensæ reliquias necessarijs suis referunt. Sic & tu ex concione recedens admonitionem reporta filijs, vxori, ac necessarijs omnibus.

Concio.

Cant. 5. **G**uttur illius suauissimum, & totus desiderabilis, inquit sponsa loquens de sponso in Canticis. Guttur sponsi suavis est, totusque

- 6 totusque desiderabilis; nam illius bonitas, & benignitas illius verbo declaratur, quoniam in eo residet omnis boni ratio, quid quid experiri potest ab humano animo siue iocundum sit, siue vtile, siue honestum, licet in sponso inuenire, & quia haec omnia sponsi verbo nobis reuelantur, sponsa gutturi illius appellat suauissimum. Quis non credit sponsum suauem esse, de quo regius vates inquit. Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus. Huic saeptissimo Regi, & sapientissimo filio eius Salomonis, qui haec verba gutturi illius suauissimum protulit, adhibenda est fides, & non est audienda vox vulgarium hominum, humique repentium, qui suauitatem huius gutturis nunquam experitus sunt. Omnes cupimus suauitatem illam, qua possimus esse foeciles, maximis autem in hoc negotio implicamur erroribus dum ea suavia existimamus; e quibus suauitas nulla, sed amaritudo potius, & maximus angor animi proficiscitur. Tum tandem detegitur humanus error, & antiqua fraus venit in lucem, cum incipit animus ipse degustare dulcedinem istam & suauitatem sponsi. Quam Philosophi appellant voluptatem, eam honestiori vocabulo scriptura sacra suauitatem appellat. Fuerunt inter Philosophos, qui dicere omnes propter voluptatem operari, & fine humanarum actionum voluptatem esse. Quorum sententia, si ad voluptatem spiritalem non ad corporeas voluptates, crassiores, & ignobiles referatur, satis (ut mihi videtur) rationi est consona: Ultimum enim, quod in omni operatione expetitur voluptas est: adeo ut suprema sanctorum felicitas non solum in ipsa fruitione sponsi, verum & in voluptate illa, quae ex fruitione nascitur, constet. Quis enim dubitet, oblectamenta illa, summasque voluptates, quas sancti carnea molle exuti Deum videntes persentientibus illis haberi inter precipuas felicitatis partes? Igitur finis humanarum actionum in uno sponso admirabili quadam ratione inuenitur Plato in Philebo sumum bonum asserebat sapientiam esse, sed voluptatis quamdam mixtione temperatam: adeo sine voluptate summum bonum constare non posse. Quia vero verba Dei via sunt ad Diuinam suauitatem ideo sponsa gutturi suauissimum dicitur; quod & regius vates testatur dicens. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super melori meo. Est autem quod homines solet impellere, scilicet ipsa ratio boni in rebus cognitione comprehensio,

Psal. 33.

Plato in
Philebo.

Psal. 118.

prehensis. Hæ vero in sposo non per partes inueniuntur, sed coniunctæ potius, & ad unitatem quandam redatæ. Est bonum aliquod, quod utile videtur, in quo forsitan non deprehendas villam rationem honesti. Et honestum, in quo non appareat ratio utilis. Summa itaque dementia est illud summum existimare bonum, in quo, quantum aliqua boni ratio se insinuet, varios tamen è vestigio ostendit defectus. Plato in Thimæo multitudinem omnem ad unitatem reducere, & unitatem in multitudinem distribuere, summam iudicabat sapientiam. Nam omnes boni rationes, quæ separatis singulis in rebus competuntur, ad unum Deum referre, & ipsum Deum, tanquam unitatem istam colere, & adorare, tum & bona illa prout à Deo proficiscuntur in rebus ipsis agnoscere summa est vero sapientiæ ratio. Sponsa igitur nobis ostendit praesenti carmine, quod sit bonum illud, ad quod rediguntur omnes rationes expetibilitatis, cum inquit. Totus est sponsus desiderabilis.

Concionator.

Ephes. 5. c. **E**STOTE imitatores Dei, sicut filij charissimi: ait Beatus Apostolus ad Ephesios scribens. Unum ex præcipuis, in quo Christum Salvatorem nostrum imitari debetis, est Hebr. 1. c. in eo, quod idem Sanctus Apostolus alibi dicit. Purgationem peccatorum faciens lauans nos à peccatis: non ut aqua diluens linteamina, & in se fortes retinens, sed velut sol. Sol enim iustitiae vocatur Christus Iesus, quia sicut Sole oriente & lumen suum in aëra diffundente mox tenebræ, quæ in aëris regione sunt, euaneant, & pereunt, & non tantum Sol tenebras tollit, verum etiam, lumine suo diffuso omnem foetidam nubilem, caliginosumque vaporem in aëre existentem destruit, atque absorbet, aerem ipsum reddens lucidum, pulchrum, ac salubre, terram insuper velut viuificam, & foecundam faciens, in se tamen suam retinens puritatem. Sic Christus Sol iustitiae per lumen gratiæ cælitus in animam diffusum, corda hominum à maculis purificat & à caligine erroris illuminat, sanat, viuifi-
cat, & foecundat eliminatis procul immunditijs peccatorum, ipse

2 ipse in se mundissimus, & purissimus remanens. In hoc ergo
 omnes ministri eius eum imitari debent. Sic ô Patres concio-
 natores salutem aliorum operamini, vt in peccatis eorum nul-
 lo modo maculemini. Supra vires humanas est, aliquem bonum
 Dei ministrum esse, atque ita beatus Paulus ad Corinthios scri-
 bens ait. Non sufficietes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi
 ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui idoneos nos fe-
 cit ministros noui testamenti. Si igitur non sumus potentes
 cogitare vnam duntaxat bonam cogitationem, quanto minus
 potentes erimus ad persuadendum peccatoribus, vt se se à
 peccatis & sceleribus auertant, Deumque efficaciter dilin-
 gant? Sed sufficientia hæc à diuina nobis manu prouenire de-
 bet. Ergo omnes, qui hoc sanctum ministerium exercemus,
 efficaciter à Deo postulare debemus, vt illam nobis com-
 3 munciet. Obseruantia etiam diuinæ legis excellens disposi-
 tio est ad ipsam, vt oportet, prædicandam. Quod quidem aper-
 tè nos Spiritus sanctus in Proverbijs admonet dicens. Custodi
 legem meam, atque consilium meum, & erit vita animæ tuæ, &
 gratia fauicibus tuis. Vita, id est vigor, & virtus. Et gratia, in fau-
 cibus tuis, hoc est, vt verba, quæ loquutus fueris, sale condita
 sint, & plena lepore, atque fructum uberrimum in audientium
 cordibus efficiant, & in visceribus eorum sedeant, oportet, vt
 tu prius ea opere exequaris, sicut B. Apostolus faciebat, qui ad
 Romanos scribens ait. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad AdRom.5.
 Deum, non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non
 effecerit Christus, hoc est. Non audeo de humilitate, aut casti-
 te sermonem proponere, non audeo de misericordia & pa-
 tientia disputando docere, quin per me hæc effecerit Christus.
 4 Gratus certè gratia Dei, & vere humili, qui Christo Dño' omnia
 bona ascribebat, siquidē ait per me effecerit Christus. Hoc etiā
 regius Prophetæ seruauit, qui postquam cōfessus fuerat, se iudicia
 Dei in toto corde ex equi sciuisse, atq; in visceribus condidisse,
 adiecit. In labijs meis pronūtiaui omnia iudicia oris tui: quia ni-
 mirum verus diuini verbi concionator (vt B. Ambros. & Cassia B. Ambros.
 nus adnotarunt) prius totam animam suam imbuere, implere,
 & saginare debet diuinis institutis, quam alios doceat. Sed ad-
 uertendum est Sanctum Prophetam dicere, Pronuntiavi, non
 docui, quia concionator verba exterius pronuntiare potest, sed
 audientis

B. Gregor. audiens mentem docere non potest, vt B. Gregorius in Mora 5
 lib. 19. mo libus docet, vbi sit ait. Quilibet prædicator verba auribus dare
 potest, corda vero aperire non potest, & nisi per internam gra-
 tiam solus omnipotens Deus prædicantium verbis ad corda au-
 dientium præstet auditum in cassum prædicatio aure audi-
 entis percipitur, quia peruenire ad intima surdo corde prohibe-
 tur, Vnde in Actibus Apostolorum dicitur. Credidit Lidia pur-
 puraria, cuius Dominus aperuit cor. Prædicauerat quidem
 B. Paulus, at non ipse corda credentium mouebat sed Deus.

Concionatoris eloquentia.

Canti. 4. c. **L**ourens Sponsus cum sancta Ecclesia in Canticis inquit,
 Mel, & lac sub lingua tua. Non dixit, in lingua, sed sub lin- 6
 gua, quoniam lingua Ecclesie simplicissimo fatur sermo-
 ne, sicutoque ac rethorum phaleras detestatur, nec illa dulcedine,
 qua seculares oratores docet. Vnde B. Paulus ad Corin-
 thios scribens: Non, inquit, misit me Dominus baptizare, sed
 euangelizare non in sapientia verbi, vt non euacuetur crux
 Christi. Pseudo Apostoli illi, contra quos B. Apostolus hanc
 scripsit epistolam his artibus corda innocentium seducebant:
 gloriabantur enim in sapientia verbi, hoc est, in arte erudite, &
 composite dicendi, hoc autem alienum putat diuinus vir ab
 Euangelica virtute, quasi crux Christi (qua plena est sapien-
 tiae, ac virtutis) sapientia, & eloquentia humana indigeret, vt
 suam ostenderet, & suaderet virtutem, Viuuus est enim sermo
 Hebre. 4. c. Dei, & efficax &c, vt ipse ad Hebraeos scribit, nec extraneis in 7
 diget auxilijs, vt possit, cum in se virtutem, potentiamque Dei
 contineat. Quare discipuli Domini, vt docet B. Thomas, acce-
 p. 176. ar-
 tic. 1. puit donum linguarum, non vt eruditii oratores euaderent, ele-
 ganterque, ac composite dicerent, figurisque Rethoricorum lo-
 querentur. Sed vt simplici, planeque sermone, simplicem quoque
 docerent veritatem. Vnde de B. Paulo dicebant, Pseudo Apo-
 stoli, quasi irridentes eum, quod sermo eius esset contemptibili-
 lis, hoc est, quod non composite, sed barbare loqueretur. Et ipse
 2. ad Cor. fatetur eadem epistola, quod sit imperitus sermone, sed non
 11. c. scientia. Non enim est in sermone verbum Dei, sed in virtute.
 Colos. 2. c. Quare ad Colossenses scribens, eos sic admonet. Ne quis vos de-
 cipiat

8 cipiat in sublimitate sermonis. Quod si modo eruditis, phaleratisque sermonibus concionatores verbi Dei illud prædicant, id est, quia non illa virtute, ac charitate pollut, qua prisci patres, & ideo supplere nituntur verbis, quod in factis deest. Sicut postquam Sefac Rex Ægypti tulit Scuta aurea, quæ fecerat Rex Salomon, pro eis ærea posuit, Roboan filius eius, ut in libro Regum sacra narrat hystoria. Sic quia Rhetor Ægypti, hoc est tenebrarum harum diabolus à nobis tulit charitatis aurum, quod in nostris patribus elucebat, loco eius nos ænea construimus scuta, est quippe sonorum est: verbis personantes intumescamus, qui factis charitatis deficimus, & sermone incalescamus, qui charitate tepescimus. Accedit adhoc, quod ipsum christianorum vulgus his compositis sermonibus delectatur,

9 nec nudam audire veritatem dignatur, nisi his induatur vestimentis, talique dulcedine dicendi conditatur, ut vaticinium D. Pauli adimpleteatur, qui Timotheum discipulum admonet, ut instet sermonibus veritatis. Quoniam erit, ait, tempus, cum sanâ doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerabunt sibi magistros pruriens auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Quod vtinam non hac calamitosa ætate adimpletum sentiremus. Hinc fit, quod & prædicatores populi applausum quærentes dulcia potius, quam ædificatoria verba prædicent, & populus hunc suauem verborum sonum potius, quam correptionem quærat. Lipidatus est Acham, imo & populus punitus fuit, ut legitur in libro Iosue quoniam furatus est de anathemate Ierico linguam auream, ut legunt Hebrei, & ut B. Hieronymus post Originem adnotauit, illi diuina punitione ferientur, qui linguam auream ab anathemate Ierico furantur, id est, qui composita, resplendens, tiaque verba à mundi sapientibus ad Euangelicam doctrinam, quasi furtiuè afferunt tâquam si his diuinum indigeret eloquii.

10 B. Theodoreus de curandis Græcorum affectionibus luculentet hanc doctrinam docet.

3. Regum
14.c.2. ad Tim.
4. c.

Iosue. 7. c.

B. Theodo
ret de curâ
dis græco-
rû affectio
nibus.
Psalm. 67.

Concionator quare vocatur canis.

LQuens regius Propheta de concionatoribus legis gratiæ ait. Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Obscurata quidem sunt hæc verba, prius nāq; dixerat. Ut intingatur

Z pes

pestuus in sanguine. In quo insinuatur, cum sancta Ecclesia 11
Prophetam loqui, cui dicit. Qui prius inimici tui erant, ut Paulus, Matthæus, & alij quam plurimi, facti sunt pestuus, te ducendo, & docendo usque ad sanguinis effusionem, & mortem, & sic lingua canum tuorum, idest, concionatorum sit scilicet, ex talibus inimicis ab ipso Deo, & Domino nostro Iesu Christo.

Similia.

Isat. 56.

Ecce quomodo ex illis, qui erant aliquando sanctæ Ecclesie inimici, facti sunt à Deo canes latrantes contra persequentes ipsam Ecclesiam, & lambentes vulnera peccatorū. Vnde sanctus Prophetæ Isaia de pessimis cōcionatoribus inquit. Canes muti nō valentes latrare. Ex quo infertur, canes bene latrantes, bonos cōcionatores esse. Quare fidelis concionator tria cum cane debet habere. Primum medicinam in lingua, lingua enim canis medicinalis est, morbumque à vulnere extrahit. Sic concionatoris 12 lingua medicinam peccatorum vulneribus causare debet. Secundum, morsionem in dentibus contra obstinatos peccatores. Vn-

Hiere. 15. de Dominus per Hieremiam Prophetam inquit. Visitabo super eos canes ad lacerandum, hoc est. Mittam cōtra obstinatos peccatores, homines plenos spiritu & fortitudine ad lacerandum illos increpatione dura, & latratu terribili. Denique clamorem in fauibus fidelis concionator habere debet ad pigros, & in culpis dormientes excitandos. Canis etiam domesticis applaudet, & contra latrones latrat; sic prudens concionator bonos observet, gaudia illis cælestia promittens, males verò deterreat, vt resipiscant; Verum tamen est, canes magnis se periculis in his

B. Greg. in Ezechiclé. obijcere. Vnde B. Gregorius ait. Tuitius veritas auditur, quam cum autem prædicatur vix non subripuit cuiquam hominum quantulacunq; iactantia, in qua vtique pedes affectionis, vel in

D. August. super illa D. Iacobi verb: : Sit autē omnis homo velox ad audiendum tardus ad loquendum, inquit. Vedit Apostolus in audiendo facillime seruari humilitatem, quæ difficilis est in docendo, quo-

B. Greg. ho mil. 22. su- per Eze- chiel. & li. 21. Mor. ca pit. 10. niam necesse est, ut Doctor habeat superiorem locum, ubi labo riosum est obtinere, ne subrepatur elatio. Sed non propter hoc cō temni, aut relinquiri debet tale munus, quia ut idē Pontifex Gregorius inquit. Nullū omnipotenti Deo tale sacrificiū, quale est animarū zelus. Sed obserua, eundē Beatissimū yirū in libro Mo

ralium.

14 raliū super illud psalmi: Super senes intellexi, quia mandata aut
quæsiui, dicere. Qm̄ studuit operando implere, quod didicit, ac- Psalm. 118.
cepit intelligere, quod doceret. His etiā arridet id, quod B. Au- B. Aug.
gustinus legit, vbi nos legimus: In mādatis tuis exercebor, ipse
ait. In mādatis tuis garriā vel in mādatis tuis loquar. Cuius diuer-
fitatis in causa est verbū grācū quod hic est, adoleſcheso, quod
latini nonnulli interpretātur, gatriā, vel loquar. Alij verò, exer-
cebor. Significatur tamē in hoc, eum fructuosē loquuturū, & cō-
cionaturū Dei verba, qui in illis exercetur. Ut enim B. Grego- B. Greg. li.
rius inquit. Ad supernū desideriū inflāmare auditores nequeūt 3. moral. ca.
verba, quæ frigido corde proferuntur: nec enim res, quæ in se Plt. 29.
ipsa non ardet, aliud accedit. Ignis, qui in Apostolorū cordibus
ardebat, apertissimē ostensus, & manifestatus fuit, siquidē di-
uini amoris igne totū ferè mundū conuerterunt, & inflamma-
runt, atque ita scribens B. Apostolus ad Corinthios inquit. Inci- 2. ad Cor.
pimus iterū nos cōmendare. Nunquid egemus, sicut quidam cō- 3. c.
mendatitij epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos
estis, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus, scripta non
atramento, sed spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in ta-
bulis cordis carnalibus. Quod perinde est, ac si diceret. Attēdat
mundus, & animaduertat, quales eratis antequā vobis prædica-
remus, quā infideles, quā cupidi, quam superbi, & quā luxurio-
ſi: Quales autem nunc estis, postquā vobis prædicauimus, quā
fideles, quā humiles, quam pijs, quam denique casti, atq; inde cō-
spicietur qui, & quales nos sumus. Itaque bonitas, ac sanctitas
vestra testimonium nostrū reddit. Vos estis epistola nostra cō-
mendatitia apud omnes, qui vos modo vidēt & antea viderūt.

16

Concionatoris vita.

Q Valis vita prælati, & concionatoris esse debeat, spōsa in
Cāticis, mirabilē spōsi sui pulchritudinē per singula mē-
bra describēs ostendit, cum ait. Oculi eius sicut colū-
be super riuos aquarū, quæ late sunt lotz, & residēt iuxta fluē-
ta plenissima. Quā multa in his pauculis verbis designātur. Ocu-
lorū quippe nomine cōcionatores ecclesiæ, atq; Episcopi intel-
ligūtur, vt ipsum quoq; Episcopi nomē insinuat, quod contem-
plantē, vel super intēdētē significat, hi autē quāuis oculorū no-
mine rerum cognitionē, & intelligentiā præferat, columba-

rum tamen simplicitatem imitari debent, ut sint prudentes si-
17
cunt serpentes, & simplices sicut columbae. Columbis quidem
assimilantur, quae lactæ sunt lotæ. Satis erat columbae nomen
ad cordis puritatem designandam, sed tamen addit. Quæ lotæ
sunt; & quod magis mirum est, quæ non aqua, sed lacte sunt lotæ,
ut eximiam & singularem quaadam eorum puritatem hac ra-
tione intelligamus: nam qui adhoc munus destinatur, vt alios

1. ad Tim. ex impuris, puros efficiat, purissimus esse debet. Idecirco B. Paulus 4.c.
Timotheo discipulo suo ait. Attende tibi, & doctrinæ. Prius Ecclesi. 29. dixit, tibi, vt munditiam propriam commendaret. Quod Ecclæ-
siasticus hortatur etiam dicens. Recupera proximum secundum
virtutem tuam, & attende tibi, ne incidas. De his rursus dicitur,
quod sunt iuxta riuos aquarum, resideantque iuxta fluenta ple-
nissima. In quibus verbis sanctorum scripturarum fluenta desi-
gnantur, iuxta quæ perpetuo residere debent in lege Domini
die, ac nocte meditantes, vt inde copiose hauriant, quod largiter
populis effundant. Quod autem & riuulos nominat, simul, &
fluenta (quæ duo inter se dissimilia videntur) insinuat, quod
cum sapientibus, & insipientibus debitores sint ex riuulis quæ
dam, quæ rudibus, & simplicibus, ex fluentis vero quæ promo-
tioribus, & perfectioribus exhibeant, haurire debent. Quam-
uis autem eos Spiritus sanctus propter columbinam puritatem,
& synceritatem columbis comparauerit, non idecirco amittere
debent increpationis severitatē, quādō id necessitas postulaue-
rit. Vnde B. Apostolus discipulo suo Timotheo inquit. Argue,
obsecra, increpa. Et alibi de Cretenibus agens. Increpa, ait, illos
dure. Sed proh dolor, quod sunt hodie adulatores, qui maximè 19
potētibus blandiūt, & ceruicalia, ac puluillo ponunt sub om-
ni cubitu: quos quidē vehemēter illa vox Balāā, aliās impīfimi
damnat qui sic ait. Si dederit mihi Balac domū suam plenā au-
ro non potero loqui aliud, quam quod mihi præceperit Deus.
Hæc omnia ex eo ortum habent, quod prædicatores huiusmodi
magis suam, quā Dei gloriā inquirunt. O terribilē abominatio-
nē æternis supplicijs dignam. Non collocemus o patres concio-
natores oculos nostros in alio, quā in Dei gloria. Hæc totis viri-
bus in nostris operibus queramus, qui enim propriā gloriā que-
rit, & attēdit similis est ei qui cū à Rege legatione fungēs, & tā-
quā paranimphus missus es et ad quandā virginē, quā ipse Rex

2. ad Tim. Simile. 4.c.
obsecra, increpa. Et alibi de Cretenibus agens. Increpa, ait, illos
dure. Sed proh dolor, quod sunt hodie adulatores, qui maximè 19
potētibus blandiūt, & ceruicalia, ac puluillo ponunt sub om-
ni cubitu: quos quidē vehemēter illa vox Balāā, aliās impīfimi
damnat qui sic ait. Si dederit mihi Balac domū suam plenā au-
ro non potero loqui aliud, quam quod mihi præceperit Deus.
Hæc omnia ex eo ortum habent, quod prædicatores huiusmodi
magis suam, quā Dei gloriā inquirunt. O terribilē abominatio-
nē æternis supplicijs dignam. Non collocemus o patres concio-
natores oculos nostros in alio, quā in Dei gloria. Hæc totis viri-
bus in nostris operibus queramus, qui enim propriā gloriā que-
rit, & attēdit similis est ei qui cū à Rege legatione fungēs, & tā-
quā paranimphus missus es et ad quandā virginē, quā ipse Rex
sponsam

20 sponsam sibi in matrimonium cupiebat , cum (inquam) ad hoc matrimonii reconciliandū missus esset , ipse eam , quā Regis suo comparare debuerat , sibi ipsi acciperet , & vēdicaret , quod profecto magna proditio esset . Omnes prædicatores ab altissimo Deo missi sumus , vt animas hominū ei acquiramus , & vt ipsæ animæ Sponsæ Dei sint , eiusque amore exardescant , ipsumque glorificant . Magna igitur traditio esset contendere , vt illæ nos , & non Deum glorificant .

Concionatoris opera.

Frater Aegidius B. Patris nostri Francisci socius videns multos libenter prædicantes , & negligenter operantes (vt refert D. Antoninus) dicebat . Si operaris bonū , quod intelligis , venies in bonū , quod nō intelligis . Magis distat à verbis operis , quam cælum à terra . Melius est homini , quod se ipsum doceat , quam totum mundum doceat : Si vis multum scire , multū operare : & inclina caput tuum : nobilis enim prædictor est humilitas . Et suspirans dicebat . Multum distat ouis ballas à pascere , id est , prædicās ab operante . Velim re vera semper verba ista in corde meo habere . Nam quid mihi coram iudicis tribunali tot conciones , ac tot scripta de verbis , & factis Iesu Christi (qui bus multi poterunt poenitentiā veram agere , & salui fieri) prodierunt , si me ipsum non doceo humilitatem , castitatem , cæterasque virtutes , quas alios doceo . B. Chrysostomus de concionationibus agens inquit . Quod si post nostram etiam admonitionem in eisdem vitijs perseverauerint , nec sic quidē nos desistimus apud vos , quod rectum est , cōsulere quandoquidē & aquarum venia , etiā si nullus ad hauriendā aquam veniat , manāt tamen : & fontes , quāvis nemo hauriat , scaturiunt : & omnes , quāvis nullus bibat , nihilominus fluūt . Sic oportet & illū , qui cōcio natura , quāvis nullus auscultet , quidquid in ipso sitū est , præstare . Et ibidem ait S. Doctor . Quod si ideo victuri sumus in otio , & ab omnibus actionibus videtur abstinentium , eo quod semper euénit , vt alicubi frustremur oblati , vniuersa nobis periret vita , nec spiritualia modo , verum etiā illa , quæ ad vitæ præsentis usum pertinent , simul omnia interirent . Etenim si agricola protinus ab agricolatione resiliat , quod semel , atq; iterū , aut sepius acciderit aëris int̄qualitas , breui fame omnes periremus .

B. Antoni.

1. p. histo.

tit. 24. c. 7.

B. Chry. cō

cio. 1. dc La-

zaro.

Exempla. Item si nauclerus ob semel, atq; iterum, aut s^epius ortam tem- 23
pestatem fugiat mare, futurum est, vt nemo pelago vehatur, aut
se cōmittat, atque hinc nobis vitæ coimmoda peribunt. Quod si
per singulas artes percurrens ista, quæ nos facere vis, suadeas,
moneasque cūcta funditus interibunt, terraque ædificijs, atque
domicilijs carebit. Itaque cum hæc omnia sciant, etiam si semel,
& iterū, aut s^epius frustrati fuerint optato negotiorum, in qui-
bus verulantur, exitu denuo pari cum alacritate redeunt ad ea-
dem: nam & ruricola vbi semel & iterum, aut s^epius semē aruo
commissit, nec votis respondet prouentus, rursus eandē exer-
cit se getem nec raro fit, vt totius temporis iacturam vno farciat
anno. Sic & negotiator quanquam crebrò fecit naufragium, nō
tamen abstinet à portu, sed & postea nauim detraxit, & nau-
tas cōduxit, & pecunijs mutuo datis eadem aggreditur negotia, 24

Exempla. idque cum nihilo magis nunc sciat quomodo cessurum sit, quā
scierat antea. Denique quicunque solent aggredi rem quācun-
que ita facere consueuerunt, quemadmodum faciunt agricola-
tor, ac negotiator. Et post hæc cum illitātam adhibeant curam,
studiumq; circa res ad præsentis usum vitæ pertinentes, quarū
exitus sit incertus, nos si loquentes non auditи fuerimus, illico de-
signemus. Et quam obtinebimus veniā? Quid excusationis affe-
remus? Et tamē illis si nō bene successerit, nullus est qui dānum
acceptū leniat. Veluti si mare nauim fluctibus obruerit, nemo
medebitur in opere naufragij, si vis imbrium effusa in agriū præ-
focauit fementem, cogitur agricola vacuis manibus redire do-
mum. Nostra verò cum loquitur, aut exhortamur, non est eadē
conditio, imo si semel per te iactum sermonen auditor non re- 25
cepit, nec obedientiæ fructum retulerit, tu tamen cōmunicati
consilij mercedē feres à Deo, nec minus accipies præmij non
auditus, quam accepturus eras, si ille obtemperasset, quod enim
erat in te præstitisti. Cæterum ad id, vt persuadeamus auditori-
bus, non sumus obstricti, sed tantum vt admoneamus. Nostræ
quidem partes sunt admonere, illorum verò obtemperare. Et
quemadmodum si nos admonendi officio nō functi fuerimus,
etiam si decem millia benefactorum prodierint, ipsis solis repo-
fitum est præmium, ad nos nihil redibit lucri, quandoquidem
non dedimus consilium. Ita si nobis admonentibus illi non au-
feultarunt ad ipsos solos redibit omnis ultio, nobis autem nihil
impun-

26 imputabitur quia potius copiosa merces nobis veniet à Deo.

B. Gregorius in pastorali ait. Admonendi sunt, quos ab officio prædicationis imperfectio, & ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit. Quemadmodum pulli anium si ante pénarum

B. Greg. in
3. p. pasto-
rali. c. 26.
Simile.

perfectionem volant, vnde ire in alta cupiunt, inde in ima merguntur. Vt si structuris recentibus, nec dum solidatis signo rū pōdū superponitur, non habitaculū, sed ruina fabricatur, quodque conceptas soboles si prius quam plenæ formentur, proferant foeminae, nequaquam domos, sed tumulos replent.

Ad hoc etiam aliæ similitudines possunt adduci. Vt poma immatura, quæ vento decutiuntur, nec suavitatem habent, nec stomacho prosunt, sed quæ sunt matura, & manu collecta, hęc grata, & suavia sunt, sic concionatores qui humani fauoris gratia

27 efficiuntur si ante tempus hoc ministerium exercent, nec dulcedinem habent spiritualem, nec utilitatem mentibus afferunt.

At qui sunt tempore oportuno instituti, & sacris literis edocti, & ad Dei honorē affecti, hi laudabiles sunt, suaves, & salubres.

Si enim sacerdotibus Dianæ, quam gentes absque fide inter falsorum numinum vanitates numerarunt, tria tempora erant constituta (vt ex antiquorum monumentis constare videamus) primum in quo sapientiam discerent, & virtutes, alterum in quo eas exercebant, tertium, in quo alios instruerent. Quid faciendū censes euangelicis concionatoribus? Qui debent esse admirabili sapientia prædicti, insigni vitæ puritatem ornati, & in magna autoritate constituti. Vt lucerna vna alteram incendere

Simile.
simile

non potest, si illa fuerit extincta, sic concionator alios non

28 inflammabit amore diuino, si ille fuerit lumine eiusdem amoris destitutus. Non tamen me fugit fieri posse, vt Deus per vnum

fligito sum concionatorem, si velit peccatores conuertat. Nam vt hærus per famulum iniquum, bonam aliquando porrigit eleemosynam:

Sic Deus ministerio scelerati hominis potest ad se impios allucere. Nihilominus tamen det operam concionator, vt careat omni vitio, vt virtua vituperet. Forpices, & emū

etoria, quæ erant in templo Salomonis, quibus lapides emūge-
bantur ex auro erant purissimo, ad significandum eorum anno

simile

tem, & puritatem, qui aliorum munditas purgare tenentur.

B. Chrysostomus in concione de Lazaro ait. An nō vides fratres etarios artifices, fabros argentarios, derique eos, qui quā-

Z. 4. cunq;

cunque exercent artem omnia artis instrumenta habere para-
ta, & integra quāuis compellat fame, quāuis affligat in opia, om-
nia p̄æ optantes substinere potius, quā vt ex instrumentis artifi-
cij quidpiam vendere velint, quin frequenter multi potius vo-
luerunt ad v̄surā accipere, quam vel minimū aliquid ex instru-
mētis artis opp̄ignorare, idq; iure optimo: norūt enim quod vē-
ditis illis, ars vniuersa ipsiſ sit inutilis, totūque quæ ſtus funda-
mentū ſublatū, illis autem manantibus fieri potest, vt contra dū
ꝝ alium progressu temporis aliquādo diſſoluāt, iugiter vt̄tēs
artificio: quod si priusquā diſſoluant ꝝ alienū alijs ea vendant,
iam non eſt, vnde poſſint ſolatium aliquod famis, inopięque ex
coſitare. Hoc ſanē animo nos quoq; p̄æditos eſſe oportet. Quē
admodū enim illis artis instrumēta ſunt maleuſ, intuſ, forceps:
ſic nobis artis instrumenta ſunt Apoſtolorū, ac Prophetarum 30
libri, omnisque ſcriptura diuinitus inspirata. Et quemadmodū
illi per instrumēta quidquid faciendum fuſcepereint, perficiūt:
ita ſanē & nos per hos fabricamur, & animam noſtrā depraua-
tā corrigitim⁹ & inueteratā renouamus, atq; illi quidē haſtenus
mōdo p̄æſtant ſuam artem, vt formam addant rebus, nec enim
poſſunt materiam vasorum transmutare, nec ex argento aurū
reddere, ſed harum rerum figuras componunt duntaxat. Tu ve-
rō non ita ſed amplius quiddam potes, nam ligneum vas acce-
ptum poteris aliquando reddere aureum.

Hoc quod glorioſus his Doctor erudit boni p̄ædicatores p̄æ-
ſtant, qui prius ſe ipſos reformāt: nā mali ſunt veluti mola aqua-
ria, que dum in gyros circumfertur, & in circuitū versatur bonā
farinam ex ſe emittit, ipſa verō quotidie magis, ac magis cōteri
tur, & cōſumitur. In hunc modum vani concionatores p̄ædicā-
tes dōctrinā bonam ex ſe alijs proferūt, ipſi autem consumūt
quotidie, & periaſtantiam ac p̄æſumptionē corrumpuntur.
Sunt alioq; artifices, ſeu fabri argentarij, qui abacum magnum
pretoſis aureis, atque argenteis vafis pulcherrimē ornatum ha-
bent. Si autem eorum domum ingrederis, videbis illos vafis lu-
teis, & penē confractis diuturno vſu bibentes, illa enim preto-
ſavaſa, & aurea ſupelleſtilia adhoc ſolūmodo habent, vt ab alijs
videantur, & emantur. Sic pefſimi cōcionatores dīctissima cha-
ritatis, h̄militatis, ac patientiæ ſupelleſtilia populo cōſpiciēda
proponūt, ipſi autē intra de his contraria, ac vilissima poſſidēt.
Con-

Concionatoris finis.

32

Concionatores verbi Dei omni cum efficacia curare debet ut audientium volūtates magis moueant, quam intellectus eorum illuminēt: strages enim ac perditio hominū his miserrimis temporibus nō ideo est, quia non intelligunt, sed quia nolunt. Sed heu quanta cōmiseratione dignum est videre hodie prædicatores, qui magis se ipsos, quam Iesum Christum Redēptorem nostrum prædicare contēdunt, & animos audiētūm potius ad se, quam ad Deum attrahere, atq; alicere studēt: Vnde plus temporis in rebus subtilibus parui ponderis, & quæ audientes in admirationem rapiant consumunt, quam in attrahendis voluntatibus ipsorum ad Dei amorem atq; ad peccatorum detestationem. Cum Sanctus Moyse percusit petram, ex ea aquam eduxit, causa autem, ob quām concionatores aquam de lapidibus non educunt, nec peccatores lachrymis liquefere faciunt, ea est, quia illos duris, atque asperis fustibus, quæ ipsos lacerent, non percutiunt, hoc est quia eos non verbis cordiū penetrantibus, sed vanis rhetoriciis alloquuntur. Ille magis peritus, & excellentior ballistarius est, qui rectius sagittam in album dirigit, quique melius scopum attingit. Sic ille erit excellentior concionator, qui rectius sagitta verbi Dei cor penetrat humanum. Tres dicebat quidam esse hominum, easq; magnas infelicitates: Prima est, patrum scire, & nolle doceri: Secunda plurimum sapere, & nolle docere: Tertia denique est recte docere, & improbe operari. Venator, qui post quām retia tetēdit

33 Simile.
34 auem aliquam captam habet in illis, si quis ipsum volare, & ab eis eripifacit, contra ipsum venator indignatur. Satanus post quam retia sua tendit, incauti atque imprudentes mundani, velut aentes aves in illa incidunt, Diabolus videt Concionatores vocibus aucupium seu aves ipsas terrere & sic artificiū suū destrui, & dissolui propter quod aduersus illos ira inflammatur: idecirco valde oportet Concionatores verissimè se Deo committere, & cōmendare, quippe cū aduersus illos dæmon ira succensus sit, & inflammatus. Maxime etiam oportet, vt priusquam Concione mīcipiat, omni, qua pōterunt, humilitate orient, quo Deus eorum verbis efficaciam præbeat, & corda circumstantiū disponat. Sic D. Paulus faciebat, qui ad Ephesios scribēt

Simile.

Ad Ephes. 3. cap.

inquit. Huius rei gratia flecto genua mea, ad patrem Domini nostri Iesu Christi, ut det vobis secundum diuitias gloriae suae virtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profunditas scilicet charitatis. Et facta i. Apostoli alijs dixerunt. Nos vero orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Prius dicunt orationi, & ministerio verbi: oportet enim orationem ministerio prædicationis praecedere. Eliezer seruus Abraham perueniens Mesopotamiam, ubi sponsam filio Abraham Isaac Domini sui electurus erat, prius (vt sacra Genesis narrat hystoria) orationi se dedit, Deum obsecrâs

Gene. 24: vt illum ea in re optime dirigeret. Cum igitur prædicatores sint paranimphi, & sponsam Iesu Christo diuino sponso querant, necesse habent orare, ut in tam alto negotio a Deo ipso regis etilissime dirigantur. Per Hieremiam Prophetam conqueritur

Hiere. 5. c. Dominus dicens. Prophetæ prophetabant mendacium. Et quamvis modo concionatores Christiani veritatem prædicent, plurimam eorum illam non serio prædicant, hoc est, non eam

Simile. 11. 12. prædicant eo spiritu, illa efficacia, & illis verbis quibus decet, sed tepide, fregide, & tam vanis sermonibus euangelicas veritates concionantur, ac si mendacia, fabulasque narrarent. Fateor quidem, veritates euangelicas dicendas, & prædicandas esse optime conditas, & ut ita dicam, coctas, & non crudas. Gallina namque optimus cibus, atque optimum obsonium est, sed oportet eam non crudam, sed coctam aut assam in cibum præparari nullus enim illam crudam poterit manducare: sic veritas licet optimus cibus sit, oportet tamen, ut cocta & sale condita dicatur, & ita cot hominis confortabit, nec alicui scandalum præbebit. Hoc condimentum verbis efficacibus, & castis, non autem vanis rhetoriciis, quae saporem, & efficaciam ab ipsa veritate auferunt, condiri, & præparari debet.

Concionatores prudentia.

Matth. 10. 16. **E**stote prudentes sicut serpentes, &c. dixit summus magister Christus Iesus discipulis suis: quoniam sicut serpentes totum corpus pro capite obiiciunt ferienti: sic fideles

381 es concionatores corpus suum pro Christo capite persequenti bus offerre debent. Serpentina etiam prudentia uti debent, vt in omnibus auditorum moribus, & tatisbus, & qualitatibus se at temperent. Hac prudentia utrebatur D. Paulus, qui ad Corinthios scribens aiebat. Sapientiam loquimur inter perfectos, & eisdem Corinthiis imperfectis aiebat. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis. Quemadmodum non omnibus & grotantibus, una, atque eadem medicina adhibetur, sed variae pro morborum varietate applicantur sic non omnibus auditoribus, una atque eadem couenit doctrina, sed eorum varietati, est oratio accommodanda.

Vt diligens, & prudens, atque peritus medicus, prius quam adhibeat & agro medicamen non solum morbum eius, cui vult

39 mederi, debet inquirere, & cognoscere, sed mores, consuetudinem, & corporis naturam, & qualitatis: sic prudens concionator dissertus, & cordatus præsul daturi sunt operā, vt & gritudines, mores, & ingenia subditorū animo percipiānt, vt possint medicamina uniuicue apta oportune adhibere. Apud S. Eze chielem, ubi nostra versio habet: species autem rotarū erat quā si visio lapidis Chrysolithi, habet versio symachi. Quasi visio lapidis Hyacinthi. Hyacinthus cum aere mutatur nam in sereno est perspicuus, in nubilo vero sub obscurus. Tales esse debet doctores, & concionatores, omnibus auditorum moribus se attemperantes, vt diximus. Ideo Christus Dominus illis ait. Estote prudentes, sicut serpentes. Prudentia enim maximè necessaria præsuli ac concionatori est.

¶ Prudentia etiam concionatori necessaria est, quia vt apes multa percurrentes prata solum floribus delectantur, & illos decerpunt, alia vero relinquent, sic multi auditores totam concionem audientes nihil volunt nisi flores, & pulchre dicta, hæc tantum curant, solidam autem doctrinam contemnunt, & iuxta eam vivere penitus spernunt. Id prævidens Beatus Paulus ad Timotheum scribens aiebat. Erit tēpus, quin etiam doctrinam non sustinebunt, &c. Et in Actis Apostolorum in scriptum legimus, Athenienses ad nihil aliud vacasse, quam ut aliquid noui dicarent, aut audirent. Prudentia vero concionatores uti debent, vt non propter ea munus concionandi relin-

Cleopatra
Cor. 1.2.
1.ad Cor. 3.1.

Simile, 1.2.
1.ad Cor. 3.1.

Simile, 1.2.

no nobis
medicinas

Simile, 1.2.
Ezech. 1.6.

CP. 1.2.
mod.

mitis quo
Similes, 1.2.

similes

1. ad. Tim.

4. Actuum. 1.2.

similes

relinquant, nam & si multi sunt auditores curiosi, vani, & impij; sunt etiam multi graues, docti, & pijs, qui animi uitilitatem querunt. Et quāuis emnes abitēt præter vnu, ei tamē esset veritas nūtianda. Notū est illud Anthimachi clari poetæ dictū,

Ciceron de claris oratoribus. qui (vt refert Cicer. de Claris oratoribus) cū conuocatis auditoribus legeret eis volumē suū, euq̄ loquentē omnes præter Platonē reliquissent: legā, inquit, nihilominus. Plato enim mihi vnu

B. August. In lib. de disciplina Christi. instar est omniū. Vnde B. August. in lib. de disciplina Christi. sic ait. Qui timuerit, ne semen cadat in terrā malā, nō perueniet ad bonā. Iactamus semina: sparginus semina: sunt qui contendūt: sunt qui reprehendūt, sunt qui irrident. Ista si nos timuerimus, nihil habemus seminare, & in messe habemus esurire. ¶ Perpetrat concionator, ne altissima mysteria simplicibus hominibus

Ctii in praefatione causa techescopi. incautē proponat. Nam inquit B. Cyril. Hierosolymitanus Episcopus: Cū catechesis recitatur, si catechumenus ex te quæ fieri, quid dicebāt doctores: nihil dicas extra: mysteria enim tibi,

Simile. & spē futuri sæculi tradidimus. Custodi hoc mysteriū retributori. Quid obest, si & ego hoc dixero. Etiam ægroti vinū quando que postulāt, quod si int̄pestine illis detur, phrenesim cōciliat, & duo hinc nascūtur mala nā & æger interit, & medicus male audit: sic & catechumenus si audiat mysteria à fideli, phrenesim patitur: nescit enim, quid audierit, & tamen arguit rēignatā, dictaq; irrides: fidelis verò tanquam proditor condemnatur.

B. Chrysostomus in libro 17. operis impietatis. Iam ergo tu in finibus nostris cōstitutus caue, ne quid efficias: nō quod digna non sint narratione ea, quæ ibi dicuntur, sed q̄

indignus est ille audire, cui refere. ¶ Beatus Chrysostomus etiā concionatores hoc docet super illa verba: Nolite sanctum dare canibus, dicēs: Sicut si canibus dederis sanctum, aut porci margaritas, nec sanctū canes sanctificat, nec margaritæ nutrīunt porcos, sed contra canes coinquinant sanctum, & porci margaritas sordidant, vel confringunt: sic si hominibus caninos, vel porcinos mores habentibus sanctum dederis, aut mysteria secreta tradideris, nec sanctum illos sanctificat, nec mysteria veritatis illos illuminant, sed è contra ipsi sanctum coinquinant, & mysteria veritatis blasphemant.

Simile. Ibidēq; ait idē sanctus Doctor: Sicut non omnis potest servare, & de profundo tollere margaritas, nisi artifex q̄ habet usum rei illius: nō omnis homo potest descendere in altitudinem

fen-

44 sensuum, & inuenire mysteriorum absconditas margaritas, nisi
vir spiritualis, qui habet exercitationem spiritualium narratio-
num Dei. Et in alia homilia inquit: Sicut infanti si dederis frag-
mentum panis, quoniam angustas habet fauces effocatur ma-
gis, quā nutritur: sic & homini imperfecto in fide, & puer in
sensibus, si altiora mysteria volueris dicere, angustam habens fi-
dem, & sensum magis scandalizatur, quam edificatur.

B. Christ.
hom. 38.
ope. imper
fe. simile.

Concionatoris fidelitas.

45 **P**rophetæ Hieremiac dixit Dominus. Ecce dedi verqa mea
in ore tuo. Hoc cogitare debet euangelicus concionator si
bi à Domino dictum esse. Quod perinde est, ac si ei dice-
ret. Animaduerte diligenter quomodo verba mea tractas: atten-
de, quo zelo, qua intētione, qua efficacia ego illa protuli, sic &
tu ea proferre debes: non illa proferas cum vanitate, vt gratus
fias populo, & vt eloquens habearis: caue, ne hoc facias, & pro-
certo habeto, te meis verbis in hoc ignominia notam inurere.
Tua ergo intentio duntaxat debet esse, peccatores conuertere,
vt se meæ obedientiæ subijciant, & in amore meo inflammat, &
vt qui iam iusti sunt, iustificantur adhuc: quod si hunc finē
habueris, & ad hunc scopum tuas direxeris actiones, omnia re-
media ad illum necessaria in tua concione inuestigare conten-
des. In pœnam magnorum scelerum populi Israelitici Prophe-
ta Isaias eis ex Dei nomine sic ait. Ecce Dominus exercituum
auferet à Hierusalē, & à Iuda omne robur panis. Et credo, quod
propter magna peccata nostra nunc etiam idem Dominus eo-
dem suppliatio nos punit permittens, vt sint aliqui vani prædi-
catores, qui nobis panem doctrinæ sine robore, sine virtute, &
sine spiritu præbeant, atque ita populi, postquam illos audiūt
sæ penumero nullos sere in seruitio Dei progressus faciunt. Nū
quid bonum esset, si cum quispiam tanta fame oppressus esset,
vt iam iam perire vellet, tu eum melcoctibus aut lagunis, sine
(vt vulgo dicitur) supplicationibus invitares? Nullum profecto
remedium eius necessitatì adhiberes. Bueno seria que vinien-
do vno muerto de hambre para espirar, y perecer, saliese otro
a conuidarle con suplicaciones, o con melcochas? Gentil reme-
edio para tan gran necesidad, dalde pan, y manjar de substâ-
cia, con que se esfuerce, y substente, que esto es lo que le impor-
ta.

Isal. 3:2

ta. Sic dicendum est de eo, qui vanas rethoricas populo corrūpto, & perditio ac doctrina solida egēti prædicare cōsueuit non efficacibus, aut substantialibus verbis, sed inanibus atque impertinentibus rhetoricae floribus. Quando Dominus Prophetę Hieremiam dixit; Ecce dedi verba mea in ore tuo, statim adiecit. Ecce constitui te hodie super gentes, & regna, ut euellas, & destruas, ut edifices, & plātes. Ut tigitur diuini verbi concionator euellat, & destruat similis esse debet agricolæ, qui terram non superficialiter arat, sed aratum in eam profunde intrare facit, & ad hoc pedes, ac se ipsum super aratū ponit, & ita efficit, ut aratro interiora terræ penetrante, radices ac malæ herbæ quæ in profundo terræ sunt, funditus euellantur, & terra ipsa hac diligētia adhibita ad vberrimos fructus producēdos disponit.

Concionatoris munus præclarum.

48

Quā excellēs, ac præclarū sit munus cōcionatoris aperte constat ex illis D. Iacobi verbis, Fratres mei si quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eū, scire debet, qm̄ saluauit animā eius à morte. In quo loco testatur S. Apostolus prædicatorē habere munus saluādi animas, siquidē ait: saluauit animā eius. Quāto excellētior est materia, in qua artifex tractat, tāto est nobilior, & honoratio eius ars. Figulus tractat in luto, sutor in corio, faber ferrarius in ferro, & ideo eorū officia vialia sunt. Materia vero in qua tractat sarcinatōr est pānus, sericū, purpura: ideo quia eius materia melior est, ars eius etiā nobilior reputatur. Plumarius vero (dest el broillard) & aurifex, altiora atq; eminentiora his omnibus officia habēt, quoniā materia, in qua tractat, lōge, pretiosior est, quippe cū sit aurū, argentū, ac lapides pretiosi. Pues el predicator trata en almas, que es el mas alto metal q̄ Dios crío aca en el mudo (y por esto su officio es nobilissimo, altissimo, y sanctissimo) requiere q̄ los artifices deste officio sean sanctissimos, y perfectissimos. Quando ægrotus pharmacū, seu potionē amarā sumit, & cū illa stomachus ei⁹ nō alteratur, signū est apertissimū, quod aut potio illa nō erat apta morbo ægroti, aut stomachus eius nimis obduratus erat. Sic quā do cōcionator animos audientiū nō mouet signū est, q̄ aut concio eius frigide, inerter, & magna cū negligētia prædicata fuit, aut auditores illius duri erāt, sicut lapides. Christus redēptor no-

ster

Simile.

Simile.

⁵⁰ ster de se apud Matth. dixit. Nō veni pacē mittere, sed gladiū. Ita Matth. 10.
oportet, ut cōcionator diuini verbi eo modo prēdicet, & restā
efficaces in sua cōcione dicere intēdat, ut peccatores cū audiētes
maneāt mortib⁹ consciētię, & scrupulis suorum scelerum pte
ni, atque inter se ipsos in magno bello, & contradictione positi.

Concionatoris necessitas.

⁵¹ **E**n los lugares, q̄ está a los pies de las montañas se suele tañer al principio de la noche vna cāpana en pino, para q̄ vēga Simile.
la gēte perdida, y atinē los caminates cō el lugar. Hermanos míos sierra muy aspera es la muerte, y noche muy oscura es el morir: pero tiene Dios a los predicadores como cāpana para q̄ tañá y hagá atinar a los peccadores al lugar q̄ mas les cūple, q̄ es el cielo. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuā, & anuncia populo meo scelera eorū, & domui Iacob peccata eorū. Isaiæ. 5. 8.
No dexes de tañer, porque no peligre alguno, y se despeñe por dōde sus desleos mal le guiaré. O que grā beneficio es de Dios tener quien siempre nos enseñe el camino del cielo. En las fortalezas que están en frōtera de enemigos, como es en África, siem pre tañen vna bozina de noche para que si algun Christiano cautivo se soltare atine allí, y se salve. O bēdito sea Dios, y glorificado que quiere q̄ aya en la sancta Iglesia frontera de Moros bozinas, q̄ son los predicadores, para que si algū peccador se soltare de la cadena, y cautiverio del peccado aya quien le diga. Aquí ay remedio para todos los males por grandes que sean.

Concionator priūs faciat, quām doceat.

⁵² **I**n libro Numer. sic legitur. Loquit⁹ est Dñs ad Moysen dicēs, Numc. 10.
Fac tibi duas tubas argēteas ductiles, quibus cōuocare possis multitudinē, quādo mouēda sunt castra. Ad vnu ex quatuor pulsande erāt hē tube, yidelicet quādo populus ad aliquod nego tiū peragēdū cōgregādus erat. Secūdo quādo castra mouēda erāt ab uno loco in alium. Tertio quādo cōuiuia, & festiuitates solēnes siebāt. Per has tubas significati fuerūt cōcionatores: atq; ita Dñs Isaiæ Prophētæ dixit. Quasi tuba exalta vocē tuam, & annūtiā populo meo scelera eorū. En vna de dos maneras se suelen labiar las trompetas o por fundiciō, como cāpana deritiēdo el metal, y echā dole en un molde, olabmando el metal a golpes con martillo, y aquí

y aqui mando Dios, que las trompetas fuesen duetiles, idest, la 53
 bradas con martillo, y no por fundicion, y assi el predicador es
 comparado a la trompeta labrada de martillo, y no defundicio,
 porque mas perfecto metal es el que se dexa labrar a golpe de
 martillo sin quebrarse y mas suffre despues, que no el que se la-
 bra de fundicion como el metal de vna campana, que con qual
 quier inconueniente facilmente se quiebra. Sic euangelicus cō-
 cionator, vt alijs fructus poenitentiae agat, prius ipse eam in se
 facere debet corpus suum diuersis & assiduis iētibus poeniten-
 tiæ affligens, sicut faciebat Apostolus Paulus, qui de se ipso in
 x.ad Co. 9. quit. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cū alijs
 prædicauerim, ipse reprobis efficiar, hoc est castigo corpus
 meum diuersis generibus operibus operum poenalium, videli-
 cet ieiunijs, disciplinis, cilitijs, & assidua oratione, illudque tam 54
 subiectum spiritui habere proculo, sicut facit seruus, qui domi-
 no suo absque aliqua resistentia obedire solet; ne mihi contin-
 gat id, quod inanibus concionatoribus qui cum alijs prædicau-
 erint, ipsi reprobatis & cōdemnati remanent, quia cōtra id,
 quod docuerunt, faciunt, & operantur. Iste non sunt tubæ fa-
 bricatae maleo, sed creati sunt in bisso, & purpura, & epulantes
 quotidie splendide, atque conuiua sumptuosa admittentes in
 populis vbi prædicant, doctrinam suam ab alijs negligi, & par-
 uipendi faciunt: quia eorum vita verbis, quæ prædicant, non
 corresponsandi.

¶ Restat igitur, vt videamus, quæ nam doctrina, qualis, & quo
 modo prædicanda est. In quatuor temporum differentijs tubæ
 ille, (vt dictum est) pulsabantur, scilicet, quando filii Israel ad-
 uersus hostes suos prælium committebant: quando in aliquo 55
 loco congregandi erant, quando exercitus Hebræorum iter fa-
 ciebat, & in conuiuis atque festiuitatibus solennibus. Quatuor
 differentiæ doctrinarum prædicandæ sunt, quas Concilium
 Tridentinum proposuit, & ad literam expressæ, & explicatæ
 fuerant à Seraphico patre nostro Franciso in regula sua, vide-
 licet virtus, & virtutes, poena & gloria. Primum, ad quod inuen-
 tæ fuerunt tubæ, fuit ad prouocandum milites ad bellum. Sic
 primum, quod euangelicus concionator facere debet, est con-
 tra vitia prædicare docens, quomodo tentationes superandæ
 sunt videlicet resistendo maxima cum efficacia principijs. Cor-
 est

56 est locus vbi peccata fabricātur, & habet tres terminos: primus appellatur suggestio, quæ fit, quando nobis in mentem venit peccatum aliquod, vt iniuria accepta, aut peccatum carnale, &c. Secundus terminus vocatur delectatio, quæ tunc est, quando in illa imaginatione detinemur. Tertius est consensus, quando sci licet deliberate constituimus opere exequi id, quod cogitauimus. Quod igitur concionator docere debet, est, qualiter aduersus hos inimicos pugnare debemus resistendo principijs, vide licet suggestioni, ne in malum crescat, & augeatur. Hoc B. Hieronymus ad Eustochium eleganter admonuit dicens. Impossibile est innatum medullarum calorem in hominis sensum non irruere. Ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui cum cœperit cogitare, alludit cogitatus suos ad petram, petra autem est Christus.

57 Nec cessare debet homo, quousq; à se expellat primam illā cogitationem, ita vt dicere possit illud psalmi; Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & nō conuertar, donec desciāt. Aliqui sunt, qui quoniam opportuno tempore suggestionibus maxime carnis, & iræ, non resistunt, postea se ipsos deceptos inueniunt, & quando volunt, non possunt, aut saltim à prauis cogitationibus difficillime se uentur. Idcirco prudenter dixit Philosophus quidam. Principijs obsta, sero medicina paratur. Cum mala per longas conualuere moras. Ægritudines corpora Simile. les qualis est ethica, & thisica, postquam febris usque ad ossa penetrauit, irremediabiles esse solent, y esto sucede por no auer acudido a los principios. Huiusmodi etiam sunt Ægritudines spirituales, que por no acudirles con tiempo suelen hazer preffa

58 en el alma, y assit tarde o nunca sanamos dellas. Hoc debet prædicator docere, qui significatur per tubam, quæ pulsabatur, quando Israelitæ aduersus hostes dimicaturi erant, videlicet initio belli. Quoniam autem non sufficit virtus effugere, nisi & virtutes apprehendantur, ideo secundum, ad quod tubæ pulsabantur, erat vt populus congregaretur ad agendum de reipublicæ pace & tranquillitate. Num ex præcipuis, quod concionator euangelicus persuadere omni studio debet, est vt pax in Re publica ab omnibus obseruetur, ab illa enim dependet totius legis obseruatio, in qua omnium virtutum exercitium nobis præcipitur. Qui diligit proximum, legem impleuit: nam nō occides, non adulterabis, & si quod mandatum est in lege, in hoc

B Hieron.
ad Eusto.
de virgin.
seruanda.

Psalm. 17.

verbo instauratur: Diliges proximum tuum , sicut te ipsum: 59

AdRom.3. ita quidem Beatus Apostolus ad Romanos scribens. Et quia non sufficit quenipiam esse bonum, & virtutes operari, sed oportet , ut quotidie melior esse intendat : idcirco tertium , ad quod tubæ pulsabantur , erat quando castra Hebræorum mouenda erant ut ulterius usque ad terram promissionis pergerent. Vbi aperte significabatur , quod postquam virtutis viam aggredi incepimus , illam prosequi , & ulterius progredi debemus. Avarus nunquam avaritiae finem imponit , quin etiam quanto amplius possidet tanto magis appetit habere , quia crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit . Asi el hombre virtuoso no se ha de contentar con lo que es, sino con lo que podria ser. Quod ut efficiat , non debet se cum peccatoribus , sed cum iustis , quos videt in plurimis virtutibus exercitatos , & etiam cum sanctis , quorum vitas admirabiles fuisse legimus , comparare : nam si cum peccatoribus se confert , in pharisaicam superbiam incidet , & intra se dicet. Non sum ego , sicut ceteri homines. Et hoc est tertium , quod euangelicus concionator docere debet. Denique quartum , ad quod tubæ clangebant , erat quando aliqua solennitas , aut laetitia , & principale conuiuum celebrabatur. Vnum ex praecipuis , quod homines ad bene vivendum mouere debet , & quod praedicatores populo persuadere debent , est representando eis gloriæ conuiuum bonis æternis plenum & mala gehenæ infinibilia.

Concionatoris zelus, & desiderium.

Testatur B. Ioannes in Apocalypsi , quandam admirabilem visionem se vidisse , dum ait. Et signum magnū apparuit in celo: mulier in utero habens , & clamabat parturiens , & cruciatur , ut pariat. Hæc mulier est sacrosancta Ecclesia , quæ sanctis desiderijs conuersationis peccatorum prægnans est. Vbi nobis ostenditur zelus , & desiderium , quod iusti in hac ecclesia habuerunt propter animarum conuersationem : ostenditur etiam efficacia , qua prædicarunt , ut homines à vitijs deterrerent , & virtutibus per amorem atque affectionem coniungerent. Fidelissimum de hoc testem habemus gloriosum Paulum , qui ad

Galatas

62 Galatasscribens inquit; Filioli mei, quos iterum parturio, donec Ad Gal. 4.
formetur Christus in vobis. Perpendite, quæ so, verborum dul-
cedinem, & suauitatem, qua eos alloquitur dicens; Filioli mei: at
tendite etiam afflictionis, & angustias, quibus cor eius torque-
batur propter desiderium, quod habebat, vt ipsi sancti efficerē-
tur, siquidem ait. Quos iterum parturio, hoc est, quod in hoc mi-
nisterio sanctus Apostolus patiebatur dolores, quos mulier in
partu perferre solet. Nec deficiebat, faciendo quidquid ex par-
te sua poterat, siquidem ait. Donec formetur Christus in vobis;
hoc est, donec sitis veri imitatores Iesu Christi. En los peccado-
res Christianos no está Christo formado, porque no está en sus
lustres y perfecciones, no está por gracia, y por charidad, sino
por fe, esta como imagen informe. Como quando el pintor co-

53 por re, era como imag en informe. Como quando el pintor co-
mienza a dibuxar la imagen, y a poner los colores oscuros, y de
menos lustre, pero en los justos esta Christo formado con sus co-
lores, y lustres perfectos, porque esta en ellos por gracia, y por
charidad, y por los dones del Spiritu sancto, y por las demas vir-
tudes. Y assi cada uno de los justos es vna imagen, y retrato muy
formado de Christo. Ut autem hoc opus per ministerium sancti
Apostoli in cordibus credentium fieret, ait, se illas afflictiones pa-
ti. Propter hunc etiam finem idem gloriosus Apostolus ad Corin-
thios scribens inquit, se vivere in fame, in siti, in ieiuniis multis,
in frigore, & nuditate praeter illa, quae extrinsecus sunt, hoc est
praeter persecutiones tyrannorum, & infidelium, quas extrin-
secus ab illis passus sum, praeter illa, inquam, instantia mea quo-
tidiana, solicitude omnium ecclesiastarum. O seruentissimam charita-

64 tem?O singularem Apostolici viri zelum. Hæc erat major eius afflictio videlicet solicitude non vniusecclesiæ, aut decem, aut viginti, sed omnium ecclesiarum. Zelus etiam & desiderium huius sanctissimi viri ostenditur in illis verbis, quæ ad Ephesios dixit, eis in virtute perseverantiam commendatis. Vigilate, inquit, memoria retinente, quoniam per triennium nocte, & die non cessauit cum lachrymis mones vnumquaque vestrum. Admirabilis charitas huius apostolicvir erat fons, & origo a quo tot lachrimæ proficiebantur, ut per tria annorum spatium ex sanctis oculis eius fluere non desistirent. Tales prædicatores, ut hic sanctus vir in humanis cordibus maxime operatur. Ofælicis oculi iustorum, qui sunt velut fontes lachrimarum, que excutit ex viuo desiderio conversionis peccatorum.

In Genesi legitur, quod postquam Patriarcha Iacob cum Deo 65
 luctatus est, ei dictum fuit. Si contra Deum fortis fuisti, quanto
 Gen. 32. magis contra homines praeualebis? Hoc idem possumus dice
 re de quolibet eorum, qui, cum iusti sint, munus prædicationis
 exercent, hoc, inquam, eis dicere possumus videlicet, quod si
 quidem assidue cum Deo in oratione, contemplatione, sanctis
 exercitijs luctantur, & suspirijs, ac lachrimis ipsum vincunt,
 quanto magis homines peccatores superabunt, eosque diuino
 fauore adiuti ad ipsius Dei obedientiam adducent.

Concionatorum pigritia aut audacia.

A Liter sunt admonendi, qui cum habeant sufficientiam, & ætatem recusant prædicare propter humilitatem, & timorem: & lôge aliter refrenandi potius qui cum inhabiles sint, id muneris volunt exercere. Videant enim illi, quod si iustè reprehenduntur, qui cum habeant pecunias, eas non cōmunicant pauperibus, multo magis ipsi reprehensionem incurere debent, qui nolunt, quam habent doctrinam communica-re. Sapientia autem absconsa, & thesaurus in visus, quæ utilitas in utrisque. Si præterea populus fame premeretur, & tu haberes triticum absconditum, nonne hoc tuum magnum scelus es-set? Multo maius certe est, quod doctrinam pabulum animæ abscondas? Qui abscondit frumenta (ait sapiens) maledicetur in populis. Abscondere autem frumenta est denegare sanctam prædicationem. Si non abscondere putridum alicuius vulneris cum artem calleas crudelitatis cuiusdam est, quandoquidem ea causa is moreretur, an non maior est crudelitas prædicationis gladio vitia non abscondere, cum possis, & morbis animæ non mederi? Maledictus (ait sanctus Hieremias) qui prohibet gladium suum à sanguine. Recordare præterea eius, qui abscondit talentum, grauem poenam, quam subiit. Non equidem propheta in hanc reprehensionem incurrere volebat. Ecce labia mea non prohibeo, Domine tu scisti: cæterum illi sunt refrenandi, & arcendi à tanto munere, qui tum propter ætatem, tum propter ignorantiam minus habent ad hoc munus autoritatis. Præsertim cum propter audaciam suam possint deturbari cum ignominia ab ea dignitate, quam tamen progressu temporis utilius, laudabiliusque exercuissent. Sunt isti tan-

Eccl. 203.

Prou. 11.

Hierc. 48.

Matth. 25.

Psal. 39.

66
 67
 68
 quam

68 quam arbores illæ , quæ intempestiuè flores emittunt , succe-
denti bus autem ventis , & calamitate aliqua , mox destruuntur , *Similia.*
& omnino intereunt . Sunt etiam similes auiculis , quæ vix
bene plumatæ se se aeri exponunt , ac propterea concidunt ,
& intereunt . Quamobrem cælestis mundi magister Christus
Iesus ad nostram utilitatem & exemplum , licet posset prædi-
care in quacumque ætate , maturiore tamen expectauit , vt in
quit beatus Gregorius .

B Greg. 3.
parte pasto-
ralis.

Concionatoris prudentia , & zelus .

69 **S**cribens beatus Paulus Corinthiis inquit . Lac vobis po- 1. Ad Cor.
tum dedi . Hoc est in doctrina descendere curaui iuxta au- 30
dientium necessitatem , & indigentiam . Faxit Deus , vt ita
faciant concionatores omnes . Veruntamē aliqui ex his saepè co-
ram infirmis ignarisi auditoribus volunt pertractare sublimia ,
ac nimis acuta , vt sic eruditionis suæ specimen proponant , se-
que doctos esse rudi plebeculae , & infirmæ proclament , eru-
bescentes familiaria , atque domestica vlla dicere , erubescunt
illis aperire materna vbera , & lac facilis doctrinæ præbere
filii auditoribus . Quid in his tempus frustra consummis ? Il-
lud profecto tibi confirmo , nullate melius ratione posse inge-
nium tuum eruditionem palam facere , quam si noris , te audien-
tium necessitatibus adaptare , spiritu quodam res omnes infor-
mando , atque propterea congruenter extollendo res humili-
les . Concionator igitur Christianus videripotius affecta , quam
doctus . Cura ergo descendere , cum Apostolo , & dicere . Lac vo-
bis potum dedi .

Concionator .

70 **P**eccatori dixit Deus . Quare tu enarras iusticias meas , & af- Psalm. 49.
fui nisi testamentum meum per os tuum . Si imperator Ale-
xander publica præconis voce iussit sub pœna mortis , ne
aliquis pictor præter insignem atque inclytum Apellem pi-
ctorem depingeret ipsius Imperatoris figuram : indignum sua
persona reputans , quod pictor , qui in arte pingendi perfectissi-
mus non esset , ipsam depingere auderet . Quare conciona-
tor sceleribus , & peccatis ammersus audebit in cordibus

fidelium figurā, vitam, ac doctrinam superni imperatoris cæli & terræ Iesu Christi veri Dei, ac veri hominis de ingere?

CONCIONIS AUDITOR.



Elebris est Philosophorū sententia, actus aetiuorū esse in paciente disposito, quod plane adeò verum est, ut quo maior fuerit in rebus dispositio, eo & celerior, & perfectior actio cōsequatur. Sic videmus, ligna arida igni admota facile inflamari. Quare nō semper satis est, vt audiendis concionibus proficias, idoneum quidem esse doctorem, nī si etiam idoneus auditor, qui videlicet non segniter, non otianter, non curiositatis affectu audiat verbum Dei. Quemadmodum enim terræ aliquæ esse perhibent adeò steriles, vt si in eis tritici purissimi semen sparseris, non triticum, sed tipham referant: ita plane istis contingit, in quorum pectoribus si verbi Dei semen ieceris, non seminis huius fructum, qui in vita integritate consistit, sed vanitatis, aut curiositatis paleas proferunt. Hoc autem in scelerum poenam Deo ita permittente futurum esse propheta Elsias non tacuit, cum ait. Esa. 17.
Quia obliterata es Dei tui, & fortis adiutoris tui non es recordata, propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum germinabit. Quid autem indignius, quam atrocissimas Dei minas non ad timorem, sed ad delicias, & voluptatem audire? Quia vero ad hanc animæ præparationem spectat, vt omnia introducendæ formæ impedimenta remoueantur, summo studio curandum est, vt quænam ea sint intelligamus, quò illis è medio sublati, verbi Dei semen uberum, & copiosum in nobis proferat fructum. Quæ autem sint hæc impedimenta, cælestis mundi magister proposita insigni parabola de semine iacto secus viam supra petram, & inter spinas luculenter declarauit.

Luc. 8.

Concionis auditor.

Matth. 23. **C**oncionis auditoribus summopere conuenit, vt perpendant verba illa, quæ Christus Redemptor noster apud Matthæum dixit, de Pharisæis loquens. Omnia quecumq; diixerint

4 xerint vobis, seruate & facite, secūdū vero opera eorū nolite facere, dicit̄ em̄ & nō faciūt. Quod perinde est, ac si diceret. Vos qui sedetis in ecclesia quasi iudices sacerdotū, & nō auditores, aliena discutiētes, & p̄pria nō cōsiderātes ex vobis ipsis iudicat̄ de sacerdotibus. Sicut vos oēs audit̄, & nō oēs facit̄, quod audit̄: sic & sacerdotes oēs docēt, sed nō oēs faciūt, quod docēt. Nā in hominibus dignitas quidē diuersa est, omniū aut̄ natura vna est. Si bene vixerint, eorū est lucrum, si bene docuerint, ve-
strū. Accipite ergo, quod vestrū est, & nolite discutere, quod alie-
nū est. Frequēter enim & de homine malo bona doctrina proce-
dit. Si quis iuxta biuiū aliquod araret, vbi duo diuersa itinera di-
uidūtur, & tu ignorās vtro illorū itinerū esset tenendū quo per-
gis ab illo sc̄iscitareris, quę tādē via ineunda esset ille qui teverā
edoceret viā nō discedēs omnino à loco, in quo erat; nunquid iu-
re posse cōquēri, quod tibivā indicās nō esset te comitatus, sed
arans perseuerauerit? Aut forte renueres pergere per talē viā, eo
quod ille per eandem non incedat, sed in eodē loco semper con-
sistat? Minime id quidem: Esset enim perabsurdū, & hominis
dementis nolle illius optimo vti cōsilio. Ita plane insani homini-
nis est atq; deliri vti nolle salutaribus consilijs, & documentis,
quę nobis suggestur, quāuis exploratū nobis sit illū, qui ea
pr̄bet, in peccatis voluntari cōtēpto virtutis itinere, quod suasit.

5 Tam pigri, tamq; desides sunt hodie homines ad verbū Dei
audiendū, vt dicere eis possimus illa verba quę olim Propheta
Ezechiel Hebræis dixit: Mōtes Israel audite verbū Domini. Sed
quid aīs diuine vates? Confer sermonētuum cū hominibus non
aut̄ cum montibus. Cur insensibilia alloqueris, Iudæos autem
sensus participes relinquis? At alte spectare videbimus profe-
ctō sanctum Prophetam ob Iudæorum sc̄ilicet, duritiam, & per-
fidiam, & pertinaciam, & contumaciam iratum, ad res insensi-
biles se merito contulisse, vt homines multo illis insensibiliore
esse significaret. Quarēs alius Propheta à mari, quid esset quod
in exitu Israelitarum ex Aegypto fugisset, & à Jordane cur fuisse
retrosum conuersus, adfert diuersas creaturas in hunc mo-
dum respondentes. A facie Domini mota est terra, à facie Dei
Iacob qui conuerit petram in stagna aquarum, & rupes in
fontes aquarum. Ac si diceret: Quid mirum si nos Deo pa-
reamus, cum terra multo nobis cr̄asior, ei aures pr̄buerit,

Smile.

Ezech. 3:2.

Psal. 113.

Psal. 17.

& mirabiliter obtemperauit. Nec solum terra sed etiam durissimæ rupes fuerunt ex eius usu in fontes aquarum conuersæ. Et alio in psalmo. Commota, inquit, & contremuit terra, & fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt quoniam iratus es eis. Vnde colliges, quam culpabiles sint homines, qui non tollunt audire verba Dei quandoquidem nec quod lapides faciunt, ipsi facere volunt.

B. Chrysostomus
ho. 4. super
Genes.

Simile.

Quantopere lætaretur B. Chrysostomus considerans auditores suos esse adeò proficiēti studiosos, & auditos, verba eius manifestè indicant: dicebat enim in quadam homilia. Videns ergo dilecti alacrem, & quotidianum vestrum in hoc templo cōuentum, maximam profecto animo capio voluptatem, misericordemq; Deum in profectu vestro glorificare non cessabo, & in tanta vestra audiendi auiditate. Nam sicut esurire, cibumq; appetere, corporalis sanitatis indicium est, & magno studio diuinæ audire eloquia, salutis animæ indicium est, maximum & argumentum. Hinc dicitur apud Matthæum. Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Quare ego vestro audiendi incenso, & inflamato studio fretus magis etiam, magisque accendor ad vestram eruditio[n]em promouendam. Propter vos enim, nempe ut proficiatis, hunc omnem laborem toleramus, maximeque nobis persuadet tam ardens vestrum audiendi studium, vos breui magnos in virtute, & spirituali exercitatione progressus esse facturos. Tam ardens enim studium vestrum nostram alacritatem fouet, mentem nostram incitat, quod sciamus non in vanum & frustra operā nostram teri. Et certe cum talia indicia in auditoribus non apparent, tota concionatoris industria, & fero[re] te pescere videtur, atq; remitti. Vnde & Christus Dominus cum talia signa non apparerent in auditoribus patriæ suæ idcirco noluit ibi prædicare.

Concionis auditor ob curiositatem.

Plurimi cupiunt verbum Dei propter curiositatem duntaxat audire, ex quo eius indigni efficiuntur. Ductus fuit sanctissimus Iesus in domum impij Regis Herodis, & ei nec unum verbum loquutus est. O verbum Patris æterni quare nec ullum verbum loqueris? Quare Domine Herodi non prædicas siquidem & te videre, & audire desiderat. Quare ipsum de iniquitate

10 tate, qua in B. Ioannē v̄sus est, dum eum fecit interficere, ac de adulterio, quod contra fratrem suum commisit, acriter non arguis, & reprehendis? Non magni faciatis fratres mei desiderium audiendi concionem, nec etiā magni faciatis ad ecclesias venire causa vidēdi Iesum Christū Redemptorē nostrū, id enim etiā improbus habebat Herodes. At sicut ille hoc per curiositatē desiderabat, sic plurimi ex vobis illud optatis. Siquidē igitur Dñs Herodem non est alloquitus, nec ipsum increpauit quin potius tanquā incorrigibilem reliquit, pertimescite fratres, ne vos etiā in pœnam vestræ curiositatis, vanitatis, & obstinationis omnino relinquat. Ergo ne cupiatis fratres concionem propter curiositatem tantummodo audire, sed vt remediū animis vestris accipiatis, animaduertentes id, quod B. Gregorius inquit. Nisi spiritus sanctus sanctus ad sit cordi audientis, otiosus est sermo Doctoris. Ne mo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit, quia nisi intus sit, qui doceat, Doctoris lingua extetius in vacū laborat. Qua propter conuenit fratres mei, vt quando in ecclesiam ad audiendam concionē confluitis, prius Spiritum sanctum efficaciter deprecemini, vt corda vestra ad cælestem doctrinā eius recipiendam disponat. Etenim vt idem sanctus Doctor ait, In cassum homo exterius mouetur, si intus cor eius gratia non repletur, est enim inutum os omne si ille interius non clamat, qui spirat verba, quæ audiuntur. Qua vero reverentia concio sit audienda Origenes super Exodum explicat his verbis. Videte fratres, ne effluant, quæ dicuntur, & pereant. Volo vos admonere religionis vestræ exemplis. Nostis qui diuinis mysterijs interesse consueuistis, quomodo enim suscipitis corpus Domini cum omni cautela, & veneratione seruatis, ne ex eo parum aliquid decidat, ne cōsecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis (& recte creditis) si quid inde per negligentiam decidat. Quod si circa corpus conseruandū tanta utimini cautela (vt merito utimini) quomodo putatis minoris esse pia culi verbū Dei neglexisse, quā corpus eius? O verba digna aeterna memoria! firmet ea omnipotens in cordibus vestris. Perpendite etiā, quid Plutarchus circa hanc materiam in moralibus dicit. Non oportet hoc animo ad audiendū accedere, quo ad spectaculum, puta, vt tantum deleſtemur, sed vt meliores efficiamur. Quod si hoc Ethnicus homo dixit, quid nos Christianos

B. Gre. ho.
30. super
euangelia.

B. Greg. II.
11. mora.
c. 5.
Origenes
sup. Exod.

Plutarchus
in Mora:

oportet facere? Mulieres olim ad tabernaculi fabricā in aures, &

13

dextraliola obtulisse ferunt. Non enim sat est prōptas habere aures ad verbū Dei, nisi dexterā, idest, manus operi adiungamus. Non etenim auditores verbi iusti sunt apud Deum, sed factores. Fuerunt tamen aliæ mulieres, quæ in aures suas non ad tabernaculū Dñi, sed ad vituli fabricā obtulerunt. Sic modo sunt multi, qui aureo Deo claudunt, & eas mundo aperiunt, nec obulū, qui dem petenti Christo præbent, opes autem suas largissime in vanitatis, & mundi obsequium effundunt.

Danie. 4.c. Sanctus Propheta Daniel Regi Nabuchodonosor explanavit, quid arbor illa, quam ipse in somnijs vidit, significaret, dicens, illū ob scelera & peccata sua ē regno, atq; ab hominū consortio expellendū esse, vt cū bestijs, ferisq; esset habitatio eius, & vt fœnum sicut bos comedere ret, eiq; in hūc modū prædicauit. Quāombrē consiliū meū placeat tibi o Rex, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Ipse aut̄ Rex cū se illo sermone, & cōcione à Propheta habito ad Deū deberet conuertere, magis in superbīā elatus est, atq; in has voces prorupit. Nonne h̄ec est Babylon ciuitas magna, quā ego ædificauī in domum regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Quasi diceret. **Quis** poterit tā potenti Regi, qualis ego sum, præiudicare? Atq; propter hanc nequitia, & peruersitatē eadē hora (inquit sacer textus) completus est sermo Dñi super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiētus est & fœnū, vt bos comedit. H̄ec est vtilitas, quā plurimi peruersi homines his nostris tēporibus ex cōcionibus educunt,

14

scilicet, manete velut Nabuchodonosor magis obstinati, ac magis digni seuerissimis Dei supplicijs. Alijs aut̄ iā cōcionādi munus eo deuenisse appetet, vt quēadmodū pleriq; hominis tabulas, in quibus dñicæ passionis mysteria ad viuu expressa sunt, curiositatis magis, quā deuotionis affectu cōtēplantur, ita multi in sacris concionibus, quæ ad auditorū ædificationē institutæ sunt, nō quæ ad pietatis cultū pertinēt, sed solā dicendi arte obseruāt: in quo vitio scioli magis (qui aliquid sibi sapere videtur) quā simplices, & qui illiterati sunt, cōprehēdūtur. Illitamē si re ēte saperēt, in hoc sapere deberēt, vt intelligerent, absfordissimū esse, tanquā ludicra audire ea, in quibus de summa salutis nostrę agitur. Nē sitis igitur fratres mei adeò vobis ipsis inimici, vt ex tanto

Simile.

15

16 tanto bono cōmodū elicere nolitis disponite, obsecro, corda ve
stra, vt in eis verbū Dei ita adh̄reat, vt nō solū contrita, & re-
formata maneat, verū etiā curent, & desiderent aliorū reforma-
tionē. Nā (vt B.Chrysoft. in quadā homilia ait) quemadmodū sa-
milla cum in arida ligna inciderit in flāmā ipsa conuertit, quē vi-
sua deinde vel viridia ligna facile incendit: ita & concio. B.Chry. ho-
mil. 47. in
Matth. 8imile.

Concionis auditoris inobedientia.

IN Exodo legitur, quod S.Moyses narravit filiis Israel omnia, Exod. 6.
quæ præceperat ei Dñs, qui non acquieuerunt ei propter an-
gustiam spiritus, & opus durissimum. Promittebat Dominus
Hebræis, se per manum Moyſi liberaturum esse eos ab impij
Pharaonis seruitute, & in terram promissionis dueturum, atq;
17 potentiam suā aduersus illū tyrannū Regem ostensurū. Quādo
autem S.Moyses eis hæc tam insignia, atq; excellentia benefi-
cia ex nomine Dei promittebat, inquit sacer textus, quod non
acquieuerunt ei propter angustiam spiritus, quam ex afflictio-
ne, & propter opus durissimum patiebantur. Hæc duo impedi-
menta esse solent, quominus Deus in animā peccatoris ingre-
diatur, & in corde eius verba diuina, quæ à prædicatore ex par-
te Dei nuntiatur, nihil operentur. Vnū est plurima negotiorum
corporalium, ac terrenorum occupatio. Vnde Regius Propheta Psal. 70.
inquit. Quoniā non cognouiliteraturā, (vbialia trāslatio habet.
Quoniam non cognoui negotiationem) introibo in potentias
Domini. Quoniā odiui omne genus tumultus, & negotijs tempo-
ralis Deus mihi cōmunicauit id, quod ipse solus, & non aliqua
18 creatura communicare potest, videlicet iustitiā, & gratiā suam,
ad omnia mala superanda, & ad omnes hostes spirituales facilli-
me vincendos. Alterum est propter angustiam spiritus. Plurimi
sunt qui altissimū Deū ab anima sua expellūt, eiusq; diuinis ver-
bis minime obediunt non quia in negotijs exterioribus occupā-
tur, sed quia passiones animæ, quæ spiritū suffocant (maxime
tristitia alicuius in foelicis successus) in se regnare permittunt.
Hæc tristitia corpus insumit, iuxta illud. Spiritus tristis exsiccat
ossa, & spiritum suffocat. Nullus tristitiam habere debet nisi dū
taxat propter peccata sua, iuxta id, quod Apostolus ad Corin-
thios scribens inquit. Gaudeo, quia cōtristati estis, non quia cō-
tristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. 2. Ad Cor.
7.

Concionis auditor auidus.

B.Hiero. In
epistol. ad
Pauli.

Beatus Hierony. in epistola ad Paulinū scriptū reliquit, quē dā hominē, qui vocabatur Apolonus, sapientiæ adeò fuis se deditū, quod vt audiret quēdā sapientē disputantem plurimis, ac maximis se periculis ex posuit. Per varias, ac diversas regiones iter faciens Apolonus Philosophus (inquit sanctissimus Doctor) vt Pithagorici tradūt, intravit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scytas, Massagetas, opulentissima Indiae regna penetrauit, & ad extremū latissimo Physyon amne trāsmisso peruenit ad Bracmanas, vt Hiarcham in aureo throno sedentē inter paucos discipulos de natura, de morib⁹, ac de cursu dierū, & siderū auditet docentē. Maximā profecto admirationē affrūt cuilibet contemplanti labores, quos Philosophus ille passus est regna, ac regiones, quas peragravit, pericula magna, quibus se obtulit, vt tantūmodo sapientē auditet de philosophia Mōli, & naturali disputantē. Et, vt B. Hieronymus cōcludit, inuenit ille vir vbiq; quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. O maximā Christianorum hominū confusione. Nā cū in sacrosancta ecclesia tot sapientes viri sint, qui in cathedris aureis, videlicet in pulpitis, quæ cathedræ sunt amoris, & charitatis, doceant, & non de motibus cælorū, nec de natura siderum & planetarū disputent, sed de bonis gloriæ æternis, & de perpetuis inferni tormentis, ac de itineribus, quibus in cælū eundē est, & quibus à gehennæ incendio fugiendū agant, ac denique magistri sint, qui legē euangelicam, in qua omnis perfectio consistit, doceant, & vt audiantur hi magistri, nō opus est in Indiam pergere, nec montē Caucasum difficultatibus plenū superare, nec etiā opus est alicui periculo se exponere, vel aliquē labore pati, sed satis est ex domibus suis homines in ecclesiis se conferre, & tamē plurimi sunt Christiani segnes, pigri, & sui ipsorum, atque utilitatis propriæ inimici, nec nō tā paru dediti, & propensi diuinæ sapientiæ, vt vix illos præceptores audire velint, quin potius à cōcionibus tanquā diabolus à cruce fugiunt. O infelices homines, quā rationē altissimo Deo de tā ingēti ingratiitudine, & de contemptu tanti beneficij reddetis? Per charitatē igitur vos oro, atq; obsecro, vt hæc diligētissime animaduertatis, & à tāto bono posthac cōmodū educere omni animi studio curretis.

CON-

CONFESSIO.

Beatissimus Ioannis in Apocalypsi sic ait. Vidi alium ^{Apo. 10. c.} Angelum fortem descendente de cœlo amictum nube, & iris in capite eius. Hic Angelus (vt ait D. Ambrosius, & D. Thomas) est Christus Re dēptor noster, qui fortis venit: ad labores enim, D. Tho. su opprobria, & crudelem mortem, quam passurus erat, vis humana per Apoc. na nedum Angelica non sufficiebat, sed necessaria fuit diuina fortitudo. Nubes est sacratissima eius humanitas, quæ conuenientissimè sic appellatur, eo quod sicut nubes ex terræ vaporibus, & à Solis calore eleuatis formata est, sic sanctissimum illud corpus ex purissimis sanguinibus purissimæ Virginis Mariæ virtute Spiritus sancti defusum est, & formatum est. Et iris in capite eius. Iniens Deus pacem cum mundo post diluvium dixit. Hoc signum foederis, quod do inter me, & vos. Arcū meū ponam in nubibus. Itaque arcus ille signum præ se ferebat misericordiæ Dei. Sed aduertendum est, arcum illum in cœlo, & non in terra esse, non enim in terris potestas erat ad dimittendā peccata nullus erat in terris, qui potestatem haberet ad vere dicendum: Ego te absoluo à peccatis tuis at veniens Christus Redemptor noster in mundum, venit misericordia & via peccatorum coronatus: & hoc significat Iris in capite eius. Itaque arcus pacis & misericordiæ, qui antea in cœlo erat, nunc in terris est. Corona filij Dei facti hominis est peccata dimittere, & peccatoribus remedium adhibere: hoc pro honore, & gloria habet, hoc ex cœlo in terram attulit, & hanc potestatem in ea sacerdotibus reliquit. Tu autem o peccator hunc cœlestem Dominum imitari debes, maximè in hoc, quod pro corona, & honore habeas, iuriarias tibi illatas remittere, tu siq; inimicis, & si plurimi te conuicijs affecerint, reconciliari, insuper & toto corde tuo hunc altissimum reparatorem glorificare, eo quod tale, tantumque beneficium, quale fuit sacramentum confessionis, tibi contulit, vt peccatis tuis in terra medicina, & remedium esset, ex quo tam singulari beneficio commodum, & utilitatem educere frequentissimè curare debes. In sancto Propheta Isaia secundum septuaginta interpretum translationem sic legitur. Di-
ctu ^{Genc. 9.} ^{Ipsal. 43.}

Et tu prior iniquitatem tuam, ut iustificeris. Et ubi nos legimus: 4.

Psal. 106. Omnis iniquitas opilabit os suum; alia translatio habet. Omnis iniquitas opilavit os suum. Et sic est etiam in paraphrasi Chaldaica. Vbi significatur quod ex eo, quia peccata os peccatoris clauerunt, ne scelera sua confiteretur in hac vita, inde etiam in die rationis, quam redditurus est, os eius claudetur ab ipsis peccatis, siquidem tam facile posset peccator si vellet de ipsis sceleribus a Deo veniam impetrare, & ipsam non petat. Hoc enim singulariter est apud Dei tribunal, nam cum in alijs, si reus confiteretur peccatum, datur ad mortem, in hoc, si reus fassus fuerit delictum suum, absolvitur. Ego te absoluo, subinfert iudex post rei, ac peccatoris confessionem. Quod intelliges Sathanas sicut vulpes gallina per guttur iungulat, ac stragulat, ne voces emittat, & defendatur, sic peccatorum guttur pudore stringit, ne voces confessionis 5 peccatores emittantur, & liberetur. Unde B. August. ait. Quid times homo confiteri? Erubescis peccata tua? Peccator sum, sicut & tu, homo sum, humani a me nihil alienum puto, confitere homo homini, homo peccator homini peccatori. Elige quod vis. Si confessus lateas, non confessus daturaberis. Ad hoc Deus exigit confessionem, ut liberet humilem, ad hoc datur non cōfitentem, ut puniat superbū. Hec B. Augustinus. Huic sententiæ astipulatur,

Iacobi. s.c. quod B. Iacobus ait. Confitemini alterutru peccata vestra. Quod perinde est, ac si diceret. A otro tu, a otro hōbre y peccador comoto tu. Et B. Chrysostomus sermone de penitentia inquit. In ex-

de pgnit, & confes. ho. tuis, iustitia, merces, & absolutio. Idecirco Psaltes suspirans istud

7. in Acta Apostol. & hom. 3. de Ozia. ipsum, ne quis veritus pœnā post confessionem, neget peccata. 6

Confitemini, ait, Domino quoniā bonus: quoniam in fæculum misericordia eius. Et propheta. Dic tu prior iniquitates tuas, ut iustificeris. Quis confunditur confiteri peccata, ut soluat peccata? Nū propter hoc inbet Deus confiteri te, ut hominū more puniat te? Non ut puniat, sed ut ignoscat. Haec ille. O benedictus; & glorificatus sit talis Deus, qui talia remedia hominib⁹ cōtulit.

Confessio sine excusatione.

Psal. 31. Duxi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Dominum, & tu remissisti impietatem peccati mei: ait Regius Propheta. Nouerat sanctus vir, quod propensus sit Dominus ad con-

ad condonandas hominibus iniquitates, etiam grauiissimas, si tamen ipsi confessi fuerint propriam iniquitatem, nec illam in verbis malitiæ excusaverint. Propterea inquit. Confitebor aduersum me. Et alibi ingenti cordis affectu orauit. Pone Domine custodiā ori meo, & ostium circumstantię labijs meis, non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Quod in reprehensione Nathā ad ipsum comprobauit. Qui cū diceret: Peccavi Domine statim Nathā ad illum. Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Quid sibi vult huiusmodi forma loquendi? Dominus quoque. Huiusmodi enim modus loquendi indicat aliquid fecisse Dauid, propter quod & Deus aliud fecerit, quia si Dauid nihil fecisset, nō erat dicendum: Deus quoque, sed Dominus transtulit peccatum tuum. Cum ergo dicit: Dominus quoque, aliquid fecisse Dauid demonstratur, propter quod & Dominus aliud fecit similiter. Quid ergo fecit Dauid, propter quod Nathā ad illum inquit. Deus quoque. Confessus est peccatum suum, non excusavit etiam si mulier, quam vidit esset pulchra, nec spectaculum tale ipse quæsiuit aut meditatus fuit, sed & homicidium non excoigitauit, imo accersiuit Viriam Etheum, ut cū propria vxore dormiret, ne intelligeretur adulterij, & quia noluit cū uxore sua dormire, ut tantum nefas tantus Rex, & Propheta occultaret, machinatus est Viria necem. Nihil horum dixit, sed in simplicitate cordis sui in multa amaritudine animæ confessus est, & non negauit delicta sua magna, nec excusavit. Quod faciens Dauid audit ab ore Prophetæ. Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Huius etiam peccatoris vera sui cognitio, & humilitas appetet, quia ubi nos legimus: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, in Psal. 50. Hebreo maiorem efficaciam hæc verba habent. Habetur enim ibi, Tibi tibi soli peccavi & grande malum coram te feci. Vbi obseruanda est illa repetitio tibi, tibi: magnam enim habet emphasis, & grande malum coram te feci. O ingens audacia mea. Peccavi coram tuis diniris oculis ingens peccatum. Quemadmodum si virgo pauperrima à magno imperatore pro sponsa acciperetur, & ipsam coram oculis eius impudenter adulterium commisisset, quibus obsecro, verbis tanta ingratitudo amplificari posset: & qua poena quibusve supplicijs tanta proditio digna esset? Con-

Confessio integrè & cum festinatio-
ne est facienda.

B. Basii. In
regulis bre-
vioribus
terrogatio
ne. 229.
Simile.

B. Chrysostomus.
In Genes.
hom. 20.

B. Augusti.
In regula
clericorum.
Simile.
Simile.

Beatus Basilius de confessione agens inquit. Omnino in peccatorum confessione eadem ratio est, quæ etiam in apertione vitiorum corporis. Ut igitur vitia corporis nequaquam quibusvis temore homines aperiunt, sed his tatummodo, qui rationem qua ea curanda sint, teneant. Eodem modo etiam peccatorum confessio fieri debet apud eos videlicet, qui ea possint curare: consentaneum est enim illis quod scriptum est. Vos qui firmiores estis, imbecillitatis infirmorum portate, hoc est, tollite cura, & diligentia vestra. B. Chrysostomus etiam de confessione tractans inquit. In humanis iudicijs si quis vel ante accusationem facinus confiteretur, quanuis apud humanum iudicem sententiam omnino in caput suum accerferet: at misericordis Dei, & animarum nostrarum medici tanta bonitas est, & clementia ut si aduersarium (diabolum dico) qui in illo die ob faciem nostram stabit, in hac iam vita, prius quam tribunal ingrediamur, peccata confessi præuerterimus nostri ipsorum accusatores facti, in iustorum catalogo numerabimur, ne dum à peccatis liberabimur.

B. Augustinus loquens de confessione ait. Si frater tuus vultus habeat in corpore, quod velit occultari, cum timet secari, nonne crudeliter à te fileretur, ac misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes manifestare crimen, ne deterius putrescat in corde? Sed obserua, quod quemadmodum nonnulli sunt, qui cum primum vident gladium suum rubigine aliqua affectum, illum statim exacuunt, & perpoliunt, alij semel in anno, alij nunquam, nisi sint in extrema necessitate constituti, & tunc accidit sepe, ut non possint gladium euagina educere: ex quo efficitur, ut ensis cum vagina in sterquilinium mittatur. Sit sunt nonnulli, qui cum intelligunt animam esse criminale aliquo contaminatam, confessim se conferunt ad expulitionem, ut eā excolāt, ac perpuliāt, hoc est, ad confessariū, ad sanctū nitentiā sacramentum ubi anima expietur, & perpuliatur. Præclarè illi quidem faciunt quilibet ad confessionis lauacrum confugiunt, alij semel in anno minus pīj, Christiani tamē. Alij nunquam, nisi forte cum iam habet mortem in visceribus

con-

- 13 conceptam. Ideo Isidorus Clarius merito inquit. Hæc confessio nunquam est intermittenda est enim quædam rationū sup-
putatio, quæ accuratius à nobis exercenda est, quam à mercato-
ribus suorum negotiationū ratio solet. Meminerimus nos Dei
estē villicos, nostræque villicationis exactam reddituros esse
rationem. Codex ergo rationum conscribendus est. Hic codex
conscientia nostra est, in hac peccata nostra, & magna, & par-
ua tanquam in libro scribenda sunt, & ea sigillatim recensenda
& tanquam recenter admissa defenda. Sic enim fiet, ut & ani-
mæ arrogantiam frangamus, & maior cautio, ne in eadē post
hæc incidamus, adhibeatur. Est etiam apud Origenem satis eui-
dens de confessione testimonium: obijcit enim, quod melioris
conditionis fuerit lex Moysis, in qua tot sacrificiorum genera-
14 expiandis peccatis instituta erant, quam euāgeliū, in quo ho-
rum nihil est. Cui quæstioni respondet multis quoq; modis in
in lege gratiæ expiari peccata. Expiantur enim baptismo, mar-
tyrio, eleemosynis, remissione iniuriarū & dilectione qua pec-
catrici mulieri peccata multa remissa sunt, & fiunt ei lachry-
mæ panes die ac nocte, & cum non erubescit, sacerdoti Domi-
ni dicere peccatum suum, & querere medicinam secundum
eum, qui ait. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam
Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Quando spina
aliqua pedi tuo aut alij tuæ corporis parti inclusa est, que te ma-
xime vexat, & magnum tibi dolorem facit, in hunc modum il-
lam euellere curas: in primis partem illam, in qua fixa est spina
abliuendo tergis, ut sic eam facile videre possis, deinde illam aci-
cula, seu alio acuto instrumento extrahis, tandem si aliquis tu-
mor, aut saniens, vel putrefactio ibi remanet, eā oleo delinire,
ac perungere facis. Spinam sanctus Dauid vocavit peccatum, Psalm, 31.
dum inquit. Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur
spina. Si igitur vis hanc spinam à pede, videlicet à voluntate tua
extrahere, in primis eam aquis lachrymarum ablue, cum illis
enim facile detegitur, (contritione namque noscitur peccatū)
postquam autē sic discooperta fuerit, illam extrahe acicula, vi-
delicet, lingua per confessionem: deniq; si tumor, seu saniens
prauæ inclinationis remanserit eam olio hoc est, deuota oratio
ne perunge. Siquis latronem, aliquem domi suæ facultates, ac
diuitias suas furantem inuenisset, nunquid eum iustitiæ aut li-
sido. Clā-
rius oratio
ne c. 14. to
mo. 1.
Simile.
- Orige. ho-
mi. 2. sup.
Leuit.
- Simile;
- Psalm, 31.
- Simile.

Et oris manibus non traderet? Ita plane. Sic cum peccator in domo conscientię suę peccatū aliquod, quod est velut latro spolians omnes diuitias, hoc est, merita eius inuenerit; ad confessorem, qui iudex est, omni cum celeritate recurrere debet, & cū

Psal. 117.^a

Sancto Propheta dicere. Aperite mihi portas iustitiae, & ingressus in eas confitebor Domino, hoc est, confessori dicturus est. Aperi pater ianuas iustitiae, tibi enim latronem, quem in domo conscientiae meæ reperi, quiq; meis me diuitijs spoliauit, tradere volo, & illum optimè cognosco: Quoniam iniuriatē

Psal. 50.

meam ego cognosco. Atq; ita iudex sententiam proferet, qua iubebit, ut hic latro annihiletur dicens. Ego te absoluo. Ne igitur frater hoc sanctum opus, videlicet peccata tua confiteri, relinquis: nam maximus honor est, illa, siquidem cōmissisti, confiteri. Nunquid in magnū honorē non cedet illi, qui postquam

Simile.

17
ginti, aut trīginta mauros occidit, amicū suum vocat, eiq; occī fos mauros ostēdens dicit, Ecce hostes meos, qui me obsederāt à quibus ego me eripui eis mortem inferēs: huic caput abscidi, huic brachia, hūc enīse transfodi, &c? Magnū profecto honorē cōparat ille, qui talia gesisset: multo ergo maiore sibi cōponat Christianus, qui cum plurimis peccatis circūdatus sit, illa vena bulo cōtritionis interfecit, & postquam mortua fuerint, ipsa confessori ostēdit dicēs. Hæc peccata me captiuū tenebāt, & misericordia Dei me ò pater grauissime poenitet ea cōmisisse: idcirco illa corā Deo, & corāte execrō, & vehemētissimē detestor.

Confessio est quædam vltio.

Simile.

IN confessione vltionem de peccatis nostris consequimur. Sed obseruandū est, tres esse vltionis modos. Quædam enim est vltio nobilium, alia fortium, & magnanimorum; alia crudelium. Vtinam isti omnes vltionis modi in omnibus peccatoribus reperiantur. Vltio nobilium est non aggredi inimicum inopinatē vel per prodīctionem, sed facie ad faciem, eumque prius admonendo, ut quotidie ad pugnam, & certamen sit paratus. Hanc vltionem vtinam ego in omnibus videam, ne vide licet repente, & proditoricē peccata sua aggrediantur, cum ad confessionem accedunt, sed prius ea ferio & paulatim cogitent, atque animo euoluant, Dominumque obsecrent, ut ipsis faueat, & vt, sicut oportet, illa confiteri sciant, & prius quam illa

19 illa confiteantur de ipsis grauiissimè doleant. Animaduerte ergo ô peccator, quod si quis proditorie aliquem occidit, Ecclesiæ immunitate non gaudebit: in hunc modum si cōfessionem proditorie aggredieris, & repente, absq; eo, quod peccata tua, cogites, nihil tibi proderit: oportet nanque, vt prius ea deplores, & ingentem lachrymarum copiam ab oculis tuis, vel saltem à corde super illa profundas, sicut regius Propheta faciebat: ipse enim ait. Lachrymis meis stratum meum rigabo. Dolor comparatur irrigationi, seu adaquationi: Ille male rigat, qui aquam recto ordine spargere nescit: si enim aquam simul in vnum locum diffundit, dico infert damna; alterum est locum luitu sum facere, alterum vero esse in causa, vt alias partes domus siccari: & absque irrigatione maneant. Qui autem rigare fecit,

20 aquam vndique diffundit & per omnes partes spargit. Verum est tamen, quod vbi maior est siccitas: ibi plus aquæ diffundi oportet. O peccatores quam male plurimi ex vobis conscientias vestras rigatis: nam omnem aquam doloris in vnam partem projicitis, videlicet, super vnum peccatum, quod vos magnum esse existimatis, & in quo cogitando fistitis, & super quo deploratis: alia autem relinquitis quæ forsitan grauiora sunt propter aliquam circumstantiam, quam vos non intelligitis. Profectò non bene rigatis: lacum, seu paludem facitis, in qua vobis post luto inficere potestis per desperationem, & omnem dolorem in uno duntaxat peccato ponentes nihil de alijs curatis, & vix de illis dolorem aliquem habetis. Non sic facere debetis, sed vndequaque, & per omnes partes rigare debetis, quāuis & equum est, vt pro maioribus peccatis maior etiam dolor habatur. Postquam vero hæc diligentia vobis maxima consideratione adhibita fuerit, & firmissimum propositum amplius non peccandi habueritis, cuncta crimina vestra integrè, & sincrè confiteri debetis: & hæc vltio nobiliorum est. Secunda vltio quæ fortium, & magnanimorum est, consistit in sumendo vindictam per proprias manus: non enim est hominis fortissimi, & magnanimi centum aureos alicui præbere, vt inimico suo fustem grauiter impingat, aut ipsum percutiat. Hunc vltionis modum peccatores de suis peccatis sumere debent proprijs manibus de illis vindictam sumentes, nec expectare debent, confessorem illa, veluti harpagine, & vi ex illorum pectori

Psalm. 6.
Simile.

educere, sed ipsi proprijs linguis suis ea sunt dicturi, si quidem ea commiserunt. Confessorem in hunc modum ô peccator alloquere. Pater sine me prius peccata mea proferre, & postea me interrogabis, & debilem memoriam meam adiuuabis, atque ita cum scelera tua profunda humilitate protuleris de inimicis tuis proprijs manibus vindictam summes. Ultio crudelium est, inimicum iam mortuum percutere, videlicet quando aliquis non solum aduersarium suum interfecit, sed, postquam mortuus fuerit, multis ipsum confodit vulneribus. Sic facit verus pœnitens, qui postquam scelera sua gladio contritionis necauit, & illa humiliter confessus est, quotiescumque tamen eorum recordatur, ipsa eodem gladio doloris, & contritionis percutit: quibus rebus magis in virtutis perseverantia ac culparum abstinentia confirmatur.

Simile.

Psal. 76.

Quemadmodum cōtrito de peccatis rigationi comparatur;
Sic confessionem verrendi modo comparamus, id est, la confessiones comparada al varrer, Atque ita idem Propheta qui dixit, Lachrymis meis stratum meum rigabo, ait etiam. Scopebā spiritum meum. Nam quemadmodum cum quis scopat seu veritatem à paumento, immunditas, quæ horrorem causabant, expellit, & purificat: sic per confessionem peccator à domo conscientię sue scelera Deo nimis exosa expellit. Et quemadmodum rigatio præcedit verritionem: sic contritio confessionem debet præcedere. Et quemadmodum sunt aliqua paumenta domorum nimis plana, & æqualia, & hæc facillimè verris solent, & alia aspera, & inæqualia, & hæc difficile mundari possunt, quia semper in angulis, & foueis ipsius domus remanent immunditiæ: Sic aliquæ conscientię sunt plane, lucide, & sincere: & hæc facile mundatur, dictisque confessoris seu alterius recte consulentis acquiescent: alia vero sunt nimis scrupulosæ ac revolutionibus plena: & hæc maxima cum difficultate emundantur, atque scrupulis & timoribus plurimamente.

rumque in confessa relinquunt: quibus etiam si confessores præstantissima consilia praebant, nunquam acquiescent,
nec sibi ipsis satisfaciunt.

C O N-

CONSCIENTIA.

Batus Chrysostomus in quadam cōcione inquit. Cum perpetratur peccatum, & priusquam perpetratur, & post quām perpetratum est acerbus nobis imminet accusator, maxime vero postquā perpetrātū fuerit. Nam in perpetrando scelere, quoniā voluptate sumus ebrīj, nō perinde sentimus, cæterum si mulatq; cōmissum est, ceperitq; finē, tunc demum extincta voluptate amarus pœnitētiæ stimulus succedit. E contra accidere solet mulieribus, nā illis ante partū labor est ingens, grauisq; nūx dissiccātē eas dolore, post partum verò relaxatio doloris simul cū infante egrediente. Verū hic non item, sed dū parturimus, cōcipimusq; corruptos affectus, delectamur, gaudemusq;. Cæterū vbi fuerimus enīxi malū illum puerū peccatū, tūc conspecta fœditate partus discutiamur grauius, quā mulieres parturientes. Et ibidē ait sanctus Doctor. Pater, vbi semel, iterum, ac tertio, decies vē filiū increpauerit, si viderit incorrigibilem permanere, desperans abdicat, expellit ē familia, ē cognitio ne resecat. At non eodē modo conscientia, sed licet semel, licet iterum, licet ter, licet millies admonuerit, tuq; non obtemperet monebit iterum, nec desistet vsq; ad supremum halitū, siue domini, siue in biujs, siue in mensa, siue in foro, siue in itinere frequenter, & in somnijs peccatorum nobis simulacra repräsentat.

3 B.Hieronymus super Isaiam inquit. Vermis, qui non morietur, & ignis, qui non extinguetur à plerisq; conscientia, accipitur peccatorum, quæ torqueat in supplicijs constitutus. Quasi virtio suo atq; peccato caruerint electorū bono, iuxta illud, quod dicitur. Versatus sum in miseria, dum insigitur mihi spina. Et in proverbijs. Sicut tinea vestimentum, & vermis lignum: sic moer exscrutiat cor viri. B.Bernardus ait. Riuus quā fluit, terram cauat: Sic decursus temporalium conscientiam rodit. Si potest torrens in agros excurrere siue lassione satorum: & tute posse ista sine mentis vulnere tractare confidis? Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio, & innumera Dominici gregis detrimenta nescimus. De pretio escarum, & numero panū cum ministris quotidiana discussio est: rara admodum celebra-

B.Chrysos.
cōcto. 4.de
La zaro.
Dissimile.

B.Hiero. su
per Isai. ca
pit. 66.

B.Bern. li
4.de consi
deratione
ad Eugen.

tur collatio cum presbyteris de peccatis populorum. Cadit afi-
na, & est, qui subleuet eam: perit anima, & nemo qui reputet.
Sic optimi estimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam,
vel nullam de maximis curam gerant. Hoc prauæ conscientiæ
maximum signum est.

4

Conscientia pura.

Job. 2. 1. c.

IN libro Job dicitur. Si iniuriam, quæ est in manu tua ab-
stuleris à te, & nō manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tūc
leuare poteris faciem tuam absque macula & eris stabilis, &
non timebis. Elegantis scheme, & venustatis pleno exprimi-
tur his verbis eorum imago, qui nullis peccatorū fardibus sunt
infecti, sed conscientia pura adornati. Ut enim confusa consci-
entia, & perturbata caput solet demittere præ tristitia atque rubo-
re: ita & qui necessaria mentis puritate, & animi candore gau-
det, caput intrepidus leuare solet. Hispane dicimus: Bien pue-
do andar mi cara descubierta. Si hæc igitur feceris ò homo, le-
uare poteris faciem sine macula, & (vt quidam vertunt) sine
vitio. Mihi vehementer probatur, vt sit id, quod hispanè dici-
mus, sin tener paño en la cara. Qua periphrasi utimur ad expli-
candum ruborem, & verecundiam, quæ ex conscientia praua
nascitur, & subiicitur. Eris stabilis, & non timebis. Illud enim
proprium est perturbata conscientiæ, & confusa, & pau-
scere semper, & inconstanter agere. Sic Sapiens, semper
seva præsumit perturbata conscientia, & Moyses aiebat, sce-
leratos homines ad crepitum volantis folij expauescere. Con-

5

Sapien. 17

tra vero iustus confidit, vt leo, sciens, se Deum habere pro
Leui. 26. pitium, quem nulla inimica virtus expugnare potest. Hoc ma-
nifestè patuit in verbis, quæ sanctus Job loquitur dicens. Tamē
Prover. 18 oīnnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio hoc est,
Job. 13. quanvis credo Dei oīnnipotentiam, & infinitam eius scientiā,
non hoc me deterret, neque impedit ullo modo, quominus cū
eo disputare, & ei innocentiam meam probare optem. Ex quo
intelligitur, quam magna sit bonæ, & integræ conscientiæ
vis, quantumque faciat animum probis, & honestis viris. Imo
Dei immensa virtus, atque Sapientia non solum viros bonos
non perturbat, sed etiam maxime reficit, & consolatur. Qua-
enam alia relevarentur hi, quos sape homines improbi, & ho-
minum

6

7 minum imperita multitudo contemnit, viles, atque adeo ini
 quos existimat, nisi quod Deo se probari confidunt. Qua de
 causa Regius vates Psallebat, Confortati sunt, qui persequun
 tur me iniunci mei iniustè: quæ non rapui, tunc exolutebam.
 Deus ta scis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt
 abscondita. Cur enim ij Dei non ament iudicium. Cur non
 ad illud aspirent? dicente David. Quam bonus Israel Deus
 ijs, qui recte sunt corde. Paulò verò inferius inquit idem san
 ctissimus Iob: vias meas in conspectu eius arguam. Dixerat an
 tea: Disputare cum Deo cupio. Et idem verbum Hebraum, sci
 licet, Iachah, ponitur illic ad significandum disputare, quod
 hic ad significandum, arguere, ut intelligatur hic locus cum
 8 illo esse cōnexus, eandemque esse vtriusque sententiam. Qua
 re nō significat vias suas velle accusare, castigare, atque repre
 hendere: vt quidam non recte contextum intelligentes arbitra
 ti sunt: sed velle de vijs suis cum Deo disputare, vt honestas ei
 fuisse probet, id quod in reliquo capite facit, vt patebit aspicien
 ti. Eadem ergo optimorum consiliorum conscientia, quæ effi
 cit, vt bene de Deo licet castiget speremus, efficit etiam, vt li
 cet acriter tanquam rei puniamur, licet tanquam iusto iudicio
 damnati in cruciatum agamur, causæ tamen nostræ æquitate
 freti, vel cum Deo in iudicium venire non dubitemus: Qui ani
 mus, & spiritus tantus est, vt infinitus esse videatur: quando
 quidem infinitam tantis incommodis debilitatus non timet po
 tentiam. Nec mirum, nam infinita etiam ipse potentia nititur,
 Dei scilicet bonitate, & erga suos immensa pietate. Fœlix ergo
 9 ille, qui conscientia bene actæ vitæ, & multorum beneficiorū
 recordatione se in malis, & graui Dei animaduersione sustēt:
 nunquā enim ruit, sed respirabit aliquādo, & à miserijs emer
 get. Ideo addit statim S. Propheta: & ipse erit saluator me⁹. Ecce
 vt aptissime diuinus vir exponat cuius nā patrocinio nixus tā
 tā disputationē nō recuset, Dei videlicet. Ipse enim tanquā pa
 ter coercet, atq; castigat, iuuat etiā, atq; cōfirmat, neq; ita mag
 nū rectis hominibus iniicit timorē, vt nō lögē maiorē faciat spē.
 Eculēter verò exponit, & amplificat David, quā alaci, & ere
 sto animo sint, qui Deū obsernāt, & quo adiutore multa officia
 prēstissime recordātur. Beat⁹, inquit, popul⁹, qui scit iubilationē,
 idest, q; scit, quē laudare, & cui res à se gestas acceptas referre de

Psal. 68.

Psal. 72.

Psal. 88.

beat. Nā illud consequitur, quod deinde dicit: Domine in lumen vultus tuus ambulabunt, & in nomine tuo exultabūt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrū. Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israel regis nostri.

Conscientiae malae remorsus.

*Genes. vlti,
cap.*

In libro Genesis legitur, quod mortuo Iacob timentes fratres Ioseph, & mutuo colloquentes, ne forte memor sit iniuriæ, quam passus est reddat nobis omne malū, quod fecimus mandauerunt ei dicentes. Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus. Obsecro, ut obliuiscaris sceleris fratrū tuorū, & peccati atq; malitiæ, quam exercuerunt in te. Nos quoq; oramus, ut sermo Dei patri tuo dimittas iniquitatē hanc. Quibus auditis fleuit Ioseph, & ait. Nolite timere: ego pascam vos, & paruos vestros, consolatusq; est eos & blande & leniter est locutus. Quando Iacob in Ægypto moritus est, plurimi iā erant elapsi anni postquam ipse, & filii eius ibi morabantur & plurima bona opera, ac beneficia à fratre suo Ioseph acceperāt, & amorē atq; fidelē amicitiā eius erga seipso experti fuerāt, quare ergo potuerunt cogitare illū iniuriæ quodā acceptæ ab ipsis, potuisse memoriā habere? Nunquid intellexerant, & cognoverant eū esse hominē vltiuū, crudelē, & qui humauū sanguinē profundere delectabatur? Minime profecto: qui nō potius eum mitē semper, & misericordē esse viderāt. Quæ ergo eis timoris ratio esse poterat? Ex parte Iosephi nulla equidē, at ex parte eorum magna erat timoris causa, videlicet mala conscientia propter delictum, quod aduersus innocentem fratrem perpetrauerā: nā (vt in libro Sapientiæ dicitur) semper timet sua perturbata cōscientia: hoc est semper mala cōscientia timet crudelia tormenta, quibus se dignā esse recognoscit. Cōtra vero bona cōscientia cū nō cōmiserit culpā, pœnam non pertinet. Hoc etiā elegāter expressit Tullius in oratione pro Milone, ubi loquens cū iudicibus inquit. Magna vis conscientiæ iudices, & magna in vtramq; partem, vt ne timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccauerint. Maximum ergo solatium est bona conscientia, & ingens tormentum mala.

Sapien. 17.

*Tullius in
oratio. pro
Miller.*

CON-

CONSIDERATIONE tio diuinorum mysteriorum.



Otrus Cipri dilectus meus mihi, dicebat Spōsa in Canticis. Vocab Sponsa, sponsum suum botrum. Si cutes enim, ut quis vino ex botro seu racemo educto, frui possit, oportet prius ipsum racemū premerē: sic ut cālestis sponsi fructibus valeamus perfrui, opus est, ipsum prius per profundā considerationē premerē. Exprime ergo frater pulcherrimū racemū Iesum Christū, & altissima eius mysteria, quæ prædicantur, & celebrantur, & vitā perfectissimā & videbis admirabilem eius amorē, profundissimā humilitatē, & singularissimā patientiam; atq; ita hunc cālestē botrum gustabis, & illius amore capies, atque suauissimo vino, quod ex eo fluit in ebriaberis. Tanti ponderis, ac momenti sancta consideratio est, ut Beatus Bernadus in libro de consideratione ipsam considerationem amplificans dicat.

Cantic. 1.
Simile.

B. Ber. lib.
de consideratione.

Primū ipsum fontē suū, id est, mentē, de qua oritur consideratio purificat, deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitā honestatē, & ordinat, postremo diuina rū pariter, & humanarū rerū scientiā cōfert. Et Hugo inquit. Sic nullū est momentū, quo homo nō vtatur, vel fruatur Dei bonitate, & misericordia: sic nullū debet esse momentū, quo eum presentē non habeat in memoria. Omne tēpus, in quo de Deo nō cogitas, hoc te cōputa perdidisse. Utinā hoc tā salubre cōsilium in cordibus nostris infigeremus: beneficiorū enim, ac operū Domini cōsideratio magnopere homines in officio cōtinet, ad illā enim pertinet, quod in Esdra legimus. Reuoca diē præteritū Esdra. lib. metire ventū, & ignem pōdera. Quæ omnia consideratio efficit, quæ vitæ nostræ breuitatem (quæ instar venti est) metitur, ut intolerandum gehēnæ ignem alsi duac cogitatione pōderet. Hanc vero rerū cōsideratio mentes nostras magnopere ad virtutem acuit, & in sancta desideria accedit, Vnde B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Videamus plane corporis oculos, cum in fumo tremorantur, lachrymas effundere: si vero potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus in-

Hugo lib. I
de claustrō
animæ.

B. Chrysos.
super Mat.
thæum ho-
mi. 2. ope-
ris.
Simile.

ter amcena fluentibus sahiores esse, multoq[ue] maiori acie ful- 4
gore rutilare. Talis profecto est & mentis oculus, si in pratis
spiritualibus pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus, atque
lucidus, & acutius cuncta perlustrans: si vero in fumum sacerdotalium
negotiorum fuerit ingressus ad innumera proorsus mala
lachrymabitur, atque flebit.

Consideratio etiam operum mirabilium, & gestorum Dei
vehementer leuat afflictum, ne desperatione torqueatur. Quæ
in memoriam reuocabat David in angustum coactus, & in tantam
rerum difficultatem adductus, ut secum reputaret dicens,
Psal. m. 7, Nunquid in æternum projicit Deus, aut non apponet, ut com-
placitor sit adhuc aut obliuiscetur misereri Deus? Quem dolorem
maximum ut aliqua ratione mitigaret adiungit. Memor
fui operum Dñi, & memor ero ab initio mirabilium tuorum. Et me
ditabor in operibus tuis, & in adiunctionibus tuis exercebor.

Consideratio.

Simile. Consideratio in omnibus maximè necessaria est vita
Cenim nostra scala quædam est, in excelso loco constitu-
ta, cuius primus gradus cogitatio est vitium vero opus.
In medio autem sunt multi alij gradus considerationis, & de-
liberationis. Ut autem homo facile caderet, si vellet à primo
ad ultimum fine medijs peruenire: sic qui primam cogitatio-
nem statim exequitur absque deliberatione, nec considerat,
offendat nec ne Deum, aut proximum, nec aspicit rerum hu-
manarum exitum, & mundi varietates facilieruit, & præceps
in exitum eadit. Oportet ergo deliberatione gradus prius at-
tingere, ut in ultimo gradu tranquilli maneamus. Omnia quæ
habentur hac litera titulo contéplatio descriuiūt huic materiæ.

CON S I L I V M.



ER singulos vitæ nostræ, actus interrogâdū essec
de via vitæ, ne forte in magnū illud impinguamus
quod in Proverbijs scriptū est. Est via, quæ vide-
tur homini recta, nouissima autē eius deducunt ad
mortem. Via enim stulti recta in oculis eius. Qualis
est miceror, & tristitia quæ obuenit tibi ambulati via, quā rectā
existit.

- existimabas, cū ē cōtra accidisse comprobas? Aduersus temet-
ipsum insurgis, quia nō interrogasti de recta via, cum facile id
peragere posses, habēs obuiā viros à quibus certitudinaliter id
disceres. *Hic est vermis cōsciētā inter alios, qui corrodēt viſce*
ra dānatorū, qui ambulātes viam mortis existimabāt, ad vitā se
peruētueros. Viritimorati in Isaia describūtur, vbi mutuo loquū
tur dicētes. Venite ascēdamus ad montem Dñi, & ad domū Dei *Isa. 2. c.*
- Iacob (hæc est ecclesia) & docebit nos vias suas, & ambulabi-*
mus in semitis eius. A quo edocti iterū inquirūt, & dicūt. Do-
minus Iacob venite ambulemus in lumine Dei nostri. O vtinam
apud nostrates hoc genus hominū inueniremus. Vnde in Pro- *Proverb.*
uerbijs dicit. Ego sapiētia habitō in cōſilio, & eruditis interſum *8. cap.*
cogitationibus. Ex quibus verbis infertur, sapiētiā nō habitare
3 in eo, qui nō petit cōſiliū, & in quo pessimæ, & ſtultæ resident
cogitationes. Qui autem sapientiā habet, fundamentū poffidet
omniū bonorū. Ideo Propheta Iſaias enumerans dona Christi
Redemptoris nostri primū retulit donū sapientiæ, ait enim. Re
quiescerit super eum spiritus Dñi, spiritus sapientiæ, & intelle-
ctus, id est, intelligentiæ. Ideo B. Chryſostomus merito inquit.
Si millies sapientes ſimus, & ea, quæ fieri oportet conſpecte-
mus, homines tamen ſumus, & conſultore indigemus: ſolus
enī Deus citra indigentiam eſt, ſolusq; conſultore non eget.
Quamobrem & de ſolo ipſo dicitur. Quis cōſiliarius eius fuit?
Homines vero, & ſi millies ſimus sapientes, millies redargui-
mur, & naturæ noſtræ imbecillitas fe prodiſt. *Quemadmodū iu-* *Simile.*
4 bat fulgens à ſolis lumine caligo ſuperueniens occultat: ita ſa-
pe numero iatelleſtum quoq; noſtrū veluti in ipſo meridiſ ſplen-
dentem, & luce conſpicuum, ſtultitia, vel amentia ſuperue-
niens obſcurat: & vir ſapiens quid factō opus eſt, non deſpi-
cit. Alius autem multo inferior eo acutius reū deprehēdit, atq;
hoc ita fit, ne vel ſapiens ſuperbiat, vel obſcuris, & vilis ho-
mo miſerum ſe reputet. Hæc ille. Aduertendum tamen eſt,
quod in accipiendis consilijs plurimum valet vitæ probitas.
Quis enim in cœno fontē requirat? Quis de turbida aqua potū
petat? Itaq; vbi vitiorū confuſio eſt, quis inde ſibi aliqūd hau-
riendum exiſtimet? Quis utilem iudicet cauſa alienæ, q̄nem
videt inutilem vitæ ſuę? An eum idoneum putabo, qui mihi det consilium, quod non ſibi deſtit, & mihi eum vacare cre-
dam,

B. Amb. II
2. de offi.

Plutar. in
Mora.

Simile.

dam, qui sibi non vacat, cuius animam voluptates occupant? Super haec omnia obseruandum maxime est, quod B. Ambrosius in hac materia docet: ait enim. In rebus autem dubijs non viros sapientes, & probos modo sed ipsum quoque Dominum suppliciter consulendu, & cum Propheta orandu. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam. Et Deus meus illumina tenebras meas. Quia autem necessarium sit consiliu in omnibus petere, docet Plutarchus in Moralibus, ubi ait. Ex omni genere curiositas hominum signa collegit instantis tempestatis. At multo magis conveniebat hac ut diligentia in consultationibus, ut obseruatis experimentis conciliant, quid malorum ex uno quoque perpera in instituto consequatur. Ex his verbis aperte constat, consilium petendum esse a prudentibus viris, & multa experientia praeditis. Idem vero Plutarchus ibidem inquit. Ut lamiæ domi secutientes, foris nihil non vident. Ita quidam in alienis, negotijs plus satis oculati, in suis paucum prospiciunt. Ex qua sententia infertur, tales maxime indigere consilio.

CONSORTIUM bonum.

Senec. lib.
19. epist.
epist. 19.
Simile.

 Eneac inquit. Qui in vnguentaria taberna resederunt, ac paulo diutius conmorati sunt, susuum inde secum odorem ferunt, & qui apud philosophum fuerunt hoc est, apud sapientem, & modestum virum hauserunt etiam secum aliquid, quod prodesset.

Idem ait: Nulla res magis animos hominum ad honesta quæque inducit, dubiosque immo & in prava quæque propensos, ad virtutem reuocat, quam consuetudo, & societas bonorum.

Idem. li. 14.
epist. epist.
95.
Simile.

Quemadmodum vini ardor, & virtus temperatur, & tollitur ipsa aquæ infusione & per mysticione: ita profecto feruens bilis, scita precipitatio, & denique furor praui hominis mitigatur, temperatur, atque comprimitur consuetudine modesti, sobrii, ac cordati viri.

Simile.

Quemadmodum fieri prorsus non potest, ut quis solis radiis rutilantibus expositus non illustretur, & ignis splendido ac ingenti propinquu non calefiat: sic planissime fieri vix potest, ut quis à be-

5

6

4 Ab honorum latere nunquam discedens, bonus tandem non fiat,
& meliorem frugem sapiat.

CONSORTIVM

Prauum.



Albertus Magnus docet, quod in omni arbore consita oportet amputare quæcunq; in ramis, & virgis aruerunt, quia vicina sibi arboris membra corrumptunt. In singulis arboribus, hoc est, in singulis populis aut congregationibus, est inuenire ramos aridos, id est, humorē gratiā, & vitā spiritualis carentes, qui membra vicina sibi student corrumpere. Hi sunt amici peruersi, qui suis vitijs amicos suos destruere contendunt. Quare vnuſquisque tales à consortio suo preſcindere debet, ne corrūpatur. Qui versus Compostellam pergit quoſum iungitur illi, qui in Hispalim iter agit? Diuersa itinera capiunt, quomodo simul ambulare poterunt? Iustus etiā los, impius inferos petit. Contrarij & diuersissimi termini sunt. Quid cum illo iungeris serue Dei? Quomodo poteris cum illo ambulare, qui diuersissima via incedit. Vnde & B. Paulus ad Thessalonicenses scribens ait. Denūtiamus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt abstineatis vos ab omni fratre inordinantē ambulante, & non secundum traditionem, quam accepistis à nobis. Ut autem fratres mei apertius intelligatis damnum, quod ex prauo consortio oritur, sciendum vobis est Dæmones non omnia mala per se facere, sed impios homines pro instrumentis ad id faciendum sumere cum ipsis per se non audeant obtinere, perillos consequuntur. Hoc ad literam significauit visio, quā B. Ioannes in Apocalypsi vidit, vbi afferit se in gentem equitū numerū vidisse. Et numerus (ait) equestris exercitus vities milles dena milia, & ita vidi equos in visione, & quis edebant super equos habebat loricas ignreas, ac sulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum & de ore eorum procedit ignis, & fumus & sulphur. Et ab his tribus plagi occissa est ter tia pars hominum de igne, & defumo, & de sulphure, quæ procedebat ex ore ipso iun. Potestas enim eorum in ore eorum est. Hi equites dæmones sunt: numerus autem horum equitum quos

Albertus
Magnus.
lib. 7. de ve
getabilib⁹.

Simile.

2. ad Thes.

Apoc. 9. c.

quos sanctus Apostolus vidit, erant vigetie centena millia dia-
bolorum. Et notandum est, quod vigetie cetera millia dispersa
in decem partes, vnicuique partiū ducēta millia eueniunt: atque, ut

D.Thom. notat D.Thom. per hunc denarium numerum deceni præcep-
ta significantur & aduersus unumquodque eorum ducenta mil-
lia dæmonum existunt, & præliantur. Aduersus primum præ-
ceptum de diligendo Deo ducenta millia dæmonū sunt: & ad-
uersus secundum præceptum de non irando sunt alia ducenta
millia, & sic de ceteris. Equi vero in quibus isti equites sedent
(inquit B.Thomas) sunt pessimi homines. O equi Sathanæ o per-
ueri diabolorum cabali scelerati peccatores, qui licet pulcher-
rimi contenti, ac pretiosissimis vestibus adornati inceditis, equi ni-
hilominus Sathanæ estis, & ipse vobiscum alijs hominibus bel-
lum infert, atque auxilio vestro victoriam, quam per se solum
obtinere non posset, consequitur. Maxime petpendendum est
quod dicit. Capita equorum erant tanquam capita Leonum, &
de ore eorum procedit ignis, fumus, & sulphur. In quo significa-
tur crudelitas, qua impii, ac scelerati homines proximos suos
peruertunt, & quod præcipuum instrumentum quo hæc ope-
rantur, est os, quo verba plena peruersitate, & cupiditate lo-
quuntur, atque hic est ignis, qui ex ore ipsorum prodit. Fumus
autem verba infamatoria, designata, quæ ipsi loquuntur, & quib-
us fama suorum fratum denigratur. Tandem sulphur desig-
nat turpia, ac luxuriosa verba, quibus etiam purissimos, ac ni-
mis castos corrumptunt: & ideo additur, potestas enim equo-
rum in ore eorum est. Ex quibus omnibus infertur quam no-
ciuum, præiudiciale, ac mortiferum sit horum equitum Sathanæ
consortium, siquidem eorum prauis exemplis, & obsecratis
verbis Diabolus, quos per se non potest, peruertit. Rursus infer-
tur debere nos maxima cum cautela, ac timore vivere, siquidem
tot tantque crudeles hostes, qui nostram euerionem tantopere
desiderant, quique tot modos querunt ad nos vincendum, ha-
bemus.

B.Basil. 9.
quod Deus
non est au-
tor malorū
simile.

Consortium peruersarum mulierum.

Beatus Basilus in quadam homilia de pessimo consilio agens
inquit. Quemadmodum pestilentibus locis sensim attrahens
atque aer latenter corporibus morbum injicit: sic ite in pra-

6 ua consuetudine, & conuersatione maxima nobis mala hau-
riuntur, etiam si statim incōmodū non sentiatur. Ex quibus ver-
bis sequitur, hominem pessimum aerem corruptum appellari,
à quo oportet nos maximè fugere: præcipue tamen à corruptis
mulieribus, quæ tanquam flatus dæmonis omnia inficiunt. O
maledicta mulier diabolo similis, quæ incunctanter operā das
honestas mulieres ad peccatum inducere, & eas de manu Dei
fui tollere, vt lupis infernalibus tradas, iimo, quod maius malum
est, vbi dæmon deficit, iam defessus, & non valens miserā mu-
lierem ad voluptatis consensum adducere: incipistu ipsa diabo-
lo quodammodo potentior, ipsum adiuuare, quoniam (quod ni-
mis dolendum est) perficis ipsa, & obtines à muliere culpam,
quam dæmon per multum tempus non potuit obtainere. De-

7 te ergo, & tuis similibus potest illud Salvatoris dictum apud
Ioannem vere dici. Vos ex patre diabolo estis, quia deside-
ria illius perficere vultis. Quod enim ipse non potest à muliere
elicere: vos cito illis suadetis. Lingua tertia mulieres viratas eie-
cit, & priuauit illas laboribus suis inquit Ecclesiasticus. O ma-
ledicta lingua malignæ mulieris, terra inter leones, & mu-
lieres, quæ mulieres fortes, & viratas in voluptatem eiecessisti,
& in peccata multa, in infamiamque, & in odium Dei, & ho-
minum, illasque suis meritis, & honoribus priuasti. Attende
ergo tu mulier quanta mala tibi irroget lingua tertia, & can-
sumopere ab illa. Vnde ibidem inquit sacra scriptura. Bea-
tus qui testus est à lingua nequam: ut ilis potius infernus, quam
illa, hoc est, minus malus, quia infernus suo igne malas mu-

8 lieres, & obstinatas, & à vita sine poenitentia discedentes com-
burit: lingua tamen pestifera mulieris castas coniuges, & san-
ctas virginis vrit, & ad malū voluptatis attrahit. Est deniq; hinc
guia tertia diaboli lingua, & omnia, quæ de mala lingua B. Iac. 3. c.
bus asserit, facillimè linguae lenz adaptari possunt. Faber fer-
tarious volens ferrum ad libitum suum ducere, & ignitum
facere, apponit illi carbones, & incendit follibus, usque dum
ferrum liquefacit. Quis est iste faber, nisi diabolus? De quo per
Isaiam Prophetam Dominus ait: Ecce ego creavi fabrum sui flā
tē in igne prunas. Et B. Iob inquit. Halitus Leviathā prunas apde-
re facit. Iste maledictus faber cupit homines, & mulieres omnes
igne concupiscentiae molles reddere, ut illis abiatur ad libitū.

Sunt

Ioan. 8. c.

Eccl. 18. c.

Eccl. 18. c.

B. Iac. 3. c. Simile.

Esa. 45. c.

10b. 41.

400 Confortium prauum siue bonum.

Sunt autē multæ mulieres adeo fortes, vt ferrum: quas ipse per se liquefacere non valet, sicut nec faber ferrum, tamen quia malignus, & callidus est, carbonibus vtitur nigris, nempe vetulis, quæ sicut carbones prius prunæ fuerūt incensæ, & deinde carbones manent. Sic maledictæ vetulæ quæ lenæ officium exercent frequenter, & fere semper tales fuerunt meretrices, & luxuria incensæ, & quando nec canes eas aspicere volunt, tanquam carbonibus, & follibus, rugis plenis illis diabolus vtitur, vt suis flatibus, hoc est, venenosis verbis incendant fortes mulieres igne consensus, & molles ad omnem dæmonis suggestionem redant. O maledicti carbones, & folles diaboli, quantas miseras mulierculas incenditis, quas dæmon, & leno simul non potuerunt comburere, & ex hoc igne ad ignem æternum misistis.

Confortium prauum siue bonum.

Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestijs? Sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis eius: inquit Ecclesiasticus. Et rursus. Omnis homo simili sui fotiabitur, si conuicabit lupus agno aliquando sic peccator iusto. Quæ communicatio sancto homini ad carnem? aut quæ pars diuiti ad carnem? Et alibi. Stupa collecta sinagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. His omnibus, quantum prava confortia noceant, insinuantur. Vnde B. Chrysostomus super illa Apostoli verba: Nescitis quod modicum fermentum totam massam corrumpit, inquit. Sanies quædam peccatum est, reliquum corpus depopulans veluti domo ardente, & qui non dum malo duntur his, qui in malo sunt molestia non minori premuntur, atque vniuersa conferunt, quo ne vrgens ignis ad proprias iniuriascat domus. Sic & B. Paulus eos excitat dicens. Pyra quædam est, præueniamus malum, extinguamus incendium, priusquam ecclesiam inuadat. Et super illa verba eiusdem Apostoli: Corru-

punt bonos mores colloquia praua idem D. Chrysostomus inquit. Prorsus ergo colloquia bona castigant, & colloquia terribilia. Est enim animus instar ceræ cuiusdam. Nam si frigida col hom. 2. in. loquia alicui induixeris, solidabis ipsum, atque indurabis. Si vero calida, & feruentia emolieris, emolitum autem ad quodcunque voles, finges, ac formabis, imaginemque illi Regiam insculpes.

Simile.

Eccle. 12.
Eccle. 13.

Eccle. 21.
B. Chrysos.
hom. 10. dc
ponit.
I. ad Cor. 5.
cap.

I. ad Cor.
15.
B. Chrysos.
hom. 2. in.
2. ad Thes.
Simile.

12 pes. Non est enim anima nostra vel bona , vel mala natura , sed voluntate, aut mala sit, aut bona. Quemadmodum enim velum eo nauem defert quounque spirauerit ventus, imo quemadmodum ipse clavis nauem defert si prosper, ac secundus fuerit ventus, ita & voluntas si secundo, & prospero vento bona spirauerint verba absque periculo nauigabit, si vero contraria, sive penumero animam submerget. Quod enim nauigis sunt flatus, hoc animis sunt sermones. Suminopere ad hoc conducit, quod idem beatissimus Doctor eadem homilia docet inquiens. Melius est tristibus immorari, quam iocundis. Nam si domum ingressus fueris, vbi parantur nuptiae ad horam quidem spectaculo oblique etaberis, nouissime vero digressus te ipsum modestitia mactabis, propterea quod tanta non habebis, si vero domum lugentium intraueris, etiam si valde diuites fuerint, digressus magis recreaberis: non enim liuorem illinc capies, sed consolationem paupertatis tuae: videbis re ipsa, quam nihil boni habeant, diuitiae, & quam nihil mali paupertas, sed utræque res sint indifferentes. Ita & nunc si delicijs sermocinatus fueris magis animum dolore obtundes non habentem pari modo unde delicietur: Si vero aduersus delicias loquutus fueris, & de gehenna sermonem feceris, exhilarabit te res ista, plurimumque voluptatis capies.

13 B.Basilius de bono consortio agens inquit. Non aliter, quam cervus venenum ex antris trahit suo halitu, & purgat: ita quidam sua pia conuersatione alios à peccato retrahunt, & conuertunt. Et alibi idem Sanctus Doctor ait. Quemadmodum suavia aromatum odoramenta proprium quiddam per aerem continentem spirant, quibus praesentes recreantur: ita vir bonus toti sibi commorantium contubernio salutaris est, ac iocundus.

14 B.Chrysostomus in quadam homilia inquit. Ut aurum eligitur, & vilis terra relinquitur, & ut apes flores colligunt, & herbas relinquent: sic vos ab homine malo colligit doctrinam, conuersationem autem relinquite. Et alio in loco. Velut lutum, farinam, acetum, vinum corrumpt: ita mali homines bonos. Discedamus ergo à Babylone.

Quamvis S.Loth vir iustus erat, consortium tamen eius sancto Patriarchæ Abrahæ commodum non affrebat, propterea quod utriusque pastores (ut sacra refenscriptura) inter se multo

D.Chryso.
vbi supra.

B.Basi. in
psalte.
B.Basi. in
Gordia.
martyrem.

B.Chrysos.
ho 43. ope
ris impe.
B.Chrysos.
hom. 28. in
Matth.

Gen. 13.

ties rixabantur. Porro licet S. Abraham eum magnopere diligebat, & in peregrinatione sua tanquam fratrem secum attulerat, voluit potius hanc consolationem amittere, quam pacem, & quietudinem violare, atq; ita postquam ab eo discessit hoc (vt ait sacer textus) illi contigit. Dixit autem Dominus ad Abrahā, postquam diuisus est ab eo Loth. Leua oculos tuos, & vide omnem terram, quam conspicis, dabo tibi, faciamque semen tuum sicut puluerem terræ, &c. Quando propter Deum voluit S. Patriarcha se humana consolatione priuare, tunc ei Dominus apparuit, ipsumq; consolatus est, tantisque fauoribus affecit. In hoc nos docens, vt omnes consolationes, ac conuersationes humanas parui faciamus, & contemnamus, humanis enim defientibus diuinæ appropinquabunt, maximè cum illas relinquisimus propter Dei amorem, & quia in eis aliquam occasionē ipsum offendendi reperimus.

Psal. 1.

Egregius Propheta Dauid eos appellat sc̄lices, qui consilijs improborum non accederent, neque instituto flagitiosorum viuerent, & cum malitiosis nullam inirent societatem. Quo loco omnem penitus consuetudinem cum impijs, omneque cōmertium damnavit: non solum quod periculum sit, ne fortasse nobis illorum studia arrideant, & ad sui imitationem alliant, ita vt animo stemus illorum institutis in fixo, verum etiam quod cum impij sint tanquam puluis, quem projectavit, aut sicut quisquilia, quæ vento dispersæ omnia comaculant, & oculos hominis vehementer lēdunt, ne hoc in nobis efficiant.

Consortium prauum fugiendum.

Cant. 4.

QVAM fugienda sint prava consortia, verba sponsi in Canticis manifestè indicant, vbi inquit loquens cum sponsa. Veni de Lybano sp̄s̄a mea, veni de Lybano, veni, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon de cubilibus leonum, de montibus pardorum. In Hebræo pro, de capite, & de vertice, idē est utrobiq; vocabulum, quod caput significat verticem, cacumen, & sumitatem cuiuscunq; rei. Siquidem autem hic locus difficilis est, operæ pretium erit illum in sensu, quem literalem vocant, explanare. Sponsos olim cum

18 cum iam legitimas nuptias celebrarent, coronis ornari consueuisse produnt etiam diuinæ literæ. Hoc est enim, quod inquit Isaias: Quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam munilibus suis. Et in eodem Cantico canticorum: Egredi minit, inquit sponsa, & videte filia Sion Regem Salomonem in diademeate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius. Sed & de beata Agneta canit Ecclesia. Induit me Dominus vestimento salutis, & tanquam sponsam decorauit me corona. Ergo ut ad explanationem huius loci venianus, confingit Salomon, spōsam in extremis finibus Palestinæ in niuosis, atq; præruptis, ferarūq; plenis Libani cacuminibus pauisse gem. At sponsus dum venustissimam illius formam audiissimè contemplaretur, dumq; eius pulcherrimas corporis partes laudando sigillatim percurrit, & enumerat flagrantissimo illius amore succensus, quasi qui sine ea viuere se posse inficietur, nuptijs necessaria confessim se apparare velle denunciat: scilicet, vt in domum ipsam sponsam traducat. Statuit ergo in montem mirrhæ condescendere, vt coronas nuptiales contexat, & in collem thuris, vt aromata colligat concremanda. Ait igitur. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es. Oculi tui columbarū. Moxq; singula membra commendat, & quasi dicat: certum est, amplius à te non absentia seiungi, addidit. Vadam ad montem mirrhæ, vt coronas connectam: & ad collem thuris, vt compotem aromata. Tota quippe pulchra es amica mea, & macula nō est in te. Porrò tam venusta coniuge carere, ab eaq; longius ab esse quis ferat? Veni ergo de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni de niuosis, & rigētibus Libani verticibus, scilicet Anna, Sanir, & Hermon: desere periculosa cacumina, deserta hæc in hospita tesqua, pardis, atq; leonibus, omniq; genere ferarum horrifica. Veni, autem, vt coroneris, vtq; mihi in posterum iam in legitimum matrimonium, atq; in insolibilem societatem iungaris. Hæc omnia post modum se apparaſſe sponsus affirmat capite sequenti, cum ait. Veni in hortum meum soror mea sponsa, melli myrrham meam cum aromatibus meis. Verbum enim, veni, præteriti est temporis, vt Hebreus codex testatur. Quia & nuptiale cōiuīū, se obsonasse, at preparasse affirmat spōsus. Coinedit, inquit, fauū meū cū melle meo: bibi vinū meū cū lacte meo, id est, pītū suū atque parata hec oīuia, vt mox comedī.

19 Cant. 4.
20

atque
C. 2
atque

atque bibi queat. In diuinis enim libris, quae in procinctu sunt,²¹
 vt sicut iam fuisse facta, dici consueuerunt. Cuiusmodi est illud
 Iosue. 6. in libro Iosue: Ecce dedi in manus tuas Iericho, & Regem eius,
 Hiero. 50. omnesque fortis viros. Et illud quoque apud Hieremiam: Dici-
 te, capta est Babylon, & confusus est Bel, vicitus est Merodach,
 confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idola eorum. Hoc au-
 tem ex sequentibus fit manifestum; addit enim: comedite ami-
 ci, & bibite, & inebriamini charissimi. Meminit porro bis spō-
 sus mellis, dicens: comedи fauum meum cum melle meo, quo-
 niam olim ouum, & mel initio conuiuij ministrari, in fine ve-
 ro, secundisque mensis, poma simul & mel rursus dari & appo-
 ni consueuerunt. Perindeque est dicere: comedи fauum meum
 cum melle meo, acsi diceret. Parata sunt omnia à melle vsq; ad
 mel ab ouo vsque ad mala. Apponebatur autem initio conuiuij
 fauus: in fine vero mel bellarijs pomis, atque nucibus liniendis.
 Quod vero addidit: Bibivinum meum cum lacte meo: multa ho-
 minum genera bibisse lac Athenæus, atque alij testantur. Hæc
 ad explanationem literalis sensus huius loci satis sint: quæ om-
 nia significant, quod ad hoc, quod anima fidelis, sponsa Dei
 sit, oportet, vt à prauo peccatorum cōsortio exeat, & se absti-
 neat, vt etiam commodius donis diuini sponsi & beneficijs frui
 possit.

Circa consortium quid dixerunt

Philosoph.

Circa consortium etiam, quod diligere debeamus, Philo-
 sophi aliqua documenta tradidere. Nam Solon dixit. Cū²³
 malis commercium ne habeto. Item Cato. Cum bonis am-
 bulato, Philemon. Cum viro improbo iter ne facias. Epictetus:
 scito eum inquinari, qui cum inquinato ingenio conflictatur.
 Socrates. Malorum consuetudinem fugito. Plautus: Nolo ego
 cum improbiste viris gnate mi neque in via, neque in foro vllū
 sermonem exequi. Æschylus. Viri improbi comitatum semper
 fuge. Lycurgus. Cum pari viuisto: qui enim cum potentiore vi-
 uit, necesse habet sape de suo iure concedere, cum æquali au-
 tem æquale tibi ius erit. Pindarus. Caue certamen congregi cū
 potentioribus. Isocrates. Nullam familiaritatem temere aut sine
 ratione contrahe: sed his gaudere congressibus assuesce, quite
 &

24 & sapientia augeant, & virtutis apud alios opinione.

Sidens unus molaris effectus vicinos sibi molares quamvis similes. duros efficere potest, & corrumpere, quid ni sufficiet socius affecto, & infecto vitijs corde mollia, fragilia, & denique carnea corda sociorum suorum contaminare, & commaculare?

CONSVENTUO MALA.



Vam difficile à peccatis consuetis diuellitur, verba. Apostoli manifeste ostendunt, qui de huiusmodi hominibus sermonem faciens inquit. Captivi ad ipsius diaboli voluntatem. Vnde consuetudo quasi secunda, & effabricata natura dicitur, & lex quidem peccati est violētia consuetudinis; qua trahitur etiā iniustus animus eō merito, quo in eam volens illabitur. Quare B. Augustinus sic ait. Consuetudo adeò graue malum est, ut quamuis magna, & horrenda peccata in consuetudinem venerint, aut parua esse, aut nulla credantur, vsq; adeo ut non solum non occultanda, verum etiam prædicanda, diffamandaq; videantur. Hæc est consummata infelicitas, vbi turpia non solū delectat, sed etiam placent, & desinit esse locus remedio, vbi quæ fuerat vitia, mores sunt, vt inquit Seneca. In hanc infelicitatem deoluti erant illi, de quibus Propheta Isaías ait. Agnitio vultus eorum respondit eis, & peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. Væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. Iuste quidem dixit Sanctus Propheta. Agnitio vultus eorum respondebit eis. Quid sibi vult hæc circum loquutio? B. Hieronymus inquit. Sua recipient peccata. Brevis quidem exposicio, & obscura. Hoc ergo intendit sanctus Propheta dicere. Euerteret eis id quod magnitudo, seu enormitas peccatorum meretur. Quasi dicat. Facies eorum indicat, eos esse superbos, iracundos, inhonestos, ira, intitida, atq; odio plenos, ideo secundum hæc fiet eis, hoc est, Præmia suis factis digna recipient.

B. Chrysostomus in quadam homilia ait. Planta nuper insita facilius euellitur, diuturnior autem mora profundius aëris radiis cibis multo labore opus est, vt euellatur. Et aëdificium nuper

<sup>1. ad Tim.
2.</sup>

<sup>B. Aug. lib.
7. confes-
sionum.</sup>

<sup>Seneca op.
stol. 1. 8.
Isai. 3.</sup>

<sup>B. Chrys.
hom. 11. in
1. ad Corin.
& hom. 10.
ad pop. An
tiecke.</sup>

compactum facile rupitur, tempore autem consolidatum difficitur. 3

elle dirigitur. Et sicut quæ alicubi moram diutius fecit egreditur. Sic & bona, & mala, quæ diutius in nobis immorantur vehementiora fiunt. Igitur qui nondum vitijs se subdiderunt, his persuadeo, ne capiatur: facilius namq; casum possumus cauere, quæ post casum resurgere. Et contra gentiles idem sanctus Doctor

B. Chry. cōtra gētiles & hom. 22. ad populū Antioche. Simile. inquit. Anima, quę semel peccatum gustauit, & nec dolpre, nec poenitēria einstāgitur negligētia sua facit, vt semper mōrbi crescat accessio. Et quēadmodū in materiā recentē cadens scintilla, statim tactā accedit nec subsistit, donec quod reliquū est, pascatur, & quanto plura cōprehendit flamma, tanto maiores vires ad consumenda alia concipit, capitur enim edacitate lignorum, quę consumuntur, si quid reliquū, quod & ipsum consumēdū, & iterum alia consumit, semper fortius se armāte incendio. Sic 4 & natura peccati vbi cogitationis animi inuaserit, & nemo sit, qui malū extinguat, procedēs vltterius peior semper fit, magisq; at magis indomita, & ideo posteriora peccata ferme prioribus sunt grauiora. Accedit ad hęc, quod posterioribus peccatis ad maiorem semper dissipientiam, & inconsiderationem vergit, viribusq; destituitur. In hunc modū plurimi, quia priorem flammam non restrinxerunt, in omne peccatorum genus inciderūt, Plutarchus in suis moralibus appositissimā ad hoc adducit simi

Plutarchus in moralib. Simile. Plutarchus in suis moralibus appositissimā ad hoc adducit similitudinē. Qui diu in vinculis fuerunt, cum ex illis soluuntur, tamen claudicant adhuc, nec gradi possunt: ita diu vitijs assueti etiam cum ea deferunt, quædam ipsorum retinent vestigia;

Consuetudinis peccādi pestiferi effectus.

Consuetudo peccandi vel minuit, vel omnino tollit sensum peccati, sicut fodiendi insuetus, cum primū tractare ligonē incipit, laceratur, ac lœditur, ubi aut assuetus callos obduxit, iam nihil fere sentit; ita quo quis peccatis affuerit hoc mi-

Prouer. 6. nus mortifera peccati vulnera sentit, ideo in Prouerbijs vehementer Salomō hominē male assuetū increpat dicens. Vsq; quo

piger dormies? Qn̄ consurges de somno tuo, paululū dormies,
paululū dormitabis, paululū cōferes manus tuas, vt dormias, &
veniet tibi, quasi viator egestas, & mēdicitas quasi vir armatus.
C. — C.

O appositissimā similitudinē. Viator paulatim progrediens, adē
peruenit quo destinavit; sic qui peccata peccatis addit ad cumu-

¶ Iū malorū appropinquat. Vir autē armatus difficilis ad superan-
dū est: talis autē est praua cōsuetudo, quē difficultime superatur.

Hier. 13.

Vnde est illud Hieremī Prophetā. Si mutare potest Aethiops
pellem suā, aut pardus varietates suas, & vos poteritis beneface-
re cū didiceritis malū. Ex hac pertinacia peruenit homo ad ob-
stinationem, quod est summū illud periculū à quo vates sanctus

Psal. 68.

liberari petebat; cū dicebat. Non me demergat tēpestas aquæ,
nec absorbeat me profundū, nec vrgēat super me puteus os suū.

Tren. 3.

Clauso enim putei ore, quæ spes emergēdi relinquetur? Ad hūc
autem statim peruenierat, qui dicebat. Lapsa est in lacū vita mea

& posuerunt lapidem super me. De huiusmodi indurato ait B.
Bernardus libro de consideratione. Lōgius à salute mēbrū abest,

B. Bern. II.

quod obstupuit, & egrotus se se nō sentiēs periculosius laborat. de conside-

ratione,
7 Et ibidem ait. Quis magis mortuus eo, qui portat ignem in sinu,
peccatum in cōscientia, nec sentit nec excutit, nec expauescit?

Consuetudo peccandi perniciosa.

DEUS nos ab habitu malo peccandi eripiāt: hęc enim ægrī

B. Hieron.

tudo difficultime atq; efficacissimis medicamentis cura-
tur; sicut B. Hieroy. super Isaīā testatur dicens, hoc signi-

In c. 6. Isaīā.

ficasse Spiritū sanctū in illo sexto Isaīæ capite: vbi conquerens
S. Prophetā de sui orū labiorū impuritate (propter quam nō po-

test dildob

tuit Deū cū Seraphinis collaudare) inquit, vnu ex illis volasse, &
forcipe carbones ignitos ex altari, quod ante Deū erat sumpsis-

stupisse

se, & os sibi cauterizasse, atq; dixisse. Iā os tuū mundificatū, ac
8 purificatū remanet, & tuū peccatū remissum. Rigidū profecto

sultus

est medicamentū cauterij, ignis, maxime in ore, illud enim cō-
burit, & signatū relinquit S. Prophetā Hieremias (vt ait B. Hie-

Hieron.

ronymus) cōquerebatur etiā de sui oris defectu, atq; dicebat, se
nescire loqui. Et ad hoc nō fuit opus igne, sed satis fuit illū manū

in lata

pertingere, vt sic ei remediu adhiberetur. Quoniā S. Hieremias
(ait B. Hieronymus) puer erat, ad castigādū autē puerū, & morti-

lata

ficandā atq; retorquendā eius vlongitatē non opus est carnifice
vocare, sed sufficiunt duntaxat flagella leni manū inficta. Ad

+ gōr. i

resistendum astibis peccati incipientis non tanta est difficultas.
At propheta Isaías senex erat: ad mendū autem ægritudi-

40. 111

ne peccati in ueterate, & in animalia radicata op̄ est diuina forna

e. dñi b. a.

oeforceps maleo, iughe atq; optimo artifice videlicet Seraph, &

iughe atq;

Vitiani sufficiat, quod significatum fuit in hoc curationis modo. Ut autem melius depravata consuetudinis grauitas intelligatur, notandum est, bonitatē Dei esse infinitam nec posse aliquando à malitia alicuius peccati quantumcunq; enormis superari. Vnde concluditur magis peccasse Cain de Dei misericordia desperando quam fratrem suum Abel interficiendo. Et impius Iudas plus etiam peccauit defidens ex Dei misericordia, quam

Matth. 12. dum Christum Redemptorem nostrum vēdidi. Et licet de hoc peccato Dominus dicat, quod nec in hoc mundo, nec in aliore remittitur, nō tamē dixit illud esse irremissibile absq; dubio enim nullum est talis naturæ peccatum, quod remitti, & condonari non possit, dum viutimus: sed dixit illud non remitti his verbis. Qui dixerit contra Spiritum sanctum non remittetur ei, nec in hoc saeculo, nec in futuro: etenim multa non fiunt, quæ fieri poterant: vt videlicet per illū loquendi modum grauitas illius peccati, & quod cōmuniter euenire solet, explicaret. Qui enim de bonitate Dei tam indigne sentiunt & concipiunt solent se laqueo suspendere, vel aliter desperantes vt Iudas, interficere, aut deniq; moriuntur in suis peccatis perseverantes finali in poenitētia, & obstinatione sicut Cain. Et ad hoc genus peccati in spirituum sanctū reducitur depravata peccandi consuetudo, & perseverantia, atq; obstinatio in peccato. Atq; ita Sapiens Philo inquit, In hoc malum Ophni & Phinees summi sacerdotis Heli filios cecidisse, qui patri suo de peccatis commissis ipsos increpanti respondebant, Desine nos voluptatibus, & deliciis humana nis nunc frui, quando autem, vt tu senes fuerimus, tunc poenitētiā faciemus. Sed profecto hæc longæ vitæ spes (quam, vt ait Laurentius, Aristoteles somnium euigilantium appellavit) hoc est, suecio de hombres despiertos, magnopere eos decepit, atq; longe aliter ab eo, quod ipsi cogitabat, illis euenit: nam, vt sacra Regū narrat historia, in quodam prælio in flore sua inventus militem occubuerunt. Quia propter semper in memoria nostra verba illa diuina regij Prophetæ debent esse, quæ magna cum maiestate, & grauitate B. Apostolus in epistola ad Hebreos refert dicens. Hodie si vocē eius audieritis, nolite obdurare cor da yestra. Et paulo inferius. Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestru cor malum incredulitatis discedendiā Deo viuo, sed adhortamini vos metipos per singulos dies, donec hodie cognominatur,

Philo lib. de Blibicis antiquis.

Laurētius in vita Art. stotelis.

1. Reg. 4.

Psal. 94.

Ad Heb. 3.

- 12 minatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Hoc, Basi. ep. s. Achilon.
hodie, de quo sanctus Apostolus loquitur (ut placet D. Basilio) spatum, & tempus huius vitae est, quæ cum omnino incerta sit, magna profecto insania est, nec ad punctum quidem penitentia in ea differre, vel crastinū diem expectare, cum nihil temporis nostrum habeamus præterquam hodie, & licet aliquod tempus, seu plurimos vitæ annos haberemus, ingens profecto malū esset penitentiam pro crastinare consuetudine namq; anima indu-
ratur, ac tandem peccatum suum vel damnum non sentit. Quapropter eleganter inquit Hypocrates. Qui in aliqua corporis parte Hypocra-
te habent ægritudinem & illam non sentiunt, satis ostendunt, & tēs lib. 2. signum est illos longe maiorem ægritudinem retinere. Qui ergo in anima ægritudinem habēs adeò induratus est, ut eam nō sentiat, signum est, quod ipsam mortuam habet, quodq; ægritudo eius est propemodū irremediabilis, vt per Hieremiā Prophétā Hier. 30. Dominus explicare videtur dicens. Insanabilis fractura tua, pef-
fima plaga tua: non est qui iudicet iudicium tuum: ad alligādam curationem tuam utilitas non est tibi, nullus enim tibi persuadere potest ligaturam vulneri tuo esse necessariam. Satis aperte Christus Redemptor noster ostendit esse aliquam ægritudinem, ex qua ægritatem minime sanari vult, siquidem ut paralyticum, qui in piscina probatica per triginta, & octo annorum spatum ægritudinem illam patiebatur, sanare, cū interrogauit, an ex illa ægritudine sanari vellet, dicens. Vis sanus fieri. Magna profecto miseria est, quod cum Dominus continuo paratissimus sit ad vulnera nostra sananda, & tā singularia medicamenta, qualia sunt sacramenta habeat, nos adeò amentes sumus, vt sani esse noli-
mus: atque ita per Hieremiā Prophetam ipse Dominus inquit. Hier. 8. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus nō est ibi? Quare ergo non est obduta cicatrix filiæ populim mei? Galaad terra est in quabalsamū conficitur. Cū autem inquit: Nunquid resina non est in Galaad perinde est, ac si diceret. Nunquid aqua in mari deest? Nunquid in Deo non est misericordia? Nunquid in sacrosancta Ecclesia eius remedia non sunt ad adhibenda animis curationem? Quare igitur curati, ac sani non sumus, nisi quia nolumus? O ingens malū, & abundantissimis lachrymis deplorandum. Animo euolvens hoc S. Hieremias statim in principio se quētis capituli inquit. Quid dabit capiti meo aquā, & oculis meis
etib. Hier. c. 9.

Isai. 1. 8 fonte lachrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos filios populi mei. Ideo loquens Dominus per Prophetam Isaiam cum peccatori bus inquit. Lauamini, mundi estote, quiescite agere peruerso, discite benefacere, querite iudicium, subuenite opppresso, judicate pupillo, defendite vidua, & venite, & arguite me, hoc est. Conquerimini de me, si vos in gratiam meam, & misericordiam non recepero, vobis enim dico, quod si fuerint peccata vestra, vt cocinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt, id est, si peccata vestra fuerint adeo radicata in animis vestris, sicut color rubicundus in lana coccinea ego faciam, vt sicut nix reddantur alba: & licet magna contumelie peccandi animam ipsam velut coccinum tinxerint, ego illa sic ut lana albam reddam, dummodo vos ad me per poenitentiam reuertamini.

Simile.

Quemadmodum quidam, si gladius ipsorum subigine obducitur, illico eum mundant, alij vero adeo negligentes sunt, vt annū etiam differant, alij denique nunquam eum vel vident modo, nisi cū tamē necessitate urgentur, unde fit, vt cū vultus poscat, ne educere quidē ex vagina gladiū possint. Ita quidam si tantillū maculę euaserit conscientiam, illico eam mundant, alij sequentē annum expectant, nonnulli etiam mortem ipsam, unde fit, vt saepe permittat Deus tales mori cum anima immunda & minus à vitijs expurgata.

Consuetudo peccandi difficile medetur.

Eccles. 10.

Verissime dictum est in Ecclesiastico. Langor prolixus gravat medicum. Sicut enim, vt ait B. Chrysostomus, facile est riuiū cū primum à fonte scaturit, quocunq; volueris, flectere: at vbi aliorū fluminū accessione autus est, vix vlla arte possis eius impetum reprimere aut cuiusum alio desletere: ita facile est virtū recens adhuc abstindere, at multorū annū cōsuetudine aquatum, & roboretur, quis facile superare queat? Quāleui opera nouellam stirpem, & vires diuinā radicibus hęrentem euellere possumus, annosam tamen, & diuturnō tempore firmatam, quis sine maximo labore eradicare valeat? Idem igitur de vetusto scelere sentiendū est, quod quo diuitius animo hę sit, hoc altiores in eo radices egit, difficiiliusq; auelli potest. Hinc formidanda illa B. Gregorij sententia. Tēnent prauæ consuetudines,

18 dīnes, quos semel cōperunt, & quotidie duriores existunt, & non nisi cum peccatoris vita funiuntur. Itemq; rursus. Sæpē nō nulli exire à prauis actibus cupiunt, sed quia eorundē actuum pondere premuntur in male consuetudinis carcere inclusi à se metip̄is exire non possunt. Consulto autem vir sanctus ponde
ris nomine vtitur: vt enim in firma iumenta sub graui onere ruētia, nisi ab alijs iuuentur exurgere nequeūt: ita quicunq; in pec-
cato iacent, atque hi p̄cipue, qui sceleribus diu assueuerunt,
prauæ consuetudinis pondere pressi nisi singulari Dei ope, at-
que beneficio, à peccati onere fugere non valent. In quo quidē
statu miseri non iam de peccati remedij, sed de solatijs cogita-
runt, quemadmodum idem sanctissimus doctor testatur hisver-
bis. Eneruis animus cum solui non vult, ad quādam se-solatia

19 falsæ consolationis inclinat. Rectè autem eneruem, siue enerua-
tum animū appellat eum, qui praua peccandi consuetudine de-
bilitatus, & fractus difficillimè ad sanitatem perducitur. Itaque
cū huiusmodi homines ea vitia, quibus assueuerunt, quæq; ma-
gno amore amplectuntur, à se abdicare nolunt, ad quādā se so-
latia vertunt, quibus se in malis suis cōsolentur. Aliquādo enim
ad praua aliorum exempla, aliquando ad misericordiam Domini,
quandoque ad merita dominicæ passionis configiunt, nō
nunquam vero ad futura tempora poenitentiæ propositū diffe-
runt, quo minori molestia in sceleribus suis requiescere valeat.
Adeo enim cōci, atque dementes sunt, vt cū de solis morbi
remedij agere semper deberent, non de remedij, sed de solatijs
cogitent, quibus vim morbi augent. Tanto enim periculosius

20 morbus ingrauescit, quanto maiora peccator in eo solatia inue-
nit. Verissimè enim ab eodem Diuo Gregorio dictum est. Cre-
scit culpa fauoribus nutrita. Hoc est, non modo externis adulan-
tium vocibus laudata, quando videlicet laudatur peccator in de-
fiderijs animæ suæ, sed etiam cum his rationibus, quas modo te-
tigimus amēs, & cœcus homo sibi ipsi blanditur, & inania hæc
solatia capitat. Huiusmodi autem homines vsque adeo à salute
distare idem sanctus ait, vt ad ipsos illa Domini verba pertine-
re dicat. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Mortuos enim
appellat, qui sine ullo peccandi sensu in sceleribus suis tota vita
perdurant.

Psal. 9.

Matth. 8.

CON-

CONTEMPLATIO.

Q V I D S I T.



Liud est meditatio, & aliud cōtemplatio, meditatio est inquirere, & inuestigare veritatē mediāte aliquo discursu. Contēplatio vero est, quādō aliquis magna cū tranquillitate, & quietudine, atque vnicō singulari actū intellectus fruitur veritatibus inuētis mediāte discursu, aut notitia, quā fides maximo cū gaudio, & voluptate nobis p̄ebet. Deniq; meditatio est veluti ignis inflāmatio: cōtemplatio vero est veluti cū quis igne accēso, & flāma lucida absq; fumo p̄fruit. Nō pōt tamē mēs liberē eleuari ad cōtemplationis studiū, nisi prius passiones appetitus sensitui per exercitiū mora-

B. Greg. li. liu virtutū fuerint moderatē. Quod B. Gregorij his verbis docet.

6. mor. 17. Prius ergo mēs appetitu gloriæ tēporalis, atq; ab omni carnalis cōcupiscētia delectatione tergenda est, & tūc ad aciē cōtemplationis est erigēda. Ideo ut Cassiodorus, & Lyranus bene adnotā

Psal. 1 18. rūt, prius dixit S. David: Beati immaculati in via, qui ambulāt in lege Dñi, quod ad vitā actiuā attinet, deinde addidit. Beati, qui scrutātur testimonia ei⁹ in toto corde exquirūt eū, q; ad cōtemplationē spectat. Nō certe hoc obseruāt, qui vix pedē à mūdo auer-tūt, & iā ultimū apicē perfectionis attingere volūt. Animalia illa sancta, quæ propheta Ezechiel vidit, habebāt man⁹ hominis sub pennis eoru: pēnata erāt, sed manus hominis sub pēnis eoru. Per pēnas vitā cōtemplatiā, p manus hominis actiuā intelligim⁹: manus ergo erāt veluti fundamētū pēnarū, nā vita cōtemplatiua

Ezech. 10. super opera actiuē fundat⁹. Prius quod animale, deinde quod sp̄itu-
rituale ait B. Paulus ad Corinth., scribēs. Vita actiuā respectu cō-
templatiū est veluti vita animalis, eo quod circa opera exteriora
& actiones circa opera proximorū vt in plurimū versatur: licet
etiā ad vitā actiuā pertineat cōsilia, pr̄dicatio, & alia bona spiri-
tualia: sed quia erga exterias actiones versatur, & p̄cipue quæ ad

corpo attinēt, dicit animalis respectuivitē cōtemplatię, quę tota cir-
ca sp̄ualia versat⁹. Pri⁹ est ergo vita actiuā, deinde cōtemplatiua. In
Ecclesi. 24. Iacob inhabita, & in Israel hāreditare: dicit in Ecclesi. Iacob lu-
ctator dicit Israel fortis, & vidēs Deū. Prius ergo Iacob, deinde Is-
rael, pri⁹ invita actiuā luctator fortis cōtra carnis illecebras, con-
tra ferociissimas demonis insidias, cōtra maxima, & assidua peri-

cula

cula, quæ passim occurunt. Deinde hæreditaberis in Israel. Ac cipies velut præmium actionum vitæ actiuæ, tanquam hæreditatem summi Dei contemplationem. Nam certe vita contemplativa velut præmium solet esse actiuæ. Quare in templo Dei prius erat altare, in quo maectabantur carnes animalium immolatorum, quā altare quo adolebatur incensum: prius enim mortificare, maectare, & defeccare debes carnem tuam ieiunijs, vigilijs, & alijs carnis macerationibus, quam venias ad altare incensi, id est, ad contemplationis sacrificium vbi anima recto trahite dirigitur ad Deū, sicut virgula fumi ex aromatibus myrræ, & thuris, ut dicitur in Canticis. Prius myrrha, quæ est amara, deinde thus dulcissimæ contemplationis est adhibendum. Hæc doctrina est omnium sanctorum, quam B. Thomas confirmat.

Cant. 3 c.

D. Thos. 2.
2. q. 180.
ar. 2.

Contemplationis effectus.

Batus Gregorius super illa verba sancti Iob, Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi, in hunc modū ait. Hoc loco aquilæ nomine subtilis sanctorum intelligentia, & sublimis eorum contemplatio figuratur. Cum etarum quippe avium visum acies aquilæ superat, ita ut in solis radijs diu fixos habens oculos nulla lucis eius coruscatione reueruerantis claudat. Ad præceptum ergo eleuatura aquila, id est, mensilla, quæ diuinis iussionibus obtemperat in supernis suspenditur, & in arduis nidum ponere dicitur, quia desideria terrena despiciens spe iam de cœlestibus nutritur. In arduis nidum ponit, qui habitationem mentis suæ in abiecta, & infima conuersatione non construit. Videamus aquilam nidū spei sibi in arduis construentem, quæ ait ad Ephesios scribens. Qui conresuscitauit, & confedere nos fecit in cœlestibus. In arduis habet nidum, qui profecto in supernis figit consilium, nō vuult mentem in ima deicere, non vult per abiectionem conuersationis humane infirmis habitare. Tum Paulus fortasse in carcere tenebatur, cum se confedere Christo in cœlestibus testaretur: sedibi, vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic, vbi eum necessario pigra adhuc caro retinebat. O admirabilem viri sancti contemplationem, in carcere corpore erat, & se confedere cum Christo in cœlestibus per diuinam illam mentis actionem

B. Greg. su
per. c. 39.
S. Iob.Ad Ephes.
2. c.

nem affirmabat. Hic est ille dulcissimus somnus, quem amantis-

Canti. 2. c. simus sponsus in sponsa sua cupit non inter turbari cum ait. Ad iuro vos filiæ Hierusalem per capras, ceroque camporum, ne suscitatis, nec euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa velit.

Simile. Sicut enim parentes egrotante filio, si somnum forte salutarem capit, obseruare studio se solent, ne aliquo domesticorum strepitu somnus ille intercidatur. Ita cœlestis sponsus, anima in illo dulciter quiescente, & dormiente, diligenter curat, ne salutaris iste, ac vitalis somnus intercipiatur. Quid autem tali sponso dulcius? Quid amantius? Qui tali studio, taliq; adiuratione saluti, & in columbitati suorum prospicit. Nomine vero caprarū, atq; cervorum, qui in altissimis rupibus habitant, celerrimeq; mouentur, & acutissime vident, virtutes angelicæ designātur, quibus hæc omnia maxime conueniunt. Ex virtutum ergo cœlestium 8

Ad Galat. 6. c. nomine adiurantur omnes, ne piorum quietem, & tranquillitatem perturbent, ne in illam Apostoli maledictionē incurvant.

Vtinam absindantur, qui vos cōturbant. Ut comodius autē, ita & facilius est quotidie Deo vacare, & se intra se colligere.

Simile. Cithara enim, quæ assidua artifice manu pulsatur, minimo negotio ad hoc ipsum paratur, quæ vero diu siluit, vix longo spatio ad hoc instruitur. Sic igitur qui assidue orat facile puram mentem in Deū leuat qui vero hoc diu distulit, varijs terrenarū rerū (quibus assuevit) imaginibus infestatur, & interna vacatione, & silentio auocatur. Itaq; cum in cœlum mentem attollere nittitur, in ipso conatu à terrenis curis, & cogitationibus ad terram trahitur. Quare super illa verba Proverbiorum: Si enim sapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentię, si quæsie- 9
ris eam, quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc

Prove. 2. c. scientiam Dei inuenies, ait B. Hieronymus. Qui thesauros effudit, terram reiicit, foueam in altum facit, id est, in profundum sedulus insilit, donec inueniat, quod querit. Sic qui thesaurus sapientiæ inuenire desiderat omne pôdus terrenum à se reiicit,

B. Hieron. in Prover. Simile. in se fôllam humilitatis faciat, nec quiescat donec inueniat. De studio vero sapientiæ (quod quidem in assidua diuinarum rerū contemplatione positum est) ac de mirandis huius studij fructibus dicitur in Ecclesiastico. In quo quidem studio quantum laboris, & sollicitudinis sit, declaratur ibidem his verbis. Timor, & metus, & probationem inducet super eum, & cruciabit illu-

Eccles. 51. in

10 in tribulatione doctrinæ suæ, doctrina enim sapientiæ, veterē hominem cū actibus suis, vt nouum susciteret, qui secundū Deū creatus est, demoliri conatur: ideoq; necesse est in hoc certamine, in quo aduersus corruptam naturam, inueteratamq; consuetudinem gratia pugnat, multum inesse sollicitudinis ac laboris.

Contemplatio vitæ Christi Redemptoris nostri.

AD hoc nos sponsus excitat, cū ad sponsam in Canticis ait. Caput tuū sicut Carmelus. Caput nostrū Christus Carmelo cōparatur, qui est pinguisimus, & amēnissimus mōs, lētissimūq; gregibus pabulū præbet. Quod aut̄ aliud pinguius, aut lētius animarū pabulū est, quā studiosa vita, atq; doctrinæ huius Saluatoris contēplatio: In hoc igitur pinguisimo, & amēnissimo monte rationales oves pascuntur, & adolescentur, hoc est, miros in virtute progressus faciunt. Et vbi nos legimus in eisdē Canticis: Comæ eius sicut elatæ palmarum, in contextu Græco habetur. Comæ eius elatæ, nigræ quasi coruus. In Hebreo vero ad verbū legitur cincinni eius crispi, siue crispantes, nigræ quasi coruus. Quod de capillorum sponsi pulchritudine sponsa dicit, ad sanctos referendū est, qui à Christo capite deriuantur, & ab eo nutriuntur quoniam de plenitudine Christi capitis nostri omnes accipimus gratiam pro gratia. Capilli aut̄ crispi partim virilem fortitudinem, partim elevationem mentis ad superna designant, quod vtrumq; satis maxime eis conuenit, quorum vita omnis in expugnanda carne, & eleuanda in Deū mente consistit. Quod vero nigros capillos esse ait, sanctam piorum tristitiam, & humilitatem designare videtur, cor enim sapientis vbi tristitia, & beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Hinc Beatus Hieronymus de se ad Eustochium scribit. Quotidie a. Hier. ad chrysom, quotidie gemitus, &c. Quo etiam nomine turturi si. Eustochiū delis anima comparatur, quæ in continuo gemitu est, gemituq; habet pro cātu: Ex his clicere possumus causam miserit: nostræ præcipuā esse, quia in hoc amēnissimo monte non pascimur. Miseratione profecto dignū esset, si cū in remota aliqua regione infinita penè vis esset lapillorū atq; gēmarū, indigina aut̄ simile, adeò rudes essent, vt ijs pro vilib⁹ faxis in structura domorū viceretur. Quanto ergo magis miserandis sunt, qui cum intellectu, & vo luntate

Cant. 7.

Cant. 5. c.

voluntate diuino munere prædicti sint (quibus Deum contem
 plari, diligere, & diuinos mores imitari, diuinisque delicijs pas-
 ci valeat) hæc dōna Dei ad res vilissimas, atq; abiectissimas dei-
 ciunt, & siliquis porcorum, quam diuinis epulis vesci malint.
 Quid quod tempus etiam, & vitæ spatiū (quo inæstimabiles,
 perpetuoque duraturas diuitias sibi comparare poterant) in re-
 bus nihili expendunt? Quod si barbari illi, & inculti homines
 miseratione digni essent, tu profecto magis miserandus es, qui
 res longe præstantiores ita conculcas. Somnium illud primi pa-
 rentis Adam (quo in eum Dominus soporem misit, ut sacri Do-
 stores exponunt, & Hebræum verbum, nec non & Græcum
 simul cum septuaginta interpretum translatione insinuat) som-
 nium quoddam Propheticum exthaticum, ac reuelatiuum fuit, 14
 vbi significatum est, quod iusti adornati conscientia puritate
 magnam lucem, grandiaque beneficia in somnio cœlestis con-
 templationis adepturi erant. Causa, ob quam tam rari spiritua-
 les viri extant, ea (vt arbitror) est, quia videlicet plurimi tempus
 expeditum, & ab omni humana cura liberum expectant, vt se
 diuinę contemplationi tradant, quod ne dum illi, qui culmen
 sunt religionis, consequuntur. Quo circa omnibus satius esset
 statim incipere, interim cogitantes, atque animo euoluentes,
 quod licet occupatisimi sint, nullo forsan tempore maiorem
 ad id, aut commodiorem opportunitatem habebunt, atq; ita ma-
 gna cum sollicitudine hoc exercitium cum necessarijs rerum
 temporalium curis vobis coniungentibus Dominus illud san-
 ctificabit, perficiet, ac solidabit: denique corda munitur, & 15
 fortiora reddentur ad expellendum ex se omnes superfluas cu-
 ras, & sollicitudines. Homo nobilis, qui à secretis, & à latere Re-
 gis est, & coniugem rixosam habet, nunquam domi nisi pran-
 dendi, aut dormiendo tempore reperitur, semper in Regis pala-
 tio commoratur, si illum in domo ipsius queris, servi eius tibi
 dicent. Domine nunquam nobiscum habitat, sed continuo in
 Regis palatio est. Sic iustus (continuo del Rey cœstial) cum ha-
 beat vxorem videlicet, sensualitatem rixosam, & peruersę con-
 ditionis, nunquam domum eius ingreditur, nisi comedendi,
 aut dormiendo tempore, hoc est, non correspondet sensualita-
 ti sue, nisi prestanto ei sustentationem, ac somnum necessariū,
 reliquum vero temporis in diuini Regis palatio per sanctam
 con-

Simile.

16 contemplationem residet, & insumit. O quam excellens conti-
nuius dominus Dei erat B. Paulus, qui ad Philippenses scribens in-
quit. Conuersatio nostra in eis est. Et ob hanc causam in do-
num carnis, & concupiscentiae suae non ingrediebatur, ei dunque
taxat cum necessarijs ad vitam propagandam correspondens,
& ideo alibi inquit. Habentes alimenta, & quibus tegamur his
contenti sumus. Loquens B. Bernardus cum illis, qui se in bo-
nis operibus exercent, nulla habita ratione interiorum, videlicet contemplationis rerum diuinarum, vnicuique eorum sic
ait. Tantum ante aufers, quantum alijs præbes, cum interioris
animæ tuę non recordaris, sed exercitijs corporalibus totum te
tradic & committis. Sicut candela cerea, quæ quo magis illumi-
nat, eo amplius consumitur; vel sicut vermiculus Sericus, qui
17 suis met filis ligatur, & intricatur ita, ut quo plura filia ex suis vi-
sceribus educit, eo magis ipse irretiatur. Qua propter frater mi-
te obsecro, ne in plurimas partes seu negotia diuidaris. Nā etiā
flumen in plurima brachia diuisum facile consumitur, & exsic-
catur. His omnibus docemur, quod seruus Dei in exterioribus
operibus, quamvis pietatis, & misericordiæ sint, ita se exerce-
re debet, vt semper tempus ad interiora exercitia, quibus cor
reformatur, assumat.

Ad Phil. 3. cap.

1. ad Th. 6. cap.

D. Bernar. lib. de cōf.

Smile.

Contemplatio vitæ Christi Redemptoris nostris dulcis.

18 **Q**uam sit dulcis Christi conuersatio, & eius sacratissime
vitæ contemplatio, insinuauit sanctus David loquens
cum æterno Patre his verbis. In via testimoniorum
tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuinijs. Quem locum
sic interpretatur B. Augustinus. Viam testimoniorum Dei: ni-
hil verius, nihil certius, nihil breuius, nihil grandius intelligi-
mus, quam Christum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, &
scientiæ absconditi. Vnde hic ait, Se iocundatum in hac vita si
cuit in omnibus diuinijs: testimonia quippe Dei sunt, quib' quā
tum nos diligit probare nobis dignatur. Commendat autē cha-
ritatem suam Deus in nobis quoniam cum adhuc peccatores es-
semus, Christus pro nobis mortuus est, vt B. Paulus ad Roma-
nos scribens inquit. Cum ergo ipse dicat. Ego sum via, & humi-
litas eius carnis natuitatis, atque passionis evidentia sint testi-

Psal. 118.

B Aug. fin-
per Psalm. 118.Ad Colos.
cap.Ad Rom. 10.
Ioan. 14.

monia diuinæ suæ erga nos dilectionis, proculdubio via testi- 16
 zioniorum Dei Christus est. Hæc Beatus Augustinus. Itaque
 vult dicere Sanctus Doctor, omnia, quæ Christus (qui via est)
 in carne pro nobis perpeſsus fuit, euidentia testimonia esse,
 quod nos diligat: vnde crux eius, flagella, spinæ, clavi, lan-
 eea, acetum, spuma, alapæ, cæteraque tormenta, quæ pro
 nobis tulit Dominus Iesus maximam fidem sui amoris nobis
 faciunt, imo & euidentiam: nullum etenim fortius, euiden-
 tius veſtimonium amoris est, quam dampnum propter ami-
 cū: cætera enim quæ te nō tangunt, non tantā faciūt fidēi tui er-
 ga me amoris, quam quæ tu ipſe pateris. Vnde nihil fuit fa-
 tis diabolo, vt crederet, quod Iob Deum diligenter, nisi ip-
 se sanctus vir in ſe ipſo, in carne ſua aliquid pateretur. Perdi-
 derat quidem omnem ſubſtantiam, amitterat filios, & nihil-
 minus conſtantia tot aduersis permanſit: opera pretium vi-
 debatur, vt iam diabolus eius innocentia conuictus eam fate-
 retur, sed cum Dominus ei rursus dixiſſet: Nunquid non co-
 ſiderasti feruum meum Iob, quod non fit ei ſimilis ſuper ter-
 tam, ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo
 & adhuc retinens innocentiam? Cum tanta ſcilect perpeſsus
 fit? Tu autem commouisti me aduersum eum, vt affligerem eum
 fruſtra? Respondit adhuc pertinax, & incredulus Satan, Pel-
 lem propele, & omnia, quæ habet homo, dabit pro anima ſua
 alioquin mitte manus tuas, & fange os eius, & carnem, & vi-
 debis, quod in faciem benedicat tibi. Pelle pro pelle, hoc eſt,
 vitam tuam anteponet homo vitæ uxoris, & filiorum, & om-
 nium quantumuis coniunctorum, potiusque patietur, vt pel-
 les eorum patiantur, quam ſua, tanta eſt viſ proprij amoris, ſed
 cum Dominus copiam feciſſet Satan, vt id faceret, percuſiſſet
 que Iob vlece pelliſimo à planta pedis uisque ad verticem capitis
 ita ut testa ſanieret raderet ſedens in fieriſſino, eumque in te-
 grum, conſtantemque gratias adhuc agentem Deo vidiiſſet, co-
 fulſus, conuictusque tantæ innocentia abiit. Nullum enim effi-
 cacious veſtimonium veræ amicitiae eſt, quam aliquid perpeſſ
 propter amicum. Vnde Sapiens in proverbiis ait. Qui negli-
 git dampnum propter amicum, hic iustus eſt. Et B. Paul. ad Hebreos
 inquit. Non dñm enim uisque ad ſanguinem reſtituitis id eſt, nō
 dum maniſta in diſta ueræ charitatis exhibuſtis, cū adhuc
 nihil

22 nihil propter amicū passi estis. Ad propositū ergo. Multa quidē
& maxima beneficia à diuina bonitate homo acceperat, quæ te
stimoniu dabat eius erga hominē benevolētiā, sed hēc quid im
pēdij, aut laboris addiderat? Ipse dixit, & facta sunt. Præter ver
ba nullos alios sumptū fecit: at postquā nostra induit⁹ carne mor
tali dolores, & patibulum tulit, & à plāta pedis vsque ad verticē
capitis percussus est, iā maiora testimonia accepit homo tanti,
ac tam diuini amoris. Ergo iure optimō vocatur Christus viate
stimoniorū Dei, & in hac via delectatus est Dauid, & delectan
tur iusti, in eius scilicet cōversatione, & contēplatione, & per
eā imitatione ambulātes. A magnitudine speciei, & creaturæ
cognoscibiliter poterit creator eorū videri dicitur in libro Sa- Sapientia. 1.8
pientiæ. Quemadmodum illi, qui pulcherrimū, atq; pretiosum Simile,

23 speculum vident, nō solū illud videre gaudēt, sed imaginē, quā
repræsentat cupiūt aspicere: sic nos contēplatione, & cōsidera
tione bonitatis, ac pulchritudinis creaturarū vt debemus, in ip
sis nos minime detinētes, sed ulterius ad contēplationē diuinæ
bonitatis quæ in illis tantā in pulcherrimis sp̄culis elucet pro
cedētes & cōtēplantes. Quemadmodū etiā fructus recēs, & ama
rus si in saccaro decoquatur, oīnne illā amaritudinē amittit, sapo
rēq; accipit illius liquoris, in quo decoctus fuit. Sic Christianus,
qui ob imperfectiones suas est Deo amat⁹, si igne diuini amoris
in saccaro diuinę contēplationis coquitur, dulcis fit, ac sapidus
gutturi Dei, vt in D. Pau. apparuit, qui pri⁹ persequitor fuit, &
faecit sanctę ecclesię nimis amat⁹, postea vero amittēs id, quod
erat veteris hominis, saporē sumpsit Iesu Christi, cui se ardētissi- Simile

24 mia caritate cōjūxit. Idcirco merito postea dixit. Fratres imitato
res mei estote, sicut & ego Christi. Quare nō inquit S. Apostoli⁹,
Imitatores Christi estote? Quoniam poterat respōdere. Quomodo
tu nobis pr̄cipis, vt Christus qui ver⁹ Deus est, imitemur cū nos
ta debiles, & impotentes simus? Et ideo ait, Estote imitatores mei,
qui purus homo sum, sicut doxos. Magna p̄fēctio cōfusio nostra
est videretur quā habemus tē pote adhuc hēm⁹ in querēdis fasci
culis aridis, & in obſeruādis affolitis ad incēdū īgnē, cui⁹ calore
caleſimus. Si autē dies vīno trāſit abīq; eo q; hēc diligētiā adhi
beamus, si frig⁹ viget, videte qualiter illud p̄taminur? Et si plures
destrāſiret, maximū in ſppidis, aut vībībī ſrigidissimis, id nullo
modo ferre possem⁹. Si ergo corporis necessitatitā cū illi ſagittis
ad Cor. 4 cap.

subuenire & prouidere studemus, quare miserabilis anima^t, que 25
frigore multo algescit, remedium non adhibebimus? O quam
Psal. 118. bonum fasciculum nobis praebet Sanctus David inquietus: In
meditatione mea exardescet ignis. His fasciculis calefiebant
sancti, qui instat ignis erant, nos autem tanto frigore tabesci-
mus, & adeo gelidi sumus quia illis non utimur.

Contemplatio vitæ Christi inflammās.

Si eut malus inter ligna siluarū, sic dilectus meus inter filios.
Canti. 3. Sub umbra illius, quē desiderauerā sedi, & fructus eius dul-
cis gutturi meo, inquit spōsa in Canticis. Super hęc verba
primo inuestigandum est, cū sponsus similis malo dicatur arbo-
ri frugiferē, quæ & vmbra, & fructu potest refocillare, & re-
creare eos, qui sub arbore sedent, quam ob causam reliquias om-
nes arbores appellat sponsa silvestres, aut arbores siluarum. Ar-
bor silvestris præsentī loco est quidquid in se, stultorum homi-
num iudicio aliquam summī boni, & fœlicitatis videtur conti-
nere rationem. Sunt arbores, (vt videtur) proceræ, vmbrosæ,
que virore extero, tum etiam & folijs, totoque extero appa-
ratu magnopere intuentium oculos oblectent: quæ tamen si
proprius accesseris, fructus que degustaueris, accidi videbuntur
& per acerbi, vmbra vero, qua vna maximæ fieri solent arbo-
res commendabiles pestilens est, & noxia. Quemadmodum de
multis arboribus Plinius refert. Ea igitur omnia, quæ speciem
Plini. lt. 12 aliquam videntur habere boni, quæ mundus procul ostentat,
naturali. ht. vt magna appareant, & expetenda, quæ solo virore extero
Roriz. commendatur, per similia sunt his arboribus, de quibus sponsa 27
præsentī carmine dicit, in fructuosa arbores esse, & silvestres:
sponsus autem meus, inquit sponsa, fructus edit suaves, dulces,
sapidos, qui & corpus, & mentem possunt sustentare, & utrius
que vitam tueri. Fructus autem (vt arbitror) præsentī loco spō-
sa appellat omnia Dei beneficia hominibus collata, in quorum
comparatio ne aliarum arborum fructus accidi, & pestiferi sunt.
Nam vt ea omnia peccata, & scelera colligamus in unum, quæ
nos magnopere solent oblectare, in quibus (vt stultis perditisq;
hominibus videtur) ita est magna fœlicitatis pars, quis est om-
nium horum fructus? Affirmabis constanter cum sponsa ar-
bores esse silvestres, noxias, & pestilentes, quæ in nostrā sem-

per

28 per perniciem fructus edant. Quærebant aliquando B. Paulus. quem fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis? Fru-
ctus ergo omnium istarum reram, cum te ad cultum, & amo-
rem creaturarum conuertes, verecundia semper erit, labor, pu-
dor, dolor poenitentia, lachrymæ. Fructus autem huius arbo-
ris, quæ ab sponsa cōmendatur, pax iustitia, sanctificatio, gau-
dium in Spiritu sancto. Inquit autem sponsa. Sub umbra illius
quem desiderauit anima mea, seu quem expetiui, sed. Nam ar-
bor hæc, ut est propter fructus dulcissimos expectanda, ita etiā
propter umbram saluberrimam. Itaque reliqua arbores, neque
propter fructus expeti possunt, neque propter umbras. Nam
Aristoteles, Platones, Pythagoræ, Democriti, arbores sunt pro-
ceræ & umbrosæ, sed illarum umbras, (ut omittamus, quod mul-
tis grauissimarum & gritudinum fuerunt causa,) nouas, & tene-

ras plantulas neque obumbrare possunt, neque enutrire. Quis
unquam ad umbras istarum arborum se contulit? qui in virtute
& honesto, pietate, religione, fide, spe, charitate magnos fece-
rit progressus, multa sanè in eis licet comperire, quæ à vera re-
ligione, & pietate auocent, à vera Dei cognitione à rectis opi-
nionibus, & certissimis. Si autem eum sponsa sedeas, sub umbra
istius pretiosi arboris Christi Iesu perpiam & perseverantem
contemplationem incredibile dictu est, quam cito apicem pie-
tatis, & religionis penetrabis: quam erit ardentissima charitas
solida fides, viuida spes: in dies te ipsum optimis operibus, stu-
dio virtutis, & honesti superabis. Qualis euasit Paulus Aposto-
lus? Qualis mulier peccatrix? Qualis Clemens Philosophus Iu-
stinus, Dionysius, Laetantius: Qui à noxia, & pestilenti umbra

cum non potuissent impietate, neque gressum promouere, ad
umbra istius arboris se contulerunt, in alios homines repente
sunt mutati? Hic nullus fere sentitur solis ardor, & æstus. Quam
uis enim tentationes grauissimæ carnem infestent, labores, erū-
næ, calamitates: sed sub umbra ista, omnia tuta sunt, omnia se-
cura. Paulus tentatus per omnia, imo colaphizatus instanter pe-
tebat, ut stimulus carnis à se depelleret sponsus; Sed audit: Suffi-
cit tibi Paule gratia mea: Nam plantula illa, quam ego mea um-
bra operuero, nunquam arescet, nusquam destituetur necessa-
rio succo. Sed necessarium nobis est cum sponsa non solum ar-
denti desiderio umbram huius arboris petere, sed sub illa sede-

Ad Rom,

1. ad Cor.
11.

re. Nam sessio ista & constantiam, & diuturnitatem significat. Sunt plerique qui in umbram istius arboris se recipiunt, Aegyptum fugientes, carnis motus, & perturbationes, seculi fallaciam, & dæmonis astuciam: sed nondum degustatis fructibus dulcissimis huius arboris, statim diffugiant, discedunt, & ad alijs arbores silvestres se conferunt. Ut ergo huius umbræ præstantiam, virtutem, & efficaciam sentiamus, figura-
 dūs est gradus, constanter permanendum, & tandem seden-
 dum est cum sponsa. Quod autem sponsus malo assimilatur,
 arbori non adeo insigni, nulli debet videri mirum. Nam quæ
 Dei sunt in specie quidem humilia videntur & abiesta, imo
 t.ad Cor. i. vt beatus Paulus inquit, stulta: sed si propius accesseris, in-
 uenies dulcissimos fructus, umbramque saluberrimam. Christus Redemptor noster, vt malus in filiis pauper venit, humili
 lis venit, exemplar denique ferendæ crucis sed dulcissimos
 fructus, & amplissimos sponsæ suæ contulit, & modo ad se
 confugientibus confert.

B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Aues celer-
 hom. 22. mè montes, colles, maria, & scopulos momento tempora-
 ad Hebre. ris sine ullo impedimento, transvolant: talis est etiam mens,
 Simile. cum pennas acceperit, cum à sæcularibus abscesserit, nihil
 iam apprehendere poterit, omnibus erit eminentior iacula
 ignitis Diaboli, non est ita perfectus sagittarius diabolus, vt
 possit ad illam altitudinem pertingere, sed dimittit quidem
 iacula, non autem attingit, sed reuertitur ad eum iaculum ina-
 ne, imo in caput eius.

Idem eadem homilia inquit. Vt corporis oculos, cum in fu-
 mo forte remorantur, lachrymas semper effundere, si verò po-
 tiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis viren-
 tibus, & fontibus inter amoena fluentibus, & saniores esse,
 multoque maiore aere fulgore rutilare intelligimus: ita men-
 tis quoque oculus si in pratis spiritalis pascatur eloquij, erit
 totus sine dubio purus, ac lucidus, & acutius cuncta perlustratur: si vero infumum sæcularium negotiorum fuerit in-
 gressus, ad innumerâ mala lachrymabit. B. Bernardus ait. Si fa-
 melicum hominem apertis fauicibus, vento inflatis haurire buc-
 cis aerem cernas, qui quasi consultat fami, non credas insani-
 re? sic non minoris insanæ est, si spiritum rationale rebus pu-
 tes

34 tes quibuscumque corporalibus nō magis instari, quam satiari.

Philo ait. Quemadmodū post solis ortū illustrantur in terris omnia, in celo vero cælātūr, & ē diuerso, post eius occasum sida ra quidem promicant, terrestria verò cuncta obteguntur vnibris superuenientibus: ad eundem modum res nostræ se habent, quoties sensuum splendor tanquam sol oritur, tunc sciētiæ reuera cælestes occultantur: quoties autem ad occasum accedit, tunc fulgentissimæ virtutum stellæ se proferunt, quando etiam mens ipsa te nulla vellante, fit sensibilis.

Philo.li.de
sommij.
Simile,

C O N T R I T I O.

 Vasi amputatis palmitibus vitis vndiq; fluens humore purissimū, sic fuit Dñs noster Iesus Christus tota vitæ sua tēpore flens, ac dolens pro peccatis nostris. Quoniā autē ipse apud D. Ioannē inquit. Iean. 15:

Ego sum vitis, & vos palmites, nō ergo difficile, aut durum sit yobis ab hac vite cælelli humorem contritionis amaræ, ac duræ, ac duræ pœnitentiæ trahere. Sicut certe palmites primò succū trahūt à vite amarum & acetosum, deinde dulcem, & suauem. Quia verò contritionis, & dilectionis Dei super, omnia ipse Dominus virtutē vos docere intendit ideo illæ voces in Leuitico toties repetitæ scriptæ sunt. Estote sancti, quia Leuit. 11. ego sanctus sum. Vbi notandū est illud verbū, estote, & in Apo^{stolo Petro.} In omni cōuersatione sancti sitis, quoniā scriptū est 19. & 20. t. Petri. 13 sancti eritis, quoniam ego sanctus sum, magnumq; est ilius verbum, quod priori loco ibi repositum est. Secūdum eum, qui vocavit vos sanctum. Vbi imitationem sanctitatis Dei nobis diuinus Apostolus præcipit ad quā summè necessaria est contritio quæ cum adiutorio ipsius Dei ex sanctis cogitationibus nostris oriti solet: ideo oportet nos ex toto corde facere, quod Rex Ezechias de se apud Isaiam fatetur, scilicet. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, Plurimi sunt qui peccata sua præterita recogitant, vt in ipsis delectetur, & in uoluatur: sicut enim qui per stationes ambulat, sic isti memoriæ uoluunt delicta præterita, ac deturpidine in turpitudinē cogitatione currit, videlicet de adulterio in adulteriū, de fornicatione in fornicationē, in his, & similib[us] scelerib[us] peractis.

voluptatem capientes. O abominabilem, ac diabolicam perueritatem. Nō sic faciebat, qui dicebat. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Quid est? Recogitabo tibi? Quid datibus ipse significat? Recogitabo tibi, inquit, tibi, id est in multa amaritudine animæ meæ ad honorem tuum, do lens nimis de ante actis peccatis: sunt enim (ut diximus) qui recogitant peccata sua sibi cum Dei de honoratione, gloriantes se in rebus pessimis, & delectantes in peccatis suis. Notandum est etiam, quomodo non contentus est nobilissimus Rex dicere, Cogitabo, sed ait. Recogitabo, iterum, atque iterum, & millies cogitabo peccata mea in amaritudine animæ meæ. 3

Hest. 14. c. De Regina Hester narrat scriptura sacra, quod omnia loca, in quibus lætari consueuerat ipsa crinium laceratione cōpleuit.

Simile. Sicut enim pharmacopola, & pigmentarius ex diuersis hortis herbas colligunt, quas ibi sciunt nasci, esseque contra malos humores, & vulnera proficias intelligunt, easque tundunt in morteriolis, atque ex eis vel fomenta, & emplasta, vel succus quibus enacuationes fiant, conficiunt. Sic peccator recogitare debet loca, in quibus commoratus est, atque peccata, quæ ibi commisit in mentem reuocare, in tali ciuitate hoc feci, in tali domo talia verba loquutus sum, vel tale desiderium habui, ac omnia in morteriolo cordis sui per contritionem tundere, ac conterere, lachrymis suis liquefacere, ac diluere, & bibere talem amarum potum cum fletu, ut sic purgationem peccatorum faciat, & dicat cum Rege Ezechia. Recogitabo tibi omnes annos meos, &c. Non solum recogito, sed recogitabo. Vbi perseuerans poenitentia designatur. Magna est velut mare contritio tua: inquit Propheta Hieremias. Et quamvis Sanctus Prophetæ in præsentiarum de contritione peccatorum non loquatur, sed de euersione urbis Hierusalem, nobis tamen incitamentum præbet, & motiuum, ut dicamus contritionem recte mari comparari, licet contritio, quammodo aliqui habent, non sit vel ut mare, sed sicut fluvius, qui ad tempus fluit, & alio tempore siccatur. Et sicut nix, in quam si sol reverberat, liquefit, & tanquam aqua labitur, ipso vero recedente, cum calor ille deficiat, rursus nix ipsa congelascit. Sic sunt aliqui, qui ad tempus duntaxat devotionis calorem habent, & peccata sua deplorant, sed hoc in eis non permanet, nisi dum ea confitentur, & etiam

Tren. 2. c. vix.

6 vix. Non igitur fratres mei contritio vestra ita sit, sed velut ma-
re quod nec caloribus, nec frigore, nec aere minuitur, aut siccatur. In hunc modum spiritus contritionis nulla occasione
consumi, & exhaustiri debet. Aranea, si forsan telam eius mu-
sca rumpit, eam (vt inquit Aristoteles) iterum reparat incipiēs
à medio, antequam sol occidat. Sic homo, cuius vita ab im-
mundis muscis, videlicet à peccatis destruitur, reparationem
debet à corde incipere, antequam sol occidat, hoc est, ante-
quam dies eius finiantur, appropinquante enim nocte, id est,
morte non est tempus idoneum pœnitentia. Veniet namque Ioan. 9.
nox, quando nemo poterit operari. Pharmacopola, qui ex Simile.
varijs, ac diversis herbis collectis in diversis hortis, & in mor-
tario pressis conficit vnguentum ad vulnera curanda, solet il-
Arist. lt. de
animali.
Simile.

7 lud igne perficere. Vnguentum, quod ad animas nostras cu-
randas confidere debemus, contritio est: herbae vero sunt
peccata, quæ in mortario memorie cum manu doloris cor-
dis ferenda, atque exprimenda sunt, sed hoc simul debeat esse
cum diuini amoris igne confessum. Si autem dicitis. Vbi nam
gentium herbas reperiemus ad hoc medicamē conficiendum?
Non opus est eas in hortis, seu pratis alienis querere, quin po-
tius ipsas in horto conscientiæ vestrae reperiemus.

Faciam planetum, velut draconum, & luctum quasi Sthru-
tionum; inquit Propheta Michæas. Camelus in deserto insi-
diatur draconis, & planta pedis caput eius infringit: draco au-
tem magnum tunc planetum excitat, Sthrustio vero, qui oua
in terra ponit, & ab alijs bestijs pedibus conteruntur, & concul-
cantur, cum ea sic contracta videt, planetum magnum extel-
lit. Horum animalium clamoribus, ac fletibus Sanctus Prophe-
ta luctum, & planetum, quem pro peccatis Hierusalem, & Sa-
mariae, facturus erat, comparat. Quod si sanctus ille vir tanta
amaritudine, & animi dolore aliena peccata deplorabat, quan-
ta cum maior i ratione peccator sclera sua flere, & collachryma
ri debet videns caput suum contractum, id est, animam suam,
& cor suum à dæmone contritum, & cernens etiam oua
sua, hoc est merita à diaboli pedibus
contracta, & conculcata. (?)

C O R R E C T I O F R A T E R N A.

B. Gregor.
Nazianze.
oratione in
sanctu pa-
schæ.



BATVS Gregorius Nazianzenus de modestia in correctione agens inquit. Sed quo pacto reforetur, & rufus aliquid fieret id, quod vehemēter medelam reijcere, tanquam inobediens, & quod minimē propter longi temporis superbiam corrigi posset? Nēpe, vt māsueto, & humano curationis modo ad correctionē induceretur, cū nec ramus incuruus subitā inflexionē, & producētis manus violentiā ferret, citiusq; frāgeretur, quā dirigeretur. Nec equ⁹ ferox, & adultus absq; assentatione,

Similia.

Psal. 118.

Simile.

Clemens
Alexandrī.
1. Pedago.
cap. 9.
Simile.

B. Gregor.
super Eze-
chielem.
B. Chrysost.
homil. de
David &
Saule.
Simile.

frāta habet: Vidi præuaricātes, & tabes cebā, litera Hebræa habet: Vidi præuaricātes, & fastidio affectuosum. Et in paraphrasi Chaldaica habetur: Vidi præuaricatores, & certaui cū illis: hāc tamen certationē, & correctionē cum spiritu lenitatis fieri debere. Quāuis enim mel ex natura sua dulce sit, ac suave, tamē si causa sanitatis vulneribus adhibeatur, magnū dolorem excitat. In hūc modū licet correctio fraterna perutilis sit, & fructuosa, si dulciter, ac suauiter adhibeatur: nihilominus tamē illi, qui vulnera habēt, eā sentiūt, ipsaq; dolore afficiūtur, & profecto maximē dolendū est, si correctio aspere, & verborū amaritudine exhibeat: imiterto equidē peccatores cōqueri possunt de illis, qui charitatiue, & benigne eos corrigūt: quia (vt ait Clemens Alexadrinus) quēadmodū speculū nō est malū deformi, eo quod ipsum ostēdat, qualis sit, & quemadmodū medicus nō malus & grotāti, quod ei febrē annumeret, nō enim medicus febris causa est, sed ipse febrim arguit, ita nec is, qui aliquem reprehendit ei male vult, qui laborat animo.

Nullū omnipotēti Deo tale est sacrificiū, quale est zelus animarū: inquit B. Gregor. super Ezechielem. Sed hic zelus cū magna moderatione in correctiōe fraterna exercēdus est, vt enim ait B. Chrysost. in quadā homilia. Quoties diutina quædā ac dura inflatio corporibus inhæsit, tū & lōgo tēpore, multoq; labore, & multa sapientia in admonēdis remedij est opus, vt collectus tumor absq; vite periculo dissoluatur. Idē videre est in ani-

- 4 ma. Quoties enim aliquis morbū, qui iā radices egit in anima multoq; tēpore concretus sit radicibus euellere voluerit, nō satis est ad correctionē vnius diei, duorū yē admonitio, verū oportet frequenter, ac diebus cōpluribus in hac cura cū magna moderatione versari, si modo nō ad ambitionē, ac voluptatē, sed ad frustū munus hoc gesturi sumus. Maximū diuinā gloriā zelum, & aduersus mundi scelera odīū p̄r̄se ferunt illa Prophetæ verba. Quis consurget mihi aduersus malignantes? Aut quis stabit mecum aduersus operātes iniquitatē? Vbi autem nos legimus. Defestio tenuit me pro peccatoribus derelictis legem tuā, alij verterunt. Horror tenuit me. Quod quidem verbū maiorem habet emphasis, eo quod vates significat, quo odio peccati malitiam detestaretur, ac Dei gloriam desideraret, quando totus horrore concutiebatur cū peccantes homines cerneret. Qui autē hunc zelum Dei habet, quid propter conuersionem talium peccatorum nō faciet? Quid mali nō substinebit? Vnde B. Chrysostomus in quadam homilia ait. Donaria omnium p̄clarissima si animas pereuntium reduxerimus, etiam si contumelia fuerit ferenda, si toleranda verbera, breuiter si quid aliud his etiam molestius sufferendum, omnia faciamus ut illos recuperemus, quandoquidem & ægrotos ferimus, calcibus ferientes, cōtumelijs, & cōuitijs incessentes, nec offendimus cōtumelijs, verum nihil aliud videre cupimus, quam sanitatem hominis p̄ter modum indecora facientis. Quin & medici vestem s̄pē la- cereauit ægrotans, & non ideo à cura desistit ille. Quo fit igitur, vt qui corporibus consulat, tāta vrantur diligentia, nos animabus istorū pereūtibus cessemus, perinde quasi existimemus, nihil accidere graue, cū mēbra nostra putrefescunt? At nō ita Paulus, Sed quomodo? Quis, inquit, infirmatur, & ego nō infirmor?

Psal. 93.
Psal. 118.B. Chrysost.
hom. 1. ad
uersus Iudeos.Corre^tionis fraternæ obligatio.

Quantum fraternalis correctio obliget aperte illa verba, quæ B. Gregor. in Registrō ait, declarant. Qui emendare potest, & negligit, participem se proculdubio delicti constituit. O tremenda sententiam! quis eam audiens non timore concutitur? Quid ergo si verba multo magis timenda, quæ B. Augustinus super Matthæum inquit, perspererimus, dicemus? At enim. Vulnus fratri contēnis, tu cū

B. Greg. II.
19. Mora-
lium.

vides perire , & negligis , peior es tutacendo, quam ille contuitando? Sed necessario in hac materia regula ab ipso Sancto Pontifice tradita obseruanda est. Regat inquit, disciplinae vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero , vt nec vigor sit rigidus,

B. Gregor. nec mansuetudo dissoluta. Hoc enim, vt ipsemet Sanctus Dominus ait, Christus Dominus noster suis miraculis mirabiliter precepit, quod delinquentium corda mansuetudine potius, quam terrore correxit. Etiam ad hoc maximè cōducit, quod idem Sanctus vir inquit. In omni correctione subesse menti debet iracundia,

B. Gregor. non praesertim: nec executionem iustitiae dominando praeueniat sed famulādo subsequatur, iudiciūq; impleat, nō percurrat. Quā sit autem salutatis haec correctio , & admonitio, qua proximum corripimus, aut monemus, manifestant illa Salomonis in Proverbīis verba. In auris aurea, & margarita fulgens, Qui arguit sapientē, & aurem obedientē. Vbi ponderandum est maxime illud verbum, sapientem, Vere enim sapiens est, qui correctioni obedit. Sed ubi tamen iniuriamus, qui sic corripi gratum habeat? Qui culpam suam agnoscat? Qui non iniuria concitetur?

Prou. 25. Qui nou mille prætexat excusationes? Quamobrem orandus est cum Prophetā Dominus. Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Hoc inter Davidis, & Saulis peccatum (vt alia prætermittam) discriminis fuit, quia Saul partim non agnouit peccatum suum, cum ad Samuelem eum corripientem dixerit. Benedicstū à Domino, impleui verbum Domini, partim illud obtentu religionis excusat: David autem ubi primum commissi sceleris admonitus fuit, protinus confessionis, & poenitentiæ salutare verbum protulit dicens. Peccavi Domino. Quantis vero correctio pecatori non grata sit, non ideo ab ea cessare debemus, quod Beatus Chrysostomus super illa verba Salvatoris: Si te non audierit, adhibe tecum unum aut duos testes, docet dicens. Quando ille impudentior, ac pertinacior fuerit, tanto magis ad emendationem eius absque ira, & molestia nobis studendum est. Nam & medicus, cum grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit. Quod nos quoque facere Dominus iubet : Quoniam enim solus imbecillior visus es,

Psal. 140. est cum Prophetā Dominus. Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Hoc inter Davidis, & Saulis peccatum (vt alia prætermittam) discriminis fuit, quia Saul partim non agnouit peccatum suum, cum ad Samuelem eum corripientem dixerit. Benedicstū à Domino, impleui verbum Domini, partim illud obtentu religionis excusat: David autem ubi primum commissi sceleris admonitus fuit, protinus confessionis, & poenitentiæ salutare verbum protulit dicens. Peccavi Domino. Quantis vero correctio pecatori non grata sit, non ideo ab ea cessare debemus, quod Beatus Chrysostomus super illa verba Salvatoris: Si te non audierit, adhibe tecum unum aut duos testes, docet dicens. Quando ille impudentior, ac pertinacior fuerit, tanto magis ad emendationem eius absque ira, & molestia nobis studendum est. Nam & medicus, cum grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit. Quod nos quoque facere Dominus iubet : Quoniam enim solus imbecillior visus es,

2. Reg. 15. est cum Prophetā Dominus. Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Hoc inter Davidis, & Saulis peccatum (vt alia prætermittam) discriminis fuit, quia Saul partim non agnouit peccatum suum, cum ad Samuelem eum corripientem dixerit. Benedicstū à Domino, impleui verbum Domini, partim illud obtentu religionis excusat: David autem ubi primum commissi sceleris admonitus fuit, protinus confessionis, & poenitentiæ salutare verbum protulit dicens. Peccavi Domino. Quantis vero correctio pecatori non grata sit, non ideo ab ea cessare debemus, quod Beatus Chrysostomus super illa verba Salvatoris: Si te non audierit, adhibe tecum unum aut duos testes, docet dicens. Quando ille impudentior, ac pertinacior fuerit, tanto magis ad emendationem eius absque ira, & molestia nobis studendum est. Nam & medicus, cum grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit. Quod nos quoque facere Dominus iubet : Quoniam enim solus imbecillior visus es,

B. Chrysost. est cum Prophetā Dominus. Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Hoc inter Davidis, & Saulis peccatum (vt alia prætermittam) discriminis fuit, quia Saul partim non agnouit peccatum suum, cum ad Samuelem eum corripientem dixerit. Benedicstū à Domino, impleui verbum Domini, partim illud obtentu religionis excusat: David autem ubi primum commissi sceleris admonitus fuit, protinus confessionis, & poenitentiæ salutare verbum protulit dicens. Peccavi Domino. Quantis vero correctio pecatori non grata sit, non ideo ab ea cessare debemus, quod Beatus Chrysostomus super illa verba Salvatoris: Si te non audierit, adhibe tecum unum aut duos testes, docet dicens. Quando ille impudentior, ac pertinacior fuerit, tanto magis ad emendationem eius absque ira, & molestia nobis studendum est. Nam & medicus, cum grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit. Quod nos quoque facere Dominus iubet : Quoniam enim solus imbecillior visus es,

hom. 60. in Matthæu. to ille impudentior, ac pertinacior fuerit, tanto magis ad emendationem eius absque ira, & molestia nobis studendum est. Nam & medicus, cum grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit. Quod nos quoque facere Dominus iubet : Quoniam enim solus imbecillior visus es,

Simile. to ille impudentior, ac pertinacior fuerit, tanto magis ad emendationem eius absque ira, & molestia nobis studendum est. Nam & medicus, cum grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit. Quod nos quoque facere Dominus iubet : Quoniam enim solus imbecillior visus es,

10 sus es, adiectione duorum fortior factus argue delinquentem.

Et in concione de Lazaro idem sanctissimus Doctor ait. An non vides parentes quomodo filii suis, licet frequenter desperratis assident lachrymantes, lamentantes, exosculantes, omnia, quæ possunt admonentes, ad supremum usque halitum. Hoc tu facito pro fratribus, & tamen illi non possunt lachrymis ac lamentis morbum depellere, nec mortem imminentem abigerre. Tu vero frequenter poteris animam deploratam assiduatae, instantiaque per lamenta reuocare, ac suscitare: dedisti consilium, nec persuasisti, illachryma, punge frequenter, ac suspira paululum, ut tua sollicitudo incutiat illi verecundiam, & conuertes illum ad salutem. Magna profecto nobis confusio est, quod idem Beatissimus Praeful in quadam homilia ait. Magnum bonum est ferre reprehensiones. Iam nos si quem videamus ueste breniori & ex lateribus aperta vel aliqui indecenter uestitum admonemus, & emendamus, verum videntes eius vitam dissolutam, nec verbum quidem proferimus, videntes mores eius nefarios præterimus. Tametsi ridicula sint ea, quæ ad corpus pertinent: periculosa autem, aut damnoſa, quæ ad animam pertinent. Maiorem certè adhuc confusione nobis eiusdem sanctissimi virtutis alia verba, quæ in quadam homilia inquit, inferunt, Ait enim. Nunquid si quis aureum unum pro singulis hominibus correptis promisisset, nonne omne studium adhibuisset, & assiduus astitisset persuadens, & exhortans? Nunc vero non aureum unum, nec decem, nec viginti, & centum millia, nec totam Deum terram tibi pollicetur in horum laborum retributionem, sed quod orbe toto maius est hoc tibi praebet, cælorum regnum.

11 Verba sapientum sicut stimuli, inquit Ecclesiasticus. Super Eccl. 12. c. quæ inquit Beatus Hieronymus. Simul & hoc notandum est, B Hiero. in quod dicatur verba sapientum pungere, non palpare, nec molli manu attrahere lasciuiam, sed errantibus, & ut supra diximus, tardis penitentia dolores, & vulnus infligere. Si cuius igitur sermo non pungit, sed oblectationem facit audientibus, iste non est sermo sapientis. Verba quippe sapientum, ut stimuli, quæ quoniam ad conuersionem prouocant delinquentem, & firma sunt, & à consilio Sanctorum data, atque ab uno pastore concessa, & solida radice fundata. Hoc stimulo nedum Paulum,

B. Chrys.
concl. 1. de
Lazaro.
Simile.

B. Chrys.
homil. 1. fe
rēda repre
hensione.
Simile.

B. Chrys.
homil. 6. ad
populu An
tioche.

Eccl. 12. c.
C. 12. Eccl.
sed

sed adhuc Saulum puto confossum in via erroris audisse. Dux 13

B. Aug. ep. ruma est tibi calcitrare contra stimulum Dci. Beatus Augustinus de Bo nus de hac materia differens inquit. Molestus est medicus furtifacium.

fr. 1. ad Bo renti frænetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem isti negligant, & perire permittant, ista potius mansuetudo falsa crudelitas est.

Amile. Si enim equus, & mulus, quibus non est intellectus mortibus, calibusque resistunt hominibus a quibus eorum curanda vulnera contrectantur, & cum inter dentes eorum, & calcis saepe homines periclitentur, aliquando verentur, non tamen eos deserunt, donec per dolores, & molestias medicinales reuocent ad salutem, quanto magis homo ab homine, frater a fratre, ne in æternum pereat, non est deservendus, qui correptus intelligere potest, quantum sibi præstat 14

Cesa. Are. Cesarius Arelatensis quadam homilia inquit. Etiam si quæ homil. 8. vobis prædicantur amara videantur, & aspera, libenter excipite, & vos enim bene noscitis, quod non semper medici dulces potionis porrigitur ægrotantibus, sed frequenter amaras,

& asperas, non nunquam etiam ferramentis aliqua membra secare, & cauteris exurere solent, & totum illi, qui infirmi sunt, patienter excipiunt, dum post breuem tribulationem, longam sanitatem recipere cupiunt. Et nos ergo, qui licet minus digni, qualescumque medicis spirituales esse videmur necesse nobis est, non semper blanda, & mollia, sed aliquoties aspera, & dura illis, qui anima ægrotare videntur erigere.

Quomodo enim per amaram potionem digeruntur humores mali, sic per asperam castigationem pessimi mores minuantur.

Nam illud quale est, fratres, quod medici corporum quando ad ægrotos venire dissimulant, cum grandi humilitate rogaruntur, pecunia, & munera præmittuntur, & tamen dubium est, utrum aliquid illorum medicamenta proficiant. Nos vero qui de medicamento spirituali in nullo penitus despiciamus, & nec terrenum præmium, nec aliqua temporalia lucra requirimus, ideo fastidire debemus, quia nos vltro ingrimus, & nihil aliud, nisi patientiam, & correctionem inuenire desideramus? Carnalis enim medicus utrum reueuare possit ægrotum incertum est, spiritualis vero medicina si liben-

16 si libenter accipiatur, absque dubitatione etiam si mortua sit anima, suscitatur. Quare ergo tam graui expensa; & cum multis doloribus requiritur sanitas corporum, & cum sine villa expensatribuatur ab aliquibus, non libenter accipitur sanitas animalium?

Correctiones fraternalia quales.

Quales autem esse oporteat, qui alios corrigere debent manifeste B. Paulus ad Romanos scribens declarat, ubi ad Rom. 15 cap. 2. certus sum fratres mei, & ego ipse de vobis quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. Ecce quales sunt, qui potiori titulo commonere, corrigere & docere alios possunt. Magnus ille Joseph in domo Pharaonis, cum iam non posset ultra se cohíbere commotis visceribus coram fratribus suis (vt sacra Genes. 45. narrat hystoria) præcepit, vt cuncti foras egredierentur, & nullus interesset alienus agnitioni mutuæ, & eleuans vocem cum fletu; Ego sum, inquit, Joseph frater vester. Non eiecit foras cunctos alienos, eo quod confunderentur coram servis Pharaonis, fratres illos esse suos profiteri. Sed cum vellet eorum pecatum, qui ipsum vendiderunt arguere, noluit coram tanta multitudine illud agere. Sed nec in conspectu unius, ideo nullus alienus interfuit, & qui obijciebat fratribus antiquæ venditionis crimen, nomine fraternali proposuit cum proprio nomine dicens. Ego sum Joseph frater vester, vt sic bonam spem infunderet, ne in nomine Joseph deterretur, & excusauit, confortauitque eos dicens. Nolite pavere, nec vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus; pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Aegyptum. Vide clementiam Josephi, & disce quoniodio corrigere, & arguere debes subditos tuos vel fratres tuos.

Correctio fraternalia libenter suscipienda.

Ceterum stadeant delinquentes libenter suscipere correctionem, intelligentes esse animo suo maxime salutare; quod enim flagellum granum, quod lima ferro, q; fornax auro, hoc correctio, & reprehēsio viro prudēti, atq; suā salutem spiri-

spiritualem amanti. Sed quibusdam profecto nostrum dici posse est, quod Hieremias olim aiebat. Frustra conflauit conflator,

Hiere. 6. c. malitia enim eorum non sunt consumptae. Argentum reprobum vocat eos, quia Deus proiecit eos. Maledictum ferrum, quod ex lima contrahit rubiginem, Non aurum sed paleam se se ostendit, qui igne correctionis non expurgatur, sed per animi impatientiam crematur. Huiusmodi paleas comburet Dominus igne in extingibili miseros illos, nam poenas perpetuas dabunt:

Prouer. 15 sic enim ait Salomon in Prouerbijis. Qui increpationes odit, morietur. Talis diabolo, qui incorrigibilis est, nimis assimilatur.

Eccle. 21. Qui odit correctionem (inquit Ecclesiasticus) vestigium est peccatoris, cum ergo diabolus per antonomasiam peccator dicatur, talis vestigium diabolii dicetur: contra vero viri suae salutis amatores intelligentes, quod virga atque correctio tribuat Sapientiam.

Prouer. 19 **tiā** (vt Salomon in prouerbijis ait) eam amplectuntur, eam suscipiunt, ac non solum non obmurmurant, aut incandescunt ira, sed potius corripientes proximos, seu praelatos amore profecti.

Eccle. 10. c. quantur: sic enim Ecclesiasticus ait. Vir prudens, & disciplinatus non murmurabit correctus. Et in prouerbijis dicitur. Argue sapientem, & diliget te. Quemadmodum enim dolium inane, & vacuum cum percuditur maxime resonat, si vero plenum fuerit minime strepitum ullum facit. Sic qui vacui sunt diuina gratia, & sapientia cum corripiuntur, murmurare solent, pleni autem, tacent, & substinent imo & quo animo audiunt, & corriguntur. **Simile.**

B. Augu. cōtra Faustū, **& habetur.** Hec ex D. Bonaventura. B. Augustinus Fausto inquit. Quid faciet ecclesia medicina salutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticus, & lethargicos astutias, nunquid conteneret, nunquid desistere vel debet, vel potest? **23. q 4. c.**

quid faciet Vtrisque necesse est, ut sit molesta, quae neutrī est inimica.

Nam phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari, sed perseverat diligentia charitatis phreneticum ligare, lethargicum stimulare, ambos amare, ambo offenduntur, sed ambo diliguntur. A mō molestari, quādō & gri sunt, indignantur, sed ambos sanati congratulantur. Quanta vero modestia, & verborum lenitatem hæc correctio fraterna facienda sit, docet etiam D. Hieronymus, super illud prouerbiorum, Qui vehementer emungit elicit sanguinem: qui modeste, inquit, alloquitur proximum, gratum accipit responsum, & quasi de vberibus, de quibus lac quæ rebat,

B. Hiero. su per 19. pro uerbiorū.

- 22 rebat, butyrum exprimit: sed qui incæpto verbo rixam, & discordiam ex fraterno corde prouocat, quasi necessarium ultra modum emungens, sanguinem elicit. Hæc B. Hieronymus. Unde qui nimia asperitate fratres suos corripiunt, similes sunt (ut B. Bonaventura ait) illis, qui patellas veteres reficiunt, qui dum foramen vnum vno istu malei obstruere volunt, vel multa foramina faciunt, vel patellam omnino confringunt. Quid enim aliud est correctione, nisi vas fracti reparatio? Vnde Ecclesiasticus inquit. Cor impij quasi vas confractum. Si ergo reparatus patellam istum malei temperas, quare ad reficiendum cor peccatoris confractum, correctionem non temperas? Plus enim (ait B. Ambrosius) proficit amica correctione, quam turbulenta: tales enim similes sunt barbiton soribus, qui sine aqua capillos capit, aut barbare nouacula radere volunt. Quid per aquam, quæ barbam humectat, nisi lenitas designatur, quæ correctioni præire, & comitari debet? Iuxta illud quod B. Paulus ad Galatas scribēs ait. Vos qui spirituales estis corripite huiusmodi hominē præoc cupatum in delicto in spiritu lenitatis. Volebat B. Apostolus Ad Galat. 6.c. barbam radendam humectare, qui in spiritu lenitatis fieri præcipiebat. Grauissimum sane est ab ignorantibz barbiton sore nouacula dentata sine aqua radi. Quid enim est dentata nouacula, nisi mordax, & aspera correctione, quæ illos, qui male raduntur, idest, ineptè, & asperè reprehenduntur, cogit cum abundantia lachrymarum faciem rigare? Noli ergo absq; aqua barbam rade, sed adhibe, lenitatem, & mansuetudinem in correctione facienda: aufer dentes à nouacula, idest, conuitum à correctione,
- 23 vt malos capit is aut barbare capillos, idest, excessus, & crimina fratris furari potius, quam violenter auferre videaris. Qui enim iumentum suum onerare volunt, mollia supponere consueuerunt, ne onus super impositum iumentum lœdat, dorsumq; eius totum excoriat. Ille etiam, qui quadrigam trahere facile vult, modulos quadrigæ vngere solet, vt ab equis lenius, & suauius trahatur. Sic tu preces, & supplicationes supponere debes, vt onus correctionis frater facile portare sine aliquo nocimento possit B. Augustinus inquit. Si qui in vna domo habitarent, quæ certis sine sciremus ruituram, nobisque id prænuntiantibus nolent credere, atq; in ea manere perfisterent, si eos inde possimus eruere, vel inuitos, quibus imminentem illam ruinam postea Bona. de doctrina cordis. Simile. Ecclesi. 21. Simile. Ad Galat. 6.c. B. Aug. lib. de correct. Donatistæ rum. c. 26. E e demon-

Simile.

demonstraremus, ut redire ulterius sub eius periculum non au- 25
deret, putò nisi faceremus, nō immerito crudeles indicaremur?
Quid igitur de opere misericordiae, pro vita æterna consequen-
da, & poena æterna vitanda hominibus impendere, iudicandū
est, si pro salute ista non soluū temporali, sed etiam breui, sic
hominibus subuenire nos ratio vera, & benigna compellit?

Ad Gal. 6.

Haymō in

Epist. ad

Galat.

Luc. 23.

Haymon explicans illa verba beati Pauli: Fratres si præoccu-
patus fuerit homo in aliquo delicto, ita habet. Bene dixit Apo-
stolus hominem, qui ita nobis in mentem reduxit humanā fra-
gilitatem, quamq; proni omnes simus, & proliues ad labēdū.
Vnde considerans tu quod etiam homo es, & proliuis ad labē-
dum non minus, quam frater, temperabis tuam correctionem.
Et certe cum exiret dominus baiulans sibi crucem, & plangeret
super eum nondum quidem omnes tribus terræ, sed mulieres 26
paucæ, conuersus ad eas inquit. Filiæ Hierusalem, nolite flere su-
per me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros. Ordinē
diligenter attende, qualiter piissimus Dominus primo inquit
super vos flete, deinde super filios vestros. Te ipsum attende, vt
alijs noueris compati, vt arguas spiritu lenitatis, vt inquit Apo-
stolus. Te ipsum cōsidera, ne & tu tenteris? Sed quia exemplum
efficacius persuadet, & altius imprimis animo, mitto vos ad san-
ctum illum senem, qui cum audiss' et peccassevnum de fratribus
amarissime flebat inquiens. Ille hodie, & ego cras. Qui sic flebat
super se, putas quia non compassus sit fratri? Hic itaq; compas-
sionis affectus multum prodest ad bene fratrem corrigendum.

Dissimile.

Paucos reperias, qui non statim, vbi corrigitur in conuitia,
contumelias, iniuriasq; prorumpant. Et certe mirabile illud est, 27
quod si de indecēti ornatu moneantur, si de sordido pileo, si de
pallio fœdato, & alij huiusmodi nullius ponderis rebus, gratias
statim & agant, & habeant amplissimas: sin verò de vita emen-
datione, quæ res est omniū utilissima, despiciant, ludibrio ha-
beant, atq; contemnant: aut si tunc cessent quidem à conuitijs,
iracundiam in aliud sibi reseruent tempus. Qui autem hęc decli-
nare cupientes, atq; impiorum odium effigere omnino volen-
tes desistunt à correctione omni, scelus incurront, debentes po-
tius eos commodè increpare, & opportunè, operibusq; præcla-
ris errorum suoruū admonere, & miseriæ, in qua versantur. Est
quidem viri boni vita reprehensio quædam tacita malorum ho-
minum

28 minum, ac depravatorum: eius eleemosynę improborum auariam in cussant: morum compositio dissolutionem: charitas inuidiam: modestia inuercundiam: temperantia voracitatem: virtutum deniq; cumulus vitiorum aceruum, atq; sentinam.

CONVERSO PECCATORIS.

Vm sanctus David clamabat: Errauit sicut ouis,
Psal. 118.

quæ perijt, quæ re seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus: nos moraliter erudiuit, neminem à Deo errantem reuerti posse ad eum, nisi Deo ipsum requirente. Quia autem dicit: Errauit sicut ouis, quæ perijt, ostendit differentiam inter casus electorum, & præscitorum, quia electi oues dicuntur, & sicut oues aberrant, ab ouili: at reprobi ferarū more taliter à simile. Dominus fugiunt, vt nequaquam redeant, imo & contra reuocantes sœuiunt. Si leo à domo tua fugit, reuocare nequibus quoniam contra te conuertetur, & te dirumpet, atvero ouis si aberrauerit, & quæ sieris eam, non contra te nitetur, sed se tolli patietur, imo ligari, atq; baculo feriri, & ad caulas reportari. Electus ergo errat, vt ouis, vt patuit in D. Petro, qui ad primum aspectū pastoris reuersus est. Respxit Dominus Petrum (ait B. Lucas) & Luce, 22. fleuit amare. At vero ludas tanquam leo ab ouili fugatus est, nec

2 redijt, imo nec bona magistri diuini verba eum ab incepto scelete reuocare potuerunt. Ad hanc autem peccatoris conuersionem maxime etiam conduit, quod Beatus Paulus ad Hebræos scribens docet dicens. Aspicientes in autorem, & consummatorē fidei vestræ Christum Iesum, qui (vt Beatus Petrus ait.) De tenebris vocavit vos in admirabile lumen suum. 1. Petr. 2, Lacerta in hyeme in caueis delitescit, nec lumen cæli videt, vnde & in tenebris illis præ nimia humiditate excæcatur: at cum ver cœperit terram afficere calore à cauea exiens ad orientem solem oculos dirigit, cuius radij eorum exsiccant humiditatem, & videns fit: sic peccator, qui in terrenis curis, quasi in foœna occultatur, ex quarum humiditate obcæcantur oculi mêtis,

- Zacha. 6. ad Christum dirigat aciem, qui oriens dicitur (Ecce vir oriēs nō-
mē eius, ait S. Propheta Zacharias) à cuius splendore mens illu- 3
minata videbit lumen cœli, quod antea in peccatorum tenebris
videre non poterat: sic enim illuminatus peccatorum suorū gra-
uitatem cognoscet, & in quanto periculo positus sit, intelliget,
& Deum pro venia ex toto corde exorabit. Quia vero ad hanc
conuerſionem maximè conducit peccatorem oculos in pericu-
lo, in quo est, ponere eum Propheta Hieremias admonet dicens.
Vide vias tuas in conualle: scito quid feceris: nam si filia Regis
velatis oculis in conuallem deduceretur, in qua serpentes, &
leones, immanissimæque bestiæ habitant, si velamen aufera-
tur ab oculis eius, cum se tot ferocissimis, & venenosis bestiis
circundatam viderit heu quid faceret? Imo potius quid non
faceret? Quis paucus? Quis stupor? Quot eam agitarent tremores, 4
clamaret: auxilia posceret. Si quis funem misisset, ut eam extra-
heret, quam fortiter illum manu apprehenderet? Sic nimurum
peccator, qui velatis oculis in conualle peccatorum præcipita-
tus est, nec respicit, quibus sit vallatus monstris si apertis ocu-
lis intueretur, si Deus velamen ab oculis eius auferat, heu quid
faciet, quam stupidus, & trepidus manebit? Heu me miserum,
clamabit, tot malis circundatus sum? Auxilia poscet dicens. Mi-
serere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Hoc
in David patuit, vt ipse fatetur dicens. Cogitaui vias meas, &
conuersti pedes meos in testimonia tua. Vbi B. Augustinus le-
git, auertisti, vel conuertisti pedes meos in testimonia tua. Quod
in idem recedit, cum Deus ad peccatoris conuerſionem primus
concurrat, peccator autem ipse per liberum arbitrium Deo
mouenti consentiat, atque ad Deum se conuertat, & ita di-
citur Deus peccatorem conuertere, & ipse etiam impius se
ipsum ad Deum conuertere. Vnde in Concilio Tridentino
Cone. Trl. diffinitur, vt ostendatur quod primitus mouet Deus corim-
pij ad se ipsum, ideo dici. Conuerte nos Domine ad te, &
Sess. 6.c. 5. conuertemur. Ut autem patefiat, quod ipse peccator Deo
consentit, atque eius suffultus auxilio ad Deum
se per contritionem mouet, dicitur in Za-
charia, Conuertimini ad me &
ego conuertar ad vos.

Con-

6 Conuersio peccatoris vnde oritur.

Debet modis inter alios cor peccatoris preparatur ad conuersione, scilicet timore, & misericordia: de primo dicitur in Ecclesiastico. Qui timent Deum præparabunt corda sua. Quid est qui timent Deum? Qui summa eius bonitatem, & tremendam maiestatem reverentur, hi præparant, & ornant cor suum contritione, & alijs virtutibus. De secundo dicitur in Isaia propheta. Præparabitur in misericordia soli eius. Hæc dabo docuit B. Ioannes Baptista in principio suæ predicationis, scilicet, timorem, dicens. Quis demonstravit vos fugere à ventura ira? Iam securis ad radicem arboris posita est. Et interrogantibus turbis, quibus hæc prædicabat: Quid faciemus? Respondit. Qui habet duas tunicas det unam non habenti, &c. Et impletum fuit, quod in Psalmo dicitur. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis turbabuntur omnes insipientes corde. Montes æterni, quibus Deus illuminat mundum, sunt sancti, sicut B. Ioannes, & sicut B. Paulus, qui etiam volens præparare corda Atheniensium dicebat. Nunc annūtiat hominibus Deus, ut omnes ubique pœnitentiam agant, eo quod stauit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo stauit fidem præbens omnibus suscitans eum à mortuis.

Eccles. 2.

Isai. 16.

Matth. 3.

Psal. 75.

Act. 17.

Hierc. 4.

7 Conuersio peccatoris vera.

Per Prophetam Hieremiam ait Dominus. Si reuerteris ad me Israel, ad me cōuertere. Quid Domine? Si ad te reuersus es, ad quem, nisi ad te erit conuersus? Hoc forsitan dixit, quia multi conuertuntur, tamen de uno in aliud peccatum, & de malo ad malum egressi sunt, ut per eundem Prophetam ipse Dominus conquestus es. Vel significat, ad me conuertere, plene, vere, & ad semper, si pœnitenter peccasse: nam tunc erit plena conuersio, ut super hunc locum B. Hieronymus docet. In libris de naturis rerum scribitur esse quandam avem, quæ dicitur avis paradisi, quod nomen ex eius pulchritudine ortum habet, speciosissima quippe avis est, cuius pennæ omnem fere colorem exprimunt: vox autem illius ita dulcis, ac pia est, ut deuotionem, atque alacritatem sit potens in homine excitare, hæc si deprehenditur, ac illaqueatur, irremediabiliter gemit, ac cōqueritur,

Isai. 9.

Simile.

Ee 3 nec

nec plágere definit, donec sit reddit a libertati. Anima Christia ⁹
 na huic cui appositissimè comparatur, quæ paradisi incola esse
 debet, à cæloque originem trahit, pulcherrima per gratiam, &
 dona superna, quæ omnium creaturarum corporalium pulchri-
 tudinem lôgissimè superat, in qua Dei imago impressa relucet,
 continuaq; voces habitibus studiosis imbuta Dei auribus placi-
 das emittit. Hæc si in laqueo peccatorum capit, clamet, plan-
 gat, & v'lulatus emittat, ploret, nec taceat pupilla oculi sui, do-
 nec à laqueis diaboli liberetur. Sic plangit Dauid, sicut ipse fate-
 tur in psalmo dicens. Laboravi in gemitu meo, lauabo per sin-
 gulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meū rigabo.

Psal. 6.

Conuersio non differenda.

Quod autem nullo modo sit differenda peccatoris conuer- ¹⁰
 sio docet B. Gregorius in moralib; super illa verba Job.

Iob. 27.

B. Greg. II.

18. Mora.

c. 5.

Prover. 28.

Isal. 55.

B. Hiero.

B. Aug. lib.

de pecc.

B. Ber. quo
dam serm.

Nunquid clamorem eius exaudiet Deus? Vbi ait. Eius
 clamorem tempore angustiae Deus non audit, qui ipse tranquil-
 litatis tempore clamantem Domum non audiuit, iuxta illud. Qui
 declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis,
 tanto enim tunc magna exercetur severitas, quanto nunc maior
 misericordia prorogatur. Vnde Isaías. Quærite Dominum dum
 inueniri potest: inuocate eum dum prope est: modo inquit, nō
 videtur, & inuenitur: tunc videbitur, & inueniri non poterit.
 Ideo B. Hieronymus ait. Vt illis, qui tunc habuerunt terminum
 luxuriæ, quando vitæ: quamuis non desperandum est de illo-
 rum salute si tunc conuertantur, vt docet B. Augustinus his ver-
 bis. Conuertitur, id est, totus, & omnino vertitur, qui iam non ¹¹
 penas tantum timet, sed ad bonum Deum redire festinat. Quæ
 conuersio si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non
 est de peccatorum suorum remissione, sed quoniam vix, vel ra-
 rō est tam iusta conuersio, timendum est de sero poenitente. Er-
 go miser peccator, ne tardes conuerti ad Dominum, quia vt B.

Bernardus in sermone quodam ait; Dignum valde est, & om-
 nino exigit ratio æquitatis, vt quibus à constitutione mundi
 regnum paratur, ipsi etiam se se regno parare non negligant.
 Duo videmus esse tempora ab ipsa natura designata, quorum
 alterum serendis frugibus, alterum colligendis accommodatum
 est. Stultus autem merito iudicandus esset quisquis hæc ipsa
 opera

- 12 opera alieno tempore moliretur. Simili ergo ratione duo tempora Dominus ad salutem hominum designauit: alterum ad se mentem bonorum operum faciendam, alterum ad meritorum messem colligendam, hoc est, alterum ad pugnam, alterum ad coronam: alterum ad laboris exercitium, alterum ad laborem præmium. Qui ergo seminant in lachrymis, iij planè in exultatione metent, & qui transeunt per ignem, & aquam, adducentur in refrigerium. Stultissimus autem est quisquis has rerum vicissitudines inuertit, & requiem, atque latitiam ante capit, quo tempore laborandum esset, ac decertandum. Ideò regius vates loquens de venia ait. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Opportunum autem pœnitendi tempus est præsen tempus, huius autem opportunitæ conuerstionis fructum exprimit, cum secundum B. Hieronymi versionem subdit. Ut cum inundauerint aquæ multæ ad illud non accedant. Hoc est, opportuno tempore vir iustus veniam petit, nec mortis horam expectabit, vt imminens mortis tempestas iustitia, ac innocentia instructum illum, & paratum inueniat. Quanta vero cū diligentia, ac sedulitate peccator post conuerstionem suam Deo in seruire debeat hac similitudine apparet. Si quis cum in miserrima seruitute in triremibus remigans captiuus esset libere dimitteretur, vt ad filias, & coniugem charissimam in domum suam, ac dulcissimam patriam se conferret, qua, obsecro, diligentia se liberum videns iter faceret, vt amicis, opibus, vxori, ac pignoribus, quam citissime frue retur? Si autem quispiam ei diceret, vt paulisper spectaret, ad videndas iocundissimas festiuitates, quæ in vrbe celebrandas erant, qua efficacia, & agone responderet? Noli quæso, Domine hoc mihi præcipere, instat enim amor, quo ardeo, vt in dominum meam, quam maxime videre cupio, celeriter pergam. Quod si ei iter facienti rursus ab amicis dicatur, vt in aliquo loco cōmorari vellet, vbi quam plurimi beneficijs oblatis affice retur, nec hoc profecto aliquo modo acceptare vellet, ne vel uno duntaxat die detineatur. Dic ergo mihi ò homo, quæ vita peccatoris est, dū in peccato manet, nisi vita captiuitatis, & instar miserrimi serui, qui in triremib⁹ quotidie remigat & nihil ei præmij, aut mercedis ob id impedit? At vero postquam ad Deū conuertitur liber est ab hac captiuitate eq; libera tribuit facultas

pergendi in propriam patriam, quæ est gloria, vbi omnia bona
sua retinet. Oportet ergo, vt nullo modo in alicuius creaturæ af-
fectione sifat, aut commoretur, & nulla voluptas, præmium,
merces, vel honor huius mundi eum detinere faciat, sed omni
cura, & diligentia contendat de virtute in virtutem currere, vñ
que dum videatur Dominus Deus in Sion.

Simile.

Quando lucerna extinguitur, dum sumigat vix ad eam ignis
admoetur, cuim iterum incenditur. Sic peccator recenter mor-
tuus per peccatum dum aliquo bono desiderio, scrupulo, ac ti-
more Dei sumigat facile inflammatur, & conuertitur, si ad ig-
nem correctionis, vel admonitionis, aut verbi Dei, qui ignis est,
accedit: at vero ille, qui iam frigidus est, & multo tempore mor-
tuus, non ita dispositus est ad conuersionem suam: Idecò val-
de oportet, vt homo in peccato non frigescat.

Psal. 77.
Simile.

De homine dicitur in psalmo. Spiritus vadens, & non rediess-
nam ad peccandum non opus habet, vt quis ei auxilietur, sicut
lapis, qui in montis cacumine est, cui sufficit, vt inde deorsum
dimittatur, vt sic ipse absq; aliquo auxilio circumvoluendo in-
feriustrahatur, quod secus omnino est in ascensu: nullo enim
modo lapis ascendet sursum, nisi ab aliquo feratur. Sic homo per
suam propriam malitiam in peccatum incidit, absq; auxilio ve-
ro, & fauore Dei, conuerti non potest, nec ab illo peccato se eri-
gere. Quocirca maxime necessarium est, vt hunc diuinum fau-
orem peccator instanter postulet, maxima autem confusio est
homines tanta cum ignavia, incuria, ac segnitie viuere, vt se in
culpa tanquam lapides esse sinat. Quia propterò peccator quid
cogitas, petras scillas fuisse, vt velum templi à summo vñq; deor-
sum, in diuisione animæ sacratissimæ Redemptoris nostri à cor-
pore suo sanctissimo per mortem in cruce, nisi vt scias nihil ef-
ficacius esse ad hoc, vt cor tuum dolore scindatur (quia contra
tam benignum Dominum crimen perpetrasti) & nihil effica-
cius ad dura corda scindenda debita contritione reperiri, quam
Iesum Christum mori videre, & omnia ossa illius ita ad inuicē
disiuncta cernere, vt facile quilibet ad crucem accedens pos-
set illa sigillatim dinumerare, sicut ipsem apud Psalmistam
faretur dicens. Dinumerauerunt omnia ossa mea: hoc est, facili-
ter poterant dinumerare, quia foderunt manus meas, & pedes
meos clavis, & sic os ab osse separauerunt. Est ne aliquod homi-
nis

18 nisi cor adeo adamantium, quin talia audiens non scindatur ad peccatorum dolorem tanti agni sanguine emolitur?

Conuersio peccatoris à Deo procurata.

Quanta autem solicitudine pater misericordiarū Deus peccatoris conuersionem curet, verba illa Iob. manifestē declarant, scilicet. Propter superbiam quasi leænā, (sive, ac si esset leo parvus) capies me. Elegans profecto metaphora, & ad rem explicandam appositissima, quæ studium diuinæ mentis erga peccatores admirabili quadam ratione explicat. Deum namq; venatorem facit, peccatores autem homines feras: quarum per montes ac sylvas discurrentium nemo ignorat quantus sit labor in venatu, sudor, & corsus. Pernoctant venatores in viue, & in montibus vrisse patientur, vt feram aliquam, leonem, aut vrsum in retia coniijciant, & in apparatus venationum libenter omnes pecunias profundunt. Hęc sane eò spectare videntur, vt intelligas, Deum nullum non mouere faxum, nullis artibus, aut sumptibus parcere, quò feras istas in retia, aut in foueam impellat. Quid non fecit ille, quo Saulum intra retia concluderet: répete memoria, quæ in actibus Apostolorum leguntur: videbis Deum huius venationis studio occupatum, atque detentum, & Saulum quasi cruentam feram, & crucem versantem, reuersantem, verberantem denique, & nunquam ab inferendis stimulis cessantem, & (quemadmodum etiam venatores solent) multa occultantem animo, & dissimulantem, nunchinc, nunc verò inde ex insidijs adoriente vīsquequo in via Damasci eum in terram deiecit, vbi iam retibus captus dixit. Domine quid me vis facere?

Conuersio peccatoris.

Magnopere admirabatur Salomon videns, quod solus Deus peccatorem conuertere potest, & hac admiratione perterritus dicebat. Considera opera Dei. Sed videamus sapientissime vir, quænam opera oportet nos considerare, quæ in maximam nos rapient admirationem. Nunquid haec opera sunt discursus, quos cæli faciunt, virtutes

solis, & aliorum planetarum? Nunquid diuersitas temporum, 22
 aut elementorum proprietas? Hæc profecto maximam faciunt
 admirationem, sed alia sunt longe maiora. Nunquid hæc sunt
 opera supernaturalia, qualia sunt mortuos suscitare, & eos illu-
 minare, & ægris salutem tribuere? Alia, inquit Salomon, sunt
 maiora. Considera opera Dei quod nemo possit corrigere, quæ
 ille despexit. Tanta est durities peccatoris, & tanta ejus resi-
 stentia, ut si Deus illum relinquit, ipsiusque obliuiscatur, nul-
 lis possit illum conuertere. Quoniam autem hæc cōuersio est
 opus infinitæ potentiae, & infinitæ misericordiae Dei, in quo
 magis quam in operibus iustitiae ipsius valor, & potestas ostendit,
 ideo Diuus Paulus ad Hebreos scribens mentionem fa-
 ciens de propitiatorio (qui erat locus, per quem Deus suam mi-
 sericordiam hominibus communicabat, & propitiabatur pec- 23
 catoribus (inde enim vocabatur propitiatorium à propitiando) inquit. Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia
 propitiatorium. Vocab cherubim gloriæ quoniam ibi Dei glo-
 ria manifestabatur in peccatis condonandis ut aperte intelli-
 gamus, quod omnipotentia Dei plus in misericordia, quam in
 alio opere supernaturali ostenditur. Atque ita ecclesia in qua-
 dam oratione ait. Deus qui omnipotentia tuam parendo ma-
 xime, & miserando manifestas multiplica super nos misericor-
 diam. Sed quare omnipotentia Dei magis in conuersione pec-
 catoris, quam in mundi creatione ostenditur? Quoniam ad crea-
 dum omnes creaturas tantum satisfuit dicere Deum. Fiat lux,
 fiat firmamentum, quia ipse dixit & facta sunt, nullam ex par-
 te creaturam resistentiam Deus inueniebat: at vero ad conuer- 23
 tendum peccatorem plurimas inuenit resistencias, quas prius
 eum vincere, & superare oportet, haec autem sunt ipsum met pec-
 catū, & rebellio depravata voluntatis, quæ omnia prius annihi-
 landa sunt quam Deus peccatorem iustificet.

Conuersio peccatoris animam ditat.

IN libro Exodi sancto Moysi Deus sic dixisse legitur. Cum
 egrediemini (scilicet de Ægypto) non exhibitis vacui, sed po-
 stulabit mulier à vicina sua, & ab hospita sua vase argentea,
 & aurea, ac vestes, ponetisque eas super filios, & filias vestras,
 & spo-

24 & spoliabitis Aegyptum. Ex hoc insertur, quod filii Israël ditiores exierunt ab Aegypto, quam in illum ingressi sunt. Vbi significatum fuit, quod quando peccator exit à peccato procul-dubio exit magis diues, quam in illud introiuit & cecidit: nam tunc in eo per dolorem & contritionem, quam habet, omnia merita resuscitant. Deinde remanet homo post, quam peccatum reliquit, magis cautus, magisque prudēs ad omnēs prauas cogitationes euitandas. Ex quo patet, quam merito B. Apostolus ad Romanos scribens dixit. Diligentibus Deum omnia cooperātur in bonum, siquidem vel ipsum peccasse, eis in bonum convertitur, quamvis melius esset nunquam peccasse.

Ad Rom. 8

Conuersio peccatoris.

25 D *Emiratus Propheta Rubri maris aquas ad imperium Domini fugatas, & Iordanis vndas retro conuersas exclamat.* Quid est tibi mare, quod fugisti, & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Ego vero hanc tantam vitę hominis mutationem attendens similiter exclamabo. Quo tam subito discessisti lasciuia? Quo abiisti impudentia? Quo turrido discessisti? Nimirum à facie Domini mota est terra à facie Domini retrocesserunt aquæ: hic verò vitia cuncta subito fugata sunt: verissimè enim dictum est: Facile esse in oculis Domini subito honestare pauperem, & ex duris lapidibus fuscitare filios Abraham.

psal. 131.

Eccle. 11.

26 - Quemadmodum pannus coccineus, antequam hoc nomen contineat, magna quasi tormenta perfert, imprimis enim cum fuit lana, collecta ea, & cocta est, deinde frequenter carminata, præterea in fila deducta, & in ipsa tela fortiter compressa, insuper de pertica pendens à lanificijs duris carduis concusla, in aquæ feruentis ahenum immissa, donec tandem in talem colorem coccineum permutaretur, & tanta quidem distantia ab eo quod prius erat, nimirum immunda lana transtiret ad id, quod per huiusmodi cruciatus efficitur, nempe ad perfectum coccineum pannum: sic sibi persuadeat peccator oportet, ad consequendum re vera iusti nomen, per quod fit amicus, ac charus Deo, necessarium esse prius per multa laboriosa exercitia patienter pertransire propter magnam distantiam, quæ inter iustum atque impium inuenitur.

Con-

Cōuerſionis peccatoris prolongatio. 27

SÆPE quidem se negotijs, & curiis secularibus nimium im
plicans, & intricans peccator differt, & procraslinat de
die in diem conuersione suam. Vnde beatus Gregorius
B. Gregor. Itb. 24. mo ait. Grauis enim mœror est, cum sua vniuersisq; peccata consi-
derans curarum sæcularium vult cōpedes rumpere, & viā Dei
per spacium securę cōuerſionis ambulare, desideriorū tempo-
ralium onus graue abijcere, & leue ingum Dñi libera seruitute
portare. Cogitanti enim ista occurrit illa familiaris sua delecta-
tio carnalis, quæ inueterata dudum quanto eum diutius tenuit,
tanto arctius astringit, atq; à se tardius abire permittit. Et quis
ibi mœror, quæ anxietas cordis. Quando hinc spiritus vocat, 28
hinc caro reuocat, hinc amor terrenæ conuersationis inuitat,
illinc desideria cælestia ad se vocant: hinc amore cælestis pa-
triæ flagrat, hinc verò in semetipso carnalem concupiscentiam
tolerat. Sed quia diuina gratia diu nos istis difficultatibus affici
non permittit, ruptis peccatorū nostrorum vinculis citius nos
ad libertatem nouæ cōuerſationis consolando perducit: & præ
cedentem iustitiam subsequens lætitia refouet: ita, vt conuersi
vniuersisq; animis eo magis ad votum suum perueniēdo gau-
deat, quo magis pro illo meminit laborando doluisse. Fit cordi
immensa lætitia, quia in quem desiderat, iam per spem securita-
tis propinquat. At ne conuersus quisq; in seculo se esse credat,
& quem mœroris pugna superare non valuit, ne ipsa postmo-
dum securitas sternat, dispensante Deo permittitur, vt post cō-
uerſionem suam temptationum stimulis fatigetur. Iam quidem 29
per conuersione rubrum mare transitum est, sed adhuc in
eremo vitæ præsentis ante faciem hostes occurunt. Iam pec-
cata præterita velut extintos Ægyptios post terga relinquimus: sed adhuc nocentia vitia quasi alij hostes obuiant, vt ad
terram promissionis pergentibus cœptum iter intercludant.
Iam priores culpæ velut in sequentes aduersarij sola diuina
virtute prostratæ sunt, sed temptationum stimuli quasi ho-
stes alij contra ficiem veniunt, qui & cum nostro labore
superentur. Conuersio videlicet securitatem parit, mater au-
tem negligentiae solet esse securitas: ne ergo securitas negligenter
generet, scriptum est. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta-
in iu-

Exodi 14.

Eccl. 2.

30 in iustitia, & timore. Hæc igitur omnia cuiusque animo infixa esse debent, & alta mente reposita, ne vel tardet conuersti, vel post conuersionem suam, desidia torpeat, & ignauia.

Beatus Chrysostomus inquit. Præclare quidem conuersio-
nem ipsam adumbratam videmus in filio illo prodigo, cum di-
xit: Reuertar ad patrem meum, &c. Reuersus enim est, & to-
tum illud iter asperum rediens confecit. Sed ipsi nos facia-
mus: ac si vel extra ipsos patriæ fines abducti fuerimus, ad pa-
ternam tamen domum reuertamur, neque nos longioris viæ
pigeat. Nam volentibus nobis facilis, ac celerrimus reditus
sit hospitam modo, & alienam terram deferamus. Hoc enim
ipsum est peccatum procul nos à domo paterna abducens.
Illud ergo relinquamus, quo mox domum paternam reuertamur:

B. Chrys.
in quadam
epist.
Luc. 15.

31. Est enim pater propenso erga nos affectu, quasi si nos de sententia priore deductos esse senserit: nihilo certè minoris, sed & pluris aestimabit, quam qui perpetua vita integri, inculpatique vixere. Et quo, inquires, reuertar modo? Rem tantum aggredere, & totum compleueris. Sistito, ac peccato definito ulterius non progressus: ac tibi iam in manu res tota aderit. Nam quemadmodum visu videmus in ijs,
qui morbo laborant; vt cum morbus non ingrauescit, tum sanitatis initium fiat: sic & in ipsa vitiositate ulterius ne pro-
cesseris, tertio facilius abstinueris: Ac si post dies tres de-
cem addideris, sicut, vt viginti deinceps addas, ac deinceps centum, tum autem vitam totam. Quanto enim magis progres-
sus fueris, eo magis facilem viam offendes. Ac postremum in

Simile.

32 ipso constitutus fastigio bonorum multorum fructum simul decerpes. Quando & tum cum prodigus ille reuertit, & cithara, & liberalitas, & publici conuentus extitère. Atqui pro per-
dita impensa, protam longa peregrinatione à filio poenas re-
poscere debebat, vsque adeò nihil horum fecit, vt & illum tan-
quam vita proba, tanquam fama esset incolumi, conspex-
xit, ac ne verbo quidem quiddam illi exprobrauerit: atque adeo ne leuiter quidem res illi præteritas in memoriam re-
digere sustinuerit: sed & illum complexus, atque exoscula-
tus vitulum mastauerit, stolam induerit, multoque ornatu to-
tam domum composuerit, & iocunditate perfuderit.

Conuersio peccatoris potenti virtute 33
Christi fit.

Plin. lib. 9.
& libr. 32.
& Elianus
lib. 12.

Iob. 23.

Psal. 50.

DE pisce quodam dicto Remora narrat Plinius in suo libro de naturali historia quod quanuis parvus sit, si nauem aliquam licet magnam, & impetuose nauigantem apprehendit, ipsam detinet, & ita apprehensa tenet, ut neque tempestuosi venti, neque ipsi nautae eam ab ipso possint auferre. Ergo hoc valet pisces praeditus virtute a Deo concessa, quanto melius hoc poterit diuinus ille pisces Iesus Christus sua infinita potentia in peccatorum animis efficere? Ipse enim est detentor, qui exit ad detinendos peccatores licet magnos in maiori impetu nauigationis ipsorum, qui cum semel peccatorem apprehenderit, ita eum detinet, ut nec ventus, neque vela seu carbasa tensa possint eum ab eius manibus eripere. Hoc significauit Sanctus Iob dicens. Ipse solus est, & nemo auertere potest cogitationem eius & animam eius quodcunque voluit. Clama ergo o peccator ad hunc altissimum Dominum sicut faciebat sanctus David, cum dicebat. Miserere mei Deus secundum multitudinem miserationum tuarum; quod perinde est, ac si dicat. Domine omnes alias misericordias, quas in me facturas es, quae animam meam non tangunt, ego ipsas dimitto, & renuntio liberaliter dum tamen hac mecum utaris misericordia mihi magnopere conducente, ut videlicet peccatorum meorum mihi veniam praestes. Supplico o señor que todas las otras se me funden en esta, y salga de las resuelto, solo el perdon de mis pecados, que la honra y riquezas temporales todo se me resuelva en esto, que es lo que me importa.

34

35

CORDIS DVRITIES.

Zachar.
Eccli. 3.



VLTI Christiani sic durum cor habet, ut recte illis accommodari possit id, quod Propheta Zacharias ait. Cor suum posuerunt ut adamantem. De his Ecclesia sticu inquit. Cor durum male habebit in nouissimo. Aliunt magni autores, nihil esse in rerum universitate durius adamante, praeferunt adamante Indico, qui inter oculos principatum tenet in firmitudine duritiae, & pretio. At ego existimo, multo durius

- 1 duri^o esse cor hominis, nā adamās sanguine hirci mollescit, & do matur, cor aut hominis deprauata ex scelerū obstinatione indu ratū, nec sanguine hirci mollescit, & sedatur, nec sanguine illius agni immaculati, qui se pro nobis in crucis ara hostiā cōstituit, & sanguinē profudit, vt animos nostros duritiae callo, efferratos emollesceret. Hoc intuens D. Bernar. exclamat. O duri, & indu D. Bern.
- Hiere. 5. c.
- rati fili Adā, quos nō emollit tanta vis amoris! Olim per Hieremiā dixit Dñs. Indurauerunt facies suas supra petrā, & noluerūt reuerti. O vtinā hoc de Iudaeis tantū diceretur, vt nullis Christia nis conueniret? Sed heu, heu, & millies heu ita sunt multi sceleribus imbuti, libidinibus dediti, & crudelitate obruti, & cōtumacia indurati, vt veluti ferē insanabiles sint lachrymarū abūdātia deplorandi. Illis enim verò acōmodari pōt quod Propheta Hie Hier. 17.
- 2 remias dixerat. Peccatum Iuda scriptū est stilo ferreo, in vngue adamantino super latitudinē cordis eorū. O infoclices illos, o de plorando, o miseros si se intelligūt, miseriores si se nolūt intel ligere, quorū peccata sunt literis in delebilis in durissimo eo rū corde cōscripta. Narrat Plinius, quēdā Lucanię esle fluuiū no Plin. lib. 21. c. 103.
- mīne Silarū tā admirabilis naturæ, vt virgulta, & folia in illū im mersa lapidescant. Huius naturæ etiā est fons in Germania, in quē quidquid proiecitur durescit in lapidem: Id quod Albertus Magnus asserit, se experientia cōprobasse. Nos, nos sumus equi dē folia vēto rapta in fluuiū illū cōiecta, & flagitiorū cōsuetudi ne in lapides cōuersi, atq; scelerū duritia obstinati, cecidimus in fontem Germaniæ, vbi indurati sumus. Hanc mortalium duri tiem, & immanitatem videntes ij, qui à gentibus idolorum cul tricibus docti habebantur, dixerunt, hominū genus diluio ab sumptum fuisse, & axis à Deucalione, Pyrrhaq; proiectis in stauratū: non quod ita fuisse crederent, sed quod eos reprehēderent, qui corde duro, ingenioq; agresti immanitatē colunt, & duritiagloriantur: eos enim ex axis natos prouerbialiter vocamus. Si Christus verus mundi Redēptor discipulos suos reprehēdit & exprobrauit duritiē cordis eorū cū respectu nostri es sent cera molliores, quid faciet nostræ duritiae? Quibus suppli tijs nostrā obdurationē castigabit? Quas pēnas illi nostrorū faci norū dabim^o, qui vt lapides insensibiles in flagitiorū omniū pe lag^o demergimur? Sed vide diuinā misericordiā, quā tñ nō cessat? in corda huiusmodi Petris omnib^o duriora inspirationes suas di uiinas
- Albertus Magnus.
- Ovid. I. Metamor.
- Marcii vlt.

- Ezechl. 11. uinas immittere, vt emollescant, sicut olim per Ezechielem Prophetam Hebreis loquutus est dicens. Auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis ambulent. Cordi lapideo ex diametro opponitur cor carneum, hoc est, pium docile, & quod diuino amore emollescat.
- 2. Ad Cor. 3. cap.** Id voluit Beatus Paulus ad Corinthios scribens significare dicens. Epistola estis Christi ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Appellat Beatus Apostolus Corinthios epistolam Christi, eo quod illi Christum haberent in cordibus suis scriptum: & inquit, hanc epistolam esse à seipso scriptam non atramento sed spiritu Dei viui, vt significaret inter se ipsum, & Moysem differentiam: Moyses enim tabulas lapideas adornauit, vt in illis lex vetus scriberetur, Paulus autem Corinthiorum animos parauit non instrumento corporeo, sed spiritu Dei viui, quem ipso Deo largiente in illis sculpsérat non in tabulis lapideis duris, vt quondam lex, sed in cordibus molibus, & ad recipiendam Euangelicam doctrinam ab eo paratis.
- Iob. 3. 1.** Precemur ergo fratres dilectissimi, vt Deus molliat cor nostrū, quēadmodū molliuit cor illius, qui dicebat. Deus molliuit cor meū. Precemur, inquā, vt nobis contingat, quod in typo diuina Nume. 10. scriptura narrat in libro Exodi, & Numerorum, petram scilicet fuisse à Moysē virga percussam, & fluxisse aquarum abundantiam. Quibus verbis alludit Psalmographus. Percussit, inquit, petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.
- Psal. 77. 6.** Vtinam Deus virga crucis, & memoria passionis suæ percutiat cor nostrum lapideum, conterat duram cordis nostri petram, vt fundantur lachrymarum flumina, & cōuertat petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. Beatus Augustinus in libro de gratia, & libero arbitrio ita ait. Liberum hominis arbitrium pulsatur, ubi dicitur. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Sed nisi posset, Deus etiā duritiam cordis auferre, non diceret per Prophetam. Auferam ab eis cor lapideum, & dabo eis cor carneum. Quod de nouo testamento fuisse prædictum satis Apostolus ostendit, ubi ait. Epistola nostra vos estis scripta non atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Quod non ideo dictum putemus, vt carnaliter viuant, qui debent
- Exodi. 31. & 34.**
- Deute. 20.**
- Psal. 109.**
- B. Aug. lib. de grā & liberō arbitrio ad Valentīnū, c. 14.**

- 7 bēt spiritualiter viuere, sed quia lapis sine sensu est, cui cōparatū est cor durum, cui nī carnī lenienti cor intelligens debuit comparari? Hęc ille. Quando igitur. Hęc ita se habent nō cessemus precari Dominum ut cor durum nostrum emolliat, carnemque efficiat, ne sit petra dura. Quod sine dubio impenetrabimus, si faciamus, quod in nobis est, si faciamus, in quam, quod ipse apud Ioelem à nobis postulat dicens. Conuertimini *Ioel. 2. c.*
 ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu, & plāctu, & scindite corda vestra. Cor (inquit B. Bernardus) durum est, quod cōtritione non scinditur, precibus non flectitur, minis non cedit, flagellis obduratur. Ut autem lapis tendit ad centrum, ita corde obduratus descendit ad infernum. Et sic dicitur de obdurateis Aegyptijs. Descenderunt in profundum quasi lapis. Corpora enim descenderunt in profundum maris, animæ vero in profundū infernorū. Idcirco ait Ecclesiasticus. Cor durum male habebit in nouissimo. Prece mur ergo Dominū ex una parte, & ex altera studeamus cor nostrum conterere, & tunc carneū fiet, hoc est, piūm, humile, ac diuinis præceptis obediens.

D. Bernar.
Simile.

Exod. 15.

Eccle. 3.

Cordis duritiae effectus.

- 8 **I**mmissit in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis: Dicitur in libro Iob. Non improbabili mihi illorum sententia visa est, nec parum sacris literis cōsentanea, quæ asserit, certam quandam homini peccatori assignatam esse periodum, & certam peccandi metam, ad quam si se mel accesserit, difficiliter me refert pedem. Hoc sanè videtur significare Baldad amicus Iob, sumpta metaphora à re venatoria. Est igitur sensus verborum eius: solent impij suis sceleribus indurari, sibique texere retia, & longa peccandi consuetudine sibi tendiculas parare, in quas frequenter pedes iniiciunt, & se ipso dant præcipites. At *Iob. 1. 8.* Simile: qui videmus feras, & alites, cum in retia incidunt, ita implicari, ut quo magis pertentatis: maculis siue plagis aufugere, & se expedire nituntur eo magis se implicant. Ergo qui in retia peccatorum, & scelerum se deiciunt, vix pedem retrahere, & mox, ut voluerint, tēdiculas effugere possunt. Videmus, (gratia exempli) eos, qui exemplum ad honoris, & dignitatis fastigium euenisti sunt, multis sceleribus, & peccatis seipso contami-

nando, ad mentem reuocatos secum expendere, & altiori animo, & mente tractare, quo pax sine scelere fugiant id, quod cum flagitio fuerunt adepti, sed ipsa eos dignitas, quæ implicant, tenet, ita ut yix sine celere iam fugere possint id, quod turpiter, & cum flagitio consecuti sunt. Hoc paucis verbis expressit sapiens.

Proverbs. Iniquitate sua capietur impius. Et tenebitur (inquit Baldad.) Planta illius laqueo, & exardescet contra eum fatis. Appellatione plantæ sive calcanei, quod est in homine postremum, solet scriptura sancta significare quæcunque

Gene. 49. postrema sunt, sive in tempore, sive in hominis vita. Dam coluber in via, cerasus in semita, mordens vngulas equi. Ergo impius homo cum in retia, & laqueos peccatorum se coniecit, quzdam superficie cogitationum, & leui quodam consilio minimeque constanti tentare incipit, an possit fugere laqueos: sed quia vel dedecus, vel infamiam, & rumores vulgi, vel quidpiam simile reformidat, eligit potius in æternam præcipitari mortem quam aduersum aliquid in vita sustinere: Atque ita fit, ut illius planta laqueo implicata teneatur, cuius vita usque ad supremum halitum culpis constringitur & induratur. Sed cum iam defaciendo regressu ad virtutem incipit desperare, ipsa desperatione acrius incitatur, & magis, magisque astutus animus vitae huius oblectamentis sese immergere: & irretitus animus præcedentibus flagitiis ad maiores impietates succenditur. Quia autem delitescunt laquei ipsis in rebus, quas vehementer expectamus, addidit Baldad: Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam. Veterator ille abscondit semper in terra pedicam, hoc est in ipsis terrenis deliciis, quia semper humanis mentibus à longe ostendit, quid sit in rebus terrenis expectendum: laqueum vero peccati, & damni occultat, ita ut peccator videat, quod concupiscere possit, non tamen videat in quo laqueo, & confusione pedem ponat. Videt ergo sceleratus animus escam ipsam, decipulam non videt, & dum escam appetit, quæ exterius videtur, magis, magisque laqueris peccatorum constringitur, & per consequens magis induratur. Dicitur vero decipulam abscondi super semitam, quoniam scriptura sancta confilia, & mores cuiusque nostrum semitas appellat. Quibus significare voluit Baldad, veteratorem illum ex arte semper homines tentare. Diligenter enim expendit, quæles

13 Iles sint cuiusque mores, studia, propensiones animi, & iuxta varias propensionum rationes decipulam abscondit in semita, ut blandis ac laetis mentibus varia libidinum genera honoris, dignitates: asperis vero, & intractabilibus iram, superbiam, atrocitatem. Ponit ergo decipulam, vbi semitam metit esse conspicit.

Cordis duritiae effectus.

ORigenes inquit. Ut euidentius quod diximus demonstremus, vt amur exemplo, quo in Epistola ad Hebreos 3. Periarcton. c. 1. Ad Heb. 6. Iesus est Diuus Paulus dicens. Terra quæ babit frequenter venientem super se imbrem, & germina herbam optimam his quibus colitur, percipiet benedictionem à Deo: quæ autem profert spinas, & tribulos, reproba est, & maledicta proxima, cuius finis ad exultationem. Igitur ex his, quos assumptimus Pauli sermonibus, euidenter ostenditur, quod uno, eodemque opere Dei, quo imbrem terra largitur, alia quidem terra diligenter exculta, fructus afferat bonos. Alia vero, quæ negligenter inulta est, spinas, & tribulos proferat. Et si quis quasi ex persona impiorum loquens, dicat; Ergo imber fecit fructus bonos, & spinas, ac tribulos, ego feci, quamvis dure dici videatur, vere tamē dicitur. Nisi enim imber fuerit, nec spinæ, nec tribuli nascerentur; superueniente vero pluvia vtrumque terra produxit. Sed quamvis pluvia beneficio, vtrumque terra produixerit, non tamen imbris merito diuersitas germinis ascribetur: sed ad illos iure culpa seminis reuertetur, qui cum possent frequenter atra terram scindere, & rastris grauibus torpentes glebas vertere, & omnes inutiles radices noxi germinis amputare atque succidere, cunctisque quibus cultus ille depositi laboribus, ac studijs purgata, excultaque noualia, venturis imbris præparare hoc quidem facere neglexerunt. Desidia autem aptissime fructus spinas, ac tribulos metent, ita ut bonitas, ac benignitas imbrum super omnem terram & qualiter veniat, sed uno eodemque operè pluvia, ea quidem terra, siue culta est, diligentibus cultoribus cum benedictione vtile fructus proferat: ea vero, quæ cultorū desidia obduruit, spinas, ac tribulos germinet. Sic ergo accipiamus, quod ea signa, & virtutes, quæ à Deo fiebant, imbrum qui-

quidam erant, & à Deo de super ministrati: homo vero terra est 16
cultus, vel inulta, vnius quidem naturæ, non tamen vnius, &
eiusdem culturæ. Ex quo fit, ut cor vnius cuiusque, vel indure
tur virtutibus, ac mirabilibus Dei si incultum & ferum est, ac
barbarum, & semetipso superbius, ac spinosius fiat, & mite-
scat amplius, ac tota mente se in obedientiam tradat, si purga-
tum à vitijs fuerit, & excultum.

Simile.

Ibidem inquit idem doctor, Alia vtimur similitudine. v. g.
siquis diceret, quia sol est qui restringit, & qui resoluit, cum co-
traria sint, & resolutio, & restrictio, sed non erit falsum, quod
dicitur, dum vna, eademque caloris virtute sol quidem ceram
soluit, limum vero arefacit, & stringit non quod limi alia, alia
quoque ceræ sit qualitas, cum vtique secundum naturam vnu-
fit, quia vtrumque de terra est. Ita ergo vna, eademque opera-
tio Christi Redemptoris nostri duriciem Pharisæorum argue-
bat, quam malitiaæ suæ intentione conceperant: multorum ve-
ro, qui conuertebantur obedientiam declarabat. Quod etiam
in signis, ac virtutibus quæ Deus per Moysen operabatur, pa-
tuit, quæ Pharaonis quidem duriciem arguebant, multorum ve-
ro Ægyptiorum, qui Israelitis admiscebatur, & cum eis pariter
ex Ægypto exierunt, obedientiam manifestabant.

Isaie. 63.

Idem ibidem ait: Quod ergo inquit Isaies: Ad quid Domine
indurasti cor nostrum, vt ne timeamus nomen tuum? Dictum
ab his, qui misericordiam precabantur, morali vtique tropo ac-
cipiendum est, velut siquis dicat, Ut quid in tantum pepercisti
nobis, nec requisiisti nos, cum peccaremus, sed reliquisti nos, vt
per hoc increaseret malum, & propagaretur peccandi licentia
animaduersione cessante? Sic equus si non assidui fessoris pati-
tur calcem & frænis ora ferratis obteritur, indurescit: sic & pue-
rilitas, si nulla plagæ assiduitate curuetur, insolentem simul, &
ad vitia præcipitem iuuenem reddet.

Simile.

B. Chrysostomus super Epistolam ad Romanos inquit
homini. . . in
epist. ad Ro-
manos.

Simile.

declarans illa verba: Tradidit illos Deus in reprobum sensum.
Tradidit significat permisit: quemadmodum enim siquis exer-
citus præfetus prælio ingrauescente abscesserit, hostibus mi-
litest tradit, nequaquam ipsos impellens verum suo auxilio nu-
dans: sic & Deus eos dimisit, qui admittere illius præcepta no-
luerunt, sed statim inter primos ab eo defecerunt.

Beatus

19 B.Hieronymus inquit. Vnus est solis calor, & secundum es-
tentias subiacentes alia liquefacit, alia indurat, alia soluit, alia cō-
stringit: liquatur enim cera, & induratur lutum, & tamen calo-
ris non est diuersa natura: sic & bonitas, & clementia Dei, va-
sa iræ, quæ apa sunt in interitum indurat, vasa autem misericor-
diaz, quæ p̄e parauit in gloriam, non saluat irrationabiliter, &
absque iudicij veritate, sed causis præcedentibus.

B.Hiero q.
to ad Hedi
biam.
Simile,

Theodoricus Cirenensis ait. Qui veritatem intueri nolentes
amant in tenebris versari, sunt veluti aues illæ, quæ noctu tan-
tum volant, vt vluæ, & noctuæ, hæ nanque lucem odiunt,
amant tenebras: sed his quidem nemo sanæ mentis indigne-
tur atque succenseat: natura enim ab initio genus hoc vitæ il-
lis addixit: qui verò vltro sese cordis duritie, tenebris addicunt,
20 nolentes cognoscere veritatem, quomodo, quæ so, veniam con-
sequenter.

Theo. Cl-
re. sc. t.
Simile,

Cordis durities periculosissima.

P Eior status omnium, ad quem creatura rationalis perueni-
re potest in hoc seculo est cordis durities, quā quidem hoc
modo optimè definire possumus. Cordis durities est quæ-
dam summa & epilogus omnium malorum culpæ. Beatus Ber-
nardus in libro de Consideratione sanctu orationis exēctiu. B Bern. II.
Eugenio summo Pontifici magnopere commendat, ne in ma- de confid.
ius omniū malorū malum, videlicet in duritiē cordis deueniat.
ad Eugen.

Forsan, inquit sanctus vir, quæres à me, quid sit cordis durities?
Cui ego quæstioni sic respondeo. Cor durū ipsum est, quod nec
compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec precibus mo-
uetur, minis non cedit, flagellis induratur ingratum ad benefi-
cia, ad consilia infidum, ad iudicia sævum, ad turpia inuerecum
dum, impavidum ad pericula, inhumanū ad humana, temerariū
ad diuina, præteriorum obliuiscens, præsentiu negligens, fu-
tura non prouidens; ipsum est, cui præteriorū præter solas iniuri-
rias, nihil omnino non præterit. Et, vt in breui cuncta horribili-
liss mali mala complextar, ipsum est, quod nec Deum timet, nec
hominem veretur. Prima conditio cordis obdurati (ait hic sanctus Doctor) est, quod nec compunctione scinditur, hoc est nō
ipsum poenitentia culpæ confringit, nullum enim conscientiæ
morsum sentit, nec ullam capit pro peccatis ac sceleribus tristi-

tiam: maiori poena afficitur, quando ei dolet vnguis, quam cū 22
 grauissimum scelus commisit. O grande nefas! Aliud, & nō mi-
 nus malu est, quod nec pietate mollitur: hoc est, pietas, & amor,
 quem erga Deum habere tenetur, & consideratio, (de que es su-
 hazedor, conseruador, y gouernador). ad ipsum emolliendum
 non sufficiunt. Nunquid precibus cōmouetur? Nullæ profecto
 preces satis sunt ad hoc, quod finem pessimo suo viuendi modo
 imponat, quod illatas iniurias condonet, quod innocentem nō
 persequatur. Leones, tygrides, atque elephantes domari quidē
 poterunt, durū autem cor, cum ira scandescit, precibus non mo-
 uetur. Nunquid minæ proderunt? Nequaquam minis cedit. Ete-
 nim non ipsum torrent tormenta, quibus Deus improbos, ac
 sceleratos puniturus est, nec timor inferni, nec mortis memoria,
 nec horrendus, & tremens iudicij extremi dies ad hoc quod
 peccare desinat. Nunquid si puniatur, cessabit? Quinimo effi-
 citur peius, flagellis induratur. Bestiæ lignis, ac flagellis domā-
 tur: at durū cor, quanto magis reprehenditur, & pluribus perse-
 cutionibus cōcūtitur, magis rebelle est, & magis in peccato per-
 severat. Nūquid ad beneficia accepta respicit. Minime, sed in-
 gratum ad beneficia. Canes atq; alia feræ benefactores suos re-
 cognoscunt; durū autē cor nullā de acceptis beneficijs memorā
 habet. Nūquid cū amicis suis vera loquitur? Minime, sed ad con-
 filia infidū non enim ad utilitatē amici sui, sed ad propriam re-
 spicit. Nunquid delinqüentibus compatitur? Ad iudicia sequum,
 cruel en la ejecucion de la justicia, y carnicero en el castigo de
 los pecados, no se acuerda de sus proprias maldades, y acrimi-
 na las agenas. Inuercundum ad turpia, ningun empacho, nin-
 guna verguençatiene, ninguna infamia es bastante, para que
 dexe de poner por obra todo genero de torpeza, a que la carne
 y la sensualidad le inclinan. Nunquid cautum est ad hoc, vt pe-
 ricula, quę ei euenire possunt, prouideat? Impavidum ad pericu-
 la. Nunquid de afflictis, & miseris compatitur? Inhumanum ad
 humana. Tiene por ventura algun respecto a Dios? Temerariū
 ad diuina, es atrevido contra todo lo que es Dios, atreuese a po-
 ner la boca en las cosas de Dios, y a blasphemar del, y a conde-
 nar susjuyzios: reprobat ea, quę Deus permittit, & facit, quo-
 rum causæ soli Deo, & non alijs sunt cognitæ. Nunquid scintil-
 lam aliquam prudentiæ habet? Præteriorum obliuiscens, nul-
 lam.

- 25 Iam memoriam præteritorū habet , & de supplicijs, quæ Deus de improbis sumpliit, ut alij resipiscant, præsentium negligēt: omnes huius vitę evēctus ac successus tā bonos, quam malos par uisicit: etenim suis sceleribus mala pœna non tribuit, nec pro beneficijs quotidie acceptis summo Deo gratias agit. Futurorū nō prouidēs, nullam cautelam habet ad prohibendū mala, quæ enenire possunt: nā sæ penumero ex paruis occasionibus magna oriūtur peccata, & qui gratiam Dei habet similes occasions prudenter evitat: qui vero induratū cor habet, cum ei deficit gratia Dei, deficit etiā prudentia ad illas occasiones auferendas, est a ciego y amancebado consigo mesmo: no entiende los males q̄ de semejantes ocasiones suelen succeder. Præteritorum, præter solas injurias, nihil omnino nō præterit; id est, recordatur eorū, quæ obliuisci debebat, & obliuiscitur earū rerum, quas in memoria retinere debebat, porque de todo lo passado se olvida fino de las injurias recibidas. Deniq; vt breui cuncta horribilis mali mala cōpleteat cor durū est, quod nec Deū timet, nec homines veretur. Ni el temor de Dios, ni la vergüenza de los hombres le reporta, ni le espanta, ni le pone miedo, para dexar de hazer todo genero de maldad. Antequā aliquis peccator ad inductionē cordis perueniat, quanuis scelerā eius grauia sint, & ad omnia vitia inclinationem habeat, tamē aliquādo aut metu pœnae, aut pudore culpæ illa cōmittere non audet: ille autē, qui iā induratus est, nullū in vitijs frēnū, aut resistentiam habet, para dexar de engolfarse en todo genero de vicios. O miserrima atque infælicissima creatura, quæ ad tantam miseriā deuenisti! Deus nos per infinitam misericordiam suam à tanto malo eripiat. Ut autem ad hoc tantum malum non deueniamus maxime oportet nos scire causas, vnde cordis durities oriri solet. Pro quo obseruandum est, aliquando diuinā scripturā hāc peccatoris duritiem Deo tribuere, tanquā causæ priuatiue, iuxta id quod in Exodo dicitur. Ego indurabo cor Pharaonis: aliquādo vero eidē peccatori, tāquā causæ posituæ, & demeritoriae, quoniam ipse suis sceleribus, & demeritis fuit suæ duritiei causa. Idcirco sanctus David inquit. Nolite obdurare corda vestra, hoc est. Ne peccata peccatis multiplicetis, quoniam in duritiem cordis deuenietis. Yel endurecer Diosa Pharaō, no fue hazer enel alguna cosa, antes fue dexar de hazer, porq̄ fue (en pena de suspecca

Exod. 64

B.Tho.1.3
q.80.art.3

dos) no comunicarle su gracia, y auxilio especial, sin el qual era 28

impossible hazer penitencia, y conuertirse. Et hoc modo Deus solum dicitur causa priuatiua, seu negatiua'duritiei peccatoris.

Cum igitur hæc durities sit pœna peccati, videamus propter qualia peccata Deus peccatorem punire solet ipsum indurans in eo sensu, quem iam diximus, priuans scilicet illum gratia sua & speciali auxilio? Deus hoc auxilium speciale propter vnum, vel propter duo, aut plurima peccata homini non negat, sed propter assiduam consuetudinem, quam peccator habet in aliquo vitiorum genere, quale est cum per dies plurimos proximum suum odio prosequitur, vel in adulterio, aut in alio quouis scelere perseuerat, maxime quando ad talem statum peruenit, ut non solum in ipsis peccatis voluptatem accipiat, verum etiam propter illa honorem comparare, & acquirere 29 intendant. In pœnam igitur huius malitiæ Deus peccatorem ipsum indurare solet. Hoc nos docet regius Propheta dicens.

Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ & ini quis benedicitur, exacerbavit Dominum peccator secundum multitudinem iræ suæ non queret, hoc est, ex eo quia peccator laudatur, & honoratur propter peccata sua, que es lo que el pretendia, de aqui vino a multiplicar mas' peccados, y a prouocar tanto la yra de Dios, que Dios lo desamparo, y le nego su gracia, y su auxilio, sin el qual no se puede conuertir, y assi va de vn peccado en otro, hasta parar en el infierno. Atque ita concludit sanctus Bernardus dicens. Nemo duri cor dis salutem vnquam adeptus est. O durum verbum, & tremendum! Quis est adeo marmoreus, qui illud audiens non contremiscat? Quid dicas vir sancte? Nunquid dum quis in hac vita est, non habet locum, & tempus ad poenitentiam agendam? Nunquid iuxta leges, quas Deus stabilituit, non potest homo ante mortem ad ipsum conuerti? Iterum dico, ait. Diuus Bernardus, quod nemo duri cordis salutem, vnquam adeptus est, nullo vnquam tempore, quantum est ex parte liberi arbitrij potuit à peccato exire, aut gloriam consequi. Et adiecit statim sanctus Doctor, nisi quem forte miserans Deus abstulit ab illo cor lapideum, & dedit illi cor carneum. Quid igitur remedij ad hanc gratiam Dei comparandam, & quid remedij querendum est ad hoc ut Deus fauorem suum peccatori in du-

Psal. 9.

31 durato ad pœnitentiam agendam communicet? Remediū est, vt ipse peccator bene vtatur libero arbitrio, empleandole siem pre en buenas obras morales. Ad cuius declarationem obseruandum est, quod quanuis vltima dispositio ad gratiam, vide-licet contritio, sit supernaturalis, saltim ex parte nostra, & quā tum est etiam ex parte liberi arbitrij adiuti solo concursus generali Dei, potest homo aliqua studiosa opera facere, quæ quāuis non sint meritoria, sint tamen impreatoria ad prouocandum Deum in misericordiam, & ad obtinendum ab eo specia le auxilium quo mediante possimus sufficientem pœnitentiā agere, & ad ipsum conuerti. Vnum autem ex operibus, quod misericordiam Dei erga peccatores suscitat, est eleemosyna, & in pauperes diuitiarum distributio. Nam si homo erga pauperem, & afflictum misericors est Deus etiam cum illo

32 misericordia vtetur. Quo circa Daniel Propheta Regi Nabu- chodonosor consulebat dicens. Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & ini- quitates tuas misericordijs pauperum. Et in lege gratiæ apud Matthæum Dominus ait. Beati misericordes, quoniam mi- sericordiam consequentur. Quam quidem doctrinam sanctus Thobias filio suo nimis commendatam reliquit dicens; Ex sub stantia tua eleemosynam fac, & noli auertere faciem tuam ab villo paupere, ita enim fiet, vt non auertatur à te facies Do- mini, hoc est, no torciendo tu el rostro al pobre, no te lo torcera Dios a ti. Quomodo potueris, ita esto misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fue-

33 rit, & exiguū libenter impartiri stude. Si vero aliquis querat à me, quare hoc sanctus vir tātōpere cōmendauit? Ad hoc respo- deo, quoniam eleemosyna ab omni peccato & morte liberat. Duas proprietates habet eleemosyna: altera est, quod consequitur veniam peccatorum, altera vero quod à morte æterna eripit. At si rursus interrogaueris, quomodo eleemosy na consequitur remissionem culpæ, quæ sine contritione nō condonatur, & eleemosyna non est actus contritionis? Ad hoc respondetur quod eleemosyna nos à peccato liberat in hoc sen su, videlicet quod consequitur nobis fauorem diuinum specia- lem sine quo (vt eleganter docet B. Thomas) impossibile est B. Tho. 1. 2 pœnitentiam fieri. Fidutia magna erit coram summo Deo q. 79. art. 11

Dani. 4.

Matth. 5.

Thobiae. 4.

eleemosyna omnibus facientibus eam . El que tuviere a la 34
lymosna por su abogada en el cielo , y por su solicitadora
en la camara de Dios , gran confiança puede tener de su
saluacion . Hoc igitur remedio vti debent omnes , qui se
in vitijs obstinatos sentiunt ad speciale Dei auxilium com-
parandum , quo sufficientem suorum peccatorum , licet gra-
uia sint , pœnitentiam agent .

Sicut illa , quæ dura natura sunt , grauia etiam sint ne-
cessse est : sic ille , qui cor durum , & lapideum habet , pro-
culdubio ima inferni petet loca . Vnde de Pharaone , qui
cor durum habebat , & de exercitibus cum sequentibus di-
citur in Exodo . Descenderunt in infernum quasi lapis . Ni-
hilominus tamen ea est diuina clementia , vt hæc etiam ob-
stinatissima corda mille modis nitatur mollire . Quemadmo- 35
dum nanque qui aliquid mollificare vult , illud prius præ-
sum manibus huc , illuc versat , si adhuc resistit , adhibet vn-
ctionem , post vunctionem , si opus est etiam aquam : sic
Deus erga humana se gerit corda : primum enim illa quasi
manibus suis contrectans , benigna passionis suæ , multum-
que beneficiorum memoria mulcet . Secundò illa inungit
diuinis auxilijs , & inspirationibus , quibus facilius peccati vi-
gorem deponat . Tertiò bonorum temporalium aquis irri-
gat , vt gratias autori agendo , in memoriam veniant deli-
cti sui . Quartò ignibus tribulationum , & infirmitatum ve-
xat . Denique istibus mortem minantibus efficit , vt vel
saltem tunc resipiscant , & conuertantur . At verò si nihil 36
istorum potest perditam reuocare voluntatem , nulla mora
est quin huiusmodi miserrimi peccatores , quorum corda
marmorea ullis non potuerunt mollescere viribus , in infer-
num conijciantur , vt impleatur , quod dictum est in Ec-
clesiastico , Cor durum male habebit in nouissimo .

Non sic se habebat ille vates regius , qui
dicebat . Factum est cor meum tan-
quam cera liquescens in
medio ventris
mei .

*

COR.

CORDIS M V N - D I T I A.



ORDIS munditia via regia est & quæ ad cælum usque dicit, sed pauci sunt qui iter faciant, ac ambulent per eam: quis enim poterit dicere (inquit Salomon.) Mundum est cor meum purus sum à peccato? Et sanctus Iob : Quid Iob. 15. 6. est, inquit, homo ut immaculatus sit, vt iustus appareat natus de muliere? Cæ

Proe. 20.

li non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abomina bilis, & inutilis homo, qui bibit iniquitatem, quasi aqua. Si ergo hanc cordis munditiam affectas, eam à Domino ex animo postula sumens exemplum à rege Davide precante, ac dicente. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Cor postulat mundum, nam de im mundo exeunt ea, quæ hominem contaminant, qualia sunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furtæ, &c. Quod si ardēti desiderio hanc cordis puritatem flagitemus, audiemus Dominum respōdentē. Ego dabo vobis cor nouum, & spiritū nouum, idest, dabo vobis cordis puritatem, quam tam obnoxia portulasti: dabo vobis vim illam, per quam nihil nisi rectum, iustum, ac pium expetitur. Interim tamen intellige varijs, diversisque modis, Deum suorum electorum corab inquinamentis emundare, nunc aqua, nunc lixiuio, nunc scopis, nunc lima, nunc fornace. Solet namque Dominus aqua diuini verbī, ac salutaris sapientiæ corda suorum illibata redire. Iam vos mundi estis (ait idem diuinus Redemptor) propter sermonem, quem ego loquutus sum vobis. De hac aqua loquens Beatus Bernardus inquit. Sapientia purificat intellectum cordis, & palatum sanat, & reparat, sano palato sapit iam bonum ipsa sapientia, qua in bonis nullum melius. O utinam saperes (ait idem sanctus vir) & intelligeres, atque nouissima prouideres, saperes, quæ Dei quadā epis. sunt, intelligeres, quæ mundi sunt, prouideres, quæ inferni sunt. Profecto inferna horreteres, superna appeteres, que

Psal. 50.

Iosa. 14.

B. Bernar.

Sup. Cant.

B. Bern.

In-

fernā.

ad

ad manus sunt contemneres . Aqua ergo diuinæ sapientiæ 4
cor nostrum ab omni immunditia Dominus emundat , alio-
rum verò corda lixiuio (vt ita dicam) spirituali purificat:ci-
nis enim , hoc est , cognitio sui ipsius cum aqua lachryma-
rum mixtus purum facit cor peccatorum : quo remedio
Psal. 6. Sanctus Dauid frequenter vtebatur . Vnde in quodam psal-
mo ait . Lauabo per singulas noctes leatum meum , lachry-
mis meis stratum meum rigabo . Scopis præterea confes-
sionis paumentum animæ verrit , omnemque operam atra-
nearum , hoc est , malarum cogitationum texturam impro-
babam perdit . His etiam vtebatur Regius vates , sicut ipse fa-
tetur , dicens . Meditatus sum nocte cum corde meo , & exer-
citabar , & scopebam spiritum meum . Quo circa Diuus

B. Bernar-
dus in qua-
dam epist. 5
Bernardus cuidam virgini consulebat , vt confessionem di-
ligeret . Ama , inquit , confessionem , ob quam amaris:
ama confessionem , si affectas decorem . Confessioni nan-
que iungitur decor , iungitur pulchritudo . Confessionem

Psal. 113. (inquit rex Dauid) & decorem induisti . Et rursus . Con-
fessio , & pulchritudo in conspectu eius . Vbi ergo con-
fessio , quæcunque fit siue peccatorum , siue diuinorum lau-
dum , ibi pulchritudo , ibi decor . Quare ama confessio-
nem , si illibatum , & mundum cor habere desideras . Li-
ma similiter correctionis emundatur cor nostrum à Domi-
no , Si cordis munditiam habere desideras fraternalm cor-
rectionem non fugias , sed potius appetas . Vnde Bea-

B. Bernard.
in sermo. 6
tus Bernardus inquit . Sunt , qui peccata sua sic confiten-
tur , vt videri possint ex desiderio cordis mundandi id age-
re : omnia enim in confessione lauantur , nisi quod ea ,
quæ sponte dicunt alijs , patienter ab alijs audire non
possunt , qui si verè mundari desiderarent , non irrita-
rentur , sed haberent eis gratiam , qui suas illis macu-
las demonstrarent . Non ita Diuus Gregorius faciebat ,
sed potius corripienti maximas referebat gratias . Vnde
dicebat . Ille solus amicus meus erit , qui ante aduentum
districti iudicis maculas mentis meæ tergit . Heu miseros
illos , ac nimium infelices , qui cum ex correctionis li-
ma munditiam cordis contrahere debuissent , potius rubigi-
inem contrahunt , dum correpti potius tragedias excitant ,
quam

7 quam corrigitur, dum correptione deteriores, ac multo pe-
iores siant. Igne denique afflictionis electorum corda purga-
ri, & purificari solent à Domino, quemadmodum aurum igne
expurgatur. Quare maximo gaudio, immensaque alacritate vir
prudens affici debet, cum igne huiusmodi probatur: hoc enim
est, quod D. Iacobus monet his verbis. Omne gaudium existi-
mate fratres cum in varias tentationes incideritis. Hinc collige
relicet, quod nisi, qui in hoc fornace positus per impatientia
exuritur, scoriam, & non aurum se esse ostendit: qui vero pa-
tienter, & ex quo animo pressuras & exrumnas aliaque aduersa
perfert, is aurum purum atque perfectum dicendus est. Prece-
mum ergo Dominum ut quoquo modo velit cor nostrum ab om-
ni macula purum reddat, ut beati esse mereamur, siquidem ip-
se ait. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt?

B. Iac. 1. c.

8 Vult Dominus, quod homo in primis, & ante omnia anima
suæ puritatem intendat, atque ideo quendam apud. D. Lucam
reprehendit phariseum dicens. Nunc vos pharisei, quod de fo-
ris est calicis, & catini mundatis, quod autem intus est vestrum
plenum est rapina, & iniustitate. Scilicet non nequifecit quod
de foris est etiam id, quod intus est, formauit? Ait, nunc, insi-
nuans præteritos, atque antiquos Pharisæos initio suæ religio-
nis longe aliter fecisse; prius enim anima suæ munditiam, &
puritatem, postea vero corporis, ac rerum exteriorum purga-
tionem curabant. Hoc etiam B. Augustinus reprehendit dices.
O homo bona vis habere omnia, & bonus non vis esse? Vis bo-
nam habere domum, & bonam habere vestem, &c. & te non
vis habere bonum? O magnam hominum miserabilium confu-
sionem! Pudeat ergo vos o fratres, ut de vobis talis abominatio
dicatur, & omnibus viribus contendite, ut in primis intus, &
exterius boni, ac pīj sitis, hoc enim vobis maxime condu-
cit. Cæterum res caducas, & momentaneas hu-
ius mundi non tantopere curetis, siquidē
omnes pereunt, & in brevissimo tem-
pore sunt à vobis relin-
quendæ.

Lucæ. 11.

9 O tuu dignissimus auctor tuus, meus o, genitilis am-
mendabilis cap, pacificus, et amabilis tuus, C O R-
PUS, et tuus amabilis tuus, et tuus amabilis tuus, et tuus amabilis tuus,

CORDIS PERTVR-

B A T I O.

Ioan. 14.



ON turbetur cor vestrum, ait Christus Redemptor noster. Ut aqua quieta, & tranquilla ostendit nobis eam intuentibus imaginem nostram instar speculi, cōmota vero, & perturbata nequaquam: sic cor nostrum si placidum est, & se datum nobis figuram nostram repræsentat, vt nos ipsos agnoscamus, & de se stus nostros corrigamus: id quod fieri nō potest, si inquietudine agitatum, & perturbatum sit. Quam ob causam oportet omnes animi perturbationes maximē fugere. Quemadmodum se rā pensilis cum turbata est, non potest clauē aperiri, quia non illi accurrit artificium ob intemperiem suam. Sic cor nostrum, cum est perturbatione concitatum, nullavult exhortationis clauē referari: quia non obtemperat rationi appetitus. Quo sit, vt cor impij ob artificij intemperiem nō aperiatur, Deo in sacro

Prouer. 13. eloquio clamante. Præbe fili mi cor tuum mili. Aperiatur autem dæmoni clauē adulterina abutenti: Cor meum (dicebat san

Psal. 54. & Etus David) conturbatum est in me. Et alibi, Dormiui conturbatus: sed qui suam conturbationem dolebat, Deo volebat aperi re. Ille autem in magno versatur periculo, cuius cor perturba

tione motum Deo clauditur, nec hoc dolet, aut sentit; qui enim dolet, remedium talis miseriae diligenter quaerit, nullum ve

tero efficacius, quam obseruantia diuinorum præceptorum. Quam enim pacatum, & fœlix sit cor eorum, qui se totos diuinarum legum obsequio manciparunt, verba illa Prouerbiorum declarant. Fili custodi legem atque consilium, & erit vita animæ tuae, tunc ambulabis fiducialiter in vita tua, & pes

tuus non impinguet cum dormieris, non timebis, quiesces, & suavis erit tibi somnus. Ad eandem sententiam pertinet

Psal. 30. & illud psalmi: Statuisti in loco spatiose pedes meos. Quæ igitur opes, quæ imperia, aut quæ voluptates cum hoc ex lestis vitæ statu, ac tam dulci cordis tranquillitate sint con ferendæ, ex interna hac tranquillitate, quæ gustationem quandā continet æternæ trāquillitatis, & fœlicitatis omniū vir

gutum

4 tutū germina prodeunt, sed præcipue tamē fortitudo quedā ad
 labores, propter Deū perferendos & alienæ salutis studiū quo
 enim maius illud bonum est, quo cor fruitur, eo magis cupit
 omnes eius tanti boni participes facere. Hoc autem illa spon-
 sa in Canticis verba designant. Ego murus, & vbera mea
 quasi turris: ex quo facta sum coram illo quasi pacem re-
 periens. Muro enim fortitudinem, vberibus verò, quibus
 infantes nutriuntur, alienæ salutis curam designat, hæc au-
 tem quo bona assequuta est sponsa, ex quo ad internam pa-
 cem, & tranquilitatem cordis diuino munere peruenit.
 Quād autem non plenam pacem sed quasi pacem appellat?
 Quia nec æterna, nec modis omnibus perfecta in hac vita
 esse potest. His armis induitos mittebat Iesus Christus ve-
 rius Dei filius discipulos suos dicens illis. Ecce ego mitto Lucæ. 10:
 5 vos, sicut oves in medio luporum: ac si diceret. Mitto vos
 oves inter lupos, vt lupos in oves conuertatis. Oves estis,
 quarum lana alij induentur, quarum lacte & caseis, vescen-
 tur. Vos mansuetudine vestra eorum iram vincetis, vestra
 tolerantia eorum excendantiam, vestra humilitate eorum
 superbiam, vestra lenitate eorum duritiem, vestra virtute
 eorum iniquitatem, vestra verborum suavitate eorum male-
 dicentiam, vestra patientia eorum persequitionem, vestra
 veritate eorum falsitatem superabitis. His armis de illis
 mirabiliter triumphabitis. O felices, qui vt oves mansue-
 ti sine perturbatione cordis vitam in dulcedine cælesti de-
 gunt. Inter poenas, quibus Dominus Cain puniuit, vna,
 6 eademque maxima fuit illa, quæ in sacro Genesis textu re-
 fertur, videlicet. Eris vagus, & profugus super terram,
 hoc est, vagabundus incedes & nullum otium, aut tran-
 quillitas in terra tibi erit, nec inuenies, vbi quiescere pos-
 sis: eorū tuum semper inquietum, & perturbationibus con-
 cussum erit. Et adiecit sacer textus. Egressusque Cain à fa-
 cie Domini habitavit profugus in terra, hoc est, statim sen-
 tentia altissimi in eo cœpit executioni mandari. Vbi maxime
 perpendendum est verbum illud, Egressus à facie Domini, in
 quo ostenditur, quod ex eo, quia homines tanta inçuria ne-
 gligentia, & obliuione vivunt, ac si Deus illos non videret, &
 ab ipso maxime distarent, oritur cordis perturbatio, quæ
Gene. 4: pluri

plurimorum malorum fons est. Quapropter fratres mei si in tantam miseriā deuenire non vultis, recordamini omnibus horae momentis, vos coram diuina maiestate, & coram diuinis oculis semper incedere.

CRUX.



Iob. 7.c.

ERITO & maxima cum proprietate sacra Scriptura vitam humanam militiam appellat quodā vocabulo tempus præfinitum ac limitatum significante, intra quod bellum faciamus, ut patet in libro Iob, ubi pro eo quod nos legimus: Militia est vita hominis super terram, in Hebreo, loco illius nominis, militia, est Zaba, quod significat bellum intra certū tempus gestum, & non solum significat tempus illud præfinitum, sed etiam locum signatum (idest, lugar aplazado) ubi prælium faciendum est. Atque ita septuaginta interpretes loco, Zaba, transtulerunt Piratirion, idest, Locus tentationis, arena, aut stadium. In quo insinuatur nobis, quod utrumque est vita humana, qua finita nihil restat, præterquam triumphus, & præmiū æternum victori: contra vero supplicium sempiternum ei, qui vincitur. Quanuis autem vita humana generaliter vocetur bel-

D. Paul. 1. lum, particulariter tamen hoc nomen vitæ Christiani in hoc ad Cor. 9. mundo conuenit. Atque ita Diuus Paulus in plurimis suarum cap. epistolarum locis omnia, fere militaria videlicet arma, scuta, galeam, enses, milites, & stipendia ad vitam Christianam transfert. Vnde fit, ut res publica Christiana in hac vita nominetur ecclesia militans. Hoc nomen explicat vocationem nostrā, & 2. ad Cor. id, quod in sacro professi sumus baptismate, per quod in sacra T 10. Tertuli. in Tim. 1. ad Tim. 2. & 2. ad ecclesiis militiam, & Apolog. Basil. hom. 13. in Exa- mer. Hilas lib. 12. cognomine voluit Spiritus sanctus credentes tempore primi de Trinit. Ecclesiæ insignitos esse, ut in Actibus Apostolorum narratur. In quo significatum fuit, quod (ut sentiunt Tertulianus, Diuus Basilius, Beatus Hylarius, & Sanctus Hieronymus) esse Chri-

3 Christianum est esse imitatem vitæ Iesu Christi, & participem vocationis, & gratiæ eius. Quoniam autem commune est omnibus nationibus, ut vnaquæque in medio sui exercitus vexilla regia signata signo, seu stemmate omnibus noto erigat. Iesus Christus filius Dei, & supernus dux noster in medio campi suæ Ecclesiæ, tanquam insigne vexillum, admirabilem crucem sua sanctissima carne consecratam non solum in signum, & stemma, sed etiam in remedium aduersus peccatum ac suo pretiosissimo sanguine signatam, & conspersam erexit B. Hieronymus super illa verba Ezechielis Prophetæ: Signa Thau super fontes virorum gementium, atque dolentium, docet hanc literam Thau, olim apud Hebreos crucis figuram habuisse, & (vt ipse sanctus Doctor refert) Esdras delevit characteres antiquos,

B. Hiero. su
per Eze-
chiel. 9. c.

4 & nouos instituit, ne cum Samaritanis, vel in figuris literarum conuenirent. Erat autem olim Thau, huius figuræ T.imo si Cassançus, sanæo hystoriographo credendum est, fuit olim signum hoc, atque stemma totius populi Israel, sicut & aquila Romanorum. Liranus vero afferit, vexillum cuiuslibet Tribus fuisse simile in colore lapidi posito in rationali, in quo erat scriptum nomen sui Patriarchæ. Constat autem ex vigesimo octavo Exodi capite, quod lapis, in quo erat sculptum nomen Iudæ (ex qua Tribu oriundus erat Messias) dicebatur Carbunculus, cuius color flammæ signis imitatur, quoniam in vexillo crucis, quod dicitur signum filij hominis, adeo flammescit amoris ignis, ut non solum peccata combusserit, sed & corda hominum in sui amorem ardentissimè conflagrare fecerit. Hoc autem signum filij homini-

Liranus su
per Nume-
rotu libro-
rum. c. 2.
Exod. 28.

5 s in die vniuersalis iudicij apparebit, vt apud D. Matthæum dicitur: licet B. Thomas doceat, quod signum crucis non sumitur ibi pro ligno, in quo Christus Dominus fuit affixus, cum nullum mixtum tunc permansurum sit, sed pro aliqua representatione ipsius, vt appareat, signum aliquod simile cruci, nisi dicás, ipsum met lignum usque ad illam horam miraculose conservandum esse. De hac sacra cruce inquit sanctus Isaías. Et eleuabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ. Ad literam sanctus Prophetahic loquitur de sancto Messia, qui ex cruce clamavit, & omne humanum genus vocavit, ipsum ad obedientiam suam, atque amorem inuitans. In originali vero, loco huius nominis, signum, est quædam dictio

Matth. 24.
D. Thom.
opusculo.
60. 2. 5.

Isat. 5.

Isal. 1. 1. significās non solum signum, sed etiam signum victoriæ. Atq; 6
ita idem S. Propheta inferius inquit. Et leuabit signum in natio-
nibus, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget
à quatuor plagis terræ. Et paulò antè dixerat, In die illa radix
Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabun-
tur. Vbi septuaginta interpretes transtulerunt, In ipso gentes
sperabunt, hoc est. Non est, cur alium Messiam siue alium Re-
demptorem expectemus. Et alij legunt. Ipsum gentes requirēt,
hoc est, omnes se ad iniucem hortabuntur, & animabūt ad que-
rendum illum, qui tales mortem, tamq; crudelem propter ho-
minum amorem patietur, & ipsi homines iam non ligna, aut
lapides tanquam Deos, sed illum, qui verus est Deus, cruci affi-
xum adorabunt. Deniq; quod inferius ait, Et volabunt in hume-
ros Philisthij per mare simul prædabuntar filios orientis, in 7
telligitur de sacris Apostolis, qui per virtutem sanctissimæ cru-
cis, & passionis Iesu Christi Redemptoris nostri ad obedientiā
facri Euangeli Philisthæos, & alias gētes Orientalis plagæ, ac
totius mundi redegerunt, & subiecerunt. O admirabilem san-
ctæ crucis virtutem, quæ tam fortiter in duris, ac rebellibus infi-
delium cordibus operata est! Spoliauit David Goliath illum pro-
ceræ staturæ virum, ac fortissimum Philistinorum, gladioq;
eius decorauit templum, vt sacra Regum narrat hystoria. Sic

I. Reg. 17. noster David manu forti potentissimum dæmonem cum deui-
cisset eum armis bellicis spoliauit, atq; crucem, quam sibi para-
uerat (illa enim fuit gladius, quo percutere voluit Christum Ie-
sum) ab eius tulit potestate, tali j; gladio Ecclesiam suam decora-
uit, quam summi colimus, per eamq; templa, atq; altaria deco-
ramus, cum ipsa sit arbor decora, & fulgida ornata regis purpu-
ra. Est item crux pons, per quem Christus transiuit, & sicut qui
Simile. contemnit pontem submergitur in flumio: sic qui cruci non in-
nititur peribit, secundum illud D. Pauli. Verbum crucis pereun-
1. ad Cor. 4. tibus stultitia est: his autem, qui salvi sunt, id est, nobis virtus
Dei est. Statera etiam est, in qua redemptio nostra pependit. Di-
uites, qui in magna quantitate pecuniam solvunt, non illam nu-
merant, sed pondere eam librant, qui enim centum millia du-
catorum soluit, non ipsa numerat, ne tempus insumat, sed equo
pondere librat, pauperes minuta, & pauca numerant. In Chri-
sto Domino facta fuit copiosa redemptio nostra, & voluit, quia
Simile. pretium

9 pretium exuberans fuit, vt pondere, & statera redderetur. Po-
 situs ergo Christus Dominus in uno ponderis appendiculo,
 sufficientissime inuentus est grauis, & ponderosus, atque ideo
 descendit ad centrum terræ, cum sanctissima anima ipsius in-
 feros attigit, qui in centro terræ sunt. Sed quanto haec libra
 descendit, tanto alia, in qua erat peccator, ascendit ad cœlum.
 Moserat olim apud Hebræos, vt eo die, quo quis tonderebat gre-
 gem suum, pauperes ab eo poscerent aliquid ex foœtura, vel ex
 reliquijs conuiuij, quod tūc ille, qui tonderebat, amicis ac propin-
 quijs parabat. Sic David cum fugiens à facie Saul in deserto mo-
 raretur, & audisset, quod Nabal Carmelus homo diues tonderet
 gregem suum, missis aliquibus ex socijs suis petijt ab eo aliquid
 ex foœtura (que era pedirle algo del esquilmo) quia tunc oppor-
 10 tunior dies erat ad elargiendum. Christus Dominus est agnus
 ille, qui tollit peccata mundi, & qui tanquā ouis ad occisionē
 ductus est, & non aperuit os suum, cuius vellus pretiosissi-
 mum est, & quo nostræ redēptionis pretium soluimus. In
 crucis mensa vellus eius tonsum, & pro forcipibus lancea,
 clavij, flagella, & spinæ fuerunt. Tunc ergo opportunum tem-
 pus est, vt ex tali foœtura postulemus partem nobis, (que nos
 quepa señor parte de tan rico esquilmo) nam quælibet sanguini-
 us eius gutula pretio caret, quodlibet lanæ cirrum pondus au-
 reum est. Accedamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ
 eius, vt misericordiam in opportuno auxilio consequamur.
 Hæc sacra crux est etiam baculus, quo diuinus Iacob trans-
 uit Iordanem mortis, & cum duabus turmis, scilicet, Angelorum,
 & sanctorum patrum reversus est in sua sancta resurrec-
 tionē. Huic baculo fratres mei in omnibus vijs nostris nos in-
 niti & adhærere oportet, quoniam virtute eius omnia pericu-
 losa, quæ se nobis obtulerint, securè transiemus. Hoc super-
 no signo voluit etiam Dominus vt felicissimum principium
 omnibus studijs, & occupationibus nostris præberemus.
 Vnde laudabilis in sacro sancta Ecclesia consuetudo ab om-
 nibus fidelibus pijs, & catholicis recepta, & visitata est,
 vt videlicet initio suarum occupationum frontes signo cru-
 cis arment, recipiente à sanctis Apostolis Ecclesia vniuer-
 sali hanc consuetudinem, & ipsis Apostolis ab vniuersali
 magistro, & celesti reparatore Iesu Christo eandem con-

1. Reg. 25.

Isai. 53,

suetudinem sumentibus, sicut testatur Abdias sacrorum Apo-

Adrias. In stolorum discipulus, & sanctus Ephren Cyrus vir quidem elo-
quensissimus, & B. Basilius. Quod & insinuat Tertullianus, qui
sto. Ephrē etiam Apostolorum vicinus fuit, in hunc modum dicens. Ad
Cyr*in ser.* de cruce, ingrediendum, & exeundum, ad vestiendum, & exuentum, ad
B. Basil. It calciandum, & excalciandum, ad abluendum, & manducandum,
de Spiritu ad dormiendum, & è somno surgendum ac deniq; ad oīnes oc-
sancto. ca. cupationes, quibus intendimus, siue sacræ, siue profanæ sint,
27. Tertul. It prius frontes nostras clarifico signo crucis armamus, & signa-
de Corona militis. mus. Et quoties se nobis aliquis paor, seu periculum offert, hoc
eodem sanctissimo utimur signo, nec credimus aliquod aliud
peculiare auxilium querendū esse, quam sacratissimæ crucis Redemptoris nostri: per quam cum ipse triumphauerit,
& diabolum mundi principem, ac tenebrarum rectorem vi-

cerit firmissimè credimus, in illa nos certissimum ad omnia,

Cice. de di-
uinatione.
B. Aug lib.
18. de Clu.
Det c. 22.
Euseb. lib.
4. de vita
Cōstātini.
Euseb. li. 11.
historia ec-
clesiastici.
Nicephor.
lib. 1. c. 26
Cenel. 3.

Haec Tertullianus. Sibylla Eritrea in versibus, quos de finali iu-
dicio conscripsit, de quibus eloquentissimus Telliūs, & B. Au-
gustinus, & Eusebius mentione faciunt, inquit in acrostichis,
siue primis illorum carminum iteris in hunc modū. Iesus Chri-
stus filius Dei, Salvator, crux. Et in alio versu, quem Eusebius
Cæsariensis, & Nicephorus referunt, eadē Sibylla ait. O fœlix
lignum, in quo ipsemet Deus appensus erit.

Crux.

AVdiens Adam voces, quas Dominus dabat, cum eum
post peccatū punire volebat fugit, & (vt refert sacer tes-
tus) sub arbore vitæ, quæ in medio paradisi erat, se abscondi.
Quæ fugia ò Adam haec est, & quod asilum, aut defensionē
expectas contra iram Dei sub caducis folijs habere? Putas ne ri-
gorem iustitiae eius vitare posse? Ex eo tempore videtur Domi-
nus peccatoribus cognitionē quandā dedisse, qua perciperent,
optimū locum ad se defendendū ab eius ira futurum esse, sub ar-
bore vitæ, videlicet cruce, cuius dulcissimus fructus est amor, se
collocare. Exiens Agat cum filio suo Ismael de domo Abrahā,
& ambulans per desertum, cum ei aqua deficeret, cernens filiu-
sum charissimū siti perire, mōrōre ac tristitia confecta proie-
cit puerum subter vñā arborem dicens. Non videbo moriētem

puerum,

15 puerum, & sic discedens paululum ab eo humiliter à Dño po-
 stulabat, vt ei subueniret. Atqui, vt ait sacra pagina, Angel⁹ Do- Genes. 21
 mini apparuit ei, & dixit. Noli timere, exaudiuit enim Deus
 vocem pueri de loco, in quo est, & sic tibi aqua prouidere dig-
 natus est, Angele Dei quid est hoc? Puer sub arbore proiectus
 iacet quasi spirans, & non legitur ad Dñm orasse, mater vero
 eius semota ab eo maxima cum deuotione atq; spiritus feruore
 orabat, & tu inquis Deum vocem pueri, qui sub arbore erat,
 & non matris audisse? O ingens mysterium! Vultis fratres mei
 misericordiam à Dño obtinere? Non discedatis, nec vos iplos à
 cruce Domini separatis, quin potius sub hac diuina arbore con-
 tinuò habitate, nam cū Dominus vocem pueri Ismael, qui sub
 arbore erat, & nō matris, quæ aberat, audiuit, significare voluit
 16 id, quod sub sacratissima crucis arbore homo cōsequitur. Cruce
 Christus Saluator noster gloriosum aduersus demones triūphū
 reportauit, nos etiā virtute huius crucis de diabolo, mīdo, & car-
 ne, triūphare debemus. De hoc triumpho loquitur D. Paulus, cū Ad Colo. 2
 ait. Spoliās principatus, & potestates traduxit cōfidenter, palā
 triūphans illos in semetipso. Vbi Origenes in quadā homilia le- Orige, ho.
 git. Palā triūphans in ligno. Huius victoriæ signa manifestissi- 8 super Ie
 ma ēternus Pater in terrestri paradiſo dedit, quādo loquens cū fuc.
 serpente dixit. Inimicitias ponā inter te, & mulierem, & semē
 tuū, & semen illius ipsa conteret caput tuū, & tu insidiaberis cal-
 caneo eius: hoc est, semen mulieris conteret caput tuū, & tu insi-
 diaberis calcaneo eius. O diuina, atq; appositissima similitudo,
 quam recte Dns per illam suam nobis intentionem aperit. Solet
 17 coluber (quippe cū sit animal reptans) se abscondere, & insidia- Similes.
 ri, quoq; videat aliquem prætereuntem, atq; ita secrete, & pro-
 ditorie illum aggreditur, cūmq; ei in capite, vel in corpore mor-
 dere nō possit propter suū infimum reptandi, & gradiendi mo-
 dum, ei in inferiore parte, videlicet, in calcaneo mordet, cum autē
 homo vulnus sentit, videns colubrū pedē suum eleuat, & caput
 ipsius colubri cū illo infringit. Itaq; coluber in inferiore parte
 mordet, dānū verò in superiori videlicet in capite recipit. Hoc
 igit̄ significauit Dns. cū serpēti dixit. Tu in calcaneo mordebis,
 & ipsa conteret caput tuū. Quād quidem verba ad literā de Chri- B. Etineus.
 sto Redēptore nostro, & de diabolo intelliguntur. vt apertè aſſe B. Leo Pa-
 rit B. Etineus martyr, & S. Leo Papa, atq; omnis sacer Doctorū pa.
 Gg 3 chorus

chorus testatur. Quod igitur fuisse calcaneū Iesu Christi Saluatoris nostri dicendū nobis est. Omnes intelligunt fuisse sacratissimā eius humanitatē. Sicut enim inferior, & magis infima pars hominis est calcaneum, sic in Iesu Christo Redemptore nostro, quod fuit inferius erat humanitas eius, & ideo vocari potest calcaneū Christi. Serpēs autē Sathanas à nativitate eius, ipsi ut morderet, insidias parauit: nam eum, cū natus est mediante Herode aggressus est, & cum illi mordere nō posset, ipsi in deserto infidiatus est: cumq; adhuc sua intētione fraudatus est, rursus Dominū in cruce agreditur, eq; ibi momordit, quē morsum sanctissimus Iesus satis sensit, eoq; maximo dolore affectus est, siquidem mortuus est, & tribus diebus sine vita fuit. In calcaneo vero diabolus Christo momordit, in capite namq; videlicet in diuinitate (vt ait D. Paulus caput Christi Deus) ei mordere nequaquam potuit. Sentiens autem diuinus Dns in cruce, se esse morsu venenosi serpēti percutsum, caput eius contriuit, nā ipsum maioribus bonis, quae habebat, spoliauit, sanctos patres ab eius manibus eripuit, ceptū imperij eius, ac tyrannicā iurisdictionem, quam in mundo habebat, ab eo abstulit, ac deniq; caput eius confregit eadēmet parte morsa, videlicet, sacratissima humanitate sua in crucis patibulo affixa, cō aquel calcañar mordido, boluo el buen señor, y le quebro la cabeza. Sua enim morte sacratissima omne dānum diabolo intulit. Et hēc forsitan fuit causa, ob quam supernus dux Iesus Christus voluit, ut sacro sancta Crux sua in monte Caluario affigeretur. Quoniā (vt plurimi ex sacris Ecclesiæ Doctoribus asserunt) in hunc montē primus parens Adam translatus fuit. De quorū Doctorū numero est doctissimus Origenes, qui ait, se hoc per traditionē habere, Sanctus etiā Epiphanius contra hæreses, & B. Athanasius, & D. Cyprianus, & S. Ambrosius, ac deniq; Theophilactus super omnia sacrorum Euāgeliōrum loca, in quibus de Caluario agitur, Sed quid huius rei opus erat? S. Epiphanius respondet, ut videlicet adimpleretur vaticiniū illud, de quo B. Apostolus ad Ephesios scribens mentionem facit dicens. Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Quæ verba dicta fuerunt Adæ ad pedē crucis sancte Christus: extremitas em̄ ligni crucis Iesu Christi attingebat pulso ubi alij legant loco, illuminabit te Christus: & continget ras. Ad Ephes. 5. corpus Adæ, ut videlicet morte sua Iesus Christus gloriosam ei vitam

Orige. ho.
35. super
Matth. S.
Epiph. li.
5. contra
hæreses.

Athan. lib.
de pass. dñi
Cypria. de
resurr. dñi
ad Ambro.

li. 5. episto.
Theophilica
Etus sup. 4.
Evangeli-
ras.

Ad Ephes. 5.

- 21 vitam tribueret. Quemadmodū Eliseus, cū sibi esset mortuus, ho- 4. Reg. 3.
 minem, quem corpore suo tetigit resuscitauit; Atque ita Crux
 pro singulari signo huius admirabilis triumphi, & pro gloriose
 trophēo huius victoriæ remansit: & quia in ea princeps gloriæ
 fixus pependit, ipsi cruci tanta gloria redundauit, vt Dominus
 velit illam eadem latrīæ adoratione, qua ipse adoratur, adorari.
 Cum Alexander Magnus vxorem Regis Darij inuiseret, quam
 ipse captiuam (vt narrat Plutarchus) retinebat, cumq; sibi char-
 rissimum famulum, qui eisdē vestibus, quibus Alexander vteba-
 tur, induitus esset, sibi comitem adhiberet, mater Regis Darij se
 in terram prosternens amicum illum Alexandri, quem ipse in
 societatem suam adhibuerat, venerata est cogitans illum esse
 Alexandrum, cumq; postea intelligeret, se in veneratione illa
 22 errore ductā fuisse, ad pedes Alexandri turbata se proiecit, ip-
 sumq; adorauit, qui eam sic alloquutus est. Ne turberis, obsecro;
 nullum enim errorē commisisti: nam amicus meus cui vene-
 rationē adhibuisti Alexander est: insinuans amicum suum es
 se alterum illum, & veros amicos non debere honorem diuide-
 re. Tantus igitur fuit amor, quo filius Dei crucē dilexit, eo quod
 in ea redēptionem nostram operatus est, vt velit eundem ho-
 nōrem, qui sibi exhibetur, cruci etiam tribui. Me, inquit Domi-
 nus, homines adoratione latrīæ adorant, hac igitur eadem reue-
 rentia, volo, vt cruci exhibeatur, illam enim adorantes, me ado-
 rant. Atq; ita mittens hic cælestis Dominus discipulos suos in
 mundum ad sacrosanctum euangelium prædicandum (vt pul-
 chrè in spiritu Propheta Isaias refert) inter ea, quæ eis præce-
 23 pit, vnum hoc fuit. Super montem caliginosum (hoc est super
 mundum plenum infidelitate) leuate signum, exaltate vocem,
 leuate manum, id est, non solum prædicare verbis, vestramque
 doctrinam bonis operibus manūtum vestrarum confirmate, ve-
 rū etiam signum Crucis erigite, vt eā omnibus nationibus ama-
 bilem faciatis. Ex hac aut̄ summa gloria oritur sanctæ cruci alia
 magna nimis gloria, videlicet, quod omnia, quæ Christus in ea
 pendēs operatus est, omnes thesauros, quos nobis comparauit,
 sanctæ cruci tribuimus, & ipsam id fecisse dicimus. Atq; ita B.
 Augustinus inquit. Crux de erroribus nos liberauit, sedentes
 intenebris, & umbra mortis illuminauit, & nos Deo coniun-
 git. De hac sancta cruce Propheta Isaias Dei nomine mi-

Isal. 5.

B. Aug.
Isal. 22.

sticè dixit. Figam illum paxillum in loco fideli, & suspendam super eum omnem gloriam, vasorumq; diuersa genera. Quæ autem sint hæc vasa explicat B. Apostolus dicens. In magna autem domo nō solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia. Quibus verbis insinuauit D. Paulus, in hoc regio sacrosanctæ Ecclesiæ palatio esse diuersa vasorum genera, alia aurea, alia argentea, videlicet perfectos viros, alia vero lignea, & lutea, hoc est, communem populum Christianum. Hæcigitur omnia vasa à ligno crucis pendent. O sancta Crux, quantum tibi debemus! Nullum vas in sacro sancta Ecclesia est, cui sacrata cruce non opus sit, & ideo omnes Christiani ei deuineti, & obligati sunt: omnes animæ tam peccatrices, quam sanctæ pretiosissimo egent sanguine, quem Iesus Christus in sa-

cræ cruce largissimè profudit. Hoc Diuus Paulus ad Hebræos scribens altissime commemorat, vbi locum illum Exodi explicat, scilicet. Lecto enim omni mandato legis à Mose universo populo accipiens sanguinem vitulorum, & hincorum, ipsum quoque librum, & omnem populū aspersit dicens. Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus. Etiam tabernaculum, & omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit, & omnia penè in sanguine secundum legem mundantur, & sine sanguinis effusione non fit remissio. Hæc omnia, quæ ibi Diuus Paulus refert, erant (vt ipsemet exponit) ad significandum, quod non solum prophanus populus, sed etiam liber, & altare, atque omnia vasa ministerij in sanguine mundantur, id est, non tantum noti peccatores sacratissimo sanguine Iesu Christi, & munditia, ac puritate, quæ ex illo oritur egent, sed etiam sancti & magis iusti, videlicet confessores, virgines, martyres, Apostoli, ac denique sacratissima virgo Domina nostra, omnes qui in hac sancta Ecclesia sunt altare, liber, aut candelabrum, hoc pretiosissimo sanguine eguerunt. Et ita Diuus Paulus diuinitus concludit, dicens. Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari, ipsa autem cælestia melioribus hostijs, quam istis. O excellentem, atque admirabilem cœlusionem dignam profectotam sancto Apostolo Vasa illa tabernaculi Mosayci (quæ figura erant, atque representabant homines cælestes iustos, & sanctos) satis erat purificari sanguine animalium: ipsa autem cælestia melioribus ho-

stijis,

- 27 sijs, quam istis, hoc est, hos autem cælestes viros, qui cum in terra sint, conuersationem in cælis habent, oportebat melioribus factificijs, videlicet tormentis, & sanguine Iesu Christi per illū sanguinem animalium significato, & repræsentato purificari. Itaq; non solum peccatores, verum etiam sancti hoc sacro sanguine egent. Omaia vas a pendens ab hoc ligno crucis. Hæc sacratissima crux factos Apostolos mundi victores effecit, martyres fortés reddidit, virginibus virtutem præstauit, & confessoribus perseverantiam, deniq; omnes sancti ibi suam gloriam suspensam, ac dependentem habent. Ideo ipse sanctus Apostolus ad Galatas scribens inquit. Mihi autem absit gloriari nisi in Ad Gal. 6. cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus cruci fixus est, & ego mundo. O vir sancte non ne melius es et, te gloriam alio in loco querere? Non ne vides crucem esse supplicium malefactorum hominū, & locum ignominiae? Absit hoc à me, nam si famulus, & armiger Ionathæ ad illum (vt ait ficer 1 Reg. 14. tex-
tus) dixit. Fac omnia, quæ placent animo tuo, perge quod cupis, & ero tecum ubiquecumque volueris. Et sequutus est eum etiam per eminentes petras, & quasi in modum dentium scopulos. Si hoc dixit ille fidelis seruus Dñs suo, multo amplius oportet, quod vnuquisque nostrum summo Domino, & Redemptori nostro dicat. Ero te eum ubiquecumque volueris, etiam per imminentes petras, & montium scopulos. Hic otium, & refrigerium fessus in 3 Reg. 19. ueniet. Cum S. Elias impiæ Izabel conspectum fugeret subter vnam iuniperum (id est, debaxo de vn enebro) laetus ad quietem capiendum sedet, vt sacra refert Regum historia, atq; ibi otium, & sustentationem inuenit: respexit enim, & ecce ad caput suum sub cinericius panis, & vas aquæ. Quare ergo & nos sub umbra sanctissimæ crucis ad quietem in nostris laboribus, & anxietatibus capiendum non confugiemus? Vno se el hijo de Dios con su Simile. cruz como un representante, que antes que represente la comedia se ensaya muchas veces, para salir con mayor gusto. Sic filius Dei tanto amore crucem prosequebatur, & tantum cupiebat in ea pro hominibus mori, vt multo ante tempore, en alguna manera se ensayo en ella. Atq; ita D. Ioannes in Apocalypsi de illo inquit. Agnus, qui occisus est ab origine mundi. Nā in morte iusti Abel se probauit (idest, se ensayo) similiter in naufragio Patriarchæ Noe, & in sacrificio Isaac, quando scilicet, in Apoca. 23. montem

montem sacrificandus ipse perrexit, & quando Ioseph vēndi- 30
tus fuit à fratribus in Ægyptum, & ibi in carcere inclusus, &
quando Moyses in deserto serpētem & neū erexit. Todos estos
fuerō ensayos dela cruz, y muerte de nro Salvador Iesu Ch̄o.

Cantic. 8.

Verba illa Canticorū: Sub arbore malo suscitauit te, explicat
quidam doctor. Sub arbore malo cognouit te. At si diceret. Nun
quam Dñe te tam apertè, & manifestè cognoui, sicut in cruce,
ibi clarius vidi amorē, quo nos dilexisti. Ibi corrupta est mater
tua, vel vt transferri potest ex Hebr̄o, ibi peperit te mater tua.
Quādo videtis equitem elegāter ac per pulitē in equo sedētem
(id est, que se pone bien a cauallo) dicere soletis. Videtur ille su-
pra equo natus fuissē (id est, parece q̄ nascio a cauallo.) Sic Chri-
stus filius Dei in cruce natus fuissē videtur: tanta enim affectio
ne, tātaq; māsuetudine, & patiētia illā acceptauit, & percessus 31
est, vt ei dicere possim⁹. Videtur quod ibi peperit te mater tua,
videtur, quod crucifix⁹ natus es, & verē sic fuit: qm̄ anima eius
sanctissima, cū ipse natus est, iam crucis tormenta sentiebat.

Pro crucis inuentione.

Ioan. 3. c.

Simile:

Iob. 20.

I Oquens Christus Iesus cum Nicodemo dixit ei. Sicut exal-
tauit Moyses serpentē in deserto: ita exaltari oportet filiū
hominis &c. Filiū hominis se hic Redēptor noster vocat,
quia quatenus homo erat mortalis, & passibilis, ac quatenus ho-
mo mortē passurus, non autē quatenus Deus. Carbunculus gem-
ma est igniti carbonis similitudinē referens eximio splendore
refulgens, quæ (vt Plinius afferit) ignem non sentit: si gemmā
hanc anulo plumbeo inclusam, & vnitam in ignem coniicias 32
videbis plumbum liquefieri, & consumi, eam autem integrum
manere: ignis enim in plumbum agit, in carbunculum autem
agere non potest. Ita Christus Redēptor noster in igne tor-
mentorum constitutus fuit, sicut de illo sanctus Iob propheta-
uerat his verbis. Deuorabit eum ignis, qui non succeditur. Si-
ue, vt potest ex Hebr̄o verti, Deuorabit eum ignis nullis folli-
bus excitatus. Ac si diceret. Ignis à quo comburetur, non erit
fornacis fabri ferrarij, qui folibus ventilatur, sed fornacis mo-
lestiarum, & dolorum: opprimetur enim calamitatibus incre-
dibilibus. In hoc ergo igne passus, & mortuus est, vt homo, non
vt Deus, ignis afflictionū egit in plumbum humanitatis: gem-
ma vero

33 ma vero diuinitatis *integra* permanxit. Huius autem exaltatio-
nis in cruce memor fuit Deus apud Ezechielem: nā vbi nostra Ezech. 17.
editio habet: In monte sublimi Israel plantabo illud, septuagin-
ta interpretes habent. Et suspendam illum in monte sublimi Is-
rael, hoc est, permittam, vt in cruce suspendatur in monte Cal-
uariæ. Loquebatur cælestis Pater de filio suo Messia venturo,
& dixit, se esse illum suspensum in crucis patibulo. Quo in lo-
co nota, quod multa dicuntur in scriptura concedendo, nō iubē-
do, vt in Zacharia. Percute pastorem. Et ita intelligitur id, quod Zacha. 13.
est in oratione Dñica. Et ne nos inducas in tētationem, hoc est,
ne permittas, vt inducamur in tētationē. Eodē modo Pater dici-
tur filiū in manus impiorum illorum tradidisse, & illum in cru-
ce suspendisse. B. Damascenus ait, morem esse diuinę scripturę

34 permissionem Dei actionem eius vocare: quemadmodum hoc B. Damasc.
loco ait pater, se esse filium in crucis arbore suspensum. li. 4. c. 14.

B. Chrysost. in quodā sermone de veneratione crucis inquit. B. Chrysost.
Pingamus crucē & gestemus in nostris domibus, in nostris frō ser. penult.
tibus, & in nostris animis: cū te cruce signaueris, cōsidera, & cō in' vener.
téplare animo quanta sit crucis virtus, & quāta tibi bona ex ea
cōtigerit. Hæc enim crux sanctissima infernū cōfregit, nobisq;
aditū cæli reseravit, dæmonē vicit, mortē superauit, mundi tyra-
nidē abstulit, hominesq; nobilitauit. Hæc fecit, vt iam mortem
non timeamus, vt dæmones non pauemus. Quare sicut inui-
etus miles secum perpetuò gestat arma, neq; ea deponit: ita etiā
nos perpetuò crucis clypeo, cincti & muniti esse debemus.

Simile.

Beatus Cyrilus Hierosolymorum Episcopus in Epistola ad B. Cyrilus
35 Constantinum Imperatorem inquit. Imperatori religiosissimo,
& pietatis amantissimo Constantino Augusto, Cyrilus Hiero-
solymorum Episcopus in domino salute. His sanctis diebus san-
ctę Penthecostes, nonis Maij circa tertiam diei horam, ingentis
magnitudinis Crux, quę tota ex luce cōstabat, supra sanctissi-
mū Golgothę locū vñq; ad sanctū mōtē Oliuarū extēsa in celo
apparuit nō vni, aut duobus hominibus, sed ab vniuersa vrbis il-
lius multitudine manifestissimè visa, neq; vt aliquis putaret ap-
parēs statim euaniisse, sed pluribus horis supra terrā spectatiū
oculis visa, splendoris fulgore solis radios vincēs. Nos igitur, qui
vrbē Hierosolymā incolimus, & miraculū valde magnū oculis
nřis vidimus, agimus Christo domino gratias de tāto beneficio:
volui-

voluimus etiam tuam maiestatem certiorem reddere de tanto 36
miraculo, quod oculis nostris conspeximus cum rarum sit, &
singulare.

Pro crucis exaltatione.

Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi
 Iohann. 12.
 Ad Ephes. 6 eijcietur foras, inquit Dominus apud Ioānem. B. Paulus
 appellat dæmones principes tenebratum harū, hoc est,
 principes impiorum hominum, quos antea tenebras esse asse-
 uerauit. Id voluit Christus Dominus significare, cum dæmonē
 principem mundi vocauit: nomine enim mundi impij signifi-
 catur, ut apud Ioannem dicitur. Et mundus eum non cognouit.
 Porro hic mundi princeps est draco ille fluialis, qui in aquis
 versatur turbulētis, & cænosis, à quibus dicit Hieremias, & hor 37
 tatur, ut homo separet se ipsum, inquiens. Quid tibi vis in via
 Hieron. 1.
 Ezech. 36. Aegypti ut bibas aquam turbidam? Contra vero Christi aquamū
 da est, & salubris, de qua ait ipse apud Ezechielem. Effundā su-
 per vos aquā mundā, & mundabimini ab omnibus inquinamē-
 tis vestris. Eiectus verò fuit hic princeps tenebrarū quia iā san-
 ctos omnes non possidet, sed tentando persequitur: nā quia nō
 B. Greg. 11.
 17. mora.
 c. 18. in eis (ut inquit B. Gregorius) intrinsecus regnat, cōtrā eos impug-
 nat extrinsecus. Et quia intus dominium perdidit bella molitue
 foris.

B. Cyril. 11.
 8. in Iohann. Super quo B. Cyrilus inquit. Quomodo prin-
 cap. 17. ceps huius mundi foras sit eijciendus, nunc manifestat, desig-
 nans id morte sua, quā in cruce patietur cōplendū, si exaltatus 38
 fuero, inquit, à terra, id est, cū exaltatus fuero. Non enim dubitat
 futurū esse, quod venit implere. Exaltationē autē sūa dixit in cru-
 ce passionē, quā à terra in aëte eleuatus est, vt aëreas debellaret
 potestates. Verū cū non omniū sit fides, quomodo omnia se tra-
 eturū esse dicit ad se ipsum? At qui non hoc ad vniuersitatē ho-
 minum retulit, sed ad ipsius hominis integritatē, scilicet, animā,
 & corpus, secundū quod intelligimus, & viuimus. Nō enim ani-
 mas nostras solū, sed & corpora reduxit ad immortalitatem, per
 passionis sue virtutē, & resurrectionis gloriā. Aut si per omnia,
 ipsi homines intelligēdi sunt, omnia p̄destinata ad salutē possu-
 mus dicere. Aut certe ad se trahet omnia hominū genera secūdū
 innu-

- 39 innumerabiles differentias, quibus inter se distant. Aut certe omnes homines, quantum ad se attinet, trahit, nam vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: & ipse ^{1. ad Tim.} propitiatio est non solum pro peccatis nostris, sed & totius mundi. Quod autem non omnes trahuntur, eorum efficitur culpa, qui renituntur trahenti, neque eius tractum sequuntur. Fascibus enim peccatorum prægrauati se deprimunt, pondereq; malorum præssi Domino ad salutem vocanti contra nituntur, ponentes obicem, & obstaculum, ne salui fiant. Et non abs re, traham, dicit, quasi si tyranno detentos, & per se ipsos nequeunt accedere, atque saevas illius manus effugere. Cum autem su- ^{Ioan. 6.} perius dixerat, nemo potest veire ad me, nisi pater meus tra- xerit eum, & hic omnia se tracturum dicit ad se ipsum, eandem 40 designat, & consentaneam patris, atque suam operationem, sci licet tractionem hominum ad fidem. Quo sit, vt eadem quoq; cognoscatur utriusque substantia. Quorum enim eadem est actio, & naturam eandem esse necesse est. Quemadmodum au- tem subiungit Euangelista, Dominus per exaltationem sui à terra significauit, qua morte esset moriturus, utpote quod in crucem erigendus, atque à terra sustollendus: sicut & prius di- xit ad Nicodemum: sicut Moyses exaltauit serpentem in de- ^{Ioan. 3.} fert, ita exaltari oportet filium hominis. At vero cum per hu- iusmodi exaltationem in cruce electus fuerit princeps mundi foras: constat omnibus per crucis vexillum deuictas esse à Christo Iesu dæmoniacas cohortes: vt sicut per lignum vicerat serpens antiquus primū Adam, vnde in omnes transiuit mors: 41 ita quoque per lignum idem vinceretur à secundo Adam, vnde nobis prosluit vita, & omnis gratia. Hinc factum est, vt in laqueo suo comprehensus sic peccator, & suis (vt aiunt) telis confossum. Hæc beatus Cyrillus.

Ego si exaltatus fuero à terra &c. Omnia quidem traxit (in-
quit beatus Gregorius) qui ex electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit utique electa. Neque etenim infideles quosque, & pros suis criminibus æternis supplicijs deditos, ad veniam dominus resurgendos reparauit: sed illos ex inferni claustris rapuit, quos suos in fide, & actibus recognouit. Vnde rectè etiam per Oseam dicit. Ero mors tua ô mors: mors tuus ^{Osea. 13.} ero inferne. Id nanque quod occidimus, agimus vt penitus non sit: ex eo

B. Gregor.
hom 22 in
Euangelia,

fit: ex eo vero, quod mordemus, partem abstrahimus, partem 42
vero reliquimus. Hæc ille.

Ego si exaltatus fuero à terra &c. Tertullianus super hunc lo-
4. Reg. 6.^m cum inquit. Cum filij prophetarum prope Iordanem cæderent
Tertul. su-
per loan. ligna securibus, exilij ferrum securis, & mersum est in flumi-
ne. Sed Eliseus lignum securis accepit, & misit in flumen, & fer-
rum immersum statim supernatauit, & receperunt illud filij
Prophetarum. Non poterat quidem ferrum erui per se, sed Eli-
seus venit, & accepto ligno, illud tandem eruit. Nōne, obsecro,
hic contemplaris sanctissimæ crucis mysterium? Erat mundi
durities in profundo errorum submersa; iacebat grauis natura
nostra peccato corrupta in ignorantia profunditate: hærebat
genus humanum in imo fluuij pondere peccati grauatum pro-
pter lignum, in quo peccauit Adam. Venit cælestis 43
Christus Deus noster, & per lignum crucis erexit ferrum, ex-
tulitque hominum genus, quod simile duro, & graui ferro in
errorum profundo iacebat. Hæc ille.

Lauren. Iu-
sti. in festo
exalta. san
ctæ crucis. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum
&c. Laurentius Iustinianus super hunc locum inquit. Trahitur
profecto suauiter, efficaciterque meditantis animus, quoties su-
spensa cogitatione Domini Iesu crucifixi passionem confide-
rat, pendens videlicet affectum, intensionem patientis, pas-
sionis modum, acerbitatem supplicij, personamque mediatoris.
Cuius tam ferreum pectus, quod Redemptoris effugus crux la-
chrymarum irriguus fons, exprobantium opprobria, instan-
tium Iudæorum indicibilis cruciatus, patibuli validissimus cla-
mor, vulnerati, & confixi, examinatique corporis rigor, in- 44
comparabilis dolor aspicientis Virginis vnigenitum suspen-
sum in ligno, non emolliant ad compassionem, & prouocent
ad lamentum, inducant ad plantum, ad deuotionem excitent,
& charitate succendant? Sunt prorsus hæc omnia amoris fa-
culæ, pretiosissimæ gemmæ in spiritu militantium Christo.
Horum quicunque inexpertus est, cæcus cum sit, & corde
hebetatus, eadem vilipendit, & deditgatur mentem in tal-
ibus occupare. Nec ab re, nam animalis homo non percipit
ea, quæ Dei sunt. Huiusmodi heu quantum plangendi sunt, qui
solum, quæ carnis sunt, sapiunt, Dei magnalia non intelligunt,
solis æterni illustrati splendore non vident, & affectuosissi-
mæ

45 mē dilecti non diligunt. At vero qui sunt Christi omnia arbitrantur ut stercora, vt ipsum lucrificant, carnemq; suam cum vitijs crucifigunt, sacerduli illecebris consolari renuunt, quatenus Christi passionibus valeant communicare facilius. Hęc ille.

Ad Phil. 3.

Quid obsecro, est charissimi Dominum dicere: Ego si exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum, nisi quod multis retro sacerulis vaticinatus fuerat Isaías: Leuabit signum in nationibus, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terrae. Et paulò post, hostes Iuda peribunt. Ecce crux sancta regale vexillū est, quo eleuato in monte Calvario profugi Israel conglomerati, ad Iesum venerunt. Ita vt vidētes signa, quę in cœlo & in terra, summi numinis virtute siebāt, omnes percutientes pectora sua reuerterentur, perinde atq; do-

46 lentes, & gementes, & de piaculis suis veniā petentes. Sed quid mirū si faxea corda emolliebantur, vbi faxa ipsa sensus expertia mirabiliter scindebantur? Videre est profecto, quomodo à qua tuor plagiis terrae gētes currunt, & vndiq; nationes adueniūt, Christū Iesum Redēptōrē mundi confitentes, eumq; toto corde amātes, pro viriliq; sua eū imitantes. Quā ante crucis mysteriū in Iudaea notus foret Deus, & in Israel dūtaxat magnū esset nōmen ipsius. Nos aut̄ fratres ad labores crucis obeūdos nos accingamus, siquidē ī in ea exaltatus fuit Christus Iesus: nā sunt, qui ipsum sponsum Christū sine sponsa eius (quæ est sancta crux) possidere moliantur, quod fieri non potest, eo dicente. Si me

Psal. 78.

47 persecuti sunt, & vos persequentur. Et iterū. Ego dispono vobis regnū, sicut pater disposuit mihi. Agite, obsecro, & cum B. Paulō vnuſquisq; dicat. Absit mihi gloriari, nisi in cruce Dñi nostri Iesu Christi, Per quē mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Quod plane nō de cruce lignea tantū dictū est, sed etiam de quauis calamitate, & aduersitate, quā Dñs nobis immittit. Crux enim, vel calix labores, & probra præsignat. Hinc Dñs clamat. Qui nō tollit crucē suā quotidie, & sequitur me, nō potest meus esse discipulus. En nomine crucis quotidianę vniuersam laborū cōgeriē subindicauit. Adhac vero cruce subeūdā summa huius diuini sponsi charitas nos impellere debet. O ingentem amoris vim! O stupēdā Christi Iesu charitatē, nō satis vñsum fuit coelesti sposo humanā carnē induere, tot labores in hac calamitosa vita annis triginta tribus pro sposa sua vnicē dilecta hilariter sustinere,

Luc. 9.

Iean. 3.

nere, nisi crucis probra, & anxietates, patere. Enim uero amor 48
 haec omnia fecit, amor nostri compulit eum, amor vicit, & de
 filio Dei triumphauit. Verum amor ex patiis cælestis sinu in
 virginis almae gremium auolare fecit. Sic Deus dilexit mundū,
 vt filium suum vnigenitum daret. Ecce ex quo fonte tot bene-
 ficia nobis exhibita dimanant. Nempe ex diuino amore, non
 ex merito nostro, nam filii iræ eramus, sempiternis supplicijs
 digni. Itaque amor vinculis, & funibus omnipotentem in hor-
 to vinxit. Amor in domo Pilati innocentem Dei agnum fla-
 gellauit, adeò vt à planta pedis usque ad verticem capitis in eo
 non esset sanitas. Amor spinea corona eum coronauit: Amor
 cracem humeris sacræ eius ponderosam, & atrocem imposuit.
 Amor durissimis clavis manus illius perforauit, & tandem amor 49
 ille mucrone diro lanceæ latus eius aperuit. O insignem chari-
 tatis triumphum, o fortissime amor, quam gloria spolia repor-
 tas. Omnipotentem superasti, & contra omnipotentem trium-
 phasti. Mirabilis lucta Iacob cum Deo, sed mirabilior & excel-
 lentior haec est. O mirabilis & potens amor si contra Deum for-
 tis fuisti, si totius mundi molitorem, & moderatorem superasti,
 quanto magis contra homines desides, & gelidos, fragilesque
 præualebis? O fratres dilectissimi amore vincitur Deus, vt sic
 emolliat adamantina pectora nostra, vt redamare non pigeat
 eum qui summopere dilexit nos. Verè fortis est vt mors dilec-
 tio, dura velut infernus æmulatio, quæ pro vermiculo Deum
 morti exponit. O Iesu bone gratias tibi immortales agimus,
 quia vixtus viciisti, & charitate nimia superatus gloriose supe- 50
 rasti, necnon in cruce moriens mortem nostram destruxisti.
 Cum beato Augustino diu noctuque clamabo. O Iesu bone, di-
 lexisti me plusquam te, quia mori dignatus es pro me. Trahe
 nos post te, vt quam primum cuncta terrena post habentes,
 in odorem vnguentorum tuorum, curramus, currentes te Do-
 mine ardentissimis votis perfrui mereamur, Amen, amen, amē.

Euse. Emis.
hom. 2. de
symbolo.

Simile:

Beatus Eusebius Emissenus in quadam homilia præclarè
 pro hac materia inquit. Sic fecit Dominus noster quomodo for-
 tissimi quique bellatores, & principes vixtis hostibus facere so-
 lent, qui non solum victorias, sed cicatrices suas exprimi, & ex-
 ponî patriæ aspectibus volunt. Si quando ergo summi duces più
 pro ciuibus in hostem pectus intulerunt, vixtria triumpho
 signa

51 signa referentes, annalibus quamlibet æuo memorix æreis tabulis, ac monumentis loquacibus consecrantur, posteritatis ignorantæ etiam oculis ingerendi, vt securæ ætati inter veteres imagines recenti semper viuant honore virtutes. Hi itaque incliti duces inter laudum celebranda præconia, gloriofa gesta gaudent exprimi etiam vulnera sua: optant inter coronas inter feri excerpta duris ossibus tela, vt inter umbratos colores merita viri fortis velut proprio cruento pingantur, & præferant non solum lætitiae triumphantem, sed & pugna vincentem, vt honestilis sanguis asserat fortitudinem, proprius pietatem, ac propugnatorem suum plus diligat per horrentes plagas restituta libertas: ita & Dominus noster Iesus Christus non solum diuinitatem sed & crucem in mortem suam profuturis voluit saeculis celebrari, vt à peccatis, propter quæ moriebatur, non solum

52 nos Dei mandata reuocarent, sed etiam illata pro nobis supplicia, & vulnera deterrerent, & in amorem tanti benefactoris raperent.

De sancta cruce illud Sapientis nomine Christi Iesu dicere Sapien. 8.
 possumus. Hanc amauia iuuentute mea, & elegi eam mihi assumerem in sponsam. Puer namque Iesus crucem sic adamauit, sic solerti cura eam quæ siuit, in præsepio subinde, vt natus fuit recumbens, & abundè lachrymas pro nobis effuderit, & vagitus lachrymabiles emiserit. Recolite fratres vitæ laboriosæ Iesu benedicti decursum, & nihil, nisi crucem in ea inuenietis, quam in sponsam elegit, quando super eam extensus, brachia sua super crucis brachia ultra protendit. O si nos orthodoxi cù Apóstolo iam corde, & ore clamaremus. Absit mihi gloriari, nisi in Ad Gal. 6. cruce Domini nostri Iesu Christi. Encharissimi, quomodo alii in virtutum, & Christi dilecti non crucem pati formidant, sed sub ipsa gloriam rutilare agnoscunt: & ob hanc causam in illa tantum gloriantur.

Etiam in hac sacra festiuitate magnopere aduertendum est, quam mirabilis artificio filius Dei vñsus fuit, per rē tam abiectā & mundo fallaci exosam, instituens prædestinatos saluare, & aditum regni cælorum nobis referare. Nam crux sancta, clavis illa est, de qua sub nomine Eliachim pater promisit Christo Iesu. Erit quasi pater habitantibus Hierusalem, & domui Iuda, inquit, & dabo clavem David super humeros eius: & aperiet, &

Esa. 32.

Ioan. 19.

non erit, qui claudat, & claudet, & non erit, qui aperiat. Quis vñquam misericordiarum parens habitantibus in Hierusalem, hoc est in Ecclesia catholica, nisi Christus Deus noster? Is clavē David super humeros suos portauit quando baiulans sibi crucē exiuit in montem Caluarium, quemadmodum exactē beatus Ioannes narrat. Profecto nisi hac clave saluator ostium cœli aperiret, latroni oranti non diceret. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso.

B. Thom.;
P. q. 49. ar.
ticus. 5.
1. Cor. 1.B. Aug. lib.
4. de Trin.

Eccle. 1.

Ad Rom. 1.

B. ad Cor. 1.

Hoc nimirum medicamento indigebat mundus (vt docet beatus Thomas) qui ingenti superbiaturgido noluit agnoscere Deum, in sapientia Dei. Hinc beatus Paulus clamat dicens. Quidam in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Hinc beatus Augustinus ait. Cum lux luceret in te- nebris, hoc est, in creaturis, & tenebræ eam non comprehendunt, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes: vt verbum caro fieret, & habitaret in nobis, obiretque tandem pro nobis in cruce. Mysterium crucis pereuntibus stultitia est. Paulo ante dixit sanctus Apostolus: His autem, qui salvifici sunt, id est nobis, virtus Dei est. Non igitur incommodo prædicatio stultitiae, crucis annuntiatio appellatur, sine qua nemo salutem aliequi potest. Verum si homines machinam hanc pulcherrimam, & creaturas omnes penitus considerarent Deum agnoscerent: nam teste Ecclesiastico. Effudit sapientiam suam Deus super omnia opera sua. Itaque creaturæ omnes perinde, atque verba sunt, quibus Deus optimus potentiam, sapientiam, & bonitatem suam palam facit. Invisibili-

lia enim Dei per ea, quæ facta sunt intellectu&t;a conspiciuntur. At homo ob suam insignem vanitatem à restitudine diuinæ cognitionis declinavit. Quam ob causam per quædam alia ad sui cognitionem accommoda fideles adduxit, quæ in ipsis rationibus naturalibus creaturarum non inueniuntur. Propter quod à mundanis hominibus reputantur stulta: Et huiusmodi sunt fideli documenta, sicut pulchre sanctus doctor in Paulum notat. Sed proculdubio verissima est illa sententia: quod stultum est Deo, sapientius est hominibus. Idest omnem humanam sapientiam exuperat, quod in Deo homines rudes & stulti stultum reputant. Ut si duobus ducibus cum duobus magnis exercitibus

inter

57 inter se pugnantibus vñus eorū vt contra aliū præualeret suos milites occideret, ab omnibus hoc pro maxima stultitia repudaretur: Hoc proculdubio supernus princeps Christus Iesu fecit, ut diabolum, & omnes satellites eius superaret, permittens omnes Apostolos, & reliquos eius discipulos crudeliter à tyrannis occidi, & sic re vera contra omnes mundi, & dæmonis potestates victoriā reportauit, & sanctā ecclesiam suā mirabiliter auxit, & amplificauit. Quando enim vñus ex eius seruis tormētis maximis torquebatur, & occidebatur, mul i conspecta eius fortitudine ad fidem eiusdem Domini nostri conuertebantur.

DELITIAE MVNDI.



Ristoteles in Ethicis opinionem quorundam irridet, qui beatitudinem in ludis constituebat, quo modo enim beatus eris in illo, de quo erubescis? In fabulis est quo pacto Minerua inuentis tibijs canere coepit, & cum iuxta placidissimas aquas in

Aristot. 10.
Ethic. c. 26

flatis buccis aliquando caneret, & se in aqua perspexisset quam foedus sic appareret vultus eius proiectis tibijs erubet. Ergo erubescat homo, qui ad seriora, seu ioraeque vocatus est officia his vanis, & ludicris venustatem, ac decorum pulcherrimi sui vultus foedare, & querat vnum bonum, in quo sunt omnia bona. Non solum autem delitiæ huius mundi sunt nimis fu-

B. Hier. in
quadā eplo
stola.

giendæ, quia vultum animæ foedant, sed quia (vt ait B. Hieronymus) difficile, imo impossibile est, vt presentibus quis, ac futuris bonis fruatur, vt hic ventrem, ibi mentem impleat, vt de delitijs transeat ad delicias vt in vtroque saeculo primus sit, vt in celo, & in terra appareat gloriosus. Quis hęc audiens stoto corde, & corpore non contremiscit? O stulti, stulti, qui ita ardēter delicias cito perituras quæreris, quibus æternas amittatis. Beatus Chrysostomus de his delitijs agens inquit. Quemadmodum acuti vepres vnde cunque capiuntur atque constringuntur, manus cruentant, eodem modo delitiae, pedibus, manibus, capiti, oculis omnibus similiter membris officiant, steriles etiā sunt, nullum, quemadmodum vepres fructuum producentes, ac multo magis, quā cetera gene omnia hominē conficiuntur. De

B. Chrys.
hom. 45. in
Matth.
Simile,

litij enim senectus citius subrepit, sensus obtunduntur, cogitatio retardatur, mens citius tenebris obducitur, corpus dissoluitur, & maior stercore copia reconditur, atque reponitur: ita ex ingenti afflictionum acero nauigio oneribus nimium oppresso crebra contingunt naufragia. Quid enim ita corpus pingue efficere studes? An ut te ad immolandum ducamus, aut ut mensæ immolatum apponamus? Aues certè pingues ad saniorum dietam inutiles sunt. Delitarum lasciuia adeo mala est, ut irrationabilibus quoque pestifera sit, nam & volucres saturatae nimia, & sibi, & nobis inutiles efficiuntur, superfluitates enim indigestæ, ac putredo humidior à pinguedine oriuntur. Quæ vero animalia non copiose aluntur sed quasi jejunitia medio cricorū simul, & labore exercentur, hæc tam sibi sanitatem seruant, quam nobis, ac commodiora sunt. Quare qui his vescuntur sani viuunt, qui vero illis pinguioribus ventrem voraciter replent, illis similes efficiuntur tardi, & ad ægrotandum aptiores facti, & strictiora sibi vincula comparantes. Nihil certè ita corpori nostro repugnat, & obest, ut satietas. Quare amentiam & stoliditatem ipsorum inde maxime quispiam admirabitur, quia nec ita sibi parcere volunt, sicut viribus cæteri: nam qui vina huc illuc traducunt nolunt nimium utræcumque implere, ne distenti tumptatur, isti vero ærum nosum ventrem nec utrisquæ dignitate condonant, sed distentant, & replent usque ad fauces duplices.

B. Chrysol.
hom. 38.
Simile.

Idem Beatus Doctor alia homilia ait. Quid delitarum fœditas mali non inducit? Sues ex hominibus facit, imo vero etiā multo maiores: sus enim in luto voluitur, & stercore nutritur, hic vero abominabile magis sibi mestam construit, iniquas commixtiones excogitans. Hic nullo certe à dæmoniaco discrimine separatur, imprudens enim & furiosus pariter est, & dæmoniacū quidē miseramur, hunc vero auersamur, & odimur, quia sponte sibi furor attrahit, & os, oculos, saures, & cætera simpliciter sensu in strumenta amarissimas voluptatis cōficit cloacas. Quod si etiam interiora inspicias videtis anima eius ceu hymen, ac intentissimo frigore congregatam, adeo atque torpentem, ut nulla utilitas ab ea possit afferri. Bestijs peiores sunt delitosi, ille enim nihil ultra, quam opus est desiderant, omnes certe animalentes, quæ rationis expertes sunt, cum bibunt, aut comedunt ultra

6. Ultra quā satis est, etiā si homines eas cogerent, nunquam elabuntur. Homines vero nimio potu inebriantur. Idē gloriōsus Pontifex super illa verba B. Pauli inquit. Vidua, quæ in delitijs est viuens, mortua est. Venti enim solum modo viuit qui cæte ris sensibus mortuus est, viuet in delitijs, nec aspicit, quæ aspi cienda sunt: nec audit, quæ necessario audire couenit; nec loquitur, quæ loqui oportet. Quenadmodum mortuus quispiam in lecto iacens complosis palpebris, clausisque lumiñibus nullum omnino sensum habet: Ita & hic, immo longe deterius hic, quam ille affectus est: ille enim bona & quæ, atque mala nō sentit, hic autē bonorū tantum amittit sensum, nihil enim boni pennis sentit, nihil illum ex his, quæ in futura vita seruantur mo uet, sed ad omnia perstat immobilis, atq; ita mortuus est, quæad modum in tenebrosum antrū præcipitatus semper in tenebris instar mortuorum degit. Iam verò quis, possit tempestatem illam in gentem eloqui, quæ ex huiusmodi perniciose deliciariū vnu in animam, & corpus irrumpit? Quemadmodum enim va sta, ac perpetua nubium densitas radios solis nunquā sinit vim fulgoris ipsorum ostendere: ita deliciarum vaporationes cere brum non secus, quam scopolus crassa nube tegentes nō per mitunt libetē vis quam se intendere, verum in tenebris per petuis eum, qui sic miserabiliter iacet affectus, detinent. Nec ex placi potest omnino, quanta tempestate intus iactetur. Si cut enim sæpe cum inundatio vehementior facta fuerit, aquarumq; vis officinarū aditū occupauerit turbari eos, qui intus sunt, cornimis, & discos, amphoras, spōgas, & alia plurima ad exhaustiendam aquam excogitata deferre, vt ne violatis funda mentis, & commotis omnis postea superellex inutilis fiat: ita & anima quoties nimis delitijs oppressa fuerit, omnis ratio perturbatur. Cæterū quod iam coactū est, cum esurire difficultimum, quod rursus aliud è vestigio egrediatur incredibile est, quanta perturbatio, quātusque fluctus immineat. Quāto magis disten ditur corpus pinguedine, & crassitudine, tanto magis extenuatur, atq; imbecillior fit anima. Et idem. B. Chrysost. alibi sit ait. Quid animā obruis, quid patietē corporis facis crassiore? Quid multū fumū, & nebula cū vapore tanquam caligo quedam' vn dique reddantur. Si nō aliud quisquam saltim te athletæ doceat, quoniam gracilis corpus est fortius, & anima fortior aurigæ si

Simile.

Simile.

Simile.

B. Chrysost.

hom. 54.

ad populu

Antioch.

Simile.

miliis est, & equo. Sed illic vides, sicut in his, qui delitijs vacant, 9
 & carnosis, sic & equos carne fluentes ad motus esse difficiles
 & multos aurigis præbere labores. Optabile est facilē, & expe-
 ditum equum brauium accipere: cum autem eum auriga trahe-
 re cogitur, & frequentissime cadentem stimulans, nec ita qui-
 dem exercitare potest, licet ipse sit valde peritus, victoria priua-
 bitur. Ne nostram contemnamus animam propter corpus ca-
 lumniam patiētes, verum illam faciamus perspicaciorem, alas
 ei leues nectamus, & molliora vincula, ac rationibus eam pa-

B. Chryso. scamus. Rursus idem egregius Doctor inquit. Multos audio di-
 hom. 71. ad centes, cum tales accidunt turpitudines. Non sit vinum. Q
 popul. An- ignorantiam! Si vero dicas. Ne sit vinum, dices, & sensim pro-
 tiochenū. tecens, Ne sit ferrum propter homicidas, ne sit nox propter fu-
 res, ne sit lux propter caluniatores, ne sit mulier propter adul-
 teria, & omnia penitus tolles. B. Hieronymus ait. Non Athnei
 seruanda. ria devirg. ignes, non Vulcana tellus, nō olimpus tantis ardoribus estuant
 vt iuueniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflamatæ.

Delitiæ carnales.

Ethicor. 7. **A**ristoteles in Ethicis amplificans carnalium voluptatum
 delitias inquit, eas furari intellexum sapientis: nam licet
 sapiens notitiam habeat veritatis propositionum vni-
 versalium, qualis est ista. Omnis voluptas carnalis prohibita, est
 mala, tamen quando ipse voluptate fruatur, iudicat certè illam
 voluptatem particularem esse bonam: aliter enim non illam
 admitteret: nullus manque operatur ad malum aspiciens, sed
 sub ratione boni: atque ita voluptas carnalis furatur intel-
 lectum hominis sapientis. Huius veritatis testis est Salo-
 mon, de quo sacra scriptura inquit'. Dedit quoque Deus
 3. Regu. 4. sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis. Hu-
 ius autem tam sapientis viri iudicium non avaritia, non ira,
 & appetitus vltionis, nec honoris ambitio, sed turpisima
 carnis voluptas peruerit, de qua Aristoteles ait, quod fu-
 ratur intellectum. Atque ita eadem diuina scriptura, quæ
 3. Regu. 4. eius sapientæ magnas excellentias refert alibi sic inquit de
 eo. Cum rex Salomoniam esset senex, depravatum est cor eius
 per mulieres, vt sequestetur Deos alienos.

DESE

DESIDERIA

S A N C T A.



Erba illa regij Prophetæ: Concupiuit anima mea Psalmus 118
desiderare iustificationes tuas in omni tempore,
vehementissimum eius affectum, & reduplicatio
nem desiderij ostendunt. Simile est illud Christi
Redemptoris nostri. Desiderio desiderauit hoc pa-

lēcha manducare vobis, hoc est, nimio, ac flagrantissimo
desiderio hoc concipiui. Est enim modus loquendi Hebræis,
ut maiorem emphasis orationi addant. B. Ambroſius hunc lo-
cū sic interpretatus est, & adducit illud. Vita viuet, & dicit plus
esse vita viuere, quam solum viuere: nam in hac vita viuimus
non vita, sed morte, cum vita præsens non sit aliud, quam ap-
propinquare ad mortem, quanto enim plus viuimus tanto ma-
gis morti appropinquamus. Sed beati viuunt, hoc est maxima vi-
ta, quæ vera, & pura vita est, cum nihil habeat admixtum mor-
tis. Vita ergo viuere est maxima, & perenni vita frui, sic desi-
derio desiderare & concupiscere est maximo, & perpetuo
desiderio appetere. Vnde subdit, in omni tempore, id est,
tam tempore prosperitatis, quam aduersitatis. Æternum er-
go desiderium, & maximum iusti explicat, vt quia opus
amoris non potest esse perpetuum, sit desiderium, id est,
quia non semper opere exequi possumus mandata Dei, quia
non semper materia, se se offert saltim desiderio, & amo-
re semper ea impleamus, non solum in præparatione ani-
mi, sed sumimopere appetentes, vt passim se se offerat oc-
casio eius mandata exequendi. Huic interpretationi fauet
translatio Fœlicis, qui sic transfert. Fractus, ac contritus
sum præ desiderio iudiciorum tuorum omni tempore, id
est, Adeò affectus sum iudicijs tuis, vt penè deficiat, ac
tabescat anima mea præ desiderio eorum. Vel aliter secun-
dum Beatum Augustinum. Pro quo nota, quod principium
boni est desiderium eius. Sunt tamen aliqui peccatores adeò
proterui, qui nec conciones audire volunt, ne per eas illi-
ciantur ad amorem præceptorum Dei, sed cum vident in

Lucæ 11.

B. Ambro-
super hunc
Psalmmum,

sugestu stramen possum, quod est signum concionis haben-
 dæ, statim quasi arreptitij terga vertunt: afflatus tamen aliquis
 istorum divino spiritu, consideransque se à diuinorum concu-
 piscentia esse adeo elongatum, & alienum, in hoc, vel leue desi-
 deriū prorupit, & dicit. Concipiuit anima mea desiderare iusti-
 ficationes tuas, nō adhuc desidero sed saltim, desidero desidera-
 re. Nam, vt B. Augustinus super hunc locum ait, contingit fre-
 quenter in simile, qui fastidit edulia, nec illum appetitum habet
 ciborum, vt vehementer desideret, quod corpus appetat cibū,
 hoc est, vt tollatur ab eo huiusmodi fastidiū, nauseaq; edēdi. Sic
 contingit aliquando, vt anima, quæ fastidit diuina, desideret ta-
 li naufragia dare, quod est concupiscere desiderare bona: hoc au-
 tel principiū boni est, quia à timore Dei tale desiderium dima-
 nat. Huic, & alijs talia desideria habentibus dicitur in Isaia. Om-
 nes sitiens venite ad aquas & qui non habetis argentum pro-
 perate emite, & comedite. Sed Proh dolor, quā pauci sunt, qui
 hanc sitim habeant, miserabile profecto pierum oculis specta-
 iculum est, multos videre Christianos, aquas voluptatum putri-
 das potantes, cogitantesque illarum potum sitim animæ extin-
 guere, & cù experientia didicerint, hoc esse impossibile, sem-
 per eas maximo agone perquirunt: qui vero spiritu Dei agun-
 tur, his despiciens, aquas spirituales querunt, & gustantes aliquid
 de diuina bonitate accenduntur ad maiora & plorant, atque ge-
 nunt sitientes. Deum fontem firmissimi solatij, & operibus bo-
 nis anhelantes ipsi sitim iam videte desiderant. Aduertendum ta-
 men est, quod licet omnis suavitatis, quæ in creaturis reperitur,
 non sit, nisi veluti aspersio aquæ benedictæ hyssopo facta, &
 odor pertenens quasi rosa velociter transeuntis, tamen multum
 hoc ad celestia desideranda inuitat. Sicut enim valde sitiens nō
 est contentus silius aquæ aspersione, quam habere, & bibere co-
 tendit, nec cibi odore famelicus satiat, nec venat ormo, nec
 canis desiderium satiat vestigio feræ, quam cupit apprehende-
 re. Sic omnis Dei verus amator ardenter cælestia esuriens, &
 sitiens non satiatur his guttulis breuiter transeuntibus: ideo sem-
 per illam æternam aquam toto cordis desiderio querit. Væ ta-
 men, & millies, vœ infelicitib; peccatoribus, de quibus dici potest
 illud Psal. Inimici eius terram lingent, quia peccatores inimici
 Dei diuine suavitatis fonte spreto, terram voluptatis lingunt, &
 lam

- 7 lambunt, ut canes ius, sine brodium immundum super terrā dif-
fusum. O cæci, cæci, non intelligitis sacra eloquias testari orbem
terrarū, & quidquid in illo est, voluptatis, gaudij, & honoris tan-
quam momētū staterē corā Deo esse? hoc est, respectu delitia
rū spiritualiū, & cælestiū omnia terrena esse prope nihil? Dici-
tur enim in libro Sapietiae. Quoniā tanqā momentū staterē sic
est ante te orbis terrarū, & tanquam gutta rotis ante lucani, qui
descendit in terram. Quid ergo linguis terram stulti? Cur nō ma-
gis ad Deum fontē aquæ vinæ accedere desideratis, ut ibi affluē-
ter in æternū bibatis? Aliud est comedere, aliud verò lingere:
amatores temporalium dicuntur lingere momentanea, quia non
inteniuūt in eis, vnde satientur. Numquid lingendo panem, aut
aliquem cibū potest quis satiarī? Minime quidem, quomodo er-
- 8 go lingendo terrena cogitas animæ capacitatem adimplere & sa-
mē illius tollere? Venite igitur omnes sicutientes ad aquas gratiæ,
& qui nō habetis argentum, habete desiderium earum, & deli-
ctorū verā contritionem, & obtinebitis illas. Omnia, quæ scri-
pta sunt, (ait D. Paulus) ad nostram doctrinā scripta sunt. Quare
ergo creditis scriptū esse in Genesi, Deū nō requieuisse, post
quam terram creauerat, & omnes bestias illius, mare, & om-
nia, quæ in eis sunt, nec postquam cælos, stellas, lunam, & sole
formauit, & tamē creato homine ad imaginem suam legimus
requieuisse ab vniuerso opere, quod patraret? Saluo ecclesiæ
sanctæ iudicio, etiam si ad literā tum quieuit, quia hominē crea-
uit, in ultimo loco tanqā Dominum omnium rerum, quas prius
fecerat, (prius enim illi fabricauit domū mundi, & omnem or-
natū illius, quam ipsum formasset) tamen revera significare vo-
luit in hoc Dominus tranquillitatem, & satietatem animæ tuæ
veram, nec in terra, nec in omnibus, quæ in ea sunt, nec in aqua
nec in aere, nec in cælorū luna, stellis, & sole esse (& quod ma-
gis est) nec in Angelis nisi in ipsomet Deo, quite creavit hic
per gratiam, & charitatē dilecto, & ibi per gloriā posset. Un-
de sicut Deus post multa alia à se creata quiescere non voluit,
nisi post tuā o homo creationē, sic & ipse nō potes, nisi in Deo
quietudinem inuenire, nec in terra, nec in cælo. Quid sanctus
David satis aperte ostendit dices. Quid mihi est in cælo, & à te
quid volui super terrā? Defecit caro mea, & cor meū Deus cor-
dis mei, & pars mea Deus in æternū. Hoc est, quid mihi est in
cælo

Sapiē. 1. 1.

ad Rom. 15.

Gene. 2.

Psal. 72.

cælo, quod mes cilicet satiet præter te Dñe? & si in cælo sine te 10
nō essem satiatus, à te, & sine te, quid volui super terrā miseram?
Quādo olim cogitau animā meā voluptate ab aliena vxore capta satiare, defecit cor meū fame tabescens, & caro mea tali cibo, ac potu, Deus cordis mei cibus verus, & sufficiens pars mea in æternum satians. Est & grotus siti laborans à febrie ardēte procedēti qui passim lectos mutat, & vniuersum stratum versat in sua infirmitate, caput ponēs, ubi pedes, & ē cōtra. Dic mihi, frater infirme, quiescēs ne ista faciēs? aut sitim tollis vel febris ardorē? Minime quidē; sed cū vim patiar, quæto an vicissitudines alii quid mihi proslint. Eia adulter infirme igne cōcupiscentiæ valde febricitans, sitim terribilē patiēs, verte lectos iā in ludis, & iocis, statim verò in voluptatis lecto quiescere cura, verte caput, nēpe spiritū tuū ubi pedes per desideria terrena reptant, & pedes scilicet affectus carnales in capite honorādo illos, nūquid sitim tuā extinxisti? Minime profecto. Credo equidē quia talis aqua sitim nō extinguit: ideo in Prouerbijis dicitur. Iustus comedit, & replet animā suā, venter autē impiorū insaturabilis, quia iustus virtutes comedit, & gratiā Dei, venter autē impiorū vitiorum paleis repletur. Ideo (vt apud D. Ioannem Dominus ait.) Qui biberit ex hac aqua satiet iterū. Ouis nunquam satiatur in agro, & in domo audiūs comedit, quā in pratis (vt dicūt naturales) & hoc quia habet duos ventriculos, quorū alterū in pratis replet, postea verò ruminans domi alterū cōplet, & tunc perfectè satiatur. Ovisnes (vt in Psalmo dicitur) oues pascue Dei sumus. Duos ventriculos habes ovis Dei, vnum bursar, & alium conscientiæ. Primum bene potest in pascuis hujus miserrimæ vite diuitijs, & argentis replere, tamē secundū minime, cū animæ capacitatē temporalia attingere nequeant, nedū replere. Tu tamē o homo temporalia hic comminue, eleemosynas pauperibus tribuendo, & in domo cælesti secundus ventriculus, & animæ capacitas per gloriam replebitur.

Desideria sancta.

Beatū, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Aqua gratiæ, & virtus eius non cognoscitur, nec intelligitur, nisi quando possidetur, tunc enim aliquam cognitionem iusti eius virtutis habent, quia, vt in Apocalypsi

Simile.

Prou. 13.

Ioan. 4.

Simile.

Psal. 94.

Simile.

Apoca. 20.

Glossa.

7 dñi pli

¹³ p̄si dicit Dñs. Vincēti dabo Māna absconditū, & nomen nouū, quod nemo scit, nisi qui accipit: ideo enim nō habita gratia desideriū nō mouet, sed cū habetur, & cognoscitur, tunc affectū delestat, & desideriū mouet, nō quidē ad aliud desiderandū, cū nihil in hac vita pretiosius inueniri possit: quā Dei amicitia: Sed quia imperfecte percipitur ob recipientis imperfectionem, & amitti potest per culpam, & augeri per bona opera consummataq; fieri per gloriæ adeptiōnē, ideo ipsamē anima mouet ad desiderandū, vt perfecte habeatur. Et hoc est forsitan quod dicitur in Ecclesiastico. Qui bibunt me adhuc sitiūt: omnes enim, qui eā hic imperfecte, & cū timore possident, & in magno ipsam amittendi periculo (augeri siquidē potest) adhuc sitiūt, vt eā perfecte, & absq; timore possideant. Sed quārō dulcissime Iesu cum dixisti, qui biberit ex hac aqua fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternā: Quare non dixisti: Fiet in eo fluuius, &c? Quoniā fluuius ex natura sua semper ad imam, & inferiora labitur, & ad mare turbulentū pergit, gratia tamen, & dona à mē data sunt, velut fons sursum saliens, & scaturiens: nam dona mea ad superiora inuitantia, & perducentia super naturæ vñsum sunt, aqua vero voluptatis ad imam trahit, & in mare tormentorum demergit. Ex supradictis aperte colliges, cur maiori desiderio trahamur ad temporalia non possessa, quam ad spirituallia, quod & B. Gregorius confirmat his verbis. Hoc distat fratres inter delicias corporis, & cordis, quod corporales deliciæ cum non habentur, grave desiderium in se accedunt, cum vero habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spirituales deliciæ cum non habentur in fastidio sunt, cum vero habētur, tanto à comedente amplias esuriuntur, quanto & ab esidente amplius comeduntur: in illis appetitus placet, experientia displicet, in istis vero appetitus visus est, & experientia magis placet.

Eccle. 2:4

Ioan. 4:2

¹⁴ Iesu cum dixisti, qui biberit ex hac aqua fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternā: Quare non dixisti: Fiet in eo fluuius, &c? Quoniā fluuius ex natura sua semper ad imam, & inferiora labitur, & ad mare turbulentū pergit, gratia tamen, & dona à mē data sunt, velut fons sursum saliens, & scaturiens: nam dona mea ad superiora inuitantia, & perducentia super naturæ vñsum sunt, aqua vero voluptatis ad imam trahit, & in mare tormentorum demergit. Ex supradictis aperte colliges, cur maiori desiderio trahamur ad temporalia non possessa, quam ad spirituallia, quod & B. Gregorius confirmat his verbis. Hoc distat fratres inter delicias corporis, & cordis, quod corporales deliciæ cum non habentur, grave desiderium in se accedunt, cum vero habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spirituales deliciæ cum non habentur in fastidio sunt, cum vero habētur, tanto à comedente amplias esuriuntur, quanto & ab esidente amplius comeduntur: in illis appetitus placet, experientia displicet, in istis vero appetitus visus est, & experientia magis placet.

B. Greg. ho
mt. 36. sup,
cuangel.

Desideria sancta adiuuanda sunt bonis operibus.

Multi totū fere tēpus vitæ suæ expendunt in præludijs ac præparametis, varijsq; desiderijs ingredēdi viâ Dei sed

Similita.

sed cum propè iam sunt in ianuis vel resiliunt, vel ingredi me 16
 tuunt: similes figuris pictis, qui videntur iam iam ciuitatem
 quādam ingredi, & semper in ianuis manent immobiles, alia
 vero figura pedem iam in stapeda habet ad concendendum
 equum, & nunquam ascēdit. Nauis etiam iam erectis velis, pla-
 cidoque insufflante vento apparet pieta, & tamen nunquam ē
 portu egreditur, nec maris vindas percurrit. Sic multi bona de-
 sideria habent, quorum nunquam executionem faciunt, de qui

Psalm. 38. bus in Psalmo dicitur. In imagine pertransit homo, ac si dice-
 ret. Quasi picta imago minatur, se magna velle facere & nun-
 quam facit, ciuitatē ingredi, & tamen nūquam ingreditur. Om-

Psalm. 118. nia simulachra sunt. Ideo ait S. David. Deduc me Domine in
 seinitam mandatorum tuorum, quia ipsam volui. Vbi in He-
 braeo habetur. Induc me Domine, id est, tu Domine manu po-
 tentiæ tuae me induc in seinitas mandatorum tuorum, ne de

**B. Aug. tra-
 ctatu. 4. in
 epist.** siderijs bonis tantum contentus sim. Beatus tamen Augusti-
 nus quoddam tractatu inquit. Tota vita boni Christiani san-
 ctum desiderium est, tantum enim nos exercet sanctum desi-
 derium, quantum desideria nostra amputauerimus ab amore se-
 culi, ex inani quod implendum est, bono implendus es, funde
 malum. Puta quia melle te vult implere Deus: si ateto plenus
 est, vbi pones mel? Dices vero hic sanctus Doctor, totam vi-

**B. Aug. lib.
 de correct.
 & gra.** tam boni Christiani esse bona desideria, non propterea opera
 bona excludit, sed fundamentum eorum explicat: ex bonis
 enim, & efficacibus desiderijs bona opera oriri solent, sicut ip-

**Euse. Emis.
 homi. 3. ad
 monachos.** semet alibi testatur dicens. Desiderare auxilium gratiae initium
 gratiae est. Eusebius Emissenus ages de sanctis desiderijs inquit.
 Petite, & accipietis, quærите, & inuenietis; pulsate, & aperietur
 vobis, id est, ut petamus orando, quæramus laborando, pulsemus

desiderando, pulsemus proficiendo, pulsemus perseverando,
 & in spem cœlestium promissionum tanto incitemur studio,
 tantoque in ardescamus affectu, ut præmiorum dignitati desi-
 deriorum magnitudo concordet. Non vult Deus noster bona
 sua nimia inueniendi facilitate vilescere. Pretiosa, & concipi-
 scibilis merces cupidum amatorem, & audum negotiatorem
 requirit. Ergo ille tantorum miserorum repromisit. Or non vult in
 opere suo tepidum, despicit fastidiosum, recusat coactum re-
 spuit indenotum, lendum enim & parum gratum quædere
 gratiam

19 gratiam diuini muneris, maxima est iniuria remuneratoris. Admirabilis doctrina digna æternæ memoriae. Non sunt autem minoris estimationis verba, quæ ibidem ait. Ipsa apprehendendi, ipsa consuetudo proficiendi semper nos ad maiora prouocauit, & ubi viderit Deus deuotionem animi, ardenter insinuabit affectum, & quantum nos addiderimus, tatum ille apponet ad adiutorium, quantum nos apposuerimus ad diligentiam, tantum ille addet ad gloriam. Qui habet, dabitur illi, & superabundabit. Et alio loco dicit. Posui adiutorium super potentem. Ergo de gratia nascitur, ut profectus profectibus seruat, lucra lucris, & merita meritis lucrum faciunt: ut quanto plus quis acquirere cœperit, tanto plus conetur inquirere, ut acquisitionis lucrum acquirendi nutriat appetitum, & quanto

20 quis audius de sapientiæ bonis hauserit, tanto plus haurire desideret. Sicut ipsa de se ait sapientia. Qui edit me, adhuc esuriet. Mirabile est audire, quo studio, quo ardore Saul Dauidē quærebat ad necem. Perscrutabor, inquit, eum in cunctis millibus Iuda: & quærebat eum super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus peruię sunt. Sicut ergo ille ex odio: tu simili studio ex amore Deum quære, & inuenies. Sic eum quærebat Dauid. Pro eo enim, quod nos legimus: Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas. Hieronymus ex Hebræo vertit. Desiderauit anima mea desiderare iustificationes tuas. Quod perinde esse videtur, atque illud, quod poenitenti minus dolenti præcipitur, ut videlicet doleat, quod non dolet. Si quis minus vehementer Deum desideret, cupiat saltim desiderare. Alij autem

21 verterunt. Attrita est anima mea præ desiderio iustificationū tuarum in omni tempore. Quibus verbis magnam vim desiderij carnem ipsam attenuantis designat. Quanuis autem iusti ista temporalia aliquando desiderent, primum tamen desiderant, & quærunt regnum Dei & iustitiam eius, ut summa veritas docuit. Quod patuit in sancto Patriarcha Iacob, qui postquam Dei visiones vidit, dixit. Si fuerit Dominus necum, & custodierit me per viam, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reuersisque fuero in domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum. Vbi vides, quomodo in capite maximum bonum desiderat, quod scilicet Dominus cum illo sit. Non sic carnis homo, qui ante omnia

1. Reg. 14.

Psal. 118.

Matth. 6.

Gen. 28.

te omnia cibum, potum, ac vestem plurimam desiderat, ultimo 22
vero loco tanquam maiestatis irrisor Deum sibi propitium, &
custodem roget cum Dominus dicat. Quærite primum re-
gnum Dei, & iustitiam eius.

B. Aug. lib. meditatio. cap. 36. Beatus Augustinus maximis desiderijs flagrabat, cum lo-
quens Deo aiebat. Dulcissime, benignissime, amantissime, cha-
rissime trahit me ad fontem viuum, ut inde pro captu in eo bi-
bam, unde semper viuam Deus meus, vita mea: tu enim dixi-
sti ore tuo sancto benedicto. Si quis sit in te ad me & bi-
bat. Fons vitae da sitienti animæ semper bibere ex eo, ut secun-
dum sanctam, & veridicam promissionem tuam ex ventre
meo fluant aquæ viuæ, da, quæ so, toto desiderio, & omni stu-
dio tendere quod te ascendisse post resurrectionem credimus,
ut ibi sit cor meum, ubi tu esthesaurus meus desiderabilis, & 23
incomparabilis. In hoc enim magno huius vitae diluvio, ubi
circundantibus agitamus procellis, & ubi pes columbae valet
nullatenus requiescere, nusquam tuta pax, nunquam secura
quies, ubique bella, & lites, ubique hostes. Assumat ergo Do-
mine spiritus meus pennas, ut aquilæ ut volitet, & non deficiat,
vsquequo perueniat ad decorum domustuæ, & locum ha-
bitionis gloriae tuæ. Confugit Domine mens mea sub um-
bra alarum tuarum, & ab æstibus cogitationem huius sæculi,
ut in tui refrigerij temperamento absconsa latabunda canter,
& dicat. In pace in id ipsum dormiam, & requiescam. Desi-
deratissime, amabilissime, pulcherime, quando te videbo, quan-
do apparebo ante faciem tuam, quando satiabor de pulchritu-
dine tua, quando educes me de hoc carcere tenebroso, ut confi-
tear nomine tuo, ita ut deinceps non compungar. 24

Desideria sancta præcipue in iustis

reperiuntur.

Ezodi 33. POST QVAM sanctus Moyses vidit, se à Deo faue-
ri (dixerat enim illi Deus : Inuenisti gratiam coram
me, & te ipsum noui ex nomine) existimauit non
æquum esse tam bonam occasionem prætermittere, atque
ita constituit ab eo beneficia postulare, dicens . Ostende
mihi gloriam tuam, Una ex præcipuis differentijs inter fi-
lios Dei,

- 25 filios Dei, & inter filios huius sæculi cōsistit in varijs ac differētibus desiderijs quæ vtriq; habet. Ponamus hic duos homines alterū prædestinatū videlicet sanctū Moysem, & alterum reprobatum videlicet Absalonē, & videbitis apertissimè, quātū differat in desiderijs suis. Sāctus Moyses, quādo magis in gratia Dei se esse vidit, (idest quādo se vio mas fauorecido de Diōs) inquit. Ostēdi mihi gloriā tuā, quasi dicat. O Domine non postulo à te aliquid ex hoc mundo, non enim id cupio, nec meum cor quietum reddit: satiabor namque cum apparuerit gloria tua. Contrarium prorsus huius de Absalone scriptum est, qui (vt sacra refert historia) solicitabat corda virorum, vt regnum patris sui usurparet, & ad hoc antelucrabatur, & omnes possibilis inuentiones, vt ibi appareat, diligentissime quārebat. Magnum signum reprobationis est inordinata cupiditas imperandi, si-
cūt etiam magnum signum prædestinationis est efficax desiderium videndi Deum. Quod si quis dicat, omnes hoc desideriam habere; ad hoc respondeo quod boni, & mali differunt in modo desideriorum: isti enim habent desideria inefficacia, illi vero efficacia. Quod si quāratis in quo hæc desideria differant? Ad hoc etiam respondeo quod in medijs adhibentur: nam improbilicet Deum videre cupiant, non tamen media necessaria adhibent ad executionem illius desiderij: probi autem ea diligentissime adhibent. Qui famem patitur omni diligenzia cibum quārit, quem si in uno loco non inuenit, illum in alio quārit, nec quiescit, quousque eum inueniat. Sic qui famem, ac desiderium efficax videndi Deum
26 habet, non quiescit donec illum inuenit, secus autem si fames tepida est: vnde in Psalmo sic dicitur. Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorem, sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte. Sic sanctus Moyses ut erat prædestinatus diū, noctuque in obseruatione legis Domini cogitabat. Absalon vero exemplar ambitionis antelucrabatur, vt voluntates hominum ad regnandum contra voluntatem Dei acquireret. Vnusquisque ergo manum ponat in pectore suo, & animo euoluat, quæ nam regnent in anima sua desideria, & quæ media ad illorum executionem adhibeat, atque ita coniūcere poterit, an in cœlum an vero in infernum gradiatur.
2. Reg. 15.
simile.
Psal. 111.

Desideria sancta cum efficacia esse
debent.

28

RE S quidem maximè vtilis, & fructuosa est, efficacia desideria ad bene operandum habere: atque ita regius Prophet*a* dixit. Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis, id est cupit nimis. Quando anima peruenit ad tantum bonum, ut in sanctis desiderijs inflammetur, & vivax, ac feruida in seruitio Dei incedit multum in via Dei ambulauit, tiene andado mucho en el camino del cielo: mucho a ganado, quien à ganado coraçon para las obras de Dios, y deseos encendidos. Nunquam Deo seruitia exhibuisti vere, & dominum eius vix agnoscis, & iam vis, ut te in bonis desiderijs constituant? Señalaos en su servicio, que el os dara buenos deseos. 29

Ecccl. 10. Ita consulit Ecclesiasticus dicens. Cogitatum tuum habe in preceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto, & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiae dabunt tibi. O diuina verba! Dominus ea in nostris cordibus imprimat, ut per illa gubernemur, & tot diuitias, quot h̄c per ea nobis Spiritus sanctus promittit, comparemus.

D E S P E R A T I O.

B. Cyrilus
cateche. 3.



EATVS Cyrilus Hierosolymitanus inquit. Graue scelus non credere spem poenitentiae: qui non expectat salutem temere peccata accumulat: Atqui sperat medicinam, deinceps sibi temperat. Latro enim, qui non sperat condonationem, deuenit in

Simile.

B. Chryso.
homi 6. de
peccatis.
Simile.

contumaciam: qui vero sperat remissionem per se pa poenitentiam suscipit. Hanc sententiam confirmat B. Chrysostomus in quadam homilia dicens. Nihil desperatione deterius: si quis enim desperauerit ob peccata, peccans iam non recurrat ad sanitatem. An non vides medicos, si de salute ægrotantis diffidunt, eum iam non curare? Artis enim industria morbi malitia vincit. Hæc dicunt, qui de ægroti salute desperant: si vero sanitas expectatur, omnia faciunt, ægroti salubres afferunt medicinas. Pari modo si quis peccatis desperando ceciderit, quasi non

- 2 non superfit poenitenti salus, se se maius in malum stimulat.
 Aliam efficacissimam rationem ad desperationem euitandam
 idem præ clarissimus, & sanctissimus Doctor his verbis in qua B. Chryse,
 dam homilia proponit. Non est tam graue pugnante vulne homi. vlti.
 rari, sicut post vulnus desperare. Nullus mercator postquam ad populū
 naufragium fecit, licet mercimoniam amiserit, destitit nauiga- Antioche-
 re, sed denuò mare pertransit, & longos pernauigat sinus, &
 Similes.
 pristinas recuperat diuitias. Frequenter athletas cernimus post
 multos lapsus coronatos. Miles quoque qui aliquando fugit,
 postea se strenuum exhibet, & hostes superat. Eorum quoque
 multi, qui propter tormentorum paucorem Christum nega-
 rant, denuò certamen inierunt, & cum martyrii recessere coro-
 na. Quod si prædictorum quique post primum vulnus despe-
 rasset, secundis potitus præmijs nunquam fuisset. Idem be-
 tissimus Præsul in quadam homilia ait. Sicut infirmus donec B. Chryse.
 mediocriter habet, aliquam passionem, & desperat se posse cu- homil. 40^a
 rari, seruat se à nocuiis escis: si autem intellexerit, se insanabi- operis im-
 lem iam esse, eis non parcit. Sic & homo donec mediocriter perfe.
 peccat, sperat salutem, quantumcunque potest obseruat se à
 malo: si autem grauiter peccandi coepit desperare, iam nihil
 dubitat facere, quasi qui iam peccatis suis vincit iudicium Dei.

Desperatio hominis impij.

- 4 **N**O N credit, quod reuerti possit de tenebris ad lucem, Iob 1.51
 circunspectans vndique gladium: dicitur in lib. Iob de
 homine impio. Quod perinde est, ac si diceretur, Si
 quando in calamitates incidat, desperat de salute sua, & vndiq;
 malum timet. Proprium enim est hominis iniqui, vt facile de-
 spondeat animum resque aduersas non magno, sed abiecto ani-
 mo tolleret. Sicut sanctus David ait: In miserijs non subsistent. Psal. 139.
 Cum enim subsidijs tantum humanis nitantur illis destituti,
 quo se conuertant, nesciunt. Eadem vero tenebrarum me-
 taphora pronuntiauit Isaías, impios, quò se confirment, in Isaías 5.
 aduersa fortuna non inuenturos, dicens. Aspiciens in ter-
 ram, & ecce tenebræ tribulationis, lux obtenebrata est in
 caligine eius. Ex quo fit, vt cum nullum possit malorum exi-
 tum inuenire desperatione, fractus animus vndique gladium,

Ii id est,

idest, malum (species pro genere) sibi imminere formidet, cuius
rei præclarū specimen fuit tenebræ illæ craffissimæ, quæ obdu-
cta fuerunt Ægyptijs, in quibus tanto perculsi fuerunt timore,
vt dicat sapientia. Vna catena tenebrarum omnes erant colliga-
ti. Additur etiā in libro Iob. Cum se mouerit ad quærendū pa-
nem, nouit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Ap-
tissimè impiorum hominū ingenium hic describitur, qui quan-
uis alijs malis opprimantur, dū tamen diuitias, & facultates ha-
beant, confidunt, neq; spem omnem suæ salutis abiiciunt, cum
spes illi suas infortunis collocatas habeant, sicut tradit sapiens
in Proverbijs. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius, & quasi
murus validus circumstas eū. Cum verò hac vrbe fuerit expul-
si, & is eorū mutus corruerit, tunc spe sua deturbati cognoscūt,
se miserari tenebris vndiq; esse circūfusos, & quā grauis eos ca-
sus manebat, intelligunt. Græci vero, ita totū versum hūc redi-
derunt. Vulturibus pro cibo constitutus est, sibiq; conscius est,
quod eū maneat ruina, & tenebrosa dies. Quæ versio descriptif
simè superiori versui contexitur, quo desperationē hominis ini-
qui exposuit: idest desperat è periculis evadere posse. Et merito
quidē, nam misera morte mulctabitur, infespultusq; iacebit. Sicut

Hiere. 22. Propheta Hieremias de Rege Iochin vaticinatus est. Sepultura
afini sepelietur putrefactus, & proiectus extra portas Hierusa-
lē. Deus etiā apud Ezechielē conuiuiū instruit auibus & bestijs

Exech. 39. ex iniquorū hominū cadaveribus dicēs. Tu fili hominis dic om-
ni volucri, & vniuersis auibus, cunctisq; bestijs agri. Cōuenite,
properate, concurrete vndiq; ad viictimā meā, quā ego immolo
vobis viictimā grandē super montes Israel, vt comedatis carnē,
& bibatis sanguinē, carnes fortī comedetis, & sanguinē princi-
pū terræ biberis. Et comedetis adipem in saturitatem, & biberis
sanguinē in ebrietatē de viictima, quam ego immolaui vobis. Et
saturabimini super mensam meam, de equo, & equite fortī, de
vniuersis viris bellatoribus, ait Dñs Deus. O verba stupenda!
Quis tā ferreus est, qui ea audiens timore non contremiscit? Se-
quitur etiā. Terrebit eū tribulatio, & angustia vallabit eum, hoc
est, ita eū miseria, & mala opprimēt, vt ea nullo pacto effugere,
aut declinare possit, id enim ea ratione dicendi, angustia valla-
bit eū, in scriptura sacra significatur. Facile vero est hominē sce-
leratū ita malis mergi, & miserijs circumueniri, cū sit valde in-
firmis

- ¶ firmis praesidijs munitus: virū autē bonum valde difficile est, & fieri non potest, licet vehementer nonnunquā sit oppressus, vt desperet omnino, quoniam eo ntititur, de quo dicit Daud. Altis *Psal. 9. 6.* sum posuisti refugium tuum.

DETRACTIO.



Oalent Theologi Doctores in secundo sententiarū Theologi
disputare, vtrū Deus angelos supremos ad aliquod *in. 2. Sēcēta.*
opus agendū mittat in mundū, & concludunt dicē
tes, ipsum non nisi Angelos inferioris ordinis mit
tere, præterquā cum ad grauiſſima, & difficultima

- 1 negotia illos mittere vult, etenim grauiſſ negotiū, & maioris pō
deris ex omnibus totius mūdi fuit negotiū incarnationis verbi
diuini, ad quod Deus exequēdū misit Archangelū. Vbi maxime
obſeruandū est, ac perpēdēdū quod si ad negotiū tā graue, tātīq;
ponderis, quale fuit incarnationis verbi diuini Angelus ē cālo des
cendit: ad curandam linguā Deus non contentus fuit Angelum
sive Archāgelū mittere, sed quendā Seraph, vt sanctus Iſaias ad
os suū purificandū Deum misisse fatetur: nā postquam dixit S.
Propheta. Vir pollutus labijs ego sum, statim paulo inferius ad
iecit. Et volauit ad me vnuſ de ſeraphin & in manu eius calcu
lus, quē forcipte tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit. Ec
ce tetigi hāc labia tua & auferetur iniuitas tua, & peccatum
tuum mundabitur. Si ergo ad expurgandam, reformandamq;
linguam tam sancti viri, qualis fuit Iſaias, Deus Seraph quendā
mittit, quid, obſecro, ad reformandam linguam, & ad mundan
dū os peruersi cuiusq; hominis necessarium erit? Maxima pro
fectio est hāc ponderatio, & argumentum, quo manifeſte pro
batur pernicioſum valde, ni miſque nociuum, ac difficultimum
eſſe medicinam, ſeu curationem peccato linguæ adhibere. Eſt
autē maxime ponderandum, quod vbi nos legimus, Seraph Pro
phetæ dixisse, Et peccatū tuū mundabitur, in Hebreo eſt, pecca
tū ſine lege mundabitur. Crimē linguę vocat peccatū ſine lege,
quoniam detractor erga nullum legem feruat, nec vicino,
aut amico, aut fratri, aut clerico, ſive monacho, aut denique
patri, aut matri parcit. Quodnam mysterium fuit illud quod

- Lucæ 11.** D. Lucas refert de quodam muto: qui cum surdus, mutus, ac cæsus esset, tamen illum sacer euangelista mutum solummodo fuisse commemorat, & Christum Redemptorem nostrū eum loqui fecisse, eiusque linguam sanasse refert, nec mentionem fecit surditatis, aut cæcitatis eius? In hoc significatum fuit, quod ex parte operis maius Deus miraculum operatur, quando hominem depravatæ, ac mordacis linguae curat, quam cum alijs plurimis ægritudinibus medicinam adhibet. Quoniam autem detractio[n]is peccatū tam improbum est, ideo à regio Prophetæ contra detractores maledictio nimis timenda promulgata fuit his verbis. Erubescat impij, & deducantur in infernum: muta fiant labia dolosa. Quod perinde est, ac si diceret. Erubescant in iudicio Dei, & deducantur in infernum, & muta fient labia dolosa, quæ in poena suæ malitiæ non bene confitentur peccata sua. Quare tam graue malum, tamq[ue] grauis poena & sancte Rex his infligenda est? Quia loquuntur aduersus iustum iniquitatem in superbia sua, & in abusione peruersa maledicent ex linguis suis. Aduertendum autem est non minimum præstare impedimentum exquirientibus veritatem, malorum calumniam, & detractiōnem, qui semper in bonos conuicti jaectant, atque eis falsa imponunt crimina, quibus eorum bona fama denigretur, autoritasque coram hominibus minuantur. Quare in Ecclesiastico dicitur. A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit, delataram ciuitatis, & collectionem populi (id est conspirationem vel coniurationem communitatis) & calumniam mendacem. Olim in proverbio dicebatur. Deus est homo homini, hoc est, sicut Deus hominibus necessaria prouidet: ita homo homini debet esse in adiutorium tanquam alter Deus. Modo autem dicitur. Lupus est homo homini, non Deus, sed Diabolus, & Satan, aduersarius, & calumniator, non Deus indigentius suis prouidens sed lupus, honorem omniaque bona eius deuorans, ac dilacerans. Quare merito Sanctus David inquit. Redime me à calumnijs hominum, ut custodiā mandata tua. Tanquam à tyrannide, quam Domini crudeles supra mancipia exercere solent, sic poscit sanctus vir seredimi, ne impedimentoo sibi sint ad custodienda mandata Dei.
- Psal. 30.**
- Ecccl. 26.**
- Psal. 118.**

DETRACTORES

quam pernitiosi sint.

RO eo, quod nos legimus in psalmo. Ecce lo- Psal. 58.

quentur in ore suo, & gladius in labijs eorum,
quoniam quis audiuist. Beatus Hieronymus ver-
tit ex Hebræo. Quasi nemo audiat. Sic enim se
gerunt multi non solum in loquendi sed etiam
detrahendilicentia, quasi nullum licentia suæ : testem in cæ-
lo formidarent, cum tamen Dominus per Hieremiam Pro-
phetam dicat. Ego sum iudex, & testis. Ideò S. Dauid pete-
Hier. 29.
Psal. 140.

2 bat. Pone Domine custodiam ori meo. Vbi alij verterunt.

Custodi ostium labiorum meorum. Intelligens ergo vir san-
ctus , quam difficile sit linguam coercere, ne de fama detra-
has innocentis, ne per iram contumeliam dicas, ne multa va-
na temerè proferas, quorum omnium homines reddituri sunt
rationem, ut Dominus apud Matthæum minatur. Quocirca
semper orandus est Dominus, ut linguam nostram modere-
tur, ne quid vñquam loquamur , quod ad gloriam ipsius,
atque ad aliorum fructum non redundet. Quam autem de-
ceptus viuat ille , qui cogitat , se propter peccata lingue
non esse grauiter puniendum , aperte ostendunt verba il-
la Sapientiæ , vbi sic dicitur. Benignus est spiritus sapien-
tiæ , & non liberabit maledictum à labijs , quoniam renum Sap. 1. c.

3 illius testis est Deus, & lingue eius auditor. Et in contextus

Græco vbi nos legimus, Benignus , habetur amator homi-
num. Beatus Augustinus legit, humanus. Quod perinde est,
ac si diceret. Spiritus sapientiæ quasi si homo esset, sic ho-
mines diligit, cumque talis sit, ei qui male loquitur, & mor-
dax est, minime parcit, quin potius ipsum hic, vel in alia vi-
ta punit. Et vbi nos legimus. Non assumes nomen Dei tui
in vanum , nec enim habebit insontem Dominus eum,
qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra : altera li-
tera habet . Quia non relinquet impunitum, qui male lo-
quitur. Itaque eum, qui in vanum iurat , non solum Do-
minus impunitum non relinquit, verum etiam illum , qui

Exod. 20.

vel unum verbum contra proximum suum loquitur, puniet. 4
 Non sunt tamen à iustis timendi detractores, quia summa veritas apud Matthæum dixit. Beati estis, cum maledixerint vobis homines. Et apud Sanctum Isaiam ait. Audit me, qui scitis iustum; nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum non metuatis: sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, & sicut lanam sic deuorabit costinea, salus autem mea in sempiternum erit. Vnde Beatus Hieronymus in quadam epistola dicebat. Gratias ago Deo meo, quia dignus sum, quem mundus oderit. Vide, obsecro, honores, & dignitates, ob quas vir sanctus Deo gratias agit, ob iniurias, scilicet, in se iactas. Non te laedit, qui vult gloriam tuam obscurare, & virtutis lucem extingue, quin potius se ipsum. Ut enim pyrausta volens extingue lucernam se ipsam comburit manente integro candelæ lumine, & splendore: sic qui in te contumeliam facit, & vult nomini tuo tetram maculam inurere, & tuæ gloriæ splendorem penitus extingue, ipse odij & malitiæ incendio flagrat, ac tantum abest, lucem obscuret, ut eam potius mirabiliter illustret. Dicunt medici infectionem, & foctorem oris procedere ex infectione hepatis, & stomachi, ex hepatis enim, atque stomacho corruptis ascendunt vapores, qui os inficiunt: sic causa, ob quam plurimi homines effrænati, & detractores suorum proximorum sunt, ea est, quia corrupta, ac pessima viscera, necnon pestiferum cor habent: nam ut summa veritas apud Matthæum dixit: Ex abundantia cordis os loquitur. In fornicatione non possunt esse prunæ incensæ absque eo, quod scintillas ex se emittant, nec corruptum in sterquilino est, quin à se foctorem producat. In hunc modum qui viscera corrupta habet, verba corrupta, ac peruersa loquitur. Aues, quæ viuis carnibus vescuntur (cuiusmodi sunt accipitres, aquilæ, milui, &c.) immundæ in lege habebantur, nec poterant ab Hebræis manducari, aut in sacrificium offerri. In quo significatum fuit, quod homo, qui alium hominem viuum comedit, famam eius, atque honorem mortibus dilacerans, immundus est coram diuino conspectu. Quædam detractiones sunt, quæ alii volant, quædam vero sunt

Matth. 5.
Mat. 5. 1.

3. Hiero.

Simile:

Simile.

Matth. 12.
Simile.

Simile.

7 ro sunt quæ sine pennis : illæ non tam facile cadunt , hæ verò facillimè . Quando aliquis de te detrahi , defectus tuos , quos verè , & realiter commisisti , in medium profrens , hæc detractio est , quæ in veritate fundatur , & ideo pennis volat , nec facile eadit , aut è memoria labitur . Cum autem de his , quæ nunquam commisisti detraheris , cum hæc detractio sit absque alis , & absque pennis , statim cadit , & ab hominum memoria labitur : sicut contigit in falso testimonio , quod in sanctam Susannam dictum est , de qua in sacro eloquio dicitur . Erat cor eius habens fiduciam in Domino . Qui in terram promissionis missi fuerunt , vt eam explorarent , ipsam laudare coeperunt dicentes , eam nimis fertilem , & abundantem esse , statim

Dan. 13.

8 vero (vt legitur in libro Numerorum) de ipsamet terra , quam explorauerant multa dixerunt inconuenientia , quibus ea bona , quæ de illa protulerant , deluerunt . Quibus auditis in Ægyptum plurimi redire decreuerunt , post integrum annum , à quo per desertum peregrinabantur . Nam primus annus fuit , quando Moyses exploratores misit . Sic detractores faciunt , prius enim de aliquo bene dicunt , ipsumq[ue] laudent , postea vero omne id , quod dixerant , delere solent , plurima mala , & conuictia in eum projcentes . Si quis cognoscere cupit , & contemplari desiderat alicuius tapetis Flandrensis imagines , & picturas , ipsum euoluere , & expandere conatur . Ita si optas scire , qua pictura alicuius hominis

Numc. 13.

9 cor depictum sit , cum illo loquere , vt enim Dominus ait . Ex abundantia cordis os loquitur , & verba signa sunt cordis . Si quis namq[ue] sensualis , & obsecenus est , verba turpia , & obsecena loquitur : si cupidus , cupida verba profert : si denique malitiosus , & detractor est , per os , & linguam eius cor ipsius ostenditur . Cum bona proximorum nostrorum laudare volumus , semper breues esse solemus , cùm autem defectus eorum narramus , nimij sumus , & plusquam res in se est , addimus . Dicunt foisse in Olimpia vrbe Græciæ ædificium quoddam tali artificio compactum , vt si in eo verbum alta voce proferebatur ,

Simile.

septem resonarent. Vnde ortum est, ut Græci illud Hetaphorū non, id est, septem voces appellarent. Sic detractores, dum alienum errorem proximi sui referunt tot addunt, ut pro vno septem commemorent, ac de uno (ut aiunt) culice, faciant elephantem. Si igitur leges Imperatorum præcipiunt occidere illum, qui alienas diuitias furatur, quare non erit lex, quæ illum, quidem proximi fama detrahit, grauissimè puniat, quippe cum hoc maioris sit valoris, quam alienas facultates rapere? Per leges Imperatorum prohibitæ sunt ballistæ, ne videlicet homines se adinuicent proditorie interficerent. Tu autem ô proditor non animaduertis, quod proditorie interfici? Quando aliquis alium in facie, & in conspectu ipsius ignominia, ac dedecore afficit, potest ille, qui in hono-
ratur, respondere, nec eius fama mortua ac sepulta manet: at vero quando aliquis proditoriae & in absentia detrahitur, cum ipse id audire non possit, fama eius, & honor magis mortuus, ac ferè consepultus iacet, nec tam facile infamia eius remedium adhiberi potest. Idcirco in Leuitico Deus iubebat. Non maledices surdo. Surdus enim cum non audiatur maledictis, & conuictijs in se coniectis nequaquam respondere potest. Talis est, qui in absentia diffamatur.

Leuit. 19.

Detractores nimis Deo odibiles.

VIRI detractores tam odibiles sunt, quod regnum Dei minimè possidebunt. Audi quid de illis Beatus Paulus affirmet in prima epistola ad Corinthios. Nec maledici, nec rapaces regnum Dei possidebunt. Aliquando autem grauius offendunt animos auditorum, qui aliena flagitia aperte narrant, quam qui committunt, & sèpè numero accidit, ut qui alias maledictiones accessunt, ipsi grauioribus madeant vitijs. Ait Salomon in Proverbijs. Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te. Viti detractores à septuaginta interpretibus latrones appellantur: vnde ubi apud Ezechielem nostra habet: Viri detractores fuerunt in te, habent septuaginta interpretes: Andres Lestæi, hoc est, viri latrones, & merito tali nomine nuncupandi sunt. Qui enim de aliorum vita detrahunt, eorum famam deripiunt,

1. ad Cor.

6.6.

Prou. 4.6.

Ezecl. 3.2.

13 deripiunt, & latrones sunt multo pestilentiores ijs, qui diuitias rapiunt, quo enim fama nobilior est opibus, & diuitijs, tanto perniciose sunt latrones famæ, quam pecunia. Detracto-
ribus nulla aliorum facta grata sunt, maledictis, & vocibus
querelarum plenis viros iustos, & iniustos nullo habito discrimine violent, aliorumque vitam reprehendentes suam haud
quaquam curant. Ut gallina dum rostri iectu domus pavimentum sordibus inquinatum scrutatur escam quærens, si adamantem, aut smaragdum, aut geminam aliam pretiosam reperit, reijcit, & contemnit: si autem inuenit vermiculum, aut vile milij granum illud læta eligit, & accipit. Sic detractor vitas aliorum inquirit, & inuestigat, si eorum præclara opera reperit silen-
tio pertransit, reijcit, contemnit: si autem inuenit flagitium ali-
quod, aut erratum, quanvis leue, ei inquirenti occurrit, illud ac-
cipit gestiens, vt eius autorem vocibus vulneret, & lædat.

Detractores ad instar maris mortui falso dñe, & amaritudine pleni vitam in aliorum vituperatione traducunt. Nulla enim in eorum ore est dulcedo, nulla suauitas. Hæ sunt immundæ, limosæq; paludes, quarum aquæ non dulcescunt, vt propheta Ezechiel his verbis testatur. In littoribus autem eius, & in palu-
stribus non sanabuntur. Et quoniam hi impij, & maledici homines finem infelicissimum habere solent, addit sanctus vir. Quia in salinas dabuntur, hoc est, reseruabantur ad salis condi-
mentum, vt nos miserum eorum excidium intuentes sale pru-
dentiae condiamur. Eam etiam ob causam arbitrantur multi
15 fuisse vxorem Loth non in lignum, aut lapidem, sed in sa-
lem conuersam.

Detractio seu detractores à sanctis do- ctoribus execrantur.

B Eatus Chrysostomus de detractione differens inquit. Que
admodum si inflas scintillam ignis, excitas incendium,
contrario si spuas extinguis, utrumque tibi in manu est,
quoniam utrumq; ex ore tuo proficiscitur. Idem sit, si conuictis
asperseris proximum, ipsum scandescere facies: si vero mites, &
blandos in geras sermones, omnem iram extingues.

B. Chry. he-
mi. quodpe-
riculosum
sit adre-
spectacula;

506 Detractio seu detractores.

De detractoribus dicitur in psalmo. Filii hominum dentes 16

Psal. 57. corum arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Cum ergo lingua detractoris sagittæ comparetur, sequitur, elegan-

B. Hieron. ter B. Hieronymū in epistola ad Rusticum monachum dixisse.

ad Rusti- Sicut sagitta si mittatur contra duram materiam nonnunquam

cum mona- in mittentem reuertitur, & vulnerantem, illudque compleetur:

chum, Facti sunt mihi in arcum prauum. Et alibi, qui mittit in altum

Smile. lapidem, recidet in caput eius: ita detractor cum tristem fa-

Psalm. 77. ciem viderit audientis, imo ne audientis quidem, sed obturan-

Ecccl. 27. tis aures suas, ne audiat iudicium sanguinis illico contristecit,

B. Hieron. pallat vultus, haerent labia, lingua siccatur. Et idem sanctissi-

in epist. ad mis Doctor alibi inquit. Falsus rumor cito opprimitur, & vi-

Buriam. ta posterior indicat de priori. Fieri quidem non potest, vt

Plutarchus absque mortu hominum vitæ huius curricula, quis pertran-

In Morali- feat, malorumque solatium est, bonos carpere dum pecca-

bus. tum multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed ta-

Simile. men cito ignis stipulae conquiescit, & exundans flamma defi-

cientibus nutrimenti paulatim emoritur. Si anno præterito

fama mentita est, aut certè si verum dixit, cesset vitium, &

cessabit rumor. Plutarchus etiam ait. Iaculum si in solidum

aliquid inciderit, nonnunquam in mittentem retorquetur:

ita conuitum in fortē & constantē virum tortum, reci-

dit in conuitum facientem. Et ibidem inquit. Absurdum

existimant opprobriare cuiquam corporis vitium à quo non sis

ipse immunis, at multo magis ridiculum est, animi vitium in

alterum coniugere, quod in te recidat. Et rursus ait. Ut si vel

inimicus ostendat lutum adhærens vesti, non reiçis in illum,

sed abstergis: ita si quis ostendat maculam vitæ non regeren-

dum est conuitum, sed abstergenda labes.

Detractio seu detractores.

Ecccl. 5. IN Ecclesiastico dicitur. Lingua imprudentis subuersio est

B. Chrysost. ipsius. Lingua ex una parte (vt Beatus Chrysostomus per-

hom. 9. de pendit) est excellens quidam hominis sensus, qui ipsum

penitentia. plurimum adornat, & à brutis animantibus differre facit,

aliamq[ue] in quod alij sensus non efficiunt, p[ro]nes se comunican con el en-

ellos. Oculis enim tam clarisimo & perspicacius vident bru-

ta ani-

19 ta animantia quam homo, & sic de auribus atq; alijs sensibus dicendum est: at in lingua ab alijs animantibus dūtaxat differentiatur, cum illa enim loquitur, atque excellentes profert rationes, quod bruta non prēstant. Ex alia verò parte lingua nimis periculosa res est, nisi an sit prudentiē frenum, quod ipsam refrenet, & ducat. Quapropter animaduerte o homo, & attente considera quomodo loquaris, & de proximo tuo ne detrahas.

D E V O T I O.

ANIMA mea sicut terra sine aqua tibi, inquit Regius vates sentiens, & intelligens siccitatem, atque sterilitatem cordis sui. Aqua deuotio est, quæ in terram cordis nostri effusa omnes virtutum plantas rigat. Eius enim munus est ad omnia Dei obsequia, & virtutum officia, alacrem hominem reddere. Quare quemadmodum horto arboribus consito, prima cura est ad eas irrigandas putreum fodere, aut aliunde aquam deriuare, ne labor omnis irritus sit. Ita quisquis virtutum plantas excolere ardenti desiderio cupid, deuotionis quoq; exercitia colere debet, quibus virtutum plantas alat, atq; sustentet. Deuotio enim cupiditatum nostrarum incendium temperat, vires carnis debilitat, robur, ac fortitudinem tribuit, sancta desideria acuit intellectum illuminat, spiritualem lætitiam auget, qua dilatatum cor diuinorum mandatorum celeriter viam currit.

Psal. 124.

Deuotio.

QVAM pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis, inquit sponsus loquens cum sponsa in Canticis. Pedes calciatos, siue gressus scripturarum more, affectuum promptitudinem circa cælestia, & spiritualia significant. Pes enim pro desiderio, & voluntate cordis usurpatur. Ut in Psalmo orabat Regius vates dicens. Non veniat mihi pes superbiæ: id est, affectus arrogantiæ: ne de mea iustitia, sapientia, viribus, arbitrioque præsumam: ne existimem, me aliquid esse cum nihil sim: ex quo non inuenio in carne mea bonum

Cant. 7.

Psal. 35.

Ad Rem. 7 bonum, ut B. Paulus inquit. Ergo quoniam scripturarum ^{mōre} 3 pedes affectus nostri animi significant, sponsus sponse affectus significant, quoniam pedibus incedimus inquit; Quam pulchri sunt gressus tui. Rapitur autem noster animus his affectibus, perpetuoque agitur, & impellitur, ut nusquam illum conquietere patientur, neque sinant uno in loco consistere. Quo fit, ut necessario humana mens, vel rerum visibilium cupiditate incensa, res perituras segetur, vel diuinorum studio inflamata ad spiritualia, & cælestia connitatur. Diuina Philosophia solet incitare nostros omnium animos, & excutere desidiam, ut nostri animi perennem motum expeditumq; cursum ad res cælestes, æternas, ac nunquam perituras reuocemus. Solet autem diuinum verbum promptitudinem istam nostri animi, & cursum expeditum, & agilem calcei nomine significare: ita ut calciatos habere pedes, sit idem, quod promptum, & deuotum habere animum, & expeditum ad aliquid boni operis agendum. Vnde B.

Ad Ephe. 6 Paulus ad Ephesios Christianum hominem in campum veluti producit cum dæmone dimicaturum. Postquam autem ipsum hortatur, ut stet accinctus lumbis, ne scilicet, dissolutus diffundat concupiscentias: postquam induit toracem iustitiae, ut sit pectori vndique munitus: tandem subiecit; calciati pedes in præparationem Euangeli pacis. Quotropo siue figura loquendi sanctus Apostolus Christianum militem hortatur, ut prompto, & deuoto animo, paratoque sit ad exitum dimicaturus cum hoste: quia pedes affectus significant, solentque iter arrepturi pedes calciare, ut expeditius, facilius, & suavius deambulent. Quod autem calciati pedes huius promptitudinis symbolum sint, sanctus Esaias eadem proprietate ⁵ vtens inquit. Quam pulchri super montes pedes Euangelizantium bona, &c. Ex his, quæ diximus, liceat colligere, quid sponsus in sponsa charissima collaudat, cum pulchros appellat pedes, seu gressus in calcientis: quia promptissimos motus, & expeditos ad se etandum cælestia, & ad explenda diuina mandata. Constat diuini verbi revelatione sponsum istam, animi promptitudinem ad bonum, & agilitatem expeditionem, & deuotionem vehementer amare, & lentum incessum fastidire. Beatus Paulus spiritalis hominis vitam, cursum appellat diuersis in locis: ut intelligas Christiano homini,

30 homini, & ei, qui velit ab ſponſo laudari, currendum potius, quam eundum: verbo enim currendi candem iſam promptitudinem & agiles, ac deuotos motus ſignificat. Ad Corinthios 1. ad Cor. 9, enim ait: Sic currite, ut comprehendatis. Ego enim ſic curro non quasi in incertum. Quoniam inquit concito gradu ad diuina properandum eſt, currite quoniam nobis magna, & mirabilia promissa ſunt. Currite, ut comprehendatis: hoc eſt, motus iſtos veftri animi agilitate deuotione, & velocitate reuocate à rebus, & ad apprehenſionem æternæ fœlicitatis traducite.

D E V S V N V S E T T R I N V S.

DEUS nomen eſt non personæ, ſed maiestatis, & magnificentiæ, nonnunquam nomen patris adiicitur, ne quis auditæ Dei appellatione, quod & maiestatis nomen eſt, trepidet coram illo, ſed quo potius prouocetur ad accedendum ad Deum, quem audit patrem, & patrem ſuum. Cum ergo Deum nominari audiimus, intelligimus fontem omnis boni non inexorabilem, ſed ſic largum, ac ſhi prodigum, ut ab omnibus auferri, teneri, pofſiderique gaudeat, ac ſecundum iſta ſic ſemper ad opitulandum accinētum, ut vbique ſuccurrat, nusquam cunctetur. Vnde Deon Græci eum vocarunt ab accurrendo, quod vbique, dum opus ſit, accurrat, adſit, opem ferat. Vnde antiquitas nihil aliud existimabat Deum, quam prodeſſe mortalibus. Atq; ita frugū, & vīni inuentores legumque autores, & quicunque ad vitæ cōmodum aliquid attuliffent, dij vocabantur. Quamuis autem variā iuxta operationem, & virtutem variam ſint nomina, res tamen vna eſt Deus, qui eſt Dominus Saluator, robur, vita, lux, pater bonorum omnium, largus, benevolus, gratis distrahi cupiens. Hæc omnia intelligimus, cum Deum nominamus. Unde B. Dionyſius libro de myſtica Theologia ait. Solenne eſt Deum dici inuisibilem, cum ſit lux clarissima: eum, qui multis inſignitur nominibus dici ineffabilem. Attribuūtur ergo ei priuationes, ut habituum excellentiam demonſtrent. Quando autem Moyses Dominum interrogauit, quo nomine vocaretur, respondit.

B. Dionyſ.
lib. de my-
ſtica Theo-
lo. c. 6.
Exod. 3.

respondit. Ego sum, qui sum. In Hebreo autem habetur. Egō ero, qui ero. Dei naturam exprimit, nempe quod aeternus sit, & nunquam desiturus, & non qui ex alio, ut cetera omnia, sed a se ipso sit: atq; sic sit, quod nisi esset, nihil esset, atq; omnia collaberentur. Quamuis autem addidit inferius. Dices filiis Israel. Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob missit me ad vos: Hoc nomen mihi est in aeternum, & hoc memoriale meum in generatione, & generationem. Non tantum Abraham Isaac, & Jacob Deus esse vult, & omnis sufficientia, sed & semini eorum, hoc est, omnibus, qui eorum fidē, & charitatē habēt. Non enim sat is est, aut scire, aut credere Deū talem esse, nisi etiam & credas, eum tibi talem esse, idest, ut Deustuu sit. Hoc vero tum fit, cum eum verè colis, amas, si ab eo totus pendas. Sicut autem tetagrammaton Hebrei ab essendo sumptum aiunt, quo videlicet Deum intelligunt esse rerum omnium esse, qui que solus sit: sic Latini, & Græci per Dei nomen summum nomen intelligunt, quod summum esse nequit, nisi summa essentia sit: quando vero Deus Deorum, & dominus dominorum nuncupatur nihil aliud vult his verbis Spiritus sanctus, quam in illo solo confidendum esse. Dominus dominorum dicitur, ut præter eū nihil timeas, nam ipse facit mirabilia solus, ne tu cogites, tetuā salutem tuī tantum operibus consequi posse. Hic vero incomprehensibilis, in finitus, & omnipotēs Deus unus, & trinus est, unus in essentia, & trinus in personis.

Est autem valde notandum, Deum in hoc altissimo mysterio Trinitatis primas literas veteris testamenti incepisse, & postrema verba sacro sancti Euangeliū finiuisse. Itaq; in principio sacrae scripturæ, & in fine sancti Euangeliū altissimum beatissimæ Trinitatis mysterium agitur. In quo aperte significatum fuit, hoc esse totius nostri boni principium, atq; finem. Prima verba Genesij hæc sunt. In principio creauit Deus cælum, & terram. Et paulo inferius, & spiritus Domini ferebatur super aquas. In hoc nomine Deus, aperte nobis designatur Pater: in verbo autem principio significatur filius: sic enim Christus Redemptor noster apud Diuum Ioannem vocatur. Vbi interrogatus à Iudeis quis esset? Respondit. Principium, qui & loquor vobis. Quod perinde est, ac si diceret. Sum Deus humanatus. Ut autem omnis dubitatio auferretur, versio Chaldaica

(quæ)

- 6 (quæ antiquissima est & apud Hebræos irrefragabilis fidei, & autoritatis) pro principio posuit filium, dicens. In filio creauit Deus cælum, & terram. Porro in verbo, spiritus, clarè nobis spiritus sanctus insinuatur, qui virtutem præstebat viuificabat, & fecundabat materiam primam. Hoc confirmat Thargus Hiero solymitanus, qui ita vertit. Spiritus misericordiarum, siue gratiæ flabat super faciem aquarum. Et B. Augustinus inquit. Spiritus Domini ferebatur super aquas. Quemadmodum auis, quæ ouis incubat, & pectus supra illa ponit, ac ipsa viuificans suo calore ita fouet ut ex re mortua, qualis est ouum, res viua qualis est pullus educatur. Sic Spiritus sanctus super illam informem mas fam ferebatur vitam, pulchritudinem, & substantiam omnibus rebus suæ infinitæ potentiae calore præbens, & faciens illas transire ex illo nebuloso, & confuso esse, quod habebant ad distinctum esse, atque specificum, quod nunc retinent. Hoc manifeste ostendit verbum Hebræum, quod vbi nos legimus, ferebatur, taliter ponitur, ut significet (andar empollando) sicut aues ouis suis, ut pullos educant, eisq; vitam præstent incubare solent. Ecce igitur qualiter in initio sacrarum literarum ineffabile sanctissimæ Trinitatis mysterium ostenditur. De quo etiā in fine sancti Euangeli manifestè agitur: nam D. Matthæus in ultimis sui Euangeli verbis refert qualiter Christus Redemptor noster postquam à mortuis resurrexit, suis sacris discipulis apparuit, eisque inter alia hæc verba protulit. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Apertissima huius ineffabilis veritatis figura fuit id, quod Hebræi, & Nicolaus Lyranus Patriarchæ Iacob contigisse testantur, qui cum in Mesopotamiâ pergeret in monte Bethel somnum capere volens tres lapides capitii suo supposuit, viditque in somnijs scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: postquam autem ex somno euigilauit, vidi tres illos lapides in unum connectos, & coniunctos. Ille Iud autem verbum, quod per Isaïam dicitur: Non à principio in abscondito loquutus sum ex tempore, antequā fieret, & nūc Deus meus missit me, & spiritus eius, satis aperte mysteriū Trinitatis, & incarnationis ostēdit, quasi dicat. Ego Deus nullā vobis legē dedi in monte Sinai, in occulto plane locutus sum, & ibi erā cū Patre, & Spiritu sancto in legislatione; sed qm̄ lex nō erat duratura nisi

Thargus
Hierosoly-
mitanus,
B Aug. lib.
1. super Ge-
nes. c. 18.
Simile:

Matth. v. 1.

Lyranus in
1. Reg. 17.

Isai. 48.

nisi vsque ad euangelium, ideo nunc misit me Pater, & Spiritus sanctus, vt vos euangelium doceam. Vbi manifeste vides tres diuinias personas, quarum secunda fuit à Patre & Spiritu sancto in orbem terrarum missa. De hoc incomprehensibili mysterio loquens Ricardus inquit. Utinam Iudei attenderent, Ricard. li.
2. de Trini. utinam attenderent pagani cum quanta conscientiae securitate pro hac parte ad diuinum iudicium poterimus accedere, non ne cum omni fiducia Deo dicere poterimus. Domine si error est à te ipso decepti sumus? Nam ista tantis signis, & prodigijs confirmata sunt, & talibus, quæ non, nisi per te, fieri possunt, & certè à summæ sanctitatis viris sunt nobis tradita cum summa, & authentica attestatione probata, te ipso cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Hæc verba quodcunque cor quamvis ferreum adamantinum, ac rebelle sit, posse sunt efficacissimè quietum reddere, ac sedare, ne rationes, quæ rere & inuestigare velit, quibus altissima Dei nostri mysteria conuincat. Nam (vt B. Gregorius quadam homilia inquit) diuina operatio, si ratione comprehenditur non est admirabilis, nec fides habet meritum cui humana ratio præbet experimentum.

B. Greg. ho
mi. 26. sup.
euang.
B. Greg. II.
§. moraliū. Vnde idem sanctus Doctor alio in loco ait. Tunc vere aliquid de Deo cognoscimus, cum aliquid de illo cognosci non possemus. Et B. Dionysius inquit. Arcanum diuinitatis, quod conuincat. Nam (vt B. Gregorius quadam homilia inquit) diuina operatio, si ratione comprehenditur non est admirabilis, nec fides habet meritum cui humana ratio præbet experimentum.

B. Dionysi.
li. de mysti-
ca Theolo-
gia. c. 1.
Simile. in quibus humilitas iustorum insinuatur. Quando fluuius inundat, & extra ripas exit, si quis illum trajcere vult admoneatur ab illis, qui ipsum vident, ne transeat, eique dicunt. Cauē ne flumen aggrediaris, ab ipso enim sine dubio rapiēris, ille autem responderet. Fortissimum, & magnanimum equum habeo, ideo nihil pertimesco: atq[ue] ita flumen audaciter aggreditur, quem paulo postea super aquam suffocatum vides. Alius autem similiter flumen transire volens adest, & inquit. Ego equum non habeo sed validissimi mihi pedes sunt, ac brachia, & quamuis ei dicatur. Heus caue, ne transeat, sine dubio enim in profundum demergēris, ipse nihilominus consilium accipere contemnens flumen aggreditur, & sic etiam suffocatur. Tandem adest alius tertius, qui nec equum habet, nec pedes ad natandum, atque ita suis viribus defidens cymbam trajectitiam expectat, in qua

securus

12. securus flumē transit. Ingēs flumē est sanctissimē Trinitatis mysteriū: ille, qui equo suo cōfidens in profundū demergitur, est Philosophus, qui suo intellectu altissimū hoc mysteriū vadare cōtendit, ac tandem sua infidelitate perit. Qui autē in pedibus, & manibus suis fiduciā habet, existimatq; natādo se posse transire, est hereticus, qui rationib⁹ naturalib⁹ vult altissima Dei mysteria cōprehendere ac penetrare, & sic infeliciter submergitur. De utroq; intelligi potest quod sanctus David ait, scili- **Psal. 146.**
cet. Nō in fortitudine equi voluntatē habebit (videlicet Deus) nec in tibijs viri beneplacitū erit ei. Beneplacitum est Domino super tintentes eum. Quisigitur est, qui saluat⁹ Christianus, qui in fidei cimba plenus timore, & magna cum humilitate cor dis in Domino confidenstransit.

13

Deus vnuſ & Trinus.

Gentes absq; fide illustratæ naturāl lumine asseruerunt Deū omnia videre. Ideo Hieroglyphi volentes significare Deū pingebāt sceptrū rectū, & rectū cum oculo supra omnia circunsidente, innuentes, (vt ait B.Cyrillus) Deū esse iustū, & rectū, cū oculo supra omnia circunsidente, illius, que nutu omnia gubernari. Per baculū rectū intelligebant regiam dignitatē, & rectam iustitiam, nulloq; modo posse diuinā naturā labefactari, per oculū verò diuinam prouidentiā designabant. Imo Deus appellatur grācē Theos, à verbo Theame, quod est videre, & spectare, quasi omnia prospiciens. Quo fit, vt Thea significet visionē. Homines à veri Dei cultu alienati hoc ciebant; multi autem Christiani diuinæ legis lacte enutriti illud ignorant, vel ita viuunt, tanquam si hoc ignorarent.

Maxime aduertendū est, quod vbi nos legimus in libro Iob: **Iob. 10.**
tunc videbis, quod in facie benedicat tibi, Chaldaeus interpres faciē Dei, verbū eius, filiū Dei appellare videtur. Vertit enim. Si non in faciem verbū tui irritabit te. Ita etiā Zacharias in carmine illum hominare videtur dicens. Tu puer propheta altissimi vocaberis, præib⁹ enim ante faciem Domini parare vias eius. Et B.Paulus eum vocat splendorem gloriæ, & figurā substantiæ Dei. Quare cum Iudæi magna habeant fidem Chaldaeo interpreti aptus hic locus apparet ad eis beatissimam Trinitatem probandum. **Ad Heb. 1.**

B Cyril It.
9. ad ierusalem
Iulia num.

Luc. 10.

Ad Heb. 1.

De nomine Dei Elohim , & quomodo ¹⁵
per illud beatissima Trinitas insinuatur.

Gene. 1. 16
CVM ad comprobandum diuinæ Trinitatis mysterium efficax sit huius diuini nominis Elohim explanatio operæ pretium erit, illud explanare. Elohim ut notum est omnibus, qui Hebraicam linguam calent plurale est nomen; Et id, quod Dij apud nos significat. Cuius singulare est el, idest, Deus. Hoc igitur nomen Elohim, & si pluralitatem designet: cum verbo tamen singularis numeri iungi solet, quoties in scriptura sacra pro Deo vero accipitur, vt est illud in libri Genesis principio. In principio creauit Elohim, hoc est, Dij cælum, & terram. Vbi igitur nostra tam Græca quam Latina editio, Deus 16 habet, Hebraica lectio, Dij, dicit. Quod quidem absq; grandi mysterio factum non est: quia enim iuxta Diui Augustini sententiam opera Trinitatis indiuisa sunt ad extra, idcirco Moses sanctus ad insinuandum omnes tres personas diuinias, patrem, & filium, & Spiritum sanctum simul ad mundi creationem concurrisse. Elohim, idest, Dij in plurali dixit, Et non Eloha, siue el, quod idem est, hoc est Deus in singulari. Ad ostendendum autem tres illas personas essentialiter non distingui, sed idem omnino esse, hoc est, vnum Deum esse, & non tres Deos, Bara, idest creauit in singulari dixit, & non, Bareu, idest creauerunt in plurali. Constat igitur per nomen Elohim, cum verbo singularis numeri iunctum, & personarum Trinitatem, & essentialiter diuinæ unitatem optime designari. Iudæi autem recentiores cum textum hunc minime negare possint, ipsum falsa quadam expositione peruertere conantur. Dicunt enim quod & si nomen hoc, Elohim, plurale sit: indifferenter tamen singulariter, & pluraliter accipi solet: & quando pro vero Deo accipitur, semper singulariter, & non plura liter tenetur: Et sic illud hic teneri aiunt: cum dicitur: In principio creauit Elohim: vnde concludunt, quod cum Elohim, hoc loco non pluraliter, sed singulariter teneatur, ne quaquam nos inde inferre possumus, per ipsum personarum Trinitatem insinuari. Sed haec fortasse Hebraicarum litterarum ignaris dicere possent, non autem ijs, qui earum penitus

18 penitus non carent cognitione . Doctissimi ergo viri qui illarum non sunt expertes , & per Hebraicos scripturæ textus , & per eorum doctores , falso textum hunc eos exponere euidentissimè probant . Ut videre est apud doctissimum Galatinum libro . 2. capitulo . 9 . Quod autem de loco illo . In principio creauit Deus cælum , & terram , diximus , dicendum est etiam de illo loco eiusdem libri , scilicet . Descendamus , & confundamus labia eorum . Quoniam statim dicitur ibidem : Et descendit Dominus ad videndum ciuitatem , & turrim . Et vbi scriptum est in Genesi quia ibi apparuerunt ei Dij , ibidem quoque legitur : Et fac ibi altare Deo , qui apparuit tibi . Alia quoque multa , præter ista , in sacrificiis literis comperiuntur loca , in quibus & nomen Elohim , & alia quædam nomina de Deo dicta , pluraliter ponuntur . Quæ quidem de Deo loquendi modum nullus interpretum transfluit , cum valde in congruus videretur . Idecirco tamen (vt arbitror) illa priscorum scriptura hunc modum admisit loquendi de Deo in plurali , vt recentiorum Iudæorum pluralitatem diuinuarum personarum negantium fortius conuinceretur impietas .

19 Cum de beatissima Trinitate agitur (vt cum reverentia maxima , & timore loquamur) poterimus appositi similem similitudinem beati Ioannis Chrysostomi adducere , dicentis in quædam homilia . Sit flumen , imo sint flumina , nō sint æ qualis omnia profunditatis , sed alia minus , alia maius habent profundum , & quod suffocare ignaros possit : hic vndarum vertices sunt , ibi non sunt . Nolle omnia æ quæ tentare prudentiæ fuerit : Profundaque omnia scire nolle scientiæ non paruum argumentum est : sicut qui omnes fluuij partes æ quæ trâsire vult hic maximè fluminum proprietates ignorat , & sape dum nimis præsumit secreta penetrare omissis planioribus locis perire temeritate sua : ita & in Deo , qui scire omnia vult & cuncta improba temeritate rimari , hic , quis sit Deus , ignorat . Quemadmodum igitur in fluminibus minor pars tutæ est , multiq[ue] sunt fluctus , atque profunda : ita in Deo pars maior occulta est , nec inuestigari poterunt opera eius quam minus perfectiones eius & proprietates .

Gala. II. 6.
cap. 9.
Gene. 14.

Gen. 28.

B. Chrysost.
hom. 8. in
2. ad Tim.
Simile.

Exhortatio pro mysterio beatissimè

21

Trinitatis.

Qui profundum fluuium , & periculosem pedestre transi-
 terus est, multa imprimis solet cauere. Primū nō se pro-
 iicit temerē in aquas, sed pedetentim cū multo timo-
 re, & prouidentia pertransit. Secundo non fideis soli visui ba-
 culū, quo metiatur altitudinem aquarum assumit, quo etiā gres-
 fus regat, ne forte fouea occulta , & latenti mergatur. In Eze-
 chiel legimus fluuium quēdam amplissimum de templo egre-
 dientem, per quem angelus prophetam deducebant, & mensus
 est mille cubitis, & traduxit illum vsque ad talos, & rursus mē-
 sus est mille, & traduxit vsque ad genua; & rursus mensus est 22
 mille, & traduxit illum vsque ad renes, & mensus est mille tor-
 rentem; quem nō potuit transire, quoniam intumuerunt maxi-
 mo quidem opere aquæ torrentis. Torrens iste, qui exiuit de te-
 plo, id est, de pectore saluatoris nostri facia doctrina est, in quo
 insint quædam facilla, de moribus & de virtutibus, devitijs, &
 de peccatis: quædā profundiora, de creatione, de gubernatione
 & de prouidentia Dei, quædam adhuc profundiora, & altio-
 ra, de mysterijs Redemptionis, & de figuris eorum : quædam
 profundissima, altissima, impertransibilia, quale est hoc altissimum
 mysterium de quo tractare debemus. In hoc lacu pro-
 fundissimo multi periclitati sunt: in hoc perit Arius, in hoc
 Sebellius, Manichæus, Photinus, & innumerū hæretici perie-
 runt: quia incaute intrauerunt. In hoc pelago magnæ susci- 23
 tatē sunt tempestates in sancta ecclesia, adeo ut nauicula Petri
 valde periclitata fuerit. In eo ergo nobis sensim, & pedeten-
 tim intremus, non temerē nos projiciamus sicut illi: nam scru-
 Prover. 25 tator maiestatis opprimet. à gloria, sicut qui nimis attente re-
 spicit solem non illuminatur, sed cæcatur. Cum baculo etiā
 fidei intremus, qui præcedat nos, ne fidamus visui nostro,
 fides præcedat, ratio sequatur magna quippe stultitia est vel
 le mysteria fidei ratione comprehendere. O cæca superbia, vt
 vilis vermiculus, & formica de terra vasculo modico sui intel-
 lectus Oceanum diuinitatis velit concludere, & pugillo com-
 prehendere vniuersitatē authorem . Quæ in prospectu sunt
 vide-

- ²⁴ videmus cum labore: ait Sapiens, quæ in cælis sunt quis inuesti Sapien. 9.
gauit? A principio mundi grande fuit hominibus desiderium
esse primum illud principium & rerum omnium conditorem
quem vocamus Deum, qualis sit, cuius sit conditionis, & natu-
ræ, & merito. Quid enim optabilius homini, quam nosse artifi-
cem omnium, & conditorem? O pictor noster, o artifex mun-
di, omnia tua opera corporalia obiecisti nobis, & te ipsum ab-
ſcondisti! Vnde neque est, aut vñquam fuit gens adeo barbara
quæ non haberet, & colet et Deum aliquem, quoniam Deum
esse omnis gens agnoscit, quasi hanc veritatem ipsa natura mō
strante. Sed qualis sit iste Deus hoc latet, hoc arcānum secretissi-
mum est. O quantum in hoc inquirendo, & inuestigando illi
antiqui Philosophi, & sapientes desudarunt, sed fruſtra defece-
²⁵ runt scrutantes scrutinio. O bone Iesu, quantas, & quam irre Pſal. 63.
diculas infanias de Deo fenserunt, & docuerunt, & vt vnum de
multis dicam, quid puerilius, quam ponere tot Deos pro segeti
bus ſolum, ſicut ponebat populus ille Romanus, qui omnibus
imperabat? Scilicet Sciam, Segetam, Proſerpinam, Nodotum,
Volutinam, Patlenam, Hostilinam, Floram, Laeturtiam, Matu-
tam, Runcinam, Tutilinam. Quasi non potuerint vnum Deum
inuenire, cui ſemel legetes commendarent, partitis muneri-
bus vni ſata commendabant, & committebant, alij ſegetem
prodeantem, alij crescentia germina, alij nodos, alij folliculos,
alij ſpicam patentem, & quantem, alij florentem, alij laetefacen-
tem, alij matureſcentem, alij meſſem, alij frumentum, vt tu-
²⁶ tò feruarent; O misera dām iſſaniam tantæ cæcitat̄, & tene-
brarum! In hac profunda cæcitate, & tenebris per quinque
mille annos, & amplius fere totus mundus permanſit. Paucis
fimi autem ex illis Philosophis instinctu diuino, vt existimo,
magis quan studio, à longè aliquid de hoc ſacratiſſimo arcano
attigerunt: Sicut fuit ille Socrates, qui pro vno Deo interiit bi-
bita Cicta apud Athenas, & Aristoteles, qui vñ naturæ Deū
& principē aſteruit: & Plato ille vocatus diuinus, qui licet po-
ſuit plures Deos creatos, id est, angelos, vñ tamē poſuit verum
Deū omnīū conditorē. Miror hunc philoſophū, qui tantū atti-
git de hoc mysterio vt dicat B. August. in libris Platonicis le-
giſſe totū illud principiū ſacratiſſimi Ioannis Euangelistæ, ſci-
licet, In principio erat verbū, & verbū erat apud eum, & Deus Ioan. 1.

erat verbū, licet alijs verbis. Et quid mirum de isto philosopho, 27
 cum Hermes Trismegistus Platone multo antiquior librū scri-
 pserit de verbo perfecto? In quo dixit: Monas genuit Mona-
 dem, & in se reflexa produxit ardorem. Quid amplius de bea-
 tissima Trinitate diccret illuminatus doctor Augustinus? An
 putamus eos solo lumine naturali hæc attigisse, & non potius
 instinctu quodā diuino hæc sensisse? Sicut Sybille quæ multo
 aiaior adixerūt lumine quasi propheticō. Vnde beatus Augusti-
 nus de Virgilio sensit, non nisi instinctu Dei dixisse. Iam noua
 progenies cælo demittitur alto &c, licet nesciens, quid diceret,
 sicut Caiphas. In populo autē Hebrœo à Deo electo & illumina-
 to de hoc mysterio hoc solū innotuerat, quod dicitur in Deute-
 ronomio. Audi Israel, dñs Deus tuus vñus est. Neq; ex sapienti-
 bus, & legis peritis, & scribis quisquā erat, qui aliud sciret, aut 28
 pluritatē aliquam in diuinitatis natura suspicaretur, præter pau-
 ciſſimos Dei amicos: quibus propter amicitiā & familiaritatē
 Deus, vt maximū & præclarissimū donū, Trinitatis arcanū re-
 uelauerat neq; æ qualiter omnibus: prioribus enim illis patriar-
 chis generaliter & cōfusè hoc exposuerat: nā licet agnosceret
 Trinitatē in diuinis, non tamen personarū proprietates, origi-
 nes, & relationes, & nomina propria quæ posteri cognouerūt.

Ios. 11. 1.

Deuter. 6.

Psal. 118.

Psal. 32.

Psal. 2.

Matth. 7.

Matth. 16.

Vnde ipse Regius vates de se ipso ait. Super senes intellexi, qm̄i
 pr̄ omnibus clarius de hoc mysterio locutus est, proprijs nomi-
 nibus nominās diuinas personas, & dicēs. Verbo dñi cæli firma-
 ti sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorū. Et in alio psalmo.

Dñs dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quid ain- 29
 plius Euāgelista diceret? Crescente autē tempore creuit notitia

veritatis. Ingentes gratias tibi, ô bone Iesu tu nobis ô lux beatissima hoc publicasti, & notum fecisti Deū hominibus. Ecce iam rusticus manu tenēs aratrū, & pastor ouiu custos, & agricola segetes metens nouerunt hoc secretū, quod tunc solis amicis
 tuis pro dono maximo reuelasti. Vnde & ipse dñs gratias agēs

Patri pro tanto beneficio eleuatis oculis in cælum ait. Cōfiteor
 tibi pater dñe cæli & terræ quia abscondisti hæc à sapiētibus,
 & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Vnde cū beatus Petrus

interrogatus respōdisle: Tu es Christus filius Dei vivi, audiuit
 à dño. Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis nō reuelau-
 uit tibi, sed Pater meus qui est in cælis; ac si diceret. Nō tibi hoc

mate

- 30 mater synagog a, nō ſacerdotes, & Scribæ, ſed ſolus Pater meus de cælo reuelauit. Nō itaq; ratione, nō ſtudio, nō experientia, vel aliquo alio lumine naturali, ſed reuelatione Iesu Christi reparatoris noſtri hoc mūdo innotuit, & mūdus à tali magistro cognouit Deū ſuū, quis eſſet, qualis eſſet, & quomodo eſſet: adeò vt nihil reſtet niſi videre eū. O præclara notitia, o altissima ſapiētia! ſine alijs ſcietijs ſaluari poteſt homo, ſine hac non eſt illi ſalus, nā ſumma veritas dixit. Hæc eſt vita æterna, vt cognoscā Ioa.3.8.
- te Deū verū, & quē miſisti Iesum Christū. Vnde in ſymbolo dicitur. Hæc eſt fides catholica, quā niſi quifq; fideliter, ſimiliterq; crediderit, ſaluus eſſe nō poterit. Si autē quāras quare hoc mysteriū nō fuerit Hebræis antiquitus vniuersaliter reuelatū. Reſpōdeo, quod ſicut nō cōueniebat redēptionis humanae myſteriū clarè prædicari priuſquā illud perfectū eſſet, atq; ob id pri-
mū per Christū prædicari clarè cōueniebat, vt ei illud erat per-
fecturus: ita ante Christū Iesum Trinitatis myſteriū non conue-
niebat apertè prædicari. Tū ne Iudæi, qui ad ipsam Idolatriam erāt proni, hinc exiſtimarent tres eſſe Deos, tū quod huius myſterij explicatio merito debuit Christo Dño reſeruari. Nā cum Deū nemo vñquā viderat, vñigenitū filiū, qui eſt in ſinu patris profundissimū diuinitatis myſteriū reſeruare cōueniebat. His accedit, quod tunc quidē Trinitatis myſteriū aperiri debuit, cū ſingulae diuinæ personæ ſingulari quodam pro redēptione ho-
minum effectu erat innotescendæ: quod factum eſt in ſacrosan-
to Domini noſtri Iesu Christi aduentu, quādo Pater innotuit mittēdo filiū, filius innotuit redimendo genus humānū, Spir-
32 sanctus innotuit, totum mundū deſtruēta idolatria ad Christū trahendo. Itaque vetus testamentum aperte quidem docet, & inculcat Deū eſſe vñū, eundemque rerum eſſe omniū creatorē & gubernatorem, nouum verō testamentum præter hæc Deū etiam eſſe trinum aperte docet, hominumq; redēptorem ad æternam post hanc vitam fœlicitatem obtinendā. Ne tamen vi-
deri poſſet noua hæc doctrina, ſpiritus diuinus in veteri teſta-
mento inſinuauit redēptionis humanae myſterium, & arca-
num ſanctissimæ Trinitatis, quanquam obſcurius, ita vt illud in ſcripturis etiam Rabini quam plurimi Iudæorum intellexe-
rint, aut afflato diuino, aut prophetis illud viua voce tradenti-
bus hiſ qui eius myſterij erant capaces.

*s. Thom. 1.
par. q. 32.
art. 1.* Beatus vero Thomas loquens de hoc diuino mysterio ait, 33
quod non potest ratione naturali sufficienter probari, cum sit
articulus fidei mirabilis, & profundissimus, quāvis sint quidē
rationes, quæ efficaciter docent possibilitatem Trinitatis.

D I A B O L V S E T A S T U T I A E I V S.



2 Reg. 19.

Math. 16.

2 Reg. 21.

*Iob. 1. & 2.
cap.*

*Euseb. ho-
milia. 3. de
epiphania.
Hier. 17.
cap.
Simile.*

I A B O L V S Hebraicè pollet Satan, significat autem utrumq; aduersarium, & calumniatorem: ita dicebat sanctus David. Quid mihi, & vobis filij Sarulæ, cur efficimini mihi hodie in Satanam, id est, pro aduersarijs? Suadebant enim interficerem Semei, atque ita funestum reddere volebant ipsius Davidis redditum. Ita reuocanti à cruce Petro Christus Redemptor noster dicebat. Vade retro Satana aduersabatur enim Dominus, & à mandato Patris æterni reuocare contendebat. At quia veterator ille spiritus nusquam non aduersatur nobis, & pessima ubique suadet peculiariter coepit Satan vocari. Vnde in libro Regum dicitur. Surrexit autem Satan contra Israel, & incitauit David, vt numeraret Israel. Sed studia eius apud Sanctum Iob plenius describuntur: totus enim nobis aduersari, & nocere studet. Vnde Beatus Petrus eum rugienti Leonini ob ambulanti, & querenti, quem deuoret, similem facit.

Eusebius Emissenus super illa Prophetæ Hieremiæ verba, pro nequitia, vel multatum rerum comparatione perhibetur. Hæc autem quoconque casu, vel feræ alicuius incursum privatum fuerit ouis proprijs insidiatur alienis, & nisi habitatore de pulso partus inuidit extraneus, quos cum usque ad spem foetuum genitali lepore confouerit parentem cum præda efficit non natura. Interea verus pater vocanti, ac lamentanti similis sylvas quæstibus replet, tunc adulta iam soboles voce proprij genitoris audita curam queroli clamoris intelligit, atque ita ad originariam sedem lata peruolant nutrimenta generis sui conscientia, & adulteri nutritoris oblitus. Quid ad hæc dicis, ô homo pretiosum vas sapientiæ, imago diuinitatis,

- 3 uinitatis, & possessor generosæ rationis? quid de creatore tuo
subtrahis? Ecce enim bruta cognoscunt quid proprio debeatur
autori, & quæ non habent intellectum habere probatur affe-
ctu. Callidum persuasorem captiuam generatio derelinquit, rema-
net præda deceptus, & raptor orbatus. Igitur, & diabolus hu-
manum genus, quod non creauerat, occupauerat, quod non ge-
nuerat, mentito Patris nomine, possidebat: Sed ubi vocem per
Prophetas, vel per femet ipsum plus autor emisit, ubi perdicis
salutifera charitas inclinavit dicens. Venite ad me omnes, qui
laboratis, & onerati estis, ubi aduertendum, quod sub nomine
oneris pondus indicat seruitutis) ad paternos sinus confessim
audum cucurrit examen, tunc princeps mundi huius sub adue-
tu Domini Salvatoris in dimidio dierum suorum perdidit, quos
se in finem usq; seculi possessurum esse credebat & in gremiu
redemptionis captiuitatem perditio invita transfudit. Eia pec-
catores, qui in lethali peccato estis, animaduertite, diabolum
vos deceptos habere, & à vero patre vestro (qui Deus est) alien-
atos. Siquidem ergo unusquisque vestrum voces eius per ora
prædicatorum, ac per diuinæ inspirationes audit, ne, obsecro,
permittatis aues rationis expertes, vobis antecellere. Relinqui-
te crudelem tyrannum, qui nihil præter infernum vobis dare
potest, & toto corde ad Deum vestrum verum parentem reuer-
timini, qui vos æterna gloria condecorabit; vos autem iusti caute-
viuite nec à pessimo aduersario vos vinciri sinatis: magnæ enim
ac fallaces sunt eius astutiae ad vos penitus euertendum, sicut
B. Chrysostomus multis in locis docet his verbis. Enim vero &
diabolus tunc infestat vehementius: & sicut piratae navigantes
in mari non tunc insidiantur, cù è portu vident egredientes.
Nam quid prodesset inuadere nauim vacuam? Sed tunc omnes
artes mouent, cum onus redirent; ita & malignus ille dæmon
cum nos viderit multa conuexisse, nempe ieunium, preces,
eleemosynas, continentiam aliasque virtutes omnes, esse eq; nauim
nostram gemmis pietatis plenâ, tūc vndequaque se se obij-
cit, vt thesaurum rapiat, & in ipso portus ingressu vincat, &
spoliet. Verum est tamen, quod diabolus adeò superbus est, &
ignauus, vt si sentiat in nobis virile peccatum, & fortiter ei iterum
atq; iterū resistere, confusus, & nimio affectus rubore discedit.
Vnde idem B. Chrysostomus in quadam concione ait. Quemad-

B. Chrysos.
hom. 3. de
ozia. & ho-
mi 3 i. in
Gene.
Simile.

B. Chrysos.
cōcione. 3.
de Lazaro.
Simile.

modū canis assīstētē mēsæ , si viderit hominē vescētē sub inde 6
 aliquid eorū, quæ in mensa sunt ipsi projicētē manet assidue
 quod si semel atq; iterū sic assīstit, nihil adeptus, protinus disce-
 dit, veluti qui iam frōstra, & in cassum assīstat. Item & diabolus
Lactan. Fir.
lib. 7. c. 4.
Iob. l.c.
Satelle.
e. Pet. 5. c.
Psal. 11.

iugiter nobis hinniat, sic vt blasphemum verbum ipsi seu cani
 projiciamus: hoc accepto rursus aggreditur, quod si persevera-
 ueris gratias agere, iugulaueris illū in fame, celeriterq; eum abi-
 ges, & aufugare eum facies. Lactantius Firmianus inquit. Sicut
 Deus hominem ad vitam non nisi per virtutem ac laborem vo-
 cat: ita diabolus ad mortem per delicias, ac voluptates: & sicut
 ad verum bonum per fallacia mala, hoc est, per labores, & diffi-
 cultates: sic ad verum malum per fallacia bona, hoc est, per de-
 litias peruenitur . In libro Iob dicitur . Cum venissent filij
 Dei, vt assisterent coram Domino, assīstīt inter eos etiam Sa-
 tan . Quod magnus Gregorius sic exponi . Venit Satan,
 vt videretur , non vt videret: ipse in conspectu Domini, non
 autem Dominus in conspectu eius adfuit . Quemadmodum
 cæcus, qui solis radijs perfunditur, cum tamen solem ipse non
 videat, quo illustratur. Cui dixit Dominus. Vnde venis? Qui re-
 spondens ait. Circuiuit terrā, & per ambulauit eam. Nullis verbis
 potuit rectius exprimi vel Satanæ calliditas, & astutia, vel nocē
 di studium. Non enim arroganter à dæmonē hæc dicta sunt (vt
 Origenes existimauit) sed vt propria studia atq; consilia pro-
 ferret in lucē. Sic enim & B. Petrus Apostolus de eiusdē dæmo-
 nis ingenio, atq; calliditate loquens ait. Aduersarius vester dia-
 bolus tanquā leo rugiens circuit quærēns, quem deuoret. Rectè
 calliditas ipsa, & astutia per circuitus explicatur: nam & Lat-
 inè dicimus circumuenire quempiam pro decipere . Trahit
 elegans hæc similitudo à venatoribus, qui feras laqueis, retibus,
 & canibus circumuenire solent, vt eas inuoluant . Interpres
 Chaldaicu strāstulit. Scrutatur sum in terra , & ambulauit per
 eā. Benè proinde B. Petrus de Satanā , & de illius studio inquit:
 Circuit quærēns, quem deuoret. Ad eandem rem pertinet (vt
 quidam iudicant) quod inquit egregius Psaltes. In circuitu im-
 pij ambulant. Circuiuit terram, inquit, & perambulauit eam . Si
 appellatione terræ improbos homines intelligere velis, rectè
 dicitur: circuiuit terram , &c. Nam tametsi Satan calliditas,
 & astutiae studio teneatur, tum circa bonos, tum etiam cir-
 ca

ca malos: effectus tamen perniciosæ illius calliditatis in hominibus tantum improbis licet perspicere: est enim diuinum hoc animal, quod hominem appellamus gemina compactum natura, calesti videlicet, atque terrestri. Quo sit ut hæc maxima hominis perditio sit, quod rebus spiritualibus contemptis, & iliarum repudiato studio quarum causa à Deo fuit conditus, terrenis semper rebus sit occupatus, & implicatus. Illi ergo iure terra appellatur, quos Satan & circuit, & perambulat, in eis enim propriè astutæ, & calliditatis effectus complet: vt enim circu-
 10 tiones illæ astutiam dæmonis produnt, ita perambulatio complementum processus significat: quemadmodum contra viris iustis dicitur, quod Deus in eis perambulet. Inhabitabo in illis, & inambulabo. Eas animas, quæ æternis iam cruciantur ignibus perambulabat Satanas, non tamen circuit. Sunt enim per omnia illius voluntati obnoxiae. Quo sit, vt ad circunueniendas infelices illas mentes, nunquam se aliqua armet caliditate. Homines autem, qui in terris versantur, & circuit, & circumueniunt nam eos decipere semper nititur & perambulat etiam, quia in omne genus flagitiij frequenter eos præcipitat.

In illis verbis, quæ diabolus ad Dominum de sancto Job loquutus est, scilicet. Tange os eius, & carnem eius & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi, satis suam declarat sauitiam, atrocitatem, improbitatē, & malitiam. Ad sauitiam pertinet, quod cum sanctum virum puniri de poscit, non eo fuit supplicio contentus, nec eo genere castigationis peccatum implere potuit, quæ cutem feriret, aut carnem, sed quæ usque ad ima ossa descenderet, & in abditissimas partes corporis penetraret. Tange, inquit, os eius & carnem, vt vindictæ tuæ seueritatem sentiant, non tantum corporis partes moliores, sed & quæ sunt inertissimæ, & quas doloris sensus attingere non potest. Hæc fortasse dicebantur à Satana, non tantum eo consilio, vt corpus viri iustis, carnem, & ossa horrendo vlcere vulneraret, sed vt libi copiam faceret magis ille Deus desæviendi in eam partem, quæ princeps est totius hominis, animæ videlicet. Nā in hunc finē tota eius decurrit oratio. Suā vero nequitiā, improbitatē, & impudentiam ostendit, cum inquit. Et tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi. Quæ verba,

quanuis paucissima, satis tamen declarant illius improbitatem ¹²
 & nequitiam. Nemo mirari debeat, si dæmon, cum sit & in-
 genio acri, & contracta longo rerum vnu sapientia, multis in re-
 bus decipiatur, sicut deceptus est circa sanctum Iob. Nam cre-
 dere non potuit vnius hominis vires tantum ærumnarum pon-
 dus, & quasi vno impetu omnium malorum genus in sanctum
 vitum refusum & quo animo sublinere posse sua namque ma-
 chinamenta cum humanis viribus conferebat, atq; cum ea par-
 te iustitiae, quam sanctus Iob proprijs declarauerat operibus.
 Quæ omnia tametsi ad ferendam tantam persequitionem pro-
 cellam non sufficiunt, repente tamen diuino beneficio vbe-
 rior gratia, & ampliores vires sancto viro ministratae plena im-
 pietatis consilia fecellere.

DILIGENTIA

in operatione virtutum.

Simile.



T feruidi, & cum magna diligentia in bonis
 actibus occupemur, nos clementissimus Deus
 multoties flagellis cædit. Sed proh dolor quā
 desides adhuc sumus! Quis non miretur, quod
 si mulio sex, aut septem mulos agens, & di-
 rigens, vnum tantum percusserit aut incitarit,
 cæteri etiam corrigantur, & erudiatur, currereque incipient:
 Nos verò adeò negligentes, & remissi sumus, vt necessario vr-
 gere nos mala debeant, & non satis sit ex aliorum malis exē-
 plum sumere? Imo nec castigati mouemur, sicut mouebantur
 illi, de quibus regius propheta inquit. Multiplicatae sunt infir-
 mitates eorum, postea accelerauerunt. ¹⁴

Psal. 15.
Ezech. 1.c.Ad Ephe. 1.
cap.

Animalia illa sancta, quæ Propheta Ezechiel vidit, habebat
 pedes rectos, & penatos, vt ostenderetur eorum præparatio, & agi-
 litas ad obsequendum diuinis imperijs. Sic nimis verus Dei ser-
 uus nō defes, aut negligēs, sed semper expeditus ad bona opera
 inueniri debet. Vnde ad Ephesios scribens. B. Paulus ait. Fru-
 ctus autem lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate, nō
 enim sufficit bonitate cōsciētiæ sancta opera facere, sed oportet
 quod fiant in veritate (idest, muy de veras, y no de burlas que
 es

15 Es floxamente) tunc autem magno feroore fiunt, cum dominus in ipsis gultum præbet, sicut sanctus David illum habebat: nam pro eo, quod nos legimus: bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, secundum verbum tuum, Beatus Augustinus legit. Suavitatem fecisti cum seruo tuo, hoc est, fecisti, ut me delectaret bonum, quod magnum donum Dei est. Quanta vero diligentia, & feroore ipse regius Propheta tali suavitate repletus mandata Dei opere adimplebat, ipsem faretur eodem psalmo, dicens. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Hic nobis aduentum est, aliquos reptare in via Dei, alios ambulare, alios currere. Primi sunt incipientes: secundi proficiens tertij sunt iam perfecti, & quoniam initium sapientiae est timor Domini, incipientes sunt, qui timore trahuntur potius quam vadant. Nam & si qui ex timore operantur, voluntarie operantur, tamen non ita placide, sicut qui ex amore, sed quasi repentes timore percussi vadunt.

Psal. 118.

Nam in nostro vulgari quoties volumus explicare, quod tepide, & quasi inuitus aliquis operatur, quod iussimus, dicimus (alla lo haze medio arrastrando.) Sed proficiens ambulant, quia iam incipiunt ex amore operari, nec inuiti trahuntur, sed voluntarie sacrificant. Currunt vero iam perfecti, qui ex nimio amore hilares facti promptissime, & delectabiliter operantur, ideo nos admonet Beatus Paulus dicens. Sic currite, 1. ad Cor. 9. c. vt comprehendatis, id est, perseveranter usque ad brauij comprehensionem currite. Sic currebat David, sed addidit. Cum dilatasti cor meum. Ex hac enim dilatatione cordis ortum habuit

velocitas cursus: amor siquidem generat laetitiam, ex qua oritur cordis dilatatio. Vnde Auicena inquit, quod per laetitiam nutritur cor, quia dilatatur, & per illam dilatationem attrahit ad se sanguinem, quo nutritur. Sicut è contrario per tristitia male habet cor quia comprimitur in se, & per illam compressionem exprimitur sanguis, sicut exprimuntur lachrymæ, ut cum comprimis spengiam, exprimitur liquor, qui ibi continebatur: sic ergo per laetitiam, quæ oritur ex amore, nutritur anima trahens ad se dona diuina, quæ sunt eius nutrimenta. Igitur charitas hanc cordis dilatationem facit, secundum illud Pauli ad Romanos. Charitas Ad Roma. Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui cap. 5. datus est nobis. Quod autem diffunditur, dilatatur.

Aut. lib. 3.
Canonū his
uezphorif.
morum.

Diligentia in operatione virtutum.

¶ Petri. 5.

BEATVS Petrus in epistola ait. Seniores ergo obsecro,
 & ego vos consenior, tanquam testis Christi passionum,
 & eiusdem, quæ in futuro reuelanda est, gloriæ consors.
 Hæc verba non vulgarem emphasis habent: perinde enim
 est, ac si diceret. Rogo vos fratres, ut magno studio salutis ve-
 stræ curam geratis, rogo inquam velut testis laborum, & affli-
 tionum Christi, hoc est, summi, & incomparabilis pretij, quo
 à Diaboli potestate redempti estis, & tanquam is, qui probe te-
 net, quanta sit illa fælicitas, quæ tali pretio empta fuit. Hæc
 enim duo maximè homines ad virtutis studium incitare de-
 bent, nempe mors Christi, & promissio æternæ fælicitatis,
 vtriusque autem rei oculatus testis Petrus. Apostolus fuerat,
 quando & Christum patientem, & transfiguratum vidit. Ut
 autem quod Beatus Petrus obsecrat, faciliter adimpleamus, si
 quidem cum senioribus loquitur, oportet nos in operatio-
 ne virtutum seniores facere, quo habitus earum generantur,
 vbi vero generati fuerint, si ex habitu operamur, per me-
 dum naturæ operabimur, quæ nunquam à suis operationi-
 bus conquiescit: semper enim ignis comburit, & illuminat:
 & aqua semper infrigidat, & Sol lucet, cælum mouetur:
 quia habitus est sicut parens operationes, vt soboles: cum er-
 go generans sit præsens, quid mirum si soboles frequenter ap-
 pareat? Virtutis ergo atque adeo cuiusque habitus diuturna
 consuetudine acquisiti est prompte, & delectabiliter, &
 ex consequenti diligenter operari. Vnde de viro iusto di-
 citur. Gaudium est iusto facere iustitiam. Sic Dauid inquit.
 In via mandatorum tuorum delectatus sum, sicut in omni-
 bus diuitijs. Qui vero teluctante adhuc carne virtutis ope-
 ra exequitur, is quidem non virtutem sed continentiam asse-
 cutus esse dicitur, quæ infra veræ virtutis gradum posita est,
 cuius est prompte, & delectabiliter (vt diximus) operari. Hac
 ergo mensura se quisque metiatur, & intelliget tantum ei à
 vera virtute quantum ab hac promptitudine, & voluptate
 operandi deesse. Ex qua consideratione colligi potest, quam
 rara sit in terris virtus, quamque pauci sunt, qui ad hanc ve-
 gæ virtutis laudem peruenierint.

¶rou. 21.

Dili-

22 Diligentia in operatione virtutum.

DEverò sapiēte dicitur in Ecclesiastico. Cor suū tradet ad vigilandum diluculo ad dominiū, qui fecit illum & in cōspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. Huic, qui diligenter an telucratur, & de mane surgit, vt cor suum Deo tradat, ac maximo cum feroore coram diuino eius cōspectu oret, promittitur tantum beneficium, quale est illud, quod paulo inferius referatur, videlicet. Et ipse diriget consilium eius, & disciplinam. De 3. Reg. 10. 2 Regina Saba commemorat sacra scriptura venisse ē regno suo in Hierusalem, vt sapientiam Salomonis audiret: quoniam autē maxima cum diligentia, & animi affectione hoc iter aggressa est, idcirco meruit, vt à sapientissimo Rege de omnibus necessarijs erudiretur. Sic illi, qui cum spiritus feroore, & non ignauiter ad Deum accederit, illuminabuntur, & diuino spiritu imbūetur. Dicunt naturales Philosophi leones esse ad prædam capitādam diligentissimos, & in visu perspicacissimos, ita vt etiam dormientes oculos apertos habeant, & ideo antiqui eos ad ianuas templorum depingebant, significantes illos, qui ad sacra tempora conueniunt, debere maxima cum diligentia cōuenire, & in eis magna cura, & vigilantia esse, & ita ingentia à Deo beneficia consequētur. B. Petrus in sua Canonica inquit. Deus omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. In quibus verbis sanctus Apostolus nos docet, quod parum illud, quod homo ex parte sua in Dei seruitio operatur & parum, quod pro eius amore patitur, si id faciat, sicut facere debet, Deus optimus maximus illud perficiet, & pro sua diuina clementia, vt decet, fortificabit. Quid sibi vult, quod in sacrificio pro gratiarum actione (de quo in Leuitico agitur) carnes hostiæ quæ immolabantur, eodem die māducabantur, nec quidquā ex eis relinquebatur in alterū diem? Mira sanè canticum, & prohibitiō. Quid igitur hoc? Hac sanè lege monemur, nihil esse in officio pietatis procastinandum, n̄ hilq; in alterū diē reliquendū, sed protinus vota, ac debita nostra Deo cū maximo feroore, & diligentia reddenda. Clemens Alexandrinus agens de exercitatione, & diligentia in operatiōe inquit. Putej, qui exhaui-

Eccl. 32.

3. Reg. 10. 2

Simile.

1. Pet. c. 5.

Leuit. 7. 5.

 Clemens
Alex. l. 7.
Stromatū,
Simile.

xiun-

528 Diligentia in operatione virtutum.

riuntur, emittunt aquam magis perspicuam, corruptiuntur autem hi quorum nullus est particeps. Ferrum quoque vultus seruat parvus, vultus autem defectus ei generat rubiginem. Sic exercitatio salubrē habitū ingenerat, & spiritibus, & corporibus. Ideoque Cato Maginus. Cato ingenium hominis dicebat ferro esse simile, quod ex vultu splendescit, at in otio rubigine obducitur, & exeditur.

Plutar. de liberis educandis. Plutarchus inquit. Quā expeditissima, quamq; efficax sed dulitas pariter, ac labor existat compluribus in rebus facile, si aduerteris, disces. Aquarum guttae lapides cauant, ferrum, & eis manuum tactibus obteruntur. Carpenterum rotū summis in fixae viribus, haud ullo pacto pristinam reparare rectitudinem possunt. Est ne quispiam infuscundus, & supra modum asperior ager? At cultus statim generosus edidit fructus. Quæ nam arbores sunt, quæ datæ neglectui non simul & tortæ pululent & steriles præstent? Cum eadem rectum assecutæ patrocinium fructuosæ sint, & magnopere fertiles. Quæ corporis fortitudo non obtunditur, & propter incuriam, mollitiem, ac malam habitudinem non perit? Quæ autem imbecilla adeò natura, quæ per exercitationes, atque certamina ad maximas non augatur vires? Qui vero equi à primis bene domiti annis, suis non obsequuntur sessoribus: qui autem in domiti præstiterunt nonne ceruice duri, & animo feroce euaserunt?

Diligentia in operatione virtutum cum diuino fauore fit.

Cant. 1.

Trahe me post te: curremus in odorem vaguentorum tuorum, inquit sponsa loquens in Cantico cum sponso. His sponsæ verbis facile impietas quorundam hetereticorum refutatur, qui non verentur assere, hominem, quemadmodum cæteras res, finem sibi destinatum assequi posse, nullo externo administriculo. Videmus (inquiunt) ignem statim ut productus est, nulla re de foris patrocinante in sublime ferrum terræ glebam deorsum ruere, plantas, & vilia oluscula per se suscipere incrementa: formicas videmus messis tempore alimenta congregare: apes suis temporibus fabricare domicilia: araneas telas hirudines nidos conficere, sola natura duce: atque idem est de singulis rebus iudicium. Si igitur vilissima quæque proprios fines

Diligentia in operatione virtutum. 529

27 nes nullo externo adminiculo assequi possunt, quomodo fieri potest, vt diuinum animal rationis, & mentis compos propriū finem attingere non possit, nisi sponsi numine trastum & impulsum? Sed horum technas dissoluit sponsa, cum propriam imbecillitatē professa, clara, & aperta voce orat sponsum. Trahe me post te. Itaq; si rerum sensibilium bipartitam constituamus perfectionem facile horum argumenta diluemus. Est enim altera perfectio, quam vnaquæq; res suæ naturæ assequi potest: altera vero, quam externo adminiculo adipiscitur. Exemplis fiet tota res apertior. Appetunt brutæ animantes bos, asinus, equus pabula & stramina, propriumq; corpus saginare seruareq; incolume: atq; is finis illis est à natura præstitutus sed non
28 in eum finem dyntaxat prouida natura hæc animantia produxit. Nam quemadmodum humani corporis membra, ita etiam vniuersi partes produxit, vt aliae illiarum causæ existat: quo fit, vt supremus, atq; præcipuus finis eorum animantium, de quibus diximus, sit humanis vrbibus inferire. Asinum habemus ad ferendas sarcinas, ad equitandum equum, ad aratrum, terramq; procindendam bouem. Duplicem ergo, & equi, & bouis, & asini finem liceat intueri: quorum alter ad illorum tantum commoda expectat, vt sana seruentur, & integra. Alter vt diuiniori animanti homini scilicet, seruire possint, quo cōdita sunt à Deo. Priorem ergo illam perfectionem sive finem possunt assequi citra alterius præsidium: nam instinctu quodam naturæ, & conuenientia petunt, & aduersa refugiunt, id quod in agrestibus animantibus minimèque cicuratis licet aduerttere. Postiorem vero illum finem, & supremam horum animantium perfectionem, vt diuinioris animantis obsequijs pareant, per se consequi non possunt, nisi extrinsecus adminicula quædam, & ad iumenta adhibeamus. Nam ob eam rem asino adhibetur stimulis, & quo trahatur capistrum: citra calcaria vero, & frænum ad equitandum non erit idoneus equus, neq; aptus ad arandum sine iugo, & aratro bos. Pari ergo ratione nobilissimum animal priori rem illam perfectionem vt se ipsum seruet incolume, vt contraria aliqua fugiat, conuenientia aliqua prosequatur, poterit suæ natura adipisci, quemadmodum reliquæ animantes. Postiorem vero finem, vt ad nobilissimum vitæ genus impollatur, iungaturq; Deo citra fauorem numinis, & sponsi non posse

simile.

est: id quod Salomon sponsæ nomine aperte profitetur, dicens: Trahe me post te. Sequitur statim, curremus. Quo vno verbo magnum nobis ad disperandum & latè patente campum aperuit. Non enim dixit. Trahe me post te, & veniemus: sed trahe me post te, curremus: hoc est. Si traxeris, non veniemus tantum, sed & curremus. Triplex igitur erit virtus, aut facultas, qua ad Deum properamus, & contendimus, altera naturalis est, quæ tamen non sufficit, ut in sponsi ruamus amplexus. Est altera diuina virtus, & facultas, qua impellente, & instigante, ad sponsum imus, sed lento gradu, & remisso, id quod propriū est earum animarū, quas Salomon adolescētulas vocat. Quibus satis esse videtur, si Dei mandata expleant, quan-
tis tepidè, & oscitanter quodammodo. Qui eiusmodi sunt ve-
niunt quidem ad sponsum, nondum tamen currunt, nondum enim accesserunt ad vigorem spiritus, neq; internū animi feruorem sunt assequuti. Tale est, vt in plurimū, Christianorū vul-
gus, & vtinam vel ista mediocritate consisteret, vt vel lento gra-
du ad sponsum irent. Sponsa autem, quoniā sanctas animas re-
fert (qualis erat anima Beati Pauli, & Beati Francisci) non tantū
eupit venire ad sponsum, sed omnē potius videtur nauare ope-
ram, vt currat: hoc est, vt concito gradu, properanter, & celeri-
cursu ad sponsum perueniat. Ob eamque causam nec naturali
virtute contenta, neque secunda illa, quæ in mediocritate con-
sistit præstantiore in quandam petit virtutem, qua possit festi-
nare, & currere. Illud enim proprium esse videtur eius animæ,
quæ sponsa appellatur, vt quanvis celerrimo gradu ad spon-
sum properet, semper tamen sibi videtur neque pedem pro-
mouere, iuxta illud euangelicum. Cum hæc omnia feceritis, di-
cite. Serui sumus inutiles. Itaque & semper currunt, & prope-
rant, & perpetuò operibus pietatis incumbunt, & crebras fun-
dunt apud sponsum orationes, & instant prædicationi verbi
Dei, & aliorum commodis semper prospiciunt: & tamen cum
hæc omnia pietatis officia, sedulò, ac properanter expleant, pa-
rum de se sentiunt, & humiliter demissiori sunt animo, perpe-
tuoque orant eam virtutem, & facultatem sibi diuinus spon-
sus impendat, quæ ad currendum necessaria esse videtur. Eam
autem virtutem ab sponso duntaxat proficisci aperte satis te-
status est Regius vates dicens. Viam mandatorum tuorum cu-
curri,

- 33 curri, cum dilatasti cor meum. Dilatio illa animi, siue amplitudo virtus est, & facultas, quæ numinis benevolentia, & sponsi liberalitate nobis cōtingit: quæ virtus necessaria ad currendū est. Cum dilatasti, inquit, cor meum, idest, cum istam animi amplitudinem mihi contulisti, tunc coepi nō tantum venire, quod multorum est: non lento gradu iter arripui, sed cucurri etiā viā mandatorum tuorū: idest, incredibili quadam celeritate feruore, studio, & diligentia, tua sum iussa exequutus. Propria est enim amantium hominum velocitas ista, de qua sponsa inquit, curremus. Nam ob eam causam antiquiores Philosophi amorem alatum finxerē, nō solum quod nullibi consistat, sed quod in actionibus amatoris mira sit præditus agilitate. Itaq; volat, non solum currit quisquis vere amat: iuxta vaticinium Esaiae
- 34 Prophetæ. Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, as- Esa. 40:
sument pennis, vt aquilæ, volabunt, & non deficient. Potuiss-
et sponsa de se, suisq; similibus dicere, volabimus. Et tamen ne
videatur iactanter loqui, tantum dixit: trahe me post te: curre-
mus. Cursus hic sanctorum, interim quod in mortali vita agunt,
nullum accipit finem, quo usq; ad sponsum perueniat, & in il-
lius amplexus, & oscula ruant: quando scilicet, astricti iam cha-
ritatis vinculis nullus erit mobilitatis locus. Verbum autem, cur-
remus, potest coniungi cum præcedentibus, vt sit sensus curre-
mus post te. Potest & particula illa, post te, referri ad tractum
illum, de quo modo diximus: eritque sensus. Trahe me post te.
Priorem constructionem Latini codices videntur habere: poste-
riorem vero Græci. Hebreæ autem litera, utramq; ex æ quo ad-
mittit. Sensus utrobiq; constat, siue ita distinguas, trahe me: post
te curremus: siue ita potius, trahe me post te: curremus. Si ita le-
gimus post te curremus, potest ad humilitatem sponsæ referri,
quæ non audet ad sponsi charissimi & qualitatem aspirare. Quā
uis enim properanter sponsa post sponsum festinet, imo si pen-
nas, vt aquilæ sumat, imo si trahatur, & rapiatur virtute sponsi
inenarrabili, nunquam tamen, aut sponsum ante vertet, aut
penitus assequetur: itavt propinquior fieri non possit. Hoc est,
enim quod Regius vates dixit. Latum mandatum tuum nimis.
Quanvis enim multum itineris confecerit sponsa in sponsi
mandatis, & iussis, semper tamen aliiquid erit quod possit
præstare. Est & illud obseruandum curiosius, quod sponsa

postquam dixit singulari numero, trah me post te, subito com 36
 mutato numero, dicit; curremus. Neq; enim patitur Christiani
 hominis charitas, & dilectio, vt quanvis se totum erga sponsum
 verset, reliquas animas, quas nomine adolescentularum comple
 xus est Salomon, vel ab Iponso deficere, vel ad illum non perue
 nire. Christus Redemptor noster totam legem, atq; Prophetas
 duobus est complexus preceptis, quorum alterum pertinet ad
 dilectionem Dei: alterum vero ad dilectionem proximi: quasi
 dicas. Alterum pertinet ad amorem sponsi, alterum vero ad amo
 rem adolescentularum. Sponsus autem ira diligendus est, vt ta
 men amorem proximorum non praetermittamus. Voluit pro
 inde sponsa virique precepto facere satis: nam ab amore spon
 si nascitur vehementior illa cupiditas, cum inquit: trah me post
 te: ex amore vero proximi nascitur solicitude illa ingens erga 37
 iuenculas, cū inquit: curremus. Hoc enim habet diuinus amor,
 quod nihil videtur habere proprium, nihil peculiare, sed omnia
 potius in communis utilitates profert in publicum. Humanus
 autem amor, & vulgaris, siue circa pecunias, siue circa dignita
 tes, & honores, siue circa corporam venustatem versetur, suis
 semper lucris studet, de communi utilitate nulla cura, nulla so
 licitudo. Ob eamq; rem quoniam sponsa amore divino ageba
 tur & non humano postquam de se ipsa dixerat, trah me
 poste, quod ad propriam pertinebat utilitatem: ad communia
 charitatis officia transit, dicens, curremus. Nam in Ecclesia Chri
 sti Iesu, nullus qui sposa Christi debeat haberi singulariter cur
 rit, sed omnes potius ad Christum festinant, mutuo se adiuuan
 tes, excitantes, & verbis, & exempliuxtra sententiam Aposto

Ad Gal. 6. 38
 li; alter alterius portant onera: & qui fortiores, & vegetiores
 sunt spiritu aliorum imbecillitates quo animo ac prompto fe
 rentur, vt omnes simul portent, & currant, ne quis piam ab inco
 pro deficit, everso, cernuos imitantur.

Ad Rom. 15.
 B. Chry. ho
 mil. 14. in
 Gene.
 Simile.

Diligentia satis doctoribus com mendatur.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia ait. Ne spectet
 quis ad labore virtutum, sed cælestia lucra cogitantes pro
 pte labores obeamus. Nam si hi, qui in terrenis versantur
 negotijs, & in colligendas opes iusfaniunt, omnia promptè sus
 cipiunt

Diligentia in operatione virtutum. 533

39 cipiunt facienda: & videntes ante oculos pericula maris, pirata rū insidias, & naufragia non franguntur, neq; segnes fiunt, quā uis (quod plus est) de fine nihil certi habeant: qualem nos habiti- turi sumus defensionem, si non omni studio, & alacritate accin- gamur ad virtutum studia, & agones propter æterna illa bona? Idem etiam sanctus Doctor in Prologo in Ioannem ait. Merca- tor ditescere cupit, non tamen eius animus soli acquiescit cupi- ditati, sed nauem parat, nautas cogit, hortatur gubernatorem, & alia, quæ nauigationi opus sunt diligenter disponit, aurum pre- terea mutuatur, maria transit, & in numeris periculis, quibus se mari credentes iactare confuerunt, se exponens peregrinas appellit terras. Itidem & nos oportet voluntatem rei applicare.

40 Nauigamus namq; & nos nauigationem, non ab alia in aliam terram, sed à terra in cælum. Quare tota mente intendamus ad eam gubernationem, quæ nos supernè erigat, & nautas rationi obsequentes, & nauem nobis firmam comparemus, ne tentatio nū procellis, aut ullis sacerularibus demergatur affectibus, neq; si perbię spiritu efferatur, sed leuis, & expedita ad superna euadat.

Idem sanctissimus præsul in quadam homilia ait. Caveamus ne vt solum deliciatū habeamus momentum (hoc enim est præ- sens vita) infinitorum attrahamus sæculorum tormenta: sed mo- mento laboremus vt perenniter coronemur. Nonne videtis, quod & in sæcularibus hominum plures ita faciunt, & prolon- ga quiete breuem capiunt laborem: quamquam illis contrariū evenit. Hic enim laborū quidem & lucri pars est portio: frequen-

41 ter aut in contrarium labor est infinitus, fructus autem exiguum vel plerumq; nec exiguum quidem, in Regno autē econtra modicus quidem labor multa vero voluptas, & immensa. Conside- ra namq; qualiter agricola per totum laborat annum, & in ipso sine frequenter à spe decidit, & multorum fructu laborum. Na- uis gubernator rursum, & miles, ad ètatem usq; nouissimā in præ- lijs, & laboribus: & frequenter vterq; remanet, ille quidē diuitia rum oneribus amissis, hic autem amissa victoria cum ipsa vita.

Diligentia in operatione virtutum.

Quod autem nimis grata Deo sit diligentia, & solicitude in operatione virtutum, & bonorum operum, velex hoc patet, quod illam multoties Deus hominibus in

534 Diligentia in operatione &c.

Michæl. 6. sacris literis cōmendauit. Et ita vbi nos legimus apud Michæl: in 42 dicabo tibi o homo, quid sit bonū, & quid Dñs requirat à te: vti quē facere iudiciū, & diligere misericordiā, & solicitu ambula-
re cū Deo tuo. Hebræa verba aliū sensum indicant, scilicet, Pro-
phetā adhuc nomine Dei populum illū arguere, atq; reprehēde-
re, & in iudicio cū illo sistere. Verbū enim, higid, præteritū tēpo-
ris est, & sic vertendū: annūtiatum est, tibi homo, quid bonū, &
quid à te requirat Dñs &c. & hūc sensum septuaginta interpre-
tes reddiderunt: Quē Tertullianus aduersus Marcionem, & Pag-
ninus atq; Vatablus amplectuntur. Quod perinde est, ac si dicat.
Nullam, o homo, quisquis es, habes excusationē, nihil est, quod
causeris ignorantiam, aut quasi haētenuis non sit indicatum, in-
quiras modo quid Deo placeat, vt illud facias: iam sa pius in le-
ge indicavit, pluries per prophetas, & concionatores est annun-
tiatum. Quoties enim mandatū est, vt Deū diligamus, & timea-
mus hoc ex toto corde intelligitur. Huius aut̄ amoris, & timoris
fidelissimus comes est diligentia & solicitude. Quam velox ad
elargienda beneficia sit Deus, sub illā parabola de homine qui
fecit cœnā magnā, significatur in eo, quod pater familias videns
conviviarum inurbanitatem dixit seruo suo. Exi cito in plateas,
& vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cecos, & claudos intro-
duc huc. Cito, inquit, ob maximū desideriū, quod ei inest, vt di-
uitiarū suarum thesauris perfruamur. Quod etiam in filij Prodi-
gi receptione ostendit, qui seruis iussit. Cito proferte stolā pri-
mā &c. Nec non cū propria vita, & sanguine mundū redemptu-
rus erat, perfido discipulo mortem sibi machinanti dixit. Quod
facturus es fac citius. Et sic fecit, & ordinauit, vt in breuiori spa-
cio quam viginti quatuor horarum, suo sanguine mundus dita-
tus esset, nulla eiusdem cruoris gutta remanente. Igitur huic li-
beralissimo domino summa diligentia seruire debemus. 44

Luc. 14. convivio de
be vesp. in
Iustitia qd
Luc. 15.

etiam in plateas,
& vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cecos, & claudos intro-
duc huc. Cito, inquit, ob maximū desideriū, quod ei inest, vt di-
uitiarū suarum thesauris perfruamur. Quod etiam in filij Prodi-
gi receptione ostendit, qui seruis iussit. Cito proferte stolā pri-
mā &c. Nec non cū propria vita, & sanguine mundū redemptu-
rus erat, perfido discipulo mortem sibi machinanti dixit. Quod
facturus es fac citius. Et sic fecit, & ordinauit, vt in breuiori spa-
cio quam viginti quatuor horarum, suo sanguine mundus dita-
tus esset, nulla eiusdem cruoris gutta remanente. Igitur huic li-
beralissimo domino summa diligentia seruire debemus.

Diligentia in operatione virtutum ad cu-

mulum perfectionis adducit.

Intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectio-
nem feramur: inquit B. Paulus ad Hebreos scribens. Quod
perinde est, ac si diceret. Ne cōtentī simus o fratres seruare tā-
tummodo id, quod initio cōuercionis nostrę maiores nostri in
catechismo nos docuerunt, sed studeamus quotidie de bono in
melius

- 45 melius procedere crescentes in divino amore, & in patientia laborū, atq; mansuetudine, & erga proximos charitate. Ad perfectionē feramur: ne sistamus, quousq; perfectissimus, sicut fuerūt sancti. Intermittere sermonē inchoationis Christi (es dixerat de tratar la doctrina del catecismo de Iesu Christo, q se suele poner a los principiantes.) His verbis sanctus Apostolus negligētiā, & tepiditatē maioris partis populi Christianitā ecclesiasticorū, quā sēculariū increpat: (los cuales se contētan cō q no seā malos, aunq; no seā mejores vn dia q otro) Iustitia duas habet partes, videlicet diuertere à malo, & facere bonū, & quod hoc fiat propter altissimi Dei amore, sicut B. Thomas docet. At inuenies plurimos Christianos, & etiā religiosos, q bona opera faciūt, & diuinā p̄cepta obseruant tantummodo, vt non peccant: nā
- 46 si in die festo rem sacram audiunt nō ideo illam audiunt, vt servitium Deo exhibeant, ac propter amorem eius, sed ne peccatū nouum committant: ac sibi ipfis malum inferant, & quāuis hic finis non sit malus, non est tamen meritorius, quia in amore proprio, & non in amore Dei fundatur, nec etiam qui sic operatur est virtutis perfectæ studiosus, quoniam secundum Philosophū virtus est dispositio ad optimum, scilicet, finem consequendum: melior autem finis ex omnibus est solus Deus. Ergo sequitur, quod quando opus non est meritorium huius vltimi finis, non est etiam virtutis perfectæ studiosum. Quid igitur remedij, vt maiores quotidie progressus in virtute faciamus? Quid vt omnia propter Dei amorem operemur, & vt in studio virtutis agamus id, quod in studio literarum faciebat quidam Philosophus, qui illo die in quo aliquid de novo non addiscebat socio suo dicebat. Amicē diem perdidimus, quia nihil noui didiscimus: & hoc modo literatisimus euasit. Quare o frātres quamodo sancti ad tantam perfectionem, quantam de illis legitimus, peruenient? Quoniam nullum diem nec horam sine progressu spirituali p̄termittebant, & acquirentes quotidie nouas virtutes, & acquisitas conseruantes ad tantam perfectionem deuenēre. Beatus vir, cuius est auxiliū abste, inquit regius vates. Et quare o rex sancte an Psal. 83. quia dicitur, aut sapientior, aut honoratior erit? ne quaquam, sed quia ascensiones in corde suo disposuit. Qui fuerit amicus Dei, & cui Deus suā diuina gratia, & auxilio
- B. Tho. 2.
1. q. 22.
ar. 7.
- L 4 fauet,

faret, hic altas cogitationes habet, & in corde suo quotidie in 48
 virtutibus proficere firmiter proponit. O vtinam tantā famem
 virtutum, quantam ambitio si honorum haberemus, facile pro-
 fecto essemus sancti. Ambitiosus sit magnus dominus, eo quod
 oculos non ponit in eo, quod haberet, sed in eo, quod habere po-
 terat: atque ita plures honores, & imperia quotidie acquirere
 procurat. Postquam Alexander magnus totū terrarū orbē suo im-
 perio subegerat audiuit, quēdā philosophum disputantem, &
 afferentem plures esse mundos, quo auditio plorare cœpit, &
 rogatus quare tantum mōrorem conciperet, respondit. Quia
 cum decem mundi essent, ipse unius duntaxat dominus erat.
 Hæc fames honorum effecit, vt tantus princeps euaderet, non
 enim recordabatur eius, quod possidebat, sed quod possidere
 poterat. Hoc etiam fuit in causa, vt sancti tot in virtutibus pro- 49
 gressus facerent: nam tantam famem amoris Dei habebant, vt
 non recordarentur eorum operum, quæ faciebant, sed eorum
 quæ facere poterant. Hæc est vna ex differentijs inter filios
 Dei adoptiōs, & inter filios huius saeculi, quod isti in bonis
 operibus retrocedunt, & terga vertunt, illi autem de bono in
 melius progrediuntur. Facta est (inquit sacra historia) concer-
 tatio inter domum Dauid, & domum Saulis; Dauid quotidie
 proficiens, & se ipso robustior, domus autem Saul quotidie de-
 crescens. Sic viri iusti quotidie nouas vires, nouasque virtu-
 tes spirituales acquirunt: nam habitus virtutum ex plurimis
 actibus, earum generantur. Vis in charitate crescere? Exerce
 te ipsum in Dei amore, & in omnibus operibus, quæ facturus
 es, prius in corde tuo propone, te ea propter amorem Dei præ- 50
 cipue facere. Si vis esse humilis: plurima humilitatis ope-
 ra facito, te ipsum contemnens, & alias magnificiens, &
 sic in alijs virtutibus: hoc enim modo sicut ex semine na-
 scitur planta, sic ex operibus, & bonis propositis nascuntur ha-
 bitus virtuosi, quibus iusti fortiores, ac robustiores redduntur.
 Quod quidem secus est in peccatoribus, qui, quoniam sanctis
 exercitijs non dant operam, semper deteriores fiunt. Etenim
 sicut insanus esset ille, qui intenderet, vt in horto suo lactucæ
 nascerentur, cum ipse eas non seminauerit: sic amens & ratio-
 nis expersus esset ille, qui virtutis studiosus esse intenderet absq;
 eo, quod se in virtutum actibus exerceret. Consilium ergo hu-
 ius san-

Simile.

51 ius sancti apostoli sumamus qui ait. Intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur.

Diligentia in operatione virtutum mirabiles effectus.

Postquam D. Paulus egit de magno fructu, quem iusti in gloria percepturi sunt ex virtutibus, in quibus se in hac vita exercuerunt, nos admonet, & in uitat ad assiduum, & diligentissimum eorum exercitium dicens. Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur, hoc est, nullus sit otiosus, nec (vt aiunt) manu supra manum, sed semper in aliquo opere studiose occupet, et si ad honorem Dei opus fuerit per diuersa loca discurrere, nemo deficiscat. Tanti pondus, & momenti haec contra otiositatem exhortatio est, vt multo ante incarnationem verbi diuini ministros sacro sancti euangelij Spiritus sanctus ad eam credentibus praedicandam præparauerit: atq; ita per Isaiam Prophetam cum Apostolis, & alijs

Ad Heb. 1:2

Isat. 35.

apostolicis viris loquens ait. Dicite, hoc est, praedicate, & exhortamini populum. Quid praedicaturi sumus? Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. O Christiani, qui cum Iesu Christo regnare intenditis obsecro vos, ut tempus, quod vobis Deus in hac vita dedit, vt aliam meteretis, bene impendantis: confortate manus dissolutas (no andeys los braços caydos, que es propiedad de hombres flojos: leuárad las manos, y ocupaos en todo genero de buenas obras): & genua debilia roborate.

53 No se cansen vuestras pies discurrendo de una parte a otra en el ministerio del santo Euangilio, porq; os quepa parte de la bendicion prometida a los medianeros de la paz, q; dice. Beati pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Ex hac D. Pauli exhortatione infertur, quā digni reprehensione sint illi, qui maiorem partē diei prætermittunt absq; eo, quod aliquid opus vitę cetera

Iat. 5:2.

næ meritorium operentur. Cū quibus Salomon loquitur dicens. Quodcunq; potest facere manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, erūt apud inferos quo tu properas. Quasi dicat, si in hac vita vos plurimis meritis ditare omni studio, ac diligentia nō curatis, scitote, quod post sepulturā, ad quā omnes velociter festinamus, non est opus, id est, nō est meritum,

Eccle. 9.

nec demeritum, sed præmium meritorū, aut pœna peccatorū. 54

Nec ratio hoc est, apud inferos, & in alia vita nihil valebūt Aristotelis argumenta, nec Tullij eloquentia, aut Quintilianī rethorica: nec scientia, nec sapientia, hoc est, nec sufficiet scientia Philosophorum, nec sapientia Magorum ad hoc, ut vos de peccatis, quæ vobis obiecta fuerint, excusetis. Insanus profecto esse agricultura, qui cum triticum non seminauerit, illud colligere intenderet. Sic amentes essent illi, & omniratione carentes, qui in alia vita fructus percipere existimarent, absque eo quod in hac non laborauerint. Per agrum pigri transiui, & per vineam

Prou. 24.

stulti virti, inquit Sapiens in Prouerbij: & ecce totum impleuerunt orticæ, & operuerunt superficiem eius spinæ: & maceria lapidum destruxta erat. Quod cū vidisse, posui in corde meo: (hoc est obstatu, & considerare coepi) & exemplo didici disci- plinam, id est, hinc eduxi magnā vtilitatem, atq; excellentē doctrinā animæ meæ: proposui enim in corde meo, & dixi. Magna incuria, & negligētia domini huius agri, & vinearum duo ingentia mala in illis effecit, alterū est (que estan llenas de maleza, y el otro que no lleuan fructo alguno, qual seria si por estar yo assi ocioso, y no me exercitar en las virtudes se hinchiesse mi alma d'vicios y al tiépo d' coger el fructo, no lo hallasse.) Exēplo didici disciplinā. Escarmantare de aqui adelante en cabeça agena huyédo la ociosidad, y dādo me a trabajos, y exercicios de virtudes. O Deus infinitē bonitatis, & clemētiae aperi oculos nostros, & illumina intellectus nostros, ut hāc cœlestē doctrinam sequamus. Per stragē, & sterilitatē terrarū corporaliū intelligamus nostrarū animatū sterilitatē: & siquidē nunc per tēpus licet oppor tunū remediū quā citissimē queramus. Maximā admirationem affert diligentia, qua iusti in virtutibus se exercebant. Quando Patriarcha Abrahā tres illos angelos in humana figura hospitio excepit, inquit sacer textus. Feltinavit Abrahā in tabernaculū ad Sarram, dixitq; p. Acceleratrisata simile commisce, & fac subcinericeos paues, ipse verò ad armentū cucurrit, & tulit in- enef. 18. de vitulū tenerimū, deditq; puero qui festinavit, & coxit illū. O admirabilē sancti viri, & familiæ suæ diligentia! Vnde Origenes ait. En senex cucurrit, Sarra accelerat, puer festinat, nullusq; piger inuenitur in domo sapiētis. Postquā D. Paulus credentes ad bonorum optram, & diligentiam hortatus est, eos docet vñā

57 ex p̄cipuis circunstantijs, quas debent exteriōres operatio-
 nes ad hoc quod s̄int meritoria habere, videlicet, vt procedant
 ex bona intentione, & ex bonis anima& desiderijs. Gressus, in-
 quīt, rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis eret,
 magis autem sanetur. Prosequitur sanctus Apostolus metapho-
 ram suam potentiarum motiuarum exteriorum, & aliquorum
 earum ministeriorum, quales sunt pedes corporales, intelligens
 per illos desideria, & interiores anima& affectus: ipsi enim sunt,
 qui animam in diuersas operationes, & exercitia mouent, sicut
 pedes in diuersa loca corpus ducunt. Contendite ergo, inquit
 sanctus Apostolus, vt gressus vestri, hoc est operationes vestrae,
 à bonis desiderijs, & ab intentionibus rectis, vt sic Deo sint ac-
 cepta, procedant. Nam ieunium, eleemosyna, oratio, atque alia
 58 sancta exercitiatunc erunt meritoria, quando vos ipsos moue-
 ritis ad ea propter Deum tantummodo facienda: erunt autem
 reprobata si intentio vestra inanis gloriae fuerit. Quoniam au-
 tem ex eo, quia bona opera in bonum finem non dirigimus,
 multa inconuenientia oriri solent, inter quae vnum est cœcitas
 intellectus, vt in fide prolabamur, idcirco adiecit sanctus Apo-
 stolus: vt non claudicans quis eret. Termini sunt transpositi,
 ideo sic literam connecke: vt claudicans non quis eret. Quod
 perinde est, ac si dicat. Scitote fratres primum peccatum, quod
 homo committit, non esse à fide deficere, qui est error intelle-
 ctus, sed prius alia minora peccata perpetrat de quibus cum pœ-
 nitentiam non agat, solet paulatim, & sensim in deterius proce-
 dere, quo usque tandem perueniat ad maximū peccatum, quale est
 59 fidē amittere. Atque ita postquā Sapiens dissolutionem impro-
 borū, & depravatas ipsorum intentiones retulit, inquit. Et hoc cogitauerunt, & errauerunt, hoc est deliquerunt prauos fines, intēdētes & ita in maximos errores inciderūt, & reddit rationē.
 Quia excēcauit eos malitia eorū, quas fidicat. Nō est mirādū, quod improbi homines in notabiles errores inciderint, si quidē in eos rū volūtate (quae est principiū, vnde cœcitas intellectus dimanat) tāta malitia p̄cesserat. Hoc idē significare voluit sanctus Apo-
 stolus, dū ait: vt claudicas nō quis eret, hoc est, pertimescite val-
 de, qđ si opera vestraretorta fuerint, & nō in Deū, sed in prauos
 fines directa, pertimescite, inquā, ne vos Deus derelinquit, & tāde
 fidē amittatis, sicut solet se p̄issimē euenire: magis autē, vt sanet,
 hoc

Saplen. 2.

hoc est magis oportet, ut opera vestra maxima cum puritate 60
cordis faciat, ut sic ex illis animæ sanitas resultet. Hoc dicit,
quoniā vel etiam in ipsis iustis solent esse plurimę imperfectiones, atq; ægritudines spirituales, quæ paulatim sanctis exercitijs, sancta intentione peractis consumuntur.

D I V I T I A E.

Ex puluere Ægypti Moysi virga percussio innumerabiles ciniphes geniti sunt, qui Ægyptios die ac nocte vexando pungebat. Hoc terrenarū possessionē puluis habet, quod innumerabiles curas, & solitudines ex te parit. Vnde Dñs spinas appellavit diuitias, quoniā (ut B. Gregorius inquit) cogitationū suarū aculeis mentē lacerat, & dum, vsq; ad peccatum pertrahunt, quasi inFLICTO vulnere cruentat. Ideo B. Chrysost. ait. Qui fieri posset, vt bestia non sit bestia. Equidem possum illam immutare si vos velitis. Quo pacto igitur à sua feritate mutabitur? si didicerimus quomodo fiat sua more leonum, more pardorum, more vrsorum, qui dum includuntur, coercenturq; in tenebris, erigunt animos, accuuntq; iras. Itidem & diuitiæ, dum includuntur acrius rugiunt, quā leones, perturbantq; omnia, quod si eas è tenebris eduxeris & in egenorum ventres dissemines, ex feris bestijs fiunt oues, pro scopulis fiunt portus, pro naufragio tranquillitas, quandoquidem hoc & in nauigijis videre licet, si quando onus est iusto grauius demergit cymbam: rursus cum est moderatum prospero fertur cursu. Idem vsu venit in nostris ædibus, cum ultra quam vſus postulat congeris pecunias exigui venti procella, & quiuis rerum inexpectatarum incursum cymbam demergit, at si tantum reponas, quantum postulat necessitas, etiam si vehemens turbo ingruat, facile percurris vndas. Noli igitur plus concupiscere, quam exigit necessitas, ne totum amittas, noli præfinitos terminos prætergredi, ne facultatibus vniuersis exuaris, sed, quod superest, refeca. An non vides, quod agricolaꝝ vitem putat, ne vim omnem in pampanis, & palmitibus sed in radice proferat. Idem & tu facito; amputa folia, omneque studium huc intende, vt quam plurimum fructus ferat. ^{supri. exhortatio. 1. serib. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406.}

3 admodum conscientes in paupertate pietum diuitem, ac pauperem; nec illi inuidemus, nec pauperem despiciamus, eo quod quæ videmus vimbra rerum est, non veritas. Sic & dinitiarum, & paupertatis, gloriae, & ignominiae, aliarumq; rerum omnium siue tristium, siue letarum naturam si pernouerimus, liberabitur a perturbatione, quæ ex hatum vnaquaq; in nobis gigni solet. Hæc enim omnia quævis vimbra fallaciora, nec quicquam habent sublime, nec præclarum, nec splendida, gloriosaq; attollere, nec humilia contempta, deicere poterunt. Idem beatissimus Praeful in quadam homilia inquit. Sicut pueri saepe quando cultellos, & gladios arripiunt, eo quod nesciunt bene illis uti, periclitantur (vnde matres non permittunt illis eos impunè attingere) ita profecto & iuuenes, qui pecuniarum abundantiam suscepérunt, cum nollunt eis bene uti, in periculum certum sese precipitant, sarcinam peccatorum sibi inde colligentes, nascuntur enim inde luxus, delitiae, & absurdæ voluptates.

B. Chrys.
mil. 6. 3. in
Genesim.
Simile.

4 Idemq; homilia alia ait. Si calciamenta quis supra mensuram pedibus adegerit itinere certe prolixiori impedimenta sentiet, & vestimentum induens corporis statuam excedens parimodo implicabitur, atq; superfluū ubiq; in eo, quod satis est ad opportunitatem, inutilis est. In pecunia multo fortius id evenit, & qui supra quod satis est, habent non modo in ipsa sufficientia sed in necessarijs, quibusdam impediuntur. Nam qui de foris in agone currunt, & ipsa exuunt vestimenta, viam vero in cælum ferentem, & eandem aetatem, & ardorem tot cum impedimentis quomodo poteris ambulare?

Idem ho. 7.
de peccatis.

5 Et alia homilia idem sanctus Doctor inquit. Nullo modo pressens vita videtur differre a carcere. Sicut enim esti triste illud introimus habitaculum circundatos videmus, ac vincitos cathenis; ita nunc si vniuersi usq; anima ingrediamur, videbimus eam durioribus ferro vineulis alligatam, & maxime si in diuinitu intremus animas. Sicut enim cum aliquem videris vincitu certifice, manibus, pedibusq; ferratu propterea illum maximè miseraris. Sic etiam cum videris diuitem cum tali rebus omnino circundatum, neque eum propterea putare locupletem, propter quæ debes infelicem vocare. Praeter illa quidem vincula, habet custode carceris saeuiorē, amore pecuniarum, qui semel à se vincitu nequaquam de hoc carcere exire permittit, sed mille illi imponit cathenas, & ostias, & seras, atq; custodias

B. Chrys.
mil. 14. in
Matth.

custodias in interiorē illum coniiciens carcerem, etiam delecta 6

B. Chry. ho
mi. 10. in. 1.
ad Corin.
ri his vinculis facit. Idē B. Chrysostomus ait. Cibus corporis mē-
bris communiter distributus, si in vnum membrū venerit ab il-
lo quoq; alienus sit, cum digeri nequeat, nec præbeat nutrimentum. Si autem eum alijs communicauerit, & illius, & omnium proprius erit. Sic in diuitijs si tu solus illis fueris, etiam tu solus eas amittes: non enim earum fructum accipies, si cum alijs pos-
federis, tunc longe magistruæ erunt, tunc accipies utilitatem, nō
ne vides, quod manus ministrat, os mandit, & venter accipit?
Nunquid vēter dicit, postquam ego accepi omnia mihi serua-

B. Chry. ho
mi. 7. ad
Colos.
re debeo? Noli igitur & tu hoc de pecunijs dicere. Etrursus ait.
Site amicum quandam habentem omnes illius gratia honore af-
ficerent, simul tamen ingenuè faterentur, nullo te prorsus ho-
nore dignum esse, sed propter illum amicū tuum cogi, honora 7
re te, nunquid non magis ignominia te afficerent? Ita diuitiæ

Simile.
nobis ignominia causa sunt. Et si quis tibi diceret. Te quidē nul-
lo arbitror honore dignū, sed propter seruos tuos honore te affi-
cio. Hac ignominia quicquā peius esse potest? Si vero turpe est,
honori esse propter seruos, multo magis propter ista, quæ vilio-
ra sunt, parietes dico ædiū, & aulas, vasa aurea, & vestimenta: ri
dicula verē sunt ista, & turpia animū turpem faciunt. Etenim si
formoso quodā existente corpore accedentes diuitiæ denuntia-
rent, ac iuberēt pro illo formoso reddere turpe, & pro sano egro-
tū, & pro sedato inflatum, tunc facerent quoq; faciem, atq; vndi
que inflarent, item & pedestribus etiam grauioribus eos red-
derent, & post ista nec curare volentibus veniam, & indulgen-
tiam promitterent, sed tantam licentiam libidini darent, vt si 8

Simile.
quis accederet, noxumenta illa ablaturus, illum etiam punirent.
Dic, quælo, quando diuitiæ ista faciant, & infligāt animæ, quo
modo bonum est esse diuitem? Sed potestas illa licentia peior
est morbo. Agrotum enim ne medicorum quidem acquiescere
legibus peius est, quam simpliciter agrotum esse. Id quod in se
habent diuitiæ vndiq; animum intumescere facientes, medico-
rumq; accessum, & operam prohibentes. Ita non existimemus
illos beatos esse licentia, ac potestatis gratia, sed misereamur
potius. Nec enim si video iacentem hydropticum, & neminem
prohibentem, quominus quantum voluerit, potet, carnisbusq;
nociferis vescentem, beatum illum reputauerit.

9 Seneca inquit. Multis parallelo diuitias, non finis miseriarum fuit sed mutatio: nec hoc miror, nō est enim in rebus vitium, sed in animo. Quemadmodum nihil differt, virūm egrum in ligneo lecto, an in aureo colloces quo cuncti illum transfluleris, morbum suum secum transferet. Sic nihil refert, utrum animus æger in diuitiis, an in paupertate ponatur: malum suum illum sequitur.

Seneca epistola. 17.
Simile.

10 Isidorus Clarius ait. Quæri potest, cur in diuitiis tantum Dominus apud D. Lucam dixerit. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum Dei, & non in alijs vitiis. Sed videntur mihi omnes, qui peccant, tanquam naufragium facere. In quo alij adhærent alicui rei, cui obnixi non omnino sine spe sunt, alij sine spe relieti vadis feruntur, qui si seruentur solius Dei beneficio acceptam referunt salutem, quā-

Ifido. Clar. oratione. 1.
in Matth.
Luc. 18.
Simile.

11 uis etiam alij, qui tabula ferebantur, gratias Deo Salvatori agunt. Diuites ergo similes illis sunt, qui amissa alioquin omni spe, solius Dei quodam miraculo seruantur: ideoque rogantibus discipulis, & quis potest saluus fieri? ait Dominus. Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Cum autem tam periculosa res sint diuitiae, is tamen fœlicior à stulto hominum errore creditur, qui dicitur est, hoc est, qui superioribus circumvoluitur fluctibus. Beatus Chrysostomus inquit. Spinæ sunt diuitiae, quæ non solum fructum non afferunt æternum, sed fructificare volentes impediunt. Irrationalium camelorum cibus sunt spinæ, quæ alimoniae sunt, ac sumptus signis, ad nihil viles: tales sunt diuitiae: nulli sunt usui, nisi ad incendium camini, ad incendium illius diei, qui ardebit velut clibanus, ad

B. Chry. hom. 3. in. 2.
ad Thes.
Similia.

12 alimoniam affectionum irrationalium, ut potè iniuriarum memoriā & irā. Talis est etiam Camelus spinis vescens: ferunt enim, nullum esse ex omnibus iumentis: quod ita iniuriā acceptam tenaciter confineat, ita malum illatum recordetur, ut Camelus: tales sunt diuitiae irrationales animi affectiones paucunt, rationales verò pungunt, ac vulnerant, quemadmodum spinæ faciunt. Hæc planta durum quid est, & scabrum. Spina in locis saxosis, & aridis, & ubi nulla est humiditas, nascitur. Igitur si quis scaber est, & præruptus, hoc est, immisericors, nascuntur in eo spinæ. Quod si quando istas spinas agricolæ volunt excidere, non ferro hoc faciunt, sed ignem illis immittunt, atque vniuersam telluris malitiam aufe-

auserunt; quoniam enim non satis est illas supernæ excidisse, 12
manentibus adhuc radicibus, imo ne radices quidem euulsiſſe:
manent enim etiam sic in terra per malitiam in ipsis contra-
etiam, & quasi peste quadam corpusoccupante.

Divitiæ possessæ ab inquis.

ABUNDANT tabernacula prædonum, & audacter
prouocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eo-
rum, inquit sanctus Iob. Quos sanctus vir appellauerat
diuites præcedenti versu, iam nunc prædones appellat, hoc est,
homines violentos, & oppressores. Ostendit enim in hoc diui-
tias bonis, & malis esse communes, ac proinde nihil habere ad-
miratione dignum. Nam si tanti essent facienda diuitia, quāti
aliqui existimant, iustis potius eas concederet diuina prouiden-
tia. Docet secundo diuitias, & hæc, quæ fortunæ bona appella-
mus, in domibus sceleratorum potius confedere, & vt in pluri-
mum his rebus illos abundare, qui virtutis, & xequitatis, sunt ni-
mis indigentes. Sapienter veteres homines Deum diuitiarum
fixere luminibus captum, quod sine delectu impiorum, &
nefariorum hominum, domos diuitij impleret: vt est apud Ari-
stophanem priori comœdia, quæ Plutus inscribitur. Tertiò do-
cet hæc bona fortunæ impijs hominibus à summo Deo nō tam
data, quam concessa, propter occultas suæ prouidentiae ratio-
nes: vel quod virtutis specimen aliquod præ se ferant, & ad pu-
blicas utilitates amplificandas, se se accommodent, aut leges

B. Aug. lib. 18. de clut ea. Del cap. 24. faniendo, aut pro æquitate pugnando, vt Beatus Augustinus de Romanis inquit. Tanta est enim iudicis Dei munificentia, vt nullam virtutis actionem in hac vita præmio destitutam relinquat. Aut fortasse hæc bona tyrannis & oppressoribus rei publicæ concedit in suam ipsorum perniciem. Nam solent diuitiæ hominum animos excitare ad perfruendas voluptates, ita vt omni se scelere, & flagitio coinquiuent. Atqui maxima stultitia est horum, qui diuitijs abundant, vt cum omnia eis à summo Deo, vel data sint, vel concessa, non tamen verentur in credibili procacitate Deum prouocare, qui omnia dedit in manibus eorum. Hoc enim est bellum, à Gigantibus, & hominibus incredibili corporis vastitate contra Iouem institutū, apud oratores,

15 oratores, & poetas celebratissimum. Nam diuitiae, & opulentia, quo tyrannorum, aut Gigantum nomine significabat antiquitas, eò magis contra Deum superbiunt, quo maioribus beneficijs ab eo cumulantur, & qui diuinam munificentia, & liberalitate ad deferendā numini religionem, & cultum excitari debuissent, prouocantur multo magis ad consecrandas sceleras. Denique donis fiunt peiores. Duo hominum genere esse antiquitas prodidit: alios appellabat filios cæli, qui disciplinarum amore flagrantes cælestia penetrarent, & mentis sagacitatem valerent, & intelligentiam viuerent. Eos verò, qui intelligibilem mundum transcriberent, & in dulcem patriam fugerent. (Vt Plato inquit) diuino cultui mancipati, Dei filij dicebantur, quæ vera dēmum, & solida felicitas est. Alios appellabant filios terræ, quæ maxima turba est. Nam poetica fabulositas, Hesiodo principe, terra prognatos Gigantes esse dicebat, quod terrena tantum saperent, proni in pastum, & ventrem, diuina omnia negligentes, atque negantes. Vnde natum est ut cum cælestibus pugnasse dicantur & eos prouocassisse: quod non aliud videtur, quam diuinis legibus, & naturæ repugnare. Ideo addit sanctus Iob nimis: Interroga iumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris. Ac si dicat: nemo potest esse etiam mentis impos, tam rationis expers, qui non intelligat, & Deum esse, & omnium rerum esse conditorem, actotius universitatis rectionem penes eum esse, ideoque super omnia diligendum. Et ne fortasse his increduli sitis, pecudes ipsas & iumenta, & volucres, quæ sensu tantum, & appetitu ducuntur interrogate, & quod amplius est, multa elementa, ut terram omni sensu, & motu vacantem: aut interrogate potius, si liber, pisces maris: qui (vt Plinius inquit) inter cæteras animantes sunt hebetiores, minusque possunt sensus acumine, atque docebunt hæc omnia aperta voce. Hæc interrogatio, de qua inquit sanctus Iob, Interroga iumenta, & docebunt te, &c. est diligens quædam animaduersio humanæ mentis circa ordinem creaturarum, & leges ipsas, quibus totus orbis gubernatur, & regitur. Nam si hæc intento animo perpendantur, nemo tam stultus est, qui non intelligat omnium

rerum creatorem, & moderatorem esse Deum, eundemq; op- 18
time mereri de hominum genere: & qualis quisque sit, quid
agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate, religionem
colat, probe nosse, piorum denique, atque impiorum habere
rationem. Hac (inquit Iob) docere possunt iumenta. Possunt
docere volucres, &c. modo quispiam velit pecudes, & iumen-
ta, ceterasque res interrogare, hoc est illarum ordines, & natu-
ras inuestigare.

Diuitiae contemptae à iustis.

Iob. 31.

SIputauit aurum robur meum, & obrizo dixi fiducia mea
inquit sanctus Iob. Tractauerat proximè superioribus ver-
sibus, infestum nunquam fuisse pauperibus, eo quod illis 19
se superiorem cognoscet: superior autem erat diuitijs, opibus
que, quibus munitus facile pauperum in se impetus cohiberet.
Descriptissime igitur hoc versu, qui proximè sequitur genera-
lius, quod attinet ad diuitias, tractat, nunquam in eis fiduciam
suā posuisse affirmans. Quare doctissime tangit principem dif-
ficultatem, & maximū eximiæ virtutis & integritatis suæ im-
pedimentum. Ea enim imprimis de causa diuites, & opulentos
homines virtutem colere difficultimum est, quod cum plurima
vita subsidia in suis fortunis inueniant, vix possunt in illis nō
confidere, atque in illis firmissimum, & certissimum præsidū
sibi paratum esse non putare, id quod Sapiens docet in prouer-
bijs dicens. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius, & quasi mu-
rus validus circunstans eum. In qua re sumnum illud periculū 20
positum est, in quo diuites versantur suæ salutis consequendæ
vt seruator ipse Iesus Christus autor est apud Marcum. Quam

Prou. 18.

Marc. 10.

Eccle. 31.

difficile est confidentes in pecunijs in regnū Dei introire: aper-
tam enim Deo, & testatam iniuriam faciunt, cum sit in ipso tā-
tum spes firma salutis, & subsidij collocanda: Dei enim est so-
lius in omni discriminē opem ferre: quod etiam diuitijs homi-
nes huiusmodi videtur ascribere. Quod certissimū à diuitijs pe-
riculum eximiæ, & admirabilis virtutis est subter fugere. Ut
prædicat Ecclesiasticus dicens. Beatus diues, qui inuentus est si-
ne macula, & qui post aurū non abiit, neque speravit in pecu-
niæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mira-
bilia

21 b̄ilia in vita sua. Quare vehementer sanctus Iob suam virtutem
 cōmendar de se dicens. Si putauī aurum robur meū , & obrizo
 dixi fiducia mea. Ad quod pertinet etiam quod sequitur. Sila-
 tatus sum super multis diuitijs meis, & quod plurima reperit ma-
 nus mea. Hoc est nō lātatus sum. Sicut ille diues letabatur, qui
 dicebat. Anima mea habes multa bona posita in annos pluri-
 mos requiesce, comedē, bibe, & epulare. Qui ita cor suum in di-
 uitijis non apposuit, quanuis abundantur affluenter, potuit etiā
 dicere quod paulo inferius sequitur. Si abscondi quasi homo pec-
 catū meum, & celauī in finu meo iniquitatem mēā. In quibus
 verbis existimo, sanctum Iob de ea virtute agere, qua quis vita
 & oratione verax est: ea sibi modo vendicans, quae insunt, nec
 maiora, nec minora, de qua differit Aristoteles in Ethicis . Cui
 arrogantia est, & hypocrisis contraria, qua quis longe maior
 22 & melior videri vult, quam re vera est. Quam obre peccata, &
 vitia sua magna cura celare studet. Quod hominū genus Chri-
 stus Iesus summus mundi magister vehementer in Euangeliō
 infectatur, & suis coloribus describit apud Matthæum dicens,
 Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, quia similes estis se-
 pulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus speciosa, in-
 tus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic
 & vos à foris quidem apparentis hominibus iusti, intus autē ple-
 ni estis hypocrisi, & iniquitate. Contra B. Iob faciebat, vt hoc
 loco de se dicit, sed eam viam tenebat, quam ad gloriam Sogra-
 tes compendiariam esse dicebat. Si quis id ageret, vt talis esset,
 qualis haberi vellet. Quod vero dicit: quasi homo, in Hebræo
 23 est Adam. Quare potest esse nomen proprium, vel commune.
 Proprium primi parentis, qui peccatum suum grauissimum dis-
 simulare, & excusare volebat, illudque in uxorem conferre: Cō-
 mune vero si sit, tangit hominum peruersum ingenium, qui
 pro nihilo peccare ducunt, vt tamen peccatum in occulto la-
 teat, magno studio contendunt

Luc. 12:

4. Ethic. c. 7

Matth. 23:

DOMINI P-

T E N T E S.

O Mnia quæ habentur litera P. titulo Potentes tyranni,
 deseruiunt huic materia;

Mm. 2

ECCL.

ECCLESIAE DE- DICATIO.



OSTQVAM perfidi Iudæi Christum Iesum seruatorem nostrum falsis criminibus ad cœdem vocarunt, fuit templum illud Hierosolymitanum euersum, & eius euersione appropinquante audi-

Iosephus li
bro .7. de his ædibus , vt hoc magnæ autoritatis historiographi memo-
belloIudat
riæ prodiderunt, quales sunt Iosephus, & Ægelipus atque Eu-
sebius in sua Ecclesiastica historia. Veruntamen quando tem-
plum illud euersum est, multæ iam erant Christianorum eccle-
Ægelipus
lib. 5. c. 44.
Euseb in hi
stor. eccl. 5.
fia, quæ tempore Apostolorum fuerunt ædificatae : vbi fide-
les, quæ ad religionem, & Christi fidem pertinerent, doceren-
tur, Deum orarent, & sanctissimum corpus Domini sumerent.

In Actis enim Apostolorum legimus , Paulum , & Barnabam per singulas ecclesias presbyteros constituisse . Postea autem tanta fuit Constantini Imperatoris pietas, & religio, simulque aliorum fidelium illius sæculi , vt Romæ plusquam tria millia templo Deo , & diuis consecrata fuerint : vt refert Andreas Fulvius in suo libro de antiquitate romana . Denique si at-
Actuū. 14. tentem legantur epistola Diui Pauli , & Acta Apostolorum , & antiquæ historiæ fidei dignæ , videbitur absque dubio fuisse semper in Ecclesia Christi sacras ædes in Dei, diuorumque ho-
norem constitutas . Et audent impij Lutherani hanc apertissi-
mam veritatem procacissima fronte negare : aiuntque sacras 3
ædes, & Ecclesiæ Deo dicatas mera esse figmenta . Imo eas con-
taminant, & spiritu satanico concitatæ funditus euertunt . Quid quæ so, indignius, & magis sacrilegum visum vnquam fuit sub sole ? Cum quondam , Romanorum imperium obtinente Aure-
lio Alexandro homine infideli, publicum quendam locum oc-
cupassent Christiani, ibique ecclesiam condidissent, vbi funde-
rent precatores : contra autem capones quidam gentiles ante
suum esse locum illum contenderent . Imperator gentilis audi-
ta controversia respondit : quo quo modo esse satius in illo loco
Deum colere, quam cauponariam ibi exerceri . Historiam hanc
refert Baptista Fulgosius . En qualiter homo à Christi fide alienus fo-

4 nus solum lumine naturali illustratus tēpla à Christianis cōdi-
ta cōseruabat, & Lutherani, qui se Christianos iactāt, dirūt, &
prophanant. Pagani in suis terris tēpla sustinent, & sceleratissi-
mi. Lutherani ea omnia vastant, atq; destruūt. Quis ergo non vi-
deat hæreticos huiusmodi esse omnibus tyrānis immaniores,
tetriores, & pestilētiores? Gentilis ille imperator inquit, quo-
quo modo esse satius in illo loco Deum colere, atq; laudare, quā
cauponariā exerceri. Lutherani autem laudes Dei, & horas ca-
nonicas condēnāt. Quid ò impij Lutherani voluit sacra scrip-
tura in libro Iosue significare, quādo memorie prodidit cor-
ruisse muros Hierico, cū sacerdotes septē buccinis clāgētes vr-
bē septies circuitent, nisi forte vt diaboli machinæ septē hora-
rū canonicarū buccinis corruerēt? Septē fuēre buccinæ clangē Iosue. 6.
Psal. 118.
5 tes. Et Dauid: Septies (inquit) in die laudē dixi tibi. D. Cypria. af D. Cypria.
serit, horas canonicas fuīsse etiā in veteri testamēto obleruatas, in exposi-
vt inde intelligatis, quāta sit earū antiquitas. D. Hierony. in epi-
stola ad Dimitriadē de virginitate seruanda, & in epitaphio D. Dominicē.
Paulæ horarū canonicarū etiam mentionē facit, similiter & B. D. Hieron.
Chrysostomus, & D. Basilius, atq; innumeri alij patres, quos lō-
gū esset recēdere. Hanc autē piam, & antiquā Ecclesiæ consue- B. Chrysos.
tudinem sacrīs canonib⁹ roboratā, sanctis Cōcilijs cōfirmatā, hom. 59.
quam sancti illi mirabiliter, & inuiolabiliter seruauerūt, impu- B. Basil. de
dentissimo ore, & foetido blasphemant Lutherani. Alio spiritu Institutio.
ducebatur B. Augustinus, qui multis in locis eos laudibus effert B. Aug. com
qui Ecclesiās erigunt, & præcipue libro vigesimo cōtra Fau- tra Faustū.
stū, & libro vigesimo primo de ciuitate Dei, hāc materiā pro- lib. 20.
sequitur. Cæterū Maximus ille Constantinus Imperator codē
spiritu diuino edoctus, vbi Christi fidem recepit, gentilica su-
perstitutione repudiata, verā religionē dilatare cōtendit. Qui nō
contentus fuit multas Romæ Ecclesiās ædificare, quas omnes
magnificis ornauit muneribus, magnisq; prouentibus dotauit,
sed etiam (vt narrat Nicephorus) Constantinopolitria maxima
templa seruatori Christo constructa dedicauit, & multa alia di- Nicepho-
uersis in locis, quorum idem meminit historiographus. rus lib. 7.
histo. eccl

Sed mirabitur fortasse quispiam, quod istis parietibus, & la- cap. 4.
pidibus sancta mater Ecclesia festum faciat: nam festa ad hono-
rē Dei, & sanctorū eius sunt instituta. Sed qui hic diligenter cō-
siderare voluerit, reperiet hunc ritū antiquissimū esse, & à Do-

Ioan. 10.

mino obtinuisse dignitatē, & autoritatē. Ipse enim cū alijs hoc festū celebrauit: sic enim euāgelistā ait. Facta sunt encænia Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in porticu Salomonis. Encænia enim dedicationis festū tēpli erat, & Salomō magnifico illo tēplo constructo, cū ipsum Domino dedicare voluit cōgregato omni populo p̄aclarā egit festiuitatem quatuordecim diebus, & deinde per singulos annos huius dedicationis anniversari festiuitas agebatur. Antiquior itaque est ritus solennitatis tēplorū, quā sanctorum: nā in toto illo synagogæ tēpore nullius sancti festū celebrabatur, neq; Moysi, neq; Dauid, neq; Samuelis, neq; Abrahā, neq; alterius cuiuspiam prophetarum, aut Patriarcharū: cū tamen per singulos annos à tēpore Salomonis, huiusmodi tēpli dedicatio coleretur. Quid ergo mirū, si nos impendamus veritati, quod illi figurae tribuebant? Quāto sanctiora sunt nostra tēpla, quā illud magnificum Salomonis. In illo arca lignea, in hoc Dei maiestas reſideret. In illo animalia comiburebātur, in hoc corpus Christi immaculatū, & pretiosus sanguis eius offertur. Vide nūc tēplum tēplo quid interest, festiuitas festiuitati quid p̄estat. Sed heu, heu, & millies heu: Pudet illorū tēporum recordari, quoties illorum venerationē & cultū, & nostram nō reuerentīā, & cultū, sed nostrā itreuerentiam, & tepiditatē intueor. Quid putas, fecisset Dauid, quid Elias, quid Samuel, Isaías, Daniel, & ceteri sancti, si Dei maiestatē in suis delubris p̄estatē sicut nos habuissent? Quo honore, quo timore, qua deuotione, qua etiā reuerentia illam coluissent? Qui venerabantur vmboram quomodo ipsam coluissent veritatem.

Exod. 28.

In Moysi tabernaculum soli sacerdotes, & vestibus sacerdotali bus induiti, & nudis pedibus, & ablutis, cum summo silētio & obſeruātia intrabant, & hebdomada, quā intratū erant, vinū & siceram nō bibeant: in nostris autē templis, cū venerandū illud, & angelicis spiritibus, ac p̄estatibus tremendum sacrificium offertur, quantus puerorum strepitus, quātus loquētium & deambulantiū sonitus, quantum inter diuinās laudes ridentium, & negotiatum murmur? Nulla deuotio, nullus ordo, nulla reuerentia, nullus diuinæ maiestatis respectus, sed neglecta omnia, confusa omnia, delecta omnia.

Veruntamen obſeruandum nobis est, quod B. Augustinus de hac materia agens inquit. Quotiescunque fratres charissimi

7

8

9

mi

10 mi altaris, vel templi solennitatem colimus, si fideliter, ac diligenter attendimus, & sancte, ac iuste viuimus, quidquid in templis manu factis agitur, totum in nobis spirituali edificatio ne completur: non enim mentitus est ille, qui dixit. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Ergo animarum sanctorum hoc festum est spiritualiter intellectum. Illa enim sunt templa viua Dei viuentis, tam gradisque capacitatis, ut non solum inhabitandi, sed etiam in ambulandi locus Deo in eis sit. Quia ipse inquit. Inhabitabo in eis, & ambulabo in eis. *Quo-*
1. Ioann.
tienscunque ergo bonorum desideriorū, & affectionum mo-
tus, contritionis stimulus, deuotionis ardore in te ipso per-
senseris, gressus Dei, & vestigia Spiritus sancti in templo
suo deambulantis agnosce. O inestimabilis dignatio pietatis
11 cum sis tibi Domine in cælo tam splendida, tam ampla,
tam decora palatia, tam illustria cælestium potestatum, &
beatorum spirituum templa, quibus inhabitas, nec dedigne
tis paupercula animarum nostrarum tuguria inhabitare. Vnde
ex hoc pensandum nobis est fratres charissimi, cum quan-
to timore, ac solicitudine viuere debet anima iusti, ne forte
in ea aliquid turpe, aut indecens inueniatur, quod oculos tantę
maiestatis offendat.

Ecclesiæ dedicatio.

12 **I**ntra visiones, quas B. Ioannes in insula Patmos relegatus vidit, vna mirabilis fuit illa, quam in quinto Apocalyp-
sis capite refert, vbi sic ait. Et vidi, & ecce in medio throni,
& quatuor animalium, & in medio seniorum agnum stantem,
tanquam occisum habentem cornua septem, & oculos septem, que
sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. Hic thronus Dei
est sacra sancta Ecclesia: animalia vero, & seniores significant
omnes sapientes, & non sapientes, qui in ea sunt. In medio au-
tem omnium, & in medio sanctæ Ecclesiæ est verus agnus Ie-
sus Christus quasi occisus. Nam licet viuus, & gloriosus sit, est
tamen tanquam mortuus: quoniam id, quod in cruce fecit vide
licet pro peccatoribus orare, nunc etia facit: remedium ac ve-
niam mundo præbet, & sic semper in sacra sancta Ecclesia sua tā

Apoc. 5. 6

Apoc. 5. 6

quam mortuus es, eo quod semper mors eius prodest tāquam 13
 si nunc moreretur. Habet autem septem cornua, hoc est, vniuer-
 sitatem omnium fortitudinum, & potestatum, quia fidelibus
 fortitudinem communicat ad bonorum operum executionem
 nec non ad laborum tolerantiam. Itaque pueris adolescentibus
 senibus, ac iuuenibus fortitudinem præbet, ad resistendum dæ-
 monum potentia. Si puella quædam Herculis fortitudinem
 haberet, esset sine dubio fortis, sicut Hercules si ergo habet for-
 titudinem Iesu Christi veri Dei, & veri hominis, quis eam po-
 terit superare? Denique septem oculi sunt septem Spiritus san-
 eti dona, quæ integre, ac perfectissime sunt in hoc cælesti ag-
 no. Sicut sanctus Iaias prophetauit dicens. Et requiescat super
 eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus
 consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit 14
 eum spiritus timoris Domini. Et de oculis eius (hoc est ex eo,
 quia Ecclesiam aspicit, & contemplatur) hæc dona exeunt, &
 in animas iustorum confluunt. O benedictus sit talis agnus, ac
 talis redemptor, qui tam promptus, & paratus est ad diuinam sua
 dona in totum terrarum orbem mittendum, quibus omnes suos
 credentes tam fortes reddit, & taliter corroborat, ut omnes mū-
 di hæreses, & autores earum, quanvis monarcham adiutricem
 habuerunt, aduersus sanctam Ecclesiam non preualuerint. Imo
 sicut vitis cuius palmites absinduntur, vberius fructificat: Sic
 facta sancta mater Ecclesia est in persecutionibus tyrannorum
 & hereticorum. Autoritatem vero, & fidei sinceritatem huius
 1. Ad Tim. 3. cap. sanctæ Ecclesiæ declarat B. Paulus, qui eam appellat ad Timo-
 theum scribens, columnam, & firmamentum veritatis dicens. 15
 Scias, quomodo oporteat, te in domo Dei conuersari, quæ est
 Ecclesia Dei viii columnam, & firmamentum veritatis. Quæ qui
 dem veritas, & firmitas ex Christi sponsi sui iugi presentia ma-
 nat, qui apud Matthæum extrellum vale à discipulis discedens
 Matth. vlt. cap. clausit his verbis. Ecce ego vobis cum sum usq; ad consummatio-
 nē sæculi. Hinc ergo discimus, eum Ecclesiæ suæ perpetuum per
 spiritum suum esse magistrum, qui eā ab omni errore inamunē
 conseruet. Quid vero illud, quod idem Saluator, portas inferi
 Matth. 16. aduersus Ecclesiam minime valituras, apud Matthæum ait? Per
 portas inferi omnes dæmoniorum conatus, omnes hæreticoru-
 fraudes, omnes tyrannorum minas significari certum est. Quæ
 cum

16 cum ita sint, quōmodo Christus Dominus Ecclesiam suam tam longo tempore deseruit, eamque tot erroribus implicari, & commaculari permisit, donec Lutherus virginum construpator venit qui eam ab erroribus (vt ipse falso dicebat) vindicaret. Quis hoc monstrum non horreat, ac detestetur? Adde his æternitatem regni Christi Iesu, de quo apud Lucam. Angelus ^{Luc. 11.} ad virginem: regnabit, inquit, in domo Jacob in æternū, & regni eius nō erit finis. Item in Isaia. Super solium Dauid, & super regnum eius sedebit, vt cōfirmet, & corroboret illud in iudicio & iustitia à modo, & vsq; in sempiternū. Cum ergo ex his, alijs que similibus locis æternitas regni Christi colligatur, in quo ipse Ecclesiam suam in iudicio, & iustitia, hoc est, in omni pietate, & sanctitate per spiritum suum confirmare debeat, quomo-
 17 do tandem hoc officium intermisit, eamq; in errorum tenebris sub tenebrarum principe vsq; ad Lutheri tēpora reliquit? Quis hujus tantæ impudentiæ indignitate non moueatur. Abeat igitur impius Lutherus: nam stat sententia cum omnibus supra diuis. Ego regavi pro te Petre, vt nō deficiat fides tua. Et rursus. Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, spiritum veritatis, vt maneat vobiscum in æternum. Stemus ergo fratres ^{Luc. 12. 30.} Ioan. 14. stabiles, & firmi in obedientia huius sanctissimæ, & catholicæ Ecclesiæ, & in obseruatione suæ sanctissimæ doctrinæ, quam à suo principio semper infallibili veritate, seruavit. Singularis etenim, & vera est illa sententia B. Augustini, & B. Cypriani, quæ dicit. Non habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit haberem matrem.

18

Ecclesiæ dedicatio.

Diligenter aduentum est, quare præsens Ecclesia, quæ in terris agit, regnū cælorum dicatur. Ecclesia quidem regnum cælorum dicitur, quia rex, qui in ea regnat, & eam regit, rex est cælestis, & diuinus. Contrarium in acquisitione huius regni cōtingit, quod in alijs experimur. Hispaniarum quippe prouincia nomē dedit regno, & regi, qui eam vi, & armis occupauit, non accepit ab illo. Vnde dictus est Hispaniarū rex. In acquisitione autem regni sanctæ matris Ecclesiæ per regem cælestem, qui sanguine suo eam acquisiuit, nomen regnū hoc accepit nō dedit nomē Christo Principi, quod scilicet post

B. August.
B. 4. de Sim-
bo. ad Ca-
theuc. c. 10
B. Cypria.
lib. 1. epist.
11.

acquisitū regnū cœlestis rex dicatur, sed è cōtra nomē ab eo accepit ecclesia. Propter quod regnū cælorū dicitur, & est, & iure regnū cælorū appellatur, licet in terris agat exiliū. Certū enim est, quod cū populus Dei sub captiuitate Babylonica esset, non dicebatur regnū Babylonīcū, sed verè erat regnū Iuda, & Israel. In hunc modū licet Sancta mater ecclesia in Babylonia huius mudi nunc habitet, nō dicitur regnū huius mudi, sed cælorū regnū, in quod incessanter cōuolat, ad ipsumq; pertingit. Hoc autē regnū etiā cōtradicentibus totius orbis principibus, etiā occisis nobilibus prædicatoribus, sanctis videlicet Apostolis impe diri nō potuit, sed per totū orbē crevit. Quod elegāter Abacuc

Abacuc 3. Propheta ante lōga sēcula decātauit dicens. Abyssus dedit vocem suam, id est, princeps inferni cū omni senatu suo: altitudo terrenæ potestatis illi obediens leuavit manū suā armatā persequēs ecclesiæ principes, & facros cōfessores. Sed Sol & luna, id est, Christus, & ecclesia steterūt in habitaculo suo. Quod cum naturali soli nō cōueniat, nec lunæ, quæ suū cōtinuū motum habet, manifeste propheta de Christo dño, & ecclesia sermonem agit: Christus enim Redēptor noster dicitur Sol à propheta: & ecclesia sancta sub nomine lunæ designatur. Ecce ergo stat luna in habitaculo suo, & stabit vsq; in finē sēculi cōgregata ex gētilico, & Iudaico populo. Hoc enim est, quod olim prædixerat Isaias Propheta his verbis.

Isaias 11. Habitabit lupus cū agno, & pardus cū hædo accubabit: vitulus & leo, & quis simul morabūtur, vitulus, & vrsus pascetur: simul requiescēt catuli eorū. Quibus verbis Sanctus vates significare voluit Christi doctrina Reges, & priuatos, diuites, & pauperes, Iudæos, & Gentiles, homines denique varijs moribus ad Ecclesiæ pacem, & concordiam, mansuetudinem, modestiam, tolerantiam, atque amorem esse venturos. Quod etiam figuratum fuisse scimus in il-

Actu. 10. c. la animalium varietate, quæ fuit Diuino Petro in linteo ostensa.

Genes. 12. Hoc etiam est, quod Dominus Abraham Patriarchæ dixerat. Inte benedicentur omnes cognationes terræ. Omnes, inquit, ne putaremus hæc ad solos Iudæos pertinere. Hæc igitur est vna, & vniuersalis Ecclesia in vna fide, & charitate coadunata, atque ad hoc tam insigne, tam arduum, tamque sublime negotium charitas à Deo in cordibus nostris diffunditur. Est enim charitas (vt verbis utar Apostoli) vinculum perfectionis,

id est,

- 22 id est, vinculum perfectissimum. Astringit enim caelstis charitas diuersis moribus, & ingenij homines. Vnde Clemens Romanus Pontifex inquit. Similis est Ecclesiæ status nauis magna, quæ per vndosum pelagus de diuersis locis, & regionibus viros portat ad vnam potentis regis urbem properare cupientes. Sit ergo nauis huius portus Dominus Deus, gubernator vero Christus, deinde pro rete officium episcopus impiebat; presbyteri nautarum diacones dispensatorum teneant locum, hi, qui cathechizant, nautologis conferantur, epibatis autem totius fraternitatis multitudo sit similis. Ipsum quoque mare hic mundus habeatur, turbinū vero, ac vētorum varietates diuersis temptationibus conferantur, persecutioes, ac tribulationes, & pericula fluctibus exequentur. Restat igitur,
- 23 quò hæc nauis cursu prospero tuta possit desideratae vrbis portum intrare, ita Deo precē fundere nauigātes, vt mereātur audiiri. Auditri autem à Deo ita demū mercuntur, si operationes ipsæ bonis moribus, & operibus adiuuentur. Saluator autem noster Ecclesiæ suę gubernator ab omnibus diligatur, & ipsius solius præceptis ac iussis omnis Ecclesia credat, & obediat, Deo quoq; supplicetur à cunctis pro ventorū prosperitate. Nauigātes omnem tribulationem, & omne periculum sperent, tanquam immane profundum mundi istius, & vitæ humanae pelagus, in quo esuriendum sit, & sitiendum vomitus quoque, & fugitiones ferendæ, cum ex confessione peccatorum, & reiectione criminum, velut mali congregati in viscibus fellis, iactura facienda est, & abiicienda prorsus è cor-
- 24 de omnis intrinsecus latens amaritudo peccati, si qua forte ex desiderijs iniquis, velut ex cibis noxijs congregata est. Beatus Cyprianus de simplicitate Prelatorum ait. Ecclesia una est, que in multitudinem latias incremento foecunditatis extenditur, quomodo solis radj multi, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et cù de fonte uno riuī plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundat copiæ largitate, vnitatem tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, divisionem lucis vnitatem non capiet. Ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit. A fonte præscindere riuum, præscissus arefcet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen
- B. Clemens
epiſt. 1. ad Iacobum.
Simile.
- B. Cyprianus
de simplicitate Prelatorum.
Similia.
- ad lumen.

lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur, ramos suos in uniuersam terram copia libertatis extendit, profluente largitor riuos latius expandit: unum tamen caput est, & origo una: & una mater fecunditatis successibus copiosa. Illius foetu nato, nascimur illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur. Adulterari non potest sponsa Christi: incorrupta est, & pudica: nam domum nouit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit: haec nos Deo seruat, haec filios regno, quos generauit assignat.

Idem S. Cypritanus.
Simile.

Idem sanctissimus Doctor ex sententijs Episcoporum Concilij Carthaginensis haec annotauit. Si maritus peregrè proficisciens amico suo commendet vxorem suam custodiendam, commendatam sibi ille quanta posset diligentia conseruet, ne ab aliquo sanctitas, & castitas adulteretur, Christus Dominus ad æternum Patrem proficisciens suam nobis sponsam commendauit. Verum ne eam incorruptam, & inuiolatam custodiemus, an integritatem eius mœchis, & corruptoribus prodemus?

B Eusebius
hom. 5. de
Pascha.
Simile.

Beatus Eusebius Emissenus inquit. Sicut frumentum, quod solita purgantis solitudine purgatum in candidam speciem molarum labore perficitur, ac per aquam, & ignem in unius panis substantiam congregatur: Sic variæ gentes, diuersæque nationes in unam fidem conuenientes unum de se corpus Christi efficiunt. Et Christianus populus quasi tritici innumerabilia grana à sacrilegis nationibus fide purgante, atque cribrante discernitur, & in unum quasi infidelium lolio pertransiente colligitur, & duorum testamentorum instructione, velut frumentum gemino molarum opere curatum mollescit, & in illam primæ originis, dignitatem, nativo candore, mutatur, ac per aquam baptismi, vel per ignem Spiritus sancti, æterni illius panis corpus efficitur. Sicut ergo separari grana ab illius confecti panis adunatione, non possunt, & sicut aqua ad propriam redire substantiam, vino permixta, iam non potest: sic & fideles, qui se redemptos Christi

Greg. Nazianzenus.
de morte
desti. in di-
sputationi
bus.

sanguine cognoscunt, ita debent quasi inseparabilia membra capiti suo fidei conseruatione, & ardentissima religione sociare. Item Beatus Gregorius Nazianzenus ait. Ordo in Ecclesia ita statuit, ut alij sint oues, alij vero pastores, ita

28. ut hi imperent, illi vero obediant, sitque unus homo tanquam caput, alius tanquam pedes, alius manus, alius oculi, alius vero aliud corporis membrum, quo omnia recte inter se conueniant, cōmodumque tam ad præfectos, quam ad subditos redundet. Et quemadmodum in corporibus membra nequaquam à se dissident, sed cuncta corpus unum ex diuersis sunt composita, nec idem omnium est officium, ac usus ad mutuam necessitatis benevolentiam, nec oculus graditur, sed dicit; quemadmodum nec pes cerat, sed vadit, nec lingua excipit voces, id enim ad auditum pertinet, sicut nec auditus loquitur, nam linguae est officium, natus vero odoris est instrumentum, at guttus cibum gustat, manus autem dandi, & accipiendi est instrumentum, mens vero cunctis omnibus dux est, penes quam est sentire. Ita

29. & apud nos, qui commune corpus Christi sumus (omnes enim corpus unum in Christo, ac per unum Christum inter nos membra sumus) hoc imperat, ac præsidet, istud vero obedit, & dirigitur, nec amborum idem est officium: quemadmodum nequaquam eorundem imperare est, & subesse, sed ambo unum sunt in unum Christum ab eodem composito, & conglutinato spiritu, licet imperantes à subditis rursus tanquam medium, & doctrina, & exercitatione, & ætate distent.

B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Prata, & nemoralia loca diuersos habent flores, & quædam quidem sunt visu delectabilia, quædam bene olentia, quædam vero ad curam infirmitatum necessaria, & hæc omnia congrua sunt homini. Sic in Ecclesia est: lectiones namque habet diuersarum scripturarum, euangelij videlicet, & apostolorum, & prophetarum institutiones, quæ omnia apta sunt, & conuenientia Christo. Sed super prata oritur sol, & marcescunt flores, & decorem suum amittunt. In hunc vero agrum, vel pratum mittitur sol iustitia, & aliud quidem corripit, aliud autem sanctificat, alij vero miseretur.

Idem sanctissimus Doctor in alia homilia ait. Sicut in horto sunt multæ arbores fructum utilem facientes: in sylvis autem non invenitur bonum faciens, si autem fructum faciunt aut insipidum faciunt, aut acerbum: Sic in Ecclesia, que hortus est Christi multi sunt boni, in congregationibus autem infidelium, quæ sunt silvae desertæ, nemo est bonus, quia & si aliquis est bonus propter homines est bonus, non propter Deum.

Simile.

B. Chrysost.
hom. 27. ex
varis in
Matth.B. Chrysost.
hom. 19.
ope. imp.
Simile.

Idem

B. Chrysostom. 40.
Simile...
Idemque alibi inquit. Sicut artifex ex omnibus lapidibus elicit meliores, & ponit à foris in facie àedificij, ceteros autē lapides qualescumque intus mittit. Sic ecclesia meliores Christianos eligit, & ponit in facie ecclesiæ, id est alios facit sacerdotes, alios diaconos, ceterosque ecclesiæ ministros, mediocres autem proficiunt in medio ecclesiæ id est, àedificij, propter misericordia Dei.

Denique ecclesia est arca Noe, quæ nullis potuit diluuij fluentibus submergi. Hæc est vera illa specula, de qua ait diuinus Psalmus. Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Hæc est turris illa David, quæ edificata est cum propugnaculis, ut dicitur in Canticis, ex qua mille clypei pendet, & omnis fortium armatura, hæc est domus illa Dei (ut ait Apostolus) columnæ, & firmamentum veritatis, quam D. Iohannes appellat in Apocalypsi, tabernaculum Dei cum hominibus. Hæc est vera Hierosolyma inexpugnabilis, non terrena illa, quæ fuit in cineres conuersa, sed cœlestis, quam ipsa perpetuitas semper insuetur.

Ecclesiæ dedicatio.

Psalm. 138. **R**ES quidem certissima, & infallibilis est, Deus in omni loco esse, atque ita S. David inquit. Si ascendero in cælum tu illic es, si descendero in infernum ades, si sum psero pennas meas diluculo & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me. Sed quāuis in omni loco sit, peculiariter tamen, ac peculiari assidentia in ecclesia est, quoniam ibi particularia mirabilia operatur. Atq[ue] ita ubi nos legitimus. Mirabilis Deus in sanctis suis. B. Hieron. transl. Mirabilis Deus in sanctuario suo. In cælo Deus admirabilis est cū gloriam suā beatis cōmunicat, suosq[ue] fideles, ac fortis seruos pretiosis coronis exornat. Admirabilis etiā est in inferno, propter iustitiam, quā ibi erga impios, & dānatos exercet unumquemque eorum pro delictorū ratione puniens. Admirabilis est in mundo propter misericordiam, qua erga peccatores vtitur, eos ad pœnitentiā vocās, & expectans. Admirabilis est in hac vniuersali mundi machina per omnipotentiam, sapientiam, ac diuinam prouidentiam, omniatotius orbis admirabiliter ac prudentissime gubernans. Verum peculiariter inquit regius Propheta mirabilis Deus in sanctuario suo hoc est in templo, & ecclesia sua, suscitās per voces predicatorum

34 torum dormientes animas, & mentes vere poenitentiū pretio
sis vestibus, videlicet diuinis bonis, & gratijs in confessorijs
ad pedes confessorum induens, atq; in sacratissima altaris men-
sa vilissimum vermiculū qualis est homo, suo sanctissimo cor-
pore reficiens; ac deniq; plurima admiranda cæremonijs, & cā
ticis spiritualibus sive sanctæ Ecclesiæ operans. Ex perientia pa-
tet, ex Christianis alios esse perfectos, illos videlicet, qui magis
intellectu, quam sensibus ducuntur: alios vero debiles, atque im-
perfectos, qui res nō secundum valorem suum, sed secundū ex-
teriorē apparentiam extimant. Et his profecto magis necessarię
sunt cæremoniæ sanctæ Ecclesiæ, cantus, ornamenti pretiosa;
atq; tabulae elegantissimè depictæ, quibus rebus isti homines
in seruitutē Dei, atq; amorē eius velut homo capiuntur. Quod per

35 Pulchre regius Vates quadā animalis proprietate docuit in-
quiens. Adificauit sicut Vnicornis sanctificiū suū in terra, quā
fundauit in sæcula. Adificauit Deus tēplum suum tanquā do-
miciū Vunicornis. Hoc animal (vt dicunt naturales) singulare
stratagemate, & inventione vtitur ad alias feras capiendas: nā
habitationem suam sub nemoribus, atq; vmbriteris arboribus
facit, eo tēpore, quo sol magis vigere solet, cūque alia animātā
ipsius solis calore oppresa loca vmbritera & amcena querant
eo se conferunt vbi Vunicornis absconditus domiciliū inter ne-
mora habet qui ea aggreditur, & ferociissime capit. In hūc mo-
dū, (ait S. Dauid) Deus templum suum fecit (poniendose detrás
de tanta Magestad, y escondiendose en la autoridad de los ec-
clesiasticos, en los apparatus de los altares, en la riqueza de los
retablos, en la preciosidad de los ornamentos, y en la suavidad
de la musica) vt sic admiratus peccator, & tanta rerum magni-
tudine commotus ab hoc diuino Vnicorne capiatur, hoc est,
(salga este diuino Vunicornio Dios della emboscada y caze al
hombre dandole este pensamiento, Grande es el señor, que
de tal manera quiere ser servido, pues tambien yo lo quiero
servir, y amar con limpieza de mi alma pues fue criada para
templo suyo.) Litera etiam Hæbreæ ad nostrum propositum
facit, dum ait. Adificauit sicut excelsa ærarium suum sicut
terra consummavit in sæcula quod perinde est, ac si diceret, vt
exponit Foelix) adificauit templum adficio cœli, & terræ.
Create Dñm cœlū, ac terrā tanta pulchritudine, vt oculos ra-

Psal. 77.

36 ciant

retablos, en la preciosidad de los ornamentos, y en la suavidad
de la musica) vt sic admiratus peccator, & tanta rerum magni-
tudine commotus ab hoc diuino Vunicornio Dios della emboscada y caze al
hombre dandole este pensamiento, Grande es el señor, que
de tal manera quiere ser servido, pues tambien yo lo quiero
servir, y amar con limpieza de mi alma pues fue criada para
templo suyo.) Litera etiam Hæbreæ ad nostrum propositum
facit, dum ait. Adificauit sicut excelsa ærarium suum sicut
terra consummavit in sæcula quod perinde est, ac si diceret, vt
exponit Foelix) adificauit templum adficio cœli, & terræ.
Create Dñm cœlū, ac terrā tanta pulchritudine, vt oculos ra-

piat quadam gratissima vi, & delectabili violentia, creare inquit illa tanto ordine, compositione, ac motus perpetuitate, tam pulchris & micantibus stellis, ac planetis, quales sunt sol, & luna adornata, creare terram istam tot tantisque plantis, ac tam varijs herbis indutam tamque diuersis creaturis plenam (vt ait D. Paulus) Fue hazer vnos despertadores y v nas lenguas, y bozes, quæ nobis pulchritudinem creatoris sui, sapientiamque eius, atque omnipotentiam ostenderent, ergo sicut cælum, & terram (ait sanctus Dauid) ædificauit Deus templum suum, vt videlicet his exterioribus apparatibus in cognitionem eius, qui in tali domo habitat, deueniamus. Hoc idem confirmat paraphrasis Chaldaica, quæ sic habet. Struxit simile altissimi Regum palatij id maiestati suæ dicatum, hoc est, fecit Deus templum, ac dominum suum sicut Regium palatum. Nam sicut Reges, vt magnitudinem suam ostendant, magnificas ædes maxima cum pulchritudine ædificant easque pretiosis ornamentiis pyramidum & stemmatum picturis exornant: sic Deus templum suum maximam pulchritudine & compositione, ac pretiosis ornamentis ædificat, vt omnibus, & maxime simplicibus, ac debilibus signum, & ostensionem sui præberet. Sic Regina Saba ex regio aparatu Salomonis in cognitionem magnitudinis eius deuenit.

Vnde prudenter. B. Chrysostomus (sicut historia refert Ecclesiastica) videns Arrianos nocturno tempore per vicos, & plateas urbis Constantinopolis pompa graui incedentes (quod in causa erat vt ad se plebem ignorantem attraherent) curauit, &

iussit vt fierent crucis argenteæ, & candelabra pretiosa & sic

nocte sumptuosa pompa hominum, ac mulierum exhibant cantantes hymnos, quibus haeretici confundebantur, & ipsi Christiani in fide firmiores reddebantur. Cum igitur hoc ita sit, quid obsecro, præmij haberent illi, qui ad hæc opera sancta & recta suis diuitijs abundantissime adiuuarunt? Hoc poterimus intelligere ex eo, quod Prophetæ Zachariæ euenit, cui Dominus dixit. Sume à transmigratione ad Holdai, & à Tobia, & ab Idaia,

& venies tu in die illa, & intrabis domum Iosif, & sumes aurum & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iose

dec fæderotis magni. Hi tres viri venerant ex Babylonia, ubi filii Israel captiui erant, & afferebant magnam aurum, & argento copiam in templi dedicationem missam ab eis, qui in Babylonia

Historia ecclesiastica.

Zacharia. 6.

39

captiui

40 captiui detinebantur. Dominus autem huic prophetæ iubet ut eos quæ situm perget, quos domi Iosia filij Sophoniæ inueniet præcipitque ei, ut ex illa auri, & argenti eleemosyna, quam asportauerat, coronas conflaret, & in ipsis nomina illorum trium virorum, qui pecuniam tulerant insculperet, ac postquam factæ essent coronæ, eas in capite sacerdotis poneret, postea vero ipsas in templo appenderet in perpetuam illius tam sancti operis memoriam. Quis ergo hoc audiens, fructus, qui ex eleemosyna templis, & ministris eius facta percipiuntur, non cognoscet? Hoc est coronas facere perpetuas, quibus pīj homines in regno cælorum coronabuntur. Iubet Deus, ut coronæ super sacerdotis caput, quod pretiosior locus ex tota republica est, reponantur, & postea templi parietibus affigantur, ut sic eas populus aspiciat, & iterum, atque iterum contempletur. In quo insinuat quanti faciat eleemosynam, quæ in fabricam domus suæ erogatur. Vult etiam, ut hæ coronæ in templo appendantur simul cū nominibus eorum, qui eleemosynam dederunt, ut sic alij Hebræi tam bono exemplo incitati ad eos in bonis operibus imitandum moueantur.

41 Euangeliū sacrum, quod in hac festiuitate recitatū sic incipit. Ingressus Iesū perambulabat Iericho, Ciuitas Iericho sita est inter Iordanem, & Hierusalem, quam Iosue olim funditus euertit dicens. Maledictus, qui reedificauerit Iericho. Itaque ad urbem hanc, quam Iesū filius Nauē perdiderat, atque destruxerat, Iesū filius Dei mansuetus venire dignatus est. Tūc enim Deus vltionum appellabatur, nunc vero agnus Dei iure optimo dicitur, qui peccata mundi tollere venit. Apparuit (inquit B. Paulus) benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. Sed non ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum, quæ admodum ipse diuinus Redemptor contestatus est. Venit ergo Iesū in Iericho, ut non peccatores, ut quondam occidat, sed ut cæcos illuminet, nam ipse est lux vera, quæ illuminat, omnem hominem venientem in hunc mundum. Venit, in quam, ut peccata deleat, & vitam impendat hominibus, quantumlibet sceleratissimi sint. Scriptum est enim in libro Isaia. In cubilibus, in

Luc. 19.
Iouc. 6.

42 quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami, & iuci. Hi sunt dracones, & serpentes, qui ostensi sunt B. Petro in visio ne illa, quos sanctificauit Christus Iesūs. O summi numinis adiutorium

Nn miranda

Ez. 35.

Actu. 10.

miranda pietas: eos in viros alios mutauit gratia diuina, ita ut vi 43
tam angelicam agerent, qui more iumentorum vitam suam du-

^{1. ad Cor. 6.} cebant. Ad quos beatus Paulus ait. Fuitis aliquando fornicarij,

idolatræ, adulteri, fures, auari, ebriosi, sed abluti estis in sacro,

scilicet baptismate, vbi veluti in mari Rubro omnes Ægyptij,

id est omnes iniquitates vestræ perierunt. De numero horum

draconum, & serpentum erat Zachæus, de quo nunc beatus

Lucas inquit. Ecce vir nomine Zachæus, & hic erat princeps

Simile.

Publicanorum, & ipse diues. Is sanè conuersus fuit in calatum

suavis odoris, & in iuncum pulcherrimum, in quo difficile in-

uenietis nodum unum, sed miram simplicitatem, & rectitudi-

nem. Appellatur Publicanorum princeps, quia caput erat pu-

blicis exactionibus vacantium. Hi publicani emebant vestiga-

lia à magistratibus, & ideo pro suo arbitrio vrgebant, ac præme 44

bant pauperes. Quæ res hodie inter fideles miseranda est, neq;

tolerari potest. Cū enim officia superiores vendunt, nihil aliud

faciunt, quam oppressores inopum. Hic princeps Publicanorū

quærebat, inquit sacer textus, videre Iesum, quis esset, & non

poterat præ turba, quia statura pusillus erat. Ecce quam flagrati

desiderio tenebatur videndi Iesum, & cognoscendi de facie eū

de quo rumor tam admirāda sparserat. Credebat plane, & ama-

bat quod audierat. Quāobrem dignior factus est, cui bonus Ie-

sūs potiora munera impenderet. Mira res Spiritus sanctus, qui

iustū Simeonē præuenerat, & corda Patriarcharū & regū exci-

tarat, vt Messiā videre affectarēt, is vīscera Zachæi polsides de-

sideriū videndi Christū Dñm largitus est. Sciebat nāque, quod

beati essent oculi, qui viderēt Iesum, ac vidēdo toto cū pectorē

amarent. Hoc autē inflāmatus desiderio præcurrēs ascēdit in ar-

bore Sycomorū, vt videret eū, quia inde erat trāsitus. Cōsiliū 45

sanctū inuenit Zachæus vt desideriū suū expleret. Quod precu-

currit, & non deambulauit: sollicitudinē magnā, & ardētē affe-

ctū vidēdi Iesum indicat. Enim uero (vt B. Ambrosius inquit) ne

scit tarda molimina Spiritus sancti gratia. Huc alludit illud bea-

^{Ad Rom. 8} ti Pauli: Qui spiritu Dei agūt, iij filij Dei sunt. Verbū quidem

hoc agūt, magnā habet emphasi. Bruta siquidē agūt, ho-

mines verò agunt, & ob volūtatis suæ libertatē suorū actuū dñi

sunt alioquin nec boni præmio, nec mali pœna forent digni:

atqui Spiritus sancti virtus tam est mirabilis, & efficax, vt cor

nostrum

46 nostrum rapiat, ita ut filii Dei agentes, & in bono opere laborantes agi à spiritu dicantur. Et cum venisset Iesus vidi eum, & dixit ad eum. Zachæus festinans descendit, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. O modis omnibus laudanda Christi Iesu benignitas, solam visionem Zachæus desiderauit, sed qui nouit plus dare, quam querimus, ipse loquitur ei, & hilari vultu illum inspexit, & mensæ eius interesse instituit. Simeon ille senex tantum desiderabat videre consolationem Israel, id est, Iesum verum Messiam, & ipse in vlnas suas illum suscepit. O quantum veritatis habet oraculum Pauli: qui potens est facere abundanter quam petimus, aut intelligimus. Et exceptit illum, inquit gaudens. Vos igitur charifimi gaudentes, non ex tristitia, aut ex necessitate Iesum excipi

47 te, peregrinos, vagosq; inducite in domos vestras: hilarè enim datorem diligit Deus: Mœstum, & tristem maximè horret. Vt hanc autem hilaritatem habeatis cum regali propheta precerimur, diu noctuq; dicamus. Respice in me Domine, & miserere mei, quia vnicus, & pauper sum ego. Quod perinde est, ac si dicamus: Si dignatus fueris oculos tuos ad me conuertere, sicut illos conuertisti ad Zachæum, misericordiam præstabis misero, tot peccatis repleto. Obseruandum etiam est, quod Dominus in domo nostra nos esse vult, vt conuiua noster sit, intra cordis nostri intimia commoremur, & non ut Esau ad venationem egrediamur, ne forsitan benedictionem patris amittamus: enim uero Iacob, qui domi manebat benedictionem paternam accepit. Magna sunt certe hæc fratres, nifallor, & obseruatione digna:

48 foelix anima, cui Dominus ait. Hodie in domo tua me oportet manere. Domus namq; Zachæi vacua non remansit, domino in ea recumbente, siquidem ipse ore suo sacro dixit. Hodie huic domui salus facta est. Murmurent Pharisei inuidi, nobis tantum sit curæ officia pietatis in suis pauperibus impendere, certò sciētes, quod quidquid vni ex minimis eius dederimus Saluatori damus. Quiq; fuisus, abundantiusq; mercedem commeritam nobis reddet, quando vniuersum iudicauerit orbem. Tunc equidem vocem illam dulcissimam audiemus. Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod paratum est vobis à patre meo; esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Hospes eram & collegistis me.

2. Ad Cor. 9.

Psal. 85.

Genes. 27.

E D V C A T I O

& institutio puerorum.

1. ad Tim.
c. 5.

B.Basil.ora
tione. 18.
fol. 84a.

B. Basil. in
exame. ho.
9. folio. 43.



I quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet; si dem negavit, & est infideli deterior, inquit B. Paulus ad Timotheum scribens. Hæc cura duobus modis potest intelligi: primo de cura in rebus corporalibus necessarijs. Satage igitur ò parentis ut terrena necessaria filijs tuis, atq; omni familia tua iustis, & sanctis medijs prouideas, ne sis infideli deterior, & bestijs crudelior, & aubus improvidior. Audi B. Basiliū in quadam oratione dicentein. Nemo est enim omnino sic prudentia in opere, qui non summa infamia dignum iudicet, se ab aubus, & bestijs, quæ longissimè à ratione absunt, virtute superari. Nam si leenæ cordi est foetus: si lupus pro catulis decertat, & sanguinis ouium disperadio cibum illis omni periculo postposito ministrat, cum ipse vorax sit, quid, quæ so, iudici tuo Christo dices ò homo familiam habens, & filios, ab ipsomet Domino, & iudice tibi ut poedagogo ad alédos traditos, tāquam sanguine suo redemptos, qui præceptum de educandis filijs negligis, natu ramq; peruerendo etiam diuinum mandatum conculcare non times, dum non solum labore iusto illis non prouides, sed quæ Deus tibi ad alendos redemptos sios præbuit, otio, & ludo, & vitio, ò naturæ destructor, legisq; Dei contemptor, & humanæ consuetudinis conculcator dilapidas, quomodo iram Dei effugies? In cælum ferenda est cornicis in pallos prouidentia, quæ etiam volantes iam comitatur, eisq; pastum (vt ibi B. Basilius ait) diu parat. Ita boni parentes non solum debito viatu, & vestitu filios parvulos nutriunt, sed etiam nuptos adiuuare non desistunt, ut melius in Dei seruitio viuant. Contra autem parentes, qui horum obliuiscuntur inuehitur idem B. Basilius tanquam contra naturam adulterantes, cum bestiæ tantam suscepient curam pro filijs alendis: vbi sic ait. Vnde fit, ut in ouium tam copioso, numero soq; grege è stabulis exiliens agnus matris suæ, continuo percipiat vocem, ad eamq; properet, atq; lactis fontes proprios recta via petat, papillisq; maternis cōtentus sit, etiā si per

- 4 per parū habeāt succi, quin mater ipsa inter tam multos agnos eū internescit, vt propriū: vna vox omnī est, vnum idēq; semper numero color, vnum etiam penitus odor, quatenus odoratus noster nouit discernere, atq; istis omnibus inest quādā sentiēdi facultas, nostra nimirū longē exactior, qua suū cuiq; propriū facile dignoscere licet. Et vnde hoc, nisi vt parētes à brutis admonēatur, qui multi eorū filios non agnoscūt, & si agnoscūt illos, alere recusant cōtra brutorū naturā operātes. Vnde multoties filij necessitate cōpulsi furtis, & Iudis se tradunt, & alia innuina ra mala perpetrāt. Secundo intelliguntur verba B. Pauli de cura spirituali, qua patres tenentur educare, & corrigerē filios suos, & qui hoc nō faciunt in fidelibus detersores sunt. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Vir sapiens plebem suā erudit, & fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt. Hic sapiens bonū significat, aliás enim multi sapientes sunt in inferno maledicti, si pro sapiente bonus non intelligeretur, sicut pro stulto peccator intelligitur, ut apertè cōstat ex illo Ecclesiastico. Peruersi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus: id est peccatorū. Merito ergo sapiens dicitur bonus, quāuis rusticus sit, cum sciat Deo placere, & per bona exempla populum suum erudire. Si ergo vir sapiens populum suum erudit, multo melius filios suos erudit. Sic enim ynumquēq; parentem admonet Spiritus sanctus in Proverbijs dicens. Erudi filiū tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ, in hac vita scilicet, & in alia, alioquin si legem illum docere negligis, quid miraris, si carnifex tuus sit in hac vita, & in alia testis efficax contra animam tuam? Qui docet filium suum, laudabitur in illo: ait Ecclesiasticus: vbi mira circa hoc in toto integro capitulo inuenies. Venerabilis ille senex Tobias filium suum ab infantia timere Deum, & ab omni peccato abstinere docuit: vos autem parentes nihil minus cogitatis, quam filios vestros timorem Domini docere. Non est timor Dei in cordibus vestris, imo nec ante oculos vestros, quomodo filios vestros docebitis, vos senes, & Dei iudicio propinqui à nullo abstinetis peccato, quomodo filios vestros abstinere docebitis. De hoc sancto Tobia sic nobis sacrum narrat eloquium. Viam veritatis non deseruit, & nihil puerile gessit in opere, solusque fugiebat consortia omnium tam ludentium,
- Eccl. 37. c.
Eccl. 1. c.
Proi. 29.
Eccl. 30.
Tobiz. 1. c.

Iob.
14

quam detrahentium, & pergebat ad Hierusalem ad templū Domini, ut adoraret Deum. Certè si hæc operaremini, qui parentes estis, etiam filios vestros ea doceretis: quia vero ea non facitis, ideo nec ea docetis, raro ad ecclesiam pergitis, orationē nec labijs tetigistis, sacramenta diuina, nisi præcepti vi coacti, non recipitis. O sapientissimè Iob qua cura filios tuos educabas & in lege Dei instruebas? Offerebat (ait sacertextus) Iob holocausta per singulos dies diluculo dicens. Ne forte peccauerint filii mei & benedixerint (idest maledixerint) Deo in cordibus suis & sic faciebat cunctis diebus & sanctificabat illos. Origenes

Origenes
in Iob, fo-
lio. 422.

ait super Iob. Audite quid parens optimus Iob dicat. Ne forte filii mei aliquid mali in corde suo cogitauerint aduersus Deum. O sinceritas Patris, ô dilectio parentis! non tantum pro corpore solicitus erat sed plus de anima cogitabat. Ne forte, inquit filii mei qui in disciplina nutriti sunt & in Dei timore exercitati aliquid in mente contra Dominum cogitauerint. Quomodo permisisset S. Iob aliquid mali aut in verbis aut in factis filiorum suorum contra dominum qui sic solicitus erat de cogitationibus illorum? Disce pater officij tui oblite ab hoc Sancto patriarcha quid circa filios tuos agere debeas, quibus si mendacia, & periuria non carpis, ideo est, quia vñsdem vitijs, & turpitudinibus inuolueris. Attende ô miser, quid facias, omnia enim

B. Chrysost.
ho. 50 ope-
r. imper. in
Matthæ.

quæ tua desidia & incuria filij tui in Deum deliquerint, Deus à te exquiret. Beatus Chrysostomus ait. Quis est qui ad gloriam Dei nubit, qui accipit vxorem propter desiderium bonorum filiorum. Et quis est iste? Ille qui postquam habuerit filios, circa Dei disciplinam eos continet, alioquin qui filios negligit, ostendit quod non desiderauit illos, Deo generare, sed diabolo, cui nutrit illos. Vides quare filios negligas? Quia nimis nupsisti, ut libidini tantum vacares, & non ut Deo seruires. Ideo filios non Deo, sed dæmoni generas.

Educatio filiorum.

Ad Rom.
xii.

Si radix sancta est, & rami (inquit Diuus Paulus.) In quo sanctus Apostolus significat, communiter, & maiori ex parte ex bonis parentibus filios bonos procedere, etiam si (vt ait

10 ut ait S. Antoninus) habere filios, & filias bonas nō sit in potestate parentum, sed Dei misericordis, quamuis filios se ad hoc disponere multum iuuat, sicut etiam mala parentum cura ad hoc maximè nocet. Licet autem in sancta scriptura legimus, ex pessimis parentibus filios bonos ortos fuisse, & econtra ex bonis malos, vt Ezechias rex Iuda optimus, qui tamen filium sceleratissimum habuit Manassem, & pessimus Amon bonum filium Ioseph habuit. Hoc confirmat B. Hieronymus in epistola contra Ruffinum, & habetur in decretis distinctione quinquagesima sexta capitulo Nasci de adulterio, vbi ait. Lepte inter viros sanctos apostoli voce numeratus, meretricis est filius: Esau de Isaac, & Rebeca, hispidus tam mente, quam corpore, quasi bonum triticum inter lolium, auenasq; degenerat, quia non in seminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est, atq; virtutum. Communiter tamen ex regula Saluatoris. Bona arbor bonos fructus facit. Vnde beatus Chrysostomus dat regulam parenti filium nubere volenti, vt attendat ad sponsæ parentes, & præcipue ad matrem, cum qua frequenter filia versatur: atque ita de moribus matris, faciliter agnoscimus filiam, etiam si, vt dictum est, ista non sit semper regula infallibilis, quia ex bona Dina multa sibi, & alijs damna intulit. Veneratione digna sunt omnia, quæ sanctus ecclesiæ doctor eximius Hieronymus nobis legenda reliquit, tamen in epistola de institutione filiæ, quam ad Letham dirigit, multa equidem notatu dignissima conscripsit, quæ parentes in corde retinere deberent, vt filias suas, vt decet, Deo, & non dæmoni nutriant. Inter alia hoc

11 audi. Mater si sollicita prouides, ne filia tua percutiatur à vipera, mordeatur à cane, aut ne in ignem cadat, cur nō eadem cura prouidebis, ne feriatur à malevo vniuersitate terræ iam confacto à Christo domino, & in cruce contrito, nempe diabolo? Ut quid mater non tanta solitudine curas, ne filia tua percutiatur ab internuntia, vt à vipera custodis illam, à canis mortui, & non à iuuenis lasciu verbo rabido? ne cadat in ignem omni cura custodis filiam, & de igne luxuriæ nihil curas? Omnia proculdubio superte euenient, siquidem tua desidia veniunt. Sed inquietus. Quid mihi minaris de peccatis filiorum meorum, cum scriptum sit apud Ezechielem. Pater non portabit iniquitatem filii, nec econtra, sed anima, quæ peccauerit ipsa morietur?

B. Hieron. 3. p. tit. 1.
c. 15. 1.
B. Hieron. epist. contra Ruffinum.
Ad Heb. 12.
Matth. 7.
B. Hieron. in epist. ad Letham.

Ezech. 18.

Prouer. 29. Respondeo. Pater non portabit iniuriam, quam filius opera 13
tus est absq; culpa ipsius patris, sed portabit omnia mala, quæ
operator est filius desidia, & negligencia patris, cum scriptum
sit in Prouerbijs. Virga, atq; correctio tribuit sapientiam: puer
autem, qui dimittitur voluntati suæ confundet matrem suam.
Et inferius. Qui parcit virge, odit filium suum: qui autem diligit
illum instanter erudit. Vbi possumus addere, non solum odit fi-
lium suum, sed & se ipsum.

Educatio filiorum.

Eccle. 3. IN Ecclesiastico dicitur. Benedictio patris firmat domos fi-
liorum: maledictio autem matris erradicat fundamenta. Vi-
de ò mater crudelis, quid facias, quando maledictionem filiis
tuis immittis, ne parcas virgine, aut flagello, quando opus est, sed 14
parce maledictioni, cum tam graue sit malum, vt hic Spiritus
sanctus docet. Dæmon enim docuit te ò misera mulier, vt filio
tuo dicas. Malus te comburat ignis, nullus est malus ignis in ter-
ra bona ò insipiens foemina: infernali tantum ignis etiā si crea-
tione bonus sit, quia à Deo creatus, dicitur malus, quia talis à dā
natis reputatur, & quia cruciat malos. Vide ergo, si cupis filium
tuum, aut filiam, quam in vtero portasti ab igne infernali per-
petuò cruciar? Aliud detestandum maledictionis genus, quod
te diabolus docuit, ò discipula illius est. Maledictus sis à Deo
puer. O crudelis mulier, quid dicis: nam aliam maledictionem
Dei ego non inueni, nisi illam terribilem; discedite à me male-
dicti in ignem æternum. Si tu gaudebis videre filios, quos pepe-
risti à Deo irato maledictos, & excommunicatos ad locū dam-15
natorum missostali maledictione vtere, sin minus, vt quid ma-
ius malum, quod Iude, & dæmoni euenire potuit, filiis Dei san-
guine suo ablutis optas? O misera ac sensibus destituta! Nota in-
foelix, Deum ita maledictionem abhorre, vt quando in sancta
scriptura maledictio habetur pro ipsa dicatur benedictio, vt pa-
3. Reg. 21. tet in libro regum quando salii testes dixerunt contra Naboth,
quia benedixit Deū, & regem, hoc est, maledixit: nā si regē be-
Iob. 1. nedixisset, quid mali fecisset? Et S. Iob inquit. Ne forte filij mei
peccauerint, & benixerint Deū in cordibus suis. Et eius vxor
Iob 2. dixit ei. Benedic Deo, & morere id est, maledic Deū, & occide
te. Cū aut sic Deus maledictionē detestetur, audes tu misera mu-
lier,

16 Iier, illa vt frequenter maledicens filios tuos, & ex consequenti ipsum Deum, qui homines ita diligit, vt contra se dictum, & factū repudet, quod contra illos dicitur, & fit? Ideo conquererebatur de Saūlo dicens. Cur me persequeris? Time, ne ob hoc à Deo sis maledicta, & caue per viscera misericordiaē Dei nostri, te obsecro, ne deinceps sic loquaris. Nūquid (vt B. Iacobus inquit) vidisti fontē de eodē foramine dulcē, & amarā aquā simul manantē? lingua tua est proculdubio hoc monstrū in natura, cū ab ipsa benedictio, & maledictio procedat, lingua enim, qua Deum benedicis aliquando dicendo, sanctificetur nōmē tuum, eius etiā creaturas maledicis; quæ ad eius imaginem creatæ sunt, & per consequens ipsum Deum. O rem nimis detestandam & deplorandam, nimisq; fugiendam?

Actuū. 11.

Iacobī. 3.

Educatio filiorum.

MAgnam in erudiendis filijs curam adhiberi dominus voluit, qui toties hæc verba in legibus suis antiquitus repetijt. Cumq; interrogauerit te filius tuus eras dicens. Quid est hoc? Respondebis ei. In manu forti eduxit nos Dñs de terra Ägypti de domo seruitutis, nā cū induratus esset Pharaon, & nollet nos dimittere, occidit dñs omne primogenitum in terra Ägypti: idcirco immolo Dño omne, quod aperit vuluā masculini sexus etiā in Propheta Iole hoc insinuatur, cū dicitur. Canite tuba in Sion, sanctificate ieunium, vocate cœtū, congregate populū, coadunate senes, congregate paruulos, & suggestentes vbera. Nullus sit, qui ad ecclesiā nō veniat, etiā paruuli matrum lactantes. Sed quorsum isti iubentur in ecclesiam ingredi si qui dē rationis vsum non habent quominus ex ijs, quæ ibi docentur vtilitatem percipient? Mihi credite, si Deus illos vocari p̄cipit, aliquid eis sine dubio vult impertiri. Sed quidquid illud est, secretū est. Quēadmodū si princeps magnus seruo suo imperaret, vt corā se omnes paruulos suos afferret, seruus aut̄ respondeat. Quorsum Dñe illos ad te ducā, siquidē nihil aliud sciunt, & ad nihilū deseruire possunt, quā ad plorādum? Dñs vero rursus illi dicat. Affer illos properè mihi enim hoc valde placet. Tunc pater eorū dicet. Absque dubio eis aliquod beneficiū conferre vult, quandoquidē ipsos ad se afferri iubet. Sic pueris Deus aliquid elargiri vult, siquidē imperat ipsos in ecclesiam suā, & corā

Exod. 10.

Exod. 13.
Ioclis. 2.

se adduci. Quam magnus sanctus fuerit Samuel ex sacra Scriptura colligitur, & hunc templo Dei ab infantia sua frequentasse certum est. Ex his duobus sacræ Scripturæ locis à nobis relatis inferunt, quanta obligatione astringantur parentes, vt filios suos doceant ingentia in mundum collata beneficia ab immenso Deo & præcipue beneficium redemptionis generis humani, vt sic huius liberalissimi Domini Iesu Christi amore capiantur, & beneficijs, quæ à potenti eius manu acceperūt, grati sint, vt sic ipsius Dei templo frequentare consuecant, & in eis magno cum silentio, deuotione, ac reuerentia esse addiscant. Arborum cum teneræ sunt potius indigent cultellis, quibus superflua earum rascindantur, quam plurimis coribus ad fructus earum colligendos. Sic magis opus est fustibus, & flagellis, quibus puerorum vitia coercentur, quam ab eis magnas virtutes expereantur. Qui imulas teneræ & tatis ambulare domando docent, & qui equos pretiosos domare contendunt, maxime laborant, vt in primis veloces, & nimis ambulatores sint, sed multo magis laborant, vt sint mansueti, domestici, fideles, & super omnia ne sint malitiosi, y tengan algunos malos resabios y siniestros. Sic parentes in primis curare debent, vt filii sui in sanctis se exercitijs exerceant, y que no tengan algun mal siniestro. Non enim eis tantum profundunt virtutes omnes, quas addiscunt, quantum nocet vnum duntaxat vitium quo notantur.

B. Chrysostomus in quadā homilia inquit. Quemadmodum industrij agricolæ primum semen in terram depo-
nunt cupressi aut aliarum arborum similium, deinde vbi con-
spexerint ex semine factam arborem, non relinquunt ipsam in
eadem terra, sed inde reuulsam plantulam in aliud transferunt
solum, vt terra recens gremio suo exceptam illius radicem puram, & integrum vi sua proferat ad nouam educationem. Ita &

Simile.

B. Chrysostomus in homiliis 5. in Matth.

Simile.

Ad Ephes. 5. cc.

B. Chrysostomus in homilia 9. ad Colossi.

Anna filium præter spem prosemnatum in templum transtulit è domo, vbi sunt perpetuò fontiū scatebræ, & irrigationes spirituales. Et alibi inquit. Quemadmodum ager diu non præscissus siluescit, ac passim in numeras vepres producit: ita iuuenitus neglecta. Et super epistolam ad Colossenses inquit idem sanctissimus Doctor super illa verba Pauli. Docete & admonete vos in uicem psalmis, & hymnis. Nunc vero Satanicas cancio-nes proferunt pueri vestri, psalmum autem nemo nouit ullum; quin

- 22 quin & res ista turpis eis esse videtur, ludicra, & redicula. Hinc mala cuncta vigent: Qualem nam plātula terram fortita fuerit, talem quoq; fructum afferet, si arenosam, & falsam talem: si dulcem, & pinguem, rursus consimilem. Doce ergo puerum tuum psalmos illos canere Philosophiæ plenos. B. Anselmus libro de similitudinibus inquit. Vidistis, quæso, vñquam artificem ex lamina auri, vel argenti in gentibus percussionibus imaginem speciosam formasse? Nō puto. Quid tunc? Quatenus aptam formā ex lamina formet, nunc eam suo instrumento leuiter premit, & percudit, & post modū planat, nunc etiam leuamine leuius leuat, & informat. Sic & vos si pueros vestros cupitis moribus ornatos esse, necesse est, vt cum de pressionibus verberū im pēdatis paternæ pietatis, & māsuetudinis, leuamenq; ad subsidiū. Tenera quidē teneris, sicut & ipsi teneri sunt: lac scilicet, nō solidū cibū præbentes eis, ne dum ad perfectam ætatem proueatis. Plinius lib. 9. inquit. Simia catulos suos ferè complexu ne cat, ita nonnulli parentes immodico erga liberos affectu, & indulgentia corrumpunt illos. Idem Plinius ait. Adamas vna remollescit, ad iectus ferri aliâs indomitus. Ita nullum est ingeniū tam ferum, quod non aliqua ratione queat expurgari. Plutarchus ait. Ut terra quò melioris est naturæ, hoc magis corruptitur, si negligatur. Ita ingenia, nisi rectè excolantur, quò sunt foeliciora, eò pluribus vitijs obducuntur. Et ibidem ait. Nulla ferè est arbor, quæ nō sterilescat, ac tortuosa fiat, si cultura desit. Ita nullū tam foelix ingeniū, quod non degeneret citra rectam educationem. Ibidemq; etiā inquit. Nullus equus rectè fessori paret, nisi arte dominus: ita nullum ingeniū non ferox, nisi præceptis curatur, & educatione. Ibidemque inquit. Ut molli materia facilè sigillum imprimitur, si durescat, non item. Ita puerorum, ingenia facile quanuis recipient disciplinam, si in ætate defranciant, non item. Idem quoque ait ibidem. Ut ager, si non colatur, non solum infrugiferus manet, verum etiā multa sylvestria producit. Ita adolescens rationis capax nisi præceptis, honestis exerceatur, non solum non euadet bonus, sed ad multa vitia deflectetur. Politianus inquit. Quemadmodū agricola vehemēter exultat, vbi generosus foetus ex arbore ipsa legit, quā suis manibus quondam conseuerat, ac diū multa cura produxerat: ita præceptores, atque parentes, potissimum cum illorum fructus industria,
- B. Anselm.
lib. de simi
litudin. c.
1.7.8.
Simile.
- Plin. lib. 9.
c. 54.
Simile.
Plin. li. 37.
c. 4.
Plutarc. in
moral.
Simile.
- Politianus
li. 6. epst.
epistol. ad
Frāciscum
Puccium.
Simile.

industriam, morumq; honestatem intueruntur, quorum ingenia, 25
atq; mores ipsi à prima iuuentute, fœliciter formauerunt.

Educatio filiorum.

Iob. 1. Psal. 5.
Psal. 62. Hierc. 7.
& 25. Psal. 116.

In libro Iob narratur de ipso viro sanctissimo, qui cum habe-
ret filios plurimos, consurgens diluculo offerebat holocausta
per singulos. Dicebat enim. Ne forte peccauerint filii mei, &
benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis die-
bus. Super hoc animaduertendum est, quanta diligentia, & stu-
dio sanctus vir curā pietatis plenam erga filios dispensabat: nā
qui diluculo, summoq; mane ad hæc pietatis opera efficienda
excitabatur, nō torpebat, nec se gerebat negligenter circa pro-
fessionem filiorum: sciebat namq; filios atbores esse inexhau-
sto studio excolendas, quas patres semper debent exercere, dū 26
viuunt modo velint virtutis, & pietatis fructus ab illis aliquādo
decerpere. Nouerat enim ab spiritu coelesti edoctus matutinum
tempus aptissimum esse, & oratione, & sacrificijs, & rebus deniq;
diuinis perficiendis: nā est eo tempore humana mens minus tur-
bata, & viuida, longeque expeditior ad quævis opera efficien-
da. Vnde S. Dauid. Mane astabo tibi. Et alibi. Ad te de luce vige-
lo. Atq; hinc factū arbitror, vt propter hunc solennē loquēdi mo-
rē scriptura sacra atq; Hebræorū gens hanc vocem, mane, aut di-
luculo, vsurparent pro valdē tēpestivē, & opportunē, vt apud
Hieremiā inquit Dñs. Missi ad vos omnes seruos meos Prophe-
tas per diē cōsurgens diluculo, & mittens, hoc est, tēpestivē, &
opportunē admonēs. Offerebat (inquit sacer textus) holocausta
per singulos dies. Nihil potest esse recte, aut domi, aut in ciuita- 27
te constitutū, vbi non diuinorum cura intercesserit. Hoc abūdē
testatur psalmus ille. Nisi Dñs ædificauerit domū, in vanū labo-
rauerunt, qui ædificat eā. Optima ergo liberorū educatio à sum-
mo Deo precibus, & sacrificijs petenda est. His verbis licet etiā
colligere, quam fuerit animo liberali, & exposito sanctus vir:
non enim vnum tantum offerebat sacrificium, sed iuxta nume-
rum filiorum maetabat victimas. Sapienter quoq; B. Gregorius
notauit, quantam in iudicando de alieno animo cautionem ad-
hibuerit S. Iob: non enim temere de filiorū conscientia iudicat,
nec quidpiam assueranter cogitat, tantum illis vehementer ti-
met, ne fortasse aliquo scelere inter epulas, & solutoria cōuiua-
infice-

28 inficerentur. Sed & illud est maiori ratione dignum, satisque declarat, quantam adhibuerit sollicitudinem, vir sanctus circa filiorum curam, qui non de externis actionibus sollicitus erat, nec liberis timebat, ne fortasse externo opere aliquid sceleris, & flagitij admisiſſent. Tanta enim diligentia eos ab ipsis incunabulis circa Dei timorem, & animi pietatem instruxerat, vt de opere, aut sermone ipsorum nihil apud se cogitare, illud tantum timebat, ne fortasse (vt est lubrica humana mens) vel cogitatione ipsa sceleris aliquid admisiſſent, aut aliqua in peccatum consensione, aut se fortasse negligenter gerendo, aut sine gusto aliquo, & grata recordatione diuina excipiendo beneficia: dicebat enim. Ne forte peccauerint filii mei, & benedixe-
 29 rint Deo in cordibus suis. Hæc dicuntur per antiphrasim: nam est sensus, ne forte maledixerint, talis enim mos loquendi apud veteres fuit, tam iniſſæ illis erant blasphemiae, vt eas vel proprio vocabulo nominare vehementer pertimescerent. Est ergo benedicere idem, quod maledicere, & ad iracundiam Deum prouocare, siue ingratum erga Deum declarare animum. Quod Chaldaeus interpres significare videtur, qui inquit. Ne forte peccauerint filii mei, & non orauerint in nomine Domini in cordibus suis. Nam vero quam̄ perseveranter hæc pietatis opera Sanctus Iob exequeretur, satis declaratur in hoc, quod non uno, aut altero die, hæc faciebat, sed cunctis diebus, inquit sa-
 30 cer textus. Quo argumento satis colligi potest, vitam beatam, & cum pietate coniunctam, & quæ optimis operibus vacat, non fuisse illius iudicio duram, aut intraſtabilem, vt stulti arbitrantur, qui quocunque pietatis opere adeò defatigantur, vt vix possint trahere halitum, & ad mandatum Dei exequendum animum applicare.

Educatio filiorum.

NON sine admiratione animaduertere oportet, quod cū Spiritus sanctus magno verborum pondere sanctissimi viri Iob integritatem eximiam in principio libri ipsius narrasset ad eam probandam, declarandamque nullum officij munus delegit, nisi filiorum eius educationē. Præsertim quod vigesimo nono, & trigesimo primo illius libri capitulo narrat ipfem et

ipsem et Iob multa sua virtutis munera, ad ostendendum nullo 31
merito suo tot ærumnis, atq; miserijs esse oppressum, nullam
tamen horum officiorum mentionem hic in principio Spiritus
sanctus fecit. Ego vero sine dubitatione illa credo, hoc præstan-
tissimum esse, & eorum, quæ ipse Iob narrat maximum officij
munus, & in hoc officio apparet, & extat singulari, admirabi-
liq; charitate Iob ergi Deum fuisse, ideoq; Spiritus sanctus de
hoc solum mentionem fecit, nam eius religio, curaque colendi
Deum ostenditur summa fuisse in eo, quod tam assidue tot sa-
crificia faciebat. Amor autem, & reuerentia eius erga Deum ma-
xime eminet in eo, quod non solitus erat de ditandis filiis, au-
gendaq; eorum hereditate, sed de illorum immaculata, & inte-
gra vita. Non timebat vir sanctus, vt fortunas suas epulis dissipar-
rent, sed ne Deum in conuicijs offendarent. Ideoq; consurgens 32

Iob. 1. diligulo offerebat holocausta per singulos (inquit sacer textus)
dicebat enim. Ne forte peccauerint filii mei, & benedixerint Deo
in cordibus suis. Et addit sic faciebat Iob cunctis diebus, qui hac
diligentia & frequentia tot sacrificia offerebat, non sibi filios
procreabat, atq; nutriebat, sed Deo potius, quam sibi gratos esse
cupiebat. Cuius tam studijs solicitudinis tam excellentis, &
prorsus diuinæ, nullam similem in sacris oraculis reperiri arbi-

33 ad Cor. 10. tror, nisi illam solicitudinem B. Pauli Ecclesiarum, filiorumque
suum, quos etiam Christo procreauerat: qua cum vrgeretur
dicebat. Instantia mea, & quotidiana solicitude omnium Eccle-
siarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur,
& ego non vror? Quod si Deo vehementer placuit Abraham,
maximamq; eius gratiam consequutus est, quod Deo iubente si 33
lium suum mactare non dubitauerit, non minus libenter om-
nes filios suos sanctum Iob mactaturum, si Dei voluntas accede-
ret, facile apparet ex animo, quo in illis educandis erat, tum ex
eo quod acceptum tristissimum nuntium de illorum repenta-
na, & calamitosa morte tam patienter tulerit sentiens Dei vo-
luntatem fuisse. Quare si Abraham ea voluntate, quam habuit
immolandi filium suum, vt Deo gratificaretur, officium contu-
lit in Deum præstatisimū, cur non etiam præstantissimum Iob
contulisse iudicabimus illa sua eximia educandorum filiorum
narratione? Quare rectissime spiritus diuinus hoc officij mune-
re eximiam illius, quam prædixerat, honestatem demonstrauit,

Adini-

34 Admirabile igitur hic exemplum parentibus officij proposi-
tum est, ex quo discant optimam filiorum educandorum ratio-
nem. Et illorum etiam hoc loco stultitia deprehenditur esse
maxima, qui parum de honestate, multum de filiorum hæredi-
tate sunt solliciti. Probatur etiam illud Ecclesiastici consilium.
Eccles. 16.
Ne iocunderis in filiis impijs si multiplicentur, nec oblecteris
super ipsos si non est timor Dei in illis. Non credas vitæ illorū,
& ne respexeris in labores eorum. Melior est enim vñustimens
Deum, quam mille filij impij, & vtile est mori sine filijs, quam
relinquere filios impios. Ab vno sensato inhabitabitur patria,
& à tribus impijs deseretur. Vnde prudenter monebat Pythag-
oras dicens liberos disce procreare, non qui corpus senio conse-
tum alant, sed qui animam nutrient perenni alimento. O viri
ethnici admirabilem sententiam.

35 In Ecclesiastico dicitur. Curua ceruicem filij tui in iuuentu-
te, stultus quidem ille esset, qui diceret. Nolo equum meum iti-
neri & deambulationi assuefacere, donec insenescat. Sero insu-
per (vt ait poëta) morbo medicina paratur, cum mala per longas
inualuere moras. Sero profectò resistitur hostibus, postquam
totam urbem occupauerunt: & serò sal adhibetur carnibus, que
iam vermbus scaturiunt. Qui optime equitatus est, vt inde à
prima ætate equum ascendere incipiat, neesse est: & qui pa-
stor futurus est, etiam debet scire iam inde à pueritia, & peram
portare, & funda lapidem iacere, & in montibus altissimis seu
in vallibus cæli iniurias, & tempestates ferre.

36

Educatio filiorum.

LAced et monij quidem filios suos magnis, & assiduis labori-
bus assuefaciebant, & quamuis culpæ essent expertes, eos de diuina
tamen verberibus cædeabant, vt ita assuefacti venientes ca-
Seneca lib. *proul. c. 4.*
lamitates patientissime tolerarent, & opprobria sustinerent. Fa-
cies eorum, quæ non est assuefacta ventis, & alijs cæli iniurijs,
statim læditur, & afficitur si vel leuissimam quandam eiusmo-
di rem sustinuerit: & delicatæ manus leuiusculo quodam æstu
aduruntur, nō autem manus rustici alicuius assuefactæ labori.
Item qui nauigationi assuefacti non sunt ilico mare ingre-
dientes

dientes nauseare solent, non autem ipsi nautæ, qui crebris nauigationibus æquora sulcarunt, tum etiam qui itineribus obeundis inexercitati sunt, statim pedum tumorem, & dolorem contrahunt, non autem qui assidui viatores sunt.

Multi sunt parentes, in quibus adeò numorum amor, pariter & filiorum odium sæpe numero increvit, ut ne maiora impendat salario, nullius existimationis homines natis suis in magistris deligant: ob quam rem Aristippus non insulæ quendam

Exemplū.

mentis inopem patrem carpsit. Copiam enim ex eo percunetate, quantam instruendi gratia filij mercedem postularet. Mille drachmas, dixit. Ille vero ait magnum postulatum. Seruū enim comparare mille drachmis possum. Duos inquit alter, habebis seruos, & filium, & quem mercaberis. Idem eriam Plutarchus,

Platar.

qui hoc refert libro de educatione liberorum & de docenda virtute hanc parentum incuriam vehementer se demirari testatur his verbis. Canere discunt homines, saltare, literas, agriculturâ, equo insidere, calceari, vestiri, pocula ministrare: at quæ demetia est ò mortales cum hæc omnia præter disciplinam non liceat commode agere, ut vos probe hominis vitam instituere, nulla disciplina, nulla adhibita ratione, aut arte, sed fortuito putetis contingere? Quantò sapientius, & prouidentius Philippus Alexander pater, qui cum accepisset genitum sibi filium Alexandrum ad Aristotelem scripsit, se dijs gratias agere, nō tam quod filius sibi natus esset, quæm quod eum nasci contigisset Aristotelis tempore, à quo quidem sperabat eum ita doctum iri, ut se dignus euaderet, & successione rerum suarum. Atq; cum pri-

Exemplū.

mmum fari cœpit nutu Aristotelis eum nutritiri iussit, cui deinde adultum in disciplinam tradidit. Non hic Rex legerat illa Ecclesiastici verba. Equus indomitus euadet durus, & filius remissus euadet præcepis; tamen prudenter ab hoc dannio cauebat, quod multi parentes Christiani non faciunt. Ex pessimis parentibus pessimis etiam filij procedunt ob eorum malum exemplum. Vnde beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Pulli serpentium statura breuiores veneno autem æquales sunt. Et catulli luporum adhuc constituti in tenera ætate & si vena-

Eccl. 36.

tionem exercere non possunt, iam tamen sanguine gaudent, & morsibus ludunt.

B. Chry. ho
mi. 42. in
non abso-
luto.

ELECTIO P R A E-

LATORVM, VEL M A-

gistratum.



VID ad rectam, atque legitimam electionem re-
quiratur, & quas conditiones, qui eligendus est,
habere debeant libro Exodi scriptum est: ubi le-
tro ad sanctum Moysem sic dixisse legitur. Pro-

Exod. 18.c.

uidè de omni plebe viros potentes, & timentes
Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & consti-

tues eos tribunos, qui iudicent populum omni tempore. Obser-

va primo, ac perpende verbum illud, Elige ex omni plebe. Nō
dixit, Elige ex parentela tua, aut ex patria tua, sicut plurimi fa-

ciant, qui eos dunt taxat in aliquam dignitatem eligunt, imo &
ob hanc rationem quia videlicet ex Vandalia, aut ex regno

Toleti, aut ex regno Leonis sunt oriundi, denique quotquot
eligunt proclitant, & contendunt, ut ex patria sua, aut ex gene-

re suo electi ipsi originem trahant. De hoc conqueritur Deus
per Michælam Prophetam dicens. Audite hoc, qui abominati

Miche. 3.c.

ni iudicium, & omnia recta peruerteritis, qui ædificatis Sion in
sanguinibus. Ait etiam, Ex omni plebe, vt intelligatur, quod

non soli nobiles nobilitate carnis eligendi sunt, sicut plurimi
existimant; qui titulo nobilitatis majorum suorum episcopatu-

m, vel magistratum, vel alicuius reipublicæ gubernationem
de iustitia sibi deberi contendunt. Verum est tamen & ratione

consentaneum, quod si nobiles virtute prædicti sunt, & cum
ipsa nobilitate virtutem coniungant, in electionibus ignobilis-

bus, & abiecto loco natis præferantur. Si autem non sunt tales,
quales esse decet, nullo modo eligi debent: id quod nos Domi-

nus in sacro eloquio docuit inquiens. Quicunque honorifica-

uerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt
ignobiles. Addit insuper. Elige viros, non pueros, aut adole-

scentes, sed viros maturæ ætatis, qui rerum habeant experien-

tiā, ex qua prudenter oritur. In Leuitico iussit Dominus, vt
ille, qui vasa templi tractaturi erat, essent ætatis viginti quinq;

annorum, qui autem sacerdotis munere functuri quinquaginta

1 Reg. 2.c.

zodat

Oo annos

anno haberent. Si igitur ad figuram tā longa ætas, & tāta grā 4
uitas requirebatur, quid, obsecro, necessarium erit ad figuratū,
& ad sacratissima legis gratiæ sacramēta pertractanda? Et quod
senes in Republica sint maxime necessarij aperte cōstat, nam
experientia, ac prudentia, qua pollere solent, ciuitates moderā-
tur, regna gubernant, & rem publicam tuentur. Hęc autem tē-
pori comparatur, quod Thales ille Milesius (vt refert Laertius)
sepientissimum esse dicebat. Sicut enim aqua vino admixta il-
lud reddit moderatus: ita in republica senes adolescentulis ad
misti, ipsos gravitate sua moderantur. Quam ob causam in li-
bro Numerorum legimus, Dominum ad Moysēm dixisse. Cō
grega mihi septuaginta viros de senibus Israel. Hoc autem de
vere scribus prudentibus scilicet, ac virtute præditis intelligē-
dum est. Ætas nāque venerabilis, (vt ait Sapiens) non diutur- 5

Sapiē. 4. c. na tempore, nec annorum numero computata: cani enim sunt
sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Denique
ait: Viros potentes, non diuitijs, sed virtutibus, qui largitioni-
bus, aut muneribus corrumphi non possint, & timentes Deum
in quibus sit veritas. Nam qui timet Deum faciet bona. Poteſt

Eccle. 15. etiam per hoc, in quibus sit veritas, significari: id est, in quibus
sit scientia, qui enim illam non callet nullo modo eligendus
est. Prius Christus Redemptor noster Sancto Petro dixit: Bea-

Matth. 16. tūs es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi,
sed pater meus qui in cælis est: & postea adiecit. Et ego dico
tibi, quia tu es Petrus, &c. & tibi dabo claves regni cælorum,
&c. Quod perinde est, ac si diceret. Siquidem Pater meus tibi
dedit scientiam, & cognitionem, ego tibi dabo claves, & pote- 6
statem Ecclesiæ meæ. Quapropter. Cui Deus plus dat, vos etiā
plus date, & cui Deus sapientiam non dedit, quare vos ei præ-
laturam dabitis? Si Deus illum non fecit idoneum ad imperan-
dum alijs, quare & vos illum facietis? Pauper erat D. Petrus, &
piscatoris filius, nec fauorem aliquem in mundo habebat, sed
quia Deus illi dedit id, quod dedit, idcirco totius mundi supre-
mus prælatus factus est, no por las prendas que tenia de la car-
ne, sino por las prendas que tenia del cielo. Nunquid æquum
esset, eum, qui diuies est, & filius alicuius nobilis, nancetur alii
cuius nauis fieri, ex eo, quia diuies est, & filius nobilis? Minime
profecto. Nam si necessariam ad illud munus scientiam non
habet

7 habet, certe nauis breuissimo tempore submergetur. Quo circa munus, non nisi ei, qui sufficientiam necessariam habet, committendum esse nemo dubitet.

Electio prælatorum.

Eligens dominus Deus Iosue in principem, & ducē filiorū Israel dixit ei. Sicut fui cū Moysē, ita ero tecū: non dimittā nec derelinquā te. Confortare, & esto robustus. Et paulò post iterum inquit. Cōfortare igitur, & esto robustus valde, vt custodias, & facias omnē legem, quā p̄rcepit tibi Moyses seruus meus. Perspectā habebat sanctus Iosue illius populi perū cacissimam contumaciā, nō solum aduersus suos duces, verum etiā aduersus ipsum Deum. Neq; ignorabat, quantas hoc illius populi vitiū s̄pē turbationes dedisset, quas nec Moyses quidē ipse, quāvis & apud Deū, & apud homines vir esset lōge gratio fissianus, absq; maximis in cōmodis cōponere, aut se dare potuisse. Quibus rebus merito sanctus vir deterri potuit ab ea tāta administratione. Quare nō mirū est, quod tā prolixē ab omnipotēti Deo cōfirmetur: quāvis magna alioquin fortitudine animi, prudentiaque polleret, atq; etiā ad capessenda Dei iussa alacritate. Quātus igitur existimādus est eorū hominū stupor, qui non solum nullo, vel Dei, vel hominū hortamine opus habent, vt maximos, atq; amplissimos magistratus si sibi mandētur, accipiant: sed ipsi eos vltro miserrima etiam, atq; turpissima ambitione captant? Sed plane sic est statuendū, tales homines, quātam stultē magistratus affe&tant, nunquam, quibus artibus, quaq; sua virtute illos gerant, quidquam pensi habuisse, sed tantummodo vnum, vt scilicet, sibi cupidines expleant, & proinde nullos honoribus illius modi munus dignos esse, quā multos eorum, qui sunt maximē candidati talibus magistratis. Non commemoratur hic vlla Iosue recusatio: quibus Moyses se pluribus etiā quam oportuit, aduersus instantem, atque urgentē Deum esse vnum: verū tamē benignissimus Deus, qui vltro illum his tam multis hortamentis:, atque pollicitationibus subleuat, satis ostendit, quam ipse de se sentiret humiliter. Nam quanto sibi minus arrogant homines tanto magis c̄lestē sibi auxilium demerentur. Et cum se, vt miserrimos mortales à rebus omnibus imparatos agnoscunt,

tum derum diuina ope, quam ex animo implorant, & in qua fiduciā suā omnē collocat, digni habētūr. Sine qua ope prorsus nihil boni in rebus humanis patrari restē potest. Sed maximē obseruandum est, quod sequitur: confortare igitur, &c. Ut custodias, & facias omnem legem, quam præcipit tibi Moyses seruus meus. Non enim lex singulariter Iosue, sed vniuerso populo Israelitico imperata est, & ipse legis liber primum est facer dotibus, portantibus arcām sacram traditus, atque commendatus, quia ipsorum erat legem docere, atque interpretari, & difficiles in ea quæstiones explicare. Deinde verò magistratis præcipue leges impositæ fuerunt. Vnde leges tam sacras, quam ciuiles præcipue principes obseruare debent. Nam ipso rum vitæ probitas ijs omnibus, quos sibi subiectos habent, omnis probitatis certissima lex est. Quæcunque enim mutatio in 11
ipfis extiterit, eadem mox sequetur in populo. Leges igitur potissimum ipfis principibus, magistratis ve obligationem afferre certum est. Quapropter magna ratione dicitur Moysēm Iosue præcipue, & quasi proprie, legem imperasse. Præclarè enim apud Xenophontem Cyrus existimabat, nullis legibus incitare se posse melius suos ad virtutis studia, quā si se ipsum præ omnibus virtute egregie ornatum exhiberet parentibus. Animaduertere enim se dicebat, meliores quidem fieri homines per scriptas etiam leges: at bonum principem oculatam legem hominibus esse. Quippe qui ipsos facillimè & temperantes efficere, & intemperate viuentes notare castigareque possit. Ac proinde dabat operam, ut quæ ad diuorum cultum spectarent, ea imprimis ipse cura sibi esse ostenderet. Debet profectò saepi ista apud animum suum cogitare, quibus imperium & potestas à supremo domino est assignata.

Xenophō,
institut. 8.

Electio prælatorum.

Exodi. 7.

IN Exodo dicitur. Erat autem Moyses octoaginta annorum, & Aaron octoaginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem. Quando electores in electionibus per Spiritum sanctū gubernantur, non eligunt, si possunt prælatum iuuensem, sed secundum, & consiliarium eligunt etiam virum eiusdem ætatis; vel etiam

13 etiam maioris, sicut erat Aarō consiliarius Moysi. Per Ilaia prophetam Dominus Israelitico populo plurima mala, & supplicia minatur, inter quæ vnu erat, se daturū eis principes pueros, & effeminate. Dabo, inquit, pueros principes eorū & effeminate dominabuntur eis. Utinā hoc electores in suis congregatioibus attēderent, & considerarent, si eligunt iuuenes, & effeminate cum sint alij senes, & timentes Deum, robusti in virtute, & virili pectori ornati, quos possint eligere, omnia peccata, quæ illi iuuenes in suis officijs, & muneribus commiserunt, super conscientias electorum casura esse.

Electio prælatorum.

14 **D**e filijs huius sæculi omnis æquitatis, & iustitiae inimicis regius Propheta dixit. Dexter a corū dexter iniquitatis. Psal. 145.
Quæ verba, quidā doctissimus vir sic exponit. Manus dextera, qua bona cōmūnia diuidūt instrumentū est iniustitiæ: nam amicos suos quantumcunq; malos quoq; munere, & dignitate inueniunt dignos, inimicos vero licet boni sint officijs indignos reperiunt. O Domine quæ nā poena & suppliciū humiliandi hominibus pro tā nefaria iniustitia paratum est? Aufe retur à vobis regnū Dei, & dabitur gēti facienti fructū. Vna ex præcipuis causis ruinæ, & casus synagogæ fuit, quia summum sacerdotiū non promeritis alicui dabatur, sed auctioni ponebatur, andaua en vēta y almoneda a quién diesse mas por el. Iustitia cōseruat imperium, iniustitia vero illud disturbat, & solo æquat. Priscos illos Romanos quanvis idolatriæ erant, quia tamen iustitiam diligeant, Deus (vt ait B. Augustinus) totius orbis dominos effecit: Hebræos autem licet vnicum, & verū Dū adorabant, quia tamen iniusti erant, & acceptatores personarum imperio, ac dominio orbavit.

Electio prælatorum.

15 **I**n libro Numerorū recēsi fuerūt omnes viri viginti annos, Numer. 26
& plus habētes, qui possent aduersus hostes dimicare. Bene credere possumus, fuiss plurimos inter eos, qui ad hanc viginti annorū ætatem nō peruererant, qui iā gladio accingi poterat, & forsan melius dimicare, quā plurimi ex illis qui viginti annos iā adimpluerant, sicut inter Romanos aliqui per paucā ætatem

ætate habentes fortissimi extiterunt, nā, vt refert Titus Livius, 16
 fortissimus ille Anibal, cum decē & septē annos duntaxat na-
 tus esset, in Ducē CARTHAGINĒSium aduersus imperiū Romano-
 rō cōstitutus fuit, & in arte militari prudētissimus, ac celebri-
 mus dux extitit. Et aliquos ex Romanis minus ætatis, quā virgin-
 ti annos habētes inclitos, atq; strenuissimos in bello duces exti-
 tisse legitimus. Quæ ergo ratio esse potuit, quare iij, qui min⁹ quā
 viginti annos ætatis habebāt, arma capere, & aduersus hostes
 bellū comittere nō permittebātur, nec etiā eis sicut alijs stipen-
 diū dabatur? No lo auia Diostanto por la sombra, como por la
 verdad, ni tenia tanto respecto a la figura como a lo q̄ en aquella
 cōquista se representaua: tenia Dios atenció a los cōquistado-
 res de la Hierusalē celestial, qui futuri erāt Apostoli, & alijs viri
 apostolici videlicet prælati sacrosanctæ Ecclesiæ, quibus com-
 missa est promissæ gloriæ debellatio: id est, a quiē cōsta encomē-
 dada la cōquista de la gloria prometida. Itaq; vñl Deus, vt hi de
 bellatores sint viri ætate perfecti. Væ autē Ecclesiæ, vbi præla-
 tus fuerit adolescens: ait enim Ecclesiasticus. Væ terræ, vbi Rex
 puer est. Sed forsitan dicet aliquis, plurimos esse adolescētes, qui
 plusquā senes habent scientiæ, quæ lux est, qua alios illumina-
 re debet. Quid prodest eos sciētiā habere, si nullā habent ex pe-
 rientiā? Nulla lux clarius est luce solis, & propter paruā experie-
 tiā Phaeontis, qui gubernabat equos trahentes currū, vbi sedē-
 bat sol dicūt fabulæ poeticæ, cælū, & terrā incendio cōflagras-
 se. Hæ fictiones, quas finixerunt Poetæ absq; fidei lumine, sed
 solo splendore, & luce legis naturalis, non otiosæ, nec inutiles
 fuerunt: habent enim in se magnā significatiōnem Phaeon hic 18
 signifocabat hominem præclarā scientiā habentem. Quid enim
 prodest si prælatus sciat totā bibliam, & omne ius canonicum,
 nisi sciat etiā quo pacto eo sit vtendum, quando suspendere de-
 bet legū executionem, & quādo accelerare debet suppliciū de-
 linquentiū, vel quādo illud differre ad melius tempus? Hæ cōm-
 ñia per theoreticam nequaquam sciti possunt, sed per practicam
 & exercitiū scientiæ. Acontecerá que tenga vno luz, y que por
 no saber guiar los cauallos se abrase la iglesia. Vnde Ecclesiasti-
 cus non reputat scientiam illam, quæ sine experientia est, atq;
 ita dicit. Qui non est tētatus, quid scit? (Quasi dicat nihil) & qui
 non est expertus pauca recognoget. No sabe vno mas de quā-
 to se

Eccle. 10.

Eccle. 24.

19 to se sabe apropuechar de la sciencia , y no se sabe apropuechar si no tiene experientia: y no tendra experientia , si no tiene edad. Merito ergo præcipiebat Dominus , vt terræ promissio-
nis debellatores non essent pueri, vt aperte intelligamus , quod
facerdotes, & prælati, qui nos illuminaturi sunt , & cælum de-
bellaturi, non debent esse pueri ætate, sed senes experientia.

Electio prælatorum.

Lucas. 10.
Ad Ti. 2.
Ad Ti. 3. **I**n libro Numerorum sic legitur. Locutus est Dominus ad Moysem dicens. Hæc est lex Leuitarum. A vigintiquinque annis, & supra ingredientur , vt ministrent in tabernaculo foederis, cūque quinquagesimū annū ætatis impleuerint serui-
re cessabunt, eruntq[ue] ministri fratru suorum in tabernaculo
20 foederis, vt custodian, quæ sibi fuerint commendata , opera autem ipsa non facient. Ponitur hic differentia inter Leuitas iuuenes & Leuitas senes, scilicet quod Leuitæ iuuenes labora-
rent, senes autem nec altario inferuarent , nec thura ministrarent, nec templum verrerent, sed duntaxat res tabernaculi aspi-
cerent, & omni cura, ac fidelitate custodirent. Vbi significa-
tum est id, quod modo in sacrosancta Ecclesia circa electiones prælatorum seruari debet. Non enim eligendi sunt adeo iue-
nes, vt nullam habeant experientiam , nec adeo senes vt mu-
nera sua exercere non valeant . Tria sunt officia quæ præla-
tus debet præstare, & in quibus se occupare debet. Primum est officium operarij: quo nomine summa veritas Iesus Christus prælatos vocavit, cum ait. Dignus est operarius mercede sua,
21 vbi aperte de Ecclesiæ ministris loquitur. Et D. Paulus ad Timo-
theum scribens inquit. Sollicitè curate exhibere Deo probabilē operarium inconfusibilem: hoc est. Omni studio labora, te bo-
num esse operarium: sic autem operari debes in Ecclesia Dei,
vt nullus te negligentia notare possit, sed in publicum disco-
perta facie prodire valeas, hoc enim significat, incōfusibilem.

Secundum munus prælati est subditos docere, vt idem Apo-
stolus inquit. Oportet episcopum doctorum esse, hoc est, epi-
scopus tenetur prædicare, & docere. Tertiū munus est pastoris,
sicut Dominus apud Ioannem docuit, cum dixit. Petre amas
me? Pasce oves meas. Pastor autem, seu publicum debet esse nō.

solū verbis, sed exēplo vitæ. Debet prælatus esse abstinentis, & 22
 diebus ab Ecclesia cōstitutatis ieiunare, atq; in alijs sanctis operi
 bus se exercere, quæ omnia efficiere poterit ille, qui sana vtitur
 valetudine, & qui in media (vt aiūt) etate positus est: si autem senex
 æger, plenus annorum, & podagratus vel arthriticus est, quomodo
 munus operarij præstabit, cū nec pedibus, nec manibus labo
 rare possit? Quomodo officiū doctoris exequetur, cū nō possit
 literis operā dare, nec cōciones ad populū habere? Quomodo of
 ficiū pastoris faciet, si quidē suo exēplo alios ad opera pœnitentia
 prouocare nō potest? Quomodo exēplū abstinentiæ præbe
 bit, cū ipse carnibus quadragesimali tēpore vescatur? Merito er
 go præcipiebat Deus, vt Leuitæ senes tanquā inepti à ministe
 rio tēpli propter longævū senectutē remouerentur. Sed forsitan
 dicit aliquis, nō esse rationi consentaneū, vt episcopus senex 23
 ab officio suo remoueatur. Hoc ego libēter cōcedo: nō enim hic
 agimus de illis, qui in suis officijs inueteraverūt, & senes facti
 sunt, ijs namq; iure prouisum est, vt coadiutores adhibeantur,
 quod autem allerimus est, vt si præniniā senectute impotēs est
 ad munus episcopale, seu alterius prælaturæ, nō promoueatur,
 si quidē rigorē religionis, si religiosus est, ferre non potest, nec
 exēplū pœnitentia, si episcopus est, præbere valet. Tales igitur
 sint tanquā Leuitæ zelatores, & nō gubernatores: attendat, &
 zelent religionē, y miren no se cayan las buenas costumbres, y en
 lo de mas comidāse en la pretensiō de los officios, & finē impo
 nāt ambitioni, de qua Tullius sic ait. Miserrima est omnino am
 bitio honorum q; cōtentio. Miserrima idē est, quod insatiabilis: 24
 est sicut ignis, qui nūquam dicit: sufficit, quin potius quāto plu
 rā ligna ei admoneas, tanto magis augetur: sic quanto pluries
 quis munere prouincialis, aut diffinitoris, vel alijs prælaturis
 functus est, tanto magis prælaturā appetit. Quocirca oportet, vt
 unusquisq; in hoc, & in alijs, quib; Deo offendit, se ipsū vincat.

Cicer. lib. i.
officiorū.

~~ad Heb. 5.~~
Simile.

Electio prælatorum.

Omnis namq; Pōtīfex ex hominibus assumptus pro ho
 minibus cōstituitur: inquit B. Paulus ad Hebræos scri
 bens. Quasi dicat. Decretū, & institutū est in diuino cō
 sistorio, vt in Ecclesia militanti angelis, tanquam vicarij, & vi
 cētenētes Dei nō præsideat, sed homines. Natura, & specie hu
 mana

25 manū debet esse ille, qui prælatus hominū cōstituēdus est. In legi veteri præcipiebat Dominus, ne vestibus lino, & lana cōtex tis homines induerentur, & ne in boue, & asino ararēt. Sēper in vī positiū fuit, vt angelis minoribus alij spiritus angelici maiores, & hominibus alij homines præficerentur. Sed quare nolit Deus, vt angelis hominibus præficiatur? Profecto, quia nō possent cū illis prælati munus exercere. Quod nā est officiū prælatorū? Vt ieq publice docere verbo, & exēplo subditos. Sic ait sancta Ecclesia in quadā oratione pro summo Pōtifice. Deus omniū fidelium pastor & rector famulū tuū. N. quem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, da ei, quā sumus, verbo, & exēplo quibus p̄q est proficere. Ia his duobus includitur officiū prælati. Vnde B.

26 Bernardus in quadā epistola inquit. In duobus mādatis, verbi scilicet, & exēpli summā officiū ad cōscientiā securitatē pende re intellige. Angelus prædicare nō potest, quia lingua, & corpus nō habet, nec etiā potest vitæ exēplo virtutes docere, quia inuisibilis est, ergo ex consequēti nō potest præfici hominibus in prælatū, siquidem prælati munus exercere nō yalet. Ex quo facile possumus intelligere, quod licet homo aliquis sit in vita angelus, si tamē idiota est, & illiteratus ineptus proculdubio ad prælaturā censeri debet, quippe cū subditos docere nō possit: si autē tantā habuerit scientiā, quanta Salomō prædictus fuerit, & tamen male vixerit, nullo modo est etiā eligendus in prælatū: nō enim potest suo exemplo Ecclesiā edificare, quin potius eā destruet. Necessaria itaq; est scientia prælato, quia solus ipse subditos docere tenetur. Atq; ita Dōminus per Malachia Prophe-

27 tā inquit. Labia sacerdotis custodiūt scientiā, & legem requirēt de ore eius, quia angelus Domini exercituū est. Volo, ait Dominus, vt scientia ad illuminandū alios sit in capite prælati, & ex ore eius proferatur, vt ille, qui tā in rebus, quas credere, quā in il lis, quas operari debet dubitationē habuerit, nō de eis int̄roget sacerulares, qui illas ignorat, sed ipsas ab ore sui prælati addiscat, angelus enim Domini exercituū est. Angelus nōmē est officiū, & non personæ, idem nāq; est, quod missus. Prælatus est missus à Deo legatus in subditos suos ipse eis voluntatem eius, exponere debet: quod si Prælatus idiota est, & illiteratus, nūquid Deus illū in officio posuit? Nūquid eū legatū suū fecit? Minime profecto ipse se officio ingessit, Deus enim illū in eo ne-

B. Berna. in
epist. ad ab
batem Rea
tini mona
sterij. epist.
201.

Malach. 2.

quā cōstituit. Necessariū est etiā in prælato bonū exēplum. 28
Vnde optime stabilitū est in plurimis religionibus, vt nullus in
prælatū cōstituatur, qui vitā cōmūnē sequi, & in sanctis exerci-
tijs religionis se exercere nō potuerit: nā licet sanctus sit, tamē si
sicut alij ieiunare nō valet, nō poterit increpare eos, qui ex vi-
tio nō ieiunāt, & si in choro assistere nō potest, nō poterit puni-
re eos, qui absq; necessitate illuc introire nolūt. Pro hominibus
cōstituit, hoc eit debet esse exēplar in exteriori ille, qui in præ-
latū instituēdus est, a de ser dechado de toda virtud, forma fact,
gregis, vt ait D. Petrus, ita vt ab eo subditū humilitatē, honesta-
tē, tēperantia in cibo, & potu, liberalitatē in pauperes, contēptū
diuitiarū, & inimicitia omniū vitiorū addiseat, & hoc ex animo
con intēcion q̄ sus subditos deprendā del à bien viuir. Res utilis
fima sacrosanctæ Ecclesiæ semper fuit, & est bonū exēplū vīte
prælatorū, è cōtra verò maximū nōcumentū reipublicæ Chri-
stianæ affert mala ipsorū prælatorū vīta. Vnde B. Grego. super
illa verba. Vos estis sal terræ inquit. Nullū frātres ab alijs maius
præiudiciū, quā à sacerdotib⁹ tolerat Deus, quādo eos, quos ad
aliorū correctionē posuit, dare exēpla præuitatis cernit, quādo
ipsi peccamus, qui cōpescere peccata aliorū debuim⁹, nulla ani-
marū lucra quārimus, ad nostra quotidie studia vacamus, terre-
na cōcupiscimus, humanā gloriā intēta mēte captamus, Et quia
ex ipso, quod cæteris prælati sumus, ad agēda quālibet maiore
licentia habemus. Occasionē sumimus ex eo, quia nemo nos re-
prehēdere, & increpare potest, ideo hac occasione accepta in
omnibus rebus nostrū sensualē appetitu volumus adimplere, &
sic ministeriū suscep̄tæ benedictionis vertimus ad ambitionis 30
argumentū. Cū in vna dignitate positi sumus, aliā maiorē desi-
deramus. Id quod futurū erat frēnū ambitionis, est omnis præ-
tēfitionis humanae incitamentū, & materia. Deniq; locū sanctita-
tis accipimus, & terrenis actibus implicamur, hoc est, occupa-
mus locū, quē sancti prælati habebant, & eis in officio sanctita-
tis minime succedimus. In libro Iob dicitur, quod filii eius, &
filiabus vescētib⁹, & bibētib⁹ vinū in domo fratris sui primo
geniti repēte vētus vēhemēs à regiōne deserti irruit & cōcussit
quatuor angulos domus, quā corruens oppresit liberos eius,
& mortui sunt. Singulis diebus filij Iob in vnaquāq; domo fra-
trū manducabāt, & nunquā cecidit domus, quādo conuiua sie-
bant

3¹ bant in domo filij secūdi, tertij aut quarti, sed in die, quo edebat & bibebat in domo maioris filij. Vbi significatū fuit, quod nō destruitur ecclesia tantū propter dissolutiones sacerdotalis status, quantū propter dissolutiones prælatorū, qui sunt filij maiores Dei, & in terra vices eius gerunt quippe cū eos Deus ipse vicarios suos effecerit. Quocirca merito B. Gregorius inquit. Nullū præjudiciū maius, quā à pessimis sacerdotibus tolerat Deus.

Electio prælatorum.

Magna solet esse cæcitas, quam in electoribus passio efficeret solet. Hinc ortū est, quod cū Philistæ cognoscere rēt præcellentiā, qua noster verus Deus idolum ipsorum Dagō antecedebat, hoc est, conosciēdo la vētaja q̄ hazia nuestro verdadero Dios a su idolo y el trato q̄ le hizo en su templo quādo lo dexo sin cabeça y sin manos hechovn tróco, ut patet in libro Regū, y cōfessando ellos y diziēdo. Dura est manus Dñi super Deū nostrū Dagō: cō todo esto le llamarō al Dagō su Dios, y en su cōpetēcia desecharō y no reconocierō por Dios al q̄ por experiecia, y a ojos vistos veyā q̄ era Dios. O ciega passiō q̄ dñe de ti, sino q̄ si entras en nuestras electiones (de las cuales no se si sa les) eres tā porfiada y desatinada, q̄ aunq̄ el tróco conocido por tal q̄ tu fauoreces cópita cō Dios conocido, eliges al tróco, y de fechas a Dios, o a quien tiene su causa en la election. O quantas veces vemos en las Iglesias Cathedrales en los conuētos, y congregaciones, y en los otros cargos de la república secular, que se trueca Dios por Dagon, esto es el mas digno por el q̄ no es digno. Dux ille Abner (vt sacra Regum narrat historia) noluit in regē Israel S. Davidem eligere (quādo Saul mortuus est) cum à Deo ipso electus esset & de sufficiēcia eius fibi constaret, non huit, inquam, David eligere vt eligeret Isboseth, qui indignus erat regia maiestate & dignitate, si cum Dauide compararetur. Y este hizo porq̄ preiedia sustentarse en la priuança del mismo Isboseth, y hazerle Rey para él. Como el que viste vna ropa no mira mas de q̄ sea a su talle y y que le venga a el justa y medida, assi quieren los electores que les vengan los prelados y señores medidos y traçados a la talle de su voluntad y no mas.

¶ Omnia, quæ habentur litera S. titulo sacerdos, & quæ habentur litera P. titulo Prelatus, possunt huic materiae deferuntur.
mat. 16. E L E E.

E L E E M O S Y N A .



Seneca.

Eccles. 17.
& 29.

Lucæ 16.

RIA sunt reuera bonorum genera, quæ nostra esse dicere possumus. Primum est vera virtus, quæ à nobis intuitis auferri non potest. Vnde Seneca, inquit, Sapiens intra se omne bonum terminabit, & addit, quod quidam pax captata,

vxore, & liberis amissis cum ex incendio publico solus, & tamen liber exiret interrogati victori: si quid perdidisset? Nihil, inquit, perdidi, bona mea mecum sunt. Secundum genus bonorum est quidquid pauperibus propter Christū largimur.

Illud enim à nullo nobis auferri potest. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Eleemosyna virti quasi fæculis cum ipso. Prudenter 2 igitur respondit diues quidam, qui centum aureos pauperibus contulerat interrogatus, quot bona atq; possessiones haberet? Centum, inquit, aureos. Quod cum à circumstantibus illi obijc rentur cætera bona quæ habebat: ait. Illa non meas sunt, sed vel Regis, vel domini mei, qui cum voluerint illa sibi usurpare, & accipere possunt, at centum aureos pauperibus oblatis non possunt, sed semper mihi per manus pauperum in loco tutto seruantur. Tertium genus est bonum æternum, de quo

apud D. Lucam Dominus noster Iesus Christus inquit. Si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Alienum vocat bonum transitorium, nostrum vero æternum. Quæ res maxima ponderatione digna est. O fœlices nos, si hoc bonum nostrum consequuti fuerimus, & consequemur proculdubio, si in alieno fideles fuerimus, hoc est, si bonorum temporalium fideles dispœsatores inuenti fuerimus. Quo enim corde audes à Deo petere regnum, cui non vis bucellam panis porriger? Quomodo tibi dabit vestem gloria immortale, qui eius pauperi nudo frigore tabescēti, vñā ex vestibus superuacaneis corruptibilem dare recusas? Quid ad hoc respondebūt vani homines, qui diuitias suas in res inanis profundunt, & magnificis apparatibus inaniter delectātur. Canes, & accipitres alunt, pauperes, & inopes nec in extrema inopia curāt, induūt parientes pretiosis tapetibus, & Chri pauperes nuditate deficiūt. Cooperiunt lapides, qui nihil sentiunt, & carnes proximorum nuditatem

ditatem suam sentientium cooperire nolunt. In phaleris consumunt aurum, in collo ferunt torques, & in auribus inaures pendentes, & pretiosa monilia, quibus possent captiuos redimere, viduas indigentes alere, virgines pupillas dotare, & misericordia in opibus subuenire. Vt illis, quia Deum sibi seuerum sentient, & iudicium sine misericordia fiet eis, quia misericordiam non fecerunt. Ut autem intelligas, quid pauperi debeas dare, obserua verba illa, quae in Isaia habentur. Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despixeris. Sed forte dices. Nunquid alicui esurienti panis integer concedendus non est? Sic equidem. Quomodo ergo sanctus Propheta inquit. Isai. 58.

Frange esurienti pane in tuum. Audi, & intellige. Cum dicit.

Frange esurienti panem tuum, de illo pane agitur qui ad cibum tibi conceditur. Etiam hunc pane in, quanvis alio non habeas,

frange, & porrige esurienti, & utriusque sufficiet ex charitate.

Tunc (inquit diuinus Vates) erumpet quasi mane lumen tuum, &c. & gloria Domini colligit te: quod si non potest vel frag-

mentum egeno concedere, effunde primam tuam super illum per affectum, & compassionem. Hac nimis rurum principem locum ostendit in miserationibus, quam & Dominus coronat ad plen-

num non tantum in futura vita, sed etiam in hac: nam B. Paulus inquit.

Pietas ad omnia utilis est promissionem habens vitam, quae nunc est, & futura. Pietas vero in hoc loco miserationem

miserorum significat, sive spiritualem, sive corporalem, & haec

coronatur in saeculo futura, & in praesenti. Oportet tamen ele-

mosynas cum iudicio distribuere, iuxta id, quod regius Prophe-

ta ait. Iocundus homo, qui misereatur, & commodat disponit ser-

mones suos in iudicio. Per sermones intelliguntur res verbum enim Hebraicum recte significat. Est igitur sensus. Vir ille bonus

est, qui misericordiam colit, qui beneficis est, & liberalis, & de-

substantia, & de rebus suis familiaribus imparit in egentibus,

sed iudicium in distribuendo exhibet, hoc est, omnia sapienter,

& ordine recte ministrat. Videlicet iniquitatis laudavit Do-

minus apud D. Lucam, quia fecerat amicos ex bonis Domini

fui, & donec sit dicens. Facite vobis amicos de manu mona in-

iquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in eternam tabernacula.

Sed dico. Si vobis iniquus erat, si inique fecit, cur fuit a Do-

Ad Tim.
4. cap.

Psal. 115.

Lucas. 16.

Similia.

mino laudatus? Audi obsecro. Ut in crudeli homicidio eleganter
depicto artem pictoris miris laudibus effers, rem vero ipsam de
teletaris. Sic Dominus industrijam villici laudat, rem vero ipsam
vituperat: iniquum enim erat domini substatiā sibi traditam
perdere, sed industria fuit, amicos, qui eum reciperet, eique po-
stea consulerent, acquirere: eodem modo qui pauperibus diu-
tias largiuntur prudentes sunt, quoniam cōparant amicos, quo-
rum precibus in æternā gloriare recipiātur: & licet pauperes pro
illis preces non effundant, ipse tamē eleemosynæ pro illis Do-
minum deprecantur.

Eleemosyna.

Sacra scriptura non solum præstantia doctrinæ, sed modo
& ratione docendi scripturas omnes longe ante ecclit. In
quo illud in primis spectandum esse videtur, quod ea quæ
maxime fieri cōuenit, frequentissimè repetit, ut altius piorum
animis insigat, quod maximè gerendum sit. Sicut enim venato-
rum canes, cum ad alium foveæ oslium vehementius latrant,
nec ab eo diuelli possunt, prædam ibilitatem indicant. Ita cum
sacra scriptura frequentissimè uno in loco comimoratur, & idē
iterum, atque iterum alijs repetit, & inculcat verbis aliquid sine
dubio singulare, maximeq; necessarium ibi esse declarat. Quia
autem elargitio eleemosynarum, & exhibitio operum miseri-
cordia præstantissima res est admirationem certè adducit, quo-
ties in diuinis literis commendatur, & ita Petrus Rauenensis in
quodam sermone super illa verba Domini, Esuriui, & dedisti
mihi manducare &c. ait. In regno cæli eram omnibus angelis
in conuentu resurgentium, quod Abel passus sit, quod mundum
conseruauit Noe, quod Abraham fidem seruauit, quod
Moyses legem tulit, quod Petrus crucem Iesu primus ascendit,
Deus ticer, & clamat solum, quod pauper comedit dicens. Esu-
riui, & dedisti mihi manducare. Qui enim misericors est, misé-
ricordia dignus est. Hec ille. Si grati, & humani hominis offi-
ciū est rependere beneficia, & par pari referre, & illum labo-
rantem iuuare à quo fueris ipse, dum laborares, adiutus, quid il-
le bonitatis, & misericordia fons faciet: Qui ait, Quod vni ex
minimis meis fecistis, milii fecistis. Ceterum quanvis de huius
virtutis condicione multa sacra scriptura dicat, de laudibus
tamen

Petrus Ra-
uenensis.

10 tamen eius singularia inuenies in Ecclesiastico. Inter quæ illud maxime notandum est, quod ait. Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. In his verbis illud animaduertere oportet, non tam misericordiae naturalis affectum, aut alienæ calamitatis leuamentum, quā diuinorum mandatorū obedientiam in eleemosyna expectandam esse: quā nis hic quoque affectus laudandus sit, ut pote qui nos ad liberalitatis virtutem stimulerit, in hoc enim ab autore naturæ natus est: amor natus; Dei erga homines, quos ipse cōdidit hūc nobis misericordię affectū impresit, quo laboratibus proximis opere ferremissis, ut quod ab eo cōdītū est, mutuis auxilijs seruaretur.

Eleemosynæ singularis effectus.

11 **Q**uando aliquis afflitus est, ac tristis, moeroreq; affectus propter aliquid infortunium, quod ei euenit, magnū remedium ad illam tristitiam expellendam esse solet, egenis proximis, & necessitate oppresis subuenire, eisque pie tatis opera præstare. Hoc ad literam Isaías Prophetæ testatur **Isai. 58.** his verbis. Cum effuderis esurienti animam tuam, & animā afflīctam repleueris, orieris in tenebris lux tua, & tenebrae tue erunt, sicut meridies, & requiem tibi dabit Dominus Deus tuus semper, & implebit splendoribus animam tuam. O benedictus, & glorificatus sit talis Deus, qui ita exhibita seruitia propter amorem suum gratificare, & remunerare scit: non solum enim ea in alio mundo gloria æterna vult retribuere, verum etiam in hac vita ipsa magna cum lœtitia, otio, & tranquillitate recōpensat. Perpendite quæso, verba illa: Cū effuderis animam tuam. In quibus nobis significatur tanto amore, & charitate eleemosynas pauperibus erogandas esse, ut post illas, & animas nostras, & viscera, & quidquid habemus, elurgiri cupiamus. Atqui hec singularis pietas potius illis conuenit, qui in lege gratie vivunt, quam illis qui antiquis fuere temporibus. Quod & in psalmo nos regius Psaltes docet: nam pro eo, quod nos legimus: tecum principium in die virtutis tuæ, alia lectio habet, populus tuus principes in die potestatis tuæ. Vbi quod nos legimus principes verbum originale, quod est, Nedaboth, significat ad literam liberales, magnificos, & corde generosos. Dies potestatis

poteſtatiſ Ieſu Christi eſt lex gratia. Nam, ut B. A. poſtoliſ in-
quit. Nox p̄r̄ceſſit, dies autem appropinquauit; & in hoc die
huic cæleſti Domino obedientia p̄r̄ſtatur, eiusque infinita po-
tentia oſtenditur, atque ita in hoc die populus eius videlicet
Christiani oportet, ut liberales, magnifici, ac generosi exiſtant,
ſiquidem ita ſanctus Dauid hiſ verbiſ prophetauit.

Eleemosynam tribuentis p̄r̄rogatiua.

Deliberali, ac misericorde viro grande myſterium sacra-
scriptura commemorauit, quod ſcilicet diuitiæ, ac faculta-
tes vſurariorum ab iſpſis per vias ſecretaſ auferuntur, &
in manibus piorum ac liberalium hominum collocantur, ut ſic

Prouo. 2. 8. plus habeant, quo magnas eleemosynas elargiantur. Hoc in Pro-
uerbijs teſtatur Salomon dicens. Qui cor cuat diuitias vſuris,
& ſoenore liberali in pauperes congregat eam. Fœnus oritur quo-
dammodo ab hoc verbo, partuam vſurarij efficiunt, ut pecu-
nia, quæ de ſe ſterilis eſt, aliam pécuniam pariat. Hoc Aristote-
les inquit eſſe ingens malum, & Plato interrogatus, quid hoc
eſſet, respondit eſſe occidere hominē, auferunt enim ab eo ſub-
ſtantia, qua vietur erat. Et hoſ ait Spiritus ſanctus, non ſibi,
nec filijs ſuis, ut iſpi cogitant, ſed ijs qui largiter eleemosynas
erogant, & in pauperes ſunt liberales, diuitias congregare. Quā
uis autem in noſtra editione ut ex aliquibus conſtat exempla-
ribus, habeatur liberalis, tamen in contextu Græco, & in He-
breo eſt in datiuo, videlicet liberali, atq; ita magis aperta & di-
lucida eſt ſententia, ut videlicet vſurarius viro liberali lucrum
faciat. Vnde, obſecro, putatis tot magnificas ac ſumptuosas
ædē tot mercatorum, ac potētū virorum breuiſſimo tem-
poris ſpatio perditas, ac labefactatas eſſe, ſicut proprieſ oculis
quotidie videmus, & in libriſ historiarum legimus. Hæc omnis
deſtructio, & euersio ex eo oritur, quia forſan iſpi Domini vſu-
rarij, ac tyranni fuerunt, & in eis id, quod Spiritus ſanctus hic
aſſerit adimpleteur. Liberales igitur eſtote fratres mei, & magni-
fici erga Ieſu Christi pauperes, ſiquidem hic diuinus Dominus
hoc tantopere remunet & in preſenti, & in futuro ſeculo.
Oportet autem ut eleemosynæ maxima cordis puritate ſiant-

Arist. de
Repub.

16 nam (ut ait B. Gregorius) qui indigenti proximo exteriorē sub-
stantiam præbet, & vitam suam ad nequitiam non custodit B. Greg. II.
rem suam Deo tribuit, & se peccato: hoc, quod minus est, obtu- 19. moral.
lit autore, & hoc quod maius est seruauit iniquitate.

Eleemosynæ excellentia.

17 IN Ecclesiastico dicitur. Eleemosyna viri quasi sacculi cum Eccl. 17. c.
ipso, & gratia hominis quasi pupillam conseruabit, & postea
resurget, & retribuet illis retributionem vnicuiq; in caput ip-
orum, & conuertet in inferiores partes terræ. O diuina verba,
& maxima ponderatione digna! Spiritus sanctus ea in cordibus
nostris imprimat, ut per illa ad pietatem erga proximos nostros
commoueamur. Primum se se hic nobis notandum offert, quod
vbi nos legimus: & retribuit illis retributionem vnicuiq; in ca-
put ipsorum, aliis vertit. Tandem vero exurgit, & suum singu-
lis dat pretium, suamq; vnicuique in caput suum vicem gerit.
Deinde perpendendum est maximè eleemosynām hic ab Spi-
ritu sancto sacculum appellari, & per Euangelistam Lucam Do-
minum dixisse. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt the-
saurum non deficientem in coelis. Et qui facci, vel quæ marsu-
piasunt hæc in quibus eleemosynæ in coelo seruantur? Sine du-
bio viscera sunt Dei, ac diuinum eius peccatum, vbi eleemosynæ
absconditæ, & obseruatæ ac nimis securæ sunt. Itaq; eleemosy-
na sacculus vocatur, eo quod hominem conseruat, ne in pecca-
tum prolabatur: & dicitur reponi in sacculo hoc est in Dei pe-
ctore ut videlicet ipsam etiæ seruetur, & conseruetur. Vocatur
etiam hic gratia, sicut & alibi eam D. Paulus vocavit dicens. Po-
tentis est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis,
ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abunde-
tis in omne opus bonum, sicut scriptum est. Dispersit dedit pau-
peribus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Vbi ait sanctus
Apostolus Dominum ihs, qui eleemosynas erogant bona tem-
poralia sufficienter, & abundantissime daturum esse, ut sic plu-
res elargiantur: nam si vos cum diuitijs non abundetis, eleemo-
synas aliquas erogatis, multo plures absq; dubio tribuetis si plu-
rimis diuitijs abundaueritis. Vocat autem D. Paulus eleemosy-
nam gratiam, quoniam Deus eam ita accipit, ac si non esset de
Psal. 11. Pp. re sua,

re sua, sed gratis condonata. Quemadmodū si Dominus aliquis 19
 hortum magni valoris homini pauperissimo donaret, & ipse po-
 stea è fructibus horti ei aliquot corbes offerret fructibus ple-
 nos. Dominus autem sic se gratum illo munusculo ostenderet,
 ac si hortum illi non tribuisset, sed gratis homo ille paupercul-
 us fructum offerret. Insuper obseruandum est, quod ubi nos le-
 gimus: eleemosyna viri quasi sacculus cum illo, in cōtextu Gre-
 co habetur. Eleemosyna viri ad instar sigilli cum ipso, & sic etiā
 legit B. Augustinus. O admirabile mysterium! Cum pius homo,
 & liberalis pallium, vestem, aut aliquid aliud pauperi elargitur,
 Deus illud in corde suo imprimit, sicut sigillum in molli cera
 imprimitur, ne amplius vñquam eius obliuiscatur. Quid obse-
 cro, in favorem ac laudem eleemosynæ plus dici poterat? Hic
 etiam, ubi nos legimus: & gratiam hominis, alia litera habet: 20
 amorem hominis, quasi pupillam conseruabit. Vbi eleemosy-
 nam vocat amorem, non enim tantum attendit Deus id, quod
 præbes, quantum attendit amorem, quo illud præbes. Hunc au-
 tem Dominus amorem quasi pupillam oculi sui feruat. Quod
 profecto est alia ineffabilis eleemosynæ amplificatio. Animad-
 uertite, obsecro, quomodo hic supernus Dominus sanctū Loth
 in mediotam pessimorum hominum custodiuīt, ne contamina-
 retur, & quoniam ipse hospites compellebat, ut domi suæ hos-
 pitarentur, altissimus Deus effecit, vt angelus illum compelle-
 ret, vt vel inuitus, & etiam si nollet, sanctum virum ex urbe So-
 domorum educeret, ne videlicet, sulphurico incendio conflag-
 graret, atq; ita sacer textus inquit. Dissimulante illo apprehen-
 derunt, scilicet, Angeli manum eius, & manum vxoris, ac filia-
 rum eius, & eduxerunt extra ciuitatem. Deniq; ait. Et postea re 21
 surget, & retribuet illis retributionem vnicuique in caput ip-
 forum, & conuertet in inferiores partes terræ. Hoc est, nemo co-
 gitet obolum, ducatum, aut quamcumque aliam eleemosynam
 quam pauperi tribuit in profundum cecidisse, aut amissam es-
 se: nam quidquid pius homo, & misericors pauperi largitus est,
 resuscitabit, & erit veluti quædam ipsius corona. Etenim mo-
 nasterium, vel hospitale, quod suis sumptibus erexit, & vestis,
 quam pauperi dedit, erit ipsius dantis corona, & in extremo die
 veluti corona, quæ ipsum pulchrum reddet, coram omni-
 bus. Peccatores autem in inferno suis crudelitatibus, & abo-
 mina-

22 minationibus in maius tormentum, & confusionem corona-
buntur?

In eleemosynæ laudem dicitur etiam in Proverbijs. Qui dat pauperi, non indigebit. Qui despicit deprecantem substinebit penuriam: si autem propter eleemosynas, quas erogat alieno ære opptimatur, Deus eius debita persoluet, sicut soluit debita illius viduæ, quæ à Prophetâ Eliseo remedium petiuit, vt à creditore, qui duos eius filios ad seruendum sibi vendicare volebat, eam liberaret: at vero S. Prophetâ ei iussit vt à vicinis suis mutuaret vasa, in quibus olim taliter multiplicauit, vt ipsa vi-
dua omnia debita vsq; ad ultimum persoluerit. Ut autem hæc mulier ad commiserationem remedij sui virum sanctū inclina-
ret, eum sic est alloquuta. Seruus tuus vir meus mortuus est, &
23 tu nosti, quia seruus tuus fuit timens Deum. Nunc quæri potest quare Deus huius viduæ debita persoluit? Sacri Doctores res-
pondent, quia maritus eius erat Abdias ille, qui quando im-
pia Iesabeth Prophetas Dei persequebatur, plurimos eorum ab-
scondit, & suis facultatibus sustentauit, & quia magnos cum eis sumptus fecit, alieno ære oppressus debtor factus est. Quoniam igitur propter Deum alieno ære se astrinxit, Deus ipse eius de-
bita persoluit. Debita vero, quæ peccator contrahit propter me-
tetricem, quam ardenter amat, vel propter ludos, vel propter mundi vanitates, Deus illa minime persoluet, si quidem ea pro-
pter diabolum contraxit, & Deus ipse permittet, vt in carcere
maxima cum afflictione & calamitate moriatur.

24 Eleemosyna à tribus oritur.

TRIA sunt, quæ nos ad eleemosynam erogandam com-
mouere, & incitare debent. Primum est considerare, quis est qui eam postulat. Si nunc ad te nuntius peruenisset homo quidem non paruæ autoritatis, & tibi diceret. Domine te præpara, & esto vigilans, quia Rex simulato habitu & vestitu accedet ad ianuam tuam tanquam pauper, vt eleemosynam pe-
tit. Scias ergo, te illum hoc, & hoc signo cognoscere posse. Quā obsecro, diligentiā adhiberes ad sciēdū, quādo ipse vēturus esset vt liberaliter eleemosynā præberes, maxime si nūtius ille te certiorā faceret, ipsum Regem tibi illam abundantissime esse

simile.

satisfactum? Si quidem ergo Rex Regum Iesus Christus suo ore vos certificauit, & dixit se habitu simulato videlicet pauperis in domo vestras ad eleemosynam postulandam esse venuimus, qua, quæso, animi promptitudine, voluntate, & amore oportet, vos esse paratos ad illam erogandam? Verbum eius est

Matth. 25. illud, quod ipse apud D. Matthæum loquitur dicens. Quandiu fecistis vobis de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Vbi maxime perpendendum est super illud verbum, quandiu, quod in operibus misericordia non tantum attenditur opus, sed etiam tempus, id est, non solum Deus opus, sed operis durationem metitur, ideo inquit. Quandiu, quia præcipuum operis est affectus, quo sit, qui in diutinitate temporis comprobatur.

Secundum quod nos ad eleemosynam præbendam mouere debet est considerare id, quod pauper à nobis postulat. Et quid obsecro hoc est? Dicat illud B. Paulus qui ad Philippienses scribens ait. Omnia arbitror, ut stercore ut Christum lucifaciam.

Ad Phill. 3. Itaq; (vt D. Paulus existimat) domus ditissimi cuiusq; hominis stabulum est stercore, & immunditijs plenum. In quo, apparet quam stulte, & insanè diuites se iactant dicentes, se tales, ac tales diuitias possidere. Nonne in sanum, & amentem illum putaretis, qui per iactantiam diceret, se esse nimis contentum, eo

Simile. quod haberet stabulum immunditijs, & stercore repletum? O insane quid te iactas habere? Huic ergo similis est ille, qui se iactat, eo quod granaria vel domos plenas habeat frumento, & cados vino repletos, & arcas maxima numorum copia affluentes. Si igitur cum sterco in domibus vestris habetis, & illud querunt agricultæ, ut terræ calorem præstent, non expectatis, ut ipsi illud petant, sed vos illos vocatis, & in uitatis, quin etiam numeros tribuitis, ut illud ex domo vestra extraheant, quare cum pauperes sint veluti mundatores stercoris, illos non vocatis, & diligenter queritis, atq; obsecratis, ut à domo vestra diuitias, quæ velut sterco sunt, extraheant.

Tertium, quod vos ad eleemosynam tribuendam incitare debet, est animaduertere in cuius utilitatem pauper illam postulet, ipse enim est veluti thelonium, in quo numeros vestros reponitis, ne à latronibus rapiantur. Vult aliquis Romanum profici, & ne in itinere nummis spolietur, illos in thelonio reponit, ubi ei scriptura datur sigillo ipsius nummularij conscripta,

qua

28 quæ secure Romæ sibi nummi reddantur. Omnes in cœlum iter facimus: in itinere autem huius vitæ plurimi sunt latrones, qui diuites spoliant, alius latro est gula, alius luxuria, alius superbia, alius ludus, alius vanitas huius mundi, &c. & hi latrones plures homines suis diuitijs spoliant, idecirco optimum consilium est, ac sapientia, eas in pauperibus tanquam in nummularijs repone, ut securè nobis in gloria reddantur. Hic negotiationis modus longè dissimilis est à negotiatione mercatorum: nam si in mensa, seu thelonio mercatorum centum quis reponat, nona-ginta ei duntaxat redduntur, at verò in thelonio Dei multo plura tibi redduntur, quam posuisti. Quapropter D. Paulus eleemosynam vocat segetem. Sicut enim in segete parum seminatur, & plurimum colligitur, sic multo plus in alia vita colligitur, quam hic eleemosynæ erogatur. Idecirco sanctus

29 Apostolus ait. Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vbi sanctus vir eleemosynam appellat benedictionem, & hoc triplici ratione, quarum prima est, quia sola eleemosyna specificabitur in illa vltima benedictione, quando Dominus dicturus est. Venite benedicti patris mei, &c. esuriui enim, & dedistis mihi manducare &c. Secunda ratio est, quo niam eleemosyna pauperes prouocat, ad benedicendū Deum, vt in Deuteronomio dicitur. Benedicas Dominum cum saturatus fueris. Tertia ratio est, quoniam eleemosyna prouocat eos dem pauperes vt benefactoribus suis, & benedicant, & multa bona deprecentur.

Bona arbor, inquit Saluator noster, bonos fructus facit, vñus Matth. 7. 30 autem ex bonis fructibus, quos bona arbor, videlicet, bonus Christianus producere debet, est eleemosyna, quæ qualitates, & conditions boni fructus habere debet. Pomum enim, vt pulchrum sit, in primis magnum esse debet. Sic eleemosyna pro quantitate diuitiarum, erogantis facienda est, & ideo magni habita fuit à Domino oblatio illius pauperculæ viduæ, eo quod secundum suam obtulit possibilitatem. Oportet etiam, vt pomum sit sanum, & integrum, & non vermis exesum. Sic eleemosyna integratatem circumstantiarum habere debet, vt videlicet, in opere detur, & de tua substantia, & propter Deum, nec sit vermiculo inanis gloria corrosa. Deniq; pomum dulce esse debet. Sic eleemosyna dulcedine cordis reddenda est. Quocirca

2. Ad Cor.

9.

Deuter. 8.

Si om. 300

ad Cor. 9. Beatus Paulus ad Corinthios scribens ait. Non extisitia (sci- 31
 licet danda est eleemosyna) aut ex necessitate, hilarem enim
 simil e. datorem diligit Deus. Diuites sunt veluti cucurbita, aut am-
 pulla vitrea seu stanea, in qua vasa quidquid intromittatur,
 sine strepitu mittitur, at vero cum educitur difficulter, & ma-
 gno cum strepitu exit. Sic parcus, & avarus id, quod praebet
 maxima cordis amaritudine, & gruniendo praebet. Aquæ nō
 fluentes, vocantur aquæ mortuæ, que vero fluunt, viuæ ap-
 pellantur, inter quas aquas hoc discrimen est, quod illæ vide-
 licet mortuæ valde sunt venenosæ, quia in se plurima vene-
 nosa, imputrida, atque horrida generant animantia: hæ au-
 tem scilicet viuæ saluberrimæ sunt, & in se pisces sapidos, at-
 que utiles signunt. Sic diuitiæ, quas in vobis retinetis, nec
 eas in proximos labisinitis, sunt diuitiæ mortuæ, & hydrope- 32
 sim, ac multa venenosa generant, ipsæ enim sunt occasio
 plurima scelera committendi; diuitiæ vero, que in pauperes
 fluunt, sunt aquæ viuæ, siquidem vitam animæ afferunt, &
 acquirunt, atque occasio sunt plarimi meriti.

z. Reg. 6.c. In sacra Regum historia dicitur, Salomonem ad ingressum
 oraculi ianuas oliveas fecisse. Nunquid non essent pulchriores
 ianuæ cedrinae? Voluit in hoc Spiritus sanctus significare
 ingressum orationis debere esse misericordiam, ille namque,
 qui in pauperes misericors est, Deum in oratione misericor-
 dem ac liberalem inueniet. Olim in lege veteri, claudi, & cæci
 templum non ingrediebantur, & hoc non propter eorum in-
 firmitatem, sed quia Deus volebat, ut ad ianuas templorum es-
 sent, vt videlicet qui ingredierentur ad beneficia postulanda 33
 commiseratione eorum tenerentur eis eleemosynas erogando,
 dicerentque ipsi Deo. Domine ego ad postulandum venio, da
 Prover. 21. ergo mihi, siquidem & ego propter amorem tuum dedi. Cōtra
 vero sacra scriptura dicit. Qui obturat aurem suam ad clamorem
 pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. O crudelis di-
 ues, qui in templum Dei ingredieris, & cum à te pauper ele-
 mosynam propter Dei amorem exposcit, tu terga ad eum ver-
 tis dicens. Dominus te adiuuet, quod quidem tibi pauper ipse
 dicturus erat, siquidem postquam audisti diuinum amorem
 proferre, viscera tua non fuerunt commota. O cor adamantinum non nè vides hunc amorem fecisse, vt diuinum ver-
 bum

34 bum humanam carnem sumeret, & cum tam præpotens sit, er-
ga te efficaciam non habet. Non solum autem diuina prouiden-
tia factum est, vt pauperes ad ianuas templorum eleemosynam
petentes assistant, verum etiam per vicos, & plateas tanquam
precones Dei illam expostulent. O rem admirandam! Ecce qua-
liter Deus regnum cælorum per ianuas vestras vendere vult,
sicut & olim ac aliæ mercimonie vendi solent. Ea videte pau-
peres, qui per ianuas vestras ex parte Dei cursitantes dicunt. Ve-
nale habeo regnum cælorum, est ne aliquis, qui illud emat, & qui
æternum gaudium, quod nullum pretium habet, pro frustro pa-
nis, vel pro potu aquæ frigidæ, aut pro trito pallio velit? O rem
omni admiratione dignam! O cæli, o terra, & creaturæ insensi-
biles quare non admiramini, siquidem homines rationales, &
35 ad æternam vitam procreati rem tanti valoris pro re tam mini-
ma nolunt.

Si ex pinis resina non extraheretur, absque dubio ipsæ ar- Simile.
bores illa pinguedineare fierent: ipsa enim pinguedo eas quo-
dammodo opilaret, & efficeret, vt humor radicum ad arbo-
ris ramos non transiret. Sic oportet, vt ex diuitijs abundantibus
aliquid proscindatur, & pauperibus erogetur, ne mentem op-
lent, & aditus donis Spiritus sancti intercludant. Quoniam
autem plurimi diuites hoc facere obliuiscuntur, Deus pro sua
misericordia solet sæpenumero resinam bonorum temporalium
ab eis auferre, ne animæ eorum illis opilentur.

Eleemosyna à sanctis Doctoribus laudatur.

36

Clemens Alexandrinus inquit. Quemadmodum putei, Clem. II.
qui exauriuntur melius fluunt, quibus si suas aquas inta-
ctas relinquas foetorem contrahunt. Ita etiam diuitiarum
quies inutilis motus & transgressus publicè utilis est & fructuo-
sus. B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Sicut radix in
pinguiplântata solo nobis singulis annis tèpestiuos affert fru-
ctus. Si pecunia in manibus pauperum plantata non solum
in singulos annos, sed & singulos dies spirituales nobis fru-
ctus affert, fidentiam, scibet, in Deum peccatorum ab-
scissum, conscientiam bonarari, lætitiam spiritualem,

B. Chrys.
ho. 35 in
1. Ad Cor.
Simile.

spem iocundam, aliaq; bona, quæ preparauit Deus diligenti- 37

B. Chry. ho bus sc. Idem sanctissimus Doctor ait. Tanquam canis, ita diabo mi. 53. ad lus diuitibus insilit, tanquam buccellam, vel placentam tenenti pop. Antio. puerulo volens auellere. Demus igitur ea patri, & si diabolus Simile. factum hoc viderit omnino recedet, cum vero recesserit, tunc ea pater omnia dabit in tuto, cum ille non poterit infestare in fu-

turo seculo. Nunc enim à paruis infantibus, qui à canibus vexā tur nihil differunt diuites, omnibus circa eos latrantibus, lanian tibus, trahentibus non hominibus tantum verum & illiberalibus passionibus in gluuie ventris, ebrietate, assentatione, & om ni intēperantia. Et si fœnerare quidem suppetat multum dantes conquirimus, & gratos consideramus. Hic autem contrarium facimus. Gratis suscipiemus Deum, & non centesimam par tem, sed centulam præbentem dimittimus, ac ne sorte quidem 38 nobis reddituros quærimus. Quid enim nobis venter reddet, qui plurima consumit? Stercus, & corruptionem. Quid autem inanis gloria? Liuorem, & inuidiam. Quid vero avaritia? Curam & solitudinem. Quid intemperantia? Gehennam & veneniferum vermem. Hi namq; sunt diuitium debitores, hæ fortis eo rum in gentes usuræ præsentia mala, pœnæq; futuræ. His igitur, quæ so, ad tantam mutuabimus ultionem, & nostra Christo non credemus cælum prætendenti, æternam vitam, & arcana bona? Et quam inueniemus excusationem? Cur enim non das il li qui non post multum temporis plura absq; comparatione da turus est? Atqui & hic præbet: non mentitur enim qui dicit.

Matth. 6.

Quærite regnum Dei, & omnia adiicientur vobis. Prætereat post longum tempus recipere tibi talètum multiplicat, fœnus enim 39 efficitur maius, nam & in mutuantibus hoc facientes videmus fœneratores post multum temporis, libertius redimentibus libentius fœnerantur. Qui namq; statim totum reddit usuræ cursum interrupit: qui vero diu retinet maiorem facit operatio nem. Itaq; in hominibus quidem dilationem non egreferimus, verum studeamus, ut maior fiat apud Deum vero tam pusillani miter nos gerimus, ut propter hoc torpeamus, & retrocedamus.

Basil. In ora
tto. de pau
peribus
amandis.

B. Basilius ait. Erga fratres calamitosos benignus esto. Quod ventri subtrahis, tribue esurienti ex te quæ omnia iustus Dei timor, duas inter se contrarias affectiones, tuam videlicet, facie tametatem,

- 40 tatem, & fratri famem modesta continentia, temperataq; moderare. Sic enim faciunt medici alios exinaniant, alios replent, vt accessione, decessioneque vniuersiusque sanitas conseretur. Item B. Chrysostomus inquit. Si agricola penu suum euauant, & semina terræ concredunt, idque cum voluptate faciunt spe maiorare recipiendi se solantes, & quamuis sciant, quod aeris intemperies, nonnunquam & terræ sterilitas, & alia multa accidentia, vt locustarum exercitus spe excidere faciant, tam bona spe se alentes ea, que in promptuarijs collecta habent, terræ concredunt: multo magis nos que absque vsu recōdita sunt, dispergere in pauperum vsus conuenit: nam eleemosyna (vt ipse sanctus Doctor ait) multa cum facultate cælorum portæ aperiuntur, ac velut Regina ingrediente nullus custodum audet interrogare: que sit, aut quò iter agat, quin potius eam omnes suscipiunt. Sic & eleemosyna regina est: penata enim, & leuis est, aureas habens alas ipsos supra modum delectans angelos. Et inferius inquit. Audi prophetam dicentem. Ego quasi oliua fructifera in domo Domini. Eiusmodi sumus. Nec enim satis est oliuam fieri solum, sed fructiferam. Sunt qui miserantes parua dant, ipso anno labente, aut omni hebdomada parum quid exhibentes. Hi oliua quidem sunt non fructifera, & vera, sed arida: quod quidem miserantur oliuæ sunt, quod autem non promptè, aut ex animo, vel parum conferant, non fructifera existunt. Studeamus ergo magna cum alacritate pauperum curam habere, etenim agriculturae concredens semina, non hoc tristi facit gustu, sed gaudens, & quasi manipulos iam spe videns. Sic tu non solum resperieris ad eum, qui recipit, sed cogita, quod ipse quidem, qui a te accipit visibilis est. Rursus alibi idem sanctus Doctor inquit. Vbi semen est, ibi etiam multiplicatio fructuum consequitur. Tu vero si terram quidem pinguem, ac fertilem coleres non tantum illam propria horrea vacuando seminares, verum etiam mutuaueris aliunde, quod sereres, maximum namque detrimentum putares in re tali diligere partitatem, in celo vero operans, atque ibi fructum requirens, ubi nulla aëris inæqualitas, corruptio nulla ventorum est, sed plurimo ubique cum foenore semina iacta proueniunt cunctaris, atque dissimulas, nec intelligis, quia possumus, &

B. Chrysostom. 55 in Genesim.

41 B. Chrysostom. hom. 7. de Simile.

Psal. 51. Hom. 42. in Genes.

42 Idem ho. 52 in Matth.

parcendo perdere, & spargendo colligere? Sparge ergo; ne 43
 perdas, noli retinere, vt magis congreges. Ut autem debita in-
 tentione eleemosyna fiat, docet nos idem sanctissimus Doctor
 mi. 13. ope: alibi dicens. Omnis homo, qui aliquod opus facit, cuius causa
 imper. Simile. facit id, quod facit in corde suo, aspicit illius personam. Ecce
 facis epistolam, vt aliquem salutes amicum, quandiu scribis sena
 per in corde tuo vides illius personam amici, propter quem
 scribis epistolam. Item artifex tenens opus in manu, semper
 eum praeculis habet, qui ei opus commisit faciendum, dum
 cogitat, quomodo illud facere mandauit. Sic & qui propter
 Deum eleemosynam facit, neminem videt in corde suo, nisi
 ipsum Deum tantummodo, propter quem facit. Inuitans etiam 44
 nos ad eleemosynam elargiendam inquit Beatus Chrysostomus.
 Quamobrem non das Deo, qui tibi plurima daturus es:
 fortasse ob id, quod post multa tempora dat. At qui longo post
 tempore redditum debitum, opes tibi tuas auget, non fœnus
 magnum fit. Etenim in fœneraticis pecunijs id vsu euenire
 videmus, vt fœneratores libentius his expensum ferant, qui
 quod acceperint mutuo multo post tempore soluturi sint,
 nam qui protinus resoluit, is fœnoris cursum interrupit,
 qui autem in soluendo serus est in quæstum maiorem efficit.
 Ita ne inhumanis conuentionibus moram non ægrè ferimus,
 sed & modis omnibus maior illa, vt sit excogitamus, mutuan-
 do autem Deo sic nos pusillanimes gerimus, vt hoc nomine
 Proue. 3. cunctemur atque tergiuersemur. Et super illa verba Prouer-
 Honi. 1. ad biorum eleemosyna, & fides te non deserant, sed appende il-
 Philip. Simile. las in collo tuo, ait alio in loco. Quemadmodum diuitum fi-
 lii ornatus gratia aureum munile gestant in collo, nec id vn- 45
 quam deponunt veluti nobilitatis signum circumferentes,
 & ostentantes, itidem, & nos oportet semper beneficen-
 tia induitos esse declarantes, quod filii sumus eius, qui mi-
 sericors est, eius, qui solem suum oriri facit super bonos, &
 malos.

B. Chrys. ho. 55. ad pop. Ant. Idem Beatus Chrysostomus alia homilia inquit. Dic mihi
 si quis te senio confectum, & viuentem in paupertate subito
 iuuenem, se facturum promisisset, & in ipsum ætatis florem
 reducturum, & super omnes præualidum & speciosum reddi-
 turum esse, & regnum in mille daturum annos, & regnum, in
 oblongo quam,

46 quam pacem firmissimam possidens, quid pro hac promissione non eligeres tam facere, quam pati? Ecce autem Christus non hæc, sed his multo maiora promittit, non enim quantum est iuuentutis, & senectutis medium tantum est corruptionis, & incorruptionis interiuallum: nec quantum est regni, & paupertatis, tantum est gloriæ præsentis, & futuræ, sed quantum somniorum & veritatis. Pacis autem illius tantum est medium ad præsentem, quantum pacis, & belli discrimen, & corruptionis, quantum gleba lutea melior est margarita. Propter hec itaque nonne, & corpora & pecuniae sunt impendenda? Imò vero quot animas exponere dignum non fuerit? Nunc vero si quis te in regiam deduxit, & ut omnibus præsentibus Regem alloquereris, & efficit, & illi te reddidit conuersalem

47 conuiuam, omnium te dicas esse beatissimum. In cælum autem ascensurus, & omnium Regi assistere & perennem cum angelis habere splendorem, & illa frui ineffabili gloria dubitas, an erogare pecunias oporteat, cum opus esset etiam si vita esset exequenda gestire, & exultare, & per voluptatem afferriri. Tu verò, ut magistratum quidem acquiras, qui furorum tibi præbeat occasiones, etiam quæ possides, eregas, & aliena mutuatus etiam si sit opus vxorem, & liberos obnoxios constituerre non torpes. At regno cælorum proposito principatu nullum habente successorem, cum Deus præcipiat non terræ partem, aut angulum, sed totum accipere cælum, torpes, & hæsitas, & solis inhias pecunijs. Beatus Basilus homilia de diuite inquit. Tu quidem aurum das, ut equum compares, animo non angeris, 48 cum vero corruptibilia exponis ut cælorum regnum accipias lachrymandum tibi putas.

Lactantius Firmianus de vero cultu ait. Si deorum cultores simulachra insensibilia excolunt, & quidquid pretiosi habent in ea conferunt, quibus nec vti possunt, nec gratias agere, qui acceperint, quanto iustius est, & verius viuentia Dei simulachra excolere, ut promerearis inuenire viuentem, quæ sicut vñi habent, quidquid acceperint, & gratias agunt: ita Deus in cuius conspectu bonum feceris, & probabit, & mercedem pietatis exoluet.

BEATVS Basilius inquit. Quare tu abundas, & ille mendicat? Vt tu bonæ dispensationis merita consequaris, ille vero patientia brauijs decoretur. Nunquid quando Deus in te abundantiam bonorum posuit, in alio vero plurimam miseriā, non habuit aliquod fundamentum? Nunquid Deus irrationalis est, vt finem aliquem in suis operibus non intendat? Te equidem multitudine diuitiarum impleuit, vt tu eas in pauperes diuidens gloriam conquereris, pauper vero patientiam in suis laboribus habens cælestē præmium mereretur. Si igitur, ait Diuus Basilius, hæc fuit intentio Dei, quare panis est famelici, quem tu tenes. Panis, quo tu abundas, non tuus est, sed eius, qui famem patitur, nudi tunica, quam in conclavi seruas (esse monto de camisas, y ropas que tienes guardadas sin apruecharte dellas, no son tuyas sino del desnudo) descalciati calceus, qui penes te marcescit hoc est calcei quos puluere conspersos habes, non tui sunt, sed eius, qui nudis pedibus incedit: indigentis argentum, quod tu possides inhumatum (esse monto de reales, que tienes depositados, sin apruecharte dellos, no son tuyos, sino del necessitado.) Quocirca tot hominibus iniuriam facit, quot subuenire negligis.

Simile.

Quemadmodum sol non expectat preces, & præstigias ut exoriatur, sed illico fulget, ac illuminat omnes: ita neque tu expectaueris plausus, strepitus, & laudes ut bene facias, sed sponte confer beneficia, & quasi sol amaberis.

Simile.

Hac porro egregia similitudine poterit commendari maximè eleemosyna. Duo erant regna vicina quidem, & propinquā adeo, vt solo flumine diuiderentur. Verum tanta latitudine erat, atque altitudine flumen illud, vt vix posset superponi pons aliquis, nec tamen quis poterat aliter pertransire. Alterum porro ex his regnum erat ditissimum, & feracissimum, alterum vero pauperrimum, & sterile valde. Propter indigentiam ergo qua præmebatur maximè exoptabat commercium aliquod habere cum regno illo ditissimo. Hic iam accessit potentissimus quidam Rex, atque thesauros suos omnes expendit in ponte ex ædificando, quem admirabilem erexit.

Et ar-

- 52 Et architectus est in infinito quodam sumptu. Tuncque facultatem fecit omnibus ut transirent: ea tamen lege, ut quisque ex transiuntibus servis suis nummum porrigeret. Ad hoc autem pretium exigendum, constituit vicarios quosdam. Sunt quidem fratres haec duo regna cælum, sive cælestis patria, & terrena haec habitatio, fluvius enim ingens peccatum est, & ante ipsum potentissimum regem Christum Iesum nullus poterat transire ex uno regno ad aliud, propter obstatulum tanti fluminis. Ut enim propheta Esaias ait. Peccata vestra diuiserunt inter vos, & Deum vestrum. Erexit ergo Christus Redemptor noster pontem infinito sumptu, nempe totius sanguinis profusione. Post modumque non quod egeret sibi solutione aliqua propter pontem ex ædificatum, sed duntaxat propter seruos suos aperire voluit ultimam hanc suam voluntatem, Nempe ut qui transire comodiè vellent, seruos suos commendatos haberent, & alta mente repositos, nempe pauperes nihil definiendo, ac prescribendo equidem pretij certi, sed cuiusque opibus, & facultatibus id relinquentido.
- 53 Super illa verba domini nostri Iesu Christi: date eleemosynam, facite vobis fæcculos, qui non veteri, scunt thesaurum non deficientem in cælis, inquit Beatus Chrysogonus. Hoc est, dicere, vbi ego sum, ibi ponite, date mihi, ego seruo: homo da patri, crède Deo, quia & haeredi pater & Deus homini creditum non negabit. Tenere tua non potest, qui sua dedit: non humanis indiger, qui divina largitur, an est hostiorum cupidus, qui nos suorum fecit haeredes? Certe quibus regnum contulit, quid negabit? O homo si hic reminusurus es, quæ tua sunt hic repone, si illuc iterus es, hic quæ tua sunt cur derelinquis? Qui de relinqua seruat, alienorum custos est non suorum: si in hac vita quia peregrini sumus, & viuimus, ad modicum temporealem esse pauperem dolet, tristem in honorum esse, quale est in perpetua patria, inter illos ciues de contemptu dolorem, de ignobilitate poenam, de puditate opprobrium sustinere, & nunc additi poenis, quando alij promouentur ad regnum? Quando pauper dicitur ad confessum Dei, & diuies trahitur ad confitum punitorum? O quam lamentandæ vices, quando desperatis apud homines possidebunt spem diuinam, & humanis bonis præditibonis cælestibus fraudabuntur, & hoc facit thesaurus, qui

Esaiæ 59.4

Lucæ 12.
Chrysog.
term. 22.

tus, qui cor hominis, aut per elemosynā leuit ad coelū, aut per auaritiam deinceps in terram: & ideo dixit, ubi est thesaurus vester, ibi est & cor vestrum. Homo mitte, & præmitte thesaurum tuum in coelos, ne coelestem animam deinceps in terram. Autrum de profundis terre, anima ab excelsis cœli, melius proinde est ad sedem animæ deferri aurum, quam in sepulchro auri anima demergatur. Exhaustus ergo totis diuinarum curis, etiam per omnia expeditos militare libiū in seculo iubet, quos regnaret redonauit in cœlo.

ELOQUENTIA.

B.Hiero. in
epist. ad Da-
masum Pa-
pam.

B.Bern.lib.
de conside-
ratioac.

Prover. 19

B.Aug.lib.
4.de doct.
Christia.
c.28.
Simile.

Theophil⁹
Alexandri.
epistola.2.
paschall.
Simile.



Eatus Hieronymus in quadam epistola descripturis disputans inquit. Nō decet ex flumine Tullianæ eloquentiæ riuiulos ducere, sed pedestris, & quotidianiæ similitudinis, & nulla lucubratiōne redolens oratio necessaria est, quæ sensum explicit, & edisserat, & obscura manifestet. B.Bernardus ait. Verbum adolescentem, & studentem eloquentiæ, cū sapientiæ sit inanis, nou aliud, quam iustitiae hostem reputes. Et pro huiusmodi falsis fratribus, dicit ille magister disciplinæ. Manus nemi ni cito imposueris. Contra hos mira etiam facit diuina illa Salomonis sententia. Qui tantum verba sectatur, nihil habebit: qui autem possessor est mentis saluabit animam suam, & custos prudentiæ inueniet bona. Dicit autem. Qui tantum verba sectatur, ut intelligas non damnari hoc studium, nisi cum vera sa- pientia negligitur.

B.Augusti. libro de doctrina Christiana inquit. Sicut cuius pulchrum corpus est, & deformis animus magis dolendus est, quam si deforme haberet, & corpus ita qui eloquenter ea, quæ falsa sunt dicunt, magis miserandi sunt quam si talia deformiter dicerent. Quid est ergo non solum eloquenter, verum etiam sapienter dicere, nisi verba in summisso genere sufficientia in-

tēperato splendentia in grandi vehementia, veris tamen rebus, quas audire oporteat adhibere? Theophilus Alexandrinus ait. Sicut qui voluptatibus enervati sunt, & quorum in pectori libido dominatur contēplantes corporū venustatē non querunt morum

3 morum pulchritudinem, sed membrorum, sensusq; eorum præ grauatus ferè terrena nihil altius intuetur. Sic qui structa verbo rum compositione ducuntur, & capti eloquentiae sono, non intuentur dogmatum veritatem, erubescunt, errorem pristinum confiteri, & arrogantię tumore cæcati nolunt esse discipuli, ne postquam correcti fuerint, prius errasse videantur.

4 Plutarchus in Moralibus inquit. Ut non satis est clausus nec frænum, nisi adsit, qui arte moderetur. Ita non sufficit eloquentia ad moderandum populum, nisi accesserit sermonis modera trix ratio.

Seneca ait, Philosophus etiam eloquens perinde est, quasi si bonus gubernator formosus sit.

Plinius inquit. Ut buxus semper quidem viret, sed alioqui &

4 odore noxia & semen habet omnibus innisum animantibus. Ita quidam præter orationis gratiam nihil afferunt non fugiendū. Idemq; ibidem inquit. Thilia cum habeat corticem ac folia dulcia, tamen fructum eius nullum animal attingit. Ita quorundam collatio blanda, grataq;, & composita sententiarum nullus fructus. Ideo B. Augustinus inquit. Iam abste didisceram, ô bone Deus non eo debere videri aliquid verum dici quia eloquenter dicitur, nec eò falso quia incompositè sonat signa labiorum. Rursus nec ideo verum, quia impolite enuntiatur, nec ideo falso, quia splendidus sermo est, sed perinde esse sapientiam & stultitiam, sicut cibi viles, & inutiles verbis autem ornatis, & inornatis, sicut vasis urbanis, & rusticaniis vtrosq; cibos posse ministrare.

Eloquentia.

Sacra scriptura refert Eliä, & Enoch adhuc viuere, & à Deo obseruari. Quod si queraris quoniam sum illos obseruatos habet? Respondebat Ecclesiasticus dicens. Enoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, ut det gentibus sapientiam. Nunquid in paradiſo sunt gentes, quibus prædicare oporteat? Minime profecto. Quibus ergo gentibus, & quo tempore Enoch suā sapientiam communicaturus est? Omnes ingenuè fatentur, hoc futurum esse tempore Antichristi, tunc enim dabit gentibus sapientiam. Sapientia est verbum diuinū incarnatum. Enoch itaque aduersus Antichristum, incarnationē filij Dei prædicabit.

Quod

Plutarchus
in Moralis

Seneca.
Simile.

Plini. lib.

16. c. 17.

B. Aug. lib.

5. Confess.

16. c. 17.

Quod & D. Ioannes in Apocalypsi de eodem sancto Enoch, 6
Apocal. 11. atque Helia scripsit dicens. Dabo duobus testibus meis, scilicet, scientiam & virtutem, & spiritum prophetiae, & prophetabunt diebus mille ducentis, & sexaginta annis, & saccis, qui numerus dierum tres annos, & dimidium continet, & hoc erit totum tempus persecutionis Antichristi. Si autem quereritis quare Deus ad defensionem ecclesiae contra persecutionem Antichristi in his duobus viris (quos in terrestri paradyso detinet) magis quam in alijs oculos posuit? Ad hoc respondetur, Quia in eis Deus praecipuam partem, quam prædicatores habere debent, inueni. Quæ ro ò fratres, quæ est præcipua pars prædicatioi? Nunquid eloquentia, & lepos in dicendo? Nunquid bona vox, & bonus loquendi modus? Bonum est concionatorem huc omnia habere, sed profecto non est hoc melius, quod habere potest, porque estas son partes para deleytar, y dar musica a las orejas de los oyentes, y no para apropuecharles. Diuus Paulus (vt omnes aperire fatentur) omnibus prædicatoribus antecelluit, & quidem parum politicus in suo stilo, & forma loquendi erat, sicut ipse ad **B. Hiero. in** Corinthios scribit his verbis. Imperitus sermonem, sed non scientia. Qua propter B. Hieronymus inquit. Nequaquam hoc Paulum de humilitate, sed de conscientia veritate dixisse testamur. Et idem Apostolus eos increpat concionatores, qui magis vana eloquentia auditoribus placere, quam eis sanam doctrinam prodeesse student: nam ad Timotheum scribens inquit. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerubunt sibi magistros pruriens auribus. Mirad que nombre pone a los vanos predicadores, rascadores de las orejas. No echo Dios mano destos dos sanctos por muy eloquentes, y dezidores, sino porque conocio en ellos la mejor parte del predicador, que es el zelo de la hora de Dios. De zelo sancti He **3. Reg. 19.** liae admiranda quidem referunt sacra litera. Atq; ita cum Deo loquens hic sanctus Propheta sic ait. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel: altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus, & querunt animam meam, ut auferant eam. Quasi diceret. Non me poenitet propter id, quod me tangit, vnam etenim Deo mortem debeo, y con pagarla cù plo: quod autem plurimum sentio, est quia cù omnes Prophetæ, qui

9 qui gloriam Dei zelabant imperfecti sunt, me mortuo non est,
 qui eam zelet, nec qui altissimi Dei legē prædicet, hoc me tor-
 quet, & poena afficit, cæterum vitam meam nihil facio. Cum
 ergo Deus videret hunc excellentem virum suam divinam le-
 gem, & honorem tam acriter zelantem tanquam ducem exer-
 citatum in bellis (quæ aduersus Reges, & principes gesserat, ac
 de illis triumphauerat) voluit illum ad tempus maioris necessi-
 tatis obseruare, ut videlicet ipsius Dei honorem aduersus Anti-
 christum propugnaret. Quid autem de sancto Enoch dicam ni-
 si id, quod sacra scriptura refert, videlicet: Et ambulauit Enoch
 cum Deo: Hic sanctus vir fuit septimus successor Adami, & de Gene. 5:
 nullo alio illius temporis memoratur fuisse ex coniunctis Deo (id
 est, de los allegados de Dios) nisi de eo, qui vias Dñi ambulasse
 10 dicitur. In quo significatur ipsum magis ad negotia Dei, quam
 ad sua respexisse quod quidem euidens argumentum est zeli,
 quem de honore altissimi Dei habebat, & ideo ipse Deus ma-
 gis in illo, quam in aliquo illius temporis ministerium prædi-
 cationis oculos posuit: voluit enim ut alter horum esset prædi-
 cator legis naturæ, alter vero scilicet Helias, esset prædicator le-
 gis scriptæ, ut veterque testimonium incarnationis filij Dei pre-
 beret, sicut in ambabus illis legibus reuelatum fuit. Si vero ali-
 quis querat, in quo cognosci poterit quando honor Dei, aut
 proprium lacrum prædicatorem mouet? Ad hoc respondetur,
 quod quando concionator prædicauerit, sicut prædicauit He-
 lias, tunc erit euidens demonstratio, ipsum ad solum Deum, &
 11 non ad propriam uitilitatem respicere. S. Helias nec timore mor-
 tis perterritus, nec amore vita propriæ veritatem unquam co-
 ram Regibus loqui prætermisit: nam regi Achab dixit, ipsum
 & patrem eius destruxisse populum Israel: Regi vero Ochozie
 mortem vaticinatus est: denique vitam suam partim faciebat, ut
 Reges, ac principes propter scelerata ipsorum increparet. Longè
 aliter faciunt prædicatores illi, qui suis concionibus amicos ac-
 quirere intendunt, quique non iram Dei, sed misericordia semper
 prædicant. De quibus Propheta Hieremias conqueritur di-
 cens. Haec dicit Dominus exercituum. Nolite credere verba
 Prophetarum, & qui prophetant vobis, & decipiunt vos. Et in Hier. 23:
 quo illos decipiunt? Visione cordis sui loquuntur, non de ore
 Domini. Et post pauca. Si stetissent in consilio meo, & nota fe-
3. Reg. 18.
4. Reg. 1.

cissent verba mea populo meo, auertissent utique eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis. Vnum ex præcipuis dani Ecclesia Dei est, quod prædicatores non prædicent eo zelo, quo Helias prædicauit, propter quod populus non corrigitur, nec in meliorem frugem se recipit, siquidem hic ait Dominus, Auertissent utique eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis.

EPIPHANIA DOMINI

Matth. 1.



Es quidem maxima admiratione digna est vide-re, quam breuiter sacer euangelista Matthæus my-sterium sacratissimæ nativitatis Iesu Christi. R. N. enarrat, & quā magnis exaggerationibus, atq; am-bagibus de hoc Regum Orientaliū aduentu tra-
et. Nam de nativitate Domini solum ait. Peperit (scilicet bea-tissima virgo) filium suum primogenitum, & vocavit nomen eius Iesum. At vero in principio secundi capituli incipit statim agere de sacro Epiphaniæ mysterio dicēs. Cū ergo natus esset Iesus in Bethlēludē in diebus regis Herodis, ecce Magi ab Oriē-te venerunt Hierosolymam, &c. Ratio huius est, quoniam non tantum gaudium concipitur, & ostenditur, quando medicina, seu medicamentum præparatur, & conficionatur, quam cū ipsa medicina iam suos effectus operatur ac salutem conseque-di causa est. Hodie igitur hoc cœlestē medicamentum admirabiles effectus in cordibus gentiū cœpit operari.

Matth. 2.

Quæritur quid fuerit in causa, quod non Dauidē regnante, nec Ezechia, aut Iosia, qui optimi Reges fuere salvator dignatus est nasci, sed impio Herode imperante? Sane ut palam esset non ob merita cuiusvis iusti Dei filium aduentasse, sed contra ex immensa, & ineffabili sua clementia in hoc exilium venisse, vnde plenus Spiritu sancto Zacharias tonauit: Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens exaltò. Gui-Ad Tim. 3. correspondet Apostolus dicens: Non ex operibus nostris, quo fecimus nos, sed secundū misericordiam suam saluos nos fecit. Per-

3 Perpendite fratres, quo tempore Messias desideratus non fortuito sed iuxta Prophetarum oracula natus sit Herode alienigena. An. tipatri filio regnante. Nam Daniel prophetauerat dicens. Cum venerit sanctus sanctorum, cessabit, vnoctio vestra; id est, regalis & sacerdotalis dignitas. Et Patriarcha Iacob id ipsum contestans ait: Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de scemore eius donec veniat qui mittendus est: ipse erit expectatio gentium. Dante. 9.
Gene. 49.

Nato domino Magi ab oriente venerunt sequentes stellam, quam viderant usque dum veniens staret supra, ubi erat puer. Mira planè res. Sistit de super proximum tecto stella, rotatur, voluitur, tripudiat, scintillat, radioque velut digito quæ situm. Regem ostentat. Stupent nouitate viri: neque enim aptum erat principi tectum, desiliunt equis conciti, domusque penetralia lustrant: intus virginem decoram vident, vultu venusto, facieq; pulcherrimam, verecundam, solam, tremulam, sedentem in angulo, gestuque pauentem: virginem speciosam valde qualis non fuit ab initio altera, neque futura est in æternum: Hæc ad eorum dromedariūque strepitum pauida, infantem præsepi locauerat, foenoque condiderat: neque enim soli veniebant gentium proceres, sed multo suorum familia comitati sicut decebat reges extranea regna petentes. Vnde Propheta. Innundatio camelorum operiet te, &c. Inspiciunt se mutuo Reges tanto decore perciti beneuoleque salutant. Quid inquiūt hic agis decora puer? Quæ nam hic causa manendi? Quæ nam es, aut vade venisti? Est ne tecum aliquis? Quis te huc deduxit? Est ne tibi filius? Durum verbum, acutus gladius virginis viscera scindens. Silet vultu pallida, sanguinemque pauore totum cor rapuerat. Quid enim tunc anxia virgo faceret? Mentiri non poterat? filium prodere non audebat, silet ergo neque tam locum silentio præstat repetita quæstio: instant Reges aeris, pacis, & amoris signa præstantes. Proditur itaque asperitus decorus insans, præsepique à matre levatur. O magnum stupendumque miraculum, tremunt cuncti viso puero, timore magno turbantur, vultus crinesque eriguntur, pavimentum procidunt malestate percussi, & ad virginis pedes timore prostrantur. Isai. 66.

Prælixerat hoc Psalmographus olim, cù istoru Regum prophetae aduentum. Reges, (inquit) etiæ congregati sunt: conue-

nérunt in vnum, ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt
 comoti sunt, tremor apprehendit eos. Sicut enim pastores vi-
 dentes cognoverunt de verbo Dei, non hominis magisterio
 docti: ita & Magi iacent purpurati principes ad virginis pedes,
 & pannosum infantem, regia celsitudo pauescit. Quid sentis o
 benedicta virgo? Tuam quid nunc concitat mentem? Quid est
 quod vides? Qualis potens aquila tremulos super volitat turdos
 talis virgo regia barbaros circunspectit reges. Dicite nunc prin-
 cipes, quare nam vos patiētia terret? Quid vidistis in matre? quid
 vidistis in filio? Magnum profecto aliquid latebat in puerō,
 quod principes illi oculis lynceis inspexerunt. Leo in agno, gi-
 gas in parvulo, Deus in puerō, maiestas immēsa sub teneri cor-
 pusculi corrīna latebat, & radiantissimus sol sub leui carnis nu-
 becula latitabat, qui eos suae claritatis radio perculit, & postra
 uit. Postquam igitur aliquandiu postrati conceptum timorem
 digesserunt, recepta fandi fiducia diuinum infantem adorant,
 acceptumque manibus suis puerum delatum summo cum gau-
 dio, & reuerentia colunt, lachrymantur omnes præ lētitia, &
 veluti carbōne igne spiritus accenduntur. Quis horum princi-
 pium deuotionem, & mentis feruorem explicare queat? Quis
 eorum lētitiam, exultationemque recēseat? Mira quidem fides
 latronis, quæ Deum oravit in patibulo sed non minor Magorū
 quæ Deum coluit in stabulo. Agaouit ille pendentem isti, lachē-
 tem: ille gementem, isti plorantem: ille clavis affixum, isti pan-
 sis inuolutum: ille vita exeuntem, isti intrātem. Sed ille fortas-
 se eius opera audierat, isti verò nil in eo audierant aut viderant,
 quod notarent. Quibus autem verbis, quibusve gaudiorum la-
 chrymis, puerum & matrem honorauerunt, dicere quis suffi-
 ciat? Instant, orant supplices, totaque virginem deuotione pre-
 ceantur, ut eorum suscipiat fidem & gratum habeat famulatuma
 diuitias quoque seruos, & regna offerunt, in obsequium, gran-
 dem sibi fœlicitatem accidisse putantes, si tantam dominam
 habere contingat, cui obedient, cui seruant, cui se totos, &
 sua impendant.

Neque tamen monitis paret virgo sobria sed dimissos placit
 de ad hospicia mittit, vbi nocte eadem in somnis angelico
 edocti oraculo, ne redirent ad Herodem, per aliam viam
 lēti reuersi sunt in regionem suam.

Epiphania Domini.

Isat. 59. **L**oquens propheta Isaias de temporali Iesu Christi Redēptoris nostri nativitate, inquit. Cū venerit quasi fluius violentus, quem spiritus Domini cogit, & venerit de Siō Redemptor: hoc est, quādō venerit de Siō Redemptor, veniet tanquā rapidissimum flumen, y que sale forçado del espíritu del señor. Quemadmodū fluius, cū lente præterlabitur, & in alio inclusus neq; extra ripas exiens, (hoc est, encerrado en las orillas de la madre,) cursum suū leniter progreditur non solet excessiūs, atq; extraordinariōs effectus facere: at verò cum extra ripas illuuiione aliqua exit, magno impetu, ac vi ex ipsis ripis exire, atq; terribiles effectus operari cōsueuit: nam arbores euellit, & dñsicia disturbavit, ac tandem omnia post se rapit, hoc est, todo lo lleua tras si. Sic dū altissimus Deus in tranquillitate, & quietudine suæ deitatis fuit, y en quanto no salio de madre, non tam ingentes operationes in humanis cordibus faciebat, neq; tanta vi animas ad se trahebat, nec mundi potentes sic per perfectam humilitatem submittebat: at postquā homo factus est, despues q; salio de madre, nasciēdo de las purissimas entrañas de la sacra tissima Virgen, statim coepit corda hominū eueltere, & post se trahere, ac magna & populosa & dñsicia disturbancebit, vt in his potentissimis regibus appareat, quos ipse ex regionibus, ac regnis eorum euellit, & vsq; in Bethlem perduxit, vbi illi in terrā prostrati ipsum Dominū maxima cū reverētia adorauerunt, vt sacer euangelista Matthæus testatur his verbis. Et procidentes adorauerunt eum. Eia igitur corda fidelium quare vos à vitij vestrīs tanti amoris vi, ac tantorum beneficiorū impulsu non euellitis? Sed quārō à te o Domine, quare vbi primū natus es, potentes reges, ac sapientes Magos ex gentibus ad te ipsum traxisti, ex Iudæis verò illos simplices pastores, qui ruditate sua hæc tam alta mysteria & stimare, ac penetrare nescirent? Ad hoc respondeatur, ad motionem, & impulsu diuini spiritus nullum subiectum, licet hebes, & incultum sit, indispositū esse, sed ad ipsum diuinum spiritum omnia paratissima existere. Quod significare voluit Dominus, quando Nicodemo dixit. Spiritus, vbi vult, spirat. Non ergo hoc negotiū à naturalibus alicuius creature viribus dependet, sed ab illo impulsu, quē

Matth. 2.Ioan. 3.

Ezech. 1.

ei Spiritus sanctus elargitur. Y esto en efecto es lo que vio el 9
 sancto Propheta Ezequiel en aquella contraposicion de animales que el refiere en su libro, vbi ait, Se vidisse quatuor animalia, videlicet hominem, leonem, aquilam, & bouem: quæ quidem omnia unita & coniuncta rapiebantur simul ab impetu Spiritus sancti, & adeo æqualia suis passibus procedebant, vt nullum eorum alij antecederet, seu ante iret, sed vbi erat impetus spiritus, illuc simul gradiebantur. Itaque ibi non minus ambulabat bos, quam aquila volabat: ibi etiam fragilitas hominis cum fortitudine leonis sociata, & coniuncta erat: atque ita omnia illa animalia impetus spiritus rapiebat. Quid igitur hoc significare cogitatis, nisi ostendere, quam supra naturam sit cognitio diuinorum mysteriorum, y quan poca parte sea todo lo que essa naturaleza nos da para penetrarlos, sino es el soplo, y 10 impulso de Dios. Aqui, ni el aguila es aguila, ni el buey es buey: y finalmente, aqui es donde el buey milagrosamente se vee yr volando tanto como el aguila, porque todo lo obra el spiritu de Dios.

Exod. 7.

Maxime etiam hic perpendendum est, hos potentes Reges ab orientali plaga magna pompa, & regio apparatu venisse ad supernum Regem in præsepio natum tanta cum paupertate adorandum: at nec ideo diuinæ maiestati non placuerunt, quin potius ipse magno amore, & pietate eos suis diuinis donis affecit, & adornauit. Donde se parece, que los imperios, y los apparatus no deñan a los prudentes y temerosos de Dios si no a los vanos y sin temory prudencia, que no saben vsar bien dellos. Quando aquæ Ägypti (vt sacra refert historia) in sanguinem versæ sunt, omne, quod bibeant Ägyptij, sanguis erat, atque ita omnes sanguine quem potabant maculati incedebant. Quid igitur tum temporis bibeant filij Israel? Nunquid eis aliqua pars fluminis Nili intacta sanguine remansit, vt inde Hebræi biberent? Minime profectò: sed ex eisdem fluuijs, ac fontibus, vnde bibeant Ägyptij, bibeant & Hebræi: at hoc erat mysterium (vt grauissimi Doctores testantur) nam cum Israelita hydriam seu vas plenum sanguine ex flumine hauriebat, & in manibus sumebat, statim sanguis ille in aquam vertebatur, y se le deshazia la plaga. De manera que en la mano yua el ser sangre, o agua en ser plaga o no. En la mano del Ägyptio

¹² Aegypcio era sangre y plaga, y en la mano del Hebreo, no. Sic considerare debemus, quod quanuis diuitiae, & apparatus huius mundi sint plaga, & sanguis, quibus homines maculan-tur, non tamen haec res culpam habent, sed manus, in quam in-cidunt. Nam cum incident in manus hominum prudentum, & Deum timentium, ex sanguine vertuntur in aquam mun-dam, limpidissimam, & ad bibendum nimis suauem: cum au-tem incident in manus imprudentium, ac non timentium Deum in sanguinem vertuntur, immo sanguis sunt, & macu-lant. Hoc in his sanctis regibus apparuit, quos diuitiae suae ac poimpæ non macularunt, quibus similes esse deberent om-nes huius mundi Reges, siquidem nobiles sunt. Etenim quando Salomon in Proverbijs dixit: Cor Regis in manu Domini, significare voluit, cor Regis, quia nobilius est, de-bere esse magis obediens Deo, quam cor rustici.

Prouerbijs. 21. 1.

¹³ Non sic fecit execrandus ille rex Achaz: qui (vt sacra Regum nar-rat historia) domum Dei perturbavit, y la descompuso, ip-samque supellestilibus, ac vasis Deo dicatis spoliauit, intro-mittens in eam altare Damasci cum prophanitatibus suis, vt videlicet regi Theglathphalasar, cum quo ipse inducias fe-cerat, placeret. Neque his omnibus contentus est, quin etiam ianuam, per quam ex domo regia occulte in templum ingre-diebatur, vt cum Deo se communicaret, lapidibus (vt aiunt) & luto occlusit, quæ omnia fecit ut amicus ille suis in toto il-lo regio & infœlicissimo palatio nullum altissimi Dei vesti-gium inueniret. Orem inauditam, & omnino execran-dam!

4. Reg. 16. 9.

¹⁴ Tanto se afficiono al amigo, que por sustentarse en su gracia, y por no darse disgusto tan perniciosamente quisó de-terrare del todo à Dios de su casa. Heu quam multos imitatores hodie in populo Christiano Rex hic peruersissimus habet, in quorum palatijs tot sunt induciae, quæ cù mudo fiunt, & tā astricta amicitia cù eo innititur, que por no descotentar a este mal ami-go y por no caer de su gracia han desterrado a Dios y echado a empellones y quedadose a puerta cerrada para ya no tener trato ni conuersatio alguna cō el. Quidenim aliud sunt assidui ludii, fau-stus, & inordinata coniuicia, pôpic, turpitudines, atq; alia id ge-nius facinora, quæ ibi perpetrantur, nisi quidam expulsus qui bus Deum à suis palatijs depellunt, & quidam lapides & lo-

tum, quibus ipsi Deo ianuam intercludunt. El fino diamante 15
por engastarse en oro, no por esto pierde su dureza, ni se buelue
de vidrio. Quare ergo principes, ac domini temporales (por an
dar engastados en sus grandes estados) in fragile vitrum verten
di sunt? y porque han de dexar de ser diamantes fuertes y con
stantes? Curent ergo omnes, & omni studio intendant hu
miles esse, & statim à se expellent atque relegabunt peccata,
faustus, & prophanitates. Nam cor hominis est velut Domi
nus, qui famulos suos ex eodem panno, quo ipse induitur, ve
stire solet: ita si cor humile est totus homo humilis etiam in vul
tu, y estitu, incessu, atque alijs apparebit. Dicitur enim in Eccle
siastico; cor hominis immutat faciem eius.

Ex his omnibus infertur nimis pericolosum esse viros perse
ctos, ac religiosos in Regum, Principumq; palatijs versari, vbi
paulatim eorum dissolutiones dissimulant ac tandem (quod pe
ius est) aliquando approbant: & sic eis contingit id, quod illis
ducentis viris evenit, quos ex factione Davidis (hoc est, del van
do de David) secum duxit Absalon in Ebron sub colore sacrifi
candi ibi Domino (vt Regum narrat historiā) qui quanuis fin
cere, & animo non offendendi regem David eō se contulerunt
tandem in coniuratione Absalonis aduersus eundem Davi
dem factam inuenti sunt. Sic viri perfecti, & religiosi licet
bona intentione palatijs Regum assistant, al fin una vez que
otra se vendran a hallar en alguna de tantas conjuraciones co
mo alli se hacen contra Dios.

Quieren los señores del mundo ser tan señores de sus vassa
llos, que las vidas, y las almas les quieren hazer tributarias. 17
Vnde non patum notandum est id, quod sacra refert scriptu
ra de impio rege Saul, qui Phitonisæ præcepit, vt animam
Samuelis à limbo educeret para seruirse del en su necesidad:
aun hasta alli pretendia el tyranno Rey mandar al sancto vas
fallo estando en el otro siglo. Hi autem, qui sic volunt vt sibi
obediat, nolunt altissimo Deo obtemperare. Sed videa
mus quid mali Deus nobilibus, & magnatibus huius mundi fe
cit, aut in quo illos offendit, vt sic ab eo fugiant, & ab eius
euangelio. Quare tam pauci sunt nobiles, qui virtutem se
quantur? Nam quia Deus tam multa temporalia bona, &
longe plura, quam alijs largitus est? O ingrati, & superbi
quare

Eccl. 13.

2. Reg. 15.

1. Reg. 28.

18 quare iram, & supplicium Dei propter ingratitudinem vestram
non perhorrescitis? An ignoratis quod solet Deus superbos,
ac tumidos ab eorum superbia, & arrogantia deturbare, sicut
superbum Goliath per manum sancti iuuensis Davidis deiecit
& humiliavit? Sic Ecclesiasticus perpendit dicens. Deiecit
exultationem Goliae. Non ait: deiecit Gigantem Goliam, sed,
deiecit arrogantiam, & superbiam Goliae: vbi aperte significa
uit, quod quanuis ille, qui erat gigas, & statura procerus ad
uersus sanctum David procedebat, multo magis gigas, & ma
gis superbis in animo & cogitatione sua prodibat. Sic ergo
Deus superbiam vestram o mundi magnates deiicit: Animad
uertite finem, ad quem Deus vobis haec temporalia bona, &
hanc vassallorum multitudinem donauit, esse, vt ei melius &
commodius seruatis, sicut testatur regius propheta dicens. De
19 dit eis regiones gentium, & labores earum possiderunt, vt cu
stodianti iustificationes eius, & legem eius requirant. Ecce quo
modo Deus vobis bona elargitur, non vt deteriores, sed vt me
liores sitis, & ad meliorem vitam frugem perducamini.

Eccle. 47.

Psal. 104.

EVANGELIVM.

Tota haec materia de euangelio, quæ infra sequitur, ad mate
riam de obedientia maximè conductit.



Nter maxima mysteria, quæ B. Ioannes in Apo
calypsi resert, vnum, idemque singulare fuit il
lud. Audiui vocem unam ex quatuor cornibus
altaris aurei, quod est ante oculos Dei. Hoc altare
aureum (vt D. Thomas existimat) est crux, quæ
plus auri amoris habet, quam materiæ ligni, mas
tiene de amor
que de madera, & per excellentiam, & anthonomastam est
verè altare, quoniam in eo oblatum est altissimum sacrificium
ex omnibus sacrificijs. Et inquit B. Ioannes, hoc altare esse an
te oculos Dei, eo quod æternus pater in eo fixos habet oculos
tanquam in re sibi gratissima. Quanvis autem ibi Iesus
Christus filius eius sanguine consperatus fuit, & diris vulne
ribus confixus, ac sputis, clavis, & spinis deformis, tamen

Apoc. 9. c.

Qq 5 sic

sic pulcherimus eterni patris oculis apparuit. O Christiane pro 2
comperio habeas, te oculis Dei tum per pulchrum apparere,
cum debilis, ac macilenta ieunijs, vigilijs, ac disciplinis fa-
ctus fueris. Ex quatuor autem altaris cornibus, siue angulis
sonuit illa vox, quam sanctus Apostolus audiuit. Hæc vox
est euangelium, & gratiæ lex quatuor vero cornua altaris
sunt duæ manus, ac duo pedes Iesu Christi Reparatoris no-
strí in sacratissima cruce confixi. O admirabile mysterium!
Ecce qualiter sacrosanctum Euangelium, & prædicatio legis
gratiæ ex vulneribus Iesu Christi Redemptoris nostri exeunt,
& profluunt, ex illis enim vim, robur, ac virtutem accipiunt.
In felices illi, qui ex tanto bono commodum elicere nolunt:
& in illies fœlices illi, qui hanc vocem audiunt, eique obediunt,
ac per illam continuo gubernantur. 3

Lex est vitæ regula, quæ nos adigit ad viuendum, sicut illa
præcipit: quo sit, vt ex bonis legibus, boni quoque ciues orian-
tur. Propter quod carnis propensio, & ad malum inclinatio ab
Apostolo lex carnis, aut membrorum dicitur, quia ipsa sua pro-
clivitate potentius nos ad malum, quam quæcumque lex ad bo-
num inclinat. Hic ergo affectus, hæc proclivitas, & inclinatio
ad malum (quæ siue appetitus corruptus, siue lex carnis dici-
tur) omnium malorum causa est, quæ quidem lex & prudentiæ
carnis & prauam ad malum propensionem includit. Cum er-
go Deus homini consulere vellet, & huic tanto malo mederi,
contra hanc legem carnis aliam legem spiritus opponere vo-
luit, vt lex lege, & inclinatio inclinatione vinceret. Id enim
non effecit lex scripturæ, quæ intellectum solum erudiebat. 4
Ideo B. Macharius inquit. Quomodo corporis umbra ortum ha-
bet ab ipso corpore, carnis tamen officium implere nequit:
nam alligare vulnera, escam præbere, vel loqui non potest um-
bra, & si manat à corpore præcedensque declarat corporis præ-
sentiam. Eo modo lex vetus est umbra noui testamenti, præ-
nuntiat umbra veritatem, non tamen suppeditat spiritum, lex
autem gratiæ (id est virtus Spiritus sancti scripta in cordi-
bus fidelium) mentem vocatione sua illuminat, & iuvat con-
tra paruam carnis propensionem. Quo effectum est id,
quod Apostolus ad Romanos scribensait. Lex spiritus vi-
tae in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis, hoc
est. 

5 est, à lege carnis, & membrorum de qua supra dictum est. B.Tho.1.2.
 gem autem gratiæ appellari ipsam gratiam, siue Spiritus san-
 eti præsentia declarat B.Thomas demente B.Augustini. Vnū
 quodque enim id esse dicitur, quod in eo præcipuum est: at
 præcipuum in lege gratiæ est ipsa gratia, ideo lex gratiæ ap-
 pellatur gratia ipsa, quæ in lege noua datur. Ex hac philosophia
 patet inter singulatæ gratiæ effectus hunc non esse postremū,
 videlicet mentem hominis vehementer ad pietatem propelle-
 re, & inclinare. Ideoq; Spiritus sanctus sub typo status bis Apo-
 stolis datur, & post resurrectionem, & iterum post ascensionem,
 vt hac ratione vis, & impetus eius, quo nos ad iustitiam vocat,
 intelligatur. Ex hac etiam philosophia conuincitur error ille-
 rum, qui legem Domini velut importabilem & inaccessam de-
 6 tractant, quoniam illam solis viribus suis non etiā Spiritus san-
 eti metiuntur, quæ verè pœnitentibus datur. Hæc autem di-
 uina gratia, quæ in hac lege confertur, sic magnam Dei condi-
 tionem præstat, & sic in eius amorem accedit, vt frequenter
 homo internis eius motibus magis Dei bonitate in hoc argu-
 mēto agnoscat, & diligit, quam omnium rerum visibilium con-
 templatione. Quod quidem verba illa Davidis significare vi-
 dentur, scilicet. Deus in domibus eius cognoscetur, cum susci-
 piet eam. Pro quo B.Hieronymus vertit. Deus in domibus cog-
 nitus est in auxiliando. Et sanctus Isaias inquit. Et cognoscetur Psal. 47.
Ia.i. 66.
 manus Domini seruis eius.

7 Euangelium, siue lex Domini pluribus
nominibus nuncupatur.

B.Tho.1.
P.Q.1.3.
LEx Domini plurimis, ac diuersis nominibus à S. Prophetæ
 Davide nominatur, in quo ostenditur eius excellentia.
 Nam (vt B.Thomas docet) ea, quæ celsitudinem quandam
 præ se ferunt, ac supra nostrum captum eleuantur plurimis vo-
 cabulis nominamus, quia non vnicè, sicut in se est res, sed di-
 uisim, sicut est nobis, cognoscimus eam. Vnde plurimis
 nominibus Deum nominamus secundum quod diuersos effe-
 ctus eius in nobis experimur. Quoniam autem tot sunt le-
 gis diuinæ excellentiæ, & dignitatis, quæ uno nequeunt
 comprehendendi vocabulo, hinc fit, vt diuersis eam nominibus
 appelle-

appellemus. Inter omnia autem appellatur Dei testimonium. 8
Ex quo intelligent homines (vt ait Beatus Hieronymus) se,
cum peccauerint , coram testibus delinquisse : lex enim Dei
testimonium prohibebit aduersus prævaricatores, & condem-

Ad Rom. 3. nabit eos teste Diuo Paulo , qui ait. Et qui in lege peccau-
runt , per legem condemnabuntur. Erit lex liber apertus , &
Deute. 33 instrumentum legale , per quod causa hominum iudicanda , &
dissinienda est . Et Moyses describens Deum venientem ad
iudicium , cum sanctis millibus suis ait. In dextera eius lex
ignea , quasi per illam tanquam per sceptrum regale iudica-
turus esset mundum . Vnde in psalmo dicitur. Reges eos in

Psalm. 2. virga ferrea. Lex enim Dei est sceptrum , & virga regalis , qua
punit impios eiusdem legis prævaricatores. Lex ignea voca-
tura , quia corda in diuino amore inflamat . Vnde pro eo , 9

Psal. 118. quod nos legimus : Et de lege tua miserere mei. Beatus Hiero-
nymus translulit. Legem tuam dona mihi gratiose , id est , eam
legem , quæ gratiam confert & cor inflamat , & animam ad-
iuuat contra carnis rebelles motus , quod vetus lex non facie-
bat. Quare Beatus Paulus Sacra menta legis vocat infirma , &

Ad Gal. 4. egena elementa (vasos vazios) nec enim vires gratiæ nec di-
uitias donorum cælestium habebant : lex autem noua , est lex
gratiæ . Nam sacramenta nouæ legis , & gratiam continent , &
eam verè suscipientibus conferunt , sicut ait concilium Floren-
tinum. Non sunt vasa vacua , quia gratiam continent , non sunt
infirma , quia ea verè & dignè suscipientibus conferunt. Dicat
ergo Christianus. Viam iniquitatis amoue à me , & de lege tua
miserere mei. Id est , de eo , quod lex tua copiose habebit , scili-
cet gratiam , & misericordiam . Hic aduertendum etiam est ,
quod vbiunque in psalmis , legem pone , inuenies : in Hebræo
ponitur imperatiuum , horah , quod significat docere , instituere
quomodo magister discipulo . Vnde vbi nos legimus : Legem
pone mihi Domine , B. Hieronymus semper vertit ex Hebræo . 10

Psal. 14. Doce , vel , ostende mihi legem tuam Domine , vt in psalmo vi
gesimoquarto . Legem dabit delinquentibus in via . B. Hiero-

Psalm. 26. nymus legit . Docebit peccatores in via . Et eo psalmo , legem sta-
tuit ei in via quam elegit , vertit , docebit eum . Et in psalmo , Le-
gem pone mihi Dñe invia tua , transfert ille . Ostende mihi Dñe
viam tuam . Et psalmo , legem pone mihi Dñe viam mandatorū

tuorum ,

¹¹ tuorum, & exquiram eam semper. Vbi relatiuus, eam, potius refert viam, quam legem. Quod in Hebræo, & in Græco manifestum est, licet in Latino indifferens habeatur. His omnibus insinuatur, Deum non solum dare, sed etiam docere, & imprimere solere legem in cordibus fidelium suorum. Hoc autem quam singulare beneficium sit, declarat regius Prophetæ dicens. Beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Exquirere vero hanc viam semper est (ut ait Beatus Augustinus super hunc locum) in hac vita semper proficere: nam in hac vita non possumus in tota sua plenitudine præcepta ad implere diuina, præcipue illud de diligendo Deum, in quo cætera includuntur, sed semper magis, ac magis in bonis operibus abundantes in eo crescere debemus. Vnde Beatus Ambrosius dicit, hanc particulam, semper, in Græco significare, & omni tempore, & per omnia, hoc est multis meritorij actionibus augendo charitatem, ita ut nullum prætermitramus opus, quod in Dei honorem facere possimus, & ut glossa hic refert ex B. Augustino, semper legem Dei exquirit, qui nunquam relinquit aliiquid de lege.

Psalm. 93.
B. Aug. Iu-
per psalm.
118.

Euangelium siue lex Dei, suaue.

VNUS ex præcipuis, quod Euangeli observatione sua-
uem facit, est auxilium Dei. Hic enim fuit unus ex præ-
cipuis fructibus crucis, & arboris vitae sanguine Iesu
Christi sanctificatae, quod plane Dominus Paulus confitetur his
verbis. Vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur
¹³ corpus peccati, ut ultra non seruamus peccato. Hominem ve-
terem, ac corpus peccati vocat Sanctus Apostolus in hoc loco
appetitum nostrum sensituum, cum omnibus suis cōcupiscentijs ab eo dimanantibus. Homo ergo iste simul crucifixus est
cum Christo, eo quod nobilissimo, ac præstantissimo illo sacri-
ficio gratiam nobis, ac virtutem comparauit, quibus possimus
tantum hunc tyrannum superare. Hæc est insignis illa victoria,
ac fauor ille maximus, quem Dominus per Isaiam polliceba-
tur dicens. Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia
ego Deustus. Confortauit te, & auxiliatus sum tibi, & suscep-
te dexteraiusti mei, ecce confundentur omnes, qui pugnant
aduersum

Ad Rom. 6.

Isaie 41.

aduersum te erunt quasi non sint & peribunt viri, qui contradicunt tibi. Quare eos, & non inuenies viros rebelles tuos, & erunt quasi non sint, & veluti consumptio hominis bellantis aduersum te, quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicens; ubi. Netimeas ego adiui te, noli timere vermis Iacob. Quis ergo his promissis deficiet. Quis animo cadet, aut timebit carnis sua imbecillitati tanta Dei gratia adiutus? Quis non dicit cum regio Vate? Viam mandatorum tuorum curri, cum dilatasti cor meum? Erige ergo domino hominem spem, erige animum, quando iam habes Iesum hoc est saluatorem tuum, qui te a sceleribus liberabit, & sua gratia cor tuum iuuabit.

Psal. 238.

Chrysostomus, ho
mi s. de Pe
nitentia.

Matth. 5.

a. B. Chrysostomus in quadam homilia inquit super illa verba: Avidistis quia dictum est antiquis: Non moechaberis; Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscentiam eam, iam moechatus est in corde suo. Cognoui, difficile esse mandatum non suapte natura, sed, audientium desidia, multa enim, quae facilia sunt natura sua, difficilia fiunt cum pigritia. Quod verissimum esse ex eo constat, nam mel natura dulcedinem habet, atque eandem iocundissimam, sed a grotis amarum quid, & insipidum est non propria, sed illorum a grotantium natura, sic lex tametsi videatur onerosa non sua natura, sed nostra sit pigritia. Idemque ibidem ait. Laboriosa lex, & multum oneris habet, sic igitur & magnam habet coronam. Tu vero nequaquam laborem attende, sed retributionem confidera. Sic & iuxta rebus sit: Si enim laborem perspexeris, gracie, & onerosum, si vero retributionem cogitari, leue ac facile quod subest. Sic & gubernator si sanctus viderit solum, usquam portu scapha digredietur, si autem ad lucrum aspicit in nobili se credit pelago. Sic & millies si vulnera, & desque viderit, non iam induer thoracem, si vero triumphos pre vulnibus, victoria sive in pratum quasi concurrerit ad prælium. Et in alia homilia ait idem sanctissimus Doctor. Quemadmodum fræno legitime vtitur non is equus, qui lascivit, nec qui mordet, sed qui pulchre agitur. Ita & is lege vtitur legitime, non qui literæ necessitate sobrie, ac iuste vivere cogitatur, qui nouit, quod ipsa non indigeret non metu legis recte factis insilit, sed virtutis tantum gratia hinc securum, ac legitime vtitur lege. Origenes discrimen inter Euangelium, & legem Moysi describens inquit. Sicut hi, quibus artificium

Simile.

B Chrysost.
hom. 2. in.
1. ad Th. 1.

Simile.

Origenes
20. in Leuc.
Simile.

multum.

14

15

16

17 sicutum est, signa ex ære facere, & statuas fundere, ante quam verum opus æris producant, aut argenti, aut auri, figuramentū prius luti ad similitudinem futuræ imaginis formant, non quod figuramentum necessarium sit, sed usquequo opus, quod principale est, expleatur. Cum autem fuerit effectum opus illud, propter quod figuramentum luti fuerat formatum, usus eius ultra non queritur. Tale aliquid etiam in his, quæ in typo, & figura futurorum in lege & Prophetis vel scripta, vel gesta sunt. Venit enim ipse artifex, & autor omnium, & legem, quæ umbram habebat futurorum bonorum, transstulit ad ipsam imaginem rerum.

B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Aureum vescimentum pulchrum quidem est, etiam cum videtur, multo pulchrius autem nobis videbitur nostro circumpositum corpori. Sic & Dei mandata pulchra quidem sunt, etiam cum laudantur, multo autem pulchriora, cum & explentur, apparent.

B. Augustinus contra Faustum inquit. Sicut æger non debet reprehendere medici doctrinam, si aliud ille hodie præcepit, aliud cras, prohibens etiam quod ante præceperat (sic enim habebat sanandi eius corporis ratio) ita genus humanum ab Adam usque in finem sæculi quandiu corpus, quod corrumptitur aggrauat animum, ægrum, ac saucium, non debet diuinam reprehendere medicinam, si in quibusdam hoc idem, in quibusdam vero aliud prius, aliud posterioris obseruandum esse præcepit, præsertim cum sic aliud præceptorum esse promisit. Id est. Doctor inquit. Recogitemus quali honore nobis Dei legatio sit actio- da. Si legatio à Rege, aut à iudicibus ad nos veniret, nunquid non

19 mox alijs curis post habitis prompta voluntate, & cum omni de- tione literas acciperemus, & legentes implete satageremus? Ecce de celo Rex regum immo Redemptor noster per Prophetas, & Apostolos dignatus est nobis suas epistolas dirigere, non ut se unum sibi necessarium demandet, sed quæ ad salutem proficiunt innoteat. Silianus ait, Non aliter nos de Divita lege querimus, quæ queri de optimo medico impatiens gratus solet, qui in graue scere morbo sibi fecerit vitio suo imperitiā medētis accusat, quæ frivero curare vult infirmitatē precepit possumit, si eis non obedi- rit infirmus. Quid inuit stolidum obstinētia, si statim dulcia subsequuntur? Quid conseruare paretisticō silentia, quem statim suis clamor occidit? Aut quid prodeesse potest antidotum,

B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Aureum vescimentum pulchrum quidem est, etiam cum videtur, multo pulchrius autem nobis videbitur nostro circumpositum corpori. pop. Antiochen.

B. Aug. lib. 22. contra Faust. c. 14. Simile.

Silianus libro. 1. de prouiden.

cui

Gaudētus
tractatu. 5.
Exodt.
Simile.

cui super infunditur venenum? Et nobis itaque lex est antīdō
tum, sed vitiositas v enenum: sanare nos non potest legis antī
dotum, quos occidunt venena vitiorum. Gaudētus super il
la verba B. Pauli: Calciati in præparationem euangelij ait. Sicut
calciamenta terrestria carnalium pedū munimina sunt, & vel
asperitate frigoris, vel serpentium morsui, vel spinarum resi
stunt aculeis: ita legis diuinæ præcepta, quibus gressus nostra
rum mentium munire præcipimur, repugnant & serpenti dia
bolo, & asperissimo Aquiloni vitiorum, & hæreticorū vndique
compungentium spinis, ac tribulis.

B. Ber. epif.
7.
Simile.

B. Bernardus in quadam epistola ait. Lex Christi onus est al
leuians, aut ingum liberans: similis pennis avium, quæ corpu
lentiorem reddunt substantiam, & agiliorem: grossescit inde na
tura, vnde sarcina alleuiatur, & quantum crescit in massa, tan
tum decrescit depondere. Item & quadrigæ comparatur, quæ
admodum iumento sarcina, quæ ab ipso moueri non poterat, au
get quidem, sed portabiliorem facit, onus oneri additur, & mi
nus onerat.

Isido. Clari
rus Orat.
9. Tom. 3.

Isidorus Clarius in quadam oratione inquit. Videtur mihi
euangelicæ legis iugum, ac onus persimile esse, vt si quis tor
quem maximi ponderis, ac immensi pretij collo circumponat
vel ingentem auri massam, quam dōno acceperit humeris fe
rat, vtrumque onus est, sed minimè sentitur ob metalli speciem
atque pretium, quin ij, qui ea ferunt latantur, & gestiunt, sibi
quæ in eis placent. Idem cernimus viris euangelicis v̄su euenis
se, qui gloriabantur (vt aiebat B. Paulus) in afflictionibus, & om
ne gaudium existimabant cum in variastētationes incidissent.

Simile.

Quemadmodum lanista sciomachia ludo præfectus, hoc
est, (el maestro de esgrima) docet percutere inimicos, eorumq;
iētus declinare, sed nec præbet animum, nec vires discipulis
suis: sic lex vetus docebat, quemadmodum homines essent cū
animi hostibus, nempe mundo, dæmoni, & carne pugnaturi,
at nec gratiam conferebat, neque vitam æternam.

Euangelij siue legis Dei: pro gratitudine
plures effectus.

Ad Heb. 8.
Hierc. 31.

B Eatus Apostolus ad Hebraeos scribens docet, & testatur
Dominum per Prophetam Hieremiā sacro sanctum Euangeliū

23 gelium & legem gratiæ promisiſſe, cum dixit. Ecce dies veniēt,
& consuminabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domū Iuda teſta-
mentum nouum, non ſicut teſtamentum, quod feci patribus
eorum, &c. Et paulo infeſtiū. Dabo leges meaſ in mentes eorū,
& in corda eorum ſuperſcribam eaſ, & ero eis in Deum, & iſpi
erunt mihi in populum: & non docebit vnuſquifq; proximum
ſuum, & vnuſquifq; fratrem ſuum dicēs. Cognofce Dominum,
quia omnes ſcient me à minore uisque ad maiorem. Loquens
Dominus hic per ſanctum Prophetam de legiſ gratiæ effeſti-
baſ inquit, ſe futurum eſſe Deum eorum, qui iſpam receperint,
& iſpos vocandoſ eſſe populum ſuum, quaſi dicat, yo les hare
obras de Dioſ no ſolo mirando por elloſ, & prouidendo eis, ſi-
cuit prouidere ſoleo omnibus creaturiſ in naturalibus, ſed etiam

24 faciām eis opera ſupernaturalia: coſmunicabo enim illis Spi-
rituſ ſancti dona, quaſ Iſaias Prophetam ſic enumerat. Spirituſ
ſapienſiæ, & intellectuſ, ſpirituſ conſiliij, & fortitudiniſ, ſpiri-
tuſ ſcientiæ, & pietatiſ, ſpirituſ timoriſ Domini. Solet Deus ſpi-
rituſ, & donuſ ſapienſiæ coſmunicare ſuiſ, ut poſſint myſte-
riuſ fidei concipere, & credere, ac tandem poſtquam credide-
rint intelligant, quod quanuis illa naturaleſ rationeſ exce-
dant, ſunt tamen poſſibilia abſq; eo, quod in iſpiſ ſit aliqua con-
tradičio: quod quidem non conſequuntur inſideles exiſtima-
teſ fidem noſtram imposſibilia docere. Præbet etiam Deus ſuiſ
ſpirituſ, & donuſ intellectuſ, ne vi delicit errant circa ulti-
muſ ſinem, & ne foelicitateſ in aliqua creaturaſ conſti-
tuant, ſicut faciunt huiuſ ſæculi filiij, quoruſ aliqui foelicitateſ

25 in diuitijs, aliij in voluptatibus, aliij in honoribuſ collocant, quod
quidem à cæcitate animæ procedit. Hoc autem donuſ luſcem
coſmunicat intellectuſ, ut ſuum ultimuſ ſinem in Deo con-
tinuo ponat. Suiſ etiam Deus præbet ſpirituſ, & donuſ conſiliij
vi delicit prudentiam, qua occaſioneſ, vnde peccata oriri poſ-
ſunt, ſcilicet, loquendi, aſpiciendi, & inordinatè diligendi crea-
turaſ, præueniant, & effugiant. De donde poſt no preuenit etiаſ
occasiones ſuelen proceder muſhos males. Elargitur etiam ſuiſ
Deuſ fortitudiniſ donuſ ad reſiſtendum temtationibuſ tam ma-
ligni hostiſ, quam mundi, & carniſ: præbet etiam illiſ donuſ
ſapienſiæ, quaſ coſtit in cognitione mali ad non peccandum
per ignorantiam culpabilem, & in cognitione boni, ut in illo ſe

exerceant. Communicat etiam eis spiritum pietatis, ut proximus diligent, desiderando ei bona temporalia, & æterna, sicut sibi ipsis. Denique infundit illis spiritum timoris Dei, qui oritur ab amore, quo illum prosequuntur. Tantus est enim amor, quem filii adoptiui Dei erga suum æternum patrem habent, ut conti-
 nuo sint pleni maximo timore, & summa cura ipsum nequaquam offendendi. Hoc Deus per Hieremiam Prophetam illis, qui legem euangelicam reciperent, promisit dicens. Et ero illis in Deum: conferam enim eis bona Dei, videlicet communica-
 bo eis dona spiritus divini. Et ipsi erunt mihi in populum: id est, qui receperint euangelium) de his namque est sermo noster) iactabunt, si esse ex domo, & familia mea, atque vasallos meos, quo-
 usque vitam pro honore meo, sicut fecerunt martyres, libentissime offerant. Alij legem meam exemplo vita, & doctrinæ do-
 cebunt videlicet confessores. Alij ut magis in amore meo se occident omnibus voluptatibus sensualibus renuntiabunt, & in assidua continentia, atque in paupertate, & vita rigore degent: alijs quidem in solitudinibus, alijs vero in sanctis religionibus.
 Quod si martyres quispiam interrogauerit. Quare sic corpus suum torqueri permittunt, & à confessoribus queratur, quare tam aspere viuant? Respondebunt, quia populus sunt honori ac seruitio altissimi Dei dicatus. Aliam excellentiam, & effectum dixit Dominus per Prophetam sacrosanctum euangelium, & testamentum nouum habiturum esse, scilicet, quod in lege scrip-
 ta necessarium erat alios ab alijs addiscere: at vero in lege gratia inquit. Non docebit vniuersisque proximum suum dicens. Cognosce Dominum, quia omnes scient me à minore usque ad maiores. Quæ verba magnam videntur habere difficultatem: nam licet veritas sit, plurimos ex Christianis videlicet factos Apostolos, & alios discipulos Domini habuisse scientiam insuf-
 sam, alijs tamen per aures fides introiuit: atque ita in sacrof-
 a ecclesia fuerunt semper, & sunt Doctores catholicam fidem docentes, qui ad hoc munus præstandum ab ipso Deo in-
 stituti sunt iuxta id, quod ait D. Paulus. Alios dedit ecclesiæ pa-
 stores, & doctores. Et alibi. Qui docet in doctrina. Et ad Timo-
 theum scribens. Tu vero, inquit, labora opus fac Euangelistæ.
 Quomodo ergo sanctus Propheta constituit differentiam inter cognitionem iustorum testamenti veteris, & sanctorum noui testa-

29 testamenti? Quamuis huic dubitationi diuersimodè respondeatur, mihi tamen ea responsio magis placet, quæ dicit, hanc diffarentiam inter iustos veteris testamenti, & noui constitui, quoniam plurimi iusti veteris testamenti habebant fidem implicitam plurimorum articulorum, de quibus iusti testamenti noui habent fidem explicitam. Pro cuius rei maiore declaratione obseruandum est, fidem implicitam secundum doctrinam Doctorum scholasticorum esse fidem de aliquo articulo particulae, non in seipso, sed in quantum includitur in fide alicuius articuli vniuersalis. Itaq; fides implicita est fides inclusa in alia fide. Fides implicita quid.
 De hoc habemus apertissima exempla. Certissimum est, Christianum indoctum, & illiteratum credere quidquid in diuina scriptura continetur, non quod habeat peculiarem notitiam de

30 omnibus in ea contentis, sed quia credit hanc vniuersalem propositionem: Credo quidquid credunt catholici Doctores. In qua vniuersali includuntur plurimæ particulares, ut hæc: Credo Spiritum sanctum procedere ab utroq;, & non à solo patre. Item: Credo, quod verbum assumpsit naturam humanam, & non personam. Credo Salomonem Regi Dauidi successisse in regno, & non alium ex filijs Dauidis &c. Fides harum propositionum particularium in homine illiterato vocatur fides implicita hoc est fides inclusa in illa fide vniuersali, scilicet, Credo quidquid credunt catholici Doctores. E contrà verò fides explicita est fides alicuius propositionis particularis in se ipsa qualis est fides, quā de quolibet quatuordecim articulū fidei habent omnes catholici: credunt enim omnes articulos explicite, & vnu quemq; per se. Item præsupposita quadam veritate, videlicet, quod in testamento veteri iusti illiterati, hoc est cōmune vulgus habebant fidem explicitam de Messia venturo, sed an Deus, & homo futurus esset, de hoc articulo non habebant fidem explicitam, sed implicitam referendo se ad fidem maiorum, qui erāt synagoge Doctores, qui fidem explicitā incarnationis verbi diuinī habebant: hi enim ex diuina scriptura, & ex Prophetis, vbi hæc veritas reuelata erat, hoc intelligebant. Ex quo sequitur, quod si aliqui homini idiotē in tempore legis scriptę interrogare tur. Credis Messiā venturū esse? Responderet, vtq; credo. Quod si rursus ab eo quæreretur. Credis, quod Messias futurus est filius Dei humanatus? Responderet, quantum ad hoc credo

id, quod credunt, & habent Prophetæ ac legis Doctores. Vnde 32
 colligitur, quod ex hoc articulo, Verbum caro fiet, maior pars
 Hebræorum habebant tantummodo fidem implicitam: nunc
 autem omnes Christiani à minimo usq; ad maximum, sapien-
 tes, & insipientes, senes, ac pueri (si tamen ad usum rationis per-
 uenerunt) habent fidem explicitam de hoc articulo. Verbum
 caro factū est: etenim hic articulus: Iesu Christus est filius Dei,
 unus est ex quatuordecim articulis in symbolo contentis, quæ
 omnes Christiani & corde credunt, & ore fatentur. His præha-
 bitis respondetur verbis Hieremias Prophetæ, in quibus dicitur,
 quod in tempore legis gratiae non docebit unusquisq; pro-
 ximum suum dicens: Cognosce Dominum, quia omnes scient
 me à minore usq; ad maiorem, respondetur, inquam, esse intel-
 ligenda de fide explicita incarnationis verbi diuini, quam om- 33
 nes credentes habent. Nam si quemlibet Christianorum interro-
 gemus, an credit Iesum Christum esse filium Dei? Respondebit
 utiq; se credere, absque eo quod se ad fidem maiorum referat.
 Etenim quantum ad hanc fidem explicitam omnes in ecclesia
 catholica & quales sunt. Atq; ita ad impletum est id, quod Pro-
 pheta Hieremias dixit. Omnes scient me à minore usq; ad ma-
 iorem, quod secus erat in veteri testamento: oportebat enim, ut
 minores in fide incarnationis ad fidem maiorum se remitteret.
 Eo etiam tempore minores, & illiterati habebant fidem impli-
 citam de beatissima Trinitate, de qua omnes nunc à minore us-
 que ad maiorem fidem explicitam habemus.

Vltimus effectus legis Euangelicæ est iustificatio peccatoris: 34
 idcirco sequitur in verbis Hieremias Prophetæ relatis à D. Pau-
 lo. Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eo-
 rum iam non memorabor. Duo sunt genera peccatorum, quæ-
 dam sunt contra iustitiam, alia vero contra charitatem, illa vo-
 cantur iniquitas, ista vero dicuntur peccata, quæ omnia virtu-
 te diuinorum sacramentorum remittuntur ijs, qui sacrosanctū

Vide B. Euangelium obseruant, nulla autem remittebatur virtute legis
 Tho. 3. P. antiquæ, sed virtute meritorum Iesu Christi Saluatoris mundi
 q. 3. l. ar. 8. venturi. Ex his omnibus fratres mei infertur, quanta obligatio-
 ne omnes Christiani astringamur esse nimis gratis altissimo
 Deo, siquidem tantam nobis suorum mysteriorum cognitio-
 nem, ac sanctam legem cum tam efficacibus remedijis ad no-
 stram

35 Stram iustificationem, & perfectionem largitus est. Quod si illum, ut debemus, non glorificamus, & ab his maximis beneficijs commodum non educimus, grauius proculdubio æternis supplicijs puniemur, quam legis antiquæ peccatores.

Euangelium siue lex Dei quare iugum vocatur.

IUgum meum suave est, & onus meū leue, inquit summa veritas apud Matthæum. Iugum vocat Dominus suam diuinam legem secundum aliquos, quoniam coniungit corda: quippe cum sit lex amoris, quæ ait. Diliges proximum tuum sicut te ipsum, ad hoc enim tota lex euangelica dirigitur. Et B. Dionysius inquit, quod amor ligat corda: Quoniam autem sicut iugum coniungit & ligat duo animalia in uno: sic lex euangelica ligat, & coniungit corda in uno amore: ideo merito appellatur iugum. Dicitur etiam iugum, quia quemadmodum iugum animalia dominat, & ea per viam rectam incedere facit: sic lex Dei obseruatoris suos domat, & per viam rectam in cœlū ire facit. Et hoc quadrat optimè cū his, quæ anteā Dominus dixerat videlicet. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requie animabus vestris. Et subdit rationem dicens. Quia iugum meum suave est, & onus meum leue. Mitis vocatur ille, qui promptissime, & absq; repugnantia, vel contradictione obedit, sicut & animal illud dicitur mite, quod voluntati Domini sui se subiicit, & cœtuicem suam iugo libenter inclinat: sic homo vocatur mitis, quando voluntati Dei se subiicit, & ei non resistit. Ita B. B. Aug. in ser. omniū sanctorū in fine tom. 30. Augustinus testatur dicens. Hoc est enim mitem esse, non resistere Deo, sicut è contra animal indomitum vocamus illud, quod iugo resistit, nec ei succumbere vult. Ita homo. Vnde in Exodo populus Hebreus vocatur populus duræ ceruicis. Et inuenietis requiem animabus vestris. Haec requies in hac vita, & in alia si sacrosanctum euangelium obseruator, reperiatur: peccator autem qui hoc iugum euitat, & effugit nec in hoc mundo, nec in alio requiem inuenit quin potius plurimos labores, & afflictiones. Hoc aperte conspicitur in Iona, cui, quando inobedienterat, omnia aduersa contingebant, ipsumq; magno pere vexabant: nam venti, nauis, mare, nautæ, & cuncta alia ei aduersa

aduersa erant: vbi verò Deo obediret, omnia ei in bonum con- 38
 vel sa fuerunt, & vel ipsum certe, quod illum videbatur velle cō-
 sumere, eum in portu securō, & tranquillo posuit. Et tunc obe-
 diuit, quando nautis dixit. Mitte me in mare. Quod ideo dixit,
 quia illam esse voluntatem Dei tunc intellexit: si enim ex sua
 propria id efficeret, nequaquam eliceret, nullus enim suā vi-
 ta dominus est. At vbi primum obedivit, statim cessauit tem-
 pestas, & ipse in securō portu repositus fuit. Diuina verò lex sua
 uis est quando tota seruatur, & multo suauior est, quando eius
 consilia oſeruantur. Prima facie videtur, quod quando homo
 castitatem seruat, & simul ieiunat maius onus suscipit, quam si
 castitate duntaxat seruaret: nā castitas est onus ieiuniū etiam est
 onus, igitur est onus supra onus quod animal opprimit, & in
 terram deicet, que es lo que se syele dezir, dar de ojos cō la carga
 en el suelo. Sed reuera non ita est: onus enim castitatis suauius
 cum ieiunio, quam splendidē manducando supportatur. Vnde
 merito D. Thomas inquit, ieiunium libertati legis Christiana-
 na non esse contrarium, quin potius libertatem spiritus adiu-
 uat: remanet enim magis præparatus ad superandum tam re-
 bellem hostem, quale est corpus. Etenim experientia videmus
 esse quædam onera, quæ alia onera leuiora efficiunt. B. Augu-
 stinus adducit in similitudinem huius rei plumam avis, quæ li-
 cet aliquantulum grauis sit, efficit, vt corpus ipsius avis in altū
 subleuetur. Sic lex diuina licet sit onus, efficit, vt homo in cæ-
 lum possit ascendere. Ad pulcherrimam autem catenam vir-
 tutum, & connexionem, ac fraternitatem qua inter se ligantur,
 nec non ad facilitatem, quæ est in adimpletione diuinorum 40
 mandatorum & consiliorum sacri euangelij possumus appo-
 sitissimam similitudinem educere ex iugo, de quo Iesus Chri-
 stus Saluator noster loquitur agens in hac comparatione de sue
 sanctissimæ legis suavitate: nam duæ mulæ, si fortes, ac validæ
 sunt, poterunt supra se pondus triginta amphorarum, & hoc
 maximo cum labore, ac difficultate portare, & tandem cum ad
 finem itineris peruererint, proculdubio defessæ & excoria-
 tis dorsis accedent: si verò iugo in carro vniuant, facilius, &
 suauius idem pondus simul cum carro, & iugo portabunt. Sic
 ieiunium onus quidem est, & castitas similiter est onus, sed
 profecto minus ponderat castitas sociata ieiunio, quam perse-
 folam.

Simile.

et. 39 A. d.
dimic. 131
at. 39. 131
dimic. 131

Simile.

41 solam. Idem possumus dicere de alijs euangelicis consilijs, quæ adiuuant homines, ut præcepta diuina facilius, & suauius adimplant.

Quemadmodum solet peritus architectus, si viderit lapidem ipsum, aut lignum, non cohædere cum sua regula, vel perpendiculari (inquit beatus Irenæus) non iam de regula, vel perpendiculari curat aliquid detrahere, sed potius de ipso lapide vel ligno: sic etiam facere viri probi, & sancti solent, ut scilicet, se conformat, & mores suos componant ad perpendicularum legis Euangelicæ, non autem ipsam legem frangant. Hæretici autem contra faciunt, regulam ipsam, & perpendicularum corrumpere volunt, ut quadret prauis eorum moribus cum potius debeat mores suos componere, & emendare ad regulam ipsam,

42 & perpendicularum legis Euangelicæ. Hinc fit, ut detorqueant ad suos prauos appetitus ipsam sacram scripturam, & quasi quandam plumbeam regulam, & ad suos appetitus flexibilem sibi conficiant: & hac ratione decipiunt rudem plebem, cum nituntur detorquere aliquas autoritates scripturaræ sacræ ad suos prauos sensus. Quod si sanæ mentis essent, satis intelligerent similari in hac re patrem suum diabolum, qui autoritate diuinæ scripturaræ nixus persuadere volebat Christo Domino, ut se deorsum præcipitaret, dicens. Angelis suis mandauit de te ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Quod enim de iustis scriptum est, de domino iustorum, & vero filio Dei intelligi volebat. Sic etiam isti hæretici ad suos depravatos sensus conantur scripturam sacram

43 detorquere.

B. Irenæus
lib. i. cōtra
Valentinū.
Simile.

R 4 EVCHA-

EVCHARISTIA.

Ioan. 6.



V I manducat meam carnem & babit meum sanguinem in me manet, & ego in eo: ait Dominus apud Ioannem.

Osee. 11.

Similia.

Loquens Deus per Oseam Prophetam de amore, quo Hebreos prosequebatur, illum tribus generibus amoris, qui in hominibus esse solet, elegantissime comparauit dicens. Ego quasi nutrix Ephraim portabam eos in brachijs meis, & ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, & declinavi ad eum ut vesceretur. Ecce tria amoris genera. Primus amor est similis amori nutricis, quae infantem pietate materna, & pio viscerum & cordis affectu alit, & nutrit. Secundus amor est instar amoris, quo pauper agricola diligit duos quos duntaxat habet boues, quorum labore sustentatur. Solet enim postquam diei laborem finiuit, par illud boum maximo cum amore pertractare, & a ceruicibus eorum iugum auferens, eos quiescere & otium capere facit. Tertius amor comparatur amori patris, qui filium aegrotum habet, cunique praecipue a gritudine, inedia, & fastidio affectus filius ipse edere non possit pater sua propria manu ei maximo cordis affectu cibum ministrat. Haec tria amoris genera fatetur Dominus, se erga populum Hebreorum habuisse, videlicet eos manibus gestasse, & protexisse tanquam nutrix infantem in vlnis portat, deinde ipsos ab impio tyrannorum iugo captiuitatis eripiisse, & sustentationem eis tanquam indulgentissimum parentem tribuisse, & ministrasse. His tribus amoris generibus Deus populum Christianum multo apertius & in maiori gradu, quam populum Iudaicum dilexisse ostendit, & in primis si amorem nutricis erga puerum, quem nutrit, & in vlnis suis portat cum amore Dei comparemus, apertissime inueniemus Dei amorem amori nutricis longe antecellere. Siquidem Deus non contentus fuit nos in manibus suis portare, & quod de Christianis verè diceretur. Iustoruin animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis & verum ipsemet Dominus in suis nos visceribus inclusit, & in nostris se in hoc ineffabili sacramento includi permittit. Siquidem ait. Qui manducat meam carnem,

in me

Sap. 3,

- 4 in me manet, & ego in eo. Non solum autem in hoc diuino sacramento, primum hoc amoris genus nobis ostendit, verū etiam alia duo demonstrat. Nam hoc cælesti cibo nouis graue illud iugum minuit, de quo Diuus Paulus ait. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Sed vt hoc melius intelligatur obseruan dum est, quod filius Dei non contentus fuit, se nostra carne induere, verum hanc eandem carnem & corpus suum, quod de nobis sumpsit, cum corpore ecclesiæ suæ, & cum omnibus eius coniungit membris, quæ illum in sacro altaris sacramento, vt debet reuerenter recipiunt: atque ita coniungit carnem suam carni illorum, & eam quantum est possibile, cum sua vnam efficit.
- 5 Erunt (inquit D. Paulus) duo in carne vna. Sacramentum hoc Ad Ephes. 5 magnum est, ego autem dico in Christo, & ecclesia. Non insciatur Sanctus Apostolus verè dici de Eua, & Adamo, erunt duo in carne vna, sed ait veritatem illam fuisse similitudinem huins altissimi mysterij. Atque ita ad Corinthios scribens inquit. Vnum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane & de uno calice participamus. Ex quo aperte concluditur, quod sicut Adam, & Eua ratione illius tactus, & coniunctionis dicuntur esse vna caro: sic potiori iure proprietatis, & veritatis Christus Dominus & ecclesia sua, vna sunt caro. Sanctus Theodo- Theodor. retus, & Beatus Chrysostomus & ferè omnis sanctorum patrum super. c. 1. antiquorum caterua videlicet, S. Irineus, B. Hilarius, Sanct. Cy- in Cant. prianus, Beatus Augustinus, Tertullianus, S. Ignatius, B. Grego- B. Chrys.
- 6 rius Nicen^o, S. Cyrilus, S. Leo, Phocius, & Theophilactus, hi omnes inquiunt, carnem sacratissimam Iesu Christi reparatoris nostri, acceptam à fidelibus mediantibus sacris speciebus, nostram carnem tangere, & ab ipsa nostram carnem tangi. Insuper hi sacri omnes doctores asserunt, nos effici vnum corpus cum Iesu Christo vita nostra, ac summo bono nostro. Certum est tamen, carnem huins cælestis Domini & corpus ejus sanctissimum, non esse vnum corpus, & vnam carnem cum carne nostra solum propter hoc, quia se ad invicem tangunt mediantibus accidentibus quando sacratissimum eius corpus sumimus, neque ob hoc hi sancti dicunt nos esse vnam carnem, nam peccatores, qui indigne illud recipiunt, eodem etiam modo se cum corpore Christi tangunt, & non ideo dicitur vnum cor-

puseffici. Sed vnum corpus efficimur cum eo, quoniam cum se 7
 ad inuicem tangunt caro nostra & caro Christi digne carnem
 sanctissimam Iesu Christi sumimus, & cum ea gratiam, quæ
 per ipsam tribuitur, hinc oritur quod caro nostra efficitur si-
 milis, carni sacratissimæ Iesu Christi. Quemadmodum dicimus
 ferrum igne inflatum esse ignem, non quod in substan-
 tia ignis sit sed quia in qualitatibus, videlicet in ardore, inflam-
 matione, colore, atque in effectibus ignis est. Ut igitur corpus
 nostrum dicatur corpus Iesu Christi quamvis non sit cum eo
 vna substantia, satis illi est conditiones eius habere. Si chiro-
 techa odorifera, id est, (guante adobado) breui tempore spatio
 manibus gestetur odorem suum in ipsas manus infundit, quæ
 si ab eis separetur, ipsummet odorem ibi relinquit. Quare er-
 go caro sacratissima, & efficacissima Iesu Christi quando cum 8
 carnae nostra coniungitur, & animam nostram gratia implet,
 virtutem suam carni nostræ non communicabit. Merito igitur
 confitemur sacratissimam illam Iesu Christi carnem non solù
 animam sanctificare, sed etiam corpus corroborare, eiusq; re-
 belliones ferè extinguere, & ipsum purum reddere & aliquo
 modo sibi simile efficere. Certissimum est statim illum venen-
 osi serpentis, & vetitum cibum à primo parente sumptum
 animam nostram infecisse, & corpus nostrum coquinasse.
 Decuit ergo, ut hic cælestis cibus, qui cōtra illum ordinatus est
 non tantum in anima iustitiam causaret, verum etiam ut carni
 sanctitatem, & puritatem cælestem tribueret. Puritatem dico,
 quapromo veneno resisteret, illudq; a corpore paulatim inue-

Simile. Ad Rom. 5 ret B. Paulus ad Romanos scribēs ait. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur. In Adamo fuit dā 9
 num carnis & spiritus: si igitur vita contraponitur morti, & re-
 medium vestigia damni sequi debet, oportet, ut Christus libera
 lissimus Dominus in ambabus rebus videlicet anima, & corpo-
 re vitam, ac salutem produceret, in anima suo diuino spiritu, &
 in carne coniungens ei suum sanctissimum corpus ipsamq; illi
 similem efficiens, ac quodammodo ab illo iugo, & rebellione
 sensualitatis liberans, de qua rebellione, & sensualitate D. Pau-
 lus nomine omnium mortalium conqueritur.

Ostendit etiam hic dominus tertium amoris genus siquidem
 non solum voluit nos sustentare plurimisque cibis recreare, sed
 ipsem

10 ipsemē cibum nostrum, ac medicamen nostrarum egritudinū, se fecit. Ex quo infertur maximē necessariā esse in nostris cor-
dibus munditiam, vt dignē tam pr̄tiosum cibum capiamus.

B. Iohannes in sua Canonica ait. Charissimi nunc filij Dei su-
mus, & nondum apparuit quod erimus, scimus quoniam cum
apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti
est. Et statim addit. Et omnis, qui habet hanc spem in eo sancti-
ficat se, sicut & ille sanctus est. Quid significat sanctificat se
sicut & ille sanctus est? In hoc sanctus Apostolus docet, quod
sicut est magna spes, ac de re grandi, qualis est videre Deum,
sic magna est pr̄paratio quam iustus facit ad tam ineffabi-
le beneficium recipiendum, seipsum omnibus vitibus, ac
pro virili parte sanctificans, purificansque. Si igitur secun-
dum spem beneficij accipiendi pr̄paratio ad tale benefi-
cium recipiendum fieri debet, quām obsecro, puritatem, &
cordis munditiam oportet, habeat ille, qui summum Deum
in se recipere, & cum eo in hoc altissimo sacramento tam inti-
mē se coniungere expectat? Merito hī ergo dicere possumus.
Omnis, qui habet hanc spem in eo sanctificat se, sicut & ille
sanctus est. Sed obserua, quod quando Rex aliquis iter faciens
in domo pauperis agricolæ diuersatur ipsemē Rex secum ta-
petes, & reliqua ad ipsam domum exornandam portat, vt vi-
delicet paupercula agricolæ domus, sicut tantum dominum
debet sit pr̄parata. Nam ipse agricola nihil aliud efficere po-
test, quam domum expedire, ipsamque verrere, postea au-
tem Regis ministri illam adornant, & componunt. Sic mi-
ser homo, qui ornamenta non habet, quibus conscientiam

11 suam exornet, vt tanti domini dignum sit domicilium, sed
diuino duntaxat fauore adiutus potest domum suam expe-
dire, & pr̄parare seipsum à peccato auertens, ipsamque do-
mum per verām penitentiam verrere, at idem met Rex cæ-
lestis, qui in eam tanquam hospes in hoc diuino sacramento in-
greditur, secum affert ornamenti, videlicet sua diuina dona,
quibus domiciliū exornet, illudque efficiat dignum se. Et hinc
est, quod vere dici solet, cōmunione vnius diei esse dispositio-
nem ad communionem alterius diei nām cū homo hoc diu-
num sacramentum sufficiat pr̄paratione recipit, recipit si-
mūl cū eo dona, fauores, & gratias, quibus alia die magis dignē

1. Ioh. 3.

Simile.

12 commu-
nioneib

I. ad Cor.
11. cap.

Mich. 6.c.

Exod. 12.c.

Ezech. 4.c.

communicat, atque ita quotidie spiritualis homo proficiendo 13 augetur, & diuinis donis ditatur. Idecirco Diuus Paulus ait, Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, quia autem hoc multi non faciunt, inde fit, vt à domini mensa Iuda ipso quodammodo nequiores surgant. Hinc est, quod in multis illud, quod apud Michæam prophetam Dominus ait, impleatur. Calcabis oliuam, & non vngéris oleo, & nustum, & non bibes vinum: eo quod enundaré ab omni spuria peccatores conscientiam suam negligunt: inde fit, vt ab hac mensa non resurgent oleo diuinæ gratiæ vñcti, neque vi- no huius pretiosissimæ vitis inebriati, quanvis quotidie rem faciant diuinam, sed potius inde surgentes traditoris exemplo Christum Dominum prodere non verentur. O cæcitatē nimium deplorandam! O maximam ingratitudinem no- 14 stram! cum enim immensus noster Deus tria nobis tam singularis amoris genera in hoc altissimo sacramento ostenderit, nos propter culpam nostram adeò frigidi maneamus, & adeò alieni ab amore illius, qui tam singulari amore nos dilexisse ostendit. Quando Dominus Hebreis in Exodo ius- sit, vt agnum ederent ibi simul eis dixit. Aduena, & mercenarius non comedent ex eo. Non præcipiebat hoc Deus propter illum duntaxat materialem agnum, sed propter id quod significabat, videlicet propter hunc innocentissimum agnum Iesum Christum, qui in hoc sanctissimo sacramento manducatur, quem quidem Deus non vult ab aduena peccatore, vel mercenario (qui propter lucrum, aut fiercedem ad sa- cruum altare accedit) manducari. O infelix sacerdos, si propter temporalementem mercedem tantummodo ad celebrandum ac cedis, sine dubio ipsummet ineffabile bonum in grauissimum ma- lum tibi conuertetur.

Eucharistiae admirabile mysterium,

AR S, scientiæ, & artificium alicuius mīri sīci pictoris ma- gno pere ostenditur in depingendis plurimis atq; excellētibus rebus in paruo quāritatis spatio. Velut si in fa- bulavnius palmi totam Rōmam perfectissime depingeret. Pro- pheta Ezechiel dixit Dominus. Sum etiā laterē & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & ordinabis aduersus eam obli- dionem,

16 dionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis eam castra, & pones arietes in gyro. Mirificus, atq; excellens pector futurus erat ille, qui in paruo latere per grandem ciuitatem (qualis erat Hierusalem) exercitibus & bellicis munitionibus obsecram depingeret. In gentem certe Deus atq; ineffabilem ostendit sapientiam in depingendis pulcherrimis cœlestibus planetis, & stellis, veruntamē satis amplius locus ibi erat, in quo illa omnia depingi poterant. Cælum namq; amplissimum est, idcirco multò magis Dei sapientia ennitetur in hoc, quod in creatura tam parua qualis est homo summam omnium rerum creatarum depinxerit. Atq; ita philosophi appellant ipsum Nicrocosmos, idem mundum paruum: etenim in homine est esse

17 rerum insensibilium, & sensus rerum sensibilium atque intellectus angelorum. Ideo S. David inquit. Mirabilis facta est scientia tua ex me. Hoc est, admirabilis scientia tua Domine apertissime ostenditur, & manifestatur in eo, quod in me collocasti, si quidem cum ego restam parua sum: in metot, tantaq; posuisti. Verum si hoc in admirationem rapit S. Prophetam, quanto magis oportet nos altissimum huius ineffabilis sacramenti mysterium admirari, in quo multò amplius, & apertius huius excellentissimi pectoris sapientia demonstratur, qui sub paruis accidentibus tot, tamq; alta mysteria abscondit: ibi namq; vere, & realiter est Deus, & homo, cum omni sua potestate, & maiestate. Atq; ita sancti patres loquentes de hoc diuino sacramento il lud mysterium mysteriorum vocat, & regius Propheta inquit. Psal. 110. =

18 Memoriam fecit mirabilem suorum misericors, & miserator Dominus escam dedit timentibus se. Quod perinde est, ac si diceret. Fecit Deus in hoc admirabili sacramento quandam festivitatem, & quoddam memoriale, idest remembranca, omnium mirabilium suorum, in quo quidem sacramento dedit substantialem cibum ijs, qui eum pertimescunt. In hoc altissimo mysterio recolitur memoria incarnationis verbi divini, atq; eius sanctissimæ passionis. Hic deniq; in memoriam reuocatur qualiter Christus Dominus in cœlos ascendens seipsum in pignus amoris hominibus reliquit, atque ita merito hoc mysterium mysteriorum appellatur.

Huic autem ineffabili sacramento religionem quam in nomine latræ intellexerunt omnes sapientes, debemus, latræ quippe

quippe seruitutem significat, non communem Deo, & homi-

B. Aug lib. 10. de ciui. Delc. 5. & lib. contra Faust. c. 9. nibus præcellentibus, sed quæ soli Deo debetur (vt B. Augustinus docet) sicut nomen Hebræum, Adonai, non quæcumq; dominum significat sed eum, qui propriè est dñs, & solus vniuersorum Rex: sic verbum Græcum, latria, seruitutem importat, nō vt cumq; , sed eam , quæ soli Deo exhibitur, & hæc diuino huic sacramento offerenda est. Docuit hanc veritatem impri-

Psalm. 9. 6. mis cælestis pater in quodam Psalmo cum de vnigenito filio suo loquens inquit. Et adorent eum omnes angeli. Quod actum fuit sub ipsa hora nativitatis Christi Saluatoris nostri, & deinde Magi procidentes super terram ipsum in præsepio adorauerunt. Cultus ergo & seruitus, quæ Deo offertur Eucharistiæ deferenda est, & erga illam religio supra modum seruanda: quam etiam ex nominis interpretatione intelliges. Religio nanque

Cicer. lib. 2. de nata. Deorum. cultus est soli Deo debitus. Cicero religionem à relegendo di- Etam esse putat, quod sit velut cognitio Dei. Et sic Mercurius Græcus dixit . Religio notitia est Dei. In hoc quippe sacramento sanctissimo in religione, erga illud, in cultu & la- tria Deus agnoscitur, & quasi religimus diuinam Theologię doctrinam . Laetantius vero Firmianus à religando mauult esse nominatam, quasi Deo obstricti, & obligati sint religio- si pietatis vinculo, & certè ex interpretatione disces qualiter colere debeas Dominum Iesum in hoc altissimo sacramento in quo vincula charitatis fideles viri , & timorati inueniunt, quibus in obsequium eius obstringuntur , & in dilectionem firmiori vinculo transeunt. Hanc autem reverentiam summa animi puritate à nobis exhibenda est, maximè cum sacratissi-

Laet. Fir- ma. lib. 4. m. 1. ad Cor. 11. hostiam recipimus, quibus à Beato Paulo dicitur: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bi- bat; qui enim manducat, & bibit indignè iudicium sibi man- ducat, & bibit, nō dijudicans corpus Domini, scilicet ab alijs cibis. Quid vero sit iudicium māducare statim exponit. Reus erit cor poris & sanguinis Domini, id est, poenas dabit mortis, & sanguinis Domini: id est, in similitudinem crucifigentium Dominum punietur, non tamen ita grauiter; & sic poena similitudinē ha- bet, non æ qualitatem. Vnde licet non sit omniū peccatorū gra- uissimum hoc crimen, certè multis grauius est & iniquius.

Obserua etiam quomodo in consecratione dixit Dominus.
Hic est

- 22 Hic est sanguis meus noui testamēti. Vnde firmissima est spes nostra, firmum, & stabile vsq; ad tempus factum est vetus illud testamentum, quod sanguine animalium dedicatum fuit, & confirmatum: quanto magis ergo firmum est nostrum testamentum, quod in sanguine Christi Iesu effusione confirmatur? O spem nostram! O beatitudinem nostram! Scio, cui credidi, dicebat totus gaudens diuinus ille vir Paulus, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Quid magni dicit, ô Beate Paule? Quod potens sit Deus depositum tuum seruare? Quid est Deo impossibile? Imò neque difficile. Audi amice de Iesu Domino meo est hic sermo. Certus sum, quia potens est depositum meum seruare per potentiam, & obedientiam iustitiae suæ in sanguine fusō, & sublinuem coronam reddere
- 23 in regnum cælorum mihi, quondam blasphemō, & suæ Ecclesiæ persecutori saeuissimo. Propter quæ crimina diabolus, & infernus aduersus me iure insurgerent, sed ius redemptoris Domini mei, cui credidi potens est ad prædestinatam coronam me perducere. Nec me tantum sed omnes, qui ei inseruerint, & credere. Quotiescumq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis mortem Domini annunciatibis, donec veniat (ait etiam Beatus Paulus.) O sublimitas cordis Apostolicis! Quid commemo ras aduentū Domini ad iudicium, cum agis de sacra communione? Cautos, & diligentes, timoratosq; instituit omnes, qui ad hanc mensam accedunt, valdeq; in omnibus circumspectos, ut sciant dijudicare corpus Domini ab alijs cibis: ahās dabunt poenas in iudicio magni huius Dei: quem ore Hier. 29: 1. Ad Cor.
- 24 polluto manducant. Vide obsecro, quam propriè dicet. Ego vidi, ego sum testis, & iudex. Ne ergo abutaris largitate diuina, & fias audax ad sacra, ecce vocem, ecce manum, scribentem, donec veniat. Heus scito, quod ad iudicium hic ipse Deus, quem tu sumis sub ineffabili sacramento, qui oritur adest, certissimè venturus est: adest nunc tibi tractabilis, & dulcis, cito apparebit horribilis, & micantibus oculis dissipans, & absorbens. Attende ergo tibi qualiter sacris inter sis diligenter considera. Quando fuerit hora vescedi, veni huc, & comedere panem & intinge buccellam tuā in aceto dixit Booz ad Ruth, quod ego etiā tibi dico. Considera quia Christus Iesus Dei filius sub modici panis specie tibi datur, buccellam hanc intinge in aceto,

aceto, in illo scilicet quod milites offerebant ori Domini in cruce pendentis. In amaritudine, ergo pia, & compassione cordis crucifixi Regis gloriae manduca, versa, & propone ante oculos tuos illum, qui erat speciosus forma, & honorabilis vultu, praecunctis filiis hominum iam in Cruce opprobrium hominum factum, ac velut leprosum, & certe percutsum a Deo: cuius vultus absconditus erat praeliuoribus, & tumentibus maxillis, denigratis oculis, & aspectu horribilibus, hunc considera in cruce a patre derelictu cum ad mensam eius accedis, quia & haec aspiciebat, & ipse sacerdos, & Pontifex aeternus, cum panem hunc beatissimum consecrabat, & dicebat. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur. Quod si ad fontem dolorum accesseris in sanguinis effusione, ecce ardente ignem charitatis inuenies, unde igneus totus sis. Et in illis verbis. Quod pro vobis tradetur, Qui pro vobis effundetur, summa charitas Christi ad nos comprobatur, quod semetipsum tradidit pro nobis; Pro nobis, inquam, cum adhuc inimici eius essemus, cum adhuc impij. Audi, & lege, & absconde in sinu cordis tui verbum hoc, pro vobis. Tunc quidem dices cum Propheta. Cor meum concaluit

Ad Rom. 5 Ad mortem, accinctus, promptusque dices. Quid retribuam Dominu pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Considera etiam praeter instantem utilitatem huius coniuij, quo honore nos afficit universorum Rex & Dominus. Ad mensam suam pauperulos homines vocat, & seipsum exhibet coniuiam, & coniuium. De

Psal. 115. intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Tunc etiam ad mortem, accinctus, promptusque dices. Quid retribuam Dominu pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Considera etiam praeter instantem utilitatem huius coniuij, quo honore nos afficit universorum Rex & Dominus. Ad mensam suam pauperulos homines vocat, & seipsum exhibet coniuiam, & coniuium. De

Prover. 9. qua mensa in Proverbiis dicitur. Sapientia aedificauit sibi domum, excidit columnas septem, immolauit victimas suas, misericordia vinum, & posuit mensam misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem. Mensam dicit, quam statim arcem compellat, & certe arx nostrae salutis, & refugij est sacra mensa Domini, ibi omnis armatura fortium, ibi mille clypei inueniuntur, & pendent & deuotè communicantes, tanquam leones ignem aspirantes ab hac mensa recedunt, facti diabolo terribiles. Ad arcem ergo confugis, & ad arma, cum in temptationibus curris ad mensam ecclesiae. Ancillas autem suas, hoc est, sacros Apostolos misit, ut vocarent ad arcem: Qui ancille nomine feminini generis nun cupantur

- 28 cupantur propter teneritudinem amoris, & pietatis qua munus hoc exercuerunt. Quos, oblecto, vocauerunt? Paruulos certe & insipientes, isti secure accedunt ad mensam hanc, & vocantur ad arcem sanctæ matris Ecclesiæ. Qui sunt isti paruu*Ad Collo.*
li? Qui sunt isti insipientes? Paruuli humiles sunt, insipientes,
qui omnem intellectum suum captuant in obsequio fidei corporis, & sanguinis Christi. Hi verbis B. Pauli obtemperant, *Ad Cor. 3*
scilicet, Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo stul*cap.*
tus fiat, ut sit sapiens. Notandum insuper est, quomodo Do-
minus Iesus laudauit Deum patrem omnipotentem, & facri
apostoli etiam post beatam communionem: ait enim facer tex-
tus. Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum. Hymnus
(testis B. Isidoro) laus est Deicum Cantico. Quod si laus est fine
Cantico non est hymnus. Hæc laus videtur praescripta in Psal-
mo, vbi dicitur. Edent pauperes, & saturabuntur: laudabunt do-
minus, qui requirunt eum. Ut autem demonstret Spiritus san-
ctus, Prophetam uō de visuali cibo, qui ventrem implet, & ad
modicū tēpus reparat vires, agere sermonem, sed de super sub-
stantiali, qui præstat vitam æternam, inquit, viuent corda eorū
in saeculum saecub. Nescimus in quibus verbis, & vocibus hym-
nus iste fuerit decantandus. Paulus Burgensis testatur fuisse mag-
num Alleluia, quod incipit à Psalmo: laudate pueri, vsq; ad Psal-
mum: Beati immaculati exclusiue. Nobis satis est quod Domi-
nus Iesus cū Cantico gratias Deo Patri obtulit cum apostolis,
pro magnis beneficijs Ecclesiæ exhibitis in sacratissima illa cœ-
na, & statim exhibendis in beatissima morte sua. Nec mirum,
30 quia & consecratus panē, & calicem gratias egit. Habes ergo
magnam doctrinam, & siue accedens ad hanc sacrā mensam, si
ue recedens. Esto gratus Domino Deo tuo: lauda sanctū nomen
eius cū Cantico intra arcanum cordistui, & tunc quidē cū Pro-
pheta intelliges quid sit illud: Exultabunt labia mea cū cantau-
ro tibi, & anima mea quā redemisti, sed & lingua mea tota die
meditabitur iustitiā tuam. Hæc tibi sunt facienda in die sacrae
comunionis, non est hic sermo de iustitia, quæ reddit uniuersumq;
quod suum est, & secundum propria opera coronā decernit, aut
suppliciū: sed de iustitia Christi Domini nostri ad patrem, ex me-
rito obedientiæ usque ad mortem crucis. Hæc est iustitia, quam
recogitans propheta exultat sub lingua agnoscens se, & mun-
Psal. 11.
Psal. 70.

dum vniuersum in iustitia obedientia Christi redemptum. Hec
 est iustitia de qua aduersus obstinatos crucifixores filij Dei di-
 cebat ipse David in Psalmo passionis: Appone iniuriam su-
 per iniuriam eorum, & non intrent in iustitiam tuam: In iu-
 stitiam tuæ redēptionis, vt ex merito illius iustificētur, & sal-
 uentur. Nam in iustitiam vendicatiuam rebelles crucifixores
 Domini quis dubitat intrasse? Iustitia denique illa, & de qua
 ipse Propheta canit ibidem. Memoriam abundantia suavitatis
 tuæ crētabunt, & in iustitiam tua exultabuntur. Tota ergo die
 communionis tibi meditanda est iustitiā redēptionis tuæ vt
 spes tua vires assumat, & in Dei amore magis inflameris. Amo-
 ris impatientia facit, vt cū dilectissimum sine filium sive spon-
 sum peregrinagentem, parens, aut sponsa coram cernere non
 potest imaginē saltem eius ad viuū depictā ad se deferri current,
 vt conspectū (quando aliud nō licet) animū pascant: at cū Chri-
 stus Dñs intelligeret, electos suos in hoc mundo ita sui deside-
 rīo angi debere, vt mortem haberent in desiderio, vitā in patiē-
 tia, non imaginem suā, sed seipsum ineffabili sacramento altaris
 reliquit, quo interim resificantur, & spem suā atque amorem in
 eum alant, quandiu aperta diuinitatis, & pulchritudinis eius vi-
 sione pasci non possunt. Et ideo B. August. in quodam sermone

B. Aug. ser. 18. super Lucam. inquit; Si quotidie peccamus, atq; peccatum peccato cumula-
 mus, quotidie etiam panis mysticus necessarius videtur, qui ani-
 mæ laboranti, & peccatis obrutæ certissima est medicina. Et B.

B. Amb. lib. 5. de sacra men. c. 4. Ambrosius lib. de sacramentis inquit. Si quotidianus est panis cur post annū illum sumis? Accipe quotidie quod quotidie tibi profit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Qui nō meretur quotidie accipere non meretur post annum accipere. Et ita B.

B. Tho. 3. p. q. 80. ar. 10. Thomasait, in Primitiva Ecclesia quando magna vigebat de uoto fidei Christianæ statutum fuisse vt fideles quotidie com-
 municarent. Vnde Anacletus Papa ait, Peracta consecratione omnes cōmunicent, qui noluerint ecclesiasticis carere limini-
 bus. Sic etiā statuerunt Apostoli, & sancta Romanatenet Eccle-

B. Dionys. lib. de eccl. hierar. c. 3. sia. Hoc etiam affirmat B. Dionysius lib. de Ecclesiastica hierar- chia, ubi ait, quod post Euangeliū, sacrarumq; literarū lectionē, qui ad sumendā Eucharistiam parati non erant, à basilica pelle-
 bantur, reliqui vero moniti ab episcopo Eucharistiā recipiebāt.
 Sumpta demū, atq; omnibus tradita communione diuina, sacer-
 dos

34. *dos gratias referēs finē mysterijs imponit. Qua autē dispositio-*
ne recipiendū sit hoc diuinū sacramētū, patet ex verbis B. Ambro-
sij in oratione ante missam dicenda. Vbi ait, quanta cordis
contritione, & lachrymarū fonte, quāta reuerentia, & tremore,
quāta corporis castitate, atq; animi puritate illud diuinū & cæ
lestē mysterium est celebrandū. Domine Deus vbi caro tua in
veritate sumitur, vbi sanguis tuus in veritate bibitur vbi sum-
misima, humanis diuina iunguntur? Vbi adest sanctorū presen-
tia angelorum, vbi tu est sacerdos, & sacrificium mirabiliter, &
ineffabiliter, quis digne hoc celebrare mysterium potest, nisi tu
Deus omnipotens offerentem feceris dignum?

Effectus proprius Eucharistiae est transformatio hominis in
 Deū, vt elegāter B. Tho. docet, & B. Bernardus in sermone de
 35 Coena Dñi ait. Sacramētū illud cooperatur in nobis, vt videli-
 cet & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino cōsensum. Si quis vestrū nō tā sāpe modo, nō tā mo. de cōs;
 acerbos sentit motus iracundiæ, luxuriæ, inuidiæ, aut cætero- na dñi.
 rū huiusmodi, gratias agat corpori, & sanguini Dñi, quoniā vir-
 tus sacramēti operatur in eo. Ex his omnibus patet, quam cæci
 sunt, qui detrahūt his qui frequēter ad diuina sacramenta acce-
 dūt: Quid em̄ stultius, quā mirari, quod æger perga ad medicū,
 pauper ad diuitē, fordidus ad fontē, vulneratus à serpēte ad apo-
 thechā medicorū, & miles pugnaturus ad armētariū, vnde pu-
 gnaturis arma suggestūrū? Qonā modo qui Christian⁹ es fidei
 36 tu⁹ dogmata prorsus ignoras? An te latet, sacramēta ipsa veluti
 canales esse, à Christi latere deriuatos, per quos sacratissimē pas-
 sionis eius virt⁹ ad nos manat? Hoc est gratia, charitas, remissio
 peccatorum, robur spiritus, & omnia denique infirmitatis no-
 stræ medicamenta.

Eucharistia.

Sanctus Propheta Isaias omnes euāgelicos cōcionatores ad Isaias. 12.
 monet dicēs. Notas facite in populis adiūcōnes eius. Ma-
 gnæ semper fuerūt inuētiones, quibus Deus v̄lus est ad suū
 erga homines amorem manifestandū, inter quas vna ex magis
 prēcipuis, & singularibus fuit sacrosancti mysterij Eucharistie
 institutio. Sāctus Propheta Daniel refert, se in quadā admirabili
 visione Deū vidisse. Et thron⁹, inquit, eius flāmē ignis, flui⁹ ig-
 andat. Sf 2 neus,

neus, rapidusq; egrediebatur à facie eius. Hic thronus ignis est 37
 amor, quod niam in amore Deus suum sedile habet, ipsumq; amo-
 re pro throno retinet. Fluuius rapidus, & igneus, qui à facie eius
 egrediebatur, est infinitus ejus amor procedens ab ipsius volu-
 tate, quo hominum corda inflammat. Si flumen igneum, maxi-
 mū & potentissimum, ac rapidissimum per terrā fluueret, quid-
 quid ea parte, qua labitur inueniret, absq; dubio cōbureret: sic
 diuinus efficit amor. Hic autē fluuius, quo tēdit, & vbi sīstit? Sa-
 piens ait. Ad locū vnde exēnt fluminā reuertūtur. Si igitur flu-
 unis amoris à Deo exit, in ipsum, Deum reuertitur secum affe-
 rentis quidquid combussit, & inflāmavit, videlicet omnia cor-
 da, & omnes animas, quæ amore incendit ad ipsum Deum per-
 ducit. Magna profecto inuētio hæc est, videlicet Deum fluuiū
 igneum amoris in terram mittere quo ipsam incendat, & inflā-
 met. Verū alia etiā singularis inuentio fuit, Deum à se flumiū
 sanguineū mittere, quo nos ipsos pulchros redderet, corroborā-
 ret, & fertiles faceret. Hic fluuius sanguinis semper fluit per
 hæc torrētē videlicet per accidētia huius sanctissimi sacramē-
 ti. Inuentio etiam fuit Dei dulce, ac sapidum illud reddere quod
 insipidū erat. Omnes virtutes olim asperæ & insipidæ homini-
 bus videbantur, & ideo ipsi ab eis fugiebant. Nullus illorū phi-
 losophorum, ac sapientū antiquorum intellectus, quid esset hu-
 militas, nam cum ipsa sit veluti mater omnium virtutū, & quæ
 illas adiuuat generare, & exercitare, & ipsas quodammodo cō-
 seruat, cū ipsi philosophi ignorauerint, quid esset humilitas fa-
 cile in reliquis virtutibus defecerunt: non solum autem philo-
 sophi, qui fidei lumine caruerunt hunc defectum passi sunt, ve-
 rū quam pauci ex ijs, qui fidem habebant virtutem rectam se-
 quebātur, quippe eam asperā, insipidam, atque insipidem exili-
 mabant. At Deus per Esaiam Prophetā, promisit. Ponā omnes
 montes meos in viā, & semitæ meæ exaltabuntur. Hoc est vir-
 tutes, quæ montes aridi, asperi, ac difficiles ad ambulandum vi-
 debantur, adeo planas reddam, vt omnes veluti viæ planæ effi-
 ciantur, per quas etiā paruuli, senes, fortes ac debiles incedent.
 Denique tam suavis erit virginitas, quod propter illā pluimæ
 virgines vitam amittere non recusabunt, & sic de paupertate,
 obedientia atque alijs virtutibus, quæ omnes veluti faciles vi-
 erunt, quibus omnes ambulare poterunt. Et semitæ meæ exal-
 tabun

40 tabuntur, id est, cum virtutes exercitæ fuerint lex, ac præcepta Dei exaltabuntur, quæ quidem ob desecatum executionis quodammodo iacebant & vili pendebatur. Septuaginta interpres in hoc loco transstulerunt: & semitæ meæ pascua erunt in qua translatione apertius ostenditur id, quod modo diximus, Etenim semitæ meæ pascua erunt, perinde est, ac si diceret, quod homines in virtutibus pastum, consolationem, ac suavitatem inuenient. Nam quæ lingua poterit explicare suavitatem consolationem, ac refectionem spiritualem, quæ innumeris homines, & foeminæ in lege gratiarum in ipsa paupertate Euangelica, in castitate, in oratione atque in omnibus sanctis exercitijs repererunt. Magis profe^{to}to hæc inuentio fuit, verum Deus aliam quæsivit, qua nobis in hoc sanctissimo sacramento pastum omnis saporis dedit: & ita Ecclesia canit. Panem de cælo præstisti eis, omne delectamentum in se habente: In hoc enim altissimo sacramento sapor castitatis, humilitatis, paupertatis, obedientiæ, atque aliarum virtutum reperiatur. In funiculis Adraham eos, ait Dominus apud Oseam prophetam. Existimauit homo se tanquam Deum immortalē reddendū esse postquam vetitum pomum manducasset: & hac esca & fune (id est, cōesse ceu) ad Satanam obedientiam ductus fuit. Dñs autem homines in vitam æternam etiam cum esca ducere voluit, atque ita ait. Qui manducat meam carnem vivet in æternum. Fructus ille a boris vetitæ, & spes, qua manducantes primi parientes putarunt, se tanquam Deum futuros esse fuerunt funiculi, quibus ipsi inobedientiæ, & morti ligati sunt. Hic igitur fructus vita, & hic cibus cælestis simul cum donis, quæ in eo cōmunicantur erunt funiculi, quibus ego ad perpetuam vos obedientiam, & ad perpetuam vitam, atque amorē traham. Quādō Dominus hoc altissimum mysterium apud D. Ioannem hominibus prædicauit, dixerunt ipsi. Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? At cælestis magister eis respondit dicens. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Quid hoc est? Nonne vides domine quid ipsi interrogant videris non ad propositum respondere? Nequaquam profecto sed respōdet Dominus rectissime: interrogabant enim Iudei, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Ipse autem Dominus eis hoc responsum præbet. Pro cōperto habete vos hoc cōmodè scire non posse, nisi prius mandu-

Oseæ. 11.

41 canit. Panem de cælo præstisti eis, omne delectamentum in se habente: In hoc enim altissimo sacramento sapor castitatis, humilitatis, paupertatis, obedientiæ, atque aliarum virtutum reperiatur. In funiculis Adraham eos, ait Dominus apud Oseam prophetam. Existimauit homo se tanquam Deum immortalē reddendū esse postquam vetitum pomum manducasset: & hac esca & fune (id est, cōesse ceu) ad Satanam obedientiam ductus fuit. Dñs autem homines in vitam æternam etiam cum esca ducere voluit, atque ita ait. Qui manducat meam carnem vivet in æternum. Fructus ille a boris vetitæ, & spes, qua manducantes primi parientes putarunt, se tanquam Deum futuros esse fuerunt funiculi, quibus ipsi inobedientiæ, & morti ligati sunt. Hic igitur fructus vita, & hic cibus cælestis simul cum donis, quæ in eo cōmunicantur erunt funiculi, quibus ego ad perpetuam vos obedientiam, & ad perpetuam vitam, atque amorē traham. Quādō Dominus hoc altissimum mysterium apud D. Ioannem hominibus prædicauit, dixerunt ipsi. Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? At cælestis magister eis respondit dicens. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Quid hoc est? Nonne vides domine quid ipsi interrogant videris non ad propositum respondere? Nequaquam profecto sed respōdet Dominus rectissime: interrogabant enim Iudei, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Ipse autem Dominus eis hoc responsum præbet. Pro cōperto habete vos hoc cōmodè scire non posse, nisi prius mandu-

Ioann. 6.

42 canit. Panem de cælo præstisti eis, omne delectamentum in se habente: In hoc enim altissimo sacramento sapor castitatis, humilitatis, paupertatis, obedientiæ, atque aliarum virtutum reperiatur. In funiculis Adraham eos, ait Dominus apud Oseam prophetam. Existimauit homo se tanquam Deum immortalē reddendū esse postquam vetitum pomum manducasset: & hac esca & fune (id est, cōesse ceu) ad Satanam obedientiam ductus fuit. Dñs autem homines in vitam æternam etiam cum esca ducere voluit, atque ita ait. Qui manducat meam carnem vivet in æternum. Fructus ille a boris vetitæ, & spes, qua manducantes primi parientes putarunt, se tanquam Deum futuros esse fuerunt funiculi, quibus ipsi inobedientiæ, & morti ligati sunt. Hic igitur fructus vita, & hic cibus cælestis simul cum donis, quæ in eo cōmunicantur erunt funiculi, quibus ego ad perpetuam vos obedientiam, & ad perpetuam vitam, atque amorē traham. Quādō Dominus hoc altissimum mysterium apud D. Ioannem hominibus prædicauit, dixerunt ipsi. Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? At cælestis magister eis respondit dicens. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Quid hoc est? Nonne vides domine quid ipsi interrogant videris non ad propositum respondere? Nequaquam profecto sed respōdet Dominus rectissime: interrogabant enim Iudei, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Ipse autem Dominus eis hoc responsum præbet. Pro cōperto habete vos hoc cōmodè scire non posse, nisi prius mandu-

ecis: idcirco comedite, gustate, & videte, si enim, ut oportet, 45
 caro mea edatur, intellectus illuminabitur. Quemadmodum sol
 suam luce se ostendit: sic hoc diuinum sacramentum suam
 virtute mentibus, quæ deuotè, mundè, ac sincerè illud accipiūt,
 se manifestat, ac non solum intellectum illuminat, verum etiā
 voluntatem attrahit, & animam quietam reddit, & in funiculis
 charitatis ligatam. O foelices, ac beati illi, qui illud, ut decet, reci-
 piunt siquidem tot bonorum fiunt participes. Ollam, & cibū,
 quem in ea filij prophetarum insipidum, & amarum, inuenie-
 runt (quando prophetæ Eliseo dixerunt). Mors in olla vir Dei,
 & non potuerunt comedere) vir sanctus sapidam, ac dulcem ef-
 fecit, ipsam farinæ puluere conspergendo. Sic cū hominibus
 amarum esset audire à Domino: Caro mea verè est cibus & san-
 guis meus verè est potus, ipsi indignatione commoti dicebant. 44
 Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Hanc amaritudinem
 reddidit Deus in suavitatem accidentibus, & speciebus
 panis sub quibus suam carnem & sanguinem dedit hominibus
 cum Hebræi existimassent, ipsum Dominum eis carnem suam
 materialiter promisisse.

4. Reg. 4.

Eucharistia signum diuini amoris.

Simile. **Q**uando aliquis sponsus è vita discedit, singularem suū
 amorem erga sponsam suā ostendit, cum eam in omni-
 bus bonis, in quibus potest, hæ redem testamento re-
 linquit atque ita dicere soletis. Magno amore eam prosequeba-
 tur siquidem ei omne quod potuit reliquit, dæxole bien de co-
 mer. O Christe reparator vitæ, & gloria spirituum beatorum 45
 quam manifeste ostendis ineffabilem amorem, quo sponsam,
 tuam videlicet sanctam Ecclesiam prosequeris, siquidem ei om-
 ne, quod potest, relinquisti: ipsum ei reliquisti: dæxaste bien
 de comer. Accipite, & comedite, ait Dominus fidelibus suis. Ec-
 ce vobis do caput meū, quod pro vobis spinis coronatum fuit;
 Do vobis oculos, qui pro peccatis vestris fontes lachrymarū fa-
 eti fuerunt, Do vobis pedes, qui ex calciali ambulauerunt, ut vo-
 bis otium compararent; Do vobis viscera amore ardentia, &
 corpus meum quod pro vobis flagellatum, crucifixum, & vul-
 neribus percussum fuit, ut in eo refrigerium vestris necessitati-
 bus inueniatis. Ferūt naturales, si quoniā cum ab alijs rapinæ
 a ui-

Simile.

46 aubis vexatur, à ventriculo suo quidquid in eo habet expelle
 re ut expeditius, & velocius volare possit, ac se ab illis liberare.
 Si autē videt hæc omnia minimè proficere quo minus ab ipsis
 opprimatur sese in profundū pelagus projicit, in quo submer-
 gens se ab aduersarijs eripitur. O anima, quā infernales, ac cru-
 deles hostes, videlicet dæmones persequuntur si vis à tāto peri-
 culo liberari, omnia peccata tua in cōfessione euome sed quia
 hoc adhuc nō sufficit, projice te in profundissimū pelagus, hoc
 est, in sacro sanctū, atq; ineffabile altaris sacramentū. O anima ab
 hostibus obsessa, & vexata proisce, & submerge te ipsam in hoc
 mysteriosum sacramentū, illud maxima cū deuotione, atq; ani-
 mi puritate recipies, hic enim facillime ab omnibus hostibus
 eripieris. Ipse namq; Dñs, qui summā veritas est, & mētiri non

47 potest, ait. Qui māducat meā carnē, & babit meū sanguinē in me
 manet, & ego in eo. Mos erat apud Romanos (vt Tertullianus re-
 fert) quod quādo aliquis Dñs seruū suū manumittere volebat,
 seruus ipse libertate donandus die illo ad mensam cū Domino
 manducaturus erat, qui honor signū libertatis, & manumissionis
 erat. Hoc vniuersalis omnīū rerum dominus in hoc sanctissi-
 mo sacramento nobiscum agit, qui cū per peccatum captiui es-
 semus, nos ad mēsam suam, vbi ipsem̄et Deus & Dominus, qui
 nos inuitat cibis est reficiens insignū libertatis nostrę facit, & Simile,
 donat recubere. Ipse autē nos lōge aliter inuitat, quā homines
 sese ad inuicē inuitare solēt; Nā in cōiuuijs, in quibus homines
 alios homines inuitat, māducari solet cibus, patina verò seu di-
 scus integer relinquitur. At in hoc Dei cōiuicio patinā edimus

48 & cibū integrū relinquimus. In omnibus conuiuijs, quæ Dñs
 facit intendit ipse, & conatur seipsum nobis præbere. Si nos ad
 labores, & tribulationes inuitat, tribulationes ipse sunt discus,
 in quo Deus nobis se cōmunicat, sicut ipse pollicetur dicens.
 Cū ipso sum in tribulatione. Ut ergo frater mi bonus conuiua-
 fis, tribulationē edere debes, ipsam in te per patientiam quodā-
 modo incorporans, Deū autē in anima tua integrū relinquēs.
 Sic in hoc admirabili sacramēto discū videlicet accidentia edi-
 mus, & ore mādimus, in nobis vero corpus sacratissimum Iesu
 Christi reparatoris nostri integrū relinquimus. Atq; ita sancta
 Ecclesia canit. Asilente nō concisus, non confractus, nō diuī-
 sus, integer accipitur. Oportet tamen, si quidem admensam tan-
 si Regis accedere volumus, vt mundi atq; omni labe immunes

Simile.

accedamus: continuo namq; nos ipsos culpis, & sceleribus fœ- 49
dare, & polluere solemus. Narrat Plinius Leænam eoram leone
marito suo non audere apparere, quando cum tygride se comi-
scuit nisi prius se diligentissimè abluerit pentimescens, ne per
olfatum leo ipse scelus eius inuestiget, & in cognitionē iphius
deueniat, atque ita vnguibus ipsam dilaceret. Sic anima, quæ
aduersus illum diuinum leonem Iesum Christum filium Dei
proditionem patrata est, non audeat coram eo apparere, nisi
prius se diligentissimè emundet. Si autem, o anima peccatrix
vis aquam vt abluaris, ex puto cordistui, illam debes exauri-
re, vt ita non male oleas Deo. & ad hoc sacramentum sanctissi-
mum accedere possis, vbi etiam longe maiorem puritatem, &
munditiam reperies. Nam de hac sacra mēsa inquit sanctus Za-
charias propheta. Quid bonum eius est, & quid pulchrum eius 50
nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines. O
mensam sacratam! O supernū cibum! quem quanto magis quis
edit tanto amplius mundatur. Matrimonium institutum fuit in
re, nediū fragilitātē carnis: itaq; caro se carni tradidit, vt reme-
diū suis passionibus inueniret. Qui igitur vxorati non sunt sed
virgines, aut continentes, aut sacerdotes quid remedij habent,
vt passionibus carnis obuient, & suam fragilitatē comprimant?
Aliam profecto carnē habent & alias illecebras, ac voluptates
in ea, quibus suæ propriæ carnis, nec nō foeminarum obliuiscū-
tur, & hęc est sacratissima saluatoris nostri Iesu Christi caro. Ra-
chel (vt sacra refert scriptura) voluptates carnales coniugis sui
pro mandragoræ odore cōmutauit, atq; ita sorori suæ Lię dixit.
Dormiat tecū hac nocte pro madragoris filij tui. Sic nūc pluri- 51
mi pij, ac deuoti homines propter odorē, & suavitatē Iesu Chri-
sti floris pulcherrimi carnales, ac sensuales voluptates relin-
quunt. Homo, vt ait D. Bernardus, per peccatum incidit in hu-
tuosum lacum lapidibus plenum, vbi se & fœdauit, & polluit,
& sauciauit, atq; ita duobus remedij opus habuit altero scilicet
vt se ablueret, altero vero vt vires sumeret, & vt ab illa fragilita-
te eriperetur ad lauacrum deseruit baptismus, & poenitētia: ad
debilitatem verò inseruit hoc sanctissimum sacramentum, atque
ita si post peccatum poenitentiam egisti, & statim in aliud scelus
incidisti, nullam habes excusationem, siquidem aduersus fragi-
litatē & miseriā tale extat remedium, & ita dominus tibi respō-
debit id quod per Hieremiam prophetam dixit. Nunquid resi-
na

Gene. 30.

Hierem. 8.

52 ha non est in Galaad, aut medicus non est ibi. Quare ergo non est obducta cicatrix populi mei? Nunquid in Ecclesia mea non sunt sacramenta? Nunquid non est panis vita ad cor tuum corroborandum? Quare ergo debilis es, & fragilis? Tua sine dubio culpa est quoniam vel hanc medicinam non accipis, vel si accipi, non, ut debes eam sumis. Apud sanctū Isaiam refertur quēdam seraph, prunam incensam ex altari forcipe quadam tulisse, ut illius sancti Prophetæ labia mundaret. Maximè profectò ponderandum est seraph, illum non manibus sed forcipe prunas ignitas sumpsiisse. Nunquid timuit ab ipsa pruna comburi? nequaquam profecto: Angelus enim corpus non accipit quod cremari possit, sed prunam illam forcipe tulit, quoniam ex altari erat. Et ut significaret, quanta cum reverentia, & animi puritate res altaris sunt pertractandæ. Si ergo seraph, ille prunam

53 exaltari tanta cum reverentia accepit, quomodo tu ò immunde audes non prunam altaris, sed Deum omnipotētem, qui in hoc diuino sacramento est pollutis sumere manibus, quibus quidquid tibi placuit tetigisti. Palladius Alexandrini Macharij discipulus refert quoddam admirabile exemplum dicens, se ad ianuas sancti Macharij sacerdotem quendam habentem caput cancere pene exesum, & consumptum inuenisse, qui ideo ad domum sancti Macharij venerat, ut ab eo sanaretur, ipse autem vir sanctus illum eo usque noluerat recipere, aut videre, discipulus vero pro eo intercessit, magistrum suum deprecans, ut saltem eum paucis alloqueretur. Cui sanctus vir respōdit hominem illum non esse curatione, vel medicina dignum. Insuper

54 adiecit eum ægritudinem illam iussu Dei, & imperio habere. Si autem, inquit, vis, ut ei curationem adhibeam, prius ipsi persuade, ut se omniño à sancto missæ sacrificio abstineat, denique rogatus, quare illud perciperet, respondit. Quoniam isti homini mos erat perditissimus diuina mysteria sacrificij Missæ immundè, ac carnaliter celebrare, & ideo tam grauiter torqueatur: Verum si, (vt iā dixi) nunquam amplius tanquam sacerdos celebrauerit, poterit diuino fauore sanitatem accipere. Cumque sacerdos se ita facturu promisisset, sanctus Macharius ei facultatem ingrediendi in suum sacrarium præbuit, ac positis super eū manibus æger ille brevissime sanatus est. O terribile, & horrendū negotiū! Quis videns se in simili delicto iacere totis artus

Esa. 6.

Pallad. in vita Macha

rīj.

b^o nō cōt remiscit? Credo equidē hoc esse manifestissimū signū
tuæ reprobationis. O improbe sacerdos, & argumentū satis ef-
ficiax esse quod cū hæc, quæ hic diximus te tangant, non ideo
mouearis ad exeundū ex laqueis dæmonis à quo (vt ait D. Paulus)
captiuu steneris, & est max imè timendū, quod permittente
Deo nō audias ea, quæ ex parte ipsius modo tibi dico, sicut
ad Th. cap. 2.
Reg. 2.c illi duo iuuenes sacerdotes, qui (vt Regū narrat historia) repre-
hēsi à patre Hely nō audierūt vocē eius, quia voluit Dñs occide-
re eos. Ceterū ego existimō, eos, qui hoc altissimū sacramentū
maximæ cordis puritate frequēter sumunt hęc audiētes cōtre-
miscere, cū ipsa ad eos nō pertineāt, illos autē, ad quos meus cō-
uertitur sermo, & quos ipse tāgit, sine aliquo timore esse. Quē-
admodū Ionas, qui Dei obedientiā respuebat, & quē maris tē-
pestas persequebatur graui (vt ait facer textus) sopore dormie-
bat, illi vero qui culpa vacabāt illius tēpestatis pertimescebat,
& omni furore vota Deo offerebat ab ipso misericordiā postu-
lātes, sic modo qui mūdi sunt timebūt, qui autē immūdi nullo ti-
more cōutiētur q̄ quidē maximū reprobationis eorū signū est.

Eucharistia quomodo recipienda.

Quādo sederis, vt comedas cū principe diligēter attēde,
Prone. 23. quæ apposita sunt ante faciētuā, & statue cultrū in gut-
ture tuo: ait Sapiēs in Proverbij. Tūc, o frater cū Prin-
cipe Regū terræ Iesu Christo ad panē manducandū sedes, quan-
do ad hoc diuinū sacramentū accipiendū accedis: Idcirco opor-
tet, vt profundissime cōsideres, quæ apposita sunt ante faciem
tiā: nā sub illis breuibus accidētibus sunt tibi apposita corpus,
anima, & diuinitas huius cœlestis Redēptoris, ergo statue cultrū
in gutture tuo, hoc est ad recipiendū tantū, tamq; immensum
beneficiū ita te p̄prara, ac si cultrū iam ingutturē haberetis iu-
gulandū. O admirabilem dicendi modū! in hoc verbo efficaci-
ter nobis ostēditur, qua animi puritate oportet nos ad hāc sacrā
mensam accedere. Ne sis, obsecro, frater contentus sine pecca-
to mortali ad hunc diuinum cibum accedere, nam (vt ait B. Dio-
nysius) etiā peccata venialia, & minima debemus maximo stu-
dio à nobis auferre, ne taxationē in seruitijs nostris ponamus, si
quidē nolumus, vt in beneficijs collatis nobis ponatur, in qua
enim, mēsura mensi fueritis (ait Dñs) remetiētur vobis. Qui in
curri-

58 curriculo, seu stadio currit, non solum contendit ad terminum
præfinitum accedere, vt brauium comparet, sed illo met impe ^{Simile.}
tu, quo currebat ultra ipsam metam progrereditur, vt aperte con-
spiciatur ab omnibus illum, quod in se erat, ad præmium repor-
tandum fecisse: Quod si non egisset vix eius diligentia digno-
sceretur. Quocirca non solum nos à peccatis mortalibus absti-
gere, & purificare debemus, sed omni deuotione, & spiritus fer-
uore à venialibus abstineamus.

Qui manducat meam carnem, & babit meum sanguinē &c. ^{Simile.}

Cum aliquis homo fame perit, maximamque manducandi ne-
cessitatem habet, si ei dicat Rex, Manduca, & ecce ego do, tibi
cōmendatum propter cibum, quem sumis. O Domine (diceret
ille fame oppressus) nonne vides cibum mihi tam necessarium

59 esse quod si illum non cepero vita sine dubio priuabor: Quare,
ergo Domine mihi dicens, si manducauerero, diues ero? O singula-
rē Regis amore erga vasallum suū. Sed profecto nullus Rex in
mundo extat, qui hoc faciat, solus Rex regū Iesu Christi tam
singulari amore nos prosequitur, vt nobis vitā aeternam pro-
mittat, si hunc diuinum, & substantiale cibum mādūcauiri-
mus, qui manducat me ipse vivet propter me, ait Dominus. Cū
autem tantum hīc præmium proponatur, & in re, quæ nobis
tantopere conductit, & necessaria est paucitamen reperiuntur,
qui tantum velint bonum accipere. ^{Ioan.6.}

Qui māducat indignū iudicium sibi manducat & babit. Quid
60 mirū cum omne, quod in hac vita peccatores accipiunt, eis in
peccatū conuertatur, diuitiæ videlicet in superbiā: pulchritudo
nobilitas, & sapientia in vanitatē, ac præsumptionē: potentia in
tyrannidem & cōfessio in venenū, si etiā ipsemet Deus, qui bo-
nū in infinitū est, vertatur in dānationem. Sit autem bonū eis in tan-
tū malum vertitur, quod, obsecro, bonū ipsis in malam nō ver-
tetur? Nō solum autem, qui in peccato communicat mortaliter
peccat, verū etiā ex illa cōmunione, magis passioni suę deditus,
& magis perditus exit, sicut execrando discipulo Iudeo cōtigit,
qui ex cōmunione exiuit efficaciori animo vendendi cōreatorē
suum. Atq; ita cōmimiter videbitis, quod si aliquis in hac sacra
cōmunione ignarus, & incuriosus est, quando ipsum Deū reci-
pit, magis ignarus, & incuriosus vertitur. Hæc enim est poena,
quæ infligi solet ei, qui in peccato Deum recipit.

Eucharistia à sanctis doctoribus com-
mendata.

B. Dionysius
lib. de cœl.
Hierar.
Simile.

BEATVS Dionysius libr. de cœlesti Hierarchia inquit,
Quemadmodum ignis sensibilis ea, quibus infederit in
suum traducit officium, omnibusque quomodolibet sibi
propinquantibus sui consortium tradit. Haud aliter Dominus
noster, & Deus, qui ignis consumens est, nos per cibum hanc
sacratissimum in sui traducit effigiem Dei formesque reddit.

B. Cyprianus
2. epist. 3.
Simile.

Beatus Cyprianus in quadam epistola ait. Quomodo ad po-
taandum vinum veniri non potest, nisi botrus calcetur ante, &
prematur, sic nec nos sanguinem Christi possemus bibere, nisi
Christus calcatus prius fuisset, & præflitus, & calicem prior bi-
beret, quem credentibus propinaret.

Id est sermo.
de cena do-
minis.
Simile.
Idem libro
2. epist. 3.
Simile.

Idem sanctus Doctor in quadam sermone inquit. Sicut pa-
de cena do-
minis cōmuni, quem quotidie edimus vita est corporis, ita panis
iste super substantialis vita est animæ, & sanitas mentis.

Idem etiam super illa verba, Calix tuus inebrians, quam præ-
clarus est, ait. Sic autem Calix domini inebriat, ut Noë in Ge-
nesi vinum bibens inebratus est. Sed quia ebrietas dominici
Calicis non est talis, qualis est ebrietas vini sæcularis, cum di-
ceret Spiritus sanctus in psalmo. Calix tuus inebrians, addi-
dit, per quam optimus, quod scilicet Calix domini sic bibentes
inebriat, ut sobrios faciat, ut mentes ad spiritualem sapientiam
redigat, ut à sapore isto sæculari ad intellectum Dei vnuquisq;
resipiscat: & quemadmodum vino isto sæculari mens soluitur,
& anima relaxatur, & tristitia omnis exponitur: ita & potato
sanguine Domini & poculo salutari exponatur memoria vete-
ris hominis, & fiat obliuio conuersationis præsternæ sæcularis, &
mœstum pectus ac triste quod prius peccatis augmentibus præ-
mebatur, diuinæ indulgentiæ lætitia resoluatur.

Euseb. Emī
sen. homil.
5. de Pas-
cha.

Eusebius Emissenus in quadâ homilia ait, Inuisibilis sacerdos
visibiles creaturas in substanciali corporis, & sanguinis sui ver-
bo suo secreta potestate cōvertit, ita dicēs. Accipite & comedite,
hoc est corpus meū. Ergo sunt ad nutum præcipiens Domi-
ni repente ex nihilo subfisterunt excelsa cœlorum, profunda
fluctuum, vasta terrarum, pari potentia in spiritualibus sacra-
mentis verbi præcipit virtus, & seruit effectus.

Beatus

64 Beatus Gregorius Nicenus in quadam oratione inquit. Quo modo qui venenum sumpserunt, alio medicamento illud depellunt. Ita peccatori adhibendum est corpus Christi medicamentum, cuius virtus in uniuersum corpus distribuatur. Et quomodo (ut dicit Apostolus) modicum fermentum totam massam assimilat: ita corpus Christi sumptum totum ad se transmutat.

B. Gregor.
Nice.orat.
in agna. Ca
thetica ca
pit. 37.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Quid agis Moyse? sanguis ouis rationabilem hominem liberare consueuit? Valde, inquit: non eo quod sanguis est, sed quia dominica sanguinis per eum demonstratur exemplum, nam sicut regnum tuum status, que sine vita sunt, atque sermone, non nunquam ad se configentibus hominibus anima, atque rationibus decoratis subuenire consuerunt, non quia sunt arte confectae, sed quia retinent imaginem principalem ita & sanguis ille, qui irrationalis fuit, animos habentes homines liberauit, non quia sanguis fuit, sed quia huius sanguinis ostendebat aduentum.

B. Chrys.
hom. 3. ad
Neo hitos
Simile.

65 Idem docto*r*s sanctus ibidem ait, Videte quemadmodum sponsam sibi Christus coniungit. Videte quo nos cibo satietatis enutrit. Ipse nobis cibi substantia est, & nutrimentum. Nam sicut mulier affectione natura cogente gestum alere sui lactis iucunditate festinat: sic & Christus quos ipse regenerat, suo sanguine semper enutrit.

Simile.

Idem Beatus Chrysostomus alia homilia ait: Sicut qui praedelaveste vestitus est fugit omnem rem sordidam, ne forte coinqinet eam, & perdat gratiam candoris eius, sic qui suscipit Deum in cordefilio & spiritu suo sollicitus esse debet ne forte contaminet eum, sciens quia si contaminatus fuerit in nobis, ipse quidem in sua natura incontaminabilis manet, tamen contaminationis sue iniuria graui et nostro vendicabit interitu.

B. Chrys.
hom. 14. o-
per. imper.

66 Idem in quodam sermone ait: Nemo fit iudas in mensa: Hoc sacrificium cibis spiritualis est. Nam sicut corporalis cibus cum ventrem inuenerit aduersis humoribus occupatum, & amplius laedit, magis nocet, & nullum praestat auxilium: ita & iste, ipsi ritualis cibus, si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet non sua natura, sed accipientis vitio.

B. Chrys.
sermon de
prodigio-
ne iudee.
Simile.

Idem alia homilia inquit: Plurimi ex hoc sacrificio semel accipiunt in toto anno, alijs: alijs sepius, quos ergo magis accepimus, eos ne, qui semel, an illos qui sepius, an illos, qui raro accipi-

Idem homil.
17. ad He-
breæ.

accipiunt! Neque illos qui semel, neque qui s^æpius, neque qui raro: sed eos, qui cum munda conscientia, qui cum mundo corde, qui cum vita irreprehensibili isti semper accedant. Qui vero tales non sunt, neq; semel. Quid ita? Quia iudicium sibi accipiunt, & ne mireris. Sicut enim cibus naturaliter nutritorius existens si in eum, qui prauis cibis corruptus est, incidat, omnia perdit, & corruptit, & efficitur occasio morbi: sic etiam ista, quæ ad hæc terribilia pertinent sacramenta si in peccato suscepit fenerint. B. Amb. Do hæc terribilia pertinere sacramenta si in peccato suscepit fenerint. B. Ambrosius inquit: Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est, neque per singulos minitor, sed integrum se præbet in singulis. Sed quomodo impossibile videatur, ut caro verbi Dei, quæ multo spiritualior, & potentior est verbo nostro, sit tota, & integra in ore omnium fumentum: Cum verbum nostrum, idemque totum integrum sit in auribus omnium audientium? Quod enim eidem Christus in se ipso manifestans, in cena corpus, & sanguinem suum discipulis suis distribuit, & cum in se à singulis sumptus comedetur & biberetur, in sacramento; ipse tamen viuus, & integer manet, cum Sareptanea vidua nō minus oleum comedet, quia testante sacra historia lecythus olei non est imminutus, cum eadem scriptura dicat. Abiit, & fecit iuxta verbū prophetarum, & comedit ipsa, & domus eius. B. Augustinus ait: Sicut Iudas, cui bucellā tradidit Dⁿs nō malū accipiendo, sed male accipiendo locū in se diabolo præbuit, sic indigne quisq; sumēs dominicū sacramentum, nō efficit, ut quia ipse malus est, malum sit, aut quia non ad salutē accepit, nihil acceperit: Corpus enim Domini & sanguis Domini nihilominus erat in illis, quibus dicebat Apostolus. Qui enim manducat indignè iudicium sibi manducat, & babit. Beda venerabilis inquit. Quemadmodum peregrine proficiscens pignus amoris sui, quem diligit, derelinquit, ut quotiescumq; illud viderit possit eius beneficia, & amicitias memorare, quem ille perfecte diligit, sine ingenti desiderio nō potest videre vel fletu: Ita Dominus passurus in cordibus nostris suæ passionis memoriam commendavit perseverantem. Si in linteum imo nec in vas sordidum quis illum mittere audet, quanto magis in cor & corpus pollutum! Nā & ille iuslus ideo fundone munda inuolutum in sepulchro nouo corpus Domini sepeli-

B. August.
lib. 5. de Ba
ptismo.

Beda serm.
de cena
Domini.
Simile.

70 Sepelivit præfigurans corpus Domini accepturus tam mun-
dam mentem habere debere, quam nouam.

Laurentius Iustinianus ait. Est sacramentum hoc tanquam Lauren. Is
st. de disci-
pli. & perse-
ctione mo-
nastica, cellarium quoddam omnium aromatum in se continens pretio-
ritatem, & virtutem. In ipsum, qui ingrediuntur refocillatur
ab omni fatigione, neque desciunt, donec præsentis vita ter-
minus finiatur. Est enim mysterium hoc quasi ingēs arbor vire
tibus referta folijs sub quam quicunq; fugiunt laborātes & pe-
regrinantes proteguntur in ipsius umbraculo ab æstu dici, à tur-
bina quoque, & pluvia.

Eucharistiæ exhortatio.

71 Q Vanus Christus Redemptor noster hoc sacramentum
in ultima cœna instituit, virtus tamē, & excellentia tā-
ti sacramenti nō fuit plene cognita à discipulis pro-
pter mysterij altitudinē, donec Spiritus sanctus in die sancto
Pentecostes descēdit super illos, tūc enim per sancti spiritus
illuminationē reuelata fuit veritas, & cognitus magnus fructus
huius altissimi sacramenti. Quia propter a fidelibus tunc ita coe-
pit frequentari, vt quotidie cōmunicarēt, eō maxime, vt essent
prompti, & fortes ad martyrium pro fide Christi sustinendum.
Inquit enim B. Lucas. Erant perseverantes in doctrina Apo-
lorum, & cōmunicatione fractionis panis, & orationibus, vbi
glossa ait. Quotidie cōmunicabant. Quid autem per commu-
nicationem fractionis panis intelligatur distributio corporis
Christi, probatur per verba illa B. Pauli, quæ ad Corinthios scri-
psit: Calix, cui benediximus, nonne cōmunicatio sanguinis
Christi est? Sit panis, quem frangimus nonne participatio cor-
poris Domini est? Vocat autem S. Apostolus sacramentum pa-
nem, non quod ibi sit substantia panis, sed quia in eo mandat,
species panis visibiles, & diuisibiles; Nam si de pane materiali
illa verba vellentis intelligere, quæ obsecro, perfectio, aut excel-
lentia fuisset in illa Ecclesia Primitiuā frequentare cōmuni-
nem panis materialis, quo solum corpus, & non anima nu-
triri potest, non ergo de pane cōmuni, & materiali verba
illa sent intelligenda, sed de pane illo, de quo Christus Domi-
nus apud Ioannem ait. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro
mundi vita. Post obitum autem presorum illorum patrum;
Actuum, 2.
z. ad Cor.
20.

Primi-

Primitiæ Ecclesiæ, & cœstantibus persecutionibus tyrannorū 73
 refrigerari cœpit illa deuotio, & frequentatio huius altissimi sa-
 cramenti, & deuentum est ad communionem fiendam omni
 die dominico; postea vero magis decrecente religionis zelo de-
 cretum est de consecratione dist. 2. c. Quotidie, &c. sæculares,
 vt saltem ter in anno ab omnibus communia sancta frequen-
 tetur. Nunc vero senescente mando, & refrigerata Christi cha-
 ritate statutum est, vt saltem semel in anno in festo sancto Pa-
 schæ omnes sub præcepto communicarent. Dicam autem vñ
 in magnam Christianorum huius temporis, huiusq; regionis con-
 fusionem. De illo Magno imperatore AEthiopix, qui vocatur

Ioann. 6. Præste Iuan scribitur, cum sub se plusquam sexaginta regna
 cap. omnis
 virtusq; se
 xus de pœ
 nt. & remis-
 sio. 74
 & deuotio Christianorum in illis regnis habitatiū, quod ora-
 nes viri, mulieres, & pueri habentes vsum rationis omni die

dominico ad Ecclesiæ currunt ad seruandum sacrosanctum Eu-
 charistia sacramentum sicut oves ad saltem currere solent: &
 ligio & mo-
 cion⁹ Ethio-
 pum quem
 transtulit
 Damiaaus
 grex miles
 Lusitanus,

funt multi, qui in hebdomada ter illud recipiunt. Vnde dicunt,
 quod propter deuotionem, & frequentationem huius sacramen-
 ti eorum patria nunquam infecta fuit aliquo errore, neque hæ-
 resi, sed semper manserunt firmi, & stabiles in illa fide, & do-
 strina, quæ ab Apostolis Thoma, & Matheo eis tradita fuit: &

quod illud magnum regnum maneat in sua antiqua gloria, &
 potentia, & quod de hostibus habeant semper victoriā, attri-
 buunt deuotioni, & frequentationi huius ineffabilis sacramenti.
 Dauid autem præuidēs defectū fidei, & deuotionis Christia-
 norum huius temporis ad finem mundi declinantis dicebat no-
 mine populi Christiani: Percussus sum, vt foenum, & aruit cor-
 meum, quia oblitus sum comedere panem meū. Vbi glossa in

Psal. 101. terlinearis de pane cœlesti, & sacramentali exponit hæc verba
 in quibus Dauid prædixit, quod sterilitas deuotionis, & perdi-
 tio veræ fidei in populo Christiano, qualēm hodie ferme vbiq;
 videmus, procederet ab obliuione, & in deuotione sumendi pa-
 nem cœlestem in hoc sacramento contentum. Insuper observa-
 dum est, quod sicut puer habens lapidem pretiosum parui illū
 extimaret, & pro pomo illum commutaret, eo quod pretium,
 & valorem illius ignoraret: Ita multi Christiani sacramenta
 istud diuinum, & alia sacramenta contemnunt, aut parum ipsi-
 affi-

76 afficiuntur, quia causas, propter quas instituta sunt, & ipsorum virtutem ignorant, & intelligere negligunt. Ideoque maxime aduertere oportet fines, & rationes, propter quas Christus Redemptor noster hoc tam mirabile sacramentum instituerit, & qui sunt fructus eius.

Sunt autem huius diuini sacramenti quatuor rationes, & eximiæ utilitates, propter quas institutum fuit. Tres declarantur in Euangeliō præsentis solennitatis. Quartam vero ipse Dominus declarauit, quando in cena hoc mirabile sacramentum instituit.

Prima igitur ratio siue primus fructus est nutritio, quia hoc sacramentum est verus cibus, & nutrimentum filiorū Dei.

Hic fructus tangitur in principio Euangeliū in illis verbis, Caro mea scilicet diuinitati vniata, verè est cibus, id est, proprius ci-

bus, & nutrimentum, non quidem omnium hominum, sed credentium in me, & qui per fidem charitate formatam facti sunt filii Dei. Quod autem ita debeant intelligi hæc verba ex præce-

dentibus liquet: dicebat enim Christus Dominus Iudæis. Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Et postea, hoc est opus Dei, ut credatis, quia ille me missit. Loquitur ergo summa veritas non vniuersaliter de omnibus hominibus, sed de veris credentibus, quorum ipse est verus cibus, & potus. Ad intelligendum autem hoc mysterium, & quomodo Christus sit verus fidelium cibus spiritum oportet teneare & alta mente perpendere, quanta sit Christiani hominis dignitas. Homo enim Chri-

78 stianus est homo miraculosus, & est unum sacrum monstrum: quia quilibet Christianus in se duos homines cōtinet, & est duplex homo duas naturas habens, duasq; nativitates. Quatenus enim est filius Adam homo est naturalis, & materialis conueniens cum Iudæis, & infidelibus, qui ab Adam descendunt, sicut & Christiani. Sed homo Christianus ultra illam nativitatem, qua natus est ab Adam, habet vnam aliam nativitatem supernaturalem, per quam nascitur ex Deo, quam nativitatem consequitur in baptismo, in quo per meritum passionis Christi regeneratur in filium Dei, & hæredem regni cælestis: Has vero nativitates expressas in Euangeliō Ioannis habemus, vbi dicuntur. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem

filios Dei fieri ijs, qui credunt in nomine eius, qui non ex

T t sangu-

Ioan. 6.

Ioan. 20.

sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate vi 79
ri, sed ex Deo nati sunt. Has etiam duas natuitatis cælestis Sal-
uator apud eundem Ioannem declaravit, dicens, Amen amen di-
co vobis nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre re-
gnum Dei. Et deinde. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu
sancto, non potest introire in regnum Dei, quod natum est ex
carne caro est, & quod natum est ex spiritu spiritus est. Ista au-
tem secunda natuitas propter infinitum Christi meritum in
baptismo participatum, est ita mirabilis, ut hominem confortè
diuinæ naturæ faciat, & Deum participatiè nominari, vt Bea-

^{2.} Petri, 1. Petrus testatur dicens. Per quem nobis maxima & pretiosa
promissa donauit, ut diuinæ per hæc efficiamini confortes na-
turæ. Per bonam igitur consequentiam infertur, quod oporteat,
hominem Christianum duplē habere cibum, & duo diuer-
fa alimenta cōformiter ad suas duas natuitates, & naturas: qua-
tenus enim est filius Adam, & homo naturalis indiget pane, &
alimento naturali, sed quatenus regeneratus in filium Dei habes
vnam supernaturalem naturam, indiget pane supernaturali, &
diuino, quo nutriatur & conseruetur in suo esse supernaturali,
quod est diuina filiatio. Est enim regula philosophica. Omne
animal, quandiu vivit, indiget alimento suæ nature cōuenienti.

Arist. 1. de Gener. Quam regulam autor naturæ Deus teste Regio vate continuo
obseruat: ait enim. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu
das illis escam in tempore opportuno: aperisti manum tuam, &
imples omne animal benedictione. Si vero queratur quis erit
iste cibus supernaturalis filiorum Dei, Respondeat Christus Re-
demptor noster in præfatis verbis. Caro mea vere est cibus, &c. 81
non enim potest aliis cibus supernaturalis & diuinus inueniri
ad nutriendos filios Dei. præter Christum naturalem Dei fi-
lium, qui mediæ carne sua, & sanguine suo diuinitati vnitio dat
semet ipsum per modum gustabilis, & fruibilis filiis adoptius,
& ita intime illos fabi vnit, quod pro presenti vita mirabiliter
homo Christianus Christo approximat, & ipsius gratiam &
influentiam participat, quia sit ibi vno per modum cibi, &
cibati. Ex hac ratione bene perspecta evidenter sequitur, con-
uenientissimum fuisse Christum Salvatorem nostrum hoc sa-
cramentum altaris instituisse, quia si hoc sacramentum non es-
set, Ecclesia Christi esset domus imperfecta, & non bene pro-
uisa.

- 82 uisa. Si enim videreris magnam domum filii repletam pane si-
liorum carere, profectò pauperem illam domum diceretis, &
non bene prouisam. Cum igitur domum suam, scilicet Ecclesiā
sanctam Christus Iesus quotidie nouis filiis Dei p̄r baptismū
regeneratis repleteat, & ipse solus sit panis filiorum (ipse enim se Matth. 25:
met ipsum panem filiorum vocavit dicens: non est bonum su-
mere panem filiorum, & dare canibus: & etiam. Ego sum panis
vivus, qui de cælo descendit) profecto nisi seipsum in cibo in
hoc sacramento dedisset, filii non habuissent verum panē suum.
& sic dominū suam reliquisset imperfectam. Nam beatus Pau- Ad Heb. 10:
lus antiquum testamentum, & sinagogam vocat imperfectam
quia Christum non habebat præsentem, neque verum Pascha
habebat, sed solas vmbras, & figuræ illius: Agnus nanque Pas-
chalis, Manna, & sacrificia, non erant nisi vmbrae & figuræ
huius panis cælestis, & veri corporis Christi nobis præfentis
in hoc sacramento. Sicut idem S. Apostolus ait. Etenim Pascha ad Corin.
nostrom immolatus est Christus. Vnde obseruandum est prin- 5.
cipalem thesaurum, & gloriam filiorum noui testamenti
esse sacrofæcum altaris sacramentum. Nam gloria vnius
regni est suum nobilissimum, & dilectissimum regem præ-
sentem habere: gloria vnius magnæ Ecclesiæ est habere præ-
sentem suum sanctum Pontificem: gloria vnius nobilis spon-
sa est, secum habere præsentiam sui nobilissimi, & aman-
tissimi sponsi. Sic gloria præcipua populi Christiani est al-
tissimum altaris sacramentum, quia in eo habemus præsen-
tiæ nostri glorioſissimi, & amantissimi regis, Pontificis,
84 & sponsi, qui est Christus filius Dei: qui antequam cæ-
lum ascenderet, suam præsentiam nobis promisit usque ad
finem mundi dicens; Ecce ego vobiscum sum omnibus die-
bus usque ad consummationem saeculi. Videris ergo quam in-
ſociles sunt miseri hæretici qui fidem ineffabilis veritatis, hu-
mus ad iniurias sacramenti perdiderunt, quia panem filiorū non
habent, neq; Regem, neq; Pontificem, neq; sponsum, sed sunt
ſicut ſinagoga, & domus deserta, & domus vacas, quā immundus
spiritus cu luis immundissimus ſatellitibus ingreditur, & de die
in die peiores reddit. Sequitur uterius, Christianū dignè com-
municare volentem debere ad memoriam suam diuinam filia-
tionem reuocate, & cognoscere, hoc ineffabile ſacramen-
tum
igilas

rum non esse panem hominum naturalium, sed hominum, qui 85
sunt regenerati in filios Dei. Hæc enim consideratio valde fidem, & deuotionem in corde accendens ad hæc diuina mysteria ad gratiarumq; actionem, de magno beneficio diuinæ filiationis, & cælestis hæreditatis nobis collatio excitat.

Secunda ratio institutionis & fructus huius cælestis sacramenti est incorporatio in Christo. Tangitur autem hæc ratio in verbis sequentibus. Qui manducat meam carnem, & babit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, idest, mihi incorporatur. Si vero quæras, quid est incorporari Christo? Respondeo: est illi coniungi, & vniuersitati perfectè nō modo humanitati sed etiā diuinitati eius, & hic est mirabilis effectus huius altissimi sacramenti, quia sic hominem debitè illum sumentem Christo incorporat, quod homo deificatur, & membrum efficitur Christi sic, vt iam non viuat propria vita, nec se ipsum regat sed viuat Christi vita, & regatur ab illo, cui incorporatur. Hunc autem effectum admirabilem declarat Christus Dominus consequenter dicens. Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, ipse viuet propter me, idest, sicut Pater æternus, qui me misit ad saluandum mundum dedit mihi vitam suam per æternam generationem, taliter quod pater, & ego, quatenus sum verbum eius non habemus nisi unam vitam, sicque summa unione uniti sumus, ita qui manducat me, scilicet, realiter, & personaliter, viuet propter me, idest, iam non viuet vita carnali, nec vita sua propria, sed viuet propter me, id est, vita mea, & vita filij Dei, sic quod non regetur spiritu proprio, sed spiritu filij Dei. Sicut enim cibus homini incorporatus non viuit vita propria, sed vita illius, cui incorporatur. Et sicut secundum medicos membra corporis naturalis magis mouentur, & reguntur virtute, ac spiritu capitis, quam propria viritate; sic illi, qui cum fide, spe, & charitate Saluatorem Iesum in hoc ineffabili sacramento sumunt, ita ipso Christo Iesu (qui est caput corporis mystici) incorporantur, vt magis Christi Iesu spiritu regantur, quam spiritu proprio. Ecce ergo quid incorporationis sit. Propter hanc autem incorporationem dicebat Beatus Paulus. Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Christus, idest, viuo ego, & regor magis spiritu Christi quam meo proprio, quia sum illi incorporatus, & sum membrum eius. Et sic debent intelligi

Simile.

Ad Gal. 2. 2.

88 telligi illa valde sublimia Christi verba. Et ego charitatem, quam ^{Ioan. 17:}
dedisti mihi dedi eis. Sed quae est haec charitas? ut sint, inquit,
vnum, sicut & nos sumus. Vbi dictio, sicut, non dicit similitudinem in natura, sed similitudinem in modo viuendi & per
imitationem; id est, viuant non vita, & voluntate sua propria,
sed vita, & voluntate diuina sicut nos vna vita & voluntate vi-
vimus.

Tertia ratio & effectus huius sanctissimi sacramenti est, quia
confert immortalitatem sumentibus illud, veramq; spē de eternā
resurrectione præbet. Hoc Christus Saluator noster Iesus sta-
tim aperte docuit dicens. Hic est panis, qui de cælo descendit,
non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt:

89 Qui manducat hunc panem viuet in æternum, quod perinde
est, ac si diceret. Omnes homines naturali desiderio immortalitatem,
& viuere in æternum appetunt. Sed hanc immortalitatē
nulla esca, neq; nullus naturalis cibus conferre potest: quia om-
nes escae terrestres, & corruptibles sunt, & per consequens nō
possunt conseruare vitam hominis in perpetuum, nec manna qui-
dem, quod vos ita laudatis potuit patribus vestris immortalitatē
corporis, nec animæ cōferre, quia mortui sunt. Nec nullus vestrū
dicere auderet, quod posset eos facere à morte resurgere, quia
manna erat esca corruptibilis, vt potè terrestris, quia ministerio
angelorum conficiebatur ex subtilibus terræ vaporibus in altū
eleuatis, & sic non de cælo, sed de terra veniebat. Vnde sequitur
quod ad dandum hominibus immortalitatem, oportebat dari

90 hominibus panem diuinum, & qui de cælo descenderet, essetq;
incorruptibilis, & daret ipsum sumentibus immortalitatem. Et
quis est iste panis? Respondet Dñs Iesus. Ego sum panis, qui de
cælo descendit. Quia autem Christus in hoc sacramento contem-
tus est verus Deus, & verus homo, ideo sumentes eum facit im-
mortales, & æternos. Si vero dicatis. Nonne sumentes sacra-
mentum illud, quanvis sint Christo incorporati, moriuntur, sicut ca-
teri? Minime quidem: quia Christianus Christo incorporatus
quando moritur, quantum ad animam viuit vita gratiæ de qua
dicitur. Gratia Dei vita æterna, & quantum ad corpus non mo-
ritur, sed dormit ad modicum tempus habens certitudinem, quod
resurget cum suo capite, & participabit sui capitis immortalita-
tena. Quia si Christus, inquit Diuus Paulus, resurrexit, & nos ^{1. ad Cor.}

Ad Roms.
10.

1. ad Cor.

resurgentemus: deformitas enim magna esse videtur caput vnum, 91

& membra eius mortua. Vnde idem Beatus Apostolus ad Phi-

Ad Phil. 3. lippenses scribens ait. Saluatorem spectamus Dominum nostrum

Iesum Christum, qui reformauit corpus humilitatis nostrae

configuratum corpori claritatis suae. Haec vero spes de carnis

resurrectione super altaris sacramento fundatur, eo quod per

hoc sacramentum Christi membra efficimur, ut dictum est. Si

autem replicetis. Nonne mali sicut & boni resurgent? Respon-

ad Cor. det idem sanctus Apostolus. Omnes quidem resurgent, sed

25. non omnes immutabimur, quia reprobri non resurgent ad vi-

tam, sed ad mortem aeternam. Quare in missis defunctorum de-

cantari solet euangelium de mandatione Christi, ubi in fine

concluditur. Qui manducat meam carnem, & bibit meum san-

guinem, habet vitam aeternam, & ego resuscitabo eum in no-

uissimo die. Hoc tum proponitur, ut consolemur circa Christia-

nos defunctos, quia perspecto quod omnes manducauerunt

Christum sacramentaliter, vel in actu, vel in voto, facti sunt Christi

membra. Et ideo Christus eorum caput eos ineffabiliter in no-

uissimo die resuscitabit. Haec etiam est causa, quare sanctae, &

perfectae personae, quando migraturae sunt ab hac vita, quan-

uis se vnitos Christo per gratiam, & charitatem existiment,

aut sentiant, non tamen volunt mori absque sumptione huius sa-

cramenti. Ecce beatam Luciam iam martyrizatam, Magdale-

nam, Maitham, Mariam Aegyptiacam, sanctos patres, qui in de-

fertis tantam egerunt penitentiam, nolebant ab hac vita exi-

re, nisi recepto prius sacratissimo Christi corpore in hoc diu-

no sacramento. Quare hoc? Quia mori volebant Christo incor-

porati, non modo in voto, sed etiam in actu, ut hoc modo cum

actuali spe de sua resurrectione decederent, & per consequens

mortem non timerent, nimis enim mortis timorem tollit incor-

poratum Christo mori. Item ut euitarent insidias, & illusiones

malignorum spirituum, qui praecipiue in hora mortis varijs

phantasijs, & temptationibus vexare homines conantur, sicut

dixerat serpenti Deus. Tu insidiaberis calcaneo eius, & Da-

vid in habitabunt, & abscondent, ipsi calcaneum meum ob-

seruabunt. Sed sicut latrones non solum timent Regi appropin-

quare, sed etiam illis, qui Regi proximi, & coniuncti sunt. Ita

demones non solum supernum regem Iesum Christum ti-

ment,

Gene. 3.

Psal. 15.

Simile.

103 he.

94 ment, sed etiam eos, qui moriuntur cum perceptione huius diuinij sacramenti, quia sunt ipso Christo Iesu incorporati, & sunt membra eius. Hoc est autem quod Regius vates in persona illorum, qui Christo incorporati moriuntur, per mensam sacramentalem decantabat. Si ambulauero in medio umbræ mortis, (id est, malignorum spirituum, qui mortis æternæ sunt imagines) non timebo mala, quoniam tu mecum es, scilicet, sicut caput est cum suis membris. Virga tua & baculus tuus, ipsam consolata sunt; Passio Christi, virga dicitur quia percussit dæmones, dicitur & baculus quia sustentat credentes, post quam autem passionis Christi, qua iusti, consolantur mentionem fecit, addidit dicens. Parasti in conspectu meo mensam, scilicet, sacramentalem, per quam Christo incorporamur, & eius membra efficiamur. Aduersus omnes, qui tribulant me, quia sicut dæmones timent caput, scilicet, Christum, ita & membra illi unita.

Quarta autem ratio, & effectus huius sanctissimi sacramenti est, ut scilicet, haberemus perenne memoriale suæ passionis, & nimia charitatis, qua nos dilexit. Euangeliæ enim sacri referunt Christum Dominum dixisse. Hoc facite in meam commemorationem, & Beatus Paulus ait. Quotiescumque panem hunc manducabis, & calicem bibebis, mortem Domini annuncias, donec veniat, scilicet, in secundo aduentu, ergo usq; ad secundum aduentum Christi, & usque ad finem mundi hoc sacrosanctum missæ mysterium perseverabit, inuitu Antichristo, & omnibus hereticis, maxime illis, qui sacramentarij vocantur qui suis sacrilegis linguis affirmare audent, Deum in hoc altissimo sacramento suum verum corpus non dedisse, sed tantum umbram & figuram eius, neque carnem dedisse, sed figuram suæ carnis cum Christus reparator noster suum verum, & reale corpus in hoc sacramento hominibus dederit, quos quidem hereticos miseris, ac detestandos, Sanctus Epiphanius eleganter comparat cani illi Philosophi Isopi, qui (ut ipse refert in suis fabulis) traiectiens flumen quoddam, & in ore suo fructum carnis portans vidit sub aqua, umbram ipsius carnis, & existimans illam meliorem, ac maiorem esse, quam illam, quam ferebat, ipsam ab ore veram car-

Psal. 32.

1. ad Corin.

Epiph. II.
1. contra ha-
reticos.

nem dimisit, ut vmbra carnis caperet, & sic totū perdidit. Huic 97
 incauto cani merito S. Epiphanius hos hæreticos similes esse di-
 cit, qui legem Dei relinquentes, & mendacia pro veritate, ac ve-
 rum pro vmbra sectantes omnia amittunt, & profecto his sacra-
 mentarijshæreticis hæc appositiissima similitudo quadrat: quo
 niam ipsi veram carnem Iesu Christi (qui ait. Hoc est corpus
 meum, & caro mea verè est cibus) relinquunt, & vmbram ac si-
 figuram sectantur. Merito ergo fabulis comparantur, qui infali-
 bilem diuinum sacramenti veritatem fabulis, & mendacijs inuo-
 luunt. Sed ut ad propositū reuertamur, maximè obseruare oportet
 pro vestra omnium consolatione, quod per actum charitatis
 per præsentiam Iesu Christi Salvatoris nostri excitatum in hoc

D. Tho. 3. admirabili sacramento (ut sacri doctores adnotarunt) omnia 98
 p. q. 79. ar. peccata venialia, & etiam omnia peccata mortalia oblita remit

3. #. 4. tuntur: hoc enim publicè decantans Ecclesia in quadam oratio-
 ne pro defunctis postulat, dicens. Sit hoc sacramentum abluti-
 o scelerum, sit fortitudo flagilium, sit viuorum, ac defunctorum
 remissio omnium peccatorum. Num autem oportet ad
 notare quorundam sanctorum contemplatiōrum dictum no-
 tabile, quod scilicet orationes factæ in præsentia huius altissimi-
 mi sacramenti sunt priuilegiatae, & citius audiuntur, quam
 alia, dummodo iusta sint, & cum vera fide, ac pietate fiant, & hoc
 propter Christi Domini præsentiam: nam haec est consuetudo
 terrenorum etiam principum, quod nullam petitionem iustum
 in ipsorum præsentia factam recusant, etenim (ut dicebat Ti-
 tus Imperator) non decet quemquam à facie principis tristem
 recedere. Huiusmodi autem orationes Dominus Iesus magis 99
 acceptat, & citius exaudit, quia actus fidei de præsentia Christi
 in sacramento est excellentissimus, nec dabilis est gradus fiduci
 maior isto, eo quod intellectus hic seipsum totaliter captiuat
 sub verbo ipsius Domini, & renunciat sic credendo propriè
 imaginationi, inuitisque omnibus sensibus suis, & rationi na-
 turali: dat verò authoritatem, & credit soli verbo Christi Iesu di-
 centis. Hoc est corpus meum. Cum ergo clementissimus Salua-
 tor solitus esset dicere petentibus sanitatem morborum incu-
 rabilium. Secundum fidem tuam fiat tibi, consequens est huius-
 modi orationes factas cum tam excellenti fide à Christo Domi-
 no peculiariter exaudiendas. In confirmationem huius pie sen-
 tentiae

100tentia legitur, quod cum Robertus trigesimus tertius Rex Francorum ob sideret forte oppidum Meldunum, nec posset illud capere, & audiendo Missam Christum cum magna fide oraret pro obtinenda victoria, quando sacerdos sacratissimam hostiam tenebat dicens, Agnus Dei qui tollis, &c. & Rex in oratione perseveraret, muri illius oppidi, sicut & muri Hierico sponte corruerunt, & hoc modo Rex sine sanguine & violentia oppido est potitus.

Supereft nunc pro cōplemēto huius sanctissimae materiæ respondere vni replicæ, quam quis facere posset dicens. Quo modo corpus & caro Christi, cum sit materialis, potest esse cibis, & nutrimentum animæ, quæ est incorporeæ, & spiritualis?

Elegas du-
blum.

101 Ad quod respondeatur, quod caro Christi per se sumpta, aut si est set à diuinitate separata, non posset esse cibus animæ, neq; eam nutritre, sicut ipse Dñs Iesus declarauit dicens. Caro non prodest quidquam, sed caro Christi, vt est unita hypostaticè diuinitati verbi, non facit propriam personalitatem, sed subsistit per personam verbi, & sic caro illa sacratissima est tota Deificata, & est instrumentum diuinitati coniunctum, ita quod per eam diuinitas operatur effectus mirabiles, & supernaturales, sicut bene apparebat Christo existente adhuc mortali: nam per solum tantum suæ humanitatis curabat in numeras infirmitates supernaliter, quia (vt dicitur apud Lucam) virtus de illo exhibat, & sanabat omnes. Ab illa ergo unitione diuina tota Christi humanitas conseqüebatur infinitam virtutem & potentiam. Exemplū accipite in membris corporis humani, quæ de se non sunt nisi

Ioan. 6.

102 caro, & per se nullam possent producere operationem, attamen quatenus sunt instrumenta animæ rationali unita, ab ipsa trahunt virtutem videndi, audiendi loquendi, & sic mirandos esse etus producunt. Ideò ipse Dominus Iudeis dixit. Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam: quod perinde est, ac si diceret. Sicut in humano corpore caro, id est, membra carnalia per se sumpta, non pro sunt quidquam, quia per se nullam possunt producere viam operationem, sed spiritus illis virtus vivificat, id est, reddit ipsa viua & operantia viuas operationes, sic caro mea per se sumpta, & à diuinitate separata non prodesset quidquam, nec posset esse veris cibus, nec posset conferre immortalitatem ipsam sumentibus, sed spiritus id est, Deus illi

Luc. 6.

Simile:

Ioan. 4.

2. Reg. 6.

Psal. 106.

Ioan. 6.

2. ad Cor.

vnitus. (Nam de Deo inquit B. Iohannes, Spiritus est Deus) eam 103
 viuificat, idest reddit eam viuām, & immortalem, & potentem dare vitam immortalem ijs, qui eam cum fide sumunt: Qui enim corpus Christi sumunt, non sumunt illud à diuinitate separatum sed viuum, & diuinitatem vnitum, quod virtute diuinitatis in se sumentibus gloriosos effectus operatur, qui magis sentiri quam enarrari possunt. Si ergo filii Israel arcā Dei, quæ nō erat nisi figura humanitatis Christi vocabant gloriam filiorum Israel: Si Rex David cum tanto honore, & triumpho hanc cādem arcā deportari fecit, & ipse cum tanto gaudio & humilitate, depositis regalibus vestibus, coram illa saltabat: si inquam, tanta cum fide, & honore populus antiqui testamenti venerabatur solam figuram, quid nos decet facere filios noui testamenti, qui non figuram, sed rēm ipsam, verum Dēum, & hominē Iesum Christum 104 presentem habemus in hoc glorioſissimo sacramento gloriam nostrā, Regem nostrū, Pontificē, & sponsum pro nobis tan ta passum, qui, quia nos regenerauit in filios Dei, vult esse panis & cibus noster, ut per eū vivamus, per quē redēpti, & regeneratiſmus. Caueamus ergo ab ingratis, & infidelitate, charitatisq; refrigeratione erga Christum Dūm, & ne simus de illis de quibus regius Propheta inquit: Anima eorum in bonis tabescerat, sed postquam sumus filij, panem filiorum frequētemus, Quia qui manducat hunc panem viuet in æternum.

Eucharistiæ exhortatio.

Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita, inquit Saluator noster Iesus Christus. Vbi obseruandum est, 105 indeſinitè fuisse hīc locutum Dominum Iesum de vita, non enim exposuit, quæ vita ipsa sit, quam caro sua sacratissima p̄fstat, ut intelligeremus ipsam omne genus vitæ necessarię ad vitę glorię consecrationem p̄fstare: vt enim à Doctoribus orthodoxis traditur, quadruplici vita hominem vivere contingit, vita scilicet nature, vita gratiæ, vita frumento operationis, & demum vita gratiæ confirmata. Potest etiam addi vita quinta gloriæ, quæ appellatur vita æterna. Vnaquæque harum in sua specie amantissima est, & de omnibus his. B. Paulus meminit tanquam de rebus hominem in spirituali vita perficientibus, De prima ait tanquam quadam

106 quadam naturæ voce. Dum sumus in hoc tabernaculo ingemis-
cimus grauati, eo quod nolumus expoliari, sed super vestiri, ita
enim desiderabilis est vita ista naturæ, ut quantumuis feciat ho-
mo beatificari in sua mortalitate non posse adhuc secundum
naturæ motum nolumus expoliari bene tamen superuersi, vt
absorbeatur quod mortale est à vita, id est dummodo mortalit-
as sine morte transeat ad immortalitatem, ut B. Hieronymus
inquit. Eodem desiderio tenentur beati, vt vitam integrā ha-
beant redire ad propria corpora optant, & cum participes sint
vitæ diuinæ, etiam in ipsa beatitudine famem quandam desi-
derio proprij corporis patiuntur. Quorum vox est illa, vsque
quo sanctus, & venus non iudicas, & non vendicas sanguinem
nostrum. De secunda vita ait. Mortui estis, scilicet, mundo, vi-
tijs, & peccatis: & vita vestra abscondita est cum Christo. Lo-

Apoc. 6.

107 quitur hic sanctus. Apostolus de vita gratiæ, qua propterea ab-
sccondita esse perhibetur in præsenti, quia (vt dicitur in Eccle- Ad Col. 3.
sastico) sunt iusti, atq; sapientes, & opera eorum in manu Do-
mini, & nescit homo an odio, vel amore dignus sit, hæc tamen
vita in alio sæculo omnibus electis reuelabitur. De qua reuelatione loquitur etiam B. Paulus, dum ait. Spectatio, anxia, scili- Ad Rom. 8
cet, creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat: & B. Ioan-
nes in sua Canonica ait. Nunc filii Dei sumus, & nondum appa-
ruit, quid erimus. Vita ergo ista gratiæ abscondita est nunc in
parte animæ inuisibili residens, manifestatur tamen aliquo mo-
do per tertiam vitam, scilicet fructuosa operationis, ad quam
adhortatur nos, idem Apostolus Paulus dicens. Hortamus vos,
108 ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ille enim vacue, & otio- 2. ad Cor. 6
se gratiam recipit, qui eam continua bonis operationibus non
fouet, vel aliter. Ille in vacuum gratiam recipit, qui non viti-
tut ea ad illum finem, ad quem data est, scilicet, ad augmentum
meritorum. Sicut vas inutile hac ratione dicitur, quia non ser-
uit fini suo: duplice namq; cibo vita ista tertia augetur, & cres-
cit, declinando videlicet a malo, & faciendo bonum, & (vt ita
dicamus) virius non rapiat alienum, & det de proprio, non
odiatus inimicum, sed bene illi faciat, non illi imprecetur malum,
sed oret pro illius bono; qui hæc facit vitam tertiam habet: sed
difficilius est, vitam istam sustentare mali declinatione, quam
boni prosecutione. Ratio huins est, quoniam si testa ponderes

lance

lance propensionem spiritus ad bonum, & sensualitatis ad malum. Huius profecto maior est inclinatio. (Explicitur hoc exemplis) cum autem inclinationes intenses difficilis vincatur, consequens est, ut difficilis abstineamus a malo, & facilis operemur bonum. Demum quarta vita est gratiae stabilitate & cōfirmatāe in viris illustribus, & heroicis. De qua vita locus ille Apostoli est intelligendus. Per Christum accessum habemus ad Deum in gratiam suam, in qua sumus tanquam columnæ immobiles; perpende illud, In qua sumus, quia ibi firmatam status, & gratiae immobilitatem notat, ratione cuius liberum arbitrium ex sua natura ad malum vertibile, ita vita ista quarta reformatur, ut nunquam velit experiri peccatum. Huic quadruplici vitæ mors quadruplex opposita est: mors scilicet naturæ, mors culpæ, mors operationis peruersæ, & denique mors voluntatis obstinata, & indurata, & quinta mors æterna. Ex his appareat quam profunde sacerdos æternus Iesus Christus de hoc tam supermirabili sacramento loquatur, cum ait: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: Pro qua vita? nempe pro restauratione quadruplicis vite, & pro exterminatione quadruplicis mortis. Haec sunt diffusæ prosequenda.

Imprimis igitur Eucharistia panis iste cœlestis perficit pri-
mam vitam, scilicet naturalem, quia accipimus pignus immor-
talitatis, quodam modo eam immortalitatis partipem
facit hic cœlestis panis, quod sic liquidatur. Per condignam Eu-
charistie sumptionem transit homo a se, & spiritualiter incor-
poratur Christo suo capiti, & fit unus cum eo: ex quo necessitate
est, ut illius perfectionem, & dignitatem participet iuxta suam
deuotionem, & charitatis ardorem, & alias spirituales disposi-
tiones, & causatur quidam transitus (y apolentasse el hombre
en Christo Iesu bien suyo.) Vnde Apostolus ait. Calix benedi-
ctionis, cui benedicimus nos nonne communicatio sanguinis
Christi est? Et panis, quem frangimus nonne participatio corpo-
ris Dñi est? Participatio vero hęc, & communio, secundū annotatio-
nē B. Augustini, est quædā unitas inter nos, & Christū vinculo
singularis charitatis alligata. Propterea subiugit B. Apostolus di-
cēs. Quia unus panis, & unū corpus multi sumus oēs, qui de uno
pane, & uno calice participamus. Illa igitur quæ aliquo modo

ad Cor.
10.

¶ 12 **V**na sunt licet sint modo spirituali, ad inicem se possident. Ob hanc causam per Eucharistiam, & nos possidemur a Christo, & Christus a nobis, sicut ipse testatus est dicens. Qui manducat meam carnem, & babit meum sanguinem in me manet, & ego in illo. Hinc rursum sequitur quod ex eadem unitate ad participationem dignitatis corporis Christi ascendimus: & cum ipse iam dono mortalitatis fungatur, consequens est & nos eodem dono potiri debere, modo in spe & poste in actuali possessione, vnde postquam ipse Dominus dixerat: In me manet, & ego in eo, inferius addidit. Qui manducat meam carnem, & babit meum sanguinem habet vitam aeternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Habet vitam eternam, scilicet, in spe, & in merito, & promissionem habet gloriosae resurrectionis. Magna

Ioan. 6.

¶ 13 **I**gitur perfectio est vita naturalis possidere immortalitatem in spe, quam facit Christi caro dignè sumpta. Venustissima quadam similitudine hoc declarat sapientissimus Irineus. Quemadmodum, inquit, panis iste visualis, quia terra est, per vim verbi sacramentalis iam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constanterrena, & cælesti, terrenam dicit propter accidentia: sic corpora nostra sunt terrena in se, & cælestia in spe, & percipientia Eucharistiam iam quasi non sunt corruptibilias spem resurrectionis habentia. Hinc Apostolus congratulans perfectioni vitaæ aeternæ in spe habitæ ait. Vanitati, id est, mortalitati creatura subiecta est non volens, sed hoc sustinet propter eum, qui subiecit eam in spe, quoniam liberabitur a servitute corruptionis in libertatem filiorum Dei. Teste enim B.

S. Irineus.

Simile:

Ad Rom. 8

¶ 14 Augustino illa, quæ in spe possidemus, si vera spes sit, ita de re possidenda certos nos facit, ac si iam in actu possideatur, propterea vita nostra naturalis ab Eucharistia perficitur, quia spem immortalitatis obtinendæ præstat: & nota quod mortalitas vanitas appellatur ab effectu, quoniam vanos homines ostendit, qui cum sint mortales, ita sui oblitii viuunt, ac si immortales essent.

Probatur etiam alia ratione, quod vita naturalis per Eucharistiam perficiatur. Vita humana eo in sua natura perfectior est, quod in virtute diuturnior, & longerior. Item quia breuitas vita peccata peccati est, ut in Psalmo dicitur. Quoniam defecimus in ira tua, Et iterum. Quoniam omnes dies nostri defecerunt: pater etiam

ib.

etiam quia grandæ vitas, & annorum multiplicitas inter bene 115
 dictiones Dei iuuenitur: & etiam quia teste Paulo sicut per an-
 norum congeriem corpus proficit in peius, ita animus id est, ho-
 mo interior in melius. Ait enim, licet is, qui foris est, noster ho-
 mo corruptatur, is autem, qui intus est, renouabitur de die in
 2. ad Cor. 4:
 diem in agnitione in filij Dei. Hic obseruare poteris, quanta bo-
 na animæ senectus afferat, propter quod orat David. Vsq; in se-
 nectam, & senium Deus ne derelinquas me. Et sapientia Salo-
 monis dubitat de vita viri in adolescentia. Ideò valde timendū
 est, quod cum senectus detur in remedium vitiorum, si quis in
 senectute adhuc malus existit, manifestum damnationis habet

Daniel. 13. signum. Hinc sanctus Daniel cuidam seni dixit. Inueterate die-
 rum malorum nunc venerunt peccata tua? Si ergo damus pecca-
 to ut ex suo demerito, & defectu humanam vitam abbreviet, & 116
 de sua dignitate, & perfectione cadere faciat. Quare non dabi-
 mus Eucharistiæ, id est, fonti gratiæ, ut vitam conseruet & per-
 ficiat? Illa enim, quæ contraria sunt, contrarios habere effectus
 videmus, vt patet de frigore, & calore, de liberali, & auaro, de
 continenti, & lasciuo. Cum autem peccati quidam effectus vi-
 ta abbreuiatio sit (nam de peccatore in pœnam dicitur. Minor-
 asti diest temporis eius, perfudisti eum confusione: & iterum.
 Virisanguinum non dimidiabunt dies suos.) Ob eandem etiam

Simile. causam Apostolus peccatores vocat vase iræ aptain interitum,
 quia citissimè ex peccati natura à morte præoccupantur. Ve-
 nusta similitudo sumitur ex natura veneni, quod aliquando ita

Sabell. 1.p. fortissimis mixturiis confectum est, vt vix reperias vas, quod il-
 lius pestifera natura nō frangatur. Ita tradidit Sabellicus de No-117
 nacro mōte Arcadiæ, ex cuius rupe aqua manat gelidissima in
 speciem roris, quæ pestifera est potantibus, nullumque vas in-
 uenitur, quod non frangatur vi pestiferaliquoris: eoq; veneni

Plutar. genere (vt Plutarchus scribit) Alexander Orientis domitor ab
 Aola sublatuſ creditur equi vngula (quoniam alia nulla potest
 teneri materia) in Syriam vſq; vbi ille perijt delato. Talis est, cre-
 de mihi, natura peccati in vase cordis peccatoris: suo enim ve-
 neno non solum intoxicate animum, sed accelerat corporis mor-
 tem. Ex hac doctrina manifestè colligitur, quod cum Eucha-
 ristia contrarium effectum peccati habeat ex natura sua, vitam
 perficit corporalem, & ad vitam spiritualem habiliorem redi-
 dit.

118 dit. Propterea non immerito panis vitæ à Saluatore mundi appellatur, qui verè nouit corporis sui virtutem. Comedit (inquit sacra scriptura) Helias sub cinericium panem, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb. Et ita de quibusdam sanctis legitur, quod sacra Eucharistia refecti per notabile tempus cibo corporali non indigebant, experientia enim sentiebant cibum animæ corpori præstare alimentum. O sacratissimus panis subcinericias in cinere nostræ immortalitatis olim coctus iam vero gloria, & immortalitate decoratus in cuius virtute nō quadraginta diebus, ut Helias, sed toto tempore vite nostræ ambulamus, quo usque ad montem Dei Oreb, id est, gloriam perueniamus.

119 Secunda vita est vita gratiæ, per hoc sacramentum collata. Pro quo obseruantum est, quod sicut varia, ac diuersa sunt sacramenta, ita varijs ac distinctis rationibus fuerunt à Christo Domino instituta. Baptismus in remedium peccati originalis. Poenitentia in remedium mortalium. Extrema vñctio in remedium venialium; Confirmatio ad fidei fortificationem: Eucharistia autem, cum quantum ad rem contentam sit nobilissimum sacramentum, necesse est dicere, quod ordinatur ad nobilissimum effectum, scilicet, ad conseruandam, & augendam gratiam, in qua conseruatione, & augmento vita spiritualis consistit. Ita enim verba illa Salvatoris nostri veniunt intelligenda. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, id est, pro conseruacione vite spiritualis. Vide clementiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum, & ut in Psalmo dicitur. Imperfectum meum viderunt oculi tui, prouidit in hoc ineffabili sacramento huic imperfecto perfectiōrem. Sed dices, quod imperfectum istud? Ad quod respondeo, quod secundum sententiam D. Augustini, & gloriissimi Cypriani, imperfectum nostrum dicitur liberum arbitriū, eo quod multos gradus imperfectionis possidet. Primus, quia ex natura sua est vertibile ad malum etiam cum existat absque peccato sicut fuit in Adam, quia ut per Sapientem dicitur. Reliquit Deus hominem in manu consilij sui, id est, in arbitrij libertate. Secundus gradus non solum cum libertate peccandi, sed cum quadam impulsione, ut patet in mox regeneratis,

B. Augu. &
B. Cypri. sa
per Psalm.

Eccles. 15.

tis, quia fomite intrinseco tanto impetu agitantur ad malum, vt 121
Alex. Aléf. dicantur aliquo modo impelli. Vnde Apostolus ad Romanos
 3. p. q. 9. scribens ait. Cum enim essemus in carne, passiones peccato-
 meb. 3. ar. rum operabantur. Hoc est ergo imperfectum nostrum, de
 2. §. 2. Ad Rom. 7 quo ait David. Imperfectum meum viderunt oculi tui. Prop-
 B. Auga in ter hoc ait Beatus Augustinus in libro de bono perseuer-
 lib. de bo- rantiæ: fideles in gratia existentes ne cesset habere quotidie ora-
 no perfe- re. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Ra-
 tio huius est, quia licet communis gratia sacramentorum suffi-
 ciat ad nos iustificandum, non tamen habet ex natura sua ad fa-
 ciendum liberum arbitrium stable in bono, sed adhuc multis
 alijs auxilijs indigemus, ad perseverandum, & ad hoc potissimum
 hoc diuinissimum sacramentum institutum est, vt sit ful-
 cimentum, & robur gratiæ, ne ab illa discedamus, per hoc enim 122
 sacramentum, si legitimè eo quis vtratur, gradatim liberum ar-
 bitrium reparatur, & à suis imperfectionibus purificatur, quia
 Simile. gratia semper augetur, & nutritur. Adducitur hic comparatio
 eiusdem sancti Augustini, qui ait. Sicut oculus perfectissimè sa-
 nus nisi candore lucis adiutus sit videre non potest, ita anima
 iustificata stare non potest, nisi diuina protectione adiuta. Sunt
 autem multæ rationes hanc doctrinam declarantes. Prima su-
 mitur ex illis verbis Salvatoris. Caro mea verè est cibus, & san-
 guis meus verè est potus. Hæc est ratio, & argumentum sum-
 ptum à similitudine cibi, & panis humani. Nam sicut comedere,
 - Ioan. 6. & bibere præsupponit vitam naturalem (non enim comedunt mortui) ipsam tamen vitam cibus, & potus sustentant, au-
 gent, & roborant, ita cibus iste diuinus, & potus corporis, & san-
 guinis Domini præsupponit vitam spiritualem gratiæ, non 123
Ad Cor. enim fas est, quin potius horribile mortuis in peccatis accede-
 11. re ad tam sacram mensam. Hæc enim mensa non est mortuorum,
 sed viuentium, non exteriorum, sed filiorum. Vnde in Psalmo.
 Filii tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuae. Propter
 quod Apostolus inquit. Probet autem seipsum homo, & sic de
 pane illo edat, & de calice bibat. Vita igitur spiritualis præsup-
 posita per hoc sacramentum augetur, & roboratur. Propter
 quod metaphorice, & similitudinariè dictum est. Caro mea ve-
 re est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quia autem inquit.
 Verè est cibus, perpende veritatem, vt doctoribus placet, esse ab
 intrin-

124 intrinseco consonantiam rei interioris ad exteriorem. Vult ergo salvator noster significare, quod verè cibus est sacramentū hoc non per id, quod est exterius, sed per id, quod est interius, scilicet per verbum diuinum corpori eius vnitum, in virtute enim illius verè pascimur, & potamur, & in vita spirituali enuntiamur non in solius corporis eius virtute, sed ratione associati intus permanentis: ratione enim huius dicitur caro verè cibus. Nam quemadmodum aureum non est verè aureum, si intus nō est aureum, ita caro Christi non est verè cibus, nisi per id, quod intus est, verè spiritualis cibus animarum. Hinc salvator noster eleuans mentes nostras ad intelligentiam mysterij ait. Spiritus Ioann. 6.
est, qui viuiscat, id est qui viuiscam præstat refectionem: Caro autem non prodest quidquam nisi in virtute spiritus inhabitanteris. Ex his manifeste patet intelligentia huius vitæ spiritualis, quam facit caro Christi propter verbum intus latens.

125 De tertia vita fructuosa operationis nunc agendum est. A causa nobilissima non potest non esse nobilissimus effectus, ut à sole illuminatio totius mundi, & à Christo Iesu redemptio totius vniuersitatis. Ergo à tam excellenti causa, vt est hoc diuinissimum sacramentum, excellentissimus oritur effectus, qui est fructuosa, & calificata operatio. Ofciles sacerdotes, quibus datum est hoc altissimum sacramentum celebrare, vt ex eo habeat, vnde sint in actibus meritorij extremi. Considera diuinum artificium, quia cum spiritus humanus carne agrauante, & dæmone insidiante, & mundo alliciente in virtutum operibus tepefecit, & senex fit, prouidit clementissimus Deus de
126 hoc sacramento, ratione cuius semper spiritus humanus ferueat, & quotidie habeat vnde ad bonum excitetur: sicut sagitta pluries impulsa, cum motus remittitur. Hinc est, quod in viris spiritualibus unus actus spiritualis attingit alium, communicans hodie habes, vnde in diuino amore ardeas usque mane, & manè iterum ad sacram communionem redis vt nunquam te pescat spiritus tuus, quin potius ad virtutum culmina ascendas. Eadem aliquo modo militat ratio de manducantibus spiritualliter, vt de his, qui deuotè rem sacram audiunt. Quare in Cantil. 5. Canticis ad frequenter excitamus communionem: Comedite, (inquit coelestis sponsus) amici, & inebriamini charissimi. Vbi pondemandata sunt ista duo nomina, amici, & charissimi, quia duplex

Vv est

est genus hominum manducantium, quidam in gratia tantum, sed absque seruore, & deuotione, mundanis occupationibus distracti, isti amici sunt, sed non charissimi in gradu superlativo. Illi verò, qui spiritus inflammatione accedunt, qui in illustribus operibus occupantur, charissimi dicuntur, & cum alijs tantum bibant, hitamen inebriantur. Tertiam vitam fructuosa operationis habent hi, qui charissimi sunt isti quia calice Domini inebriantur, dicere possunt. Calix meus inebrians, quam præclarus est. Sed vix, vix, & millies vix nobis, qui tam cælesti dono illegitimè vtimur, & ex medicina non fructum capimus

^{z. ad Cor. 11.} sed reos nos diuini iudicij facimus, propter quod dicitur, Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. ^{B. Au} ^{3. Aug. lib.} gustinus ait, quod si nullum peccatum, in vita præsenti puniri Deus putaretur nullam esse illius prouidentiam, nec de his ^{2.8} rebus infimis illum curare, & effrænes magis fierent homines in peccatis. Rursus si omne peccatum manifesta plecteret poena, nihil ultimo iudicio reseruandum putaretur. Insignum ergo sive prouidentiae peccata punit, & in attestationem futuri iudicij ex toto in præsenti non punit. Cum ergo sacerdotes, & mali Christiani loco fructuosa operationis postquam hoc diuino edulio cibatisunt se exercent in pessimis, præter poenas futuri iudicij puniuntur in præsenti poenis corporalibus & spiritualibus: ut hic diuinus Apostolus testatur: sive enim teste Augustino puniuntur peccata peccatis, & unum peccatum poena est alterius, & infirmitas spiritualis & debilitas resistenter poena est præcedentis peccati, imbecillitas etiam metis ad virtutis opera exercenda reliqua peccati est. Hinc est il-

²⁹ ^{Treni. 1.} lud. Peccatum peccavit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Demum ex infirmitate spirituali animæ sequitur mors peccati. Hæc omnia ex indigna sumptione sequuntur. Et cum ex hoc tam admirabili beneficio virtus ad fructuosam operationem elicienda erat, elicetur recipie ntis culpa, debilitas, & instabilitas in bono.

Demum in quarta vita stabilitæ gratiæ per hoc sacramentum perficitur, quantum est ex natura sacramenti: Quod sic declaratur. Secundum sententiam Redemptoris nostri Iesu Christi sacramentum hoc sanctissimum virtutem habet unituam, ratione cuius vñimur Deo, & Christo vñitate amoris

13. amoris perfectissimi , quod est vinculum perfectissimum.
 Hinc ait . Qui manducat meam carnem , & bibit meum sanguinem in me manet , & ego in illo. Si enim Deus quibusdam lapidibus virtutem attractiua dedit ad vniendum res exteris sibi (como a la piedra Iman , y al Ambar) quare non potuis corpori suo sacratissimo , in quo virtus latet diuinitatis hanc præberet virtutem ? Cum ergo ait , in me manet , significantius vult dicere , Si quis per peccatum non obest in me manebit , mihi vnietur per virtutem attractiua in hoc sacramento residentem . Habetque sacramentum hoc tanto maiorem virtutem vniendi nos Deo , quam cætera sacramenta , quanto illis dignius est . Nam cætera sacramenta sunt instrumenta gratiæ , hoc vero fons omnis gratiæ est .

13. Illud etiam quia hoc præsupponit vniōnem quandam communem inter nos , & Deum , factam per baptismum , per contritionem , per poenitentiam , per confirmationem , & ita perficit vniōne inventam . Nec est incredibile , quibusdam sanctis ratione huius sanctissimi sacramenti gratiæ confirmationē esse collatam , vel saltem donum perseverantia . Et hac ratione manifestè deducitur , quod toties , & tā fermenter posset quis communiceat quod vno inter animam , & Deum tanto eradicaretur , & intenderetur , quod indissolubilis ex privilegio permanet , ita ut nulla tribulatio , nulla tentatio , nullus dæmonis impulsus sufficeret ad diuellendum eum à Deo , & quādo ex Dei gratia ita contingeret , nonne quarta vita stabilitæ gratiæ perficeretur ? Hinc est , quod in persona viri iusti huic sacramento deditissimo dictū est . Nam & si ambulauero in medio vmbra mortis , non timebo mala , quoniā tu mecum es . Vide quam stabilem & firmum in Dei gratia se prædicat , qui ait . Et si ambulauero in medio vmbra mortis , non timebo mala . Vmbra mortis spiritualis variatamenta , & pericula sunt , quæ ad culpam sollicitant , nam quemadmodum vmbra sequitur hominem : ita tentatio illum sequitur , & persequitur , vt peccet . Sed quare non timebis ? Quare de tanta constantia gloriaris . Quia paraisti in conspectu meo mensam (inquit) aduersus omnes , qui tribulant me . Annotatio est Titelmani . De hac mensa sumētes , digniēt ; cōmunicantes accipimus fortitudinē , & vñfīrmamur secundum spiritum , vt aduersum omnes nos tribulantes fortes , & in-

Psa. 106.

13. 2. Sicut
 Sicut , non timebo mala , quoniā tu mecum es . Vide quam stabilem & firmum in Dei gratia se prædicat , qui ait . Et si ambulauero in medio vmbra mortis , non timebo mala . Vmbra mortis spiritualis variatamenta , & pericula sunt , quæ ad culpam sollicitant , nam quemadmodum vmbra sequitur hominem : ita tentatio illum sequitur , & persequitur , vt peccet . Sed quare non timebis ? Quare de tanta constantia gloriaris . Quia paraisti in conspectu meo mensam (inquit) aduersus omnes , qui tribulant me . Annotatio est Titelmani . De hac mensa sumētes , digniēt ; cōmunicantes accipimus fortitudinē , & vñfīrmamur secundum spiritum , vt aduersum omnes nos tribulantes fortes , & in-

Titel. super
Psalm. 106.

uieti præstare valeamus. Et hinc credo, propter frequentem ¹³³
 usum huius sacramenti, Beatum Paulum dixisse. Quis nos sepa-
 ad Rom. 8. rabit à charitate Dei? Sequitur in Psalmo. Impinguasti in oleo
 caput meum. Hoc ad mentis alacritatem de accepto tam præ-
 claro beneficio refertur, & calix meus inebrians quam præcla-
 rus est. Methaphorica loquutio est hæc sumpta ab ebris, ebrius
 namque auersus est totaliter à ratione, & perdidit penitus intel-
 ligentiam, vnitus omnino parti animali; Ita calix domini ine-
 briatus auertit à mundo & totaliter coniungit Deo firmiter
 Simile. & perseveranter. De quinta vita gloriæ æternæ est illud, quod
 sequitur inferius in Evangelio Ioannis. Patres vestri manduca-
 uerunt manna, & mortui sunt, qui manducat hunc panem vi-
 uet in æternum.

Eucharistia, memoriale Dei.

Psal. 110. M Emoriam fecit mirabilium suorum misericors, & mise-
 rator Dominus escam dedit timētibus se, inquit regius
 propheta. Magnam his verbis sanctus David exagge-
 rationem facit, cum secundum humanam sententiam non esset
 hoc tantopere amplificandum: Quid enim mirandum est, si
 Deus cibum ministrat, & sustentationem ijs, qui ipsum timent,
 si quidem illam præbet non timētibus eum? Solem suum oriri
 facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos, &
 Matth. 5. non solum Deus bonos, & malos sustentat, verum etiam bru-
 ta animantia, nec non aues cœli alit, ac denique omnibus viuen-
 tibus cibum ministrat, sicut idem regius Psaltes fateatur dicens. ¹³⁵
Psal. 46. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocan-
 tibus eum. Ipsorum, inquit, quoniā omnibus brutis secundū na-
 turam eorum Deus sustentationem præbet. Et pullis coruorum
 inuocatibus eum. De coruis naturales dicunt, quod cum filios
 suos recenter natos videant albos & non nigros, sicut ipsi sunt,
 existimant, eos non esse filios suos & sit tāquam adulterinos
 aborrent, ac nullo modo eis in illis primis diebus cibum mini-
 strant. Pulli vero fame oppressi in cœlum clamitant, & Deus
 admirabili prouidentia eos pascit, pascit inquam, aut rorē cœ-
 li (vt ait B. Hieronymus) aut aliquibus partuis volatilibus, quæ
 circa ipsos pullos volantia, ab ipsis dum ora apérunt, mandu-
 can-

¶ 36 cantur, & hoc modo aluntur quousque parentes eorum eos, vt filios recognoscant, ipsisque cibaria portent, vt ait Beatus Chrysostomus. Et hæc est vna ex plurimis quæstionibus, quas Deus sancto Iob proposuit dicens: Quis præparat coruo escam suam Iob. 38.
 quando pulli eius clamant ad Deum? In quo docemur, quod quanvis creaturæ deficiant, Deus tamen sua diuina prouidentia nunquam deficit, & vel minorum animantium necessitatibus succurrit. Ergo si hoc ita est quid admirari possum⁹, quod Deus hominibus, & præcipue ipsum timentibus timore reuerentiali cibum præstet, cum & pullis coruorum necessaria ministret. Ergo quare propheta inquit. Memoriā fecit Deus, imo & recopilationem omnium mirabilium suorum, dum ijs, qui ipsum timent, escam dat, & cibum ministrat? Nunquid Diuus

¶ 37 Paulus ad Timotheum scribens non ait, Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet fidem negavit, & est in fideli deterior? Hæc ratio insinuat aliquod in his regij Prophetæ verbis latere mysterium: nam si de cibo materiali quo corpus sustentatur, intelligeret, non tantopere illud amplificaret: summa enim mirabilium Dei in illa esca consistere nō potest. Quo circa fateri debemus, illum de ineffabilis sacramenti altaris institutione loqui: in quo quidem recolitur memoria, & fit quædam omnium mirabilium Dei recopilatio.

Hoc conuiuum sacratissimum non est triginta, aut quadraginta ciborum vel epularum, vt modo in conuiuijs mundi fieri solet, in quibus, tot ciborum varietates non solum manducantibus, sed etiam videntibus imo & audientibus horrorem faciunt, & fastidium generant. In hoc autem Dei conuiuio unus duntaxat cibus est, in quo consistit, & verè ac realiter est totum id, quod Deus est, & omne quod dare potest atque omne, quod homo accipere valet. Quanvis verum sit illud, quod sapientes dicunt, scilicet, anima magis est, vbi amat, quam vbi animat hoc est per affectum: nam vbi amat ibi est cum affectione, cum memoria, & cogitatione: sed tamen non est cum effectu, quia verè, ac realiter non est cum effectu in re amata. At vero dum hic cœlestis cibus accipitur, verè, & realiter ac cum effectu Iesus Christus accipitur, & si dignus sumitur, non solum est in eo, qui ipsum recipit per effectum, sed etiam per affectum, atque ita merito ipse Do-

Ioan. 6. minus ait. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo. 139

Eucharistiæ figura.

Exod. 27.

In libro Exodi precepit Dominus Moysi. Facies altare de lignis Sethim, non solidum, sed inane, & cauum intrinsecus facies, sicut tibi in monte monstratum est. Postquam Deus mundum creavit, & cum hominibus tractare, ac communicare coepit, semper eos docuit, ut altaria, in quibus diuersa sacrificia ei offerrent, erigerent. Haec autem altaria non semper eodem modo consecrata fuerunt, id est, non fueron siempe de una mesima traça: nam in veteri testamento iubebat Dominus, ut altare esset ex materia lignorum, & non solidum, sed concavum: at in novo testamento è contra fit altare enim debet esse lapideum & solidum quales sunt aræ, supra quibus verum sacrificium offerimus. Per differentiam altarium cognoscimus hostiarum, & sacrificiorum differentias: etenim qualia olim erant altaria, tales erant hostiæ, quæ in illis offerebantur. Quando altare erat inane, & concavum & intus nihil habebat, hostia etiam, quæ in eo offerebatur, erat vacua: nō enim conferebat gratiam, nec peccata remittebat, ut Beatus Paulus docet ad Galatas scribens his verbis. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro: si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est. Quale tunc erat altare, talia erant sacrificia: at in novo testamento altare solidum est ac lapideum, quoniam hostia, quæ in eo offertur, videlicet filius Dei incarnatus, 141 est plena hostia, & ingentis fructus, & maximæ utilitatis, præbet enim vitam spiritualem animæ, ac per dignam receptionem eius æterna vita promittitur. Ipse namq; Dominus dixit. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habet vitam æternam. Sicut sanguis veneno infectus statim ad cor ipsum concurrit quærens remedium, & opem, quam non solum non inuenit, verum etiam ea ratione longo citius perit, cum inficerit, & contaminauerit cor ipsum, ubi remedium præsidiumque quærebat. Sic planè miser homo afflictus mundi tribulationibus ad eundem mundum concurrit, opem, & auxiliū petiturus, verum non solum ibi remedium non inuenit, verum etiam

Ad Gal. 3.

Ioan. 6.

¶ 2 etiam mortem. Quamobrem potius ad Christum dominum ac cedamus, qui nobis diuinum, & cælestem cibum sui pretiosissimi corporis, & sanguinis largietur, de quo dicit. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: qui māducat meā carnem in me manet, vbi scilicet refugium in suis tribulationibus inueniet: & ego in eo manebo protegens eum. Solitus est Deus nos his rebus à pernicie liberare quibus in perniciem incidimus. A ligno scientiæ boni, & mali ortum est peccatum, & à ligno crucis gratiæ restitutio, vt qui per lignum vincebat (vt decantat sancta Ecclesia) in ligno quoque vinceretur. Aquis præterea diluuij mundus periret, aquis baptismi instauratus fuit dicente domino, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Somnijs fuit Ioseph Patriarcha ille præclarissimus, & singularis venditus, & abiecius, somnijs etiam fuit in excelsa dignitate constitutus. Per ci-
¶ 43 bum ingressa est mors, dicente domino: In quacunque hora co-
 mederis ex eo, morte morieris; per cibum etiā ingreditur vita,
 dicente ipsa vita: Qui manducat hunc panem, viuet in æternū.
Ioan. 3:2
Gene. 2:18 & 3:19

Eucharistia amore & honore maximo complectenda.

Hoc verbum Manhu dixerunt filii Israel viso cibo, quem illis dominus effuderat circa castra: tantæ enim rei nouitate comoti dixerunt cum maxima admiratione Māhu.
¶ 44 Vnde & cibus ille manna nomen accepit. Non secus, vt existimmo, in Ecclesia Dei hodie contingeret, si inter nos philosophorum, aut paganorum caterua consisteret: inspecta enim hac nostra celebritate, viso populi iubilantis concursu, sacerdotū laudantium apparatu, ministrantium ordine, canentium iubilo, saltantium tripudio, instrumentorum sonitu, vestium splendo-
 re, plebis exultantis applausu, inspecto etiam honore, reverentia, cultu, qui sacræ hostiæ ab omnibus exhibetur, quid aliud putas dicerent inter se, quid aliud clamarent, nisi Manhu? Quid est hoc? Quis honor huic pani? Quæ nam hæc reverentia, cibis? Hi quos videmus (dicerent) viri prudentes sunt, cordati sunt, plebs nobilis, & urbana, gens sapientis, & discreta. Quomodo
Exo. 16:1-30

illi hostiæ genu stetunt, quomodo diuinos panis præstantho-¹⁴⁵
nores? Quid, obsecro, istis respondebimus fratres? Quid illis
Exod. 16. dicemus? Nisi quod admirantibus Hebræis dux eorum Moy-
Ivan. 6. ses ille respondit. Hic est panis, quem dedit nobis dominus ad
vescendum, non qualiscunq; sed panis viuus, qui de cælo desce-
dit, panis angelorum, panis animarum, panis vitæ: panis, quem
qui māducauerit, viuet in æternū. Nunquid nō merito huius-
modi panis honoratur. An non vobis hoc dignus videtur hono-
re? Si quis ex vobis pane aliquo æruminosam hanc vitam cen-
tum annos producere posset, nunquid non sicut oculi pupillā
panem illum custodiret? Non illum omnibus, quacunque etiā
Ioan. 8. cogitare possumus, mundi divitijs anteponeret? Hic autem pa-
nis edenti vitam præstat non centenariam, sed æternam, vitā
iocundā, vitā beatam, vitā omnium bonorum plenitudine fœli-¹⁴⁶
cissimam, hic est fructus ligni vitæ in medio paradisi positi,
quo qui participat, non videbit mortem in æternū. Noli ergo
mirari, ὦ Philosophè, si tali ac tanto cibo, tales, ac tantum ex-
hibeamus honorem, quia in illo Christus Iesus verus Deus, &
verus homo realiter continetur. In hac tamen re experientiam
noli consulere, sed fidem: noli intelligere, vt credas, sed cre-
de, vt intelligas, sicut scriptum est. Nisi credideritis non intel-
ligetis. Fides docet nos de omnibus, ac ea magistra, hæc omnia
Efat. 7. facimus, & non confundimur. Si credideritis, quod credimus,
sentietis, quod sentimus.

Multum proculdubio meretur Christianus populus, quitan-¹⁴⁷
tum confidit Christo domino, & tantopere hoc sacramentum etum
sacramentum reveretur, complectitur, & veneretur, atq; pro-
pterea immortale præmium paratum sibi est. Si tantum meri-
tus est Abraham credens statim ipsi Deo dicenti, se daturum ei
filium, & legitimum hæredem, & quod multiplicaturus esset
semen eius sicut stellas cæli, cum tamen videret se, & Saram
Gene. 15. coniugem suam adeò senuisse. Nihilominus tamen Deus tanto
pere id estimauit, vt dicat sacra scriptura: Credidit Abrahā Deo,
& reputatum est illi ad iustitiam. Quanto pluris Deus faciet hæc
fidem nostram, quam habemus de tam sanctissimo & ineffa-
bili mysterio, quod excedit longissimo intervallo atque exu-
perat omnem hominum captum, & intellectum? Laurentius
Lauren. li. de dis. c. 17. Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione monasticæ con-
uerfa-

148uersationis inquit. Confueuerunt laborantes in agris, & in vineis post sudores operis meridiani æstus ardore declinare, umbras petere quatenus in ipsa amoenitate residentes fesso corpori iocundius cibaria subministrant. Habent etiam nautæ hoc proprium, ut post sedatas tēpescates, post fulcata per tempus prolixum maria quærant portum fœliciter, perlustruant littora in quibus descendant, nauem religent, vela resartiant, atque quidquid vetustate corruptum, aut procellis dissipatum est, restaurant, quatenus iterum flante prospero vento maritimis se fluctibus tradant. Campi ductores quoque, & exercituum principes, cum aduersus hostes visibiles dimicare disponunt, tentoria, & quædam specialia deputant loca, in quibus pro resumendis necessitatibus, seu medendi causa accedere valeant

149bellatores: Sic plane dux noster, sic spiritualium militum inquietissimus rex Christus certantibus in hoc spirituali studio militantis Ecclesiæ, spiritualia quædam ordinavit munita præsidia, ad quæ pugnantes confugiant, ut in illis resumptis viribus, velfotis vulneribus iterum in campum redeant acrius bellaturi. Hæc nempetutissima, & inexpugnabilia, & ad detegenda animæ vulnera spiritualia sunt sacramenta, per hæc namque datur lapsis requies, debilibus robur, formidolosis audacia, & semel postratis fiducia dimicandi. Quis etenim valeret aduersus immundos spiritus pergere, in acie perseverare, & de talibus aduersarijs obtainere victoriam, nisi diuinis interdum esset recreatus alimentis, & exhortationibus animatus? Quis in tam diuturno certamine contra tam acerrimos luctatores

150persistere vñquam posset, nisi super cælesti hoc tanto verbi Dei pabulo pasceretur? Nullus sibi arroget causam victorię: nemo de proprijs vitibus præsumat: agat Deo gratias in cunctis operibus bonis, atque domino exercituum suum de inimicis ascribat triumphum. Ipse namque est, qui electos suos eripit de manibus persecutum: ipse est, qui oues suas in montes excelsos & in pascua pinguis deducit, easque misericorditer protegit ab incursibus bestiarum: ipse est, qui milites elit suos, eos faciens contra aeras potestates resistere, & per seueranter pugnare: ipse nempe est, qui ad se de spirituali prælio redeuntes fouet, & nutrit sacramentalibus alimentis. O quam salubria sunt cibaria hæc, o quam munita sunt diuina

præficia : si quis enim veneno diaboli perfusus est : si quis ¹⁵¹ peccati morbo percussus , incunctanter ad refugium confessionis accedat , & ibi suarum recipiet medelam plagarum . Siquis vero inedia tabescit , vel fatigatus in prælio reparare vires concupiscit , sacrosancta corporis Christi fideleriter sumat mysteria , & statim conualescet in melius , pristina restaurata virtute . Est namque sacramentum hoc tanquam cellarium quoddam omnium aromatum in se continens pretiositatem , & virtutem , in ipsum qui ingrediuntur refocillantur ab omni fatigatione , & vites recipiunt , quibus persenerare possint in virtute . Est etiam mysterium hoc quasi ingens arbor virentibus referta folijs , sub quam quicumque fugiunt laborantes , & peregrinantes proteguntur in ipsius vinbraculo à diei æstu , à turbine quoque , & ¹⁵² pluia : Confessionis vero sacramentum velut sinus pacatissimus est , in qua hominum conscientiæ religantur , ne à procellis absorbeantur delictorum , deiecta eriguntur , amissa reparantur , & quicquid immundiciæ inundantibus temptationum tempestatibus , aut operante malitia in nauem conscientiæ perfusum est , reiicitur , & purgatur . Hæc denique sacramenta in remedium infirmitatis humanæ diuina contulit miseratio omnino saluti necessaria . Nemo enim quantumcunque sanctus , quanuis innocens , & perfectus fecerit . Nullus prorsus est , qui hoc cœlesti non indigat auxilio . Omnes quidem peccauerunt , & egent gloria Dei . Quis enim castum gloriabitur se habere cor , aut mundum esse à peccato ? Vide igitur quanta debeatur reue-¹⁵³ rentia auctori tam diuinorum remediorum , qui sese nobis etiam in cibum dat in admirabili eucharistiæ sacramento . Cuius excellentissimi sacramenti dignitatem quis sufficienter effari possit ? Humanam , & angelicam transcendit gloriam , & linguam , & quidquid in eo est diuinum planè est : sub ipsis namque accidentibus totus Christus est verus Deus , & verus homo , integer permanens in diuisione sacramenti , totus sub unaquaque particula : non laceratur manibus : non atteritur dentibus , sed semper in se ipso in coinquinatus , & impossibilis perseverat . Est plane manna absconditum , in se continens omnium spiritualium abundantiam

154 dantiam deliciatum, maxima nempe deuotionis materia in ipso est: & quis non excitetur ad mentis deuotionem, cum diligenter consideret tam ineffabilem diuinæ dignationis charitatem sic inclinari ad se, vt nequaquam horreat hominis vilissimam substantiam, & deformatam naturam? Aut quis non compugnatur, cum dominum gloriae recognoscit ventrum ad se corporaliter? Vel quis non corde prostrato totis medullis veneretur tantæ præsentiam maiestatis? Cuius vel ferreum pectus, aut adamantina mens non liquefacit præ deuotione, cum sibi Deum, & se Deo senserit corporaliter unitur? Non capit cor, lingua deficit humanusque sopusit sensus ad inuestigandum tanti arcana mysterij: O
155 quantæ cibi delitiae, quantus odor, qualia verba, quam vehemens amor, quam easli amplexus gustantur. Quis pro palare hæc valeat? Nihil tunc tibi, nisi dulci sona interioris hominis cantica, clamores desideriorum, gratiarum actiones, laudum præconia, affectionum geritus resonant in laude dilecti. Talia nempe sunt munera tua domine Iesu, taliaque amoris encænia, quæ amicis tuis deuotis, & dilectis per hoc sacrosanctum mysterium conferre dignaris, ut omnem transeuntis vitæ, superent delectationem: per illud namque venerabile mysterium tradis te ipsum fidelibus tuis quatenus discant ex ipsius suavitate amare te, tenerete, cognoscere te.

De Iudæorum sinagoga dixit dominus apud Beatum Matthæum. Relinquetur vobis domus vestra deserta. At vero Ecclesiæ suæ sanctæ perpetuam promisit præsentiam, perpetuumque præsidium. Quam ob causam etiam, Emanuel, hoc est, nobiscum Deus appellatur. Nobiscum est, ut Christus, hoc est, ut Deus, & homo, in admirabili eucharistiæ sacramento: ubi erit omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi in illa munda oblatione, de qua ipse dixerat iam pridem præclarissime, & singulariter per Prophetam Malachiam? In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Hunc siquidem Malachiæ locum gravissimi quiq; authores de sacro ansto Eucharistiæ sacramento interpretantur. Non quidem est hoc conuiuum sicut illud, quod fecit Assuerus, neque illa cœna quam fecit Baltasar.

Esa. 7.

Malach. 1.

thasar Rex Babylonis, sed præstantior longè, & excellentior,¹⁵⁷ siue numerum spæctes in uitatorum, siue etiam delicias epularum. Neque est veluti cœna illa Alexandri Magni: de qua refert Plutarchus, quod præmium daretur in ea illi, qui pluries epotasset, & multi propterea perierunt: Cui & aliam copiosiore adiunxit, in qua etiam multo plures perierunt, ut prodidit Aulogelius: sed cœna est in qua se se Deus dat in cibum. Quam cœnam qui recusant, atque negligunt, similes esse videntur Reginæ Vasti, quæ recusauit conuiuum Regis Assueri. Atque propter eæ de regia dignitate depulsa est, & in eius locum succedit ipsa Esther. Quod quidem malum plerisque admodum contingit, qui siliquis malunt saturari, instar filij illius prodigi, quam conuiuio hoc paterno frui. Si enim tantopere indignatus fuit Assuerus, eo quod Regina Vasti recusaret eius¹⁵⁸ conuiuum, an non magis irascetur Deus contra negligentes suum conuiuum.

Simile. Derelinquent homines vel subterfugiunt & recusant res diuinæ, & se totos permittunt rebus humanis, & caducis, atque ita propter temporalia iacturam faciunt spiritualium, & æternorum. Ut enim gustus retunditur, & stupidus redditur, si immaturos, acerbosque ederit fructus, ita vt postmodum vel si suauissimos delibauerit, vix suavitatem ipsam perficiat: & sicut cultellus aliquis vbi aciem hebetatam habuerit propter crassum aliquod obiectum, in quod vim suam exercuit, paulò post in delicatum non potest sine maxima difficultate agere: ita profectò, qui se totos dedunt rebus terrenis, & inutilibus, gustum rerum diuinorum, & suavitatem amittunt: indeque fit, vt plerique se excusent à cœlesti hoc conuiuio.

Vsque adeo plerique rebus friuolis, & infimis dediti sunt, obliti interim rerum solidarum, utilium, ac salutarium, vt propter eiusmodi curiositatem suam vitæ etiam iacturam non raro incurrrant. Aristotelem quidem ferunt miserabili quodam dolore, atque moestitia consumptum obijisse propterea, quod coniçere satis, & assequi nunquam potuerit causas fluxus paludis cuiusdam, aut marini sinus, de quo mentionem faciens Pomponius Mela, inquit, quod septies singulis diebus fluere soleat, ac refluxere, siue aridum relin-

160 **relinquere littus.** Cæterum quod Aristoteles ex eo mœstre & sensu diem suum obierit, proditum reliquerunt Iustinus martyris Procopius historiographus lib. 4. Gregorius item Nazianzenus in prima contra Julianum oratione. Quin etiam nonnulli dicunt, quod se se in eandem paludem præcipitem demiserit, ut refert Mirandulanus lib. 4. sive philosophia. In huiuscemo-
di igitur rebus fruolis plerique occupari solent oblii interim, vel negligent res cælestes, atque diuinas.

Eucharistia, qua cordis puritate su- menda sit.

161 **I**PSO S etiam lapides altaris (quod à gentibus olim Machabæorum tempore fuerat prophanatum) quando iam nefas erat hostias in eo adolere, eo quod idolorum sacrificijs pollutum fuisset, præcepit Iudas Machabæus in loco mundo collo-
cari, donec surgeret propheta, qui consulto Deo quid de his la-
pidibus faciendum esset ostenderet. **Qua ex re licet nobis ad 1. Machab.
4. cap.** Hunc modum philosopharis si Deus noster usque adeo purita-
tis amator est, ut altaris sui lapides sacrificio idolorum macula-
tos in mundo loco reponi voluerit: quantam, quæ so, à nobis pu-
ritatem exiget, ut sacratissimum corpus suum intra viscera no-
stra recipiamus? Non dubito quin quatum sacramentum, quod
traditur in altari à lapidibus distat altavis, tantum puritas, & mu-
ditia nostra ab illa distare debeat. Quod si Hieremias propheta
162 inter summas excidij Hierosolymitanæ ruinæ lamentatur, quod Hierem. 4.
lapides Sanctuarij in capite omnium platearum dispersi iace-
rent, ubi ab omnibus conculcarentur, quale, obsecro erit ipsum Ad Hebre.
Dei filium conculcare, & pretiosissimum testamenti eius san-
guinem polluere? Utioam in hac parte transgressoris etiā Adæ
timorem imitatemur, cuius inobedientiam imitamur: qui vbi
Dei vocem in paradyso deambulantis audiuit, abscondit se, eo
quod medus ante domini loquentis conspectum apparere trepi-
daret. Si igitur ille adeo domini loquentis conspectum vereba-
tur, quia nudus erat, quomodo tu, qui non modo pietatis, & iu-
stitiæ indumento nudatus, sed multis etiam vitijs cooperatus es,
ad altare tremendum, atque adeo ad ipsius domini corpus adce-
dis? Balphas ille Babylonie Rex quoniam in dignis manibus
-elbriq. vafa

Danie. 9.

vasa templi Dñi contractare ausus est, eadē nocte vita simul, & 163
imperio spoliatus est. Nū enim in conuiuio suo sacravasa pro-
phanat, articulos immisx manus vidit, tria illa verba horrifi-
ca cōtra se in pariete scribētis: Mane, Thetel, Phares, quę repē-
tinū illi exitiū minabantur. Si ergo ita Dñs iniuriā eorū vasorum
vltus est, in quibus sanguis tantū hircorum, & arietum fundebatur,
qua, quę so, poena in eos animaduertet, qui calicis sui sanguinē,
& suum ipsius corpus impuro corde, & corpore suscepérint?

Eucharistia quare manna vocatur.

Sapient. 16.

Num. 21.

Exod. 16.

ad Heb. 9.

Quoniam autē superius diximus, quod hoc verbū, mā hu-
dici potest de hoc ineffabili sacramento operæ pre 164
tiū erit videre qualiter māna illud fig ura fuerit illi
cælestis cibi erat māna cibus quidā delicatissimus, dulcissimus,
cādīssimus, purissimus, non hominum industria, sed Dei vir-
tute formatus, nullū habēs cū terra cōmerciū, cui inter alia hac
erant annexa prodigia. Primo quod vñus omniū saporum ple-
nitudinem continebat. Secundo quod cūq; sapiebat, vt ipse
erat bonis bene, malis male. Vnde quidā illorum fastidiētes di-
cebāt: Anima nostra nauusat super cibo isto leuissimo, & cæ-
pas poponesq; Aegypti, & olas carniū cupiebant. Tertiò quod
vnūquēq; ad sufficiētiā satiabat, sicut ipse comedēs indigebat:
pro vno quoq; enim capite vnū colligebatur Gomor, neq; pro
viro amplius, neq; pro puerō minus, & sic neq; edaci deerat, ne
que parens superabat. Nō datus fuit iste cibus populo in Aegyp-
to, sed neq; ingressis terrā desiderabilē, postquā vberes terræ
fructus gustauerūt, sed peregrinatibus in deserto, donec ingre-
deretur promissam patriā. Neq; statim vt egressi sunt de Aegy-
pto sed pertransito prius mari, & submersis in aqua hostibus,
& cōsumpta furinula, quā eduxerant de Aegypto. Erat quoque
aliud nō minus in eo mirandū, quod cū in diem alterum sine pū-
trēfactione seruari nō posset, Domini tamen præcepto in arca
testamēti illius tanti beneficij memoriale semper tēnū, illēsum,
integrumq; seruabatur. Quid, obsecro fratres, huic mirabili sa-
cramento consonum magis, & accōmodatū adferri potuit hoc
edulio? Quā expressam & quā notoriā continet sacramentū
Domini nostri Iesu Christi figuram? Quid enim dulcius, quid
pretio-

166 pretiosius, quid purius isto cibo? Qui non de terra est, sed de cælo venit: nō hominū opere, sed Spiritus sancti virtute in sacro virginis vtero formatus, omnem habet saporem, omnem continent suavitatem, in eo omnium virtutum, & charismatum plenitudo est. Sapit etiam cuique sicut est, & iuxta sumentis qualitatem suum mutat panis iste saporem. Vnde sancta de illo canit Ecclesia. Sumunt boni, sumunt mali, forte tamen inaequali, vita vel interitus. Mors est malis, vita bonis, vide paris sumptionis quam sit dispar exitus. Habet etiā aliud, quod iuxta propriam cuiusque capacitatem reficit vñ quemque: edentis nāq; merito, & deuotioni respōdet: licet enim seipso infinitæ virtutis existat, nō tamen infinitam, sed proportionatam cuiilibet exhibet efficaciam: neq; maioribus deest, neq; minoribus superest, cuiq; tamen ex Dei beneplacito determinata mēsura, id est, Gāmor, limitatiq; efficacia est, quā ex opere operato cōferat, siue vt sacramentum Dñi nostri Iesu Christi, siue vt sacris ficiū est: tamen tantam cuiilibet præstat gratiam, quantam in eo reperit meritorum, & dispositionis sufficientiam. Quotus ergo quisq; fuerit, qui accedit, siue gigas merito, siue pigmeus, vnde reficiatur copiosissimè habet, si iam ingum Pharaonis excusit, si liber ab Ægypto peccati seruitutem eusit: nō enim captiuorum, & seruorum, sed liberorum est panis iste, & filiorum. Non etiam est ciuium in patria regnantium, sed viatorum in deserto peregrinantium, qui iam cælestis patriæ fructibus saginatur, hoc sacramentali non indiget alimento: adipe enim frumenti sine cortice illa ciuitas satiatur, sicut in Psalmo scri-

167 psal. 147.
168 ptum est. Vnde iste cibus viaticum merito nominatur, quoniam viatorum cibus est, non ciuium: In deserto quippe isto invio, & in aquoso hoc pane reficimur peregrini, donec promissam nobis patriam attingamus. Quid mirum? viator si deficit, si lassaris, qui viaticum tuum recipere ad annum protrahis? Quid de infirmitate, & corpore cordis quotidie conquereris, qui illud cibo suo semel in anno pascis? Nunquid non legitisti. Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum? Nunquid tu non vidisti, quid lasso corpori cibus conferat? Crede mihi hoc confert animo viaticum salutare. An putas quia gustatus Dominus nullam adserat sumentibus suavitatem? Affert sanè maximam, & animæ palato suauissimè

vissimè sapit, adeo vt facile quamecumque suavitatem aliam 169
longissimo interuallo superare videatur, & vincere. Quod ipsa experientiateste, s̄a pe sancti viri dederunt. Occultatus quandoque fateor propter fidem, vt non huic experientiae nostra credulitas innitatur, sed frequentius hoc nostra euenit tepiditate quoniam Aegypti farinula gustus infectus, c̄a lestem non percipiat alimoniam. Iam verò quod vt memoriale perpetuum illud manna in tabernaculo domini seruauatur, quam dilucidum, & indubitatum dominici corporis typum habet? De quo statim post eius institutionem à domino dictum est: hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.

Vincent.
Bell. spe. ht
fol. l. 11.
cap. 78.

Narrat diligentissimus ille historiographus Vincētius Bell. rem sanè memorabilem, & dignam, quā hic inferamus in hunc modum: In oriente puer quidam Iudæorum filius cum à coe 170 uis suis Christianorum filijs ad hoc adductus esset vt in Ecclesia matris, domini nostri Iesu Christi corpus Christi perciperet, propter hoc à patre suo proiectus in fornacem ardentem ille Iesus inde à Christianis extractus est, nam mater pueri cum audisset, quod filium communem, pater deliberasset exuere, eucurrit ad liberandum eum: Sed cum vidisset incendia ab ore fornacis, patulo huc, atque illuc respergi ciuitatem vocibus impleuit: Christiani autem concurrentes ad spectaculum, retrahitis ignibus, inuenierunt puerum illæsum, interrogantes autem infantulum Christiani quale ei inter ignes fuisset vmbra culū, ait. Mulier illa, quę in basilica, vbi panē de mensa accipi, in cathedra sedens puerulum in sinu gestat, hæc me pallio suo, ne ignis me voraret, operuit, vnde in dubitandum est beatissimam ei Mariam auxilium apprendo præbuisse. 171

EXEMPLI

EXEMPLVM BONVM.



Cribens B. Paulus ad Romanos inquit. Nox præcessit, diēs autem appropinquauit. Ab ijs ciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die honeste ambulemus. Solent homines, cum dies est, corpus componere, cooperire, atque adaptare, ne quid in honestum, atq; indecorum hominum pro

Ad Rom.
13.

Simele.

spectibus appareat, quod cum nox est minimè facere curat, quoniam tenebræ eos occultant, ne videantur. Inter infideles, ac paganos, quibus soli iustitiae non est ortus, hoc est Christus Iesus, quoniam in tenebris agunt vitam, non est tanta cura, ut virtus te-

Ad Rom.

gant, imo indecora multa inter eos fiunt, nec alij multum de his curant, ut est modo videre apud Turcas, quorum Rex publicè multos pueros ad rem nefandam perpetrandam habet: & vide re fuit etiam apud Gentiles, cum tot inter eos foeda publicè per mitteretur. Quare eos B. Paulus in eadem epistola ad Romanos

Ad Cor. 6.

vocat incompositos. At inter Christianos, qui in hac die ambulat, nihil quod à recta ratione dissentit, permittitur. Ideò inquit B. Apostolus, sicut in die honeste ambulemus, siquidē nox præcessit, non in comedientibus, & ebrietatibus, &c. & ad Corinthios scribens nos docet, quomodo proximis nostris bona exēpla exteriora dare debemus, dicens. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est per gratiam, quam habetis à Deo & nō estis vestri, ut non polluatis corpora vestra: empti enim estis pretio magno. Videte ergo quid faciatis (inquit B. Thomas in hoc loco) immunda reddendo corpora vestra glorificate, & portate Deum non solum in anima, sed etiam in corpore vestro operantes bona opera exteriora in membris vestris corporalibus. Cum enim Spiritus sanctus Deus sit.

B. Thomæ
lect. 3. in
epist. ad
Rom.

Conveniens est, quod in quocunq; ipse est in spiritu, aut in anima, templū Dei dicatur. Est tamen principaliter Spiritus sanctus in anima existenti in gratia, secundario tamen est in membris corporalibus, in quantum exequuntur opera charitatis. Vnde Regius yates aiebat. Cor meum, & caro mea exultauerunt in

Psalm. 89.

Deum viuum, scilicet, bene operando. Glorificate ergo (inquit B. 4) Apostolus (& portate Deum in corpore vestro; nihil enim in corpore vestro debet apparere, nisi quod ad gloriam Dei, & ad edificationem proximorum pertinet). Hoc est enim: glorificate Deum in corpore vestro, quia ut David inquit. In templo eius omnes dicent gloriam, quod etiam de isto templo potest intelligi, in quo omnes potentiae animae spirituales, & omnes sensus corporales debent gloriam Dei dicere, & enarrare, quantum vero bona exempla exteriora ad correctionem peccatorum conducant, verba illa S. Iob manifeste indicant. Ait enim. Instauras testes tuos contrame. Testes tuos instaurat contra nos Deus, qua bona quae facere ipsi negligimus, hec ad correctionem nostram fieri ab alijs demonstrat, ut qui preceptis non accedimus, vel ex eius incitementibus, atque in appetitu restitudinis nihil sibi difficile mens nostra existimet, quod perfecte peragi ab alijs videtur, unde cum B. Apostolus ad Hebreos scribens sanctorum patrum veteris testamenti magnifica gesta recenseret: tandem dixit. Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testimoniis, deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum per patientiam curramus ad propositum nobis certamen. Animaduertite quomodo sanctos testes appellat, & bona exempla nubes vocat, protegimur enim sanctorum exemplis, & gestis tanquam nubibus aduersus solis aestum, hoc est aduersus concupiscentiae, & vitiis ardorem. Hi ergo sancti & omnes quotquot modo bona exempla proximis suis praebet, instaurati testes Dei sunt aduersus peccatores, & infideles. Cum ergo B. Paulus postquam de passione Domini egit dicens. Empti estis pretio magno, addidit. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro, quasi diceret. Magnitudinem beneficij ex parte cognoscitis, iam quid vobis sit agendum, in laudem, & gloriam autoris salutis vestrae audite. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Hoc summae curae debet esse Christianis, glorificare, scilicet, & portare Deum in corpore suo. Quid est in corpore? In oculis ex vera mortificatione, in auribus ex assidua auditione verbi Dei, obturando eas ne audiant sanguin (ut inquit S. Esaias) hoc est murmurationis sermonem, & opprobrium aduersus proximum suum, in lingua, quae solum Deum laudare & benedicere, & proximum de via salutis instruere sciat: nihil turpe, aut in honestum, aut criminosum.

Psal. 83.

Iob. 10.

Ad Heb. 12.

7 nosum loquendo contra fratrem: in manibus, quæ purè contra cælum eleuentur, & ad misericordias pauperum extendantur. Hoc est glorificare, & portare Deum in corpore. Sic impletur Domini præceptum apud Matthæum. Lux vestra luceat coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificant patrem vestrum, qui in cælis est. Ad Colosenses etiam ait idem B. Apostolus. Omnes, qui in Christo baptizati estis, Christum induistis. Quid est Christum induistis, idest, Christum pro veste accepistis, ut indumento iustitiæ illius circundati non ostendatis ultra iam ab illa parte quidquam in operibus, & conuersationibus, nisi sanctitatem Christianitatis. Hoc Dominus significare voluit in illis Apocalypsi verbis, vbi sic ait. Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. Templum (ut ait D. Thomas) est ecclesia: altare vero est Iesus Christus. Adorantes in eo sunt Christiani. Itaq; vult Dominus, quod sicut ecclesia sua, & ipsemet absq; macula sunt, & sicut puritas, ac sanctitas, Christi publicè visa, & nota fuit, sic Christiani, tales esse debeant, ut quicumq; eos viderit, confundatur, & ex virtute eorum cognoscat legis, quam obseruant, puritatem. Metiatur eos Maurus, Hebræus, & Gentilis, & nihil in eis reperiatur, nisi bonitatem, ac sanctitatem, quemadmodum vult Dominus, ut Euangelium suum & lex sua sit iusta. Nam quantur a cunctis illam homines metiantur, nihil præter sanctitatem, ac puritatem reperient: sic oportet, ut in Christianis inueniatur haec puritas. Non sic impius Mahoma, qui non vult, ut execrandam se etiam suam aliquis metiatur, aut de ea disputet, sed ut tantommodo armis acerrime defendatur. Ratio huius est, quia tota ipsa erroribus, fallacijs, atq; iniurij plena est. Purissima autem Iesu Christi lex optimè disputari potest, & nūquam in ea error, aut malum aliquod reperiatur.

Exemplum bonum efficax.

O Vantū bonū exemplū animos peccatorū moueat, patet ex verbis B. Augustini in lib. confessionū, vbi ait. Tu autem Domine inter verba Potitidiani, duorum nobilium conuersationē referētis, torquebas me ad me ipsum, auferēs me à dorso meo, vbi me posuerā, dū nollē me attēdere, & cōstituebas

B. Ang. lib.
8. Confes.

ste antefaciem tuam, ut viderem, quam turpis esset, quam distortus, & sordidus, maculosus, & ulcerosus. Ergo si bonum ex ē plū auribus solūmodo perceptū tam efficaciter operatū est in corde huius sancti Doctoris, quando adhuc in peccato erat, ut ipse hic fatetur, quanto magis efficacius operabitur bonum exē plū oculis corporeis visum? E contra vero hinc etiam infertur, quam efficacia sint mala exempla oculis conspecta ad eorum corda peruerienda, qui ea ipsa oculis vident. Idcirco meritio Do minus ait.

Exemplum bonum in omnibus dandum.

Simile. 11
Illa, quæ lucem habent, ut videri possint, oportet similitudines quasdam, & species à se emittere, quibus in cognitionem ipsorum deuenimus. Exempli gratia, ut facies tua in speculo videatur, prius à se quasdam species emitte, quibus ipsa facies cōspicitur. Dicunt philosophi species esse simulachravit. Anima, quæ in corpore inclusa est, quasdam ex se mittit species, ac similitudines per linguam, per oculos, per sensus ac membra corporalia, quibus aperte conspicitur, qualis ipsa sit. Vultis videre, quæ lis est quilibet? Attendite verba, quæ ipse loquitur, vias, quibus ambulat, & opera, quæ agit, & exercet, nam verba, opera, ac motiones exteriores sunt animæ similitudines, & qualis est anima tales ipse sunt. Hinc oritur, quod cum peccatores animam perditam, & certo quodammodo corruptam habeant, mala exē plū suis proximis præbent: contra vero iusti cum animam sanctam habeant, exemplia sancta de se præbent. Contendamus igitur fratres mei animas nostras sanctificare, & ita omnes bona exempla præbebimus. Quanuis autē hoc omnibus cōducat, multotamen magis Ecclesiasticis conuenit. Vnde B. Augustinus ait.

B. Augu de
morib⁹ &
vita cleric⁹.
12
 Qui nos amant, querūt quid laudent in nobis, qui vero nos odrunt detrahūt nobis: sed nos in medio constituti adiuuante Dño Deo nostro, & vita nostrā, & famā sic custodire debemus, ut nō erubescant de detractoribus laudatores. Quare B. Paulus gaudebat, quod discipuli de illo bene sentirent, & ita dicebat. Gauisum sum in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando restorūtis pro me sentire, sicut sentiebatis. Vbi ponderandum est aduerbium, vehementer. Hoc autem gaudium non accipiebat.

13 cipiebat D. Paulus propter id, quod ipsum tāgebat, sed propter id, quod ad discipulos suos conducebar, qui tāto maius commōdum, maioremq; utilitatem ab eius doctrina elicerent, quanto magis certi essent de eius sanctitate.

De quo liber iustorum ait sanctus David. Erit tanquam lignum, quod plantatum est seclus decursus aquarum, quod fructū suum dabit in tempore suo. Arbor non solum fructus suo tempore præbet, verum etiam semina, quibus aliæ arbores producantur: sic iustus suis bonis exemplis aliquomodo iustos alios generat, folia verò sunt verba: & sunt aliqui, qui tacentes loquuntur, alij vero loquentes tacent. Iusti suo silentio voces emittunt, at peccatores vociferantes obmutescunt, iuxta sententiam Menandri à Plutarcho relatam sic dicentem. Sermo aut vis rhetoricae non persuadet, sed virtus, ac bonum exemplum. Fœlix ille, qui verbis aquarum esse cupit, prodigus autem operibus: nunquam enim bene loqui sciet, qui bene facere nescierit. Quemadmodum pauperes tūc apertis paupertarem suā dignoscunt, & sentiunt, cum thesauros dinitum proprijs oculis contemplantur. Sic peccatores, tunc clarius defectus suos vident, quando sanctorum virtutes considerant, & sibi representantur. Quando animo euoluo ea, quæ sanctus quis in sua vita egit, & me ipsum contemplans video parum, quod ago, cor meum ad pedes quodammodo cadere videtur. Quemadmodum a groti, & maximè febricitantes ea, quæ comedunt insipida, & absq; gustu reputant, at si eadem alios manducare suauiter, & maximo cum sapore vident, tunc ipsi ea sapida reputant, & inuehuntur non in ipso scibos, qui benè conditi sunt, sed in seipsis & in suam a gritudinem, quæ causa est, ut sibi omnes epulæ qua utimur, sapidæ sint, insipidae reddantur. Sic nos debemus in nos ipso scibos irasci videntes, quam male nobis virtutum sapiat exercitium, quam molestè ferimus ieunium cœlitum, orationes, vigilias, & iniuriarum remissiones. Quæ omnia alijs delectabilia sunt. Profecto morbus, & a gritudine nostra nobis tēdium hoc, & molestiam assert. Idecūcō contra nos ipso scibos inueni debemus, atq; per sanctorum exempla vires sumere oportet ad id, quod ipsi fecerunt operandum.

In cruce Dominus latrone, ac Centurionem conuertit. Et quidem ponderatione dignum est videre, quid filius Dei in

illo arido ligno crucis fecerit vbi non solum prædicavit, sed 16 plurima operatus est, vbi neminem verbis tantum conuertit, quantum operibus, conuersio enim latronis, & Centurionis non ex verbis, quibus eos hortabatur, sed ex admirandis ope-ribus, quæ ibi Dominus in conspectu omnium operatus est di-manavit.

Exemplum bonum à sanctis doctori-bus laudatur.

Orig. lib. I.
in Iob.

s. ad Cor.
15.

Daniec. 12.

Euse. Emis.
hom. de ini-
tio quadra
ges.

ORigenes inquit. Sicut cæli luminaria, ac sydera in firma-
mento cæli à Deo collocata cunctis indefinenter, quæ 17
sub cælo fulgent, atque omnibus, quæ super terram sunt, per tempora, ac tempora, per generationes, & genera-tio-nes mirabiliter reluent, alia quidem per noctem, vt luna, & stellæ, alia nihilominus per diem vt solis speciosissimi radij: sic & sanctorum virtutes insignia, atque beatissimi eorum ago-nes omnibus in perpetuo singulariter fulgent, omnibus in æternum bonorum formam tribuunt, omnibus sub sole pietatis exemplum ostendunt. Quod autem sideribus, atque luminari-bus comparentur omnes sancti, demonstrat Apostolus dicens. Stella differt à stella in claritate, sic erit resurrectio mortuorum. proculdubio sanctorum. Sed & Angelus ad Danielem. Tum iusti effulgebunt vt luminaria cæli, & tanquam sol, & luna, & tanquam stella in sœcula. Sic itaque effulgent, atque emicant omnes sancti non solum in tempore restitutionis, sed & nunc 18 in tempore præsentis sœculi. Alius fide fulget, vt Abraham, aliis castitate, vt Ioseph, aliis nihilominus mansuetudine, vt homo Dei Moyses. Item vero aliis constantia, atque toleran-tia vehementium dolorum, vt admirabilis Iob. Eusebius Emis-sio senus in quadam homilia inquit. Sicut quando aliquis pec-cat, sub conscientia, ac destructione plurimorum de pluri-bus incurrit reatum, & quantum per unius membra vitium serpit late diffusum reliqua per membra contagium tantu in actorem suum multiplicis mali recurrit augmentum: & quan-tos destruxerit, de tantis sibi materiam damnationis congre-gabit. Commisso enim pessimo opere contristantur boni, subuer-

19 subiuntur mali, vt in am non etiam boni, nimis enim penetrabile telum est imitatio deteriorum. Ita autem est contrario, quando quisque de Ecclesiæ filijs aliquod bonum profitetur in publicum crescit deuotio mirantium, ac de tantiis acquiruntur bonorum operum fructus quantorum velut balsami suavitati con diuntur affectus.

B. Basilius ait. Quemadmodum pictores imaginem ex imagine pingunt exemplar identidem respectantes ligneametam eius transferre conantur magno studio ad suum officium: ita qui se meditatur omnibus numeris virtutis absolutum reddere: veluti simulachra quædam spirantia & actuosa sanctorum vitas respicere oportet, probaque opera illorum sua imitando facere.

20 Beatus Chrysostomus inquit. Non in solis hominibus vide mus similium imitationem, sed in brutis, nam & columbae sepe visa vna auolante statim sequuntur omnes, & pullus generosus in equorum armento exiliens secum rapit omne armentum; Et inter vos ut in armento Christi bonus est pullus Ioseph continentissimus, cælestibus exultationibus ad sui imitationem nos conseruos vocans.

Idem sanctissimus Doctor in quadam homilia ait. Quemadmodum qui laborant ab oculis, si spongas ac vestigium cianeo colore pannos tenentes frequenter in ea intueantur ex eo colore nonnullum capiunt morbi leuamen: Sic si hominis clementissimi & humanissimi imaginem præoculis habeas, & in hunc assidue oculos defigas, etiam si millies abundet ira mentis oculum perturbans, ad hoc virtutis exemplar respiciens perfectam consequeris sanitatem, puramque animi Philosophiam ac tranquillitatem.

Beatus Iohannes Climacus ait. Sicut pauperes cum thesauros diuitium aspiciunt, suam paupertatem amplius agnoscunt, ita magnificas patrum vitas elegens mente suam amplius humiliat.

Idem Pater beatissimus ibidem inquit. Ut Zenix picturus Iunonem Agrigentini omnibus virginibus inspectis, quinque præcipuas elegit ex quibus, quod esset in unaquaque præcipuum imitaretur, ita e plurimis optimi nobis ad exemplum vita proponendi sunt.

Plutarchus in moralibus ait. In facie plus offendit nervus aut

B. Basilius.
epit.
sto. 1.
Simile.

B. Chrysostomus.
de conting.
Ioseph.
Simile.

B. Chrysostomus.
hom. 2. per
riculosum
esse adire
spectacula.
Simile.

Climacus.
de discre
tione gra
du 26.
Simile.

mericula, quām in reliquo corpore grandes maculae, aut cicatrices; sic exigua delicta magna videntur in principe cuius vita in conspicuo est. Licet autem bona exempla semper utilia sint, & fructuosa multo tamen magis utilia apparent, vbi pauci iusti sunt, & pluriimi peccatores, tunc enim non tantum utilio

Tirius Pla- res sunt, verum etiam magis ennitescunt, atq; ita **Tirius Plato-**
tonicus ser- nicus sapienter dixit. Quemadmodum noctu lux ex igne clari-
mo. 24. tatem lucens maiorem ostentat, eo qui pariter interdiu apparet,
Simile. propterea quod noctu profunda obscuritas circumfusa eius au-
get splendorem: interdiu vero quasi certamine tenui, ac debilis
simae luci, cum valētissimo solis fulgore suscepito obscurari ma-
gis minorem claritatem oportet, sic etiam tenuerit bonum, si per
contentionem cum malis examinari contingat, sit, ut optimum 23
maximum, & ex celleutissimoni esse videatur. Quemadmodū
intenebris profundis parua aliqua scintilla, aut obscurissima no-
& lux minima splendore clare ostentat, at si ei cum suis simili-
bus bonis cursum, contentionemq; proponat tunc optimè des-
picias, id quod verè est optimum cum si aliter feceris ordinem
prorsus perturbes atq; confundas.

Exemplum bonum maiorum.

Iob. 4. **V**olens Eliphaz sancto Iob persuadere patientiam existi-
mans, ipsum eam nō habere, eumq; labores illos pro pec-
catis suis pati, ei dixit. Recordare, obsecro te, quis vñquā 24
innocens perire, aut quando rediti deleti sunt? In quo (vt Chal-
dæus innuere videtur) illustres Patriarchas Abraham, Isaac, &
Jacob, illorumq; gesta, & optimos rerum exitus sancto viro in
mentem voluit reuocare. Nunquid iustus quispam (ait Chal-
dæus) vt Abraham perire, aut integer aliquis, vt Isaac funditus
deletus est? Nulla enim re perinde ad virtutem inflammatur,
& ad honesti prosequitionem, vt eorum, quos admiramus exē-
plis, maximeq; illustribus peruetustis, at domesticis. Nam vt il-
la authoritate commendantur, ita etiam, & hæc affectu. Nam
priscorum virtutes, quoniam ab inuidia longe absunt, & audi-
mus libenter, & miramur impensis, & natura ita sit, vt exem-
pli finitimi sacerdios tangamur: veluti maiorum, affiniū, & eo
rum,

25 rum, quibus cum nobis vel patria, vel ordo, vel professio communis est. Siue ergo virtutes Abraham, Isaac, & Iacob, cum quibus erat sancto viro arctior necessitudo, è quorum stirpe originem duxerat, siue Noe, siue Enoch, egregia opera, ac proinde fœlices huius vitæ exitus, & successus recensere Eliphaz dixi-
ris, utrumq; satis suscepto argumento cohæret.

Exemplum bonum ante omnibus ponendum.

VT enim ludi magistri, qui scribendi artem profitentur, 26 quanta possunt dexteritate elegantissimos claræteres effingunt, eosq; populo spectandos proponunt, vt artis suæ peritiam ostentent; ita omnipotens illa bonitas absolutissimum liberalitatis, & gratiæ, atq; magniscentiæ sua exemplar in Christi humanitate constituit, in quam hæc tanta gratiarum opulentia ex sola sua largitate, ante omne meritum effusa est, vt hoc argumento, & homines, & angeli immensam communis domini magnificentiam cognoscerent, illumque propter hanc tantam liberalitatis gloriam laudarent. Et sibi ipsi gratula rentur, quod Dominum tam immensa benignitate præditum colereat, à quo magnificentissimè laborum suorum præmia exspectarent, laborantes pro virili in eius exempli imitatione.

Quemadmodum (vt inquit beatus Basilius) pictores, cum imaginem aliquam ad alterius exemplar exprimere volunt, 27 identidem exemplar ipsum spectantes, illius lineamenta, & colores ad viuum referre conantur: ita quisquis seipsum studet virtutibus cunctis perfectum reddere, debet in hoc elaborare, vt quasi ad simulachra motu, & actione prædita (exempla dicto Christi, & sanctorum) sapientia oculos animi conuertat, vt eorum in se puritatem, & in innocentiam transferre valeat. Quod si summa sanctorum puritatem, & innocentiam exactè exprimere non valeat, pulcherrimum tamen erit, & in secundo, tertioè loco consistere. Nam & qui pueros scribere, & literas formare docent, absolutissima illa literarum exemplaria proponunt, que si illi talia reddere nequeunt, ad illa tamen exprimenda, quam-
tum per etatem licet, aspirent. Magna ergo, & excella exempla Simile.

nobis ad imitandum proponere debemus, quoniam (vt recte Fa 28
 bius inquit) altius ibunt, qui ad summa nituntur, quam qui prae-
 sumpta desperatione, quo velint euadendi protinus circa ima-
 subliterunt. Nam quemadmodum qui debili visu praediti sunt
 conspicilijs indigent, quibus videant: ita planè mortales in hac
 vita in multis viuentes defectibus exemplis indigent sancto-
 rum, ad quorum imitationem mores suos componant. Et sicut
 nauigantibus prodest conspectus ipse syderum, vt valeat com-
 mode navigationem suam perducere: sic profecto indigent ho-
 mines in hac vita sanctorum præclarissimis exemplis, quibus
 dirigantur, & gubernentur: nam quamuis terra aurum produ-
 cat, eget tamen artificis industria, vt humanis vībus adaptetur:
 sic quamuis aliquis splendidum habeat ingenium, indiget tamē
 aliqua arte, & industria qua possit expuliri: & veluti tabella 39
 quadam egent nauigantes in qua marinos cursus descriptos ha-
 beant. Sic homines indigent intelligentia sententiarum, & con-
 filiorum sanctorum præteriorum, vt possint commode in hoc
 mundo versari: & tanquam boni nauigantes rectam intentio-
 nē in Deū dirigant, & ab scopulis & periculis inferni fugiant.

Exemplum malum dominorum.

Seneca lib.

2. de Ira. c.

33.

DE crudelissimo quodam Imperatore refert Seneca, quod
 cum cuiusdam filium haberet in vinculis, & pater pro eo
 magnis precibus, ac sāpē repetitis intenderet, is quidem
 Imperator, crudeliter sua, & immanitate vsq; adeò debachatus
 est, vt filium statim illius hominis interficerit, & ad eum co- 30
 ñatum patrem eius invitauerit, edere quæ de filij sui carne sub
 hac interminatione cogerit, quod nisi id faceret, alium etiam
 eius filium (quem superstitem, & vnicum habebat,) statim iu-
 beret interfici.

De Priamo item scribit idem Seneca tale quippiam, nem-
 pe, quod patrem quendam compulerit de filii sui dextra co-
 medere, ne si fecerit filium ei alterum interficeret. Hi
 patres inuiti carnes filiorum suorum comedenterunt, nunc vero
 patres, qui filiis prava exempla præbent virtutes eorum, & ani-
 mas crudeliter, & sponte manducant, o crudelitatem lachrymis
 sanguis.

32 sanguineis deplorandum: videte, obsecro, ô crudeles patres, qui
bus vos maculis maculatis.

Matt. 8,

Exemplum malum.

A pud Matthæum, vñ homini illi, per quem scandalum venit. Scandalum, secundum Theologos, est dictum, vel factum, minus rectum præbens occasionem ruinæ. Est enim nomen usurpatum à corporalibus, à quibus, ut potè nobis magis notis, spiritualia denominamus: scandalum autem corporale dicitur, quando ponitur alicui obex in via, per quā transit, in qua offendens, vel ruit, vel disponitur ad ruinam: ita

B.Hiero. sa
per Mat. 18.

32 in via spirituali per dictum, vel factum alterius solet aliquis trahi, vel induci ad peccandum. Vnde Beatus Hieronymus super illud. Quicunque scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis, &c. inquit. Scandalizat alium qui alteri dicto, vel exemplo occasionem ruinæ præbet. Heu quot sunt hodie scandalum proximis dantes. Constituit olim Pharaon ministros operum, qui populum ad palearum, & lutis opera vrgerent: sed multo plures habet hodie principes huius mundi magistros, qui nos ad scelerata opera sua vrgeant. Quot prauos consultores, quot adulatores, quot praua improborum hominum exempla, quibus plenus est mundus, vnde sit, ut pretiosa alterius vestis, domus, mensa, familia, variaque

Exod. 2.

Psal. 113.

33 supellex mihi vanitatis, & auaritiæ magistri, atque incestores sint. Ideo oportet, ut cauti simus, instanterque vigilimus. De iustis autem perfectis dicitur in Psalmo. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum: quia tales sunt in charitate radicati, & fundati, ut ait Beatus Paulus. Quare sicut ventus validus, etiam si moueat arborem, fixè radicatam non tamen eam euellit, sic mala aliorum non eradicant iustos, etiamsi tantisper moueant, habent enim dominum supra firmam petram ædificatam, contra quam etiam si venti, ac flumina insurgant, non tamen obruere possunt illam. Quare B. Paulus audacter dicebat. Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, &c. & ut ostenderet, se non impingere ob aliorum facta, ait ad Corinthios scribens. Quis scandalizatur,

Simile.

Ad Rom. 8

2. ad Cor.

111

simile

Simile.

dalizatur; & ego non vror? Non dicit, & ego non scandali- 34
zot, hoc enim longè est à viris iustis, & perfectis, secus autem
imperfectis contingit, qui statim visis imperfectis exemplis
corrumpuntur. Veruntamen inter mala exempla nimis nocibilia sunt, quæ in maioribus conspiciuntur: Ut in pisce corrupto capite totum corpus corruptitur, sic in republica depravato Principe, alij in prauitate versantur. Qui videre vult, sit ne
pisces contaminatus, an non, aspicit caput, hoc enim est, quod
prius corruptitur. Hinc est quod merito sanctus Isaías tempū
blicam cum pisce comparat, cuius caput Princeps est, corpus
autem populus: & significare volens Hierosolymæ corruptel-
lam ait. Principes tui putridi, & foetidi: sic enim verti potest
ex Hebreo, vbi nostra versio habet. Principes tui infideles.

Iacob. 1.

Quantum etiam exemplum malorum parentum filiis noceat,

B. Chryso.
homil. 4.2.
operis im-
perf.

docet Beatus Chrysostomus in quadam homilia, vbi sic ait.

Pulli serpentium statura breuiores sunt parentibus: veneno
tamen illis sunt coæquales, & catuli luporum adhuc teneri con-
stituti, et si venationem exercere non possunt, iam tamen san-
guine gaudent ouium, & mortibus cum agnis ludunt. O geni-
mina viperarum, & auarorum, imo serpentium filii, qui cum
adhuc pusilli sitis, & statura breues, iam ferè coæquales paren-
tibus vestris in veneno rapinarum, & venditionum, & in frau-
de similes estis. O catuli luporum, qui cum nondum venatio-
nem emptionum & venditionum iniquarū frequentate possi-
atis, tamen sanguine pauperum iam gaudetis, & mortibus car-
nes innocentium dilacerare contenditis, quia hoc à parenti-
bus vestris didicistis. Quia autem hæc ita se habent, Vos fra- 36
tres per misericordiam Dei obsecro, ne mala exempla proximi-
mis vestris, & multo minus subditis, & filiis vestris præbeatis:
sed, vt Beatus Bernardus inquit in quodam sermonе, homini-
bus bonum exemplum per bona opera seminemus, & angelis
gaudium magnum per occulta suspiria.

Simile.

para his.

S. Bernard.

Simile.

Exemplum malum prælatorum.

Simile.

ILLI, qui in aliquo dignitatis gradu positi sunt, solēt suis ma-
lis exēpli mai? quā alij scādū gñrate. Quēadmodū corpora
mortua, si sepulta sunt, & terra mādata, malū dānū inferunt;
si vero

37 **A**verò sub terranorū includantur aērem corruptunt, & pestem generant: sic quando aliquis particularis homo secretum peccatum committit, sibi soli nocet, & est veluti corpus sepultum: At vero homines in aliqua Republicā dignitate colloca ti, si publicæ delinquunt sunt veluti cadavera infespulta, quæ suo pessimo odore omnia corruptunt: Sanctus Moyses (vt sa- Exod. 5. c.
cra refert pagina) cinerem in aēre erexit, & statim facta sunt vlera Aegyptijs: sic homines leues sicut cinis, si in alto dignita- Psalm. 11.
tis gradu collocentur plurimorum in Republica malorum sunt causa. Ideo pro eo quod nos legimus: In circuitu impij ambu-
lant, secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominū.
B. Hieronymus ex Hebræo verit. In circuitu impij ambulant,
tū exaltati fuerint, viliissimi filiorū hominū. Id est, de auerruy-
ties cabeças, viene a auer muchos malos en las Republicas.

38 **E**xemplum malum grauiter punitur.

NARRANS Propheta Michæas horribilia flagella, que domui Iuda & domui Israel propter ingentia sce- Mi:chæas. 2.
lera sua dominus missurus erat, inquit. Audite populi, & attendat terra, & plenitudo eius. Exorditur Propheta veluti ex abruto sermonem, vt sira exclamatione maiorem conciter attentionem. Solent enim huiusmodi exclamations magis au- res audientium arrigere, & eorum commouere animos ad atten- tionem: sic de rebus magnis loquuturus Moyses exclamauit dicens: Audite cæli, auribus percipe terra verba oris mei. Deute. 32.
Sic etiam exclamauit Isaías: Audite cæli, auribus percipe ter-
ra. Sic Michæas incipit: Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo eius. In animata intes-tes voluerunt Prophetæ inuocare, vt orationem amplifcent, & vehementiorem red-
dant. Habet enim huiusmodi phrasis loquendi maiorem em-
phasim, & vigorem ad animos auditorum commouēdos. Cum enim Prophetæ duros adeo homines videant, nimiumq; obtu-
bare auros suas, ad eas quæ eis cōueniunt audienda, cælum quartum homi. 3. de-
tum in quoque remotum, & terram, quantum in quoque duram, & peniten-
tis sensibilem inuitant: & id, quod illis à natura negatum est, tri-
buunt, vt vehementior sit expostulatio: sicut etiam fecit Pro-
pheta ille, qui Ioroboanum videois Idolis sacra faciente m, non 3. Reg. 13.
homines impios, neque ipsum Rēgem sed altate insensibile, &
lapidibus

3. Reg. 13. Lapidibus constructum in hunc modum alloquutus fuit. Altare, 49
 altare, hæc dicit dominus. Lapidés alloquitur, quando homines
 multo lapidibus duriores sunt, nā altare, scissum est verbis Pro-
 phetæ obtemperans, ipse autem Rex durior factus remansit.
 Sic nunc Propheta Micheas ait. Attendant terra, & plenitudo
 eius: quo nomine cætera omnia etiam insensibilia, quibus terra
 abundat, & plena est, intellexisse videtur. Sic enim & alijs ver-
 tūt. Quidquid in ea est. A terra, & à rebus insensibilibus sanctus
 vit attentionē postulat certius habiturus auditores, quā si solū
 homines inuitasset. Et quid audituri sunt? Quia ecce, inquit, do-
 minus egredietur de loco suo: loquitur Propheta de Deo, ac sā
 de homine aliquo loqueretur. Cum princeps aliquis ruinā mo-
 litur alicui vrbī aut regioni, egredi consuevit de locis, in quibus
 frequenter habitare solet, & eō se confert, quō destinavit exer-
 citum. Ita faciet dominus (ait Propheta) quasi homo egredietur,
 licet ipse non egrediatur, cum vbiq; sit: nec moueatur, cum sit
 immutabilis, sed egredietur, quia vindictam sumet de gente il-
 la peccatrici, sicut etiam Isaías dixit. Ecce Dominus egredietur
 de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatorum terræ contra ip-
 sum. Quid autē facturus sit Dominus in egressu suo declarat di-
 cens. Et calcabit super excelsa terræ, & consumentur montes
 subitus eum, & valles scindentur sicut cera à facie ignis, sicut
 aquæ, quæ decurrunt in præcepis. His omnibus verbis grauissi-
 mam calamitatem minatur, qualem contingere etiam videmus,
 cum potentissimus aliquis Rex magno cum exercitu regionem
 aliquam inuadit. Montes in plana vertunt loca, per quæ tornē-
 ta bellica vehantur, valles ipsas complanant: & præclaræ simili-
 tudine explicat, nam cera liquefacta tumorem amittit, quem
 antea habebat: & montes sicut aquæ decurrisse videntur. Solēt
 autem Prophetæ Poëtarum more diuinam potentiam hisce cō-
 motionibus explicere, sicut Regius vates, cum ait. Commota
 est, & contremuit terra, & fundamenta montium conturbata
 sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis. Utuntur enim ea
 orationis exhortatione (quam rethores hyperbole vocant) ut
 exprimant, atq; amplifcent vim iræ diuinæ, atq; potentię eius.
 B. Hiero. se
 per Isaiam. 42
 Quid B. Hieronymus adnotauit super Isaiam. Hanc enim ait
 esse superlationem, qua vehementissimam iram Dei vates san-
 ctii exaggerent. Non ergo sic sunt intelligenda verba Micheas,
 quasi

43 quasi ista cōtingerint in desolatione Samariæ, sed quod his verbis statum, & dispositionem illius ciuitatis, & regionis, atq; habitatorum proponat. Visurum enim erat illis præ magnitudine timoris montes consumi, & valles sicut ceram à facie ignis scindi, & sicut aquam in præcepis decurrere. Vel voluit Prophetæ his verbis docere, non esse illis in aliqua re fidendum, ut resistere possent diuinæ furori, licet enim Samaria in excelsø loco esset constituta, licet vndiq; montibus, & vallibus cincta, ea est diuinæ furoris potentia, ut nihil horum impedimento illi esse posset. Nam licet in excelsø loco Samaria esset, superexcelsa terræ (inquit) ipse calcabit, licet vndiq; montibus munita, & vallibus, tamen montes consumentur, & valles scindentur subtus eum.

44 Hæc omnia fecit dominus, quia (vt in Paralipomenone dicitur) suscitauit Deus Israel spiritum Regis Asur in Iudæos, idcirco & Deum egressum fuisse, & hæc fecisse afferit Prophetæ, sci licet, super excelsa terræ calcasse, & montes subtus eū consumptos. Quæ omnia facta fuerunt venientibus Assyrijs. Quia vero posset aliquis merito rogare Prophetam, & quæ nam tanta se offerre causa, & ratio potuit, vt Deum alioqui mitissimum, & sic ad parcendum, & miserendum pronum concitaret ad sumendum tam græue supplicium de his hominibus? Respondet? In scelere Iacob omne istud, & in peccatis domus Israel. Per Iacob Samariæ regnum intelligit, per Israel autem, regnum Iuda. Ut enim constat ex tertio Regum: Cum gens illa Hebreorum vni pareret Regi, vnumque esset regnum, in duo est divisæ regna, duæ tribus Roboam Regi parebant, scilicet, Iuda, & Benjamin cum Leuitica tribu, quæ in Benjamin sorte habebat. Decem autem tribus sequutæ sunt Ierooboam. Duæ priores & Iuda regnum, & domus Dauid, & alijs nominibus vocabantur. Factio autem decem tribuum Ephraim, & Israel, & alijs nominibus dicebatur, & aliquando domus Iacob. Quod autem hic nomine Iacob Prophetæ regnum decem tribuum intellexisset, facile colligi videtur, cum rationem reddens peccatorum hominum illorum inquit. Quod scelus Iacob? Nonne Samaria? Postea vero inquit de alijs duobus tribubus: & quæ excelsa Iuda? Nonne Hierusalem? Ecce quot damna ex malis exemplis prouenant cum scelus Iacob orrum à Samaria ciuitate regia habuit, & excelsa

3. Paral.

3. Reg. 1.

excelsa Iudee à Hierusalem vbi curia Regum residebat, etiam 46
ortum habuerunt. Excelsa appellat scriptura sacra ea loca, at-
que Phana, in quibus idolis sacrificia siebant. Quia enim
Gentiles in locis excelsis aras suis diis construere solebant, ac
templa dicare (quod ideo faciebant, ut facilius dii sui odorem
libaminum, & sacrificiorum perciperent, tanquam illis pro-
pinquiiores) ideo excelsa appellat scriptura sacrata loca illa, ac
Phana, vbi Iudei idolatræ scelerata illa perpetrabant. Regi s ve-
ro illas vrbes Samariam, & Hierusalem causas fuisse tanto-
rum scelerum, & errorum propheta tradit, quia occasionem
suis peruersis exemplis alijs ciuitatibus idolatriandi præbue-
runt. Solent enim regiae vrbes quæ debebant exemplum vi-
uendi præbere ceteris, solent, inquam, esse scholæ, & officinæ
scelerum, inde tanta morum corruptio ad alijs dimanat vrbes 47
ex principum curia: quod illic geritur, quasi viuendi regula
ab alijs usurpatur. Rusticus, & iturbanus habetur, qui non
eisdem vestibus, non eisdem sermonibus, non eadem viuendi
ratione vitur. Vnde maximè oportet principes aduertere,
quæ in curijs, in quibus habitant, permittant, maximam illos
oportet æquitatis, & probitatis habere rationem, his præci-
pue in vrribus, in quibus degunt. Inferiores namque supe-
rioram mores facile æmulantur, ut ait Beatus Ambrosius.

Eccl. 16.

Et qualis est rector ciuitatis, tales & subditi.
I*ei*us erunt, inquit Eccl*e*-
*s*aisticus. F E S- 48

FESTVS DIES.



Estis diebus Dei laudibus, & Dei sermoni, & meditationi, & orationi, eleemosynari, & largitioni vacare debet us. In lib. 2. Esdræ dicitur.

² Esdræ. 8.

Comedite pinguis & bibite multum, & mittite partes his, qui non parauerunt sibi. Sed heu quam multi sunt, qui haec nullatenus seruent?

² Num. 14.

Similes illi, qui (ut Numeri sacra narrat historia) Sabbato ligna colligebat, quem Moyses, & Aarō in carcerem recluserunt, & requirentes à Domino quid de illo facere oportet, ait Dominus. Morte moriatur homo ille, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. Ligna spiritualiter sciit dicit, qui materiam ignis infernalis sibi colligit, qui lapidandus est, id est duris obiurgationibus increpandus, qui infestius cessare non vult, quin mania ad suum æternum incendium colligat.

Nazianzen.
orat. habita
ta in pre
senta Gre
gorij fra
tris.

Beatissimus Grægorius Nazianzenius de hac materia agens inquit. Sane, & Iudeus festiuitatem peragit, verum secundum literam peragit & festiuitatem gentilium, sed ut placeat dæmonibus. Nos autem, ut omnia sint spiritualia opera, motus, consilia, sermo, ad incessum usq; & amictum, quin & ad nutum tonus, ita ut ratio in omnibus dominetur, & homo secundum Deum diligatur.

³ Isido. Clas
tus orat.
3. tom. 1.

Istdorus Clarus in quadam oratione ait. Legimus hominem, qui ligna collegerat in die Sabbati oblatum Moysi, Iussum Domini lapidibus obruatum. Alio item loco narratur grauiter peccasse eos, qui contra mandatum Domini profecti fuerant ad colligendum manna in die Sabbati. Quanto ergo magis putandum

est eos grauissime peccare, qui negotiationibus, spectaculis, ludis aleæ tripudijs, psaltilionibus, & Choreis incumbunt, qui commessionibus, colloquijs prauis, & impudieis, cantilenis diem festum conspurcant?

Loquens Dñs de filijs Israel per Ezechielem prophetam dixit. Sabbathum meum dedi eis, ut esset signum inter me, & eos, & sabbata mea violauerunt vehementer. Hoc est præcepit illis, ut sabbata sanctificarent, & à laboribus servilibus abstinerent, quo possent totos sese mihi dare, & mysteria mea in animo versare! essetq; signum inter me, & eos, hoc est, mutui amoris significa-

Ezech. 20.

Yy tio.

tio eorum erga me, quo mihi adhæserent, ostenderentq; cāre- 4
 ris populis et dīmē legi cultores. Præcepit etiam Deus, vt sab-
 batū obseruaretur, in quo ipse requieuerat in mundi creatio-
 ne post opera sex dierum, vt esset omnibus perspectum, & cog-
 nitum non fuisse mundum sempiternum absq; principio, sed à
 Deo creatum. Creauit Deus mundum, & die septimo requieuit:
 Ideo dies illa obseruabatur. At contaminatis hominibus, & mo-
 rum corruptela deprauatis mortalibus, fecit Deus alterum quo
 dammodo mūdum, & cum multis diebus laboraret, & pro no-
 bis mortem crudelissimam pateretur, requieuit die Dominica
 resurgens à mortuis, vt nos à morte liberaret: & (vt verbis vtar
 Ad Rom. 4 Dini Pauli.) Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit
 propter iustificationem nostram. Eam ob causam decrevit san-
 cta Ecclesia diuino spiritu edocta, vt pro sabbato dies Domini-
 ca obseruaretur. Nam quemadmodum in lege veteri ideo dies
 septima obseruabatur, quia in ea requieuit Deus ab omni ope-
 re, quod patraret, sic in lege noua obseruatur dies octauus, quia
 in eo Christus quietus patratis humanæ redēptionis operi-
 bus. Sed dices, Si sabbati obseruantia est diuinum præceptum
 morale, qui fieri potuit, vt mutaretur? Nam & si cāremonialia
 ablata fuerint, moralia tamē auferri non poterant. Huic obie-
 ctiōni facile respondetur hoc modo. In sabbati sanctificatione
 erat quippam morale, quippam verò cāremoniale: morale
 est obseruari diem vnum in hebdomada, & hoc non abstulit Ec-
 clesia, esse autem hunc diē, vel illum, hoc erat cāremoniale: &
 hoc merito mutauit, quia mutare poterat: imo mutare debebat
 ob resurrectionis sacratissimæ mysterium. Et ipsa lex vetus in-
 quebat Iudeorū sabbata esse abroganda, solūq; vsq; ad Christū 6
 duratura. O se as diuinus yates Deum in hunc modum introdu-
 cit loquentem, Cessare faciam omne gaudium eius, & solenni-
 tate eius, neomēniam eius, sabbatum eius, omnia festa tem-
 pora eius. Vide quam aperte ipsorum Iudeorum propheta (cuius-
 ore ipsi Deum loqui testabantur) eorum sabbata, & festiuitates
 abrogandas esse prædixerit. Per Amos prophetam etiam hoc
 modo ait Deus. Odi, & projici festiuitates vestras, & non car-
 piām odorem cœtūcum vestrorum. Non solum dixit esse Iudeo-
 rum solemnitates cessaturas, sed etiam sibi molestas esse. Eodem
 modo per Isaiam: Nocomeniam, & sabbatū & festiuitates alias,
 non.

Gene. 11.

Ad Rom. 4.

Osee. 11.

Amos. 5.

Isai. 13.

7 non feram: iniqui sunt cætus vestri. Calendas vestras, & solent
nitates vestras odiuit anima mea: facta sunt mihi molestia. Non
quod tunc festa impia essent, sed quod Iudei essent impi: erat
illa quidem lege durante bona, sed adueniente euangelio cessa-
tura. Et intuens idem propheta mentis oculis venturum esse
Christum, qui alterum quodammodo mundum constitueret, Psal. 12.
qui nosos cælos, hoc est, nouos Apostolos, qui enarrarent glo-
riam Dei, efficeret, & nouum populum, qui cantaret Dominō
eanticum nouum, illique non vmbbris, & figuris, sed spiritu, &
veritate seruire has voces emisit. Sicut cæli noui, & terra no-
Psal. 5.
ua stabit semen vestrum coram me: & erit mensis ex mense, &
sabbatum ex sabbato, & veniet omnis caro, ut adoret coram fa-
cie mea. Nonne intueris, quam aperte prædixerit, esse noua fe-
sta instituenda in lege gratiæ, nouosque dies diuino cultui dedi-
candos? Erant festa illa vetera vmbra quædam futurorum, que
erant adueniente sole discessura. Eam ob causam ait D. Paulus
in epistola ad Colossi, Nemo vos judicet in cibo, aut potu, aut in
parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorū, quæ sunt vmbra fu-
turorum. Vult significare B. Apostolus festa legis Mosayæ,
eiusque cæremonias & sacrificia iam cessasse: quoniam adum-
brauerant ventrum Christum, qui iam venerat. Et quoniam
vmbra erant, Christus autem erat eorum substantia, & veritas
& ipse Messias, quem illa omnia figurabant, oportebat adue-
niēte sole abscedere vmbra, & adueniēte veritate abscedere si-
gura. Vnde neomaniæ, quæ erat festa innovationis lunæ, ima-
ginem gerebant eius innovationis, quæ erat in animis facien-
do tempore gratiæ, quando Deus erat in spiritu, & veritate co-
lendus. Sabbatum, Christi requiem in die resurrectionis adum-
brabat. Omnia denique Iudeorum festa in lege constituta fue-
runt nostrorum festorum vmbra, & figura. Sed vix, & mil-
lies vix, quoniam sicut de Hebreis conquerebatur Domi-
nus dicens, Et sabbata mea violauerunt vehementer,
ita & multo potius de nobis conqueri potest,
quoniam festiuitates eius vehementer
violamus. FIDE S.

FIDES.

B. Thom. 2
2. q. 2. art.
10.



Eatus Thomas querit, An exquirere rationes in fidē minuat meritum fidei. Respondet, quod rationes praecedentes fidem minuant ejus meritū subsequentes vero augent. Hoc est dicere, requiri rationes, ut credas, infidelitatis indicium est

B. Greg. ho
mil. 16.

fides enim nō inititur rationi demonstrationis, sed autoritate dicentis secundum illud dictum D. Gregorij, Fides nō habet meritū, cui humana ratio præbet experimentū: sed postquam firmior autoritati divina credidisti, inquirere rationē ut firmius, & delectabilius fidei inhāreas, & alios possis docere vel reuinere maximiū meritū est. Scire etiam in hac materia decet quod habens donū intellectus ex hoc, quod melius apprehendit veritates fidei rectius de eis indicat, atq; bonā estimationē de eis cōcīpt, sicut ille, quia lōgerectius apprehendit vīsa, melius indicat de apprehensis. Donū ergo intellectus mētis aciem acutiorem reddit, vt ea, quae ad fidē pertinēt intimius penetret. Hoc donū est in omnibus habētibus gratiā, carentq; illo peccatores. Ex quo cōsequitur regulariter, iustos firmitius adhārere rebus fidei, peccatores vero frequenter vacillationes circa veritates fidei pati: Vnde animalia sancta, quae propheta Ezechiel vidit, plena erāt oculis ante, & retro ad significandum hoc lumen intellectus, quo iusti gaudent: adeo enim mentē illuminat, ac si tota esset plena oculis. Est autē donum hoc speculativū, simul & practicū, quia nō solum ordinat ad ea, quae principaliter cādūt sub fide. Verū etiā ad omnia, quae ad fidē ordinantur: fides autē etiā ordinatur ad opus secundū illud Pauli. Fides, quae per dilectionē operatur. Et (vt author est B. Thomas) hoc ipsum pertinet ad dignitatem doni intellectus, quod intelligibilia aeterna considerat, nō solū secundū quod in se sunt, sed secundū quod sunt regulæ humanorū actuū. Quia quanto virtus cognoscitiva ad plura se extendit, tanto est nobilior. Igitur quia actio humana nō solū regulatur lege humana, sed etiam lege aeterna, in qua tum ad beatitudinem ordinatur: secundum illud ultimū, eget illuminiā dōno intellectus, quod est lumen supernaturale. Illuminat ergo donū intellectus, & dirigit ipsam operationē. Hoc

Ezech. 1.

B. Thom. 2
2. q. 2. ar. 3.
ad. 2.

donum

¶ donum postulat regius yates dicens. Da mihi intellectum, & scri
tabor legi in tuam, & custodi illam in toto corde meo. Non so-
lum volo intelligere legem tuam, ut sciam, verum etiam ut volun-
tate, & opere ea compleam, & in Haerleo legitur. Fac me intelli-
gere, & seruabo doctrinam tuam, & custodi illam in toto corde meo.

Fides traditionum.

Optimus ille Doctor Equius, & acerrimus maleus contra haereticos in suo artificiose Enchiridione, & satis pio, in titulo de scripturis inquit. Non sunt solū credēda, & seruāda, quæ expresse habentur in diuinis literis, aut probātur ex ipsis, verū etiam ea oportet credere, & sectari, quæ sancta ma-
ter Ecclesia crēdit, & obseruat, nō enim omnia tradita sunt maniifeste in scripturis, sed quā plurima Ecclesiæ, (quæ ab Spiritu sancto illustrantur, & gubernantur, & ob id à veritatis tra-
nante errare nequit) determinanda reliqua sunt. Vnde salvator noster ad discipulos suos dixit apud Ioannem. Adhuc multa ha-
beo vobis dicere, sed non potestis portare modo docebit tamē
vos, & Ecclesiam ille spiritus veritatis, qui à patre, & me proce-
dit. Multa igitur suis ritibus, & cæmonijs obseruat Ecclesia
Dei ex familiari Spiritu sancti illustratione, & instinctu, &
traditione. Apostolorū, & sanctorū patrum, quæ, & si expresse in
sacris literis nō habentur, ipsis tamē nequaquam obuiant, aut ab
ipsis diserepant & sic sunt ab omnibus veris Christianis ample-
xata, & obseruanda, ut præ cipit B. Paulus ad Thessaloniken-
ses dicens. Itaque fratres estote in vera fide, & tenete tradi-
tiones, quias didicistis sive per sermonem, sive per epistolam no-
stram. Et B. Ioannes in sua Canonica ait. Plura habens vobis scri-
bere nolui per cartā & atramentū, spero mē futurū apud vos,
& eos ad os loquij. Quid apertius dici potest in traditionum Ec-
clesiasticarum commendationem.

Sanctus episcopus & Martyr Dei Roffensis in suo contra dā-
natū Martinū doctissimo libro, ante articulorū cōfutationē ve-
ritates aliquas prædictat, quarū non talis est. Traditiones apo-
stolicas quamquam in scriptura nequaquam profitentur, nihil
lominus à veris Christianis obseruantas esse. Ostendit hanc ve-
ritatem ex loco illō B. Pauli modo citato, & ait. Si Paulus, qui
præ ceteris Apostolis toti cœlique epistolas, traditiones etiam
luit.

se non scriptas iussit obseruari, non negari debet hoc à ceteris 7
Apostolis, qui quo minora scripsierunt (imo plures illorum nul-
la) eo verisimilius est plura tradidisse verbo. Quid enim ex Pe-
tro capite Ecclesiæ & duce, ab ipsomet Deo constituto, & omni
pastore, & animarum doctore, qui post mortem Christi Iesu in
sancta Ecclesia vixit circiter annos triginta septem: Quæ, in-
quam, in eius literis habemus Ecclesiæ reliquissæ præter duas
breues epistolas. Quis dubitat eum alia pleraque & saluberrima,
tradidisse dogmata in tam longo tempore, quæ literis non
commendauit? Tantus Pastor, & tam grauissimus Doctor, &
ab Spiritu sancto doctus non plura debebat oves suas docere,
quam quæ scripsit? De Iacobo, & Iuda quid præter unicam
utriusque epistolam accepimus? De alijs autem Apostolis ex-
ceptis Euangelistis nihil nec verbum quidem habemus scri-
ptum, tamen singulos salutaria reliquissæ documenta nemini
potest obscurum esse. De quibus sacri doctores crebrius nos
admonerunt. Ut beatus Dionylius lib. de ecclesiastica Hierarchia,
& Damascenus in lib. de Orthodoxa fide, & alij quam pluri-
mi. Singulari tamen est Tertulliani sententia, qua monet, ut
adversus hereticos magis traditionibus, quam scripturis dissen-
ramus; scripturæ enim in variis sensu facile trahuntur, tradi-
tiones vero non item. Nemo hereticorum est (ut Hilarius ad
Constantinum Augustum tradidit) qui se non secundū scripturas
prædicaret, quibus blasphematur, mentitur, sed omnes absque
vero scripturæ sensu loquuntur. Et Hitenæus Heretici, inquit,
scripturis nituntur sua dogmata confirmare: ne sine teste esse vi-
deantur, sed deformat eloqua Dei, atq; ex figura hominis val-
pis, vel visi figura reddunt. Hactenus ille. Cum haereticis ergo
agendum est, aut alio testimonio scripturæ, aut traditionibus à
maioribus acceptis, quæ sensum scripturarum explicant, aut con-
ciliarum definitionibus, aut omnium patrum consensu. Hoc
enim modo verius habetur sensus scripturæ.

Fides est donum Dei.

Fides donū Dei est, ne quis de ea sibi glorietur: quæ nemini
debita est à Deo, id est verus mundi Redemptor Iesus Christus
Ioan. 6. apud Ioannem dixit: Nemo venit ad me nisi pater meus
Exodi 33. traxerit eū, & trahit p̄ suo beneplacito; ut ipse in Exodo testa-

20 tur dicēs. Miserebor cui voluerō, & clemēs ero in quē mihi placuerit. Qnē locū B. Paulus ad Romanos scribēs interpretatur & **Ad Rom. 9.**
infert cōclusionē, quę explicat secundā partē illius magnę sen-
tentię, scilicet, & clemēs ero in quem mihi placuerit, & inquit.
Igitur non volentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei. Pos-
set quis errare in verbo illo, In quē mihi placuerit, existimās be-
neplacitū esse Deo in aliquo propter propriam, & innatam illi
virtutē, & bonitatem: per quam beneplacitum habere Deus in
illo, sicut de Christo Redēptore nostro pater cælestis protesta-
tus est: In te cōplacui. Quam sententiam B. Paulus auertit dicēs.
Math. 4.
Igitur neq; volentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei. Om-
nibus opus est misericordia, quę miseriam sanet, & naturā ele-
uet, vt deinde Deus sibi complaceat in illo, quod aliunde demō
stratur apertissimè. Præpositio enim illa, in, nō regit in hac sen-
tentia ablatiū sed accusatiū. Non dicit, clemens ero, in quo
mihi placuerit: sicut dixit de filio suo vnigenito, de illo namq;
affiruit: In quo mihi bene cōplacuit. Sed quid in hac sententia
ari: Clemēs ero in quē mihi placuerit? Ut doceat actionē, & esse
etū clementiæ transire, in quē voluerit sibi placere Deus: nō ex-
meritis aut ex debito, sed secundū suā volūtati, & miserationē.

11 Cum vero fides donum Dei maximū sit, quod omnibus
Christianis non ex operibus eorū, sed ex Dei misericordia col-
latum est, quis nō mirabitur fidem illorū cōsiderans, & mores
peruersos animaduertens? Quamobrem inquisitione dignum
est, cur qui italiā credunt taliter viuant. In causa esse videtur
quia illud in hac re contingit, quod in concilijs sāpe fieri vi-
demus, vt maior scilicet pars vincat minorē. Multorum enim
stultorum suffragia vnius sāpe rectissimo consilio antereturun-
tur. Fides rectissime consultit, quę ad superna, & spiritualia nos
vocat. Vocattamen non voluntatem impellendo, sed soluta
vera bona indicando. At contra huius distamen tota carnis
militia impugnat, quę cum omnibus affectibus, & sensi-
bus ad corporalia, & terrena deflectitur. Oculi enim ap-
petunt pulchra, narē odori serai, gustus suavia, tactus molles. Quid
vero appetitus ipse, quid affectus omnes, quid amor sui nisi ter-
rea, & voluptaria concupiscentia? Itaque maior pars vincit me-
liorem. Itēgo queritū Propheta legius dicens. Misere mei
Deus, quoniam concubalit me homo, y id est exterior. Ac-
ob 973

deinde quem vnum discerat multos appellat. Quoniam multi, 13
inquit, bellantes aduersum me. Vnus enim hic exterior homo
multos habet satellites, qui agmine facto spiritum impugnant:
& multitudo dñe nō ratione armati mente ab honesto deducunt.

Fides.

Quomodo in rebus asperis ac difficilibus pectorum hominū fidem Dñs probet, Declarat planæ pondus tentationis illius, quæ tentauit Abrahā. Quod quidem etiam constat ex omnibus circumstantijs, quibus ei præcepit, ut filiū suum, quem diligebat Isaac sacrificaret, vt patet in Genesi. Nunquid non poterat duci prius Abraham cum puerō ad illum mótem excelsum, & ibi ad eum diceretur, vt offerret filium suum? Sed Dñs ei loquutus est. Quo ad hoc spectat, vt dum ambulat, dum 14
iter agit, per totam viam cogitationibus discerpatur, vt hinc virgente præcepto, hinc vniq[ue] nati affectu obliuetante cruciare tur. Propterea ergo etiam via iniungitur etiam móris ascensio, vt in his omnibus spatiis certaminis accipiat affectus, & fides, amor Dei, & amor carnis presentium gratia, & expectatio futurorum. Quid ad hæc tu Abraham? Quæ, & quales cogitationes voluntur in corde tuo? Putas ne quia si in Isaiae data est tibi promissio, & hunc si iugulas, quis erit diuinis promissionibus locus? Nihil horum ait, nihil discutit, sed celeri, atq[ue] simplici obedientia paret. O fidem egregiam ac dignam perpetuis laudibus. Merito profectò hic sanctus vir tali honore decoratus est, vt ab omnibus pater fidei nuncuparetur.

Exodi 14.
Philō li. de
Emigratio.
Abraham.
Irin. lib. 1.
cap. 43.
Hilar. li. 8.
B. Aug. de
verb. Apo-
sto. ser. 20.

Fidei confessio.

Confessio fidei significata, & figurata fuit in illa tenebris oculis nube, de qua in Exodo dicitur. Cū tenebrosa esset noctem caliginosam illuminabat, Porq[ue] esse nobis, si no creer las cosas diuinas es summo faber, & hæc tenebra est lux magna sicut eleganter dixerunt Philon, & Irinæus, sanctus Hilarius, & B. August. qui illa diuina verba protulit. Videlicet Plus valet, & melior est ignorantia fidei sociata, quam scientiate meritate, & præsumptione combiniata. Extraitem valde notandum, quod cum dicimus. Credo in unum Deum, & rursus in eadem oratione dicimus. Credo sanctam Ecclesiam, & non dicimus credo

16 credo in sanctam Ecclesiam; hoc ideo facimus quoniam illa dictio, in significat fiduciā, & amorē, quem ponitis, qui in solo Deo credit, & confidit, sicut eruditè B. Augustinus super Psal. 77 adnotauit, & clarius Ruffinus in expositione symboli, ubi sic ait. Non dicimus Credo in sanctam Ecclesiam, sed Credo sanctam Ecclesiam, ad insinuandum, nos non credere Ecclesiam ipsam esse Deum sed congregatam, & coniunctam esse in Deum. Hac enim præpositione, in, creator à creatura distinguitur.

B. Aug; su-
per Psal. 77
& tract. 29
in Ioannē.
Ruffinus in
symbolm.

Fides in anima debet facere, & operari id, quod visus mediā te luce corporaliter operatur, nā si, p̄ prijs nostris oculis videm⁹ Regē in throno regio sedentē, nunquid nō mouemur ad reuerētiā ei, atq; honorē exhibēndū? Si igitur oculis corporeis vere, & realiter in illo altari Iesu in Christū filiū Dei ea videremus forma, gloria, & maiestate, qua ad dexterā patris sedet, qualiter, ob fecro, eū amaremus? Qualiter in eius amore liqueceremus? Qua reuerētia, & animi submissione eū adoraremus? Quo affectu misericordiā ab eo peteremus? Deniq; quā diligentia adliberemus nec corā eius diuino cōspectu cū odio, aut inimicitia erga proximos nostros, aut cū aliqua mala intētione essemus? Si ergo tāta veritas est Deum ibi esse ac si proprijs oculis illū videretis, & vere ita esse omnes credimus, quare ipsa fides in vobis nō operatur id, quod visus corporalis, si corporaliter illū videret, operaretur? Quare hic tā tepidi, & tā pauca reuerētia estis, ac si hoc non crederetis? O Deus infinita maiestatis suscita, obsecro, has animas, in quibus tā patrum lux fidei, qua eas adornasti, operatur. Scribēs B. Paulus ad Hebræos inquit. Iustus autē ex fide viuit. Cuius loci inter alias vna expositio est, quod fides iustū dicit, eūq; facit vitā ordinare, & in seruitū Dei maximo cū amore, ac reuerētia viriliter incedere. Cū igitur fratres mei fidē habentis, & ipsa in vobis hoc nō operet, merito pertimescere potestis, vos non esse iustos siquidem, (vt ait Apostolus) iustus ex fide viuit.

Ad Habao.

Fides.

Omnes qui ab initio mundi salui facti sunt, & vsq; infi-
nitā fidei saluabūtor, in fide reparatoris nostri Iesu Chri-
sti saluti sunt, & salvi erūt. Quod quidē probatur ex il-
lis D. Pauli verbis. Omnes peccauerūt, & egēt gloria Dei, iustifi-

Ad Rom. 3
3011

cati gratis per gratiā ipsius per redēptionē, quę est in Christo Iesu: quibus verbis testatur S. Apostolus. Omnes, qui saluādi sunt, per redēptionē Iesu Christi reparatoris nostri saluādos esse. Hęc etiā veritas cōprobatur ex alijs eiusdē Apostoli verbis, quae sic habēt. Vnus mediator Dei, & hominū homo Christus Iesus. Si igitur vnum mediator dūtaxat est, qui humanū genus eterno patrī recōciliare potuit, ergo infide huius mediatoris gloriā conse quētur omnes, qui eā cōsequūtur. Atq; ita idē S. Apostolus de S. Moyse verba faciēs inquit. Maiores diuitias estimauit thesau ro Āgyptiorū impropriū Christi, aspiciebat enim remunerationē. Vbi apertissime ostēditur, qualiter S. Moyse omnē spē suā, ac fidē, in Iesu Christi meritis fixā haberet. Idcirco S. Damascen. antiquos patres Abrahamū, Isaac, & Jacob, & ceteros legis veteris sanctos patriarchas vocat optimos Christianos, quāuis olim in illa lege mag nū, iscridmē versabatur inter sapiētes, & populare vulgus: nā sapiētes hāc fidē explicitā habebāt, vulgus autē implicitā. Sicut qui in papyro descriptionē Hispaniæ aut Italix depictā haberet, ipsa autē papyrus extensa esset, & omnibus manifestata: alius vero hanc candē discriptionē in papyro duplicita, & inuoluta: profecto alter horū, videlicet primus haberet Hispaniā explicitā, alter vero implicitā. Sic illi credētes omnes in uno mediatore alijs explicitā fidem tenebāt, alijs vero implicitā. Nam alijs mysteria diuina apertius, quā alijs credebāt. Vnde inferre possumus quanto maiori obligatione nūc astringamur, & quāto magis nūc altissimo Deo nostro debeamus siquidē tam clarā nobis suorū mysteriorū lūcē donauit. Idcirco op̄r

ter, nos ei gratissimos esse ac non sola fide contentos plurimi
enim sunt, quos nimia fides decipit, sicut Henricus ille Anglie
Rex (quando Catholicus erat, nec sacrosanctæ Romanæ Eccle-
siae obedientiam deseruerat) in libro, quæ contra impium Luthe-
ri edidit, eleganter amplificauit. Atq; ita nō immerto S. Pro-
pheta Oseas fidē appellavit sponsæ annulum, qui si nimis angu-
stus est, & parvus, digitū vexat, si autē nimis amplius est, & ma-
gnus, ex digito sensim, & paulatim cadit: sic quidam plus cre-
dunt, quam Deus vult, ut credant, si quidē credūt, se cum in pec-
catis vixerint, veniam sic consecuturus, & saluādos esse, quod
quidē magna presumptio est: Alij autem minus credunt, quam
credere debent, nam ex altissimi Dei misericordia / desidentes
līceū

- 22 licet de suis peccatis maxime poeniteat, nō credunt, ipsam esse
in infinitā, ipsumq; Deū esse ad misericordiā nimis proclivē, aut
etiā (quod grauiſſimū malū est) nō credūt aliquem ex fidei arti-
culis. In ludo quē vocat arūdineū, (hoc est, juego de cañas) pluri-
ma ipſis equitibus diſſimulari ſolēt, como es diſſimular vñ mal
deſde en la filla, y vna mala poſtura, y no herit biē de las eſpu-
elas, y no adargarſe biē. At vero ſtapedā amittere foediffimū eſſe
reputatur, hoc eſt, perder los eſtribos a quello eſtenido por feys
fimo. In hūc modū, ſacrosancta Eccleſia in ludo noſtre ſalutatio-
nis plurima diſſimulat vitia, & peccata, qualia ſunt ſuperbię ho-
minū, inuidiæ, cupiditates, &c. At vero fidē, qua nitimur, amit-
tere, hoc ex ecrandū reputat, & nullo modo ferre potest, quia fi-
des eſt omnis ſpiritualis exercitiū fundamentū: Eſt aſſi por ningua
23 na manera conſiente que ſe pierdan los eſtribos del alma, que
es laſe en que eſtribamos, idcirco eos, qui eam deſerunt grauiſ-
mē optimo iure punit.

Fides magnum eſt Dei beneficium.

Fides eſt donū Dei, quā ipſe ſolo beneplacito ſuo præbet ve-
ſupra apertissime probauimus, & experientia cōſtat, ſi quidē
eā Deus plurimiſ hominibus abſq; meritis eorū cōmu-
nicauit, de quoruſ numero Indianez gētes fuerūt, quibus Dñs, cū
ipſae tot ſceleribus, ac facinoribus plenā eſſent Euāgeliū ſuū, ac
fidē ſanctissimā cōmuſicauit. Et profecto diuinū beneficiū re-
putari debet immēſum Deū ampliſſima illa regna Hispanis oſte-
diſſe, & in eorū manibꝫ ſollocaſſe, vt ex illis tot barbaræ na-
tio-
nes fidei Catholicę puritatē, & veritatē acciperet, eisq; fuifet
frēnū quod dā aduersus detestabile vitiuſ potādi, cui oēs ille Indi-
cæ nationes obnoxia ac deditaſ ſunt, ſiquidē inter oēs mēdi na-
tiones, quæ in Europa degūt, paucæ tā ſobrię reperiuntur, ſicut
Hispanica natio, & poſſent quidē Indicæ illæ nationes populūs,
licet Christianū reperiſe qui ſimul cū eis huic detestabō vitioſ
largiſſime fe traderet. Sed Deus hoc ſua infinita misericordia
nō permifſit. Singulare etiā Dei beneficiū huit, eos in manuſ hæ-
reticorū non incidiſſe, qui cum miferorū homines ab vno erro-
re liberarēt, eos in alios plurimos incidiere faceſt. Sed voluit al-
tiſſimus Deus, vt in manus Christianorū catholicorum incide-
rent, à quibus veram ſacrosancta Eccleſia Romanæ fidē acci-
perent,

perent. Deniq; miraculosum esse videtur tot gentes à tam par- 25
uo numero superari, maxime cū Mexicanis, & alijs plurimi corū
gens fuerit bellicosissima, & magni roboris, ac fortitudinis, ita
vt inter eos aliquis extiterit, qui nudus contra Tygridem cul-
tro dūtaxat lapideo Por. sola gētileza certauerit, ipsumq; (cū
animal ferociissimū sit) valdissime superauerit, & interficerit.
Miraculosum etiā videtur, quod cū Indi nostros se penumero
veneno interficere tentauerit, eis nunquā nocere potuerunt.
Prodigiosa etiā res fuit, quendam hominē in equo sedentē co-
ram exercitu Hispanorū in Mexica expugnatione apparuisse,
qui quidem creditur fuisse Diuus Petrus, aut Diuus Iacobus.
Miraculum etiam fuit virginem coram eodem exercitu, & in
eadem expugnatione, magno splendore circūfusam apparuisse,
quaē per phalanges, & exercitus hostium pertransiens oculos
eorum tanquam puluere obcācare videbatur: & hæc credi-
tur fuisse sacratissima virgo Maria Dei Mater, & Domina no-
stra. Quæ duo ipsi Indi testantur. Hæc omnia Deus Optimus
Maximus propter conuersationem illatum nationum fecit, &
non (vt ego existimo) quia illi Hispani, qui regna expugnarūt
id merebantur. Miraculosum etiā existimo Deus omnia illa no-
ua regna in fundationē sacrosancti Euangelij, & in conuersio-
nem illarum gentiū vocasse per medium triū ordinū mendicā-
tium, scilicet prædicatorū, Dici Augustini, ac minoritarum,
quorum virorum sanctitate magna, & eruditione præditorum
euangelica vita singularis charitas, seruor devotionis, atq; inno-
centia fuerunt ædificatio non vnius nationis, aut populi, sed
vnius noui mundi decē mille leuca: sua amplitudine cohtinen- 27
tis. Hæc omnia misericors Deus propter illas barbaras nationes
quāvis idolatras, & abominabiles peccatores operatus est, & nō
ad illos attendit, sed ad se ipsum. Propter quod ipsi magis deuin-
eti, & obligati sunt, ad eius seruitiū exequendū, & ad ostenden-
dū se continuo tantis beneficijs gratos. Nos autem ex his omnī
bus cōmoueri, & incitari debemus ad laudes Domini continuo
referandas pro tam singulari opere, quod in illis regnis proximis
nostris operari dignatus est, cum simul deprecantes, vt lu-
cem suā, fidem, atq; Euāgelium alijs infidelibus nationibus,
quaē per mundum dispergit, suntmittat, vt sic omnes in una si-
de, obedientia, & amore ei fidelissime seruiamus.

28 Fides a sanctis doctoribus commendatur:

BEATVS Paulus ad Hebreos scribens nos admonet di-
cens. Accedamus ad eum vero corde in plenitudine fidei. Ad Hebreos.
cap. 10.
Fides plena est illa, qua per dilectionem operatur: fides
vacua est; fides sine operibus, & sine charitate. Sicut autem Her-
mas inquit, cum homo impleverat amphoras bono vino, & in-
ter illas paucas semiplenas posuit, venit vero, ut tentet, & gu-
stet amphoras non tentat plenas, scit enim quia bona sunt: se-
miplenas autem gustat, scit ne accidet facta, cito enim semi-
plene acescunt: sique qui pleni sunt in fide, resistunt diabolo
& fugit ab eis, quia non habet locum intrandi, sed in semiple-
nas intrat, & que vult facit illis & fiunt famuli eius.

Lactantius Firmianus de fide agens inquit: Omnis enim iu-
stitia eius (scilicet fidem non habentis) similis est humano cor-
pori caput non habenti, in quo tametsi membra omnia, & lo-
cis suis constant, & figura, & habitudine, inde quoniam deest
id, quod est omnium principale, & vita & omni sensu caret.
Itaque membra illa format tantummodo membrorum habet
usum tamen non habent, tamen scilicet corpus sine capite, quam
caput sine corpore, cui similis est, qui cum Deum non ignorat
vivit iniuste, id enim solum habet, quod est summum, sed fru-
stra quoniam virtutibus tanquam membris caret. Itaque ut sit
vuum, ac sensibile corpus, & agnitus Dei necessaria est sicut
caput, & omnes virtutes quasi corpus.

Cyrillus Hierosolymitanus ait. Sed forte dices. Fidelis sum,
30 no me apprehendet concupiscentia, etiam si aliquid concipi-
uero obscurius. An ignoras, quod etiam in petra quandoque ra-
dix agitur, & sepe manet? Ne suscipias semen, quoniam per-
det suam fidem, priusquam floreat, radicitus erue malum: ne si
ab initio neglexeris, postea in profundum incidas, & ignem
magis excites. Lipitudinem inceptantem tempore cura ne
cum excoecatus fueris tum demum frustra medicum quereras.

Beatus Hilarius lib. de Trinitate ait: Ut quædam medicamen-
torum genera sunt, ita comparata, ut non in singulis tantum
ægritudinibus utilia sint, sed omnibus in communè mediean-
tur, habentque in se virtutem generalis auxilij. Ita, & fides cat-
holica non aduersus singulas tantum pestes, sed contra om-
nes

Cyril. Ca-
teche, 2.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

nes morbos opem medellæ impertit, non insirmandæ genere, 31
non vincenda numero, non diversitate fallenda, sed vna, atque
cadem aduersus singula omniaque consistit.

B. Cyrrillus Cateche 5. B. Cyrrillus etiam inquit. Magnum quidam est vir fidelis
omniisque diuite dicitur: fidelis enim vir est viuens mundus
dilectorum, qui possit contemnere ipsas, & conculcare. Nā qui
ad apparentiam diutes sunt, multaque possident, in anima pau-
peres sunt. Quanto plura enim congregant, tanto magis eoru-
que desunt concupiscentia tabescunt. Fidelis autem vir, quod
est maximè paradoxum, in paupertate dimes est, sciens enim
quod tantum habere necesse est, quibus teganiur, & vescarnur
& his contentus aspernit diuitias.

Eusebius Emissenus in quadam homilia inquit. Fides reli-
gionis Catholicæ lumen est, an næ ostium vitæ, fundamen-
tum salutis æternæ. Quicunque hac derelicta velut pessimum Du-
bolo. 32 cem proprium sequitur intellectum, sic facit quomodo si ab-
sque fundamento edificet domum, aut si prætermisso ostio
velit introire perfectum: vel si nocte sine lumine inferat gres-
sum totum se clausis oculis urgeat in profundum.

B. Chrysostomus in Babiliā inquit. Enim vero sicut adamanti-
na & incorruptibilia nobis corpora essent, neque scorpions,
Martyrem. neque serpentes, neque ignem manibus formidaremus com-
plecti. Ita cum animas nostras fide Christus armavit, non
est, quod timeamus etiam hostes tenentes venena: nobis
enim concessum est ambulare super venena, & scorpions &
omne in diaboli tyrannidem malto magis super terenides, &
scarabeos, tam procul est ne qua parte nos offendant insidia
diabolica.

Idē sermo. Idem in quadam sermone inquit. Enim vero sicut plantæ
Inoūtia & Maximi rigatae magis crescunt ita & fides nostra oppugnata magis flo-
ret, & seditione agitata incrementa maiora sumit. Neque horti
Martyrum. aquis irrigati ita germinant, & fœcundisunt, ut Ecclesiæ si mar-
tyrum irrigentur sanguine.

Idem hom. 18. operis Imperf. Simile. Idem in quadam homilia ait. Sicut lucerna non quidem ex
oleo accenditur sed per oleum nutritur, sic fides non quidem
ex opere nascitur sed per opera nutritur.

Idem ibidē inquit. Sicut qui audit quia miel dulce est, nec gu-
stat de illo, non quidem mellis cognoscit, gratia autem eius natu-
ra ignorat:

34 rægnorat: sic & qui audit quia Christus filius Dei est, iustitia autem eius non fuerit vsus tantum modo nomen Christi cognoscit, gratiam autem naturæ eius ignorat.

Idem homilia alia inquit. Sicut domus, quæ habet validū fundamētū, si pars aliqua parietis, vel tecti ceciderit, ruina eius magna non erit, quia potest fieri ut iterum reparetur. Si autem fundamētum eius casum fuerit passum, tunc est ruina magna quia tota venit deorsum. Sic & Christianus si aut fornicatus fuerit, aut adulteratus, aut homicidium fecerit, cecidit quidem tamen ruina eius magna non est, quia poenitentia iterum potest surgere, sicut David: si autem de fundamento fidei aliquid fuerit passus, id est, si prævaricatus fuerit, & ad gentiles aut hæreticos transierit, tunc est eius ruina magna, quia totus funditus ruvit.

Idem ibidem homilia alia ait. Sicut quando radix est viva, necesse est, ut aut ramos producat aut folia: si autem non produixerit, sine dubio intelligis quod radix eius in terra siccata est: sic quandiu fides cordis intra est, semper germinat confessionem in ore: si autem confessio non fuerit oris, intellige sine dubio, quia fides cordis eius iam ante siccata est.

Idem ibidem homilia alia ait. Sicut in turri consistentes duo bona consequuntur, & hostium irruptionem ipsi non facile patiuntur, & hostes de turri facile conterunt. Sic & qui in fide Christi consistunt, & demones super irruec non sinunt, & spiritualibus bonorum operum sagittis eos facile vulnerant.

Idem alia homilia ait. Sicut pecunia hæc corporalis quidem si sit insacculo inclusa ipsa est semper sola, si autem fuerit agitata de manu in manum usque ipso multiplicatur, unde usura dicitur abusu: sic & fides Christi, si quidem otiosa teneatur in corde non solum ipsa manet, quæ fuit, sed adhuc minoratur in otio, & torpescit & senex efficitur, & paulatim peractus carnes examinata ad nihilum vadit, si autem exercitata fuerit scripturis & loquutionibus assiduis, operibus bonis vivificata, non solum multiplicabitur, sed nunquam definet crescere donec viuet homo.

Idem alia homilia inquit. Cù faber ignitū ferrum forcepi accipere soleat, si alius id dgitis accipere contendat, ultimam illius amentiam coniectabimur. Sic Philosophi per se ipsos res diui.

Homil. 20.
opéris im-
perf.
Simile.

Idem ho-
m. 25.
Simile.

Ibidem ho-
m. 40.
Simile.

Idem. 2. in
epis. ad Ro-
manos.
Simile.

Idem hom.
5. in. 1. ad
Corint.

Simile.

divinas inuenire conati fidem coinquinarunt: Properea nihil, 37
quod quererent, inuenire potuerunt, forci pte enim fidei divina mysteria accipienda sunt.

Idem ea.

ad Gal.

Simile.

Idem alia homilia inquit. Quemadmodum de moneta Regia, qui paululum aliquid amputarit de impressa imagine totū numismata reddidit adulterinū. Ita quisquis sanæ fidei vel minimā particulam subverterit in totum corruptitur ab hoc initio semper ad deteriora procedens.

B. Ambro.

sermo. 1.

Simile.

B. Ambrosius ait. Sicut granum sinapis prima fronte specie sūi est paruum, vile despectū, nō saporem præstans, non odo rem circumferens, non indicans suavitatem, at vbi teri cœperit, statim odorem suum acrimoniam exhibet, cibum flauē sapori exhalat, & tanto feruoris calore succenditur, vt mirum sit in tam friuolis granis tantum ignem fuisse conclusum. Cuius 38 etiam seminis cibum homines hiemis tempore præcipue magna pro suavitate percipiūt, quatenus repellant frigora, humores auferant, viscerūm interna calefaciant, sape etiam capiti ex hoc adhibent medicinam, vt si aliquid inualidum, si quid ægrotum fuerit, sinapis igne curetur: Ita & Christiana fides prima fronte videtur esse parua, vilis, tenuis, nō ostendens potentiam suam, at vbi diuersis temptationibus teri cœperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem dominicæ credulitatis aspirat, & tanto diuini ignis ardore iactatur, vt & ipsa ferueat, & participantem sibi attdere cōpellat: granum sinapis membrorum viscera calefacit. Fidei autem vigor cordiū per cœta comburit: illud quidem asperum algorem frigoris remouet, hæc autem delictorum diabolicum frigus expellit. Gra 39 num sinapis iniquos humores corporum decoquit: fides autem libidinum fluenta consumit. Per illud medicina capiti procuratur: per fidem autem spirituale caput nostrum, quod est Christus sæpius refouetur: fide iuxta comparationem sinapis odore sancto perfruimur.

Idem ser.

2.

Simile.

Idem B. Ambrosius alio sermone ait. Sicut cum sinapis succūsumimus vultu contristamur, fronte cōtrahimur, ad lachrymas promouemur, & ipsam salubritatem corporis nostri cum quodam fletu austerritatis accipimus, illinc enim hos amaritudo exasperat, acrimonia penetrat: hinc calor ignei saporis aceedit, & toto perturbati corpore, tunc magis sani efficimur, cum amplius

40 amplius deploramus: Ita & cum fidei Christianæ mandata per cipimus, contristamur animo, affligimur corpore, ad lachrymas promouemur, & ipsam nostram salutem cum quodam fletu, ac moerore consequimur. Inde ieiunia nos exasperant, illinc peccatorum conscientia macerat. Hinc patrimonij iactura perturbat, & toto contristati habitu, magis salutem cōsequimur, si amplius desfleamus, sicut Dominus ait, Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quod succus sinapis in corpore, hoc fides Christiana operatur in anima.

Matth. 5.

Beatus Augustinus in prologo de fide ad Petrum inquit. *Ta
le est ut sine vera fide quisque velit Deo per contemptum sæculi placere: quale si quis quam tendens ad patriam, in qua se scit beatè esse victurum, relinquat itineris restitudinem, & improuidus sectetur errorem, quo non ad beatam ciuitatem perueniat, sed in præcipitum cadat, ubi non gaudium peruenienti datur, sed cadenti interitus inferatur.*

B. Augu. de
fide ad Pe-
trum.
Simile.

Idem de verbis Domini ait. Infans natus si posset verba loquentis intelligere, cum ipse loqui non possit, nec ambulare, nec aliquid agere, sed sicut cum videmus infirmum, iacentem indigum opis alienæ, tamen modo intelligere possit eum, qui sibi loqueretur, & diceret ei. Ecce sicut me vides ambularem, operantem, loquentem, post paucos annos talis eris: attendens se, & illum quāuis quod promitteretur videret, tamen suam considerans infirmitatem non crederet, & videret tandem quod promittebatur. Nobis autem tanquam infantibus in hac carne, atque infirmitate iacentibus, & magnum est, quod promittitur, & non videtur, & erigitur fides, qua credimus, quod non videmus, ut mereamur videre, quod credimus.

B. Augu. de
verbis Dñs
S. Joan. ser
mo. 64.

Beatus Damascenus lib. de fide inquit. Non animaduertitis actiones omnes antecedere fidem? Quis obsecro, agricola mete re potest, nisi prius semen credat sulcis? Quis mare poterit traijere, nisi prius semet ipsum credat nauis gubernatori? Quis morbis implicitus sanitatem recuperare poterit, nisi semet ipsum prius tradat medico? Quā artem, quā scientiam, quis discere poterit, nisi prius semet ipsum tradiderit, & crediderit preceptor? Si igitur agricola credit telluri, nauigās nauis, in firmus medico, ter ne refugies temet ipsum credere Deo à quo tot fidei arrabones accepisti: Primū quidē, cū nō fore, te creauit &c.

B. Damasc.
lib. 4. de fi-
de cap. 12.

Fidei mysteria non sunt curiosius
scrutanda.

43

VBI nos legimus in Caticis: Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me aduolare fecerunt, alij ex Hebræovertunt, Auer te oculos tuos, ne me rectè intueantur, quia me superbiorum faciunt. Quorum translatione, si nobis probetur, possumus sensum gratissimum huius loci, & literæ etiam accommodatissimum eruere. Docet enim diuina scriptura præsertim D. Paulus, omnia diuina adoranda quidem esse, sed non curiosius à nobis scrutanda. Nam cum propter imbecillitatem nostræ rationis, & mentis, tum propter rerum magnitudinem facile in contemplatione illorum nostri ingenij acies retundetur. Ob eamq; rem 44 hortatur interdum sacra scriptura cohibendam esse mentem, & auocandam à curiosa diuinorum rerum contemplatione. Dupli ergo ratione humanus animus spōsum potest intueri, hoc est illius magnitudinem, & sublimitatem contemplari, nunc quidem rectè aciem mentis in naturā sponsi intendēdo, nunc transuersè, & veluti per ænigmata, ac medium caliginem illius maiestatem considerando. Ergo cum anima sponsi res contemplatur curiosius, quam par sit, directè intuetur sponsum. Cum autem considerat, & contemplatur ipsas sponsi res, pro vt nobis est in sacris literis reuelatum, fidei cognitione contenta, diuina tantum oracula adorans, atq; suspiciens, his, inquam, & spōsum intuetur (quemadmodum oportet). & magna quædam ac mirabilia ipsa contemplatione affequetur. Iubet proinde sponsus, ne charissima sponsa ipsum directis oculis intueatur. Nam qui velit ista ratione sponsum intueri operam, vt aiunt, & oleū perdet, hæc enim inuercundæ frontis audacia, & humanæ mentis impudentiasponsum efficiunt superbiorē. Etenim qui scrutator est illius maiestatis non solum opprimet ac gloria, verum etiam inanes humanæ mentis conatus ipsemet sponsus reprimet, quoniam solet ille superbas mentes, & arrogantes à suis cogitationibus depellere. Itaq; ne sponsa contentionem istam rerum diuinorum magno studio susciperet, vehementer illam dehortatur sponsus, ne directè ipsum contempletur, &c. Duplex enim cum sit diuinorum rerum cognitio (quarum altera fit

Prove. 25.

per

- 46 per speculum, & in ænigmatè, altera vero facie ad faciem) ha-
bet vtraq; opportunum tempus, quas si in idem tēpus velis de-
trudere, ipsarum rerum naturam perturbabis. Ideo Beatus Pau-
lus vtrumq; cognitionis genus nobis proponit dicens. Ex par-
te cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum essem paruu-
lus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt
paruulus: quando autem factus sum vir euacuui, quæ erant par-
uuli. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem fa-
cie ad faciem. Ecce duplē cognitionem, quarum altera diui-
nis oraculis nobis proponitur mortali hac vita amplectenda:
altera vero in id tempus est releganda, quando sponsum, sicuti
est, cognouerimus. Velle itaq; sponsum, dum in carne versa-
mur, intueri facie ad faciem siue directè summæ est impuden-
tiæ, postremæq; vesaniæ. Quernadmodum si in suprema illa fœ-
licitate secum statueret quispiam, sponsum ibi per ænigmata vi-
dere. Cum nullus tunc iam erit fidei locus. Sunt ergo singulæ
visiones suis coaptandæ tēporibus, alioquin omnia perturbabi-
mus. Vnde & B. Paulus eos omnes, qui in carne versantur, par-
uulos appellat, eos autem qui exuta iam mole corporea, recta
ad sponsum via contenderunt, viros nuncupat. Stultum vero
esset, & dedecoris plenum, si quis vir matura iam ætate con-
stitutus lusus, & ineptias, & nugamenta puerorum amplecte-
retur, nec minus aduersaretur naturæ si puer aliquis, aut qui
infantiam nondum excessit, virorum functiones, & munia su-
bire contenderet. Habent enim singulæ ætates, singula offi-
cia, singulasque actiones à natura sibi destinatas, quas si præ-
tergredi velis, totam concutes naturam. Cum essem paruu-
lus (inquit sanctus Apostolus) sapiebam, vt paruulus, &c.
Paruula ergo est sponsa, interim quod in carne versatur, pue-
ritiam autem, & infantiam excedet, cum ad maturam accesser-
it ætatem, hoc est, cum exuta mole corporea sponsum sicuti
est videbit. Cum ergo paruula est sponsa per fidem, & in ænig-
matè sponsum intueatur. Cum vero ad virilem accesserit
ætatem, hoc est in gloria sponsum directè, & facie ad fa-
ciem intuetur: alioquin sentiet suo malo sponsum super-
bum, quasi dicas indignabundum, & irritatum, & ani-
mo commoto. Quocirca inquit. Auerte oculos tuos à me, ne
directè me intueantur, &c. Ut autem facilius, quæ

diximus; intelligantur, exempla ex sacris literis de promptiora 49
aperiamus. Diuinis oraculis nobis proponitur credendum, spō-
sum omnia ex nihilo condidisse id quidem per speculum, & in
enigmate credere, & iubet sponsus, & ratio ipsa postulat. Dire
ctis autem oculis velle intueri mysterium hoc, & curiosius in-
vestigare, quomodo id fecit sponsus, qua ratione, qua via, hoc sa-
ne est sponsum ipsum directe intueri. Proponitur nobis cre-
dendum, & adorandum Trinitatis mysterium prædestinatio-
nis, & electionis diuinæ incarnationis, verbi nativitatis ineffa-
bilis iubet sponsus, ut sponsa hæc omnia adoret, veneretur, fide
cognoscat, contempletur in enigmate, & per speculum: nam in
his rebus, quæ prorsus excedunt captum nostræ mentis, modū
excogitare, vbi nullus est modus, & rationes metiri, vbi nulla
est mensura, demens prorsus est, atq; stultum. Proponit nobis

Ioan. 1.

sacer Euangelista Ioannes, quoniam in principio erat verbum,
& verbum erat apud Deum, & quoniam verbum caro factum
est, quid directe intuetur sponsum, statim incipit investigare.
Quæ sit ratio incarnationis, quomodo potuerit humana natu-
ra diuinæ coniungi. Qui vero res istas contéplatur, vt oportet,
cogitat, quoniam oportuit: eum qui remissionem peccatorum
debebat facere, Deum esse. Auerte igitur oculos tuos. O anima
fidelis, ne me recte intuearis. Nam ab ista curiosa inuestigatio-
ne plerumq; innumeri nascuntur errores. Contenta ergo sit spo-
sa, interim quod in terris versatur, illo cognitionis genere, quod
per enigmata, & per speculum est. Hæc enim cognitio diuinis

Ad Rom. 1.

oraculis nobis proponitur amplectenda. Per speculum quidem
nunc sponsum cognoscimus, quoniam inuisibilia per ea, quæ fa-
ctasunt intelligimus, nam & creaturarum venustas, & ordo &
magnitudo, & concentus quodammodo nostris oculis obijciunt
diuinorum rerum species quasdam, quemadmodum fit in spe-
culo. Cæterum præstantia illa exactiorq; cognitio diuinorum
rerum in vita ista mortali per enigma est, obscura, inquam, &
caliginosa. Nam fides ipsa diuinæ res nondum aperitè proponit
contemplandas. Quæ visio magna cum proprietate à D. Paulo
enigmatica appellatur. Est enim enigma per obscura quædam
sententia, cuius germanum sensum vix poteris eruere. Quemad-
modum enigma illud Sansonis. De comedente exiuit cibus, &

Indicū. 14.

de forte egesta est dulcedo. His ergo duabus conditionibus con-

tentia

52 tenta debet esse sponsa, reliquum omne studium in componendis moribus, & reformandis affectibus collocandum est.

Differentia inter articulos fidei noui, & veteris testamenti.

RES quidem scitu dignissima est differentia, quæ versatur inter articulos quos credere tenebatur fideles in lege naturæ, & in lege scripta, & inter eos, quos fideles Christi in lege gratiæ credere debent. Pro quò perpendendū est, quod in lege naturæ homines credere tenebatur, quatuor articulos: primum, quod Deus est unus: secundū, quod est remunerator, ait enim apostolus. Accedētem ad Deū oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit præmij, scilicet, æterni. Et in hoc articulo implicitè consitebatur Iesu Christi fidē: nā fides implicita est credere aliquē articulū vniuersalē, ex quo in bona cō sequentia pōt colligi aliquis particularis. Et quoniā de hoc articulo vniuersali, Deus est remunerator præmij æterni, sequitur in bona cōsequētia, quod ipse nobis per merita Iesu Christi semipiternā daturus est gloriā. Idcirco dū supradictus articulus creditur, implicitè in Iesum Christū creditur. Quod si aliquis querat, quomodo inferatur hæc cōsequētia? Ad hoc respōdeo, hoc modo inferri. Deus remuneratus est æternis bonis amicos suos, & hoc facturus est aliquibus medijs ab æterno cōstitutis, quoruū vnu est verbi diuini incarnatio, ergo qui credit hunc vniuersalē articulū, Deus est remunerator, virtualiter credit in Iesum Christū, atq; in eius sacrosanctam incarnationē. In tertio articulo credere debebant, Deū esse creatorē, quoniā ex obligatione tenebātur adorare Deū adoratione latrīæ, quæ ipsi Deo titulo creatoris debetur. Quarto deniq; loco credere tenebantur articulū iustificationis: nā spē habere obligabātur, quod si de suis peccatis pœnitentiā agerent, remissionē illorū consequerentur. Illi aut, qui in lege scripturæ viuebant, tenebantur credere explicitè Messiæ aduentū: & in hoc (vt ait D. Thomas) erat discrimen inter doctores legis, & vulgus populi Israeliticū. Etenim maiores synagogue videlicet doctores, & sacerdotes obligabantur explicitè credere incarnationis filij Dei articulum, quoniā in scripturis, quas ipsi legebant, reuelatus erat: minores vero scilicet, status sæcularis explicitè credebant aduentū Messiæ, incarnationē autē

Ad Heb. ii.

mōrba

mo. 11. A

Heb. 11. 11

B. Tho. 2.
2. q. 2. ar. 7.

implicitē sciebant enim, & credebant, venturū esse mediatorē 55
inter Deum & homines: vtrum autem hic mediator futurus es-
set Deus, & homo, hoc non erat articulus explicitus minoribus.
Deniq; fideles legis euangelicæ tenetūt explicitē credere qua-

Vide B. tuordecim fidei articulos. Quod vero attinet ad articulum san-
Tho. 2. 2. etissimæ Trinitatis, si forsitan fuerit aliquis adeò rusticus, vt diffe-
q. 2. ar. 8. rentiam personarum diuinarum, & unitatem essentiæ non ad-
Scotus in discent, sufficiet ei (ut apud Scotus) credere, quod credit ecclesia cat-
3. d. 2. 5. tholica, hoc est, bastare ha remittitur a la fe de la Iglesia catholica. Oportet etiam, vt Christianus sciat, se esse obligatum sub rea-
tu mortalis poena in quatuor casibus fidei actū habere: primus
est quando aliquod sacramentum recipit, tunc enim tenetur in
nuocare Deum, & filius eius Christum Redemptorem nostrum,
& ex consequenti ipsum actualiter credere. Nam, vt ait D. Pau- 56

Ad Rom. lus. Quomodo inuocabunt in quā non crediderunt? Secundus
casus est, quando de suis peccatis poenitentiā agit tunc enim ex
obligatione debet habere actū spei, & charitatis, quæ sine actua
li fidei produci non possunt. Tertius casus est, quando aliquis ty-
rānus eū interrogaret, an in Iesum Christū crederet, tunc obliga-
tus est respondere se firmiter credere, quia vt ait D. Paulus, cor-
de creditur iustitiā, ore autē confessio fit ad salutē. Quartus de-
niq; casus est, quando ex obligatione prædicare & alios docere
tenetur, vt sunt Episcopi, & alij, quibus ex officio hoc munus
incumbit.

Fidei diffinitio.

Ad Heb. **B** Eatus Apostolus fidē hoc modo diffinit. Est autē fides spe- 57
11. Brādarū substantia rerū, argumentū non apparentiū. Pro cu-
iū explicatione obseruandū est, hunc terminū, substantia, duas habere significationes, alteram propriam, alterā vero me-
taphoriciā, secundum significationem propriā significat indiui-
duum de genere substantiæ, sicut hoc nomen, Petrus, hic equus
albus: at verò in significato metaphorico substantia significat
principium, & causam vnde res aliqua oritur, & procedit. Nam
quēadmodū substantia in sua propria significatione est princi-
piū, ex quo accidētia procedūt, & est subiectū, supra quod sunt:
sic principiū, vnde res aliqua dimanat, dicitur substantia. Exempli
gratia. In qualibet scientia, premissæ dicuntur substantia, quoniā
ex illis

58 ex illis colliguntur conclusiones. Et in corporalibus & gritudinibus principia, vnde ipsæ procedunt substantia, ut in & gritudine (quæ vocatur febris tertiana) abundantia coleræ nuncupatur substantia illius & gritudinis, quoniam ex illa procedit. Sic fides est substantia, hoc est, principium ad consequendum æterna bona, quæ expectamus. Ratio est, quia si cut principium in scientijs est quædam præmissa, vnde cōclusiones colliguntur: sic fides, quam homo habet in intellectu, est quoddam principium, ex quo in bona consequentia sequuntur media ad consequendum æterna bona, quæ expectamus. Ideo dicitur substantia sperandarum rerum. Media sunt spes, charitas, & obseruantia legis diuinæ: ideo enim speramus, quia credimus Deum esse misericordem: quod si non crederemus eum esse in

59 finite bonum, non vtique super omnia illum diligemus. Ergo fides est principium, vnde spes, & charitas procedunt. Et hoc significare volunt Doctores scholastici, cum dicunt, fidem esse primam ex virtutibus Theologalibus. Vocant eam primam ad significandum, quod ex illa tanquam ex quodam principio D. Tho. 2.
spes & charitas oriuntur. 2. q. 4. ar. 7

Fidei amissio.

FIDES non est primum, quod in anima amittitur, prius enim deperditur charitas. Qui semel, iterum, atque iterum cibum euomit, & sæpen numero vomitare solet, tandem aliquando sanguinem euomit. Sic affluescunt homines vomitare castitatem, misericordiæ, humilitatem, patientiam, charitatem, quo usque tandem aliquando fidem, & sanguinem Iesu Christi vomitant. Si quis vestem habet pretiosam ex lana purpurea cōfectam, & eā in angulo arce oblita telinquit, quando minus cogitat, illā perforatam, & corrosam à tinea, ac destruetā inuenit. Itaq; quia vestem non exercebat, nec ea utebatur, tandem à tinea destruitur. Sic aliqui fidem adeo oblita habēt in arca sui intellectus, & eam tam patū exercent, & vtuntur, quæ a algunos se les viene a estragar, y a roer con la polilla del error y heregia.

Fidei efficacia.

SVPER illa verba, quæ Christus saluator noster Magdalena dixit, scilicet, Fides tua te saluam fecit, tribuens

salutem fidei, duo notanda sunt. Primum quod ante illa verba 6 r
dominus præmisserat, nēpe, remittuntur ei peccata multa, quo-
niam dilexit multum. Secundum quod non dicit absolute. Fides
te saluam fecit: ne videatur salutem tribuere vni fidei, sed fides
tua te saluam fecit. Tua, inquit, fides hoc est, fides sic disposita,
vt in te tam operans per dilectionem, sic cor immutans debita
pœnitentia ad iambres usq; lachrymarū. Fides tua talis ac tanta, ô
Magdalena, te saluam fecit. Sicut te ô peccator, &c me indubie
saluos faceret, si sic in nobis viua, fertilis, ac studiosa esset bono-
rum operum per dilectionem. Similes scripturæ omnes simili-
ter interpretandæ sunt: nā nisi fides adiuuetur eiusmodi sequen-
tibus bonis operibus, manet inanis, ac mortua: sicut B. Iacobus
docet. Qualia opera si secū habeat profecto multum valet, sicut 62

Ad Gal. 5.

B. Paulus docet dicens. Nā in Christo Iesu neq; circuncisio (hoc
est, quidquid egeris secundum legem) aliquid valet, neq; præ-
pucium, hoc est, quidquid egeris secundū dictamen rectæ ratio-
nis, aliquid valet, vt intelligas opera præcedentia ante fidem ni-
hil prodesse sed fides. Et quæ obsecro, fides? Fides, inquit, quæ
per dilectionem operatur, supple, valet. Quoniam autem, dicit,
fides quæ operatur, manifestum est, quod S. Apostolus non ex-
cludit opera sequentia fidem à iustificatione. Verum quæ sunt
ista opera. Hoc quia non exprimit B. Apostolus, relinquitur in-
telligendum de quibuscumq; operibus fidei elicitis, vel impera-
tis, hoc est, de omnibus, quæ cognoscimus, lumine fidei bona,
Deoq; grata esse, eamq; ob causam prosequimur ea. Et hæc qui
dem operatur, non quo cumq; modo sed per dilectionem, qua 63

Actum. 1.

probè animaduertit hæc D. Petrus, quando interrogatus ab in-
cipientibus credere consilium dedit inquiens. Pœnitentiam agi
te, & baptizetur unusquisq; vestrū in remissionē peccatorum,
&c. Quasi diceret. Bene est, quod creditis verbo Dei per os meū
annuntiato, verū hoc non sufficit, vt iusti, ac salui sitis: oportet
præterea etiam pœnitere vos veteris vitæ, & iniquitatis, quam
exercuistis crucifigendo Christum Dñm, & conuolare ad bap-
tismum, illoq; ablui. Atq; tum demum accipietis remissionem
peccatorum, & Spiritum sanctum. Quoniam illa multum per
omnia cooperantur ad iustificationem. Verum præter hæc bo-
na opera, quæ sequuntur fidem, præcedunt tamen iustificatio-
nem

64 nem, sunt alia bona opera, quæ & fidem sequuntur, & iustificationem longe eminentiora istis, quia procedunt non solum ex fide, sed etiam ex spiritu Dei inhabitante, quo aguntur qui cumq; filij Dei existunt. Ad hæc procedunt ex pretiosis illis donis Dei, quibus homo consors efficitur diuinæ naturæ. Vnde haud dubie sapiunt, & redolent ipsam naturam iustitiae diuinæ. Quapropter non possunt non arguere eam iustitiam, quæ erat iam in corde nostro, & ex cuius principijs procedebant efficiēdo, ut homo iam non solum iustus sit intus in corde, sed & fortis, atq; quaqua versum, per omnes vires, omniaq; membra, quā tum patitur humana infirmitas: prius in Deum, in patriam, in parentes, castus in seipso, & quis in commutationibus, modestus in congressibus, pudibundus in oculis, in lingua moderatus, & sic de alijs membris. In hoc enim, teste B. Paulo, apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & saecularia desideria, sobrietate, & iustitiae, & pie vivamus in hoc saeculo, & non tantum iusti simus intus in corde. Sicq; vivamus diuino quodammodo ex spiritu Dei intus adiuuante, multoq; eminentius, quam Socrates, aut Plato hæc facere potuerunt suis virtutibus moralibus. Secundo augēt eiusmodi opera iustitiam nostram intensiū, idq; bifariam: vno quidem modo, quo solent omnes habitus intendi, ac robur, & firmitatem accipere debito exercitio sui: alio vero modo per viam meriti propter occultam vim, & pretiositatem velut diuinam, quam possident ex antedictis suis principijs, qua indubie promerentur apud Deum abundantiorem gratiarum infusio-

65 66 nem, iuxta illud saluatoris. Omnia habenti dabitur, & abundabit, habenti, inquam, bonum usum gratiarum, quas acceperat vti manifestè indicat parabola Matthæi, & B. Lucæ Euangeliæ. Tertio obseruandum est, quod eiusmodi opera merentur non solum augmentum iustitiae prius habitæ, sed & coronam iustitiae in cælis nobis repositam, quæ est modis omnibus consummata, & glorificata iustitia. Quapropter rectissimè distinxerunt patres eruditiois nostræ inter primam, & secundam, hoc est, inchoatam, & prouectiorem iustitiam, dicentes, illam non cadere sub nostro sed solius Christi merito: istam vero, sicut & coronam iustitiae, etiam nostris sanctarum actionum meritis tribui. Hinc Corinthios studiose hortatur B. Paulus di-

Ad Tit. 2.

collimare

f. 1000

Matth. 25.
Luc. 19.

2. ad Cor. 10.

cens. Siue ergo manducatis, siue bibitis vel aliud quid facitis, 67
 omnia in gloriam Dei facite, scilicet, per directionem fidei, na
 tunc demum prosunt, tuncq; respicit illa Deus, ut grata ad futu
 ram retributionem. Alioquin si flant circa directionem fidei,
 non in gloriam Dei saluatoris, etiam si in se optimi existant,
 qui ea faciunt, profecto nihil sunt, nihil valent, nihil nobis pro
 sunt magis, quam si gentes essemus, nisi forte quod impediunt,
 ne excidamus a iustitia, si iusti eramus. Dum enim illa facimus,
 inter ea nihil agimus mali: aut si iusti ne cum eramus, faciunt,
 ne deteriores, damnabilioresq; efficiamur, simus insuper minus
 indigni gratia iustificante, suo fortassis tempore, a piissimo
 Deo nobis largienda. His omnibus benè perspectis intellige
 tis, quomodo percipiendæ sunt aquæ de fontibus Saluatoris. Na
 detempore legis gratiæ loquutus est Isaias dicens. Haurietis 68
 aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Non ait. Haurietis aquâ,
 sed aquas, nec de fonte, sed de fontibus, ut gratiæ magnitudinē,
 & donorum spiritualium multitudinem significaret. In fonte
 est aqua, at in pharmacopolæ officina sunt diuersa aquarum sa
 lutarium genera. Ita in ecclesia, quæ est diuini medici officina,
 sunt multa sacramenta, multa dona, varia gratiarum genera, quæ
 omnia aquarum nomine significantur. Hæc est aqua, de qua ait
 Christus Iesus Samaritanæ. Quibiberit ex aqua, quam ego dabo
 ei, non sitiet in æternum. Quemadmodum aucepit auiculatum ca
 pit, qua vtitur ad alias capiendas eamq; aliarum auium vocati
 cem, & inuitatricem iuxta fontem aliquem in vinculum conie
 etam collocat, vt alijs illuc conuenientibus impleat solum rete:
 sic Dominus Iesus mulierem illam Samaritanam veluti auem 69
 quandam voluit aucupari iuxta fontem Iacob, vt esset multa
 rum volucrum inuitatrix, quæ exentes e ciuitate ad

Christum venerunt, quos ille in admirabili

reti fidei recepit.

FIDV-

F I D U C I A

Q V I D S I T.

BEATUS Thomas exponens, & declarans quid fiducia sit, inquit. Fiducia est modus quidam spei fortitudine sociatus. Itaque non quæcumque spes est fiducia, sed spes (ut ita dicam) calificata, & fortitudine sociata. Nihil autem Dominus intentatum relinquit, ut nos ad fiduciam habendam persuadeat, sicut ratio nes, quas ad hoc apud Diuum Matthæum adduxit, persuadent, ac manifestant. Et in fido Achaz per Esaiam dixit. Petet tibi signum à Deo tuo, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra, ac si dicat. Quod miraculum velis quantumuis maximū, edet Dominus ut illi fidas. Aperietur mare: mortui, si volueris, suscitabuntur, dummodo illi credas, in eumque fiduciam habeas. Ad hanc fiduciam habendam Diuus Paulus sic fidelibus suadet. Si Deus est pro nobis quis contra nos? Ac si dicat. Non famæ, non sitis, non nuditas, non creatura aliqua aduersari nobis possunt, si Deus est pro nobis: ille enim prouidebit, ut nobis succurrat liberalitas bonorum hominum, aut opera manuaria suppeditet, quod necessitati medeatur. Si autem nihil horum, saltem, pater non destituet suos. Quisquis vero cor suum fiducia fulcire velit, circumducat oculos per admiranda diuinæ prouidentiæ opera, quibus Deus in seruandis, alendis que animantibus. Utitur, & videat, quæ apes, quæ araneæ, quæ vulpes, qui lupi cum improba fame agitantur, & quæ cætera animantia faciunt, ut cibum sibi parent, ut vitam tueantur, ut pullos suos nutritiant, deprehendetque non solum ea facere, quæ vix humana ratio excogitare potuisse, sed frequenter etiam, quæ supra rationem posita sunt, attingere. Nā & tēpestates eminentes, & selenitatis, & pluuias, & stragæ hominum futurā, & aëris, temporisq; mutationes presentes, sibi opportunè prospiciunt. Si ergo tāta cura Deus brutis animatibus necessaria prouidet, quæ illi neq; gratiā habere, neq; referre possunt, quonā modo nobilissimæ creature ea quæ ad vitā sunt necessaria, denegabit cū ipsa illius beneficiis grata esse possit, & propter quā cætera omnia condita sunt. Quam

B. Tho. 2.
2. q. 129.
ar. 6. ad. 3.

Math. 6.
Isa' 6.

Ad Rom. 8

Quam quidem fiduciam regius propheta in Domino habebit, 4

Psal. 118.¶ vt insinuant verba illa, Iudica iudicium meū, & redime me, pro quibus Caietanus legit. Litiga litem meam, & eripe me, hoc est ad similitudinem aduocati atq; patroni assume causam meam, & à tot fallacijs eripe me, vt viuā propter promissa tua. Pro eo etiā quod nos legimus, Adiutor & susceptor meus es tu, Caietanus & alij sic legunt, Abscondio mea & scutum meū es tu. Vbi

Psal. 118. maxima sancti prophetæ fiducia insinuatur, nā ea, quæ abscondimus, maiori cura seruamus. Vnde idē regius Psaltes de iustis verba faciens inquit: Abscondes eos, in abscondito facie tuæ:

& res quidem pretiosæ vocantur absconditæ, eo quod in thecis, Psalm. 16. ne surripiantur, seruari solent. Vnde illud Psalmi: De absconditis tui adimpletus est venter eorum: pro quo multi ex Hebreis transferunt de thesauris tuis, & Chaldaica pataphrasis sic habet.

Thesaurus tuus bonus adimplebit thecas eorum, vbi thesauri ponit loco eius, quod septuaginta interpretes dicunt, de absconditis. Denique puella virgo, & incognita viro vocatur apud Hebreos Alma, hoc est, abscondita, quasi res maximè estimabilis, quæ in absconditis obseruatur. Extende pallium tuum super me, quia propinquus es: dixit Ruth ad Booz, qui excusauit se dicens alium propinquorem, quam se esse. O quāta fiducia potest anima fidelis Deo dicere. Extende pallium misericordiæ tuæ super me, quia propinquus es, nec poterit se excusare, sicut Booz, quia pater noster est.

Ruth 3.

Fiducia in bonitate Dei fundatur.

NO N attendit Deus ad hominem tantum, quanvis peccator sit quantum ad necessitatem eius, vt ei remedium adhibeat. Improbi erant Israel, & Agar, & vt tales, à domo patriarchæ Abrahæ expulsi sunt, sed in necessitate postquam constituti fuerunt exaudiuit Dominus (vt ait sacer textus) vocem pueri. Vbi alia litera ait exulatum pueri, id est, ploratum pueri. At quare puerum, & non matrē audiuit, cum ambo scelerat essent? Quoniā puer in maiori erat necessitate positus. Quocirca licet maximus peccator, ne diuina misericordia defidas, neve plura scelera cōmittas occasione exeūdi à necessitatibus corporalibus. Reuertere ad Deū, & ipse tibi remedium præstabit, tuisq; necessitatibus subueniet, siquidem brutorum animantium necessita-

Gene. 21.

7 celsitatibus succurrir. Animalia nāq; fecit Deus propter hominem, hominem vero propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus non ministrabit propter seipsum? inquit B. Chrysostomus.

B. Chrys.
sup. Matt.

In Deo habebat S. David fiduciam suam repositam, quando dixit. Anima mea in medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Vbi Diuus Hieronymus ex Hebræo vertit. Anima mea in medio leonum dormiuit ferocientium. Hoc præstítit ad verbum propheta Daniel. Sed in spiritu hoc ipsum præstant viri sancti, qui inter dæmonum, & cupiditatum assaltus positi in pace dormiunt, & requiescunt, illius ope freti, qui ait. Cum pertransieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te: in igne non combureris. Hæc autem securitas, ex præsentia Dei animam inhabitantis manet, de qua in Psalmo, sic David ait. Propter innocentiam suscepisti me, &c. Pro quo B. Hieronymus ex Hebræo vertit; Ego autem in simplicitate mea adiutus sum à te, & statues me ante faciem tuam in perpetuum. Vnde quidam interpres super illo versu, vbi David loquens de iustis ait. Abscondes eos in abscondito facie ita, sic ait. Hac elegantissima allegoria exprimit vir sanctus quantæ curæ sit Deo piorum salus, quamq; securi, & ab omni periculo tuti sint, quicumq; se, ac sua omnia tutelæ, ac misericordiæ ipsius commiserunt. Est enim sumpta hæc orationis exornatio ex similitudine Regis, qui eum, quem securissimum vellet esse, ab impetu & insidijs inimicorum, in suum cubiculum reciperet, vt non solum patreres Regij, sed etiam oculi Regis salutem ipsius custodiât. Qua quidem tutela nihil securius, aut amantius excogitari potest. Hinc sèpè videmus, homines pios nulla vi, aut vexatione improborum à rectitudine mentis suæ depelli posse.

Psalm. 40.

Psal. 183.

Fiducia in chirographo Dei fundatur.

Beatus Augustinus de verbis Domini inquit. Promissorū suorum nobis chirographum fecit, non debendo, sed promittendo debitorem se fecit Deus, id est, non mutuo accipiendo. Non possumus ergo ei dicere. Redde, quod accepisti, quoniam quis prior dedit illi, & tribuetur ei? Non possumus dicere. Redde quod accepisti, sed redde quod promisisti. Inde est, quod audemus dicere. Adueniat regnum tuum. Promisit patribus,

B. Aug. de
verbis Dñi
secundum
Lucam scr.

13.

bus, sed cautionem fecit, quā legeremus & nos. O ineffabilem Dei erga hominem misericordiam. Meritò admirans interrogabat sanctus Iob. Quid est homo quia magnificas eū, aut quid apponis erga eum cor tuū. Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Duo sanctus vir hic proponit ad exprimendā huius diuini animi antis excellentiam: quorum alterum ad ipsam hominis creaturam pertinere videtur: alterum vero ad ipsam rationē diuinæ prouidentiæ, qua homini per omnia abundè prosicit. Ut igitur priori loco de magnificantia illa dicamus, quæ sibi per creationis opus contingit, illud summopere ad hāc magnificantiā pertinere videtur, quod homo à Deo cōditus sit ad imaginem atq; similitudinem diuinæ mentis, ita ut ipsa intelligentia, atq; substantia animi diuinā naturam referat, sed & (vt arbitror) hāc hominis magnificantia, atq; excellentia, & Dei similitudo in hoc etiā posita est, quod illum reliquis omnibus animantibus dominum præfecit Deus. Nam & post illa verba: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, subiecit Moyses. Et præsit pisibus maris, & volatilibus celi, & bestijs vniuersaq; terræ, omniq; reptibili quod mouetur in terra. Huc fortasse multò magis spectabat sanctus Iob, atq; hac in re magna huius excellentiæ humanae naturæ pars posita est, quod quemadmodum cæteris in rebus mortalis homo diuinā referebat imaginem, ita etiam hac in re quod in cæteras creaturas diuinum poterat exercere imperium, & in seruitutē, ac ministerium suum subigere. Itaq; nos bobus, & equis, & canibus dominamur, atq; eos nobis parere cogimus: profundit quædam ad subuehēda corpora, & adferenda onera, quæ si defuissent nos oporteret cervicibus deferre quædam ad vescendum quædam ad uehēda corpora, plurima eriā ad voluptates atq; delicias. Quid igitur est homo (inquit sanctus Iob) quod eum tantopere magnificas, vt & illius menti tuam impresseris imaginem, & cæteris animantibus imperare patiaris? Aut quid, inquit, apponis erga eum cor tuum? Sanè hac cordis appositione in gente quandam curam, ac prospectiōnem rerum humanatum significare voluit. Quid est, inquit, homo quod eum tractas tam magnificè, & animum applicas ad eum? Diuina prouidentia, quāvis rebus omnibus abundè prospiciat, & illius gubernationi sint omnia subiecta, varia tamen ratione longèq; diuersa à summo

33 mo Deo disponuntur, iuxta cuiusq; rei ordinem, & gradum. Cum enim res singulæ, quæ tota rerum vniuersitate cōsistunt, in commune bonum totius orbis referantur, ea ratione quædam à Deo disponuntur, & in suos proprios ducuntur fines, vt bonum totius vniuersi semper spectent: sic enim cæteris animantibus prospicit magnus ille Deus (hominem semper excipio) vt erga ea non apponat cor suum, neque animum adiiciat. Non enim singularem ouem (vt exemplum proferam) aut bouem tuetur, & seruat, huius tantum indiuidui gratia, sed eam ob rem potius, ne species in vniuersum intereant, neque enim hisce in rebus Deus rationem aliquam prospicit meriti, aut demeriti. Secus autem est in hominibus. Ita enim ad curandas fouendasque res humanas animum applicat, vt propter se illas curet, & non totius vniuersi gratia, neq; vt humana species non intereat, sed cuiusque hominis etiam postremæ notæ rebus prospicit & quidem propter se, vt diximus. Hanc igitur rationem diuinæ prouidentiæ in sequentibus fuisse explicat dicens. Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Vtramque enim rationem diuinæ prouidentiæ duobus tantummodo verbis cōplexus est sanctus vir. Nam partem illā, quæ blanda est, dulcis, & suavis, visitandi verbo exprimere voluit more sanctorum scripturarum, quæ verbo, visitandi, genus omne beneficiorum in homines collatum à Deo significare solent. Hinc fit, vt Redemptionis beneficium appetetur Luc. 2.

14 visitatio. Ut apud Lucam dixit Zacharias. Visitauit, & fecit redēptionē, &c. Et iterū. Visitauit nos oriens exalto. Quid igitur homo est, inquit Iob, quod illū iniuiscere non dedigneris, & quidem diluculo? Nā cū primo intra viscera materna coagmenatur & primo accipit vitæ initia, visitas eū. Nonne magnū est beneficiū in homines collatū, quod ibi formantur pueri augentur, & ad prodeundū in lucē parantur tandemq; è materni viteri latibulo producuntur. An nō & illud planè stupendū, tam in Luc. 3. esse malis etiā hominibus erga infantes suos charitatē, vt illos cū nihil, nisi mugitu obstrepere, sordibus nauseā causare, infinitoq; labore, & cura, diu noctuq; molestiæ esse possint. Parentes tamē minimè fastidiā nullis, vel sordibus, vel laboribus offensi, adeò vt voluptas sit etiā illis inservire. Hoc sanè argumēto colligebat Christus verus mundi Redemptor, quid quisque nostrū à patre

à patre cælesti sperare debuisset. Si vos, inquit, cum sitis mali, & mente depravati, nostis vestris filijs bona dare, hoc est, illis per omnia prospicere. Quid quæso est iudicandum de Deo, qui ipsum bonum natura existit? Quantis vero periculis deinde parvuli ministerio sanctorum angelorum eripiantur singulis momentis & fides ipsa docet, & docet religio, & nemo est tam cæcus, qui hoc non videat. Summo igitur diluculo, hoc est ab ipso conceptu, & exortu Deus hominem visitat, & innumeris afficit beneficijs. Habetq; illud gratiā venustatis, quod Deo affingit personam hominis summo diluculo surgentis, ut operis quidpiam efficiat. Hebræa singulo mane, sonant, ut intelligas sequenti etiam ætate Deum humanis rebus prouidere: sed & alteram diuinæ prouidentiæ rationem subiungit statim, quæ probatione, & tentatione constat dicens. Et subito probas illū. Ut enim vasa figuli probat fornax, ita & Deus, hominis iusti solet probare virtutem (vt dixit sapiens ille) & igne temptationis multis modis explorare. Sunt autem verba Iob non improban-¹⁷ tis diuinam prouidentiam (quam ipse multis modis suspiciebat, atq; mirabatur) sed mirantis potius, ac suspicentis, tantam prospectionem, erga infelicem hominem, atq; calamitosum. Nam humana quæcumq; quæ exterius videntur, & apparent exigua quidem sunt, humilia prorsus, atq; deiecta. Ob eamq; rem non potest non videri mirum, quod his Deus summa cura, atq; prospectione prouideat. Nisi enim aliquid in homine esset eternitatis capax, nunquam profecto tanta cura, & prouidentia il-¹⁸ liustribus Deus ipse prospiceret. Ex his omnibus deduci potest, quanta securitate in protectione altissimi fidelis homo re-quietere induitus fiducia potest.

Fiducia causa.

Psal. 90.

Simile.

QUAM pia sit Dei nostri protectio, designatur in toto illo Psalmo nonagesimo, vbi dicitur. Scapulis suis obum-²⁰ brabit tibi, & sub penni eius sperabis. Ciconiae (que mira teneritudine pullos suos prosequuntur) sole ferue hinc protensis alis, & scapulis pullostegunt, ne æstuteneri adhuc, & im plumes torreantur. Hoc idem fecit Dominus Iesus, qui totum diuini furoris æstum in se recepit, ut nos ab eo liberaret. Quod quidem regius Propheta insinuavit cum illum scapulis suis

nos

- 19 nō stexisse & obumbrasse ait. Sequitur inde. Non timebis à timore nocturno, hoc est, ab omni tentatione principe tenebrarum: & multa alia ibi promittuntur, quæ omnia promissa ad eū pertinent, qui habitat in adiutorio altissimi, hoc est. Qui omnē fiduciā salutis non in se aut humanis præsidij, sed in uno Deo collocauit, sequē totum illius misericordia, & paternæ prouidentiæ comisit. Dicitur enim ibi. Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Est autem elegantissima metaphora in habitandi verbo posita. Domos enim homines fabricant, in quibus requiescant, sequē ab omni cœli intemperie, hoc est à frigore, ab æstu, imbris, & ventis tueatur. Ad hunc ergo modum vir iustus, Deum ipsum in domicilium elegit, in quo habiteret, hoc est in quo requiescat, atque ab omnibus huius vitæ periculis se totum incoluim seruet. Idē
- 20 autem præsidium pollicetur Dominus per Esaiam. Cum ait. Tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, & in absconsionē à turbine, & à pluia. Unde per eo quod nos legimus: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. B. Hieronymus ex Hebreo vertit. Qui habitat in abscondito altissimi, in umbraculo omnipotentis commorabitur. Alij vero transtulerunt in latibulo altissimi, quod idem est, sed apudit. Pro hoc etiam facit, quia pro eo, quod nos legimus in Psalm. Montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui. B. Hieronymus vertit, Hierusalem montes habet in circuitu suo, & Dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc, & usq; in seculum. Simile est itidem illud Zachariæ. Ego Dominus Zach. a.c.
- 21 ero eis murus signis in circuitu. Quibus verbis magnum pījs solatium, magna tutela, & securitas promissa promissa est. Quid ergo hac paterna cura, & protectione dulcior? Quid amantis? Fœlices profecto pīj omnes, qui omnem fiduciam suam in tali protectore constituunt. Hanc eandem curam, & protectionē declarant, & pollicentur illa Domini verba Exodi. Si audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum eritis mihi in peculium de cunctis populis terræ, mea est enim omnis terra. David autem ait. Beata gens, cuius est Dominus Deus eorum, populus, quem elegit Dominus in hereditatem sibi. Plus tamen aliquid in peculio, quam in hereditate designari videtur.

Hæreditas enim potest esse diuīsum peculiū autem serē pau 22
perū est, qui cū nihil habeant aliud, quo vitā tueantur, omnem
operā suā in illo excolendo ponunt. Similē ergo curā Domi
nus obedientibus pollicetur. Vnde sequitur veram obedientiā
fontem esse, & radicem omnis sancte fiduciæ.

Fiduciæ ratio.

N Egotiū saluationis nostræ, magis tribuendū est gratiæ
Dei per Iesu Christi saluatoris nostri merita, quam viri
bñs humanis, ac proprijs laboribꝫ nostris, ac magis vult
Deus glorificari ab hominibꝫ, eo quod eos gratis iustifi caue-
rit, quā quia eis soluerit id, quod deberet, hoc est, Mas quiere Dios
ser glorificado de salvar por gracia, que de pagar lo q̄ deue: por
que pagar quiéquiera lo haze, mas darnos de gracia a su hijo, y 23
por el recibirnos por hijos, y darnos el don de su gracia, y fuer-
ças para q̄ le siruamos como buenos hijos, e como a tales prome-
ternos la herencia de la gloria, hoc maximū est, atq; ineffabile
Dei beneficiū: & vt tale vult ipse Dominus vt à nobis cognoscatur,

Ad Rom. 6. scatur, & pro viribus gratificetur. Idcirco D. Paulus ad Romanos scribens ait. Gratia Dei vita æterna, hoc est vita æterna est
gratia Dei. Nam licet ad ingrediendū in æternā vitā merita ho-
minis p̄ræ requirātur: hæc tamē suū p̄cipuū valorē ex parte
hominis nō habēt, sed ex gratia Dei, & quia in vnigenito filio
suo Iesu Christo Redēptore nostro incorporata sunt. Quod qui
dē nō in laudē hominis, sed in laudē Dei, atq; gratiæ ei⁹ cedit &
resultat. Aliud enim est hæreditas, quæ filiis obedientibus, & amo-
re patri suo seruētibus cōfertur, & aliud merces, quæ extraneo 24
& mercenario tribuitur, habitat tū ratione valoris laborū ei⁹.
Quod autē nos expectamus hæreditas est, quæ licet bonis ope-
ribus cōparāda sit (& ob eā causam merces vocari possit) nō tamē
ipsa bona opera faciēda sunt animo mercenariō, extraneo,
aut lucrativo, sed animo filiali, qui maximò amore patri suo de-
seruit, & cui⁹ labores, ac seruitia magis remunerātur ex eo, quia
seruitia filij in patrē exhibita sunt, quā quia merces, aut p̄miū
mercenarij, id est. Cuyos trabajos y servicios mas son galardonados por ser servicios de su hijo, q̄ sudores de jornalero. Et hæc est
singularis cōsideratio, & quæ valde potēs est ad generandā si-
gularem quandā in cordibus fidelium Christianorum fiduciā.

Fidu-

25

Fiduciæ exemplum.

In libro Iob legitur, Dominum dixisse ad Satan. Ecce in manu tua est, scilicet Iob, veruntamen animam illius serua. In quo loco anima vitam significat, sicut in Exodus. Reuertere in Aegyptum, mortui sunt enim omnes qui querebant animam tuam, id est, vitam tuam tollere. Et apud Matthæum. Vade in terram Israël, defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri. Voluit Deus, ut Diabolus Iob quam crudelissime torqueret, noluit tamen, ut eum interficeret, quoniam habebat in animo miserijs omnibus leuare eum, quem in tot miseras detruserat; postquam sati eius esset patientia tentata, & posteris omnibus ad perpetuam memoriam demonstrata. Quod fieri oportebat, nam sicut Deus Iob incommode afficiendo, eius existimam virtutem ostenderat, ita ab incommodis liberando par erat, suam ut ostenderet benignitatem, pietatem, curamque bonorum omnium, ut exemplo Iob, & infinita Dei erga illum benignitate excitarentur posteri ad similes miseras aequo animo tolerandum, & ad bene Deo in aduersa fortuna fidendum. Obeamque rem David in magnum lumen detrusus, ut Dei subsidium impetraret, ita precabatur. Clamaui ad te Domine tota die, expandi ad te manus meas. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medieci suscitabunt, & confitebuntur tibi? Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione: id est, si ego his laboribus absumptus morior, quo pacto tua misericordia, quam in miseras opem ferendo declaras, & veritas tua, quæ in praestando auxilio, quod promittis precentibus, demonstratur, cognosci poterit? Et alio loco ait. Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiarum Sion. Christus quoque Iesus Redemptor noster in alio Psalmo eodem argumento utitur ad resurrectionem suam a patre impetrandam dicens. Ad te Domine clamarobus, & ad Deum meum deprecabor: quæ utilitas in sanguine meo, dum descendeo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annuntiabit veritatem tuam? Audiuimus Dominus, & misericordia est mei. Boni igitur viri, qui a malis, & miserijs Dei præsidio liberantur, valde Dei laudem, & gloriæ amplificatio.

cant, & alijs afflictis occasio magna fiducie sunt. Hac ergo de 28
causa noluit Deus, vt sanctus Iob in tantis ægrumnis, & calamiti-
bus animam ageret.

Ad fiduciam in uitatio.

B. Ber. ser.
68. sup Cä
ticas.

2. 3 d Timo
the. 2.

Sapien. 4.

1. Petri. 5.

Psalm. 39.

Psal. 137.

BEATVS Bernardus super Cantica ait. Non est planè quod formidemus, & timeamus cum tam magnifica, & ampla nobis Deus promittat, tantamque de nobis curam gerat. Qua de re vehementer admiratus sum. Ita ne huic intenta est illa maiestas, cui gubernatio pariter, & administratio universitatis incumbit, & cura sexulorum ad sola transfertur negotia, imo otia amoris, & desiderij huius? Ita planè ipsa est enim Ecclesia electorum, de quibus Apostolus. Omnia, inquit, propter electos. Et cui dubium, quod gratia, & misericordia Dei sit in sanctos eius, & respectus in electos illius? Ergo prouidentiam cæteris creaturis non negamus, curam sponsa vendicat sibi. Nunquid de bobus cura est Deo? Nec dubium quin idem possimus dicere de equis, de camelis, de elephantibus, & de cunctis bestiis terræ. Similiter & de piscibus maris, & volatilibus cæli, postremo de omni re, quæ est super terram, solis sanè exceptis, quibus dicitur. Omnem solicitudinem vestram projectantes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. An non tibi videtur veluti his verbis dictum: Intendite illi, quia ipse intendit vobis? Et obserua Apostolum Petrum: eius enim verba sunt, si non & ipse verborum sponsæ obseruauerit ordinem, nempe non ait: omnem solicitudinem vestram projectantes in eum, ut sit ipsi cura de vobis: sed quia ipsi cura est de vobis: aperte proinde monstrat Ecclesia sanctorum non modo quoniam dilecta est, sed & quod prius dilecta fuerit. Constat non ad eam pertinere de verbo, quod de bobus dixit Apostolus, nam curam illius habet, qui dilexit illam, & semet ipsum dedit pro illa. Nonne hæc est ouis errans cuius cura etiam supernorum curæ gregum prælata est? Quid ergo? Pro prijs humeris dignatus est eam portare, & curam illius non habebit? Ideo non confunditur regius vates dicere. Dominus soli catus est mihi. Nec se existimat errare cum item dicit. Dominus retribuet pro me. Denique ait. Oculi domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Satis ergo ex his patet, quantopere

com-

31 comple^tenda sint, verba illa Christi Iesu saluatoris nostri, & eis fides adhibēda, cum dicit. Nolite timere pusillus g̃rex, quia complacuit patri vestro donare vobis regnum. Lucæ 12.

F O R T I T V D O.

N Isaia Propheta dicitur. Super hoc laudabit te Isaie 25. populus fortis ciuitas gentium rebustarum timebit te quia factus es fortitudo pauperi, egeno, in tribulatione sua spes à turbine umbraculum abstenu. Christianos vocat sanctus vates fortes, & robustos quoniam debent aduersus diabolum, mundum, & carnem acerrimè pugnare, & animo excelso, & invicto sub spe viuētes omnia aduersa tolerare. Ut enim dura, & robusta querus ventorum, ac procellarum ictibus resistit, & quanuis frontes amittat, intus tamen virtus perseverat: sic verus Christianus vi tentationum & calamitatum exagitatus, immobilis consistit, & quauis mundi opes, authoritatem, & estimationem perdiderit, animi tamen virtus, & constantia intus viget, quas ne que casus eripit, nec tempus labefactat, nec vetustas villa consumit, atque hoc minimè mirum est, nam illis qui suam miseriā agnoscentes diuinum implorant auxilium, Deus factus est fortitudo, spes in tribulatione sua, umbraculum ab æstu, sed quanvis impiorum gladius seruis domini vitam eripuerit, eorum tamen laudes nulla inquam obscurabit obliuio, quin potius vigeunt ad memoriam omnium sacerdorum. Cælum primum

2 mobile appellatum, vehementi suo impulsu, & incitata conuersione alias globos æthereos coerget, & rapit, atque efficit, ut ab oriente in occidentem, violenter & per accidens moueatūr. Nihilominus tamen hi inferiores cæli in uito primo mobili mouentur suapte natura proprio motu, ab occidente in orientem, sic quanuist tempus suo discursu omnia quæ possunt labefactari consumat ea rapiens, & ad Occasum adducens: & tyrani sua potentia, & crudelitate iustos homines ad occidentem, id est, mortem perducat, tamen velint, nolint, recte facta, & admirabiles virtutes semper habent suum cursum, & motum in sphæra famæ immortalis, quæ veluti cælum varijs syderibus ornatum, pulchrisq; luminibus distinctum de tempore ipso, & de

Simile,

tyrannistriumphat, quoniam illa perpetuitas ipsa semper in- 3
tuetur. Nec solum viri iusti, qui propter iustitiam ab impiis in-
terfecti sunt tam in veteri, quam in noua lege in hac vita cele-
brantur, sed etiam quod illustrius est in celum peruolant, ubi
requiescent in beatissimis sanctorum sedibus, gloria immor-
tali redundantes.

Fortitudinis diffinitio.

Cleer. lib.
de officiis.

Definitio
fortitudi-
nis.

IIaia 40.

B. Ambr. in
exameron,
de opere
sexti diei.
Simile.

GOIGER. Quid in libris de officiis inquit. Omnis de aliqua
de re institutio debet à diffinitione profici sci, ut intelliga-
tur quid sit, de quo disputatur. Cum igitur de fortitu-
dine nobis agendum sit, quid ipsa sit scire aequum est atque
idem met Tullius eam diffiniuit dicens. Fortitudo est magna-
rum rerum appetitio, & humallum despectio. Iuxta hanc diffi- 4
nitatem ille fortis censendus est, qui ardua, ac difficultaria aggredi-
tut, qualia sunt virtutes, quae omnes secum quandam, imo &
plurimam habent difficultatem, siquidem (ut ait Aristoteles)
virtus circa difficultatem versatur: res autem viles, & abieetas,
quales sunt terrene, ac temporales, despicit, & contemnit.
Quamobrem orationes iusti fortis appellantur: atque ita sanctus

IIaia de illis verba faciens inquit. Qui sperant in domino mu-
tabunt fortitudinem, assumerent pennas, sicut aquila, current, &
non laborabunt, ambulabunt, & non deficiunt. Hic maxime
perpendendum est illud, mutabunt fortitudinem: plurimi nam
que existunt, qui ad perpetranda scelera, ac res prophanas for-
tes sunt, ad virtutem autem, ac res sanctas capessendas ignavi.

Beatus Ambrosius ait elephantem adeò robustum, tantæque 5
fortitudinis animal esse vt turrim armatis hominibus plenam
sustinere possit superstantæque audacie esse, vt nec tormenta
bellica, nec militum testudinem paueat, admirabiliter tamen
murem pertimescit, taliterque ab eo deterretur, vt horren-
dos barritus emittens procul fugiat. Sic miseri peccatores
fortissimi, ac robustissimi sunt ad lucrum, ad bellum, ad mun-
di opera, & maria transfretantes nimios, ac penè intole-
rables labores sustinent: ad minimum autem poenitentia
opus faciendum horrent, tremunt, pauent, nec ullo modo ag-
gredi audent: Cum vero diuini spiritus operatione conuertun-
tur mutant fortitudinem; ante conuersionei fortes sunt ad
malum

6 malum postea fortis ad bonum. Dicitur amplius de his iustis, postquam fortitudinem mutauerint. Assument pennas sicut aquilæ. Ferunt naturales philosophi, aquilas decimo quoque anno alas suas mutare: atque ita ipsæ renouantur, & nunquam senescunt, sed semper quodammodo pubescunt. Sic iusti passim, & quotidie sanctis exercitijs renouantur, atque ita in sancto Dei servitio nunquam senescunt. Haec etiam alæ eleuationem spiritus per orationem, & contemplationem signant. Vnde quatuor illa animalia, quæ Ezechiel Propheta vidisse commemorat, omnia volabant. O rei admirationem, & prodigiosam, videre bouem, seu leonem volantem! Quod aquila volet, non est mirandum: at vero leonem, vel bouem seu hominem (quæ animalia sunt
7 turpia, & grauia) aduolat, hoc admirationem inducit. Sed ibi quatuor illa animalia simul aduolare dicuntur, quoniam omnia alas habebant, in quo significatum est, quod licet alia exercitia omnibus christianis communia esse non possint, saltem omnes sancto exercitio orationis, & contemplationis varcare debent, omnes enim intellectum, & voluntatem habent, quæ dux alæ hominibus datæ fuerunt à Deo ut in ipsum aduolent: omnes obligatione astringuntur, Deum diligere, haec autem dilectio sit per voluntatem: Quomodo autem diligent voluntate, nisi prius altissimi Dei bonitatem, pulchritudinem, sapientiam, misericordiam, omnipotentiam, atque alias infinitas eius excellentias intellectu non contemplentur? Oportet ergo, vt non solum omnes orent, verum etiam
8 vt in Deo, ac divinis eius excellentijs contemplentur, vt sic in divino ipsius amore flammescant, atque ita current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficiant. Sed nunquid ieiunium, discipliæ, vigilæ, atque alia sancta exercitia laboriosa non sunt, & potius afflictiones? Ita plane. Quare ergo ait: Non laborabunt? Quoniam enim eisdem virtutibus oritur, & dimanat quominus ipsi in exercitio eorum laborem non sentiant. Nam, ut dicebat Plato. Virtus fortis est: virtutum autem debile: & cum invictus fortibus caro fundetur debilis, & infirma, id, quod debilitas est, si superforte fundetur absque labore profecto ibi sustentatur, atque otia. Propter hanc dicitur. Fortitudo simplicis via eius. Simplicis id est perfecti, secundum in quod inter-

Simile.

Propter. 10.

dem capite dicitur. Qui ambulat simpliciter, ambulat confi- 9
denter. Ait igitur Spiritus sanctus in hoc loco, quod via videlicet vita, virtus, & sanctitas iusti est fortitudo ipsius, atq; ita currit, & non laborat, ambulat, & non deficiet, quin potius usque in finem perseverabit, & premium, quod perseveratibus promittitur consequetur. Idecirco de anima sancta sacra scriptura dicit. Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die

Prouer. 30. nouissimo, hoc est, in die mortis sua. In quibus verbis maxime perpendendum est, quare sapientissimus Salomon fortitudinem cum pulchritudine coniunxerit dicens. Fortitudo, & decor indumentum eius? Ad hoc respondeatur, quod fortitudo efficit, ut anima, vitijs resistat, & virtutes eas apprehendat, quibus ipsa pulchra redditur. Ideo (ut Beatus Hieronymus ait) re- 10

B. Hieron. gius Propheta magni facit, immaculatos in hac vita dicens. Bea-
In epist. ad ti immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Quasi di-
principiam cat; Grande certe opus facit, qui viam spuriis plenam im-
de laudib. maculato calle pertransit, sicut est Sol, qui cum per sterquilini transeat, non coinquinatur ab eis non enim patitur peregrinas impressiones. Vnde in Canticis dicitur. Quae est ista, quae **Marcellæ.** ascendit de deserto huius saeculi (in quo spinæ & tribuli germinantur) delitijs, & floribus flagrans, vt de terra sterili tot fructus afferat? Beatos ergo optimo iure eos appellat, sanctus Propheta, qui in via immunda immaculati sunt, & ambulant in lege Domini &c. Signum fortitudinis est equitem armatum in campo esse quando Sol magis astuat, & galeam non auferre, 11 nec armis se exuere: Pusillanimi autem, ac debilis est contrarium facere. Quinimo iij, qui hoc faciunt solent magno damno suo id facere, plerunque enim ab hostibus suis sic armis exuti superantur, & ab scopetis, vel alijs bellicis tormentis grauiter percutiuntur. Sic milites Iesu Christi in maiori furore tribulationum arma virtutum deponere non debent, nec se mundo detegere, hoc enim signum infirmitatis, ac debilitatis est, magnumque damnum animæ affere solet.

Plin. lib. 16.

& 43.

Simile.

Plinius inquit. Ut palmæ arboris ramus imposito onere non deflectitur in terram more ceterarum, sed renititur, & ultra aduersus sarcinæ pondus se se erigit: ita viri fortissimi animus quo plus negotijs præmitur, quantoque magis sauit fortuna, tanto est erectior.

Forti-

12 Fortitudo auferri solet propter
peccata.

SOLET Deus in pœnam præcedentium scelerum fortitudinem ab hominibus auferre, eosque debiles, & inconstantes relinquere, atq; ita in libro Iob dicitur. Balthœū Regum dissoluit, & præcinxit fune rēnes eorum. Elegans profecto loquitio. Balthœs enim siue balthœū (vt Varro inquit) zona militaris erat. Vnde baltheum adimere, ignominiosum semper habitum fuit. Scipioni Africano, quanvis falso delato fraudi vertebant aduersarij, quod solitus, & fluxus balnea secta-
retur, quod militem, & eo magis ducem semper instru-
etum, & accinctura esse oporteat Baltheum vero non aperte erat roboris, atque strenuitatis indicium, sicut baltheum
13 solueret imbecillitatis, & ignavi animi argumentum. Hinc Christus Redemptor noster mandabat, vt lumbis semper effemius accincti. Et propheta Isaia de eodem magistro vitæ agens inquit. Neque soluetur cingulum tenuum eius. Vel (vt Hebræa videntur habere volumina.) Non soluetur vel non aperietur baltheus lumborum eius. Iam ergo facile est intelligere, quid sanctus Iob insinuauerit: nam solutione balthœ illud sanè (vt arbitror) explicare voluit, qua ratione diuina prouidentia fortissimos quoque Reges, aliosque potentes viros in pœnam scelerum ipsorum imbelles, & effeminate fluxos, atque distolitos reddere soleat, ita vt amissa regia dignitate illorum rēnes pro baltheo fune cingantur. Quod perinde est, ac si dicas. Sublata regia potestate in mi-
14 seram abducantur captivitatem fune quodammodo ligati. Atque ita sicut Dœti potentes Reges propter scelera ipsorum debiles, atque ignavos reddit, efficitque, vt captivi, & funibus accincti ab hostibus suis superentur: sic à plurimis particularibus hominibus in pœnam flagitorum, quæ commiserunt, & in pœnam ingratitudinis, ipsemet Deus fortitudinem aufert, vt illi veluti funibus suarum passio-
num ligati maneant. Et hoc est, quod etiam Di-
uus Paulus ait. Tradidit eos Deus
in desideria cordis
corum.

Iob 12.

Lucæ 12.

Italæ 5.

Rom. 14.

Aaa 5 Forti-

Fortitudo animæ assimilatur curribus Pharaonis. 15

Cant. 1.

Et quia tu meo in curribus Pharaonis assimilari te amica
mea (inquit sponsus loquens cum sponsa in Canticis). In
quibus verbis perspicitur fortitudo quædam admirabilis
sponsæ; & ita similitudo hæc ad fortitudinem potest referri.
Equitatus ille sanctis angelis, & spiritibus accommodari potest.
Nam scriptura sacra spiritus illos felicissimos, equita-
tum Dei appellat, & currus Dei & quadrigas Dei, quæ omnia
copiosissime tractantur à Beato Dionysio in libro de cœlesti

Abacuc 3. Hierarchia. Et Abaenclat. Ascendes super equos tuos. Et loet
Iocel. 2. Propheta cum diem aduenientis Domini denuntiat, de exerci- 16

tu etiam loquitur dicens. Dedit Dominus vocem suam ante fa-
ciem exercitus sui, qui multa sunt, nam castra eius, quia for-
tia, & facientia verbum eius. Constatbit ergo similitudo, si dica-
mus, sponsam propter summam fortitudinem animi, assimilari
equitatu sponsi: hoc est cœlestibus illis, qui prompti semper
furant, & expediti ad exequenda divina mandata: qui totum Pha-
raonis exercitum, ipsumque Imperatorem brevi momento con-
fecrere, quemadmodum & exercitum Sennacherib. O admi- 17

Exodi 14.

rabilem sponsæ fortitudinem! Similis es, o sponsa equitatu
meo, inquit sponsus, hoc est equis & quadrigis, exercitibus sci-
licet angelorum, quæ propter summan velocitatem, & faci-
litatem exequendi mea mandata, fortissimis equis, & quadri-
gis assimilatur. Ut ergo equitatus ille facile exoperauit, pro-
stravitque Pharaonis exercitus, ipsumque suffocauit vndis, ad
eundem etiam modum, & tu ipsa, quæ dorsum iam curuasti, ut
fusceres fessorem, & frangas diuinum verbi libenter sustinet, ut
quocunque ego voluerem te reflectam, & præceptorum habenis
agam: quæ iam non propria voluntate in cedis, discederis, & re-
duceris, iam voluntate fessoris, tam interuerso exercitus Pha-
raonis, ipsumque Imperatorem excedens, quinque equitatus
meus olim, cuin sauentis maris fluctibus conuolevit trium-
phantibus de hostibus fallacissimis, potentissimis, carnem Pharaonem
mundum moniles illius copias, artes, & vites retundis. De-
nique hostes potentissimos delis, non secus arque meus equi-
tatus olim currus Pharaonis. Habet enim hic mundus adver-
sus

- 18 suis electos Dei currus, equites, quadrigas, copias, pedestres, & equestres, habet milites subfidiarios. Hinc urgent fluctus maris, illinc Pharao: sed sponsa, hoc est anima fidelis, quæ per similis est equitatu sponsi contemnit, facileque exuperat hec omnia pericula, artes, machinamenta. Paulus ille fortissimus Dei miles flagris læsus, catenis innexus, multis affectus contumelij, maris pericula, ieunia, inedium, vigilias, totum orbem, ipsos denique, qui summa dignitate Imperij potiebantur, non secus eas sit, omnibusque his periculis elapsus est, quam olim exercitus Dei, & Pharaonem & copias illius, & pericula etiam saeuentis maris. Et non solum hæc exuperabat Paulus, verum etiam & gloria ducebat. Quid referam de Tecla, Agnente, Pelagia nobilissimis foeminiis tenera adhuc aetate, & florenti? Quam forti animo, & excelsa, & Egyptiorum pericula, & Pharaonis, exuperarunt: tanquam nobiles vi etiam, ad pericula, ad mortem, ad cruces, tanquam ad delicias festinabant. Vnde Dianus Ambrosius admiratus, tantam in sponsis Dei fortitudinem dicebat. Exultat virgo inter leones, & prodeuentes bestias spectat intrepidè. Quid vero de Laurentio dicam, qui absumpso penè corpore, saeuentibus iniquis flaminis, infracto animo, dicebat ad tyrannum: verfa, & manduca? Quid mirabilius Pelagia? quæ à persecutoribus vallata, & obsessa, priusquam in eorum conspectum veniret aiebat. Libens morior, nemo me manu continget, nullus proteruo oculo virginem violabit, mecum seram pudorem, mecum incolunem verecundiam, nullum prædones lucrum suæ capient insolentiaz, Pelagia Christum sequetur: nemo animi celsitudinem auferet, nemo captiuam videbit liberam fidem, integramque pudicitiam ad sponsum deferam pro illisque fortiter dimicabo, quod seruum est, quod humile, quod abiectum: corpus, scilicet, hoc manebit, in nulos, usus necessarium, aut utile. O quam vere huic sponsæ potuit sponsus dicere. Equitatu meo in curribus Pharao-
2. ad Cor. 11.
3. monilia
- FRAN-
- CIPHIUS

F R A N C I S C I
P A T R I S N O S T R I
E N C O M I A.



Vemadmodum inter aues quædam sunt, quæ tam altè volando se se erigunt, ut p̄t̄ n̄m̄ia distantia videri non possint: sic inter sanctos aliqui sunt, qui virtutū magnitudine ita splenduerunt, ut homines in magnam rapiant admirationem. Y la alteza de sus virtudes se va de buelo. Ex quibus unus idemq; singulatissimus fuit beatissimus pater Franciscus ordinis minorum caput & principium. Quia in re obseruandum est intentum sacro sanctæ ecclesiæ militantis in terra esse ecclesiam triumphante in cœlis instaurare, atque ita quoq; videat huius negotij executionem semper in luspirijs, atque gemitibus viunt, sicut be-

Ad Rom. 8. tus Paulus de hac materia agens in epistola ad Romanos significavit. Vbi postquam dixerat. Scimus quod omnis creatura in gemiscit, & parturit usque adhuc, statim adiecit. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis nostri. Id vero, quod difficilius, & maiori cum labore instauratur, est ordo Seraphinorum, quippe qui in Dei amore magis inflammati sunt, & dignitate eminentiores existunt. Una autem ex causis ob quam hoc praesens sæculum, tam longo tempore differtur, & finale iudicium ita tardat, est quia pauci reperiuntur viri tam singulari virtute praestantes ut Seraphinorum sedes occupare, eorumque locum instaurare possint. Cuinque aliquis offertur, quem tam alte ascendisse possimus coniçere, sacra sancta ecclesia gaudio, & iubilatione quodammodo liquefecit: & hinc est quod in diebus sanctorum Apostolorum, & Patriarcharum qui religiones instituerunt, & fundarunt, qualis fuit beatus Basilios, Diuus Benedictus, beatus Augustinus, Sanctus Dominicus, & beatus Franciscus, magnam ostendit Christianis populis lætitiae voluptate, quippe quæ credat hos in Dei amore adeo inflamatos fuisse, ut in Seraphica societate collocauti meruerint. In hac festiuitate sacrum illud canitur Euangeliū, in quo

- 4 in quo Christus Redemptor noster aeterno Patri gratias agit
dicens. Confiteor tibi pater Domine celi & terrae quia abscon Mach. 11.
disti haec a sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea parvulis.
De diuina gratia ait S. Davit in quodam Psalmo. Pluuiam volu Psalm. 67.
tariam segregabis Deus hereditati tuae. Vocat regius Propheta
diuinam gratiam pluuiam voluntariam: est enim gratia velut
aqua, quae verno tempore pluit: non est sicut pluuiam vniuersali,
quae ubique cadit, sed pluuiam voluntaria, quae hic cadit, illic
vero non. In humilibus seruis pluit Deus diuina sua dona, super
bos autem velut lapides duros, atque aridos relinquit. Magna
profectio est debilitas, & impotentia, quae manet in homine, qua
do Deus ab eo separatur, in huius rei verificationem dixit Do
minus. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem no
stram. Vbi obseruandum est, quod in hoc loco ut ex Hebreo
colligitur, idem est imago, quod umbra, & Hebreo loquutio ac
cipit similitudinem inter corpus, & umbram eius. Faciebat enim
Deus hominem vniuersalem rerum omnium dominium, sed
ne ipse homo superbiret, & insolentia inffatus tumesceret, ait
Deus. Faciamus hominem, qui sit veluti umbra nostra. Vnde
ipse suum parum valorem intelliget, & aperte cognoscet, &
quam parum valeat sine me, si quidem dependentiam ex me
habet, sicut umbra a corpore defendet. Dicite, quae sunt, umbrae,
ut ambulet si corpus sistit. Dicite ei, ut pedem figat, aut eleuet
manum, seu brachium, si corpus has non facit operationes. Ceter
e impossibile est, nam umbra esse a corpore depeget ita quod
ex se umbra nihil est si autem aliquid est, aut esse videtur, hoc
6 corpus ipsum facit. In hunc modum homo est umbra Dei, &
absque Deo est velut nihil. Dicite, obsecro, homini, ut diuina in
telligat, dicite, ut cogitationes sanctas enoluat, Dicite, ut fidei
mystera compleatur, & gustum, ac suavitatem Christiani
habeat, & manum suam ad bona opera exercenda admoneat:
profectio impossibile est, hoc absque Dei auxilio operari, atque
ita merito Seneca Deum vocavit mentem vniuersi. Sicut igitur
corpus sine anima moueri nequit: sic anima sine Deo quidquam
operari non potest. Hanc veram, & Christianam philosophiam
D. Paulus confirmat in actibus Apostolorum, vbi de Deo lo Astinus, 27
quens ait. In ipso enim vivimus, & mouemur, & sumus. Idcir
co homo qui a Deo fortificatur illuminatur & protegitur val
de.

- Zacha 4. de potens remanet. Per Zachariam prophetam, hic omnipotens Deus promisit, se post captiuitatem Babyloniam populum suum protecturum, ac defensurum esse duce Zorobabel. Et videbunt (inquit facet textus) lapidem stanneum in manu Zorababel: septem isti oculi sunt domini, qui discurrunt in vniuersam terram. Habebit lapidem stanneum in manibus suis. Vult dicere. Habebit Deum in manibus suis. Denique, inquam, oculis plenum quoniam omnia videt. B. Hieronymus inquit quod argentum, quando sub terra est, calore solis liquefiet & ferè anhilaretur nisi stannum cum eo esset permixtum, itaque stannum fortificat argentum, ipsumque tueretur, quoniam calore solis liquefaciat, & resoluatur: sic homo cum Deo, qui est stannum, & fortitudo, ac proteccio eius habet esse & sine Deo est veluti stupor quidam, atque animi deliquium, & ita absque eo ad nihilum moneri potest. Vnde ille, qui humilitatem habet, non est mirum ut divinæ legis mysteria consequatur, ieiunet, eleemosynam eroget, iniurias cōdonet, vigiliet, oret, atque in ipsis Dei seruitio fortius, quam adamas perseveret, porro eis est añado. Peccatori autem omnia difficultaria redduntur, atque ita quoconque sensuali calore veluti argentum absq; stanno liquefit resoluitur & pene anhilatur, & à quoconque vento superbiæ præcipitatur, ac denique à minima quaquer temptatione mundi, dæmonis, aut carnis vincitur: & sic ad omnem virtutem debilis est, ac ferè impotens, saltale ei estñ, saltale
- Simile. Deus. Videbitis mercatorem, qui aliquando mercaruram in rebus maximi valoris exercuit, videlicet mittendo mercimonias magni valoris in extranea regna: postea vero ipsum videbitis vendentem pectina acus, aciculas, ac ligulas astridorias, quid causæ hoc est? Antea socius erat ditissimi, ac potentissimi alterius mercatoris, nunc autem derelictus ab illo solus vitam agit, & patuam, atque inopeam mercimoniam vendit, vt pote qui editius peculium non habet, ut in maioribus se exerceat. No tiene caudal para mas. Vnde, obsecro, oritur ut ille, qui quondam speculum virtutis, & sanctitatis erat, nunc superbus, auarus ac fonsualis sit. Hoc totum ex eo oritur, quia videlicet solus est, quondam enim cum Domino conuiesabatur, sicut D. Paulus faciebat, cum dixit. Plus omnibus laborauit non ego, sed gratia Dei in me. Non eram solus (ait sanctus Apostolus,) nisi

10 era todo el caudal mio; Deus gratiam ponebat, ego autem po-
 nebam bonum vsum liberi arbitrij, y como agora este trata so-
 lo, que Dios le dex o, y quito de el caudal de su gracia, quedo
 tan pobre que trata miserablemente en cosas de tierra, y estan-
 do asi mucho vñdra a dar en lo que dio Pharaon. De quo dici-
 tur. Induratum est cor Pharaonis: vbi alia translatio habet. Ro-
 boratum est cor Pharaonis, id est fortificatum est cor Pharao-
 nis contra Deum, & contra gratiam eius, resistens ipsi gratiae,
 quæ inter alios effectus, duos præcipue efficit. Alterum ani-
 mam emoliri, eamque disponere ad voluntatem Dei. Alter-
 um vero ipsam animam illuminare, & clarificare, atque
 disponere ad diuina mysteria intelligenda. Cuius contrarium
 omnino peccatum efficit, indurat enim cor ipsumque obscu-
 rat, & tenebris operit. Atque ita vbi sacer textus ait, indura-
 tum est cor, iterum, & alias inquit. Aggrauatum est cor,
 nam cum induratur cor à peccato efficitur graue, ita vt secun-
 dum naturam rerum gratum infra descendat. Est autem ma-
 xime notandum quod antequam dicat: induravit Deus cor
 Pharaonis, dixerat sacer textus, s^ep numero, induratum est
 cor Pharaonis, quod interpretantur Pagninus, & Rupertus Ste-
 phanus in hunc modum. Induravit se se, videlicet ipse Pha-
 rao suis sceleribus, & peccatis se se induravit, & factus est velut
 lapis. In quo significatur, quod quando Deus aliquem re-
 linquit, y le quita, el caudal de su gracia, & ipsum paupe-
 rem, ac miserabilem relinquit, ideo hoc facit, quia pecca-
 tatus id meruerunt, & quia semel & pluries peccator ipse
 gratiæ restitit. Ecce igitur rationem, quare Deus divina sua
 mysteria superbis sapientibus abscondit, & ea cprde humili-
 bus reuellat, eisque singularia confert beneficia, quibus in
 sancto Dei servitio conseruantur. Solet hibernis noctibus
 pruina, seu ros frigidissimus è cælo cadere, quo omnes arbo-
 res, & plantæ cuiusque horti marcescunt, & viriditatem, ac
 pulchritudinem amittunt, ita vt quicquid in horto est, quasi
 arescat: in medio autem illorum florum est gatiophila
 flos (id est, vitcluel) adeo rubicundus, &
 viridis, ac si nunquam pruina è
 cælo ecclidisset.

Exod. 7. 6.

e. 6. 1. 8

Simile.

Francisci patris præconia.

13

Quid huiusrei causa esse potuit? Profecto quia flos ille parvus erat à pruina frigiditate liber exitit. Sic verè humiles à pruina peccatorum, & ab erroribus, in quibus superbi, & arrogantes comprehenduntur, facile liberatur. Hæc igitur humilitas, qua sanctissimus pater Franciscus floruit effecit, ut ipse coram diuino conspectu tam magnus euaderet. Y alsi a cada uno de los otros sanctos dize Christo nuestro Redemptor aquello de Isaías. In manibus meis descripsi te, pero a sancto Francisco le dize. Yo estoy escripto en tus manos, y en tus pies, y en tu costado. Iesu Christo esta estampado en Francisco, y Francisco estampado en Iesu Christo. Christo original de nuestra redención, y Francisco trallado deste original. La cruz de Iesu Christo fue un madero, y la cruz de Francisco es el mismo Iesu Christo. A los de mas escogidos como a orejas suyas almagra las Díos en la frente, y alli les asienta el hierro, y alsi dixo Díos a vn angel, apud Ezechielem Prophetam. Signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctas abominationes, quæ sunt in medio eius: pero a sancto Francisco señala el mesmo Díos en todo el cuerpo, en pies, manos, y costado. Las llagas de Iesu Christo con immenso amor fueron recibidas, mas con terrible desamor, y crudelidad fueron dadas: y las llagas de sancto Francisco con ardentissimo amor fueron dadas, y tambien con grande amor fueron recibidas. Prodigiioso espectáculo fue ver el hombre en el caluatio crucificari a Iesu Christo verdadero Díos, y verdadero hombre y milagroso espectáculo fue ver a Christo crucificari a un hombre llamado Francisco.

Isai. 49.

Ezech. 9.

Francisci patris præconia.

Deus noster uniuersalis Dominus, & naturæ autores natu-
rales per classes, & ordines disposuit, & cuilibet ordi-
ni dedit quædam velut præcipua capita. Exempli gra-
tia. Ordini rerum calidarum dedit ignem calidissimum tanquam
caput super omnes: in ordine corporum splendentium, & co-
ruscan-

16 cantiū creauit solem super omnia micantē. Inter flores odoriferos constituit rosam: inter arbores palīnam: inter metalla aurū: inter gemmas & lapides pretiosos carbunculum: inter pisces cetē: inter aues aquilām: & inter animalia leonem. Et cum Deus sit Dominus & autor naturæ, & gratiæ non est mirandum, si eundem ordinem in rebus gratiæ obseruauerit, quem in rebus naturæ. Idcirco posuit in ecclesia sua ordines, & classes, atque statutus differentes. Vnde B. Dionysius inquit in libro de Ecclesiastica hierarchia, sacros Apostolos, religiosos sui temporis diuinos appellasse: nam aliquando eos nuncupabant therapentas, idest, cultores, propter diuinum cultum, in quo se assidue occupabant: aliquando vero monachos vocabant propter solitudinem, in qua viuebant, & qua vni soli Deo seruire curabant. Cæ

B. Dionys.
lib. de eccl.
hierar. c. 6.

17 terū Diuus Thomas significationem huius verbi, monachus, magis amplificat dicens, illud significare, la v nidad imparible en diuersos sentimientos: nam coniugatus (vt ait Diuus Paulus) sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuinus est: religiosus autem se vni Deo integrum, atque vnicum servat. Plurima alia circa hanc materiam dicit ibi B. Dionysius, atque ita probat, statim in principio sacrosanctæ ecclesiæ in ipso Apostolorum tempore religiosos fuisse, qui onera, tumultus, atque irretiones & laqueos mundi huius effugerunt, vt summo bono, qui est Deus, se vnirent, & coniungerent: atque ideo à sacris Apostolis in magna fuerunt habitu estimatione sicut ibidem hic sanctus Doctor significat. Itaque Deus, vt autor gratiæ, dedit his classibus, ac sanctis religionibus capita, quæ alios religiosos longe superarunt, & antecelluerunt.

D. Tho. 2:
2. q. 88. ar.
1. ad Cor. 7

18 In monasticis ordinibus dedit sanctum Basiliū tam magnū, & sanctum Doctorem, & Diuum Benedictum, virum quidem maxima perfectione plenum, & gloriosum Bernardum insignem Doctorem, diuino amore inflammatum, atque excellētissimum Hieronymum sapientiæ, & sanctitatis culmen. Et quanuis in his sacris religionibus fuerint quondam, & sint modo viri excellenti virtute, ac sanctitate prædicti, tamen credere possumus, eos sanctis illis capitibus non esse æquales. In sacro ordine Diui Augustini dedit pro capite gloriōsissimum illum Doctorem clarissimam sacrosanctæ ecclesiæ lucem, & in alijs sacris religionibus dedit etiam capita sim-

gulari virtute, & sanctitate illustrissima, in quibus licet etiam 19
 fuerint, & nunc sint sanctissimi viri, non tamen suis sacris ca-
 pitibus æquales extiterunt. Ultimis deniq; temporibus misit
 pater misericordiarum glorioissimum patrem Dominicum,
 & Seraphicum patrem nostrum Franciscum clarissima mun-
 di lumina, qui eodem tempore non solum apostolica vita, sed
 etiam apostolicis miraculis splenduerunt, quibus ægritudi-
 nes sanabant, dæmonia è corporibus ejsciebant, mortuos vitæ
 restituiebant, & velut quid. in dij in terris naturæ præcipiebant,
 & suo placito imperabant. Sed quamuis in sacra prædicato-
 rum ordine per totum terrarum orbem propagata semper ex-
 titerint, & nunc extent plurimi sanctissimi viri, credendum
 tamen est nullum ad altissimam perfectionem sui sanctissimi
 capitis, videlicet glorioissimi Dominici peruenisse. Quid de 20
 Seraphico patre nostro Francisco dicam, quem Deus consti-
 tuit caput tam sanctæ, & gloriose religionis, & per totum
 etiam uniuersum mundum tam propagatæ, in qua florent, &
 floruerunt tot insignes virtute, literis, sanctitate, ac religione
 viri, tot Episcopi, tot Cardinales, tot summi Pontificis, tot clari-
 ssimi Doctores, tot admirandi concionatores, & quod magis
 est, tot iuictissimi martyres, tot sanctissimi confessores, tot pu-
 rissimæ Virgines. Quæ quidem religio breui tempore adeò
 creuit, vt cum adhuc sanctissimus pater noster Franciscus vi-
 ueret, quinque millia fratrum pœnitentissimorum, & sanctissi-
 morum ad generale capitulum conueneriat, qui curiam Ro-
 manam, & totum orbem terruerunt, que pusieron en assombro
 a la corte Romana, y a toda la tierra. O admirabilis Deus in san- 21
 ctis suis! collaudent illum pro tam singulari opere omnes cæle-
 stes Hierarchiæ, & omnes huius miserrimæ vitæ iusti. Hanc er-
 go totam multitudinem sanctorum huius sacræ religionis glo-
 riosoissimum caput Seraphicus pater noster Franciscus (vt crede
 re est) longissime superauit. His dicere poterit concionator, quā
 insignis prædictor extiterit glorioissimus Iesu Christi con-
 fessor, quantum verba eius in cordibus audientium operan-
 tur, siquidem vna duntaxat concione quam in primo capitulo
 generali habuit maxima hominum multitudo ad sacrum habi-
 tum eius suscipiendum conuersa est. Atque ita vt prædicandi
 finem fecit statim quingentos ex illis nouitios in suum ordi-
 natus

22 nem suscepit, porque veays como se enseñoreauia el sancto varon de los coraçones por el spiritu diuino, que moraua enel. Superauit etiam omnes martyres suæ sacræ religionis, siquidem inter omnes fuit martyr à Iesu Christo Salvatore mundi martyrizatus, id est, fue martyr de amor, que le martyrizo Christo Iesus Salvador del mundo con sus proprias manos. Confiteor tibi pater, &c. Et reuelasti ea patuulis.

Quanto es marauillosa la naturaleza en la hermosura de sus obras, obrando cada dia como vemos cosas tan lindas, y hermosas, tanto estambien admirable el modo que tiene en produzirlas: porque si mirays al arte, y al modo que tienen los artifices en obrar, hallareys, que para obrar siempre buscan los mejores medios que pueden. El pintor busca perfectos colores para sus pinturas: el estatuario busca preciosos marmoles, y alabastros para sus figuras. Pero la naturaleza quanto mas preciosas, y subidas obras quiere produzir, parece que anda buscando materia mas vil, y baxa, para que ansí nos muestre la sabiduria infinita de su autor: quiere produzir vna hermosa flor, vn lirio, vna rosa y produzelo de vn poco de humor terrestre: quiere produzir perlas preciosas y toma vn poco de agua y rocio, que a la mañana se destila del ayre, y de alli las congela: quiere produzir vn resplandesciente cristal, y toma vn poco de carambano, que es vn humor elado, y frio y del lo haze. Desta manera nuestro Dios marauilloso en sus marauillas, para mostrar a su Iglesia la potencia, y gran sabiduria suya, no solo se mostro admirable en produzir flores, y perlas preciosas, que son muchos sanctos, que el sanctifico, y perficiono, y planto, y puso en su Iglesia, pero tambien se mostro admirable en el modo que tomo, y toma para produzirlos: porque pudiendo hazer, que sus sanctos, y escogidos fuesen de los nobles, ricos, doctos, y fabios del mundo, escogio vnos pobres pescadores, idiotas, y impotentes, y a estos ennoblecio, y enseño, y justifico, y hizo principes, y fundamento de su Iglesia, y desto da gracias Christo nuestro Redemptor a su eterno Padre, diciendo. Confiteor tibi pater, &c. quia reuelasti ea paruulis.

Matth. 11. =

Similes.

23 Admiracion pone grande considerar, de quan diuerso modo se ha Dios en el gouierno de la Iglesia triunphante, al modo del gouierno
 24 de la

B.Dion.de
cælesti hie
rarchia. dela Iglesia militante. In ecclesia enim triumphante (vt ait B. 25
Dionysius) angeli superiores purgant, illuminant, & perficiunt
minores. Reuelat Deus mysteria sua spiritibus supremis, scilicet,
Seraphim: ipsi vero eorum inferioribus qui sunt Cherubin: Y
ansi van de boca en boca, de mano en mano, las diuinæ reuelac
iones, de los mayores a los menores. At in ecclesia militanti re
uelauit Deus sua diuina mysteria parvulis, id est, humilibus, vt ip
si ea magnos, & potentes mundi doceant. Et quamvis pro ratio
ne huius rei sufficiat id, quod statim Dominus adiecit dicens.

I.ad Cor. 1. Ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te: tamen D. Paulus ad
hoc singularem rationem adducit dicens. Videte vocationem
vestram, quia non multi sapientes secundum carnem, non mul
ti potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit
Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt 26
confundat fortia, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius:
hoc est, para que se entienda, que esta no fue obra de carne, y
de sangre, ni de potencia, y sabiduria humana, sino de potencia,

B. Chrysostomus. y sabiduria diuina. Quærerit B. Chrysostomus, quare sanctus Da
vid non egressus est ad pugnam aduersus gigantem Goliath
psalm. 50. induitus armis Saulis, siquidem Rex ipse eis illum armauerat? Et
respondeat, quod non solum id fecit, quia non erat exercitatus
in illo genere pugnæ, & armorum, sed quia Deus ei inspirauit,
vt induitus armis illis non dimicaret: nam si cum illis victoriam
comparasset aliqua pars ipsius victoriae armis Sauli tribui pos
set. At cum sanctus iuuenis ad pugnam ingredetur propter
solum honorem Dei, volebat, vt illi soli tribueretur victoriae
gloria. Atq; ita noluit procedere ad pugnam illis armis, sed dum 27
taxat funda, & quinq; lapidibus. Ita voluit Deus, vt tam insimis
instrumentis, qualia ipse elegit, tā magna victoria aduersus mun
dum, diabolum, & carnem compararetur, vt non glorietur om
nis caro.

Etreuelasti ea parvulis. Fœlices illi, quibus Deus mysteria sua
reuelauit, si tamen ab eis commodum elicere, & humiliiter
illa accipere sciunt, nolentes curiosius scrutari plusquam id,
quod de se Deus reuelauit. Quando el Rey juega con su criado
a los naipes, no tiene necesidad de mostrar las cartas, solo ba
sta dezir tantos puntos tēgo, porque a la magestad real se deue
esse credito, y aun seria descomedimiento del criado, aunque el
Rey

28 Rey le mostrasse los naypes quererlos ver, sino cerrar los ojos, y
boluer la cara dandose por contento con sola su palabra. Pues
quanto mas se deue la criatura satisfazer con la palabra infalli
ble de su criador? Quam ob causam Propheta Helias in conspe-
ctu Dei pallio vultum suum operuit, haciendo este comedimien-
to a sus diuinos mysterios.

Ita pater quoniam sic placitum fuit ante te. Hic dominantur
audaces quorundam hominum cogitationes; qui vsq; ad profun-
dissimam abyssum mysteriorum Dei se intromittere, atque
eius incomprehensibilem sapientiam consequivolant, & his
desiderijs incensi interrogant. Quare hoc est, & quare illud? Et
in rebus Dei ita suam sententiam, ac si essent Deo a qua-
les. Omnibus nota est historia illa libri Esdræ, de lo que acontes
4. Esd. 4.

29 ciò a aquel sancto propheta con el angel, que viendolo metido
en querer aueriguar, y entender, y ponerse con Dios, en porque
affligia su pueblo, y consentia que los Gentiles idolatras preua-
lesciessen, para darle a entender como avia de reportar sus pen-
famientos le dice. Excedens excessit cor tuum in seculo hoc, &
comprehendere cogitas viam altissimi? Et dixit Propheta. Ita
Domine mi. Ut igitur eius ignorantiam exprobraret, dixit. Va-
de pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti,
aut reuoca mihi diem, qui præteriit. Et dixit Propheta. Quis na-
torum poterit facere, ut me interroges de his? Hoc est. Quis po-
terit facere id, quod tu mihi dicas? Et dixit ei angelus. Si essem in-
terrogante quantæ habitationes sunt in corde maris, hoc est, si
ate quererem piscium numerum, quis sunt in mari, aut quantæ

30 venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ sunt super firmamen-
tum, aut qui sunt exitus paradisi, diceres mihi fortassis? In abyssum
non descendis, nec in infernum adhuc, nec in cælum iniquā
ascendimus autem non interrogari te, nisi de igne, & de ven-
to, & die, per quem transisti, & à quibus separari non potes &
non respondisti mihi de eis. Igitur si hæc non potes intelligere,
quare scrutaris, & intelligere præsumis altissima Dei mysteria?
Reportare pues y detente de passar a las cosas mayores, pues aú
no alcanças las menores. Hoc fuit stratum, quod angelus Pro-
pheta Esdræ adhibuit, quod etiam potest admoueri omnibus
vanis censoribus, qui sua vanacuriositate volunt altissima Dei
mysteria penetrare. Hoc igitur sit remedium, vt cum Dei my-

sterium non intellexeris, & licet illud intelligas, dicás. Ita pater, 31
quoniam sic placitum fuit ante te.

Pro sacris stigmatibus B.P. N. Francisci.

Nolo hic de profundissima huius sanctissimi viri humili-
tate agere, nec de eius asperrima penitentia, & altissima
paupertate tractare: ex tua enim eleganter scripta histo-
ria, ubi haec omnia per legere potestis: sed tam supernum bene-
ficium, quale fuit communicatio sanctorum stigmatum, quae ab
ipso Christo reparatore nostro ei impressa sunt, silentio præ-
tereundum non est: non quod velim comparationem aliquam
facere inter tabulas, in quibus impressa fuerunt diuinis saluato-
ris vulnera, & tabulas huius gloriosissimi viri, porque la diffe-
rencia que ay del oro al lodo, y del brocado al vilesayal, esla pue-
de auer, y mucho mayor de la carne sacratissima de Iesu Chri-
sto hijo de Dios a la carne de S. Francisco. De hoc non ago, so-
lum dico, quod si pictura estimatur propter manum pictoris,
magnum discrimen inuenio inter vulnera Iesu Christi, & vul-
nera patris nostri Francisci: nam vulnera Christi depicta fue-
runt a crudelissimis carnificibus, & nefariis peccatoribus, at ve-
ro D. Francisci vulnera ab ipso Christo cæli a terra domino in
figura cuiusdam Seraph depicta, & impressa fuerunt. Las llagas
de Christo pintaronse con odio, y aborrecimiento, y las de S. 33
Francisco pintaronse con amor, y assi son ellas llagas de amor, y 34
prendas del inflamado, y ardiente amor, que el buen Iesus le
tenia, pues le quiso vestir de su librea. Quapropter iure optimo
posset Seraphicus pater dicere verba illa, quae de Iesu Christo
dicta fuerunt, scilicet. His plagatus sum in domo eorum, qui di-
ligeant me.

Ad declarationem literarum huius sancti euangelij multa inuen-
tis litera E. titulo Euangelium, sive lex. Præter haec quae hic as-
signantur: Confiteor tibi pater &c. quoniam sic placitum fuit
ante te. Quod perinde est ac si diceret. Profecto sic res habet, sic
tua bonitati & benignitati visum est, quo doceris tibi nullatenus
placere superbos, & sua prudentiae, sua que iustitia fiden-
tes, & eos fore magnos apud te ob simplicitatem fidei, quos mu-
tueris.

- 34 dus fallax spernit, & pro abiectis habet. Ita placuit sapientia tua damnare humanam sapientiam, quae alias mera stultitia est, & per humilitatem euangelicæ doctrinæ bonos ad te pertrahere. Notandum quod Græcè habetur. Ita pater, quoniam apud te bona voluntas. Non ergo fas erit indagare, quam ob causam Deus hunc ad se pertrahat, & illum non? Hinc beatus Augustinus: quare hunc trahat, & illum non trahat inquit. Noli iudicare, si non vis errare. Quispij cuiuspij ea vox est. Saluum me fecit quoniam voluit me. Ecce voluntati diuinæ vnius eiusq; electio ascribenda est, non peculiari merito. Vnde optimè Diuus Gregorius ait. Verbis ijs humilitatis exempla accipimus, ne temere iudicia discutere presumamus. Ostendit enim quod iniustum esse non potest, quod iusto numini placuit. Reuelat itaque Deus mysteria parvulis, quia talis est voluntas eius. Exodi. 4
- Nam Salomonem testante, cum simplicibus sermocinatio Dei est. Sic parvulo Moysi Deus in rubro ardentio loquitur. Sic David tot reuelauit arcana. Vnde egregie Diuus Dionysius exhortatur fideles omnes, ut mentes habeant absque oculis, quo percipere valeant suum Dei mysteria. Huc pertinet quod in Canticis. 4 Canticis clamat sponsus. Auerte oculostuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Mirares tunc Christus recedit, quando mens oculis intellectualibus supernam sapientiam ntititur aspicere. Ne vtiquam ad illam intellectus intrat, sed affectus. Hinc scriptum est. Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum. En affectus amoris cor sponsi cœlestis vulnerare potest, non intellectus, quantumlibet perspicax fuerit. Vnde probe Aristoteles dixit. Sicut oculus nocte ad lumen solis, sic oculus noster se habet ad ea quæ sunt manifestissima naturæ. Sat nobis sit nunc per speculum ea, quæ sunt nostræ fidei videre, aderit tempus, quando Deum nostrum videamus facie ad faciem. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Quasi dicat. Quid frustra laboratis filij Adæ? Si opes non peritura, si honores non fallaces, si denique oblectamenta candida, & sancta queritis, nunquam nisi in me ea inuenietis? Ego, inquam, sum fons viuens, de quo David bibere maxime affectabat dicens. Situit anima mea ad Deum fontem viuum. Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini? Ecce fons ubi sitim vestram extinguere valearis. Filij hominum Aristot. 12
Metaph. 10
- 35 diligentia
adversus ob
linximus
Psal. 41.
- 36 telis dixit. Sicut oculus nocte ad lumen solis, sic oculus noster se habet ad ea quæ sunt manifestissima naturæ. Sat nobis sit nunc per speculum ea, quæ sunt nostræ fidei videre, aderit tempus, quando Deum nostrum videamus facie ad faciem. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Quasi dicat. Quid frustra laboratis filij Adæ? Si opes non peritura, si honores non fallaces, si denique oblectamenta candida, & sancta queritis, nunquam nisi in me ea inuenietis? Ego, inquam, sum fons viuens, de quo David bibere maxime affectabat dicens. Situit anima mea ad Deum fontem viuum. Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini? Ecce fons ubi sitim vestram extinguere valearis. Filij hominum Bbb 4
visque

vñq; quo graui corde Vt quiddiligitis vanitate, & queritis mēn 37

P. I. 4. daclum? Nempe, quod vanum est, & inane vos satiare minime poterit. En omnia, quæ sub sole sunt, vanitas vanitatum est: Sa domone teste: Quandoquidem si beatitudo est aggregatio omniū bonorum, extrame fœlicitatem, quam vestrę natura

Ecclesi. 1. affectatis, possidere nequibitis, / Venite ergo ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. O verba dulcissima:

Venit calor meo
magnus qui labora
bit

O eloquia ex parte cordis saluatoris charitate ex ardescen-
tibus oborta! Quis adeò demens, qui huc audiens non stupescat,

simul & hilarescat? Profecto Dominus Iesus animo contemplans,

quanta esset generis humani calamitas, alios vidit paupertate

premi, alios euradimirarum anxiam gratiarum distorqueri. Alios

morbis, alios senio, alios discretiari amore fallaci, multos varijs

falsarum opinionum errare laberinthis. Plerosq; scelerum con-
scientia, nunquam non intus affligi, nec esset, qui pastorem age-

ret fidum, & efficacem, cum essent in humeri, qui fastigere-

rent sacerdotes, qui Rabbini nomine se venditaret, misericordia

mirabili, tactus, & iaculo charitatis vulneratis, tanquam è

auri alta vociferans omnes ad se invitat, omnibus solarium pol-

licens sponte. Si modo simplici, ac syncero corde ardeant, & ex-

cusso mundi iugo longè miserrimo molestissimoq;, euangeli-

æ doctrine iugum ultra recipiant. Venite ad me, ait Dominus

quotquot afflictionibus omnigenis, curis varijs, aut vitiorum

conscientialaboratis, quotquot malorum sarcina, & peccatorū

mole degrauamini. Vbi aduentendum, quod laborantes, & one

ratos vocat, vbi duplice necessitatem communem memorat.

Alteram laboris, alteram oneris, alteram actionis, & alteram pas-

sionis, id est, vénite qui laboratis agendo, & qui actionis vestrę

onus portatis. Et quoniam quilibet homo aliqua afflictione, vel

cura laborat, & multorum malorum sarcina oneratur, conse-

quentis est, ut omnes mortales inuitentur j & ex ipsis molestijs,

quas patiuntur trahantur. Quare enim omnes laboramus (inquit

B. Ang. lib. de verbis Domini.

beatus Augustinus) his quia mortales sumus, lutea vasa portan-

tes, que angustias in iuicem faciunt. Sed si angustiarunt vasa car-

nis, dilatentur spatia charitatis. Ad quid ergo Dominus ait: ve-

nite ad me omnes qui laboratis, nisi vt non laboreatis? At beatus

Actuū. 15. Hilarius labores ad legem veterem referit, dicente Petro. Quare

imposuistis eis iugum, quod nec nos, nec patres nostri portare

potuimus.

- 40 potuimus? O quam grauia erant cæmonialia illa antiquæ legis; à quibus saluator potenter nos liberavit. Nec abs rebeatus Ad Gal. 4. Paulus libertatem hanc redemtionem vocat ad Galatas scribens: vbi ait. Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant redimeret; & adoptionem filiorum recipemus. Rursum sonus illud diuinus Hilarius peccatum esse dicit, quo heu amatores huius seculi onerati incedunt, ut fatetur de se regius vates dicens. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Et sicut onus græcæ gravatae sunt super me. In cuius typo Zacharias vidit iniquitatem sub talento plumbi sedere. Et quia Dominus peccata omnium pertulit in corpore suo super lignum, eam obrem clamitare non cessat. Venite ad me, qui onerati estis. Huc pertinet quod beatus Gregorius inquit. Asperum est iugum, & durum onus seruitutis, subesse peccatis terrena, & lubrica ambire, labentia retinere, velle stare in non stantibus, transiuntia appetere, & cum transiuntibus nolle transire. Dum enim contra votum cuncta fusgiunt, quæ prius mentem ex desiderio adiectionis afflixerant, postea ex paurore amissionis premunt. Sequitur in textu. Et ego reficiam vos. Non vt experiam noxas ad me venire vos cupio, sed potius vt peccata vestra soluam. Venite, non quod gloria, aut honore vestro indigo, sed quia sum in opere vestra affecto salutem. Nendum saluabo tantum, sed quod etiam admirabile est, efficiam reficiens vos, vt in quiete mirabili, ac pace ineffabiliter constituti sitis. Sanè verbum illud, ego, energiam habet non vulgarem. Ego vos reficiam. Non modo per angelos meos refactionem mittam, vt quondam Heliæ fatiscenti, & sub Iuniperi sedenti, panem sub cinericium præbebo, non vt populo meo in deserto scaliensi manna, largi cupio, quod in diem fernarum vermbus scatebat. Sed dabo vobis manna ab se conditum, quod nemo nouit, nisi qui accipit. Nec tantum per ministros ecclesiæ meæ, qui verba vitæ vobis propinuant, & sacramenta admisstrant, sed ego ipse in presorum loquens, & interna suauitate reficiam vos. Hic operæ pretium est attendere, quod non inquit, labores, & pressuras, quas patimini, auferam, sunt enim aliquando nobis frigida, ne efferaunt, & insolentes prebeat. Nonne beato Paulò terroranti dictum est. Sufficitib[us] 2. ad Cor. 12. Saule gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Ecce sti-

B. Greg. II.
in ora 30.

Ad Gal. 4.

Psal. 27.

mulus carnis datus est diuino Apostolo, ne magnitudo reuelationis eum extolleret, quod planè ipse optimè sciuit. Reficiam vos (inquit) in calamitatibus, cumulum gratiæ meæ impertiendo, adçò ut iubilo magno affecti, ouanter aduersa patiamini. Sicut memorix proditionem est de Apostolis. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habitus sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Enimvero quotidie electi Dei cū Iob clamant Deo gratias agentes, & aiunt. Qui dat carmina in nocte, id est, ut cignus quò plus morti appropinquat, eo dulcius, ac feruentius canit: in pressura Deo gratiarum carmina sic iusti concinunt. Quid, quod Saluator noster tam est munificentissimus, vt non modo ad mensam oppiparam suæ gratiæ, & misericordiæ nos inuitet, sed quod plus admirationis habet, ad sacro sanctum altare suum nos quotidie vocat, sæpen numero verba illa dulcissima proferens. Accipite, hoc est corpus meum. Bibite ex hoc omnes, hic est calix sanguinis mei. O summa, & incomprehensibilis Regis nostri charitas, qui se se nascens nobis dedit in fratrem, & in cruce obiens dedit in pretium, is ipse se si delibus suis præbuit in cibum. O refæctionem mirabilem! o mēsam ipsi Seraphicis spiritibus stupendam, ubi cæli ciues, & mortales homines, eodem pabulo reficiuntur, quamquam modo diuerso. Vnde sicut iusti dicuntur confortes diuinæ naturæ, (de eis enim inquit Beatus Petrus, magna eos promissa esse accepturos, ut efficiantur diuinæ confortes naturæ,) quia in caelo fruuntur, & beatificantur eadem diuina natura, & essentia, qua ipse omnipotens Deus beatificatur, eadem ratione dici possunt confortes diuinæ naturæ, quia etiā in terra reficiuntur hoc inef fabili sacramento, in quo diuina natura continetur.

Cæterum mirabile est, quod nunc sequitur. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia misericordia, & humiliatio cordis: & inuenietis requiem animabus vestris. Sensus est. Legem meam, quæ in euangelio conspicua cunctis apparebat, ultra nostra vestra voluntate suscipite, & eam pro modulo vestro honorate. Evidem heroum, & ingenuorum lex est, non seruorum, ideo voluntariè, & sponte est accipienda. Super vos eam fertur tanquam legem summi Dei, non pedibus eam conculcando, quod magnum nefas est. Etenim nec mundi honos, aut lethales voluptates, nec denique fluctuantes diuitiæ, ani-

Act. 5.

Iob. 5.3.

a. Pet. 1.

43

44

45

mæ

- 46 mæ tranquillitateim præstant. Sed sola lex mea id præstare valet servantibus eam. Habet, ni fallor, mundus peculiare iugum, prima specie lene sed re vera molestum, & graue valde, De quo Sapiens ait. Beatus, qui non traxit iugum illius, & vinculis eius non est ligatus. Iugum enim illius, iugum ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum. Vx impio, qui hoc iugo premitur, & vinculis æreis alligatus manet. Illud vero imprimis excutere oportet eos, qui salutare Christi iugum accipere cupiunt, quod Heliseus quondam ab Helia vocatus fecit. Cum 3. Reg. 19. enim sub duodecim iuga boum arasset ea confregit, atque combussit. Ad eandem imaginem si curriimus ad Christum Iesum vocantem, mundi iugum deponamus 2. Corin. 6. 47 necessum est, & igne charitatis illud comburamus maximè oportet. Alioquin capaces non erimus legis diuinæ, quæ per omnia aduersatur legi mundi, & diaboli. Quoniam quæ similitudo lucis ad tenebras? Aut quæ societas Christi ad Belial? certè nulla inueniri potest. Perpendendum etiam est, quod Christo Iesu passo vaticinium Isaiae adimpletum est, quod sic habet: Erit in Isal. 10. die illa auferetur onus eius de humero tuo, & iugum eius de collo tuo. Et computræscet iugum à facie olei. Profecto gratia summi Dei oleum mirabile est, qua aduentante non tantum iugum ponderosum legis antiquæ, sed iugum ferreum peccati computrœuit, & funditus perijt. Alioquin idem Propheta Isaías non diceret: virgam humeri eius, & Isal. 9. iugum oneris eius, & sceptrum exactoris superasti sicut in die Madiam. Per pulchrè triumphum Salvatoris, quem in passione sua vendicauit de Satana breui methodo vates sanctus nobis ob oculos posuit. Vicit sanè populus Israeliticus Gedeone duce. Madianitas fractis lagenis. Et ad eundem Iudicū. 7. modum Dominus prostravit inimicum vulneribus multis fauciatus, & obiens in patibulo crucis. Tunc, ni fallor, virginem cruenti hostis, iugum & sceptrum potenter superauit, iuxta illud. Ego si exaltatus fuero, omnia traham ad me ipsum. Quod est dictu, cunctos inimicos meos gloriose vincam. Qui ergo iugum ferreum peccati à nobis abstulit, si iugum suum militibus suis imponit, Iugum metaphorice

phorice seruitutem præsignat. Vnde populus Israel clamauit 49

3. Reg. 12. ad Roboam filium Salomonis: Pater tuus durissimo ingerit nos pressit. Ergo dicens clementissimus Dominus: Tollite iugum meum super vos, perinde est, ac si dicat. Seruistis hactenus diabolus, qui vos graui suo iugo cruciavit, nunc proiuentes durissimum eius iugum, seruite mihi, agnoscite me Dominum, qui vos creavi, & sanguine meo redempi. Quas ob res iustissimum erit, ut legi sanctæ meæ colla sponte submittatis. Etenim servire mihi Regi Regum, & dominantium Dño regnare est. Hinc beatus Augustinus, Huic iugo qui subiectus est, subiecta habet omnia. Sanè usque adhuc verba illa Domini aures nostras pulsanter. Auferam, & confringam de ceruicibus vestris catenam, & iugum ferreum. Magna quidem pollicitatio hæc est, modo iugum Domini tollamus, & tollentes honoremus.

Sequuntur in Euangeliō. Et discite à me, quia mitis sum, & humiliis corde. Ex me discite mansuetudinem, qua non modo se-

Matth. 5. datur animis, ne iniuriam maledicenti irroget, verum etiam eorum ipsum tranquillitatur, ita ut se homo placidū inimicis ostendat. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram, ait idem Dominus apud Matthæum. O nouam dilatandæ possessionis rationem, plus imperat à transgressoribus mansuetudo, quam per fas, & nefas parat aliorum rapacitas. Immitis, & ferox Domi-

Dente. 12. nus nec hoc habet, quod possidet. Hinc Moyses maximis encornijs effertur, quod mitissimus fuerit super omnes homines, is non viridiem, sed veniam sorori detrahenti conciliauit. Quid multis immoror? Deus, qui suavis est, & mitis, mites tantum do-

Psal. 22. cet vias suas, vti in Psalmo legimus. Ergo tanquam speculum 51

Saluator se ob oculos nostros ponit, ut mansuetinem, & mitatem ab ipso discamus dicente. Discite o filij à me, quia mitis sum, & humiliis corde. Vbi summopere considerandum est, quod patiens perfert aduersa, & fortiter suffinet: mitis autem ouanter in bono superat malum. Vnde potior, & excellentior est mitis mansuetus. Hoc nomine Saluator nobis commendatur

Zachar. 9. à Zacharia, dum ait: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.

Deinde ut humilitatem ab eo etiam discamus præcipit: Saluator, quia nimis odibilis est apud Deum superbia. Et quia clementissimus noster Redemptor salutis nostre maximè cupidus est, & dona sua nobis impendere vehementer cupit, ideo nusquam

non

- 52 non commendat humilitatem. Non definam eis benefacere (ait per prophetam Hieremiam) & lætabor super eis, cum eis bene fecero. Ecce quantum gaudet Deus optimus, dum thesauros suæ clementiæ nobis abunde largitur. Hanc ob causam nos humiles vult, non humilitate fucata, quæ foris tantum apparet, sed ut ille humilis corde fuit, ita nos decet humiliare. Est qui nequiter se humiliat, ait Sapiens. Fons ex quo nascitur totius mundi tumultus, animus ferox, & elatus est, sibi fidens. Hinc sciat ambition, & pecunia cura, vindictæ libido, si multas, seditiones, & impietas in Deum. Discite ergo à me, quia mitis sum, & humilis corde: ac si dicat. Si vultis semel ab omnibus malis libera-
ri, fontem lethalem tollite, & accipite doctrinam meam, imita mini vitam candidam meam. Totum mundum invitat his ver-
bis supernus Saluator. Quamobrem non ait. Discite à me ieiunijs vacare, pernodare orando, sed mansuetudinem, & humili-
tatem suam imitandam offert, ne quis excusationes afferat: po-
test tamen quisque comprimere internas passiones, & cordis motus prauos cohibere, ipso Domino adiuuante, & ob hanc cau-
sam sic alloquitur. Vbi beatus Chrysostomus ait. Incipiens di-
uinæ leges ab humilitate incipit, & maximum præmium polli-
cetur. Inuenietis requiem animabus vestris. Non modo alteri
vtilis eris, sed tibi ipsi requiem hic parabis, in futuro vero æter-
nam retributionem. Veruntamen ne forsitan caro insolens no-
mine iugi expauescat, addidit. Iugum enim meum suave est, &
onus meum leue. Vbi beatus Augustinus inquit. Qui iugum
9. & 10. B. Augu. in
Matth. ser.
- 53 Domini intrepida ceruice subierunt, tam difficulta pericula pa-
tiuntur, ut non à laboribus ad quietem, sicut summa, veritas in-
quit, sed à quiete ad laborem vocari videantur. Sed profecto ad-
est Spiritus sanctus, qui in exterioris hominis corruptione inte-
riorem renouat de die in diem: ut gustata requie spiritali in af-
fluentia deliciarum Dei, in spe futurae beatitudinis omnia præ-
sentia delineret, aspera, & omnia grauiare leuaret. Omnia enim
sæua, & immania, prorsus facilia, & prope nulla facit amor.
Vti in mercatoribus maria transferentibus videre est. Quan-
to ergo facilius charitas id in nobis operari potest? Hæc ege-
gia verba huius sancti Doctoris sunt, vel maxime memoriae
tradenda, & noctu, diuq; candido pectore versanda. Denique
iugum Domini suave est, quia iugum à inngendo nuncupa-
tur,

tur. Nullus enim solus legem Christi implet. Habentes igitur ⁵⁵ tam potentem socium Christum Iesum, qui missus est de cælis, vt nobiscum sit, & nobiscum labore audacter iugum peccati atrocissimum abijciamus, & Regis nostri suave iugum amplectamur.

Pro Seraphico Patre nostro Francisco.

Voluit sanctissimus pater Franciscus habitum fuscum, ac cinerarei coloris induere, quod diuina inspiratione factum fuisse credere possumus, quoniam prunæ incensæ igne, & non frigidi, ac nigri carbones cinere cooperiri solent. Cumque beatus Franciscus esset pruna incensa igne diuini amoris, altissima prouidentia decreuit, vt habitu coloris cinerarei indueretur, quo ignem in corde suo latenter significaret. Non solum autem ipse his vestibus vti voluit, sed etiam omnibus suis fratribus iussit, vt eodem modo induerentur, & cum habitu se conformantes omni studio, ac viribus curarent esse veluti prunæ diuini amoris igne inflammati, & cinere perfectæ humilitatis cooperti.

Pro sacris stigmatibus Patris nostri

Francisci.

DE hoc Seraphico patre sic scriptum est. Ad quem venit rex è cælo amictu Seraphico, sex alarum tectus velo, apestu pacifico, affixusq; crucis telo, portento mirifico. Vertex montis inflammatur vicinis cernentibus; cor Franciscit transformatur amoris ardoribus: corpus vero mox ornatur mirandis stigmatibus. Itaq; non tantum illis sacris vulneribus adornatus fuit, sed etiam cor eius diuini amoris igne inflammatum est. Hoc clarius per hoc simile intelligetur. Si quis acutissimumensem viuo igne inflammatum ex fornace educeret, & cum eo quempiam multis ierdibus percuteret, profecto non solum vulnera infligeret in illo corpore, verum & carnem combureret, atque in ea ardorem efficeret. Sic cum vulnera Iesu Christi Saluatoris nostri, quæ stigmata seu vulnera diuini Francisci

58 cisci causarunt, sive plenissima amore, non solum carnem Franci
cisci vulnerarunt, verum etiam cor eius diuino igne inflamauerunt.

F U R T U M.

Eatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. B. Chry. ho.
Hominum oculi egenos intueri solent. Cum in- 9. in 1. ad
opia laborant, & de his ingemiscere: raptore au- Corin.

Batem conspectis pauperibus magis sanguinent. Ho-
minum oculi non tanquam sua, aliena conspican-
tur, sed sua tanquam aliena, neque quae alienis dantur desiderat,
sed sua in alienos effundunt: hi non desistunt, nisi omnium au-
ferant facultates, quippe qui non humanos, sed ferinos habent
oculos. Hominum oculi nudum suum corpus videre non patiuntur,
suum namque est, licet secundum personam sit alterius. Hi autem nisi
omnia populentur, omnia domum conferant, nunquam satiantur,
imo nullo inquam tempore expleri possunt: ferinas habent manus,
aut feris etiam immaniores. Vrssi, lupiique cum ad satietatem ederunt,
cibo abstinent. Hi nunquam satiantur. Tu si pecudem fera lacerat, et gressu-
fers, cum id in proximum tuum facis, nihil te mali facere arbitraris,
& qua ratione homo est? humanum enim dicimus hominem huma-
nitatis plenum: crudeliter aliquid, & immaniter operantem, inhu-
manum vocamus. Figuram quidem hominis a misericordia, fera autem
ab immanitate describimus. Dicentes, nunquid homo fera, vel
canis? Horum certe ora, ferarum ora, vel potius quam ferarum sanguio-
ra, verba magis venefica, & cedem plus machinantia, sic in hu-
manitas ex hominibus, qui eis se dedunt, feras facit, ferisque pe-
res, quod haec natura tales sunt: hi naturaliter mansuetudinem in im-
manitatem vertunt. Quorum adeo mente si quis inuestiget, eos iam non
feras tantum, sed & demones dicat, & ducat. Nam demones quidem
eos modo, qui in temptationibus consentiunt exuperant, in eos, qui
iugum detrectant, nihil insidiando proficietes. Hi vero obnoxie re-
pugnantes eos, quibus calunias struunt, superare contendunt. Demone-
nes quidem cum hominibus non eiusdem generis cum ipsis certant. Hi
vero consanguineos, & familiares perdere conatur, neque eos natu-
ra pudet. Ideoque S. David eos ab hominum expellit consanguinitate.
Vbi nam ergo tales constituerunt? extrinsecus feras, immo demones.

Simile.

Idem

B. Chryso, Idem Beatus Chrysostomus in quadam homilia ait. Dic mi- 3
 homi. in. t. hi si quis adulterium cum muliere clanculum perpetraret, alius
 ad Theff. vero illud viro etiam vidente faceret, uter virum hunc magis
 Simile contrastaret, & maiori molestia mordere valeret? Hic quidem
 cum hoc quod malum faceret simile tam contemneret: ille ve-
 ro si nihil aliud boni, vel hoc tamē ostenderet, quod virū eum,
 cui iniuriam infert, metueret. Ita & cum pecunijs hic quidem
 occulte auferens, hoc ipso lāsum honorat: iste vero manifestè
 & publicè cum damno simul, & contemptum infert. Ces-
 semus igitur quæ aliorum sunt rapere tam pauperes, quam
 diuites.

Ad hom. 3. Idem alia homilia ait. Si duo minuta diripias, nihilo meliori
 in loco es, quam hi, qui multa deripiunt. Imo ut mirabilius ali-
 moth. quid loquar illos iniquitate transcendis: Sicut enim quisque si-
 Simile. ue Regis violaret vxorem, siue pauperis, siue serui, pari ratione 4
 adulter est, cum peccatum non personarum differentia, verum
 ex voluntate improba id scelus admittētis iudicetur: ita & hic,
 imo illum magis adulterum dixerim, qui quamlibet ex vulgo,
 quam qui Reginam violauerit! Illic enim plurima irritamenta
 sunt, putâ opes, elegantia, fortuna, & eiusmodi cetera, quo-
 rum hic nihil inuenias. Eadem ratione illum magis ebrium
 dixerim, qui quolibet vino, quam qui optimo inebriatur: ita
 & cupidum eum potissimum censeo, qui ne minimum quidem
 rapere omittit. Nam qui maxima diripiet minima fortasse con-
 temnet: Qui autem parua non despicit, quomodo is maiora
 despiceret?

Vitium hoc furandi abiecti, infimi, & vilissimi hominis est. 5
 Atque ita cum in libro Iob fieret mentio de tribus hominum
 generibus, qui alienas opes in hoc mundo perdere ac dissipare
 solent, quales sunt latrones, tyranni, & milites, latrones vocavit
 hoc nomine, famelicus, dicens. Cuius messem famelicus come-
 det, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes diuitias eius.
 Fures appellat famelicos, eo quod ferè semper huiusmodi ho-
 mines, egeni, pauperes, viribusque destituti sint, ob eamque
 rem clam furentur, quia vi, aperteque rapere non possunt. Præ-
 dones vocat sitientes, quod prædam inhident, & vehementer
 sitiunt. De armatis vero militibus intelligit illud. Ipsum
 rapiet armatus, ut synedoche figura sit, singularis pro plu-
 rali:

6 rali : nam famelicus ponitur pro famelici , & armatus pro armati.

Beatus Augustinus de verbis Domini inquit. Si in ignem mittitur, qui nō dedit rem propriam, vbi putas mittendus erit, ^{B. Augu. de} qui inuasit aliena? Si cum diabolo ardet, qui nudum non ^{verbis dñi} vesti- ^{cap. 20.} uit, vbi putas arsarus est, qui spoliauit?

GLORIA INANIS.



Verbis viri peccatoris netimueritis, quia gloria eius sterlus, & vermis est : hodie extollitur, & cras non inuenietur, dixit venerabilis senex Mathatias filii suis. Et Beatus Chrysostomus de inani gloria agens inquit. Intolerabilis quædā ebrie-

^{1. Machab.}
^{cap. 2.}

tas est vana gloria. Quam suæ subiecti ditioni, is a grè in sanitatem restituitur. Et quam pestifera tabe inficit animam abscondens terræ affigit, nec eam amplius finit, vt ad veram lucem dirigere possit intuitum. Qui enim hoc morbo afficitur, nullo præceptore, sed omnia sua sponte operatur, quæ alijs placere arbitratur, vt alijs admirationis sit præceps agitur. Vis huius intelligere tyrannidem? Si quempiam negotiatorem, qui pretiosissimas sibi merces magno auri pondere comparat, rogaueris, quanam gratia tantum auri profundat, quid ve tantus sibi sumptus velit si nullam aliam ab eo rationem acciperes, quæ vt populo placeret. Quid populus sit, percontaberis?

2 Quidam, inquit, tumultus, perturbationisque plenus, & stultitia maiori ex parte constans, atque compositum temere per maris fluctus varia expugnante sententia sapientiæ iudicatum. Qui igitur sub huius feruitij dominio præmitur, nonne omnium miserrimus est? Inanem gloriam maiores nostri sicam appellantur. Inanis est, nihilque rectum, clarum, nec glorisum in se habens, tanquam personæ, quæ pulchræ quidem visu, & decoræ videntur, intus autem inanes reperiuntur. Quare cum aspectu ipso elegantiores appareant, neminem tamen unquam ad se amandum allegerunt: ita nihil miserius inani gloria, quæ à multitudine comparatur, aspectu nanque solo pulchra, & elegans videtur, intrinsecus autem non inanis modo,

^{B. Chrys.}
^{hom. 2. in}
^{Ioannem.}

Simile.

Ccc verum

verum etiam ignominiosa & crudelitate, ac violētia plena est. 3

B. Chrys. Idem alia homilia ait. Quemadmodum terrenas diuitias hom. 2. in contemnimus, cum alias diuitias speramus: ita & huius vix gloria cum longè maiorem, & veram gloriam coniectabimur, contemnemus, hæc nanque inanis, & stulta est, & nomine tantum, non re, gloria: illa vero cælestis vera, quæ non homines, sed angelos & archangelos, & angelorum Dominum, imo & cum his etiam homines laudatores habet. Si illud spectaculum contemplateris, si illas coronas noueris, si ad illum plausum te transtuleris, nunquam aduersum te terrena poterunt præualere, nec hæc magni facies. Etenim in huius seculi regijs nemo satellitum, his omissis, quibus coronato Regi, & in solio sedenti placeas, graculorum voces, muscarum, & culicum obuolantium stridorem professetur: nec enim his villa ex parte potiores hominum laudes inueniuntur.

Idem ibidem. Varia, & multiformis bestia inanis gloria, & ubique proprium vitius disseminat, & pecunij, & delitijs, & corporis pulchritudine, ac gratia, semper necessitatem excedimus. Inde vestimentorū copia, inde & seruorum examen, inde omnis necessitas contemnitur, in domibus, vestibus, mensæ splendore excessus dominatur. Vis frui gloria? Facias eleemosynam, tunc angeli te laudabunt, tunc Deus te excipiet: nunc autem artifices tantum, & textores admirantur.

B. Chrys. Idem alia homilia inquit. Mater gehennæ est inanis gloria, videre est illam, & in mortuis vires obtinere, quare quid poterit fieri peius? Aliæ siquidem passiones morte finiuntur, ista vero & post mortem violenter instat, naturamque suam etiam in è mortuo iam corpore ostendere cōtendit. Cum enim splendida se pulchra, omnemque ipsorum substantiam consumentia morientes sibi erigi current, atque in sepultura multis anteal luxus adhibeat, affectent: quam quæso aliam, quæ res in hoc morbo tyrannidis excellentiam?

Idem ibidem ait. Hoc Christi verbum inscribamus, & parietibus, & ianuis, & menti, discamusque continuè nobis ipsis. Vix vobis si quando laudauerint hos homines, nam ipsi eriam laudatores te postremo, velut vanæ gloriæ, vani honoris, præconijque, quod ab ipsis sit, stultè amantem vituperabunt? Deus autem

hom. 2. in
Iean.
Simile,

Simile.

hom. 17. in
epistol. ad
Rom.

6 autem non ita, sed cum viderit te eius, quæ gloriæ cupidū, tum te potissimum laudabit, celebrabit, prædicabit. Homo vero alter, nam is, postquam pro libero seruum te accepit, nudo per rurumque verbulo tibi falsam laudem gratificatus, veram abs te mercedem afferit, & sibi magis, quam quemuis emptitiū subiicit. Habent enim illos præceptis suis obedientes, qui illorum dominantur, tu vero etiam sine præceptis seruis.

Idem quadam homilia ait. Non aspicis, ut in scena sibi personas imponunt histriones, quam præclaras, quam honestas, quā ad extremam, & exactissimam formæ diligentiam effectas? Potes ne huiusmodi aspectum mihi verum esse monstrare? Minime sane. Quid igitur, non eas aliquando adamasti? Non. Cur id?

B. Chrysost.
homil. 2. ad
Titum.
Simile.

Quoniam inanes sunt, imitanturque decorum, sed nullus ibi solidus decor: ita & gloria inanis est imitaturque gloriam, sed non vera gloria est. Illa quippe sola permanet, quæ naturalis est, illa vero quæ extrinsecus adhibetur obtulit sapientiam facultatem, sed id apud homines, & vsq; ad vesperam. Cæterū soluto theatro, sublatissq; personis unusquisque, quod est, id quoq; videtur. Dic queso quid in se præclarai habet à multitudine inspicit? Inanis est haec gloria: nā ubi te domū receperis, id omne prorsus effluxit, extinta est penitus illa gloria, recessit, atq; in sumum resoluta.

B. Bernardus inquit. In Ecclesiastico dicitur. Stultus, ut luna mutatur. Quemadmodū splēdet luna sine seruore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur, mutuatū quidem lumen nūquā in eodem statu permanet, sed crescit, deficit, extenuatur, anihilatur, & penitus non compareat. Sic qui cōscientias suas in alienis labijs posuerunt, modo magni, modo parui sunt, modo nulli, secundū quod adulantiū linguis, vel vituperare, vel laude placuerit: at vero iussus permanet ut sol. Splēdor solis igneus est, & cū seruet acrius etiam oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus foris lucet, & si soli Deo placere curat, semper magis ardet, ut pater, qui vider in abscondito reddat.

B. Bern. de
Natiuit.
B. Ioan. Ba
ptist.
Eccl. 27.
Simile.

8 alienis labijs posuerunt, modo magni, modo parui sunt, modo nulli, secundū quod adulantiū linguis, vel vituperare, vel laude placuerit: at vero iussus permanet ut sol. Splēdor solis igneus est, & cū seruet acrius etiam oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus foris lucet, & si soli Deo placere curat, semper magis ardet, ut pater, qui vider in abscondito reddat.

Idem sermone quarto de aduentu ait. Aliter, & sapientius mendici, quam nos misericordiam implorant, nam eleemosynam petentes non pretiosas vestes ostendunt, sed seminuda membra, aut vleera, si habuerint, hominum aspectibus exhibet: nos vero exemplo Pharisæi, si quid boni fecerimus, aut minus malum, quam alij, Deo veluti exprobramus.

Idem Ser.
4 de adue.

Isidorus Clarius super illa verba Davidis: *Homo sicut fo- 9
num dies eius, tanquam flos agri sic est lorebit, ait. Nihil tam
assimile est humanae gloriae, quam foenum agri. Cernes prata
miranda florum varietate distincta, ut iocundissimum intuen-
tibus spectaculum praebant, cernes in illis floribus eam colo-
rum vere gratiam, ut recte dixerit Dominus, Salomonem in
omni gloria sua non ita vestitum fuisse: & tamen tantus decor
per quam exiguo temporis spatio deperit. In eundem modum
se habet hominum gloria de qua idem regius Propheta ait. Vi-
di impium superexaltatum &c.*

Sive manducatis, sive bibitis omnia in gloriam Dei facite,
1. ad Cor. 10. cap.
Simele. inquit Beatus Paulus ad Corinthios scribens. Ut homo coep-
erit domi supellestilia, ne inquinentur, sic cooperire debet bo-
na opera, quæ agit ne corrumpantur. Mirum est profecto, sed 10
Iugenduni quidem, habere hominem domi suæ vestes in apo-
diterio testas, parvam testam lineo operimento, gladiū oper-
tum vagina, sagittas opertas pharetra, solam autem virtutem, si
quam habet, detectam. Omnia vult habere cooperta præter bo-
na opera, quæ vult omnibus diuulgari.

Henric de Asia insoli 1. lequo ani-
max. dominationes, prælatorum gloria, qui ante nos fuerunt, quo
peruenire? Quid profuit illis inanis gloria? Brevis laetitia, mun-
di potentia, magna familia, ac secularis pompa quid profuere.
Hæc omnia tanquam umbra vestigium non habens, ac veluti
navis fluctuantem aquam celester transferunt. Etiam sapien-
tia mundi quid profuit, quæ tot ac tantos viros Aristotelem,
Platonem, Diogenem non saluauit, sed execravit, non ædifi- 11.
cauit, sed inflavit.

Isidor ora-
tiōne de hu-
militate to-
mo 1.
Simele. Isidorus in quadam oratione ait. Qui externa bona mate-
riam insolendi faciunt, voluntque ob eam duntaxat, coli, &
plus alijs estimari perinde faciunt, ac si asellus aureis phaleris
ornatus generoso equo præferri ob ea ornamenta vellet. Quod
si quis hoc cerneret, rideret sane: & nos non putamus riden-
dam rem esse, si homo, qui est rationale animal hoc faciat,
quod in ratione parentibus absurdum esse iudicaremus. Idem
ibidem ait. Qui rebus externis delectantur, & gloriantur,
non aduertunt non solum hæc cum brutis ratione parentibus
esse communia, sed homines saepius ab illis superari. Ma-
gna

12 gna corporis mole præditus es , quæ est hæc magnitudo si simile cum elephantis mole comparetur ? fortis es , & intrepidus , at leo si tecum conferas longo profecto interuallo te superabit : de eo namque scriptum est . Leo fortissimus animalium Proe. 30. ad nullius pauet occursum . Cantu , ac vocis modulatione insignis es at Cygnus , & plurimæ alia aues vocales maius miraculum in suo cantu excitant . Pulcher es , & pauo , atque alia multæ aues te præstant . Non pudet his gloriari , quibus & brutæ , & sceleratissimi quique possunt gloriari ? Arte aliqua præstas , quid in hoc re apibus est sapientius , quarum opera quis pictor , quis Geometra vñquam potuit imitari ? Tenui , ac subtili veste indueris , & in hoc te superant aranei . Celeritate pedum vales rufus in hoc primatum tenent carentia ratione animalia , videlicet lepus , caprea , & cætera huiusmodi . Acuto visu præditus es , non vt caprea aut aquila . Acutè audis , acutius asinus . Acuto es odoratu , caniste superat .

13 Beatus Augustinus inquit . Spes mea rogo te per omnes pietates tuas vt propitieris impietatibus meis : nihil quæ so si ne te mihi dulcescat , nihil complaceat , tædeat me gaudere sine te , & delecter contristari pro te : sit mihi nomen tuum refocillatio , & memoria tua consolatio . Qui hoc dicebat non in vana mundi gloria gaudere cupiebat .

B. Augu. in
meditatio
nibus c. 7.

GRATIA DEI.

EATVS Basilius inquit . Quemadmodum vultuum imagines non in qualibet materia redduntur , sed in his duntaxat , quæ splendorem , & pel luentiam quandam habent : ita non in quibuslibet mentibus operatio spiritus , sed in his , quæ nihil habent obliquum , nihil obtortum . Beatus Macharius in quadam homilia inquit In ipsa gratia quædam similia sunt veritatis , immo hæc ipsa ex hypostasis veritatis , quemadmodum in sole est splendor , & circulus ipse ; ac aliter splendor , apparet , alio modo lumen quod est reconditum in circulo . Idem lucernæ lucentis in domo aliud est splendor ubique relucens , & aliud est lumen , quod in ipsa lucernal splendidius est , & spe-

B. Basilius
in Isaiam.
Simile .

B. Machar.
homil. 7.
Simile .

ciosius: ita quædam manant à gratia, quæ velut quasdam visiones homo procul intuetur, ac huiusmodi visionibus delectatur, sicutque alii, propterea quod ingreditur in illum vis divina, quæ illius membra continet, & cor, & captiuam illius mentem reddit in dilectionem Dei.

Idem ho. - Idem in quadam homilia ait. **Quemadmodum** apis secreto
fauum conficit in alueo: sic & gratia dilectionem suam secre-
to in cordibus exercet, & quod amatum est, mutat in dulce:
quod autem spernum in planum, & suave. Itaque sicut faber
argentarius, & sculptor quando discum insculpit, aliquatenus
operit varia illa, quæ sculpit animalia: vbi vero perficit tunc
discum splendentem profert in lucem. Ita Dominus, qui verus
est artifex corda nostra insculpit, ac renouat donec è corpore
decedant & tunc eminet dignitas animæ,

B. Chrys. Beatus Chrysostomus in quadam homilia super illa verba
homil. ii. in Pauli Spiritum ne extinguatis, inquit. Extinguit spiritum vi-
tia impura. Nam quemadmodum si quis lucem lampadis aqua
aspergeret, aut puluere, vel si oleum eximeret, eam extingue-
ret: ita habet, & donum spiritus. Siue namque rebus terrenis, &
rerum fluxarum curis insperseris, extingues spiritum, siue etiam
si tu nihil tale feceris, aliunde tamen tentationis vehemens im-
pulsus in star cuiusdam venti irruerit, & flamma valida non
fuerit, aut parum oleum habuerit, aut foramen non obturaue-
ris, vel ostium non occluseris, omnia peribunt. Quod vero est
hoc ostium? Ostia sunt oculi, & aures: ne sinas istis occurre-
re validum malitia flatum, alioquin flammam extinguas, sed
claude ostia timore Dei, ut externum impulsu repellas: si
enim aperueris concitabis magis ventum hunc. Non vides in
aedibus quando è regione duæ ianuæ oppositæ sunt, & flatus
vehemens irruerit, si alteram clauseris, & respiratio prohibita
fuerit, quomodo nihil valeat efficiere flatus, sed plurimum
de robore illius præcindatur? Ita & hic duæ sunt ianuæ os tuū,
& os illius, quite vituperat, & probro afficit. Si tuum occluse-
ris, & spirationem non dederis, omnem flatum istum extin-
guas: si vero aperueris effrænis reddetur. Ne extinguamus er-
go spiritum. Fit autem sæpen numero, vt etiam nullo externo
impulso incumbente extinguatur fax, quando videlicet oleum
deficit. Quando misericordiam non facimus, extinguitur spi-
ritus.

sritus Extincto autem spiritu, quid reliquum est? Nostis quod in tenebris oīa nocte ambulatis? Si vero de terra in terram noctu ambulare difficile est, & molestum, quomodo tutum erit eam viam, quia ex terra in cælum tenditur sine hac luce ambulare? Ignoratis quot dæmones sunt in istius viæ spatio? Quot bestiæ? Quot versutæ spirituales? Nam & latrones lampæ dea primum extingunt, deinde latrocinantur.

Idemque homilia quadam ait. Sicut enim in vellum nauis laxum ventus incidens nihil operatur: sic etiam Spiritus sancti gratia in anima remissa, & segni perinahere non su-
stinet. Idem homiliæ
34.ad Hebreos.

Gratia iustificans. Et gratia gratis data.

IN Genesi narratur, quod postquam Patriarcha Iacob filijs suis, sed non æqualiter omnibus futura prædictis, tādē benedixit ex aequo singulis quantumvis aliqui eorum ex ancillis nati essent. Sic in sancta ecclesia quo ad gratiam iustificantem omnes æquales sumus, si ad eam disponimur: hic enim nō est dissimilitudo Iudei, & Græci, maris, & foeminae domini, & serui: sed omnes unum sumus in Christo. Iuxta gratias gratis datae sunt tamen divisiones gratiarum, quas Spiritus sanctus diuidit singulis prout vult, alij plus, alij minus quemadmodum dicitur in illa parabola apud Matthæum, Dominum illum tanta lenta sua in æqualiter seruis suis distribuisse. Matth. 25.

GRATIA P R A E- V E N I E N S.

PRO hac materia vide litera. V. titulo vocatio Dei, notabiliter antepenultimo, tomo. 2.

Ccc 4 GRAS

GRATIAE INCER-

TITVDO.

REVELATIONEM Spiritus sancti, non autem aliter scire potest homo se in Dei amicitiam, & dilectionem assuaptum esse. Principium enim nostrae iustificationis Deus est per suam benignissimam voluntatem, sed in hoc statu nos latet secretum suæ voluntatis, & beneplaciti, nisi ipse revelet.

Ergo nulla est via, qua certi esse possimus de nostra iustificatio
Iocelis 2. c.

ne sine ipsius Dei revelatione. De qua Prophet a Iocel cū exhortaretur populum Dei ad penitentiam inquit. Conuertimini ad Deum in toto corde vestro, quia benignus, & patiens est, & præstabilis super malitiam: & statim adiecit. Quis scit, si conuertatur, & ignorat, & relinquit post se benedictionem? Su-

B. Hiero. su
per c. 2.
Iocelis.

per quæ verba Beatus Hieronymus inquit. Ne desperetis veniam scelerum magnitudine &c. Sed ne forsitan magnitudo clementia nos ficeret negligentiores, adiunxit. Quis scit, si conuertatur, & ignoreat Deus? Ego quidem horror, quod meum est, ad penitentiam, & Deum ineffabiliter noui esse clementem. Sed quia profundior diuitiarum sapientiae Dei scire non possumus, sententiam temporo, & opto potius, quam præsummo dicens. Quis scit si cognoscat, & conuertatur Deus? Deniq;

Conci. Tri
den. lxx. 6.

patres in Concilio Tridentino rem hanc diffinierunt. Ego ve-
ro pro mei ingenij paupertate non vulgare donum iudico rei
huius ignorantem, quia certè quantum possum conjectere, in
magnum cedit vritatem nostram, quod nostra nos lateat iusti-
ficationem! Qui enim suæ salutis, & regni Dei est ardens amator,
& certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, scit, se ex ve-
nia peccatorum ad regnum caeleste concendere, & qui Dei
amicitiam non habuerit, exulem fieri cum aliquod peccatum
commisit mortale, certitudine fidei scit, se esse extra Dei ami-
citiam, & gratiam. Quantum, obsecro, hic homo assidue, &
subinde multoties ingemiscet, & lachrymabitur pro peccato,
quod commisit? Quam humilis hic veniam deprecabitur per
singulos dies? Quam timoratus ad genua sacerdotum crimina
cordis sui in multa amaritudine confitebitur? Post quæ omnia
adhuc

4 adhuc nescius de propitiato peccato non cessabit à lachrymis,
 & suspirijs, nec erit sine metu; De quibus omnibus magnificus
 Doctor erat David, etiam si ab ore Nathan audierit. Dominus 2. Reg. 12.
 transstulit peccatum tuum: per singulas noctes stratum regium
 rigabat. Nec violentiam literæ inferimus, si huic consideratio-
 ni sententiā Baruch Propheta adaptauerimus. Sicut enim fuit
 sensus vester, ut erraretis à Deo: ita decies tantum iterum con-
 uertentes requiretis eum. Vnde hoc, quod decies tantum viri
 timorati & sue salutis solliciti requirent Dominum, quia certi-
 tudine fidei didicere quod in odio Dei erant per peccatum mor-
 tale, & per pœnitentiam certitudinem habere non possunt,
 vtrum peccatum dimissum sit, & gratiam Dei habeant. Quan-
 tas diuitias gratiæ in hac incertitudine comparabunt? Quam
 magnifica, & sublimia dona? Quam chari Deo suo erunt, qui
 5 ita fideles inuenti sunt, ut decies tantum per gemitus, & suspi-
 ria querant, quam violauerunt amicitiam? Qui scit certo, se
 executum esse corporalem salutem, ventis se exponere, plus
 nimis cibo, & potu indulgere non timet: qui vero valitudina-
 riis est, & à medicis admonitus ab omnibus se abstinet. Bene er-
 go nostræ saluti consulit altissimus, dum nostra iustificatio nos
 latet: ut sic cum multo timore, & tremore assidue nostram iu-
 stificationem operemur, & qui iustus est, iustificetur adhuc, &
 gloriostior sit de inimico triumphus, quam fuit miserabilis ca-
 fus, & excellenter sit, & fulgentior fabricetur nostra corona
 in mille vigilijs, in mille suspirijs, & in mille deprecationibus,
 in multiplici confessione, & assidua satisfactione, ita ut fru-
 das pœnitentia sint digni, & superabundantes.

Simile.

Apoca. 22.
cap.

Gratiæ incertitudo.

Pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut Hierusalem,
 terribilis, ut castrorum acies ordinata, inquit Sponsus ad Cant. 6.
 sponsam in Canticis. Hæc locutio non tam externas ipsas
 anres, quam interiorem conscientię auditum pulsat. Nam ver-
 ba ista sunt à nobis intelligenda, quasi Sponsus testimonium
 reddat spiritui sponsæ, quod pulchra sit, quod venusta, quod
 terribilis &c. Hoc est testimonium illud Divi Pauli de spiritu Ad. Roma.
 Dei, cum inquit. Spiritus ipsius testimonium reddit spiritui no-
 stro, quod sumus filii Dei. Hoc enim est, quod inquit. Pulchra
 8. cap.

es amica mea &c. quandoquidem spiritus sponsi præsenti carmine testatur apud conscientiā sponsæ, quod pulchra est, quod venusta &c. Erit quidem testimonium hoc certissimum, non tamen inde sequitur id, quod Bucerus evincere nitebatur illo Paralogismo. Testimonium Spiritus sancti certissimum esse oportet, & firmissimum: sed nulla est certitudo magis, quam fidei. Eadem igitur certitudine, qua cætera reuelata credimus, & Sponsa credit, se esse pulchram, & venustam: & quicunque accipit testimonium spiritus sponsi æqua certitudine credere potest se esse filium Dei. Quis enim non intelligat quod quan-
uis spiritus sponsi testimonium certissimum sit, & apud nostros anni nos testetur de benevolentia illius erga nos, nusquam ta-
men nobis adeò certum esse, an testimonium hoc ab Spiritu
sancto profiscatur, an potius à nostra ipsorum opinione, &
sententia. Nusquam enim Spiritus sanctus ita de nostris rebus
testatur palam, & aperte, & euidēter quemadmodum de Chri-
sto Redemptore nostro testabatur assumpta columbae effigie,
cum baptizaretur in Iordanè. Non itaque adeò certi sumus de
testimonio isto, atque de certitudine scripturæ, aut sicut Vir-
go beatissima, & pauci alij, quos semper excipio, apud quos
aperte testabatur spiritus sponsæ, quod filij Dei esent. Non ta-
men negandum censeo, qui n in plerisque hominibus testimo-
nium hoc Spiritus sancti ita possit in dies crescere, & augmen-
ta quædam suscipere, ut sensim humanus animus in summam
prœvehatur fiduciam. Cum quadam certitudine coniunctam,
quæ more humano excludere videatur timorem, ita vt sit que-
dam certitudo moralis. Non quod autor huius certitudinis non
sit sponsus, sed quod ad tantam certitudinem, quanta est oracu-
lum Dei, & reuelatæ fidei nusquam perueniat. Et hæc certitu-
do (quantum ego possum ingenio consequi) certitudini per si-
milis est qua citra metum iudico principem aliquem adhuc
vivere, aut integrâ salute esse, aut incuria commorari: que om-
nia, quanvis brevi temporis momento falsa possint esse, more
tamen humano, depulso omnitemore, & formidine contrarij
iudico ita esse: nam falsum quidem potest subesse nostræ existi-
mationi. Ideo B. Bernardus in quodam sermone inquit. Oran-
serm. 17. dus est Deus, ut nostra corda, intelligētiasque custodiat, ne for-
saper Cät. san cum non adest nobis, illum adesse putemus, nostrosque sen-
sus

10. **s**us errantes à vero pro ipso se etemur sponsō. Est ergo sponsi testimoniū, quod apud conscientiam sponsæ testatur. Pulchra es amica mea, & decora, &c. Hebræa vero videntur sonare. Formosa es amica mea, ut thirza, & amabilis, ut Hierusalem terribilis, & formidabilis, ut castrorum acies ordinata. Thirza dicitur à verbo Hebræo, quod fauere, complacere, & bene velle significat, ita ut thirza dicatur à fauore, benevolentiā, atque complacentia. Et Hierusalem dicitur, quia sonat visionem pacis. Terribilis quoque aut formidabilis, ut castrorum acies ordinata, dicitur sponsa. Quæ verba non ad exercitus referenda sunt, cum in procinctu extant, ut cum hoste conferant manus (ut quidam non rectè putarunt) sed iuxta verborum proprietatem ad castra sunt referenda, in quibus milites versantur, cum statua faciunt. Quæ loca tutissima eliguntur, atque aggeribus muniuntur, & fossis, ne exercitus ipse sine aliqua munitione consideat, ita ut militibus vel in comparandis cibis occupatis, aut ad alia munera subeunda dispersis, facile illis necantur insidiæ. Muniuntur autem castra multis modis, in vnius noctis transitum sublato cespite circundantur, & aggerem faciunt milites, supra quem valli, hoc est sudes, vel tribuli lignei per ordinem digeruntur. Statua castra hoste vicino maiori labore, ac cura firmantur, nam scutis, vel sarcinis in orbem depositis, ramisque arborum, ne facile terra dilabatur. Tribuni circumveunt, nec antea discedunt, qui strenui sunt, quam fuerint omnia perfecta, vigilæ constituantur in quatuor partibus: equites extra vallum nocturnas agunt excubias. Quæ omnia istuc tendunt, ut castra hostibus apparent formidabiliora, tum etiam ut milites securè agant. Volut itaque sponsus ostendere his verbis, quæ sit potentia spiritus, qui sponsam dicit, & moderatur: quæ sit securitas eorum, qui eodem ducuntur spiritu, & intra castra ista, & munitiones agunt.

Gratiæ incertitudo.

Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentē me ostendero, prauū me cōprobabit, inquit Iob. 10b. 9.
 Acutissima quidē ratio ad infirmādū, & excludēdū testimoniū

nium suum. Quod perinde est, ac si diceret. Si testificari audemus apud Deum, me iustum esse, ex ipsa mea iustificatione secus esse conuincerer, cum delictum non leue sit in tanto iudicio, quod quispiam ignorat, pro certo affirmare. Dixerat enim. Si venerit ad me, non videbo eum. Et mox dicit. Etiam si simplex faero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Temeritatis etiam, & arrogantiæ meritò ex huiusmodi testimonio reprehenderetur, dicente sacra scriptura. Quis dicere potest. Mūdum est cor meum, purus sum à peccato? Iam vero testimoniu, quo quisquam laudat, & commendat seipsum in hominu vulgus negligitur, quanto magis à Deo contemnetur? Omnibus enim exploratum est, vnumquemque seipsum amare, ac propterea non malum se ducet, quem amat, præfertim cum suum sit (vt aiunt) vnicuique pulchrum. Et ob eam rem B. Paulus ait,

Prou. 20. Non qui seipsum commendat, ille probatus est. Sed nullo magis id testimonio confirmatur, quam eo Christi Iesu R.N. Si ego (inquit) glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Sed dicet foras quispiam. Quare testimonium, quo quisquā seipsum probat, & ex sua virtute gloriatur adeò nullius est ponderis, ac momenti, vt Christus summa sapientia eiusmodi gloriam nihil esse dicat? cum tāti fiat ab Apostolo Paulo, vt Corinthijs scribat.

Ioan. 8. Gloria autem nostra hæc est, testimoniu conscientiæ nostræ. Pro huius difficultatis declaratione adierte. Intelligendum est Christum significare testificationem suam contemnendam esse si à Dei Patris testificatione esset sciuncta. Itaque si pater æternus non simul infinitæ virtutis eius testimonium reddebet, ipius Christi testimonium ad nihilum quidem recideret.

Ioan. 8. Quod ipse significauit statim adiungēs. Est pater meus qui glorificat me. Et alio loco vt respōderet Iudeis eum accusantibus, quod sibi ipsi testimoniu daret, respōdit. Si iudico ego, iudicium meū verū est, quia solus nō sum, sed ego & qui misit me Pater. Quod si testimonio cōsciētæ nostræ certū esset, Deū nō assentiri, negliceret quidē illud, & nō magnificaret B. Paul. Merito tñ de illo (vt scripsit) gloriatur, quod magnā fiduciā afferat, eū Deo esse probatū, quē eius cōscientia probauerit autore B. Ioāne, qui ait. Si cor nostrū non repræhenderit nos, fiduciam habeamus ad Deum. Non continuo tamen ille iustus est, quē eius

Ioan. 3. conscientia sceleris nō arguit, sed ob eam rē fiducia tātum erigitur

- 16 gitur benevolentia Dei, ut Diuus Paulus est autor, qui ad Cor. 5 ad Cor. 5
 riathios scribens ait. Nihil mihi conscientia sum, sed non in hoc
 iustificatus sum. In quoque argumentatio Iob vim maximam
 habet, quod in illo iudicio testimonium suum de se ipso impro-
 bet, in quod Deum erat vocaturus, qui solus nouit, qui sunt Iui,
 & quibus suam gratiam largitus est, & cui ipse voluerit reue-
 lare. Ex hoc sequitur, non solum proprium testimonium, sed
 etiam aliorum hominum multo magis vanum multoties esse
 cum per Hieremiam Prophetam dicat Deus. Ego Domi- Hiere. 17.
 nus scrutans cor, & probans renes. Ob eamque rem Christus
 Saluator noster hominis, atque adeo sanctissimi, & sin-
 gulari virtute praediti testimonium non magnificare, sed re-
 spuere videbatur dicens. Vos misericordis ad Ioannem, & testi-
 monium perhibuit veritati: ego autem non ab homine testi- Ioan. 5.
 monium accipio: ego autem habeo testimonium maius Ioan-
 ne. Quare vani, & futilles homines sunt, qui hominum laudem
 aucupantur, & vehementer querunt, ea que re se claros esse
 opinantur, quæ sit populari fama gloriofa. Vanaque illa est,
 & adumbrata non solida, & expressa gloria quam summam,
 atque perfectam Cicero appellat. Si constet ex tribus, videli- Cicero. 2.
 cet. Si hominum vulgus diligit, si credit, si admiretur. Quam officiorū.
 vanam potius gloriam esse, extrema mortalium dies, planum,
 atque exploratum faciet. Quare recte dicit sanctus Iob, pietatem,
 & æquitatem suam bene alieno testimonio probare non
 posse, his verbis. Nemo audet pro me testimonium dare, hoc est,
 nemo nisi temerarius dicere pro testimonio audebit certissi-
 mè, me pium esse, cum id fugiat vi sua omnes non solum homi-
 nes, verum etiam Angelos: nam in Deum tantum conuenit.
 Quod dicit David. Scrutans corda, & renes Deus. Nec etiam Psalm. 8.
 suo testimonio hoc probare potest, ideo addit. Si iustificare
 me voluero, os meum condemnabit me.

Gratiæ incertitudo.

QUÆ domus sumus nos, si fiduciā, & gloriam spei, vñq;
 ad finem firmam retineamus inquit D. Paulus ad He- Ad Heb. 3.
 bræos scribens. Si gloriam, id est, si gloriationem. Su-
 mus (ait sanctus Apostolus) familiares, & domestici Dei, atque
 in gratia eius si nihil nobis tantam voluptatē, & gaudium attu-
 lerit,

lerit, quam cogitare nos ad cælum esse creatos, ac diuino fauore gloriam consecuturos. Qui ex hoc voluptatem acceperint, fiduciam habere poterunt, licet non certitudinem, se viua Ecclesiæ esse membra, & quod consequoturi sunt Dei gloriam. Ratio huius est, quoniam unusquisque media, & inuentiones querit, ut id consequatur, ad quod magis est propensus, & quo magis gaudet. Si honoribus maxime delectatur, omnes vires suas collocat in ipsis consequendis, ac licet conscientia suæ dispendia fiat, media ad dignitates obtinendas inquirit. Si diuitijs gaudet, nullum otium habere potest, quo usque illas adipiscatur, & idem est de voluptatibus, atque alijs huius mundi de testamentis. Verum si Deum gustat, & cælestia gaudia verè concupiscit, omnes vires suas intendit, ut ipsa consequatur, ita ut nec prospera huius mundi ei curam afferant, nec aduersa ipsum opprimant, sibi enim persuasum habet, aliam rem longè meliorem, quam caduca, & miserabilia huius mundi esse, videlicet Deum, in quo ipse oculos suos fixos habet. Huiusmodi profecto vir suæ prædestinationis, ac diuinæ gratiæ fiduciam habere potest, siquidem omnis sua desideria in cælo retinet, & media efficacissima ad illud comparandum querit. Scitote fratres, hanc esse præcipuam differentiam inter filios Dei adoptuos, & inter filios huius seculi, quod filii Dei retinent speci gloriam, hoc est, glorationem, nulla enim re tanta voluptate afficiuntur, quam vitam æternam inquirendi. Econtra vero filii huius seculi nihil magis oblitum habent quam vitam æternam, & nihil minus in memoria retinent, quam gloriam sempiternam. Exempla utriusque huius generis hominū, in sacra scriptura habemus. Nā D. Paulus de se ipso dicebat: Omnia arbitror, ut sclerora, ut Christum mihi lucifaciā. Et alibi. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quare o' sancte Apostole mortem exceptas? Propter glorationem speci, propter gaudium, & voluptatem, quam spes æternæ vitæ mihi pollicetur. Econtra autē dicebat diues ille avarus, de quo apud Lucam Christu s Redēpror noster ait. Hominis cuiusdā diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat int̄ se dicens. Quid faciam quia non habeo, quo cōgregem fructus meos? Et dixit. Hoc faciā: destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia que nata sunt mihi, & dicam animæ meæ. Anima habes multa bona posita in annos plurimos

22 plurimos, requiesce, comedē, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus. Stulte hoc nocte animam tuam repeterent à te: quæ autem parasti cuius erunt? Hic infelix, vt erat ex numero reprobōrū felicitatem suam non in Deo summo bono, sed in rebus caducis, & transitorijs collocauerat. Heu, heu, quot hodie hunc infocilem imitantur, qui magis præsenti, ac temporali, quam suprema, & æterna vita congaudent. Hoc beatus Chrysostomus maximo animi dolore deplorabat dicens. Non video fratres charissimi, quod aliquis nostrū veram, & perfectam cupidinem teneat cœlestium. Vchementer dolco (ait hic sanctus Doctor) quod cum oculos in omnibus huius mundi statibus fixerim, & animaduerterim omnes Ecclesiasticos, ac sacerdotes prælatos, & subditos, liberos, & vxoratos, senes, & adolescentes, vix unum

23 reperio, qui integrum, perfectumque cœlestis gloriæ desiderium habeat. Quid hoc est, ô christiani? Inter tam varia hominum genera, inter tot sapientes, ac literatos non inuenit hic sanctus Doctor unum, qui rerum cœlestium desiderio flagret, & restertenas fastidiat. Sed videamus, ô perfectissime prælatè, quod fundamentum habeas ad hoc dicendum. Audite quæ ipse sanctus vltius dicat. Alioquin, inquit, omnia, quæ nobis videntur esse grauia, risum putaremus, & iocum. Si integro, ac vero cundi in cœlum desiderio arderemus, si æterna bona gustaremus, omnia, quæ magnificimus, qualia sunt diuitię honores, prælature, & mundi pompe, ac cetera huiusmodi ridicula, & iocosa putaremus. Quoniam autem video, nos ea super capita nostra ponere, & rebus diuinis præferre, idcirco dicere audeo. Non video fratres charissimi, quod aliquis nostrum veram, & perfectam cupidinem teneat cœlestium. Omnes isti, de quibus sanctus Doctor loquitur, sunt huius seculi filii, nam filii Dei (vt ait Diuus Paulus) speci gloriam retinent. Sed aduertite illum addere, vsque in finem firmam. Duo hic sanctus Apostolus expostulat: Alterum est gloriationis speci perseverantia, alterum vero firmitas. Sed quoniam primum à secundo oritur, idcirco oportet, vt in primis agamus de firmitate, quæ est constantia, quam sancti in Dei amore retinent. Hec idem est, quod virtus, quæ fortitudo dicitur, & quæ in resistendo vitijs, quibus diabolus Christianum hominem aggreditur, conficit.

24 Ædifi- nos ea super capita nostra ponere, & rebus diuinis præferre, idcirco dicere audeo. Non video fratres charissimi, quod aliquis nostrum veram, & perfectam cupidinem teneat cœlestium. Omnes isti, de quibus sanctus Doctor loquitur, sunt huius seculi filii, nam filii Dei (vt ait Diuus Paulus) speci gloriam retinent. Sed aduertite illum addere, vsque in finem firmam. Duo hic sanctus Apostolus expostulat: Alterum est gloriationis speci perseverantia, alterum vero firmitas. Sed quoniam primum à secundo oritur, idcirco oportet, vt in primis agamus de firmitate, quæ est constantia, quam sancti in Dei amore retinent. Hec idem est, quod virtus, quæ fortitudo dicitur, & quæ in resistendo vitijs, quibus diabolus Christianum hominem aggreditur, conficit.

Simile.

Ædificium firmum appellamus illud, quod difficile dirui, & 25 labefactari potest, qual es vna cerca hecha de argamassa, y terre pleno, la qual aunque con mas artilleria sea combatida no se puede deshazer, porque esta muy firme. Quando aliquis Christianus negotia Dei viriliter & animosè sumit, &, vt aiunt, a pechos y de veras, solet adeò firmus esse in præceptorum diuinorum obseruatione, vt nulla diaboli machina illum valeat

Psal. 90.

ab eius loco dimouere. Loquens regius Propheta de hac firmitate cum iusto inquit. Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit.

Simile.

Comparat hic Sanctus Propheta virom iustum strenuo militi, qui fortiter, ac viriliter suum locum defendit gladio, hostesque suos hinc, & inde trucidat nemine illum prohibente. Militia est vita hominis super terram. Nunc ira ipsum hominem expugnat, nuc honor; dum enim oculos in honoribus ponit, superbia inflamat, nunc ei bellum infert suum proprium corpus inuitans illum ad omnia turpitudinum genera. Qui autem strenuus ac fortis miles est, omnes hostes à se expellit, atque ense fidei deturbat, & solo æquat: debilis vero, & ignauus statim se superari desinit. De huiusmodi infirmis agens Dominus apud Diuum

26

Matth. 10^o

Matthæum inquit. Omnis, qui audit verba mea, & facit ea, assi milabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram, & descendit pluia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domū illam, & non cecidit, fundata enim erat supra firmam petram: & omnis qui audit verba mea, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domū suam super arenam: descendit pluia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit rui- 27 na illius magna. O quam strenuus miles D. Paulus erat, siquidē omnes creaturem ad singulare certamen prouocabat, & sic ad Romanos scribens literas prouocatorias (hoc est, vn cartel de

27

Ad Rom. 8

desafio) omnibus creaturis posuit dicens. Quis nos separabit à charitate Dei? Exeant omnes in publicum creature, que yo se re mantenedor: & videbimus, an aliqua possit me à Christi charitate separare, an tribulatio? an angustia &c? Certus sum, quod nec mors nec vita &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Dño nostro. O excellentissime fidei dux! O speculum in quo omnes se aspicere debent! O domus supra firmisi-

28 firmissimam petram Iesum Christum fundata, quæ nulla potuit vi, aut contradictione deturbari? Hic igitur diuinus Apostolus ait. Quæ domus sumus nos? Si fiduciam, & gloriā spei usque ad finem firmiter retineamus: sumus ex domo & familia Christi. Quiquidem tribus conditionibus comprobatur, videlicet si fiduciā salutis in solo Christo Redemptore mundi, & nō in alia creatura posuerimus: si gaudium, & voluptatem reperimus in spe, quam de vita æterna habemus: si deniq; magna animi fortitudine usq; ad mortem in hac iustitia perseuerauerimus.

GRATIARVM ACTIO.



Gens D. Paulus de quibusdam impijs, ac nefarijs hominibus inquit, illos errare, quia docebant, abstinentium esse à cibis quos creauit Deus vt à fide libus, & ijs, qui cognouerunt veritatem cum gratiarum actione perciperentur. Omnis enim crea-

ad Tim.
4.

tura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Omnes cibos(ait Apostolus) creauit Deus. Et cui creauit illos? Fidelibus, & ijs, qui cognouerunt veritatem: non Mauris, non Turcis, non deniq; alijs ethnicis, & infidelibus. Quare ergo isti illos manducant? Verum quidem est, eos ede-

re cibos illos, sed tamen fidelibus Dei seruis debentur. Quam autem pensionem Deus ponit seruis suis, quibus tot, ac tam varios cibos creauit? Hic sanctus Apostolus explicat dicens. Ad percipiendum cum gratiarum actione. Itaq; fideles omnes ex obligatione tenentur gratias Deo agere non solum propter id, quod ipsi manducant, & accipiunt, sed etiam propter illa, quæ cuncti mundi infideles edunt, & accipiunt. Siquidem Deus illis ea propter Christianos fideles elargitur.

Beatus Bernardus super Cantica inquit. Origo fontium & fluviorum omnium mare est: virtutum autem & scientiarum Dominus Iesus Christus. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est Rex gloria? Sedet iuxta Annæ Canticum idem ipse Deus scientiarum Dominus est. Continentia carnis, cordis industria

B. Ber. ser.
13. super
Canti.
1. Reg. 2.

D d d volun-

voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non solum autem 3
hæc, sed & si quis calet ingenio, si quis nitet eloquio, si quis

Ad Col. 2. moribus placet, inde est: Inde sapientia sermo. Thesauri siqui-
dem sapientiae, & scientiae ibi omnes absconditi sunt. Quid ca-

Simile. sta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, nonne riuuli fontis
illius sunt? Quod si copiae aquarum secretis subterraneisque re-

cursibus incessanter & quora repetunt, ut inde rufus ad visus,
& fuisse nostros iugi, & infatigabili erumpant obsequio. Cur

non etiam spiritu aestiui, ut arua mentium rigare non des-
inant proprio fonti sine fraude, & sine intermissione reddan-

tur? Ad locum, unde exiunt, reuertantur flumina gratiarum, ut
iterum fluant. Remittatur ad suum principium cælestè pro-

fluum, quo vberius terræ refundatur. Qualiter, inquis? quali-
1. Thess. 5. ter dicit Apostolus, in omnibus gratias agentes? Quidquid sa- 4
pientiae, quidquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, &

Dei sapientiae deputa Christo Iesu. Et quistam insanus est, ut
Luc. 18. aliundè præsumat? Nemo plane adeò ut & Phariseus ille gra-

ties agat, cuius tamen iustitiae non est laus à Deo. Nec enim illa
gratiarum actio, (si bene recolis euangelium) gratiorem eum
facit. Quare? Quia quidquid in ore deuotum sonuerit, cordis nō
sufficit excusare tumorcm apud eum, qui alta à longe cognoscit.

Psal. 137. Deus o Phariseæ nō irridetur. Putas tu, habes aliquid quod
1. Cor. 4. nō accepisti? Nihil, inquit, & ideo gratias refero largitori. Ni-
hil ergo nec meritum præcessit in te unum, ut illa de quibus
gloriaris acciperes: quod si & fatearis, primo quidem frustra
inflaris aduersus Publicanum, qui ideo nō habet quod tu, quia 5
non accepit ut tu. Deinde aduerte, ne aliquid auferas à Deo, &
tibi attribuas. Cum te cæteris anteponis, deles, qua feceras ope-
ra: neque enim si non te antepones, Publicanum ita contem-
neres. Multi quidem impij gratias Deo agunt, quod eis pro li-
bito successerit in facinoribus, & flagitijs, & latrocinijs, homici-
dijs, & similibus: quibus dicit Deus per Prophetam in Psal-
mo.

Psal. 49. Existimasti inique quod ero tui similis? &c. Magna & ra-
ra virtus profecto est, ut magna licet operantem magnum te-
nescias, & manifestam omnibus tuam te solum facere sanctita-
tem. Mirabilem te apparere, & contemptibilem te putare, hoc

ego ipsis virtutibus mirabilius iudico. Præclarum aliquid ope-
ratus es, cupis etiam præclarius agere? Reputa te inutilem ser-

uum,

6 **u**nūm, & dico. Quod debui facere, feci. Denique ita in tuis laru- Luc. 17.
dabilibus factis te geres, ut qui ea viderint, Deum ipsum glo-
rificant. Ioseph cum domum & omnia bona Aegyptij domini
sui, sibi credita sciret, dominam non ignorauit exceptam, &
ob hoc non acquieuit ei. Mulierem nouerat gloriam esse viri: Gene. 39.
& iniquum iudicauit sibi vice contraria inglorium facere eum, 1. Cor. 7.
qui ipsum fecerat gloriosum, & manum ad non concessum
extendere non presumpsit. Audi ergo iam quid dicat Deus. Isai. 48.
Gloriam meam alteri non dabo. Si ergo solus cuncta creauit
quem tandem habebit socium in gloria? Quis credit parieti si Simile;
se dicat parturire radium, quem suscipit per fenestram? aut si
gloriantur nubes, quod imbre genuerint, quis non irrideat? C. MO. 18.
Mihi liquidò constat, nec de canalibus oriri riuos aquarum,
nec de labijs, vel dentibus, verba prudentiae. Si qua sane in san-
etis digna laude vel admiratione intueor, clara luce veritatis di-
scutiens, profecto reperio laudabilem siue mirabilem nem-
inem alium apparere praeter Deum, atque ipsum laudo in san-
etis suis. Nec laus calami, laudabilis est pictura siue scriptura, Simile.
nec gloria linguæ, aut laborum sermo bonus. Nunquid gloria-
bitur (inquit Isaias) securis contra eum a quo trahitur? Quomo- Isai. 10.
do si eleuetur virga contra leuantem se, & exaltetur ba-
culus, qui vtique signum est: sic contra Dominum
omnis qui gloriatur, si non in Domino glorie- Psal. 113.
tur. Dicamus ergo cum Propheta: Non nobis Domine, non nobis,
sed nomini tuo da gloriam.

Ddd 2 GRA-

GRATITUDINE BENEFICIORVM.

Ezech. 49.



ON vult Deus, vt ingratifimus, atq; post accep-
tum beneficiū terga vertamus. Præcipiebat olim
ipse Deus apud Ezechielem Prophetam, vt qui tē
plum adibat, & usque ad portam Sancti sanctorū
accedebat, per aliam egredieretur portam, ne pro-
pitiorio terga verteret, cum exiret. Sunt nonnulli, qui calami-
tatum angustijs pressi, ad Deum confugiunt, pius ad illum fun-
dentes precationes, & ad Christum Dominum nostrum, quem
Deus pater posuit propitiatorium (vt ait B. Paulus.) Qui est pro-
pitatio pro peccatis nostris (inquit B. Ioannes) supplices ace-
dunt, eiusq; diuinam misericordiam vocibus lamentalibus im-
plorant. At remedio impetrato Deum ipsum relinquunt, & ab
eo declinantes præbent terga fugæ, & cum deberent beneficij
memoriam colere obseruantia perpetua, illius penitus obliuiscun-
tur. Ut qui aqua indigent, se in fontem conferunt, oculos in
eum dirigentes, sed hausta aqua, & plena hydria reuertuntur,
fontiq; terga vertunt. Sic multi periculis, & morbis cincti, &
ærumnis vndiq; oppugnati, ad fontem misericordiæ con-
fugiunt, sed aqua remedij impetrata, fontem illum aquæ viuæ cō-
temnunt, qui ait apud Hieremiam. Me dereliquerunt fontem 3

Ad Rom. 3.
1. Ioan. 1.

Simile.

Hierem. 2. aquæ viuæ. Cum versarentur in gemitu, & calamitate abstra-
xerunt se à peccato, fecerunt pia vota Deo, & ad virtutum fon-
tem festinarunt, sed erexit à periculo respexerunt retro, & ad
pristina sceleræ redierunt. O nostram ingratitudinem! Deberet
quidem ultra procedere, Deoq; semper pro suscepito tanto mu-
nere gratias agere, & retro non aspicere, sicuti tres illi iuuenes
fecerunt, qui cum se ab igne fornacis Babylonici propter infinitam
Dei misericordiam, & potentiam liberos aspicerent, grati-
tudine pleni omnes cæli, ac terræ creaturas inuocarunt, vt se ip-
pos ad Dei laudes pro tam singulari beneficio decantandas ad-
iuuarent, atq; inter alia dixerunt. Benedicite noctes, & dies Do-
mino. Dubitandum vero non est noctem ipsam nullam habere
subsistentiam, nec enim à Deo dicitur creata, & vt annotatum
est

Dan. 3.

Aest à B. Augustino, inter diem & noctem non minus esse discri-
minis quam inter vestimentum, & nuditatem, inter plenum, &
inane. Sed quanuis tenebræ à Deo conditæ non sunt, tamen ab
illo dispositæ, & ordinatæ. Creavit enim Deus singulas rerum
species, illarum autem priuationes ordinavit, atque disposuit.
Atque ea ratione, ut admirabilis artificis sapientia his rebus nō
minus se probet ad visendam, & conspiciendam, quam in eis,
quæ condidit & creavit. Quemadmodum musici sapientia in Simile. 1
modulatione musicæ declaratur, nam silentia illa interposita
certis, moderatisque interuallis, quanuis sint vocum priuatio-
nes: plurimum tamen conferunt ad suauitatem armoniæ. Et
vmbræ in arte pictoria non specie, sed ordine placent, nec mi-
nus est admirabilis pictoris industria, cū vmbra interferat, quā
Scum luces, & eminentiora quæque depingit. Cum tamen ita
sit, quis negare poterit inter cætera summi Dei beneficia, no-
ctem ipsam non in simili locum tenere. Tolle nocte, vix aliquid
erit, quod possit corpus diurnis laboribus fessum restaurare, &
attrita membra, & fatigata remittere. Accedente nocte ut cor-
pus à labore quiescit, sic etiam & curæ abeunt ex animo. Bene
Aristoteles dixit. Sine nocte nihil toto orbe potuisset consiste-
re. Etenim nisi tantundem vaporum ex alta caderet nocte, quā-
tum die detraxisset Sol non flumina, non monte essent, nō ven-
ti, non nubes, non pluviæ, quorum omnium defectu tota natu-
ra labefacta corrueret. De die vero quis non multa bona intelli-
git? Ergo rectè illi viri sancti aiunt. Benedicite noctes, & dies
Domino, hoc est, noctes, & dies, qui materiam præbetis homi-
6nibus benedicendi Dominum, & gratias illi agendi, nobis quo-
que stimuli estote ut illum benedicamus.

Aristot.

Gratitudo beneficiorum quomodo generatur.

ASSIDVA diuinorum beneficiorum consideratio ho-
mines incitat, ut infinito auctori illorum se se gratos exhi-
beant, & ostendant. Vnum autem ex principiis benefi-
cijs, quod ad hoc magis mouet, & ad viuendum maxima cura,
timore, & solitudine est redemptionis beneficium. Atque ob
hanc causam postquam B. Apostolus Petrus dixit, in timore inco-
1. Pet. 1.

latus vestri tempore cōuersamini, statim adiecit. Scientes quod 7
 non corruptibili auro, vel argento redempti estis de vana ve-
 stra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine,
 quasi agni immaculati Christi, & incontaminati. Vbi aperte
 sanctus Apostolus docuit, quod inter ea quæ magis timere de-
 bemus, vnum est, nos ingratos ostendere tanto beneficio, qua-
 le fuit beneficium redēptionis, & modus, quo fuimus redem-
 pti, non corruptibilibus auro & argento, sed pretioso sanguine
 Iesu Christi Domini nostri immenso amore, atque abundan-
 tissimè profuso. Amor cum hoc cælesti Redemptore se gessit
 ad instar magnanimi Duci in expugnatione & eversione ali-
 cuius urbis: nam vbi primum eam ingreditur cum suis militi-
 bus, statim ipsam expoliare, & deprædari inbet, hoc est, la mete
 toda a saco, y da los despojos a los soldados. Taliter se habuit 8
 amor erga diuinum nostrum Salvatorem, non solum enim ip-
 sum vincere, & superare voluit, sed etiam, lo metio a saco, y lo
 dio en despojo en las manos de aquella crudelissima gente Iu-
 dayca. Ibi o piissime Iesu te honore expoliarunt impij Iudei,
 & famam tuam deprædati sunt, denique amor estimationem
 tuam, siue reputationem in manibus tuorum inimicorum col-
 locauit, qui sacratissimum corpus tuum vestibus expoliarunt,
 ipsumque crudelissimè flagellauître, ac sacratissimum sanguin-
 em tuum exinanire contenderunt, quinque fontes precipuos
 facientes unde magna flumina promanarunt, quibus omnem
 mundum irrigasti, & à labe, in qua iacebat, mundare dignatus
 es: & his omnibus nou contenti tandem pretiosissima te vita 9
 priuarunt. Quis ergo hæc paulo altius attendens, & consideras
 non in eius diuino amore inflammabitur, tantisque beneficijs
 se gratum exhibebit, maximè si animaduertat, quis, & propter
 quæ hæc passus est. Hoc ut melius intelligatur, oportet conside-
 rare beneficium, quod angelus Raphael Tobiæ contulit, vt ex
 hac comparatione ostendatur magnitudo illius beneficij quod
 verbum diuinum nobis exhibuit, dum factus homo pro nobis
 mori voluit. In libro itaque Tobiae resertur, qualiter volens ado-
 flesces Tobias in urbem Rages se conferre, vt certam pecunie
 summatam à debitore patris sui recuperaret, in forum iuit ad
 querendum aliquem, qui ipsum in illo itinere comitaretur, &
 factus est ei obuiam angelus formam pulcherrimi adolescen-
 tis

10 tis habens, qui cum Tobia societatem iniens, eum per totum illud iter comitatus est, ingentiaque beneficia illi contulit, ac tandem ipsum ditatum, honoratum, incolument, & in novo matrimonio collocatum ad parentes reduxit, & patrem eius Tobiam senem, qui cæcus erat, visui oculorum restituit. Quibus actis Tobias senex filio suo dixit. Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? Respondens Tobias dixit patri suo. Pater quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficij eius? Me duxit, & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, vxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, me ipsum à deuoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lucem cœli, & bonis omnibus per eum repleti sumus, quid illi ad hæc poterimus dignum dare? Sed peto à te
 11 pater mi, ut roges eum, si forte dignetur medietatem omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere. Hæc secum pater, & filius agebant, quando oculos in accepto diu taxat beneficio ponebant, nec illum, qui in eos tot beneficia contulerat, cognoverant. At cum Angelus Raphael (qui erat socius adolescentis Tobiæ) se manifestauit, & quis esset aperuit dicens. Ego sum Raphael Angelus unus ex septem, qui astamus ante Dominum, tanto pauore perculsi fuerunt tum propter dignitatem personæ, tum propter diuinam bonitatem, qua Deus ipsis tam singulari, & particulari modo succurrere voluit, ut per trium horarum spatiū attoniti, pauidi, atque immoti remanerint,
 12 & tanta eos tenuit admiratio, ut toto illo temporis spatio à diuinis laudibus cessare minimè potuerint. Atque ita inquit sacer textus: Tum prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum. Itaque quando in accepto beneficio diu taxat oculos proponebant, de remuneratione curabant, sed cum personam Angeli, qui eos tanto beneficio affectit, cognoverint, tunc de te altiori agunt & prosternunt se maxima cum reverentia, animasq; suas in diuinarum laudum sacrificiū offerunt. Fratres mei per viscera Iesu Christi piissima vos obsecro, ut attente, & maxima consideratione beneficium cū beneficio, & personam cum persona in præsentiarū cōparetis. Dici te quæso, quanto amplius & excellentius est Deum à gentibus

infernalis draconis nos eripere, quam Tobiam à détribus piscis ¹³
 liberare? Quanto altius est illuminare oculos animæ, quibus
 Deum cognoscere & diligere possimus, quam corporales ocu-
 los seni Tobiæ restituere? Quanto maiores sunt gratia, gloria,
 & beneficia, quæ nobis Iesu Christus obtinuit, quam tempora-
 lia quæ angelus fecit, ut Tobias consequeretur? Si igitur sancti
 illi viri non reperiebant aliquid, quo benefactori tantorum be-
 neficiorum satisfacere possent, eique medietatem bonorum
 suorum offerebant, quare nos tam supremo benefactori omnia
 nostra interiora, atque exteriora non offeremus? Et si duo illi,
 sancti viri, dum gravitatem, atque excellentiam personæ ange-
 licæ cognoverunt, admiratione correpti, tanta rei magnitudi-
 ne in terram cecidere, & per tam lögum temporis spatum pro-
 strati fuerunt, quomodo in te ô Christiane homo spiritus, & ha-
 litus est, cum dignitatem personæ quæ te redemit consideras,
 & labores quos in hac redemptione pro amore tuo passus est
 animo euoluis. Ille angelus erat, qui ut Tobiæ benefaceret aë-
 reum corpus assumpsit: qui vero te redemit est verbum diuinū
 qui verum corpus, & veram animam sumpsit. Angelus ille
 absque labore aliquo breuiter illud beneficium contulit: hic au-
 tem cælestis Redemptor per triginta trium annorum spatum
 immensos labores, innumerabile signominias, ac denique cru-
 delissimam crucis mortem passus est. Dic mihi ô homo, qui tot
 beneficijs per manum omnipotentis Dei collatis te astrictum
 & obligatum vides, quare tam supremo benefactori te gratum
 non ostendis? Projice ergo te ad pedes eius, & suauissimis ver-
 bis eum alloquere nec deficcas te gratū tantis beneficijs exhi-
 bere. Quid tu erubescendis cupiditatibus exoneras? Nobilem
 vult esse vitam tuam, qui tibi commisit imaginem suam. Quam
 pretiosus sis, si factori forte non credis, interroga Redemptorē:
15

Euseb. Emis-
 miss. homi.
 2. de sym-
 bolo, & ho-
 milia. 7. de
 Pascua.

ait Eusebius Emissenus in quadam homilia. Et alibi. Opus est, ut
 ita elaboremus, quod ille elaborauit non iterum polluamus: ne
 scindamus vulnera, quæ ille sanavit, ne quod semel in nobis di-
 luit vnda baptismi, rursum excoquere necesse habeat ignis in-
 ferti. Sancti viri gemitis inenarrabilibus vulabant, viden-
 tes non posse vicem rependere crucifixu Iesu Dei filio. Admi-
 rantes enim, & amplexantes in Christo illū amoris excessum,
 quo proposito sibi gaudio, scilicet, electorum suorum sustinuit
 crucem,

16 crucem, humana confusione contempta, vicem non rependere confundebantur, atque passionis eius ludibrijs, quasi quibusdā aculeis incitati ferebantur effrānes in amoris abyssū, in profundum charitatis: id omnimodo & solummodo quæritantes, Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? O excellentiam amoris! o vehementiam dilectionis! o miram gratitudinem! Hei mihi, nihil se fecisse arbitrati sunt prisci illi Christiani, nisi animam redderent ei, qui suam dedit pro illis in manu inimicorum. Ideo aiebant. Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo?

Singularem gratitudinem diuinorum beneficiorum ostendit regius Propheta, cum dixit. Exultabunt labia mea, cum can-

Psal. 70.

17 tauero tibi, & anima mea quam redemisti. Et causam huius laudis subdit protinus, cum ait. Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua, & cogitationibus tuis non est, qui similis sit tibi. Pro quo B. Hieronymus ex Hebreo vertit. Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua, & cogitationes tuas pro nobis. Non inuenio ordinem coram me; Si enarrare voluero, & numerare, plura sunt, quā vt narrari queant. Quibus verbis innumerabilia diuinę misericordiæ exempla sibi proposuit, qui bus animum suum ad gratitudinem, & laudem excitauit.

Gratitudo beneficiorum ex consideratione eorum oritur, & amoris inflammatio.

18 **O** MNI cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petetur ab eo, inquit Summa veritas apud Lucam. Et statim addit. Ig-
nem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur? Et qualiter ô Domine tantum opus facturus es? Conferendo talia, tantaque ac tam stupēda hominibus beneficia, ut cor, quod in amore meo nō fuerit inflammatum, ferreum, & adamantium esse dicatur. In funiculis Adāraham eos in vinculis charitatis, ait idem Dominus per Oseam Prophetam. Vnde egregiā quidam Philosophus sententiā protulit dicens. Qui beneficia inuenit, compedes inuenit. Nunquid tot honores, quibus Deus infinitam nostram naturā magnificauit: tot remedia, tot sacramēta, ac tot medicamina, quibus vulnera nostra medetur, tot promissiones,

siones, quibus spem nostram erigit: tot gratiae, quibus deformi-
rates nostras decorat: tot fauores, quibus subuenit infirmitati-
bus nostris: tot denique argumenta, & ostensiones sui diuini
amoris, quibus corda nostra inflammare contendit, nunquid
haec omnia in animis nostris magnopere non operabuntur?
Profecto licet duri, ac frigidi lapides essemus, mollescere debe-
bamus, & in ardenti igne amoris tam singularis benefactoris
inflammari: maximè cum ipse in nos haec omnia beneficia ab-
sque meritis nostris contulerit. In Deuteronomio sanctus Moy-
ses Israelitico populo sic dixisse refertur. Scies quod Dominus
Dens tuus ipse transibit ante te ignis deuorans, atque consu-
mens, qui conterat eos, scilicet inimicos tuos: ne dicas in corde
tuo, Cum deleuerit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo.
Propter iustitiam meam introduxit me Dominus, ut terram
hanc possiderem, cum propter iniquitates suas istæ deletæ sunt
nationes. Nec enim propter iusticias tuas, & exquitatem cordis
tui ingredieris, ut possideas terras earum, cum sis durissimæ cer-
uicis populus. Memento etiam, ne obliuiscaris, quomodo ad
iracundiam prouocaueris Dominum Deum tuum in solitudi-
ne ex eo die, quo egressus es ab Aegypto usque ad locum istum
semper aduersum Dominum contendisti. Haec omnia eis san-
ctus Propheta dicit, ne videlicet materiam se gloriandi habe-
rent, sed beneficijs à Deo exhibitis se gratissimos ostenderent,
maximè cum illis digni non essent, quin potius propter tam
horrenda, & nefaria crimina (qualia in illo capitulo eos sanctus
Moyzes commisssus refert) grauissimè puniendi esset. Idē pro-
fecto, & merito vobis ò fratres mei dicere possum, ut animad-
uertatis, quod cù tam grauia peccata perpetretis, propter quæ
in inferni flâmis ardere cōtinuo merebamini, non solum à Deo
nō estis puniti, sed etiā in vos ipse singularia, & plurima bene-
ficia cōfert, quibus ad continuam gratitudinem plurimasque
ei gratias referendas vos obligat. Qui exaltas me de portis mor-
tis (ait sanctus David) ut annuntiem omnes laudationes tuas in
portis filie Sion. In hoc, sanctus Propheta significauit, Deum
eximere homines à vitijs, & peccatis (quæ iauua inferni sunt)
ut ipsum cum fuerint in virtutibus (quæ iauua Sion, id est glo-
ria, sunt) continuis laudibus efferant.

²² titudinē Dño à quo eas accepimus, immediate debeat, tamē quia plurimē illarū sunt per media nostrorū benefactorū eis etiā illas gratificare debemus. Hoc sensit optimē Helias Propheta, quādo Deū deprecās, vt filiū viduā, apud quā ipse hospitabat, resuscitaret, dixit. Dñe Deus meus etiā ne viduā, apud quā ego vtcunq; sustētor afflixisti, vt interficeres filiū eius? Recte intellegebat sanctus vir, Deū viduā illā, & seipsum sustentare, illā, inquam, respectu ipsius Prophetæ, & quia hospes eius erat, sed sanctus vir, vt erat gratus beneficijs exhibitis, ad id non attenit, sed dixit, illam seipsum sustentare, cum dicere posset, eam ab illo sustentari.

Gratitudo beneficiorum admirationem in anima producit.

²³ Eliora sunt vberatua vino, inquit Sponsa loquens sponso suo. Hic locus intelligendus est de summa spōsi erga sponsam charissimam beneficentia, & liberalitate, cura, amore, & dilectione. Nam sēpē cogit nos diuina bonitas adeò exposita & in nostras vtilitates, & cōmoda diffusa multa illi tribuere, cōtra quā natura rerū patiatur. Nascitur hēc loquendi deo ratio ab admiratione diuinæ prouidentiæ erga mortales, & solitudinis cuiusdam, quæ nullis verbis exprimi possit. Est creatura rationalis multis miserijs, varijsque calamitatibus oppressa, in quibus habet summam sponsi erga se prouidentiam, & curam incredibilem adeò, vt non solum amore coniugali illam videatur diligere, verum etiam tanquam charissimam filiam, aut nuper natum infantem souere, nutrire, lactare vberibus eximiæ, atque singularis pietatis. Nam poterat solo nutu, & voluntate eam redimere non edito nouo aliquo miraculo, sed quod tot portentis stupendis à Deo tani mirabiliter fit redempta, hæc, inquam, non tam sponsi, quam pientissimæ matris videntur esse officia. Ob eamque rem sponsa admirata tantam charissimi sponsi erga se indulgentiam, vbera illi tribuit, ad insinuandam incredibilem spōsi benignitatem, & pietatem eximiam. Sic solet diuina philosophia Deo optimo maximo propter summam illius prouidentiam, & sedulam curā erga sponsam non solum vbera (vt præsenti carmine licet intueri) verum etiam & nixus sibi partus, & vteri gestationes, & reliqua

& reliqua omnia, quibus matres charissimos filios solent officijs pietatis quodammodo onerare, suamq; erga liberos testari

Isat. 49. benevolentiam, tribuere. **Isaias** inquit. Nunquid obliuisci poterit mulier infantem suum? Sed si illa fuerit obliterata, ego tamen, tui

Psal. 130. non obliuiscar. Ad eandem rem pertinet locus ille Davidicus.

Sicut ablaestatus super matre sua, ita retributio in anima mea.

Isthuc referenda sunt quæcunque Paulus Apostolus omnibus penè epistolis inculcat de diuitijs gratiæ, & gloriæ, quibus spōsus vnicam sponsam, & charissimam mirifice dedit, ultra quā credi possit, aut excogitari. Nam quod diuitias sāpe, & thesau-
ros nominat sanctus Apostolus eo expectat, vt quisque nostrū intelligat, sponsam non solum in salutem, vitam, & libertatem assertam, sed & copioso sanguinis Christi Iesu, & cruoris flu-
xi opulentiore, & ditionem effectam adeo, vt non solum Christus Redemptor per totam vitam medijs etiam supplicijs à mor-
tuis excitatus regressus in cælū sponsum egerit, & coniugē, sed & matrem suis vberibust tenerimè infantem recenter natum laetantem, & nutrientem. Quæ causa fuit (vt existimo) vt Ioan-

Apocal. 1. nes Euangelista inter cæteras visiones sponsum viderit in Apo-
calypsi præcinctum apud mammillas in pectore. Tanta enim fuit sponsi benignitas, & misericordia, quibus voluit sponsam suam fouere & nutrire, vt quoniam vitalia omnia in pectore continentur (quibus solet Scriptura sacra affectus pietatis tri-
buere) Ioannes Euangelista loco iam citato videat Christum Dñm ad pectus præcinctum iuxta mammillas. Sponsa proin-
de pietatem sponsi, & dilectionem tenerimam, cæteraque eius beneficia, vberum nomine expressam præfert vino, hoc est omnibus oblectamēti, quibus solet mortaliuii animi mira quadā iocunditate affici. Observandum tamē est plerosque He-
breos autores hoc sequētes, cōstāter vertere pro vberibus, amo-
res, vt sit sensus. Meliores sunt amores tui vino. Latēter hic sub-
indicauit spōsa, se de amore cælesti, quod omne genus oblecta-
mēti exuperat loqui. Id vt manifestius Ch̄riano lectori fiat, ad-
uertēdū est, Hebreis hoc nomē, vinū, omne genus oblectamēti & voluptatis significare. Huius rei argumēta ab eodē Salomo-
ne petamus. In Ecclæsiaste cū à rebus anteactis suo exēplo vo-
luisset suadere, summi boni rationē nō esse, aut in voluptatibus carnis, aut in sapientia humana, aut in amore sensuali sitam,

& his

18 & his omnibus rebus parandis plus esse dispendij, quā in fruendo compendij: multa singulatim recenseret, quæ homines tanquam summum bonum admirarentur & suspiciunt. Aedium itaque amplas ædificationes commemorat, plantationes vinearum, conditiones hortorum piscinas, & aqua redundantes, & piscibus refertas, seruos, ancillas, psaltrias, seu cantatrices, pueras etiam eximiæ formæ, quarum amore flagraret Salomon, uxorem, quam vnicè diligebat magnam vim auri, & argenti, multarum gentium imperium: quibus omnibus se summam hominis felicitatem adeo nunquam inuenisse cōstanter affirmat, ut omnia potius vana, leuisima, stultitiae, ac laboris plena ducere. Antea tamen quam hæc Salomon recenseret, quibus oblectamenta vita continentur in quæ prouiferunt sensus omnes, visus, auditus, tactus, gustus, &c. vt omnia uno verbo completeretur, dixit (iuxta interpretationem B. Hieronymi.) Cogitaui protrahere in vinum carnem meam, quasi dicat. Sæpe, ac multum mecum cogitaui, & cum animo reputaui meo, ut omni voluptatum genere ad satietatem usque me explerem, & omnibus me obiectamentis ingurgitarem. Hæc omnia vini appellatione Salomon complexus est. Audis Christiane lector vinum Hebræorum genti symbolum, & significationē fuisse cuiusvis voluptatis, & obiectamenti, illius maximè, quod ex amore vulgari nascitur. Vnde apud Prophetas cum sit tam frequens vini mentio, ego crediderim, quod non tam usus vini apud factos vates damnetur, quam amor ipse qui circa res perituras, & fluxas versatur, quo vino facile inebriatur hominis animus, &

29 mens ipsa, & ratio à sua sede dimouetur. B. Ioannes in Apocalypsi cum ciuitatis illius (quæ spiritualiter Babylon appellatur) libidine, luxuque perditæ interitum contemplaretur, delicias omnes, & obiectamenta, quibus ciues perpetuo vacabant, vinum prostitutionis appellat, & aliquando, vinum fornicationis, nimirum suæ gentis, & linguæ referens idioma. Erit igitur sensus. Amorestui charissimæ sponsæ, quemadmodum & multis experimentis, & longo rerum usu didici, vino sunt preferendi, hoc est, eis omnibus voluptatibus, quæ ex amore rerum periturarum nascuntur. Quibus verbis Salomon explicare contentit affectus piorum animorum, qui ab orbe condito hoc iudicium inter amorem diuinum, & vulgarem fecerunt.

Eccl. 2. 6.

30 Apoc. 17.

Gratitudo beneficiorum verecundiam 31
in iusto operatur.

Cant. 4.

SIC V T fragmē mali punici, ita gēnæ tuæ absque eo, quod
intrinsecus later, inquit Sponsus loquens cum sponsa in
Canticis. Laudat his verbis sponsus sponsam ab his, quæ so-
lent fœminarum vultus eximere & decorare, & exornare. Sicut
framen mali punici solet in gennis rubor quidam apparere cū
affectibus verecundiæ, & pudoris animum occupat, qui cū in
gennas erumpit, incredibilem gratiā fœminis solet cōciliare, &
vultus venustatē mirum in modū augere: verecundiam autem
istam maximè referendam censeo ad philosophiæ genus illud,
quod Christus Redemptor noster frequenter nobis cōmen-
dit: & B. Paulus innumeris penè locis nihil aliud inculcat adeò,
scilicet, de bonis operibus non esse gloriandū, aut pietatis ope-
ra, quæ fecerimus non esse ita iactanda, quin potius postquam
diuina mandata opere fuerimus executi, inutiles seruos nos di-
camus. Postquam hæc omnia feceritis, &c. Hæc est enim vere-
cundia illa, quæ maximè decet sponsam, vt omnibus operibus
bonis exornata sit, vt sic ad absolutam virtutē nihil ille defit co-
ram sponso suo: tamen rubore perfusa mali punifici colores re-
ferat. Nascitur autem rubor iste, & verecundia nostris animis
cum ab eo homine amplissima accipimus beneficia, de quo
nos male ineritos satis esse scimus. Intelligit, & cognoscit spiri-
tualis homo se nihil dignum prorsus habere, quod rependere
valeat pro innumeris beneficijs acceptis. Hoc regius vates dice-

Psal. 148. bat. Quid retribuam Dño pro omnibus quæ retribuit mihi? Ca 33
licem salutaris accipiam. Hoc est, labores, ærumnas, ingruentē
etiam morte & libenti pro illo animo feram. Sed & illa maior
est erubescendi causa, quæ sponse gennas, aut spiritualis homi-
nis possit perfundere rubore, quod nō solum nihil habet, quod
sponso pro tot beneficijs acceptis possit rependere, verum etiā
& quod de illo sèpè male fuerit merita. Nam cum multis illum
sceletibus irritasset, pulchram tamen effecit, & venustā, & sibi
in matrimonium copulauit. Quod vt de veteri sinagoga verum
est, cum in Ægypto versaretur: tum vero maximè de tota ecclē-
sia, quæ à iusto Abel sumpsit exordium. Quibus laboribus ve-
rus sponsus sponsam suam vindicauit, quos pertulit cruciatus,

quæ

- 34 quæ opprobria sustulit, quam horrenda passus est, vt sponsam multis ornamentis condecoraret? Quid ergo mirum, si coram sponso sponsa erubescit adeo de se benemerito? Quemadmodū autem superiori carmine dixerat, Absque eo quod intrinsecus latet, ita etiam & præsenti, quasi dicat (vt cæterataceam) quæ intus sunt, multa, & magna ornamenta. Quemadmodum enim sub fragmento vel pellicula, aut cortice malii punici, siue grana-
ti multa occultantur grana saporis dulcissimi: ita etiam sub ista verecundia sponsæ, & hominis spiritualis multa latent, quæ oculos humanos fugiant, quæ sponso videntur gratissima, imo inter cætera virtutum opera illa maximè sponso probantur, quæ maximè latent, & ipsis animi recessibus occultantur: nam quæ ab hominibus videntur opera bona non nihil interdum mercedis accipiunt: quæ autem in occulto manent, quæ solum sponsum habent spectatorem hæc ampliori laude digna ab sponso iudicantur.
- 35

Cum Rex Darius (quemadmodum Iustinus scribit) suo dis-
sipato exercitu Alexandrum fugeret, & maximum quen-
dam fluuium per pontem traieciisset, suasus à suis militibus vt
eum statim pontem demoliretur, ne insequentes aduersarij
transire commodè etiam possent dixisse fertur, se nolle ingra-
tum esse in eum pontem à quo tam singulare transeundi bene-
ficium accepisset.

Iustinus
hb. 11.
Exempla.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Magna B. Chryso.
fuit ingratitudo Agar contemnitis dominam suam, eo quod hom. 38. su
concepisset de ipso Abraham, præsertim cum hoc beneficium
acceptum ferre deberet ipsi dominæ sua Saræ, quæ ad viri sui
thalamum eam libenter admisserat, & per consequens magni
honore affecerat. Hæc fusiū dilatabis contra eos ingratos ho-
36 mines, qui cum infimi essent, eos postmodum cōtemnunt, per
quos ad altiores quosque dignitatis gradus eueniuntur. Et etiā
pondera, quam ingratum sit hominum genus, qui aduersus
eius viuunt voluntatem, à quo ipsum vivere acceperunt, & il-
lius præcepta despiciunt, qui ideo aliquid imperat, ut causas ha-
beat remunerandi.

hom. 38. su
per Genes.
Genes. 16.

Considera quæ so, quantam prouidentiam, quamq; adoran-
dam de homine ipso haberit Deus, cui solem produxit, ante-
quam visum haberet, aquam antequam sitiret: alimenta, ante-
quam

quam fame extimularetur: in fluētias cælestes, ante quam vitam 37
homo haberet: terram firmavit, & stabiliuit, priusquam homo
in ea produceretur. Hæc fusiū vñusquisque poterit prosequi:
& inde gratus ad tanta Dei beneficia fieri.

Gratitudo beneficiorum.

Luc. 12.

Hominis cuiusdam diuitis (inquit Christus verus mundi
magister apud Lucam) ager vberes fructus attulit, & co-
gitabat intra se dicens, Quid faciam? Magna sanè cura
anxius defatigaris, quid in tāta frugum vbertate facere debeas.
Si veritatem scire desideras, si quid ratio, quid pietas, quid hu-
manitas, quid diuina lex, quidq; Deus ipse à te exigit inquiris,
in promptu responsio est. Age gratias Deo, qui tuos auxit pro-
uentus, quando (vt Apostolus ait) neque qui plantat est aliquid, 38
I.adCor. 3. neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Vt ece parce, &
sobrie his, quæ tibi diuina largitas donauit, dispensatorem te bo-
norum non prorsus dominum esse cognosce, quæ conseruis par-
tire. Fac tibi saceculos, qui non veterascunt: fac amicos de mam-
mona iniquitatis, qui te cum defeceris, recipient in æterna ta-
bernacula. Congrega tibi thesaurum non deficientem in cælis:
eo transfer patrimonium tuum, vbi nec ærugo consumit, nec
tinea exedit, nec fures effodiunt, & furantur, & vbi in æternū
victurus es. Quandoquidem non habemus hic ciuitatem manē-
tem, sed futuram inquirimus. Si consilium quæris, hoc est, ma-
xime salutare consilium & sic gratum te ostendes pro his accep-
tis beneficijs. At hic miser longè diuersa ratione ductus aiebat.
Destruam horrea mea, & maiora faciam, & illic congregabo 39
omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ.
Habes anima mea multa bona reposita in annos plurimos, re-
quiesce, comedere, bibe, & epulare. Dixit autem illi Deus. Stulte
hic nocte repetent à te animam tuam: ea, quæ parasti cuius
erunt. Hæc sunt fratres humana consilia futuri netcia, & diuinis
consilijs repugnantia, à quibus quid aliud, quam in folices, &
in opinati exitus expectari possunt, propter hominum ingra-
tudinem.

Pro hac materia vide singulare notabile litera E. titulo, Euan-
gelium, siue lex Dei, quod quidem notabile, penultimum est in
illa materia. G VI. A.

G V L A.



VLA ingressus est, & ianua omnium vitiorum:
alia quidem vitia maiora sunt, quam gula, tamen
i psa aperit ianuam alijs vt animæ diuitiæ depræ
dentur. Est enim veluti latrunculus parvulus, qui

simile.

licet non multum furetur, tamen ingreditur per
strictum foramen, per quod maiores ingredi non valēt, atque
eis aperit ianuam, vt intrent, & eripiant, ac rapiant diuitias do-
mus. Vnde Dominus apud Lucam inquit. Vx vobis, qui satu-
rat^{Lucas. 6.} estis quia exurietis. Colens Rex Babylonis idolum Belum,
quod viuum esse, & comedere existimabat, cum eius sacerdo-
tes omnia, quæ idolo apponenterunt, comedenter, & Regem
deciperent iussit escas ponи altari Idoli, sed Daniel accipiens ci-
nerem cribauit per totum templum coram Rege qui ostio clau-
so, & signato abiit: sacerdotes autem ingressi sunt nocte, &
omnia comedenterunt. Surrexit autem Rex primo diluculo, & Da-
niel cum illo, & aperiens ostium respiciens ad altare carnium,
& epularum exclamauit. Magnus es Bele! existimauit enim
Idolum suum omnia deuorasse: at Daniel subridens orauit Re-
gem, vt videret paumentum, & pedum vestigia in cinere ex-
pressa. Cum vero Rex aspiceret cinerem paumenti, statim ei
fuerunt sacerdotum fraudes perspectæ. Dum locutus carnium,
& escarum intuetur, deceptus est: cum vero cinerem contem-
platus esset, intellexit veritatem. Si ad escas, ad gulam, ad ebrie-
3 tam res pexerimus, si in his rebus voluptatem quæ suerimus,
erimus absque dubio decepti, & idolum colemus, & in errori-
bus intolerandis versabimur, at si cinerem, si puluerem, in quæ
sumus conuertendi animo cōtemplati fuerimus reuolabimus
ad veritatem rationem, & nostram fragilitatem contemplates
dabimus operam, yt carni non subijciamur.

Gula à sacris doctoribus execratur.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Bestijs B. Chryso.
peiores sunt ebriosi, illæ enim nihil ultra, quam opus est, hom. 5. 8. in
desiderant. Quanto melior asinus epulone? Quanto canis Matth.

Eee præstan-

præstantior? Omnes certè animantes, qui rationis expertes 4 sunt, cum bibunt, aut comedunt ultra quam satis est, etiā si milles homines cogerent, nunquam elabuntur: peiores igitur istis canibus, & a finis estis, qui inebriamini.

Idem ho-
mil. ad po-
pulum An
Simile. **I**dem in quadam homilia ait. Quid ebrietate miserabilius? Mortuus est animatus ebriosus, Dæmon est voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune ge-
neris nostri opprobrium.

**B. Aug. ser.
de ebrietate
caueda.
Simile,** Beatus Augustinus in quodam sermone inquit. Corpora no-
stra terrena sunt. Quomodo pluia nimium grandis, & diuturna, si fuerit terra confunditur, & in lutum resolutur, vt nulla cultura possit in ea fieri: sic & caro nostra, quando abundantio-
ri potu fuerit inebriata, nec spiritalem culturam accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere. Et ideo quomodo 5 omnes homines sufficientem pluiam in agris suis accipere de-
siderant, vt & culturam valeant exercere, & de fructu vbera-
te gaudere: ita & in agro corporis tantum deberent bibere, quā-
tum oportet ne per nimiam ebrietatem ipsa corporis terra ve-
lat in paludem conuersa, magis vermes, & serpentes vti-
litorum generare, quam fructus bonorum operum possit afferre. Om-
nes ebriositates sunt quales paludes esse videntur; quod enim in paludib[us] nascitur, fructum non habet. Nascuntur ibi serp-
tes, & diversa vermium genera, quæ magis horrorem possunt 6 generare, quam vietū. Tales sunt ebriosi ad nullam vtilitatem apti, quia frequenter in ipsa ebrietate nec ipsos, nec alios reconoscunt, nec ambulare, nec stare, dicere aliquid, quod ad rationem pertinet, non possunt. Ebriosi deinde peiores sunt ani-
mantibus: cum enim hæc amplius, quam eis opus est bibere, nolunt: isti & duplum, & triplum, & vnde trium, aut quatuor dierum potuerunt rationabilem refectionem habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere, potius quam ex-
pendere.

**B. Chryso-
sermon. cō-
tra luxū
& caprulā.
Simile.** Beatus Chrysostomus in quodam sermone ait. Eum, qui vi-
uit in delitijs, & ebrietibus deditus est, & carnium voratio-
ni, & vini potatione dissumptus sepe & inuitus & spote ne-
cessus est peccare. Nam sicut nauis oneraria, quæ supra suā ma-
gnitudinem velienda capit, oneris magnitudine grauata sub-
mergitur: ita anima & corporis nostri natura si plures acce-
pit cibos,

7 rit cibos, quam ferat sua vis, impletur, & in pelagus perditionis demergitur, & nautas, & gubernatores, & eos, qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum onus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis studium, & non anni pars tē pestiuia non aliud quicquam naui, quæ sic in tēpestate est, prodestita & delicatis euenit, nec cogitationū multitudo, nec eruditio, nec admonitio, nec admonitiones, & consilia, nec aliud quid, nec timor futurorū, nec pudor, nec accusatio præsentium, nec aliud quid saluare potest sic pericitantem animam: sed inualefecit luxus, & amentia per omnia, & sub aquas nolens volēs eum, qui ægrotat, defert, & graue facit naufragium.

8 Idem quadam homilia ait. Quemadmodum seruus, quādo su
præ vires quicquam impositum est, Domino impudentius ma- 45. in Mat.
ledicit sic & venter nimium plenus mentem, & cogitationem Simile.
plerumque corrumpit.

Idem in quadam concione inquit. An non vides iumenta iu Idē concio
gum ferentia, postea quam ad præsepe pasta sunt, iter agere, ne de Laza
onera gestare, suum explere ministerium? Tu vero sublata mē- ro.
sa ad omne opus inutilis num vitare poteris, quo minus videa-
ris asinis deterior? Quamobrem? Quia tum maximè conuenit
esse sobrium: nam post mensam agendi gratias tempus est. Nō
decet autem agentem gratias ebrium esse. A mensa ergo ad
deprecationem vertamur, non ad lectum, ne brutis animali-
bus simus magis bruti. Ideo summa moderatione & temperan-
tia oportet nos cibis vti.

9 B. Augustinus ait. Cum anima ab esu, & potu nimio fuerit li B. Aug. lib.
berata, tunc se melius cognoscit, sicut enim in speculo sordido questionū
non se talē homo aspicit, qualis est. Ita esca & crapula, si quis veteris &
fuerit grauatus, alterum se sentit, quam est. Cassianus in colla- noui testa
tionibus ait. Perfectus monachus proprie aquilæ similitudine menti. 120
designatur, quæ cum excellentissimo volatu ultra nubiū fue- Simile.
rit altitudinem sublimata, seseque ab oculis cunctorum mortali- Cassianus
um, ac à facie terræ totius absconderit, rursus ad vallum ima collatio. 5.
submittit, & ad terrena descendere, ac morticinis cadaueri- cap. 20.
bus implicari ventris necessitate compellitur. Quibus manife- Simile.
stissime comprobatur, cibi appetitum nequaquam posse ut
cetera vitia refecari, vel per omnia similiter extingui, sed

aculeos eius, virtute animi retundi tantum ac cohiberi.

Idem collatione: 5. cap. 21. **I**dem eadem collatione inquit. Iam gulæ naturam quidam senum cum Philosophis disputans , qui eum pro simplicitate Christiana velut rusticum crederent fatigandum, sub hoc problematis colore figurans eleganter expressit. Multis , inquit, creditoribus pater meus me dereliquit obnoxium cæteris ad integrum soluens ab omni conuentionis eorum molestia liberatus sum, vni satisfacere quotidie soluendo non possum. Cum que illi ignorantes vim propositæ questionis absolutione eius precario postularent. Multi's ait, vitijs fui naturali conditione constrictus sed inspirante Domino desiderium libertatis cunctis illis tanquam molestissimis creditoribus renuntians huic mundo, & omnem substantiam , quæ mihi successione patris obuenierat, à me penitus abiiciens satisfecit, atque ab eis omnino, sum absolutus: appetitui vero ciborum nullo modo carere prænaliui. Nec enim, quanuis eum in paruum modum , vilissimumque redigerem, vim quotidiane compulsionis euado. Sed necesse est, me perpetuis eius conuentionibus perurgeri, & interminabilem quandam solutionem iugi functione dependere, atque inexplicable inferre vestigia.

B. C lima- Beatus Ioannes Climacus ait. Qui ventrem cibis replet, & se cœus oratio caste victorum profitetur, ei similis est, qui dicit in stipula se ne. 2. Simile. flammæ impetum cohibiturum. Quemadmodum enim flamma ignis in stipula coerceri non potest, ita luxuria vis in corpore cibis distento percurrens retinerti nequit.

Petr^r Chry- Petrus Chrysogonus sermone quodam inquit. Bella gētium fogolaser legimus superasse quam plurima, quos tamen pugnas carnis mone. 41. de letufo & eleemo- legimus non viciisse, & audiuiimus eos delictis dedisse pectora, syna. qui dorsa hostibus nō dederunt. Proh dolor! Victores gentium vitiorum fuisse captiuos, nationum Dominos turpi seruitute criminibus seruiisse inter saevientes gladios stetisse , & inter eneuata latrocinia corruisse , regnis fuisse terrori , ludibrio fuisse peccatis, aduersas acies contriuisse ieunios, & crapulatos suarum castra dissoluisse virtutum, iacuisse effuso vino, qui iaceere effuso sanguine nescierunt. Vnde hæc? Quia quoties ciborum crudelitas vitalia deiicit, infirmat stomachum, corruptit sanguinem, vitiat humores, succedit coleram, extremum febris gignit incendium. Tum medici studio parant abstinentiaz remedio

13 remedio subuenire, ut sanet abstinentia, quod voracitas saucia-
rat, & si pro temporali cura ægri medicis obediunt, seruant ar-
duam parcitatem: Quare pro sempiterna salute, sit durum Chri-
stiano moderatis obedire ieiunijs, gubernare corpus mensura.
Sicut terræ nubes caliginant cælum: sic obscurant animas in-
temperata conuiuia. Sicut ventorum turbines elementa con-
fundunt: sic ferula congesta stomachum perturbant.

Vt nauem fluctus, corpus ebrietas sic demergit, hominem Similia.
dat in profundum lucra vitæ aufert, mortis facit subire nau-
fragium.

Gula maxime detestanda est.

14 **Q**uod autem à nobis maximè detestanda sit gula, proba-
tur hac ratione. Cum homo sit ex Spiritu, & corpore
constitutus atque is heroicus, diuinusque vir iudice-
tur, qui vtramque hanc partem habet bene compositam, vt
scilicet spiritus imperet, crassa vero corporis pars petulans,
suaque origine vitiata, sit illi morigera, vtrique huic parti con-
fert plurimum, & vtramque curat, abstinentia. Spiritum, quidē
in suo iure conseruat, liberum, alacremque reddit ne glutino
corporeæ voluptatis illectus, percipiendis euangelicæ philoso-
phiæ documentis degrauatus euadat, & ineptus. Vt enim vi- Simile.
sco illita avis nequit euolare in sublime: non aliter animus re-
petita, continuaque saturitate oppressus, ad supernas, salutifera-
rasque cogitationes nequaquam se se potest eleuare.

Vnde refert Tullius Platонem quanuis rogatum Siracusa- Tullius
nis leges, institutaque Philosophiæ dare recusasse, quod bis in Tusculi. 5.
die saturari vellent, & noctu soli cubare nolent: Agrigentinis
autem itidem postul'antibus respondere. Coniuamini, vt eras
moritutiæ dificate, vt semper victuri. Significans homines sic
institutos, vt prouersus ineptos, repellendos esse ab abditis phi-
losophiæ. Hanc autem abstinentiam maximè prodesse hoc exē-
plo docemur. Nam vt ferox equus bis pastus, & saturatus, si ad-
datur & otium, se frænari non patitur, & nonnunquam sessio-
rem suum, seque pariter in saltus, in præcipitia deuoluit:
non secus corpora pro sua auditate escis, potuque crebro sa-
tiata, non modo animum obcœnis libidinibus foedant, verum

etiam & se ipsa lèdunt, corrupti, accelerantque sibi seniū, 16
& interitum.

Gula fons est multorum malorum.

QVanuis de filiis Job sacer textus dicat: Faciebant conui-
uum singulis diebus, intelligēdum esse puto nō quod
omnibus diebus agitarent cōuiua: hæc enim essent
nimis delitiæ, & ingentis gulæ indicia, indignumque esset tā
fancto patre natos, alijs honestis studijs prætermisis, ita se vo-
luptatibus dare & genio indulgere, nec pater egregia virtute
præditus id vlo modo pateretur. Idcirco intelligendum est (vt
non nulli Hebræi exponunt) eos singulis annis per continuos
septem dies has epulas inijisse. Qua in re fratrum concordia ani-
madiuerienda est, & laudanda, cum prouerbij locum obtineat. 17
Concordia fratrum rara est, ac multis in locis narrat sacra scri-
ptura tristes, & acerbos luctus parentum honestissimorū pro-
pter filiorum dissidias, atque discordiam, vt filij Iacob adeo in
quo animo in Ioseph fratrem suum fuerunt, vt eum Madiani-
tis vendiderint. Quamobrem sanctus Iacob eum maximè est
lamentatus. Dauidis etiam domus quas clades non pertulit, que
funera non vidit propter filiorum suorum dissensiones, & odia
crudelissima? Qua de causa cōmendanda est tanta filiorum Job
concordia, quam fecisse putandum est solertissimam, & hone-
stissimam parentis educationem. Nec silentio prætereūda est
castitas, & temperantia q'ia huiusmodi conuiua præferunt
dum nō alienas mulieres, sed sorores suas ad epulas inuitarent,
in quarum conspectu omnia honeste fieri par erat. Cum vero 18
sanctus Job sciret, filios suos in magno fuisse peccandi pericu-
lo in illis epulis (nam bene pasti homines procliuiores ad scele-
ra fiunt, quod eorum libido maiores concitatoresque motus
molliatur) idcirco offerebat holocausta (inquit sacer textus) per
singulos dies dicebat enim. Ne forte peccauerint filii mei, &
benedix erint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis die-
bus. Vbi septuaginta interpretes transtulerunt. Ne forte fili
mei mali quicquam in Deum cogitauerint. Cumque sanctus
Job timuerit, ne in huiusmodi crimen filii sui epulantes incide-
rent ideo offerebat holocausta. Quare cum multis escis, & cor-
poris voluptate incitata, & elata libido Deo irascatur, eo quod
ipfius

19 ipsius libidinis prohibeat voluptates, hinc forte est, quod de diuite epulone Christus Redemptor noster apud D. Lucā narrat, Lucæ. 6.
 eius videlicet linguam magno apud inferos ardore cruciari, ita ut ab Abraham anxiè postularet, vt eam refrigeraret fortasse propter maledicta, & conuitia, quæ in Deum coniiciebat & ad quæ delicijs assiduis inflammabatur. Propterea Salomon in Prouerbijs monuit dicens. Prou. 23.
Quando federis, vt comedas cū prin-
cipe diligenter attende, quæ posita sunt ante faciem tuam, &
statue cultrum in guture tuo, idest, cohibe linguam tuam, & vi-
de ne profuso cibo quidpiam petulanter, & effrenatè loquaris,
Quod autem dicit; Sic faciebat Iob cunctis diebus vitæ suæ, in-
telligendum est cunctis diebus, quibus filij in conuiuijs fuerat,
vt cohæreat cum eo, quod antea dixerat.

20 De diuite epulone dicitur apud Matthæum, quod epulabatur quotidie splendide. De discipulis verò Domini scriptum est, quod esurientes cooperunt vellere spicas, cum maxima premerentur fame. Vbi tu, qui epulentis, varijsque ciborum generibus vteris, maximo deberes pudore suffundi, & discere horum exemplo carnis delicias, & multitudinem ciborum contemnere. Cæterum cum carnem tuam ita delicate, & tantis ciborum generibus pascis, considerare debes, quod eam seruas, & saginas vt esca sit, & cibus immundis vermis. Quia certe in re valde ei similis es, qui amicis suis volens para Simile,
 re conuiuum, multis retro diebus anseres saginat, vt in diem conuiuij valde pingues sint: ita nimis tu, qui tam delicate, tanta cura, & solicitudine carnem tuam pascis, vermis eam
 21 seruas, quasi vel nobiles aliqui sint viri, vel familiare tui, plus quam insanus es, si eum in hac vita in continuo sis bello, in me dio inimicorum ambules inimicistuis arma tribuis, vt ab eis vincaris. Nonne vides, quod carnem tuam ita pascis, & ei multis tradens cibos tribuis illi vires, ac robur quibus aduersus te insurgat, & ipsa sibi spiritum subiicit. His armis caro Holo Judith. 13.
 phernem truncavit, & Amnon filium David interfecit. Tol- 2 Reg. 13.
 le inimico arma, si spiritum vis vivere: ab abstinenti porro, & sobrio procul fugit dæmon. Vnde beatus Petrus admonet dicens: sobrij estote, & vigilate &c. Et beatus Paulus ait. Non in 1. Petri. 4.
 comessationibus, & ebrietatis, &c.

Gula virtutum subuertrix est.

22

Neque solum varia vitia accedit in gluies, sed omnium quoque virtutum studia eneruat, & ad omnia spiritu lia exercitia grauem, & ineptum hominem reddit. Ad quod probandum beatus Hieronymus Galenum medicum testem citat, his verbis Galenus vel doctissimus Galeni interpres ait, eos, quorum vita, & ars sagina est, nec viuere posse diu, nec sanos esse, animasque ita nimio sanguine & dapibus quasi luto inuolutus, nihil tenue nihil cælestis, sed semper carnalia eructare, & ventris in gluiem cogitare. Vnde & diuinus, ac cælestis magister Iesus Christus dixit. Attendite, ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate.

Luce. 21.

B. Chrysostomus.
Hom. 49. su
per Matth.

Amos. 5.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia ait. Multis certè 23 rapinis mundi conuiua plena esse solent. Quod si illa non fuerint rapta, neque tamen sic opipare comparatae coenæ delictis carent. Audi qualiter propheta hoc accusat dicens. Væ qui bibitis vinum colatum, & vnguentis pretiosis vngimini. Vides qualiter hic delicatam vitam reprehendit, & tu quidem immoderatè deuoras cū Christus esuriat: tu pretiosissimas epulas habes Christus vero nec aridū quidē frustrum panis. Tu vina bibis Phalerna, Christo verò nec calicē frigidæ aquæ sitienti dedisti. Tu in tenerimo lecto, atque per ornato dormis cum Christus frigore laboret. Cum autem Christi diuitias acceperis, non putas frustra illas consumendo, poenas te aliquando daturū? Hæc non de his dico, qui scorta nutriunt, non enim magis ad illos mihi sermo est, quam ad canes: nec de auaris atque rapacibus, nec de his, qui tam suo quam aliorum ventri diligentissime student: nihil enim mihi commune cum ipsis est, quemadmodum neque cum porcis, aut cum lupis, sed de his dico, qui abunde rebus suis potiuntur nihil alijs præbentes, qui paterna bona otiosè consumunt: qui omnes grauiter accusandi sunt. Cur enim iure non accusaberis, cum ad venationes tibi canes pleno ventre assistant: Christus verò indignus, qui tibi adsit, videatur? Cum hystrio ad risum te mouendo abundet, delicate cibum abs te sumat: Christus vero cælorum regnum offerendo, nec minimam eius partem accipit? & ille, si facetè aliquid dixerit, plenus abit. Christus autem, qui ea docuit, quæ nisi sciremus, nihil

24

25 nihil canibus præstantiores profecto essemus, nec tantum quidem, quantum ille consequitur. Horrescis hæc audiendo? horresce, quæso, non verbo sed opere. Quod si mensæ tuæ Christum in pauperibus communicaueris, ipse etiam tecum mitis erit, cum te iudicet. Solet enim valde mensam venerari nec iniuria, cum eam etiam latrones venerentur, quanto magis Dominus? Veniat quæso tibi in mentem meretricis illius, quæ à mensa ita mansuetum Christum reddidit, ut Simonem increpareret dicens. Osculum non dedisti mihi &c. quod si hæc de negligente, Christus, quid tibi retribuet fastidienti? Nec in opem fastidias, quoniam sordidus, atque pannosus accedit: sed recordare, quia Christus Dominus per illum tuam domum ingreditur, & derelinquas aliquando verborum acrimoniam, quibus semper confundis accedentes importunos, otiosos, cæteraque huiusmodi in clamando. Hæc omnia beatus Chrysostomus.

26

H Y P O C R I T A.



Vnquid virere potest scirpus absque humore, aut crescere caretum sine aqua cum adhuc sit in flore, ne carpatur manu ante omnes herbas arescit. Sic vitæ omnium, qui obliuiscuntur Deum, & spes hypocritæ peribit: inquit Baldath vñus ex amicis sancti Iob. Eruendi sunt & inuestigandi arcani sensus, & adducta iunci, & cariis similitudo magna animi contentione explicanda. Solet scriptura sacra varijs herbarum, arbustorum, & arborum similitudinibus piorum, atque impiorum mores, & ingenia exprimere, ob eamque rem nunc iustos palmæ, cedro, pomis &c. impios vero arboribus, & herbis infrugiferis, vt querribus, illicibus, nonnunquam etiam pungentibus spinis assimilare confueuit, ad explicandam non solum eorum atrocitatem, qui alienis semper incommodis passuntur, sed ignauiam, & inutiles eorum mores. Sunt enim velut iners pondus terræ. Ad quem modum Baldath impios homines iunco, & carici assimilat. Primo quod solo se viore commendant hæc plantulae, cum nullus pene earum sit vsus, aut utilitas. Sic homines impij, & hypocritæ externo tantum cærom

Iob. 8. c.

Simile.

niarum, & opertum cultu ornati, ad omnia pietatis officia inutilis sunt prouersus, atque invalidi. Secundo istiusmodi herbæ externo tantum virore commendari possunt, ut impij, & hypocritæ externas tantum laudes ab hominibus querunt. Et vt iuncus, & carex omni deslitigantur fructuosa etiam impij, & hypocritæ. Tertio egent iuncos, & carex magna aquarum, & humiditatis abundantia: nam sine his nec nasci possunt, nec sustentari, vt inquit Baldath. Sic etiam & externus hypocritarū viror bonorum operum, & exterior illa pietatis imago, quæ visceribus minime hæret, magna diuinorum beneficiorum copia, hoc est, diuitiarum, honoris ac celebritatis proprij nominis fulcenda est. Huc enim spectant impiorum, & hypocritarum consilia, studia, cogitatus, vt utilitatis aliquid eis semper accrescat. At vero humoris ratione deficiente, euaneat subito externus ille viror. Illud præterea iuncus habet, & carex, quod vix manu carpi possunt, armatur enim in sumitate acutissimis vnguibus, quibus pungunt interdum, & lacerant manus. Tale est impiorum ingenium, qui alienis semper incommodis student, & alieno semper vivunt cruento, inhumani, intractabiles &c. Suo ergo in instituto adductum exemplum Baldath acommodans inquit. Iuncus, atque carex cum maxime evidentur virere, atque florescere, atque extra omne periculum positi arescant, & pereant. Hoc enim significare voluit, cum dixit. Cum adhuc inflorescat, nec carpatur manu ante omnes herbas arescit. Gemina enim ex causa arescere posset iuncus, aut carex, videbitur, aut necessariæ humestationis defectu, aut externa aliqua violentia. Vtrumque ergo excludit Baldath. Nec enim egēt humore iuncus aut carex, cum virescunt, & florent, nec violentia aliqua eas attingit, cum non carpantur humana manu. His autem procul remotis ante reliquias herbas arescant quemadmodum experimentum docet. Sic sunt omnes status viræ, cogitatus, & studia hypocritarum, atque eorum omnium qui obliuiscuntur Deum. Nam cum maxime florere evidentur, diuiniisque, & opibus valent, tum diuina prouidentia ita ferente subito exarescent, & tota illorum euaneat fœlicitas.

Deinde vero prosequitur prudens vir explicare hypocritarū, & impiorū naturā dicens. Non ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearū fiducia eius: enitetur super domum suā, & nō conserget.

§ surget. Sunt qui arbitrantur id, quod sequitur videlicet, non ei placebit v^ecordia sua, Deo tribuēdū esse, cui stultitia hypocritarū minimē probator. Sunt etiā qui v^elint de hypocritis hoc di^{ctū} esse. Hypocritis cīm nō placebit extremis temporibus v^ecordia sua accedente videlicet diuina castigatione, aut exēplo aliquo diuinæ iustitiae, vel accedente morte & interitu. Ad exag-
 gerādā autē recordā impij hominis, & hypocritæ, & irridēdā illius spē, & fiduciā, atq; irridendas expectationes, alterā de telis aranearū adducit appositiā similitudinem. Sicut tela, in-
 quid, aranearū fiducia eius. Principio nemo ignorat, quanta di-
 f^{er}entia aranea suā telā cōficiat, quā subtiliter subtilissimas te-
 las contexat, quæ aciē oculorū effugiant. Quæ omnia miū est
 quā elegāter explicent studia hypocritarum, & consilia, deniq;
 telas, quias per totā vitā ordiuntur prudenter quidem describū-
 tur. Plurimum enim habet h^ac omnia humanæ sapientiæ: sic
 hypocritæ affectat imperiū, honores ambiunt, aspirat ad digni-
 tates. Sed vt leuis quicunq; flatus araneitelas dissipat: sic & hy-
 pocritarū studia flāte fortuna rount, & labefactātur. Secundo
 texit araneus inutiles telas incredibili labore, atq; proprij cor-
 poris eiusceratione ad irritienda infirmiora animalcula. Subito
 tñ dissipatur ab eo, qui domū verrit, & araneus ipse interdū cū
 telis inuoluitur, deiicitur, & proculcatur. Quæ si hypocritis ve-
 lis accōmodare, & impijs hominibus facillimē facies. Attende
 quid Pharaoni, quid Sauli, quid Iudæorū populo in Christū se-
 uienti profuerū tegnæ, cōsilia adeò excogitata. Lege historiā
 sacrā, videbis impios suis telis cōuolutos, & implicatos, in necē
 & interitū traditos. Concludit tādem, vt exēplo adducto supre
 mā manū imponat dicens. Enītetur super domū suā, & non
 stabit, fulciet eam, & non confurget. Suam fiduciam collocabit
 hypocrita in amicis, cognatis, longa diuitiarū supellestile mo-
 re etaneæ: sed domus ipsa (nam h^ac omnia domū appellat) non
 stabit, cito corruet, stultumque hypocritam destituet. Fulciet eā
 domum, inquit, & non confurget, hoc est, cogitat it, dum vivit,
 incredibili studio, varijs artibus promouere, atque amplificare
 suas fortunas, congerere opes, amicos lucrari, ea teraque id ge-
 nus; sed stultus eris, & inanis hic labor, vt de araneo diximus, &
 nihil stabile, aut firmam efficere poterit, subito enim omni glo-
 ria, ac decore expoliabitur.

Hypocrita.

Iob. 8. c.

SEmel assumptam metaphorā prosequitur Baldath dicens. Humectus videtur antequam veniat sol, & in ortu suo ger mē eius egredietur. Super aceruum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides cominorabitur. Duabus de causis de iuncto haberi fiducia pot est, prima, de propria illius virtute, atque genuina, quae tamen ex oriente sole absumpio teret humore, cito deficit, ob eamque rem inquit. Humectus quidem videtur, antequā veniat sol; & in ortu suo germē eius egredietur. Crescere enim, ac propriū fructum facere videtur. Reliquę her bæ prius de terra erūpunt, aura tanguntur, & aëribus nutritiuntur, pluvijs, atq; ita demū germina sui seminis proferūt: scirpus 9 vero inter herbas cū flore, & germine nascitur. Nam sancti, & iusti homines, cū circa virtutis cultū, & pietatis studiū crescere incipiunt, & stu tanguntur, & superne deiectis pluvijs diuinæ gratiæ sensim crescunt, paulatimq; in virtute magnos faciunt prospectus. Hypocritæ vero atq; impij mox inter ipsa virtutum initia humanas laudes studiose captant: quasi dicas. Germē, aut præmium illud, quod postremo expectandum est in virtute magno cū studio cupiūt. Itaq; animo nōdū per humiditatē confirmato, quemadmodū nouæ plātulae solent; ad solis aspectū facile arescūt. Ut notus murus leuiter cadit militari pulsatus arietate. Itaque præmiū virtutis hīc quærere, est cum germine nasci. Nā sancti nullā hīc expectant mercedem virtutis. Vt ergo hypocrita deficit in internis bonis: ita & in externis: nam frequenter sibi nihil tale expectanti eripiuntur fortunæ. Videtur em̄, inquit, humectus antequam veniat sol hoc est, in principio ortus, & antequam ad iustum perueniat staturam, antequam tempus iniquitatis impleatur, pulchre, & in suo virore crescere, & adolescere videtur, nihil suspicans aduersi, quoisque tandem ad cumulum, & supra mensuram erumpente malitia eum de super diuina vindicta conficiat. Secundò de iuncto possit aliqua haberi fiducia ex adiunctis sibi, vel multitudine scirporum sibi adhærentium, vel loci soliditate, in quo crescit, dum nascitur, præsertim si locus saxosus sit: atque de ea re dicit. Super aceruum petratum radices eius &c. ut multitudinem scirporum, & radicum intelligas, tum petrosa loca.

Hypocri-

11 Hypocrita itaque omnis, aut de seipso habere fiduciam potest, aut omnem collocare spem in amicis, consanguineis, domesti-
cis, regni potentia, aut ciuitatis optima gubernatione: sed hæc
omnis illius fiducia facile deficit, & inter oculos miratium, at-
que plaudentium euanescit subito, vt de iunco diximus, aut si
mauis super aceruum petratur radices eius densabuntur, &
inter lapides commorabitur, ac si dieat. Cum incipit iuncus ter-
ram petrosam attingere, sterilem, & humoris expertem, iā non
ultra radices profundius mittere valet; ob eamque rem radices
ita densantur, inuoluuntur, & implicantur, vt nequeat iuncus
pulchre incepto augmento, & virore procedere. Vnde quasi
conclusus, atque constrictus inter lapides manet ipse, & om-
nis eius pulchritudo, & incrementum. Sic hypocrita cum steri-
li, atque petroso loco, proprio videlicet amore fiduciam om-
nem, & expectationem plantauerit, humore deficiente, illius
12 fiducia diuturna esse non potest.

Simile.

Hypocrita contrarius est simplici- tati iustorum.

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: oculi tui
columbarum, inquit Sponsus in Canticis. Solet sacra scri-
ptura totius hominis iudicium ex ipsis oculis facere. Vn-
de apud Prophetam Isaiam, aliosque sacros vates multa est de
oculis mentio, vt si aduersus carnis factum, & arrogantium de-
tonandum sit Dei verbo, comprimenta stultorum hominum
13 superbia, de sublimitate oculorum disputat illico dicentes. Ocu-
los sublimes humiliabit. Idem etiam si de alijs affectibus ut potè
de cupiditate, de ambitione, avaritia, iussitria, tristitia, gaudio,
alijsque similibus. Quamobrem Christus Redemptor noster
apud Matthæum totius hominis etiam iudicium ab oculis su-
mebat dicens. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit: Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum cor-
pus tuum tenebrosum erit. Ergo si sponsa plures habuisset ama-
tores, petulantique oculo, & impudico alios conspexisset, non
commendaretur ab sponso ab oculis columbinis: quia vero spō
sum appellauit botrum Cypri, fasciculum myrræ inter ubera
repositum,

Cant. 3.

Isai. 16.

Matth. 6.

repositum, quibus vnicum se habere spōsum testatur, audit ab 14
 sponso. Oculi tui columbarum. Nam columba uno marito con-
 tenta, fidem, pudicitiamque violare nescit, Huc spectant hæc
 sponsi verba. Oculi tui columbarum: Ut sancta anima quæcum
 que sponsum habeat vnum, quem amet, diligat, veneretur, co-
 lat, ita vt cum Sancto rege David, rebus alijs omnibus explora-
 tis dicat. Mihi autem adhædere Deo bonum est. Sunt quibus
 sponsi, & mariti probentur, sunt quibus honores, sunt quibus
 carnis oblectamenta, sunt quibus opes & diuitiae cordi sunt:
 mihi vero (omnium ingenio, & natura exploratis) bonū vide-
 tur vni sponso adhætere, reliquis omnibus rebus contemptis,
 & repudiatis. Accedit ad hæc, quod qui alios amatores festan-
 tur, vt omittamus illud, quod oculos colubinos nō habent, quia
 debitā fidelitatē, & necessariā pudicitiam nō seruant, sed nec 15
 oculos colubinos habent, quoniam & ingenia, & mores, & stu-
 dia, ac proinde oculos vulpiū, luporū, vulturū, aliarūq; rapa-
 cium avium imitantur. Nā illico, vt ab sponso deficiunt, & alio-
 rum maritorū cupiditate tenentur, sit necessitate quadā, vt ocu-
 los habeat plenos luxuria, hypocresi, inuidia, atque alijshuius-
 modi pestibus. Nam inter animantia ipsa (quemadmodum est
 annotatum ab his, qui arcana naturæ iugi meditatione penetra-
 runt) quædam oculos habent gyrouagos, inconstantes, aut du-
 plices, aut simulatos, sicut vulpes, quæ, cum videantur huc re-
 spicere, illuc aciem oculorum dirigunt, vel cum inferius specta-
 re, ex obliquo fursum, vel in latus lumina vertunt, prædam cir-
 cunspeciendo, quam rapiant. Hos oculos imitantur animæ illæ,
 quæ ab sponso semel defecerūt, videntur enim, si eoru oculos, 16
 totumque vultum contempleris, sponsum fraganti desiderio
 querere, sed aliò spectat illorum animus, aliò acies oculorum
 tundit, nempe in pingue aliquod beneficium in episcopatum,
 in fauorem principum, denique aliquid querunt aucupari, ali-
 quid venari: nam sponsum simulate, non vere aut solide dilin-
 gunt. Oculi autem columbae (vt multis literis proditum est) in
 rem vnam ita defiguntur, tam fortiterque eam aspiciunt, vt ma-
 nifeste videri possit, quorsum visus aciem dirigit. Quoniam igi-
 tur sponsa, quæ vnum sponsum querit, illumque duntaxat in-
 tuetur, simplices habet oculos, fideles, pudicos, non duplices
 non obliquos, iure ab oculis laudatur columbinis.

HYPOCRESIS.

- I**ctores, cum aliquam ex diversis coloribus volūt imaginem formare, de interioribus nullam curā habent, quomodo formetur cor, pulmo, iecurq; locentur, aut qua serie intestina, cæteraque interiora, quæ non videntur disponantur, sed dunataxat qualiter exteriora intuentium oculis aptiora, &c gratiosiora reddantur. O hypocrita simulate, atque diaboli pictor, qui tā tum curas de illis, quæ exterius apparent, & in omnibus vis hominibus placere: virtutis tamen interioris, & de illis, quæ Deo apparēt, nec minimam curam habes: ut quid imaginem animæ diversis colorum virtutibus non depingis? O Dæmonis pictor, solum exteriora, & quæ hominibus placent, componis. Iaua à malitia tua cor tuuru Hierusalem, aiebat Dominus per Hierem. 4. miā Prophetam. Non inquit, faciem exteriorem, aut vestes, sed cor, & conscientiam tuam, & non alienam iudicando iaua. Et adiecit statim. Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Videte qualiter de cogitationibus agat, quæ in corde morantur, & quæ si noxiæ sunt, cor ipsum nimis polluunt. Nō sic Sanctus ille Ezechias, siquidem plorans dicebat. Memento Domine, quomodo ambulanterim coram te in veritate, & corde perfecto. Vbi B. Hieronymus inquit. Fœlix conscientia, quæ afflictionis tempore bonorum operum recordatur. Quidnam est bonum? dicebat Cato. Mens, quæ sibi conscientia recta. Et quid erit in hac vita ultimum malorum? Conscientia prava.
- 3** In Leuitico, ubi nos legimus id, quod Deus iubebat sacerdotibus, ne barbam raderent, septuaginta interpretes trāstulerūt. Ne corrumpatis faciem barbae, hoc est, figuram barbae. Barba symbolum est, & significatio fortitudinis, atque perfectionis, atque ita interrogatus Diogenes, quare prolixam barbam aleret? Respondit. Ut in memoriam reuocem me esse virum, & opera viri me facere debere. Cum igitur barba sit significatio virtutis, & cum Deus inserit, ne barba raderetur, perinde fuit, ac si nobis prohiberet, ne virtutis pulchritudine peruersa intētione corrūperemus. Sæpe stanneus discus adeo splēdet, ut argēti simile. nitorē imitari videatur, quid tū illud sit ignis declarat, stannū si quidem

quidem in igne statim liquefit, argentum vero magis resisteat. 4
In hunc modum falsa iustitia veram imitatur: tribulationis ta-
men ignis declarat, quæ vera, & quæ falsa sit.

His nostris temporibus parum est, quod aduersus hypocritas
præ dicemus: rari enim sunt in mundo, tum autem plurimi erāt,
cum virtus maximè estimabatur, & ut illam estimationē, &
honorem multi, qui virtutem non habebant, consequerentur,
ipsam virtutem fingebant. Nunc vero iam virtus in pretio non
habetur, virtus autem laudantur, & magnificuntur. Hoc usque per
uenit hominum corruptio. O tempora ingrata, & infelicitate
plena! Hæc sunt ea tempora, quæ visio illa, quam B. Ioannes in

Apoc. 13. c. Apocalypsi vidit significabat, ubi sic ait. Et vidi de mari bestiā
ascendentem habentem capita septem, & cornua decem, & su- 5
per cornua eius decem diademata. Hoc nunc adimpletur: nam
bestia illa est malitia, quæ habet septem capita videlicet septē
peccata mortalia, & in his capitibus decem cornua etenim ex
adimpleione septem peccatorum mortalium, resultant deside-
ria, & opera, quibus decem præcepta diuinæ legis confringun-
tur. Hæc autem peccata coronas in mundo, honorem, ac laudes
habent; cum enim aliquis alieni habi simili peccatum aliquod,
vel scelus nefarium, quod commisit, refert ei dicere solet. Præ-
clarum quidem facinus & ex omnibus, quæ homines unquam
perpetrarunt excellentius commisisti. Econtra vero bonaope-
ra, quæ fiunt, & virtutes, quæ in proximos exercentur, nequa-
quam laudantur, quin potius eos, qui illa faciunt, fngiunt, & cō 6
temnunt, de ipsisque detrahunt. Idcirco satis insipiens est ille,
qui hypocrita est, ut honorem consequatur. At si aliqui fuerint
adeo insipientes, qui hypocritæ esse velint, non conceditur ti-

Deute. 24. bi ô frater licentia, ut iudices illos esse tales. In Deuteronomio
sic iubebat Deus. Cum repeteres à proximo tuo rem aliquā, quā
dedit tibi, non ingredieris domum eius, ut pignus auferas, sed
stabis foris, & ille tibi proferet, quod habuerit. Nolebat Deus,
ut proximus ingredieretur domum alterius ut peculiaria & se-
creta domus eius videret, sed contentus esset duntaxat, ut foris
debitum sibi redderetur, ministri tamen iustitiae ingredi pote-
rant. Sic nunc quilibet Christianus ex obligatione tenetur pi-
gnus extra ianuam auferre, hoc est, quilibet Christianus obli-
gatur bonum de se exemplum præbere, & quod publicè sciatur
ipsum,

7 ipsum mistam audire, & legem Domini obseruare, & cum hoc id, quod proximis suis debet, adimpleat. Nemini autem datur factas ingrediendi intra cor proximi sui, temerariè iudicando illum per hypocresim ea opera facere (quede se a la puerta, y contente se con que alli le den lo que se le deue, que es el buen exemplo exterior.) Solus autē iudex vniuersalis, qui est Deus, licentiam habet ad intus ingrediendum, & ad cor hominis scrutandum. Idem B. Paulus inquit. Nolite ante tempus iudicare, 1. Cor. 4. quousque veniat Dominus, qui & illuminabit absconditatem nebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.

Hypocrisis nimis fugienda.

8 V A M fugienda sit hypocrisis, verba Christi Redemptoris nostri insinuant, qui apud D. Marcum inquit, March. 23. Cauete à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. Comparatur hypocrisis fermento quod ad se totam massam attrahit, efficitque, ut sibi subjiciatur, suumque saporem accipiat. Hoc facit ambitiosus hypocrisi coniunctus, qui omnes decipit, aut decipere cupit, & ad se, atque ad suam subiectionem attrahere. Comparatur etiam hypocrisis fermento omnē massam corruptenti, quoniam hypocrisis omnia bona opera corruptit. Michol illa Regis Saulis filia statuam quandam seu hominem paleum vestibus Daudis induit: eumque in lectulo ipsius Daudis posuit: cum autem serui Saul ingressi fuerunt domum eius, & David quærentes interrogauerunt, vbi esset? ipsa eis statuam illam, quæ in lectulo iacebat, ostendit. O ecclesia sancta Dei, quæ lectulum es, in quo ipse quiescit: quot homines palei in te sunt induiti vestibus sanctis, qui externa duntaxat apparentia sunt contenti, & cum maximè peccatores sint, iusti apparere volunt. Sunt hypocritæ velut oua nimis alba, Simile. quæ intus sunt vrina, id est, son como huevos, que de fuera son blancos, y de dentro gueros, vel sunt tanquam pilula aurata, quæ si gustatur, amaritudinem suam ostendit. Los hypocritas usan con los que los miran, de lo que usan los gitanos quando juegan a la corrihuella, los cuales dan muchas bueltas con un cordel a una vara, o a un palo, y preguntan, esta dentro, o esta en la otra parte.

Fff fuera?

fueran y por los muchos doblezes del cordel piensan todos que ^{so} la vara esta dentro, y tirando por el cordel hallan que esta fuera. Así los hypocritas con sus doblezes y artificios, y hypocreas dan a entender que están dentro de la verdadera virtud, y que tienen a Dios dentro de su corazón, y al mundo fuera de su amor. Y es al reves, porque tirando por ellos, y tocando les en algo, luego muestran como están fuera de Dios y de su gracia.

Simile.

Divites mercatores. &c nugi eди (hoc est, loyeros) ad ianuas suas quasdam pelles rasas, aliaque paruiponderis, & valoris appendunt, intus vero mercimonias, ac res pretiosas obseruant; at viles mercatores, hoc est, Los bohoneros, omnes suas merces, & supellecilia ad pectus pendentia portant. Hoc est discrimen inter iustos & hypocritas, quod iusti, licet procurent bonum exemplum de se proximis exterius præbere, id omne parum est, si cum pretiosis virtutibus, quæ in interiori cordis habent, & cum sanctis exercitijs, in quibus secreto se exercent, comparatur. Verum hypocritæ tanquam pauperes mercatores, como bohoneros, omnes suas merces cotam omnibus appendentes in pectoribus portant, hominibus enim solummodo placere student, & coram ipsis duntaxat & stimari volunt. Ergo (vt inquit B. Gregorius) valde cauendum est, ne appetitus laudis subrepat, & quod foris ostenditur, intus à mercede euacuetur.

Hypocrisis sacris doctoribus testatur.

Grego: Nazianzenus
Na-
zian. orat.
in funere
patris.

Simile.

BEATVS Gregorius Nazianzenus de quodam viro defuncto agens, inquit. Quis magis superbiam castigauit, aut humilitatem dilexit nequaquam fictè, aut superficialiter, quemadmodum nunc multi se philosophari simulant, ac presentes videntur non secus ac mulierculæ insipientissime, quæ cum pulchritudine careant naturali, ad colorum fucos confugere solent, suntque (quoniammodo dicere debeo) theatrales ornatissimæ propter verēundiam inuercundissimæ, & propter turpitudinem turpissimæ, humilitas enim nequaquam vlli in vestimento sita erat, sed in penetralibus animæ, quin nec cervicis inflexionem molem, aut vocis infractionem, seu vultus compositionem fictam, vel barbae densitatem promissam, siue capitis colorationem adulterinam, aut incessuum modum

13 modum compositum humilitatem esse indicabat, talia enim facile effinguntur, citò tamen redarguntur. Nihil enim simulum durabile esse potest.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia super illa verba: Væ vobis hypocritæ: similes estis sepulchris dealbatis, inquit. Sicut sepulchrum quandiu quidem clausum est, pulchrum vis detur à foris: si vero fuerit apertum horribile est: Sic & simulators honorum quandiu non cognoscuntur, laudabiles sunt: ù autem cogniti fuerint, abominabiles sunt. Idem in sermone de ieiunio ait. Hypocrita, id est, hystrio vocatur is, qui in theatro alienam faciem sumit, ut seruus existens s' penumero Domini, vel Regis formam sumit. Sic & in hac vita ad suos mores. Sic hypocritæ sunt, qui alia corde gerentes, alia extrinsecus hominibus præ se ferunt.

14 Beatus Augustinus dicit. Sicut autem hypocritæ simulatores tanquam prænuntiatores alienarum personarum sunt; sicut in theatra fabulis: non enim qui agit partes Agamenaonis in tragedia sive alicuius alterius ad historiam, vel fabulam, quæ agitur pertinentis, verè ipse est, sed simulat eum, & hypocrita dicitur. Sic in ecclesijs, & in omni vita humana quisquis se vult, quod non est, esse apparere hypocrita dicitur. Simulat enim iustum esse, & non est, qui totum fructū in laude hominum ponit.

Beatus Gregorius in libro Moralium inquit. Sthrutio volandi speciem habet, sed usum volandi non habet. Ita hypocrita cunctis intuentibus imaginem de se sanctitatis insinuat, sed tenet vitam sanctitatis ignorat.

Petrus Chrysogonus in quadam sermone, super illa Domini verba, Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, inquit. Agricola si non impresserit cultrum, si sulcum non defoderit, si non exciderit sentes, si gramina non eculserit, si in tu-to semina non locauerit, sibi mentitor, non terre, nec terra facit damnum, sed sibi non facit fructum, & ita se vacuat. Ita quid faciet, quid habebit, quid inueniet qui Deo mentitur hypocritæ carne esuriente? Sciat se sustinere laborem incassum, qui premens ieiunij aratum, & abstindens gulae gramina, atque eradicans luxurias sentes, si haec non propter Deum, sed propter hypocrisim facit.

B. Chrys.
homil. 45.
oper. imp.
Math. 25.

Simile.
Idem serm.
de teunio.
Simile.

B. Aug. lib.
2. de serm.
Domini in monte.

Simile.

B. Gregor.
lib. 7. mor.
cap. 15.
Simile.

Petr. Chry-
sog. serm.
septimo.

Matth. 6.

Simile.

B. Bern. sec
mo. de be
ne dict.

Similia.

Beatus Bernardus in quodam sermone ait. Ut Simon Cyrenæus Christi crucem tulit angariatus, non volens: ita hypocrita alienum opus pro Christo nolentes portat, opere exequentes foris, quod intus non amant. Simulans sanctitatem Cygno similis est, qui plumas omnes candidas habet, carnes autem nigras, foris albus, intus niger. Eam ob causam eum Cygni lex vetus prohibebat. Et quanuis hypocrita ieiunijs, & precibus seipsum cruciet, nullam tamen consequitur salutem. Est latro ille, qui à sinistris cum Domino pependit, Simon Cyrenæus crucem ferens alienam, quoniam inanis gloriæ auiditate incensus ea facit, quæ non diligit. Ut arundo foris pulchra, intus vana lanuginem pro fructu producit: sic hypocrita specie exteriore virtutis ornatus foris, intus autem à vera virtute penitus alienus pro solido gloriæ fructu ramulos producit, inanes illos quidem, & vento vndique agitatos. Vnde sancta scriptura ait, Spes impij quasi lanugo.

Hypocrisis est capitalior, & perniciosior aperta iniquitate, quoniam in virtutis imagine delitescit. Nam ut in magno mari perniciosiores sunt scopuli, qui breui operti aqua, tristem, ac cœcum, & miserabilem non obseruantibus inferunt interitum, quam rupes eminentes, quas nautæ facile vitare possunt: sic hypocritæ, qui in animi recessibus, & latebris malitiam retinentes, speciem pietatis foris ostendunt, retrores sunt, & captiatiores improbis illis, qui sunt ab omni virtutis simulatione alieni, quoniam horum pestem facile poteris fugere, illos autem non facile. Vnde B. August. ait. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas, quia iniquitas est, & simulatio.

B. Aug. su
per psalm.
¶.

18

Hypocrisis.

Luc. 16.

Prou. 23.

Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis: inquit verus mūdi Saluator. Homo hypocri labefactus est ad instar adulterinæ pecunia, quæ apparentiam tantum quandam habet, cum tamen re ipsa vera pecunia non sit. Talis miserabilis Christianus Christo Domino exteriora tantum dat, cum tamen Deus dicat. Fili præbe mihi cor tuum. Cū ergo tam fallaces, & impostores sint hypocritæ, propterea nos monet diuinus magister, vt ab illis diligenter nobis caueamus.

In mari

19 In mari nanquē peiores sunt scopuli qui aqua cooperti tristem nauigantibus interitum parant, quam rupes eminentes quas nautæ facile vitare possunt: vt in pharmacopolæ officina sunt similes aliqua vasa literis designantibus aliquod medicamentum salu brè ibi esse inclusum, cum tamen re vera nihil, nisi toxicum cōtineant. Sic hypocritæ foris singunt, se virtute esse præditos, cūm interius nefarijs sceleribus sint imbuti. Sunt etiam instar syluarum quarundam, quæ exterius pulcherrimæ apparent, cum tamen interius plenæ sint scorpionibus & venenosis animalibus. Sed de his per Nahum Propheta inquit Dominus. *Nahum. 3.* Reuelabo pudenda tua. Vtinam hæc verba secum assidue voluerent, qui secrètè peccantes illa secum dicunt, quis me videt? Te nebræ circundant me. O stulti, stulti, ille, qui vos iudicaturus est vos videt: & ipse inquit etiam per Oseam Prophetam: *Ecccl. 23.* Reuelabo stultitiam eius in medio amatorum eius. *Oseae. 2.*

Quemadmodum rapacissimus milius quanuis alta petat, nunquam tamen ad sublimia, sed ad terrestria oculos suos dirigit, ac contorquet, vt videat, num prædam aliquam possit abripare: non secus profectò hypocritæ & ficti homines videntur quidem sublimem contemplationem, ac sanctitatem contingere, cum tamen in terrenam auram omnino inspiciant, & eo instituto omnia faciant, vt rumusclos aucupentur populares. *Aeschylus* quidem Philosophus sententiam illam verè singularē, & egregiam ad totius posteritatis disciplinam, ac memoriā pronunciauit, qua yidetur omnino execrari hoc fraudulentum hominum genus, dicens. Non videri tantum, sed esse vir optimus studet. Et *Anianus* inquit. Quod non es, non te esse similes: non doctum, cum sis indoctus: non diuitem, non nobilem cum sis pauper, & ignobilis te iactes: vero enim comperto rideberis. Cur, quæ so, hypocrita tuas exerces actiones, vt hominibus tantum placeas? An non vides, quod si id ipsi scirent, te merito deriderent, ac subsanarent? Quantum porrò cupis, vt id ipsis manifestum non fiat? Multo illud igitur peius tibi, & perniciosius futurum est cum apud Deum, & omnium hominum congregationem, hæc tua peruersa intentio manifesta fiet. Quare si tantopere popularem auram quæris, noli iam confessari hæc media, quin potius alia præstantiora, nempe ut Deo primum placeas, & hinc & apud homines tandem gloriam

B. Chrysostomus de hac materia 22
 agens in quadam homilia inquit. Neq; nos non ostentari solum modo, sed etiam dare operam ut lateamus præcipit Dominus, quod fecit & supra. Nam de eleemosyna quidem loquens, non simpliciter hæc posuit: sed cum dixisset. Attendite ne faciatis coram hominibus, addidit, ut videarmini ab eis. In oratione vero atq; ieiunio, nihil tale signauit. Quare istud? Quia eleemosynā quidem impossibile est omnino latere, orationem vero atq; ieiunium secretum esse possibile est. Sicut enim cum dixisset. Nesciat sinistra tua, quid faciat dexter tua, non de manibus id dixit, sed studium, quo celari oportet expressit. Dumq; cubiculū ingredi iussit, non omnino nec principaliter tantummodo iussit istuc orare, sed id ipsum rursus innuit. Ita quoq; cum vngi iusserit in die ieiunij, non vt vngamur omnino præcepit, sed vt semper omni cum diligentia hominum hūc thesaurem studeamus occultare. Atq; illorum nos esse imitatores volens, qui in Olympio agone decertant: qui tanto certè populo confidente, tantisq; principibus, vni placere festinant, yictoriam scilicet, eorum brauijs splendentibus honoranti.

B. Gregorius in Pastorali ait. 23
 Quid est quod opus nostrum & ita faciendum est, ne videatur, & tamen vt debeat videri præcipitur, nisi quod ea, quæ agimus & occultanda sunt, ne ipsi laudemur, & tamen ostendenda sunt, vt laudem cælestis patris augementem. Qualiter igitur videnda essent, vel qualiter non videnda, ex sententiæ fine monstrauit, quatenus operari mens opus suum propter se videri non quæreret, & tamen hoc propter cælestis patris gloriam non celaret. Vnde fit plerumq; vt bonum opus, & in occulto sit, cum fit publicè: & rursus in publico, cum agitur occulte. Qui in secreto suo bono opere deprehēdi, ac laudati concupiscit, & nullus fortasse vidit, quod exhibuit: tamen hoc coram hominibus fecit, qui a tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes in corde quæsivit.

Contempta omni felicitate terrena, in superioribus, & tuisimis locis ea, quæ facimus, docuit Dominus collocari. Neq; volunt nos laborare in vacuum, neq; nostros casos esse labores, dicēs. Nolite thesaufizare vobis thesauros in terra. Maledicta fuit terra in operibus Adæ, & in Apocalypsi scriptum est. Vx, vx, vñ, habitantibus in terra. Et Deus fundauit terram super aquas uper

**Matth. 6.
Genes. 3.
Apocal. 3.**

²⁵ super fluxibile elementum, quasi nihil stabile sit in terra, maxime illorum, quæ ab hominibus vehementer ibi appetuntur. Quare nostra bona non sunt reponenda, imo nec querenda in terra, sed in cælo. Vnde Petrus Chrysogonus inquit. Quid tam paternum? Quid sic veniens de amore? Quòd tam prouidum de charitate consilium? Nihil tibi perire vult clementissimus pater, qui tua in thesauris cœlestibus vult reponi. Quam securus dormit, qui Deum meruit habere custodem? Qui ergo vult auaritiam vincere, & hypocresim, diuitias eroget propter Deū. Prætermittamus fratres thesauros nostros in cælu: sint vectores pauperes, qui possunt sinu suo, quæ nostra sunt, ad superna portare. Nemo de fraude dubitet baulorum: tuta est ista transuictio, per quam nostra ad Deum, Deo fidei usore portantur.

Petr⁹ Chrys.
serm. 7.

B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Quid desideras?

²⁶ Nonne esse aliquos operum expectatores tuorum? Ecce igitur habes non Angelos, atq; Archangelos tantum, sed etiam Deū ipsum, quod si habere etiam homines expectatores concupisces, ne hac quidem, quam præcipue cupis, mercede priuaberis. Sed cum oportunitatem tempus aduenerit, quando certe cum maximo tibi hoc cumulo præstabilitur, quod requiris. Nam modo quidem si te ostentaueris decem, vel viginti, aut centum tantum modo hominibus, ostentare te poteris. Si vero nunc latere, curaueris, tunc ipse te prædicabit Deus, toto prorsus orbe præsente. Itaq; si opera tua maximè ab hominibus videri cupis, nunc illa occulta diligenter, ut eadem tunc omnes ad maiorem tuum videant honorem: Deo ea facient

B. Chrys.
ho. 19. In p.
Matth. c. 2.

²⁷ te manifesta, & ea referente, coramque omnibus prædicante.

HOMINIS FRA- GILITAS ET IMPO- TENTIA.

Cantic. 7.



DOR oris tui sicut odor malorum: guttus tuus
sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad
potandum, labijsque illius ad ruminandum: dici-
tur in Canticis. Verba hæc sunt deprecantis poti-
tius, quam denuntiantis, aut imperantis. Nam He-
brei frequenter imperatiis modis vtuntur pro optatiis. Est
igitur sensus. Est odor tuus sicut odor malorum, & guttus tuus,
&c. Odor non solum nominis celebritatem & famam signifi-
cat, sed etiam quæcunq; opera egregia, quibus celebre, & im-
mortale nomen cōparamus. Deinde aduertendum est, huma-
nam naturam duabus plagiis propter primum scelus percussam
esse, altera est foetor, & corruptio malorum operum, & cogita-
tionum: altera frigus, & torpor ad bene operandum. Vtrumq;
autem vulnus nititur sponsus præsenti carmine curare. Et ad-
uersus foetorem prauorum operum odorem opponit maloru-
m aduersus vero frigus, & torporem circa bona opera opponit vi-
num. Etenim vino optimo (vt est obseruatum à viris doctissi-
mis) coalescit corpus, aluntur vires, iuantur nerui, recreatur
stomachus, incitatur appetentia ciborum, hebetantur curæ, ac
denique tristitia algor expellitur. Sponsa itaque per primum
peccatum primò foetorem incurrit malorum operum, quanuis
enim hæc opera, quæ cum nostra sunt natura coniuncta vt lo-
qui, tacere, sedere, ambulare, agros colere, vineas plantare in ne-
gotio esse, atque in otio, hæc inquam præstare potest humanus
animus quandoque, ita vt nec peccatum admittat, nec opera
ipsa meriti subeant rationem: semper tamen hæc opera citra
sceleris maculam efficere, & sine peccati foetore, & corruptio-
ne non potest propter cōfractas vires, & debilitatas per anti-
quum peccatum, vt omittamus, quod præcepta fidei, & sacramē-
torū, quæ comitem habent gratiam nullo pacto implere potest.
Vnde & D. Thomas inquit, hominem, quanuis in statu naturæ
integræ potuisset omnia seruare mandata, ipsa tamen natura
iam

4 iam saucia, id minimè præstare posse, nec diu durare quin decidat in luctu & cænum peccati. Idq; experimento abundè comprobatur, homines à diuina gratia, & benevolentia alienos frequenter peccati corruptione infici, nec aduersus astutiā dæmonis, ac tentationis esse validos, Nec argumentū illud aliquid habet consequentia. Potest homo vna, aut alteram incursionem sustinere, vnam aut alteram peccati corruptionem fugere: ergo potest omnes. Contrariū nanq; comprobat experimentum in homine languente, & valetudinario, qui quanuis possit passus aliquot recte ire, non tamen longius progredi. Vnde B. Augustinus inquit, Ad hæresim pertinet Pelagiorum, ut credat sine gratia hominē posse facere omnia diuina mandata. Eodem per

B. Aug. lib.
de hæres.

5 tiatur. Quicūq; dixerit ideo gratiā iustificationis nobis dari, vt quod facere per liberū iubemur arbitriū, facilius per gratiam possimus implere: quasi si diuina gratia deesset, implere omnia diuinā mandata possemus, & tabem omnem peccati, & corruptionem fugere. Ob eamq; rem aduersus Pelagium non solum damnatū est, posse hominem implere omnia diuina mandata proprijs viribus meritorie, sed & quod possit implere omnia, omnemq; sceleris corruptionem fugere citra diuinam opem. Igitur plagam istam natura nostra per peccatū accepit, vt omnem peccati corruptionē fugere non possit sine peculiari Dei gratia, & auxilio. Quanuis enim interdum peccatum operis possimus fugere, sed corruptionem oris, ne scilicet verbo labamur, lædamus aut dignitatem nostri animi, vel proximi famā,

Concil. MI
leui. can. 4-

6 aut maiestatem sponsi difficillimum est. Qui enim non offendit verbo (inquit B. Iacobus) hic perfectus est vir. Et lingua membrum lubricum laboriose intra rationis metas à nobis potest contineri. Quemadmodum ergo corruptus homo per peccatum factorem operis, & oris fugere non potest: ita etiam si adsit diuina gratia, quanuis bonus odor ipsis sentiatur operibus, frequentius tamen sentitur verbis oris, & gutturis: statim enim sequitur confessio delicti, gratiarum actio pro acceptis beneficijs, laus & encomium diuinæ bonitatis: Quæ omnia optimum odorem pomorum sponsus præsenti carmine appellat. Nā sicut ex abundantia cordis erumpunt boni odoris opera: ita etiā & bonus odor sermonis. Quæ omnia aduersus corruptionē,

Iacobi. 3.

& malam oientiam peccati depugnant. Sed quemadmodū ne-
cessarius est bonus odor aduersus priorem plagam nostrę natu-
ræ inflictam, ita etiam & vinū præstantissimum, siue mustū ex
botris expressum quod nos faciat idoneos dilecto, siue (vt alij
vertunt) amoribus. Sic enim vertunt quidam. Sit palatum tuum
velut madens vino præstantissimo, quod meis amoribus redeat
idoneum ad ea, quæ rectissima sunt. Diximus alteram plagam
nobis per peccatum inflictam esse frigus, & algorem, vnde contra-
hitur torpor, vt minus simus sufficietes, minusq; idonei ad pre-
standa dilectionis, & amoris debita. Vt igitur gratissimus odor
depellit malam oientiam peccati, ita etiam & calor vini vires re-
stiruit, & calorē vt diuinis amoribus, diuinisq; charitati idonei
efficiamur. Quo circa D. Thomā querit, an possit homo pro-
prijs viribus Deū super omnia diligere, & respōdet potuisse qui
dē hominē id efficere in statu naturæ integræ sola iustitia origi-
nali præditū citra gratiā, & auxilium aliud peculiare. Nam cum
nulla adesset peccandi causa, nec facultates naturales fractæ es-
sent, & debilitatæ per peccatum, & se & sua omnia in Deū refer-
re potuisse, vt Deus finis erat suę rationi cōsentaneus: post pec-
catū vero id præstare non potest, nec enim diu durare potest si
ne peculiari gratia, & auxilio, quin in facinus aliquod prolabar-
tur, cū quo stare non potest dilectio Dei naturalis super omnia.
Sed hæc omnia prætermittamus Theologis disputāda publicis
in conflictionibus. Si aut̄ de diuina charitate, & dilectione lo-
quimur quemadmodū exigitur ab Sponsa qualis prædicatur in
euangelio, celebratur à B. Paulo, vt sponsus diligatur à nobis tā-
quā qui solus potest nos efficere beatos, & fœlices. Nusquā præ
stare pot homō sine peculiari Dei gratia, hoc est, sine præstantis
fimo vino nostros animos calefaciente, reficiēte vires, & mēbra
interioris hominis ad rē exequendā refocilante. Vnde B. Augu-
stinus in epistola ad Vitalē ait. Liberū arbitriū addiligendum
Deū peccati grauitate perdidimus. Et libro de gratia, & libero
arbitrio eos damnat omnino tanquā Pelagianos, qui assertū, di-
lēctionē Dei non esse illius donū, & adducit verba B. Ioannis di-
cēt. Charissimi diligamus nos inuicē, quia charitas ex Deo
can. 4 & cō-
ct. Arausi-
cano. 25. est. Primum, inquit B. Augustinus, diligamus inuicem, scilicet,
lex est: quod aut̄ subditur, dilectio à Deo est, gratia est. Hæc ea-
dem in Concil. Mileuitano, & Conci. Arausicanō decreta sunt.

Hominis

• Hominis fragilitas & potentia.

Beatus Macharius in quadam homilia inquit. Veluti volu- B. Machar.
bris vnam habens alam hac sola volare non potest: sic etiā hom. 32.
natura humana si nuda per se maneat, & non misceatur, Simile.
ac particeps sit naturae cælestis nihil præclarum efficit, sed
nuda manet in sua natura, & cordibus multis reprehensioni
obnoxia.

B. Hieronimus aduersus Pelagianos ait. Dicemus, posse homi- B. Hiero. It.
nem non peccare, si velit pro tempore, pro loco, pro imbecilli- 3. aduersus
tate corporea quandiu intentus est animus, quandiu chorda nul- Pelagianos
lo vitio taxatur in cythara. Quod si paululum se remiserit, quo- Simile.
modo qui aduerso flumine cimbam trahit, si remisserit manus,
statim retro labitur, & fluentibus aquis, quo non vult, ducitur.
Sic humana conditio si paulatim se reuoluerit, discit fragilitatem
suam, & multa se non posse cognoscit.

Philo inquit. Quemadmodum in magnete qui ferreis anulis Philo de
ipsum tangit, hæret tenacissime, qui vero hūc deinceps, minus: mundi opt
pendent tamen & tertius à secundo, & quartus à tertio, & quin- ficio.
tus à quarto, & alij ab alijs per longam seriem, vna vi trahente,
continent eū; sed non eodem modo, semper enim quo longius
absunt à principio laxantur, eo quod remittatur vis attractoria,
ne iam pariter astringere valeat. Ita quoq; humano generi acci-
disse videtur, per singula tempora succedentibus exilioribus &
corporis, & animæ viribus, ac qualitatibus.

Beatus Anselmus inquit. Humana natura tam facile per vi- B. Ans. lib.
tia, quam per planum profunditur aqua. Sic ergo agere debet, de similitu-
qui eam restringere appetit. Velut quiaquam currentem retine- dinibas.
re contendit. Sicut enim ille, qui aquam concludit in stagnum
aque coerct: sic iste naturam humanam vagam infra regulam
aliquam cohibere debet: vt q; ille procurat, ne qua parte dirum-
patur stagnum, qua effluat aqua. Ita & iustum præuidere con-
decet, ne suam in aliquo violet regulâ quo ad peccatum prorvat.
Sic enim restringi carnis appetitus possunt, quod est, quandam
pacem facere inter ipsam carnem, & spiritum, quam quidem
pacem nemo melius habere poterit, quam qui distinctioni or-
dinis monastici semetipsum subiugare studuerit. Ipsa etenim
est, quasi quædam clausura, vel stagnum vivarij. Quoniam
quidem

quidem sicut pisces decurrente aqua viuantij moriuntur: si clausuræ ipsius minutatim, ac sæpe crepent, nec resiciuntur: ita omnis religio monastici ordinis funditus perit, si custodia eius per modicarum culparum contemptū paulatim à fero te pescit. 13

HONOR DEBITVS PARENTIBVS.



ONORA (inquit Ecclesiasticus) patrem tuum, ut superueniat tibi benedictio à Deo, & benedictio illius in nouissimo manet, hoc est, ut maxima cum abundantia super te dona Dei veniant, id enim insinuat illud. Benedictio superueniat tibi. I

Vbi illud verbū, benedictio, significat dona spiritualia & corporalia, gratiā, misericordiam, charitatem, patientiam, salutem, vitam, atque diuitias. Et adiecit: Benedictio illius in nouissimo manet: nā diuina dona de se hominem conseruant, eiique fauēt, vt in Dei amore usque ad finem perseveret. Atque ita loquens

Eccles. 16. idem Ecclesiasticus inferius de filijs pessimis, & inobedientibus ait: Non credas vitæ illorum. Vbi alia litera habet. Ne fidas vitæ illorum. Idest, quanuis eos videas ætate, & viribus florente, valetudine prospera, ac robore & pinguedine rutilantes, ne fidas vitæ illorum, quoniam Deus eos quam citissimè de terræ superficie raderet. Et addit amplius. Ne respicias in labores eorū, 2

hoc est, in diuitias, quas maximo cum labore comparauerit: paruo enim temporis spatio eis potentur. Ergo o frates qui hactenus in scelera huiusmodi cecidistis, de illis poenitentiam agite, & post hac parentes veltros honorare, eisque obedire, ac benefacere incipite, vt Deus vobis præterita crimina condonet, & sententiam, quam aduersus vos tulerat, reuocet. Circa hoc maximum mysterium in Sacra scriptura reperiens. Cū enim Patriarcha

Genes. 49. Iacob filium suum Ruben malediceret dicens, Effusus es sicut aqua: non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculaisti stratum eius: postea cum sanctus Moyses morti esset propin-

Deuto. 33. quis eidem Ruben hanc benedictionem deprecatur dicens. Vinat Ruben, & non moriatur. Quodnam mysterium hoc est? Patriarcha Iacob inquit, Non crescas: Moyses vero

3 vero ait, viuat. Et quod magis admirationem auget est, quod vterque spiritu Dei propheticè loquebatur. Ad hoc respondet Heliodorus, quod quia Ruben eo tempore, quo alij fratres innocentem Ioseph interficere voluerunt, ipse eis persuasit, ne eum vita priuarent quin potius in veterem cisternam projicerent, eo animo, & intentione, vt postea eum extraheret, & à mortis periculo etiperet, & vt eum (sicuti sacer textus inquit) patri suo redderet: at postquam vidit fratrem suum in cisterna non esse, scisis vestibus ait. Puer nō comparet, & ego quō ibo? Hoc est, quomodo coram oculis patris mei comparebo, eique adeò tristissima nuntia referam? Et quoniam respexit ad patris sui consolationem, voluit immensus Deus, vt maledictio ei, in benedictionem verteretur.

4 Circa hanc etiam materiam narrat Aristoteles rem quandā notatu dignam in suo philosophiae compendio, vbi ait, montem Æthnam ex se magnam ignis copiam certo quodam tempore emississe, ita vt vicina loca cōbuserit, cumque omnes tantum incendium aufugerent, & viderent aliqui filij parentes suos retro manere, vt potè quia senes erant, & prælastitudine ambulare non poterant, ad ipsos reuertebantur, eosq; humeris vehebant, & cum aliqui progreedi non possent, quippe cum ab onere parentum, quos portabant, impediebantur, factum est, vt ignis ad eos accederet, nec ipsos tangebat, sed vltierius progredebatur, omnesq; præter filios, qui parentum vicem dolentes, ipsos patres humeris vehebant, comburebat. O rem prodigiosam, & omni admiratione dignam! Etiam in illis ethniciis, & fide parentibus voluit altissimus Deus ostendere, quantum valeat filios parentibus subuenire, & benefacere.

Arist. In cōpendio phīlosophīz ad Alexā.

Honor debitū parentibus.

HOnora patrem tuum, & gemitus matristutæ ne obliuiscaris: memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis, quomodo & illi tibi, inquit Ecclesiasticus. Læcta quod obseruandum est, filios debere parentes suos honorare, illis in omnibus licitis & honestis obediendo, eosq; necessitate constitutos, si filij habeant unde illis necessaria induant, alere teneri. Et hoc adeò verum est, vt non solum ante nuptias

Eccles. 7.

8308 Honor debitus parentibus.

nuptias patrem filius alere iusto labore teneatur, verum etiam postquam uxorem accepit, si pater in gravi necessitate fuerit constitutus. Quod si vnicus filius tuus indigeat, & pater etiam in necessitate sit positus, si vni tantum illorum succurrere valles, necessitati parentis praoidere teneris, filio aut uxore fame,

D. Thom. vel morte relictis. Hæc conclusio communiter cum B. Thoma 2.2. q. 26. ar. 9. ad. 3. & q. 31. ar. 3. ad. 4.

Arist. II. 9. c. 2. Arist. Ethic. c. 2. Igitur & hoc ordine sunt honorandi. Vnde in extrema necessitate parentes filiis sunt preferendi, quod etiam ex Aristotle patet, qui ait. Rationabiliter facit filius si fame moriatur, ut vitam parentis conseruet, quia illi suum esse, & vitam debet.

Ergo multo potius tenebitur filium suum in extremis relinquere, ut patrem conservet. Præterea quia primum debitum legi diuina, & humana tenemur antea soluere, quam secundum & tertium. Sed debitum erga parentes habitum est prius contractum, quam erga filios: ergo prius solvendum est. Item cui plus debemus antea illi tenemur succurrere, quam illis, qui potius nobis sunt deuincti: parentibus autem multa debemus, filij vero à nobis beneficia receperunt, igitur plus, & antea debemus benefactori parenti subuenire, quam filiis à nobis beneficiatis.

Gen. 37. Volens sanctus Moyses historiam sancti Iosephi incipere, & cum de eo peculiariter, & solummodo agere vellet, inquit. Hæ sunt generationes Iacob, Iosephi cum sedecim esset annorum, &c. Quatuor Patriarcha Iacob duodecim filios habuerit, in sorte Ioseph aliquando suam effudit generationem, id est, omnem similitudinem pulchritudinis paternalis, & ideo huc Propheta Moyses appellat duntaxat omnes Patriarchæ Iacob generationes, ac si hic solus fuisset ille, de quo se gloriat, eo quod talis, tamque virtute praeditus esset, ac sui parentis honoratur, & ita de eo dicit, quod erat cum filiis Bale, & Zelphe uxorum patris suelli.

Gen. 43. Mitteris Patriarcha Iacob filios suos in Aegyptum, eis dixit. Reuertimini, & emitte nobis pauxillum elcharum. Quibus verbis cum reliquis que ibi sequuntur, aperte ostenditur, quod quatuor filii Iacob plurimierant, & ipsi etiam filios nepotes Patriarchæ Iacob habebant, omnes tamen sub ipsius Iacob obedientia

9 dientia erant & ipse eos regebat, & moderabatur. Colligitur etiam ex illo capite, eos omnem diuitiarum substantiam simul & in communi habere: ex quo eorum fraternitas, & concordia apparet & nos etiam docemur, quam parcè viuebant, siquidem eis sanctus Patriarcha dixit, Emitte nobis pauxilum escarum, illud videlicet, sine quo vitam propagare non poterant, non autem maximam ciborum abundantiam & superflua. Quam pauci hodie in mundo filii sunt similes reperiuntur, aut sicut sanctus Ioseph. Quod & aper-
tè significavit Ecclesiasticus dicens. Deus enim honorauit patrem in filiis, & iudicium matris exquirens firmavit in filios: & sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Si igitur Deus inquisit eum, qui matri suæ bene facit, hoc forsan est, quia paucos reperit, qui hanc obligationem adimpleant: Illa enim quæ difficile inueniuntur inquirere solemus. In eo etiam, quod ait, eum qui matrem suam honorificat, thesaurum magnum acquirere, significat, per paucos, qui hoc faciant, in mundo esse reperiendos, siquidem eos tanto lucro ad hoc attrahit, & invitat. El que dessea Simile. que le pongan su renta, sube los prometidos. Por ningun mandamiento particularmente pone Dios prometidos, sino por este, luego señales que quiere mucho que se guarde, pues promete tesoro por su guarda.

10 Nunquam filii parentum suorum obliuisci debent, quantumvis plurimos labores patientur. Quando sanctus David se ab impio Saule vexatum, & oppressum vidi, in medio suorum laborum curam habuit parentes suos protegendi, atque ita in Masphe se contulit, & (ut facer textus refert) Regi Moab dicit. Maneat, oro, pater meus, & mater mea vobiscum, donec sciant, quid faciat mihi Deus, & reliquit eos ante faciem Regis Moab.

Maxime etiam timenda est parentum maledictio, siquidem in Ecclesiastico dicitur. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Non immerito antiqui illi, ac sancti viri tam solliciti erant, ut parentes sui ipsos benedicerent. Quam sollicitus fuit Iacob, ut pater suus Isaac ipsum benediceret: tanti fecit illam benedictionem, ut se ad illam obtinendam mortis periculo exposet.

832 Honor debitū parentibus.

- Gen. 27.** exposuerit. Quam curam sanctus Ioseph habuit afferendi filios 12
suos Ephrain, & Manassem coram patre suo Iacob, vt eos bene
diceret. Non est etiam silentio prætereundum, imo maximè
obseruandum, quā tam reuerentiam ipse sanctus Ioseph ha-
Genes. 48. buerit patris sui benedictioni: nam cum gubernator esset Agy-
pti, & Iacob pater suus pastor quidam senex, ac cæcus, ipse se
coram illo prostrauit, & (vt ait sacer textus) pronus adorauit
in terram. Heu quo hodie filij in dignitatibus sunt constituti,
qui proprios parentes contemnunt, & recognoscere nolunt.

Ezech. 4. In Ezechiele Propheta dicitur. Patres comedent filios suos
in medio tui Hierusalē, & filij comedent patres suos. Hoc ad li-
teram sic evenit in obsidione vrbis Hierusalem, quando eam
Chaldei vallarnnt & euerterunt: verū hoc etiam nunc de plu-
rimis parentibus, ac de plurimis filijs dici potest, quando vide-
licet parentes in prophanitatibus consumunt ea, quibus filij
eorum sustentandi erant, aut quando filij turpiter, & iniustè
dissipant bona, quibus parentibus suis succurrere debebant: &
tunc patres filios suos comedunt, & filij parentes. Quanvis au-
tem omnes filij parentes suos maximè colere debent, ipsos ta-
men maiori cum ratione, & iustiori titulo oportet honorare,
quando iusti sunt, ac sancti. Nam propter parentes sanctos so-
let Deus magna beneficia filijs conferre. Tres illi viri, quos
Deus tanti fecit, & quorum amicitia se ita honorauit, vt Deus
Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob appellari voluerit: hi, in-
quam, tres viri habebāt in suis nominibus primam literam, a, 14
vocalem duplicatam, scilicet Abraham, Isaac, Iacob. Quod
profectò mysterio non vacat: nam, a, prima litera est, & princi-
pium totius alphabeti, & elementorum, ex quibus dictiones
formantur, & hanc non simplicem, sed duplicatam habebant
quoniam litera, a, significat fidem, quæ ianua est, & principiū
omnium virtutum: hanc autem fidem sancti illi viri non sim-
plicem, sed duplicatam & viuam per charitatem habuerunt, &
quia illi in fide viua, & charitatiua adeò perfecti extiterunt, id-
circo in cunctis benedictionibus, quas Deus in lege Hebreis
impertiebat, dicebatur Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Ia-
cob. Ut per hoc insinuaret, quod si eis beneficia conferebat, nō
propter merita ipsorum id faciebat, sed quia filii erant tam san-
ctorum Patrum quales Abraham, Isaac, & Iacob fuerunt. Erant

Iudei

15 Iudæi in superbiam, & præsumptionem maximè propensi, vt autem Deus submitteret eorum elationem, ac superbium animum, quem ipsi habere poterant, videntes quanta solicitudine Deus iprorum curam haberet, eisque auxilium, & fauorem in omnibus præstaret, idcirco in benedictionibus, & in collatione beneficiorum eis dicebat. Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Jacob. Quasi diceret. Ne superbiatis, & efferamini, eo quod ego in vostot beneficia conferam, non enim illa facio propter vos, sed propter parentes vestros, idcirco eis & non vobis hoc tribuendum est, & in gratiam referandam.

HONOR PROXIMIS DEBITVS.



Axima Crux, & tormentum fuit Christo Redemptori nostro, impium atque execratum Iudam, cum in peccato mortali esset, ultimo die coenæ communicare. Quare ergo Domine ei tuum sanctissimum corpus sumendum tribuis, siquidem anima eius peruersa corruptione scatebat? Ut honorem eius obseruem, nolo enim, vt socij, & comilitones eius intelligat, eum proditorem esse, quo usque ipse se manifestet. Animaduertite quanti faciat Dominus impij Iudæ honorum, & qualiter velit potius crucem illam pati, quam ipsum communicatione priuare, ne videlicet execrandus Iudas honorum amitteret, per qua

tuor horarum spatiū. Et aliqui sunt adeò depravatae conscientia, qui facillime proximos suos per totum vitæ tempus honore priuant, quod profecto nefarium scelus est.

Homines etiam honorare non propter virtutem, sed propter temporalia bona, quæ possident, criminè non vacat. Vnde Isidorus Clarius in quadam oratione inquit. Cætera ex ipsorum natura estimamus, & non ex adiunctis, vt si generosum equum emere in animo est, nudum illum cernere volumus. Quod si quis illum auro, aut geminis opertum aduehat, ornamenta illa omnia auferri iubemus, dicimusque illa esse impedimento, quominus integrè equi naturam intueamur. Vbi vero de cuiuspiā

Ggg honore,

Isidorus
Clari^o ora-
tione de
humiliata-
te, tom. 1.
Simile.

honore, & dignitate cogitamus, externa in primis, & quæ circa illum sunt, tanquam equi phaleras obseruamus, ac reuermur. Magnus, inquit, ille est. Quare Princeps est, maximas habet opes: stipatores quam plurimos pascit; curribus, & equis; & pretiosis vestibus honestatur, & has ob res, & his similes in admiratione cæteris est, etiam si non solum virtute omni desti tuatur, sed etiam vitijs omnibus sordidus sit! O ingens stultitia,

E. Chryso.
homil. 32.
ope. imper.
Simile.

in qua (ut inquit beatus Chrysostomus insipientiores pueris famulus: ecce enim (inquit sanctus Doctor) si puer viderit hominem, nihil aliud videt in eo, nisi hoc solum quia homo est, non dignitatem eius intelligit, non considerat vestem illius; vir autem perfectus & tatis cum hominem viderit, non aspicit, quia homo est, sed statim cogitat de dignitate illius, & estimat vestimenta ipsius; Vides ergo quia sapientior est imperfectus puer, quam perfectus vir? Vir enim non hominem aspicit, quem fecit Dominus, sed ornatum, quem Diabolus adinuenit: puer autem non ornatum aspicit, quem Diabolus adinuenit, sed hominem, quem Deus creauit.

HOSPITALITAS.

A. & Hebre.
13.



Ospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis, inquit beatus Paulus ad Hebreos scribens. Loquitur sanctus Apostolus cum illis Hebreis, quibus paulo ante dixerat. Rapinam bonorum vestrorum cum gudio suscepistis. Et quanvis illi in paupertate, & egestate essent, eò quod opibus, & diuitijs suis a latronibus spoliati essent, eis tamen sanctus Apostolus hospitalitatem commendat, quasi dicat. Quanquam nūc pauperem vitam agatis, vestrisque bonis priuati sitis, ego tamen vos o frates mei obsecro, vt ex his bonis licet paucis, quæ vobis remanserunt peregrinis, & aduenis aliquid impartiarni. Plurimos enim legimus Deo placuisse, eo quod se in sancta hospitalitatis virtute exercuerunt. Ex quorum numero Patriarcha Abraham, & sanctus Loti fuisse, qui sancti & cap. 18. mero angelos humana figura venientes gratissimo hospitio receperunt.

recepérunt. Si ergo Diuus Paulus hospitalitatis virtutem pauperibus commendat, quanto magis diuitibus, & rerum abundantia affluentibus commendanda est? Hæc virtus recipiendi hospitio peregrinos in varijs sacrae scripturae locis magnopere laudatur, sicutque olim à viris diuinitatum copia potentibus valde exercitata, quorum domus velut pauperum, & peregrinorum hospitalia quedam erant. Sanctus Iob quid do- Iob. 31.
mi sua faciebat, fatetur dicens. Foris non mansit peregrinus, & ostium meum viatori patuit. Nechi sancti viri contenti erant in domos suas aduenas, & viatores hospitio recipere qui ad se diuertebant: sed ipsos ad ianuas ciuitatum, & ad exitus viarum expectantes, & quærentes ad se trahebant. De eodem sancto Loth sacra referunt scriptura, quod sedente in foribus ciuitatis venerunt duo angeli, ipse autem Gen. 19.
3 ignorans vitrum angelii essent, sed reputans eos peregrinos iuit (ait sacer textus) obuiam eis, adorauitque pronus in terra, & dixit. Obsecro Domini, declinate in dominum pueri vestri, & manete ibi lauate pedes vestros, & manè proficisci- Gen. 18.
mini in viam vestram. Id ipsum Patriarcha Abraham fecisse refertur, qui ad ianuam domus suæ viatores expectans, ut eos ad hospitium iuicaret, ineruit videre angelos trahentes, quos ipse existimans homines esse, importunis precibus depre-
batur, ut domi suæ manerent. Itaque dominus Principum, qualis erat dominus Iob, Abraham & Loth, erant olim hospitalia, in quæ se pauperes recipiebant, ipsi autem sancti viri erant hospitatores, vxores vero corum hospitalices, quæ ipsis pauperibus maxima cum humilitate, & reverentia ministrabat. Nunc proh
4 dolor hæc hospitalitatis virtus iam cecidit: nam hospitalia sunt illæ domus, quæ pauperiores sunt, & quæ ruinam minari vide-
tur, & quæ pauperima supellestilia habent, & sindonestem-
poris diuinitute consumptos, lectuli eorum sunt arida paleg,
domicilia, & cameræ absq; testo, cibus denique serè nullus est.
Et si hospitalis aliquot redditus recipiuntur, omnes in mercede
ministrorū insumentur: cuius rei in culpa sunt rerū publicarum
moderatores; & maximè ecclesiastici, quorum magni interest
pauperum rebus subuenire. Aduersus istos abhinc mille quin-
gétos, & octuaginta annis sententia, pñulgata est per os ipsius-
met Dei huiusmodi. Tūc (ait sanctus Matthæus) dicet Dñsijs, qui Matth. 25.

à sinistris erunt. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis eius. O Christe fons misericordie infinitæ quare Domine tam rigidam, & seueram sententiam aduersus istos prolaturus es? Num quia homicidæ fuerunt, aut quia latrones, aut grassatores, vel cōuentores, aut adulteri fuerunt? Licet hæc crimina non fuerint perpetrati, in eis tamen hæc sententia executioni mandabitur, & ipse Dominus causam eius manifestabit dicens. Hospes eram, & non collegisti me. Si ergo in domos vestras me non recepistis, nec ego vos in meam recipio, ite maledicti in ignem æternum. Per vestram igitur salutem fratres mei vos oro, atque obsecro ut misericordiam erga proximos vestros habeatis, iuxta id, quod poteritis, & prout possibilitas vestra exponserit in domos vestras recipiatis, ut & vos Dominus in sua æterna domicilia recipiat. Discite ab illis sanctis antiquis patribus, qui tam efficaciter peregrinos deprecabantur, ut apud se hospitarentur sicut videre est in sancto Loth, qui eos hospites, qui fingeabant se apud eum non posse sistere, sed vltierius progressuros, compulit opido, hoc est, maxima cum efficacia, ut diuerterent ad eum. De illis etiam discipulis, qui in castellum Emmaus ibant, ait sacer euangelista Lucas, quod cum Dominus eis in forma peregrini apparuit et, fingeretque se longius ire, ipsi coegerunt illum dicentes. Miserobiscum quoniam aduerserat, & inclinata est iam dies. Vnde beatus Gregorius in homilia illius euangeli inquit. Ex quo exemplo colligitur, quod peregrini ad hospitium non solum invitandi sunt, sed etiam traducendi.

HVMI-

7

837

H V M I L I T A S.

Erebant omnia opera mea, sciens quod non parceret
delinquenti: inquit sanctus Iob. Satis profecto Iob. 9. c.
indicat huius sancti viri historia, ac rerum ordo,
qualia fuerint studia eius. Nam diluculo surgens
pro singulis filiis offerebat holocausta, & libero-
rum peccata diligenter expiabat, non tantum externa, verum
etiam & ipsos mentis cogitatus: aiebat enim. Ne forte benedi-
xerint Deo filii mei in cordibus suis, pro male dixerint. Proxi-
mi charitatem, & veram amicitiae rationem ita coluit, ut ipse
dicat. Elebam super eum, qui afflitus erat. Nec defuit summum
pietatis studium, qui dixit. Oculus fui cæco, & pes claudio. Mul-
Job. 1.
ta de summa continentia, de humilitate potuisse dicere, de
summa in pauperes liberalitate, de iudicis officio, & magistra-
tus munere recte administrato, quæ omnia, ut decebant virum
sanctum, suo loco, & tempore beatus Iob est executus. Quid
ergo est (inquit beatus Gregorius) quod sanctus vir, qui regre-
git adeò pietatis opera semper fuit executus, dicat. Verebar
omnia opera mea? Docemur ergo (inquit sanctissimus Do-
ctor) ut si placere Deo veraciter cupimus, postquam peruersa
opera procul ab egimus, ipsa etiam recte gesta, humilitate sci-
licet, timeamus. Ac deinde ostendit diuinus præsul, quid sin-
gulis actionibus iustis hominibus sit pertinendum. Ti-
menda est, inquit, desidia, timendaque fraus. Nam eum ho-
B. Gregor.
super huc
locum.
minem maledictum existimat Hieremias, qui opus Domini
& desidiosè facit, & fraudulenter. Nascitur vero desidia
à torpore, fraus vero à priuato amore cuiusque nostrum: at de
fraude propriam sententiam explicans beatus Gregorius in-
quit in hunc modum. Fraus committitur, cum nostris ope-
ribus, aut tacitam humani cordis gratiam, aut popularem
aurem, aut rem quamlibet exteriorem desideramus. Vnde
per Prophetam de iusto homine dicitur. Beatus vir, qui excu-
tit manus suas ab omni munere. Is ergo in bonis operibus
fraudem non facit, qui virtutis splendore delectatus, & in-
icitatus Dei amore, sola virtute contentus in studia pietatis
cum maxima humilitate incitatur. Concludit tandem beatus

Gregorius hæc esse verba cuiuspiam humiliis confessionis, 4
ac si dicat sanctus Job. Quid apertè egerim video, sed quid
latenter pertulerim, ignoro. Obseruandum est tamen, non
dixisse sanctum Job; Sciens quia non parceres ei, qui ali-
quando deliquit, sed deliquenti actualiter, & non poeniten-
ti. Inquit autem vterius sanctus Job, verba humilitatis ple-
na. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint velut mun-
dissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abo-
minabuntur me vestimenta mea. Locus iste difficilis est, at-

B. Gregor. que loci difficultatem vehementer auget Doctrina beati Gre-
gorij super hunc hunc locum; inquit enim. Interim quod poena
corruptionis astringitur, quantumlibet rectis operibus insu-
denus, veram munditiam nequaquam apprehendimus, sed
imitamur. Hinc argumentum oritur. Si nemo sanctorum 5
veram munditiam, & exactam in operibus assequitur, sed
tantum ea refert, & imitatur, nulla ergo actio à iusto ho-
mine procedit, quæ non aliquo veneno sceleris sit infecta.
Ad explicandam beati Gregorij sententiam illud aduerten-
dum est, quod comprehensionis manus appellat mundissi-
mas, hoc est, beatorum opera, & veram munditiam appel-
lat eam, quæ inter cælestes illos spiritus, atque foeciles in-
uenitur. Sanctorum vero opera, interim, quod in terris ver-
santur, simillima quidem esse beatorum actionibus, non ta-
men posse peruenire in hac vita ad illud puritatis fastigium.
Ob eum rem fortasse Job non dixit. Et fuerint mundissimæ
manus meæ, sed si fuerint velut mundissimæ. Quod ergo
dixit beatus Gregorius: Non apprehendimus veram iusti- 6
tiam, sed imitamur, perinde est ac si dixerit. Ad illam foeci-
cum mentium puritatem nondum pertingimus, tum pro-
pter carnis corruptionem, tum propter fœdas, & nefarias
appetitiones, quæ humanam mentem vehementer pertur-
bant. Vnde beatus Gregorius post multa concludit. Dicat er-
go viri iustus cum sancto Job. Si lotus fuero quasi aquis niuis,
& fulserint tanquam mundissimæ manus meæ, sordibus ta-
men intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea.
Quia quantumlibet in compunctione contemplationis ad
summam concenderit, quanvis ad pietatis opera exequen-
da magno studio se accingerit, indignum tamen aliquid ad-
huc

7 hue de corpore mortis sentit, & se abominabilem confide-
 rat in multis, quæ depondere corruptionis portat. Beatus er-
 go Gregorius in his verbis nunquam docet eadem opera iu-
 sti hominis, & bona esse, & mala. Sunt qui velint, san-
 ctum Iob geminam his verbis puritatem significare voluisse,
 quarum altera poenitudine constat, altera vero cū summa
 innocentia coniuncta est. Priorem puritatis partem si-
 gnificauit, cum dixit. Si lotus fuero aquis niuis; nam aquæ
 niuis, aut quæ ex solutis niuibus gigantur, peculiarem ha-
 bent virtutem expurgandi: posteriorem vero puritatis par-
 tem expressit, cum dixit. Et fulserint velut mundissimæ ma-
 nus meæ. Appellatione autem manus actionem significat
 more sanctarum Scripturarum. Igitur si utramque puritatis
 8 partem nactus fuero, sordibus tamen intinges me. Quæ sunt
 ad iustitiam humanam cum diuina comparatam referenda.
 Ut enim sol fulgentissimum astrum res purissimas quasque similes
 suo splendore, & luce imparas, atque foedas esse ostendit:
 sic & diuina iustitia, & innocentia humanæ comparata.
 Ideo inquit, sanctus Iob. Sordibus intinges me. Omnis enim
 humana sapientia, ignorantia est, si eam velis ad diuinam sa-
 pientiam exigere. Idem dicitur de innocentia, & puritate;
 tunc enim satis deprehenditur quanta sit inconstantia hu-
 mani cordis, quanta ignorantia, & rationis debilitas, quam
 peruersæ affectiones mortalium, cum mentis aciem in diui-
 nam sapientiam, atque immutabilitatem defiximus. Et ad
 rem exaggerandam subiecit. Abominabuntur me vestimen-
 9 ta mea. Venuste profecto dictum ad significandam, quam
 habet homo munditiae desfectionem, & impuritatem. Inquit
 ergo. Cum me priorem existimo, & ab omni labe pror-
 sus alienum, si ante conspectum tuum venire contigerit, tum
 maximè me immundum, & deprehendo & agnosco, ita ut
 vel me iudicante, & sententiam ferente iure velles meæ
 meum ornare, aut contegere corpus deditamentum. Namque
 videntur indumenta mea veluti in iudicium aduersum me in-
 surgere, ac dicere singula. Quid tam immundum operimus
 corpus, cuius viatu, & coniunctione nihil aliud, quam meras
 sordes nobis comparabimus.

Humilitas comparatione

augetur.

Cant. 1.

Simile.

Audiens Sponsa in Canticis sponsum dicentem sibi. Ecce tu pulchra es amica mea, eisdem verbis sponso respondet dicens. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Quibus verbis & sponso tribuit veram rationem pulchritudinis, & à seipso pulchritudinem, & venustatem, aut venustatis appellationem depellit, non quod ipsa pulcherrima non sit, sed quod sponsi comparatione turpis sibi ipsi videatur. Quemadmodum igniculus lucernæ profunda noctis caligine utilis quidem est; exorto tamen sole prope nihil esse videtur. Ad eundem modum sponsa sciebat quidem se pulchram esse, verum tamen cum suam pulchritudinem ad sponsi pulchritudinem referebat, turpis sibi videbatur, & indecora; ideoque tanquam seipsum abiiciens, atque prosternens in hæc verba prorupit. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Quasi dicat. Tu me pulchram, tu venustam appellas: ego vero si meam venustatem cum tua pulchritudine compono, te pulchrum, te decorum iudico: in me vero nullam penè venustatis rationem deprehendo: nam obscuratur scintilla ista coram tanto splendore. Est huius rei consideratio Christiano animo vehementer necessaria, ut scilicet res suas omnes, quantumuis magnas, & amplias semper cum sponso componat, aut cum sponsi rebus conferrat, illasque exigat ad illius maiestatem, & amplitudinem. Res enim una est, quæ maximè potest carnis impetus coercere, & inanes motus, & cunctus reprimere. Sapiens tibi vidēris, conferas, si liber, sapientiam istam cum sapientia sponsi. Iustus tibi videris, iustitiam istam, & æquitatem omnem cum summa, & ad mirabili iustitia sponsi componas. Potens, diues, nobilis, pulcher tibi videris, hoc omnes titulos exigas ad potentiam illam, ad nobilitatem, ad pulchritudinem sponsi dicens sane cū sponsa. Ecce tu pulcher, decorus, sapiens, potes, diues, nobilis. Hinc, ut arbitror, sanctorum insignis illa humilitas proficisciatur, ut seipso peccatores, scelestos, flagitosos appellarent: id quod beatus Paulus non vno tantum in loco facit habenter, pietatem suam, & animi candorem, & integratatem vitæ non cum hominibus

10

11

12

13 nibus conferebat, sed cum Deo; ob eamque causam humiliter
 adeo, atque demissè de se ipsis sentiebant, sponso tribuētes om-
 nes iustitiae, & integritatis partes. Nos vero in crimen super-
 biæ, & arrogantiae frequenter incurrimus, eo quod res nostras
 non cum sponso, sed cum stultis hominibus conferimus. Quia
 autem Deus humilibus dat gratiam, & diuinos suos fauores cō-
 municat, post hunc sponsæ profundè humilitatis actum statim
 ipsa adiecit. Lectulus noster floridus. Vbi græcus interpres trā-
 stulit. Lectulus noster condensus, & vmbrosus. Quæ ad eādem
 rem videntur pertinere. Nam floridus lectulus dicitur pastori-
 co modo, quasi lectus ipse floreni arbore, & nimium opaca
 fuisset opertus. Collaudat proinde stratum, siue lectulū, primo
 quod sit floridus, deinde vero (vt vtramque cōpleteamur trāsla-
 tionem) quod sit vmbrosus. Non enim poterat sponsæ talis le-
 ctulus nō esse gratissimus, quæ soli ardoribus (vt superius ipsa
 dixerat) & æstibus vrgentissimis fuerat vexata; nam vinearum
 custodia illi fuerat delegata, obeamque rem varias celi iniurias,
 magnamque intemperiem perpessa. Quo fit, vt præsenti carmi-
 ne lectulum sponsi mirifice commendet, vbi omnia florida,
 opaca, vmbrosa, & ab iniurijs temporum tutissima esse vide-
 bat: quæ omnia consolationes spirituales, quæ à diuino sponso
 humilibus mentibus communicantur, significant. Etiam sæ-
 piissime contingit, vt animæ, quæ ardoribus solis, carnis æsti-
 bus, & intemperantia mundi, dæmonisque astutia deceptæ,
 aliorumque hostiū iniurijs fuerunt expositæ: cum denuo ad
 virtutem faciunt regressum, semelque experitur felicitatem
 15 huius lectuli sponsi Christi Iesu, damnatis, & repudiatis priori
 bus maritis, contemptis eorum lectulis, reiecta anteacta vita
 de solo sponsi lectulo cogitant, illum etiam sum mis laudibus
 celebrant. Habet enim hic mundus, habuitque semper ab initio
 conditi orbis suos lectulos, habuit sua cubicula, sed lectulos
 durissimos, plenos spinis, ardoribus solis expositos, in quibus
 nunquam licet quiescere, aut tranquillè agere. Vide quod ha-
 beant peccatores homines perditæ, & profligati lectulum:
 Abundent diuitijs, & opibus, si velis, voluptatibus carnis, &
 oblectamentis sunt immersi: ad apicem, & culmen dignitatis,
 & honoris, ad ipsum etiam fastigium imperij sua industria, sol-
 lertia, & artibus, & studio sunt euecti: quid vero nisi sponsum

ament, & diligunt: quanvis is lectulus gratissimus aliquando 16
 ab illis iudicetur? Accede tamen proprius illos interroga, ipsi
 testes agant; & iudices, illorum expecta iudicium, ferant sen-
 tentiam, quid de lectulo isto sentiant? Respondebunt sanè. Le-
 etulus noiter durus, asper, spinosus, ardoribus, & æstibus expo-
 situs, non licet in illo vel ad brevissimum temporis momentū
 conquiscere, omnia sunt in illo plena solitudinibus, anxie-
 tibus, curis, timoribus, que omnia instar spinarum nos discer-
 punt, & pungunt, & instar urgentissimi ardoris, & caloris nos
 diueuant, & exercent. Hinc virget conscientia delicti, pudor
 sceleris, timor supplicij: illinc vero ipsæ calamitates, labores, &
 sudores, quibus scelera ipsa, & peccata parantur. Itaque floridus
 lectulus, & vmbrosus vna in domo inuenitur, in ædibus sci-
 licet sponsi ab humili sposa. Nam lectulus alius, de quo dixi-
 mus, quanvis talis sit, qualis depingitur à Salomone, cum mu-
 lier adulteriuuenem vecordem ad suos amplexus inuitabat,
 sed nihil habet dulce, nihil gratum. Texui, inquit, funibus lectu-
 lumi meum, stravi tapetibus pictis ex AEgypto. Aspersi cubile
 meum myrra, & aloës, & cinnamomo. Ac deinde subiunxit.
 Veni, inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus. In
 ter hæc omnia conscientiae stimulus vexat, & exercent.

Prou. 7.

17

Humilitas virtus acquisita esse solet *multoties.*

HUmilitas virtus est, que acquiri potest humanis viribus, 18
 sicut alias virtutes acquisitæ, & naturales, ut docet bea-
 D. Thom. art. 1. t. 2. q. 161 ait B. Paulus ad Romanos scribens.) Errauerunt in cogitationi-
 bus suis &c. & obscuratum est insipiens cor eorum. Nam vani
 Ad Rom. 1. sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, ut dici-
 Sapié. 13. tur in libro Sapientie. Quare nihil de humilitate dixerunt. Li-
 cit autem, ut diximus, humilitas virtus acquisita dicatur, ratio-
 tamen humilitatis potior est in humilitate infusa: nam propriū
 principium humilitatis est, se cognoscere, & Deo se subiucere,
 sed per solum gratiæ munus cognoscere possumus defectus
 nostros, & gratiam, ac celitudinem diuinam, secundum illud
 B. Pauli.

19 B. Pauli. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Hæc virtus vocatur à viris sanctis fundamentum omnium virtutum, non quod alijs omnibus sit præferenda: sed vocatur fundamentum, quoniam afferat impedimenta spiritualis ædificij. Sicut quando in ædificio fundamenta aperiuntur, extrahuntur ea, quæ impedit possunt. Sic quia humilitas afferat superbiam, quæ maximè impedit spiritualem structuram, quoniam Deus superbis resistit, ideo dicitur fundamentum. Super hoc fundamentum sua dona altissimus iactat, ut sanctus Iffaias his verbis manifestat. Hæc dicit excelsus, & sublimis habitas æternitatem, & cum contrito, & humili spiritu, ut viuiscet spiritum humilium, ut viuiscet spiritum contritorum. Quia vero hæc virtus, acquisita est, faire debet homo quomodo acquiratur, quæ tot commoda assert. Et dico, quod licet virtutes potissimum sedem habeant in potentijs interioribus, tamen præcipuum negotium est adhibendum circa exteriora. Nam consentaneum est, hominem per sensibilia ad interiora deduci, propterea volenti parare habitum abstinentiae exteriora necessaria sunt, nempe ieunia, sobrietates &c. & hoc potissimum in humilitate necessarium est, non tantum quia à facilioribus est inchoandum, sed quia per exercitium humilitatis paulatim absconditur verecundia seruandi ea, quæ coram hominibus despectibilia apparent, & ideo qui vult acquirere humilitatem ab exterioribus deber incipere. Vnde instituta sunt huiusmodi exercitia D. Thom. in religionibus. Hæc docet B. Thomas.

1. ad Cor.

2.

Iacob. 4.

Iffai. 57.

2. 2. q. 152

art. 6. ad 2.

21

Humilitas quomodo probatur.

Vera humilitas in exaltatione probatur, ita enim de Christo Iesu Redemptore nostro dicitur in Psalmo. Exaltatus autem humiliatus sum. O stupendum exemplum, & his diebus valde necessarium. Quis nostrum dicere potest. Exaltatus autem humiliatus sum? Vbi nota quod Propheta Sanctus non intendit significare inuoluntariam humiliationem, cum inquit; humiliatus sum, scilicet ab alio, quia verè humiliavit semetipsū Dñs Iesus factus obediens usque ad mortē, mortē autē Crucis ut inquit B. Paulus. Huc ergo cælestē magistrū sequi in omnibus debemus,

Ad Phil. 4.

debemus, maximè vero in humilitate. Tanta autem est humili- 22
tatis excellentia, ut iustos permittat Deus persequi, tribulari, &
tentari propter eius conseruationem: Cum enim familiarius cū
ipso conuersantur, ad humilitatis doctrinam, quæ concessa do-
na conseruet, in variis incident tentationes, per quas exercen-
tur, roborantur, & humiliantur, & in solo Deo omnem fiduciā
suam ponere docentur, nihilque de sua virtute presumere, sed
à Deo omne auxilium esse quærendum. Hæc omnia desiderat
Dominus in tribulationibus iustorum, ut consumēntur. In qui-
bus beatus Paulus primatum tenuisse videtur: ad cuius compro-
bationem sufficiat locus ille. Non enim volumus ignorare vos
fratres de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam
supra modum grauata sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos 23
etiam viuere, sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis habui-
mus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitauit
mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit, in quem
speramus, quoniam & adhuc eripiet adiuuantibus, & vobis in
oratione pro nobis, ut ex multarum personis facerum &c. Ob-
serua quanta pressura hæc doceat B. Paulus, ut non simus fiden-
tes in nobis, sed in Deo. Ecce veram humilitatem, ecce spē pro-
futuris calamitatibus, Adiuuantibus vobis. Vide quantū Apo-
stolus fidelium exigit orationes. Non solum vero propter hu-
militatem permittit Deus iustos persequi, sed B. Augustinus su-
per Matth. per Matthæum inquit. Audeo dicere. Superbis continentibus 24
expedit cadere, ut in eo ipso, in quo se extollunt, humiliantur:
quid enim prodest cui est continentia si dominetur eum su-
B. Gregor. perbia. Vnde B. Gregorius ait, Nihil valet apud Deum, aut su-
Itb. 21. mo perba castitas, aut humilitas inquinata.
ral. c. 2.

Humilitas conuersis maximè necessaria.

DOcendi sunt poenitentes, ut humilitatem post remissio-
nem criminum maximè colant: hoc enim vniuersa scri-
ptura docet. Sed locum illum accipe à beatissimo Paulo,
qui cum in aures omnium hominum perpetuo canēdacrima-
nya describeret, ad Timothæum inquit. Fidelis sermo, & omni
acceptione

25 acceptione dignus: quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Hic primus idem est, quod maior, velexcellens, sicut exponit B. Augustinus. Primus sum, inquit. Quid hoc sibi vult? Quare sic loqueris ô beate Paule? Non he plenus Spiritu sancto tu es? Nonne confirmatus in gratia? Nonne gentium Apostolus per Deum? Certe sic. Quare ergo dicas sum? Quare non dicas. Quorum primus fui? Attende qualiter seruat humilitatem B. Apostolus, & docet illam, etiam si ad culmen virtutum, & ad tertium cælum ascenderit. Certum est quod remittens Deus peccata gratiam donat, & diuitias donorum suorum, non tamen facit quod alii quando non peccauerimus, hoc enim solo priuatur Deus, scilicet ingenita facere, quæ fasta sunt, nec condonans peccata facit, quod nunquam peccauerimus, quia hoc factibile non est. Hoc considerans sanctus Apostolus de præsentiloquitur, nec respicit, quod per diuinam gratiam est, sed quod fuit, & quod certe esset in æternum, nisi Dei gratia illum præuenisset. Primus sum, inquit, omnium peccatorum, quos Dominus Iesus vocavit. Accipe ergo & tu gratiam, quæ tibi concedit altissimus, & misericordiam ad humilitatem, & ad concelebrandum diuinas laudes, & ad glorificandum Deum in miserationibus suis multis; & attende, quod fuisti, ut humilieris. Ad quod maximè conduceit, quod B. Gregor. in quadam homilia docet dicens. In cunctis, quæ agitis, radicem boni operis humilitatem tenete, ne qui bus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspicite, ut eam meliora vobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis. Quando id, quod scribitur recès est,

D. Gregor.

27 ne deleatur, puluere conspergi solet: sic animæ quæ recenter à poenitentia exierant, & scriptæ sunt nouis virtutibus, & communauillosos matizes del Spiritu sancto, ne à mundo deleatur, & polluantur, opus est, ut puluere cooperiantur, videlicet confidatione suæ infirmitatis, & miseri status, in quo erant, & à quo Deus eas eripuit, ut sic gratas se exhibentes in bono perseverent. Attendetamen, multos esse, qui se peccatores vocant, quod tamen ab alijs audire nolunt, isti profecto vere humiles non sunt, iudicio enim veræ confessionis (ut ait B. Gregorius) sunt si cum quis se peccatorem dicit, id de se etiam alteri dicenti non contradicit.

Simile.

B. Gregor.
lib. 21. mo
rat. c. 24.

Humilitas necessaria omnibus.

28

B. Augus.
epis. 36. ad
Dioscorū
tom. I. **B**eatus Augustinus in epistola ad Dioscorum ait. Sicut rhetor ille (videlicet Demosthenes, quem hic sanctus Doctor intelligit) cum interrogatus esset, quid ei primum videtur in eloquentiae preceptis obseruari oportere, pronuntiationem dicitur respondisse. Cum quare reretur, quid secundo, eandem pronuntiationem, quid tertio nihil aliud quam pronuntiationem dixisse. Si interrogares, & quoties interrogares de preceptis Christianæ religionis, nihil me aliud respondere, nisi humilitatem putes. Esse autem veram, & falsam humilitatem ostendit Ecclesiasticus his verbis. Est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo: & est iustus, qui se nimium submitit à multa humilitate. Hac falsa humilitate nonnulli opes suas relinquent, eas in pauperes conferendo, hoc tamen efficiunt, ut alias multo ampliores obtineant. Ut enim falco accipitrum velocissimus arripere cupiens ardeam auem alte volantem, non statim cum primum eam videt, ad eam recte tendit volatu, sed potius primo cursu, & anfractu videtur eam relinquere, & contemnere, & ab ea fugere, & separari; ardea tamen licet eum videat quasi fugientem, vociferat, & clamat misericorditer, quia nouit eum ex industria hoc facere, & ita secundo volatu, aut tertio ad eam admirabili tendit impetu, & incredibili velocitate, ut illam vnguisbus rapiat in aeris altitudine. Sic ficti & falsi humiles primo anfractu videntur aliquando mundi opes, & dignitates relinquere, & aspernari, sed hoc fingunt, ut eas altiores aucepintur cum illustriori nominis amplitudine, & celitudine; secundo enim aut tertio volatu mira celeritate, & industria eas arripere conantur. Nihil est illis magis corde, nihil magis in optatis, quam ea consequi, quae despiceret videntur. Verè autem humiles non hæc querunt, sed solum summum bonum, quod vera humilitate comparatur. O mira humilitatis potentia, quæ, dum se prosternit, altissimum superat. Sicut fulmen dura, & sibi obsistens diruit, blanda vero, & sponge cedentia non laedit. Sic Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Hinc illud Isaie. Hæc dicit sublimis, & excelsus habitans eternitatem, & sanctum nomen eius, & cum humili, & contrito spiritu,

Eccles. 19 ca. Simile, Dicitur. Simile, Ita. 57. alii. H

31 to spiritu, ut vivificet spiritum, & vivificet cor contritorum. Quod si quæras, cur tam grata hæc virtus Deo sit, ac tantopere in sacris literis commendetur? Multæ causæ reddi possunt, sed illa in primis, quod humilitas mentem hominis tractabilem, & ad omnem virtutis formam maximè idoneam facit. Vnde quemadmodum prima cura eius, qui vel ceras, vel ferrum in figuræ variæ transformare cupit, in eo ponitur, ut hanc materiam emolliat. Ita quicunque mores suos ad Simile. euangelicæ vitæ normam formare cupit, hoc primum curare debet, ut animum suum humilitatis virtute molliat, quo ita facile se Deo, ac maioribus suis subiucere, & in omnem virtutis habitum transformare valeat. Hæc omnia cælestis ille sponsus in libro Canticorum insinuat, scipsum lilyum con-

32 vallium, & non montium, aut collium appellans, quoniam is superbas à se mentes repellens, in cordibus humilium tanquam in ima valle nascitur. Vocatur autem lilyum eo quod puritas sive candore, & odore mirè horum mentes afficit. Humilem denique seruitutem Deo gratissimam esse declarat sponsus, cum ait, descendisse se in hortum nucum, ut videret poma conuallium. Vbi pomorum nomine, bona opera: conuallium vero humilitatem designari notissimum est. Hæc ergo pietatis opera in conuale humilitatis orta non dubium est, quin Deo gratissima existant. Cant. 1. Cant. 6.

Humilitas.

33 **A**D humilitatem consequendam maximè conductit propria sui cognitio ad quam possunt adducti omnia, quæ supra diximus in titulo, cognitio sui ipsius sub litera. C.

Humilitas quomodo adquiritur.

Quemadmodū est infallibilis veritas ea, quam Christus Redemptor noster apud Diuum Lucam protulit, scilicet. Nemo bonus, nisi solus Deus: sic unus duxat fons bonitatis est, atque ita vbiunque bonitatem conspicerimus, eam ab illo uberrimo fonte, qui est Deus, nasci, & emanare credere debemus. Sicut si unus solummodo fons aquæ dulcis in toto terrarum orbe esset, vbiunque aqua dulce reperi-

Luc. 18.

118A

reperiremus, absque dubio eam ab illo fonte promanare dice- 34
remus. Ita siquidē unus bonitatis solus fons est, videlicet Deus,
vbi cur que bonitatem viderimus, ei proculdubio tribuēda est,
cumque in nobis aliquid boni senserimus, liberalissimū illum,
ac bonissimum Dominum collaudemus, & glorificemus, cui
placuit eam nobis donare, ex qua nos comodum elicere oportet.
Atque ita possumus aliquo modo dicere. Nemo humiliis, ni-
si Christus Iesus. Tunc enim quis humiliari dicitur, quando à
se, & ab autoritate, & dignitate sua aliquid aufert. Veluti si Epi-
scopus, relieto sedili episcopali, aliud eligeret inferioris: at quando
aliquis adeò infirmus, & abiectus conditionis est, ut inferior
esse nequeat, hic humiliari non potest, quoniam inferiorem lo-
cum, in quo collocetur, non habet. Sic cum locus humani gene 35
ris sit nihil (de nihilo enim conditi sumus) cum nos nihili repu-
tamus, nequaquam nos humiliamus, ac submittimus: nostrum
enim sumimus proprium locum: & qui locum, qui ei competit
capit, humiliare se minimè dicitur. Cum ergo omnes percaue-
rimus, licet nos parvifaciamus & minus quam nihili reputemus,
non ideo tunc nos humiliamus: is enim proprius noster lo-
cus est: nam qui peccat minus est, ac peius quam nihil, siquidē
nihil Deum non offendit. Licet vero nos minus, quam nihil re-
putemus, nō ideo humiles sumus, sed Deus propter bonitatem
suum reputat, & acceptat humilitatem nostram, quando nos
vilem, & abiectum locum nostrum cognoscimus, existima-
musque nos alio altiori minimè dignos esse. Solus itaque Iesus 36
Christus verus mundi Saluator veram, atque perfectam habuit
humilitatem. Nam (ut ait D. Paulus) cum in forma Dei esset, nō
rapinam arbitratus est esse se & qualem Deo; sed semetipsum
exinanivit formam serui accipiens, & habitu inuentus ut ho-
mo, humiliavit semetipsum &c. Et non tantum hic diuinus Re-
parator est solus, ac verus humiliis, verum etiam fons humilitatis.
Ab eo igitur illam humiliiter exposcere debemus, sicut bea-

Ad Phil. 2.

humilitatem. Nam (ut ait D. Paulus) cum in forma Dei esset, nō
rapinam arbitratus est esse se & qualem Deo; sed semetipsum
exinanivit formam serui accipiens, & habitu inuentus ut ho-
mo, humiliavit semetipsum &c. Et non tantum hic diuinus Re-
parator est solus, ac verus humiliis, verum etiam fons humilitatis.
Ab eo igitur illam humiliiter exposcere debemus, sicut bea-

B. Aug. lib. e. i.

humilitatem. Nam (ut ait D. Paulus) cum in forma Dei esset, nō
rapinam arbitratus est esse se & qualem Deo; sed semetipsum
exinanivit formam serui accipiens, & habitu inuentus ut ho-
mo, humiliavit semetipsum &c. Et non tantum hic diuinus Re-
parator est solus, ac verus humiliis, verum etiam fons humilitatis.
Ab eo igitur illam humiliiter exposcere debemus, sicut bea-

disponens..

37 disponens. O vtinam hunc cælestem thesaurum consequeremur, & humilitatem illam adipisceremur, quam sanctus Rex David habuit, cum dicebat. Domine non est exaltatum cor meum, Psal. 130. nec elati sunt oculi mei, nec ambulaui in magnis, nec in mirabilibus super me. Sicut ablaetatus super matrem suam, ita retributio in anima mea. Pro quo alij verterunt. Qualis ablaetatus erga matrem suam, talis in me anima mea. O admirabilem sancti virtuti humilitatem! Sicut infans, qui nec pedibus, nec manibus, nec industria aliqua sibi remedium aliquod praestare, vel subuenire potest, sed totus à matris suæ charitate pendet, & in ea omnem spem suam fixam habet: sic hic humilis Rex in nulla re huius mundi fidebat, quin potius omnem fiduciam suam humiliter in Deo collocabat. Recte hic sanctus vir seruabat dictum illud

38 B. Chrysostomi, scilicet: Hoc verè magnum, & mirabile est quia is, qui verè magnus est, nihil de se magnum sentit, aut loquitur, sed omnium se ultimum iudicat, & salutem de sola misericordia Dei sperat.

B. Chrys.
de compa-
ctione.

Humilitas dæmones superat.

INvitis sanctorum patrum legitur diabolus B. Antonio Abbatii apparuisse, & cum eo concertasse, & contendisse dicens.

Quid dete ô Antoni cogitas? Quanto meliorem, quam me te ipsum reputas? Quid plus, quam ego facis? Si tu ieunias, ego nunquam comedo: si tu vigilas, ego nunquam dormio: si continens es, ego carnis passionis nunquam sensi: si tu pauper es, ego nunquam rem aliquam huius mundi possedi: vna duntaxat re me ex cellis videlicet humilitate, qua te ipsum ad gratiam Dei, & dona ipsius humiliiter disponis: ego autem me nequaquam humiliare possum, & sic sola humilitate me superas. Heu quot imitatores in hoc diabolus habet, qui licet plurimis virtutibus praestent, in sola humilitate deficiunt. Vnde B. Ambrosius super Lu cam ait. Qui paupertate contentus est, nō est contentus iniuria: & qui potest ferre verberorum poenas, exagitatur verbo contumeliaz: & qui potest administrationis contemnere, dolet aliquē sibi honorificentia esse prælatum. Grande est in hominibus tenere humilitatis measuram. Ex quibus verbis constat humilitatem esse valde certum diuinæ gratiae signum. Quando aliquis

B. Ambros.
sup. Luc. 7.

Simile.
Hhh vltimum

Simile.

vltimum penè spiritum efflavit, & experiri volumus an omni- 40
nino sit mortuus, nec ne, plumam leuissimam ad os eius ap-
ponimus, quam si halitus suo non mouet, certissimum signum
est, illum animam exhalasse, quod si eam licet tantisper à se
expellit, & remouere facit, signum est illum adhuc viuere. Per
plumam vanitates huius mundi significantur, pluma enim si
forsitan si nul cum epulis, quas sumimus, à nobis manducetur di-
gestionem impedit: efficit enim, vt id, quod manducatum est,
& in stomacho erat, foras expellatur. Talis est vanitas, quæ
profectionem animæ impedit, omnes enim cibi spirituales,
quales sunt orationes, vigiliæ, ieiunia, eleemosynæ, si præci-
puè propter vanitatem fiant, sunt epulæ quæ simul cum plu-
ma comeduntur, & quæ nullam animæ sustentationem affe-
runt. Cum ergo hæc pluma non expellitur, signum est, homi- 41

Ioan. 6.

nem iam esse mortuum. At cum vanitates mundi, pompæ, ac
magistratus contemnuntur, & abiiciuntur, signum est, homi-
nem adhuc in diuina gratia viuere, & verum esse imitatorem
cælestis magistri Iesu Christi, de quo D. Ioannes ait. Cum co-
gnouisset Iesus, quod venturi erant, vt facerent eum Règem, fu-
git in desertum orare. O rem stupendam, & admirandam! Cum
sanctissimus Iesus in cuna esset dixerunt Magi. Vbi est qui na-
tus est Rex Iudeorum? Et in die palmarum dixerunt pueri. Be-
neditus, qui venit Rex Israel. Et ipse supernus Dominus nihil
contradixit, quando eum Règem vocabant, non tamen con-
fessit, vt eum Règem facerent. Super quod Beatus Hilarius in-
quit. Dum supernus Dominus consentit vocari Rex, & non
vult in Règem constitui, insinuat, quod statum Regium, & om-
nes huius mundi honores volebat iuste mereri, & etiam vole-
bat eos contempnere. In quo apertissimè docuit, debere nos eo
modo viuere, vt omnibus mundi dignitatibus, & honoribus di-
gnissimus, vera tamen humilitate eos contēnamus, fugiamus,
& pronihilo faciamus! O quam procul ab hoc sunt illi, qui di-
gnitates, & honores, atque humanas laudes non solum concu-
piscunt, verum etiam volunt propter bona opera humiles ab
omnibus reputari, & laudibus efferri: de quibus B. Bernardus
inquit. Appetere de humilitate laudem, humilitatis non est vir-
tus, sed subuersio. Verus humiliis vilis vult reputari, non humili-
dispredicari, gaudet contemptu sui,

Humi-

43 Humilitas quomodo conseruatur.

VT Deus in seruis suis humilitatē conseruaret, dona sua illis diuersis modis communicauit. Et sic alijs quædā, alijs vero alia, & non omnia vni simul largitus est. Atque ita vbi nos legimus apud D. Paulum. Multifariam, multisq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, loco illius particulæ, multisque modis, alia translatio habet; multi partite, & ita facit huic sensum, sicut Adamus explicat. Deus olim in Prophetas suas partitus est reuelationes, nec eas omnes vni soli communi cauit, sed quasdam Prophetæ Isaiae aperuit, quas sancto Hieremiacē occultauit: & econtra. Voluit autem hoc facere, videlicet

44 omnia sua beneficia atq; reuelationes vni dumtaxat non communicare, sed implures impartiri, vt unusquisque intelligens, & cognoscens necessitatē, quam de fratre suo habet, se humiliet, & submittat. Hoc etiam nos alibi docens B. Apostolus, inquit. Deus quosdam constituit Apostolos, alias Euangelistas, alias Doctores, & Pastores. Noluit, vt sibi inter homines contin geret illud, quod inter angelos olim contigerat, nam quia in im probo, ac nefario angelo Lucifero omnes angelicas perfectio nes posuit, ipse ob malitiam suam inde occasionem sumpfit se se contra Deum erigendi, & eleuandi, atque id, quod futurum erat summa obedientiæ causa (eo quod à summo Deo tot bene ficia acceperat) ei separationis, & apostasiæ causa fuit, nunquam enim impius Lucifer se à Deo auerteret, si in superbiam elatus non fuisset, & nunquam in tantam superbiam incidisset, nisi recognosceret suam naturam, & suum esse longe alijs spiritibus antecellere. Misit Dominus Moysem, & fratrem eius Aaron, vt populum Israeliticum à Pharaonis seruitute, & impia Ægyptiorum captiuitate educeret: voluitque in sancto Moysè virtutem faciendorum miraculorum, in Aaron vero donum eloquentiæ ponere: cumque omnia simul vni dare potuisset, noluit id facere, vt occasionem ab eis superbiaz auferret, in suo duntaxat vnigenito filio tanquam fideli persona, (id est, como en persona segura, y de quien se podia confiar) omnes perfectiones cumulauit, iuxta id, quod idem Apostolus de ipso loquens ait. In quo sunt absconditi omnes thesauri sa-

Ad Heb. 1.

Ad Eph. 4.

1. ad Cor.

12. 1.

45 enim impius Lucifer se à Deo auerteret, si in superbiam elatus non fuisset, & nunquam in tantam superbiam incidisset, nisi recognosceret suam naturam, & suum esse longe alijs spiritibus antecellere. Misit Dominus Moysem, & fratrem eius Aaron, vt populum Israeliticum à Pharaonis seruitute, & impia Ægyptiorum captiuitate educeret: voluitque in sancto Moysè virtutem faciendorum miraculorum, in Aaron vero donum eloquentiæ ponere: cumque omnia simul vni dare potuisset, noluit id facere, vt occasionem ab eis superbiaz auferret, in suo duntaxat vnigenito filio tanquam fideli persona, (id est, como en persona segura, y de quien se podia confiar) omnes perfectiones cumulauit, iuxta id, quod idem Apostolus de ipso loquens ait. In quo sunt absconditi omnes thesauri sa-

pientia, & scientia Dei. Ex hac singulari doctrina remanet 46
damnata pluri morum nefaria ambitio, qui officia, & benefi-
cia publica usurpant, & ea per manus suas, in quos sibi placet,
distribueunt. Hinc etiam damnatur avaritia eorum, qui sibi so-
lis applicant omnes diuitias, & facultates, quae in plurimos di-
videndae erant, quos sanctus Isaia grauiter increpat dicens.
Isaiae 5.

Vae qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copu-
latis, nunquid vos soli habitatis in terra? Non ait. Vae vobis
quia prædamini, vel quia opes alienas rapitis, sed quia coniun-
gitis domum ad domum. Vbi aperte sanctus Prophetæ docet,
non solum esse peccatum diuitias alienas rapere, verum etiam
id, quod in plures distribuendum erat, in uno duntaxat accu-
mulare.

Humilitas à sacris Doctoribus com- mendatur. 47

B. Machar. homil. 15. Simile. **B**EATVS Macharius in quadam homilia inquit. Quem admodum si Rex apud quendam egenum thesaurū suum deponit, is qui accipit custodiendum, non reputat illum ut suum. Sed ubique fatetur inopiam suam, nec audet dispergere re quidpiam ex alieno thesauro semper hoc habens in animo, quod non solum thesaurus est alienus, sed quod Rex & vir summæ potentia depositum illum apud me, qui quando voluerit a me repetet. Eiusdem debent esse sententiae, qui gratiam Dei sunt adepti, nempe, ut humiliter de se sentiant, & mendicitatem suam confiteantur. Quemadmodum enim mendicus 48 qui thesaurum à Rege depositum accepit, si de alieno thesauro confidens, tanquam de proprijs operibus extollatur, & superbiam cor eius concipiatur, auferet ab eo Rex thesaurum suum, & quilocum depositi illum acceperat, talis manebit, qualis erat ante, nempe mendicus. Ita qui gratia Dei sunt prædicti, si effe-
rantur, & superbiam eorum corda concipient, tollit ab eis Dominus gratiam suam, & tunc remanent iij, qui prius erant antequam à Domino gratiam accepissent.

Idem homil. Ha 34. Simile. Idem alia homilia inquit. Ut putre marsupium margaritis plenum: ita Christiani quoad hominem exteriorem humiles esse debent, & contemptibiles, intus vero in homine interiori pretiosas margaritas obtinentes.

Beatus

49 Beatus Ambrosius inquit: Si munera diuina superfluere in te, & redundare cognoveris, tuam metire virtutem, & gratiam humiliiter Deo redde contemplans corpus tuum velut nauem in medio maris onustam, orans ne fluctibus iactantiae pereat. Apes illa sapiens cum aeris motus suspectos habeat lapillis similes. s^ep^e sublati per inania se librat nubila, ne leue alarum regium pr^æcipitent flabra ventorum. Paulus, & Barnabas putauerunt, se grauari, cum cernerent se adorari. Et tu caue illius apiculae modo, ne alarum tuarum volatum aura mundi huius extollat.

Beatus Cyprianus ait. Acrius diuitibus, quam pauperibus inuidetur, & non inopes, sed locupletes inquietat infestatio saeva latronum. Plus duces, & Principes, quam milites 50 ab hostibus appetuntur impugna: & violentius propulsantur ventis, & turbinibus culmina quæ cunque sunt altiora. Ita magis, magisque quo plus cæteris vnuquisque potest, sciat esse sibi metuendum, ne in aliquo minoretur.

Beatus Hieronymus ait. Hæc sicut inter multas gemmas, B. Hieron. in epist. ad Eustochiu. pretiosissima micat, & iubar solis paruos igniculos stellarum obruit, & obscurat: ita cunctorum virtutes, & potentias sua humilitate superauit, minimèque fuit inter omnes, ut omnium maior esset, & quanto plus le deincebat, tanto magis à Christo subleuabatur: latebat, & non latebat: fugiendo gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitiores sui deserens, appetit contemptores.

51 Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Sicut quanto acutius viderimus, tanto magis discimus, quam longè à cæli regione distamus. Sic etiam quanto superius ad virtutis ascendumus excelsum, tanto amplius docemur, quam sit inter nos, & Deum grande discrimen.

Idem alia homilia ait. Sicut cacumen arborum in excelso positarum, etiam si leuis aura flauerit admouetur. Sic & sublimes homines in culmine dignitatis existentes, etiam leuis fama conturbat: humiles autem sicut in conuale plerunque in tranquillitate consistunt.

Cæsarius in quadam homilia inquit. Sicut de fonte terreno, & de corporali fluvio non potest aliquis bibere, nisi voluerit se inclinare: ita & de viuo fonte Christo Iesu, & Sancti spi-

B. Ambr. lt.
3. de virg-
nibus.

B. Cypria-
de singula-
clericorū.
Simile.

B. Hieron.
in epist. ad
Eustochiu.

B. Chryso-
hom. 29. in
Matth.
Simile.

Idem ho-
2.
oper. imp.
Simile.

Cæsarius
homil. 30.
Simile.

ritus fluuiio nemo aquam viuam haurire potest, nisi se humili- 53
ter inclinare voluerit propter illud, quod scriptum est. Deus
superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Humilitas.

Prou. 29.

IN prouerbijs dicitur. Superbum sequitur humilitas, & hoc
milem spiritu recipiet gloria. In hoc loco humilitas signifi-
cat abiectionem, opprobrium, ac derisionem. Ait itaque
Spiritus sanctus, eum, qui honorem querit, opprobrium, ple-
runque inuenire: eum vero, qui honorem fugit, ab ipso hono-
re recipi. Non solum autem inquit, quod superbum inuenit
dedecus, & ignominia, sed quod ipsa ignominia superbū quer-
rit, & per se sequitur, nec deficisit, quo usque illum repetit: ho-
nor vero humilem querit, eumque inueniens recipit. O cæle-
stem doctrinam omnibus filiis Adæ, & quam utilis & fructuo-
sa esset illis, & à quot, quantisque peccatis, ac laboribus ipsi
berarentur, si eam sequi, & ab ea commodum elicere vellent.

Humilitas Deo omnia bona tribuit.

Num. 31.

In libro Numerorum legitur, quod postquam milites exer-
citus Israel euerterunt, & solo æquarunt Madianitas, addu-
xerunt secum diuersa genera rerum, quas in urbibus expu-
gnatis coeperunt, videlicet iumenta, vestes, aurum, & argen-
tum, &c. Obtuleruntque Deo illa tantummodo, quæ aurea
erant, reconosciendo a Diis, y empleando en su seruicio el
mejor metal que traxeron de aquel despojo, tomando para si
lo menos bueno. Inter filios adoptiuos Dei, & inter filios
perditionis hoc discrimen est, quod illi tribuunt Deo quidquid
boni habent, sibi vero tribuunt malum: offerunt aurum Deo,
& reseruant sibi metallum: at filij perditionis offerunt sibi
aurum, Deo autem plumbum: hoc est attribuunt sibi virtutes,
si quas habent, Deo vero culpas. Iusti satis bene intelligunt,
id, quod apud Oseam scriptum est. Perditio tua Israel, tan-
tummodo in me auxilium tuum, hoc est, fons tuæ perditionis
ex te nascitur, bonum vero quod habes oritur ex fauore
quem

55 quem à me recipis. Hanc cognitionem habentes iusti omnia bona opera, quæ faciebant, & quidquid boni in se videbant, Deo, & non propriæ virtuti ipsorum tribuebant dicentes. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloria m. Idem faciebant in operibus virtutum moralium: etenim si castitatem, si pacem, si iustitiam cum proximo, si bonum habebat successum aduersus paganos in Reipublicæ Christianæ defensionem, omnia hæc Deo tribuebant dicentes. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriæ. Y si en algun caso particular tenia necesidad de contar sus proezas, o para tapar la boca a sus enemigos, o para informar de su justicia, hazian lo cõ vna salua atri buyendolo todo primero a la gracia de Dios: sicut faciebat D.

Paulus, qui vt se defenderet à caluminia aduersariorum dicebat. 1. ad Cor. 15.

56 Abundantius illis omnibus laborauit, non ego sed gratia Dei me cum, gratia autem Dei sum id, quod sum. Quidquid erat aurum Deo: at vero propriæ suæ virtuti lutum tribuebat, y a esto solo llamaua suyo, que eran las culpas, y peccados, atq; ita dicebat. Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Non sic impij non sic, sed ècontra facientes sibi tribuunt quidquid ab aliqua virtute procedit, id vero, quod malum est, Deo attribuunt. Per Oseam Prophetam Dominus conqueritur de Hebreis dicens. Dedi eis argentum, & aurum, quæ fecerunt Baal. Nunc etiam idem Dominus conqueritur de plurimis Christianis, qui bus plurimam scientiam, & eloquentiam, atque alia pluitima dona largitus est, quæ cum ipsi diuinæ maiestati offerre deberent,

57 impio Baali impie offerunt: conuertunt enim illa in honorem eius, & non in altissimi Dei honorem. Quid habes, quod non accepisti? Si autem acceperisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? dicebat D. Paulus. Propter hunc abusum Deus sæpen numero permittit, vt plurimi literati, & sapientes viri in plurimos incidat errores, quibus perpetue ignominiae notentur. De Philosophis antiquis ait D. Paulus in plurimos ac magnos errores incidisse, quo Ad Rom. 13. notitia, quâ de Deo habuerût, in vanitatē conuertente, atque ita tanquam iniusti possessores fuerunt à vera Dei cognitione priuati, ac tandem in idolatriam inciderunt. Fingunt Poetae omnes plures, quas habebat non suæ, sed alienæ essent (eas enim

ab alijs autibus mutuauerat) omnes alias aues pulchritudine sibi perare contendebat: at illæ pœctum inter se fecerunt promittentes, quam libet earum ab ea plumam quam mutuauerat euulsaram, atq; ita misera cornix implumis, & contempta, ac paruifera ab omnibus remansit. Hæc fabula adduci solet contra illos, qui alienis bonis honorem captare intendunt, hoc enim Deus facere solet cum illis, qui dona ad honorem Dei, & bonum sanctæ ecclesiæ accepta, in propriam vanitatem conuertunt, eos Deus in pœnam arrogantiæ scientia, & eloquètia priuat, & sic in errores incident, propter quos anima, vita, atq; honore priuat. Huic malo remedium adhibebis si Deo id, quod melius est, offeras intendens honorem eius, & non proprium in omnibus literarum exercitijs, & illi tribuens, quidquid boni habes ad exemplum eorum: qui Madiam expugnantes Deo vasa aurea, & argentea obtulerunt, sibi autem, quod non tam pretiosum erat reseruauerunt. 59

Cicer. II. 2. Quoniam plurimi sunt qui acceptis beneficijs superbunt: Tullius adducit carmen ex Enio Poeta, quod sic ait. Bene facta officiorū, male collata, malefacta arbitratur. No se pueden llamar buenas obras sino malas, las hechas a los hombres indignos, porque son malas para el que las recibe, pues vfa mal dellas.

Humilitatis exemplum.

Psal. 130. **V**erè humilis fuit vates Regius siquidem ipse de se inquit. Si non humiliiter sentiebam sed exaltaui animam meam. Ille non humiliiter sentit, qui nō recognoscit beneficia à Deo sibi collata, sed magis exaltat animam suam in illis, scilicet 60 illa sibi attribuendo, in illisq; se gloriando. Sicut quis sanitatem corporis habet, & non Deo, sed sibi attribuit dicens. Meritis meis sanitatem fruor, quia debitè, & temperatè viuo. Diues sibi attribuit diuitias, quia est sollicitus. Sic docto scientiam, quia est studiosus, &c. Tales enim non sunt humiles sed superbi, quia non humiliiter sentiunt Dei beneficia, sed in illis seipso exaltant. Vis autem videre, quia sanitas nō est ex debito viuere tuo, nec diuitiae ex sollicitudine tua, nec scientia ex studio, & sic de alijs, sed ista à Deo possides. Considera quam multi, sicut tu, debite viuunt, parce comedendo, & potando, à noctuis abstinen-
do, qui tamen corporis infirmitate grauantur. Quā multi et quē foli-

61 sollicitantur, ut tu, tamen semper inopes manent. Quam multi sicut tu studio sunt intenti, & tamen in scientia non possunt proficere. Vnde ergo ista diuersitas, nisi quia ista sunt dona Dei, quæ quibus vult ad libitum distribuit? Ergo illa debes humili-
ter sentire, & recognoscere à Deo, & non in illis te exaltare. Ita planè se humiliabat David, ideoq; aiebat. Si non humiliiter sen-
tiebam, sed exaltaui animam meam, sicut ablactatus est super
matrem suam, ita retributio in anima mea. Hoc est, hæc faciet
mihi Deus, & hæc addat, si non humiliiter sentiebam. His ver-
bis sanctus vir satis affirmat, se humiliiter sentire.

Ex applicatione perpendiculi cognoscit artifex operis boni
tatem, vel malitiam. Sic si opera nostra cum Christi reparatoris
nostræ vita, & cum regula suorum mandatorum librata fuerint
62 pannus menstruatæ videbuntur. Vnde sanctissimus Iob domi-
no inquit. Oculus meus vidit te, ideo cō ego me reprehendo, &
poenitentiam ago in cinere, & fauilla. Iob. 4.1.

Humilitatis opera.

Quemadmodum astra in octaua defixa sphæra quamuis Simile.
grandia sint, minimatamen apparent nobis, quod tanto
pere hinc diftent ac separantur: ita etiam humilitatis
opera cum grandia sint in cælo apud Deum, hic in mundo ho-
minibus mundanis, & his, qui de cælestibus gustum omnem
amiserunt, exigua videntur, vilia, atq; abiecta sicut de humilita-
63 te illa ducis cuiusdam Gallicani, qui vt autor est Marulus, post Marulus. I. Exéplo-
eximias partas victorias, hostesq; innumerabiles deuictos, pau- rum.
peribus diligenter ministrabat, atque pedes eorum abluebat,
tunc etiam in monasterio similia humilitatis officia monachis
ipsiſ præstabant. De humilitate, inquam, illa mundani homines,
& qui de rebus cælestibus minus sentiebant, perperam iudica-
bant.

Sicut fauus eo plenior melle esse solet, quo in imo magis al- Simile.
ueario resederit, & quanto excelsior est, tanto etiā ferè inanior
conspicitur: ita humili virtutum melle, & dulcedine magis ex-
ornatur atque excolitur, quam superbus, & arrogans, qui virtutis
dulcedinem à se reiicit, atque repellit.

Oportet nos humiles esse cognoscentes scelera nostra more

Luc. 7.

Publicani, qui non audebat oculos ad cælum leuare, sed tundebat pectus suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Debemus etiam Magdalenam imitari, quæ non audebat se oculis clementissimi Iesu præsentare, sed metu anxia, & pudore verecunda stabat retro secus pedes eius. Quantum valeat humili-

Psal. 50.

itas, ostendit propheta regius, cum dixit. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor. Hyssopi enim nomine, (vt beatissimus Augustinus docet libro de doctrina Christiana) humilitatis virtutem designat: nec enim hyssopus, aut ullum aliud herbarum genus conceptas animo sordes eleuare potest, à quibus mundari sanctus ille Rex postulabat. Est enim hyssopus herbula quædam exigua, tamen ad pulmonis tumorem purgandum maximè salutaris est, cuius radices durissimos etiam lapides penetrant, quæ omnia maximè humilitati conueniunt.

B. August.
lib. 2. de
doct. Chri.

Primum enim vere humilis parvulus est in oculis suis, qui etiam, (vt Beatus Bernardus ait) non vult apparere humilis, sed vilis. Et sicut hyssopus radicibus suis durissimos lapides penetrat, & frangit: sic humilitas omnipotentis Dei iram in lenitatem vertit, & ad misericordiam flectit. Et quamvis multa bona opera feceris, non debes propterea superbire, sed humiliari. Vi de Salomonem, qui humilians se, postquam templum ædificauerat, dicebat. Si cælum, & cæli cælorum te capere nō posunt,

Simile.

quanto magis domus hæc quam ædificauit? Sicut ergo qui diues est, & auro, atque argento abundat, vehementer timet cum circathesaurorum suorum apothecas fures circum cursare videt: ita vere humilis non minus trepidat, cum laudes suas audit, quas humilitatis, hoc est, maximi, & incomparabilis thesauri fures esse cognoscit. Et quemadmodum preciosæ margaritæ in paruis conchilijs reperiuntur: & suauissimum balsamum humiles arbustulæ producunt, non autem procerissimæ cedri, sic planè non in superbis reperitur humilitatis laus, sed in eis, qui quidem de se modeste sentiunt, & in peccatoribus se ad Deum conuertentibus, veluti ex viperis salutaris etiam medicina fieri consuevit. Ut enim vasum cum replentur liquore, aerem expellunt: sic qui in virtute proficiunt, præsertimque in humilitate deiiciunt vanitatem, omnèque superbiæ genus detestantur. Contra vero quemadmodum vasum euacuantur liquore, implentur aere: sic multi destituti virtute, implentur superbia arrogan-

Simile.

tia,

- 67 tia, & tumore. Beatus Ambrosius super illa verba Redemptoris nostri: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum, inquit. Vnde intelligimus, quod humilitate peruenitur ad regnum, simplicitate penetratur ad cælum. Quisquis ergo cupit divina tenere, & sublimia fastigia, humilitatis imam sectetur. Quicunque vult fratrem præuenire regnando, prius præueniat obsequendo, sicut ait Apostolus. Honorem inuicem præuenientes, vincat eum officijs, vt possit vincere sanctitate. Si enim te non læsit, magis obsequium meretur, vt diligas. Quod si forsitan læsit, magis obsequium meretur, vt vincas. Hæc enim nostræ Christianitatis summa est, vt amantibus vicissitudinem lèdentibus patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam ipsam, ignominiam, contumeliam, atque etiam opprobrium, non rependens vicissim contumelias, iniurias, & opprobria fratri potentior constituetur in regno. Non enim ad imperium cælorum peruenitur superbia, diuitijs, præfectura: sed humilitate, pauperie, & lenitate. Arcta enim, & angusta via est, quæ dicit ad regnum. Quisquis ergo honoribus inflatus fuerit, & aurithesauris dilatatus, tanquam onustum, & impeditum animal per angustum regni iter transire non poterit. Similiter etiam vt se existimat peruenisse, sarcinam eius exigua porta non capiens, reper-
cuso limine retrosum redire cogit. Tam enim angusta est diuiti porta cælestis, quam est camelopardi acus foramen exiguum. Nam ideo nudi in sæculo nascimur, nudi etiam accedimus
68 ad lauacrum, vt nudi quoque, & expediti ad cæli ianuam properemus.
69

Beatus Chrysostomus homilia quinquagesima nona in Matthæum inquit. Nihil certe arrogantia, atque superbia peius, quæ mentis quoque vires natura hominibus concessas ita deijcit, vt amentes ex prudentia, ac animo extollitos efficere quidem videatur: etenim quemadmodum si quis cum statura cubitus sit, iastar montium ipsorum, immo etiam altiorem se putet, & existimet, ac ideo seipsum quasi montes erigat, nullum aliud insania signum suæ queremus: sic cū inflatu videtis hominem, qui meliorem se cæteris hominibus existimet, nullum iam aliud signum recordiaz suæ exquiras. Tanto quippe

B. Ambros.
sup. Matth.
Matth. 18.

Matth. 18.

ridiculosior his est, qui natura insanit, quanto ipse sponte hunc 70
sibi modum iniecit. Nam in tantam armentiam plerumque im-
pelluntur, ut persuasi esse videantur liberis quoque, ac vxori-
bus, & parentibus, & maioribus suis se esse multo meliores.

IACOBI APOSTOLI L A V D E S.



N signis Philosophis Platonis sententia fuit, homi-
nes non posse Deo, parentibus, & magistris par-
erit gratiam referre. Debitum autem discipuli erga magi-
strum tantum, tamque magnū est ut Alexander il-
lud pro maiori, quam debitum parentis reputau-
rit, atque ita interrogatus, cui plus deberet, an patri suo Philip-
po, an præceptoris suo Aristoteli, respondit se maiori obligatio-
ne astrictum esse Aristoteli magistro suo: nam patere ei dedit, id
quo viueret, magister autem id, quo bene viueret. Sententia pro-
fecto digna tanto Imperatore. Quod autem debitum hoc à plu-
rimis magni habitum fuerit, ostendunt magna, & pretiosa mu-
nera, quæ plurimi magistris suis donarunt. Regina Saba (ut sa-
cra refert scriptura) ingentia dona Regi Salomonis obtulit, eo
quod ipsum habuisse in præceptorem. Nabuchodonosor plu-
rima beneficia Daniell Prophete contulit, eo quod spiritu pro-
phetico cælestem ei tribuit doctrinam, ac signa quædam filij
Dei, per quæ ipsum in fornace Babylonis cognouit. Eliseus pal-
lium magistri sui Heliæ magni fecit. Apostolus Paulus maximè
æstimabat, se ad pedes Gamalielis sedisse, quod iuxta phrasim
factæ scripturæ perinde est, ac fidiceret, se ab eo edoctum fuiss-
e. Denique longum esset recensere dona, quæ humanæ histo-
riæ referunt plurimos discipulos magistris suis largitos fuisse.
Cum igitur hoc debitum tam grande sit, quale est id, quod His-
pania nostra gloriose patrono suo Iacobo Apostolo debet, si qui
de primis magister fuit, qui eā docuit, qui eā ab idolatriæ tene-
bris eripuit, qui eā luce sacrosancti euāgeliū illuminauit, qui eā
denique, non solū dū viueret sanctissimis præceptis erudituit,
verum

3 verum etiam post mortem vehementissima eius amoris signa demonstrauit. Is enim postquam Hispanię prouinciam peragravit, in terram Iudeę se contulit, & bibens ibi calicem Domini (dum sacrofāctum caput imp̄issimi tyranni gladio obtulit) discipulis suis commendatum reliquit, vt corpus suum in favorem, solatium, asilum, & protectionem totius Hispaniaę in eam asportarent, quod & ipsi fecerunt. Ut autem de eo non dicetur id, quod in proverbio Hispanico est, a muertos, y a ydos no
ay amigos, post mortem, o Hispania, tu recordatus es, & singulare thesaurum sanctæ reliquie sui corporis ad te misit, & cum iam ad cælestē patriam conuolasset, hunc eximium erga te amorem apertissime ostendit, te ab infidelibus, & Christiani nominis infestissimis hostibus protegens, & in prælijs ad protec-

4 & tionem tuam multoties apprens. Qua igitur re tantum debitum persoluemus? Hoc profecto aliquomodo faciemus, si solennitatem eius in spiritu, & veritate celebramus, cumque omnibus viribus in præclaris eius virtutibus tanquam filij tam singulari parentem diligētes imitamur. De primo parente nostro Adamo refert sacra scriptura, quod genuit filium ad imaginem, & similitudinem suam, vocauitq; nomen eius Seth. In quibus verbis significatur, hunc sanctum Seth fuisse maximum sui parentis imitatorem, quod, & apertius litera Hebræa explicat, cum ait. Genuit filium ad similitudinem, & imaginem suā. Et sic etiam est in translatione Syriaca, & in paraphrasi Chaldaica, & in contextu Græco. Nam dum similitudinem (qua refertur ad imitationem virtutis) prius posuit, quam imaginem, quæ ad naturam refertur, significatum fuit, qualiter hic filius patrem suum in virtute vehementer imitatus fuerit. Hoc sanctissimus Hispaniæ Patriarcha D. Iacobus sua sacra prædicatio ne, ac vita euangelicæ perfectione intendit, quod scilicet, Hispani omnes legitimi eius filij singularium virtutum imitatione fuissemus, & maximè in præclara patientia, qua Domini calicem bibit, sicut ei à summa veritate Christo Redemptore nostro concessum fuit, qui ei ac fratri eius D. Ioanni dixit. Calicem quidem meum biberis. Pro quorum verborum intellectu operæ pretium erit prius explicare, qualiter hoc verbum, calix, metaphoricum est, & communiter significat labores, supplicium, & amaram, atque acerbam mortem. Et ita san-

Psalm. 10. Etus David ait. Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur,⁶
 & spiritus procellarum pars calicis eorum. Vbi, vt erudite
 animaduertit Valerius, hæc metaphora sumitur à consuetu-
 dine, & more Atheniensium, qui sententia mortis damna-
 toris vase veneno pleno vita priuabant, vt videre est in vase il-
 lo venenoso, quo in carcere Socrates interfactus est. Atque
 ita in commune prouerbium venit, quod cum significare vo-
 lamus, nos de aliquo vltione in esse sumptuos, y que nos la-
 ha de pagar, dezimos, yo se la date a beber a hulano. Cum
 igitur diuinæ literæ ad rudem nostrum loquendi modum se
 accommodent, hinc est, quod Christus Redemptor noster
 hoc nomine, calix, usus est admodum, & consuetudinem,
 qua omnes eo vtebantur. Atque ita dum hos duos fratres in-
 terrogat. Potestis bibere calicem, quem ego biberitus sum?
 Perinde est, ac si ab eis quereret, vtrum siquidem dignitates,
 & prælaturas poscebant, pro ouibus suis mori possent, sicut
 ipse pro suis moriturus erat? Nec mirari debemus, quod in
 sanctis illis viris id ambitionis vestigium inueniretur. Nam
 B. August.⁷
 de ecclesia
 sticis dog-
 matibus.
 (vt ait Diuus Augustinus) nullus sanctus, & iustus caret
 peccato, nec tamen ex hoc definit esse iustus,
 vel sanctus, cum affectu teneat
 sanctitatem.

(?)

IEIV-

IEIVNIVM QVAD
DRAGESIMALE, ET DE
ANTIQUA EIVS
INSTITUTIONE.

BEatus Hieronym⁹ in epistola ad Marcellā inquit. Nos vñā quadragesimā ex traditione Apostolorū ex toto anni tēpore nobis cōgruo ieunamus. Et Origenes, qui fuit à nativitate Dñi anno ducē telimo, & trigesimo in Leuitico sic ait. Habemus quadragesimæ dies ieunijs consecratos: habemus quartam, & sextam septimanæ dies, quibus solenniter ieunamus. Est certè libertas Christiano per omne tēpus ieunandi, nō obseruantia superstitione, sed virtute cōtinetię. Dignū etiā est, quod omnes pariter audiamus illū martyre Senē, & Antiochenū Episcopū Ignatiū S. Ioannis Euāgelistæ discipulū, & ad Deiparā virginē epistolas scribentē, & Romæ martyriū obtinentē anno septuagesimoquinto post Christi passionē, dicentē in quadā epistola, se accepisse hanc quadragesimalē ordinationē à suo sancto magistro Ioanne Euangelista. Et in epistola, quæ est ad Philippenenses quarta, inquit. Dies festos nolite inhonorare: quadragesimā vero nolite pro nihilo habere, ipsa enim imitationē cōtinet Dei conuersationis: hebdomadā etiā passionis nolite despicere. Quo modo aut̄ sanctus vir quadragesimā non aspernendā esse admisisset, nisi eo tēpore, quo adhuc Apostolica floruerūt tēpora, fuisse eius obseruatio instituta? Audite quoq; magnū Basiliū de laudibus ieuniij in quadā homilia dicentē. Etsi ieuniū per omne quidē tēpus vtile est his, qui illud spōte suscipiunt, nec enim assultus Dæmonū aliquid audet aduersus ieunantē, & vitæ nostræ custodes népe angelis diligenter adsunt ieunantibus, quia purgatā ieunio habent animā, & assimilantur angelis quodam modo ieunantes, sed multo magis hoc quadragesimē tempore, quando per vniuersam ecclesiā vndiq; denuntiatur ieuniij præconium, nec vlla est insula, nec vlla terra continens, nō ciuitas, nō gens vlla, non extremus mundi angulus vbi nō sit hodie auditu ieuniij editū. O Basili sancte fœlicissima tua tempora, fœlicissimus, & ipse, qui omnē mundū ieuniij ecclesiastici edi-
subdi-

B. Hiero. in
epi. ad Mar-
celam.

D. Igna. in
epi. 4. ad
Philipp.

B. Basili. ho-
2. de ieum.

864 Ieiunium quadragesimale.

subditum videré meruisti. Heu, heu, & millies heu, si in nostris 4 calamitosis apparuisse temporibus, vidisse vnum orbis angulum fide orthodoxa insignitum, & ex illo multos ieiunia contemnentes.

Idem B.Basilius de laudibus ieiunij sic ait. Ut semel omnia dicam, reperies quot quot fuere sancti, omnes per ieiunium ad vitam Deo dicatam fuisse institutos.

Ieiunij effectus.

B. Cypria,
sermo. de
penit.

2.z Ad Cor. 6

Similia.

ETB.Cyprianus sermone de pœnitentia inquit. Nunquam audiui sanctum in cælis eleuatum, quin ieiunijs hoc obtinuerisset. Ideo B.Paulus ad Corinthios scribens inquit. In omnibus exhibeamus nos metipos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs. Vas vacuum nileius sonat, quam plenum, & corpus ieiunium dulciores emittit sonos, quam cibis plenum. Cytharam, ut quid audis tam suanè sonum a se emittere? Quia vacua est, imple illam terra, & videbis, quam melodiam faciet.

Sic(ait B.Bonaventura) nisi homo vacuus sit per abstinentia, & ieiunium non reddet sonoram diuinæ laudis melodiam. Per ieiunium multi iram Dei placauerunt, ita legimus in Apostolicis actis. Quotquot in naui una cum Paulo Romam deportabantur per integros dies quatuordecim, quibus perseverauit tempestas nec sole nec sideribus ullis micantibus omnino ieiunos persistisse: ait enim sacerd texsus. Et cum multa ieiunatio fuisse, &c. Nonne Daniel innocentia candidus, sacrorumque desideriorum & stu successus cum populis sui peccata, captiuitatemque defleret, testatur, se trium hebdomadarum diebus sic fuisse abstractum, ut nec panem desiderabilem comederet, nec caro aut vinum introierint in os eius?

Daniel. 9. 4.
& 10. c.

B. Chrysostomus.
ho. 9. 9. sup.
Matthæu.

De Niniuitis vero B.Chrysostomus inquit. Si gentibus vix vnius diei scientiam assecutis hic pœnitentia dicatus numerus tantum adiumenti contulit, quantum prodesse censendus est Christianum nomen gerentibus in ira Dei placatione, plagarumque, quas assidue peccando merentur inflictione, cum pro resipiscienti animo suscipitur haec castigatio? Si alienigenis tantum præsidij attulit, ut ab interitu eos eriperet, quanto magis filijs

7 filii ad cælestem patrem, quem suis offensis irritatum sentiūt, placendum succurret spontanea hæc, humiliisque correctio? Super omnia ad hoc nos mouere debet sacratissimum exēplum Iesu Christi Redemptoris nostri, nam quadragesimalis abstinentiæ, quæ toto Christiano orbe seruatur, auctore suisle ipsum met Redemptorem, vel hoc indicatur argumento, quod baptizatus à Ioanne hunc ieiuniorum ordinem impleuit, dedicauitque, suoque sanctissimo exemplo ab his, qui baptismi gratiam suscepérunt, victoriāque de tentatore consequi cupiunt, significavit obseruandum. Nam quemadmodum baptismo vobis Ambro-
luit ablui Christus Dominus, non quod eo indigeret, sed, ut baptisimi lauacrum ad salutem necessarium indicaret, suoque exē-
plo omnes ad illud suscipiendum prouocaret (pij medici gerēs
personam, qui licet sanus calicem amarum præbibit, vt infir-
8 mum ad illius haustum animet, quod est pellendo morbo accō-
modum) nō aliter nostræ salutis cupidissimus Christus baptis-
mum suscepit, ieiunium hunc ordinem compleuit, non suę, sed
nostræ necessitatis causa, vt nos scilicet instrueret huius sacri
ieiunij hanc esse virtutem, quæ baptismalem gratiam conser-
uare, à telis Satanæ protegere, detrimentaque gratiæ, quæ per-
peram agendo contigerunt, corporali hac castigatione possit
reficere. Vnde creditur huius quadragesimalis sanctam obser-
uationem à Christo Iesu auctore, iureque diuino institutam es-
se, quam sancti Apostoli primo seruauerunt. Nolim tamen exi-
flamari, me hac sententia inbutum, vt credam sanctam ecclesiam
nō tanta autoritate pollere, vt quę nec Christus Iesus, nec
sancti Apostoli statuerunt, non valeat ipsa præscribere, vt esto
9 non foret à Christo Iesu hic ieiuniorum ordo traditus, nihilomi-
nis potuisset ab ipsa constitui, atque præcipi: frustra enim spō-
sa, matris, Reginæ nomine fulgeret ecclesia, frustra claves re-
gni cælorum illi collatæ forent, si constituendi, aut prohibendi
in domo spōsi omni potestate vacaret. Quid quod insignis ec-
clesiæ magister Paulus solam ecclesiæ tanti fecit consuetudi-
nem, vt ad omnes dirimendas contentiones solam ecclesiæ co-
suetudinem satis esse iudicauerit. Si quis, inquit, videtur cōten-
tiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec ecclē-
sia Dei, sed istud euincere volui aduersus sanctæ quadragesimalē
contempṭores, hanc ieiuniorum disciplinam licet in albo scri-
-pturarum

B. Ambro-
ferm. 3761. ad Cor.
11.

pturarum non inueniatur descripta, esse nihilominus ample-
ctendam, obseruandamque perpetuo: quod nobilissima scriben-
di forma digito Dei in corde ecclesiæ descriptam demonstrat
ipsius ecclesiæ, omniumque piorum per totum orbem diffuso-
rum vnanimis, perseveransque in eius obseruatione cōsensus. 10

Ieiunij comes est oratio.

Beatus Augustinus in quedam sermone inquit. Oratio re-
fectio est ieiuniorum, duritiam cordis emollit, austoritatē
temperat, ieiunium dulcificat. Sicut enim sine potu non
est plena refectio: sic, & ieiunium sine refectione orationis nō
potest animam perfectè nutritre. Et B. Hieronymus super Mar-
cum ait. Ieiunio passiones corporis, oratione pestes sanādē sunt
mentis. Et B. Chrysostomus super Matthæum. Sicut nec miles
sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine
ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Quod autem passiones cor-
poris per ieiunium sanentur, verba B. Pauli insinuant: ait enim
ad Corinthios scribens. Licit is, qui foris est noster homo cor-
rumpatur, tamen is, qui intus est renouatur de die in diem, hoc
est, paulatim, & non subito. Ut iinimi ci in obsidione se dedunt
hostibus, si illis alimenta auferantur: ita caro, & sensualitas ho-
stes animæ ablatis eprilis, se tradunt ipsi animæ, & ieiunio inu-
tilia desideria coercentur. Ideo idem sanctus Apostolus ad Ro-
manos inquit. Si secundum carnem vixeritis, moriēmini: Si au-
tem spiritu facta carnis mortis caueritis, viuetis. Vnuere secun-
dum carnem, est eius imperio subesse, eius legibus obtempera- 12

re, eius desiderijs duci. Sed dices. Forsan si ieiunijs multis vaco,
genua mea, & genæ infirmatae erunt, & in pallorem verfæ si-

Psal. 108. cut David ait. Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea
immutata est propter oleum: & cum sim pulchra puella, defor-
mis facta ero: vnde ieiunare nolo. Falleris certè nam cum ani-
ma tua ieiunio pulchrior satis erit, etiam color faciei, venustior

Daniel. 1. apparebit, & honestior. Audi exemplum huius veritatis in sa-
cra historia Danielis. Rex Nabuchodonosor iussit præposi-
to Eunuchorum, ut pueros decoros forma, & in quibus nulla
esset macula, introduceret in palatium suum, & constituit eis
Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, vna-
de bi-

13 de bibebat ipse, ut enutriti tribus annis postea starent in com-
spectu eius. Multi pueri Hebræorum comedebant de cibis Re-
gis, Daniel autem dixit præposito. Ne des cibos istos mihi, &
tribus pueris socijs meis, ne contaminemur. Cui respondit præ-
positus. Timeo ego Dñm meū Regem, qui si viderit vultus ve-
stros macilenteriores præcæteris adolescentibus coævis vestris,
cōdemnabit is caput meū Regi; cui Daniel. Tenta nos, obsecro,
dies decē, & dentur nobis legumina ad vescendū, & aqua ad bi-
bendū, & videbis vultus nostros meliores, pulchriores, & corpo-
lētiores; quod ita factū est. Vnde B. Chrysost. inquit. Quid de Da-
niele, & tribus pueris dicimus, qui in tāta abstinentia inter tot
adolescētes, qui cibis regalibus pascebātur, soli vultu ceteris gra-
tiores inuēti sunt? Frater mi iuuenis, & tu puella decora scitote

B. Chrysost.
hom. 9. in
Matth.

14 Nabuchodonosorē diabolū esse, qui vult capere fibi peccati ca-
ptiuitate animas pulchras, & decoras sine macula existētes, &
nō ex turchis, aut paganis, quia iā illas possidet ob infidelitatē,
sed ex Christianis, & filiis Israël, vultq; hamo gulæ vos capere,
iubetq; præposito vestro, scilicet patri, aut matri, vt vobis ieju-
niū deſuadeat dicens. Eritis deformes, & macilētæ pueræ, vt sic
ieiuniū frangētes démoni seruiatis. Quid vultis eligere iuuenes,
ac pueræ. Ieiuniū frāgere, & diabolo obedire, an ieiunare cum
Daniele, & leguminibus vesci, & aquā bibere, & Deo seruire?
Quomodo erimus pulchriores? Certè si ieiuniū frangatis valde
deformes corā dæmone apparebitis, si tamen ieiuniū eligitis
pulchriores eritis ipsis gulosis, & ieiuniorū fractoribus, si non
corpore, absq; dubio erit mente. Non solū autē pulchriores eri-
tis cū Daniele, & socijs eius, verū & alia mirabilia facietis cum

ip̄sis. Nā (vt ait Origenes,) sic illitres pueri delitiosam contem-
nentes mensam fornacis flammā virtute fidei cincti extinxer-
runt. Desideras o homo fornacem ignis, & concupiscētiq; tuæ
extinguere, ita vt non plus animam tuam comburat, quam ille
ignis sanctos pueros? Ieiunijs vaca, leguminibus vtere, cibis vi-
tiorum, quibus anima contaminatur, ne vescaris, & ora vt illi
pueri: & sic omnem classem malignam retrorsum abire cuges,
& desideria mala fugabis. Notandum vero est, quod cum
omnia extrema sint vitiosa etiam nimium ieiunium, & notabi-
le damnum corpori, & saluti inducēs carpendū est, licet de hoc
parū sit necesse dicere, cū adeò raros inueniamus, qui hoc ex-

Origenes.
nil. 4. fol.

D. Bernar. tremo laborent. Si qui tamen huiusmodi sunt, audiant D. Ber-
 sermo. 24. nardum in modo bene viuendi ad fororem, cui ait. Soror dile-
 fol. 174. cta sic debes nutrire corpus tuum, vt non superbiat, sic debes re-
 primere, vt non cadat, sic debes reficere carnem tuam, vt spiri-
 tui seruiat, sic eam debes castigate per abstinentiam, vt non
 pereat. Nam si carnem tuam supra modum affligis, ciuem tuū
 occidis, & si eam plusquam oportet reficis, inimicum tuum
 nutris. Igitur in omni abstinentia hoc serua, vt non occidas car-
 nem tuam, sed vitia, non nutras eam vermis, sed ita mandu-
 ces, vt semper esurias. Crede mihi soror mea, quia tentationes
 non poteris superare, nisi corpus tuum per abstinentiam ca-
 stigaueris.

Ieiunijs à sacris doctoribus com- mendatur.

17

B. Chrysostomus.
 homil. ii.
 in Genes.
 Simile.

Batus Chrysostomus de jejunio quadragesimali loquens
 bait. Quemadmodum in vijs publicis sunt stationes, & di-
 uerticula, in quibus fessi viatores, & respirant, & quie-
 scunt, vt alacrius postea iter suum conficiant. Et sicut in mari
 littora sunt, & portus, vt in eos se nauigantes recipiant, & ex-
 pectent, donec ventorum impetus conquiescant, & sic iterum
 nauigare incipient. Ita & nunc his, qui in hac quadragesima
 jejunij cursum suscepereunt quasi stationes, & diuerticula, &
 littora, & portus per Dominicas dies Dominus quietem largi-
 tus est, vt, & corpori aliquantulum jejunij labores remittantur,
 & animam ipsi jejunantes refocillent, & exactis diebus illis in
 reliquos, qui supersunt cœpto itinere alacriter pergant.

Idem hom.
 18. ad po-
 pulum Aa
 zthioche.

Simile.

Transacta vero quadragesima poterit concionator audite-
 ribus dicere, quod B. Chrysostomus in quadam homilia inquit
 his verbis. Ne latemur quod jejunij prolixitatem expediui-
 mus, nihil enim magnum hoc est, sed latemur, quando cum
 profectibus ipsum exegerimus, vt etiam ipso transacto fructus
 eius fulgeat. Etenim hyems lucrum tum maximè demonstra-
 tur, cum illa præterierit, namque vernantes segetes, & folijs, ac
 fructu affluentes arbores per ipsum aspectum clamant utilita-
 tem sibi ex hyeme factam. Hoc & in nobis pariter fiat. Etenim
 pluuijs

18

19 pluuijs continuis, & crebris in hyeme per ieunij tempus potiti sumus continuam haurientes doctrinā, & semina suscepimus spiritualia, & delitarum spinas abiecimus.

In principio quadragesimæ poterit cōcionator dicere, quod Idem hom.
B. Chrysostomus in quadam homilia inquit. Quemadmodum 3. ad po-
præterita hyeme, & æstate appetente nauta quidem nauigium pu um An
deducit, miles vero arma detergit equumque ad bellum parat, thioche,
& agricola acuit falcem, & viator fiduciæ plenus longum iter Simile,
aggreditur, & ad certamina pugil expoliatur, sequē denudat. Similia,
Sic & nos ieunio tanquam æstate quadam spirituali apparen-
te, & arma, tanquam milites, abstergamus, & falcem acuamus,
tanquam agricolæ, & tanquam nautæ contra vndas, cōtra ab-
surdarum cupiditatū cogitationes opponamur, & tanquam viatores rectum in cælum iter apprehendamus, & tanquam pu-

20 giles ad certamina expoliemur. Et ibidem inquit Sanctus Do-
ctor. Tria vobis præcepta commendare volo, quæ in ieunio
m̄hi præstetis, vt nemini detrahatis, inimicum habeatis nem-
inem, & omnem prorsus malam ex ore iurandi consuetudinem
expellatis. Et sicut cum tributum imperatum audimus abiens Simile,
quisque domum, & vxorem vocans, & filios, & seruos con-
siderat cum illis unde tributum illud eroget. Sic & in mandatis
faciamus spiritualibus: domum quisque regressus vxorem, &
filios vocet, & dicat. Quod tributum spiritale hodie impositum
est? Tributum, per quod erit horum malorum solutio, tributum
quod conferentes non pauperes, sed ditiones facit?

B. Gregorius Nicenus in quadam oratione ait. Quid confert B. Gregor.
ieunium corporis, nisi mens pura mundaque sit? Nihil enim Nicen. in
prodest currum validum, ac strenuis quadragijs instructum es-
se, si auriga insaniat. Nulla erit bene fabricata nauis utilitas si
ebrius sit ipse gubernator? Ieunium virtutis fundamentū est.
Quemadmodum autem nauium carinæ, & fundamenta domus, licet ingentia subiectas, inutilia, & vana sunt nisi reliquas etiā partes perite, ac scienter ædificaueris. Sic huius abstinentiæ nullū erit emolumenntum, nisi aliæ iustitiae partes accesserint.
Timor Dei erudit lingua ea, quæ decet loqui, tacere contra-
ria, temporis occasionem animaduertere, modum obseruare,
modestè dicere, aptè respondere, ne verborum vi, veluti grandi
ne colloquentes obruat.

Climacus' de discrete-
tione gra-
du. 16.
Simile.

B. Ioannes Climacus inquit. Sicut impossibile est, ut serpens 22. verustatem exuat, nisi angustam rimam prius ingrediatur: Ita nos quoque anticipationes veteres, & vetustatem animæ, vete risque hominis non expellemus nisi per angustam, & arcam ieiunij, & ignominiaæ viam transeamus. Ibidemque ait. Ex siccum lutum iam non porcis usui esse potest, ubi se volent. Ita & caro per abstinentiam marcida effecta. Daemonibus ultra non præbebit in se quiescendi locum. Rursus ait. Sicut terra si moderate sit irrigata, semen sparsum, quod excipit cum multa fertilitate effundit, multis vero imbrisbus madefacta spinas tan-
tum, & tribulos fert: sic terra cordis si moderato utramque vi etia semina sibi innata, atque insita pura edit: & illa que sunt ab Spi-
ritu sancto signata, cum multa fructuum viriditate, atq; uerita-
te profert: si vero potu madeat ex omnibus cogitationibus suis 23
spinias, & tribulos procreat!

Petr⁹ Chry-
sog. de iei-
nicio & elec-
mosynas ser-
mone. 2.
Simile.

Petrus Chrysogonus in sermone de ieiunio inquit. Guberna-
tor prudens a littore nauim cum soluit mare transiturus intrat
flum, domus, patriæ, coniugis, ac pignorum curas deponit, &
ita totus mente, corpore, sensu, nauticis laboribus occupatur, ut
fluctuum possit superare discrimina, & stationem lucrosi por-
tus periculi victor intrare: sic nos fratres ingressi iter abstinentię,
ieiunij, pelagus, quadragesimæ viam, vim corporis nostri solua-
mus a littore mundano, & cularis patriæ renuntiemus curis, in
eruca arbore tota mentis vela tendamus, virtutum funibus, sa-
pientiae remis, gubernaculis disciplinæ nauigij nostri munia-
mus incessum, & subducti terris speculemur cælum, ut ducatu
signorum cælestium inter liquidos calles latentis vita in offen-
sum tramitem tenere possimus, ac sic gubernante Christo, san-
te Spiritu sancto, euictis voluptatum spinis, superatis vitiorum
fluctibus, decurvis criminum procellis, trâsuectis scopolis pec-
catorum atque omnium delictorum naufragijs euitatus Paschæ
portum, lucrum vita, gaudia resurrectionis intremus. Et infe-
rius inquit. Est quidem ieiunium vitiorum mors, vita virtutum:
est ieiunium pax corpori, membrorum decus, ornamentum vi-
tae. Est ieiunium robur mentium, vigor animarum. Est ieiunium
castitatis murus, pudicitiae propugnaculum, ciuitas sanctitatis.
Est ieiunium schola meritorum, magisterij magisterium, disci-
plinarum disciplina. Est ieiunium ecclesiasticae viae viaticum
singulare.

25 singulare. Misericordia, & pietas ieunij sunt aliae per quas extollitur, & ad celum fertur, sine quibus iacet, & voluntatur in terra. Ieiunium sine misericordia simul & chrismatis est, & imago nullius sanctitatis: sine pietate ieunium, occasio est avaritiae, & sine misericordia non est veritas, sed figura: nam ubi misericordia ibi, & veritas dicente scriptura. Misericordia & veritas ebuiauerunt sibi.

Cæsarius in quadam homilia inquit. Talia sunt ieunia sine charitate, qualis sine olio lucerna, sumigare potest, fœtore, vel putorem reddere potest, luce in vero habere non potest.

I M I T A T I O C H R I S T I.

26 Reatur perfectio est principio suo coniugi, illiq; quatenus licet, assimilari: quo enim fuerit illi similior, eo erit & perfectior. Quisquis autem ad hæc divinæ similitudinæ, & imitatione aspirat, oportet, ut vires oës animæ suæ, ac præcipue intelle-

ctu, & voluntate (quibus potissimum Deum attingimus) ad ipsum semper, quatenus licet, erectas, atq; patentes habeat, ut ita diuinis, de super splendoribus irradietur, & perfundatur, & (si ita loqui fas est) quodammodo deificetur, videlicet implens, quod B. Paulus ad Corinthios scribens ait. Nos autem

ad Cor. 3.

reuelata facie gloriam Domini speculantes, hoc est, in anima nostra velut in puro quodam speculo diuinæ lucis clatitatem

27 recipientes in eandem imaginem transformamur. Ex quo quidem munere ipsa etiam externi hominis species, vultus, sermo, & habitus diuinum quiddam spirare videntur, ut appareat in eo, qui sic affectus est, magis gratia, quam natura.

De sponsi sanctitatis præstitia Sponsa in Canticis ait. Sicut Cantic. 2.
malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. Solus enim ille malo comparatur, cuius fructus gratissimus est, ceteri vero mortales siluarum ligna sunt, quæ, aut nullū, aut acerbissimum fructū ferunt, quo non homines sed porci pastūtur. Quo igitur consilio ab hac iniuria reuocabimur? Nimirum si in illum infestamur, sic enim silvestres, & steriles arbores in multum frugeras commutaetur. Decerpamus igitur à Christo Iesu

vita nostra spiritum eius, &c amputatis cupiditatū nostrarū filiū
uestribus ramis, mentibus illū nostris per afflictionē, & imita-
tionē inferamus, & sic fructus, & vberatatis ei⁹ cōsortes erimus.
Hoc autē modo charitas nos vnit, & inferit Christo Iesu Dño
nostro, & pinguedinis eius, atque vberatatis participes facit. Sū-
ma fœlicitatis nostræ, vt diximus, est diuinæ similitudinis par-
ticipatio, ad quā perueniemus, cū Deū facie ad faciem intuebi-
mūr. Si ergo similis Deo fieri cupis videndo Deū sicuti est, da
operā, (vt inquit B. Bernar.) vt similis ei fias videndo eum sicuti
pro te factus est, ac ita per imitationem sacræ humanitatis ad si-
militudinem venies summę diuinitatis. Verū ex præcipuis, ad
quod filius Dei venit in mundū est hoc, vt ex verbis Spōsæ in
Canticis patet. Vbi pro eo quod nos legimus; Dilectus meus cā
didus, & rubicundus, electus ex millibus, alij verterunt. Sub si-
gnis habens exercitū decem milliū. Alij vero. Vexillarius in de-
cem millibus. Et quidem dilecti candor eius puritatē, ruber au-
tem color eius passiones, mirabilemq; patientiā designat. Harū
virtutū gerit Christus Iesus vexillum inter decem millia, hoc
est, inter fideles, vt in illum omnes aspiciant, illum sequantur,
illum imitantur: illum enim pater posuit non solū propitiato-
rem, sed etiā ducem, & Christiani populi vexilliferū. Vexillum
autem crux eius est, cuius virtute, & imitatione electi omnes sa-
lutē consequuntur. Quisquis igitur in delicijs vitam agit, hoc
vexillum minimè sequi cōuincitur, à quo quidem nō recedūt,
qui carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscētij,
quod faciebat ille, qui dicebat. Castigo corpus meum, & in ser-
uitutem redigo, ne, cum alijs prædicauerim, ipse reprobis effi-
ciar. Et ideo dicebat alio loco. Imitatores mei estote, sicut, & ego
Christi. Hac etiā imitationem verba illa sponsæ in Canticis signi-
ficant. Vbi postquā ipsa dix erat. Nigra sum, sed formosa filiæ
Hierusalē, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis (quo
verbō labores, & persecutōnes, quas propter sponsum fuerat
perpessa iudicauit) huius rei causam protinus subdit dices. Noli
te mirari, quod fusca sim, quia decolorauit me sol. Videlicet, sol
iustitiae sponsus, cuius vita laboribus plena fuit, cuius omnis do-
ctrina vix quidquam aliud, quam laborum tolerantiam sonat,
cuius erga nos charit. s, & beneficia tanta sunt, vt me nullo mo-
do potuerim contineare, quin propter illius gloriam tam multis

Cant. 5.

ad Cor. 9

Cant. 1.

6 me doloribus, atque molestijs obiecerim. Charitas enim Christi
vrget nos, vt Apostolus ait, nempe vt quoad licet illū imitari,
& vni illi obsequi studeamus: Omnia quippe sanctorum est
illa vox. Propter te mortificamur tota die, hoc est, Nostra erga
te Domine dilectio huius afflictionis causa est. Quidam ex fan
ētis patribus Bisarion nomine (vt Palladius in sua narrat histo
ria) mortuum quendam nudum conspicatas, se super humerali
exuens, & illum operuit, & sepelivit; postea vero mendicū quē
dam nudum obuiam excipiens, reliqua se ueste exuit, & nudus
ipse remansit, quō nudum in paupere Christum tegeret. Cū igi
tur nudus in quodam angulo iaceret à principe quodam ciuita
tis eidem noto rogatus, quis eum ita nudasset? Is prolatō euangeliō
7 autem perinde est, ac si diceret, sol me decolorauit. Desiderium
imitationis Iesu Christi Domini mei, quæ in hoc euangelio do
cetur, me fecit uestes deponere, & nudum remanere. Fociles
illi, qui sic Dñm imitātur, siquidem ex hac vita fœlicem, ac bea
tam vitam viuere incipiunt. Atq; ita vbi nos legimus: Satiabor,
cū apparuerit gloria tua: alia translatio habet. Satiabor, cū appa
ruerit similitudo tua. Hoc est, singulari voluptate, & quadam
veluti faciētate potiar, & fruar, quando in me Domine similitu
dinem tuam video, & quando video me, te ipsum imitātem.

Psal. 16.

Imitatio Christi diuersimodè

exercetur.

8

Sicut portauimus imaginem terreni Adā, portemus, & ima
ginem cælestis, inquit B. Apostolus ad Corinthios scribēs. ad Corin.
Portare imaginem terreni Adami, est ipsum inobedientia,
& in gratitudine imitari: portare autem cælestis Reparatoris Ie
su Christi imaginē, est, sanctissimæ vite eius nos veros, & ex
altissimos esse imitatores. Solent aliqui in galero imaginē quan
dam portare sicut faciunt D. Iacobi peregrini: alij vero in pe
ctoribus eam portant, quales sunt coenobitarij: alij in mani
bus eam portant, quales sunt eleemosynarum quæstores, qui
præ manibus sanctorum imagines, quibus ad erogandam ele
emosynam Christiani incitetur, portare solent. Sic aliquot Chri
stiani

stiani imaginem Christi, hoc est, vitam Iesu Christi Reparato-⁹
ris nostri portant: ex quibus alij eam in cacumine sui intelle-
ctu stanquam in galero collocant, formantes ex ea plurimas,
subtiles, ac nimis difficiles questiones; alij vero eam simplici-
ter suis pectoribus affigunt per amorem, & affectionem: alij
denique eam sanctis exercitijs in manibus portant. Ille autem
integre, & legitime eam (ut docet D. Paulus) portat, qui ipsam,
& intellectu considerat, & corde, ac voluntate diligit, & mani-
bus, hoc est, bonis operibus exercet.

Imitationis Christi vtilitas.

Cant. 2.

F GO flos campi, & lily conuallium, inquit Sponsus in
Canticis. Quæ verba sic etiam ex Hebræo verti possunt.
Ego flos saturitatis. Nam verbum Hebræum Scharon cam-¹⁰
pum, & saturitatem significat. Habes ergo, Deum esse florem
campi, & florem saturitatis: quibus duobus facile erit intelligen-
tia, Deum fontem esse totius bonitatum etiam apertam esse viam,
& facilem ad huius boni affectionem. Si ergo in rebus essen-
tiam conspicimus, essentia illa ab isto flore derivatur: si vitam
deprehendimus à flore saturitatis profecta est: si sensum, si men-
tem, si rationem, si virtutem, si pietatem, si religionem, omnia
ab eo profecta credamus, qui seipsum florem saturitatis, & suf-
ficienciam appellat. Si autem velis iuxta communem, & vulga-
tam, Scharon, interpretari campum, siue planicie, occurret al-
ter ille sensus non minus gratus, meo iudicio, quā superior hic,
de quo iā diximus. Ego inquit, sum flos cāpi, & lily conualliu-.
Nā vt spōsus est saturitatis flos, & totius felicitatis fons, & ori-
go: ita etiā est flos cāpi, & lily conualliu-. Et quoniā facile est hoc
bonū asequi mortali homini, nō otianti, non dormienti appelle-
latur iure flos campi, & lily conuallium. Nā flos iste, qui spō-
sus est, omnibus in cōmuni proponitur, vt eum carpan, eo fruā-
tur quicunq; voluerint. Quemadmodū flores illos, qui nō intra-
hortorū septa nascuntur, sed in cāpis potius, & pratis, & plani-
ciebus apertis vnicuiq; licet, & tāgere, & decerpere, & admoue-
re ad nares, & ferta ex illis cōficere, aut in sinū condere. Sic etiā
perpetuō clamat diuina scriptura Deū summū esse bonū, gētes
oēs linguis, & nationes ad se allucere, trahere, inuitare, rapere,
ad eo omnib⁹ est expōitus. Hinc nascuntur voces ille apud Isaia-

Prophetam.

- 12 Prophetam. Qui non habetis argentum venite, & emitte absq; *Mat. 5.5.*
 argento, & absq; vlla cōmutatione. Et iterū. Trāsite ad me om-
 nes, qui cōcupiseitis me. Vnde, & Christus Redemptor noster
 verus sponsus diuina Philosophia quāsi digito ostēdit, quod nō
 vni gēti, aut populo, aut nationi, sed omnibus in cōmuni natus
 est, ita vt in Christo Iesu, teste D. Paulo, nō sit seruus, non liber,
Eccl. 4.
 non Iudeus, non Græcus, sed quicunq; siue serutus sit, in huma-
 nus, & agrestis, siue eximia humanitate, & cultu virtutis p̄redi-
 tus possit florē hūc discerpere, possit frui, & deniq; in suos v̄sus
 transferre. Id enim Paulus Apostolus omnibus penē epistolis
 perpetuo cōtendit, Christū Iesum f̄lorem esse, & liliū nō in-
 ter parietes clausum, aut in angulū aliquem detrusum, sed florē
 campi, & liliū conualliu, ita vt nec Iudeus, nec gentilis arcen-
 dus sit ab odore, & flagrantia istius floris, & liliij. De hac re san-
- 13 ctus ille senex Simeō morti vicinus quāsi Cygnus alius, aut
 oīor dulcissima coepit voce canere dicēs. Quod paraſti ante fa-
 ciē omnī populu. Et iterū. Lumē ad reuelationem gentiū, &
Luc. 2.
 gloriā plebis tue Israel. Vt sciat Iudeus, & gentilis, florē hunc
 sanctissimum ad omnes ex æ quo pertinere, & odorem gratiæ
 hinc erūpentem in omniū animos se æ quē insinuare. Sed, quid
 est, quod sponsus spōsam, quemadmodū, seipsum florē appelle-
 lat, & liliū? Cumque se florē appellabat nulla erat spinarom
 mentio, cū vero sponsam collaudat, tūc liliū appellat. Sicut liliū,
 inquit, inter spinas, sic amica mea inter filias Hierusalē. Id spon-
 sus à cōdito orbe ingēti studio, magnaq; sedulitate curauit, vt
 sponsam charissimā sibi efficeret limillimā, vt quemadmodū
 ille flos, & liliū, ita etiā gratuito beneficio sponsa illius imitare
 tur imaginem. Sed quoniā sponsus extra omne peccati periculū
 positus est, se appellat florē, & liliū, nō tamen inter spinas. At
 quoniā inter penē infinita pericula sponsa semper agit, liliū in-
 ter spinas iure appellatur ab sponso. Nā quod eā liliū inter spi-
 nas vocat, duo (vt arbitror) voluit significare: alterum est teneri
 tudinem floris: alterum est periculū, quod ex spinis imminet.
 Nā spōsa, quia flos est, & liliū perforatur, & cōuellitur, & quia
 inter spinas agit perpetuo illi imminet discrimen hoc grauissi-
 mū, & periculum. Cū ergo illā florem appellat, & inter spinas
 erūpentem, solitudinem commendat, vigilantiā, & timore.
 Atque ob eam rem à rege vate dictum exultimo seruicium *Psal. 24.*
cōfīcē

A dPhil. 1. esse Dominō in timore, & à D. Paulo cum timore, & tremore 15
 comparandam esse nostram salutem. Quis ambigat sponsam
 inter spinas agere, quando ipsæ, & in terra sunt, & in ære sunt,
 & in carne nostra sunt, & in intimis etiam animi recessibus?
 In terra, quoniam mundus spōsam trahit ad peccatum, allicit,
 A dEphe. 6 & inuitat. In aëre sunt spinæ, quoniam, vt B. Paulus inquit, per
 petua nobis dimicatio proposita est, cum Principibus aëris hu-
 ius, quæ sanè periculoſissima conflictatio est. Postremo cir-
 cunferimus nobiscum domesticum hostem, carnem scilicet
 infectam, & corruptam?

Imitatio Christi vbi eximiē docetur.

AD hoc filius Dei factus est homo, vt homines ab eo disce-
 rent homines esse, & omni corde ad ipsum imitādū inci-
 tarēt: atq; ita D. Paul. de eo ad Hebræos scribēs inquit.
Ad Heb. 2. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fie-
 ret. Quasi dicat. Ex eo quia Christus Reparator noster factus
 est homo in remedium hominis, ex eo, inquam, ortum est, vt
 conueniens esset, & oporteret, ipsum per omnia hominibus
 assimilari, nō quidem in peccato, sed in pœnaltibus, quæ ex
 peccato pro manarunt, vt videlicet passionibus corporalibus,
 hoc est, frigori, calori, siti, fami, tristitia, angustia, persecutio-
 nibus inimicorū, tormentis, morti deniq;, atq; alijs miserijs ex 17
 peccato procedentibus subiectus esset: in quibus omnibus simi-
 lis fuit fratribus suis filijs Adæ. Hæ autem passiones in eo otio-
 ſæ non extiterunt, aut inutiles, quin potius materia summi bo-
 ni fuerunt, nam manente sacratissima Christi humanitate pa-
 ssionibus nostris subiecta, inde resultauit, vt misericors fie-
 ret. Quid ais ô Doctor gentium, vas Dei electum, vt portes
 nomen eius coram gentibus, quid, obsecro, ais? Explica nobis
 hoc arcanum. Nunquid Deus antequam homo fieret, nō erat
 misericors? Est ne aliquid in diuinis literis adeò celebratum,
 sicut Dei misericordia? Nunquid Prophetæ Dauid non ait? Mi-
 serationes eius super omnia opera eius, quasi dicat. De ningun
 attributo de Diō tenemos tanta experientia, como de su mis-
 ricordia. Et S. Isaias peccatores exhortans inquit. Derelinquat
 Ipal. 55. impius-

- 18 impius viam suam , & vir iniquus cogitationes suas , quoniam multus est Deus ad ignoscendum. Hoc est , maximè propensus est ad condonandum , & parcendum inimicis suis , & ad hoc infinitam habet misericordiam. Si igitur Deus ante incarnationem misericors erat , quare ô sancte Apostole ais: Filius Dei debuit per omnia fratribus assimilari , vt misericors fieret ? Quis dubitat Sacrosanctum Apostolum rectissimè dixisse? Nam oportet vos scire ô fratres mei , certum esse genus misericordiæ , quam Deus in sua deitate exequi non posset , nisi nostram huinanitatem sumerer. Inter opera misericordiæ vñ ex præcipuis est captiuum à graui seruitute redimere , soluendo ipsius redēptionis pretium. Si Deus humanitatem nostram non assumeret , optimè quidem posset , nos gratis redimere , non tamen posset pro nobis soluere , & nostram nobis mereri redēptionem. Quæro modo qualiter posset , qui immortalis erat , mori , & qui impassibilis , pati ? Quomodo etiam posset alapis cædi , spinis coronari , flagellari , & crucifici ille , qui summæ maiestatis Deus est , nisi passibile corpus assumere , in quo patienter tot pateretur tormenta , per quæ in toto rigore iustitiae iustificationem , & gloriam meruit prædestinatis: Hæc fuit ô fratres misericordia , quam filius Dei de nō ex exercuit , videlicet , nostram humanam naturam assumere , vt ingentem posset copiam habere meritorum , hoc est , (parapoder tener caudal de merecimientos) quibus pretium redēptionis nostræ persolueret , quod quidem facere non posset , sicut ab æterno constitutum erat , nisi simul cum humanitate nostras poenitentes assumeret , & ideo ait sanctus Apostolus , quod debuit per omnia fratribus assimilari , vt misericors fieret , hoc est , vt , cum passibilis esset sicut , & cæteri , posset hæc speciem misericordiæ exercere , videlicet , satisfacere suis passionibus pro nobis æterno Patri. Est etiam , & alia misericordiæ species , scilicet , ignorantem docere non solum doctrina , sed etiam bona vitæ exemplo. Hoc genus misericordiæ exercuit filius Dei in carne humana , quod exercere non posset , nisi homo passibilis fieret , non enim posset aliter homines ad cælestem viam non tantum doctrina , sed etiam vitæ exemplo docere , si (vt dictum est) poenitentes nostras non assumeret. Hanc doctrinam nos beatus Augustinus in quodam sermone docet B. August. inquiens.

inquietus. Homo sequendus non erat, qui videri poterat, Deus 21 sequendus erat, qui videri non poterat, ut homo haberet, quem sequeretur, factus est homo, hoc est, indigebat homo magistro, quia eum non solum opere, sed etiam exemplo perfectionem diceret. Non habebat homo, quem sequeretur, nam homo aliud hominem non oportebat sequi, omnes enim homines imperfecti sunt, idcirco secuturus erat Deum, quem oculis corporeis non videbat. Ut ergo haberet aliquem in virtute imitandum, oportebat, ut Deus homo fieret possibilis: etenim nisi passibilis fieret Deus, quomodo posset discipulis suis dicere? Vos vocatis me Magister, & Domine, & bene dicitis: sum etenim, si ego Dominus, & Magister laui pedes vestros, vos debetis inuicem alter alterius lauare pedes, exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum & ego feci, ita & vos faciatis. Et si homo 22 passibilis non esset factus, qualiter posset discipulos suos ad martyrium incitare, & incendere dicens. Non est maior seruus Domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequentur. Quomodo denique posset eos exemplo vita humilitatem, patientiam, mansuetudinem, ac cæteras virtutes docere? Hæc Diuus Petrus in sua epistola nos docet inquietus. Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.

(?)

23

IMITA-

IMITATIO SANCTORVM.



BI nos legimus. Legem pone mihi Domine viā Psal. 11. 8.
mandatorum tuorum , & exquiram eam semper; In Hebræo, loco huius aduerbij, semper, ponitur dictio Ereb, quæ varie redditur: nam beatus Hieronymus vertit. Custodiam eam per vestigiū,

scilicet Sanctorum patrum, qui per eam ambulauerunt. De vulpe legitur, quod nunquam per viam regiam, & tritam incedit, ne per vestigia deprehendatur, sed semper per deuios, & incolos tramites ambulat, nec recto itinere pergit , sed modo hoc,

modo illuc, ut sic insidianium oculos confundat, ne, quò ierit, deprehendant. In sacris literis per vulpes intelliguntur peccatores, & sic loquens Christus Redemptor noster. De Herode ait. Dicite vulpi illi; Ecce ejus in dæmonia, & sanitates perficio

Lucæ. 9.

hodie, & cras, & tertia die consumor. Sic peccatores, ut vulpes, non per viam Dei ambulant, nec sequuntur vestigia sanctorū.

Vel proprius dicuntur vulpes hæretici, de quibus in Canticis inquit sponsa. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoluntur vineas. Hi nunquam via regia incedunt, sed nouitatibus studēt, & ferè in omnibus à communī via qua patres nostri transierūt, declinare contendunt.

Vnde B. Cyrus in quadam epistola ait. Nouitas est hæresis B. Cyrillus seminarium, nec nouitatibus insistendum; sed recta via patrum in epist. ad

deberemus intedere. Vnde B. Paulus ad Timotheū magna cum Nestoriū. emphasi, ac energia dicit. O Timothee depositum custodi de-

1. ad Tim.

6. ca p.

uitans prophetas vocū nouitates, & oppositiones falsi nomini-

nis scientiæ quā quidā promittētes circa fidē exciderunt. Ecce

quomodo nouitas vocū fidei excidiū esse soleat. Ne simus ergo

vulpes nec uno, nec atero modo, sed corde sincero legem Dei per vestigiū Sæctorū custodiamus. Fœlix vero vertit. Usq; in cal-

Cant. 11.

cē, id est, usq; ad finē. Quod septuaginta interpretes trastulerūt, semper. Nā qui persenerauerit usq; in finem hic saluus erit. Pro hac etiā imitatione Sæctorū faciūt illa verba Spōsi in Canticis di-

Cant. 11.

cētis. Si ignoraste o pulcherrima inter mulieres egredere, & abi-

post

post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum. Quæ verba Chaldaeus Paraphrasis dixit, Deū ad Moysen dixisse, cuni ab illo contendere extorquere optimam gubernandi rationem. Cupis, inquit, vt anima mea te diligat? Ambula in vijs iustorum, & ordina rationem eius in ore perfectorum, siue maiorum illius &c. Nam antiquitatem repetere maiorum, & illorum gesta saepius animo euoluere certissima quædam est instructio ad bene, beateque vivendum. Hinc illud Regij vatis. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabam circa eam rem spiritum meum. Nam siue relaxandus sit animus, siue pellenda mœstitia, siue fiducia concipienda de diuina misericordia, siue iustitia enixius inuestiganda, excitans amor, concipiendus timor recogitandi sunt semper dies antiqui, & anni æterni, maiorumque vestigij semper inhærendum est. B. Paulus sepe Christum Redemptorem nostrum, saepè, ac frequenter sanctos patres, & antiquos præsertim in epistola, quæ est ad Hebreos, proponit imitandos. Illud autem potest aliquis in dubium vertere, quare sponsus, cum sponsam commone faceret, signanter hædos pascendos dixit? Pasce, inquit, hædos tuos. Id quidam de educatione filiorum interpretantur, quod mihi non videtur nimium à ratione alienum, nam hoc frequenter multis in locis, multisque verbis commendabat sponsus Deus per Moysen, vt ingenti cura populus Dei huic negotio incumberet educandorum filiorum: id vero iuxta majorum instituta leges, rationesque viuendi. Nam diuinæ leges voluit, optimosque mores à pueris, & infantibus iam à teneris annis altius imbibi, eo quod estet Rex ad tuendam reipublicæ utilitatem, & ad propagandam religionem apprime necessarium. Diuersa habentur testimonia huius rei, quā sollicitè Deus id Hebreo populo iusserrit. Si attentis oculis animaduertere voluntas, vix in mundo quempiam videbimus, cui non insit aliquid, in quo eum imitari possimus. Nam si, & improbi quidpiā habent, ex quo utilitatem elicere possumus, multo profecto melius, & exactius hoc in bonis, ac virtute præditis reperiatur. Nos non latet, Dominum dixisse apud D. Lucam. Filii huius saeculi prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua. In hoc ergo illos imitari debemus, quod in bono adeò sollicitos, & astutos.

7 tos nos esse oportet, sicut ipsi in malo sunt: & hoc modo etiam improbos, & sceleratos pro magistris habebimus. Quando viderimus aliquem multum temporis spatium consumentem in compositione sui corporis, ut hominibus duntaxat maxima cura, & solicitudine placeat nos ipsos confundamus, eo quod non tot horarum spatium insuhamus in nostris, ad placendum Deo, animis componendis.

Imitatio sanctorum maxima necessaria prelatis.

In libro Numerorum iussit Dominus sancto Moysi, ut post quam sacerdotalibus vestibus Aaronem exuerat, eas Eleazar filio eius præberet, in signum quod successurus erat patris suo in sacerdotis officio, & (sicut ait Beatus Augustinus) ut exequias eidem parenti suo tanquam sacerdos ficeret. Vea mos señor si por ventura Eleazar no era de la misma estatura que su padre, como le auian de assentar y quadra las mesmas vestiduras sacerdotiales, porque si era menor el cuerpo vernan le largas, y si mayor vernanle cortas, mejor fuera hazerle otras a su medida? Venganle como quiera que le vinieren, o cortas, o largas, ninguna otra le pondras (dice Dios a Moysen) sino las mesmas de su padre Aaron. No lo auia Dios por las vestiduras, sino por la significaciõ dellas. Fuerat sacerdos Aaron optimus minister, & in officio sacerdotali rectissime seruierat, atque ita ad significandum, quod in vita, & moribus deberet Eleazarus hunc virum patrem suum imitari, ideo præcipit Dominus, ut Eleazarus eisdem vestibus sacerdotalibus, quibus pater eius induebatur, vteretur, licet ad proportionem corporis eius non conuenirent. Omnis perditio Reipublicæ Christianæ ex eo oritur, quia noui prælati vestibus antiquorum prælatorum primi Ecclesiæ non induuntur, nec Christiani modo sanctis antiquorum Christianorum moribus se induunt, & exornant. Quis enim his miseris temporibus animum habet ad resistendum Regibus, sicut Beatus Ambrosius habuit, qui Theodosium Imperatorem ab Ecclesia propter homicidium expulit: cumq; ipse peccatum suum excusare vellet exemplo Daudis, qui adulter, & homicida fuit, respondit Beatus Ambrosius. Qui fecutus es errantem, sequere poenitentem: & sic Imperator se poenitentia,

tentia, quam ei sanctus prælatus imposuit, submittere voluit. 10
 Quis modo tam acerrimus fidei propugnator extat, sicut Beatus Augustinus, qui maleus hæreticorum appellatur? Quis nūc tam inimicus honorum, & dignitatum existit, sicut Beatus Gregorius, qui postquam in summum Pontificem electus est, habi-
 tum mutauit (id est se disfraço) & in figura hominis pauperis
 in spelunca delituit, donec Spiritu sancto demonstrante co-
 lumna ignis in loco, vbi delitescebat, visibiliter apparuit? Quis
 hodie eo zelo animarū indutus est, quo Beatus Chrysostomus
 induebatur, qui (vt historiæ referunt) in exilio existens incre-
 dibile est, quāta mala fuerit perpeccus, & quam multos ad Iesu
 Christi fidem conuerterit? Et quis est ex Pontificibus, qui sit
 pater pauperum, sicut Alexander Sextus, qui ex ordine Minorum
 in Pontificatum assumpsit est? Cuius erga egenos tanta
 pietas erat, vt omnia, quæ habebat, eis libenter elargiretur: atq;
 ita dicere solebat. Ego fui Episcopus diues, Cardinalis pauper,
 & Papa mendicus. Non crescebant in eo cum dignitate diuitiæ, quin potius minuebantur: quanto enim plus habebat, eo
 plus pauperibus elargiebatur. Singularissima ergo reforma-
 tio esset sacro sanctæ Ecclesiæ, vt Eleazarus proprias vestes pa-
 rentis sui Aaron indueret, hoc est, vt prælati omnes oculos in
 prædecessoribus suis, qui laudabiliter vixerunt, figerent, eosq;
 imitarentur: & omnes Christiani huius temporis antiquos
 Christianos, qui tot labores pro fidei conseruatione, & augmē-
 to omni studio æmularentur.

Beatus Ioannes Baptista venit, vt disponeret Synagogā (quæ
 tunc erat ecclesia Catholica) ad sanctissimum aduentum filij
 Dei, & vt ipsum tanquam verum Messiam reciperent: in prædi-
 catione autem eius præcipua intentio fuit, vt filij suorū paren-
 tum, quos Deus in ministros elegerat, vestigia sequeretur. Atq;
 ita angelus inter alias excellentias, quas de eo patri suo Zacha-
 riæ reuelauit vna ex præcipuis fuit, quod ipse tanquam præcur-
 sor Domini prædicaturus erat filium Dei, & unus ex finibus
 prædicationis eius futurus erat, vt cōuertat corda patrum in fi-
 lios: id est unus ex præcipuis fructibus, quos prædicatio huius
 precursoris factura est, erit transformare, & imprimere in filiis
 corda suorum patrum, quasi dicat. In eis fidem, pietatem, obe-
 dientiam, zelum honoris Dei, qui antiquis parentibus sicut in
12
 Abraham,

13 Abraham, Isaac, & Iacob, atq; alijs iustis regnabat, imprimet, & plantabit, y hara q̄ aunq̄ se va cayendo todo, y esta ya casi seco, se torne todo a reuerdecer en los coraçones de sus hijos. Et h̄c est p̄cipua reformatio, quæ in omnibus statibus, tam s̄ecularibus, quam ecclesiasticis, & regularibus fieri debet, vt videlicet omnes, qui nūc sunt, omni studio curent mores suorum fundatorum in se ipsos diligentissimè transformare.

Imitatio sanctorum quomodo palestris asimilatur.

14 IN Græcia erant quædam loca, & campi dicti, palestra, vbi se iuuenes in lucta exercebant. In his campis erant aliquot statuæ aliquorum fortissimorum virorum, qui maximi luctatores fuerant, vt sic luctantes iuuenes oculos in eis figerent, & vires, atq; animum ad præmium in lucta comparandum conciperent. Lucta vocatur Christiana vita: atq; ita D. Paulus inquit. Nō est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarū harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus, id est, propter regna cælestia. O terribiles hostes humani generis, qui quoniā tam potentes, & crudeles sunt, cum in hac vita aduersus carnem & sanguinem tanū magnum bellum habeamus inquit sanctus Apostolus quod non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, quia in comparatione acerrimæ luctæ, quam aduersus dæmones habemus, vix appellari potest lucta illa, qua aduersus carnē pugnamus. In hac ergo palestra, videlicet in hac vita, nobis sacrosancta ecclesia plurimas statuas excellētissimorum luctatorum ante oculos proponit, qui maximas victorias aduersus crudeles hostes compararunt, vt eas videntes animum, ac vires ad victoriani in hac spirituali lucta adipiscendum concipiamus. Hæ autem statuæ sunt vita, & exempla sanctorum prædecessorum nostrorum, & p̄cipue præclara vita, & insignia exempla illius potentissimi luctatoris Iesu Christi filij Dei, qui tam admirabilem victoriam aduersus nequissimas inferni potestates reportauit. Quando ergo, ô fratres, vobis sanctorum exempla prædicantur, aut quando vos in historijs eorum vitas legitis, animo cōcipite, vobis ante oculos has statuas proponi,

Ad Eph. 6

vt ad tentationes, quæ se obtulerint, superatidas, & ad difficultates, quæ secum virtutis exercitia afferunt, penitus vincendas animemini. Hoc vtebatur D. Hieronymus, quando animo euoluens sancti Hilarionis poenitentiam, & austерitatem vitæ eius, cum appellebat. Meus palestrita. Et B. Chrysostomus misericordiam vocabat oleum palestrarum. In quo docebat homines debere misericordia se vngere, vt diabolus eos in lucta tenere seu apprehendere, aut supplantare non posset. Itaq; fratres mei si hostes superare vultis, non debetis in luctam auaritia, cupiditate, sed misericordia, & clementia in pauperes ornati ingredi.

Simple

Sicut insignis quidam pictor olim (cuius meminerunt historiæ) cum Deam Iunonem miro artificio depingere instituisset, quinque puellas ex innumeris, pulchritudine præstantiores dedit, atque quod in singulis excellentius erat contemplatus est per attente, ut inde tandem singulari quadam Idæa animo concepta picturam suam omnibus numeris absolutam spectabilem proponeret: ita certè quisquis vita emendanda per studiosus est, vitas sanctorum, sancta exercitia, & operationes eorum summa animi attentione perpendere debet, & ex eisdem decerpere quæque magis iuuantia sunt ad id, quod cupit, consequendum.

Non solum sanctos plenos spiritu sancto imitari debemus, Exempla stu sed ad nostram maiorem confusionem oculos nostros in philo penda. sophorum vitas infigere vtile erit. Philosophi enim illi Pythagorae

penda. sopherum vitas infigere vtile erit. Philosophi enim illi Pythagori olim studiosissimi fuerūt, fugientes omnem strepitum, atq; tumultum. Quin & Platonici, & Stoici se se in templo recipie-

B.Hiero.ii. bant, vt ibi commodius, & attentius contemplandis cælestibus
2.aduersus intenderent. Plato etiam, contemptis suis omnibus diuinitatibus, atq;
Iouenia. ubi sedilitus in oppidum quoddam se recepit, neq; satris ful

tem. 2. *vrbis deitatis, in oppidum quoddam le recepit, neq; lati iau-
bre, sed pestilentia etiam infectum, quo tum solitudine, tum la-
borum oppressione magis, magisq; & virtuti, & contemplatio-*

vacaret. Denique usque adeo plurimi philosophi solitudinis
titere amatores, & strepitum omnem fugientes, ut sibi ocu-
los eruerent, quo à conspectu harum rerum fluxarum se
moti essent & eorum mens facilius interius
cælestibus contemplandis in-
uigilaret.

INCAR-

INCARNATIO VERBI DIVINI.



ANTO desiderio flagrabat filius Dei humana assumendi naturam, ut iam ab initio, eius similitudine sumpserit, quasi exercens se ipsum, antequā verē, & realiter eam assumereret. Veluti qui armatus processurus est ad bellum, prius in ludicris bel

Simile.

lis se exercet, quæ effigiem aliquam, & similitudinem verorū praferant. Vnde licet plerique Doctores dicant, hominem conditum fuisse ad imaginem Dei, esse secundum animā, quæ secundum tres potentias, quas habet, intellectum, voluntatem, & memoriam, Trinitatis luminae imaginem refevit: tamen non desunt Doctores, qui affirment, quod homo secundum corpus est ad imaginem Dei factus, & secundum animā ad similitudinem. Inter quos est Tertullianus, Gregorius Nazianzenus, B. Ambrosius, & B. Basilius: sed cum substantia Dei corpus non habeat, non rectè intelligitur, quomodo ad imaginem Dei sit factus homo secundum corpus, nisi finxeris, quod Tertullianus dixit, nimirum, quod ipsum verbum Dei à principio conditionis humanæ aëreum corpus sumpserit, ad cuius imaginem corpus Adam formatum est. Quod si hoc forsitan tibi nouum, & incredibile visum, fuerit memineris oportet, quod multi sancti

Tertullia.
libr. de resurrectio.
Grego. Nazian. serm.
de epiph.
B. Ambros.
lib. de fide orthodoxa
cap. 8.

Doctores affirmant apparitiones illas, quas Deus faciebat veteris Testamenti patribus, factas fuisse in persona ipsius verbis, hoc est, quod ipse filius Dei in corporibus illis aëreis apparebat eis. Imo in Concilio Sirmiensi de regulis fidei, regula quarta decima sic diffinitur. Si quis contra Iacob non filium tanquam hominem luctatum esse, sed ingenitum Deum, ac patrem eius dixerit, anathema sit. Et beatus Augustinus quæstionibus de novo testamento inquit. Collectans Iacob cum salvatore, quem Deum intellexit, quem specie corporis videbat. Sicut filius Regis priusquam sponsam principem accipiat ad se, & det ei manus, abit incognitus ad itinera, quibus ipsa venit, & insinuat se illi varijs modis, nunc super pulcherrimum equum, nunc si eut peregrinus pedes, nunc tanquam venator viridi vestitus colore, quo usque eam in suam accipiat potestatem. Sic

B. Basil. ad uerlus Emontum libro 2.
Concil. Sirmense.

B. Aug. de noui testamenti questionibus.

nimirum verbum, ac filius Dei humanam naturam sponsam 4 sibi assumere cupiens eius amore captus, antequam sponsalia fierent, varijs modis se illi insinuabat, nunc tanquam luctator fortis, vt apparuit Iacob: nunc velut peregrinus & hospes, vt apparuit Abrahæ: nonaunquam confabulando, simul, & edendo cum homine, quousque manum ei perpetui coniugij daret, cum verbum caro ex Maria virgine sacratissima ficeret. Aduentum tamen est, quod si formam tunc accepit humanam (vt concilium videtur diffinire ac ita patres sentire) non fuit in unitate suppositi, sed sicut Spiritus sanctus accepit columbam, hoc est, specie colubæ, vt expressit Euangelista sacer dicens. Spiritus sanctus visus est sicut columba super eum, hoc est, in similitudine, & effigie columbae. Et tunc opus fuit totius Trinitatis, licet secundū appropriationem dicatur illud opus filii. 5

Incarnatio amoris diuini fuit admirabilis manifestatio.

Cantio. 6. **A** VERTE oculos tuos à me, quia ipsi me euolare fecerunt, inquit, Sponsus loquens cum sponsa in Canticis. Referunt præstantes Philosophi Platonici maximè, & Pythagorici, qui amoris naturam, & proprietates inter ceteros exactius inuestigarunt, nullum esse inter ceteros sensus, aut inter reliquias corporis partes, siue ad excipiendam amoris vim, siue ad infundendam, qui cum oculorum acie possit conferri. Oculis enim homines, quemadmodum aliorum animos, & corpora consucent, ita etiam, & grauissima, & periculosa amoris excipiunt vulnera: ob eamq; rem oculorum custodiam vehementer necessariam affirmant, qui velit amoris ægritudines nunquam incurrere, & tetterimum morbum, & pestilentem effugere rabie. Sponsus proinde, si natura rerum obserues, nihil ad res amatoria explicadas potuit dicere vel elegantius, vel ac cōmodatus, quā: Auerte oculos tuos à me o charissima sponsa. Nā pertinent hæc verba ad amoris magnitudinē, & excessum, & mito explicat artificio, quæ sit amoris natura, & proprietas, & quibus corporis partibus ægritudinē istam homines hauriat, & accipiat vulnera, & ceteris infligant. Auerte, inquit, oculos tuos à me: ipsi enim me auolare fecerūt. Ita namq; à natura cōpā ratum

¶ ratū est, vt qui verē amant, amati aspectus, & oculorū acies per-
timescant, magnopereq; venerentur. Quod & fortibus homini
bus, & sapientibus accidit, vt timores, & terrores cotam inferiori-
bus, quos vehemēter amant, patientur. Nō enim humanū est,
quod eos frangit, quod occupat (nā humana vis in inferioribus,
sapientioribusq; semper est excellentior) sed effigies illa diuinę
venustatis cuius scintilla emicat in formosis, quasi Dei simula-
chrū: quo sit, vt amantes obtupescant, cōtremiscant, & res amatas
venerentur, & timeant, licet inferiores. Sponsus itaq; quasi ho-
mo aliquis esset, qui sponsæ charissimæ amore deperiret, roget
eā quasi graui timore compulsus, vt auertat ab ipso oculos: quo-
niā ipsi, inquit, me fecerūt auolare. Quo verbo expressivim istā
& efficaciā amoris, vt sit sensus. Eadē ipse patior, quæ solēt amā-

tes, nō sum mei cōpos, totus sum extra me ipsum, tuis oculis me
mīhi subripis perpetuo, suspiro, gaudeo. Sic enim solēt amātes,
calēt namq; aliquando, & vīcīssim frigēt instar eorū, quos tertia
na febris inuadit, timidi sunt audaces, nā frigiditatē timor, cali-
ditatē audacia sequitur. Quod igitur, inquit. Ipsi me fecerūt auo-
lare, pertinet maximē ad exprimēdas perturbationes amantiū.
Cum vero dixit. Auerte oculos tuos à me, satis ostendit, quæ sit
origo primusq; amoris fons. Quāta ergo sit vis amoris satis ostē-
ditur quando spōsus Deus omnipotēs præ magnitudine amoris
inquit. Auerte oculos tuos, &c. Amor enim adeò potens est, vt
non solū de homine, verum etiam, & quod amplius est, de Deo
triumphauit: nam ad amoris magnitudinem, & excessum perti-
net, quod oculi sponsæ sponsum extra se rapiant, & efficiant

ita, vt humano more loquendi, sui sit impos. Quales sint sponsæ
oculi sāpē audistis: nam siue sit ipsa spiritualis hominis prudē-
tia, quæ inter ceteras virtutes cardinales principem agit, siue sit
ipsa operis intentio, qua vna in fines aliquos res omnes dirigun-
tur, omnesq; actiones in finem aliquē destinātur parum refert:
sed & de oculis fidei locus potest intelligi. Nam quemadmodū
prudentia cæteris virtutibus moralibus, ita etiam, & fides om-
nibus virtutibus inspiratis lucem infundit, & claritatem, &
se ducem præbet, & viam munit, & aperit. Quod igitur in-
quit sponsus. Auerte oculos tuos à me: non ita est intelli-
gendum, quasi prudentia spiritualis hominis, aut fides ipsa,
qua vna diuina intuemur, & contemplamur, sint peni-

tus è nostris pectoribus diuellendæ aut penitus profligandæ, 10
quasi virtutes istas prudentiæ, sive fidei sponsus, aut fastidiat,
aut odio prosequatur, quin potius ad exprimendam amoris ma-
gnitudinem dictum existimemus, ut sponsa auertat oculos ab
sponso, quod illum vehementer consuauit. Nec mirum est, si
Ihs oculis nempe fidei, & Christianæ prudentiæ sponsa spon-
sum vulneret, ita ut sponsus extra se auoleat. Nam vna fuit sem-
per virtus fidei à condito orbe, quæ sponsum Deum grauiissimo
amoris morbo veluti vulnerabat, & extra se ipsum rapiebat. Vi-

Ad Heb. ii.

de quæ concesserit beneficia fidei sanctorum Patriarcharum
antiquitus. Diligenter considera, quæ B. Paulus ad Hebreos scri-
psit, quo loco fidem multis præconijs celebrat dicens. Sancti per
fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repro-
missiones, &c. Inuenies neminem potuisse tam ampla, tamque 11
magnifica beneficia sponsæ contulisse, nisi qui morbo, & egrí-
tudine amoris, & graui morbo corriperetur. Sed sunt hæc, quæ
diximus, veluti imago quædam, ac tenuis umbra earum rerum,
quas, & magnifice, & liberaliter fecit sp̄sus postremis tempo-
ribus sponsæ oculis consuauit. Nullum sane potuit esse meri-
tum incarnationis diuini verbi, quemadmodum sacri Doctores
prodiderunt: nam stultum esset credere opus aliquod humanū;
ita egregium fuisse atq; diuinum, ut ad magnitudinem, & ampli-
tudinem tantib[us] beneficij potuerit pertinere. Vincitur enim omnia
humana opera, iacent humana merita, si cum stupendo illo ope-
re incarnationis diuini verbi conferantur. Itaq; cum alia sit me-
ritorum series, alia vero diuinæ bonitatis, & indulgentiæ, opus
illud magnificentia ea serie constitutum est, quæ ad bonitatem 12
sponsi, & liberalitatem pertinet. Est itaq; opus illud extra meri-
tum omne: & tamen si quispiam à me postuleret, aut exigat, quid
potuit esse causæ, quod sponsus extra se auolas in nostram des-
cenderet in firmitatem? Aut quo inam morbo laborabat, eum à
tanta maiestate non detrectauerit in nostram utilitatem descen-
dere? laborabat quidem amore, & veluti dilectione ægrotabat.
Nam opus illud esse dilectionis ingentis docet inter ceteros B.
Ioannes Euangelista. Cum inquit. Sic Deus dilexit mundum, ut
filii suum unigenitum daret. Quibus autem oculis sponsa ab orbe
condito sponsum vulnerauit, ita ut ea quodammodo pateretur,
quæ solent amantes, crediderim sane oculis fidei potissimum illū
vulne-

Ioan 3.

13 vulnerasse, non quod meritum fidei ad magnitudinem beneficij potuisset accedere sed quod tanti semper fecerit sponsus oculos istos sponsæ, vt inter cæteras virtutes fidei sponsæ potissimum se ipsum donauerit, fidei nobiles illas pollicitationes, & promissiones fecit de venturo isto beneficio: fidei donauit oculis istis sponsæ, & fascinatum fuisse, & extra se quodammodo constitutum, aut auolasse (vt ipse inquit) satis intelliget, qui verba illa B. Pauli altiori mente pertractauerit. Non rapinam arbitratus est, esse se & qualem Deo, sed semetipsum exinanivit format serui accipiens, &c. Ideo enim exinanitus censendus est, quia eo videtur carete, quod sibi natura competit. Quemadmodum nucem dicimus exinanitam, quæ caret nucleo. Eadem opera, & tituli illustres diuinitatis Christo Iesu propter diuinitatis natu-
 14 ram congruebant, & tamen ipso incarnationis opere adeò extra se ipsum euolauit, vt fuerit quodammodo exinanitus: titulos enim diuinitatis natura sibi debitos licet nō amissit, occultauit, vt iam homo appellaretur mortalis, passibilis. Quibus omnibus nullus est adeò stupidus, qui nō intelligat sponsum extra se auolasse, oculis sponsæ, & aciebus fidei, quodammodo consuetuatum.

Ad Phil. 2.
Simile.

Incarnatio maximam in hominibus generavit fiduciam.

Post incarnationem diuini verbi, amplissimam sponsa concepit fiduciam, adeò vt multa postulet, quæ potuissent stulta videri, nisi meritis, & misericordia incarnati verbi inniteretur: fecit enim illi amplissimos animos, quod videbat Dei filiu eam in tantam euexisse dignitatem, vt in unitate personæ humanæ naturæ assumeret. Fuit enim incarnationis opus summæ gratiæ, summæq; benevolentiæ, quemadmodū est annotatum à B. Augustino in libris de ciuitate Dei, quo loco inquit. Gratia Dei nō potuit gratius commendari, quam vt ipse unicus Dei filius in se incommutabiliter manens induerit humanitatem, & spem dilectionis suæ daret hominibus. Este autem hoc opus summæ gratiæ hinc facile licet colligere, quod nullum meritum humanum ad tantum potuit pertingere beneficium: primo quia nullum meritum sine gratia potest constare, vt Theologi do-

B. Aug. lib.
10. de Ci.
Det.

cent: Christus autē omnibus primā gratiā promeruit, ob eamq; 16
Lib. Sentē. rē necessariū est, op^{us} incarnationis esse extra omne meritū, etiā
 d. 27. Christi Iesu ex sentētia D. Augustini dicētis, nec Christū Iesum
Scot. i. 4. sibi promeruisse incarnationē. Ob eāq; rē afferit Scotus, in ope
 d. 2. q. 1. ribus diuinis vix aliud opus esse supremę gratię prēter incarnationē verbi. Nam & B. Virgo, cuius merita fuerūt amplissima, tā
 tū hoc beneficiū suis meritis non attigit, quāuis vt quidā arbitrantur, huius beneficij accelerationē potuit mereri. Deinde spō
 fa erat inimica: opus autē quod ab inimico, & hoste proficietur suapte natura dignū nō est, quod acceptetur, saltē loquendo de merito iuxta propriā meriti rationē, quā Theologi de cōdig-
 no appellant. Omne enim meritū ab orbe cōdito meritis ventu-
 ri Christi, & incarnati verbi nitebatur: atq; ita fit necessariū, vt
 incarnationis opus p̄cederet omnia merita. Cū ergo spōsa fuit 17
Cant. 8. hoc liberale beneficiū, & eximiū extra gratiā omnē aſſectu di-
 uina benevolētia amplissimos animos cocepit, ita vt ausa sit diui-
 no sponso dicere in Cāticis. Pone me vt signaculū super cor tuū,
 vt signaculū super brachiū tuū, hoc est, vt sigillum. Fieri nō po-
 tut (vt mihi videtur) vt alia esset postulatio maiori cū audacia
 coniuncta, quā sit ista, petere ab sponso diuino, vt in corde illā
 excipiat, & imprimat tanquam sigillū, siue signaculū. Deinde
 vero, vt nullū pr̄termitteret dilectionis, & amoris indicium, pe-
 tit ab sponso, vt super brachium illam tanquam signaculū portet,
 sumpta metaphora ab amatoribus, qui quāuis rei amatæ altius
 suis animis impressam habeant imaginē, solent tamen interdū
 dilectionis, & amoris, & brachijs, & digitis indicia quādā de-
 ferre, & veluti monumenta, quæ illos semper hortētur, & exci-
 tent ad amandū. Hæc vero si ad Deū referantur petit sponsa, vt 18
 nō solū animo ab sponso diligatur, sed & externo opere probet
 ipsam dilectionē. Nā in testimoniu dilectionis ipsa operis exhibi-
 tio debet semper adduci. Animū itaq; sponsi sponsa occupa-
 re vehementer cupit, cū inquit. Pone me sicut signaculū, siue si-
 gillū super cor tuū. Cū vero nominat brachiū, quoniā Dei ma-
 nus, & digitus, & brachiū, diuinās operationes solēt exprimere,
 petit, vt, & animo, & externo etiā opere dilectionē erga illā te-
 stetur. Et vt paucis dicamus, orat, vt cā recipiat in suā singularis
 simam curā. Ex hoc intelliget fidelis anima, quo animo, & qua
 fiducia ad Deum in suis necessitatibus accedere debet.

19 Incarnatio verbi diuininimis fructifera fuit.

Christus Redemptor noster geruerit (hoc est, pimpollo) in
sacra scriptura vocatur. Sic eū appellat Isaias propheta di-
ces. In die illa erit germē Dñi in magnificētia, & gloria
fructus terre sublimis, & exultatio his, qui saluati fuerint de Is-
rael. Et Propheta Hieremias inquit. Ecce dies veniēt dicit Dñs,
& suscitabo verbū bonū, quod locutus sum ad domū Israel, & ad
domū Iuda. In diebus illis, & in tēpore illo germinare faciā Da-
uid germē iustitię, & faciet iudiciū & iustitiā in terra. Quāuis aut̄
ibi S. Propheta de incarnatione, & de nativitate Christi repa-
toris nostri loquatur, tāquā de germine, quod in cāpo nascitur,
non tamen facit mentionem de arato, ligone, aut agricultura
aliqua, sed solum in capite quadragesimo quinto mentionē fa-
cit de cālo, terra, ac de nubibus dicens. Rorate cāli desuper, &
nubes pluant iustum aperiatur terra, & germinet Salvatorē. Et re-
uera, qui hāc verba cōparauerit cum illis, quā angelus ad facta
tissimam virginem Mariam dixit, videbit quasi eadē esse, nullo
alio discrimine, aut differentia interposita, quam quod Archan-
gelus proprijs verbis locut⁹ est, eo quod de re p̄senti agebat:
at vero Propheta Isaias idē negotium verbis metaphoricis, & fi-
guratiui siuxta Prophetarū stilū tractauit. Ibi angelus dixit, Spi-
ritus sanctus superueniet in te: hic S. Isaias ait. Rorate cāli. Ibi
angelus dixit. Virtus altissimi obūbrabit tibi. Hic S. Propheta
ait. Nubes pluant iustum. Ibi angelus dixit. Quod nascetur ex te
sanctum vocabitur filius Dei. Hic prophetam dicit. Aperiatur
terra, & germe et saluatorem. Et omnem nobis dubitationem
aufert id, quod statim adiecit dicens. Et iustitia oriatur simūl,
ego Dominus creavi eum, non enim ait. Ego Dominus creavi
eam scilicet, iustitiam, sed. Ego Dominus creavi eum, scilicet,
Saluatorem, hoc est, Iesum: nam Iesus ponitur ibi in originali.
Et inquit. Ego creavi eum: vbi creationem, & nativitatem huius
beatissimæ salutis sibi tribuit, y preciae della como de hecho
singular, y admirable. Et ait. Ego Dominus, ac si diceret. Ego
solus, & non aliis mecum, non enim ad hoc altissimum opus
vir aliquis, sed solus Deus interuenit. Ad hoc propositum extat
singularis locus psalmi aliquantulum tamen obscurus, iuxta no-

Isai. 4.

Hier. 33.

strana

strā editionem, licet secundū originalem literam nimis aper- 22
 tus, adeò ut antiqui Doctores, qui ante aduentū Iesu Christi re-
 Psal. 109. paratoris nostri floruerunt, inde cognouerint, & ita scriptū reli-
 querint sacrosanctā matrem veri Mesiæ concepturam esse vic-
 tute Dei, & sine opere viri. Nam locus ille. Ex utero ante Luciferum
 genui te, si ad literā ex Hebreo vertatur, hoc modo inquit.
 In splēdoribus sanctitatis ex utero, & ex aurora tecū ros nativitatis tuæ. In quibus verbis nō solum in uno, sed in omnibus hoc mysterium ostenditur, nam in primis certum est, S. Prophetam in hoc psalmo cū Christo saluatore mundi loqui. Deinde etiam certum est, eundem Prophetā in hoc versiculo de conceptione, ac nativitate eius agere, & quod Deus absq; ministerio hominis actor huius diuini, & noui operis in virginali, & purissimo vētre sacratissimæ virginis extiterit. Primum conspicitur apertè 23
 in illis verbis. In splendoribus sanctitatis. Quod perinde est, ac si diceret, sanctissimum Redemptorem nostrū concipiendū fore non impudicis carnis, aut sanguinis ardoribus, sed sanctis splendoribus cæli. Quid & apertius ostendunt verba sequentia, vide licer. Ex aurora ante Luciferū, & ex rore. Vbi eleganti stilo idē exponitur, nā quēdā appositissima ibi latet similitudo, quē si ea manifestamus, ita sonabit. In ventre, scilicet, matris tuæ genitus eris, tanquā in aurora, hoc est, como lo q̄ en aquella fazō de tiē po, se engendra enel cāpo cō solo el rocio, q̄ entones desciede del cielo, & nō irrigatione aliqua, aut humano sudore. Et adiecit. Tecū ros nativitatis tuæ, quoniam cū ventrē purissimū sacratissimæ matris, auroræ cōparauisset, & quia sub aurora ē cālo ros cadit, quo terra fœcundatur, prosequens, & persistēs in similitudine virtutē generationis eius vocauit etiā ros; & ait. Tecū, eo quod verbū diuinū, quod incarnatū est, idē cū patre, & Spiritu sancto formauit ibi corpus, & naturā hominis qua ipsum vēbū se induit, & ad hoc faciendum virtutem infinitā, ac potesta- 24
 tē habuit. Sed quero, quare cū omnes tres personæ ad hoc cāle-
 ste opus cōcurrerint, angelus peculiariter personā Spiritus sancti plusquā patris, & filii significauerit dicēs. Spiritus sanctus su-
 perueniet in te? Respondeo hoc esse profundissimū mysterium:
 pro cuius intelligētia obseruādū est, quod inter opera Dei, quæ
 ad intra Theologi vocat, vñ ex maximè admirādis est, qualiter
 pater filiū generat, & quomodo pater, & filius producūt Spīritū
 sanctū

- 24 sanctum: & in hoc admirando opere Spiritus sanctus non facit sicut alia duæ personæ faciunt, non enim generat sicut Pater, nec spirat, & producit sicut filius, & pater. At non ideo aliquis cogitare debet, Spiritum sanctum propter hoc minoris potentiae esse, quam Patrem, & Filium: hoc enim esset error notabilis simus. Ideo sic à diuinâ sapientia hoc institutum est, quod persona illa, quæ in mysterio Trino non nominatur, in mysterio humano, ac diuino nominaretur, & hęc est persona Spiritus sancti, qui non dicitur generare, & spirare in illa generatione æterna, in opere vero infinito incarnationis de ipso solum particularis mentio fiat, ut ex hoc manifestissimè ostendatur, Spiritum sanctum æqualis, & infinitæ potentiae esse, sicut Patrem, & Filiū. Peculiaris etiam mentio fit de Spiritu sancto quoniam hoc insigne opus est opus amoris, clementiæ, & pietatis, quod ei attribuitur. Et est valde notandum, quod ante incarnationem verbi diuini vix in sacra scriptura reperitur spiritum Dei, vocari. Spiritum sanctum usque ad tempus diuinæ incarnationis: antea enim ferè semper spiritus Dei, & spiritus Domini, vel spiritus oris eius vocabatur: quod ex multis diuinatum literarum locis apertissimè constat. Si autem dicitis, Prophetam regium dixisse. Et Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Ad hoc respondeo, illum loqui de spiritu prophetiæ, quam Dominus ei communicauerat. Porro quando in aliquibus locis sacræ scripturæ (qui per pauci sunt) dicitur Spiritus sanctus, sæpius de spiritu sapientiæ, aut de spiritu prophetiæ, & non de tertia persona sanctissimæ Trinitatis intelligitur. Ratio vero quare spiritus Dei tunc Spiritus sanctus non vocabatur, modo autem sic, ea est, quia videlicet non tanta eo tempore occasio fuit sicut nunc, nā Spiritus sanctus significat spiritum sanctificatorem, at usque ad tempus nostræ redemptionis, & sanctificationis (quod in saeculo sancto in incarnationis mysterio incepit) Spiritus sanctus paucissimos sanctificabat respectu plurimorum, quos postea sanctificauit, & usque ad finem seculi sanctificauit. Atque ita Christus Redemptor noster loquens apud D. Ioannem cum æterno Patre inquit. Pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint ipsi sancti sancti in veritate. Licet autem Christus reparator noster in qua tum homo nobis (ut ipse hoc loco fatetur) sanctificationem meruit, eam tamen Spiritus sanctus cum patre, & eodem filio operatur,

Ioan. 17.

ratur, sed Spiritui sancto peculiariter attribuitur, quia opus pie-
tatis, & gratiae & misericordiae est.

Incarnatio verbi diuini conuenientif- sima fuit.

REs quidem conuenientissima fuit, ut Deus homini in ma-
xima necessitate constituto subueniret, siquidē Deus ip-
se vel minimis terrae veribus sua diuina prouidētia non
deficit, quare ergo excellentiori creature ex omnibus huius mū-
di in maiori omniū necessitate deficeret? Sed forsan dices non
fuisse conueniens gloriae Dei, se ita submittere, & humiliare, ut
homo fieri dignaretur. Hæc obiectio ex eo oritur, quia hominē
conspicimus, & contemplamur, sicut modo est, videlicet, cum
omnibus vilitatibus, & inordinationibus, quæ ei postea per pec-
catum euenerunt. Quod si cogitas, filium Dei hæc omnia super
se sumpropositum, falleris profecto, nam ex his nihil potentissimus
Dominus sumpropositum: ipse etenim naturam separauit à culpa, hoc
est, separauit id, quod Deus fecit ab eo quod homo fecit, & su-
mens dūtaxat id, quod Deus fecit, reliquit quod homo fecerat.
Præseruans igitur naturā ab omnibus defectibus, eam supra id,
quod amplificari potest, tanta diuinarū spiritualiū, necnon gra-
tiarū abundantia adornauit, & nobilitauit, ut nō fuerit dedecus
eius, quin potius maximus honor, & gloria, se talem facere ho-
minem, qualem se fecit. Non cederet in dedecus, & ignominia
Regis, se vili ueste de sayal, o de picote induere, si pretiosis aurī
ornamentis, & lapillis esset ornata, hoc est, si estuviesset aquella
vestidura toda guarneida de franjas de oro, y broslada de pie-
dras preciosas. Nā vilitas, quā ex parte materię habebat, pretio-
sis illis ornatibus operiretur. Hoc idē filius Dei fecit, licet enim
pannus uestis, qua se induit, vilius esset, & abiectus ipse tamen eū
tantis diuinitatis, gratijs, ac donis spiritualibus adornare sciuit, ut nō
esset dedecus, & ignominia sua, illo se induere. Verū est (vt D.
D. The. 3.
P. q. 44. ar.
Amos. 3.
Iean. 1.)

quod conueniens fuit, filiū Dei sumpropositum natu-
rā humanā passibilem, & mortalem, ut suis passionibus pro-
to humano genere satisfaceret, & vt nobis patientia, & māstis
tudinis exemplū præberet. Atq; ita de quo propheta Amos ait:
Leo rugit, quis non timebit? De eodem postquam homo factus est
gloriosus Baptista dixit. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata
mundi

- 30 mundi. Vnde obsecro, ortū est, vt seueritas Dei in tantā dulcedi
nē, & mansuetudinē verteretur? Experientia patet, quod aqua
maris, cum salsa, & insipida sit, si per vas ceræ virginis distillaret,
dulcis, ac sapida vertitur. Hic igitur fuit modus, quo rigor, & se
ueritas iustitiæ Dei versus est in dulcedine. Factū est vas ceræ vir
ginalis videlicet sacratissima virgo Maria tota dulcis, & suavis,
sicut ecclesia canit dicens. Vita dulcedo: cū aut̄ per poros sacra
tissimi, ac purissimi vētris eius ingressa, & egressa est aqua illa, Isai. 11.
de qua Isaías inquit. Sicut aqua maris operiētis, ita dulcis, & sapi
da remāsit, vase ipso tā sano, & integro, sicut antea, manēte. Vn
de Euseb. Emis. in quadā homi, inquit. Quādo audis Deū ex ho
mine natū esse, & maiestatē sub fragilitate latuissē, virginē prole Euseb. Emis.
hom. 2. de
symbolo.
ditatā, nec tū virginitatē fuisse solutā: non se obijciat sensilē tuis
- 31 nouitas operis, nec dicas, illud fieri nō posse, quia qui te magna
credere iussit omnipotēs est. Diuinis reb⁹ admiratio adhibenda
est, nō credulitas abnegāda. In omnipotēte te credere affirmas:
sed si de factis eius dubitas, imbecillitatē omnipotentis accusas.

Incarnatio verbi diuini pura gratia fuit.

Tantū fuit incarnationis verbi diuini beneficiū, vt nō po
tuerit sub meritis alicuius esse, sed solūmodo ab infinita
Dei misericordia, ac summa eius liberalitate processit. At
que ita B. Iacobus, postquā dix erat: omne datū optimū, & comne
donū perfectū, de sursum est descēdēs à Patre luminū, statim ad
iecit. Volūtariē enim genuit nos verbo veritatis, vt simus initū
aliquid creaturæ eius. Perpēdite, obsecro, qualiter S. Apostolus
32 hic generationē spiritualē (quę per verbū incarnatū facta est) di
uinā volūtati attribuat, vt tāto beneficio incitati nouę creature
eius erēptę à peccato, & diuina gratia renouatę inciperemus es
se. Atq; ita loquens nobiscū tanquā obligatistāto beneficio, sta
tim inferius addidit. Propter quod abiijcentes omnē immūdi
tiā, & abundantia malitiæ, in mansuetudinē suscipite insitum
verbū, quod potest saluare animas vestras. Insitum verbū ap
pellatur, eo quod insertū fuit amaro oleastro humanitatis nostrę Simile.
quę antea fructū non ferebat, nunc aut̄ quando diuinum verbū
ei insertū est, vberimos singulariū meritorum fructus præbet.
Cóparatur etiam incarnatio viti, hoc est, al farmiento q̄ sin cor
tarlo el labrador de la cepa lo cubre de tierra, y da fructo por si
que.

Simile.

quedando siempre en la cepa. Así el verbo diuino, como vid 33
de la cepa, que es el padre, el mismo padre, que es agricola lo cu-
brio de la tierra de nuestra humanidad, quedandose en el mes-
mo padre. Atque ita fructus vberrimos redemptionis præbuit

Ad Phil. 2.

humano generi. Ethoc est D. Paulus ad Philippenses scribens

Simile.

inquit. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus

Gen. 1.

vt homo. Los habitos, y ropas de los grandes señores muchas ve-

zes son mas ricas por el afforro que por la parte de fuera, por-

que muchas veces el afforro suele ser de brocado, y de fuera es

vn paño grossero. Tal es la forma de esta ropa, que es la humani-

dad, que lo de fuera q̄ es el cuerpo es grossero de la tierra. Quia

formauit Deus hominem de limo terræ. Y luego pusole el affor-

ro, q̄ se fue el alma. Et spirauit in faciem eius spiraculum vitæ.

Fue golpeada esta ropa con cinco sentidos, para que por estos 34

golpes sensuales se manifestassen, y descubriessen las potencias

spirituales, que son memoria, entendimiento, y voluntad. Y de

aqui vinieron los Philosophos a conocer el hombre tener otra

cosa mas que lo de fuera, que es el alma tan capaz, que aunque

al dar sea escasa, quanto al recibir es infinitamente larga, por-

que tiene capacidad passiva infinita. Hoc igitur habitu, & hac

veste indutus est filius Dei recipiens corpus mortale, & anima

immortalem. Atque (vt omnes Theologi fatentur) anima illa sa-

cratissima ab instanti suæ creationis gloria fuit. Quod irrefra-

gabiliter probatur ex illis regij Prophetæ verbis, que D. Petrus

in Actibus Apostolorum citat, & quæ dicta fuerunt in nomi-

ne illius animæ sacratissimæ. Prouidebam Dominum in conf- 35

pectu meo semper. Ergo semper anima illa sanctissima ab in-

stanti sui primi esse Deum vidit. Verbum igitur diuinum di-

uino hoc habitu indutum dedit mundo æternæ redēptionis

fructum.

Annuntians angelus purissimæ Virginis hoc ineffabile my-
sterium quæ fuit ab eo. Quomodo fiet istud, quoniam virum
non cognosco? Super, Mislus est, scribens beatus Bernardus hec
verba ponderat dicens. O virgo prudens, o virgo deuota, quis
te docuit Deo placere virginitatem? Quæ lex, quæ iustitia, quæ
pagina veteris testamenti, vel præcipit, vel consulit, vel horta-

Ad Rom. 8.

Ad Rom. 13.

tur in carne non carnaliter viuere, & in terris angelicam du-

cere vitam? Vbi legeras beata Virgo. Sapientia carnis mors est,

& curam

B. Ber. ho.
3. sup. Mis-
sus est.

36 & curam carnis ne perfeceritis in desiderio? Vbi legeras de virginibus, qui cantant canticum novum, quod nemo alijs canta repotest, & sequuntur immaculatum agnum, quo cunque ierit? vbi legeras. In carne enim ambulantes, non secundum carnem Apoc. 14.
 militamus: Et qui matrimonio iungit virginem suam benefacit, & qui non iungit melius facit? Vbi audieras de virginibus 2. ad Cor. 10.
 autem præceptum Domini non habeo consilium autem do? 3. ad Corin. 7.
 Tu vero non dicam præceptum, sed nec consilium, nec exemplum videras, nisi quod vñctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei vnius, & efficax, ante tibi factus est magister, quam filius, prius instruxit mentem, quam inducerit carnem.

Antiqui Prophetæ hoc tantum mysterium non ignoraverunt: Moysi siquidem, Heliæ, Eliæ, Davidi, Esaïæ, Hieremiac, Ezechieli, Danieli, ceterisque Prophetis hoc mirabile mysterium Deus reuelauit. Cum ergo eis reuelatum esset, incredibili quodam desiderio tenebatur natura humana tantum à Deo beneficium accipiendi: itaque dicebat, quod sponsa in Canticis. Osculetur me osculo oris sui, quasi diceret: veni iam spōse mi, & desiderate cunctis gentibus, mutuoque stemus. Invocabant præterea Patriarchæ, & Prophetæ suis vocibus, & clamoribus postulantes, vt Dei aduentus acceleraretur. Et sicut qui delicatissima, & fragrantia poma nauibus pertrahunt, & Similes transuehunt in remotas regiones, odore duntaxat delectantur illorum pomorum paleis opertorum, verum alij, ad quos poma transmittuntur, sapore etiam, & gustu eorum reficiuntur: sic

38 planè accedit antiquis Patriarchis, & Prophetis ut scilicet fragrantiam quandam, & odorem senserint tanti fructus ventis sacratissimæ Mariz: at vero nos illum accepimus fructum, manibus nostris contraectauimus, non autem solo odore contenti fuimus. Illi inter paleas, hoc est cærimonias quasdam, hunc fructum inuolutum adferebant, nos vero dimissis paleis rato fructu potuissemus. Ex illis robustis viris qui botrum adferebant ex terra promissionis, ille, qui præcedebat, non poterat videre ipsum botrum: at vero qui sequebatur, & videre poterat, & fructus suavitatem degustare: sic planè patres veteris testamenti, & antiqui Patriarchæ Christum non meruerunt videre, at vero nos vidimus eum, & eius fructum degustauimus. Vnde ipse Dominus Iesus Apostolis suis, ceterisque Christianis ipsis suc-

Iota 4.

cedentibus dixit. Alij quidem laborauerunt, & vos in eorum messem, & labores introistis. 39

Hic tamen adiuteret nos oportet, quod hæc vua non solum grana habeat matura, verum etiam omphacium, & accida grana debemus autem non solum dulcedinem huius vuę, sed etiam amaritudinem ipsam degustare, hoc est, poenitentiam agere, & labores ipsos, atque afflictiones patienter tolerare, sicut Christus Dominus tormenta ipsa pro nobis pertulit, & sustinuit: si enim nos delectat dulcedo ipsa, nos etiam delectare debent & amara si volumus dulcedine ipsa frui in gloria & beatitudine æterna.

Beatus Cyprianus in Symbolum Apostolorum inquit. 40
 Quid mirum videatur, si virgo conceperit, cū orientis aue, quam phœnicem vocant, in tantum sine coniuge nasci, vel renasci constet, vt semper & una sit, & semper sibi ipsa nascendo vel renascendo succedat? Apes certè nescire coniugia, nec foetus sexibus edere palam est. Sed & alia nonnulla deprehenduntur in huiusmodi sorte nascendi. Hoc ergo incredibile videbitur diuina virtute ad totius mundi redintegracionem factum, cuius exempla etiam in animalium nativitate cernuntur.

Incarnationis Domini notabilis

sermo.

41

VT de hoc altissimo Incarnationis verbi diuini mysterio tractetur, oportet, ut adsint auditores non hebeti ingenio, sed subtili intellectu prædicti, aut saltim bonis, atque sinceras voluntatibus affecti. Nam ipsemet Deus ad agendum de eodem mysterio, maximam attentionem, grauissimamque Zac har. 3. audientiam postulavit. Vedit enim Zacharias Prophetam æternum Patrem cum sacerdote magno Iesu loquentem, eiisque dicentem. Audi Iesus sacerdos magne tu, & amici tui, qui habitat coram te: quia viri portendentes sunt, hoc est portentosi, & prophetici. Ecce enim ego adducam feruū meū orientem. Ex his dicitis, velut digito ostendit lapidē quendam, super quo erant septem oculi, & dixit. Ecce lapis, quem dedi corā Iesu, super lapidē vnu septem oculi. Quasi diceret. O vos viri Prophetici animaduertite, &

- 42 tite, & considerate hūc lapidē, quem corā sacerdote Iesu posui,
super quē septem sunt oculi. Cum autē esset res tam mirabilis,
& quæ vires naturæ humanae longè superat, coniungere septē
viuos, & lucidos oculos cū duro, atque aspero lapide, dixit omni-
potens Dñs. Deponite, deponite admirationem: nā ego celabo
sculpturā eius: ego, inquam, cuius potentia nihil valet resi-
stere, futurus sum huius operis artifex, yo tengo de ser el que
puede cō primor encaxar estos ojos en la piedra. Hæc fuit san-
cti Prophetæ visio: nunc autē mysteriū, quod intus latet, intelligere
cōtendamus. Hoc totū de promissione, quā Deus mūdo fe-
cit, mitti endi in mūdo filiū suū, intelligitur: sicut omnīs sacerō-
doctorū chorus testatur. Atq; paraphras Chaldaicus, vbi nos
legimus, Orientē, aperiē trāstulit, Messiā. Voluit ergo Deus de
altissima filij sui incarnatione agere, y para esto llama por audi-
torio al grā sacerdote, y a los varones alúbrados cō el spiritu pro-
pheticō: nō enim oēs sunt ad hāc materiā apti auditores: oportet
igitur & literas & spiritū habeāt, vt melius possit tā occultū sa-
cramentū eorum memorie adhædere. Cō semeljança diuina se
lo declaro, que era vna piedra con siete ojos encima. Per lapi-
dem in sacra scripture sacratissima Redemptoris nostri huma-
nitas intelligit. Lapis abscissus de monte sine manibus à Pro-
pheta Daniele vocatur: ab Isaia lapis pretiosus in fundamen-
tis: à Rege Davide lapis, qui factus est in caput anguli. Et apud Dan. 24
Matthæum Euangelistam lapis offensionis, & petra scandali
nuncupatur. Per septem autem oculos Diuus Gregorius diu-
nam sapientiam, quæ est verbum æternum, merito, ac verissi-
mè intelligit: etenim non solum in sacris literis (vt optimè Cy-
rillus Alexandrinus aduersus Julianum Apostatam disputans
testatur) sed etiam apud AEgyptios, vt Apuleius asserit, sem-
per oculus habitus fuit ad significandam diuinitatē, cuius
aspeccui nihil opertum est, quin potius omnia sunt nuda &
aperta oculis eius: sicuti D. Paulus ad Hebreos scribens fatetur.
Numerus etiam septenarius, quia perfectissimus est, semper (vt
docet Philolæus) fuit significatio Dei, qui in se summè per-
fetus est. Quia vero hic numerus Deo erat consecratus, multo-
ties illo sancti in miraculosis operibus vtebantur. Septies enim
Propheta Helias misit serum suum, vt videret, ampliare inci-
peret, quando à Domino petebat, vt in tanta siccitate, de aqua

Dan. 24
Isai. 28.
Psal. 117.
Matth. 24

4. Reg. 5. prouideret. Septies iussit Eliseus Naaman Syro, ut se in Jordane 45
 flumine ad sanitatem ex lepra recipiendam lauaret. Qui sancti
 viri in hoc septenario numero fatebantur haec miracula virtute
 Dei fieri. Junta pues Dios fiete ojos, que significan su diuinidad, si-
 gnificando la vñion admirable de las dos naturalezas, diuina y
 humana: y para hazer creyble tal maravilla, dize que el sera el
 autor della. Ego celabo sculturam eius. O mysterio diuino y so-
 berano que es menester que lo declare el mismo Dios, y que lo
 oyen sacerdotes, y prophetas. Pues este mismo es el que oy te-
 nemos entre manos, y ya que no seamos Prophetas, pro-
 curemos de ser todos muy afficionados a el, y principalmen-
 te el diuino fauor, hara que entendamos lo que del se nos
 dixere. 46

. Omnis Theologorum schola simul cum beato Dionysio fa-
 tetur, quod natura boni est esse communicabile alijs rebus, &
 illas participes sunt bonitatis efficere. Huius veritatis umbra
 quedam reperitur in luce, & claritate solis, qui liberalissime ra-
 dios suos, claritatemque carnis, ac terris communicat, ita ut nihil
 sit in orbe terrarum, quod a calore eius abscondatur. Quod si
 hoc in parvo bonitatis riuulo reperitur, quid erit in uberrimo
 infinitate bonitatis fonte, videlicet altissimo Deo? Nam (ut ait
 beatus Dionysius) Deus est substantiale bonum in omnibus. Si
 autem de natura boni est, se omnibus communicare, apertissi-
 mares est, quod quanto melius, & excellentius fuerit aliquod
 bonum, tanto erit magis communicabile. Cum igitur omnes 47
 ingenuè fateamur, altissimum Deum nostrum esse infinitum
 bonum, rationi consentaneum est, ut signemus aliquam com-
 municationem magnitudini, atque immensitati eius æqualem.
 Haec autem est, quam Pater æternus facit, seipsum infinitè uni
 genito filio suo communicans, & filius, atque idem pater erit
 plenitudine Spiritui sancto se communicantes. Pero como dia-
 ze S. Maximo scholiastes del diuino Dionysio, no cesso aqui
 la corriente del diuino amor. Nam tota Trinitas supersubstantia-
 tialis, quæ est amor, dulcedo, & desiderium, non finit eam
 in seipsa sine fecunditate manere, sed potius mouet seipsam
 ad faciendum, & creandum omnia inuisibilia, & visibilia,
 quæ sunt. Quid cogitatis esse omnes has creaturas, quæ tanta
 pulchrit-

- 48 pulchritudine hanc mundi machinam componunt, & ador-
nant, nisi quosdam illius infiniti solis clavisimos radios? Pero
aun con mas singularidad se quiso comunicar esta suerna
bondad a las criaturas racionales, con que se leuantasse su natura-
raleza a ser participante (como dice S. Pedro) de la de Dios, y
poderse llamar hijos tuyos, porque no quedasse algo en Dios
por communicarse. Nunquid erat aliquid in Deo, quod non
se communicauerit? Ita planè, videlicet persona diuina, quæ
in beatissima Trinitate se communicare non poterat, sicut
diuina essentia se communicat. Nam si persona æqualiter
cum diuina essentia communicaretur, nulla proorsus esset in
sanctissima Triade personarum distinctio. Porque si la razon
de no auer alli tres naturalezas, sino sola vna, es communi-
carse la naturaleza, si se comunicara la persona, sola vna per
49 persona vuiera, y no tres: y assi la persona diuina en la sanctissi-
ma Trinidad de todo punto es incōmunicable. Pues que cor-
te, y traça se podia dar para que no quedasse nada en aquella
diuina bondad por comunicar? Abra se camino para esto, y
no se puede hallar otro, sino que el criador comunique su per-
sona a la criatura, pues no la puede comunicar al criador: pa-
ra que estando la naturaleza diuina comunicada en Dios,
y la persona diuina comunicada en los hombres, no quede
nada en aquella diuina bondad por comunicar. Of summas y
ineffables comunicaciones. En la primera se halla vna essen-
cia en tres personas: y en la segunda se halla vna persona en tres
essencias, que son diuinidad, alma, y cuerpo. En la primera que-
dasse Dios en si: y en la segunda sale Dios de si por amor de
peccadores. Ad hoc spectant, imo & optimè quadrant verba
illa sapientissimi Dionysij. Audendum est & hoc pro veritate
dicere, quod Deus ex vi charitatis extasim passus est: hoc est,
extra se ipsum fit. Effectus ardentiissimi amoris est extasis: vn
sacar de si, al que verdaderamente ama. Vereys vna timida ga-
llina hazerse aguila por sus pollos, y vna flaca yegua tornarse
onça por su hijo, y vna mansa oveja boluerte vna braua leona,
por defender su corderillo del lobo. Quien causo esto sino la
fuerça del amor, que saca de si a estos animales, dando al temor
osadia, y a la flaqueza fortaleza, y a la mansedumbre fuerça?
Pues quien viere al infinito, y immenso enclauado en vna

Cruz, al impasible derramar sangre, al immortal espirar, y morir, y a la summa bondad aparecer en figura de peccador, no dira con mucha verdad que en alguna manera por amor salio de si? O amor excessivo de nuestro Dios! Por beuer del vino de la viña que planto este celestial Noe embriagado del amor salio de si. Tal le desseaua la espesa quando dezia. *Quis mihi det te fratrem meum suggesterem vbera matris meæ, & inueniam te solum foris, deosculer te, & iam nemo me despiciat.* Solum foris dize, hoc est que te viesse ya fuera de ti, hecho hombre por el amor que me tienes. Hodie igitur o sacro sancta ecclesia, & benedicta sponsa adimpta sunt desideria tua, quia hodie Deus efficitur frater tuus, hodie carnem sumit ex purissimis sacratissimæ Virginis Mariae visceribus, hodie denique Deus pro amore tuo extra se quodammodo exit: & 52 ad hoc missus est Angelus Gabriel à Deo. Y con su nombre baxa predicando el mysterio a que viene. Llamasse Gabriel, que significa Dios hombre. Miraculosa quidem, & admiratione digna est historia illa, quæ ad hoc propositum in secunda Nicæna synodo in quarta actione refertur ab Stephano Diacono citante librum martyrij Diui Procopij, videlicet quod cum vir quidam, cuius nomen Mearia, Crucem quandam gentili cuidam qui Marcus dicebatur facere iussisset, postquam eam fecit, subito ac repente ibi apparuerunt tres figuræ, videlicet una in medio crucifixæ, & cum quibusdam literis, quæ dicebant Emanuel; & in latere crucis alia, quæ alijs literis signabatur dicens Michael. Porrò ab alio latere tertia apparuit, quæ dicebatur Gabriel. Cum autem exculpator 53 Marcus in manibus sumeret ferramentum ad auferendas illas figuræ, statim arefactæ sunt eius manus. Grande profecto miraculum, sed grandis etiam, ac diuina eius significatio. Voluit nanque Deus ethnico illi ac cæteris persuadere, crucem suam non esse insaniam (sicut ipsi existimabant) nec solum esse hominem eum, qui in ea positus fuit, sed etiam Deum. Y parece en ella co un nombre de Manuel, que significa Dios con nosotros, y a un lado sant Miguel (cuyo nombre quiere dezir quien como Dios) significando, que aunque parece flaco en el palo de la Cruz, estan fuerte que en virtud de su sangre derramada vencieron los Angeles a los demonios. Y al otro

54 otro lado parecio el Angel sant Gabriel mostrando con su nombre, que el que en la Cruz se puso , aunque solo parecia hombre , era juntamente hombre y Dios. Pues con diuino acuerdo es escogido Gabriel para mensagero desta ineffable obra. Porque si los Embaxadores de los Gentiles acostumbrauan lleuar por diuisas, para ser conocidos, las armas de su nacion, los Romanos Aguilas , los Scitas vn rayo , los Persas arcos y saetas &c. este diuino Embaxador trae por muestra de su embaxada su proprio nombre, y llama se Gabriel, que significa Dios y hombre.

Missus est ergo angelus Gabriel à Deo &c. vsque ecce con cipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. O nuntium ex omnibus quæ in hoc sacerculo fuerunt optatissimum. Quid, obsecro, sentiret angelus ille, quando ad sanctissimam virginem respiciens hæc verba protulit? In memoriā, quæ so, reuocate factū illud egre giù Patriarchæ Abrahæ, qñ videlicet famulū suū Eliaser vocauit, & mittēs illū ad quærendā filio suo Isaac spōsam, ei dixit. Pone manū tuā subter foemur meū, vt adiurē te per Deum cæli, & terræ, vt nō accipias vxorē filio meo de filiab⁹ Chanānæorū. Admiratur gloriōsus pater D. Fulgentius hūc iurādi modū in foemore Patriarchæ Abrahæ. Nunquid nō solent homines alios iureiurādo astringere, manus imponēdo super aliquā rē sacrā, videlicet super aram, aut super altare? Quare ergo Patriarcha Abraham famulū suum sub foemo re iureiurādo astringit? Nūquid foemur Abrahæ erat aliquid consecratum? Ita plane respondet B. Fulgentius. Nam caro il-

la, vnde verbum diuinū carnem sumpturum erat, talis potest reputari, & in ea sicut in ara iurari potest. Hoc autem mysterium apertius ostendit paraphrasis Chaldaica: etenim vbi nos legimus: Per Deum cæli, & terræ, Chaldaicus paraphrastes transtulit: Adiurauit eum per verbū Dei, Domini cæli, & terræ. Quasi diceret. Adiuro te per verbum, quod ex hac carne, sub quam iuras, carnem sumpturum est. Quis, o fratres mei, dubitat, quod cum venerandus senex, & Sanctus Patriarcha hæc verba protulit, taliter ea dixit, vt anima eius præ deuotione tantum mysterium contemplans liquefacta fuerit , & quod per oculos eius duo vberrimi lachrymarū fontes effluxerunt. Insuper ego suspicor, quod cū famulus ille sanctissimi Patriarchæ sacrosan-

Gen. 24:

Etum nomen Messiae audiret, & quod verbum Patris carnem 57
humanam sumpturum erat, considerans se manum positam
habere in ea carne, vnde Deus factus homo nasciturus erat,
totus esset contremiscens, & maximo respectu, ac reueren-
tiali timore plenus. Y si esto succedia en la sombra, (porque
como dice Sant Bernardo, toda esta hystoria fue un retrato de
baxar el Angel Gabriel a buscar espesa para el diuino Isaac)
que sentiria este celestial Paranimpho Gabriel quando vies-
se a la sacratissima Virgen, y conociendo que de su purissima
carne auia Dios de tomar carne le dixo. Ecce concipies in vte-
ro, & paries filium? Esto es hermanos mios lo que en alguna ma-
nera se puede contemplar: pero en ningun modo se puede con
palabras declarar.

At vero cælestis, ac sacratissima virgo tandem respondit 58
quædam verba, quæ vel etiam à peccatrice lingua mea reci-
tata cælum, & terram læticare videntur. Ecce, inquit, an-
cilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum. O verba
diuina! o verba plena fide viua, & ardenti charitate, ineffa-
bili prudentia, ac profunda humilitate referita. Fiat mihi se-
cundum verbum tuum. O que, fiat, tan poderoso! o que, fiat,
tan efficaz: fiat sobre todo fiat. Dos, fiat, hallo en las diuinæ le-
tras mysteriosos. Uno de Dios, y otro de la sanctissima Vir-
gen. Con el, fiat, de Dios se hizo el mundo: Fiat lux & facta est
lux; y con el, fiat, de la preciosissima Virgen se reparo el mun-
do. De grande mysterio es el, fiat, de la creacion, y tambien
es muy mysterioso el, fiat, de la Redencion. Con el, fiat, de 59
Dios se hicieron cielo y tierra: pero con el, fiat, desta purissi-
ma donzella se obraron cosas, que exceden el cielo, y la tier-
ra, porque al punto que las pronuncio luego Verbum caro fa-
ctum est.

Osee. 2. c. Fructus autem, quos nobis hæc diuina incarnatio protulit,
quis satis erit ad narrandum? Sed eorum aliquot audite, de
quibus Propheta Oseas mentionem facit, quando introducit
Deum, ad literam de hoc fœlicissimo legis gratiæ tempore
loquentem in hunc modum. Ecce ego lactabo eam. Quod
perinde ac si diceret. Haziendome hombre yo, que soy dios, se-
re amia de la Iglesia, yo le dare de mi pecho, y de mi dulce
leche. Quando vos quereys significar, que uno es vuestro di-
scípulo,

60 scipulo, que sabe vuestra doctrina, y que esta echo a vuestras
 condiciones, soleys dezir que le aueys criado a vuestros pe-
 chos. Esto prouectio Dios que haziendose hombre auia de
 criar a los hombres a sus pechos, que auia de hazerlos sus di-
 scipulos spirituales, y hartarlos con su doctrina endiosando
 los con su gracia, de tal suerte, que viendo a vn buen Christia-
 no dixess en todos. Bien ayan los pechos que mamaste. Quien
 no sabe que con la leche se maman las buenas, o malas costum-
 bres? Imperator Titus nimis semper ægram vitam, & multis
 ægritudinibus plenam duxit. Rationem autem huius rei assi-
 gnat Marcellianus, quia videlicet à nutrice ægra lactatus fuit.
 Tiberius etiam aliquando se inebriare solebat, quam consue-
 tudinem, & inclinationem accepit à nutrice sua, quæ multo-
 ties à vino capiebatur. Calligula tantopere sanguine delecta-
 batur, vt si quando ensèm sanguine infectum videret, luben-
 ter lingeret. Causa huius fuit (vt ait Dionysius Cassiodorus)
 quia nutrix quædam eius barbara, & immanis extremitates
 vberum, quando ipsum parvulum lactare volebat, sanguine
 delinire solita erat. Ecce ego lactabo eam ait Dominus. Yo le
 dare el pecho al alma: yo la hare a mis costumbres con la leche
 de mi doctrina euangelica, y la hare toda euangelica, toda ce-
 lestial, toda diuina: yo hare que toda me parezca a mi, y tenga
 mis mañas, y condiciones. Sed non est silentio prætereunda,
 imo maximè notanda huius loci septuaginta interpretū transla-
 tio, quæ sic ait. Ecce ego seducam eam. En haziendo me
 hombre, dice Dios, yo engañare al hombre. Quæ nam sunt
 62 hæ fraudeò dulcissime Iesu instorum gloria? Engaños de Dios
 desengaños del alma se pueden llamar. Vult Deus loqui cum
 filijs Israel in monte Sinai: ipsi vero dicunt, se non posse Deum
 ferre, quod si aliquid ab eis vult, loquatur ipsis per hominem,
 videlicet per Prophetam Moysem. Loquere (inquit ad
 Moysem) tu nobis: non loquatur nobis Dominus, ne forte mo-
 riatur. O gens cæca, & cæcutiens, quæ Deum audire nolle-
 bat, vt hominem mortalem audiret. Nos autem Deo adeò mi-
 sericordem habemus, que por tratar con nosotros, haze vn di-
 uino engaño, si assi se puede decir, visto se de nuestra humani-
 dad haziendose hombre, para que yendo el hombre a buscarle
 como a hombre, le halle tambien como a Dios. Habemus ad

Exodi 20.

Simile.

hoc appositum exemplum ab ipsa natura ministratum, Re- 63
fert Elianus quendam pescem (qui dicitur Sardus) tanto amo-
re caprarum teneri, & flagrare, vt , cum primum umbram ea-
rum videt, celeriter super aquas exeat præ se ferens latitiam,
& hilaritatem , quam ex illis animantibus capit : è contra ve-
ro hominem naturali odio prosequitur, ita vt ipsum videns, au-
fugiat . At sagax , & astutus pescator, vt pescem capiat, pelle
vnius capræ se contegit, & ad oram fluminis expectat, donec
veniat Sardus, qui videns umbram , & cogitans eam esse ca-
pram incidit in manus hominis & ab eo facilius capitur. In
hunc modum antequam Deus homo factus esset , espantaua
se la pesca, huyan los hombres, porque como carnales amauan 64
la carne, & espantauan se del spiritu , y para que no se espan-
tafesen cubrio se Dios de carne para con ella ceñarnos , y co-
gernos para si . Et haec estratio Diui Bernardi cum dixit. Pro-
pter hoc verbum carne vestiri voluit, vt homines, qui nihil,
nisi carnalia sapiebant, miras in carne delicias inuenirent : &
hoc est promittere Deum , quod factus homo, decepturus erat
hominem.

Addit Sanctus Propheta secundam utilitatem, quam homo
ex verbi diuini incarnatione percepturus erat , & ait. Edu-
cam eam in solitudinem : hoc est , educam homines ex inquietu-
dine miserandi scœuli, & faciam illos amicos solitudinis , &
contemplationis : hare los finalmente que dexen el trato de
los hombres , y gusten de la conuersacion de Dios. O quam 65
innumeris homines aliorum hominum tumultus, ac cœtus ab-
horrentes se se in abditissimas solitudines receperunt, vt sic
melius contemplationi vacarent , & huius altissimi Dei con-
uersatione fruerentur . Prope Alexandriam in Aegypto in-
quit Philon , innumerabiles viros sanctos maximæ contem-
plationi deditos vitam penè cœlestem deguisse . Quod Isaias
Propheta vaticinatus fuerat dicens. In die illa erit altare Do-
mini in medio terræ Aegypti , & titulus Domini iuxta terminos eius : hoc est , cum Deus factus fuerit homo , per totam
Aegypti regionem altaria in eius reverentia erigentur , & in
omnibus triujs itinerum crucis collocabuntur . Vbi alia lite-
ra habet: & statio iuxta terminum ipsi Ieoua: hoc est, aura mu-
chagente de guarda, que guarde aquellos altares . Que gen-
te de

66 te de guarnicion es aquella? Sanctus Doctor Augustinus locum illum exponit de Sanctis monachis, qui tem pore primituæ Ecclesiæ in Lybiæ, Thebaidæ, atque Alexandriæ solitudinibus vitam asperrimam degebant: qui quidem ieunijs, orationibus, mortificationibus, ac denique religionis Christianæ professione Iesum Christum, atque eius sanctissimam crucem acerrime defenderunt, & propugnarunt.

Loquar ad cor eius. Tertius fructus est, quod non per Prophetas, & Patriarchas, non per umbras, & figuræ eos alloquar, sed ego ero eorum prædicator, yo sere su predicator de mi boca a la suya. O singulare beneficium. O fœelix ille, qui hoc fœlicissimo tempore viuit, & ad quem Deus tan ta familiaritate tam dulcia, ac suauia verba ad cor eius loquitur.

67

INCON-

I N C O N S T A N - T I A.

B. Gregor.
super ecclie
siaisticum.

Exod. 32.

Num. 14.

Eccl. 26.



EATVS Gregorius super Ecclesiasticū inquit. Sicut qui à fide recedit apostata est : ita qui ad peruersum opus, quod deseruerat, reddit, ab omnipotenti Deo absque villa dubietate apostata iudicatur, etiam si fidem tenere videatur. Quis in-

dagando consequi poterit, cur Dominus oratione Moylis placatus fuit, cum Iudaei vitulum conflatilem aderauerunt (quod maximum nefas erat) cum vero de expugnanda terra Chanañorum diffisi sunt, tamen quadraginta eos annis per defertum circunducens diutissimum de ipsis supplicium sumpsit?

Ceterum quanuis hoc loco cum sancto Apostolo liceat excludere. O altitudo diuinarum Sapientiae, & Scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viae eius ; scripturæ tamen verba huius tantæ severitatis causam subindicant, ait enim Dominus. Veruntamen omnes, qui vide-

runt maiestatem meam, & signa, quæ feci in Ægypto, & tentauerunt me, iam per decem vices non ingredientur terram pro qua iuraui patribus eorum. Toties ergo errasse, & toties erratorum veniam obtinuisse in causa fuit, ut huius errati poena nulla Moylis oratione relaxaretur. Cur igitur adeò securi degunt,

qui post imperatam quotānis in confessione peccatorum veniam, statim à confessione in eadem flagitia relabuntur ? O stulti, stulti, quis vos ita dementauit, ut tam grande hoc malum non persentias? In Ecclesiastico dicitur. In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi aduenit. Vir bellator deficiens præ inopia, & vir sensatus contemptus: & qui transgreditur à iustitia ad iniquitatem, Deus parauit il-

lum ad romphæam. Ex his verbis apparet postremum

hoc tantum malum esse, ut inter reprobationis indi-

cia hoc in loco numeretur, siquidem Deus

parat eum perpetrantem ad rom-

phæam idest, ad mortem

æternam.

Incon-

4 Inconstantia maximum malum.

Quam vilis facta es iteras vias tuas, inquit Propheta Hierem. 2. remias. His verbis diuinus Vates inconstantiam Israeli tici populi reprehendit, qui licet aliquando bene ope rari inciperent, statim ab incepto deficiebant & ad præterita scelera reuertebantur, sicut modo plurimi Christiani faciunt, quibus euenit illud, quod euenire solet illis, qui hyberno tempore vestes duplices, & quæ frigoris iniuriæ expellere possint, induunt, verè autem appropinquante eas ita à se expellunt, ac si nunquam amplius ipsas induturi essent, & se bombycinis, aut sericis vestibus, seu alterius leuissimæ materiæ exornantur, fus vero tempore hyberno appropinquante protinus maxima solicitudine vestes, quas prius vilipenderant, & multo melius præparatas induunt. Sic plurimis euenit, qui cū in frigore peccati sint coniecti malitia sua, cupiditate, luxuria, atque alijs plurimis sceleribus (sicut ille, qui vestes super vestes induit) tacti calore diuini amoris inflammatis eorum cordibus maxima cum diligentia vitia illa depellunt, & illis omnibus sceleribus se diligenter exuunt, & per veram poenitentiam diuina induuntur gratia, ac sanctis plurimarum virtutum exercitijs se exornant. Illis autem feroribus diuini amoris præteritis iterum refrigerescere incipiunt, & sancta illa exercitia deponunt, ac magna confusione sua ad vitia præterita impudentissime redeunt. Quapropter vnicuique eorum dici potest. Quam vilis factus es iterans vias tuas. Ex his oritur non parum difficilis quæstio, vide licet vtrum sit maius peccatum gratiam innocentiaz amittere, an gratiam poenitentiaz? Exempli gratia. Peccarunt duo alter innocens, qui nunquam mortaliter deliquerat, alter vero, qui cum iam peccasset, sui sceleris poenitentiam egit, & tamen iterum peccauit, vtrum horum peccatoru sit maius? Venit in hanc urbem adolescentis quidam optimis moribus imbutus, ac singulari virtute præditus associatur alteri iuueni peruerso, corrupto, & omni scelerum genere depravato, qui alium miserum adolescentem ex angelo vertit in dæmonem. Peccat igitur vterque horum: licet hic corruptus antea poenitentiaz egerrat, quæro, vter eorum maius committat peccatum? Idem exemplum potest opponi de puella quæ omni virtutum genere adorata

nata in domo alcuius nobilis ad seruendum ei virgo intacta 7
 reponitur, tunc anula dæmoniaca, & Satanæ instrumentum ei
 vestem, thoracem, & alios muliebres ornatus afferit, quibus mi-
 sera puella cogitur innocentiam, & integratatem amittere. In-
 Hugo d' sa terrogo vtra harum plus peccat? Hugo de sancto Victore ad
 cruentis questionem respondens inquit, peccatum illius, qui cum pec-
 lib. 1. p. 14 cavit, pœnitentia ductus est, & rursus peccare non erubuit esse
 maius, quam peccatum innocentis. Verum est tamen (ait hic ve-
 nerabilis Doctor) quod nunquam peccasse mortaliter, vel Deū
 non offendisse est donum innocentiae pretiosissimum, y una
 joya mas rica, y demas valor y precio, y tanto mas peligrosa de
 perderse. Nam postquam hoc donum amissum est, amplius re-
 recuperari non potest. Idcirco afferit hic egregius Doctor maius
 esse detrimentum, & iacturam, gratiam innocentiae amittere, 8
 quam gratiam pœnitentiae. Verutamen quod attinet ad hunc
 peccatorē, cui cū peccasset Deus veniam cōdonauit, cū ipse ve-
 nia indignus esset, quin potius gehennalē poenam merebatur,
 Deus autē infinitam misericordiā suā, & non huius peccatoris
 scelus respiciens ei pepercit, & veniā præstauit, suamq; gratiā
 largitus est, & in amicū eum recepit, atq; omnia merita, quæ
 amiserat ei restituit, & denuo priuilegiū, ac iuxtam titulum ad
 ecclœ beatitudinem concessit. Quibus omnibus non obstanti
 bus hic miserabilis iterū peccauit, & liberalissimo Domino, à
 quo tot bona acceperat ingratus exitit; idcirco culpa eius mai-
 or est, & nisi conuertatur ad Dñm, atq; in meliorem frugem se
 recipiat, pena eius longe maior erit. Et ita loquens Christus Re-
 demptor noster de huiusmodi miserrimo homine apud Diūnū 9

Lucæ. 11. Lucam dixit. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.
Theolog. fn. 4. d. 22. Virū autem peccata, que antea peccator cōmiserat & Deus &
 condonauerat propter inconstantiā ipsius peccatoris, & quia ad
 peccata redierat, vtrū, inquā, ei imputetur & redeat questio est
 Theologorū non parua, qui tandem afferunt, peccata condonata
 propter peccatum superueniens aliquo modo redire, nō quidē in
 substantia, id est, in quātū ad culpā, nec in quātū ad poenā (id
 enim quod Deus semel remittit, & parcit nō iterū repetit) sed
 dicunt redire peccata in quātū ad circumstantiā in gratitudinis
Matth. 18. atq; hoc modo intelligitur illud, quod Dñs apud D. Matthæum
 ait. Tradidit eum tortoribus, quoad vsq; redderet vniuersum de-
 bitum,

10 bitum. Hinc etiam oritur alia quaestio, scilicet an necessarium sit
hanc circumstantiam confiteri? Et communiter tenetur esse quædam
peccata, qualia sunt carnalia in infirmo, & intricata in
scrupuloso, quæ repetere non oportet. Secundo dico esse aliqua
peccata, quæ confiteri se per utile est, nam humilitas confessionis
vires praebet aduersus recidivationem. Tertio dico non opus
esse te explicare numero, aut specie peccata, quæ semel confessus es, licet in ea iterum incidas. Quarto dico, quod quando confessor de novo te confitentem audit, & conscientiam tuam ignorat bonum esse, ut ei generaliter dicas, te iterum hoc peccatum
perpetrasse, ut sic aduersus ruinam tuam remedium tibi possit
adhibere. Denique dico oportere, ut dicas, te ingratum Deo ex
titisse, eo quod cum ipse, alias saepe numero haec & alia pecca-
ta tibi remiserit, tu in ea iterum incidisti. Haec sententia est
Doctoris Altisidiorense, & B. Thomæ, & Scotti in materia de
penitentia.

De hac inconstantia conquerebatur Deus per Oseam Prophetae. 6.
metam dicens. Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iudea? Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens. Nubes matutina, & ros, dum primum sol ori-
tur, statim breuissime consumuntur. Sic erat virtus illorum Hebræorum, & est modo plurimorum Christianorum, quæ quidem breuissime deficit. O quot quantaque nobis aduenient dona, si constantes fuissimus, & procul à nobis inconstantiam in bonū fugaremus. Aqua diuturno temporis vsu lapides perforare solet. Quis hoc facit? Assiduitas, & constantia;

12 atque ita quidam dixit. Gutta cauat lapidem non vi sed saepe cadendo. Nullum cor est licet lapideum sit, aut adamantium, quod non emolliatur, & confringatur assidua bonorum exercitorum constantia. Si enim vobis difficile efficitur peccata vestrā assidue cōfiteri carceres, & hospitalia ad seruicium infirmis inuisere, atq; alia huiusmodi opera exercere, constantia in illis habete, & omnia vobis facillima reddentur. O vitam in omnium cordibus haec virtus infigeretur. Profecto ingens esset bonum. Hanc virtutem beatus Paulus ad Corinthios scribens ad Cor. 6.
admonet dicens. Per arma iustitiae à dextris, & à sinistris per gloriam, & inobilitatem, per infamiam & bonam famam. Arma iustitiae sunt virtutes, & quemadmodum exercitus armatus

Simile.

armis coruscantibus hostes vehementer peperret: sic virtutes 13
 perfectissimæ iustorum infestissimos dæmones deterrent. O
 qualiter dæmones humilitatem fratris Iuniperi laici religionis
 nostræ fugiebat. Dū igitur sanctus Apostolus nos admonet, vt
 vndiq; armati incedamus perinde est, ac si nos cohortaretur, vt
 maxima constatia in omni tēpore tam in aduersitatibus, quam
 in prosperitatibus bene operemur. Quid, obsecro, prodesset
 militi armato & cōtecto in brachijs, pectore, ac pedibus aduer-
 sam aciem ingredi, si tamen caput, quod p̄cipua corporis
 pars est, detectum, & omni periculo expositum portat? Quo-
 tiescunque de homine loquimur à pedibus incipimus & dice-
 re solemus. A plāta pedis usq; ad verticē capitī, ac si de imper-
 fecto ad perfectius procederemus. Per pedes significātur prin-
 cipia, per caput finis, qui in quolibet opere quid perfectius est. 14
 Quid ergo Christiano prodesset bene vivere, & se initio vitæ
 suæ virtutibus protegere, si in fine ab illis bonis operibus defi-
 ciat, & male operetur, hoc enim, perinde est, ac si pedes armis
 operiret, caput autem detegeret. O infelix homo, qui quando
 melior futurus eras, propter inconstantiam tuam deterior factus
 es: in te reuertere, & caput armare cura, vt sic Diabolus te vndi-
 que paratū inueniat. Magna profecto confusio est hæc incon-
 stantia in omnibus Christianis, sed proculdubio in ecclesiastis
 personis magis increpanda est, & reprehendenda. Videbi-
 tis sacerdotes nouos, nimis deuotos, qui deuote, & magno cum
 spiritu feruore horas Canonicas recitant, ecclesiastas frequentat,
 ecclesiastica officia celebrant, ac quotidie maxima quietudine
 rem sacram faciunt: Sed paulatim refrigescunt, maxime si pin-
 gues præbendas obtinent, & magna pompa incedunt, isti ali-
 quando ad tantam miseriam deueniunt, vt si antea mane surge-
 bant ad sacra officia peragenda, iam hanc sanctam consuetudi-
 nem amiserunt: quod si aliquando mane surgunt, ideo est, quia
 venationi se præparat: & qui antea proprijs pedibus humilier-
 in ecclesiam ibant, iam non suis sed alienis pedibus, hoc est, pre-
 tiosis mulis sedentes eo se conferunt, & qui antea canebant, &
 amboni humilier assistebant, iam illuc accedere nolunt, sed
 in sedilibus cum alijs garrientes diuina officia magis impe-
 diunt, quam adimplent munus ipsas horas canonicas re-
 citandi.

Incon-

46 Inconstantia ex peccatis oritur.

Pecatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta
est, ait Sanctus Ieremias. Ex his verbis infertur, inconstan- Tren. 1. e.
tiam in bono oriri ex peccatis præteritis, & ex depravata
consuetudine. Atque ita postquam Sanctus David loquens de
iusto, ac de perseverantia eius inquit: Dispersit dedit pauperi-
bus iustitia eius manet in sæculum sæculi cornu eius exaltabitur
in gloria: Statim addit. Peccator videbit & irascetur denti-
bus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit. Sæ
pen numero euenire solet, ut magnus peccator suorum peccato-
rum proponat emendam, polliceturque ab illis sceleribus se
auertere, atque ita uno die se continet: verum iterum in alia in-
cidit. Rursus proponit se non esse amplius peccatorum, & in
illa voluntate ad plurimum persistit per duorum dierum spa-
tium, sed statim sua prava consuetudine incitatus ad peccata re-
uertitur, & videns ex una parte inconstantiam suam, & ex alia
iustorum perseverantiam irascitur dentibus suis fremet, & tabe-
scit, hoc est, stomachatur in se ipsum, & præ iracundia morsi-
bus se vult dilacerare, eo quod se ita perditum, & corruptum,
ac depravatum videat: denique hac inconstantia cōmotus per-
dit omnino bonum se corrigendi desiderium, ac tandem in pec-
cato perpetuo remanet miserandus, & ob hanc causam adiecit
Sanctus Propheta. Desiderium peccatorum peribit. O rem stu-
pendam, & omni admiratione dignam! Quis est tam lapideus
corde, qui haec audiens non contremiscat, ac totis viribus con-
tendat depravatam consuetudinem, quæ fons, & origo tanti
mali est diligentissime vitare.

Beatus Basilius de inconstantibus agens inquit. Horum vo-
lucris animus continenter flabris veluti quibusdam pulsatur:
horum consilia similia vespertilionum volatibus sunt, quippe
qui in directum nunquam feruntur, sed tortuoso & incerto
maxime volatu hunc, illucque temere pererrant, ac circumua-
gantur, hi multum serpunt, sed nihil illis prodest. Etiam iumen-
tis hi similes sunt, quæ ad malas deligata cum gradi contine-
ter non cessent, eodem tamen usque in spatio semper reperiun-
tur, & fracto laboribus corpore, ipsa tamen ultra exigui loci si-
nes progressa non sunt. Sic isti quoque cum assidue in corpo-

B. Basili. de
constit. mo-
nastica. c. 9.

Simile.

ris libidinibus intracentur, in hisque depresso inhærescant, ad 19
spiritus fastigium nunquam euadunt: sed in exhausto cursu in
orbem perpetuo incitati feruntur, nempe qui una cum corpo-
ris concupiscentijs, voluptatibusque assidue agitati, rotatique
eodem, vnde moverant, denuo referantur, & propter volunta-
tis prauitatem ab iniqua, in qua sunt, seruitute nunquam libe-
rantur. Hæc ille. His similitudinibus sanctus Doctor probat,
eos, qui in virtutibus inconstantes sunt, in iniquitatibus con-
stantes esse.

Plin.lib. 1. cap. 100. Plinius inquit. Hypanis Scythicorum fluuiorum princeps
per se purus, & dulcis, circa Calipodas ex Anipeo fonte ama-
ro inficitur, atque ita dissimilis sui in mare concluditur. De quo
Simile. quidem est illud solenne elogium. Qui in principijs eum no-
runt, prædicant qui in fine experti sunt, iniuria execrantur. 20
Ita quidam initio blandi, & amici, postea longè dissimiles sibi
reperiuntur.

Idem libr. 2. cap. 102. Simile. Idem eodem libro ait. Ut Conchylia crescente luna auges-
cunt, decrescente vero marcescunt: ita stultus à fortuna pen-
dens nunc magnus, nunc pusillus, nunc elatus, nunc supplex
ad quemcumque euentum mutatur.

Idem libr. 8. cap. 18. Idem libro ostendo ait. Ut Camelo pardalis, siue Nabis, quæ
fera quædam est (vulgo appellata Girafa) collo refert equum,
pedibus, & crinibus bouem, capite Camelum, maculis tigrim
aut pardum: ita quidam inæquales sibi varias hominum for-
mas exprimunt, si cultum inspicias, sanctum aliquem existi-
mes: si orationem audias satrapam loqui putas, si vitam expen-
das, nebulonem innuenies, si scripta bubulcum. 22

Idem libr. 31. cap. 22. Simile. Idem etiam inquit. Apud Troglodytas lacus est, qui ter in
die fit amarus, & falsus, ac rursus dulcis, totiesq; etiam nocte,
vnde & iasanus dictus. Sic quidam inæquales nunc asperi, nunc
blandi sunt, aliquando profusi, mox sordidi, iam vehementer
amant iam supra modum oderunt.

Cassia col. 1a. & cap. 12. Simile. Cassianus de viro iusto agens inquit: Mens viri iusti non de-
bet esse similius ceræ vel alterius cuiusquam materiæ mollioris,
quæ semper characteri signati cedens, pro eius forma, & ima-
gine figuratur, quam tandem retinet, donec alio rursus super im-
presto lignaculo reformetur, atque ita fiet, vt nunquam in sua
qualitate persistens ad formam eorum, quæ imprimitur se
gerat

¶ gerat; quin potius debet esse velut quoddam adamantinum signatoriu, ut in uiolabilem mens nostra figuram sine semper custodiens characteris, vniuersa, quæ incurrit sibi ad qualitatem sui status signet, atq; transformet, ipsa vero non valeat insigniri ullis in cursibus, aut possit.

INFERNVS.



N A ex causis, quare Deus permittit, vt dæmoniacum corpora ingrediatur, eosque maximè torqueat, haec est, vt videlicet, per illa tormenta consideremus, & animo euoluamus ingetes, atq; horribiles inferni cruciatus. Refert Plutarchus Persas, vt filios suos dum erant parvuli à vini potatione auerterent, & deterrent, hoc stilo, atq; industria fuisse vsos, videlicet seruum empticum inebriabant, & postquam ebrios erat, in cameram, in qua ipsi cum filijs suis erant, intromittebatur: qui tandem vi meri corruptus, in terram cadens ferocissimas vultus distortiones faciebat. Tunc parentes, ad filios dicebant. Videte ò filij mei, quid viuum efficiat. O admirabilem parentum prouidentiam, & efficacissimum docē di modum: porque la experientia de la fealdad, que causa el vino fixada en la imaginacion de los tiernos niños era un freno para abstenerse, y un gran motivo para aborrecer el vino, por esto los padres usauan deste ardor para apartar a sus hijos, y quitarlos de beber vino. Sic clementissimus Deus, & pater misericordiarum, vt nobis cum infernalibus poenis metum, ac terrorem incuteret, permittit, vt dæmones in hominum corpora ingrediantur: y que enseñoreados dellos hagan visajes espantosos, caygan en tierra, y salgan de juyzio, y se hierâ a si mesmos, y rompan sus vestiduras, y sus proprias carnes, poniendo espanto a todos co sus aullidos. Quod perinde est, ac si Deus hominibus diceret filij mei oculos vestros in his dæmoniacis ponite, atq; extortentis, quæ ipsi patiuntur, colligite, qualia erunt,

& quam grauia infernorum tormenta, & ex deformitate cor- 3
porum eorum colligite eriam alicuius animæ deformitatem, ac
deniq; ex illis brevibus doloribus, sempiternos cruciatus, & non
quam finibiles dolores gehennæ considerate.

Infernus à sanctis Prophetis ignis deuo- rans nuncupatur.

Sancti Prophetæ de inferno loquentes signem eius deuorantem ignem appellant, & ita propheta Isaías ait. Ignis hostes tuos deuoret. Et alibi. Flamma ignis deuorantis, qui ardebit in æternum. Daud etiam Rex inquit. Deuorabit eos signis. Et Iocel propheta dicit. Ante faciem eius ignis vorans. Quod deuoratur ex omni parte circundatur in ventre deuoratis, in quo cruentati horribiles ab igne demonstrantur, siquidem ignis deuorans appellatur. Quo te vertes, ô miser peccator, qualem, & ubi requiem inuenies? Ad cuius refugium, & auxilium confugies? Totus intra deuorantem ignem eris, imo ignis intra ventrem tuum, & viscera tua erit, non dabitur ad hanc, vel illam partem declinare pro requie inuenienda, alligatus quidem igni eris. Bene ergo sanctus Iob in doctrinam nostram, & exemplum ait. Semper Deum quasi tumentes super me fluctus timui, nec ferre potui pondus eius. Quasi infirmam nauiculam in medijs fluctibus vehementibusq; se ad iram, & potestatem Dei considerabat sanctus vir. Inter hec quales orationes fundunt, & vota nautæ? Quam humiles inueniuntur? Vide quid in Ionæ historia dicitur. Facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri, & timuerunt nautæ & clamauerunt viri ad Deum suum. Et Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat soporé graui. Similia eveniunt nobis. Minatur Dominus ignem gehennæ, magnæq; tempestatis procellam, inter qua fugitiuus Propheta dormit. Non attendit peccator quam proximus sit æternæ damnationis igni, huic iure dici debet, quod nautæ Ionæ dixerunt. Quid tu somno deprimeris? Surge, & inuoca Deum tuum. Quia tamen ad hanc admonitionem multi peccatores non resipiscunt de uno quoq; illorum Regis Propheta inquit. Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet desiderium peccatorum peribit. Nunc non videt peccator, quia dor- miens

6 miens est, tunc videbit damnum suum. Vel aliter. Nunc non se videt peccator, nam se ipsum ad tergum, alios coram se habet, tunc autem conuertet eum Deus, ut propria conscientia conuietus videat se. Arguam te & statuan te contra faciem tuam, ait psal. 49.
 Dominus per eūdem Regium Prophetam. Ponam te coram te, ut videas te, & confundaris ex te. Et alibi. Conuertantur peccatores in infernum, conuertantur, & erubescant valde velociter. Antea erat auersus à se peccator, tunc autem conuertet eum diuina iustitia ad se, ut videat se, & pudescat de se. Videbit ergo tunc se, & irascetur. Cui magis quam sibi irascetur. Ait Beatus Augustinus. Contra se ipsum arma conuertet, quoniam ipsum sibi causam tanti supplicij esse videbit. Dentibus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit. Quia aeternaliter psal. 6.

7 cruciabuntur. Et ita ubi nos legimus in psalmo: Mors depascet eos, Beatus Augustinus legit. Mors pastor est eorum, nimirum psal. 48. quia pascit eos, hoc est, ipsa mors, quæ eos cruciat, ipsa pascit, & sustentat, ut in illis cruciatibus in aeternum viuant. Et pascit eos pascuis suis, scilicet, tristitia, afflictione, tormento, & angustia aeterna. Quod si hominem moriturum, diu agonizantem videmus, miseremur ei, & iam quod cruciatus illi finem habeat appetimus. Quod nam tam miserabile spectaculum videri potest, quam reproborum mors, quæ semper in cruciatibus unanimitate persevererat, nec deinde in aeternum desinet. Sed proh dolor quam intrepide ista audimus, & loquimur tanquam si fabulae essent. Audi ô miser peccator, quid Dominus per Prophetam Ezechielem dicat. Ecce ego ad te ejciam gladium meū de vagina sua. In hac vita gladius iustitiae Dei in vagina continetur misericordia: quare non ita percutit nos, ut disperdat. Ezech. 12.

8 Veluti si quis cum gladio in vagina incluso te percutiat, non enim usque ad interitionem gladius diuinus desauiet, dum vivimus. Quare non adeò experimur penetrantem gladium iræ suæ, tunc autem euaginabit gladium, vaginamque misericordia proijciet. Ut tu cum congregedi vis cum alio districto gladio vaginam longè à te proijcis, quasi tunc potius impedimentum, quam commodum præstet. Sic Deus in iudicio, ideo dicit. Ejciam gladium meum de vagina sua, quasi à se remouere debet misericordiam, ad te, id est, contra te. Nunc ipsa misericordia simul cum iustitia iudicat, ac velut patronus noster ri-

Iacob. 2.
Iob. 4.

Matth. 10.

gorem illius temp̄erat, tunc autem iudicium sine misericordia 9
fiet illi, qui non fecerit misericordiam, ut inquit Beatus Iacobus. Et in libro Iob dicitur. Obliviscatur eius misericordia. Vx, v̄, & millies v̄ illi, quem Dei misericordia deserit, eiusq; obli-
uiscitur, non obliuiscetur passerum, ut ipse dixit apud Matthēū.
Nonne duo passerēs aſſe v̄neunt, & vnuſ illorū non eſt in
obliuione apud patrem vestrū? Et ille, qui nec passerculi qui-
dem, qui diſpondio vendit obliuiscitā, reproborū tamē
ad miserendū non recordabitur. O infōlices illi, & nimium
infōlices.

Infernus qualiter à sanctis doctōribus describitur.

10

Matth. 8.

Euse. Emī.
homl. 1. ad
Monachos.

Pſal. 68.

B Eatus Gregorius super illud Matthēi. Ejcentur in tene-
bras exteriores, inquit. In inferno erit frigus intolerabile,
ignis inextinguibilis, vermis immortalis fœtor incompor-
tabilis, tenebrae palpabiles, flagella terribilia, horrida visio dæ-
monum, confusio peccatorum, desperatio omnium honorum.
Erit enim miseris mors sine morte, defectus sine defectu, quia
mors ibi semper incipit, & deficere nescit. Ideo B. Augustinus
ait. Pœnæ nostre ant, si pœnia non inuitant, ut resipiscamus
à peccatis nostris, dum tempus habemus, quia vt etiam Euse-
bius Emissenus inquit. Ideo Regius Propheta dixit. Ne vrgeat
super me puteus os suum, quia cum suscepit eos, claudetur sur-
sum, & aperietur deorsum in profundum, nullum spiramen nul-
lus libet anhelitus, clauſtris desuper virginibus relinquetur. Vg
autem eis, quibus h̄c prius experienda sunt, quam credenda:
ideo charissimi h̄c omnia, quæ illic fieri non poterunt, h̄c re-
dimi possunt per emendationem prioris vitæ, per lachrymas,
per eleemosynas, per humilitatem cordis, per corporis casti-
tatem, per exercitia iustitiae, ac misericordiæ.

B.Chrysost.

hom. 2. 8.

B.Chrysostomus quoq; de hac materia agens in quadam ho-
milia inquit. Intolerabilis res est gehenna, quis nesciat illud sup-
plicium horribile? Tamen si aliquis mille ponat gehennas nihil
est tale dicturus, quale eſt à beatæ illius gloriae honore propelli
exosum esse Christo, & audire ab illo. Non noui vos. Quis ergo
h̄c

12 hæc audiens animo non contremisit, & toto cordis affectu, vt ab illis poenit se eripiat, dum tempus opportunum est, & per veram poenitentiam non curat, cum firmissime credat, quod post quam puteus operuerit os suum, nullum remedium sit habi-
turnus.

Per Hieremiam Prophetam ait Dominus. Immittam eis ser-
pentes regulos, quibus non est incantatio. Hoc autem explicauit idem Dominus cum alibi dixit. Ecce ego adducam super eos mala, de quibus exire non poterunt. Hoc procul dubio plenissime improbi in gehenna experientur, ibi enim erunt serpentes illi, hoc est, tortores dæmones, qui nullo temporis momento à torquendo cessabunt. Eia fratres expurgescimini à somno isto pessimo, & eripite vos à tantis malis dum opportunitas vobis adest. Lex olim fuit, vt domus, quæ esset intra moenia ciuitatis intra annum à venditione redimi posset, si perceptum pretium emptori pro illa redderetur, anno vero transacto nulla redimendi facultas erat. Quid igitur hoc est? Num irum quia in cœlesti illa Hierusalem dominus multæ sunt, quas quidem pretio peccati ven-
dimus, quia tunc de libro vita secundum præsentem iustitiam delemur. Has autem domos intra huius vita annum redimere possumus, transacto vero anno non possumus. Modo ergo, dum tempus habemus, eas redimere curemus, aliter frustra conabi-
mur. Sed heu, heu, & millies heu, quam intrepidi hæc dicimus,
& audimus tanquam si ad nos hæc omnia minimè pertinerent.
Mirabile dictu est, quia Achab Rex quanuis idolorum cultor,
sanguinarius, & impiissimus esset, tamen auditis, quæ illi Domi-
nus per Eliam denuntiaverat, ita commotus est, vt de eo scriptum
fit. Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua,
& operuit cilicio carnem suam, iejunavitque, & dormiuit in sac-
co, & ambulauit demissio capite, quorum nos tamen fideles ni-
hil facimus, cum grauiora quotidie audiamus.

Hierem. 8.

3. Reg. 12.

Infernus quare calix nuncupatur.

Væ miseris illis, qui Deo seruire nolunt, nam calicem illum Psal. 10.
bibent, de quo Regius vates ait. Pluet super peccatores la-
queos ignis, sulphur, spiritus procellarum, pars calicis eo-
rum. Ac si dicat. Hæc erit eorum calamitas, hæc erit portio,

M m m 4 quæ

quæ in eos conferetur. Metaphora est sumpta à vetere conui- 15
uorum consuetudine, vbi præses symposij, seu conuiuij cuique
suam portionem vini in calice impartebat. Sed adverte, ob-
secro, & impiorum supplicia alta mente perpende. Dicens Re-
gius Propheta. Pluet, significat pœnarum multitudinem: Di-
cens, laqueos, ostendit nullam esse spem declinandi illa suppli-
cia, quæ à Deo exhibentur. Contra Deum enim non est spes.
Nominans ignem, sulphuret ventum procellarum, terribilem
suppliciorum magnitudinem, & acerbitudinem declarat. Ignis ta-
men ille inferni miro modo illuminat, & obscurat, quod ex di-
uite inflammis comprobatur: qui enim ad doloris sui cumulum
propinquorum absentium meminit, constat proculdubio, quia
eos ad augmentum supplicij paulò post potuit præsentes vide-
re. Quid autem mirum si se cum quoque reprobos socios aspi-
ciat cremari ad doloris sui cumulum? Qua ex re colligitur, quod 16
eos, quos inordinatè nunc reprobri diligunt, miro ordine iudi-
cij secum tunc in tormentis videbunt, ut pœnam propriæ pu-
nitionis exaggeret illa actori proposita carnalis cognitio. Ignis
itaque, qui in obscuritate cruciat, credendum est, quia lumen
ad tormentum seruat. Secundo sciendum est, quod unus est qui
dem gehennæ ignis, sed non omnes uno modo cruciat pecca-
tores: vniuersiisque etenim quantum exigit culpa, tanta illic sen-
titur pœna. Nam sicut in hoc mundo sub uno sole multi con-
funt, nec tamen eiusdem solis ardorem equaliter sentiunt, quia
alius plus æstuat, atque alius minus: ita illic in uno igne non est
unus modus incendi, ut diuersitas peccatorum ignem non dis-
similem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter 17
exurat, sicut unusquisque accipiet secundum proprium laborem
in retributione: sic in supplicio unusquisque secundum sua cru-
ciabitur peccata. Quomodo autem possunt corpora in vſtio-
ne esse perpetua docet Beatus Augustinus libro de Ciuitate
Dei. In Isaia legimus. Vermis eorum non moritur, & ignis eo-
rum non extinguitur. Duo mala sunt ignis, & vermis, altero ro-
ditur conscientia, altero concremantur corpora. Tertio ad-
ditur desperatio, quia in eo vtique intelligitur, quod dicitur.
Non morietur, & non extinguetur. Væ illis, qui talia au-
dientes, & intelligentes adhuc non resipiscunt, signum quippe
est eos separatos esse in diem malum, & occisionis: vas-
funt

Luc. 16.

Simile.

B. Aug. lib.

2. de Ciu.

Dei. c. 2. &

6.

Isai. 6.

18 sunt mortis, aduersus quæ Deus sagittas suas ardentibus efficit. Quid est, Ardentibus effecit? Beatus Hieronymus vertit, sagittas suas ad comburendum operatus est, ad comburendum & incendendum igne æterno eos, in quos fuerit sagittas suas iaculatus. Quemadmodum milites, cum sagittas, quas intra ciuitates iacere volunt, rebus aptant ardentibus, ad comburendum proculdubio hoc faciunt. Cauete fratres, ne in id ipsum incidatis incredulitatis exemplum, timete comminatorem Dominum, quia certe venient super peccatores tormenta durissimæ vltionis in furore, & ira implacabili, quæ clementer prædictix, ut fugiant à facie arcus, & liberentur in perfecta resipiscencia cordis humiliati, & contriti: si enim perdere vellet, taceret, & opportunum inuenisset tempus, & locum, quia vero misericors est, & clemens, & desiderat salutem nostram, manum eleuat, & flagellum ostendit destructionem prædicens. Insipientes autem, & stulti homines, quos excœauit concupiscentia sua, ubi non senserint statim flagellum, ipsi sibi ipsis blandiuntur, & indulgent, & credunt non tam grauia esse ipso rum crima, & longe abest ab anima eorum metus, & timor Domini, sed cum dixerint. Pax & securitas repentinus eis superueniet interitus.

De inferno loquens Beatus Ioannes in Apocalypsi inquit. *Apoca. 20.*

Et descendit ignis à Deo de cælo, & deuoravit eos, & diabolus, qui seducebat eos missus est in stagnum ignis, & sulphuris. Numquid ignis inferni è cælo descendit? Ita plane descendit enim à potentia, & iustitia Dei, qui illum creauit. Et deuoravit eos, scilicet, impios. O tremendum, & horribile verbum: in quo significatut, quam circundati sint damnati ab illis infernalibus tormentis, & quam impotentes ut ex illis in æternum possint exire, tum quia illi ab omnipotentia Dei, quæ nunquam deficiet, procedunt, tum etiam propter debilitatem, & impotentiam eorum, nam ut ait Diuus Anselmus. In futuro sic iustus fortis erit, ut etiam si velit, terram commouere possit, & sic è conuerso iniustus imbecillis, ut nec etiam vermem amovere queat ab oculis suis. Vocatur autem infernus hoc loco stagnum, eo quod ibi labores continuo stantes sunt, & perseuerantes labores huius vitæ sunt velut fluuius qui aliquando crescit, aliquando decrescit, aliquando vero omnino exsiccatur. *B. Ansel. de simile.*

Sic labores huius vite nunc magni, nunc parui, nunc autem
omnino finiuntur, at vero labores, & calamitates inferni sem-
per persistunt, & in æternum absque aliqua euacuatione
permanent.

B. Chrysost. hom. 10. in ad Cor. Simile. Vnde Beatus Chrysostomus de hac materia agens inquit.
Si ingressi in carcere, & videntes alios pallidos, alios ve-
ro vinculos, & esurientes, alios vero in tenebris conclusos
concutimur, horrescimus, & omnia, ne illuc incidamus, fa-
cimus: quando adducti trahemur in gehennæ carceres, quales
futuri erimus? Non enim vincula illa ex ferro, sed ex igne sunt
nunquam extingibili, nec qui præsunt nobis eiusdem digni-
tatis sunt, quos nunquam demulcere poterimus, sed angeli, in
quos nec respicere licet valde iracundi, propterea quod Domi-
num tanta contumelia affecimus.

B. Augu. in psalm. 6. Beatus Augustinus super Psalmos ait. Sanè exteriores te-
nebræ intelligi poslunt quædam malignitas odij, & voluntatis, quæ tunc excrescit in mentibus reproborum, & quædam oblio Dei, quia tormentorum interiorum, & exteriorum doloribus adeò afficiuntur, & turbabuntur, vt illis ad excogitandum aliiquid de Deo vix, vel raro, vel nunquam in mentem reuocent. Ut qui nimio premuntur pondere, adeò stupescunt, & turbantur, vt non in aliam cogitationem se extendant, sed illuc tendit impetus cogitationis, vbi senti-
tur vijs doloris.

Isidor. Clari-
rius oratio-
ne 12. ex-
traordi-
mo 1. Isidorus Clarius in quadam oratione ait. Nihil mihi vide-
tur tam efficax ad auocandos animos ab istis caducis, quam
hæc cogitatio. Quare mecum, quæ so, sic attentissime cogita-
te. Si mille annorum vltio intentaretur, deberent omnes sanè
exhorrescere: nam qui in hac vita aliquot horarum spatio acer-
bius torquentur, misertimi existimantur, at vero mille annis
ignibus tradi aliquem cruciadum, quanto est acerbius? Multo
vero magis, si decem, aut centum millibus annorum hæc poena
esser duratura. Quod tamen spatium breuissimum videretur, &
tanquam momentum, si dictum prius esset tot annorum milli-
bus esse in igne commorandum, quot arenæ minutula grana
in hoc templo concluderentur. Rursus hoc etiam tantum spa-
tium (quæ enim sæcula arenam illam exhaustirent si millesi-
mo quoque anno duntaxat granulum unum auferretur) pro-
nihilō

24 nihil putaretur, si in hanc pœnam ea commutaretur, qua tenerentur in ignem damnati tot annorum millibus in eo esse quantus arenae numerus, toto hoc, quod inter cælum, & terram interiacet spatio comprehendi posset, & tamen compensatione eternitatis (heu horrendam rerum faciem) hoc etiam penè infinitum tempus pro re gratissima optaretur, & certes, ac millies etiam repetitum modo finis aliquis tandem ab aliis quando inciperet apparere. Nam sine ullo unquam sine quempiam esse torquendum certe sciunt. Quid enim gravius, quam semper velle, quod nunquam erit, & semper nolle, quod nunquam non erit? In aeternum peccator non assequetur, quod vult, & quod non vult nihilominus in aeternum cogetur pati.

25 Idem ibidem inquit. Animaduertitis horrendum spectaculum, quod si mente vti vultis nunquam a vestris oculis recedere patiamini. Si cui enim vestrum teterimum carcerem, & exquisitas pœnas iudex aliquis esset interminatus, toto eo tempore quo id expectaretur, imago illa malorum etiam in uito animo obseruaretur, quanquam illa cogitatio nihil minueret de intentata pœna possit, sed addere potius presentem moerorem futuro dolori. Quid si speraretur ita cogitando dolor ille esse minueret? Certè dies, noctesq; in cogitatione immoraretur. At cū ista aeternarū pœnarum contemplatio maximè idonea sit, efficere, & curare debemus, vt eas euadamus. Quæ est haec hominum infania, tam raro, aut fortasse nunquam rem tantu[m] ponderis cui cætera, si comparentur, nihil sunt, in consilium adhibere?

26 Beatus Chrysostomus in quadā homilia ait. Dum tempus est præoccupemus faciem eius in confessione, vt minaces illas virtutes effugiatnus. Nonne videmus terrenos milites principibus seruientes quomodo criminosos trahunt, quomodo ligant, quomodo ad humeros trahunt, quomodo facies tormentis adhibent? Sed haec omnia ludicra, & risus sunt ad illa supplicia; nam & temporaneæ sunt haec pœnæ, & paruæ; illic vero nec vermis moritur, nec ignis extinguitur?

Ibidem idem sanctus inquit. Non velim existimemus, vt hic fieri solet, ita & in futura vita contingere, vt scilicet solatium aliquod ferat, socios habere miseriæ. Vnde id constat? Ex

B. Chrysost.
homil. 49.
ad populu[m]
Antioche.

Idem he-
mil. 48. de
tra.

stat? Ex subiecto scilicet exemplo. Dic enim, quæso, si quis ²⁷ damnatus ignibus filium quoque una intueatur, odoremque ex ipsis carne ascendentem hauriat naribus, nonne morietur? Nam si hi quoque, qui sani sunt dum hæc fieri vident, penè re soluuntur, multo magis id passuri sunt, qui ea clade vexantur. Quo pacto pater filium in eademi damnatione positumvidens solatium capiet?

Infernus quare sine ordine dicitur.

Iob 10.

B. Gregor.
lib. 9. mor.
cap. 47.

Sapientia 6.

Apoc. 8.

Ioan. 14.

Super illa verba Iob: Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, ait beatus Gregorius: Mirum vero est valde, quod dicitur vbi nullus ordo, &c. Neque enim omnipotens Deus, qui mala bene punit, inordinata esse vlo modo, vel tormenta permittit: quia ipsa quoque supplicia, qui ex lance iustitiae prodeunt, inferri sine ordine nequaquam possunt. Quomodo nanque in supplicijs ordo non erit, dum damnatum quemque iuxta modum criminis retributio sequitur vltionis? Hinc quippe scriptum est. Potentes potenter tormenta patiuntur: & fortioribus fortior instat cruciatio. Hinc etiam in Babylonis damnatione dicitur. Quantum exaltauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. Si igitur iuxta modum culpæ poena distinguitur, constat nimirum quod in supplicijs ordo seruatur. Et nisi tormentorum summam meritorum acta dirimarent, nequaquam iudex veniens dicturum se messoribus esse perhiberet. Colligite primum zizania, & ligate ea in fasciculos ad comburendum. Si enim nullus in supplicio ordo seruatur, cur comburenda zizania in fasciculos ligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburendum ligare est, hos, qui æterno igni tradendi sunt, pares paribus sociare: ut quos similis culpa inquinat, per etiam poena constringat: & qui nequaquam dispari iniestate polluti sunt, nequaquam dissipari tormento crucientur, quatenus simul damnatio conterat, quos simul elatio subleuat. Quosque non dissimiliter dilatauit ambitio, non dissimilis angustet afflictio. Et par cruciet flamma supplicij, quos in igne luxuriae par succedit flamma peccati. Sicut enim in domo patris mansiones multæ sunt, pro diuersitate virtutis, sic damnatos diuerso supplicio gehennæ

30 gehennę ignibus subiicit disparitas criminis. Quæ videlicet gehenna quamvis cunctis una sit, non tamen cunctos una eadem quæ qualitate succedit. Nam sicut uno sole omnes tangimur, nec tamen sub eo uno ordine omnes æstuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic dannatis una est gehenna, quæ eos afficit, & tamen non una omnes qualitate comburit, quia quod hic agit dispar validudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. Quomodo ergo nullus in esse ordo supplicijs dicitur: in quibus profectò quisq; iuxta modū culpæ cruciatur? Ad hanc questionem B. Gregorij quam huius quæ proposuit, respondere potest, locum illum libri lob non loqui de ordine suppliciorum damnatorum, sed de ordine charitatis. In damnatis enim nullus est ordo charitatis, non enim ibi compatiuntur patres filiorum, nec filii compatiuntur parentum suorum, quamvis eos videant magnis tormentis concutiri. Vnusquisq; namque tantum sui ipsius compatitur, quia nulus est in eis ordo charitatis.

Simile.

Infernī quæ pœna maior.

31 Inter pœnas damnatorum maximam esse constat illius summa, & infinitæ pulchritudinis conspectu perpetuo abdicatione. Hæc enim pœna his infinita est, quod ea videlicet & infinito bono priuat, & per infinita tempora, hoc est per nunquam finienda spatio durat. Sed hanotantam pœnam scelerati homines minus formidant, quia quale illud donum sit ne cogitatione ne quidem attingere possumunt. At vero cum ignis pœnam quotidianè experiantur, qui fieri potest, ut æternum ignis incendium non exhorreant? Qualis vero hæc pœna sit hoc indicio coniecerunt aliquæ facere potestis. Adrianus Imperator ira, atq; furore ebrios hoc crudelissimo martyrij genere beatum Eustachium (ut Nicephorus in Ecclesiastica historia refert) cruciari præcepit, iussit enim & illum, & coniugem, & duos simul filios in tauro & neo includi, & igne supposito ibidem concrexi. Nunc expendite fratres eum sancti viri in exiguo illo candentis ferri sinu, in horrendis illis tenebris, in angustissimo spatio, ubi nullum esset corporibus voluendi, atq; se girendi locus torquerentur: quando pius pater coniugem, ac liberos, & hi rursus patrem

patrem tamen crudeli mortis genere forqueri certe fecerit; quo dolo 33
re afficerentur, quas voces, quos gemitus, quos clamores in hor-
rendo illo tauri vetero emitterent? Horret animus hæc meminisse,
& cor ipsum, dum hæc recolit pauet, ac contremiscit. Quid
autem hic adeò formidabilis cruciatus & umbra est: nā illo san-
ctorum supplicio duo maxima illōs solatias sustentabant, alterū
quod breuissimo temporis spatio erat poena illa duratura, alte-
rum quod post breuem illam morulam momentanea poena es-
set æterna felicitate commutata. Neutruri autem horum eos,
qui in gehenna cruciantur, neq; enim spes villa aut præmij per-
cipiendi, aut doloris si niendi eorum tormenta leuare aliqua ra-
tione potest, cum & poena sit æterna, & frustra sine ullo emolu-
mento subeunda. Hæc qui cum animo suo cogitat, etiam si in-
nocentiam colat, quia tamen dum in hac vita est à via defleste-
re potest non totus corde contremiscat? Quomodo prætimoris 34
magnitudine non totus obrigatur? Quod si innocentes hoc me-
tu carere non debent, qui sanctissimos sapè viros solicitabat,
quantum, quæ sc̄i, iij formidare debent, qui in eo statu manent, in
quo secundum diuinæ iustitiae leges si mors illos subito interci-
piat, quod euenire non raro solet, fulmine otius ad inferos ex-
turbabuntur?

In inferno de quibus recordabuntur

damnati.

Damnati in inferno existentes post diem iudicij memo-
ries erunt gloriarum sanctorum, quam ante iudicium, & in
tempore iudiciorum viderunt, & sic cognoscent hos esse in maxima 35
gloria, quanvis non videant postea ipsos beatos, nec eorum glo-
riam, & ita inuidato quebuntur; & sic afflictio, quæ erit in eis
quoli. 8. q. tunc ex tali visione maabit visione sublata, de quo etiam magis dolebunt, videntes se esse visione sanctorum dignos repu-
tatos, ut docet B. Thomas in quodlibet o quodam: Sicut si tu pro
d. 50. q. 2. pter perfectam sanitatem beatitudinem, nihil erit in beatis,
ar. 2. per to quod non sit gaudij materia ita nihil erit in damnatis, quod no-
tum. sit eis materia & causa tristitie, nec aliquid quod ad tristitiam
B. Greg. ho pertinet possit, docrit, et sit eorum miseria obsummata, ut
mil. 40. in docet idem B. Thomas libri 4. de sententiis. Beatus etiam Gregorius
Euangelia. in quadam homilia inquit. Vir poccatores in supplicio amplius
puniantur,

- B. Thom. 8. q. tunc ex tali visione maabit visione sublata, de quo etiam magis dolebunt, videntes se esse visione sanctorum dignos repu-
tatos, ut docet B. Thomas in quodlibet o quodam: Sicut si tu pro
d. 50. q. 2. pter perfectam sanitatem beatitudinem, nihil erit in beatis,
ar. 2. per to quod non sit gaudij materia ita nihil erit in damnatis, quod no-
tum. sit eis materia & causa tristitie, nec aliquid quod ad tristitiam
B. Greg. ho pertinet possit, docrit, et sit eorum miseria obsummata, ut
mil. 40. in docet idem B. Thomas libri 4. de sententiis. Beatus etiam Gregorius
Euangelia. in quadam homilia inquit. Vir poccatores in supplicio amplius
puniantur,

36 puniantur, & eorum vident gloriam, quos contempserunt; & de illorum etiam poena torqueantur, quos inutiliter amauerunt. Credendum vero est, quod ante retributionem extremi iudicij iniusti in requie quosdam iustos conspicunt, ut eos videntes in gaudio, non solum de suo suppicio sed etiam de illorum bono crucientur. Iusti vero in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspicunt, quod misericorditer euaserunt, tantoq; maiores redemptori suo gratias referunt, quanto vident in alijs, quod ipsi perpeti si essent relicti, potuerunt.

In inferno vitia spiritualia vigent.

37 **V**ita spiritualia in damnatis consuminantur: quod signifi Ezech. 32.
catur in Ezechielybi dicitur de impijs, quod cum armis
suis ad infernum descendunt, & ideo in eis perfecta inui-
dia est, 2d quā pertinet dolere de bono alterius quod ipse nō
habet, & sic etiam vellet omnes pati malum, quod ipse patitur. Liberari enim à malo, quoddam bonum est. Quæ quidem inui-
dia in aliquibus etiam in hac vita tantum inualefecit, ut suis pro-
pinquissimis etiam inuideant de bonis, quæ non habeant ipsi. Vnde multo amplius damnati inuidia stimulante vellent suos
propinquos cum omnibus alijs esse damnatos, & dolebunt si
sciant aliquos esse saluatos. Sed tamen si non omnes debent dā-
nari, sed aliqui saluari magis vellent suos propinquos, quam
alios à damnatione liberari; & per hunc modum di-
ues ille epulo damniatus nolebat suorum
damnationem.

INGRA-

INGRATITVDO.

PML. 113.

Ex donis, & Dei beneficij eliciunt ingrati occasionem obdurationis suæ, quod verba illa Davidis manifestè declarant. Nam pro eo, quod nos legimus. Coagulatum est sicut lac cor eorum, ego vero legem tuam meditatus sum. Caietanus ex

Hebreo sic legit. Impinguatum est velut adeps cor eorum, ego doctrinæ tuae delectatus sum. In quibus verbis discriben inter iustos, & impios insinuat, pessimi enim impinguantur sicut adeps, hoc est, ex eo quod omnia prosperè, & ad nutum eis eveniunt, intumescunt superbia, & indurantur: iusti vero è contra afflictionibus oppressi proficiunt, & delitias reputant non vana mundi gaudia, sed Dei obsecundare mandatis, atq[ue] pro eorum obseruatione affligi, sicut de Moysè inquit B. Paulus ad Hebreos scribens. Magis eligens affligi cum populo Dei, quam tempora lis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias estimans the sauro Ægyptiorum improprium Christi. Vnde & sequenti versu subdit. Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam iustificationes tuas, id est, hoc mihi emolumenti attulit afflictio, ut discerem, quo pacto ad iustitiam tuos eridas. Hec est versuum horum connexio, & non contemnenda Caietani interpretatio.

Quod autem praui homines prosperis intumescant, atq[ue] in prava labantur quotidiana experientia constat. De quibus B. Paulus sic ait. Qui desperantes, vel (vt B. Hieronymus censet potius transferendum) indolentes, hoc est, absq[ue] dolore & remorsu peccantes semetipso tradiderunt impudicitiam, & in operationem omnis immunditiae. Cæterum alij interpretes hoc carmen sic intelligunt, quod quemadmodum lac in sua natura purum est, & tractabile, ac dulce, sed per coagulum (id est, quojo) arescit, & induratur: sic hominum impiorum corda mollia ex sua prima conditione sunt, atq[ue] ad rectum, & bonum prona, sed per peccatum tanquam per coagulum indurantur, & coarescent. Nam (vt dicitur in Ecclesiastico) Deus fecit hominem rectum, & ipse se infinitis miscuit quaestioneibus. Hoc experientia comprobatur, nam homines qui alias p[ro]pij, ac mansueti sunt si in peccatum decidunt, sauos postea truculentosque videbis. Exemplum sit

Ad Heb. 11.

Ad Eph. 4.

Ecccl. 7.

4 sit nobis vel ille mansuetissimus Dauid, qui cum alias propriis hostibus perpercisset, & cum in eius manus semel & iterum ini-
micus ac persecutor suus incidisset, continxit se, nec manus mi-
sit in Christum Domini, ita quod potuit ipse mansuetudinem
suam Deo opponere, ut eum ad se flesceret dicens. Memento
Domine David, & omnis mansuetudinis eius: tamen cum po-
stea in peccatum prolapsus est, alienam rapiens vxorem, adeo
indurati, ac saeuissimi cordis effectus est, ut in fontem, imo &
strenuum militem Vriam Ethæum gladio filiorum Amon cru-
deliter simul ac infideliter trucidauerit. Vnde & B. Paulus ad
Hebræos scribens eos, & nos monet, ne obduretur quis falla-
cia peccati. Summum enim genus ingratitudinis est non recor-
dari accepti beneficij & tanquam si non fuisset acceptum obli-
uionis tradere. Homo autem inter cætera mala maximè obliuio-
sus est. Vnde apud Hebræos inter alia vocabula, quibus homo
nominatur, dicitur Enos, quod significat hominem vilem, &
obliviosum à verbo nasco, quod significat obliuisci, & ita ait,
quod in Psalmo vbi nos legimus. Quid est homo, quod memor
es eius, in Hebræo habetur Enos, ad maiorem emphasis expri-
mendam, hoc est. Quid est hoc, quod immemoris, & obliuiosi
memineris, & recordaris? Si autem summum ingratitudinis ge-
nus est beneficiorum sic obliuisci, quid erit ipsiis Dei benefi-
cij continuo indurari? O summam hominum peruersitatem
sanguineis lachrymis deplorandam! Quanuis vero pestis hæc
nimis communis sit, præcipue apud magnates vigore cernitur,
quod vel uno exemplo videre facile poteris. Narrat sacra scri-
ptura misisse Saulen ad Isai literas, quibus hæc contineban-
tur. Stet Dauid in conspectu meo, inuenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocunque spiritus Domini malus corri-
piebat Saul, Dauid tollebat cytharam, & percutiebat manu sua & refocillabatur Saul & leuius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Nunquid tale beneficium obliuione
perpetua dignum erat? At post hæc, aliaque beneficia ab illo
exhibita post occisionem illam Goliat interrogat Saul Da-
uidem. De qua progenie es o adolescens? Omnia bene-
ficiorum præteriorum penitus oblitus erat ingratisimus
homo. O quot Saules sunt hodie inter magnates huius se-
culi.

1. Reg. 26.
& 27.
Psal. 132.

Ad Heb. 3.

Psal. 8.

1. Reg. 16.

6 ptura misisse Saulen ad Isai literas, quibus hæc contineban-
tur. Stet Dauid in conspectu meo, inuenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocunque spiritus Domini malus corri-
piebat Saul, Dauid tollebat cytharam, & percutiebat manu sua & refocillabatur Saul & leuius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Nunquid tale beneficium obliuione
perpetua dignum erat? At post hæc, aliaque beneficia ab illo
exhibita post occisionem illam Goliat interrogat Saul Da-
uidem. De qua progenie es o adolescens? Omnia bene-
ficiorum præteriorum penitus oblitus erat ingratisimus
homo. O quot Saules sunt hodie inter magnates huius se-
culi.

1. Reg. 17.

Ingratitudo beneficiorum maximè
apud potentes versatur.

Iob. 13.

Isai. 37.

Deute. 32.

A BUNDANT tabernacula prædonum, & audacter prouocat Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum, inquit sanctissimus Iob. Quod perinde est, ac si diceret. Abundant tabernacula prof ligatissimorū hominū, & eorū, qui nihil sacrū nihil religiosum putat, sed cū templis, atq; delubris bellū gerere videntur. Sicut Dionysius ille Siracusanus onustus Deorum spolijs in Siciliā rediens dixisse fertur. Videtis amici quod bona nauigatio sacrificiis detur. Quibus verbis nō solum falsos illos gentium Deos, sed etiā verū Deū despiciebat: cum nullum ipse Deū coleret, nullā diuinitatem obseruaret, sed quidquid sacrum, & religiosum haberetur, negligeret. Audacter etiā Deū prouocabat ille, cum quo ita locutus est Propheta Isaias. Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, & super quē exaltasti vocem, & eleuasti altitudinem oculorum tuorū? Ad sanctum Israel. In manu seruorū tuorum exprobrasti Dominum. Restamē, quas hic perfidus aggrediebatur valde foeliciter ei eueniebant, adeò ut diceret, sicut statim scribit Isaias. In multitudine quadrigarū mearum ego ascendi altitudinem montium, iuga Libani &c. ego effodi, & bibi aquam, & ex fiscacii vestigio pedis mei omnes riuos aggerum. Addit autem sanctus Iob. Cum ipse dederit omnia in manus eorum, Dei enim voluntate, & opera imperatores, & immanes tyranni tot prouincias, regnaque occuparunt, tot exercitus fuderunt, & restantas gesserunt. Ad illos nanque expectat id, quod canit sanctus Moyses. Quomodo persequebatur virus mille, & duo fugabant decem millia? Nonne ideo quia Deus suus vendidit eos, & dominus conclusit illos? Estque gravis amplificatio Deum tantis eos fortunis augere, tot res permittere, tantam eis facere potestatem, qui non solum bonorum autorem minimè agnoscunt, sed etiam prouocant, atque laceant; vt intelligatur nihil eas res à Deo fieri, quas amplissimas homines esse censem, & audiissimè investigant. Ex quo illud etiā constat scilicet non esse ex huiusmodi rerum vel iactura, vel compendio Dei amicitia, vel inimicitia erga homines ponderanda. Hæc omnia amplexus est etiam Propheta

10 pheta Abacuc vno loco , & quod Deus tam amplas facultates perfidis hominibus largiatur, & quod ipsi verum Deum beneficiorum autorem minimè nouerint, sed Deum manu factum colant, atque adorent. Et facies, inquit, homines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens Principem, totū in hamo subleuauit, traxit illū in sagenam suā, & congregauit in rete suū : super hoc lætabitur, & exultabit. Propterea immolabit reti suo quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibus eius electus : propter hoc spandit sagenam suam, & semper interficere gentes non cessat. Loquitur de Nabuchodonosor, cui tamen Deus facultatem fecit homines in sua potestate redigendi , ac si pisces essent maris, quos integrum vnicuique est impunè capere. Sagenta vero cui sacrificium faciebat, machina militaris erat, quamuris, & arcibus ad motavrbes capiebat, cui res suas gestas ascribebat, & non Deo. O quot sunt hodie, in quibus hæc ingratitudo maximè viget, quanuis Christiani sunt.

Abacuc. 1.

11

Ingratitudo hominis vnde euidentissime comprobatur.

Loquens Divus Paulus de Christo Redemptore nostro Ad Heb. 1. vñigenito filio Dei inquit. Portans omnia verbo virtutis Psal. 103. suę, hoc est, solo beneplacito suo, atque imperio omnes creaturæ, earumq[ue] operationes gubernantur, disponuntur, & conseruantur. Vel aliter. Portans omnia, id est, conseruans omnia verbo virtutis suę id est, seipso quod est verbum virtuosum hoc est, potentissimum ad conseruandum omnia in esse, quod habent, atque in eorum operationibus. Hoc significauit regius Propheta, qui cum Deo loquens ait. Aperi ente te manus tuam omnia implebuntur bonitate, hoc est, volente te, atque imperante omnia de bono in melius procedent, ac tandem omni bono plena erunt. Avertente autem te faciem tuam, turbabuntur, hoc est, te nolente illa conseruare, sine dubio in nihilum redigentur. Voluit Deus suo tantum beneplacito, ut tempore Danielis Prophetæ ignis non comburcret hoc est, no le costo a Dios en tiempo de Daniel que dexasse el fuego de quemar, mas de vn no querer que obrasse, y para anihilar el mundo no le costaria mas de vn no querer conseruarle.

Nnn 2 Nam

Simile.

Nā quādmodum recedente sole aer lumen suū , & claritatem 13
amittit: ita cessante Deo à conseruatione mundi, omnes creatu
ræ peribunt. Est autē maximè obseruandum, omnia agentia na
turalia seruare suum esse, quod à mūdi principio habuerunt , &
omnia illa Deus sustinet, & conseruat verbo salutis suæ, ac solo
beneplacito, & imperio voluntatis suæ absq; eo, quod ex parte
eorum sit aliquaresistentia, vt videre est in sole, luna, cælis, atq;
alijs elementis. Itaq; postquam Deus ab hinc sex mille annis, &
amplius, cælos creauit, eisq; motus continuos tribuit, nunquam
ipſi ab illis legibus, quas eis Dominus posuit, in aliqua differen
tia temporum defecerunt, nam semper lucescit, & semper no
ctescit: semper diluculum est, & vespere, semper dies suā mensu
ram habent iuxta differentiam temporum veris, & hyberni, nū
quam cæli à suo loco dimoti sunt se se magis in vnam, quam in 14

Ecclesi
stes. 7.c.

aliam partem inclinantes: solus homo in suo esse gratuito , in
quo creatus fuit, non permanet, sicut Sapiens testatur dicens. Fe
cit Deus hominem rectum, vt videlicet ad cælum, ad quod crea
tus fuit, aspiceret: & in hoc sicut etiam & alijs plurimis excellē
tijs differt homo à cæteris animantibus, quæ ad terram creatæ
fuerunt & in ipsam prona dimissò capite incedunt, sicut qui
dam Poetarum dixit, Pronaque cum spectent animalia cætera
tamaphor. terram, Os homini sublime dedit, cælumque videre. Iussit , &
erectos ad sidera tollere vultus. Si autē curiosus interroget, qua
re Deus verbo virtutis suæ hominē in illo esse gratuito , in quo
eum creauit, nō cōseruet, cū alia omnia in suo primo esse suspen
tēt? Ad hoc respōdet statim idē Sapiens dicens. Ipse se insinatis
misericordiā questionibus. Ipse culpā habet , quia ipse se plurimis 15
irretionibus, ac quæstiōnibus inuoluit. Quod perinde est, ac si
dicat. Ipse se quæstiōnibus, & responsionibus cū demone im
mischuit, & idcirco cecidit. In sacra scriptura legitur serpentē in
terrogasse Eua dicens. Cur präcepit vobis Deus, vt non come
deretis, ex omni ligno paradisi? Si tunc Eua cū serpente se quæ
stiōnibus, & responsionibus nō inuolueret, sed dūtaxat respōde
ret. Quia Deus ita präcepit, ideo nō licet ex omni ligno come
dere , & hoc sufficit, vt ei obediamus, nūquā profecto caderet,
& si ipsa nō caderet, nō fuisset causa ruinae totius mūdi. In om
nibus tētationib⁹ oportet initio earū resistere absq; eo, quod cū
demone nos quæstiōnibus, & responsionibus inuoluamus, nec
prauas

Gen. 3. c.

16 prauas cogitationes crescere permittamus , sed statim maxima cuim efficacia illas oportet expellere, si enim initio eis non resistimus, parum proderit remedium poslea ad non incidentia querere. Si ad finem temptationibus resistere expectatis, simile eritis velut medicus, qui ad periculosa & gritudinis finem remedium adhibere vult, quando nullum adhibitum medicamentum proficit. Itaque si queritis à me, quare solus homo in esse gratuito, in quo creatus fuit, non se conseruanit, nec modo plurimi in gratia à Deo accepta se conseruant? Respondeo, quia se quæstionibus & responsonibus cum prauis cogitationibus in uoluunt: hoc autem eis prouenit ex libertate liberi arbitrij, quā si homo non haberet, nunquam peccaret , & per consequens ab illo purissimo innocentiae statu nunquam decideret. Ma-
 17 gna equidem est filiorum Adæ ingratitudo. siquidem quod futurum erat erga Deum obedientiæ materia, videlicet libertas, hoc rebellionis causa extitit. Longe maiora, ac multo plura beneficia liberali Dei manu homo accepit, quam cæteræ aliæ corporales creaturæ, & ipsæ se finunt à Deo ferri, hoc est, yellas se dexanlleuar de Diōs, y haze dellas como de cosa suya, solus autem homo ei pertinaciter resistit. Quocirca Deus per Hieremiam Prophetam conqueritur dicens. Audi popule filii Hierem. 5. te, qui non habes cor &c. qui posui arenam terminum mari preceptum sempiternum, quod non præterebit. Montes aquarum se se ita erigunt, ut terram ipsam velle operire videantur, sed non ultra arenam transeunt. Populo autem huic factū est cor incredulum, & exasperans. Populus, in quem ego tot beneficia contuli, se aduersum me erigit, & solus homo ex omnibus creaturis inferioribus mihi resistit. O peruersam ingratitudinem.

Ingratitudo hominem peiores brutis facit.

Ingrati homines deteriores sunt brutis animantibus. Refert Bernardus Gidonis in sua Chronica eo tempore, quo Godofredus terram sanctam expugnaturus in Hierosolymam se contulerat, militi quendam inuenisse leonem ab horribili serpente circumdatum, & oppressum, qui magnanimiter serpentem inuadens ipsum interfecit, & sic solitus fuit leo, quem serpens nimis op-

pressum tenebat, qui cū se à milite ita protectū fuisse, & à tanto
periculo eruptum videret, eum statim secutus est, & per longa
temporū spatia sociū habuit ac illū venatione sustentabat, & in
prælijs ei adiumento erat: deniq; ad eo domesticus factus est, ac si
canis mitis fuisset. Cū autē miles in patriā suam nauigās ire vel-
let nautæ timore perterriti leonem in nauim intronittere no-
luerūt ipse autem videns nauim ē portu discedere, quæ amicum
sū, ac benefactorē portabat, aquis se natando cōmisit, ac tandem
ipsum insequens defessus suffocatus est. O magnā bestiæ grati-
tudinē, & ingentem hominū ingratisudinē! Quare hæc audien-
tes vos nō cōfunditis? De accipitriē tanquā certissimū referunt
naturales, quod auem quindā sibi adhibet, quæ ei pedes noctu
calefaciat, mane autē ipsam propter beneficiū caloris pedum,
liberā abire permittit. Hoc nō erga proximū sū ingratu homo
facit, siquidem postquā à bonis eius cōmodum, & vtilitatē edu-
xit, beneficijsq; fruitus est, de eo detrahit, ipsumq; contemnit.
Hic spestat id, quod B. Basilius inquit de hac materia ingrati-
tū dñis agens. Memoria beneficiorū huiuscēmodi animantis (ca-
nis scilicet) quē ingratū, beneficiorūq; immemorē non pudore,
ac dedecore asperserit. Iam quidē & interfictis à latronibus in
solitudine Dominis cōplures à cadaueribus canes nō receperisse,
sed ibidem spirasse memoriam traditur. Nonnullos etiam cæde
ad huc recente duces illis fuisse, qui latrones inquisierunt, & ad
peccātā maleficos rapi fecerūt. Quid hic isti dixerint, qui nullo
suum opificem, autoremq; Deum prosequuntur amore, sed vt 21
amicis etiam, & necessarijs his vtuntur, qui loquuntur aduersus
Deum iniquitatē, eiusdem participes mensæ facti, & ad alimo-
niā sumendā admissi aduersus beneficū suum, altorem, & cō-
seruatorem blasphemas voces tollerant efferrī?

B.Basil.ho-
mil.9.Esa-
meron.

Plutarchus in Moralibus ait. Serpentem alit, qui apud ingrati-
tū beneficium collocat, neutri enim siue nulli collata illa gra-
tia benevolentiam conciliat.

Idem ibidem. Perinde facit qui ingratu beneficium confert,
ac si cadaver pretioso obliniat vnguento.

Ibidem quoque ait. Vt hædera adhærens arborum ramis ope
aliena in altum erigitur: sic obscuri consuetudine seu confor-
tio potentium crescunt, deinde præfocant eos, à quibus sunt
eucci in altum.

INIURIA.



V O D non illatas iniurias patienter sustineamus,
id quidem arguit, quam maximum virtutis fun-
damentum iecerimus; & quam parum curremus
nos ipsa hæc pati, & sustinere propter Christum.

Vnde beatus Basilius ait: Impossibile enim est, B. Basil. in
Psal. 61.

euin, qui non sibi persuasit se omnium opera indigere, om-
niumque esse nouissimum, posse aliquando, aut dum prouoca-
tur conuictio, per uincere iram, aut per longanimen patientiam
efficere, ut vineat tentationes in afflictione positus. Qui enim
ad sumimum venit veræ humilitatis, dum maledicitur, per hoc,
quod prius sibi probe conscientius fuit propriæ humilitatis & vili-
tatis non iam animo commouebitur probre sis verbis ignomi-
niae lacessitus. Quin potius si audierit paupertatem sibi probro-
dari, si pauperem se mox agnosceret, omniumque se esse indi-
gnum, immo domino suppeditante esse indignum, & inopem
quotidiani viatiæ. Si ignobilem dici se pesceret, & ex obscu-
rae familiæ viro prognatum, iam ante vertit cordi ut persuade-
ret suo, se ex luto genitum esse.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia ait. Quemadmodum nullus nos laedere poterit, nisi a nobis ipsis laeda-
mur: sic nisi nos ipsis vituperemus, nemo aliis nos vi-
quam dedecorabit. Ponamus enim mirabilem quendam, at-
que insignem esse virum, quem omnes adulterum, furem,

sepulchrorum evasorem, homicidam, latronemque prædi-
cent: ille vero nec irritetur, nec molestè ferat, nec aliquis huicmodi rei sibi conscientius sit, qua igitur vitupera-
tione laedetur? Nulla profecto. Quid inquires, si multi ma-
litiæ de ipso habent opinionem? Nulla inquam omnino vi-
tuperatione laesus est, sed illi se vituperauit, qui alium,
quam decet virum talem existimant. Dic, queso, si quis so-
lem tenebrarum autorem existimet soli ne, an sibi detraxit?
Sibi videlicet ipsi, cum amentis, & insaniens opinionem con-
sequatur. Eodem profecto modo qui bonos præatos esse putant,
scipios vituperant.

B. Chrys.
hom. 43. in
Matthæus
Simile.

Idem hom.
88. in Mat
thaeum.

Idem alia homilia inquit. Quemadmodum cum iuste quis-
piam torquetur, si magno animo patitur inioste cruciari mul-
tis videbitur: sic qui cum iniuria vexatur si non perfert, meritò
puniri putabitur, ac deridebitur quasi mancipium ab ira distra-
ctus, & animi nobilitatem furori subijciens.

B. Damasc.
in Pædale-
lis.

Beatus Damascenus in Pædalelis ait. Graue iniuriarum recor-
datio peccatum est, & nefarium, etenim reliqua peccata et si
mala sunt, tamen ad breue duntaxat tempus durant, & quæ
vnius horæ momento peragantur. Stuprum perpetrauit quis-
piam vna hora, perpetrato hoc malo reliquas horas quiescere
potest. Furtum admisit quispiam vna hora, hoc scelere admisso
deinceps poenitentiam fortasse agit. Cædis crimine se se con-
strinxit aliquis, malum est id quoque: cæterum vna hora com-
missio hoc facinore reliquias horis eum poenitere potest. At qui
iniuriarum memor est, singulis horis peccat, ac vitium in pe-
ctore circunfert: etiam si templum ingrediatur, non tamen pur-
ras ad Deū preces mittere potest cum prauo & in festo in pro-
ximum animo sit. Animus iniuriarum memor nunquam à pec-
cato purus est, numquā eleemosynam impérit. Nā qui charita-
tis expers est nec misericordia commouetur, nec opitulatur.

B. Chryso.
hom. quod
nemo lædi-
tur nisi a se
ipso.
Simile.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Fabrica,
quæ super arenam fundata est, etiam si flumina, aut venti non
virgeant, facile ruit paulatim enim fluens instabilis arena & disi-
cij crepidinem subruit, & evertit, nam arenæ sponte rumpun-
turi adamas vero nec maleis cæsus infingit. Ita ergo qui à se
ipso non læditur, etiam si tundatur ab alijs, non potest lædi: qui
vero cum sua ignavia proditur, etiam malo nō perurgente de-
fluit sponte.

Seneca lib.
2. de tran-
sap. 10.

Seneca in libro de tranquillitate vitæ ad Serenum ait. Con-
tumelia à contemptu dicta est, quia nemo ferè, nisi quem con-
tempsit, tali iniuria afficit. Nemo ferè meliorem, maioremq[ue]
contemnit, etiam si faciat aliquid quod contemnentes solent.
Nam & pueri os parentum ferunt, & crines matris turbavit la-
ceravitque infans, nil tamen horum contumeliam dicimus. Cur
ita. Quia qui facit contemnere non potest. Itaque fortes, ac ma-
gnanimi ea omnia contemnunt, quæ vulgus contumelias ap-
pellat, neque de his aliqua ratione solicitantur. Non enim se
vsque adeò vili æstimant, vt putent in se contumeliam cadere
mebi.

7. posse, cum ea omnia fugiant, propter quæ merito digni contumelia, & contemptu iudicari possunt. Perindeque se gerunt (cum contumelias ab insidente aliquo inferuntur) atque principes ipsi, quibus ab scurris in os varia contumeliosa iactantur verba, propter quæ ne leuiter quidem commouentur, sed potius sueuerunt exhilarari, & ridere.

INTENTIO BONA.



Ommunes sacrificiorum leges erant. Prima quod omnia pecora, immaculata esse debebant, deinde quod igne cremanda. Quæ duo significabant, omnia bonorum operum sacrificia igne charitatis inflammanda, & offrenda esse. Deinde quod nullum in eis virtutem reperiretur, sed ut iuste, quod iustum est, exequeretur. Propter quod bona intentio in omnibus operibus nostris maximè necessaria est. Sicut enim fabrica columnis (ut ait beatus Gregorius in Moralibus) columnæ autem basibus innituntur; sic vita nostra virtutibus, virtutes autem in intentione ^{B. Gregor.} in moral. subsistunt. Et quia (ut idem sanctus Pontifex ibidem ait) bona, quæ omnibus innotescunt, sine periculo esse vix possunt. Dixit summus Magister veritatis Christus Redemptor noster apud Diuum Matthæum. Te autem faciente ^{Match. 6:} eleemosynam nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Super quo Petrus Rauenensis ait. Putas quantum velit Christus nescire alterum id quod te ipsum, qui facis, vult aliquatui parte nescire? Illud sane Deo est gratissimum opus, de eleemo quod sois eius oculis conspicuum est, ex quo nihil terrenum, hoc est, nulla nec vilitas, nec voluptas, nec honor acquiritur operanti. Sicut in quovis peccato duo illa reperiuntur, conuersio scilicet, & auersio (quorum auersio, quæ Deum respicit, multo grauior) ita contra in hono opere, ut pura in eleemosyna sunt item alia duo, videlicet alienæ miseriae sublevatio, & obedientia diuini præcepti vel consilij. Hoc sequit.

autem posterius, quia Deum respicit, longe præstantius est. Ideoque magna cura prouidendum est, ut quidquid facimus, propter Deum faciamus. Charitas enim, vita, forma, & decor omnium virtutum est. Decor enim ieiunij est, propter Deum ieiunare: decor item misericordia, propter Deum misereri. Reuera nimis Deo gratum, & ieiundum est in omnibus operibus nostris ad unum illud intentionis oculum dirigere, illud solum attendere, videlicet, illi soli placere velle, ad recte agendum nullo humano respectu atque intuitu, nec villa aut necessitate, aut hominum metu, aut simili aliqua ratione, sed solo eius amore impelli. Hoc autem se præstat sponsa testatur, cum ait. Omnia poma noua, & vetera servauit tibi dilectè mihi. Quasi dicat. Te unum aspicio, tibi unum placere gestio, & quæcumque siue in me, siue extra me sunt, 4 tibi offero. Hoc autem studium, hic animus longissime ab illorum studio distat, qui omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. Quibus merito Propheticum illud Dominus improbarare poterit. Cum ieiunatis, nunquid ieiunium ieiunans nisi.

Zachar 7.

Intentio bona paucis reperitur.

QVID A M sunt, qui bona opera faciunt, ut videantur ab hominibus: alij vero tantummodo propter bonitatem à natura insitam inclinationem: alij propter consuetudinem bene operandi non respicientes ad charitatem vel amorem Dei. De his Propheta Oseas inquit Ephraim quasi vitula docta diligere trituram. Tribum Ephraim, & in eius nomine Deus populum Israeliticum reprehendit, atque, illos esse velut vitulam, quæ sola consuetudine triturat. Ut in hoc insinuet, Hebreum populum, & maxime sacerdotes in sacrificijs magis propter consuetudinem, quam propter devotionem seipso exercere. His plurimi Christiani similes sunt, & præcipue aliquot ecclesiastici, & religiosi, qui absque devotione, & absque eo, quod opera sua in Deum dirigant, sed vix quodam, & consuetudine duci missas canunt, horas canonicas recitant, & in cultu diuino se exercent. Iste sunt in istar virginum fatuarum, quæ omne olim in lampas

6. lampadibus habeant, nullum autem secum portant: nant opera eorum virtutis retinent splendorem, ieiunium etenim eratio, cantus, ac denique omnia, quæ faciunt, quandam religiositatem apparentiam, & quandam sanctitatis odorem habent. Qui autem hæc faciunt sine deuotione, & absque eo quod Dei recordentur, sed tantummodo propter respectum humanum, aut consuetudinem, olim charitatis minime secum habent, & ex consequenti opera eorum Deo nequaquam sunt accepta.

De his sanctis Bernardus ait. Væ portantibus crucem, non sicut salvator, suam, sed sicut Cyriacus alienam. Væ religiosis, & ecclesiasticis, qui non propter charitatem, sicut Iesus Christus Redemptor noster, sed propter temporalem mercetatem reddituum crucem baiulant. Tota die in choro sunt, & non

B. Bern. in
Apologia
ad Guille-
mum Ab-
batem.

7 propter deuotionem eò se conserunt: quando vestuarium lacraturi sunt, tunc omnibus horis canonicis præsunt, licet maximus æstus, vel frigus vigeat: die autem, quo minus lucratur parva occasione impediuntur. Ipsi crucem Christi sicut Cyriacus portant non propter Deum, sed propter aliquem humanum respectum. Væ semel, & væ iterum pauperibus superbis addit sanctus vir. Loquitur hinc de plurimis religiosis, qui paupertatem Iesu Christi promittunt, & exterius humilitatem ostendunt, intus autem superbissimi sunt, & se de generis nobilitate, de literis, atque alijs impertinentibus iactant, & alios contemnunt. Væ, inquam, semel, & væ iterum portantibus crucem Christi, & non sequentibus Christum. Hi sunt platiimi religiosi, qui vitam, ac labores Iesu Christi in

8 ieiunijs, vigilijs, & disciplinis portant: humilitatem autem Iesu Christi, & patientiam, & charitatem eius non sequuntur. Ipsi nimis duplice contritione conteruntur, quando & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt, & in futuro pro interna superbia ad aeterna supplicia pertransiuntur. Denique (ait Diuus Bernardus) laborant cum Christo, sed cum Christo non regnant, sequuntur Christum in paupertate sua, sed in gloria non sequentur: De torrente in via bibunt, sed non exaltabunt caput in patria: lugent nunc, sed tunc non consolabuntur. Vultis ô fratres filium demonis scire, ecce dico vobis. Ille omnibus viribus contentit, & laborat, ut homines bona opera non faciant, cum autem hoc

hoc consequi non potest, conatur, ut quandoquidem bene 9
operantur aut illa opera humanis respectibus faciant, aut alijs
improbis operibus inficiant.

Intentio bona in operatione plurimum *bonis operibus confert.*

Simile,

Singrederis officinam alicuius pictoris, vbi aliqua sit pulcherrima imago, quæ tamen aliquo signo, vel titulo, per quem ostendatur cuius est, non sit signata, ignorabis profus, cuius sit illa imago: at si ei diadema ponatur absque dubio imaginem alicuius sancti illam esse iudicabis, ceterum si in peditibus vngues apponatur, dices illam esse dæmonis imaginem. Sic ieiunium, disciplina, eleemosyna bona quidem opera sunt, si eis bonæ intentionis diadema adhibeatur, res quidem diuina, ac cœlestis apparebit, sed si eis vanam intentionem adiungas, proculdubio opus diabolicum, & infernale videbitur.

Greg. Nazianz. lib. 1. suæ theo & 34. ne offerrentur, nec curabat, aut volebat sibi offerri secundum, vel tertium, seu quartum filium. In quo aperte significauit, sibi offerendum esse primum boni operis, videlicet restitudinem, atque intentionem ipsius. Insuper obseruandum est voluisse Deum, ut quædam primogenita sibi offerrentur, & in ipsius domo remanerent, hi autem erant primogeniti tribus leui: alios volebat sibi offerri, sed redimendi erant, & in domos eorum, qui eos offerebant reuertendi: alios denique volebat occidi, & nec in dominibus esset retinendos, nec in templo offerendos, & hæc erant primogenita canis, & asini. Quid, obsecro, Deum intererat, ut canes, & asini interficerentur? In hoc insinuare voluit Dominus, quomodo nos in bonorum operum intentione getere debemus: quædā enim sunt, quæ Deo offerri debent absq; eo, quod ex illis nobis quidquam remaneat, dexamens las todas en la casa de Dios, q; no perderemos nada en ello. Opera quæ in gloriâ, & honorem Dei fiunt, ei offerenda sunt penitus,

- 12 penitus, & in eius domo relinquenda, nihil ex eis vobis sumatis: si ieunatis, ex illo ieunio gloriam, vel honorem non expectetis, id enim hypocritarum proprium est, sed ieunium vestrum propter Deum sit tantummodo: & hoc idem in alijs operibus quæ in seruitium eius facitis est obseruandum. Alia sunt primogenita, quæ offerenda sunt, & postea redimenda, hoc est, sunt quædam opera, quæ nobis relinquenda sunt, & nos ex illis commodum elicere debemus: qualia sunt opera, quæ ad humanam facimus sustentationem. Qui enim literis operam dat, ex illo studio recte vivere potest, & qui se in agricultura, aut in alia quavis arte mechanica exercet, optimè potest ex unaquaque earum utilitatem educere, ac sustentationem ad vitam propagandam, dummodo tamen pri
 13 mogenita illorum operum Deo offerantur: & qui literis studet dicat. Domine hæc omnia studia tibi offero, tu scis præcipuam intentionem meam in hoc esse, ut melius te sciam diligere, & ut habeam aliquid, quò melius tibi seruire possim, atque hoc modo debet quicunque Christianus in qualibet arte quam adiscit, & in quolibet corporali, & humano exercitio se gerere. Sic D. Paulus ad Corinthios scribens nos admonet dicens. Omnia in gloriam Dei facite. Quod si hæc omnia hoc modo Deo offerimus apud eū meremur, & ipsa nihilominus utilitas quæ ex hoc educitur etiam apud nos remanet, & in domos nostras reuertitur, sicut Hebrei primogenita reducebant. Oportet tamen, ne in hoc negligentia aliqua ostendatur, nam etiam hæc primogenita redimēda sunt. Quiero dezir que destos vuestras officios, de vuestras cōtratos y negocios, ya que dellos os apro uechays, auelys de dar a Dios rescate por ellos. Hinc oriuntur fructuum decimæ, pauperum eleemosynæ, atque alia pietatis opera, quibus huic obligationi satisfacimus. Alia sunt primogenita, quæ interficienda quidem sunt & nec Deo sunt danda nec apud vos retinenda. Primogenita canis, & aīni sunt principia pruarum intentionum, & malorum operum, & sic hæc brutalia principia statim, vt nascuntur interficere debetis, illa enim nec Deo, nec vobis profundunt: nā Deo offensiones sunt, vobis autem mors, atque damnatio. Vnde regius Propheta inquit; Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos suos ad petram.

IN V E.

INVESTIGA- TIO DEI.

Cant. 6.



VO abijt dilectus tuus ò pulcherima mulierum,
quò declinavit dilectus tuus, & quæremus eum
tecum? Hæc verba dixerunt sponsæ adolescentu-
læ in Canticis. Quibus sponsa respondit. Dilectus
meus descendit in hortum suum ad areolam aro-

Hiere. 23. matum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat. Loquens Hiero-
mias Propheta nomine huius diuinæ Sponsæ inquit. Cælum, &
terram ego impleo. Quæ cum ita sint magnopere mirandum
est, quod sponsa docet præsenti carmine, quia cum sponsus om-
nia penetret, ubique sit, omnia impletat: interdum tamen desce-
dit in hortum suum ad areolas aromatum, ut colligat lilia. In spon-
so quidem viuimus, mouemur, & sumus: ipse tamen non om-

2. Cor. 6. nes inhabitat, sed illos tantum, de quibus B. Paulus inquit. Ne-
scitis, quò niā corpora vestra templum sunt Spiritus sancti?
Vbiq[ue] est sponsus per diuinitatis præsentiam, sed peculiariti-
tē in horto suo, vel in areolis aromatum, ubi lilia colligit, hoc
est, pijs. & sanctis animis, qui optimis cogitatis, animiq[ue] recessi-
bus hortum amœnissimum sponso conserunt, & areolas effi-
ciunt boni odoris per virtutum opera, quæ etiam lilia flagran-
tissima appellantur. Quo fit, ut quoniā is propriè sit sponsi lo-
cus, quem ille libenter inhabitat, in oratione Dominica à Chri-
sto Iesu Redemptore nostro instruxi, & dosti dicamus. Pater

Matth. 6. noster, qui es in cælis. Nam licet ubique sit, sed eo, quod eius in-
habitatio in animabus per gratiam iustificantem, & charitatem
fiat, oramus. Pater noster, qui es in cælis, hoc est, in mentibus iu-
storum. Nam sanctorum animi templum sunt sponsi, & quasi
hortus amœnissimus lilijs flagrans, & tanquam areola selectio-
rum odoratorum. Quid vero censendum de cælestibus illis fœ-
licissimis? Quid de spiritibus molea carne exuti? Itaq[ue] sponsi lo-
cus pius animus est, & intra pectus fidele semper ille est quæ-
rendus, & inuestigandus: intra nos ipsos quærendus est ille. Nā
nisi in nobis sit, nisi in nostros animos, quasi in hortum descen-
dat, extra nos ipsos quæredus non est, nec alibi inueniri potest.

Quod

- 4 Quo sit, ut quoniam sponsa quodammodo sentiret iam redinte
gratum amorem inter illam, & sponsum, probabilique conie-
cta arbitraretur sponsum se habere intra pectus, aut de scip-
sa, aut de quocunq; pio animo iusto, & sancto inquit. Dilectus
meus & cedit in hortū suum, &c. Quasi is verè sit locus sponsi,
hoc sit proprium illius domicilium, quod ille libenter inhabi-
tat. Fideliū autem pectora, & sanctorum animos hortos ap-
pellat, & areolas aromatum. Primo vt intelligas, quantopere
oblectetur Sponsus locis istis, & isto domicilio, in quo semper
quærendus est ille, & inuestigandus, nemo enim ignorat, quā
libenter homines causa animum relaxandi in huiusmodi loca
descendant, vt oculos pascant, & oblectent, & reficiant ani-
mos: quam libenter istis in locis commorentur. Non secus spon-
sus fideliū virtutibus, pijs studijs, pietatis operibus oblecta-
tur, & quasi animum pascit, & recreat. Descendit autem, vt similia.
lilia colligat. Nam quemadmodum hi, qui locis amoenissi-
mis, & hortis varijs arborum generibus consitis lilijs, alijs-
que odoratis rosas decerpunt, & colligunt illarum odore de-
lectati: eadem opera sponsus istis in locis, vbi ille quæren-
dus est, lilia colligit, & odoratorum flagrantia delectatur: col-
ligit enim lilia, quia singula piorum animorum cogitata, fan-
tos affectus, opera pietatis, tanquam lilia pretiolissima de-
cerpit, vt naribus admoueat. Nullum est enim pietatis opus,
nullus cogitatus nostræ menti abstrusus, & reconditus, nullum
est lilium, nullus est floristam exiguus, quem ille manibus non
attractet, quem oculis non conspiciat, quem naribus non
admoueat. Nam cum sit ille futurus iudex nostro-
rum operum, sit necessario, vt odorem cuiusque floris, &
lilij diligenter consideret, expendatque, & probe teat nostrarum
mentium occultissimos cogitatus, & quæcunq; opera ab
hominibus fiunt, siue publica, siue priuata. Christus magister
vitæ, quoniam sponsus Deus magiōpē delectatur in his lo-
cis, & singulos flores, & lilia pertinet, consuluit aliquando cū
aliquis nostrū optimis operibus vacaret orationi, eleemosynæ,
ieiunio, hæc fierent in abscondito, & in secessu. Nam pater (in-
quit) tuus cum viderit in abscondito reddet tibi. Itaq; singulos,
singulaq; lilia huius horti habet sponsus in numerato. Quis (si
humano iudicio rē expenderet) arbitraretur potū aquæ oppor-
tunè

Matth. 6,

tunè sitienti proximo impensum florem esse, siue lilium dignum, quod ab sposo colligeretur, quod admoueretur nari- bus: & tamen sponsus huic operi, ex quoque flori minutissi- mo lilio amplissimum pollicetur præmium, nempe fœlicita- tem æternam, quæ nunquam sit interitura? Concludimus er- go, sponsum extra hortos istos inuestigandum non esse. Nam ille ultra hoc, quod non diuagatur per filias, & saxosa, atque senticosa loca corporeus non est, nec sensibus exterioribus quærendus: nullis enim circucribitur locis. Si inter nos ipsos non inueniatur, frustra extra nos illum inuestigamus.

Inuestigatio Dei multiplex.

Maxime obseruandum est, velle Deum optimum ma-
ximum, ut omnibus modis, ac vijs possibilibus in cat-
lum ascendamus alij eum quærentes: alij ipsum emen-
tes: alij autem ipsum furantes Deum querunt, & inueniunt
per amorem illi, qui poenitentes sunt: alij vero ipsum inueniūt,
non quærendo, sicut D. Paulus, & Samaritana fecerunt. Pluri-
mi denique sunt, que sin pensar en Dios se les viene al pensa-
miento, y se conuerten. Qui illum emunt sunt pij, ac misericor-
des suis eleemosynis, qui vero ipsum furantur, sunt velut mu-
lier illa, quæ sanguinis fluxum patiebatur, & omnes opes, ac
diuitias suas mendicis distribuendo consumperat, & intra se
dicebat. Si tetigero tatum fimbriam vestimenti eius salua ero,
& sic furtim, ac sensim per illam multitudinem rupens acces-
sit ad Dominum, quem tangens remedium suæ ægritudini cō-
perij. Alij per vim ad Deum pergunt, quales sunt pauperes, &
ægroti, quos sæpenumero paupertas ipsa, & ægritudo bonos
esse facit: per vim dico quoniam si ægritudo, aut pauper-
tas non interuenisset, ipsi in peccatis suis, ac
sceleribus permanerent.

INVIDIA.

I N V I D I A.

IARVVLVM occidit inuidia, dicitur in libro Iob. 5.
Iob. Non potuit aut sapientius, aut elegantius inuidorum ingenium exprimi, quam paruuli appellatione: proprium enim est eorum, quibus adhuc non licet per rationis usum maioribus resistere, ceteris paruulis inuidere tum vestes, tum calceos, tum strigata ipsa, & nuces, præterea quidquid ea ætate habetur pretiosissimum.

Et ut hanc loquendi proprietatem magis explicemus, iure inuidus paruulus appellatur. Nascitur enim haec pestis à quadam animi demissione, & pectoris angustia, & exiguitate: nam qui

2 hoc virio laborant cum aliorum florentem fortunam conspi-
ciunt, quidquid felicitatis alijs accidit, sibi adeptum putant,
quod exigui animi est. Inuidus ergo sibi testimonium præbet,
minorem se esse eo, cuius inuidia torquetur. His inuidiæ fasci-
bus permotus, & quasi furij exagitatus Cain inuidebat fratri Gen. 4.

Abel Dei amicitiam declaratam igne cælitus eiaculato. Ideoq;
merito de inuidia inquit Salomon secundum originalem He- Prou. 27.

bræum. Crudelitas iræ, & inundantissima furoris, & quis stabit ante inuidiam? Ira crudelis est, rabidus furor, malitiosa inuidia. Ira est veluti fera famelica, furor tanquam inun-
datio magna: at inuidia est rerum publicarum euersio, & mors totius pacis.

De hac elegantissime ait Gregorius Nazianzenus esse peccatum iniustissimum, & iustissimum.

3 Iniu-
stissimum, quia aduersus sanctos, ac perfectos viros bellum infert atrocissimum: Iustissimum, quoniam magis torquet inuidum, quam cum, cui inuidet, & de ipso ultionem sumit. Filii viperarum corrodunt viscera matris suæ, quæ ip-

fos genuit, & à ventre ipsius ilia rupentes exeunt in lucem. Simile.

Sic inuidia viscera illius animæ, quæ ipsam concipit cor-
rodit, & illam amaritudine, ac tristitia implet, & contor-
quet. Vnde etiam Beatus Gregorius in Moralibus ait. Quan-
uis per omne vitium, quod perpetratur humano cordi anti-
qui hostis virus infunditur: in hac tamen nequitia, idest, inuidia tota sua viscera serpens concutit, & imprimendæ malitiæ pestem vomit.

Inuidus signatur per Heli, de quo dicitur, non posse videre 4
 1. Reg. 3. lucernam Domini, antequam extingueretur. Lucerna accen-
 sa lucet, extincta vero foetet. Per lucernam accensam significa-
 tur iustus. Atque ita de beato Ioanne Baptista Christus R. N.
 Ioa. 5. dixit. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Lucerna mortua, &
 quæ foetet, est peccator. Inuidus ergo iustos absque amaritudi-
 ne cordis sui coram se videre non potest, libenter autem cum
 improbis, qui ipsi similes sunt, conuersatur.

Beatus Cyprianus sermone de zelo, & liuore inquit. Mala
 cætera habent terminum, & quodcumque delinquitur, delicti
 consummatione finitur. In adultero cessat facinus perpetra-
 to stupro: in latrone conquiescit scelus homicidio admisso: &
 prædoni rapacitatem statuit possessa præda: & falsario modum
 imponit impleta fallacia: zelus, hoc est, inuidia, ter-
 minum non habet, permanens iugiter malum, & sine fine 5
 peccatum est: quantoque ille, cui inuidetur successu meliore
 profecerit, tantum inuidus in maius incendium liuoris igni-
 bus inardescit.

Inuidia à sanctis Doctoribus *detestatur.*

B. Basil. ho-
 mil. de in-
 uid.
 Simile. **B**EATVS Basilius homilia de inuidia ait. Quemadmo-
 dum sagittæ magna vi emissæ, si in durum aliquid, ac re-
 spuens incident, in emittement facile redcunt. Sic inui-
 dia proximis tristitiam nequaquam affert, tantum inuidenti 6
 officit. Sed qui morbo huiuscmodi sunt affecti, longe peiores
 venenatis iaculis existimantur, quod illa per plagas virus infe-
 runt, atque nocent, & paulatim, quod infestum est, depa-
 scuntur. At inuidos existimant nonnulli non solum rebus
 alijs, sed oculis etiam officere, incommodaque afferre. Vnde,
 & corpora pubescentium, aliorumve ætate, formaque
 florentium prosperam habitudinem insciunt, atque debili-
 tant, statim ut ex eorum luminibus pernicie quadam defluen-
 te ac contaminante, videoas cuncta membra pulchra in sicc-
 itatem, ac valetudinem venire. Idem sanctus Doctor ibidem
 inquit. Apud inuidos nec actio secundum virtutem vila est,
 hoc esl,

7 hoc est, Inuidi virtutem non estimant, sed vilipendunt. Sic similes, etiam vultures per multa quidem prata, multa etiam amoena, & odorata loca circumvolantes ad tabida, & foetula loca feruntur: muscae quoque salubre si quid offendunt, praeterunt, ad vlcera vero properant. Sic &c inuidæ vita splendorem, ac rerum bene gestarum magnitudinem minimè quidem respiciunt: manca vero, & fragilia, & si quid erratum tantum obseruant, haec diuulgant, & per haec tantum homines cognosci volunt. Quemadmodum maligni pictores, qui hominis imaginem, vel ex contorta nare, aut membra cuiusdam mutilatione natura, seu casu insita corpori effingunt, notabilemque reddunt.

8 Idem libro de vera virginitate ait. Imagines ex cera confesse. Etæ quandiu eas nocturnæ continent tenebræ solidam, & fortè effigiem præ se ferunt: at vero iam rutilante sole, itinerisque sui cursum peragente, quando cætera virtute illius nutrituntur, liquecunt fruuntur, liquefactæ illæ & formam vna, & figuræ, & habitus amittunt, consulsique omnibus vanescunt, & liquefiunt. Ita ferè, & inuidi quandiu sub diaboli tenebris, veluti in nocte ad inuidiæ consultant opera, solidas interim cogitationes, & figuræ, & formas sicut ab inuidia formatæ sunt sibi inuicem videntur ostendere. Vbi vero studiosus quisque & industrius ad virtutis opera solis instar matutini effusserit, cæteri quidem virtutum vitam, Deoque placitam, & gratiam, & conversationem admirantur, atque amoris intimi agnitionem ab eo illustrati virtutis nutriunt semina: qui vero inuidiæ tabescunt, illum in modum solis inuictum, Deoque clarissimum, ac virtutibus splendentem cernentes, & magisque conspicuum, tanquam ceræ imagines, & corporum formis, & animis inuidiæ plenis repente liquefunt, atque deficiunt.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Inuidi feris saeuiores sunt, illæ enim fame impulsæ quem non appetunt, hi beneficos nonnunquam inimicorum loco habent: feris inquam saeuiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores: ipsi nanque nos nullo amicitiaæ fodere hostiliter persequuntur, suo autem generi minimè insidiantur: homines vero nec naturæ suæ participes reveriti, eos infesto animo

Ooo 2 impetunt,

B.Chrysos.
homil. 44.
ad pop. An
tloch.

impetunt, atque seipso prius, quam quibus inuident, sup- 10
plicio afficiunt, animumque perturbationibus temere cruciant. Idecirco omnis venia inuidio desperanda est: nam scortator voluptatis stimulos in excusationem assert, fur pauperatatem, homicida fuorem: ille vero quam excusationem assert? Nullam profecto, nisi animi prauitatem, atque malitiam.

Simile.

Quemadmodum tinea non nascitur in Cedro arbore odore-fera, cuius ligna cariem non sentiunt: sic inuidia non gignitur in corde hominis sapientis, sed scelerati, qui aliorum bonis moe-rore afficitur tristior ijs, qui in triphonij antrum descendebant Zoylum inuidentia superans, illis maximè inuidens, quos se re-licto videt euolare.

Si ille.

Plutarchus in Moralibus ait. Ut feris bellum est cum ijs, 11
quæ ijsdem aluntur, & cum cæteris pacem agunt: sic inuidia, &
emulatio inter eiusdem artis professores, nam pugil cum curso-re conuenit.

Idem ibidem ait. Ut vincit beatos iudicant solutos: soluti liberos, liberi ciues; hi rursum diuites, hi Satrapas, Satrapæ Re-ges, Reges Deos tonare prope modum, ac fulgurare cupientes. Sic qui semper expendit quanto sit alijs inferior, nunquam sua contentus est forte.

Idem ibidem. Vbi nullum lumen, ibi nulla umbra: ita vbi nulla felicitas, ibi nulla inuidia.

Prou. 14.

Putredo ossium inuidia, dicitur in Prouerbijs. Ut uestis putrefacta non recipit ablutionem: sic anima corruptione inuidia putrida non facile abluitur, quin potius quò amplius cre-scit aliorum gloria, eo magis ipsa corruptitur, & reprobatur. 12

Inuidia maximum tormentum.

Ad Heb. 17

BEATVS apostolus Paulus in epistola quam ad He-bræos scribit sub nomine Hebræorum, omnes fideles sic hortatur. Contemplantes, ne qua radix amaritudini-si sursum germinans impedit, scilicet, pacem, & charita-tem. Vbi maximè perpendendum est, sanctum Apostolum cogitationes inuidiæ vocare radicem amaritudinis propter tormen-

13 tormentum, quod inuidi patiuntur, de quibus Horatius dicit. Inuidus alterius macrescit rebus opimis. Inuidia Siculi non inuenere tyranni, Tormentum maius. Tantum torquet inuidia, ut tyranni Sicilia maius tormentum illa, non potuerint inuenere (ait hic Poeta.) De quorum numero fuit Dionysius Syracusanus, qui postquam varia tormentorum genera excogitauit (inter quæ vnum fuit, quod viuos homines in taurum æneum includebat, & igne admoto ipsos ibi crudelissimè vexabat, qui vehementi dolore calore ignis cruciati, velut tauri, mugitus edebant) postquam, inquam, hoc nequissimum tormentum excogitauit, rursus studere cœpit an aliud in toto terrarum orbe maius esset, qui omni cura, studio, ac diligentia adhibita, tandem inuenit omnia tormenta morte breuissimè finem habere, & tunc dixit. Quæramus vnum tormenti genus, quo homines non solum diu affligantur, & vexentur, sed etiam paulatim pereant, & consummantur, nihil autem hoc præter inuidiam præstare posse reperio. Cum vero de quodam homine, cuius quondam familiari amicitia vtebatur, vltionem sumere vellet, decreuit omnes seruos, ac domesticos suos maximis muneribus, & beneficijs exornare, hunc autem illis omnibus priuari, vt ita multo tempore miser inuidia affligeretur, & sic hic infelix tyrannus suum finem, & intentionem assecutus est. Et ideo Poeta dixit. Inuidia Siculi non inuenere tyranni, Tormentum maius. Peius igitur, & quod magis torquer, est tormentum inuidiæ, quam ignis: nam tormentum ignis ad plurimum per spatiū vnius quadrantis horæ, vel etiam minus durare potest, tormentum autem inuidiæ toto vitæ tempore perseuerat. Merito ergo sanctus Apostolus inuidiam appellat amaritudinis radicem propter afflictionem magnam, quæ in anima inuidi operatur, & propter differentiam, qua ab alijs peccatis differt, ex quibus homo aliquam in animo sensuali accipit voluptatem, velut ex luxuria, gula, ira, accidia, &c. At vero ex inuidia nullus sensualis fructus, imo magna spiritus afflictio educitur, & decerpitur, quin potius ex ipsa ingens oritur discordiæ materia, & ideo Diuus Paulus ait. Ne qua radix amaritudinis impedit scilicet pacem, & per

illam, hoc est, per discordiam multi coinquinentur.

16

Plutarc. in mortalibus. Simile. Bona exempla, quæ iustos ad bene operandum mouent inuidos discruciant. Vnde Plutarchus in Moralibus ait: vt tygrides, si quis tympanis circunsonet, in rabiem agi dicuntur, adeò ut se ipsas denique dicerent: ita, ea quæ bonas mentes compescunt, feras, & agrestes irritant, & efferant: atque quosdam offendit, quod alijs addit animum, quod etiam in musica videntur.

Inuidia malum pertinax.

Psalms. 7.

LAchrymabile est, videre perseverantiam, quam inuidi in sua malitia habent, vt ille pessimus Saul, de quo Sanctus Daud inquit. Ecce parturit iniustitiam concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Libeat, obsecro, ordinem istorum verborum in versum sic seruare: Ecce concepit dolorem, parturit iniustitiam, & peperit iniquitatem: prius enim est concipere, quam parturire. Vnde beatus Hieronymus sic vertit. Ecce parturit, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Impius ergo postquam dolorem concepit, & afflictionem de alieno bono parturit, deinde, & meditatur contra eos, quibus inuidet, atque malitiose indignatur, iniustitiam: quam tandem in operis effectum, quantum in ipso est, deducens, veluti parit.

Iustinus,
lib. 12.

Iustinus in libro historiarum suarum inquit, quod Alexander conuiuum quoddam celebrante cum cœpissent omnium animi mero incalere, eorum etiam mox lingua soluta est, atque vltro citroque varijs sermonibus habitis bonam diei partem consumperunt. Cum autem viderent conuiux Alexandrum ipsum capi vel maximè, audiissimumque esse laudis, orsi sunt de patre primum dicere, atque Philippi ipsius præclara facta in cælum tollere. Alij mox de Alexander ante eiusdem os non minori assentatione quam laude dicere etiam cœperunt. Quamobrem cum placere omnes viderent ipsi Alexander, imo hunc iuuare eorum sermones, vicissimque de se dice: statim facta est quoque comparatio inter res gestas Philippi patris, & Alexandri filij, omnesque blanda assentatione cohererunt.

19 perunt demulcere Alexandri aures, præferentes omnino eius facta patris sui gestis, eaque præclariora esse iudicantes. A quorum sententijs cum vnicus tantum dissensisset, iussus est statim ab Alexandro interfici: tanta est assentationis pernicies & pestis, vbi semel animos hominum occupauerit, & tanta est etiam, & tam dira inuidia, quæ in cordibus maximè magnatum viget. De ipso etiam Alejandro refert idem Iustinus eodem libro, quod cum audisset ex quodam Parmanio duce suo laudes prædicari Philippi patris sui, tanta fuerit inuidia percitus, vel in patrem ipsum, vt statim, non solum ducem, sed etiam eius liberos iuberet interfici.

Beatus Augustinus sermone ad fratres in eremo inquit: B. Aug. ser. 18. ad fratres in eremo in mo.
Attendite fratres, quod ille inuidus est, qui alienum bonum suum facit, & si facere non potest, clamat per vicos, & plateas, & veluti canis latrat, & ardet, sed primo se ipsum mordet, & quidem occidit. Quid enim agit phœnix, nisi quia dum senescit ad partes calidissimas volat, ligna siccissima congregat, & lignis congregatis, alis ligna percutit, & sic ignem accendit, & in eodem loco se comburi permittit: ex quibus cineribus vermiculus nascitur, & postmodum phœnix alia efficitur: sic & inuidus agit cunctis diebus vitæ suæ, intus, & extra seipsum comburens seipsum primo infestans, seipsum primo vulnerans, & vexans.

21 Inter omnes labores, quos antiquitas tribuit Herculis, nullus fuit maior illo, quem subibit aduersus Hydram. Erat enim Hydra (ut antiqui scriptores fictis fabulis prodiderunt, serpens quidam multorum capitum in Lerna palude viuens, qui ob id inuictus dicebatur, quia pro uno capite exciso multa ei capita continuo renascebantur. Per Herculem igitur idem virtutis intelligebant. Quam ob causam aiebant, eum magnos subiisse labores, & terribilibus certaminibus expositum fuisse, quia virtus magnas habet in hac vita ab impijs aduersus seipsum contradictiones, accumulant namque omnes impij contra eam suarum detractionum acerbos, & in illam inuehuntur. Sed præcipua aduersus virtutem contradictione est inuidia per Hydram significata, quæ ideo fingitur palustris, & è cæno sordido pullulare, quod non

nisi abiecto , & polluto animo reperiatur. Et quoniam inuidus si eum in vno conuincas , & rebus addicas necessarijs, iterum inuidet, & ex victoria, quam de illo reportasti, alia atque alia illi oritur inuidia : dixerunt ideo veteres patrum prodeesse capita hidræ secare, cum ei alia confestim ori- rentur. Veruntamen qui in virtutis studium toto pectori incumbunt, non debent cadere animo, cum se viderint inuidorum pondere premi. Si enim Christus Iesus agnus sine macula contradictionem sustinuit , & ut de eo dicit iustus

Luc. 22.

Simeon , positus est in ruinam , & resurrectionem multorum , & insignum , cui contradicetur: quid mirum est, eos , qui ei adhaerent, à mundo contradictiones subire?

(?)

23

BEATI

BEATI IOANNIS

Baptistæ encomia.



QVIDEM charissimi vehementer stupeo de
hoc egregio viro sermonē habere, quē tantopere
Rex regum Christus Iesu sic euexit, sic mira-
biliore ore suo sacro encomia eius deprompsit.

Quid, obsecro, homuntio, ne dicam vermiculus
humireprans de tam præclaro iusto fari posse, vbi filius Dei
verbum æterni patris eius excellentias non cursim, aut breui
methodo, sed longo sermone narrauit? Inter natos mulierum,

² (inquit Dominus) non surrexit maior Ioanne Baptista. Quid Matth. 11.
vnquam glorioius, præcellentiusve de beato Ioanne dici po-
test? Vnde iure optimo beatus Hieronymus respondens duo-
decim quæstionibus, quas mulier sancta Algasia ei proposuit, B. Hieron.
in prima responione sic ait. Cumq[ue] inter natos mulierum ^{tomo. 3. ad} Christus nullum afferat Ioanne surrexisse maiorem, se, qui de Algasiam.

virgine procreatus est, maiorem esse commemorat. Siue om-
nen angelum in cælis, qui minimus est, in terris cunctos ho-
mines anteire. Itaque qui maiorem Ioanne inuenire cupit, vel
angelum in cælo querat, vel in terra Christum Iesum angelorum
Dominum intueatur. En fratres quam sit magnus vir iste,
de quo solenne festum hodie celebramus, de cuius nativitate

³ orthodoxi mirum in modum exultant, quin & infideles Sarra-
ceni huius lætitiae expertes non sunt. Faxit Deus optimus ma-
ximus, vt in hac celebritate spiritali gaudio affecti aliquid de
ingenti sanctitate huius præcursoris per imitationem partici-
pemus. Sacra Euangelij lectio sic habet. Elisabeth impletum Luæ. 1.

est tempus partendi, & peperit filium. Mirum re vera, quam
ad amissim sacri Euangelistæ beati Ioannis describant, tum na-
tivitatem, tum circuncisionem, nomen, habitationem in eremo
scalenti, vestitum, & vestitum, denique prædicationem eius, &
mortem. Quæ quidem omnia non nisi spiritu Domini afflati
tam exactè Euangelistæ distarunt. Evidem eosdem habuit
Chronistas gloriosus Baptista, quos, & Saluator mundi habere
dignatus est, id quod non parum cumulum gloriae, & laudis

sancti huius adauget. Ait ergo beatus Lucas. Elisabeth impletum est tempus pariendi, & peperit filium, vnde certam fidem pueri ortus fecit oraculo diuino, parantimpho Gabriele dicente Zachariæ: vxor tua pariet tibi filium. Tam sunt vera, & infallibilis summi numinis promissa, vt cælum & terra, quæ in æternum stant, transeant, verba autem Dei deficere non possint.

Psal. 88.

Vnde Dominus ipse ait. Quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita. Vt innam talem, ac tantum parentem nos filij imitaremur, fidelitatem, quam in sacro baptismo Christo Domino promissimus in operibus sanctis seruandis non roties frangere mus. Sed vñ nobis, qui vt posteri Adæ serpenti fallaci credimus, mundi iniqui promissiones vltro amplectimur, Regis vero nostri Iesu Christi mandata, & promissa posthabentes. Vnde exclarimat regalis Propheta, & quidem merito. Filij hominū, vsquequo graui corde? Ut quid diligitis vanitatem, & quæratis mendacium? Hebraicè autem habetur filij viri. Sic appellare solent Hebræi homines claros, atque insignes. Vanitatem, ac mendaciam, conatus irritos, & inanes vocat, quibus frustra impij assidue exerciantur. Fallunt plane eos cogitationes illorum

Psalm. 4.

Prouer. 6. & passim seducunt. Vsquequo ergo piger dormis (vt in Prouerbijis dicitur) vsquequo dormitabis? Paululum dormies, paululū dormitabis. Mendacium dimitte, & veritatem sectare. Mandata Dei imple, & pollicitationibus eius fidens esto. En quod Zachariæ spopondit Deus compleuit, quāuis Elisabeth sterilis, & annosa erat. Quandoquidem opes, voluptates, & honores mundi vani sunt, & amatoribus suis mentiuntur, non eis fidamus.

Et factum est in die octauo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant cum nomine patris sui Zachariam. Contendebant cognati, vt puer Zacharias appellaretur, quo memoria patris in filio remaneret. Talis est hominum genus, & natura, talem affectum inseuit animis eorum, vt memoriam sui relinquat, quanvis mortales se agnoscant. Celebremus nomen nostrum (aiebant homines illi post diluvium) antequam dividamur in universas terras. Ideo Dominus linguas eorum diuisit, & sic confusi ab ædificatione cessauerunt. O superbiam filiorum Adæ, audite vel improbos viros quid dicant! Nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit ope-

Gen. 11.

Sapient. 2. rum nostrorum. Et in Psalmo. Domine in ciuitate tua imaginem

Psal. 72.

- 7 ginem eorum ad nihilum rediges. Quarite ergo nomen,
 & memoriam, non in mundo labenti, sed in cælis, vbi no-
 mina electorum conscripta sunt. Nam in memoria æterna psal. 111,
 erit iustus, & ab auditione mala non timebit. O quot la-
 bores, quot pericula Rex Alexander pertulit, quatenus me-
 moriam sui in hoc sæculo relinquere! Idque Romanis con-
 tingit in tot partis victorijs. Verumtamen frustra labores,
 & impensam consumperunt, funditus deleta est memoria
 eorum. Et quid prodesset, si memoria eorum in mundo per-
 manisset, cum ipsi omnes in inferno æternaliter crucien-
 tur? Veruntamen comminatio illa adimpta est. Cessare fa- Deut. 32.
- 8 ciā ex hominibus memoriam eōrum. Pulchrè tamen vir
 iustus Iob de superbis inquit. Memoria vestra comparata Iob. 13.
 est cineri, & redigentur in lutum ceruices. Quæ omnia
 sancta Elisabeth numine afflata diuino apprime intelligens,
 viriliter obsistens cognatis dixit. Nequaquam Zacharias vo-
 cabitur filius meus, sed Ioannes. Quasi diceret: nouis ho-
 mo est missus à Deo, nouum arcam mundi municiatu-
 rus, nouo ergo nomine appellandus venit. Notat hic be-
 atus Ambrosius, quod venerabilis Elisabeth per prophetiam
 dixit, quod non dederat à marito, qui ob incredulitatem
 suam, non modo affatu, sed auditu orbatus est, Gabriele
 afferente. Eris mutus, & non poteris loqui, donec hæc omni-
 a. nia fiant. Vos ergo fratres verbis Dei credite, & incunstan-
 ter sententiæ sanctæ Romanæ ecclesiæ acquiescite, vt loqui va-
 leatis magnalia Dei. Credidi (ait David) propter quod locutus psal. 115.
 sum. Verum causalis illa dictio, propter quod, magnam em-
 phasim habet. Non dubito quod tam infideles, quam hereti-
 ci mutisunt, & linguae vsum habere nequibunt, quandiu fi-
 dem non habuerint. Mira res, non cognati decreto sanctæ
 mulieris consentiunt, sed adhuc instant dicentes. Nemo est
 in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem
 patri eius, quem vellet vocari eum, & postulans pugillarem
 scripsit dicens. Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt universi.
 Videtis quomodo auditu etiam priuatus fuerit, alioquin non
 nutibus ei loquerentur de re dubia interrogantes cognati.
 Hic magnopere notandum est, patissime apud religiosos, quod
 vates mutus existens, vocem Domini, hoc est Ioannem gene-
 rauit.

ravit. Ut significaretur, quam sit frugiferum, atque proficuum silentium maximè monachis. Verum qui à colloquio humano non abstinet, cùm Domino multum loqui non potest. Quo attinet illud Isaiae. In silentio, & spe erit fortitudo vestra. Vnumquodque verbum istorum suum habet pondus, & annotatu dignissimum est. Tacente vtique lingua mens fortior fit. Et altius volat orationi vacans. Hinc spes suboritur sancta, qua mirum in modum cor nostrum roboratur. O mira silentij virtus, in qua victoria nostra, & fortitudo sita est.

Isaiae 30. Sabbatho discipuli filuerunt teste beato Luca. Nam Sabbathum delicatum, & faustius dies pacis nostræ, tempore silentij celebratur. O fratres mei quas delicias Deus optimus largitur eis, qui linguam suam omni solertia custodiunt. Bonum est ergo cum silentio præstollari salutare Dei. Et postulans Zacharias pugillarem, hoc est, tabellas pugillares, vt literis indicaret, quod lingua non valebat, scripsit dicens. Ioannes est nomen eius. Evidem Ioannes gratia Dei, vel gratiosus, authore beato Chrysostomo, interpretatur. Et re-
Ioan. 14. Etè à gratia nomen sortitur, qui fontem gratiarum omnium ostensurus venerat, adeò vt in ripa Iordanis voce magna, grandiue affectu tonaret. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Itaque accommodatum nomen ei datum est, non ab hominibus, sed à Deo. Et mirati sunt vniuersi, inquit sacer textus. Mirantur omnes, tum ex nouitate nominis, tum ex mutua concordia parentum. O quantum admirationis conciliat vnitatis, & pax coniugatorum. Quantum horroris adfert litigium, & contentio inter eos, quos Dominus coniungit. Oraculum sapientis attentius audiamus
Ecclesiastes 25. ait enim. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata, coram Deo, & hominibus. Concordia fratrum, & amor proximorum, vir, & mulier sibi bene consentientes. Singula proculdubio singularem energiam habent, & latissimus campus concionatori patet. Nobis vero non vacat cuncta prosequi: vnum tantum admoneo,
Ad Heb. 13. scilicet, quod Litera, M. titulo matrimonium, multa ad hoc inuenientur, vt vxorati admoneantur, vt sibi bene consentiant maximè oportere, ne honorable connubium ad iudicium eis sit. Sic enim imitatores erunt Zachariae, &

Elisabeth

¶ 13 Elisabeth, qui incedebant in mandatis Dei, sine querela viuentes, ut pulchre beatus Lucas narrat, eam ob rem bene sibi consentiebant, & in ijs, quæ grata erant Deo non dissidebant. Admirantur hæc intuentes, perinde ac de re noua, & stuporis digna. Ut autem Zacharias scripsit nomen Ioannis aperatum est os eius illico (inquit sacer textus) & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Obsecro tecum, obsecro fratres, & altius expendite, quam fuerit Ioannes sanctitate, & virtute praeditus, quando nomen eius tantam vim habuit, ut illo mortuis literis exarato patris lingua mirabiliter soluta est. Cæterum videtur mihi fides Zachariae non dissimilis fidei Thomæ, qui aliud vidit, & aliud credidit, hominem vidit, & testigit, & Deum verum mundi huius Saluatorem fore credidit.

Ioan. 10.

¶ 14 Quas ob res stupens exclamauit. Dominus meus, & Deus meus. Ad eundem modum Zacharias credens aliud vidit, quia puerum sibi natum iuxta angeli vaticinium intuitus est, tamen quod esset futurus Christi propheta, & præco, spiritu Dei afflatus asseruit, & credit: ideo Spiritu sancto repletus clamauit. Et tu puer propheta altissimi vocaberis præibus enim ante faciem Domini parare vias eius. Loquebatur benedicens Deum: iuxta illud. Laudationem Domini loquetur os meum. O si semper loqueremur recte, sancte, & magnalia Dei nostri personantes pro tot beneficijs susceptis ei gratias ageremus, virum sanctum Zachariam imitantes. Nisi fallor ob id linguæ vsum à Domino accepimus, vt laudes in-

¶ 15 numeras creatori nostro persoluamus, vt peccata nostra, quam libet atrocia, confessori referemus, vt proximis salubria consilia exhibeamus. Quis sapiens, & custodiet hæc? Agite charissimi, & summopere contendite, habendas linguæ vestrae negligetis, ne forsitan execratio illa in vobis locum habeat: lingua tua tota die concinnabat dolos. Mementote, obsecro fratres mei, illius infœlicis diuitis, qui cum totus gehennæ flammis vreretur, signanter de linguæ cruciatu conquestus aiebat: crucior in hac flamma, obsecro pater Abraham, vt mittas Lazarum, qui, digito suo in aquam intincto, refrigeret linguam meam. Ecce plus tormenti patitur improbus in lingua, qua haud dubie plura patrarat scelera. Qui ergo vult viram, & diligenter dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo; & la-

Psalms. 49.

Lucæ 16.

Psalms. 36.

bia

bia eius non loquantur dolum . Notanter ait , coercent linea
16
 guam suam , eo quod nisi timoris Dei fræno eam quis cohibeat , sicut leena vinculis confractis omnia dilacerat , atque deuorat . Loquebatur Zacharias benedicens Deum quoniam Spiritus sanctus in illo erat , cuius ope lingua gubernatur . Sequitur . Et factus est timor super omnes vicinos eorum , &c. & posuerunt omnes , qui audierunt in corde suo dicentes . Quis putas puer iste erit ? Etenim manus Domini erat cum illo . Grauis nimirum quæstio inter vicos , & cognatos sanctæ Elisabeth versatur , nec abre , cum tam mira , tamque stupenda , & à sæculo non audita , de puerो benedicto Ioanne rumor hac , & illac spargebat . Anus sterilis filium quem ediderat , laetabat : pater Zacharias alioquin mutus arcana Dei optimi vaticinatur , de Mefisia tandem desiderato faustissimum nuncium insonat , & alia id genus noua per montana Iudeæ enarrantur . Quare iure stupescunt populi , & velut attoniti querunt dicentes . Quis putas puer iste erit ? Tanquam si dicerent . Multa prætermorem videmus in natali huius infantis fieri . Quid volunt sibi tot prodigia , quibus puer initio signitur ? Quis nam futurus est puer iste ? Quandoquidem nemo prophetarum æquè prodigijs vitam hanc auspicatus est . Verum ipsa rerum miracula palam indicant , hæc omnia geri ope divina . Nec temere hæc ratiocinabantur , nam verè manus Dei summi comitabantur eum , & erat in puerō , ac per eum in parentes se se exercebat , longè mirabiliora suo tempore 17 proditura . 18

Simile.

Lucas 1.

Lucas 1.

Cæterum uti in natalicio principis accersiri solent sapientes viri , & literarum studiosi , qui de infante nato futura coniecturi valeant : qui inter vera quædam , multa falsa miscere solent . At nos sapientissimos viros omni fide dignos vocabimus , qui verissima nobis de puerō sancto Ioanne recenseant . Principio ergo Gabrielem archangelum accersamus , qui Salomon sapientior à Domino creatus est . Is , inquam , optimè depinxit Ioannis raras virtutes , & magnitudinis sanctitatem velut pinicillo deliniauit . Ait ergo Gabriel sacerdoti Zachariæ ministerio in templo fungenti . Vxortua Elisabeth pariet tibi filium , & vocabis nomen eius Ioannem .

Erit

- 19 Erit enim magnus coram Domino , &c. vsque parare Domi-
no plebem perfectam. Egregia sunt re vera , & cognitu-
digna , quæ in laudem Diui Ioannis hic cælestis nuntius
enarravit . Quæ quidem vel sola sufficerent , vt præcurso-
ris Domini tum sanctimoniam , tum præclararam dignita-
tem omnes orthodoxi intelligent . Paulatim ea explanare
incipiamus. Gabriel è cælo mittitur , vt conceptionem , &
natiuitatem tanti viri annuntiet . Quid quod idem nuncius
qui præclarissimæ virginis faustissimum nuncium , & vni-
uerso orbi stupendum attulit , is ipse beati Ioannis natiui-
tatem latabundam patri suo retulit ? Quod teste Bernardo ,
20 plurimum excellentiæ Ioannis confert. Millia millium mi-
nistrant Deo nostro (vt sanctus Daniel inquit) veruina- Dan. 7.
men nullus missus est ad Zachariam , nisi Archangelus Ga-
briel. Vocabis nomen eius Ioannem . En ingens argumen-
tum sanctitatis huius pueri , dum non ab hominibus , sed
à Deo per angelum nomen eius pronuntiatur . Vbi aduer-
tendum , quod nomina debent proprietatibus rerum re-
spondere. Hinc in Metaphysica habetur : Ratio , quam si-
gnificat nomen , est diffinitio , quæ designat propriam rei
naturam . Vnde liquet , quod nomina , quæ aliquibus di-
uinitus imponuntur , semper significant aliquid gratui-
tum donum eis datum : vt in Abraham , & in Petro per-
spicuum est . Abraham dixit Dominus appellaberis Abra- Gene. 27.
ham , quia patrem multarum gentium constitui te : Petro Matth. 16.
vero ait Saluator , Tu es Petrus , & super hanc petram ædi-
ficabo ecclesiam meam . Hæc omnia docet beatus Tho- B. Tho. 3.
mas in sua Theologia . Erit magnus coram Domino addi- p. q. 37. art.
dit Archangelus . Vidistis fratres , quam commodè datum tio. 2.
est nomen nouum ei , qui doctorem legis nouæ Christum
erat ostensurus , & de eodem dicitur . Magnum hoc , & in-
estimabile elogium : erit magnus coram Domino . Enimue-
ro patui refert , vt quis magnus sit coram hominibus , quo-
rum excellētia & magnitudo vana est , & caduca . Non-
ne omnis caro fænum (inquit Isaías) & omnis gloria eius Isai. 40.
quasi flos fæni ? Quid fragilius , aut inanius fæno , aut
flore eius ? Hinc Alexander Magnus qui tot victorias in-
gentilabore vendicauit , & Cæsar qui quinques triumphauit ,
instar

960 B.Ioannis Baptistæ encomia.

instar foeni arescentes euanuerunt , & ferè eorum memoria extinta est , & perijt cum sonitu . O miseranda cæcitas !

Psalm. 9.

ò dementia vehementer deploranda ! Amatores sæculi honorem apud homines , qui vermiculi sunt humili reptantes , ingenti labore quærunt , & in conspectu altissimi gloriam suam habere non volunt . Ioannes vero magnus fuit in spiritualibus : nam temporarijs rebus abundantia neminem efficit magnum coram Domino . Magnus fuit hic diuinus vir , vita , magnus officia , magnus denique doctrina . Magnus fuit vita , nam septenis parentum delitias , & diuitias reliquit , & scalentem eremum adiit , cum Propheta decantans .

Psal. 54.

Ecce elongauit fugiens , & mansi in solitudine : expectabam eum , qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus , & tempestate . Agite charissimi , infantis sanctissimi hu- ius vestigia imitemur oportet , non lente aut tepidè mundum fallacem deseramus , sed feruido spiritu desertum pœnitentiae intremus , ne forte dum lento , aut testudineo gra-

Gcn. 19.

du incedimus retro respiciamus , & (vti vxor Loth) ob inconstantiam nostram in statuam salis conuertamur . Me- mentote , ait Dominus , vxoris Loth . Illius simulachrum ob oculos vestros versate . Quare in solitudine moras tra- hebat Ioannes nunc aperit dicens . Expectabat quidem Chri- stum Iesum in deserto , qui saluum eum fecerat à culpa ori- ginali , quæ quædam pusillanimitas est , & tempestas sæ- ua . Expectabat , inquam , donec manus Domini fieret su- per eum , & spiritu diuino actus veniret in Iordanem præ- dicans regnum Dei , & digito ostendens regnum Dei , & sponsum Ecclesiæ . O quos cruciatus vigintiquinque annis perpessus est Ioannes flammantissimo affectu cupiens vide-

Cant. 8.

re Christum Iesum speciosum forma præ filijs hominum . Cogitet qui potest , ego quidem atrociorem dolorem hunc credo , quam illum , quem passus est in vinculis & in mor- te . Ratio quia fortis est vt mors dilectio , dura velut infernus æmulatio . Plus amor excruciat animum , quam gla- dius corpus . Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die , ac nocte , aiebat cum Davide . Sed quamobrem ? Quia dici-

Psal. 41.

tur mihi quotidie in hoc deserto : vbi est Deus tuus ? vbi Christus amicus tuus ? Vexabat eum eremus scalens , vestis hirsuta , pillis

- 25 ta, pillis camelorum contexta, cibus austerus, & parcus, nempe locusta, solis ardor, rigidus frigor. Sed haec omnia delitiae ab eo comparabantur expectatione videndi saluatorem roboratus. Quid plura? Iacob videbantur dies pauci praे amoris magnitudine, quem erga suam Rachelem habebat, quanto magis de beato Ioanne, qui sumimopere Saluatorem amabat, id dicere poterimus? Sed o nos miseros, quam longe absimus à poenitentia praे cursoris, nec in pueritia, nec in iuuentute, nec in senectute eam amplectimur: terrenis affectibus lora laxamus: futilibus rebus inhiamus, quæ æterna sunt bona post habentes. Pudeat, pudeat nos, delicis post hac vacare, ubi puerum delicatum septennem in deserto austerrimam poenitentiam agentem intuemur. O mirabilem eremitam! O puerum senes omnes superantem: quod
- 26 scelus patrasti? Quod piaculum commisisti, sanctificatus antequam natus? Verum nos peccatores erudit, nos sternentes, & dormientes excitat, ut quam oxyssimè resipiscentes poenitentiam agamus. Quam primo ipse praedicauit opere, & deinde sermone sua sit. Erat enim ut Aioth ambi dexter, potens opere, & sermone. Utinam tales haberemus in Ecclesia pastores & praedicatores. Deinde fuit magnus officio sicuti infra audiemus, vaticinium patris sui exponentes. Fuit tandem magnus doctrina, adeò ut omnes status hominum erudiret, milites, publicanos, Phariseos, qui ad baptismum confluebant miro artificio docebat. Militibus aiebat. Neminem concutiatis, neq; calumniam faciatis, contenti estote stipendijs vestris. Publicani venientes rogabant eum. Magister quid faciemus? Quibus ipse. Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis. Turbae interroganti dicebat. Qui habet duas tunicas det unam non habenti, & qui habet escas similiter faciat. O prudentissimum virum! o medicum cælestē, qui sic vnicuiq; ęgroto salutis monita dabat. Hoc quippe modo quam multos Christo lucrabatur. Vinum, & sicerā nō bibet. Qui se voto Deo asttingebat in etere lege vinum, & sicerā bibere nequibant, & Nazaræi vocabantur, id est, Deo sacrauti, & dicati. Ratio quia tali poculo inebriantur aliquando homines. Ad literam ergo vult angelus dicere. Puer hic Nazaræus erit, & totus Deo sacratus. Rursus. Non siceram aut vinum bibet, hoc est, ab omni quod inebriare potest se continebit, quia à quibus-uis vitijs, quibus solet ebrietas fomenta ministrare, erit immu-
- 27 Num. 6.

nis. Nec erit ut Adā, qui cum in honore esset, non intellexit, & 28

Psal. 48. elationis vino inebriatus cecidit, comparatusque est iumentis
insipientibus, & similis factus est illis. O vinum lethale! O vene-

Apoca. 17. num execrandum, & valde horrendum, quod meretrix illa pur-
& 18. pura ornata, quam vidit Ioannes superbis posteris Ad. t propin-

nat, Proh nefas ex hoc vino omnes gentes biberunt, & Reges
terræ cum illa meretrice, idest, cum voluptate, fornicati sunt.

Vos charissimi non sic, sed summo studio cauete siceram, aut vi-
num hoc lethiferum bibatis, quod scelerum omnium semina-

rium est. Spiritu sancto replebitur adhuc ex veteri matris suæ.

Act. 2. Omirabile priuilegium, quod Apostoli post tot annos, postque
tot labores in die sancto Pentecostes, Christo Iesu ad dexteram

patris regnante, acceperunt, hoc Ioannes in alio matris existens, Domino opitulante, & sacra virgine salutante, accepit. 29

De illis beatus Lucas ait. Repleti sunt omnes Spiritu sancto, &
coepерunt loqui magnalia Dei, & ad eandem imaginem Ioan-

nes repletus est Spiritu sancto, & coepit loqui per os matris per

tonantis magnalia Dei, quæ omnipotens in præclarissima Vir-

gine patravit. Exultatione, & gaudio festuum celebrauit diem

adorans Christum Iesum, & perinde ac digito eum demon-
strans dicebat. En ipse stat post parietem nostrum prospiciens

per cancellos respiciens per fenestras, hoc est, per sensus sacra-

tissimæ matris suæ. Nunc alium sapientem accersamus, post-

quam angelus tot præclara testimonia dedit de Ioanne. Pa-

treum eius Zachariam interrogemus. Quis putas puer iste erit?
Qui huic quæstioni, satisfacit loquens cum puerō, & dicens.

Et tu puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante Do-

minum parare vias eius. Mirabile dictu, vates sapientissimus cū

puero octo dierum loquitur, ac si iam perfectæ esset ætatis, 30

quod mysterio non caret. Planè alma virgine salutante Elisa-

beth, infans intra matris viscera miro affectus gaudio exulta-

uit, & iuxta sanctorum doctorum censuram, tunc agnouit, &
adorauit salvatorem mundi. Itaque vir perfectus factus est in te-

nelo corpore. Quod ni fallor, præcellentissimum donum fuit,
& forte nemini sanctorum datum. Et cum mos ysitatus sit apud

Reges, non seruos suos beneficio exhibito priuare, nisi deme-

ritum adsit, nescio quam ob causam Ioannem, qui semel agno-

uit Christum, & rationis ysu fuit decoratus, hoc priuilegio Do-

minus

31 minus multarit. Hoc enim Zachariam non latebat, & ideo cum filio parvulo assatur ministerium, & dignitatem illius palam faciens. Sed nunquid Ioannes Euangelista aquila grandis magna rum alarum quæstioni iam propositæ non respondebit? Respo det dicens. Fuit homo missus à Deo &c. vñq; vt omnes crederet per illum. Vnde vt fidelis paranimphus implens munus suum dixit. Medius vestrum stetit quem vos nescitis ipse est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus, vt corrigiam calciamen ti soluam. Hoc dixit ob suam miram humilitatem. Dignior me est Iesus Mariæ filius, eum sequimini, & vnicè eum diligite: ipse totius mundi conditor, & moderator est, ipse nosler Redemptor, cui vel minimum obsequium impendere indignus sum, quinimo illum oportet crescere, me autem minui. O si quis nostrum pluris faceret honorem saluatoris, quam propriam gloriam, planè ore, & opere cum Ioanne clamaret: Christum Iesum oportet crescere, hoc est, eius gloriam, & honorem, me oportet manifestare, mihi autem conuenit minui. Ad hæc satis laudabilis foret contentio si vicissim proximi nostri amore incensi, cū diuino Ioanne diceremus: fratrem meum oportet crescere, me autem minui. Sed ambitio cruenta præ postere se habēs clamat è contrario, crescent opes meæ, augeatur meus honor, quamvis proximus iacturam patiatur. Quid mea de fratribus mei commodi, ait dira superbia, quasi non scriptum sit, vnicuique mandauit Deus de proximo suo (Ecclesiast. 7.) & Dominus in Evangelio. Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

33

Ioannis Baptista optimum simile.

Gran diferencia ay de las aldeas a las ciudades. A la entra da de vna aldea a penas veys cosa, que os de contenido, sino vn humilladero y vna cruz, pero quando vays a vna ciudad populosa, como a Napoles, Roma, Seuilla, o Lisboa muchas leguas antes començays a gozar della. Veys tantas casas de campo, tantos jardines, tantos bosques, y florestas, veys assomar por tantas partes tantas arboledas, y riberas, y tantos y tan excelentes edificios, que significan bien la grandeza, y excelencia de aquella ciudad. Los otros

964 Beati Ioan. Baptiste encomia.

sanctos fueron como aldeas, que tuvieron las entradas, y comienzos poco vistosos, no se vio en ellos sino el nacimiento lleno de miserias, y que pasaron su niñez en cosas pueriles, como los de mas. No se vio como en aldea sino cruz y humilladero, hoc est, derramar lagrimas, y otras cosas humildes y baxas. Pero del glorioso Baptista sanctus Iuan muchas leguas antes se comenzó a gozar del como de ciudad populosa. Quantis retro temporibus de hoc sanctissimo viro multa præclaras Malachias prophetauit dicens. Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Quantis etiam retro temporibus sanctus Isaías nomine eius de ipso vaticinatus est dicens. Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini. Et ante conceptionem eius venit Angelus Gabriel, & loquens cum patre suo Zacharia ei dixit, cum in templo incensum offerret. Vxor tua Elisabet pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem, & erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in nativitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino, & vinum, & ficeram non bibet, & Spiritus sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, & multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum. Todo esto era gozar de la ciudad mucho antes de llegar a ella. Quid dicam de ingressu, videlicet de nativitate eius, & circuncisione? Quin etiam cum in utero matris esset quando Sacratissima virgo Maria eam visitauit, ton mirabilia, & prodigia euenerunt, ut attoniti, & stupefacti ea audientes dicerent. Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Haec omnia indicia fuerunt, quod magna, ac populosa ciuitas haec futura erat.

36

Concionator autem, qui bonam partem suæ concionis consumere volunt in hac appositissima similitudine, poterit loca supra citata ad longum exponere, quorum declarationem in propria eius festinitate, & inter conciones aduentuales à nobis editas reperiet.

¶ Omnes alij Prophetæ vaticinia plurima scripsere, at vero Dominus Iohannes minime: sed nihilominus de eo Christus Redemptor noster dixit. Quid existis videre in deserto? Prophetæ? Etiā dico vobis, & plusquam Prophetam. Nam quando Rex in urbem aliquam venturus est, solent nuntijs, qui de hoc ciues certiores

Mala. 3.

Isai. 40.

Luc. 1.

Luc. 1.

Matt. 15.
Simile.

res

34

37 res facere volunt, epistolas ferre, quibus aduentus Regis verus esse ostendatur. At postremus nuntius, qui Regem præit, non oportet, ut literas annuntiatorias afferat, sed tantum ait. Ecce ve nit Rex. Sic alij Prophetæ epistolas attulerunt, in quibus Regē æternum in mundum venturum esse declarabant: hæc autem fuerunt eorum sacra vaticinia, verum gloriosus Baptista hunc cœlestem Regem digito demonstrauit dicens. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. In ludo ballistario ille melius ludit, qui album fugit. Omnes alij Prophetæ longè ab scopo, seu albo videlicet Iesu Christo vero Deo, & vero homine sagittarunt, id est, los otros Prophetas dieron muy lexos del blanco, si quidem dixerunt Christum Dominum esse venturum, sed D. Ioannes tanquam excellens ac peritissimus ballistarius album figit, digito eum ostendens.

38 De hoc sacratissimo viro inquit Eusebius Emissenus expo-
nens illa verba. Ego vox clamantis in deserto. Sicut Ioannes
præcedit Christum, ita & vox præcedit verbum, statim enim
ut ore loquentis sonus qualiscunque procedit vox est, verbum
autem nondum est, quia omne verbum significat aliquid. Præ-
cedit igitur vox, sequitur verbum. Sic merito vox Ioannes est,
& verbum Christus vocatur, qm & nascēdo, & prædicādo, &
moriēdo, ex ipsa sui nominis significatione Christū præcessit.

39 Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Quemadmodum magnum iudicem, aut Regem aliquem in expeditione venturum, præparatores præcedunt, sordida ablunt, dirupta componunt, ne fortè indecorum aliquid videns Rex delicatus abhorreat: sic & Domino nostro ad peregrina loca huius saeculi venturo præcessit Ioānes, qui ab humanis cordibus pœnitentia scopis peccatorum sordes ejceret.

Idemq; ibidem ait. Quemadmodum si videris albam vestem dicis. Satis candida vestis est, si vero posueris eam iuxta niuem incipit tibi sordida apparere: et si enim verè sordida non est, tamen ad similitudinem niuis sordida inuenitur. Sic quantum ad comparationem Ioannis omnis homo videbatur immundus.

B. Ioannis Baptis̄tæ martyrium.

De miraculis Ioannis Baptis̄tæ post eius mortē præfertimq;
de reuelatione capitilis eius multa habentur apud beatum

Eusebius
Emili. hom.
Dñicæ. 4.
aduentus.
Simile.

B. Chryso-
ho. 3. ope-
impfecti.
Simile.

B.Cypr.de Cyprianum circa finem operum. Narrat enim quomodo Pepi 4^o
reuelat.ca- Regi post partam victoriam de potentissimo quodam exer-
pitis Ioan. citu cum in prælio viginti viri ipsi familiares occubuerint, es-
Bapti.circa finē operū. Sentque in pheretris positi, ut honorifice exequijs sepelirentur, voce de cælo delapsa dictum fuit, quod quidam peregrini
portarent caput gloriose Baptiste: Rex vero illico, regali veste,
& indumento deposito, sumpto cilicio nudisque pedibus ad
santæ reliquias recipiendas processit, & cum sacratissimum
caput singulis pheretris applicaret, simulatque tangebat cor-
pora succitabantur ad contactum sacratissimi capitatis.

B. Chryso. Beatus Chrysostomus super Matthæum loquens de illo con-
hom.16.su- uiuio Herodis inquit. Audistis fratres quanta euasit de volupta-
per Matth. te crudelitas, de libidine impietas? Allatum est caput Ioannis
in disco, quo salutaria monita dabat incestui: mensa migrat in 41
caueam: fiunt depravatoribus expectatores: mutatur furore con-
uiuum: vinum transit in sanguinem, conuiuum mutatur in ho-
miciudium, organa vertuntur in funus. Propterea admoneo, ut
festiuitatis vestræ cauta sint gaudia, vestrorumque natalium læ-
titia teneat in exultatione mensurā, epulis vestris intersit Chri-
stus, in facie prandeatur autoris, honestate conuiorum natura
ipsa, quæ nos produxit, honoretur: lætitia mensæ vestræ per-
tingat ad pauperes Christi. Absit ebrietas, fugetur effusio sal-
taricium, pestis, & lasciuia cantorum, voluptatum fomenta, nau-
fragium mentis, ut præsens gaudium vestrum ad lætitiam ve-
niat sempiternam.

B. Gregor. Beatus Gregorius in Moralibus inquit. Ecce autem dum bea-
lib.4. mor. ti, & patientissimi Iob vulnera cruciatusque considero, repen- 42
cap.3. tè mentis oculos ad Ioānem reduco, & quidem grauissima ad-
miratione perpendo, quod ille prophetiæ spiritu intra matris
vterum impletus, atque, vt ita dixerim, priusquam nasceretur
renatus: ille, qui inter natos mulierum maior nemo surrexit: ille
sic propheta, & plusquam propheta ab iniquis in carcerem mit-
titur, & pro puellæ saltatu capite truncatur, & vir tantæ seue-
ritatis pro risu turpium moritur. Nunquid credimus aliquid
fuisse, quod in eius vita illa sic desperata mors tergeret? Sed quā
do ille vel in cibo peccauit, qui locustas solummodo & mel syl-
uestre edit? Quid Deo vel de qualitate sui tegminis deliquit, qui
Camelorum pilis corpus operuit? Quid de conuersatione sua
offen-

- 43 offendere potuit, qui de eremo non recessit? Quid illum loquacitatis reatus polluit, qui disiunctus ab hominibus fuit? Quando illum vel silentij culpa attigit, qui ad se venientes vehementer increpanuit dicens? Genimina viperarum, quis monstrauit vobis fugere à ventura ira? Quid ergo quod sanctus Iob Dei testimonio præfertur, & tamen is quidem plagis usque ad sterquilinum sternitur? Quid est, quod Ioannes Dei voce laudatur, & tamen pro temulenti verbis in saltatricis præmium moritur? Quid est, quod Deus omnipotens sic vehementer in sæculo despicit, quod sic sublimiter ante sæcula elegit, nisi hoc, quod pietati fidelium patet: quoniam idcirco sic eos præmit in insimis, quia videant, quomodo remuneret in summis? Et foris usque ad despacta deiicit, quia intus usque colligat, quid illæ sint passuri, quos reprobat, si sic hic cruciat, quos amat: aut quomodo ferientur, qui in iudicio arguendi sunt, si sic eorum vita premitur,
 qui ipso iudice teste lundantur.

Ppp 4 IOAN-

IOANNIS EVAN-

GELISTÆ MAR-

TYRIVM.



Nima plus est, vbi diligit, quam vbi animat. Cum igitur Christus Redéptor noster in monte Calvário crucifixus esset, & dilectus eius Ioannes ad pēdem sacratæ crucis staret, magis profecto ipse cū diuino magistro crucifixo mente quam corpore præsens erat intimè sentiens clavos illos, spinas, ac tormenta Ie-
su Christi crucifixi. Quid, quæso, sensisse putatis hunc sanctum discipulum, cum videret vitam suam videlicet Iesum Christum morientem, se autem vitium immundo manere? 2 Quis vñquam vedit corpus mortuum cum anima, & corpus viuum sine illa? Quis non admiratur, cum videat corpus Iesu Christi mortuum, & animam D. Ioannis in eo viuam per amorem? O amor inflam-

Ad cal. 2. matus, o inflammata transformatio! Si gloriosus Paulus ad Galatas scribens inquit: Christo cōfixus sum cruci, hoc est, per amorem, quo Iesum Christum diligebat, cum ipso in cruce confixus erat, post multa tempora, ex quo piissimus Iesus in ea passus fue-
rat, quid de hoc singulari amatore, & charissimo discipulo dicā?

Qui suum cælestem magistrum tanto amore prosecutus est, & quando spirauit tam prope eum stetit? Quam ardentia desideria haberet, se in eadem cruce confixum vidēdi? Hoc profecto fuit singulare martyriū, quod hic sanctus vir passus est. Aliud idēq;

2. Reg. 6. per grande fuit videre post ea sacratissimam virginem Mariam matrem Dei morientem quando re ipsa mortua fuit. Si vaccæ il-
læ, quæ ex regione Philistinorum arcā Domini portabant val-
de cōquerebātur, eo quod separabant à suis iuuenculis, quos in septis inclusos laetabant, & ipsi vōcibus querulis, & tristi mu-
gitu lamentabantur, eo quod matrum vberibus se priuatōs conf-
piciebant, quas, obsecro, lachrymas mitteret quos ploratus ede-
ret quas lamentationes faceret S. Apostolus, quando se à sacratissi-
ma virginē separatum videret, quam quidem & loco matris
habuerat, & ei tanquam Dei matri seruierat sedula cura, maxi-
māq; reuerentiā adhibuerat? Hoc aliquomodo contēplati, & co-
gitare possumus, sed nullis verbis potest explicari. Aliud deniq;
marty-

4 martyrium passus est, & hoc fuit, videre mala, & peccata, quæ per longa temporis spatia quibus vixit in hoc saeculo contemplatus est. Si S. David dicebat. Vidi præuaricantes, & tabescere. Psal. 118.
 Et si gloriosus Mathatias diuino zelo induitus est, eo quod vedit Iudeum quendam offerentem incensum idolis, irruensq; in eū ipsum interfecit, qualiter, obsecro diuinus Apostolus legē Dei zelaret, ac tristitia afficeretur, dum videret tot millia hominum lapides, ac ligna adorantium? Quis furor, quæ tristitia, & quæ amaritudo cor eius, ac sancta viscera non transfigerent.

Ioannis Euangelistæ singulare nomen.

Intra nomina, quæ sacra scriptura Christo Redemptori nostro imponit, nunquam est dilectus: quo nomine eum charissima spōsa in Canticis ferè semper nuncupat. Et S. Isaías de ipso Dño agens cum illo loquens inquit. Cātabo dilectō meo canticum patrue lis mei vineæ suæ. Et in eodem Propheta ubi nos legimus.

Isai. 5.
Isai. 26.

Sicut, quæ concepit cum appropinquauerit ad partum dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus, à facie tua Domine conceperimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum. Antiqua translatio Gr̄corum hoc modo legit. Sic nobis contigit cū dilecto. Et perinde est (ut Origenes exponit) ac si diceret quod Christus conceptus in anima ipsam parere facit id, quod in carne magnum dolorem efficit, id est, Christo concebido enel alma la haze facar a luz y parir lo que causa graue dolor en la carne, y lo que cuesta quando se pone por obra, agonía y gemidos como es la negacion de si mismo. Et Regius Propheta psalmo il-

Psal. 44.

6 li, in quo celebrat laudes, & sponsalia Iesu Christi titulum impunit. Canticum pro dilecto. Et D. Paulus eum appellat filium dilectionis. Denique ipse cælestis pater illum sic nuncupat dicens. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Atq; ita verè fuit, & erit à plurimis fidelissimo amore dilectus. Hos autem singulares amores, quibus Christus à suis diligēdus erat, vedit Patriarcha Iacob morti appropinquans, quando prædicens filio suo Ioseph fœlices euentus inter alia ei dixit. Donec veniret desiderium collum æternorum. Quoniam S. Patriarcha filiū suū Ioseph benedixerat, & simul vaticinatus fuerat, quod in eo, & in posteritate eius suæ benedictiones maximo cum effectu florerent, & quia cognoscebat omnem illam fœlicitatē in

Gen. 49.

filijs suis tandem esse peritoram propter infidelitatem eorum eo tempore, quo Christus nasciturus erat in mundo, adiecit & non sine magno dolore. Usq; ad desiderium collum æternorum. In quo vaticinio innuit benedictionem suam in illis successum esse habitoram donec Christus nasceretur. Itaq; sicut quando Jacob benedixit filium suum Iudam, ei dixit ipsum esse habitum sceptrum, & imperium super gētem suam usq; ad tempus, quo veniret Messias: sic benedicens Iosephum terminum, ac limitē ponit prosperitati eius. Per colles eternos intelligit hic S. Patriarcha omnes illos, quos virtus exaltat quorum unicum desiderium est, & fuit Jesus Christus. Et ubi nos legimus in hoc loco, desiderium, in originali est quoddam verbum, que significa una affectione que no reposa, y q̄ abre de continuo el pecho con ardor, y deseo. Demanera q̄ es cosa propia de Christo, y ordenada para solo él, y prophetizada del antes que nasciese en la carne el querido y amado y deseado con excelencia. Et huius altissimi tituli voluit ipse Dominus gloriosum Euangelistam Ioannē aliquomodo participem facere, siquidem voluit, ut per excellētiā inter omnes alios discipulos dilectus Domini appellaretur.

Ioannis Euangelistæ encomia.

Ioan. 21,

QVI recubuit in cœna super pectus eius, scilicet, super pectus Iesu. Existimo dilectum discipulum Ioannē post sacram cōmunionem supra sacratissimū pectus Dñi recubuisse. In quo nobis exemplum, & doctrina præbetur, quod postquam ineffabile Eucharistiæ sacramentum, in quo idem Dñs realiter continetur, receperimus, super eius sacratissimum pectus etiam recumbamus ad dormiendum profundum somnum altæ contemplationis singularis beneficij, quod recepimus, ut sic magis in eius diuino amore inflammeimur. Itaq; cum ita recumberet B. Ioannes, inquit D. Augustinus, quod fluente Euangelij de ipso Dominicī pectoris fonte potauit. Non est cur plurimum admirremur, si latro, qui ianeas, & arcam apertam inuenit, thesaurum furetur: at si clausa est ianua, & arca occlusa, atq; omnia maxima cura cuiuslibet, tunc admirari possumus si latro adeò subtilis sit, ut cū thesaurus tanta vigilantia obseruetur, illū rapiat. Gloriosus Thomas furatus est diuinum thesaurum videlicet singularem illam cognitionem, lucem, ac fidem diuinitatis Iesu

Imile.

7

8

9

¶ Iesu Christi saluatoris mundi: atq; ita dixit. Dominus meus & Deus meus, pero no fue mucho robar tan gran thesoro porque hallo la puerita del sagrado costado abierta, que es aquella sacra tissima laga, en la qual puso la mano. Verum gloriósus Euangeliſta Ioannes subtilissimus fuit latro, quia cum clausa effet ianua (nondum enim sacratissimum illud pectus Domini, in quo recubuit, & ex quo portauit fluenta Euangeliſti lancea mucrone apertum fuerat) singularissimum theſaurum, videlicet cognitionem altissimorum mysteriorum furatus est, y digo que fue subtil ladron, porque con vna excelente ganzua abrio el arca, y robo el theſoro con que se enriquecio: y esta ganzua fue el excelente amor con que amava a Christo. O que subtil y penetrativa ganzua, pues penetra lo intimo de las entrañas del Salvador! Vſad hermanos míos della, y procurad tenerla siempre guardada en vueſtos coraçones, y con ella abrireyſ el coraçon, y las entrañas de Dios, y facareyſ theſoros de diuinos dones con que ſean ricas vueſtras almas.

De hoc beatissimo Apostolo dicere poſſumus, quod aquæ multæ non potuerūt extingueſ eius charitatem, ſiquidem tot infestatores Dominum Iesum perſequentes eum cohibere non valuerunt, quominus veſtigia Saluatoris ſequeretur, & iuxta crucem eius intrepidus ſtaret. Ecce armiger principis Ionathæ, qui per ardua, & montium aspera, ſuum Dominum ſequitur do nec inimicos prorsus proſternat. Ascendit Ionathas manibus, & pedibus reptans & armiger eius ſequutus eum. En Christus Iesuſ verus Ionathas manibus, & pedibus reptans, crucis patibulum conſcendit, & ibi cruci affixus mansit, quem Ioannes non deferens ſequebatur, & confixus cruci regis ſui contemplabatur cruciatus, & atroces dolores illius, quem tanto per diligebat: longe melius, quam Paulus dicens: Christo conſixus ſum cruci. Hinc ſcaturit, vt ne indolio feruentis olei vreretur, nec venenum lethale, quod bibit, aliiquid moleſtiae, aut incōmodi ei attulerit. Nec in morte dolorem mortis ſenſit, ſecundū aliquorum ſententiam, eo quod in dilecto ſuo Christo plusquam martyr fuit, quando agnus innocens cruci affixus eſt. Vbi etiā ex afflictionibus ſacratiſſime Virginis Mariæ ibi afflictus fuit. Optimè ergo in eo cōpleuit Dominus, quod in psalmo promiſerat

1. Reg. 14:

Ad Gal. 2:

Psal. 9. ferat dicens. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, eripiam eum, & glorificabo eum. Hebraicè autem sic habetur. Quoniam me diligit, liberabo eum, nam spes viua, & fortis charitatem comitem in diuulsam habet. En duo dona ingentia, quæ Deus optimus promittit sperantibus ac diligentibus. Quos ne dum ab ærumpna, quamlibet atrocí liberat, sed liberatos beat, & glorificat. Amor etiā & iustitia huius dilecti discipuli probari potest verbis illis Salomonis, qui in Proverbijs inquit. Qui negligit datum propter amicum, iustus est. Tria nimurum potissima bona B. Ioannes ob Christi amorem spreuit, videlicet, opes, honores, & voluptates. Primo reliquit diuitias, quando reliquit rebus, & patre sequutus est saluatorem. Secundo honores mundi pessimum dedit, coniectus in carcerem, & contumeliose flagellatus à scribis, & phariseis, ut in Actis legimus. Necnon à Domitiano Cæsare in Pathmos insulam relegatus fuit tanquam malefactor. Tertio tandem propter Christi Iesu ingentem amorem voluptates licitas contempnit, nam eum de nuptijs vocauit saluator, & reliqua sponsa domino adhaesit, quod sanè D. Hieronymus, & B. Augustinus doctores insignes in prologo super Ioannem inveniuntur testantur. Et ob hanc causam præcipuo amore
Dominus eum prosequutus est, quia ut Salomon
inquit. Qui diligit munditiam, habebit
amicum Regem.

IR.A.

Act. 12.

Act. 5.

Act. 14.

Act. 15.

Act. 16.

Act. 17.

Act. 18.

Act. 19.

Act. 20.

Act. 21.

Act. 22.

Act. 23.

Act. 24.

Act. 25.

Act. 26.

Act. 27.

Act. 28.

Act. 29.

Act. 30.

Act. 31.

Act. 32.

Act. 33.

Act. 34.

Act. 35.

Act. 36.

Act. 37.

Act. 38.

Act. 39.

Act. 40.

Act. 41.

Act. 42.

Act. 43.

Act. 44.

Act. 45.

Act. 46.

Act. 47.

Act. 48.

Act. 49.

Act. 50.

Act. 51.

Act. 52.

Act. 53.

Act. 54.

Act. 55.

Act. 56.

Act. 57.

Act. 58.

Act. 59.

Act. 60.

Act. 61.

Act. 62.

Act. 63.

Act. 64.

Act. 65.

Act. 66.

Act. 67.

Act. 68.

Act. 69.

Act. 70.

Act. 71.

Act. 72.

Act. 73.

Act. 74.

Act. 75.

Act. 76.

Act. 77.

Act. 78.

Act. 79.

Act. 80.

Act. 81.

Act. 82.

Act. 83.

Act. 84.

Act. 85.

Act. 86.

Act. 87.

Act. 88.

Act. 89.

Act. 90.

Act. 91.

Act. 92.

Act. 93.

Act. 94.

Act. 95.

Act. 96.

Act. 97.

Act. 98.

Act. 99.

Act. 100.

Act. 101.

Act. 102.

Act. 103.

Act. 104.

Act. 105.

Act. 106.

Act. 107.

Act. 108.

Act. 109.

Act. 110.

Act. 111.

Act. 112.

Act. 113.

Act. 114.

Act. 115.

Act. 116.

Act. 117.

Act. 118.

Act. 119.

Act. 120.

Act. 121.

Act. 122.

Act. 123.

Act. 124.

Act. 125.

Act. 126.

Act. 127.

Act. 128.

Act. 129.

Act. 130.

Act. 131.

Act. 132.

Act. 133.

Act. 134.

Act. 135.

Act. 136.

Act. 137.

Act. 138.

Act. 139.

Act. 140.

Act. 141.

Act. 142.

Act. 143.

Act. 144.

Act. 145.

Act. 146.

Act. 147.

Act. 148.

Act. 149.

Act. 150.

Act. 151.

Act. 152.

Act. 153.

Act. 154.

Act. 155.

Act. 156.

Act. 157.

Act. 158.

Act. 159.

Act. 160.

Act. 161.

Act. 162.

Act. 163.

Act. 164.

Act. 165.

Act. 166.

Act. 167.

Act. 168.

Act. 169.

Act. 170.

Act. 171.

Act. 172.

Act. 173.

Act. 174.

Act. 175.

Act. 176.

Act. 177.

Act. 178.

Act. 179.

Act. 180.

Act. 181.

Act. 182.

Act. 183.

Act. 184.

Act. 185.

Act. 186.

Act. 187.

Act. 188.

Act. 189.

Act. 190.

Act. 191.

Act. 192.

Act. 193.

Act. 194.

Act. 195.

Act. 196.

Act. 197.

Act. 198.

Act. 199.

Act. 200.

Act. 201.

Act. 202.

Act. 203.

Act. 204.

Act. 205.

Act. 206.

Act. 207.

Act. 208.

Act. 209.

Act. 210.

Act. 211.

Act. 212.

Act. 213.

Act. 214.

Act. 215.

Act. 216.

Act. 217.

Act. 218.

Act. 219.

Act. 220.

Act. 221.

Act. 222.

Act. 223.

Act. 224.

Act. 225.

Act. 226.

Act. 227.

Act. 228.

Act. 229.

Act. 230.

Act. 231.

Act. 232.

Act. 233.

Act. 234.

Act. 235.

Act. 236.

Act. 237.

Act. 238.

Act. 239.

Act. 240.

Act. 241.

Act. 242.

Act. 243.

Act. 244.

Act. 245.

Act. 246.

Act. 247.

Act. 248.

Act. 249.

Act. 250.

Act. 251.

Act. 252.

Act. 253.

Act. 254.

Act. 255.

Act. 256.

Act. 257.

Act. 258.

Act. 259.

Act. 260.

Act. 261.

Act. 262.

Act. 263.

Act. 264.

Act. 265.

Act. 266.

Act. 267.

Act. 268.

Act. 269.

Act. 270.

Act. 271.

Act. 272.

Act. 273.

Act. 274.

Act. 275.

Act. 276.

Act. 277.

Act. 278.

Act. 279.

Act. 280.

Act. 281.

Act. 282.

Act. 283.

Act. 284.

Act. 285.

Act. 286.

Act. 287.

Act. 288.

Act. 289.

Act. 290.

Act. 291.

Act. 292.

Act. 293.

Act. 294.

Act. 295.

Act. 296.

Act. 297.

Act. 298.

Act. 299.

Act. 300.

Act. 301.

Act. 302.

Act. 303.

Act. 304.

Act. 305.

Act. 306.

Act. 307.

Act. 308.

Act. 309.

Act. 310.

Act. 311.

Act. 312.

Act. 313.

Act. 314.

Act. 315.

Act. 316.

Act. 317.

Act. 318.

Act. 319.

Act. 320.

Act. 321.

Act. 322.

Act. 323.

Act. 324.

Act. 325.

Act. 326.

Act. 327.

Act. 328.

Act. 329.

Act. 330.

Act. 331.

Act. 332.

Act. 333.

Act. 334.

Act. 335.

Act. 336.

Act. 337.

Act. 338.

Act. 339.

Act. 340.

Act. 341.

Act. 342.

Act. 343.

Act. 344.

Act. 345.

Act. 346.

Act. 347.

Act. 348.

Act. 349.

Act. 350.

Act. 351.

Act. 352.

Act. 353.

Act. 354.

Act. 355.

Act. 356.

Act. 357.

Act. 358.

Act. 359.

Act. 360.

Act. 361.

Act. 362.

Act. 363.

Act. 364.

Act. 365.

Act. 366.

Act. 367.

Act. 368.

Act. 369.

Act. 370.

Act. 371.

Act. 372.

Act. 373.

Act. 374.

Act. 375.

Act. 376.

Act. 377.

Act. 378.

Act. 379.

Act. 380.

Act. 381.

Act. 382.

Act. 383.

Act. 384.

Act. 385.

Act. 386.

Act. 387.

Act. 388.

Act. 389.

Act. 390.

Act. 391.

Act. 392.

Act. 393.

Act. 394.

Act. 395.

Act. 396.

Act. 397.

Act. 398.

Act. 399.

Act. 400.

Act. 401.

Act. 402.

Act. 403.

Act. 404.

Act. 405.

Act. 406.

Act. 407.

Act. 408.

Act. 409.

Act. 410.

Act. 411.

Act. 412.

Act. 413.

Act. 414.

Act. 415.

Act. 416.

Act. 417.

Act. 418.

Act. 419.

Act. 420.

Act. 421.

Act. 422.

Act. 423.

Act. 424.

Act. 425.

Act. 426.

Act. 427.

Act. 428.

Act. 429.

Act. 430.

Act. 431.

Act. 432.

Act. 433.

Act. 434.

Act. 435.

Act. 436.

Act. 437.

Act. 438.

Act. 439.

Act. 440.

Act. 441.

Act. 442.

Act. 443.

Act. 444.

Act. 445.

Act. 446.

Act. 447.

Act. 448.

Act. 449.

Act. 450.

Act. 451.

Act. 452.

Act. 453.

Act. 454.

Act. 455.

Act. 456.

Act. 457.

Act. 458.

Act. 459.

Act. 460.

Act. 461.

Act. 462.

Act. 463.

Act. 464.

Act. 465.

Act. 466.

Act. 467.

Act. 468.

Act. 469.

Act. 470.

Act. 471.

Act. 472.

Act. 473.

Act. 474.

Act. 475.

Act. 476.

Act. 477.

Act. 478.

Act. 479.

Act. 480.

Act. 481.

Act. 482.

Act. 483.

Act. 484.

Act. 485.

Act. 486.

Act. 487.

Act. 488.

Act. 489.

Act. 490.

Act. 491.

Act. 492.

Act. 493.

Act. 494.

Act. 495.

Act. 496.

Act. 497.

Act. 498.

Act. 499.

Act. 500.

Act. 501.

Act. 502.

Act. 503.

Act. 504.

Act. 505.

Act. 506.

Act. 507.

Act. 508.

Act. 509.

Act. 510.

Act. 511.

Act. 512.

Act. 513.

Act. 514.

Act. 515.

Act. 516.

Act. 517.

Act. 518.

Act. 519.

Act. 520.

Act. 521.

Act. 522.

Act. 523.

Act. 524.

Act. 525.

Act. 526.

Act. 527.

Act. 528.

Act. 529.

Act. 530.

Act. 531.

Act. 532.

Act. 533.

Act. 534.

Act. 535.

Act. 536.

Act. 537.

Act. 538.

Act. 539.

Act. 540.

Act. 541.

Act. 542.

Act. 543.

Act. 544.

Act. 545.

Act. 546.

Act. 547.

Act. 548.

Act. 549.

Act. 550.

Act. 551.

Act. 552.

Act. 553.

Act. 554.

Act. 555.

Act. 556.

Act. 557.

Act. 558.

Act. 559.

Act. 560.

Act. 561.

Act. 562.

Act. 563.

Act. 564.

Act. 565.

Act. 566.

Act. 567.

Act. 568.

Act. 569.

Act. 570.

Act. 571.

Act. 572.

Act. 573.

Act. 574.

Act. 575.

Act. 576.

Act. 577.

Act. 578.

Act. 579.

Act. 580.

Act. 581.

Act. 582.

Act. 583.

Act. 584.

Act. 585.

Act. 586.

Act. 587.

Act. 588.

Act. 589.

Act. 590.

Act. 591.

Act. 592.

Act. 593.

Act. 594.

Act. 595.

Act. 596.

Act. 597.

Act. 598.

Act. 599.

Act. 600.

Act. 601.

Act. 602.

Act. 603.

Act. 604.

Act. 605.

Act. 606.

Act. 607.

Act. 608.

Act. 609.

Act. 610.

Act. 611.

Act. 612.

Act. 613.

Act. 614.

Act. 615.

Act. 616.

Act. 617.

Act. 618.

Act. 619.

Act. 620.

Act. 621.

Act. 622.

Act. 623.

Act. 624.

Act. 625.

Act. 626.

Act. 627.

Act. 628.

Act. 629.

Act. 630.

Act. 631.

Act. 632.

Act. 633.

Act. 634.

Act. 635.

Act. 636.

Act. 637.

Act. 638.

Act. 639.

Act. 640.

Act. 641.

Act. 642.

Act. 643.

Act. 644.

Act. 645.

Act. 646.

Act. 647.

Act. 648.

Act. 649.

Act. 650.

Act. 651.

Act. 652.

Act. 653.

Act. 654.

Act. 655.

Act. 656.

Act. 657.

Act. 658.

Act. 659.

Act. 660.

Act. 661.

Act. 662.

Act. 663.

Act. 664.

Act. 665.

Act. 666.

Act. 667.

Act. 668.

Act. 669.

Act. 670.

Act. 671.

Act. 672.

Act. 673.

Act. 674.

Act. 675.

Act. 676.

Act. 677.

Act. 678.

Act. 679.

Act. 680.

Act. 681.

Act. 682.

Act. 683.

Act. 684.

Act. 685.

Act. 686.

Act. 687.

Act. 688.

Act. 689.

Act. 690.

Act. 691.

Act. 692.

Act. 693.

Act. 694.

Act. 695.

Act. 696.

Act. 697.

Act. 698.

Act. 699.

Act. 700.

Act. 701.

Act. 702.

Act. 703.

Act. 704.

Act. 705.

Act. 706.

Act. 707.

Act. 708.

Act. 709.

Act. 710.

Act. 711.

Act. 712.

Act. 713.

Act. 714.

Act. 715.

Act. 716.

Act. 717.

Act. 718.

Act. 719.

Act. 720.

Act. 721.

Act. 722.

Act. 723.

Act. 724.

Act. 725.

Act. 726.

Act. 727.

Act. 728.

Act. 729.

Act. 730.

Act. 731.

Act. 732.

Act. 733.

Act. 734.

Act. 735.

Act. 736.

Act. 737.

Act. 738.

Act. 739.

Act. 740.

Act. 741.

Act. 742.

Act. 743.

Act. 744.

Act. 745.

Act. 746.

Act. 747.

Act. 748.

Act. 749.

Act. 750.

Act. 751.

Act. 752.

Act. 753.

Act. 754.

Act. 755.

Act. 756.

Act. 757.

Act. 758.

Act. 759.

Act. 760.

Act. 761.

Act. 762.

Act. 763.

Act. 764.

Act. 765.

Act. 766.

Act. 767.

Act. 768.

Act. 769.

Act. 770.

Act. 771.

Act. 772.

Act. 773.

Act. 774.

Act. 775.

Act. 776.

Act. 777.

Act. 778.

Act. 779.

Act. 780.

Act. 781.

Act. 782.

Act. 783.

Act. 784.

Act. 785.

Act. 786.

Act. 787.

Act. 788.

Act. 789.

Act. 790.

Act. 791.

Act. 792.

Act. 793.

Act. 794.

Act. 795.

Act. 796.

Act. 797.

Act. 798.

Act. 799.

Act. 800.

Act. 801.

Act. 802.

Act. 803.

Act. 804.

Act. 805.

Act. 806.

Act. 807.

<p

I R A.



Raue est saxum, & conerosa arena, sed ira stulti vtro
que grauior. Ira non habet misericordiam, nec erū
pens furor, & impetum concitati ferre quis poterit:
dicitur in Prouerbijis. Vbi maximè perpenden
dum est, quod ira insensati non habet, quo exeat,

Prou. 27.

aut erumpat, id est, no tiene por donde rebentar, ni salir. Si autē
vir prudens est, licet peccator sit, quando iram concipit, statim
habet, quo ipsa exeat, videlicet per prudentiam: nā animaduer-
tit, & secum euoluit quando aliqua fuerit ei facta iniuria, & in-
tra se ait. Si me doy por injuriado obligo me a mucho, no me

² quiero dar por injuriado. Si autem iniuria manifesta est hanc se
cum habet rationem. Si vltionem sumo, & vindictam de inimi-
co meo graui periculo me expono, non solum amittendi opes
meas, verū etiam & vitā. Deniq; animam meam interficio idcir
eo nolo de eo vindictam sumere, y assi sale por alli la ira. Si autē
hujusmodi vir iustus est, multo melius à se iracundiam expellit:
ait enim Deus mihi iubet, vt illatam initriam cōdonem, & ego
ei vijs omnibus parere, & obtemperare debeo, y assi se va la ira
por alli por la obediencia, y por la virtud tiene por donde reben-
tar y salir. Ira autem insensati non habet, quo exeat, atq; ita cor
eius est instar fornacis absq; spiramine (como vn horno sin res-
piradero) in qua est ignis fortissimus: & quēadmodum ignis sic

³ inclusus fornacē ipsam rūpere plurimis locis faceret: si nō habe-
ret quo respiraret, sic ira cor fatui vnde aquaq; frāgit, & in eo ma-
gnas facit strages. Cæterū quia Deus infinitam habet sapientiā,
& infinitā virtutē ac bonitatē, idcirco ira eius tā cito placatur,
& ipse tā facile delinquētibus parcit: atq; ita de eo in Ecclesiasti
co dicitur. Misericordia, & ira est cū illo potēs ex oratio, & effun
dēs irā. Ex oratio significat hic omne bonum opus: & sic in cō
textu Græco habetur placatio potēs. Ieiuniū, eleemosyna, cili-
ciū, atq; alia sancta exercitia sunt veluti potens placatio, qua ex-
pectore Dei ira depellitur, & sola misericordia ipsius viscera do-
minatur, & ideo tam facile veniam peccatoribus condonat. Dis-
cite igitur fratres mei quārere inuentiones, quibus à cordibus
vestris iram, manente in eis misericordia, expellatis.

Eccles. 16.

Ira

Ira effigiem dæmonis imprimit in homine. 4

D. Basil. ho
mil. de ira
Dei.

Seneca,

Iob 4, cap,

Simile,

IR A (vt ait D.Basilius) est quædam effigies hominis dæmoniaci. Atq; ita experientia videmus quod in pectore, vbi regnat ira eadem ferè corporis destorsiones apparent quæ in homine, in quo Diabolus est. Nōne vñquā notastis deformitatem hominis irati? Vultus destorsiones, quas facit? Nā sanguis ad cor colligit, & ibi feruet, ebullit, & quodāmodo scaturit: cooperit homo sudore quodam, toto corpore cōtremiscit, facies seu frons eius irrigatur, humū pedibus calcat, manus retorquet, & oculi eius scintillare videntur. Tanta deniq; est deformitas hominis irati, vt quā plurimis (sicut ait Seneca) profuerit vultū, & faciē suā ad speculū cōspicere vt sic tam deformē figurā admirati, causam eius defugerēt. Quod si ira tantā deformitatē in vultu exteriore efficit, quid, obsecro erit in vultu interiori animę, quę sic furore, & ira illa obcæcatur, vt legis naturalis oblita nihil aliud, quā vltionē intendat. In tantū dementiā iratus homo deuenire solet, vt si de inimico vltionē sumere nō possit, illā de se ipso accipiat. De eo interpretari possumus illa sancti Iob verba, Tygris perijt, eo quod non habeat prædam. Vbi quidam interpres adnotauit, in Hebreo esse. Eo quod non fuerit prædā asse- cuta. O singularem, & appositissimam similitudinem. Testatur Plinius hoc animal adeo filios suos diligere, vt, si quis furatus fuerit, postquam ipsa Tygris id cognouit, per vestigium hominem illum insecurat, & cum videt, pignora sua non posse recuperare ira scandescens furorem in se ipsa exercet propria brachia morsibus discerpens. Huc igitur sentētia illa sancti Iob spectare videtur dum hominē iratum tygridi comparare possumus, qui cum non possit de inimico suo vindictam sumere, de se illam capit. Quam ob causam Seneca comparauit iram parieti cadenti, qui, dum ruit, quidquid cōgreditur, destruit, ipse vero omnino perit, & destabilit. Sed quid dico Senecā? Quinimo sanctus David hoc vtitur similitudine. Nam iuxta paraphrasim Chaldaicā sic legitur in psalmo 61. Vsquequo fremitis in virū misericordem? Perpetrabitis homicidia oēs vos sicut murus inclinatus septū corruens. Vsquequo vociferamini cōtra misericordē. Pareceysme muro inclinado y tapia q̄ se cae, q̄ si haze da

ño es

7 ño es con deshazerse a si. Quis ergo cathalogum miseriarum in quos incidunt iracundus, & qui vltionem sumit de inimico suo facere poterit, aut eas valebit recensere? Econtra vero mansuetudo est imago, & exemplar cæli, atq; singularis quietudo. Ideo Psal. 36. sanctus David ait. Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

Ira hominem extra se exire facit.

Flumina ingentia cum intra aluei sui ripas cōtinentur adeò Simile. nihil nocent, vt humanæ vitæ v̄ sibus maxinè deseruiāt: at vbi aquarū inundatione aluei sui ripas prætergressa sunt, sternunt agros, sternunt sata, & multa damna faciunt. Sic cum affectus nostri intra rationis fines quasi intra aluei sui ripas clausi duntur, multis rebus v̄ sibi sunt: sunt enim velut calcaria quædā, & stimuli, qui languentē aliquando naturā ad res gerendas exacuunt, ira enim nos ad vindicatiuam iustitiam exequendam animum addit. Honoris appetitio est ad pericula pro patria subeunda, & virtutis studiū. Cū enim vni virtuti honor debeatur, ac honoris illecebra homines honoris cupidi ad virtutis amorē excitātur, similiq; ratione pudor, & verecūdia reuocat à vitijs quod dedecus, & ignominia pariant. At si hos veluti cācellos rationis lege circūdatos transgrediuntur, pestē, & diram cladem humanae vitæ important, dū omnia videlicet humanæ vitæ præsidia, & ornamēta impetu, ac furore suo cōuellūt. Vehementes etenim passiones, vt est passio iræ, & cupiditas honoris, &c. rationē exceptare, & libertatē arbitrij minuere certū est, hominesq; talibus affectibus euersi de rebus nō pro earū natura, sed pro affectus sui libidine iudicāt, atq; decipiuntur. Quēadmodū illi, qui vitro rubro aut ceruleo oculis obiecto cernunt, tales res iudicāt, quales ipsis apparēt, nō quales sunt: sic animus irati hominis iustissimā irā suam iudicat, quāvis iniustissima sit: sic auarus pecuniā non pro eius vilitate, sed pro cupiditate sua metiēs summum fere in ea bonū ponit: sic ambitiosus &c. Qua propter existimare debet homo Christianus, se ad quoddā gloriosum certamē vocatū esse, vt videlicet cū affectibus suis cōtinerter bellū gerat, à quibus vinci turpissimū, vincere vero gloriosum esse ducat, quandoquidem scriptum est in Proverbijs. Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo expugnatore urbium.

prou. 16.

Qui

Simile.

Cicero pro
Marcello.

Prouer. 16.

Eccl. 22.
Simile.

Eccl. 23.

Matth. 5.

Qui irascitur, Diaboli ludibrium est, qui à furore ita vincitur 10
 similis est naui, quæ in media tempestate à gubernatore desti-
 tuta submergitur, vnde aquæ in ea procellis ingressis. Ira etiā
 quasi fulmen, & tempestas quædam in animam irruit, sæuen-
 temque sibi quasi stupidum reddit, ideoque merito Cicero pro
 Marcello inquit. Animum vincere, iracundiam cohibere, viet
 riam temperare, aduersarium nō modo extollere iacentem, sed
 etiam amplificare eius pristinam dignitatē p̄clarum est. Hęc
 qui faciant non ego eum summis viris comparo, sed simillimū
 Deo iudico.

Minister aluearium (id est, el colmenero) solet expellere apes
 ex ipso alueario, ignem admonendo & intromittendo fumum,
 & sic mella colligit. Ita diabolus fumo iræ efficit, vt homo ex-
 trase exeat, & sic ipse mel diuinæ gratiæ ab eo furetur. Quoniā
 autem iratus homo extra se exit, idcirco in Prouerbijis appella-
 tur inebriatus, his verbis. Spinæ nascuntur in manu ebriosi, id
 est in manu hominis irati, & subuersi iræ passione & in mani-
 bus istius (ait Spiritus sanctus) nascuntur spinæ, videlicet inimi-
 citiæ contentiones, & discordiæ.

Eccl. 28. Ex ira prodeunt conuitia, conuitium vero maximè vulnerat
 cor eius, cui dicitur. Flagelli plaga (ait Ecclesiasticus) liuorem fa-
 cit, plaga autem linguae comminuet ossa. Quare sicut homo ca-
 uet (vt verbis vtar, Beati Hieronymi) ne percutiat aliquem cum
 baculo, sic cauere debet, ne percutiat cum conuictio. Et in Eccle-
 siastico, etiam dicitur. Mittens lapidem in volatilia deiiciet illa:
 sic & qui conuitiatur amico, dissoluit amicitiam. Perpende 12
 etiam, quid idem Ecclesiasticus dicat, quia nimis timēdum est.
 Homo, inquit, assuetus verbis improperi in omnibus diebus
 suis non exaudietur. Submoueat tandem nos à tāto scelere pœ-
 na, qua plectitur, qui taliter peccat, ait enim Dominus apud
 Matthæū. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis.

Ira à sacris Doctoribus & Ethnicis execratur.

B. Chrysostomus.
homil. 5. in
Matth.

B E A T V S Chrysostomus in quadam homilia inquit. Leo
 nem quidem mitigas, reddisque tractabilem, furorem ve-
 ro animi tui efficis omni prorsus leone sæuorem: & certe
 cum

13 cum in mitigando leone sint duo impedimenta vel maxima, quod fera ipsa & ratione priuatur & longè omnium alterius generis animalium excedit furorem, tamen de copia tibi donatae à Deo sapientiae, ipsam superas arte naturam. Qui igitur naturā vincis in bestijs, cur in te ipso naturā offuscas bonum, dum malum adamas voluptatis? Itaque si te vt alium hominem mansue faceres nihil hic quidem impossibile videretur imponere: quam excusare posses non te esse Dominum voluntatis alienę, nunc vero tua hæc propria fera est; qui bestias feras ad mansuetudinis prouehis dignitatem, temetipsum de throno deiiciens, & honore regali ad irrationalū cogis furem. Ponamus enim iram, bestiam quandam esse: quantum igitur ab alijs erga mitigationem leonem studium commodatur; tantam te erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationem mitē, atque mansuetam, siquidem hæc fera & vnguisbus saeuissimis armatur, & dentibus & nisi illam solicite mansuesceris cuncta simul disperdet, atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla sic viperæ viscera quærunt humana laniare, vt hominis iracundia ferreis quibusdam vnguisbus vniuersa confodiens. Nonnulli homines vermes quosdam in interioribus corporis nutrientes ne respirare quidem sinuntur, vexatis profecto, obfisiisque visceribus: nos tamen venenatam in nobis aentes viperam (iram dicō) fratum nostrorum viscera corrodimus.

Idem Doctor sanctus inquit super illa verba: Qui autem dixerit satue, Inimicitiarum tempore incandescente ira, animoque prorsus ardente etiam minimum aliquid magnum videtur. 16. in Mat.

15 Sicut enim manente amicitia etiam quæ molesta sunt, levia ducentur: sic inimicitij obortis levia quæque pro grauissimis audiuntur. Atque vt in igne cum scintilla exigua est, etiam si plurimum lignorum admoureas, non ea facile comprehendit: si vetero satis in excelsum flamma confurgat non iam ligna, sed saxa, & omnem prorsus materiam sibi vendicat, & per quæ extingui solet, per ea ipsa potius accenditur: flammam enim non tantum ligna, & stupa aliqua ignis alimenta, sed aqua etiam maiori impetu iactata, magisque succedit. Ita accidere etiam in ira solet: quidquid aliquis dixerit, continuo pabulum huius efficietur incendij.

Idem etiam inquit. Ira vehemens signis est, omnia consumit in Iohann.

quippe quæ corpus corrumpit, anima coquinat, tristitia of- 16
fert turpis visu. Quod si iratus seipsum intueri posset, nulla vlt
rius indigeret admonitione, nihil enim irato turpius. Ebrietas
quædā ira, vel potius ebrietate grauior, & demone miserabilior.

Idem hom. Idem sanctissimus præsul ait. Sicut ferrum ignitum cum in
21. ad Heb. aqua intingitur, amittit ignem: sic iracundus in longuanimen
Simile. incurrens, nihil eum laedit, sed etiam iuvat & ipse retinetur amplius, nihil enim longanimitati simile, nunquam iniuriatur huiusmodi homo, sed sicut adamantina corpora non vulnerantur:
sic animæ tales, superiores iaculis inuenientur.

Idem super Psalms super illa verba; Forte viuos deglutissent nos, ait. Vides quā feri sunt, & immanes, qui bonos inuadunt; hi enim homines vel ferarū ostendunt immanitatem, immo magis sequuntur in eos, qui sunt eiusdem generis. Nam fera cū semel inuaserit, ab ira discedit, & desistit; homines vero si quādo res aliter cesserit, quam putabant, saepe aggrediuntur, & vel carnes gustare cupiunt, tam res perturbationis expers est iræ perturbatio. 17

Seneca libro de ira ait. Cætera vitia impellunt animos, ira precipitat. Cæteris etiā si resistere contra suos affectus non licet, at certè affectibus ipsis licet stare. Hæc non secus quam fulmina procelle que, & si qua alia irrationalia sunt: quia non eunt, sed cadunt, vim suam magis ac magis tendit.

Idem ibidem ait. Ut medici vetant admoueri remedia cū morbus in accessu est, ac sœuit, sed cum se remittit: ita ad primos illos irę aut doloris motus non est adhibenda consolatio, vel admonitio, sed vbi tempore cœperint esse leniores. 18

Hermes in libro pasto ris. Hermes inquit. Si quis tribulatur iracundia, spiritus, qui pariter inhabitat, tristabitur etiam: si quis enim sumat absinthij pusillum, ac mittat in amphorā mellis, nōne totū mel exterminabitur & tātū mellis à modico absinthio disperit, & perdit dulcedine mellis, & iā non habet gratiā apud Dñm suum quoniam totum vel amarum factum est, atque usum suum perdidit.

Plutarch. in morale Simile. Plutarchus in moralibus ait. Ut nauæ presentiētes tēpestatē, anchoris firmat naues: ita prius quā ingruat tēpestas iracundia, ratione firmandus est animus, & in diuersum nitendum.

Idem ibidem ait. Mare commotum cum algam marinam & spumam electat, purgari dicitur, etiam si littus contaminat: at qui commotus ira verba effundit amara, contumeliosa primum inquinant

19 inquinant ipsum à quo dicuntur & famæ labem aspergunt.

Idem ibidem. Non utimur aquæ turbata, nisi constituerit, multo minus vtendum est animo cōmoto priusquam ad se redierit.

Idem ibidem. Si pueris vnum lusum auferas reliquis omnibus abiectis plorant. Sic quidā si quid obtigerit dispendij, protinus irati reliqua omnia commoda sibi reddunt iniocunda.

Plutarchus libro de cohibenda ira inquit; Sicut Hippocrates Plutar. lib. de cohiben-
air, Eum morbum esse grauiissimum, qui faciem egrotantis quam daria.
maxime mutet in diuersum: ita conspiciens alios ob iram maximē sibi excidere ac vultum immutare, colorem incensum, vocem in diuersam vertere, hinc velut imaginem eius mali mihi fingebam. Mare quidem cum ventis turbatum algam, & fucum reiicit, aiunt purgari. Verū ira, animo exestuante & inuerso, sermones iacit impudicos, amarulentos, ac scurriles, quibus ipsos Dissimile.
20 loquentes conspurcat, repletque infamia.

Per Isaiam dñs vehementes animæ passiones ebrietati comparat, que totum humanæ rationis lumen obscurant, sic enim ait. Audi haec paupercula, & ebria non à vino. Quibus verbis facile ostendit, duplēcē esse hominis ebrietatem. Salomon etiam ait: Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere. Tribus vero enumeratis quæ non est nostri propositi persequi, quartum esse ait: per ancillam cum fuerit hæres dominæ suæ. Quid est autem, ancillā dominæ suæ hæredem fieri, & locum eius occupare, nisi iram cupiditatem, & carnem, quæ naturæ iure ancillaryationis esse, & illi obsequi deberet, tyrannidem aduersus dominā exercere, eiusq; dignitatem, & regendi munus usurpare? Sicut ciuitas (inquit Cicero) in seditione non potest esse beata, nec in discordia dominorum domus: sic animus à se ipso dissidens secundumq; discordans, nullam gustare partem liquidæ, voluptatis ac libere potest. Et beatus Iacobus inquit, Vnde bella, & lites in vobis, nisi ex cōcupiscentijs vestris quæ militant (hoc est bellum concitant) in membris vestris? Nulla certè nauis deiecta clauo, & sua tempestate quassata, ita iactatur, ut talis animus calamitas alicuius procella exagatus. Hinc temerariæ, & insanæ in Deum voces: hinc diuinæ prouidentiæ accusatio, & cætera denique mala.

Seneca libro 3. de ira protulit quandam admirabilem sententiam dicens. Cura ab illorum cauere consortio, quos nosti uatu ca. 83

eo præditos ingenio, ut tuam excitent iram bilemque succende- 22
re possint, & conuersare cum hominibus mansuetis benignis,
atque pacificis modestis tamen ne sint forsan adulatores. Hi enim
quoque tibi adulatione nocere poterunt.

Non vis esse iracundus? ne sis curiosus: qui enim inquirit nimium quid in se dictum sit, discurrit, perponderat, & exaggerat se inquietum reddit.

Seneca lib. 3. de ira. Socratem autem colapho percussum nihil aliud dixisse, quam molestum esse, quod nescirent homines, quando cum galea prodire deberent.

Ira passio est indita à Deo nostræ

naturæ.

23

QVANVIS iracundiæ affectus conditoris beneficio naturæ nostræ inditus videatur: nos tamen eo quemadmodum cæteris quidem ad perniciem nostram furentur abutimur. Impressit hominibus naturæ author coniugi desiderium procreandorum liberorum gratia: quibus naturæ humanæ mortalitas in sobole quodammodo refarcitur. Quis autem enumerare valeat, quot stupra, quot adulteria, quot incestus, quotque sacrilegia propter hominum intemperantiam ex hoc fonte orientur? Ut mihi quidem vniuersus mundus libidinum flaminis ardere, & præceps ex igne libidinis in gehennæ ignem ferri videatur. Ingenerauit etiam metibus nostris idem conditor nostri amorem, qui nos ad quærenda, quæ ad vitæ 24 vsum necessaria essent, incitaret, quem ideo Stoici Philosophi pedagogum ab autore naturæ nobis datum esse prudentissime dixerunt. At per immoderantiam nostram ex hoc fonte terrorima generis humanæ pestis nascitur. Quam Apostolus malorum omnium radicem esse ait. Ad hunc ergo modum ira nos etiam abutimur: quæ cum ad vindicatiæ iustitiæ officium data sit, nos etiam in furorem, rabiemque ita conuertimus, vt vix villa capitalior pestis in vita humana graffetur. Primum igitur huius morbi malum, quod vel Spiritum sanctum, & charitatem ab anima fugat, vel certè charitatis feruorem, & internæ pacis tranquillitatem, quæ eiusdem spiritus placidissima quædam sedes

- 25 sedes est, ab eadem pellit, feruor quippe iræ feruori spiritus, & Internæ pacis quieti vehementer aduersatur. Hinc beatus Gregorius ait. Cum menti iracundia confusionis tenebras incussit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit. Idemque alibi inquit. Per iram Spiritus sancti splendor excutitur, qui super humilem, & quietum requiescere dicitur: quia cum ira quietem subtrahit, suam Spiritui sancto claudit habitationem, cuius recessu animus vacuus ad apertam morum insaniam ducitur. Haec tenus ille. Ex cuius verbis liquet, quanta cura, qui tota Spiritum sanctum mente conceperunt, omnes iræ motus vitare debeat. Aliud verò morbi huius malum est, quod usque adeo hominem hominibus odibilem facit, ut Solomon in Proverbijs dicit. Spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustineat.
- 26 re: Rursusque. Impetum cœtitati spiritus quis ferre poterit? Quo fit, ut prudentes viri non aliter iracundum hominem putent sufficientendum quam viperam aliquam, aut feram solutam vinculis ut ipsi ex eius intemperantia conuiciandi, aut irascendi occasionem artipient. Illud vero maximè detestandum quod hic moribus homines à dignitatis suæ arce deiecit, dum omni penè mente, atque iudicio priuat. Iram enim sapientes homines breuem insaniam esse confidentur. Vnde Aristoteles perinde ait, ac fuisse oculis incommodat, & aspectum itaturbat, ut neque ea nobis videndi potestas fiat, quæ sunt ante pedes: ita oborta ira, rationi caligo suffunditur, ut se homo delinquere nulla cogitatione comprehendere queat.

Qqq 3

IVDEX

I V D E X.

EGES quidem ad odia exterminanda, ad pacem conciliandam, ad lites dirimendas, ad seditiones comprimendas, ad tranquillitatem conseruādam sancte adiumentas peruersi iudicis usurpant, & contorquent ad lites excitandas ad dissidia semi-nanda, ad causas procrastinandas. Itaque cum quis existimat causæ suæ finem iani imponendum esse, & se definitiūam obtenturum sententiam: ecce ex altera parte succedit procrastinatio, nouaque & iniuisalis exoritur, dum citatur angulus quidem ex Bartolo, & Baldo aut ex alijs, quos potius torquent quam accommodate adferant. Huius ergo mali causa, est, quod licet doctores egregie dicant, & leges sanctissime sint, tamen peruersi iudices, & patroni, seu araneæ quædam, ex odoriferis & salutaribus floribus venenum educant, hoc est, ex salutiferis legibus pestifera sua interpretatione, & animo pessimam proferant sententiam, & iniquam. Pondus & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud Deum: 2

Proner. 10. inquit Salomon quod de malis iudicibus intelligitur, qui scilicet vni vnam, & alteri alteram mensuram habent. Legem vnam habent pro diuitibus, alteram vero pro pauperibus: vnam pro cognatis, & amicis, alteram pro extraneis, & alienis: seu potius eandem distorquent legem, & in eadem prorsus causa eadēm lege alterum absolvunt, alterum condemnant. Efficiunt quidem isti, ut leges sint veluti regulæ quædam plumbæ, quas cum velint, facile inflectant, cum tamen esse deberent æræ, & immobiles. Quare cum ipsi legi potius adaptandi essent, & accommodandi, ipsi leges hominum palato accommodant, & pro eiusdem ratione, & varietate ipsius legis varium etiam sensum repentinis quibusdam, & insperatis motibus personant, atque percant. Quemadmodum ipsi typographi ex eisdem characteribus nūc pro catholicō viro catholicam quandam sententiam cūdunt, mox pro homine hæretico pestiferam: ita isti ex eisdem legis characteribus pro diuite salutarem sententiam ferunt, pro paupere vero pernicioſissimam, atque lethalem.

Iudex.

DE Imperatore Traiano refert Aurelius victor in vita Iuliani, quod cum sciret gubernatores imperij tyrannidem exercere & plurimas iniusticias aduersus vasallos committere, tāto malo remedium adhibere volens dixit, nihil aliud esse marsupium Regis, aut diuitum alicuius reipublicæ quam simile. lienem corporis humani, qui quo magis crescit, eo amplius cætera eiusdem corporis membra decrescunt, & deficiscent: sic quanto magis Rex aut iniqui iudices ditescunt, eo magis miseri subditi egent, & pauperiores fiunt. Heu quam multæ respublie & gritudinem lienis patiuntur, hoc est, mal de baço, si quidem in eis Domini diuites sunt, pauperes vero in magna estate constituti.

Iudicis munus est iustis medijs veritatem rei inuestigare. In sua afflictione positus sanctus Iob dicebat. Terra ne operias sanguinem meum, nec inueniat in te locum latendi clamor meus. Operire sanguinem Hebreis esse puto, causam alicuius ita comprimere, vt non cognoscatur, vtrum iure, vel iniuria damnum acceperit. Quod sicut commodo iniquorum viorum sit, quippe quorum superior causa sit: ita incommodo bonorum viorum, quippe quorum est causa inferior. Quare id à se deprecantur, & ita optimè declarari arbitror illud Genesis. Vox sanguinis fratristui Abel clamat ad me de terra, id est, petit, vt cognoscam, quo iure fuerit imperfectus, dixerat enim. Quid fecisti? Quare his verbis Iob optare, & postulare videtur, vt eius agatur causa, & cognoscatur ab æquissimo iudice, quoniam ab amicis iniquis iudicibus condemnabatur.

Iudex constans & plenus fortitudine
esse debet.

IN Ecclesiastico dicitur. Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute erupere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalū in agilitate tua. Ponere scandalum in agilitate sua, est quādo iudex ponit obicit, obstaculū, & impedi-

mentum in velocitate, quam muneris sui executio postulat. De cipiuntur iudices illi, qui putant præcipuum recte & gubernationis consistere in reficiendis, & restaurandis muris ciuitatis, in pavimentandis, & explanandis vijs, in asportandis cibis, in puniendis delictis, & in reddendo vnicuique quod suum est. Hæc omnia iusta, & æqua sunt, sed non sufficient, nec etiæ sunt præcipua in iudicis officio. Finis igitur, quem intendere debet reipublicæ moderator est, ciues omnes ad meliorem vitæ normam redigere, eosque virtute præstantes facere. Hoc testantur cuncti Philosophi, qui de hac materia loquati sunt: Cum enim virtus sit in anima, quæ præcipua pars hominis est, præcipuum quod intendere debet iudex, est animas suorum inferiorum reformare. Atque ob hanc causam D. Petrus regnum fidelium vocat regnum sacerdotale, eo quod æquum, & iustum est, vt omnes sancte, & pie vivant, & in suis orationibus Deo sacrificia agant diuini amoris igne inflammati, & hoc modo remedium adhibetur, ne virtus in republica grassetur. Ideo Philosophus Xenophon putabat, melius esse ad rectam Reipublicæ gubernationem viure bonis moribus quam bonis legibus. His autem omnibus diligentibus adhibitis, vt hoc recte adimpleatur, secunda cura debet esse, vt virili pectore, & diuino zelo, & rectitudine conscientiae delicta commissa puniantur.

Danda est ergo iudicibus & prælati opera, vt illud sibi ante oculos exemplum Domini statuant. Dulcis, & rectus Dominus: Id quoque temperamentum in virtutibus Christi Redemptoris nostri esse Propheta testatur, cum ait. Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam deducet te mirabiliter dextera tua. Danda est inquit iudicibus opera, vt mansuetudini iustitiam, & rectitudinem dulcedini coiungant, ne rectitudo aspera, aut dulcedo remissa sit. Ideo B. Chrysostomus ait. Si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia. Vnde apparet magnum diuinæ gloriae studium Moysem in peccato Phogor ostendisse, qui quamuis super omnes homines mitissimus esset, ad eadem tamen, & sanguinem omnes vocavit dicens. Occidat unusquisque proximum suum, qui initiat sunt Belphegor: occisiq; sunt hoc eius precepto viginti quatuor millia hominum. Quis vñquam iudex adeo severus fuit, vt B. Greg. in tot hominum millia uno impetu cædi iuberet? Quare B. Gregorio Registro. rius merito inquit. Dum unus corripitur, multi emendatur, & melius est,

9. Ilius est, ut pro multo*rum* salute *vnius* cōdēnetur, quā per *vnius* li-
cētā multi periclitentur. Et B. Chrysost. inquit. Iustitia sine mi-
sericordia nō est iustitia, sed crudelitas; sicut & misericordia si-
ne iustitia nō est misericordia, sed fatuitas. Cicero ait. Omnino
qui Reipublicæ p̄r̄ sunt duo p̄cepta Platonisteneāt, vñū vt
vtilitatē ciuiū sic tueātur, vt quidquid agāt ad eā referant oblii-
cōmodorū suorū: alterū, vt totū corpus reipublicæ curent, ne cū
partē aliquā tuentur, reliquias deserant. Ut enim tutela, sic procu-
ratio reipublicæ ad vtilitatē eorū, qui cōmissi sunt, non ad eorū
quibus cōmissa est, gerēda est. Nō h̄ec p̄cepta seruabant illi,
quibus Regius vates loquitur: nā vbi nos legimus. Nūquid adhę-
ret tibi sedes iniquitatis, qui fngis labore in p̄cepto? Alij trā-
stulerūt. Nūquid eo sociabitur tibi thronus peruersitatis, qui fin-
gis (idest insituis) afflictionē pro lege. Hoc autē in eos quadrat,
quibus Deus per Isaiā cōminatur dices. Vx, qui cōdūt leges ini-
quas, & scribētes iniustitiā scripserūt, vt opprimerēt in iudicio
pauperes, vt essent viduæ predæ eorū & pupilos diriperēt. Si-
gnificat ergo illis verbis vates Regius eos, quorū munus erat le-
ges cōdere, quibus respublica optimè administraretur, tantum
ab esse ab hoc officio, vt semper habeant animos intentos ad in-
ueniendas rationes, & vias, quibus vexent, atque opprimant
inopes: atque ita pro legum, & iudiciorum æquitate, ab his iniu-
rias, & vim ad perniciem ciuitatis manare.

In Leuitico ad iudices dicebat Dñs. Nō cōsideres personā pau- Leuit. 19.
peris, nec honores vultū potētis: iuste iudica proximo tuo. O si
11. hāc legē Dei iudices ante oculos semper haberent, nec in domi-
bus eorū modius maior, aut minor inueniretur, quorū altero di-
uitibus, altero pauperibus iustitię mēsurā exhibēt. Attēdāt, obse-
cro, quod in Ecclesiastico dicitur. Nō despiciet Deus preces po- Eccl. 35.
puli, nec viduā si effundat loquelā gemitus. Nōne lachrymæ vi-
duæ ad maxillā descēdūt, & exclamatio eius super deducētem
eas, hoc est (vt alij verterūt) aduersus ciētē eas, opē inuocat: à ma-
xilla enim vsq; ad cælū ascendūt, & Dñs exauditor non dele-
etabitur in illis, hoc est, Dominus libenter exaudiet eas.

Iudex executiūs oportet quod sit.

IN Genesi dicitur. Emisit Dñs Deus de paradiso voluptatis
Adam, & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim, &

Gene. 3.

Similes.

stamineum gladiū atque versatilem ad custodiendā viam ligni 12
 vitæ. In hoc significauit Deus, leges nō debere esse tantummodo ad minandū, sed vt impleantur, & executioni mandentur. Et ad hoc posuit Deus ibi Cherubinum tanquā ministru, qui legē obseruari præciperet, atque cogeret, los tiros que se tirā por de porte, o por hazer salu, no lleuan pelota, y assi no tienen mas de aquel estruendo aquella estāpida, y por esto aunque tirē mil de aquellos tiros no ponen espanto a quien los oye, fino es a algun niño que no entiende este negocio, y como no tiene juyzio espanta se con solo el estruendo y ruido. Sic leges, ordinationes, & statuta quæ promulgantur si no las hazen guardar, ni se executan las penas, que en ellas se ponē son como tiros sin pelota, que no espantan a aquellos a quiē se ponē, fino a algunos ignorantes, y que no han entendido la floxedad de los juezes, que 13 piensan que lleuan pelota, y que podran dar golpe, y causar dolor, y priuacion de vida. Itaque ex eo, quia homines quotidie vident leges, & statuta in regnis vel rebus publicis fieri, quæ indicēs nec obseruari faciunt, nec eorū pœnas executioni mādant, ex hoc, inquā, oritur, vt subditī metū amittant, eo quod sibi persuadēt, & tāquā pro certo habēt, illas leges nihil aliud esse, quā strepitum quendā, & licet sanciantur, & promulgantur, nūquā tamē homines ad earū obseruationem sunt cogendi, vel ob id, puniendi. Quocirca iudices segnes, desides, & negligētes maxima culpa digni sunt, præcipue si assimilantur illi iudici, de quo

Lu cœ. 18. apud D. Lucā dicitur. Iudex quidā erat in quadam ciuitate qui Deū nō timebat, & hominē non reurebatur, cumq; ei à vidua quadā dictū esset: Vindica me de aduersario meo, ipse propter 14 segnitiam, inertiam, ac negligentiam suam nolebat per multū tempus. O quam multi hodie in vrbibus iudices huic nefario similes repertientur, quam pigri, & inertes in delictis puniendis: contra vero quā pauci inuenientur similes in diligētia sancto Moy

Exod. 18. si, qui cū iudex esset tanta cura, & solitudine munus suū exequebatur, vt de eo sacra scripture dicat. Stetit populus iuxta Moysen de mane vsq; ad vesperam. Audiant hoc iudices huius temporis, qui vix ad vnam horam miseris litigantes ferre possunt: Sanctus autem Moyses cū senex esset plurimorū annorū, importunitatem totius populi à mane, vsque ad vesperam ferebat. Est etiam maximè obseruandum, & perpendendū id, quod dicitur.

15 dicitur. Assistebat populus Moysi. Quis sine maxima commissatione, & animi dolore videre poterit Regum curias, & audiētias viduis, & pauperibus iustitiam postulātibus plenas, quibus pauperibus, & miserandis viduis non solum non est iustitia, sed nec ingressus ad istorum iudicium domos. Non sic faciebat ille, qui dicebat. Oculos viduæ expectare non feci. Iob. 3. 1.

Iudex immuni à passione oportet.

Magnopere curare debet iudices, ne improba passio eorum cordibus dominetur: hec enim illos ita obsecabit, vt nullo modo ius, aut rectitudinē, sicut oportet, obseruent. Sol, quando oritur, & quando occidit, maior videtur, quā in meridie cū semper eandē proculdubio habeat magnitudinē. Simile.

16 causa autem huius deceptionis in visu nostro sunt vapores, qui mane & vespere oculis nostris obiciuntur. Hi vapores qui à terra exhalat, nostras representant affectiones, quæ ante oculos animæ positæ faciunt, vt res maiores, atq; aliter, quā re vera sunt, videantur: & ita deceptio iudicio, res non sicut ipsæ sunt, sed secundū affectionē odij, vel amoris illius, qui eas operatus est, iudicamus, & hæc est causa, ob quā in terra rarissima iustitia reperitur. Simile.

Quemadmodū pictor arte perspectiva facit, vt res altiores, & profundiores appareant, cum tamen ipsa tabula, in qua eas depingit, plana & æqualis sit, in ea enim nobis montes altos, & imas, ac profundas valles representat. Sic æstimatiua nostra arte, & industria affectionis ducta efficit, vt eadē opera nobis in quibusdā magna, & eminentia, in alijs vero parua, & obscura esse appareant, cū re vera substātia eorum in una sit æqualitate.

17 Quoniam autem hæc æstimatiua in plurimis reperitur idcirco iustitia in paucis existit: & hoc voluit significare Hesiodus, cū dixit. Iustitiam (quæ virgo est incorrupta postquam in terris se viderit, ab omnibus vexari, & opprimi, in cælum esse ascensuram. Maximè etiam oportet, vt iudicis animum cupiditas non dominetur, nam iudex cupidus, & auarus est velut statera, quæ in eam partem, in qua maius pondus est, facile declinat. Sic index auarus malefactores in carcерem mittit per ianuam ferri, & ipsos inde excludit per ianuam auri, hoc est, mete los malhechores en la carcel por la puerta del yerro, y sacalos por la puerta del oro, y del interes. Simile.

Iudex.

Deuter. 16,

CONTRA furiosos iudices iracudos, & arreptitios, & qui nō multa habita deliberatione præcipitatur in executione iustitiae, merito dici potest illud, quod in Deuteronomio scriptū est. Iustè, quod iuslū est, exequaris: non enim sufficit, vt res iustæ sint, sed oportet etiā, vt iuslè exercitentur, & executio ni mādētur. Nec debet iudices tādio affici, vel molestiā accipere propter supplicationes, & obsecrationes, vel preces, quibus ipsi à personis nobilibus pro delinquentibus obsecrātur, dūmo do tamē intra limites iustitiae preces fiāt. Animaduertant, & cōsiderent, quomodo Patriarcha Abraham, quanta potuit vi, & animi contentionē Deo restitit, & replicauit, ne Sodomitas nefandos euerteret, ipse autem Deus non ideo se iratum ostendit. 19

4. Reg. 11.

Qui optime regere, & gubernare vult, debet simul cū honore legē Dei in capite habere. Quando Ioiadas Pōtifex protulit Regem Ios filium Ochozīę, inq. ut sacer textus eum super caput eius coronam, & legem Dei posuisse. Posuit, ait, super eum diademā, & testimonium: feceruntque eum Regē, & vnxerunt. Vbi glossa interlinealis inquit. Insigne capitī Regum lex Dei, qua hortatur, qualiter quisque viuat, & quid agat.

Illud autem omni studio curare debent Reipublicæ moderatores, ne in ipsa Republica sint aliqui elati, & superbi, sed in omnibus seruetur æ qualitas. Cūm ciues cuiusdam urbis Græcie Philosophum Periandum consulerent quid agendum esset, vt optimè Respublica gubernaretur? Philosophus ille nuntium (qui à populo missus fuerat) adduxit in septum, vel agrum suum circundatum, quem tritico seminare iussérat, cumque triticum iam ad metendum esset proximum, & inter spicas quædam es- sent alijs longiores, Philosophus Periander sumpta in manibus falce eas, quæ proceriores, ac longiores erant scidit, & amputauit. Quo facto ad nuncium sic loquutus est. Reuertere in urbem tuam, & hoc, quod me facientem vidisti conciubibus tuis, pro responsione præbe. In quo significare voluit, superbos, & elatos homines ad rectam Reipublicæ gubernationem, & ad pacem conseruandam ē mediò tollendos esse, atque ob id tyranos omnes esse opprimendos. Qui enim plus valere student, ij plerumque viliores esse solent.

Iudex non sit cupidus.

DONA excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore Eccles. 20.
 auerit correptiones eorum : inquit Ecclesiasticus : hoc
 est, dona seu munera obcæcant iudices, ne reipublice in
 iusticias videant, eosque mutos reddunt, ne publica peccata in-
 crepent. Videntur hæc verba cum illis cōformari, quibus Grē-
 ci iniustitiam iudicium corruptorum muneribus, ac largitioni-
 bus significabant: hoc est, parece que conforman estas palabras
 con vnas con que los Griegos significauan el no hazer los jue-
 zes justicia, por estar corrompidos, y sobornados con dineros.
 Y las palabras eran estas. Bos in lingua, idest, tienen al buey en
 la lengua. Aueys de notar, que como nosotros llamamos crusa-

22 dos de Portugal vnas monedas de oro, dôde esta vna cruz : y Phi-
 lippes vnas monedas donde esta impressa vna imagen del Rey
 don Philippe , sic Athenienses bouem appellabant quandam
 monetam, in qua cuiusdam bouis imago impressa erat. Atque
 ita ubi primum sentiebant, quod aduocatus aut iudex aduersus
 diuitem tacebat, quia munera aliqua, seu dona ab eo acceperat,
 dicere solebant: Bos in lingua, hoc est. No es mucho, que calle
 quién tiene la moneda en la lengua. Quod autem Athenienses
 per hoc adagium insinuabant , hoc sapiens his verbis inquit.
 Quasi mutus in ore. Vbi textus Græcus ait. Quasi frænū in ore,
 hoc est. Dona iudicibus frænum inijciunt & capistrat , hoc est,
 encabestrarlos. Animaduertite, obsecro, qualiter Spiritus san-

23 tus bestias vocat iudices , qui se largitionibus , ac muneribus
 corrūpi finunt. O appositissimā similitudinem! Bestia, cui frenū
 iniectum est, pergit, quā ducitur, suum guslū amittit, & efficit
 id, quod eius ductori placet; Illam enim hūc , atque illūc trahit. Simile.
 Ita Spiritus sanctus inquit, iudices muneribus corruptos esse,
 qui non pergunt, quā iustitia vult, nec per viam, quam eis con-
 scientia sua dicit, sed vadunt per eam partem, quā ipsos ducūt
 illi, qui eos muneribus corruerunt; Idest, los jueces interesales
 no van por donde quiere la justicia, ni por donde les dita su cō-
 sciencia, sino por donde les guian los que les tienen obligados
 con sus dones. Maxima profectò laude digna est pictura illa lu-
 dicum, quam in prætorijs seu tribunalibus Thibani depictam
 habebant, qui depingebant iudices opertis oculis , & manibus
sectis;

sectis; iudex enim non debet oculos habere, quibus videns reorum affectus ad iustitiam corrumpendam moueatur: neq; etiā manus ad munera recipienda habere debet, dona etenim excæcant oculos iudicium, & eos quasi mutos efficiunt. 24

Iudex improbus dure punietur.

Am. 05.6. **I**mprobis iudicibus seuerem supplicium minatur Deus per Prophetam Amos, & causam assignat dicens. Quia conuertisti in amaritudine iudicium, & fructum iustitiae in absinthium. Quasi diceret. Ya que hazeys justicia a los pobres hazeys se la tal, y a tiēpo que les amarga, p̄ves primero que de pacheys al pobre pleyteante, y le deyssu amarga sentencia, le hazeys gaſtar quanto tiene. 25

S. Reg. 28. **I**mprobi indices, & mali Reges sunt similes Saul, qui iussit iustitiam exequi in omnibus regni sui beneficis & phitonibus: at Phitoniam, quæ fecit diuinationes, & coniurationes ipsi Regi Saul, licet fortasse peior erat alijs, & cum diabolo majori pactum agebat, non interfecit: al fin hazia conjuros para el Rey, y por esto la asseguro con juramento que no padeceria tormento alguno.

C. Regum. **I**udices ac Reges non habent autoritatem, & facultatem ad hoc vt iustitiam non exequantur. Hoc fuit grauiſſimum peccatum, quod Saul commisit quando Regem Agad non interfecit. Si autem consideras vnde peccatum hoc oriri potuit, inuenies profecto illud non ex auaritia ortum habuisse, non enim illum viuum relinquebat ad hoc vt ab ipso aliquam pecunia summa pro redemptione expectaret, siquidem ipsum, ac regnum eius funditus destruxerat, & omnia, que habebat sibi vindicauerat. Nec etiam ortum habuit ex ambitione, & desiderio honoris volens illum viuum seruare, vt de ipso postea triūpharet siquidem in regno Israēl non erat viſus triumphi, sicut mos erat apud Romanos. Vnde peccatum illud, ex humana quadam misericordia & compassionē ortum fuisse videtur, dum ipse Saul compassus est de Rege illo, ipsum pulchrum iuuenem atq; optima forma & elegancia corporis præditum, videns. Sic vi-
Joseph. de detur sentire Iosephus & idem textus aperte insinuat, dum ait.
antiq. lib. 6 Saul pepercit Regi Agad: parcere autē est effectus misericordie. **Quidam**

27 Quidā etiā Propheta Dei significauit, quā magnū peccatū hoc sit cū dixit Regi Achab, qui Regi Benadab pepercerauit. Quare 3. Reg. 2.
pepercisti homini digno mortis? Anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius soluet. Ex quibus aperte colligitur nō esse Regibus, iustitiā aduersus nocentes non exequi.

Iudex ignavius multorum malorum *causa est.*

Sicut spicæ quæ in cāpo triticeo altius se erigunt communiter esse solent ex tritico sigillino. Sic qui in Republica altiores esse, & alijs præferri intendunt, sunt proculdubio in meritis alijs inferiores. Hoc significare voluit regius Propheta, Psal. 64,

28 cum dixit. Sanctum est templum tuum mirabile in æquitate. Nō ait admirabile in columnis, pulchrum in parietibus, perpulitū in tecto, sed mirabile in æquitate, & iustitia. O quam pulchrum templum est populus, in quo hæc seruantur. Vbi enim iustitia, & æquitas non reperitur, ibi maxima est confusio, & maxima offendendi Deum occasio.

Sunt aliqui iudices nimis superbi, & imitatores Satanae, qui Christo Redemptori nostro impudenter ausus est dicere. Hæc Matth. 4,
omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Est etiam memoriae cōmendandū quod Aristipus Philosophus respōdit Probro, eo quod prostratus ad pedes Dionysij Regis interpellasset pro amico, scilicet. Nō ego sum in culpa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibꝫ. Quā ob causam culpādi sunt iniqui iudices, qui se permittū ab illis vinci, qui ad ipsorum pedes humiliant, & eos adorāt.

29 Iudex ignavius est tanquam militis, qui non audet gallum gallinaceum aggredi, eo quod videt ipsum habentem barbam, & crīstam, rostrū atque spolones, idcirco eo relatio pullos aggreditur ad dilacerandū, qui nihil habent, quo se tueri possint. Sic iudices iniqui nō audent aggredi, aut punire potentes, diuites, vel magnates, qui tanquā galli crīstam superbiæ, & rostrum ad respondendum, imo & ad offendendum, ac barbam præsumptionis, & spolones ad pungendū habent: sed pauperes, qui tanquā pulli non habent, quo se defendant, graniter puniunt & in humaniter dilacerant. A Equum quidem est, ac rationi consenta neum, vt patui puniantur, sed ingens malum est, vt diuitum, & potentum delicta impunita remaneant.

Simele.

Iudex siue Rex iniquus, ruina est
populi.

Ab ac. 5.

SANCTVS Propheta Abacuc loquens de peruersis iudi-
cibus inquit. Propter hoc lacerata est lex, & non peruenit
vsque ad finem iudicium : quia impius praeualet aduersus
iustum, propterea egreditur iudicium peruersum. Quoniam
ambitionis, inquit Propheta, & litigiosi rem publicani admini-
strant, atque magistratus, & honores in ciuitate, deniq; iurisdi-
cundi potestatem adepiscuntur: ideo leges laceratae sunt, vel
(quod verbum Hebraicum proprius significat) remissae ac rela-
xatae. Vnde consequens fit, vt iudicia debitum, ac destinatum
finem non assequantur. Est autem in hoc loco pro, iudicium,
quædam vox Hebræa, quæ veri, ac legitimi iudicis officium,
& munus complectitur: rectumque & ex iure, ac legibus iudi-
cium prolatum comprehendit. Iudicia vero omnia, vt inquit
Cicero, aut distraherunt controvenerunt, aut puniendorū
maleficiorum causa reperta sunt: legitima vero, & iusta tunc
erunt iudicia, si ius suum vnicuique tribuerint, si bonos hono-
re, malos autem supplicijs affecerint, si demum iustum ab iniu-
sto, bonum à malo, scientia, non opinione secreuerint. Iudicium
quippe (vt docet Aristoteles) iusti, atque iniusti diiudicatio est:
magistratus vero, iusti ac legum propugnator, & custos. Le-
gum nanque proprium munus, hoc est, cuncta ex rationis præ-
scripto moderari, mortalium vitam dirigere, quidque æquum,
quidque iniquum sit, iudices, atque magistratus docere. Man-
datum (ait Sapiens) lucerna est, & lex lux, & via vita, increpa-
tio disciplinæ. His sanè amotis, & extinctis, iudicium contene-
brescat, oportet: amissa via, aberret iudex, necesse est. Non se-
cundum legem scriptam iudicare, sed secundum iudicantis ar-
bitrium statuere, quanquam permisit Plato, at meritò Aristote-
les periculorum esse duxit. Sunt vtiique leges amussis, & regu-
la iudiciorum: his relegatis, & à mandatis, vel certè relaxatis,
atque distortis, iudicium à rectitudine defleget, legibus, & iu-
dicijs enectis, concidat Respublica necesse est. Demosthenes
quippe ciuitatis animam leges esse dicebat. Ut enim exanime
corpus procumbit similiter ciuitas, si leges abs fuerint, non con-
sistit. Quod autem inquit, & non peruenit vsque ad finem iudi-
cium,

Prouer. 6.

31

32

- 33 cium, intelligendum est, nunquam: Nam in Hebræo habetur, vsque in seculum, vel usque in æternum. Cuiusmodi est illud: Auertit faciem suam, ne videat in finem, id est, ne unquam, vel, psal. 10. ut nonquam consideret. Ergo horum verborum sensus is est: Propter hoc, quod in republica Iudeorum iuris atque legum tutela, iudiciorumque potestas, ad iniquos, & iniurios ciues, ad raptores, & litigiosos deuoluta est, euenit, ut dilaniatis legibus nunquam verum, ac legitimum iudicium proferatur. Quod autem adiungit: quia impius præualet aduersus iustum, propterea egreditur iudicium peruersum: Superioris sententiæ repetitio est, & eorum, quæ inuolutius dixerat explicatio. Declarat siquidem Prophetæ per rixam & contentionem potentiores effectos, impios, & improbos intellexisse, qui, probis ac iustis re pulsis ciuibus, potentiam, & magistratum fuerint adepti. Declarat itidem, nunquam peruenire iudicium: quoniam semper egreditur iudicium peruersum. De vero quippe & legitimo iudicio loquitur. Etenim ut homo mortuus (Aristotele autore) quamquam figuræ formam habeat eandem, tamen homo sim pliciter non est, sed homo mortuus esse dicitur: sic etiam iudicium iustitia, & æquitate destitutum, non utique iudicium verum est: sed iudicium peruersum à sancto Prophetæ nuncupatur. Operæ pretium etiam erit annotare, in Hebræo, pro præualer, esse verbum, quod vallare, & circundare significat. Ideo commodissime ex Hebræo verti potest: quia impius vallat aut circundat iustum. Nam in diuina scriptura, qui alium tuendum, ac defendendum suscepit, illum vallare, atque circundare perhibetur. Nunquid Iob frustra timet Deum? inquit Satan, nonne Iob. 1. tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum? David etiam ait: Multa flagella peccatoris: sperantē psal. 51. autem in Domino misericordia circundabit. Ac rursus. Immittet psal. 33. (hoc est, diffundet se se) angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Est enim pro, immittet, Græcè castrametabitur. Et in Hebræo est verbum cuius vice vulgatus interpres sæpius Exod. 13. circundare castra ponere, vel castrametari, interpretatus Exod. 14. est. Hinc euenit, quod vñtores olim, qui que patriam, aut ciuem seruassent, corona donarentur: murus quippe coronæ typum gerit. Quasi ille ciui aut patriæ murus, ac vallum fuisset, qui seruasset. Nam & pro muro in sacris literis esse dicitur, qui alium Zachar. 9.

1. Reg. 25. ab iniuria vindicauerit. De David enim, & de eius comitibus 36
 ait unus de pueris Nabal. Pro muro erant nobis, tam in nocte
 quam in die, omnibus diebus, quibus pauiimus apud eos gre-
 ges. Imo vero corona siue diadema Regis in Hebraeo vocatur
 quodam vocabulo, quod significat vallum, aut murum: ideoq;
 corona in modum muri moenii adoratur: eo quod Rex subdi-
 tis atque reipublicæ pro muro ac vallo esse conueniat. Ergo ut
 propositum agamus, hæc Prophetæ verba hunc sensum habe-
 re censemus: Propterea quod impijs, ac sceleratis hominibus iu-
 storum, & innocentium custodia ut ouium lupo commissa est:
 semper egreditur iudicium peruersum. Gubernari oportet ma-
 los à bonis Euripides aiebat, & parere se melioribus: si vero im-
 pios in ciuitate promoueris, sursum, atque deorsum vita nostra
 inopinato tota perueretur. Sutores, dixit Plato, si praui, & per- 37
 ditæ sint quamquam dissimulet nihil inde periculi ciuitati im-
 minet: custodes verò legum, & ciuitatis si non re vera sint, sed
 videantur tantum, urbem totam funditus perdunt. Ideoq; cù
 Propheta Abacuc Iudæorum peccata recenseret principes, &
 magistratus incusauit: Quoniam quidquid in Republica iniqui-
 tatis, ac scelerum sit, ab his, tanquam à turbido, & lutulento fon-
 te deriuetur. Etenim secundum iudicem populi, inquit Eccle-
 Eccles. 10. siasticus, sic & ministri eius: & qualis rector est ciuitatis, tales
 & in habitantes in ea.

Iudex præditus zelo multorum bono- rum causa est.

38

Eccles. 7. **N**O LI querere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere
 iniquitatem, ait Ecclesiasticus. Vbi ostenditur, quod iu-
 dex debet contra impios omni cum diligentia iustitiam
 exequi. In hoc plurimi Ethnici plurimi, qui nunc en angelicam
 fidem profitentur, antecellebant: refert enim Titus Liuius insi-
 gnis antiquorum historiographus iustitiam, quam Junius Bru-
 titus primus Romanorum Consul exercuit aduersus duos filios
 suos, videlicet Titum, & Tiberium, qui simul cum alijs equiti-
 bus Romanis rem publicam nouiter creptam à subiectione Tar-
 quini superbi vlcimi Romanorum Regis (quem ipse Junius Bru-
 titus regno priuauerat, & bonis proprietyrannidem eius spolia
 uerat)

Titus Liui.
 libro. 2. 1.
 Decadis.

- 39 uerat) deripere, destruere, ac labefactare volebant. Quia cognita fraude Consul in omnes proditores seuerè animaduerti iusfit, nec proprijs filijs suis pepercit, quin potius eos eadem poena, qua alios affecit, puniuit. Refert ibi Titus Liuius hanc historiam maximo verborum pondere, & refert qualiter supplicium illud maximè notabile, ac terribile fuerit: nam (inquit) ministerium illud patri de liberis consulatus imposuit, (hoc est, officium Consulis parentem obligauerat, ut minister, & executor esset punitionis & vindictæ in proprios suos filios) & qui spectator erat amouendus, cum ipsum fortuna exactorem supplicij dedit. Stabant ad palum deligati nobilissimi iuuenes, & omnium oculi in eis positi erant: Consules vero in sedem processere suam: missique lictores ad sumendum supplicium nudator virgis cædunt, securique feriunt cum inter omne tempus pater vultusque, & os eius spectaculo esset, hoc est, lo principal que consideraua el pueblo Romano en este hecho era el rostro, y semblante, y serenidad del Consul padre executor de la dicha justicia, y la fortaleza de animo de aquel riguroso juez, qui secundum poenam nocentium in utramque partem arcondis sceleribus exemplum nobile esset. In utramque partem, id est, sine acceptatione personarum tam seuerè filios suos, quam extraneos puniebat. Requiritur etiam, ut iudex veritatem dicat, nec litigantes decipiatur. Sunt aliqui iudices qui iniustitiam facientes, iustitiam se obseruare innuunt, & asse runt. Aduersus quos sic Tullius ait. Totius autem iniustitiae nulla capitalior est, quam eorum, qui tum cum maximè fallūt, id agunt, ut viri boni esse videantur. Como si dixerat. Acontece que esta vna juez cohechado por la vna parte, o esta apasionado contra la otra, y tiene intento de agruiarle, y muestra se en público favorable a este, concediendo le los terminos que le podria negar, y al otro negando le lo que podria conceder, y con esto asegura al que quiere destruir, para que no le recuse, y al cabo derrama su ponçónia, y sentencia contra justicia contra aquel, de quien antes se mostraua favorable y amigo. Sunt aliqua delicta minus grauia, quam alia, sed magis Reipublicæ nocuia. Minus damnum, & minorem iniuriam infers illi, cui cum numeros debeas moneta adulterina persoluis, quam si ei honorem auferres, aut vitam: at vero Reipublicæ maius nocumen- Simile.

tum infertur, quando adulterina moneta ab aliquo conflatur, 42
 quam si quispiam interficiatur, quoniam illud furtum secretum est cui non tam facile remedium adhiberi potest: hoc modo qui sub colore amicitiae opera inimici facit, monetam adulterinam constat: & hoc delictum irremediabile est, porque me confio del que se muestra mi amigo. Quod si graue delictum alicui personae particulari reputatur, veritatem non dicere, multo profecto grauius delictum hoc erit in iudicibus, & prælatis, qui personæ publicæ sunt, & cum omnibus agere debet. Quod Exod. 18. circa merito in Exodo dicitur. Prouide de omni plebe viros sapientes, vel (ut alij transtulerunt) potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas.

Iudicum instructio.

43

Dominus modum, & ordinem, quem iudices in delictis puniendis obseruare debent, edocuit in illo supplicio, quo impium Dathan, & Abyron, atque alios eorum sequaces puniuit. Dicitur enim in libro Numerorum, quod locutus est Dominus ad Moysen, ut præciperet omni populo, ut separaretur a tabernaculis hominum illorum impiorum, ne involuerentur in peccatis eorum. Vbi verbum illud, in peccatis, non significat culpam, sed poenam pro culpa: quasi eis præciperet, ut separarent se ab illis improbis hominibus, ne eis etiam pars aliqua poenæ, quam scelerati illi passuti erant propter sceleria sua, eueniaret. Cumque delinquentes iam separati essent, disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuoravit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderuntque viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis. Maxima admiratione dignum est considerare grauissimam poenam, qua Deus peccatum horum schismaticorum puniuit. Manifestum enim est, & aperte constat, maius fuisse scelus, quod commiserunt iudei, quando vitulum aureum constantes adorauerunt (fuit enim peccatum idolatriæ quo nullum maius reperitur) quam peccatum commissum ab istis, qui se aduersus sanctum Moysen rebellarunt, & tamen non fuerunt sicut isti tanto, tamque graui supplicio puniti. Si ergo poena secundum rigorem iustitiae culpa correspondere debet

- 45 debet, ergo non erant isti tam grauiter puniendi, cum poena eorum tam magna fuit, ut tam in corporibus, quam in animis cœperint statim infernali igni puniri? Ad hoc respondetur, quod quanuis illa rebellio, & schisma non fuerit tam graue peccatum, sicut peccatum idolatriæ: fuisset tamen si vterius progrederetur etenim plurimorum malorum occasio, & totius sinagogæ destruētio extitisset. Vnde iudices, & omnes Reipublicæ moderatores exemplum sumere debent, vt omni cum diligentia malis obuiam ire contendant præcipue illis, quæ licet parua sint, occasionem tamen magnæ ruinæ præbent: licet enim non sint ex omnibus maiora sceleræ, solent tamen rerum publicarum, & religionum fundamenta defruere, & labefactare. Grauius peccatum committit monachus Carthusiensis,
- 46 qui iocosum mendacium protulit, quam si carnibus vesceretur: nam cum carnes manducat, nec venialiter peccat, mentiendo autem proculdubio peccatum veniale committit: & tamen in illa sacra religione ille qui carnes edit poena carceris perpetui puniri solet: ille autem qui castitatem fregit, non tam graui rigore punitur. Et hoc iure optimo sit, nam qui carnes edit, contra institutum & fundamentum suæ religionis peccat, quod si destruatur, tota illa religio facile periret. Idem etiam exemplificare possumus in statu sæculari. Nam si quis de altissimo Deo blasphemaret, diziendo Pesta tal, poena quæ ei imponeretur secundum leges regni, esset inclusio carceris per triginta dierum spatum, si vero de Rege blasphemaret, grauius sine dubio vide licet publico, & infami supplicio puniretur. Nunquid non grauius peccatum committitur blasphemando deo, quam de Rege? Ita plane: & nullus erit adeò demens, qui contrarium asserat. Quare ergo offensa, quæ in Regem committitur grauius, & severius punitur, quam quæ in altissimum Deum perpetratur? Quoniam si iniuria, & irreuerentia contra Regem seuerè, & omni cum rigore non puniatur, in totius Reipublicæ euersionem redundaret: etenim omnes auderent illum contemnere: quod si Rex à subditis contemnatur, non obedietur, & si nō obeditur, iustitia, & punitio innocentes executioni non mandabitur: quod si iustitia non est, tota Respublica destruitur, qui libet enim tyrannidem exercere contenderet, & sic qui plus valeret, sibi omnia usurparet. Quapropter maiori cum rigore
- Rr 3 oportet

oportet punire delicta, quæ aduersus Reges, & principes perpetrantur, licet minus gravia sint, quam alia quæ grauiora sunt, & contra Deum committuntur ad imitationem eiusdem Dei, qui maiori rigore rebellionem impij Dathan, & Abyron aduersus sanctum Moysen puniuit, quam idolatriam, quæ contra ipsum commissa fuerat.

I V D I C I A D E I

incomprehensibilia.

Iob. 5.

Psal. 32.



OSTQVAM in libro Iob dictum fuerat de omnipotenti Deo: Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod coepierant. (De qua re sanctus David Deum laudare monet dicens. Confitemini Domino in cithara, in psalterio decem chordarum psallite illi: Quia Dominus ait, Dissipat consilia gentium, reprobat cogitationes populorum, & reprobat consilia principum) postea dicitur. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium peccatorum dissipat. Mirabile quidem est, quod dixerat sed longe mirabilius est, vt non solum consilia impiorum euertat, sed etiam quod ea re ab eo irrita fiant, qua ipsa firmando, & stabiliendo fore putabant; Ut filii Jacob quid inierunt consilij, quo Ioseph in somnia inania efficerent, vt eum venderent Ismaelitis? Quo factum est, vt Ioseph in somnia in effectu ponerentur. Optimam etiam in iussione rationem Principes sacerdotum existimarent, ne gens eorum, & regnum a Romanis labefactaretur, si Christum seruatorem interficerent. At eius cæde effectum fuit, vt eorum res publica precipitaretur, & tandem conuulsu periret. Id etiam frequenter euenire videmus, vt ea res magnum afferat incommodum eis, qui ex illa commodum ingens capturos fesperabant, aut qua perniciem alijs parabant. Idcirco idem Propheta ait. Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt in laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum: cognoscetur Dominus iudicia faciens in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Quæ res malignos & peruersos homines

vehe-

3 vehementer terrere deberet, & eorum iniquos conatus reprimere, quo bonis viris infesti esse desisterent. Ex hoc etiam B. Paulus nos sapientissimè docet, ridiculam, & stultam esse huiusmodi sapientiam, vel potius astutiam, & caliditatem, ita Corinthijs scribens. Sapientia huius mundi stultitia est apud Deū. Scriptum est enim. Comprehendam sapientes in astutia eorū. Et iterum. Deus nouit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt. Quare ille tantum verè sapiens habeatur, qui ex lege, & præceptis Dei sua petit consilia, eisque rationes suas, & instituta dirigit. Sæpe numero Deus res huius mundi longe aliter, quam homines cogitant, disponit, idest, traça Dios las cosas muy al reves de la imaginacion de los hombres. Quam ob causam insanum est, & longe à ratione, velle homines aliquid intendere per aliam viam, aut medium, quam per Dei voluntatem: ipsa enim vel omnibus inuitis adimpleri debet. Quando impius Pharao cogitabat, qualiter populum Israeliticum improba seruitute vexaret, & ad illum opprimendum modos, & inuentiones quererebat, tuum Deus diuina sua prouidentia ordinabat, ut ipsem et Rex in domo sua, atque in mensa, & cibis suis aleret illum, qui eundem populum ab ea seruitute erexitur erat, & terram eius vastaturus, atque omnes vires eius euersus, & hic erat sanctus Moyses. Ut ex hoc incomprehensibilia Dei iudicia videatis, & pertimescatis. Quod quidem eleganter significauit sponsa in Canticis, quando de sponso suo loquens dixit. Comæ eius sicut elatae palmarum. Capilli Dei sunt eius cogitationes, ac diuina iudicia. Comparat autem eos sponsa ramis palmarum, qui altissimi, & procerissimi sunt, quoniam iudicia Dei sunt incomprehensibilia. Son cabellos tan encumbados, que no ay quien pueda alcançar a peynarlos, y a desemboluerlos, hoc est, no ay quien los pueda comprehendere.

I V D I C I V M

E X T R E M V M.

Isai. 30.



E hoc severo & riguroso die sic ait Isaias Propheta. Ecce nomen Domini venit de longinquo: ardens furor eius, & gratis ad portandum, labia eius impleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans: spiritus eius velut torrens inundans ad perdendas gentes in nihilum. Nomen Domini significat hic potentiam, autoritatem, & maiestatem. Y que lexos este de donde vendra Dios entones? Nunquid ē cælo, an ē terra veniet, aut forsitan ex illis infernalibus abyssis, vt videat quomodo præparentur catenæ, & duri carceres, in quibus maledicti peccatores æternaliter concludendi, & torquendi sunt? Que lexos sera este, pues Dios en todas las partes esta, y todo lo occupa? Sera este lexos tan lexos, que no se puede decir, ni aun entender, sino de aquel desdichado peccador, q̄ allí se hallare herido del golpe de Dios. Sera un lexos de disfauor quando el hombre se vea castigado de Dios como de un estrano, q̄ vuiera venido de muy lexos a castigarle sin piedad. Atq; ita quando infelix peccator ibi dixerit: Dñe nunquid tu nō es Deus meus, creator meus, pater meus, redemptor meus? Quomodo ergo sic tuā propriā creaturam destruis? Ipse autē summa quadam seueritate ei respondebit id, quod fatuis virginibus respondit. Amen dico vobis, nescio vos. Hæc vero seueritas, & asperitas significatur per ignem illum, & inundationem, quā hic sanctus Propheta ab ore & labijs eius exire commemorat. Iustum equidem iudicium Dei erit, vt illis, qui in hac vita suavitate dulcissimi oris Deifruī, neq; etiam commodum elicere ex inundantibus fluminibus misericordiarum eius noluerunt, iustum, inquam erit, vt illis fons in flumina flammarum, quæ eos inflammet, vertatur. Omni igitur studio nunc contendite fratres, siquidem tempus opportūnū habetis, altissimi Dei misericordiam consequi, antequam veniat illa ingens miseria, quādo nullum remedium inuenire fas erit. Hoc nobis regius Propheta consulit dicens. Apprehendite disciplinā, ne quando irascatur

Dominus,

Matth. 25.

4 Dominus, & pereatis de via iusta. Vbi dum S. Propheta hanc vietam appellat viam iustum sive iustitiae, nobis insinuat, quod dum homo viuit, semper est in via iustitiae, y siempe est aberto el proceso para poderse reuocar la sentencia.

Est etiam maximè aduertendum, quod quanuis hic (vt dicitur in Prouerbijs) quasi per risum stultus operatur scelus: tamen Proa. 10. peccata, quæ in hac vita parua videbatur magnis poenis & supplicijs in alia punientur in alia. In cuius rei consequentia notandum est, quod cum Hebræi in Bethel adorationem fecerunt, non vaccas magnas, sed vitulum paruum adorarunt, tamē Deus illas postea nuncupauit vaccas magnas, & non ex Bethel, sed ex Bethabem vt eos maiori ignominia afficeret. Atque ita per Prophetam Oseam inquit. Vaccas Bethabem coluerunt habitatores Samariae. Quod sine dubio est maximum argumentum

5 magnæ ponderationis, quam Deus ibi facturus est de culpis, quæ nobis modo paruae videntur. Et hoc significauit sanctus Iob cum dixit Deo. Signasti quasi in sacculo delicta mea, & cu rasti iniquitatem meam, hoc est, seruasti Dñe peccata mea tanquam in locello, hoc est, en el bolsico, & magnam iniquitatum mearum curam habes: aludiendo en esta comparacion a lo que comunmente se haze, que la moneda comun y baxa se echa en la bolsa, y la moneda mas gruessa, como es la de oro, se echa en el bolsico della. Sic (ait Sanctus Iob) peccata nostra æstimabuntur tanquam peccata magni pretij & vt talia punientur.

Iudicium extreum rectissimum iustificatum in semetipso.

IVdicate inter me, & vineam meam, quid debui facere viueae meæ, quod non feci? ait Dominus per Prophetam Isaiam. Isat. 5.

Magna proculdubio tua est iustitia Domine, qua in die mortis, & vniuersalis iudicij dicterabis contra nos, nos metipso aduersus nos iudices constituenſ. Væ nobis, qui tantam salutem negligimus. Propter hoc in libro Sapientie describitur aduersus hominem terribile, & tremendū iudicium. Accipiet (seilicet ipse Dñs Iesus) armaturam zelus illius, induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicij certum: sumet scutum inexpugnabile æquitatem. Vbi vides, quomodo omnia armati tremendi

7
iudicis contra nos iustitia, & æquitas sunt. Vnde aduersitatis se-
met ipsum conuictus homo peccator sententiam feret, & iudi-
cis iram & vindictam probabit. Immensa iustitia, quæ reos ipsos
iudices constituet. Tunc peccator videbit, & irascetur, nam eo
usque tempore cæcus ambulauit, & tunc poena ac supplicium
eius aperiet oculos, quos in hac vita voluptas culpe clausit. Dor-
miebat Diuus Petrus in carcere, quando Angelus venit, per-
cusoque latere Petri (ut ait facer textus) excitauit eum dicens.
Acta 12. Surge velociter. Ipse autem se somniare putabat. Ait etiam an-
gelus. Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me, & ille
adhuc putabat illud esse somnium: rursus cum extra carcerem
iam liber extitisset, existimabat se visum videre. At postea ad
se reuersus dixit. Nunc scio vere, &c. O fratres mei qualiter
hic somnus Diui Petri, & hoc, quod extra se erat, & in se non 8
revertabatur, quo adusque angelus ab eo discessit, repræsentat
sommum, in quo nunc omnes viuimus, & qualiter etiam cun-
cti euanescimus. Quid ergo cogitare possum cum videam vos
tot conciones audientes tam parum correctus, aut in meliorem
frugem receptos, quid inquam cogitare possum nisi quod om-
nia, quæ hic prædicamus somnum esse existimatis. Iudicate,
igitur, quo paðo volueritis, ego enim vobis a‰ero, & affirmo
tempus aliquando futurum esse, in quo oculos vestros vel iniui-
tiaperiatis. Hoc autem erit, quando solutos ab ergastulo huius
vitæ vos conspexeritis, tunc ad vos reuertetis, sed nihil vobis
proderit, hoc enim est quod Sanctus David ait. Peccator vi-
debit, & irascetur dentibus suis &c. Tunc ergo dicet Dominus.
Ecclesiasticus 2.
Quid debui facere vineæ meæ, quod non feci? Observa atten-
tissime, quod non dicit. Quid potui facere, sed quid debui face-
re: non enim fecit Deus omnia, quæ potest facere ad nostram
salutem, si enim fecisset omnia, quæ potest facere, omnes ho-
mines salvi fierent, sed facit omnia, quæ sufficiunt. Vnde
time, qui bibis sicut aquam iniuritatem, nec respicis in mille
vocationes Spiritus sancti, ne forte iam fecerit Deus, quæ
debuit facere. Ideo Ecclesiasticus inquit. Fili peccasti. Non
adicias iterum, sed & de pristinis deprecare, vt tibi dimittan-
tur. Quare beatus Hieronymus inquit. Si qua est præsentis tem-
poris lætitia, ita est agenda, vt nunquam amaritudo sequentis
iudicij à memoria recedat.

10 Iudicium extremum mutos reddet
impios.

VBI Ioseph dixit, Ego sum Ioseph frater vester, quē ven- Gen. 45.
didistis in Agyptum, non potuerunt respondere fratres
nimio terrore correpti: tantus enim illos stupor oppres-
fit, ut prorsus muti, & elingues redderentur, lingua enim præ
timoris magnitudine palato hærens suo munere fungi non po-
terat. Si huius igitur sceleris memoria sic homines istos pertere
fecit, quid putas improbos in extremo illo iudicio passuros, cū
Christum Iesum videant, audiantque dicentem. Ego sum frater
vester, quem vos crucifixistis, & vilissimo peccati pretio tories
vendidistis? O quam muti & elingues hac voce reprobi fient!

- 11 Ideo bene D. Chrysostomus super Matthæum ait. In illo die ni- B. Chrys.
hil est quod respondeamus ubi cælum, & terra, aqua, sol, & lu- sup. Math.
na, dies, & noctes, & totus mundus stabit aduersum nos in testi-
monium peccatorum nostrorum, & si omnia taceant, tamen
ipsæ cogitationes nostræ, & ipsa opera specialiter stabunt ante
oculos nostros accusantes nos ante Deum, dicente Apostolo. Cogi Ad Rom. 1:
tationibus inuicem accusantibus. Vt ergo nobis fratres, si nūc, dū
tempus habemus bonū, non operamur nescientes quando hæc
opportunitas à nobis auferenda est, nā scriptum est. Cū accep-
to tempus, ego iusticias iudicabo. Vbi B. Hieronymus ex He- Psalm. 74:
bræo sic vertit. Cum accepero tempus ego recta iudicabo, dissi-
lietur terra cū omnibus habitatoribus suis. Verba sunt Christi
Domini ad iudicium venientis, & mundi interitum annun-
tiantis. Cum accepero tempus, inquit, id est, sicut enim tibi tem- psal. 55.
pus fuit delinquendi nemine repugnante: ita illi tempus aderit
dete supplicium sumendi, nemine obſilente: si tibi non defe-
cit tempus ad omnem impietatem & intemperantiam, nec illi
deerit ad vindictā cum omnia peccata tua dinumerata habeat.
Quod cōſiderans regius vates lachrymas abundāter emittebat. B. Greg. II.
Nam pro eo, quod nos legimus, Deus vitā meā annuntiauiti
bi &c. B. Hieron. ex Hebræo vertit. Secretiora mea numerasti,
pone lachrymas meas in confpectu tuo. Vnde B. Gregorius in libro Moraliū inquit. Electi culpis suis non parcunt, ut possint 11. Moral.
Deum placare inuenire, nam qui sibi nunc in culpa parcit ei post
modum in culpa non parcitur: ideo iusti strictè se iudicant,
ne iudic.

B. Ambr su ne iudicentur. Et ita Beatus Ambrosius super Lucam inquit. 13
per Lucā. Væ mihi, si non peccata mea deslexerero: Væ mihi, si non me-
dia nocte surrexero ad confitendum tibi Domine. Væ mihi si
dolum proximo meo fecero. Væ mihi, si non loquutus fuerō
veritatem. Ad radicem securis posita est, faciat fructum, qui po-
test, gratia, qui debet, pœnitentia: adest Dominus, qui fructū
requirat, foecundos viui faciet, steriles deprehendat.

Cum foedus in ijt Labam cum genero suo Iacob, tumulum,
& lapidem in signum foederis erexit, ac de illo Socer ait. En-
tumulus hic, & lapis, quem erexi inter me, & te testis erit: ap-
pellauitque nomen illius Galaad id est, aceruu testimonio-
rum. Quod perinde est, ac si diceret. Hæc lapidum congeries
aduersum te testimonium feret, si aduersum me quidquam ma-
li fueris machinatus. Simili etiam ratione in die iudicij aduer-
sus improbst testimonium deferet non solum lapidum, & om-
niu in creaturarum, sed aceruu tot testimoniorum, hoc est, tot
Sanctorum scripturarum, tot admonitionum, exhortationum,
concionum, terrorum, & promissionum, quibus Dominus ad
eos excitandos, & sanandos v̄sus est, ad quæ omnia tanquam
aspides absurduerunt. Quo tempore pij pastores, & prædicato-
res reuocare illis ad mentem poterunt, quæcunque in concio-
nibus suis ad illos corripiendos dixerunt. Quoties, inquiet,
vos à periurijs, quoties à maledictis, odijs, libidinibus, & rapinis
reuocare conati sumus? Quibus vos minis perterrefecimus? Qui
bus promissis allicere curauimus? Quoties vobis hæc mala com-
minati sumus, & rebelles, ac immobiles præstisti? En san- 15
guis Christi exquiritur.

Iudicii horribilia signa.

Euseb. lib. 4. Ævita Cōstantini. **S**IB YLLA Heritrea in quibusdam versibus, quos compo-
suit, horrenda, ac terribilia signa aduentus Domini in ex-
tremo die iudicij prædictis. De quibus mentionem faciunt
B. Aug. lib. 18. de ciuit. Doctissimus Eusebius B. August. & Lactatius Firmianus. In pri-
mis literis horū carminum reperiūtur hæc verba, Iesus Christus,
Det. c. 2. 2. Lactā II. 4. filius Dei, Saluator, crux. Quæ quidē carmina (vt euidēter, pbat
diut. instit. Eusebius) nō potuerunt ab aliquo Christiano cōponi, & falso
cap. 18. Sibyllæ vati attribui, si quidē non absq; altissimo cōfilio, ac diui-
na pro-

- 16 na prouidentia, multò ante quam Christus Redemptor noster natus esset, in manus Ciceronis deuenerunt, & ab eo in libro, quem de diuinatione edidit exposita, ac declarata fuere. Et hoc Cicer. lib. consonat cum illo, quod in Actibus Apostolorum scriptum est, cum scilicet D. Paulus de tremendo iudicij die, & de his, quæ tunc euentura erant, corā Præfide Iudea prædicaret, ipse præ fest timere, ac tremefieri cœpit ex illis, quæ ab Apostolo dicebātur, licet gentilis erat, & fidē non habebat circa ea, quæ de illo mysterio S. Apostolus prædicabat. Ex quo patet, quam horreda & terribilia erat illa, quæ D. Paulus de extremo iudicio dicebat, Siquidem sonitus duntaxat eorum illū, qui ea non credebat mere faciebant. Quanto ergo maiori cū ratione & potiori iure nos, qui firmissimē huius seneri iudicij infallibilem veritatem credimus pertimescere, ac totis artibus cōtremiscere debemus, si quidem ibi atq; cōtissimā rationē omniū, quæ fecimus, diximus, & cogitauimus in hac vita, tunc reddituri sumus superno, atq; exactissimo iudici, qui omnes nostros defectus optime nouit: sapientiā enim eius omnia prævidentē, & intimos animæ recessus penetrantē prædicat regius Propheta cū ait. Intellexisti psal. 138. cogitationes meas de longe, semitam meā, & funiculum meū, (sive accubationē) inuestigasti, & omnes vias meas præuidisti: quia nō est sermo in lingua mea, videlicet quem tu non videas, antequam ego etiā illum enuntiem. Ecce Domine tu cognoui- sti omnia nouissima, & antiqua. Hæc omnia timorem Domini, & peccati odium nobis incutiunt, cum in conspectu Domini omnia videntis delinquamus, & cui rationē reddituri sumus. Hoc etiam docet idem sanctus Propheta, quoniā pro eo, quod psal 76. nos legimus: Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis ha- bitat, & humilia respicit in cælo, & in terra, aliis vertit. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & dimittit se, ut omnia respiciat in cælo, & in terra. Cui cohæret illa Salua- toris sentētia apud D. Lucā. Nonne quinque passerēs vñ neunt Luc. 12. dipondio, & vñus ex illis non est in obliuione coram Deo? Er in Ecclesiastico vocatur conspector sæculorum. Et regius Pro- Eccl. 36. pheta inquit. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sa- psal. 89. culum nostrum (hoc est, torius vitæ nostræ cursum) in illuminatiōne vultus tui, id est, in sapientia tua. Est ergo sensus. Quan- uis maiestas Dei res omnes in immensum excellat, nihil est tamen

tamen in universo tam paruum, & humile, quo se non demittat prouidentia eius. Quod cum ita sit, vitam sic colere debemus, tanquam ille nostris cogitationibus, verbis, & actionibus interfit, vt in fine rationem de omnibus exigit.

Tunc videbunt filium hominis &c. Hoc, tunc, magnam habet emphasis: tunc, quando opera loquentur, & ora tacebūt: tunc quando bona, ac recta conscientia plus valebit, quam omnes mundi thesauri: tunc, quando nec fauores Regum, nec nobilitas sanguinis quidquam proderunt: tunc videbunt filium hominis. O vtinam certi essemus quotquot hic sumus, nos ad dexteram Domini esse reponendos. Quis est, qui hoc scire non cupiat? Sed supponamus hoc alicui nostrum ruelatum esse, quid obsecro faceres si illud scires? Quid? Laudarem Deum continuo, meque totum seruitio eius addicrem, atque in medio laborum, & tribulationum mearum cor meum staret, siquidem certo sciebam, illa omnia quam citissime finem esse habitura. Hæc & multo plura quilibet nostrum se facturum promitteret, si sciret summam illam felicitatem sibi certam esse. Hoc igitur fac, & viues. Quis te detinet? Incipe iam hæc facere, & pro certo habe gratiam Dei tibi ad hoc minimè esse defuturam: quod si ita feceris tam certo tibi potes gloriam promittere, ac si Deus eam ore suo promitteret: illis enim, qui hoc faciunt ipse Dominus (cuius verbum nunquam deficiet) eam iam promisit.

Quam terribile & horrendum spectaculum est videre Principem aliquem, aut in republica, magnatem propter scelera sua capit sententia damnatum. Quam admirationem infert ijs, qui eum aspiciunt? Quid igitur ibi erit in extremo illo iudicio, vbi tot imperatores, tot Reges, tot Monarchæ, tot Principes, tot Duces, tot Comites, tot Marchiones, ac tot Praetati finali sententia condemnabuntur? Quid tunc ibi respondebis, o peccator contemplans, te à summo Deo per omne tempus, quo in peccato, dum viueres, fuisti p̄iissimè ad veniam fuisse inuitatum? In eo temporis spatio quo in peccato extitisti siue duo, vel tres, aut quatuor anni fuerint, quid Deus non intentauit? Quid non fecit ad tuam conuersionem? Quot, quantisque flagellis te percussit? Quibus beneficijs te inuitauit?

Quibus

- 22 Quibus exemplis vicinorum tuorum te commouit? Quam multis, & occultis inspirationibus te vocavit? Quibus, & quantis necibus amicorum fratum, ac filiorum te terruit? Quantis vocibus ecclesiæ te increpanit? Tu autem nihil horum curasti, & nullum commodum, aut emolumentum ex his omnibus decerpere voluisti. Quid igitur tantæ clementiæ, tantæ pietati, ac tantæ patientiæ Dei respondebis? Quid expectas ô peccator, Deum tibi tum temporis esse dicturum, nisi id, quod Hebræis, qui ad eum clamabant, Iudicū. 10. dixit his verbis; Dereliquistis me, & coluistis Deos alienos, idcirco non addam, vt ultra vos liberem. Ite, & inuocate Deos, quos eligistis, ipsi vos liberent in tempore angustiæ. Dij tui sunt filij tui, vxor tua sunt voluptates tuæ,
- 23 honores duxit, ac cætera id genus, propter quæ verum Deum tuum, & Dominum dereliquisti, quæ quidem in nulla re tibi poterunt tunc auxiliari, & ope ferre. Quo circa, siquidem nunc per tempus licet, ad te reuertere animaduertens id, quod Spiritus sanctus in Proverbijs ait cum peccatore loquens. Vade ad formicam ô piger, & considera semitas eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat. Sitam parum, & vile animal, qualis est formica, non tantum res præsentes curat, sed ad futuras se præparat, & ad tempus necessitatis absque aliquo magistro edocta, sed natura ipsa ducente, sibi de necessarijs prouidet: quare tu, qui Deum habes ducem, & magistrum, & à quo iudicium, rationem, fidem, atque euangelicam doctrinam accipisti futura non prouidebis, & tantæ necessitatibus præcauebis? O hostis contemptor, & euersor tui ipsius? O infensatæ, & millies infensatæ, quare permittis, vt formicæ rationis expertes tibi antecellant?

Beatus Chrysostomus ait. Sicut Rex cum tyranno bellum faciatur, si voluerit aspicere exercitum, & considerare arma illorum, iubet mitti tubam, vt fiant admoniti. Tunc omnes milites festinant arma sua aspicere, vbi sit gladius eius, vbi lorica sit posita, vbi lateat scutum, & qui securitatis tempore arma sua studuit immaculata custodire paratus, & latuus currit ad inspectionem; & qui tempore securitatis gladium sum

B. Chrysost.
homil. 52.
ope. imp.
Simile.

suum euaginare dimiserit , aut loricam fordescere , scutum
frangi, aut rumpi cum audierit tubam , & ipse quidem excita-
tus timore festinat limare gladium suum, detergere loriam, li-
gare, aut stringere scutum. Sed non poterit celare negligentia
suum, cum uirgens necessitas non permittat longi temporis opus
implere. Sic & Domino absente malus seruus non aspicit ope-
ra sua, quid facit, vel quid non facit , aut quomodo credit? Nec
cogitat quia venturus est Dominus eius, & opera perspecturus
& fidem, sed cum viderit eum venientem de longe, tunc aspi-
cit opera sua, tunc incipit festinare, sed nihil ei proderit festina-
tio , quia multorum dierum diligentia non potest una hora
expleri.

Idem hom. Idem sanctissimus Doctor in quadam homilia inquit. Dic
2. in 2. ad Thessalon. cen. mihi homo, si quando tibi cum iudice causa est , plerunque ver
botenus duntaxat non nocte , non die, non aliquo temporis ar-
ticulo, non aliqua hora aliud quid loqueris, sed semper de cau-
sa illa, quam agendam habes. Cum vero de omni vita tua ratio-
nem redditurus , & poenas datus sis , nec alios etiam pateris,
qui te huius iudicij admoneant. Cum humano quidem tribuna-
li temporalium rerum gratia sistere debemus, neminem non mo-
nemus, non rogamus, indesinenter de illo solliciti sumus, om-
nia huius gratia faciamus: ad tribunal vero Christi venturi idq;
breue, nec per nos ipsos aliquid, nec per alios facimus, iudicem
non rogamus quamvis nobis multum spatij ante iudicium per-
mittat, nec in medijs nos abripiat peccatis, sed permitat, ut il-
la exuere aggrediamur.

26

27

Iudicium extremum inexcusabiles ostendet impios.

Matt. 10. **L**OQVENS Saluator noster Iesus Christus cum He-
bræis apud Matthæum dixit. Et iustificata est sapien-
tia à filijs suis. Quod perinde est, ac si dicere. Cum sapien-
tia Dei omnem lapidem mouerit, omniq; ratione conata fuerit
filios suos, id est populū Hebræū, ad pietatem, & ad verum , &
perfectū diuinū cultum inducere, nec id fuerit assecuta, nulli in
iusta videri poterit, cum poenas fuerit persecuta, hos filios reij-
ciendo,

28 ciendo, à seq; expellendo, & alium populum sibi assumendo,
 & iuri suo vendicando. In eodem sensu dixit Regius Propheta
 culpam suam cognoscens, à Deoq; véniam petēs. Tibi soli pec Psal. 50.
 caui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibustuis,
 & vincas cum iudicatis. Quod oraculum valde huius simile est,
 valdeque ab eo declaratur, id est. Fateor me peccasse, pœnaq; es-
 se dignum, vt iustificeris in sermonibus tuis. Sermo in sacra
 scriptura rem, siue negotium multoties significat: vt iustifice-
 ris ergo, cum me condemnaueris, & supplicium irrogaueris, nō
 enim in hominem probum, sed improbum animaduertis. Et vin-
 cas cum iudicaris, id est, cum impij supplicio affecti de te qua-
 runtur, & secum bene non agi iudicant, purus in iudicijs suis in
 ueniaris, nullaq; culpa contamineris, cum pœnas à me exposce-
 ris, multoq; merito meo supplicium mihi fuerit constitutum. Et

29 hac de causa cunctos homines mundo consumpto Deum in iu-
 dicium vocaturum existimo, vt quia alij homines aeternis addi-
 centur supplicij, alij vita beata perpetuis temporibus donabū-
 tur horum causæ atq; rationes manifeste sint omnibus, Deusq;
 (vt ait S. David) in sermonibus suis iustificetur, purusq;, & va-
 cuus appearat ab alijs maledictis, atq; conuitijs, quibus illum ini-
 qui iustis constricti cruciatibus appetent.

Iudicij extremi integer & singula- ris sermo.

30 **I**n primis obseruandum est inueniri antiquissimam prophe-
 tiam de magno, terribiliq; iudicio ex B. Enoch, sicut testatur
 B. Iudas Apostolus. Quia licet liber Enoch non extet authen- Iude Apo-
 ticus, nec dignus fide, illa tamen, quæ in scriptura Canonica ha-
 bentur, iure in hunc ordinem referimus, & intra chorum Cano-
 nicarum scripturarum annumerantur, sicut illud Christi Domi-
 ni nostri. Beatus est dare, quam accipere. Quod nullibi in sacris
 euangelij inuenitur: satis tamen est, quod à B. Paulo testifice- Actu. 20.
 tur. Sic ergo Canonica est scriptura Enoch prophetantis de ma-
 gno iudicio, quia in testimonium habet ab Apostolo Iuda, cui-
 ius hæc sunt verba. Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis
 facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de om-
 nibus

nibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de 31 omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij. Usque huc sanctus Propheta Enoch. Vbi primo perpède quod cum adhuc pueritiam ageret mundus, sub septimo ab Adam sancto Enoch priusquam catechismus veniret in mundum, iam dicitur, iam altissima voce prædicatur. Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium. Et ut ille iudicatur huiusmodi comminatio ad inscrænandam audaciam peccatorū, cum certè longè esset ab eis horribilis dies hic. Quanto ergo iustius nobis prædicat utriusque testamenti scriptura, & præcipue Dei filius Iesus Christus hunc diem, qui in nouissima hora sumus? Nondum primus Christi Domini aduentus aderat, non dum prædicabatur, immo vix ab Enoch sciebatur, nondum quippe edocti erant homines de media plebe illius seculi nequam, de aduentu filij Dei explicitè pro reparatione generis humani, & iam prædicabatur secundus aduentus eius ad iudicium, & nobilis prædicator huius magni veridicique Euangeli transfertur in paradisum sicut testatur Sapientissimus Ecclesiasticus, ubi usque ad tempus istud, quod describimus, reseruantur. Et dogma hoc sacrum, omniq[ue] acceptione dignissimum in aduerbio demonstratio traditur. Ecce (inquit sanctus Enoch) venit Dominus in sanctis millibus suis. Quod quidem demonstrate videtur, quæ circa nos sunt. Sic docet uniuersa scriptura iudicij diem. Abacuc inquit. Visus est procul, & apparebit in finem: si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & nō tardabit. Et Paulus ad Hebreos. Adhuc modicum aliquantulūq[ue], & qui venturus est veniet, & nō tardabit. 32 Non tardat, etiam si per mille generationes Dñs ad dexteram patris permaneat, cum quæcunq[ue] in die hac definita fuerint in perpetuas æternitates fixa, stabilia, immobiliaq[ue] permanebunt. Ite maledicti in ignē æternū. Venite benedicti patris mei, possidete regnum &c. Et qui nō attingit scopū, & vim huius cōsiderationis, sed dicit in corde suo: Mōrā facit Dñs meus, iam de illo Abacuc prophetauit. Qui incredulus est, nō erit recta anima eius in semetipso. De quo S. Lucas, cū describit hominem, qui dicebat in corde suo huiusmodi verbū. Quod si dixerit seruus ille in corde suo: Mōrā facit Dñs meus venire, & cōperit percutere seruos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebrari, veniet Dñs serui illius

Eccl 44.

Abacuc 2.

Ad Hebreos
10. cap.

Lucas 12.

- 34 ui illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & diuidet eū, partemq; eius cū hypocritis ponet. Vides quanta scaturiant ma la à deterrimo hoc fonte cordis inqui, quod sibi loquitur, Dñs meus morā facit? Enoch autē existens septimus ab Adā. Ecce, in quit, quasi digito demonstrans tremendū tribunal xterni Dei venientis cum potestate magna, & maiestate, de qua Enoch. In sanctis millibus suis. De quibus ait S. Propheta Iοel. Dñs dedit vocem suā ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia, & facientia verbum eius. Quomodo ergo effugient castra Dei inimici eius, cum sint multa nimis fortia, facientiaq; verbum suum? Iure in exordio capituli S. Iοel inquit. Canite tuba in Sion, vllulate in vniuerso monte sancto meo, cō turbentur omnes habitatores terræ. Quare? Quia veniet dies Do mini, quia prope est dies tenebrarū, dies nubis, & turbinis. De quo tēpore cōlidera, quid scriptū sit apud D. Lucā. Veniet dies, quādo desideretis vnum diē filij hominis, & non videbitis, scili cet ad pœnitentiam. Pondus magnū habet verbū illud. Quæretis diem vnu filij hominis vos, qui modo mille dies filij hominis (qui in multa patiētia vos adducit ad pœnitentiā, & tēpus accep tabile, diemq; salutis) nihil facitis: quæretis, inquā, vnum diem huic similem, nec concedetur vobis. Et iustè quidem veniet, inquit Enoch, Dñs. Et Iοel. Ante faciem eius ignis vorans, & post eum exurens flamma arguere omnes impios de omnibus operi bus impietatis eorum. Verbum illud, arguere, duo dicit, contuin cere, capereq; argumento insolubili, & exprobrare, confundereq;. Primum descripsit Saluator in homine illo, qui discubuit
- 35 ad mensam nuptiarum in vestitu indecoro. Cui Dominus. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Ecce argumentum insolubile. Propter quod obmutuit, nesciuit, nec potuit soluere argumentum. Quis respondebit, cum arguerit Dominus, posuerit, statueritque contra facies nostras, quæ cunq; impie egimus? Altera significatio illius verbi, arguere est exprobrare, confundereque. Quomodo confunditur adultera, quando cum alio vir suus inuenit eam. Sic confundentur omnes peccatores, super quorum capita ponet Deus omnes abominationes eorum. Sic enim in Propheta regio de his omnibus legitur. Tu odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo: & cum

Iοε. 2.

Luc. 17.

Matth. 22.

adulteris portionem tuam ponebas. Currebas, ne fugeret præda, vt facilius caperes spolia, resq; viatorum. Ostuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. Sedens, quia ex proposito de honestate vnde iniquum intendebas fratrem tuum, & aduersum filium matritus ponebas scandalum. Hæc fecisti, & tacui. Et quia tacui? Dissimulans peccata tua, expectans pœnitentiam tuam exiſtimasti inique, quod ero tui similis? Ino arguam te, & statuā contra faciem tuam. Et addit statim. Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum. Ad intelligentiam ducit huiusmodi genus hominum pessimum. Quod & Moyses ardēti voto desiderabat huic etiam populo, cum dicebat. Utinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Iohel vero post hanc intelligentiam, post considerationem horribilis iudicij intulit suam conclusionem. Nunc ergo dicit Dominus. Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, flagitu, & planctu, scindite corda vestra. Habes ergo regulam docendi, ac disputandi de magno iudicio, trahē statim sermonem ad pœnitentiā: cum utiliter concutiantur cora peccatorum ex timoris Domini consideratione. Veniet ergo Dominus arguere omnes impios, & omnes duri cordis. Ideo namq; in Ecclesiastico dicitur. Cor durum male habebit in nouissimo. Ecce quæ prædictum est, ac prædicabat Enoch à mundi constitutione. Nec ex quo animo patiar, si quis sermonem hunc ad diluvium traxerit, in quo perierunt omnes duri, & impij cordis; cum Enoch aduentum hunc in sanctis millibus Domini describat, & ad arguendum omnes peccatores, & nullum horū in diluvio accidit. Ante vero aduentum Domini signa multa, & terribilia describit ipse Dominus euentura apud Matthæum.

Matth. 24

Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ carent de celo, sicut prædictum est Iohel. Et stellæ retraxerunt splendorem suum, & sic videbuntur decidere de celo, ac si non essent, ac si interā cecidissent, sic non resplēdebant: propter ea quod homines in opinione, & estimati, ne videbuntur cecidisse. Nullum ergo lumen erit in universo orbe, sed sicut à principio ante quam lux creata fuisset, tenebrae erant super faciem abyssi: sic unius eius orbis illo tempore in tenebris erit. Qualis tunc iustitia? Qualis timor? Quantus paupor? Quanta molestia & metus? O nocturnam duritiam! O nostram incredulitatem! Nunquid non

40 non sunt vera hæc? Nunquid non à Deo reuelata? Nunquid non approximant? Nunquid non dies illa vltima erit, nec dabitur vñus dies filij hominis ad pœnitentiam? Conuerterinti igitur filij reuertentes, & sanabo contritiones velstras, & nō erit vobis iniquitas in ruinam. Ecce mille dies filij hominis acceptabilis, & pleni salutis. Accedamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt inueniamus auxilium in hoc tempore opportuno. Quid moraris, o homo cæcè, pauper, miser, & miserabilis? Vide vbi nunc prostratus sis, ablue peccatua inuocato nomine Iesu.

Hierem. 5.

Ad Heb. 10

Post illa signa cælorum describit B. Lucas teterimum luctum, & portenta, quæ apparebunt in terra. Et in terris præssura gentium præ cōfusione sonitus maris, & fluctuum, aescētibus hominibus præ timore, & spectatione, quæ superuenient in iufer so orbi: intelligēt enim qualia futura sunt mala, quæ hos habēt nūtios & initia. O qualis tunc erit cor omniū peccatorum. Vbi tunc caput superbiae? Vbi tunc Rex? Vbi tyrannus? Vbi sponsa delitians? Vbi delitiae? Vbi superba palatia? Vbi luxuriosus? O quā strictæ erunt tunc viæ reproborū. Tunc filius hominis venturus est in gloria patris sui, ministrosq; accipiet ad maiestatis ostensionem, non in adiutoriū aduersus inimicos suos, & armabit creaturam ad vltionem inimicorū. Quid est armabit? Vires, industriam, vim, & fortitudinem administrabit igni, tenebris, fulminibus, grādīni, mari, & fremitu eius, vt impugnet omnes inimicos Dei sui. Hinc iam tempestas violenta, hinc maris horribilis sonitus, gentium præssura, & mentis stupor: hinc solis luctus, & lunæ densissimæ tenebrae, & stellarum, omnia hæc ad vltionem inimicorū, & tanquā dux huius magni, strenuiq; exercitus ipse altissimus: vt milites vniuersus chorus creaturam, & heu dato signo ad bellum, quis nostrum sustinebit? Ibunt directè emissiones fulgurum, nō casu ad agrum, vel turrim altam petent, sed directè contra inimicos ad eorum amarissimam, durissimamque mortem. Vnde scriptum est super ipsos in cælistonabit: Dominum formidabunt aduersarij eius. Tonabit certè præ nimio fragore tonitruū, statimq; ibūt emissiones fulgurum directè, & determinatè. Quo tunc cōfugiet paucens, & tremens caro? Et quidem tanquā à curvato arcu nubii fulgura exterminabūtur, & in certum locū decurrent. Quanto

Lucæ 31.

Match. 16.

Sapient. 5.
cap.

42 hinc iam tempestas violenta, hinc maris horribilis sonitus, gentium præssura, & mentis stupor: hinc solis luctus, & lunæ densissimæ tenebrae, & stellarum, omnia hæc ad vltionem inimicorū, & tanquā dux huius magni, strenuiq; exercitus ipse altissimus: vt milites vniuersus chorus creaturam, & heu dato signo ad bellum, quis nostrum sustinebit? Ibunt directè emissiones fulgurum, nō casu ad agrum, vel turrim altam petent, sed directè contra inimicos ad eorum amarissimam, durissimamque mortem. Vnde scriptum est super ipsos in cælistonabit: Dominum formidabunt aduersarij eius. Tonabit certè præ nimio fragore tonitruū, statimq; ibūt emissiones fulgurum directè, & determinatè. Quo tunc cōfugiet paucens, & tremens caro? Et quidem tanquā à curvato arcu nubii fulgura exterminabūtur, & in certum locū decurrent. Quanto

1. Reg. 2. 42

- Matth. 13.** plus arcus curuatur, tanto acrius in fixit sagittam. Et tunc vide- 43
 bunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa,
 & gloria. Omnes Evangeliste nubes describunt in aduentu sum-
 mi Regis Iesu Christi, quæ non naturales erunt: nam in resurrec-
 tione vniuersali motus cæli cessabunt, quare nec vapores pote-
Matth. 7. runt eleuari. Obserua familiare fuisse Christo Dño in nube exi-
Actuū. 1. miam suam maiestatem demonstrare, & sic in transfiguratione
 nubes lucida obumbravit eos: ascendentemq; in cælum nubes
 suscepit eum ab oculis Apostolorum, statimq; viri illi speciei,
 & amictus cælestis, qui apparuerunt, dixerunt. Sic veniet quæ-
 admodum vidistis eum euntem in cælum. Nulla tamen necessi-
 tas inuenitur istarum nubium ad eleuandum sacratissimum cor-
 pus Christi Salvatoris nostri, aut aliorum sanctorum, de quibus
I.adCor. 15 Paulus. Rapiemur obuiam Christo in nubibus: cum per donum 44
 agilitatis per aera moueri possint. Nubestamen illæ, quæ appa-
 rebunt in iudicio erti veluti throni, & sedilia ad honorem
 Apostolorum, sicut illis repromissa sunt. Non vulgaris afflictio
 tunc inuadet corda, & viscera omnium iniquorum, cù faciem
 Christi indignatione plenam aspexerint. Quod in visione pre-
 demonstrata sacro ac dilecto discipulo comprobatur, ac descri-
Apoc 1. bitur. Oculi faciei filij hominis erant tanquam flamma ignis, &
 vox illius tanquam vox aquarum multarum: & de ore eius gla-
 dius ex vtraq; parte acutus exibat: & facies eius sicut sol lucet in
 virtute sua. Et cum vidi sem eum (inquit S. Ioannes) cecidi ad pe-
 des eius tanquam mortuus. Dilectus discipulus virginitate inte-
 gerrimus, Spiritu sancto plenus, cum videt oculos iudicis ira-
 scandentes, cum audit vocem oris eius, & considerat gladium 45
 egredientem ab ore eius vtraque parte acutum, cadit in terram
 velut mortuus. Quis nostrum sustinebit? Impius, & peccator
 vbi apparebunt? Columna cælorum tremens, ac stupens velut
 mortuus cecidit ad pedes iudicis, cum intellexit, quid in gladio
 significetur, & in igneis oculis, foenum aridum quomodo iu-
 dicem sustinebit? Intellexit in igneis oculis sacratissimus Ioan-
 nes iram durissimam iudicis, inexorabilemque aduersus omnes
 peccatores terræ: intellexit in gladio vtraque parte acuto sen-
 tentiam amarissimam mortis, per quam totus homo secundum
 animam, & corpus igni tradetur æterno, & crudelissimis tor-
 toribus sub caligine. Gladius quippe oris Christi altera parte
 acutus

Iudicium extremum. 1015

- 46 acutus nunc est, idest, animam tantum iniqui hominis perdit in morte, tunc autem in iudicio & animam, & corpus mittet in gehennam. Vide quid Esther sancte accidit in die, qua ingressa est ante solium Regis Assueri & rem hanc adhuc intelliges. Ingressa namque stetit contra Regem, ubi ille residebat super solium regni sui induitus vestibus Regis, auroque fulgens, & pretiosis lapidibus, cumque eum Regina vidisset corruuit, & in palorem colore mutato lassum super ancillas reclinavit caput, conuertitque Deus cor Regis in mansuetudinem, & festinus exiliuit de solio, & sustentans eam vlnis suis, donec rediret ad se his verbis blandiebatur. Ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris, &c. Collige in vnum multa, scilicet, qualis fuerit Esther quantitas, & quam admirabilis pulchritudinis, quam dilecta, & chara Regi supra cunctas mulieres adamauit eam Rex, diademaque superbum posuit super caput eius, & ecce cum ab ipso Rege aspicitur in aliquantula ira, fit exanimis, & velut mortua. Quomodo peccator immundus, teterimus sustinebit iram oculorum Christi Iesu, & gladium ab ore eius egredientem? Hei mihi Domine, quia peccauit nimis in vita mea, ubi fugiam à vultu irae tue? Stet verbum hoc in ore tuo. Videns Beatus Daniel virum lineis vestibus induitum cuius facies erat velut species fulguris, & oculi eius ut lampas ardens, &c. Non remansit (inquit) in me fortitudo, sed species mea immutata est in me, & emareculi, nec habui quidquam virium. Et audiui vocem sermonum eius, & audiens iacebam consternatus super faciem meam, & vultus meus habebat terram. Forma idem argumentum sicut in sancta Esther, & in beatissimo Ioanne considerasti, & vide quid homini iusto intelligenti aduersus se non esse diuinam sententiam accidit. Balthasar Rex abutens vasis templi, quæ pater eius Nabuchodonosor asportauerat de templo Hierusalem vidit quasi manum hominis scribentis contra candelabrum in superficie aulæ Regiæ. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebantur, & ipsa nocte intersectus est Rex impius. Heu quis sustinebit faciem iudicis, & vocem eius? Ite maledicti in ignem æternum. Hic est gladius egrediens ab ore Christi supremi iudicis utraque parte acutus, quem cernes
- Dan. 10.
- Dan. 5.

Iob. 14.

Dan. 3.

Matth. 25.

Matth. 3.

Iob. 20.

1 ad Cor. 15.

B. Ans. sup.

epi ad Cor.

Ioannes fit velut mortuus. Quod à longe præuidens S. Iob orabat. Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus? Denique considerationem absoluamus in verbo Danielis, qui cum completerentur septuaginta anni captiuitatis populi sui in Babylonia, confiteretur quæ peccata Regum suorum, lugensque mala, quæ eis acciderant, inquit. Et omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, & declinauerunt, ne audirent vocem tuam: & stillauit super nos maledictio, & detestatio, quæ scripta est in libro Moysi serui Dei. Stillam appellat maledictionis mala omnia, quæ acciderunt Hierusalem, & septuaginta annorum sub ferro seruitutem. Quæ erunt mala, qualis erit captiuitas, & ferrum, quod suscipient in iudicio omnes peccatores terræ? Diluuium maledictionis, & malorum denique & exilium æternum à patria cælesti, & deterrimum, obscurissimumque carcerem sub custodia diaboli, & Satanæ suscipient.

Et separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: & statuet quidem oves à dextris suis, hædos autem à sinistris. Mixti sunt in hoc mundo hædi, & oves: mixtum est triticum & paleæ, sed ventilabit aream suam iustus sicut prædixit magnus præcursor Ioannes. Ventilabrum in manu sua tenens permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili. Mirabile est, quomodo inextinguibilis dicatur ignis, qui palea habet in materiam, quæ facilis flamma absuntur. Propter iniuitatem reprobri nequaquam homines, sed paleæ dicuntur, non propter imbecillitatem ad perpetuum cibum ignis. De qua re ait sanctus Iob. Luet, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur iuxta multitudinem ad inuentionum suarum, sic & sustinebit. Mirabilis potentia! æquum iudicium Domini Dei nostri sic temperabit in resurrectione corpora damnatorum, vt verè patientur ab igne, nec tamen ab illo consumantur. Communis est reprobis, & iustis in resurrectione Apostolica sententia, canet tuba, & mortui resurgent incorrupti. Oportet enim corruptibile hoc induere in corruptionem, & mortale hoc induere in immortalitatem: incorruptibilia quippe erunt, & immortalia corpora iniquorum, non tamen impassibilia. Vnde beatus Anselmus. Quid si biergo vult ista distinctio: Mortui resurgent

§ 2 gent incorrupti, &c. Nos immutabimur? nisi quia omnes incorrupti resurgent, sed ex his iusti immutabuntur in illam incorruptelam, cui omnino nulla possit nocere corruptio: at per hoc qui in eam non commutabuntur incorrupti quidem resurgent integritate membrorum, sed tamen corrumpendi dolore pœnarum, habebunt quidem corruptionem carnis, in qua doleant, non in qua moriantur, alioquin & illi dolores finirentur. In corruptio itaque propterea communis est omnibus, quia in ea miserabiliores erunt peccatores, ut ad tormenta perpetui sint. Et separabit eos ad inuidem. Tunc multi, qui falso nomine apparebant oves, & vere lupi rapaces erant, & hypocrita, cum hædis separabuntur à sinistris. In separatione hac manifesta fient omnium peccata in momento temporis. Hinc est illud,

§ 3 quod audis in psalmo. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, turbabuntur omnes insipientes corde. Qualis tunc verecundia erit manifestata cunctorum peccatorum turpitudine coram Deo, & Angelis, & hominibus? Qualis confusio tunc anxi, solicitique cordis reproborum omnium, cum patuerint, ac reuelata fuerint secreta cordium eorum? O nostram superbiam! O cor nostrum lapideum! O cæcitatem mortalis hominis! O amentiam filiorum hominum! O fidem mortuam. Merito Moyses arguens sui populi, & nostri cæcitatem mentis dicebat. Gens est sine prudentia, & absque consilio, vt in am sape rent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Hæc sunt nouissima, quæ prouida solicitudine præmittenda sunt, ac viua fide conspicienda, cui attenta, præuigilique meditatione re-

§ 4 promittit Deus magnum donum. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Huc, huc te inuito, & voco in multo desiderio cordis, o homo cæce, & stulte, hæc recogita cum clauso hostio camerae tuæ ad immunditiam omnem dicens in corde. Quis me videt? Videt te diuinus oculus, & apparetis in conspectu cunctorum Angelorum, & hominum in iudicio. Cum separauerit Deus oves ab hædis. Obserua, quod hæc omnia non fient in momento, vel in itu oculi, sicut aliqui putant non propter iudicis imbecillitatem, qui omnipotens veniet, sed pro eius gloria aliquod temporis spatium occupabunt. Resurrectio, quidem in momento fiet, sicut testatur Paulus. In itu oculi, id est, adeò velociter, quod oculus non celerius emit-

Psal. 75.

Deut. 32.

Eccl. 7.

ad Cor. 15

tit radium suæ visionis ad obiectum, sed cum sedes Regis 55
 æterni Christi, & sessio verè, & realiter futura sit, quod de-
 cet iudicem iudicantem, cum vox sententiae futura sit mate-
 rialis, non mentalis, & segregandi sint boni à malis, omnia
 hæc aliquale quamvis non longum tempus sibi vendica-
 bunt.

Obserua secundo, quod examinatio operum bonorum, &
 malorum, & accusatio, & excusatio, quæ ad cōuincendum ini-
 quis, & ad præmium bonorum antecedent sententiam, men-
 Sapient. 5.c. taliter perficiuntur secundum illud Sapientiæ. Dirumpet illos
 Ad Roma- inflatos sine voce. Et Diuus Paulus ad Romanos ait. Testimo-
 nos 2. cap. nium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem co-
 gitationibus accusantibus, & defendantibus in die, cum iudica-
 bit Dominus occulta hominum.

Tūc dicet Rex. Venite benedicti, &c. O si sapere in cordis pa- 56
 lato possis, quid dulcedinis habet: Venite benedicti Patris mei.
 In hac voce soluitur omnis maledictio Adæ, & impletur, quod
 à beato Paulo scriptum est. Benedixit nos in omni benedictio-
 ne spirituali in Christo. Rex igitur dicet his, qui à dextris eius
 erunt (ab his enim incipiet iudicis sententia) facie serena, & vul-
 tu alacri ad eos conuerso quem aspicere plenum erit beatitudi-
 nis, & gloriæ.) Venite à gemitibus laborio fævitæ sæculi, ad
 gaudia, & immarcescibilem, & glorificatam lætitiam paradisi.
 Venite à mortalitate corporum, quam propter debitum patris
 vestri Adam iure, & iustæ vñq; ad diem hanc sustinuisti, ad im-
 mortalitatem, & incorruptionem, & glorificationem in regno.
 Venite à doloribus poenitentiæ, ad gaudia Angelorum: Venite 57
 benedicti patris mei: hinc omne bonū vestrum, quia benedicti
 à patre meo à quo omne bonam, & omne donū perfectum. Illi
 ergo gratias reddite, qui benedixit vos in omni benedictione
 spirituali in me filio eius. Iure optimo pro tanto munere docet

Ad Coloff. Apostolus Paulus: Cum gaudio gratias agētes Deo, & patri, qui
 dignos nos fecit in partē fortis sanctorū in lumine, qui eripuit
 nos à potestate tenebrarū, & transluxit in regnum filij dilectio-
 nis suæ. Nesciri loqui lingua carnis, tardus, & imbecillis est cala-
 mus in manusribentis ad scribendas omnium sanctorum gra-
 tiarum actiones Deo patri, & filio eius Iesu Christo in Spīritu
 sancto. Et quomodo à laude etiam virginis matris ora sancto-
 rum

58 rum tacebunt? Imo contra cælum manibus extensis in multa cordis, & spiritus lætitia omnibus angelis congratulantibus, & respondentibus, Amen, Decantabunt. Benedicta filia tu à Domino, quia per te fructum vitæ communicabimus: & dicet omnis populus tribus, & lingua, Amen, idest, fideliter fidelis est sermo, & dignissima laus.

Esuriui, & dedistis mihi manducare, &c. Vides, quā fideliter dixit. Beati misericordes, quoniā ipsi misericordiā consequētur?

Matth. 5.

Hæc est altissima misericordia, sicut illa foemina beata septimo filio, cum proximus esset martyrio, dicebat. Suscipe mortem, vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiā. Deniq; Rex iratus his, qui à sinistris erunt, dicet. Discedite à me maledicti in ignem eternū, &c. Non audis in hac sententia. Discedite à me maledicti patris mei, sicut in priori dixit.

2.Matth. 7.

59 Venite benedicti patris mei. Non quidē est ex Deo maledictio ad peccandū, sed peccata ex homine sunt ad maledictionem eternam, quātunc omnes reprobri audient ab ore Dñi, quibus obijciet, quā immisericordes fuerint, descendenterq; in momento in infernum sub caligine, & igne deuorante, &c ardoribus sempiternis sub manu valida ire, & iustitiae, vltionisq; diuinæ. Post hæc autē omnia adiecit p̄ijsi mus Dominus. Quod vobis dico, omnibus dico. Vigilate. Observa, obsecro, ex quibus premissis hæc conclusio descendant, & inferatur. Diem vltionū in thesauris suę sapientię recondidit, neminem de illa edocuit. Quam terribilis sit futura sententia aduersus omnes impios non vulgaribus verbis depinxit: ex his omnibus intulit, & dixit. Vigilate ergo, nescitis enim, quando Dñs domus veniat, &c. ne cum veniat repente inueniat vos dormientes. Regius Propheta etiam ex consideratione iudicij hanc intulit conclusionem. Meditatus sum in nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Annos eternos in mente habui, vnde meditatus sum cum corde meo. Vulgo codices habent, scopebam, per, p, quod si legas cum Titelmanno, scobebam, vel scopabam, vtilem doctrinam intelliges mutata, p, in, b, aut certe, e, in, a, vt dicamus scobebam, vel scopabam: quorum prius scilicet, scobebā deriuatur à nomine scobs, quod significat puluisculū qui abradit à ferro, vel alia qualibet materia, vnde verbū ab hoc nomine deriuatū scobs, scobis, scobere, significabit scobē ab radere, vel abstergere, velut limādo, & abstergēdo. Atq; hoc modo

Psalm. 76.

modo scobere spiritū, non aliud est, quam limare & diligenter 61 - ab omni macula expurgare, atq; vt nitat efficere, quemadmodū facere solent, qui limando scobem faciunt decidere. Nec male consonat huic, quod habet psalterium Romanum. Ventilabā spiritum meum, hoc est, ventilando emundabam, & purgabam ut nihil puluerulentum, nihil alienum in eo remaneret. Si vero scopare legas per, a, & p, à scopā verbum deducitur, & eadē rursum, quæ ex prioribus habetur intelligentia, non enim aliud est spiritum scopare, quā velut scopā emundare, & purgare à fodi bus, & omni immunditia. Lectio, quam exponit B. Augustinus, habet, scrutabar. Vide iam quam diligentiam, & perigilem solicitudinem doceat attenta meditatio annorum æternorum.

De Iudicio quid aliqui doctores dixerint. 62

Ifido. Clar.
tom. 1. ora
tione. 11.
Simile.

I Sidorius Clarius de iudicio agēs inquit. Fingite animis famā esse, summum quēdam Imperatorē cū immenso exercitu huc aduentare, & causam cur veniat ignorari amico ne, an hostili animo: quid obsecro vos faceretis? Primū tota ciuitas penderet animi quotidianas illas cogitationes, quibus nunc identidē occupamini abiijceretis, nihilq; aliud versaretis animo, quā quisnā huius aduentus exitus esset futurus. Deinde summo studio daretis operā, vt quam possetis maximis muneribus illum placare-
tis, & inquireretis, quibus potissimum donis delectaretur, eaq;
pararetis, nihil curātes facultates ob hoc vestras imminui. Quod si cæteræ facultates nō essent satis, mulieres ipsæ ornamenti omnia proferrent, & in cōmune ponerent, nec expectarent, dum rogarentur. Cur hæc? Quia grauiora metuerēt. Quænam ista? Ne facultatibus omnibus spoliarentur, euerteretur ciuitas, ferri vos, ac liberi vestri trucidarentur. Metu ergo amittendæ vitæ vestræ, ac liberorum, & iacturæ facultatum hoc ageretis quan-
uis hæc omnia post paulò effeti amissuri morte aduentante,
quæ cum venerit, omnibus his estis carituri. At hæc omnia
quæ de Imperatoris cuiuspiam aduentu dicta sunt adueniente Christo Rege Regum, & Domino dominantium imminent: atq; illud accedit maius, quod eius saceruli principes posse a quam occiderint corpus, nihil præterea habēt, quod faciāt:
hic vero potest, & corpus, & anima in æternos ignes relegare,
& in

64 & in retantæ summæ, tantiq[ue] ponderis stertimus, & in vtrā-
qué auram dormimus? Impendet singulis momentis huius Im-
peratoris aduentus, nescimus, quid nobis futurum sit: certo ta-
men scimus, quibus placetur bonis, beneficentia scilicet in pau-
peres, & tamen ad eam præstandam tam frigidi, & tam pigri
sumus. Ad metum terreni Principis omnia negligeremus, ad
cogitationem aduentus Christi morditus omnia tenemus.

Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ
cadent de cælo. Ecce (inquit beatus Hieronymus) si vmbro re-
pente de cælo solis claritas nostris aspectibus denegetur, &
productis in nostram humilitatem nubibus pluviæ terris im-
mineant, si commotis, vt assolet, elementis in rotam sui currus
tonitrua concitentur, & inde hinc fulgurum iacula palpebris

B.Hiero.de
scientia di-
uinæ legis.
tom.4.
Simile.

65 terribiliter obiecta coruscent, quanquam in consuetudine ista
contingant, pauescimus, contremiscimus, & proni ad terram,
deposita superbia, ceruices submittimus, quid faciemus in illa
die miseri? quando reuoluto cælo cum Angelicis virtutibus
igneus Dominus totus adueniet? Quando cadentibus desuper
stellis Sol in tenebras, & in sanguinem luna mutabitur, quan-
do montes sicut cera liquecent, quando terra ardebit, & are-
scent flumina, & maria siccabuntur, & contra rerum naturam
consumpto diuinitus humore ariditatem in aquis ignis opera-
bitur. Quando peccatores dicent montibus. Cadite super nos,
& collibus. Tegite nos, quando vocabunt homines mortem,
& vocata non veniet, quando discrimina vertentur inuota, &
66 quod semper oderunt homines concupiscent: quando illud im-
plebitur tempus, quod lugubri Hieremias prædixit affe&tu di-
cens. Respexi in terram, & ecce non erant luminaria: vidi mon-
tes, & ecce erant trementes, & vniuersi colles turbati: intendi
aciem, & ecce non erat homo, & omnes volucres cæli pau-
ebant: vidi, & ecce Carmelus desertus, & omnes ciuitates suc-
cessæ igni à facie Domini, & à facie iræ, & indignationis eius:
& interierunt vniuersa.

Hierem. 4.

Tunc videbunt filium hominis, &c, cum virtute multa, &
maiestate &c. Hoc est, quod David prophetauit dicens. Nisi
conuersi fueritis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit,
& parauit illum &c. Vbi beatus Augustinus hoc pacto scribit. B.Aug.su-
Ultimo vero tempore cum homines propter duriciem suam, per. psalm.
& cor

Psalms. 7.

& eorū impenitenthesaurizauerint irā in die iræ, & reuelatio- 67
 nis iusti iudicij Dei, gladium suū vibrauit. Poteſt ipſe Christus
 Iesuſ Dominicus gladius Dei intelligi bis acutus, idest, framea,
 quam non vibrauit primo aduentu, ſed tanquam in vagina hu-
 militatis abſcondit: vibrauit eum in ſecundo aduētu veniens iu-
 dicare viuos, & mortuos in manifesto ſplēdore claritatis ſuę iu-
 ſtiſ lumine ſuo, & terrore impijs coruſcabit. Nam in alijs exem-
 plaribus pro eo, quod eſt, gladium ſuum vibrauit, frameam ſuę
 ſplendificabit, poſitum eſt. Quo vērbo conuenientiſſimè ſigni-
 ficari arbiteror vltimum Dominicæ claritatis aduentum, qua-
 doquidem ex ipſius perſonā intelligitur, quod alijs pſalmus ha-
 bet. Libera Dñe ab impijs animam meā, frameam tuam ab inimi-
 cis manuſ tuę. Et Cassiadortis inquit. Contumaces terret Iudeos,
 qui Domini lege contempta idolorum culturis nefandissimè 68
 ſeruebant: ipſis enim dicitur. Niſi conuertamini gladium ſuum
 vibrauit, idest, vnicum filium ſuum ſub luente claritate miſſu-
 rū eſt. Ecce in hoc loco aperte ait idem Dominus. Tunc plan-
 get omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis, &c. cum
 virtute multa, & maiestate.

In iudicio iusti iudices erunt.

Iob. 12.

IN libro Iob dicitur. Deridetur iusti ſimplicitas, lampas con-
 tempta apud cogitationes diuitium parata ad tēpus ſtatutū.
 Hæc ſemper fuit filiorum ſæculi huius vetus confuetudo, in
 nocentiam videlicet, atq; ſimplicitatem deridere. B. Paulus totā 69
 vitam Christianam (que maiori ex parte candore vitæ, & ſim-
 plicitate conſtat) & crucem ipſam Christi Iefu, totamq; illius vi-
 tæ rationem, ſtultitiam eſſe aſſerebat dicens. Placuit Deo per
 ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Stultum vti-
 que eſſe videtur, diuitias hominem contemnere, & ſola eſſe pau-
 pertate contentum. Stultum eſſe videtur lachrymis, & ſuſpirijs
 vitam conumere: ſtultum inter cruciatus, atque tormenta gau-
 dere, & riſu (proh dolor) etiam à Christianis quibusdam hæc ex-
 cipiuntur, cum his rebus ad fastigium veræ ſapientiæ peruenia-
 tur. Nemo eſt, qui ignoret ſapientiam huius mundi ſemper do-
 cere honores affectare, adeptos per fas, & nefas retinere, iniu-
 rias, & contumelias retaliare. Cōtra vero iustos falſam gloriam,
 & fu-

70 & fugacem contemnere, mala libenter tolerare, nihil externa
 significatione fingere, sensum verbis aperire, aliena nunquam
 rapere, propria largiri, quæ summa stultitia atque dementia hu-
 ius mundi sapientibus semper visa sunt. Vere ergo inquit san-
 ctus Iob. Deridetur iusti simplicitas, eleganterque de eodem
 homine iusto subiecit. Lampas contempta apud cogitationes
 diuitum. Hominem iustum siue simplicitatem potius hominis
 iusti, lampadem sanctus vir appellat, sed contemptam. Fortaf-
 se simplicitatem hominis iusti appellat lampadem, propter
 splendorem iustitiae, qui quamuis corporeis oculis non perspi-
 ciatur, interius tamen & lucet, & splendet mirifice. Secundo
 lampas appellatur, quod inter tenebras densissimas nihil aut
 utilius, aut necessarium magis, nihil lampade gratius. Bonorum
 enim vita, & conuersatio in republica media videlicet scele-
 rum, & peccatorum caligine pernecessaria est & utilissima.
 Postremo lampas appellatur, quia ignis sursum nititur, & vi-
 ta iusti semper sublimia petit. Hæc lampas contemnitur apud
 viros opulentos, & diuites: nam iustitia, & innocentia, & vi-
 ta Christiana non splendet exterius, nec externa se commen-
 dat specie, interius lucet & venustate, & pulchritudine interio-
 ris hominis gaudet: situ, & squalore obsita est crux iustorum,
 paupertate, cruciatu, tormentis, infamia, dedecore, graui deniq;
 tentatione. Diuites ergo, & opulenti, qui externas tantum rerū
 species contemplantur, simplicitatem rident, iustitiam subsa-
 nant: nam splendorem, & lucem illius non intuentur. Sapienter
 vero dictum apud cogitationes diuitum, quia diuites, & opulen-
 ti solent ridere eos, qui opibus, atq; diuitijs egent, maximè vero
 qui nullo tenentur studio rei familiaris, sed vt lampas, atque ignis
 sursum nititur. Ita & vita iusti aliena semper à fraudibus, at-
 que dolis eis machinamētis abstinet, quibus paratur ampla su-
 pellex, de supernis sollicita, cum interim nihil aut parum tem-
 poralia bona attendat. Vel ob eam rem dixit. Apud cogitatio-
 nes diuitum lampadem contemptam esse, quod cum iustitia
 apud impios, & nefarios etiam se se commendet, & exterius
 bonis operibus luceat, non audent filij huius saeculi aperte illā
 contemnere, & impugnare interdum, sed apud cogitationes
 suas illud faciunt. Veruntamen quamuis hæc iustorum
 simplicitas irrideatur, parata tamen est hæc lampas ad tem-
 pus

B Greg: su
per huc.^{lo} pus statutum. Tempus statutum ex sententia magni Gregorij 73
suprema illa dies est tremendi iudicij, quando diuina prouiden-
tia lampades istas, totiusq; orbis lumínaria proferet in publicū
improbis hominibus ostendens, quanta potestate fulgeant ho-
mines simplices. Tunc declarabuntur & iudices supremi, qui
in hac vita pro Christo iniusto iudicio premebantur: potentius
tunc emicabit eorum lux, quanto in hac vita ab impiorum su-
perbia, & arrogantia magis vexabantur. Accedente supre-
ma illa die cognoscēt nefarij homines maiori eos esse potesta-
te, quo fluxa bona, & temporaria pro Christo majori animi elati-
tione reliquerunt.

Iudicij extremi singulares annotationes. 74

Christus Dominus expectatio gentium vocatur à Iacob,
Gen. 49. & tamen videtur contra ordinem rerum, siquidem ipse
expectatus fuit à Iudeis, non autem à gentibus, tamen ita
deniq; gestum est, cum enim venisset ab his, qui eū expectare
videbantur, receptus non est: hi vero, scilicet gentes, qui nihil
penitus de ipso audierant, & receperunt, & venturum ad iudi-
cium sperant: & ita prophetia fidelis apparuit, quia Christus est
expectatio gentium, si quidem gentes conuersæ ad fidem eum
iudicem sperant: in illa autem die implebitur, quod regius va-
tes inquit. Omnia cornua peccatorum confringam, & exalta-
buntur cornua iusti. Omnes enim potestates superborum tuum
Psal. 72. temporis confringentur: iustorum autem potestates exaltabun- 75
tur? Vnde idem regius Propheta alio Psalmo inquit. Nolite ex-
tolle in altum cornu vestrum: nolite loqui aduersus Deum ini-
quitatem. Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque à
desertis montibus (subaudi, erit confugium) quoniam Deus iu-
dex est. Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Do-
mini vini meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc: verum
tamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores ter-
ræ. Et quoniam hunc Dauidis locum multi expositores non sa-
ris explanasse videntur opere pretium erit verborum eius exa-
ctam ratione: atq; adeò sensum Prophetæ simul ostendere. No-
tare igitur oportet, pro dictione, meri, in Hebreo haberī verbū,
quod rubescere, aut turbare significat. Vnde quidam, pro, vni
meri,

76 meri, vini turbidi, aut turbulenti, reddiderint. Pagninus trans-
stulit: Vinum rubuit. Huic consonat Vatablus, & etiam Cam-
pensis in paraphrasi Psalmorum, sic inquiens: habet enim Deus
in manu poculum, in quo pulchre rubet vinum, sed cui plurimi-
num est facis admistum. Ex hoc porriget meracum pijs, fac-
cem vero noxiā exugere, imo epotare coget impios omnes,
quantumuis degant in terra multi. Hęc Campensis. Qui tamen
in textu, septuaginta interpretibus suffragatur, quoniam ipsi ru-
bens vinum, meracum esse intellexerunt: nulla aqua videlicet
dilutum, nulla mistione decoloratum. Nam ubi vulgatus inter-
pres vertit, plenus misto: septuaginta interpretes pro , misto,
non vbi sunt verbo, quod alijs alia miscere, confundere, & con-
turbare significat: Sed posuerunt verbum, quod à dictione, cor-
nu, deductum, propriè propinare est , & in calicem potionem

77 infundere. Ut eabantur quippe veteres cornu bouis pro poculo,
vt Athenaeus, & interpres Nicandri testantur. Nec verbum He-
braicum oblistit. Nam ut annotauit Forerius super illud Isaiae:
Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad mi-
scendam ebrietatem, illud verbum Hebræum infunderè supe-
rius, vt è vase in vas, inferius, significat. Ex quo ipse vertit: Ad
infundendam siceram. Siceræ vocabulo Hebræi quicquid ine-
briare potest, intelligunt. Ergo in latina vulgata editione adie-
tiuum, misto, vice fungitur substantiu, neque alijs cuiusquam
rei, aut liquoris confusionem in vinum, sed ipsius vini meri in
calice in infusionem significat. Est denique verborum series, at-

78 que sententia: quia est calix in manu Domini plenus infusione
vini meri, id est, optimi, ac potentissimi ad inducendum sopor-
rem, & ebrietatem potanti. Sunt & alia quam plurima loca in
divina scriptura, quæ ex eorum, quæ modo diximus ignoratio-
ne, aut obliuione, mirificè torquent nonnullos expositores. Hu-
iusmodi est illud Apocalypsis. Hic bibet de vino iræ Dei, quod Apoc. 14.
mistum est mero in calice iræ ipsius. Quorum verborum ordo,
& sententia sic habet. Hic bibet de vino mero iræ Dei, quod mi-
stum, id est, infusum est in calice iræ ipsius. In eadem Apoca- Apoc. 18.
lypsi: In poculo quo miscuit, miscite illi duplum, id est in fundi-
te illi duplum. Et in Isaia, Dominus miscuit in medio eius spiri-
tum vertiginis. Miscuit id est infudit. At non est idem verbum Isaiae.
apud eundem Prophetam, vbi legimus: Vinum tuum mistum

Ttt est aqua.

est aqua. Nam in Hebræo in hoc loco est verbum, quod confundere, & permiscere significat. Conuertantur ergo peccatores, quia Deus iudex est, & fecerit noxiā eptotare coget impios omnes quantumvis multi sint. 79

Iudicij extremi notabilis exaggeratio.

B. Basili. de
Iudicio dei
in prefat.
tom. 3.

BEATVS Basilius de iudicio Dei loquens inquit: Nequeo plane intelligere quod fundamentum inueniant homines vel quem fortissimum muram opponant, vt non debeant pertimescere valde extremum illum iudicij diem. Neque intelligo, qua ratione cum ista sua tam peruersa vita possint sperare in diuina misericordia. Inuenio equidem legendō sacras literas tam veteris quam nomi Testamenti castigasse Deum grauiissime multos, non dicam propter atrocissima scelera, sed etiam propter minima in aliqua præcepta sua commissa, quæ viderentur non multi mimenti. Nescio igitur quo tandem modo vias tam impie, & sceleratissime, & tamen tam otiosæ, sine que cura villa, pœnitentia, ac sollicitudine confidendo, sed frustra hoc modo perseverando in diuina misericordia, & obliuiscendo horribile illud, & tremendum iudicium. Lege, obsercro, illius historiam, qui ligna colligebat Sabbatho, quis nam putasset propter rem, quæ videbatur tam leuissima, & in quam parum videbatur Deus offendī, & proximus scandalizari, castigari eum hominem tanto rigore, vt lapidaretur, & interficeretur per manus totius populi? Contemplare etiam Mariam illam sororem Aaron, quæ licet esset summæ virtutis, vt patet ex Exodo, propter id tamen duntaxat, quod murauit de Moysè adeò Deus in eam iratus fuit, vt grauiam lepra percerterit, & per septem dies eiusa fuerit à congregacione populi Hebræi. Neque potuerit sanctus Moyses, & si pro ea intercederet remissionem aliquam impetrare. Considera præterea Moysè sanctitatem, & amicitiam quam cum Deo coniungebatur, & quam ardenter eum Deus amaret, & vide ex alia parte in aqua illa contradictionis seuerè à Deo fuisse punitus sine intermissione. Si igitur cum tanta asperitate se gerit Deus in amicos, quid exspectabit magnus peccator, & facinorosus? Cum video certè tam rectum hominem sanctum,

Num. 15.

80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
4410
4411
4412
4413
4414
4415
4416
4417
4418
4419
4420
4421
4422
4423
4424
4425
4426
4427
4428
4429
4430
4431
4432
4433
4434
4435
4436
4437
4438
4439
4440
4441
4442
4443
4444
4445
4446
4447
4448
4449
44410
44411
44412
44413
44414
44415
44416
44417
44418
44419
44420
44421
44422
44423
44424
44425
44426
44427
44428
44429
44430
44431
44432
44433
44434
44435
44436
44437
44438
44439
44440
44441
44442
44443
44444
44445
44446
44447
44448
44449
444410
444411
444412
444413
444414
444415
444416
444417
444418
444419
444420
444421
444422
444423
444424
444425
444426
444427
444428
444429
444430
444431
444432
444433
444434
444435
444436
444437
444438
444439
444440
444441
444442
444443
444444
444445
444446
444447
444448
444449
4444410
4444411
4444412
4444413
4444414
4444415
4444416
4444417
4444418
4444419
4444420
4444421
4444422
4444423
4444424
4444425
4444426
4444427
4444428
4444429
4444430
4444431
4444432
4444433
4444434
4444435
4444436
4444437
4444438
4444439
4444440
4444441
4444442
4444443
4444444
4444445
4444446
4444447
4444448
4444449
44444410
44444411
44444412
44444413
44444414
44444415
44444416
44444417
44444418
44444419
44444420
44444421
44444422
44444423
44444424
44444425
44444426
44444427
44444428
44444429
44444430
44444431
44444432
44444433
44444434
44444435
44444436
44444437
44444438
44444439
44444440
44444441
44444442
44444443
44444444
44444445
44444446
44444447
44444448
44444449
444444410
444444411
444444412
444444413
444444414
444444415
444444416
444444417
444444418
444444419
444444420
444444421
444444422
444444423
444444424
444444425
444444426
444444427
444444428
444444429
444444430
444444431
444444432
444444433
444444434
444444435
444444436
444444437
444444438
444444439
444444440
444444441
444444442
444444443
444444444
444444445
444444446
444444447
444444448
444444449
4444444410
4444444411
4444444412
4444444413
4444444414
4444444415
4444444416
4444444417
4444444418
4444444419
4444444420
4444444421
4444444422
4444444423
4444444424
4444444425
4444444426
4444444427
4444444428
4444444429
4444444430
4444444431
4444444432
4444444433
4444444434
4444444435
4444444436
4444444437
4444444438
4444444439
4444444440
4444444441
4444444442
4444444443
4444444444
4444444445
4444444446
4444444447
4444444448
4444444449
44444444410
44444444411
44444444412
44444444413
44444444414
44444444415
44444444416
44444444417
44444444418
44444444419
44444444420
44444444421
44444444422
44444444423
44444444424
44444444425
44444444426
44444444427
44444444428
44444444429
44444444430
44444444431
44444444432
44444444433
44444444434
44444444435
44444444436
44444444437
44444444438
44444444439
44444444440
44444444441
44444444442
44444444443
44444444444
44444444445
44444444446
44444444447
44444444448
44444444449
444444444410
444444444411
444444444412
444444444413
444444444414
444444444415
444444444416
444444444417
444444444418
444444444419
444444444420
444444444421
444444444422
444444444423
444444444424
444444444425
444444444426
444444444427
444444444428
444444444429
444444444430
444444444431
444444444432
444444444433
444444444434
444444444435
444444444436
444444444437
444444444438
444444444439
444444444440
444444444441
444444444442
444444444443
444444444444
444444444445
444444444446
444444444447
444444444448
444444444449
4444444444410
4444444444411
4444444444412
4444444444413
4444444444414
4444444444415
4444444444416
4444444444417
4444444444418
4444444444419
4444444444420
4444444444421
4444444444422
4444444444423
4444444444424
4444444444425
4444444444426
4444444444427
4444444444428
4444444444429
4444444444430
4444444444431
4444444444432
4444444444433
4444444444434
4444444444435
4444444444436
4444444444437
4444444444438
4444444444439
4444444444440
4444444444441
4444444444442
4444444444443
4444444444444
4444444444445
4444444444446
4444444444447
4444444444448
4444444444449
44444444444410
44444444444411
44444444444412
44444444444413
44444444444414
44444444444415
44444444444416
44444444444417
44444444444418
44444444444419
44444444444420
44444444444421
44444444444422
44444444444423
44444444444424
44444444444425
44444444444426
44444444444427
44444444444428
44444444444429
44444444444430
44444444444431
44444444444432
44444444444433
44444444444434
44444444444435
44444444444436
44444444444437
44444444444438
44444444444439
44444444444440
44444444444441
44444444444442
44444444444443
44444444444444
44444444444445
44444444444446
44444444444447
44444444444448
44444444444449
444444444444410
444444444444411
444444444444412
444444444444413
444444444444414
444444444444415
444444444444416
444444444444417
444444444444418
444444444444419
444444444444420
444444444444421
444444444444422
444444444444423
444444444444424
444444444444425
444444444444426
444444444444427
444444444444428
444444444444429
444444444444430
444444444444431
444444444444432
444444444444433
444444444444434
444444444444435
444444444444436
444444444444437
444444444444438
444444444444439
444444444444440
444444444444441
444444444444442
444444444444443
444444444444444
444444444444445
444444444444446
444444444444447
444444444444448
444444444444449
4444444444444410
4444444444444411
4444444444444412
4444444444444413
4444444444444414
4444444444444415
4444444444444416
4444444444444417
4444444444444418
4444444444444419
4444444444444420
4444444444444421
4444444444444422
4444444444444423
4444444444444424
4444444444444425
4444444444444426
4444444444444427
4444444444444428
4444444444444429
4444444444444430
4444444444444431
4444444444444432
4444444444444433
4444444444444434
4444444444444435
4444444444444436
4444444444444437
4444444444444438
4444444444444439
4444444444444440
4444444444444441
4444444444444442
4444444444444443
4444444444444444
4444444444444445
4444444444444446
4444444444444447
4444444444444448
4444444444444449
44444444444444410
44444444444444411
44444444444444412
44444444444444413
44444444444444414
44444444444444415
44444444444444416
44444444444444417
44444444444444418
44444444444444419
44444444444444420
44444444444444421
44444444444444422
44444444444444423
44444444444444424
44444444444444425
44444444444444426
44444444444444427
44444444444444428
44444444444444429
44444444444444430
44444444444444431
44444444444444432
44444444444444433
44444444444444434
44444444444444435
44444444444444436
44444444444444437
44444444444444438
44444444444444439
44444444444444440
44444444444444441
44444444444444442
44444444444444443
44444444444444444
44444444444444445
44444444444444446
44444444444444447
44444444444444448
44444444444444449
444444444444444410
444444444444444411
444444444444444412
444444444444444413
444444444444444414
444444444444444415
444444444444444416
444444444444444417
444444444444444418
444444444444444419
444444444444444420
444444444444444421
444444444444444422
444444444444444423
444444444444444424
444444444444444425
444444444444444426
444444444444444427
444444444444444428
444444444444444429
444444444444444430
444444444444444431
444444444444444432
444444444444444433
444444444444444434
444444444444444435
444444444444444436
444444444444444437
444444444444444438
444444444444444439
444444444444444440
444444444444444441
444444444444444442
444444444444444443
444444444444444444
444444444444444445
444444444444444446
444444444444444447
444444444444444448
444444444444444449
4444444444444444410
4444444444444444411
4444444444444444412
4444444444444444413
4444444444444444414
4444444444444444415
4444444444444444416
4444444444444444417
4444444444444444418
4444444444444444419
4444444444444444420
4444444444444444421
4444444444444444422
4444444444444444423
4444444444444444424
4444444444444444425
4444444444444444426
4444444444444444427
4444444444444444428
4444444444444444429
4444444444444444430
4444444444444444431
4444444444444444432
4444444444444444433
4444444444444444434
4444444444444444435
4444444444444444436
4444444444444444437
4444444444444444438
4444444444444444439
4444444444444444440
4444444444444444441
4444444444444444442
4444444444444444443
4444444444444444444
4444444444444444445
4444444444444444446
4444444444444444447
4444444444444444448
4444444444444444449
44444444444444444410
44444444444444444411
44444444444444444412
44444444444444444413
44444444444444444414
44444444444444444415
44444444444444444416
44444444444444444417
44444444444444444418
44444444444444444419
44444444444444444420
44444444444444444421
44444444444444444422
44444444444444444423
44444444444444444424
44444444444444444425
44444444444444444426
44444444444444444427
44444444444444444428
44444444444444444429
44444444444444444430
44444444444444444431
44444444444444444432
44444444444444444433
44444444444444444434
44444444444444444435
44444444444444444436
44444444444444444437
44444444444444444438
44444444444444444439
44444444444444444440
44444444444444444441
44444444444444444442
44444444444444444443
44444444444444444444
44444444444444444445
44444444444444444446
44444444444444444447
44444444444444444448
44444444444444444449
444444444444444444410
444444444444444444411<br

- 82 & benignum non posse renocare diuinam sententiam , dico
apud me: Si iustus vix salubitur impius , & peccator vbi pare-
bunt: Cum video mandare Deum offerri arietem sine macula,
vel vitulum pro eo, qui per ignorantiam peccauerit , & quod
oret pro eo sacerdos ad placandam Dei iram : tacitus apud me
reputo , si ita placandus est Deus pro peccatis commissis per
ignorantiam, quid facere debebunt, qui peccant per malitiam?
Quia Ozia attigit arcam, statim occubuit: tu vero indies magis, 1. Reg. 6.
magisque delicta patras, adeò ut videaris nunquam expectatu-
rus tempus, in quo Deus facinora ipsa castigaturus est, & id inul-
tum auferes? Age iam quid tantum egerant Ananias , & Saphi- Actuum 6.
ra, qui morte occubuerunt repentina? Nonne erant suæ posses-
siones illæ , quas vendiderant , & pretium ex possessionibus
suis, quod sibi reseruarunt? Neminem sanè illi sefellerunt, neque
pecunias , quas reseruauerant contra conscientiam acceperant
ab emporibus : nihilominus tamen quia totam pecuniam in
Apostolico deposito non posuerunt (cum se se tradidissent vita
Apostolicæ) fuerunt castigati. **Vnde** nam igitur in tantis pecca-
tistua tanta confidentia, & minimus timor diuini iudicij pro-
uenit? Interminatus est Christus Iesus Petro infernum , si non
fineret tantum pedes suos lauari: & tu non credis similem poe-
nam tuis tantis sceleribus debere contingere? Hactenus beatus
Basilius. Sicut fulmina fortissima fortiores etiam oblatas res cō- Similes.
terunt, & omnino consumunt, & vbi maiorem offendunt resi-
stantiam, ibi virtutem suam magis exercent, omnia huiusmodi
confringendo, & comburendo, & quæ imbecilla sunt, & mini-
mè resistunt illæ se relinquunt, sicut experientia docet in ense,
& vagina, & Plinius affirmat: sic Deus ventutus in iudicium su- Plin. lib. 22.
perbos quidem, elatos, tumidos, proteruos , & arrogantes sua naturalis
virtute prosternet, ac rigidè puniet: humiles vero , & obediens- histor.
tes, non tantum non puniet, verum se etiam illis pium, & misericordem, suauemque præbebit.
- 83

Iudicium extremum vbi locorum fiet.

Si queratur vbi locorum fiet vniuersale iudicium ? Re-
spōdeo, certum esse futurum in hoc mundo inferiori, quia
hic merita & demerita hominum iudicandorum peracta-

sunt, hic etiam Christus Dominus omnia mysteria redemptio- 85
nis nostræ peregit. Hic denique & ipse, & sui omnes impiè iu-
dicati sunt à peruersis hominibus. Quod autem dicitur futurum
esse iudicium in valle Iosaphat, quæ est media inter montem
Oliueti, & ciuitatem Hierusalem: piè magis, quam necessario
sic creditur ex illo Iocelis Prophetæ. Quia ecce in diebus illis, &c
in tempore illo, cum conuertero captiuitatem Iuda, & Hierusa-
lem, congregabo omnes gentes, & educam eas in vallem Iosa-
phat, & disceptabo cum eis ibi super populo meo, &c. Quando
quidem Iosaphat sonat Hebræis iudicij Domini, ut sit sensus.
Deducam eos in vallem Iosaphat, id est in vallem iudicij Domi-
ni. Ex quo non potest liquido inferri: Ergo illa pars terræ media
inter montem Sion, & Hierusalem erit locus iudicij extremi
exercendi. 86

Iudicij extremi sententia.

Matt. 25. In prolatione diuinæ sententiæ contra impios obserua verba illa. Ite maledicti in ignem eternum. Non dicit. Ite ad ignem aut prope ignem tantum, sed in ignem, & in medium eius adeò ut circumuelet vos. Prolata vero sententia, mox ibunt damnati in illud supplicium eternum. Perpende verbum illud, ibunt. Solent malefici vi aliena rapi, aut protrudi in supplicia. Nam quis vñquam vadit in preparatum sibi exitium? Tanta au-
tem erit vis, & efficacia sententiæ prolatæ, tanta autoritas se-
dentis super throno, ut illi ipsi ituri sint in tam miserabile sup-
plicium mortis vel citrā impulsionem, & pertractionem, omni-
no absque funibus, & fustibus, aut minis dæmonum. Illi ipsi, 87
Ioan. 18. dico, qui antea ne centum quidem præceptionibus ac minis po-
tuerunt reuocari à morte in vitam. Dabit enim Deus tunc tem-
poris voci suæ vocem virtutis, sicut fecit in horto montis Oli-
Sim ille. ueti cum virtute vocis huius, Ego sum, effecit, ut abieret retror-
sum omnis illa armatorum ceterua, & caderet in terram. Quid
multis plumbum quod detines sursum, te non amplius retinen-
te, quo vadit? Deorsum equidem. Cuius impulsus? naturæ pro-
pria: sic Deo abdicante à se præsidium damnatorum, mox de-
scendunt in abyssum velut plumbum natura propria, vel con-
tra ipsorum voluntatem, impellente: nam quod terrenum est, &
in quo dominatur elementum terræ, semper sponte propria ni-
titur

88 titur ad imum terræ descendere, nisi sursum detineatur. Vbi ô Domine, vbi misericordiæ tuae antiquæ? Vbi quod dici solet, quod misericordia Domini superex altat vniuersa? Vt usque quidem patuerunt peccatoribus fontes misericordiæ diuinæ ostia propitiationis meæ. Nunc autem tempus iudicij, & iustitiæ, dies retributionis, & ultionis in eos, qui dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas quæ aquâ continere non valent. Quid ad hæc respondetis fratres? Quid respondebimus? Liquescit animus, horrent membra, vox fatigibus hæret, dum hæc audiimus. Verè etenim dies illa, dies iræ, dies calamitatis, & miseriae, dies magna, & amara valde. Per anthoniam enim dies illa dies iræ vocatur, quia (ut in Apocalypsi dicitur) impij tunc montibus & petris dicent. Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ eius. Et quis poterit stare? Iram autem agni appellat, ut indicet talam eius diei iram futuram, qualis eius mansuetudo ante præcessit, sicut eius mansuetudo fuit supra omnem modum, quando à servis, & pro servis Dominus maiestatis cædi sustinuit, & crucifigi. Ita supra omne, quod cogitari potest, illius tunc ira desauiet, quād quo tantopere dilexit, & tam caro pretio redemit, tam diro supplicio mulctabit. Qualis, quæso, esset erga filium matris furor, si simile. ipsa illum manibus correptum, in ingentis ignis pyram flammis absumentum projiceret. Cum ergo nos ipsissimus ille agnus plusquam materna charitate dilexerit, quos tantis in cruce doloribus parturijuit, ultricibus flammis perpetuo cruciandos committet qualis erit ira eius. Itaque iram hanc non solum pectore concipiet, sed ipso etiam vultu demonstrabit. Quæ quidem res tanto improbis terrori erit, ut Diuus Chrysostomus affirmet sa- tius esse decem millia fulgura sustinere, quam faciem illam mā suetam videre ab ipsis auersam.

In illis verbis, quæ prudentes virgines fatuis dixerunt, scilicet: ne forte non sufficiat nobis, & vobis, ostendit Dominus, quod ita futurum est terribile iudicium illud, ut nulla innocentia sibi confidat. Quis ergo est homo natus de muliere, qui credit iustum se esse inueniendum in conspectu illius, de quo beatissimus Iob dicit: Stellæ in conspectu eius non sunt mundæ, & cælum sine crimine non est: si enim impeccabilis natura

1030 Iudicium extremum.

stellarum, & cæli, quātum ad iustitiam Dei inuenitur esse pē-
catrix, quomodo ante eum homo appareat iustus, cuius & sine

^{Ad Rom 7.} voluntate peccandi natura ipsa peccatum est, dicente Aposto-
lo. Ego autem carnalis sum, venundatus &c. quod enim operor
non intelligo. Non operor illud, sed quod inhabitat in me pec-
catum. Tantus ergo erit timor tunc omnium etiam sanctorum,

^{Matth. 12.} ut nemo speret se iustum esse inueniendum, sed adhuc timeat,
ne forte reus existat. Quis enim potest ad perfectum dijudicare
conscientiam suam, & cognoscere cor suum, cum scriptum sit,

quia de omni verbo otioso reddituri sumus rationem? Quomo-
do ergo pro peccatoribus tunc intercedent sancti, cum timeant
ipsi de se? Nam sicut tempus misericordiæ iudicium non susci-
pit, sic & tempus iudicij misericordiam non recipit.

^{Psal. 1.} De Christo superno iudice inquit Regius vates: Reges eos in 92
virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Per virgam
ferream virtutem iustitiae intellige: quia sicut virga ferrea stabi-
lis in sua rectitudine permanet, sic & iustitia oblicari nescit. Ad
iustitiam autem pertinet, bonis dare præmium, & supplicium
malis, & quatuor in utroque simul concurrat Dei misericordia,
& iustitia, tamen quia sicut misericordia plus relucet in præmia
tione bonorum quam iustitia, sic & iustitia plus relucet in puni-
tione malorum quam misericordia. Ideo singularem mentionem
fecit sanctus Propheta de malorum punitione facta per iustitiam
Dei dicens: Et tanquam vas figuli confringes eos, scilicet ma-
los. Et aduerte, quod congrue mali per Dei iustitiam puniri æter-
naliiter tanquam vas figuli confringi dicuntur. Quia sicut vas
figuli fractum, reparari amplius non potest, ut vas auri, vel vas 93
argenti, sic & damnati ita confringuntur, ut amplius per poeni-
tentiam reparari non possint, quia tempus poenitentiae fru-
ctuose est solum in præsenti vita. Ideo non dixit: tan-
quam vas auri, vel argenti confringes eos,
sed tanquam vas figuli.

IVDI-

IUDICIVM TE- MERARIVM.

BATVS Ioannes Climacus ait. Qui celeres, ni- B. Ioan. Cli
 miumque diligentes proximi delictoru*m* iudices ma. gradu
 sunt, hoc idcirco patiuntur, quia nondum suoru*m* 10.
 peccatorum fixam, atque perfectam memoriam,
 curamque suscepereunt. Nam si quis amoto pro-
 prij amoris velamine mala sua diligenter inspiciat, nullius iam
 alterius in hac vita cura geret, id apud se reputans, tempus sibi
 sufficere non posse, quo se ipsum lugeat, etiam si centu*m* annos vixe-
 rit, etiam si Iordanem fluiu*m* in lachrymas versum ex oculis suis
 manare perspexerit. Notau*m* peccata sua lugentem, nec ullu*m* in
 eo detractionis, aut cōdamnationis vestigium inueni. Aut pec-
 care nos dæmones urgent, aut, cū non peccauerimus, iudicare
 peccantes nos faciunt, ut per hoc secundu*m* primu*m* illud ipsi dæ-
 mones inquinent. Hanc sententiā Climachi confirmat B. Chryso-
 stomus dicēs. Sicut difficile aliquē suspicatur malū qui bonus sup. Matt.
 est; sic difficile aliquē suspicatur bonū, qui ipse malus est. Et ad-
 dit. Omnis homo ex se aestimat alterū: fornicarius nemine putat castū, castus de fornicario non facile suspicatur: superbū ne
 minē putat humilem, humilius nemine putat esse superbū. Hoc
 dæmonis est officiu*m*, & munus, cum non habeat mala, quæ accu-
 set bona quæ cunque in malū vertere curat quasi non bono ani-
 mo fiant: & in hoc impij, & nefarij homines Satan & mores, &
 ingenia referunt, qui aliorū egregia opera pietatis plena obsecu-
 rare, & de proximorum animis sinistrè iudicant, & in peiores Tob. 10.
 semper partem interpretantur quæ ab alijs benefiunt. Cū enim
 Dñs Iob laudaret: respondens Satan ait. Nunquid Iob frustra ti-
 met Deum? Nonne tu vallas domum eius? &c. sed extende pau-
 lulum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet, nisi in fa-
 ciem benedixerit tibi. Hic locus in varios ab interpretibus tra-
 hitur sensus. Sunt qui arbitrentur germanum huius loci sen-
 sum esse. Haec tenus omnia ex voto successere huic homini ni-
 hil aduersum unquam in tota vita expertus est, iam nunc iam
 extenta manu cum vel tantisper tange, & nunc videbis
 quoniam Tit 4

quoniam in faciem tibi benedixerit, hoc est, tunc deprehendes fucatam fuisse illius pietatem, & diuinarum amore captum, & quod externo tantum cultu benedixerit tibi, non interna animi pietate. Magis tamen mihi probatur, ut in faciem benedicere, idem sit, quod impetrare blasphemia, aliqua, aut aperta contumelia, & quod dixit, in faciem; perinde est, ac si diceret. Impudenter, inuercundè, perficata fronte, ruptis omnibus pudoris repagulis. In hunc sensum videtur Chaldaeus interpres locum trahere. Extende, inquit, manum tuam, & noce omnibus, quæ possidet, non enim coram te orabit. Quasi dicat; Tunc repudiatis precationibus, tota religione posthabita repudiabit etiam omnem pietatis rationem, quam praesenti rerum statu simulat. Omnia ex suo animo metitur Satair, nescit, hominem solo amore ductum posse Deo per omnia obsequi. Impius ex propriæ conscientiæ tabe, & fintina iudicat de alijs. Dæmon quia proprio amore laborat, quia ut seruus exequitur divina mandata non animo spontaneo omnes sibi similes arbitratur nec facile inducitur, ut credat ob amorem virtutis aliquandiu hominem in officio persistere, qui ex amore proprio peccauit, & primos parentes hoc ariete pulsauit, & deiecit. Eritis sicut Diij.

Simile.

Vt enim phrenesi laborantes peregrina quadam linearum rectarum similitudine in pariete descriptarum decepti animalia quædam deformia videre existimant, & testantur, ut Aristoteles ait. Sic impij homines animi ægritudine depravati linearum rectas, hoc est, aliorum facta illustria non solum spoliant ornamentis, sed etiam vitio vertunt & ad calumniam ra-

Eccl. 18.

Vbi nos legimus in Ecclesiastico: Ante iudicium interrogate ipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem, alia translatio habet. Ante iudicium explorate ipsum, hoc est, antequam alios iudices te ipsum scrutare atque ita neminem iudicabis, & aperte conspicies, quia in quo alium iudicas, te ipsum condemnas, ut ait D. Paulus. Stultus, & insipiens diceretur homo ille, qui cum haberet faciem duobus ictibus vulneratam subsanaret alium, qui unum duntaxat vulnus in facie haberet. Quod si scelerata animaduertis ac te ipsum ab aliorum iudicio cohibueris, inuenies proculdubio in conspectu Dei propitiationem,

Ad Rom. 2.

Simile.

hac

7 hac enim viate Deus in veram pœnitentiam adducet.

Quando aliquid ore profertur quod possit duos sensus accipere, qui illud audit tenetur in meliorem partem interpretari, & ob hanc causam falsi testes vocati fuerunt illi, qui de Christo Redemptore nostro asseruerunt. Hic dixit possum destruere tē plumbum Dei, & tribus diebus reædificare illud, qui quāuis (ut ipsi existimabant) in hoc non mentiti fuerunt, eo quod Dominus quædam verba, quæ id sonare videbantur, protulerat, scilicet. Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: nihilo-
minus tamen isti merito falsi testes fuerunt à sacro Euangeliſta appellati, eo quod verba Christi Redemptoris nostri aliter acceperunt, quam ipſem Dominus intendebat: ille enim de templo sui corporis hoc aiebat, ipsi autem de templo materiali id pessime interpretati sunt.

8 In libro Iosue legitur, quo pacto Gabaonitæ ad ipsum Duce Iosue. 9.

Iosue venerunt, & ipſe eis de omnibus, quæ affirmabant, credit. Vbi duo sunt obſeruanda scilicet bonitas, ac sinceritas illorum temporum, quando homines non ſuspiciabantur aliquem posſe alium decipere, ſicut enim iustus aliū fallere neſcit, aut alicui mentiri, ſic idem de alijs cogitat. Vnde in Proverbijs dicatur. Innocens credit omni verbo. Alterum vero notandum est, quod quāuis Hebræi in terram Gabaonitatum, & quæ ab eis dicta fuerant falsa eſſe, & aperta mendacia inuenire, nihilominus ipſi Hebræi promissis ſteterunt, & verba eis non fregerūt. In quo aperte conſpicitur, quantam reſtitudinem, & firmitatē
9 habebant non ſolum Hebræi, verum etiam & gentiles, ut B. Au B. Aug. 1.º. gustinus refert de quodam Marco Regulo, qui voluit potius vi-
tam amittere, quam iuriandum Carthaginēſibus promiſſum
violate.

Dorotheus inquit. Ut corpora melancholici, & mali humo- Dorothe.
ris quidquid cibi ſumpferint, illud in cholera conuertunt, & doctrina quodammodo perimunt, licet fuerit cibus optimus, nec à cibo
cauſa eſt ſed à corpore, quod diſtemperatum contraria ad digeſtionem operatur, & ciboru naturam immutat: ſic animæ male
dispositæ. Vnaquæq; res quāuis bona, & utilis ſuo vitio nocet.
Finge mellis vafculū ante nos poſitū eſſe, ſi quis in illud modi-
cū quid abſinthij immitat, non ne vastotū corrūpit, & mel ama-
rū facit. Idē nos facere videmus, cū puſillo amaritudinis noſtræ

Simile.

totum proximi bonū corrumpimus, iudicantes illum pro statu
mentis nostræ, & transformantes quodāmodo ipsum ex mala
dispositione, quæ in nobis est. Nam qui bene animo dispositi
fuerunt, tales sunt erga omnes, quales qui corpus tēperatissimū
habent, qui quidquid nocens comedent, omne conuertunt in
nutrimentum, cuius rei ratio est vt dixi, corporis temperamen-
tū, sanitas, & bona habitudo, quæ omnia faciunt, vt quidquid
comederint bene vertant, bene digerāt & bene couant. Quod
vt manifestius pateat, subijciam exemplum. Sus corpus habet
sanctè temperatum, & succidum cuius cibus, & nutrientū glan-
des, cornua, palmarum ossa, & lutum esse solent vt in plurimū,
quæ omnia ex corpore bene disposito concoquit, & digerit. Ita
nos, cum bene dispositi erimus, poterimus à quauis re etiam no-
cente vtilitatem capere.

Iudicium temerarium.

Iob. 11.

Psal. 9.

L Oquens Sophar Naamatites cum sancto Iob deceptus te-
merario iudicio dixit. Vtinā Deus loqueretur tecū, & ape-
riret labia sua tibi, vt ostenderet tibi secreta sapientiæ eius,
& intelligeres, quod multo minora exigatis ab eo, quam meret-
ur iniquitas tua. Si Iob impius fuisset (vt temerè iudicabat So-
phar) optandum quidē erat, vt Deus cum illo deceptaret, qui solus
superbos, & arrogantes homines bonis infestos conuincit atq;
coercet. Ita Adam, & Cain cum Deo de criminibus suis loquen-
tes conuicti tacuerunt, & propterea hoc idē David optabat, at-
que precabatur dicens. Exurge Dñe nō confortetur homo: iudi-
centur gentes in conspectu tuo. Constitue Dñe leglatorem su-
per eos, vt sciant gentes, quoniā homines sunt. Quia vero non
impius Iob, sed religiosus erat, merito quod Sophar precabatur,
optabat. Nā piorū virorū causa si agatur apud Deū, facillima est
cū in magnas sāpē apud homines acta incidas difficultates. Et
ob eā rem David etiā dicebat. Iudica me Deus, & discerne cau-
sam meā. Qua vero temeritate Sophar sanctum Iob impiū iudi-
cabat, patet, quia dixit. Et intelligeres, quod multo maiora exi-
garis à Deo, quam meretur iniquitas tua, idest, quod minores,
quā pro meritis pēnas pendas. Certū enim est sanctum Iob nō
ob scelera sua tot accepisse vulnera, sed vt eius eximia, & con-
stantissima

- ¹³ Stantissima virtus omnibus plana, & manifesta fieret, ita ut nec tetra Diaboli inuidia quidquam calumniari posset. Quare si Deus tunc sapientiae suæ secreta deterget, ut optabat Sophar, potius ipse, quam Iob pudore conuictus suffundetur, ut postea planum fuit, cum Sophar, & alijs amici Dei iussu Sanctum Iob precati sunt, ut eis à Deo stultitiae ipsorum veniam impetraret, quoniam non ita rectè, sicut ipse Iobus, loquuti essent. Ex quo intelligitur, non minus admirabilem esse infinitam diuinæ sapientiae rationem in his probandis, qui hominum iudicio condemnantur, quam in ijs damnandis, qui multorum sententijs probi, & integri habentur: imo profectò longè maiora indicia immensa magnitudinis suæ illo, quam hoc modo exhibuit, ut ex Iesu Christo
- ¹⁴ Saluatore nostro cognosci licet, qui vna populi voce ad supplicium depræssus, & iniqua iudicis sententia tam nephatariaz libidini permisus, Dei tamen iudicio non solum innocentissimus fuit, sed etiam eximia eius innocentia ad omnium reorum salutem per se, vique sua manauit: ut narratur ab Isaia Propheta his verbis. Nos putauimus eum quasi ^{Isaiae 53.} leporum, & percussum à Deo, & humiliatum: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Quo circa valde moderati homines esse debent in ferendis de aliorum improbitate sententijs.
- Ex fonte dulci manans aqua suam refert originem, & dulcis ^{B. Cyrillos} est: ex fonte vero amaro, & turbido non potest vnda sua- ^{super Ioā.} uis profluere, sed amaricata, & horrida gustu. Atqui ani- ^{ib. sc. 13.}
- ¹⁵ mus hominis, ut fons est, qui intra se concipit iugiter sca- ^{Simile.} turiens, qui si benevolus fuerit, & syncero affectus amo- re, talia etiam sensa, & cogitata expromet, sim vero male- uolentiaz veneno labefactus, aut inuidiae tabe fuerit corru- ptus, nihil rectum, nihil amicum, nihil denique benignum meditabitur, sed obliqua, sinistraque cogitatione qua cun- que audita interpretabitur. Hoc in Iudæis conspicitur, qui verba Domini in malam partem interpretabantur, ut patet apud ^{Ioan. 8.} Diuum Ioannem quando eis dixit: Quò ego vado vos non po- testis venire: ubi protinus in absurdam, & horrendam audi- tu exierunt cogitationem, verbisque eam expromoverunt sci- fitantes, nunquid se ipsum esset imperfecturus, quia dixerit ^{quo}

quo iturus esset illos peruenire non posse? Sed unde haec tanta exorta fuit intelligendi absurditas? Profectò ex sola animi eorum nequitia, qui quoniam virulentus erat, & horrore odij contaminatus, quicquid intra se receperat consimili tabe commaculabat. Quemadmodum vas illitum veneno, quicquid impostum sibi receperit, reddit venenatum, & mortiferum. Cæterum neque verisimilitudinem habebat illa improba Pharisæorum inquisitio. Non enim si se ipsum dominus imperfecturus esset, colligere rectè potuissent eam ob rem quo ipse iturus esset alios peruenire non posse. Nam & ipsi se ipsos interficere potuissent, sibi que ultro mortem consciente, & hac via venissent quidem quo Christum abiisse autemassent. Hanc autem (quam etiam cogitare prius horrescit animos) de diuino Saluatoris impietatem ipse mansuetè ferens ostendit eis cum admiranda benignitate, quo nam pacto sua fuerant verba accipienda, simul & suæ naturæ eminentiam supra cæteros homines declarat. Hos autem perditos homines iterum, atque iterum admonet piissimus Dominus in suo peccato morituros, & ad mortem usque in sua iniquitate permansuros absque fructu poenitentiae. Ut quod prima exhortatione eorum mentibus non inhiberat, aut fuerat infixum, saltem secunda, aut tertia affigetur. Ita enim faciunt, qui duræ cere annituntur imprimere formam sigilli: si primo conamine frustra tentarunt efformare illius effigiem, superaddunt secundum, aut tertium conatum, & improbo tandem labore assequuntur quod expectunt, nisi usque adeo dura sit, & primitiæ formæ relutans materia, ut omnino illius effigiationem non admittat. Qualis re vera erat Iudeorum animus, qui lapidis instar omnem refugiebat emolitionem, & ne terribili quidem hac interminatione inflectebatur ad poenitentiam. Idcirco tertio id ipsum repetit, ut medicus de ægroti salute desperans, & imminentem saepius ei prædicens interitum, nisi ea, quæ reparandæ sanitati apprimè necessaria sunt, obseruet. Sed postea viam aperuit, qua tantum possent euadere discrimen, scilicet mori in suo peccato, utpote si credere voluissent, quia ipse est: quam quidem fidem si amplecti neglexissent, sicut neglexerunt, de salute eorum actum esse declarauit. Hæc omnia beatus Cyrillus.

Simile.

Causam

19 Causa vero, quare isti miseri homines tam peruersa, & absurdia judicia protulerunt, & tam male de veritate senserunt, atque vili penderunt tam horribiles comminationes, insinuavit cælestis Dominus dicens. Vos de mundo hoc estis: Vnde colligitur, illos adeò deditos esse mundanis rebus, & prorsus immeritos, ut appetitum, & gustum omnino corruptum ad res supernas habent. Nos quoque tales sumus, qui ita defixi manemus, & intrinsecati sæcularibus, adeoque terreni, imo in terram conuersi sumus, ita ut nihil nisi terra, & quæ terrena sunt nostris cordibus imprimatur, & concipiatur, & nihil in nostris animis nascatur & pullulet, quod totum mundanum non sit. Et certè si agricola Simile. peritis credimus, sicut infestationes ipsæ non coniunguntur ne que vniūtur nisi diligenter aduertatur, ut nucleus cum nucleo, & os cum osse inseratur: seruus enim os cum nucleo, aut nucleus cum osse non conseruntur: sic amigdalus non conseritur pyro, neque persica præcox coiugi potest arbore mali, vel citrei, quia tunc constitio fit nuclei cum osse, sed tamen facile conseruntur malus medica cum citrea, quia seruat in semine eadem proportio. Sic etiam contingit in nobis qui cum sumus de mundo, si quis nobis superna conatur inserere, perinde est ac si quis vellet inserere, & coniungere ossa cum nucleis.

20 Præterea sicut in Dei amicis & seruis, quorum conuersatio, Ad Phil. 3. (vt dicit Apostolus) in cælis est, nullus imprimere potest malum, quia sunt diuersæ infestationis. Et quemadmodum in pectori serui Dei vel unicum verbum statim adhaeret, pullulat, dilata tur & crescit: sic in animo impiorum mundanæ maximè pullulant, & vigent, quia sunt eiusdem planæ infestationis. Non potest non esse negligentissimus in compendienda vita sua qui in aliena perscrutanda, & diiudicanda diligentissimus est. Quemadmodum enim algent viscera cum naturalis calor ad extrema corporis membra diffunditur: ita quisquis in alienis moribus indagandis, & diiudicandis nimium sollicitus est solet in suoru cognitione negligentior esse. Qui enim studiose seipsum discutit, & intima sua semper explorat, tam multa intra se inuenit, quæ & odisse, & stirpare, & componere debeat, ut nihil ei otij ad aliena virtutia serutanda, & aliorum corda disiudicada supersit.

Sicut solis radius per vitrum varijs coloribus depictum ingrediens vitri colores, non autem suum representat; ita ut cum sol sit unus

fit unus atque idem, varius tamen pro colorum varietate apparet; sic homo affectu corruptus, non veros, ac nativos colores factis tribuit, sed qualis est eius affectio, tali colore præditam esse reum iudicat, atque depingit. Noli ergo temere iudicare ne toto eres eterno, sicut multi faciunt.

IVRAMENTVM.

Soto lib. 3.
de iustit. &
lur c. q. 1.



B initio cum homines erant veraces, non erat in vni iuramentum, nisi remagna, & graui solemitate ornatum, ut docet Magister Soto. Reputabatur namque olim in honestum admitti iuramentum non iejunum, etiam si prorsus esset necessarium, quasi ad Sacrosanctum altaris sacramentum, sic ad iuramentum accedebatur, nempe ut iuratus attentiō animo secum reputaret certissimum, ne esset id, quod sub iuramento asserturus acce debat. Quapropter & alijs circumstantijs exornabatur iuramentum, non enim debebat fieri nisi in templo, & super altari, & libro Euangeliorum attacto, quem sacerdos in manibus tene ret, quasi ante tribunal Dei tremebundus iuramentum præstaret. Vnde B. Chrysostomus in quadam homilia ait. Non ita gemo, & deploro quospidam in vijs iugulatos audiens, sicut gemo, & lachrymis prosequor, & horresco, cum video quempiā propriebus hanc, scilicet altare, venientem, & manus imponen tem, & euangelijs iurātem attactis. Sed, heu, heu, & millies heu, veni modo o Chrysostome sancte, & in vijs, & plateis, & in dominibus inumeros periurio iugulatos repieres sine loci disserimine temporis, aut rationis perjurantes. Cum tamen apud Ethnicos seruabatur (ut inter Romanorum problemata apud Plutarchum extat) ut nemo Herculem sub tecto iuraret, sed sub diu quasi in Iouis præsentia, ut iuratus admoneretur, quantum iudicium præstando iuramento deberetur. O peruersitas temporum nostrorum, & inrandi abusio, vñquaque quo peruenies: non potest non deplorari grandis miseria, in quam circa hoc Christianus populus deciderit. Audi obsecro, homo Ecclesiasticum Dei nomine tibi consulente in Iugrationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa.

Ecc. 23.

in

- 3 in iuramento ergo multos casus inueniens, quid in pericilio; &
 in blasphemia erit. Nam, ut ait beatus Augustinus (referente B. Tho. su-
 Thoma super illa verba Iacobi: Fratres mei nolite iurare nec per
 cælum, nec per terram) iuratio falsa pernicioſa, vera periculo-
 ſa, nulla ſecura. Quod autem negotium hoc magis timendum
 reddit, est illa ſententia, quam in eodem capitulo Ecclesiasticus
 profert, dum ait. Vir multum iurans replebitur iniquitate, &
 non recedet à domo eius plaga. Vbi aduertendum eſt, Eccle-
 ſiasticum non dicere. Vir peierans, ſed vir iuramento affue-
 tus, malitia, & culpa impletus erit, & à domo ſaa plaga non
 deerit. Quid ergo erit de peierante? Huic maiora mala pro-
 culdubio euenient, ut eſt videre in promptuario, titulo de
 blasphemia exemplo tertio vbi dicitur. Duo luſores (cum vni
 4 eorum male ſuccederet in ludo) insurrexerunt ad blaſphemiam,
 alter fortunæ, alterius iniuidens, ut furori ſuo ſatisfac-
 ceret, coepit contra Deum verba cūtumelioſa euomere, quem
 ſocius eodem satanico ſpiritu afflatus compescere incepit di-
 cens. Sile, tu enim neſcis maledicere, & Deum blaſphemans
 in matris eius ſanctissimæ iniuriam prorupit; statim vero vox
 de cælo audita eſt. Meam iniuriam quoconque modo fuſti-
 nui: matris autem meæ contumeliam nequaquam tolerabo
 moxque ſuper ipsam mensam vulnere viſibili inuifibili-
 ter percussus ſpumans ſpirauit. Videte, & timete auda-
 ces ſerpentes poeniteat, virginem Mariam non verentes di-
 cere, & per virginitatem eius falſe iurantes quale ſuppli-
 cium vobis hic, & in futuro reſeruetur. Non recedet à do-
 mo veſtra plaga hic, & poſtea igne æterno cremabimi-
 ni. Dic mihi blaſphemæ, quam excuſationem coram di-
 ni no iudice in tua anima egressione protexere poteris; cur
 tam contumelioſe nomen ſanctum eius lingua tua excreta-
 da polluisti? Eſt enim & ſi fruita, & inutiliter reponde-
 bit ſuperno iudici interroganti. Quare ſeptimum mandatum
 fregisti? Domine ob necessitatem, aut ob nummotum
 auaritiam. Quare tu homicida quintum transgrediſſiſ es p-
 receptum meum? Domine ob vindictæ desiderium. Quare oſe-
 florum dietum prophetator tertium mandatum meum tran-
 gredi non es veritus? Domine ut aliquid ad filios meos alien-
 dos eſſem lucratuſ. Quare adulteri infatiē ſextum p-
 receptum
 meum

meum polluere non metuisti? Domine futulis fuit causa, ta- 6
men ob illam momentaneam delectationem, simul & ob for-
tem tentationem. Inutiles sunt responsiones istae quin minus
sit damnatus quilibet in Dei iudicio inuentus in aliqua manda-
ti transgressione: non tamen possumus negare aliquo modo,
istas causas, quantumvis vanas culpam minuere, veruntamen
dic mihi, obsecro, effrons periure, quando misera anima tua à
corpore egrediatur, & coram illo iultissimo iudice præsentata
sit & ab ipso interrogata: Quare transgressa es secundū meum
mandatum anima inuercunda, nec timuisti iurare vana fre-
quenter per summe venerandum nomen meum, nec verita es
me in testē mendacijs quoties tibi occasio oblata fuit adduce-
re, & quod horrendum est dictu, ausu infernali me Deum ange-
lorum multoties blasphemare? Quid in foelix dices, aut quid
tanto Domino à te infamato respondebis, cum nihil voluptatis, 7
aut vtilitatis, aut lucri, aut honoris in tua peierandi, aut blas-
phemandi maledicta consuetudine possis verè prætexere? Si
pisces hamo captum interrogas: Quomodo te cœpit iste ha-
mus miser pisces? Responderet, si fari sciret, & intellectum ha-
beret. Nō sum adeo stultus, vt ab ipso hamo nudo captus essem,
nisi esca contextus mihi in flumine proponeretur. Dic mihi
columba, aut perdix, quare laqueo capta es? Quia grana tritici
posita inueni (diceret columba) aut quia altera perdix inuitauit
me (responderet perdix). aliás non sum ita insana, vt ad laquem
irem. O cæli, o terra, o insensibiles creaturæ obstupecite su-
per hoc, quoniam miser homo incautior est cunctis animanti-
bus irrationabilibus. Quare tu o homo sub hamo iuramenti 8
sine aliqua voluptatis, aut vtilitatis aut honoris esca captus es?
Dic auicula stulta vbi sunt deliciarum, aut honoris grana, qui-
bus malig nus in blasphemia te decepit? Non poteris certè ver-
bum aliquod iudici tuo supremo respondere, sed iniquitas tua
opilabit ostuum, & impius in tenebris peccatorum repertus
conticesces, vt dicebat illa beata Anna Samuelis mater: quando
Dominus tibi dicat: Quare transgressus es meum mandatum

Simile.

Psal. 106.

1. Regū. 2.

B. Antonii.
3. p. hist. ti-
tul. 19. c. 9.
6. quarto.

infinitam maiestatem meam tuis periurijs conculcando? Vti-
nam ad hæc mala obuianda esset lex illa sancti Ludouici Fran-
corum Regis: nam (vt refert B. Antoninus tercia parte histo-
riali) fieri præcepit edictum contra blasphemantem nomen
Domini,

9 Domini, vel virginis glorioſiſſimæ matris eius adiiciens poenā
igniti cautherij in fronte transgressoris imprimendi cuiuscun-
que conditionis, generis, aut nobilitatis eſſet blasphemās. Cum
autem ſemel quidam ſecundum ſæculum generolus in hoc vi-
tium lapsus denuntiatus fuifet in iudicio multis orantibus pro
illo ut nobili: respondit sanctus Rex. Ne deprecemini pro ipſo
homine nam nobilis non eſt, qui ſic omnipotēti Deo iniuriam
irrogat: ego talem legem conſtitui, vt tam execrandus abuſus à
regno meo expulſus eſſet, pro gratia reputare mihi, vt tale ſi-
gnum in fronte mea poneretur dummodo tam graue ſcelus à
regno meo extirparetur. Tamen lex poſta eſt iuſtissima ideo
nobilis, aut ignobilis quicunque illam transgressorſus fuerit, eam
ſubire debet. Sic ergo cautherio ignito fuit talis generolus inſi-
gnitus. Heu, heu ſi modo talis lex in conſuetudine eſſet, quam
multi, vt ſerui Aethiopes cautherium in facie haberent, & quam
aliter homines perdiſti cauerent à tam nefandis diſtis. Timete
tamen ab infernali cautherio ſatiſ illo crudeliore.

Quia ſemel cœpi de hoc venerando præcepto agere contra
illius conculcatores, & Dei contemptores paulo fuſius agen-
dum eſt, vt ſi poſlem hoc vitium peierandi à noſtræ Hispaniæ
finibus abigere, & blaſphemias damnatis in inferno exiſtentia-
bus relinquere, vt enim B. Ioannes in Apocalypſi inquit, Blaſ-
phemauerunt Deum damnati homines propter plagam grandi-
nis ſuper ipſos cädentem, & comedunt linguas suas præ dolore
& in poenam blaſphemarum ſuarum. Ut quid ergo homo fide-
lis officium damnatorum in hoc ſæculo exercere non vereriſ
cum hic Dei misericordia, & bonitate indigeas. Obſecro vos
fratres per fel, & acetum à Christo Domino in cruce gaſtatum,
vt nemo veſtrum ſit, qui iurandi conſuetudinem velut infer-
num, & etiam plus non abhorreat. Quantum enim Dei amici
eius iniuriam per blaſphemiam illi irrogatam abhoruerunt
non ſatiſ nobis oſtendi potest; dicat tamen Spiritus sanctus in
Ecclesiastico. Loquela multum iurans horripilationem capiti Eccl. 17.
ſtatuet, & irreuerentia ipſius obturatio aurium. Quid perinde
eſt, ac ſi diceret. Cuius fideliſ capilli non accipiunt horripila-
tionem, cum nomen Dei audit per hominem multum iurante con-
temni? Quis non obturat aures ſuas, ne contra Dominum ſuum
tam execrandam audiat contumeliam?

In Leuitico præcepit Dominus. Qui blasphemauerit nomē 12

Levit. 24. Domini morte moriatur. Sed quid miramur, Deū iusisse blasphemum occidi, si attente consideremus legem, quam contra blasphemos Rex Nabuchodonosor gentilis in regno suo promulgari fecit, quia vedit tres pueros à fornace ardente illæ los exire? Dicitur enim in libro Danielis. A me ergo positū est hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua quæ cuncte locuta fuerit contra Deum Sidrac, Misac, & Abdenago dispereat, & dominus eius vastetur, nec enim est aliud Deus, qui possit ita saluare. Audite iudices Christiani, quid Rex paganus contra blasphemos in regno suo iussit promulgari, cum tamen de salute eius dubitetur. Nam B. Augustinus in libro de prædestinatione, & gratia, & habetur in decretis, dicit. Nabuchodonosor

B. Aug. lib. de prædest. & gratia. cap. 15. poenitentiam meruit fructuofam: Beatus vero Hieronymus in 13

commetarijs super Danielem super illa verba; Peccata tua eleemosynis redime, & habetur de poenitentia distinctione prima, inquit. Quod bonum misericordiæ perdidit malo superbiæ. Sit

23. q. 4. c. Nabuchodonosor. tamen dannatus, aut saluatus, edictum tamen contra blasphemos inspiciant omnes iudices Christianæ reipublicæ, ut per il-

B. Hieron. super Dan. c. 4. & habet. etiam de poenit. dist. 1. cap. quamob- tem. Hus tenorem, & rigorem videant, quid illi facere teneantur.

Vt inam sic blasphemi punirentur, & dominus eorum vastatæ essent, saleque aspersæ, & ipsi simul destructi, cum non sit aliud Deus, qui possit nos saluare, nisi Deus noster: gratias tamen altissimæ maiestati immensas, aut saltim possibles reddamus, qui officium sanctum Inquisitionis de cælo per manus Regum Catholicorum ad nos transmisit, quo velut diuino fræno maxillæ blasphemantium constringuntur, ut si non amore perditi homines, saltem timore tam inuercundè diuinam celsitudinem dictis tam execrandis non percutiant; notissima enim est omnibus ingens utilitas, quæ ex hoc subsecuta est.

Iuramentum quid sit.

B. August. apud D. Tho. 1. 2. q. 89. ar. 11. **I**VRARE est adducere Deum intestem eorum, quæ dicimus, sicut docet beatus Augustinus dicens. Quid est iurare per Deum, nisi testis est Deus? Ut autem iuramentum licitum sit, tres prærequiruntur circumstantiæ, quæ comites ipsius

- 15 ipsius iuramenti appellantur, & eas ponit Hieremias Propheta inquiens. Iurabis, viuit Dominus in veritate, iudicio, & iustitia. In veritate, hoc est quando verum, & non falsum affirmetur. In iudicio, videlicet cum discretione, ac si dicamus, in causa necessaria, & non absque occasione, vel necessitate. In iustitia, hoc est, ut iuramentum de re licita, & non illicita proferatur, veluti si quis iuraret se peccatum commissurum esse. Idecirco nos admonet Ecclesiasticus dicens, Iurationi non a-
fuescat os tuum, multi enim casus in illa. Ecce qualiter Spiritus sanctus nos docet, & admonet, pessimam iurandi consuetudinem esse multorum periuirorum, ac scelerum occasio-
nem. Et iuxta hanc sententiam (ait beatus Augustinus.) Apo-
stolus in epistolis suis iurans ostendit, quomodo accipiēdū
16 esset, quod dictum est: Dico vobis non iurare omnino, ne sci-
licet iurando ad facilitatem iurandi perueniatur, & ex facili-
tate iurandi ad consuetudinem, & à consuetudine in periurium decidatur, & ideo non inuenitur iurasse, nisi scri-
bens, ubi consideratio cautior non habet linguam præcipi-
tem. Et Caietanus inquit. Nota sententiam ex Augustino,
scilicet quod consuetudo iurandi non excusat, sed inducit
ad periurium, quod bene sciunt assueti. Ex quo colligitur,
omnes, qui pessimam iurandi habent consuetudinem, esse ibid.
in malo statu, & nisi proponant se facturos, quantum po-
tuerint ad illam pessimam consuetudinem reformandam, es-
se omnino eis beneficium absolutionis sacramentalis den-
gandum. Quod verum est, si ipsi intelligent, & confiten-
17 tur illam iurandi consuetudinem illis periurij occasionem
præbere. Sed in hac materia iuramentorum offertur quā-
dam non parua difficultas super illa Divi Pauli verba; Ho-
mines per maiores sui iurant, quā sic se habet. Communiter
homines per creaturas iurare solent, ut per cælum, per fi-
lios suos, per vitam suam temporalem, & aliorum, dicen-
tes. Per vitam meam, per vitam filiorum meorum &c. Quā
quidem creature, aut inferiores, aut saltem æquales sunt ei
qui iuramentum præstat. Quomodo ergo ait Sanctus Apo-
stolus: Homines per maiores sui iurant? Huic difficultati respo-
detur, quod quādo per creaturas iuratur, etiam iuratur per crea-
torem, & factorē earū, iuxta id, quod Christus Redemptor noster

Hier. 4, 6.

Ecccl. 13.

B. August.

lib. contra

mendaciū.

Vide "D.

Tho. 2. 2.

q. 89 ar. 2.

ad primū.

Et Caieta.

Ad Heb. 6.

Matth. 23. apud D. Matthæum testatur. Qui iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus, quæ super ipsum sunt: & qui iurat in templo iurat & in eo, qui habitat in templo: & qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. Ratio autem huius est, quia in creaturis splendent creatoris excellentiæ, & per eas in cognitionem ipsius deuenimus iuxta id, quod B. Apostolus ad Romanos scribens inquit. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicuntur: vel etiam quia Deus per præsentiam omnibus creaturis assistit. Atque ita idem est iurare per cælum, aut per terram, sicut si diceremus. Adduco in testem factorem, & q. 89. art. 6. conseruatorem cæli aut terræ, qui est Deus.

Solent etiam homines facere iuramenta, quæ execratoria vocantur, veluti quando jurant per vitam suam, aut alicuius alterius: sicut Ioseph iuravit per salutem Pharaonis. Quod perinde est ac se se obligarent per illud iuramentum, ut Deus eis, aut illi, per quem iurant (si, quod asserunt, verum non est) vitam afferat. Qui modus iurandi etiam potest esse assertorius.

Iurandi pessima consuetudo.

RES quidem lachrymis sanguineis deploranda est, vide re impudentiam, & stragam plurimorum hominum in iuramentis. No se donde nos han venido tantos juros, que no ay niño por pequeño que sea, que no tenga mas de cien mil de juro, y creo que estos juros los heredan de sus padres. Magna profecto confusio est videre puerum, qui cum vix loquisciat, iamiurat, & peierat, sicut milles Germanicus, & hoc non semel, aut bis, sed centies in die facit. O que buenos cien mil de juro, por ahy le lleuara el diablo, sino se enmienda. Estos juros como digo, parte los heredo de su padre, que es vn hombre perdido, y blasphemó, y de verle el hijo jurar, jura tambien: y parte procede de su mala inclinacion, y de no ser castigado. Per reuerentiam igitur Dei vos oro ô patres, qui filios habetis, vt eis tam pessimum exemplum non præbeatis, nec tanti mali causa sitis: cohibete, & refrænate vos in omnibus, quæ filijs vestris nocere possunt, & quam diligenter vigilate, atque omni cura labore ipos accerrime reprehendere, & grauiter punire, vt sic tam depravatam consuetudi-

- 21 suetudinem amittant, & Deum cretorem suum glorificare addiscant.

Iuramenti tres comites.

BEATVS Hieronymus in commentarijs in Hieremiam vocati iudicium, iustitiam, & veritatem comites iuramenti, quos scilicet legitimum iuramentum semper secum habere debet, vt ijsdem cohonestatum ponatur in ordine religio nis. Per iudicium intelligere debemus circumspectionem, sive discretionem, quomodo in populari colloquio, iuxta phrasim quandam dicimus, loquaris cum iudicio, sive nihil dixeris si ne iudicio. Hoc est, loquaris prudenter, circumspecte, sive discrete. Iurare igitur in iudicio, est discretum esse, & circum-

B. Hieron.
in cōment.
Hierem.

- 22 spectum in iuratione. Primo ne fiat diuinæ maiestatis inuocatio super re vana, aut fabulosa, neq; etiam super re alicuius momenti absque notabili necessitate, deficiente scilicet alia via confirmandi veritatem. Secundo, vt fiat debita cum reuerentia: per iustitiam vero intelliges equitatem rei, tam in se, quam in ordine ad alium, vt res, super qua iuratur, sit licita, ac iusta in se, nec iniuriosa alicui. Qui enim iurat super scelere, aut iniquitate, aut turpitudine, aut cum iniurja proximi, illius iuratio non cohonestatur iustitia. Ultimo adhibenda est veritas iuramento. Quæ tria ornamenta sive comites si adsint, constituunt iurationem in ordine virtutis, efficiuntque legitimum ius iurandum. Cæterum si vel vnum ex dictis tribus desit, statim illicite iuratur quounque modo iuretur, aut ex quounque causa. Si desit veritas, fit periurium, quod prohibetur in Leuitico,

Leuit. 19.

- vbi dicitur. Non peierabis. Si desit iustitia vehementer polluitur nomen Dei, contra præceptum illud. Neque pollues nomen domini Dei tui. Si absit iudicium, fit prævaricatio manda ti, non assumes nomen Dei tui in vanum. Ut igitur intelligas Exod. 20. sacrarum Scripturarum consonantiam religiose ibi prohibetur quoevercunque usuratio nominis Dei in vanum aut frustra. Dicitur enim ibi: Non habebit insontem dominus eum, qui assum pserit nomen domini Dei sui frustra. Ideo plena, & expressa voce vetat Saluator iurare omnino, sive quoevercunque modo: & Apostolus eius Iacobus iurare prohibet quodcunque iuramentum: nimirum vt hoc pacto fiamus quam alienissimi ab omni

iuratione propter casus, & pericula quæ sunt in illa. Vnde beatus Augustinus ex factis Apostolorum, quæ leguntur in suis scriptis iurasse, ostendit dictum saluatoris. Videlicet. Dico autem vobis non iurare omnino, sic accipiendum esse, ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi perueniatur: & ex facilitate iurandi ad consuetudinem, ex consuetudine vero in periurium decidatur. Nam in iurando, etiam qui verum iurat, propinquat periurio, vnde longe abest, qui omnino non iurat, & quanvis non peccet qui verum iurat, remotior tamen est à peccato qui non iurat. Vnde admonitio non iurandi, conseruatio est à peccato periurij. Illud quoque quod positum est, omnino, ad hoc positum esse, ut quantum in nobis est non affectemus, ut quasi pro bono, & cum aliqua delectatione appetamus ius iurandum.

B. August.
lib. 19. c. 6.
contra Faust.
cap. 23.

Hæc beatus Augustinus sparsim in diuersis locis docet. Addit autem contra Faustum Manichæum scribens. Itaque & Apostolus in sermonibus, quos habuisse narratur nunquam iuravit, ne iurandi consuetudine aliquando vel nescius in periurium la beretur. In scripturis autem, vbi est consideratio maior, atque perpen sior, pluribus locis iurasse inuenitur, ne quisquam putaret etiam verum iurando peccari: sed potius intelligeret, humanae fragilitatis corda, non iurando tutius à periurio conseruari. Quia igitur de causa, inquietus, Saluator tam rigurose prohibet iuramenta dicens. Ego autem dico vobis non iurare omnino? Iam diximus hoc fecisse, ut humanae fragilitatis corda non iurando tutius à periurio, alijsque periculis, quæ sunt in iuratione, præ serventur. Et etiam hoc fecit, ut intelligat vniuersus quisque iurare in genere, siue quocunque modo vniuersis esse prohibitum: quan uis nihilominus liceat facere iuriurandum, siue eam iurationem, qua iuratur in iudicijs, qua foedera ligantur, qua subditi magistrati subjiciuntur, qua lites inter fratres finiuntur, qua denique res seriæ multumque utiles confirmantur, (quales iurationes sunt cum iudicio, in iustitia, & veritate).

siue quibus consistere non potest mor talium conuictus.

IVSTITIA DEI.

BEATVS Thomas quærit, an in Deo sit iustitia, & per hanc respondet distinctionem. Duplex est iustitia; altera commutativa altera distributiva; commutativa pta supponit debitum, vt quādo pro eo, quod recepi, manet in me obligatio vel reddendi vel soluendi, quod fit per contractus omnes, qui inter homines in vsu sunt: vt do, vt des: facio, vt facias. Hæc autem iustitia nō est in Deo, quoniam nec vlli debitor est, nec ab alio accipit aliquid. Vnde beatus Paulus ad Romanos scribens ait. Quis prior dedit illi, & retribuet ei? Non enim quisquam suo munere obligationem reddendi imponit Deo, sed potius ipse omnibus affluenter tribuit. Est altera iustitiae pars, quæ distributiva dicitur, & est propria Principis, ac gubernatoris, quæ bona omnia subditis distribuit secundum cuiusque proportionē. Hanc autem distributiuam iustitiam in Deo ponimus, qui tanquam omnium rerum moderator omnibus tribuit, secundum quod cuiusque rei natura, seu conditio efflagitat, vt verbi gratia, orbibus suum motum, homini animam rationalem, & corpus ad illius operationes aptum, & cæteris rebus suis instinctus, quibus naturales suis fines assequantur ad quos natura ipsa propensæ sunt, secundum quod sapientissime docet beatus Dionysius libro de diuinis nominibus dicens. Oportet videre in hoc esse veram Dei iustitiam, quod omnibus tribuit propria secundum vniuersitatem existentium dignitatem, & vniuersitatem naturam in proprio saluat ordine, & virtute. Hæc beatus Dionysius. Sed quoniam quælibet iustitia nonnullam rationem debiti includit, operæ pretium erit adhuc, secundum eiusdem B. Thomæ doctrinam, aduertere, quod dupliciter hæc ratio debiti in Deo considerari potest, vel respectu sive bonitatis, quoniam sic concedet ei, vel respectu creaturæ qm id eius cōditio poscit: licet hæc secunda ratio debiti ad priore reducatur, qm id vniuersitati debitum est, quod diuina sapientia disposita sibi conuenire.

B. Thom.
3. par. q. 31

Ad Ro. 11.

B. Dionys.
lib. de diu-
nis nomi-
nib. cap. 2.

Quare pmnia tandem in Deum reducuntur, & vt ordo, quem 4
 ipse instituit in rebus à se conditis conseruetur, Deus enim cum
 sit vniuersalissimus omnium finis ad nihil aliud ordinatur,
 nisi ad seipsum. Vnde in Proverbis dicitur. Vniuersa propter
 prou. 16. semetipsum operatus est Dominus. Quare, vt vrbano ac pro-
 priō sermone loquamur, non ita propriè dicimus, Deum crea-
 turæ, quod debet ei tribuere, sed potius quod sibi ipsi debet
 elargiri, qui talem ordinem, ac conditionem rebus à se conditis
 indidit. Veluti qui Rempublicam de nouo instituit sibi ipsi
 debet, vt ordinem à se institutum in ea conseruet. Vnde beatus
 z. ad Tim. Paulus ad Timothæum scribens ait. Fidelis est Deus, se ipsum
 2. cap. negare non potest. Quare iustitia in omnibus Dei affectibus in-
 uenitur, ab ipsa que prodeunt, & in ipsam demum resoluuntur,
 imo & in ipsis effectibus misericordiæ Dei iustitia inuenitur, §

B. Anselm secundum celebrem illam sententiam D. Anselmi in prologo,
 prolo. c. 10 vbi sic ait. Cum punis malos, iustum es, quia bonitati tuae con-
 & 11. decens es. Et statim inquit in hunc modum. Ergo nascitur de
 iustitia tua misericordia, quia iustum es, te sic esse bonum, vt
 Sap. 12. ca. parcendo sis bonus. Vnde & in Sapientiæ libro dicitur. Virtus
 tua iustitiæ initium est, & ob hoc, quod Dominus omnium es,
 omnibus te parcere facis. Virtus tua, id est, fortitudo tua iustitiæ
 initium est, hoc est dicere, quod fortitudo, quæ alios iniustos,
 saeuosque facere solet, in te iustitiæ, & bonitatis initium est, &
 ob hoc, quod Dominus omnium es, omnibus te parcere facis,
 hoc enim boni Princips proprium est, vt dominatu non in sa-
 uitiam, sed in misericordiam utatur. A iustitia ergo misericor-
 dia, ac clementia ortum habent. Ex his omnibus infertur, quan- 6
 ta fiducia homo ad Deum debet accedere in suis necessitatibus.
 allegans, & dicens. Iustus es Domine.

Iustitia Dei.

Genes. 4. **I**VSTVS Dominus, & iusticias dilexit: æquitatem vidit
 vultus eius, inquit regius Propheta. Ut hanc iustitiam Deus
 ostenderet, peculiari modo Cain puniuit, vt sacra nota scri-
 ptura: nam quia fratrem suum innocentem Abel interfecit à
 Domino aspergitè punitus fuit. Illi autem, qui ipsum Cain in-
 terfeceret duplo supplicio Deus minatus est, eique signum in
 facie

7 facie posuit ut vitam eius defenderet. Quare hoc fecit Deus? Quem ordinem iustitiae in hoc negotio seruauit? Quod desiderium habuit vitae abominabilis fraticide, ut tam grauiter mina retur ei, qui ipsum interficeret? Digo que quislo con esto enseñar que era justiciero. Auiale tomado por publicador de su justicia: y aquel temblor de Cain en tan nueua y fuerte naturaleza era un pregon que dezia. Dios ay que haze justicia. Y assi porque fuese diligente pregonero le dio, como por hado que fuese vagabundo, porque no pudiesse parar en parte alguna diciendole. Eris vagus & profugus super terram.

IVSTITIA HOMINIS.

BEATVS Ambrosius libro de officijs ait. Iustitia est, quæ nihil alienum vendicat, quæ cibiliter dat, quod suum est, quæ negligit propriam utilitatem, ut seruet communem & quietatem. Prima iustitia est in Deum, secunda in patriam, tertia in parentes, quartæ in omnes.

B. Ambro.
libro 1. de
officijs.

Vvv 5 IVSTI-

I V S T I T I A I V - D I C V M.

Lactan. Fir
mia libr. 5.
institutio.



ARRAT Laſtantius Firmianus Philosophū illum Carmem (cuius fama per totum terrarum orbem diuulgabatur) ab Athenis Romanorandi causa missum fuisse, qui cum ad ipsam urbem Romanam peruenisset, Curiam ingressus est, & coram Senatoribus, & Consulibus

pro defensione iustitiae tam sublimibus, atque elegantibus rationibus habuit orationem, ut omnes in magnam admiracionem rapuerit. Altera vero die in eandem curiam introiuit, & rursus non pro iustitia, sed pro iniustitia oravit rationes illas, quas pro iustitia fecerat elegantissime confutans: quam ob causam omnes, qui aderant in maiorem rapti fuerunt admirationem. Non equidem miror fratres, quod eo tempore rationes contra ea, quae pro iustitia dicebantur magnificerent, tunc enim iniustitia regnabat, nec Deus infinitam illam ostenderat misericordiam, quam postea manifestauit, 2

B. Bern. sa-
per ps. 84. dum homo fieri dignatus est. Beatus Bernardus ait, super illa verba Prophetæ Davidis: Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia, & pax osculata sunt (vbi veritas secundum omnes idem est, quod iustitia idque merito, quoniam vnum ex his, in quibus veritas magis desideratur est iustitia) ait, inquam. Scitote has tres Dominas, videlicet misericordiam iustitiam, & pacem inter se contendisse. Quaerum prior scilicet, iustitia sic locuta est. Ego euersura sum totum orbem terrarum. Tunc ait misericordia. Quorsum ergo ego misericordia sum? Deniq; pax dixit; Ego etiam in vanum essem in mundo, si id faciendum est. Tunc omnes tres simul hac lite in Deum se contulerunt, & coram diuino conspectu unaquaque per se acclamat. Ceterum altissimus Deus in hunc modum respondit. Ego volo vobis omnibus assentiri, & erit hoc modo, Hominis naturam induam, & sic in me iustitia executioni mandabitur, sed hoc immensa misericordia, ac pace fiet, nam inter Deum, & homi- 3

4 hominem pax interueniet, & sic merito dicetur. Iustitia, misericordia, & pax se adinuicem amplexatae sunt, ut in mundo usque ad finem eius regnarent. Et ob hanc causam iniquum est quaremodum rationes aduersus iustitiam, sed maximè oportet, ut ab omnibus faueatur.

IVSTVS QVIS SIT.



D hoc quod aliquis sit integer iustus, non sufficit aliqua Dei mandata obseruare, sed oportet omnia, nullo dempto, custodire: quia in Deuteronomio Deut. 27. dicitur. Maledictus homo, qui non permanferit in vniuersis sermonibus legis huius. In vniuersis, inquit, & non in aliquo. Teneys vn molino con todo su Simile, adereço, si vn solo pañillo le falta, como es la tarauilla, que haze caer el trigo, no podra moler, ni hazer su efecto. Assi el hombre para ser justo, aunque haga muchos bienes, si solo vn mal haze, yano puede moler. Nam beatus Iacobus inquit. Quicunque enim totam legem serua- Iacob. 21.

2 uerit, offendit autem in uno, factus est omnium reus. Pro intelligentia istius sententiae notandum est, quod fides Catholica nos docet, omnes virtutes in Christiano viro connecti in una charitate, ita quod sine illa nulla virtus est, quæ hoc nomine apud Theologos gaudet, cum nullus actus virtutis absque charitate sit meritorius vitæ æternæ: nam licet maneat substantia, & habitus fidei, & spei sine charitate in Christiano existente in peccato mortali, non tamen manent in ratione virtutis. Sunt ergo virtutes omnes connexæ in suprema charitate: ipsa quippe est Regina, & imperat actibus omnium alienarum virtutum in ordine ad finem supernaturalem: ceteræ etiam virtutes ancillantur illi. Cum ergo virtutes.

tes omnes sint connexæ in charitate , charitas autem per transgressionem cuiuslibet præcepti pereat , hinc est , quod qui in vno offenderit , factus sit omnium reus , id est , omnes alias virtutes amittit , quatenus virtutes Christianæ sunt (vt ita loquamur) id est , meritorie . Quapropter sapiens obnixè nos admonet in Proverbijis dicens . Omni custodia serua

Prou. 4.

B. Gregor.

Itb. 19. mo-

ral. c. 2.

Simile.

Lucas. 10.

Psal. 118.

cortuum , quoniam ex ipso vita procedit . Vbi beatus Gregorius in moralibus ponderat , quod omni custodia dixerit seruandum esse cor , id est , omnibus præceptis seruatis , omnibus virtutibus munitum , atque circundatum , vt nullibi patet aditus hosti . Nam sicut ciuitas ab inimicis obsessa se ipsam munit , omnes claudens portas , cuniculos omnes obturans , ne aditus pateat inimiculu : nam si vel vnum foramen apertum reliquerit , per illud se hostes introdabunt , & ciuitatem capient . Sic nimirum si animam tuam , quæ semper à prædonibus obsessa est , omni custodia non seruaueris , & vel minimum quidem aditum apertum dimisseris hostibus , illuc capieris , ac prædæ , & internitioni patebis , sicut ille Pharisæus apud beatum Lucam , qui ieunabat bis in sabbato , soluebat decimas , nec adulteria , nec furga perpetrabat , mundus vnde videbatur , sed quia superbia intumuit , publicanumque despexit , per illum solum aditum captus est . Ideo regius vates

inquit . Tunc non confundar , cum perspexero in omnibus mandatis tuis . Perspicere est perfectè inspicere , iterum atque iterum in omnibus mandatis Dei tanquam in speculo se , & omnia sua perspicere , vt ea secundum legem Dei componat . Ut autem hoc , sicut oportet adimpleamus , dicamus , quod ipse sanctus vir paulo inferius dicebat . Iustificationes tuas custodiā , non me derelinquas usque queaque . Quia tam pertinax propositum absque Dei auxilio se exequi non præsumit , supplex petit non omnino , imo nec ad momentum dereliqui ab eo , cuius virtute omnia potest , & sine cuius auxilio statim deficiet . Ex his omnibus sequitur , quam merito sanctus Iob iustus appellatur in sacra scriptura . Nam ubi nos legimus , Et vir ille rectus , septuaginta interpres vertunt , iustus , & de illo antea dixerat facer textus ; Vir ille simplex , quod videtur significare nihil simulantem , sine dolo agentem . Et in Hebreo est Tham quod perfectum , consummatum immaculatumque declarat à verbo

6 à verbo Thaman, quod consumare significat; & licet frequen-
tius vulgatus noster vertat simplicem, sèpè tamen vertit im-
maculatum; Vt, Beati immaculati in via. Et ita hoc loco se-
ptuaginta interpres verterunt , irrepræhensibilem , om-
ni labe carentem. Esse vero perfectum virum , & constan-
ter Dei leges omnes seruare, vt David etiam in Paralipome-
nis declarat Deum ita deprecans. Salomoni quoque filio Paralipon.
meo da cor perfectum , vt custodiat mandata tua, testimonia 22. cap.
tua, cæremonias tuas, & faciat vniuersa. Et hac de causa idem
est perfectum esse , & immaculatum esse , & iustum esse , id
est , qui nullum Dei præceptum violet. Possumusque in ean-
dem sententiam , simplicem , vt dicit vulgatus interpres , ex-
plicare , vt ille vere sit simplex qui vnum Deum amat , & que-
rit , non partim , quæ præcepit Deus , partim ea , ad quæ libi-
do excitat , sicut dicitur in Proverbijs. Iustitia simplicis dirigit Prog. 11.
viam eius , id est , eius qui Deum tantum spestat. Nam ita
fiet , vt labem nullam in via contrahat , & ita mihi videtur
intelligi quod Salvator docet , apud Matthæum. Si oculus tuus Math. 6.
simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit , id est , In pec-
cati tenebras non incides , si ad vnum Deum tantum spirau-
ris , & ita consuluit Ecclesiasticus dicens. Ne accesseris ad Ecl. 1.
Deum duplici corde. Ex quo fit , vt in scriptura sacra omnes
iniqui duplici corde esse dicantur sicut scribit idem Eccle-
siasticus. Væ duplici corde , labijs scelestis , & manibus ma- Ecl. 2.
lefacientibus , & peccatori terram ingredienti duabus vijs , &
sic beatus Iacobus impios homines hortatur. Emundate ma- Iacobi. 1.
8 nus peccatores , & purificate corda duplices animo. Quod au-
tem sanctus Iob rectus quoque dicitur , idem etiam est in
sancta scriptura quod perfectus , nisi quod perfectus alludit
ad leges , & præcepta Dei quatenus bonos ea seruantes effi-
ciunt: rectus vero ad eadem præcepta refertur , quatenus viæ
sunt , quibus ad Deum via recta imus , & ita dieit Sponsa.
Recti diligunt te , id est , boni & perfecti viri , & David. Re-
ctos decet collaudatio , id est iustos , & bonos viros , & ob
eam rem impij ad obliqua , & transuersa digredi , & decli-
nare dicuntur , quod Dei præcepta non teneant , sed res ab
eo alienas persequantur : sicut canit David dicens. Decli-
nantes autem in obligationes adducet Dominus cum ope-
rantibus

Cant. 1.
Psal. 31.

rantibus iniquitatem, in Hebreo vero est, hac callothiam, quod vias tortuosas significat. Et ita plerique vulgata nostra editione obligationes pro obliquationes arrepisse putant: In Graeca tamen editione verbum est, quod non solum obligationes significat, sed etiam contorsiones, & obliquationes. Recti itaque iusti dicuntur, quod rectas vias persequantur.

Iustus à sacris Doctoribus multis modis assimilatur.

B. Machar.
homil. 1.
Simile.

BEATVS Macharius in quadam homilia inquit. Quem adinodum Sol sui planè similis est, nullam habens partem superiorem, aut inferiorem, sed totus penitus lumen splendet, & totus lumen est, & partium similium, aut quemadmodum in igne lumen ipsius ignis totum sibi simile est, nihil habens in se primum, aut postremum: maius, aut minus. Sic & anima, quæ plene illustrata est ineffabiliter pulchritudine gloriae luminis vultus Christi, & Spiritu sancto repleta, ac digna, quæ fieret domicilium, & thronus Dei, tota oculus, tota lumen, tota facies, tota gloria, & tota spiritus eius euadit, nempe sic eam adornante Christo gestante, agente, baulante, & ducente illam, & hunc in modum illam instruente, & spirituali decore adornante.

Arist. lib. I.
morantico-
machiorū.
Ezech. 1.
B. Greg. ho-
mil. 3 4. &
5. & tandem
homil. 7. in
Ezechie.

Aristoteles quoque hominem sapientem quadratum vocat, quia in quancunque partem volvatur, sui similis est. Narrat Propheta Ezechiel, se vidisse animal, quod inter alia totum corpus plenum oculis habebat. Animal illud figuram habere viri iusti docet ad longum beatus Gregorius, & mysterium oculorum illorum animalium exponens ait. Corpora itaque animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerte cauens: & hoc laboriosius, quia sanctorum mens vehementer inuigilat, ne se ante eorum oculos mala sub bonorum specie abcondant. Circumspecta ergo est vita Sanctorum, ne sic sit libera, vt superba sit: nec sic sit humilis, vt formidolosa, quia

- 12 quia aliquando timor restringit animum. Quia vero iustus vnde iustus est, nihil habet, quod Deo gratum non sit, anima, corpus, vestis, & capilli. Vnde apud Matthæum Matth. 10. summa veritas dixit. Vestri capilli capitum omnes numerati sunt. Ideo in odorem suavitatis antiquitus Domino offerabantur, præcipiebat enim ipse Dominus, ut radere Num. 6. tur Nazareus, tolleretque sacerdos capillos eius, & poneret super ignem, qui erat suppositus sacrificio pacificorum. Hanc iustitiam tam integrum, & perfectam viri iusti odit maximè diabolus, & tanquam astutus, & sagax siquidem impedire non potest homini, ut bene operetur conatur illi persuadere, ut simul cum bono opere, quod propter amorem Dei operatur, faciat etiam aliquid opus malum, ut
- 13 sic bona opera amittat, & ei ne quidquam proficiat. Est in hoc diabolus similis eis, qui ad ianuas templorum eleemosynam in pauperes expostulant, nam egrediente populo ab ecclesia videns aliquis horum, qui petunt, hominem admonuentem manum suam ad eleemosynam erogandam vni eorum statim ipse discum, seu chiro tecum preparat, ut sibi etiam eleemosyna tribuatur. Hoc modo diabolus facit, cum videt hominem aliquem bona opera facientem, statim ipse etiam expostulat ab eo, ut secum partiatur, hoc est, en viendo el diablo que uno haze buenas obras luego acude a que partan tambien con el. Vnde regius Propheta inquit. Quanta malignatus est inimicus in sancto : & gloriati sunt, qui
- 14 oderunt te in medio solennitatis tue. Posuerunt signa sua signa : & non cognoverunt sicut in exitu super summum. Agit sanctus Propheta hoc loco de illis hostibus, qui urbem ingressi fuerant, eamque cooperant, ac vexilla super ianuas ipsius ciuitatis collocauerant, hoc enim significat, Posuerunt signa sua, sicut in exitu super summum, ut ostenderent, se victores extitisse, & sanctam urbem expugnando cœpisse. Sic diabolus in solennitatibus Dei, hoc est, quando ei aliqua seruitia exhibentur omni militia sua conatur signa, ac vexilla tanquam victor erigere super ianuas hominis, hoc est, super bona opera, per quæ ipse homo ad Deum ingressurus erat. Y sale el dia-
blo con su guante, y pide que si se haze una obra pia para
Dios,

Dios , que tambien para él se haga otra . Quod quidem tunc 15
exequitur miser homo , quando cum bono opere , quod facit ,
inanem gloriam coniungit , aut quando ex vna parte elemo-
synam erogat , ex alia vero carnalis est , vel etiam quando ex
vna parte continens est , ex alia vero nimis cupidus , atque
avaritia deditus .

Orig. hom.
9. in Eze-
chiae.
Amile.

Origenes in quadam homilia inquit . Quomodo lumen
lucernæ ad solis radios obscuratur , & velut alia quedam cæ-
ca materies contenebrescit . Sic licet fulgeat iustorum om-
nium lumen ante homines , non tamen fulget ante Iesum Chri-
stum . Luceat quippe lumen vestrum , dictum est , non sim-
pliciter sed ante homines : ante Christum non potest . Lumen
iustorum ut splendor lunæ & micantia cæli sydera , priusquam 16
Sol oriantur in stationibus suis , rutilant : orto vero sole abcon-
duntur . Sic lumen Ecclesiæ , vt lumen lunæ priusquam oria-
tur lumen illud verum solis iustitiæ resplendet , & clarum est
ante homines , cum autem Christus venerit ante eum contene-
brescit . In his verbis docet hic venerabilis Doctor virtutes iu-
storum , si cum virtutibus aliorum conferantur maximam ha-
bere lucem , & clarum splendorem : si vero cum virtutibus
Iesu Christi Redemptoris nostri comparentur , vix apparere
seu iudicari posse virtutes .

Cassia. col
late. 6. ca. 12.

Cassianus inquit . Mens viri iusti non debet esse similis
ceræ , vel alterius cuiuspiam materia mollioris , quæ semper
characteri signantium cedens , pro eius forma , atque imagine
figuratur , quanquam in se tandiu retinet , donec alio rursus 17
super impresso signaculo reformatur : atque ita fiet , vt nun-
quam in sua qualitate persistat , quin potius debet esse velut
quoddam adamantinum signariorum , vt inuiolabilem mens
nostra figuram sui semper custodiens : vniuersa , quæ incurre-
rint sibi ad qualitatem sui status signet , atque transformet , ipsa
vero insigniri nullis in cursibus possit .

B. Anselm.
lib. de simi-
litudinibus
cap. 168.

Beatus Anselmus ait . Quadratus lapis sex æqualia habet late-
ra in quod horum ceciderit , firmiter iacebit . Sic prouidendum
est viro iusto , vt in suo persistat proposito : huius autem latera
sex sunt , scilicet prosperitas , aduersitas , libertas , subiectio , in
secreto esse , & in publico , & in quibus singulis si à Diabolo
pulsetur , stet nec à proposito moueatetur .

- 18 Iustus veluti domus est, in qua Dominus habitat, & eam continè reparat, ideoque vndequaque iustus est, nam (vt ait beatus Macharius.) Veluti domus nisi Dominum inhabitantem habeat, tenebrosa, vilis, & probrofa redditur, & impletur sorribus, & stercoribus. Ad eundem quoque modum anima, quæ non habet in se Dominum suum, cum Angelis exultantem te nebris peccati, affectionum turpitudine, & omnimoda ignominia repletur. Væ viæ in qua nemo ambulat, nec auditur in ea vox hominis, qui receptaculum est bestiarum. Væ animæ cum in ea non incedit Dominus, vt ex ea excutiat voce sua spiritales bestias nequitæ. Væ domui, in qua nō habitat Dñs. Væ terra cum non habuerit colonum, qui exerceat illam. Væ nauis gubernatore carenti, quoniam à flœtibus, & tempestate maris agitata perit. Væ animæ, cum verum gubernatorem Christum in se non habuerit, quoniam in acerbissimo mari tenebratum versatur & ex procellis affectionum fluctuans, & à spiritibus nequissimis, velut tempestate iactata tandem consequitur interitum. Væ animæ, cum non habuerit Christum, qui accuratè excolat illam, vt bonos fructus spiritus referre valeat, quia cum sit deserta, spinis ac tribulis referta, tandem exustio nem ignis pro flœtu decerpit.

Simile.
B. Macha.
hom. 28.

Simile.

Iustus ab Abacuc mirè describitur.

- 20 ECCE qui incredulus est non erit recta anima eius in se- Abacuc. 2.
met ipso: iustus autem in fide sua viuet: Inquit Propheta
Abacuc. Quibus verbis quies, & fœlicitas vitæ iusti mani
festatur: nam diuini scriptores nonnunquam, viuet, pro lâte,
atque securè vitam degere, accipiunt, vt in Psalmis: Quoniam Psal. 37.
ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo
semper. Inimici autem mei viuunt, & cōfirmati sunt super me.
Et in alio loco. Et viuet & dabitur ei de auro Arabiæ, & adora- Psal. 71.
bunt de ipso semper, tota die benedicēt ei. Sic etiam hic: iustus
in fide sua viuet: possum est, pro miseras atque supplicia im-
probis, & iniustis impendentia vitabit & effugiet: quin etiam
pacatissima animi securitate, & latissima mentis trāquillitate
XXX perfrue-

perfuetur. Cui è contrario furia iniustorum mentes exigitent, 21 animusque culpa plenus, & semetipsum timens cor affligat eorum. De imusto vero & maximè de superbo inferius inquit idem Propheta: Quomodo vinum potatem decipit, sic erit vir superbis, & non decorabitur. Hoc est eueniet superboid, quod acerat topotis sine ebrijs: plerumque solet: Nempe, ut vini suavitate decepti, auariter, ac plenis fauibus (ut Plautus dixit) merum ingurgitent: quo postmodum intumulentiam adacti, dum miris modis insaniunt, fabula omnibus ac risus fiant. Denudant, dehonstant, conspurcant quippe se se, etenim quæ suavitate biberant, curpiter postmodum cum acrem atq; singultibus euomunt. Ad hunc modum humana prosperitas, primo quidem fallaci splendore, blandoque vultur allicit: at cum secundo flatu in altum quempiam inuexerit, pondere suo subdit, & quem eleua uerat, submergit, aut vehementiore spiritu raptatum faxis calamitatum allidit. Et ita qui superbis, & arrogans opibus atque dignitate clarebat, cum dedecore, & ignominia, ab imperio, &c honore deiicitur.

Iustus quomodo nifelus homo

posit nuncupari.

Quomodo aliquis iustus potest esse cum sine concupiscentia, & peccatis nullus homo sit? Quia si dixerimus, quoniam peccatum non habemus (inquit beatus Ioannes) nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Et de concupiscentia quod caro concupiscit inde sinenter aduersus spiritum. Ad Gal. 5. tum, docet beatus Paulus ad Galatas, & ad Romanos scribens. Ad Rom. 5. Responde o hanc carnis concupiscentiam non esse nobis prohibitam legi Domini, ac proinde non imputatur nobis in peccatum. Non enim dicit lex: caro tua non concupiscet, aut, in carnem tuam non habebis concupiscentiam: sed inquit lex: non concupisces, id est, tu homo, ea parte, qua homo es, hoc est, ratione deliberata non concupisces. Nam concupiscere rationale scilicet Ad Ro. 13. deliberata est, vt alibi vocat Apostolus, desideria carnis perficie. ad Tim. 3. cap. Curam carnis facere in desiderijs. Servire desiderijs, & voluntatibus. Ire post carnem in concupiscentia. Exarde cere in 2. petri. 2. desiderijs. Neq; hortatur B. Paulus ne sit in nobis peccatum, hoc est

24 est cōcupiscentia, sed ut nō regnet in nobis. Siquidē hoc est pec-
 eatū regnare in nobis, obediē cōcupiscentijs eius. Docet enim Ad Rō. 7.
 ibi nobis non imputādū esse quod in nobis, nolentibus nobis,
 operatur peccatum habitans in carne, hoc est, concupiscentia.
 Quia igitur ratione vocatur cōcupiscentia peccatum? Figurate
 sic vocatur; tū quia fomes est, & incitamentum peccati: tū quia
 ex peccato primi parentis relicta est, partem in pœnam inobe-
 dientiæ commissæ: partim in exercitium virtutis colēda. Ter-
 tio vocatur peccatum: quia adhuc nititur contra dominatū mētis:
 mouet enim concupiscentia contra dominatū mentis, tam post
 regenerationem, quam ante regenerationem. Qod autem bea-
 tus Ioannes in sua Canonica ait de peccatis venialibus intelli-
 gendū est. Ceterum quoniam peccata hæc non extingunt in
 nobis spiritum Christi, nec nouam illam creaturam, quæ secun-
 dum Deum est, interimunt, neque propriè inuertunt ordinem
 charitatis, ideo nō tollunt iustitiam, quia iusti sumus corā Dco.
 Quomodo ergo inquit sanctus Iob: Nunquid iustificari potest Iob. 25.
 homo cōparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
 Ad hoc respondetur. Sententiam & sensum illorū vēborū es-
 se, quod homo operans ea parte, qua homo est, & omnibus viri-
 bus humanæ suæ virtutis intendens benefacere, nihil aliud in-
 se habēs, quā quod secū attulit ex visceribus maternis, aut studio
 viriū suarum libi cōparauit, non potest apparet iustus coram
 Deo. Quin potius omnibus suis iustitijs, quas solius liberi arbitrii
 viribus paravit, nihil est cōparatus Deo. Deniq; quia homo
 renatus, & intus gratia Dei sanctificatus, viuens in hoc mūdo,
 tot imperfectiōnibus, tot minutulis peccatis, tot excessibus, &
 defectibus innoluit, vt cōpositus Deo, potius iniustus quā iu-
 stus, potius tenebræ, quā lux dici debet, eo quod in Deo pr̄sus
 nihil est in paritatis, nihil imperfectionis. Simili modo vt dictū
 Iob, ita intelliges & illud Psalmi: Quia nō iustificabitur in con- Psal. 142.
 spectu tuo omnis viuēs. Omnis, inquit, viuēs, quicūq; ille fuerit
 siue angelus, siue homo siue veteris siue noui testamēti, nō iusti-
 ficabitur, inquam, in conspectu tuo: Ex his scilicet, quæ ipse
 agit suis sibi que innatis viribus naturæ, non concurrente ne-
 que cooperante gratia diuina. Utique tamen iustificabi-
 tur coram Deo homo Christianus ex his, quæ spiritus Dei
 in eo, & per eum operatur, per fidem, alia quæ dona, Dei misse-
 misse ratione.

ratione cælitus infusa. Vnde beatus Paulus loquens de Christo ²⁷
 1. ad Cor. 11. Iesu Redemptore nostro ait. Qui factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, &c. Quæ verba interpretatur Theophilatus dicens: id est, sapientes nos & iustos, & sanctos, & liberos fecit. Sed quæres quare non dixit sanctus Apostolus: sapientes nos, ac iustos fecit, sed factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificationis? Respondit idem Theophilus. Ut largitatem doni, & exuberantiam ostenderet. Perinde ac si diceret: totus se ipsum nobis tradidit, factus scilicet nobis totalis ratio, & causa, quod Deo donante sapiamus sapientia euangelica, quod iusti simus vera iustitia Dei Deo placente.

Nomen iusti non amittit, qui quotidiè per poenitentiam resurgit, ait beatus Hieronymus. Quemadmodum in ludo pilæ non solum dicitur bona pila cum expeditè volat & fertur altius per aërem, sed etiam si attingat pavimentum cadens in terrā, dummodo statim ob terræ reuerberationem saliat ferens se in sublimine & reciprocetur: sic non solum dicitur iustus, qui nunquam cecidit in terram peccati, sed ille etiam, qui & si aliquando cadat confessim tamen resurgit. ²⁸

Iustus intus & foris esse debet iustus.

Psal. 14. **D**eiusto sic ait sanctus David. Qui loquitur veritatem in corde suo, hoc est. Omni studio vir iustus laborat intus tam bonus esse, sicut foris apparere volebat. Iuslus enim bonus esse vult, & bonus apparere intendit, ne de se malum exercent non esse licitum in secreto agere quod in publico fieri non potest. Atque ita Plato de hac materia agens adducit parabolam de eo, qui habebat anulum gemma pretiosa adornatum, & hanc proprietatem habentem: nam si in digito ponebatur efficiebat, ut ille, in cuius digito erat, inuisibilis fieret: Et hoc præsupposito quærit Plato an illi, qui hunc anulum in digito haberet, licetum esset peccatum aliquid committere, si quidem sciebat, se inuisibilem esse? Et respondet, quod nullo modo: quia non licet in secreto facere, quod publice fieri non potest. Referens autem Plato lib. 2. de Rep.

Cicer. II. Tullius hanc fabulam, eamque moribus applicans sic ait. Satis bro. 3. offi enim nobis (si modo in Philosophia aliquid proficimus) persuaderum. ²⁹ sum

30 sum esse debet, etiam si omnes Deos hominesque cælare possimus, nihil tamen auare, nihil iniuste, nihil libidinose, nihil incontinenter faciendum. Admirabilis sententia, & notata dignissima non solum ab homine Philosopho, verum etiam à viro Christiano, & perfecto. Nullus ergo malum aliquod operari debet, quāuis certissime sciret, se nec ab hominibus nec à Deo, qui omnia videt, esse videndum. Hanc vero doctrinam quam Philosophi lumine duntaxat naturali illuminati nobis scripta reliquere, copiosius docet D. Paulus ad Romanos scribens, vbi Ad Ro. 13. sic ait. Sicut in die honeste ambulemus non in cōmissionibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & æmulatione, sed induamini Dominum Iesum Christum, hoc est. Vita purissima, & sanctissima Iesu Christi non solum in cordibus vestris scripta sit atque impressa, verum etiam in omnibus vestris sensibus & operibus exterius enitescat : ita ut sit velut vestis qua induamini, & coopereti

Finis primi Tomi.

Xxx 3

ERRATA PRIMI TOMI.

Pagina 6. linea 9. perueni, lege proueni. p. 28. li. 1. oſſeael. d. Israel. p. 33. li. 5. miser, et infelix ſtatus. infeſtum et infeliciem ſtatū. p. 78. li. 12. aen- dem. eadem. p. 156. li. 6. Quid est hoc eſt. Quid eſt hoc. p. 24. li. 4. ad Eufa- chium. ad Eufachium. p. 287. li. 30. perfectionis. perfectionis. p. 312. li. 13. gy. oyr. p. 326. li. 16. ſua. ſna. p. 346. lin. 9. vlluam. vlam. p. 352. li. 2. ſit. ſic. p. 362. li. 20. frigide. frigide. eadem. p. li. 32. concinatores. concinatores. p. 364. li. 24. efficias. efficias. p. 378. li. 34. ſcioli. ſoli. p. 381. li. 1. B. Ioannis. B. Ioannes. p. 384. li. 6. temore temere. ead. p. li. 35. contertie. panitentiae. p. 385. li. 15. an in lege. an lege. p. 386. lin. 19. componat. comparat. p. 392. li. 13. Sermo Dei. Seruo Dei. p. 397. li. 19. inordinante. inordinate. p. 407. li. 10. ſtatim. ſtatim. p. 411. li. 2. fuuiuntur. ſiniuntur. p. 413. li. 31. vuult. vult. p. 432. lin. 27. phreneticus. phreneticos. p. 433. li. 35. certis ſine. certiſſime. p. 434. li. 26. roperias. roperies. p. 435. li. 7. Errant. Errant. p. 442. li. 27. creaturam. creaturarum. p. 453. li. 5. apa. apta. p. 478. li. 24. effugis. effufis. p. 494. li. 21. oogitatione. oogitationū. p. 495. li. 7. oſtendi. oſtende. p. 529. li. 8. naturam. natum. p. 532. li. 18. communis. com- munes. p. 538. li. 23. sequamus. sequamur. p. 547. li. 8. abundantur. abundanter. p. 595. li. vlt. certirām. certioremp. p. 579. li. 28. manus. minus. p. 658. li. 2. nati- uitatis. natuitates. p. 664. li. 17. fragilium. fragilium. p. 675. li. 6. potuis. potius. p. 683. li. 1. vnitur. vnitū. p. 690. li. 34. ſanguin. ſanguine. p. 714. li. 15. iſcridmē. diſcrimen. p. 737. li. 17. per. pro. p. 754. li. 21. iuictiſſimi. iuictiſſimi. p. 765. li. 15. pernodare. pernoſtare. p. 783. li. 2. hoc. hac. p. 788. li. 1. hon. non. p. 812. li. 4. commorabitur. commorabitur. p. 847. li. 26. adducti. adduci. p. 858. li. 23. adiſ- cauit. adiſcaui. p. 868. li. 30. Ieiunys. iejunium. p. 873. li. 7. confipatas. confipi- catus. p. 878. li. 9. poſſibilis. paſſibilis. p. 900. li. 30. erdeñ. eadem. p. 910. li. 29. et. ei. p. 913. li. 13. peccatorum. peccaturum. p. 924. li. 29. per. par. p. 933. li. 23. preterebit. preteribit. p. 956. li. 11. fastiū. festiū. p. 974. li. 17. tantū. tantam. p. 983. li. 4. aibil. nihil. p. 990. li. 6. ſeuerem. ſeuerum. p. 1001. li. 8. in alia punien- tur in alia, lege, in alia punientur. p. 1024. li. pliina. vni. vni. p. 1048. lin. 12. pmnia. omnia.

ERRATA SECUNDI TOMI.

Pagin. 6. linea. 15. comparant, lege, comparat. p. 19. li. 4. intereunt, intereunt.
 p. 69. lin. 24. abq. absq. p. 78. lin. 21. affirmat, affirmat. p. 80. li. 7. execra-
 rit, execrari. p. 82. li. 14. toruum totuum. p. 91. li. 14. fuente, fuerte. p. 93.
 li. 6. noc. hoc. p. 97. li. 23. spendediores, splendidiores. p. 113. lin. 34. exencurrit,
 exercuerit. p. 119. li. 8. paudisum, paradisum. p. 132. li. 24. acupistis, accepistis
 p. 138. li. vlt. do. de. p. 145. li. 20. letia, laetitia. p. 150. lin. 1. illis, illum. p. 164.
 li. 96. imponeba, imponebat. p. 170. li. 21. querit, requirit. p. 172. li. 1. illa, illi. p.
 178. li. 8. eis ei. p. 179. li. 7. educi, educere. p. 181. li. 11. quid, qui. p. 196. li. 9. ea
 dem, eadem. p. 202. li. 22. ad. ac. p. 207. li. 23. priusquā, priusque. p. 212. li. 18.
 hoc, ac. p. 217. li. 9. valissima, validissima. p. 232. li. 18. aspe, asper. p. 233. lin.
 15. adque, ideoq. p. 238. li. 29. Iepte rem, Iepte considerans rem. p. 248. lin. 27.
 nunc non ead. p. li. ead. pater, frater. p. 269. li. 14. religiosi, religiose. p. 276. li. 10.
 dioscoro, diodoro. p. 281. li. 30. veneno, vino. p. 290. li. 25. quod futur, quod futu-
 ri est. p. 300. li. 22. ex amore, ex morte. p. 317. li. 20. videret, videres. p. 329. li.
 7. anima, animi. p. 337. li. 13. amore, amor. p. 339. li. 7. discriminibus, discriminib[us].
 p. 340. li. 22. cupitate, cupiditate. p. 372. li. 6. officiu, officiu. p. 392. li. 16. senti-
 mus, sentiemus. p. 395. li. 17. adimplat, adimpleat. p. 402. li. 11. homo, homini. p.
 408. li. vlt. denorāt, deuorāt. p. 433. li. 2. digāt, detegāt. p. 439. li. 31. el. vel. p. 454.
 li. 1. aborto, aborto. p. 500. li. 10. per qui, per quem. p. 501. li. 16. mortalis, mor-
 tali. p. 507. li. pen, ablonida, abscondita. p. 525. li. 7. noſtrū, noſtra, ead. p. lin. 36.
 īterforſeti, interferti. p. 526. li. 35. glagas, plagas. p. 544. li. 20. viueret, viuere.
 p. 544. li. vlt, pientia, p[er]entia. p. 569. li. 2. adeptio, adoptio. p. 570. li. 32. tra-
 ditatem, tarditatem. p. 571. li. pen, progrediens, progredieris. p. 586. li. 29. vala-
 re, volare. p. 618. li. 32. c[on]tumelie, contumelia. p. 660. li. 24. deablauerunt, de-
 albauerunt. p. 666. li. 5. fletur, fletus. p. 671. li. 9. prosequantur, perseguantur. p.
 729. li. 1. difſentia, differentia. p. 742. li. 2. perdende, perpende. ead. p. 749. li. 24.
 vſir, vſar. p. 759. li. 33. ies, res. ead. p. li. 35. despuchos, despues de muchos. p. 760.
 li. 31. dihitur, dabitur. p. 766. li. 12. al. ad. p. 772. li. 27. uig, vbiq. p. 778. lin. 7.
 protestatem, potestatem. p. 798. li. 1. poponit, proponit. p. 805. li. 17. manduraret,
 māducaret. p. 813. li. 29. tyrannis, tyrannidem. p. 818. li. 16. ratas, rotas. p. 830.
 li. vlt, requirent, requirerent. p. 841. li. 14. sacerdos, sacerdotis. p. 861. li. 26. pre-
 re, quere. p. 868. li. 3. illis, ille. p. 916. li. 11. corcillos, garcillos.

AMERICAN JOURNAL OF

INDEX EORVM QVÆ IN HAC SV- ma continentur.

A.



- Bstinentia, pagina. 1.
Adolescentia, pagina. 5.
Adolescentes, pag. 9.
Adoratio quid signifi-
cet, pag. 15.
Adorationis definitio pag. 19.
Aduentus Domini efficacissimis ra-
tionibus probatur & quod Mel-
sias sit verus Deus à pagi. 20. per
totum vñque ad pag. 45.
Adulatio, pa. 46.
Ambitio, pa. 49.
Amicitia, pa. 59.
Amor Dei erga hominem miris ratio-
nibus, locis sacræ scripturæ, & si-
militudinibus probatur & decla-
ratur à pagina. 64. vsque ad pagi-
nam. 75.
Amor hominis erga Deum quam
plurimis modis docetur & exi-
mijs laudibus extollitur à pagin.
75. vñq; ad pa. 98.
Amor proximorū notabilibus mul-
tis explicatur & commendatur à
pag. 99. vsque ad pa. 108.
Amor patriæ, pag. 108.
Amor inimicorum efficacissimis me-
dijs suadetur à pag. 109. vsque ad
pag. 131.
Angeli, pag. 138.
Angelorum numerus innumerabi-
- lis, pa. 138.
Angelorum custodia, pa. 139.
Apostoli Domini, 142.
Apostolorum fortitudo, 144.
Apostolorum dignitas, pa. 146.
Apostoli comæ Christi dicuntur.
pag. 150.
Apostolires & stillæ vocantur, pa-
gina. 151.
Apostolorum prædicatio, pag. 152.
Apostolorum vocatio, pa. 153.
Ascensio Domini, pa. 156.
Ascensionis Domini altissima my-
steria & subtilissimæ questio-
nes tractantur à pa. 156. vñque ad pagi-
nam. 169.
Ascensionis Domini modus, pagi-
na. 170.
Ascensionis Domini fructus, pagi-
na. 172.
Auaritia maximum malum est, pa-
gi. 176.
Auaritia facit auarum insanabilem
pag. 180.
Auaritia quasi ignis nullare corpora
li extinguitur pa. 182.
Auaritiæ pœna solet esse vita abbrevi-
atio, pag. 186.
Auaritia error Balaam appellatur,
pag. 187.
Auaritia fuit ruina Synagogæ, p. 189.
Tom. I. y y y Auxi-

INDEX.

Auxilium dei paratisimum est pa.
191.

Auxilium dei duplex est pa. 192.

Auxilium dei cum libero arbitrio co-
currit pa. 194.

Auxilij dei necessitas pa. 195.

Auxilia dei aliqua aliquando viden-
tur deesse iustis pa. 196.

B.

Beatitudo quomodo consequitur
pa. 203.

Beatitudo obfui excellentiam abso-
lute dicitur vita pa. 205.

Beatitudo vim patitur pa. 207.

Beatitudo gratiae, & meritis iustorū
proportionatur pa. 210.

Beatitudinis qualitates, & excellen-
tiae a pagina. 213. usque ad paginā
216.

Beatitudo satietas, & ebrietas dicitur
pa. 217.

Beatitudo quare multis rebus compa-
ratur pa. 220.

Bellum inter corpus, & animam pa.
222.

Bellum spirituale aduersus principes
tenebrarum pa. 224.

Bellum spirituale continuum est iu-
stis pa. 226.

Bellum spirituale terribile pagina
229.

Bellum spirituale omnibus iustis co-
mune est pa. 232.

Bellum spirituale quid habet solami-
tis pa. 237.

Bellum corporale pa. 241.

In bello corporali non in suis viri-
tutibus

bus milites fiduciam habeant pa.
241.

In bello corporali multoties deus
profuis seruis pugnat pa. 244.

Belli labores & mala non cau , sed
dei solent esse flagela pa. 247

Ad bellum iustum quid requiritur
pa. 248.

Dux integræ conciones habentur a
pagina. 249. usque ad paginam
257.

C.

Carnis maceratio pa. 257.
Carnis maceratio commenda-
tur ab apostolo pa. 257

Carnis macerationis utilitas pa. 258.

Carnis maceratio præ figurata, & mul-
titrationibus exaggerata pa. 259.

Carnis macerationis necessitas pag.
262.

Carnis macerationis defectus anima-
carnalem reddit pa. 264

Carnis macerationis optimum exem-
plum pag. 265.

Carnis macerationis perseverantia
pa. 266.

Carnis macerationis modus pa. 267.

Castitas maxime commendata pag.
267.

Catherinæ sancte laudes pa. 270

Ceremoniæ pa. 274.

Charitas pa. 278.

Charitatis effectus pa. 278.

Charitas omnium virtutum finis est
pa. 279.

Charitas vestis est nobilissima pag.
281.

Charitas cum zelotypia non coniun-
gitur

INDEX.

- gitur pa.284.
Charitas Christi pa.287.
Charitas quare fasciculus myrræ dicitur pag.289.
Charitas quare languor, & morbus dicatur pa.291.
Charitas fons gratitudinis pa.294.
Ad charitatem nos debemus multa repa.296.
Christianus & quæ sub nomine hoc significantur pa.305.
Circuncisio domini, eximiaq; mysteria, quæ ad illam pertinent, & de sacratissimo nomine Iesu tractantur à pagina 304 utque ad pa.321
Clausura pa.322
Clausura sensuum pa.324.
Cogitatio pa.325
Cognitionem cordis humani solus Deus cognoscit pa.325
Cogitatio prava à natura corrupta procedit pa.326
Cogitatio prava radix mali est pagina.327.
Cognitiones luxuriosæ quare repellendæ sunt pa.328.
Cognitionis otiositas pa.329
Cogitatio inutilis pa.330.
Cogitatio dei per creaturas pag.332.
& pag.340.
Cognitio dei causa est amoris ipsius Pa.334
Cognitio dei per opera redemptoris pa.335
Cognitio sui ipsius causa est humilitatis pa.341.
Cognitio sui ipsius optimos effectus producit pa.342.
- Cognitio sui ipsius maxime necessaria pag.344.
Concio quam necessaria pag 347.
Concionis suauitas pa.348
Concionator imitator dei debet esse pa.350
Concionatoris eloquentia pa.352
Concionator quare vocatur canis pa.353.
Concionatoris vita pa.355.
Concionatoris opera pag.357
Concionatoris finis pag.361
Concionatoris prudentia pa.362
Concionatoris fidelitas pa.365
Concionatoris minus præclarum pa.366.
Concionatoris necessitas pa.367.
Concionator prius faciat, quā doceat pa.367.
Concionatoris zelus & desiderium pa.370.
Concionatoris pigritia, aut audacia pag.372
Concionis auditor cum præparatio ne accedat pa.374
Concionis auditor ad quid attendere debet pa.374
Concionis auditor ad curiositatem pa.376
Cōcionis auditoris inobedientia pa.379.
Concionis auditor auditus pagina 380.
Confessio sacramentalis pa.381.
Confessio sine excusatione pa.382
Confessio integre & cum festinacione est facienda pa.384.
Confessio est quædam vltio pa.386.

I N D E X.

- C**onscientia.pag.389
 Conscientia pura pag.390
 Conscientia malæ remorsus. pagina.392.
Consideratio diuinorum mysteriorum. pag.393.
 Considerationis optima similitudo. pag.394.
 Consilium semper necessarium, & salubre. pa.384.
 Consortium bonum. pag.396
 Consortium prauum pag.397
 Consortium peruersarum mulierum. pag.398.
 Confortum prauum, siue bonum. pag.400
 Confortum prauum fugiendum. pa.402.
 Circa consortium quid dixerunt philosophi. pag.404.
 Consuetudo mala. pa.405
 Confuetudinis peccandi pestiferi effectus. pag.406.
 Confuetudo peccandi pernicioса. pagina.407
 Confuetudini peccandi difficilementer detur. pag.410
 Contemplatio quid sit. pag.412
 Contemplationis effectus. pag.413
 Contemplatio vitæ Christi redemptoris nostri. pag.415
 Contemplatio vitæ Christi dulcis & suavis. pa.417
 Contemplatio vita Christi inflammas. pag.420
 Contritio. pag.423
 Correctio fraternalis. pag.426
 Correctionis fraternalis obligatio. pagina.427
 Correctiones fraternali quales. pagina.431
 Correctio fraternalis libenter suscipienda. pag.431
 Conuersio peccatoris Deo requirente fit. pag.435
 Conuersio peccatoris unde oritur. pagina.437
 Conuersio peccatoris vera. pag.437
 Conuersio non differenda. pag.438.
 Conuersio peccatoris a Deo procura ta. pag.441
 Conuersio peccatoris opus Dei admirabile. pa.441
 Conuersio peccatoris animam ditar. pag.443
 Conuerzionis peccatoris prolongatio. pa.444.
 Conuersio peccatoris potenti virtute Christi fit. pag.446
 Cordis durities pa.446.
 Cordis duritiae effectus. pag.449
 Cordis durities periculosisima. pagina.453
 Cordis munditia. pa.459
 Cordis perturbatio. pa.462
 Crux. pa.464
 Crucis altissima mysteria, excellētia & fructus tractantur a pa.464, usque ad pag.473
 Pro crucis inuentione pag.474
 Pro crucis exaltatione. pag.476

D.

- D**elicie mundi. pagina.483
 Delicie carnales. pag.486
 Desideria sancta oportet quod sint efficac-

I N D E X.

- efficacia. pag. 487. & pa. 496
 Desideria sancta siti comparantur. pagina. 490
 Desideria sancta adiuuanda sunt bonis operibus. pa. 491
 Desideria sancta præcipue in iustis reperiuntur. pa. 494
 Desperatio. pag. 496
 Desperatio hominis impij. pa. 497
 Detractio. 499
 Detractores quam perniciosi sint. pagina. 501
 De tractores nimis Deo odibiles. pagina. 504.
 De tractio seu de tractores à sanctis doctoribus execrantur. pa. 505
 Deuotio. pa. 507
 Deus unus, & trinus & nomen Deus quid significet. pa. 510
 Circa hoc mysterium maxima ignorantia est in multis Christianis. pagina. 513
 De nomine Dei Elohim, & quomodo per illud Beatissima trinitas insinuantur. pag. 514
Exhortatio pro mysterio beatissimæ Trinitatis. pa. 516
 Diabolus & astutia eius. pag. 520
 Diligentia in operatione virtutum. pag. 524
 Ad diligentiam hanc duo sunt quæ magis mouent. pa. 526
 Diligentia continuo floret in iustis. pag. 527
 Diligentia in operatione virtutum cum diuino fauore sit. pa. 528
 Diligentia satis à doctoribus commendatur. pa. 532
- Diligentia in operatione virtutum nimis Deo grata est. pag. 533
 Diligentia in operatione virtutum ad cumulum perfectionis adducit. pa. 534
 Diligentia in operatione virtutum mirabiles effectus. pa. 537
 Diuitiæ & qualitates eius pessimæ. pag. 540
 Diuitiæ possessæ ab inquis. pa. 544.
 Diuitiæ contemptæ à iustis. pa. 546.
 Domini potentes. Vide literam. P. titulo potentes tyranni.
- E.
- E**cclæsia & Ecclesiæ fortitudo & firmitas. pa. 551
 Ecclesia multis rebus similis dicitur. pag. 553
 Ecclesiæ dedicatio & quam plures res notabiles Euāgelij quæ declaratio tractatur à pagi. 548. vsque ad pag. 563
 Educatio & institutio puerorum. pagina. 564.
 Educatio filiorum. pa. 566
 Educatio filiorum non conuenit cū maledictione. pa. 568
 Educatio filiorum ingenti cura est facienda. pag. 569
 Educationis filiorum optimum exemplum ostenditur in S. Iob. pagina. 572.
 Educatio filiorum quam grata sit Deo manifestatur in Sancto Iob. pag. 573.
 Educationis filiorum exemplum potest accipi à Lacedemonijs. p. 575
 Tom. i. y y y 3 Ele-

I N D E X.

- E**lectio prælatorum, vel magistratuū
 pagi. 577
Electio non de indignis debet fieri.
 pagi. 579
Electio si fieri possit de senioribus
 & grauiorib[us] est facienda. pagi.
 na. 580.
De electionis modo & circūstantijs
 multa præclara reperiantur à pa.
 581. vsque ad pa. 587
Eleemosyna. pa. 588.
Eleemosyna de sacro eloquio com-
 mendatur. pag. 590.
Eleemosynæ singularis effectus. pa-
 gina. 591
Eleemosynam tribuentis prærogatiua.
 pa. 592
Eleemosynæ excellentia. pa. 593
Eleemosyna à tribus oritur. pa. 595
Eleemosynæ à sanctis doctoribus
 laudatur. pa. 599
Eloquentia. pa. 606
Eloquentias sanctorum in quo consi-
 stit. pa. 607
Epiphania Domini, & eius profun-
 da mysteria, annotationesq[ue], circa
 eam quam plurimæ tractantur à
 pa. 610. vsq[ue] ad pa. 617
Euangelium & virtus eius unde exie-
 runt. pa. 617
Euangelium sive lex Domini plu-
 ribus nominibus nuncupatur. pa-
 gina. 619
Euangelium, sive lex Dei, suave. pa-
 gina. 621
Euangelij sive legis Dei plures effe-
 ctus. pa. 624
Euangelium sive lex Dei quare lu-
 guni vocatur. pa. 629.
 + **E**ucharistia opus singularissimi amo-
 ris. pa. 632
Eucharistia admirabile mysterium.
 pa. 636
Eucharistia singularis inuentio Dei.
 pa. 643
Eucharistia signum diuini amoris.
 pag. 646
Eucharistia quomodo recipienda.
 pag. 650
Eucharistia à sanctis doctoribus com-
 mendata. pa. 652
Eucharistia exhortatio. pa. 655
Eucharistia exhortatio. pa. 666.
Eucharistia memoriale Dei. pagi-
 na. 676
Eucharistia figura. pa. 678
Eucharistia amore & honore maxi-
 mo complectenda. pa. 679
Eucharistia qua cordis puritate su-
 menda sit. pa. 685
Eucharistia quare manna vocatur.
 pa. 686
Exemplum bonum omnibus Chri-
 stianis præceptum. pa. 689
Exemplum bonum nimis efficax
 est. pa. 691
Exemplum bonum in omnibus ne-
 cessarium. pa. 692
Exemplum bonum à sanctis doctori-
 bus laudatur. pa. 694
Exemplum bonum maiorum. pagi-
 na. 696
Exemplum bonum coram omnibus
 ponendum. pa. 697
Exemplum malum Dominorum. pa-
 gina. 698
 + **E**xem-

INDEX.

- E**xemplum malum omnibus interdicitur. pa.699
Exemplum malum prælatorum. pa.700
Exemplum malum grauiter punitur. pa.701
F.
Fides quando rationibus roboranda est. pa.708
Fides traditionum. pa.709
Fides est donum Dei. pa.710
Fidem iusti hominis quomodo Deus probat. pa.712
Fidei confessio. pa.712
Fides mediatoris omnibus necessaria. pa.713
Fides magnum est Dei beneficium. pa.715
Fides à sanctis doctoribus commendatur. pa.717
Fidei mysteria non sunt curiosus scrutanda. pa.722
Defferētia inter articulos fidei noui & veteris testamenti. pa.725
Fidei definitio. pa.726
Fidei amissio. pa.727
Fidei efficacia. pa.727
Fiducia quid sit. pa.731
Fiducia in bonitate Dei fundatur. pag.732.
Fiducia in chirographo Dei fundatur. pa.733
Fiduciæ causa. pa.736
Fiduciæ ratio. pa.738
Fiduciæ exemplum. pa.739
Ad fiduciam in uitatio. pa.740
Fortitudo commendata. pa.741
Fortitudinis definitio. pa.742
Fortitudo auferri solet propter peccata. pa.745
Fortitudo animæ assimilatur curribus Pharaonis. pa.746
Francisci patris nostri encomia. pagina. 748
Pro sacris stigmatibus Beati Patis nostri Francisci. pagina. 758. &c. pa.766
Ad declarationem literæ sancti Euā gelij huīus festivitatis multa traduntur à pagina. 748. usq; ad paginam. 766
Futūrum. pa.767
- G.**
- G**loria inanis. pa.769
Gratia Dei. pa.773
Gratia iustificans, & gratia gratis data. pa.775
Gratia præueniens exponitur litera V. titulo, vocatio Dei, notabilitate penultimo, tomo. 2
Gratia incertitudo maximi emolumenti causa est iusto. pa.776
Gratia incertitudo non in omnibus æqualis est. pa.777
Gratia incertitudinem stultum est negare. pag.779
Gratia incertitudo compatitur cum fiducia quod quis eam adeptus est pag.781
Gratiarum actio. pag.785
Gratitudo beneficiorum. pa.788
Gratitudo beneficiorum quomodo generatur. pa.789

I N D E X.

- G**ratitudo beneficiorum ex conseruatione eorum oritur & amoris inflammatio. pa. 793
Gratitudo beneficiorum admiratio nem in anima producit. pa. 795
Gratitudo beneficiorum verecundiam in iusto operatur. pa. 798
Gratitudinis exemplum. pa. 800.
Gula fons est omnium vitiorum. pa. 801
Gula à sacris doctoribus execratur. pa. 801
Gula maxime detestanda est. pagi. 805.
Gula origo est multorum malorum. pag. 806
Gula virtutum subuertrix est pagina. 808
- H.**
- H**ypocrita scirpo absque humore comparatur. pa. 809
Hypocritæ fundamenta & radices quæ sunt. pa. 812
Hypocrita contrarius est simplicitati iustorum. pa. 813
Hypocrisis & proprietates eius describuntur. pa. 815
Hypocrisis nimis fugienda. pagina. 817.
Hypocrisis à sacris doctoribus detestatur. pa. 818
Pro hypocrisi similitudines. pagina. 820
Hominis fragilitas & impotentia. pagina. 824.
Honor debitus parentibus. pa. 828
Honor proximis debitus. pa. 833
Hospitalitas. pa. 834.
- H**umilitas. pag. 837.
Humilitas comparatione melioris si augetur. pa. 840.
Humilitas virtus acquisita esse solet multoties. pa. 842.
Humilitas quomodo probatur. pagina. 843.
Humilitas conuersis maxime necessaria. pa. 844.
Humilitas quomodo acquiritur. pagina. 847.
Humilitas Demones superat. p. 849
Humilitas quomodo conservatur. pagina. 851.
Humilitas à sacris doctoribus commendatur. pa. 852.
Humilitas omnia bona Deo tribuit. pag. 854
Humilitatis exemplum. pag. 856
Humilitatis opera. pag. 857.
- I.**
- + **I**acobi Apostoli laudes. pag. 860.
Ieiunium quadragesimale & de eius antiqua institutione. pagina. 861.
Ieiunij comes est oratio. pa. 866
Ieiunium à sacris doctoribus commendatur. pa. 868
Imitatio Christi. pag. 871
Imitatio Christi diuersimode exercetur. pag. 873
Imitationis Christi utilitas. pag. 874
Imitatio Christi ubi eximie docetur. pag. 876.
Imitatio sanctorum. pag. 879
Imitatio sanctorum maxime necessaria prælatis. pag. 881
Imita-

I N D E X.

- Imitatio sanctorum quomodo palestris assimilatur. pa. 883
 + Incarnatio verbi diuini, pa. 885
 Incarnatio amoris diuini fuit admirabilis manifestatio. pa. 886.
 Incarnatio verbi maximam in hominibus generauit fiduciam. pagina. 889.
 Incarnatio verbi diuini nimis fructifera fuit. pa. 891.
 Incarnatio verbi diuini conuenientissima fuit. pa. 894.
 Incarnatio verbi diuini pura gratia fuit. pa. 895.
 Incarnationis Domini notabilis sermo. pa. 898.
 Inconstantia. pa. 908.
 Inconstantia maximum malum. pagina. 909.
 Inconstantia expectatis oritur. pagina. 913.
 Infernus. pa. 915.
 Infernus à sanctis Prophetis ignis deuorans nuncupatur. pa. 916.
 Infernus qualiter à sanctis Doctoribus describitur. pa. 918.
 Infernus quale calix nuncupatur. pag. 919.
 Infernus quare sine ordine dicitur. pag. 924.
 Inferni quæ pæna maior. pa. 925.
 In inferno de quibus recordantur dānati. pa. 929.
 In inferno vitia spiritualia vigent. pag. 927.
 Ingratitudo. pa. 928.
 Ingratitudo beneficiorum maxime apud potentes versatur. pa. 930.
 Ingratitudo hominis vnde evidenter comprobatur. pa. 931.
 Ingratitudo hominem deteriorem brutis facit. pa. 933.
 Injuria. pa. 935.
 Intentio bona. pag. 937.
 Intentio bona in paucis reperitur. pag. 938.
 Intentio bona plurimum bonis operibus confert. pa. 940.
 Inuestigatio Dei. pa. 942.
 Inuestigatio Dei multiplex. pa. 944.
 Inuidia. pa. 945.
 Inuidia à sanctis doctoribus detestatur. pa. 946.
 Inuidia maximum tormentum. pagina. 948.
 Inuidia malum pertinax. pa. 950.
 + Ioannis Baptiste encomia. pa. 953.
 Ioannis Baptiste optimum simile. pa. 963.
 Ioannis Baptiste martyrium. pa. 965.
 Ioannis Euangelistæ martyrium. pagina. 968.
 Ioannis Euangelistæ singulare nomen. pa. 969.
 Ioannis Euangelistæ encomia. pagina. 970.
 Ira. pa. 973.
 Ira effigiem Dæmonis imprimet in homine. pa. 974.
 Ira hominem extrase exire facit. pagina. 975.
 Ira à sacris doctoribus & Ethnicis execratur. pa. 976.
 Ira passio est indita à Deo nostræ naturæ. pa. 980.
 Index. pag. 982.

INDEX.

- I**ndex constans & plenus fortitudine esse debet. pag. 983
Index executius oportet quod sit. pag. 985
Index immunis à passione sit. pag. na. 987
Index non sit cupidus. pa. 989.
Index improbus dure punietur, pagina. 990
Index ignarus multorum malorum causa est pa. 991
Index siue Rex iniquus ruina est populi. pa. 992
Index præditus zelo multorum bonorum causa est. pa. 994
Indicium instruūtio. pa. 996.
Iudicia Dei incomprehensibilia. pag. 998.
Indicium extreūm. pa. 1000
Indicium extreūm iustificatum in semetipso pa. 1001
Indicium extreūm mutos reddet impios. pa. 1003
Indicij horribilia signa. pa. 1004
Indicium extreūm inexcusabiles ostendet impios. pa. 1008
Indicij extreūi concio integra. pa. gina. 1009
De iudicio quid aliqui doctores dixerunt. pa. 1020
In iudicio iusti iudices erunt. pa. 1022
Iudicij extreūi singulares annotatio-nes pa. 1004
Iudicij notabilis exaggeratio. pagina. 1026
Iudicium ubi locorum fiet. pa. 1027.
Iudicij extreūi sententia. pa. 1028
Iudicium temerarium. pa. 1031
Iuramentum. 1038
Iuramentum quid sit. pa. 1042
Iurandi pessima coniuetudo. pagina. 1044
Iuramenti tres comites. pa. 1045
Iustitia Dei pag. 1047
Iustitia hominis. pa. 1049
Iustitia iudicium. pa. 1050
Iustus quis sit. pag. 1051
Iustus à sacris doctribus multis modis assimilatur. pa. 1054
Iustus ab Abacuc propheta mire describitur. pa. 1057
Iustus quomodo misellus homo possit nuncupari. pa. 1058
Iustus intus & foris iustus est. p. 1060

F I N I S.



S A L M A N T I C A E.

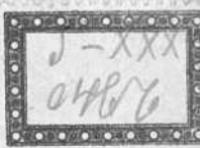
Excudebat Ioannes Ferdinandus.

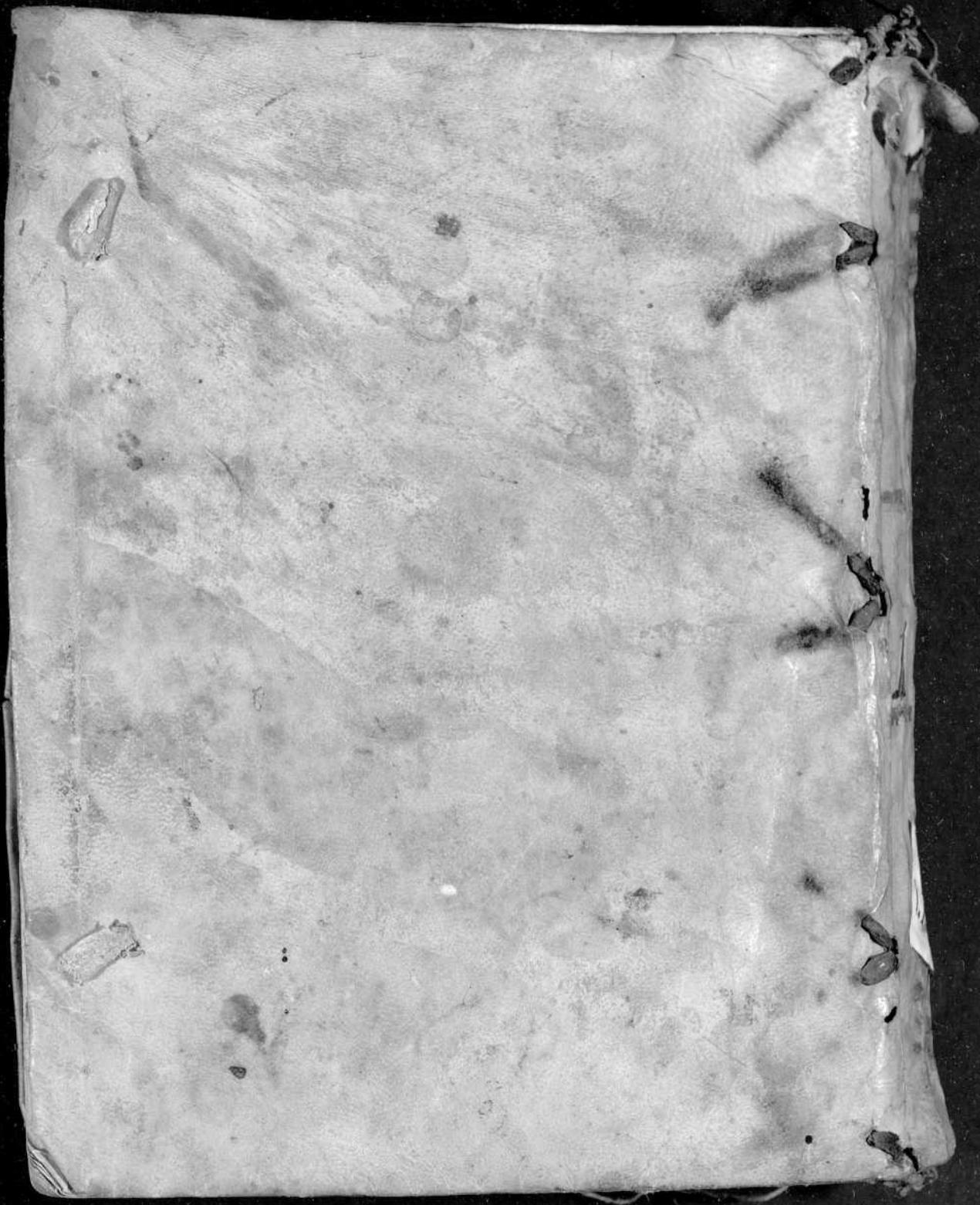
M. D. LXXXIX.

Dadu Philipe Dur



Si p. y d. 7. 90. 85. 90.
Nido de 500. 6. 9. 90. 90.
A. 9. 90. 90. 90. 90. 90.
L. 9. 90. 90. 90. 90. 90.
Cone o. 9. 90. 90. 90.
no. 9. 90. 90. 90.





5

C

168

I.176